

In quibus reliquosq; no. hinc datus placet
Lond. hinc datus hinc p. azulo et fine

Inven. 292, 293.

Bibl. Jag.

O. XII
9

pro biblioteca Minoris Collegij

Inum. 292

Bibl. Jag.

Sermones de Laudibus sanctorū Fratris Roberti
de Licio ordinis minorū. Episcopi Aquinateſis.

BIBLIOTHECA
UNIV. IRELL
GRACIENSIS

OAbula p̄sentis ope-
ris de laudibz sanctorz In q̄
ponunt per ordinē sermones
z eorū capitula.

¶ Sermo. I. de laudibz altissimi de cuius
excellentiā nobis declarant precipue tria
noīa quibz eum noīare solemus.

Ca. I. Qualiter deus benedictus est noīa
bilis etiā pluribz noīibz. Et de scripturis
tam humanis q̄ diuinis in quibz exprimi-
tur hoc nomen deus.

Ca. II. Qd̄ deus dicitur pater hominū z
creaturarū: cuius filij per signa z experien-
tiam cognosci possunt.

Ca. III. Qd̄ deus vocat̄ in scripturis dñs
eo q̄ illi sine cuncta subiecta. z immutare
potest etiā z annihilare si velit omnē crea-
turam naturam.

¶ Sermo. II. De sūma simplicitate dei.
Ca. I. Qd̄ sufficientissimis rōnibz ostendi
potest deū corpus nō esse. Et q̄ scripture:
membra corporea z eo attribuentes meta-
phorice sunt intelligende.

Ca. II. Qd̄ in deo nō est p̄positio materie
z forme. Et qualiter dicat̄ deus hic aīam
z passionē coniunctim.

Ca. III. Qd̄ deus nō venit in p̄positione
aliquius creature.

¶ Sermo. III. De incarnatione iesu xpi in
q̄ declarat̄ sūma liberalitas dei p̄ris.

Ca. I. De varijs op̄inōibz circa incarna-
tionē xpi: si nō peccasset homo.

Ca. II. Qd̄ tempus incarnationis xpi meri-
to d̄r tempus plenitudinis respectu dei: re-
spectu angelū: z respectu hominis.

Ca. III. Qualiter accipiendū sit mediū tē-
poris quo xps incarnatus est.

¶ Sermo. IIII. In quo tractat̄ de incar-
natione dñi nostri iesu xpi: a cuius explicita
fide iam nullus excludit̄.

Ca. I. Qualiter fuit possibile incarnari deū.

Ca. II. Qd̄ q̄nqz rōnibz precipuis fuit ne-
cessariū ex parte hoīs xpm incarnari.

Ca. III. Qd̄ tpe gr̄e omēs obligant̄ crede-
re explicitē in iheriū xpi incarnari.

¶ Sermo. V. De incarnatione xpi in q̄ p̄su-
tantur errores illoz q̄ mundanā sapiam
sectantes male sentiūt de xpo.

Ca. I. De tribz op̄inōibz falsis circa ver-

bum eternale.

Ca. II. De tribz falsis op̄inōibz ad inuen-
tus circa animā christi.

Ca. III. De tribz alijs falsis op̄inōibz ex cogi-
tatis circa s̄bam z naturā corpis xpi.

Sermo. VI. De incarnatione christi con-
tra errores iudeorum.

Ca. I. q̄ ex testamento duodecim patriar-
charum p̄fundi possunt iudei: qui negant
christi diuinitatem.

Ca. II. q̄ xps iā vēit quē iudei vēisse negāt

Ca. III. q̄ passio xpi fuit i veteri testamēto a
p̄p̄his p̄nunciata z multipliciter figurata.

¶ Sermo. VII. De iocundissima nativi-
tate saluatoris nostri iesu xpi.

Ca. I. de puritate corpis xpi: z qualiter p̄s
assumpsit carnē de materia nobis p̄formi
z de humilitate ipsius nascentis respectu
temporis loci z habitaculi.

Ca. II. de privilegijs virginis parturienti-
s xpm sine corruptione z absqz dolore. illūqz
suo lacte miraculose nutriendis.

Ca. III. de pastozum electione quibus na-
tuitas christi fuit ostensa ab angelis: z de
fide ac deuotione illorū.

¶ Sermo. VIII. de circūcisiōe xpi z d̄ glo-
rioso noīe eius atqz sanguinis effusiōe.

Ca. I. de circūcisiōe q̄ congrue instituta
fuit: z determinatiōe illius. Et quare chri-
stus voluit circūcidi.

Ca. II. q̄ p̄uenienter filius dei vocatus est
iesus: z de admirandis efficacijs huius no-
minis ac reuerentia eius.

Ca. III. d̄ multiplici effusiōe sanguis xpi.

¶ Sermo. IX. de precipua singularissima
q̄ deuotione triū regum qui christum que-
sierunt: z inuentū humiliter adorarūt: offe-
rentes illi munera aurū thuris z myrrhā.

Ca. I. q̄liter magi cognouerūt xpm natū.

Ca. II. Quare tres illi reges dicunt̄ ma-
gi. z quo tempore venerunt ad christum:
z quare p̄turbatus fuit herodes.

Ca. III. q̄lit magi inuentū xpm adorasse: z d̄
muneribz oblat̄ xpo: z de illoz reuerētiōe.

¶ Sermo. X. de baptismo xpi q̄ in io: da-
ne baptizatus fuit a iohāne baptista.

Ca. I. De conditionibus baptisimi quo io-
hannes baptizabat.

Ca. II. de triplici circūstantia xpi baptiza-
ti. scilicet cause loci z temporis.

De primo
Ca. III. De tribus excellentissimis signis q̄ apparuerūt in baptismo xp̄i.

**¶ Sermo. XI. de ieiunio fame et tempta-
tione christi.**

**Ca. I. Quare xp̄s fuerat us est inter ho-
mines: et quare nō semp duxit austerā vi-
tam: et cur voluit ieiunare.**

**Ca. II. de temptatiōe xp̄i: quare s. dyabo-
lus temptauit euz: qualiter sibi apparuit. et
cur xp̄s voluit temptari.**

**Ca. III. q̄liter xp̄s superauit oēs dyabolī tē-
ptatiōes: et de illaz temptationū modo.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XII. De dulcissimo spectaculo
transfiguratiōis xp̄i.**

**Ca. I. De claritate corporis christi i trās-
figuratione.**

**Ca. II. de apparitiōe moysi et helle qui euz
xp̄o reuerenter loquebant.**

**Ca. III. de equalitate patris et filij demonstra-
ta in voce quā audierūt discipuli.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XIII. De innocentia xp̄i in quo
putat blasphemia eoz q̄ dicunt xp̄m sua
culpa iudeis fuisse exolum.**

**Ca. I. de plenitudine gr̄e xp̄i ex q̄ ill⁹ aīa
fulgebat omni mūdicia et sanctitate.**

**Ca. II. q̄ nō est mirandū si iudei persecuti
sunt xp̄m: q̄ semp male facere pfecerūt.**

**Ca. III. q̄ sepe numero mali psequunt bo-
nos: ppter odiū et inuidiā ad ppiū amorē
et sic iudei persecuti sunt xp̄m.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XIII. De sublimitate et ma-
gnificētia crucis.**

**Ca. I. de dignitate crucis q̄ colligi pōt ex
figuris et reuelatiōe atq; inuentiōe ipsius.**

**Ca. II. Qualiter crux exaltata fuit dum
christus in illa pependit. et deinde tempo-
re Heraclij imperatoris: et tandē exalta-
bitur in die iudicij.**

**Ca. III. qualiter adoranda est crux i qua
xp̄s pependit: et alie cruces in suo nomine
pictę vel fabricate.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XV. de amore christi exhibitio
humano generi qui exprimitur in ystice in
euangelio samaritano.**

**Ca. I. q̄liter xp̄s pegrinādo in pauprate et
penalitate quesituit hominem lapsum.**

**Ca. II. qualiter xp̄s ex amore manifesta-
uit homini veritatē summi boni falsitatē
mundi et sublimitatē dei.**

Ca. III. qualiter xp̄s ex amore pfirmavit

discipulos vt predicarent.

**¶ Sermo. XVI. De mirabili resurrectiōe
lazari.**

**Ca. I. de infirmitate incurabili lazari pro-
pter quam miserunt sorores eius nunciuz
quendam ad iesum.**

**Ca. II. de morte lazari et de verbis christi
cum apostolis habitis anteq̄ iussit ad la-
zarum suscitandum.**

**Ca. III. q̄ q̄nos fuerūt p̄ditiōes oñdētes cer-
titudinē miraculi in resurrectiōe lazari.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XVII. De p̄ssima passiōe sal-
uatoris nostri iesu xp̄i.**

**Ca. I. q̄ xp̄s ex ardentissimo amore volēs
passus ē: et de volūtatis eius qualitate.**

**Ca. II. q̄ passio xp̄i fuit abiectionissima ratio-
ne loci temporis et filij.**

**Ca. III. q̄ passio xp̄i fuit acerbissima ex p-
te aīe et corporis ac virginis matris.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XVIII. de gloriosa resurrectiōe
iesu christi que sufficientissime huma-
no generi declarata fuit.**

**Ca. I. q̄liter xp̄i resurrectio manifestata fuit
mulierib; deuot; visitantib; monumentū.**

**Ca. II. qualiter angelus ammonuit lapsi-
dem a monumento et sedebat super illū. et q̄
pgrua fuit angeli apparitiō.**

**Ca. III. q̄ mulieres conuenienter fuerunt
nuncie resurrectiōis: que xp̄m resuscitatus
viderunt. Et cur ip̄s de petro facta fuit
specialis mentio.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XIX. De ascensione saluatoris
nostri iesu christi.**

**Ca. I. de dignitate et p̄eminētia xp̄i que
notatur per hoc q̄ sedet a dextris dei. et q̄d
per dexterā significat.**

**Ca. II. q̄ ascensio xp̄i pgrue celebrata ē re-
spectu temporis persone et termini.**

**Ca. III. Qualiter xp̄s ascendit cum pote-
state et magnificētia in p̄spectu discipulo-
rum suoz et virginis matris.**

*De huius
figuratiōe*
**¶ Sermo. XX. de sp̄scō q̄ missus ē ap̄lis
in signo visibili igne arū linguarū.**

**Ca. I. q̄ vi nature sp̄ritus sanctus nō est
cognoscibilis: sed tantū per reuelationem
Et qualiter sp̄ritus sanctus est deus pro-
cedens a patre et filio ip̄is coequalis.**

**Ca. II. quid sit missio i diuinis. et qualiter
sp̄sc̄s mittit inuisibiliter et visibiliter et
de pgruitate r̄gis quo sp̄s sanctus fuit da-**

tus apostolis in signo visibilib.

Ca. III. q. apli faciente spūscō: loquebant
varijs linguis: & acceperūt sciam diuinā
rerū: atq; fortes effecti fuerūt. vt nō time-
rent illatas penas neq; mortē.

¶ Sermo. XXI. de beatitudine sanctorū:
in quo p̄futa facitas hōim mundanorū:
qui nō credunt aliquid de vīa futura.

Ca. I. q. beatitudo est bonum quod cuncti
desiderare debent.

Ca. II. q. beatitudo p̄sistit in aīa in intel-
lectu videlicet & in voluntate.

Ca. III. q. beatitudo non potest esse in bo-
nis presentis vite.

¶ Sermo. XXII. de gaudijs beatorū quod
prouenit ex visione dei & doratiōe corpo-
rum atq; habitatiōe in celo empīreo.

Ca. I. Qualiter essentia diuina videt po-
test ab homine vel angelo. Et quomō nō
omnes vident illā equaliter: & quāta sit il-
la visio iocunditas & delectatio.

Ca. II. de origine dōrū corporū beatorū. &
de numero atq; p̄ditiōe illarū.

Ca. III. de celo empīreo in quo cum leti-
cia ingentissima beati manebunt.

¶ Sermo. XXIII. de eximia nobilitate &
prestantia anime rationalis tam corpori
vnitē q̄ a corpore separate.

Ca. I. qd sit aīa & quō nō est corp⁹: neq; ex
semine causata. & q. vna sola est in hōie.

Ca. II. de productiōe anime rationalis: q̄
nō aangelo sed a deo producta est de ni-
hilo. conuenienter vnita corpori organico
de noua creata & infusa.

Ca. III. q. aīa separata est immortal. & de locis
ad q̄ aīe trāsserunt postq̄ exiūt de corpib⁹.

¶ Sermo. XXIII. de p̄ceptiōe beate ma-
rie virginis de qua varie sunt opinionēs
doctorū licet festū ab ecclesia celebret.

Ca. I. q. d̄s ab eterno p̄cepit virginē i sua
mēte omib⁹ puris creaturis preferendā.

Ca. II. q. angeli a p̄ncipio sue beatitudinis cog-
uerūt xpm incarnādū de p̄gine nasciturū.

Ca. III. q. beata virgo sim antiquorū opi-
nionē absq; sui infamia vel iniuriā culpā
originalem contraxit. a qua tamen scdm
opinionē modernorū preseruata fuit.

¶ Sermo. XXV. de sancta nobili & digna
natiuitate virginis gloriose.

Ca. I. q. beata virgo fuit in vtero matris

sanctificata ex qua sanctificatiōe fomes in
ea nullum actum habuit: & ab omī pecca-
to fuit preseruata.

Ca. II. de nobilitate virginis marie descri-
pta ab euangelista mattheo. & de p̄cordia
matthei & luce in h̄mōt r̄scriptiōe.

Ca. III. q. dignissima fuit natiuitas virgi-
nis rōne bonitatis parentū: quib⁹ angel⁹
nunciāuit de illis virginē oriundā.

¶ Sermo. XXVI. de annuntiatiōe virgi-
nis beatissime.

Ca. I. q. singularissima fuit annuntiatio vir-
ginis: respectu dei angeli & ipsius virginis

Ca. II. q. l̄t angelus saluauit p̄ginē. & q̄re
p̄go turbata fuit. & de ḡra virginis copiosa
atq; de supuentiōe spiritus sancti in ipsam

Ca. III. q. p̄ceptio xpi fuit miraculosa ra-
tione virginis & xpi atq; inauditi numeri.

¶ Sermo. XXVII. de priuslegijs mater-
nitatis virginis marie.

Ca. I. q. l̄t xps traxit totā corpulentā s̄bas
a p̄gine m̄re opere spū sancti. Et q̄re xps
nō potest dici filius spiritus sancti.

Ca. II. q. beata virgo fuit vera mater xpi
& quare xps voluit de semina nasci.

Ca. III. q. brā p̄go dei genitrix est dicēda.

¶ Sermo. XXVIII. de tribus virtutibus
virginis gloriose contemplandis. In se-
cō purificationis eiusdē.

Ca. I. de perpetua virginitate scē marie q̄ su-
it a p̄phetis p̄nūciata & ab ipsa voto con-
firmata: & semp inuolabiliter obseruata.

Ca. II. de humilitate virginis p̄pter quā
tribus legis cerimonijs se subiecit.

Ca. III. de liberalitate virginis que ma-
ni festatur in dispensatiōe numerū & p̄cel-
sione filiū. Atq; in omēs eam inuocantes
beniuola condescensione.

¶ Sermo. XXIX. de assumptiōe & exalta-
tione virginis sacratissime.

Ca. I. De felici transitu virginis & de his
que occurrerunt in illo.

Ca. II. q. gloria virginis excedit gloriā
quorūcūq; beatorū angelorū & hominū:
xpo dumtaxat excepto.

Ca. III. qualiter p̄te credere possumus es-
verisimiliter debemus tenere virginem a
mortuis resuscitatā: beata cum christo
immortalitate gaudere.

¶ Sermo. XXX. de angelis quorū solent

tas in ecclesia celebrat ppter miraculū qđ
visum fuit in monte gargano.

Ca. I. q̄liter angelus ab hoīe cognosci po-
test: qui est spiritus incorporeus: qui tamē
potest in assumpto corpore apparere.

Ca. II. q̄ deus produxit angelos ex tem-
pore in celo empireo.

Ca. III. q̄liter angeli ad nos mitterunt: q̄
homines custodiunt: neq̄ dolent de ma-
lis eorū quos custodiunt.

¶ Sermo. XXXI. De sancto iohāne ba-
ptista precursore dñi nostri iesu xpi.

Ca. I. De quinq̄ excellētijs natiuitatis
Iohānis baptiste.

Ca. II. de sanctitate Iohis baptiste quaz
demonstrant quinq̄ virtutes illius preci-
pue et singularissime.

Ca. III. De quinq̄ dignitatibz que ostē-
dunt q̄ sit sublimis inter sanctos Iohan-
nes baptista.

¶ Sermo. XXXII. de sancto Paulo apo-
stolo sumo doctore gentiū.

Ca. I. Qualiter Paulus seruebat in per-
secutione discipulorū.

Ca. II. de pueriōe Pauli et septē mirabi-
libz que pcurrerunt in illa.

Ca. III. de raptu Pauli in quodidit essen-
tiam dei: et de p̄dictis illius raptus.

¶ Sermo. XXXIII. de primatu sancti pe-
tri apostoli. Et de illius primis virtutibz

atq̄ de ipsius petri et pauli martyris.

Ca. I. q̄ brissimus petrus princeps aploz
fuit: et dignissimū caput ecclesie.

Ca. II. de abiectione rerū temporalū et cō-
fessione xpi atq̄ penitētia Petri.

Ca. III. de martyrio petri et pauli: qđ p̄si-
derat respectu temporis cause et modi.

¶ Sermo. XXXIII. De sancto Andrea
apostolo fratre symonis petri. Et in passio-
ne socio.

Ca. I. qualiter sanctus Andreas fuit dili-
gens puerfado cū bonis: et audiendo ver-
bum dei: atq̄ alijs audita cōicando.

Ca. II. Qualiter beatus Andreas ratio-
nabiliter obediuit christo eum vocanti
simul cum Petro: quod satis stulte quidā
ausi sunt improbare.

Ca. III. q̄liter b. Andreas iubente egea
crucis martyriū passus est.

¶ Sermo. XXXV. De amore dulcissimo

dñi nostri iesu christi quem exhibuit Jo-
hanni euangelista.

Ca. I. q̄ christus dilexit Iohannem amo-
re precipuo et scđm q̄ homo et scđm quod
deus. Et de differentia amoris eius et Pe-
tri. Et q̄rationabiliter christus ita inten-
se Iohannē dilexit.

Ca. II. qualiter xps ostendit amorē suū
Iohanni puerfando secum familiariter:
atq̄ exaltādo illum et p̄medādo sibi vir-
ginem matrē.

Ca. III. Qualiter Iohannēs miraculis
claruit. et quid tenen dū an sit mortuus q̄
in celo habitat gloriosus.

¶ Sermo. XXXVI. de sancto Iacobo ma-
iore filio zebedei: et fratre iohis euangeliste.

Ca. I. Qualiter beatus Iacobus sup̄a-
uit dyabolice artes. Et quomodo potest
dyabolus humana corpora molestare et vi-
sibiliter apparere atq̄ transfigurare se in
angelum lucis.

Ca. II. De felici martyrio beati Iacobi
ad quod concurrunt sanitas paralitici et cō-
uersio Iosie: atq̄ sepulture miraculosa di-
spositio.

Ca. III. Qualiter beatus Iacobus gra-
tiosus est et benignus his qui implozant
eius patrocinium.

¶ Sermo. XXXVII. de sancto Mattheo
aplo et euangelista q̄ xpm secutus est i obe-
dientia paupertate et patientia.

Ca. I. Qualiter beatus Mattheus obe-
diuit christo vocanti. Et quomodo in om-
nibus obediendum est deo. Et quare obe-
dientia sit homi prestanda: et de septē obe-
dientie gradibus.

Ca. II. Qualiter beatus Mattheus se-
cutus fuit christum in paupertate: que in
dicta fuit apostolis s̄b precepto: quā ipsi di-
ligenter obseruauerūt etiā mendicando.

Ca. III. Qualiter beatus Mattheus se-
cutus fuit christum in patientia: quā ha-
buit equo animo ferendo illatam sibi mor-
tem: ob quam hircacus dei iudicium non
euasit.

¶ Sermo. XXXVIII. De beato Tho-
ma apostolo. qui licet fuit ex duodeci vn-
us quod ad suā gloriā accedit: tamē inuen-
tus est triplici preconio decoratus.

Ca. I. Qualiter Thomas fuit in fide con-

firmatus vidento xpm: vbi declarat: quod corpus glorificatum sit palpabile: et an tho / mas tetigit christum. Et si de eodem potest esse fides et visio.

Ca. II. qualiter thomas apłs predicavit populis diversarum provinciarum loquens ideo mata eorum varia.

Ca. III. qualiter. b. Thomas. apłs: glorioso martyrio vitam consumavit.

¶ Sermo. XXXIX. De sancto Jacobo dicto iusto et minore: filio alphei et fratre domini nostri iesu xpi.

Ca. I. qualiter. b. Jacobus fuit in iusticia et sanctitate singularis: tum propter inclinationem nature. tum propter exemplum xpi tum propter sanctificationem in vtero.

Ca. II. Qualiter beatus Jacobus fuit vir go purissimus qui carnem suam mortificavit et orationi assiduus fuit.

Ca. III. qualiter. b. Jacobus propter veritatem quam predicabat martyrio coronatus est.

¶ Sermo. XL. De laudibus fidei xpiane quam verissima probat. In festo apostolorum Philippi et Jacobi recitandus.

Ca. I. quod vera sit fides xpi: eo quod mundus totus illam acceptavit mediante predicatione apostolorum.

Ca. II. quod vera est fides xpi ex eo quod pro illius confessione tot homines et mulieres mortem vitio / lentiam fortiter attulerunt.

Ca. III. quod fides xpi vera esse probatur: ex eo quod deus illam continuis miraculis magnificat.

¶ Sermo. XLI. de singulari electione sancti Barthie: qui ad apostolatum assumptus fuit.

Ca. I. Qualiter propter peccatum desperationis Judas damnatus fuit. Et cur apostoli locum inde voluerunt supplere.

Ca. II. Qualiter singularis fuit et sancta electio Barthie respectu eligentium: modi eligendi electorum.

Ca. III. Qualiter beatus Barthias predicavit instantem veritatem evangelicam ob quam martyrij coronam accepit.

¶ Sermo. XLII. De gloria beati apostoli Bartholomei: que magna cognoscitur ex triplici eius excellentia.

Ca. I. Qualiter beatus Bartholomeus predicans in india idolatriam extinxit. Et de idolatrie diffinitione originatione et gradibus offensione.

Ca. II. Qualiter in albano maioris ammentie beatus Bartholomeus passus est martyrium. de cuius passione varia est opinio.

Ca. III. Qualiter corpus apostoli conservatum est mirabiliter quando proiectum in mari devenit ad insulam Liparitanam. Et inde collectis ossibus: qui a saracenis fuerunt dispersa delatum fuit beneventum.

¶ Sermo. XLIII. De sanctis apostolis Symone et Juda.

Ca. I. Qualiter Symon et Judas devocerunt dyabolos. et vitium demones habebant scientiam futurorum contingentium. et quomodo habebant prophetas falsos atque qualiter veritatem facientem quam odiunt.

Ca. II. Qualiter Symon et Judas devocerunt magos. et qui dicuntur magi: atque de differentia miraculorum dei et sanctorum a miraculis magorum.

Ca. III. qualiter Symon et Judas debellarunt potestates idolorum: eligentes mori potius quam statuas solis adorare.

¶ Sermo. XLIII. De sacris admirabilibus stigmatibus seraphici Francisci.

Ca. I. quod non est fictio quicquid dicitur de stigmatibus Francisci cum veritas tante rei multipliciter confirmetur.

Ca. II. quod ex impressione stigmatum: triplici pre rogativa Franciscus fuit decoratus.

Ca. III. quod stigmata fuerunt impressa Francisco satis congrue respectu persone loci et motus.

¶ Sermo. XLV. De tribus excellentiis beati Francisci.

Ca. I. quod b. Franciscus fuit missus a deo.

Ca. II. de quinque preclarissimis virtutibus quibus floruit beatus Franciscus.

Ca. III. qualiter deus magnificavit sanctum Franciscum precipue in quinque pre rogativis.

¶ Sermo. XLVI. de sancto Iodouico ordinis minorum episcopo iherosolano.

Ca. I. qualiter sanctus Iodouicus magnificatus est ex nobilitate sue originis.

Ca. II. Qualiter sanctus Iodouicus spreto mundo et temporali regno vitam spirituales elegit: permanens usque in finem in virginitate.

Ca. III. qualiter sanctus Iodouicus migravit iuuenis ex hac vita: quem Iohannes xpi. canonizavit.

Sermo. XLVII. De sancto Thoma & aquino ordinis predicatorum.

Ca. I. Qualiter sanctus Thomas fuit doctor theologie. & ipsius theologie scie laudibus.
Ca. II. qualiter doctrina sancti thome est valde utilis: eo quod est copiosa facilis & merito sapientibus & insipientibus grata.

Ca. III. Qualiter sanctus Thomas non solum fuit doctus: sed virtutibus ornatus.

Sermo. XLVIII. De sancto nicolaio famosissimo pfectore.

Ca. I. qualiter beatus Nicolaus placuit deo propter prudentiam spirituales qua spreuit terrena: & celestia percipuit.

Ca. II. Qualiter eius pauper ex misericordia sibi a sancto Nicolao exhibita tres filias nuptui tradidit.

Ca. III. Qualiter beatus Nicolaus obseruauit officium boni pastoris. circa regimē animarum promotus ad ecclesiasticam dignitatem ex voluntate dei.

Sermo. XLIX. De tribus priuilegiis beati Stephani protomartyris.

Ca. I. Qualiter b. Stephanus fauente diuina gratia superauit superbiam auariciam & luxuriam.

Ca. II. Qualiter uicit b. Stephanus tria prelia in quibus quolibet affuit sibi diuini auxilium.

Ca. III. qualiter b. Stephanus de primus martyr. & quare multis miraculis choruscavit.

Sermo. L. De innocentibus occisus ab herode ascalonita.

Ca. I. qualiter Joseph monente angelo fugit cum iesu & uirgine matre in egyptum.

Ca. II. de uero a herodis ascalonite: & aliorum quod sic vocati sunt. & de ipsius herodis sceleria.

Ca. III. quod innocentēs patiendo pro christo meruerunt decorari corona martyris.

Sermo. LI. De beato Georgio martyre qui fortis fuit in bello ferali spali & passionali.

Ca. I. Qualiter beatus Georgius miles fuit strenuus. & an sit licitum militare. atque de duodecim dispositionibus quas habere debent qui uolunt laudabiliter militiam exercere.

Ca. II. qualiter oratio est animae terribile. Et quomodo beatus Georgius occiso dracōne uertit populum ad fidem christi.

Ca. III. qualiter b. Georgius forti animo tulit seuerissimos cruciatus. & tandem caput ob truncatione martyr effectus est.

Sermo. LII. de beato Marco euangelista

Ca. I. Qualiter beatus Marcus multos populos uiuificauit euangelium scribendo predicando & obseruando.

Ca. II. Qualiter beatus Marcus comparatur leoni propter magnanimitatem quam habuit intolerantia martyris & de diuinis consolationibus sibi factis.

Ca. III. De gratitudine leonis per exempla declarata: in qua sibi beatus Marcus assimilatus presidio respublica ueneto sustentatus: eiusque gloria in dies augeat.

Sermo. LIII. de beato Luca euangelista qui ut bos vel vitulus figuratur: eo quod a sacerdotio incipit Zacharie & christi genealogiam per sacerdotes describit.

Ca. I. De gente & patria ac exercitio beati Luce. atque qualiter ad medicos est recurrendum: qui in firmos ad perfectionem inducere tenentur: & de salario medicorum.

Ca. II. de virtutibus sancti luce in quibus nullum peccatum mortale fuit post uersionem ad christum quoniam in eo erat spiritus sanctus.

Ca. III. quantum profuit ecclesie dei beatus Lucas scribendo euangelium ad quod induxerunt eum voluntas diuina utilitas ecclesie & salutas hereticorum.

Sermo. LIII. de beato Laurentio martyre: qui probatus a deo triplici igne inuentus est sine iniquitate.

Ca. I. qualiter b. laurentius examinatus fuit igne diuini amoris: & de perfectione diuine dilectionis & magnitudine illius precepti. atque de inductionis ad amorem dei.

Ca. II. Qualiter beatus Laurentius probatus fuit igne proximalis miserationis. & an possit elemosina dari absque charitate. Et si fieri potest de illicitis acquisitis. Et quomodo corporalis elemosina potest causare spiritualem effectum.

Ca. III. qualiter beatus laurentius examinatus est igne tyrannice persecutionis. Et de eius gratia patientia atque gloria.

Sermo. LV. De sancto Augustino pie clarissimo lumine ecclesie sancte dei.

Ca. I. De uersione beati Augustini. Et de his que induxerunt eum ad heresim. & de erroribus manicheorum.

Ca. II. de humilitate penitentia & singulari doctrina atque integritate vite beati augustini.

Ca. III. De miraculis & translatione cor

poris beati Augustini.

Sermo. LVI. de beato Hieronimo qui gloriam ingentem adeptus est propter scientiam patientiam et penitentiam.

Ca. I. Qualiter scientia Hieronimi fuit a magistris eum docentibus causata. Et quod simul cum illa habuit scientiam infusam. et qualiter alios doctores superavit in notitia diversorum idiomatum et multitudinis hereticorum. Et in vtili ac pernecessaria scriptura sancte translatione.

Ca. II. de patientia Hieronimi.

Ca. III. de austera penitentia Hieronimi **Sermo. LVII.** De sancto Benedicto patre gloriosissimo monachorum.

Ca. I. Quot modis accipit religio. Et de magnificentibus religiosis. Et quantum exaltata est religio sancti Benedicti.

Ca. II. Qualiter sanctus Benedictus fuit in sanctitate perfectus: quod ostendunt eius miracula et spiritus prophetie atque commotio mundi.

Ca. III. De felici transitu patris Benedicti qui diem sui obitus predixit. et de mira ipsius deuotione. et qualiter eius gloria fuit duobus monachis reuelata.

Sermo. LVIII. de sancto Dominico in stiratore sacri ordinis predicatorum.

Ca. I. Qualiter sanctus Dominicus fuit multipliciter reuelatus.

Ca. II. de septem precipuis fructibus sancti dominici.

Ca. III. De septem privilegiis in quibus deus sublimem fecit beatum dominicum.

Sermo. LIX. de sancto Vincentio doctoris eximio ac celeberrimo famosissimo et predicatoris ordinis predicatorum.

Ca. I. quod beatus Vincentius fuit idoneus ad predicandum. tum quia gratia dei fuit in illo. tum propter scientiam. tum etiam propter sanctitatem vite.

Ca. II. de singulari excellentia predicationis beati Vincentii.

Ca. III. quod fructuosa fuit predicatione beati Vincentii in conversione peccatorum et baptizatione infidelium.

Sermo. LX. de corona sancti Petri martyris ordinis predicatorum.

Ca. I. de corona beati Petri martyris longe preciosior fuit quam quorumcumque imperatorum et regum. Et de ipsa aureola.

Ca. II. quod beatus Petrus triplici aureola coronatus: eo quod fuit virgo predicator et martyr.

Ca. III. De miraculis quibus claruit beatus Petrus martyr in vita. in morte. et post mortem.

Sermo. LXI. de sancto Ambrosio doctoris sancte ecclesie episcopo mediolanensi.

Ca. I. quod sanctitas beati Ambrosii assimilatur sanctitati quinquaginta personarum dignissimi maris veteris testamenti.

Ca. II. De quinquaginta precipuis virtutibus sancti Ambrosii.

Ca. III. quod quinquaginta modis manifestata est lucidissime sanctitas beati Ambrosii.

Sermo. LXII. De sancto Antonio abbate: qui dyaboli temptamenta cum dei adiutorio viriliter superavit.

Ca. I. quod dyabolus temptauit Antonium: de quibusdam dubiis temptationibus.

Ca. II. de quattuor modis temptationis: quod dyabolus conatus est antonium superare.

Ca. III. De quattuor excellentissimis prerogatiuis beati Antonii.

Sermo. LXIII. De liberalitate sancti Gregorii pape.

Ca. I. qualiter beatus Gregorius opposuit liberalitatem vicio auaricie. et qualiter liberalitas est virtus cuius officium est donare. et quomodo est pars iusticie.

Ca. II. qualiter beatus Gregorius propter liberalitatem exposuit pecunias ad construenda monasteria: et ad releuandas necessitates pauperum.

Ca. III. Qualiter deus retribuit sancto Gregorio abundantem mercedem.

Sermo. LXIII. De misericordia sancti Martini confessoris.

Ca. I. De comeditione misericordie: et de his que nos inducunt ad illam: in qua promississimus fuit beatus Martinus.

Ca. II. Qualiter deus exaltauit beatum Martinum.

Ca. III. quod deus assumpsit ad gloriam suam beatum Martinum: qui prenuclauit. die obitus sui sibi diuinitus reuelatum.

Sermo. LXV. de sancta Katherina virgine et martyre sponsa christi predilecta.

Ca. I. qualiter beata Katherina munda fuit ab infidelitate a luxuria et a superbia.

Ca. II. De sapientia sancte Katherine: cui

nō potuerunt resistere quinquaginta do-
ctissimi viri: quos ad fidē puerit.

Ca. III. de patientia sancte Katherine z
glorioso martyrio eius.

¶ Sermo. LXVI. De fide sancte Cecilie
virginis z martyris: ob quā xps eam suā
sponsam fecit.

Ca. I. q maxime pmedanda est beata Ce-
cilie: eo q habuit fidē. q virtus est prima i
ordine aliarum virtutū.

Ca. II. Qualiter fides beate Cecilie fuit
approbata.

Ca. III. Qualiter fides beate Cecilie fuit
instrumentū vt fides xpi defenderetur tri-
plici martyrio.

¶ Sermo. LXVII. De fide inuictissima
beate Lucie virginis Siracusane.

Ca. I. qualiter fides infusa fuit anie beate
Lucie a deo: z quomodo meritorū est cre-
dere: z q fides informis sit donū dei.

Ca. II. Qualiter fides bte lucie fuit roborata
z magnificata triplici solēni miraculo.

Ca. III. Qualiter beata Lucia voluit pro
fide xpi per martyriū tolerantia vitā pre-
sentem psumare.

¶ Sermo. LXVIII. de sancta Amicicia:
Ca. I. q omnes sancti z philosophi glorio-
se de amicicia loquunt.

Ca. II. d triplici amicicia falsa mala z pa-
ra.

Ca. III. d signis z pditionibz vere amicicie.

¶ Sermo. LXIX. De beatissimo pessore
Antonio paduano de ordine minorū.

Ca. I. qualiter beatus Antonius zelo mar-
tyriū succensus transijt de religioe canonū
eorum regulariū beati Augustini ad reli-

gionem minorū.

Ca. II. De predicatioe beati Antonij: qui
scientiam habuit non solum acquisitam
sed infusam.

Ca. III. q deus glorificauit sanctū Anto-
nium per reuelationē mortis eius z cano-
nizationem atqz frequentē exauditionem
illozū q inuocant patrocinū eius.

¶ Sermo. LXX. de sancta Katherina de
senis: tertij ordinis sancti Dominici.

Ca. I. q nō debet aliquis existimare impos-
sibilia fore illa que de beata Katherina di-
cunt: cum deus multipliciter magnificare
voluerit etiā femineū sexum.

Ca. II. de septē precipuis singularissimis

virtutibz quibus floruit beata Katherina:

Ca. III. Qualiter deus sublimauit beatā
Katherinam septem gratiosis z admirā-
dis prerogatiuis.

Finit feliciter Tabula Sermonū in hoc
volumine contentorū.

¶ Sermo de sancto Bernardino:

In noie dñi nostri iesu xpi
 Isti Incipit prima pars sermonis de laudi-
 bus sanctorum secundum fratrem Robertum carazolum
 de Picio ordinis minorum. episcopus Aquinates.

Gerino primus de laudibus
 altissimi dei: cuius excellentiam nobis decla-
 rant precipue tria nomina quibus eum no-
 minari solemus.

In glorie sapientie
 plens in sapientia sua:
 nec fortis in fortitu-
 dine sua: nec dives in
 divitiis suis. Sed in
 hoc glorie quod glori-
 atur scire et noscere
 me Dei viventis ver-
 ba sunt ista originaliter Hieronimus. ca. IX. Quia
 defecerunt homines a vera cognitione sui crea-
 toris: abundavit iniquitas multorum et ma-
 licia excrevit super terram. Multiplicantur
 dies nequissimi scelerum: horrenda vi-
 cia et indomabilia incorrigibilis pecca-
 ta. Omnis quippe caro videtur iam via suam
 corruptisse. Et dum ad singulos hominum
 status variis studia conspiciamus: rarissi-
 mos invenimus qui iuste recte pure: sim-
 pliciter et munde agant. Ubique dolus: ubi-
 que fraus: ubique simulatio: ubique privatus
 amor: ubique cupiditas: ubique ambitio: ubi-
 que denique ignominia et turpitudine. Que per-
 fecto non essent si deum ante mentis oculos
 vellemus habere. Idcirco in hoc sermone
 de ipso altissimo deo aliqua explicabimus
 quibus humana corda excitentur ad ipsum co-
 lendum: amandum: timendum: atque desideran-
 dum. In hoc siquidem stat vera sapientia:
 ut pie veneremur deum preceptaque illius di-
 ligenter servemus. Ad hoc vero inducimur
 dum oculos mentis erigimus ad contemplan-
 dam excelsum maiestatem eius. Hanc autem
 unusquisque considerare potest ex nominibus que
 generaliter de deo consueverunt dici. Quia de-
 re et ipsa nos nominis perferuntari studebimus
 ut per illa ad agnoscendum deum et deum no-
 strum facile perducamur. Sunt itaque tria
 principalia nomina quibus deus nominatur a
 nobis: que illius preeminentiis magnitudi-
 nem exprimunt.

Primum est nomen timoris: ipsum est deus:
 Secundum est nomen amoris: illud est pater.
 Tertium est nomen honoris: hoc est dominus.
 Qualiter deus benedictus est nominabilis
 etiam pluribus nominibus: et de scripturis tam
 humanis quam divinis in quibus exprimitur hoc
 nomen deus. Ca. I.

Primum nomen quo deus
 nominatur a nobis est nomen ti-
 moris: ipsum est deus. Nam secundum
 Isidorum. x. et ibi. lib. Deus dicitur a theos
 quod est timor. quia timor sit colentibus
 eum. Sed quia plerique insani et stulti qua-
 doque dicere non formidant: ubi est deus:
 qualis est. quis illum vidit. quod nomen est?
 quid illi debemus. et similia. Ideo ad eorum
 domandam perfidiam pravitatemque perfunden-
 dam tria in hac parte dubia declaramus.
 Primum. verum deus sit nominabilis a nobis.
 Secundum. verum deus sit nominabilis
 pluribus nominibus.
 Tertium. verum hoc nomen deus invenia-
 tur in scripturis expressum.
 Pro primo dubio clariores intelligentia
 posset quis arguere quod deus a nobis nomi-
 nari non potest. Nam dicit Aristoteles in libro
 de causis. Prima causa superior est omni
 narratione. Et Augustinus in libro de ver-
 bis domini ait. Deus est ineffabilis: quia
 non potest fari. Et Dionysius in libro de di-
 vinis nominibus inquit. Deum neque dicere
 neque intelligere possibile est. Et iterum ibidem
 Dei neque nomen est neque verbum: neque ra-
 tio neque opinio: neque fantasma. Ex quibus
 concludi videtur quod deum nullus nominare possit.
 Sed contrarium apertissime comprobatur. tum
 quod ipse Dionysius librum edidit de divinis
 nominibus: tum etiam quia de nomine dei multa in
 scripturis traduntur. Unde Beatus Hieronymus. liij. ca.
 scribitur. Serbnatus est filius quem voca-
 vit Enos et iste cepit invocare nomen do-
 mini. Et Exodi. ij. ca. Ego sum qui sum
 qui sum hoc nomen mihi in eternum est. Et
 xv. c. Omnipotens nomen eius. Et xx. c. Non
 assumes nomen dei tui in vanum. Et Leui.
 xix. c. Non iurabis in nomine meo. Et psalmus. viij.
 Domine dominus noster quod admirabile est no-
 men tuum in universa terra. Et psalmus. xlv. No-
 tus in iudea deus: in israel magnus nomen eius

Et ps. xlvj. Scdm nomen tuū deus ita z laus tua in fines terre. Et ps. lxxij. Lo / gnoscat qz nomen tibi de. Et ps. x. San / ctum z terribile nomen eius. Et ps. cxij. Non nobis dñe nō nobis: sed nomini tuo da gloriā. Et Prouer. xviij. Turris fortis / sima nomē dñi. Et Esaiē xlij. ca. Ego dñs hoc est nomē meū. Et Hierē. xx. ca. Ma / gnus es tu: z magnū nomē tuū. Et xxxij. c. Dñs exercitū nomē eius. Et Amos. ix. ca. Dñs nomē eius. Et. l. de sum. tri. z fi. ca. l. ij. Sūmī dei nomen vbiqz celebratur. Et. l. de transac. l. si quis maior. Inuoca / to dei omnipotentis noie. Ita z in plerisqz locis nomē dei frequenter exprimitur. Et quo videt qz nominari possit. ¶ Ad hanc dubitatē amouendā respōdet Bonauē. in primo. di. xxi. q. sicut intelligere dicitur dupliciter: ita z nominabile. Nam intelli gere vno modo dicit per perfectā pprehē / sionē. Alio modo per semiplenā cognitio / nē. Sic noiabile vno modo dicit per perfe ctam expressionē. Alio modo per semiple nam narrationē. Si ergo dicat noiabile primo modo sic: sicut deus sibi soli ē intel / ligibilis: ita effabilis z noiabilis nomine: qd ipse facit verbo: qd ipse nouit. Sicut itaqz nobis est incomprensibilis: ita z innoiabi lis. Et hoc mō intelligende sunt auctori / tes ad primā partē inducte. Si vero acci / piamus noiabile fm qualēcūqz narratō nē. Sic quēadmodū deus ē nobis cogno / scibilis: ita z noiabilis. Et q meli⁹ cogno / scit melius noiat. Unde expressius noiat fidelis z scriptura q fidei suffragat vt scri ptura sacra q ratio naturalis: vel philoso phia. Concordat his Tho. pma parte. q. xliij. cuius verba sunt ista. Scdm q aliqd a nobis intellectu cognosci potest: sic a no bis potest noiarī. cum g deus cognoscat a nobis ex creaturis: sic poterit noiarī nō tñ ita q nomē significās ipm exprimat diu / nam essentiā fm q est. Sicut hoc nomen hō: exprimit suā significatiōē essentiā ho / minis fm q est. Significat etiā eius diffi / nitionem declarantē essentiā eius. Ratiō ei quā significat nomē est ei⁹ diffinitio vt dicit Aristo. iij. meta. Dicit g deus nō habere nomē. vel esse supra narrationē qz essentia eius est supra id qd de eo intelligi

mus z voce significam⁹. Scotus vero in suo pmo. di. xxi. in q: q licet viator nō pos sit distincte cognosce⁹ diuinā essentiā. pōt nihilominus illā noiare aliquo noie disti / cte eā significante: reuelato vel imposito si ue ab angelo siue ab ipso deo. sic ptz d noie dei tetragmaton: qd fm Rabi Moyses si gnificat solā essentiā diuinā cū intrinsecis suis proprietatibz. Et licet quidā putent in hoc Scotū dñscere tam dño Bonauē. qz sancto Tho. Ego tñ aliud sentio: qm do / ctiores illi preclarissimi de noie dei loquūt qd viri bigenij z vi nature adinueniri pē Doctor vero subtil⁹ extēdit se ad nomē qd vel angel⁹ vel dñs ipse nobis reuelauerit. ¶ 2^m dubiū erat: vtrū dñs nominari possit pluribz noibz. Ad qd rñdet Richardus de media villa. di. xxi. li. primi q sic. nā quēdā noia significāt deū fm se. Quēdā significāt essentiā Que dā personas. Quēdā notiōes. Noia q si / gnificāt essentiā plura sunt. Quis diuina essentia sit sūme simplex: tñ ppter infinita / tem perfectiōis sue z nostri intellectus de / bilitatē nō potest homo illā perfectionem vnicoceptu exprimere: sed de illa forma t plures pceptus. Et nihilominus si de illa formaret pceptus sine fine: nunq p illos pceptus exprimeret eam perfecte. Facit aut intellectus noster aliū pceptū de diui / na perfectiōe sub ratioe qua potētia. Aliū sub ratioe qua sapia. z sic de alijs attributis. Unde quis plurima noia dicta de deo si / gnificent rem eandē: tamē illam significāt sub diuersis ratioibz: z a diuersis ratioibz imponunt. Ideo talia nomina nō sunt si / nonima: qz noia sinonima sola voce diffe / runt. Nomina insuper que significant per sonas plurificantur. quia plures sunt per sone diuine. Sic z nomina q significāt no / tiones. Scdm bonauenturā in breuiloqo Relationes in diuinis sunt quattuor. scz. paternitas. filiatio. spiratio. processio. No tiones vero sunt relationes predictorum cum innascibilitate. Nomina que signifi cant deū in pparatiōe ad creaturas pluri / fican⁹. Quia fm Dionisiū. c. vi. d dñs. nō Deū per creaturas tripliciter cognoscim⁹. Aut per ablationē pditionū imperfectarū

que reperiunt in creaturis. Aut per super/
eminentiā additionū perfectarū. aut p eay/
silitatē creaturaz. Et fin hoc deū tripli/
citer noiamus. Illa vero noia quibz noia/
mus deū remouēdo plurificānt: qz plures
sunt pditiones imperfecte in creaturis qz
nominādo a deo remouemus. Quaz vna
est finitas: quā remouemus cum dicimus
Deus est infinitus. Alia est creatura: quā
remouemus cū dicimus. Deus est increa/
tus. Similiter dicimus deū imensum. qz
sine mēsurā incorruptibilē. qz sine corru/
ptione immortalē. qz vīta est sine defectu
mortis incorporeū. qz sine corporali mate/
ria. Nomina aut quibz noiamus deū sibi
attribuēdo supereminētes pditiones que
sunt in creaturis: plurificānt fm qz st plu/
res perfecte pditiones in creaturis qz per su/
pereminentiā deo attribuunt. sicut st lux.
vīta. bonitas. et sic de alijs. Nota etiā quibz
noiamus deū sub rōne qua est causa.
creaturaz: plura sunt. fm qz creature refe/
runt ad ipm sibi alia et alia habitudine cū
Referunt em̄ ad ipm vt ad cām efficientē
sui esse. et sic nominat creatori et ad causaz
exemplarē. et sic dicitur exemplar. et ad cām
finalem. et sic vocat finis. Magnus itaqz
deus est et excelsus valde cui tanta nomia
operunt que nos instrunt vt contemlemur
eum super omnia existentē superantēqz om/
nem intellectū cuiuslibet creature. ¶ Per/
tū dubiū fuit. vtrū hoc nomen deus inue/
niatur in scripturis expressum. Pro quo
audiende sunt voces omnium scripturaz: tā
diuinaz qz humanaz. in quibz pphete. pa/
triarche. apostoli euāgeliste. doctores. im/
peratores. philosophi. medici. astrologi. et
poete hoc nomē deus in auribz omnium so/
nant cum extima laude. Ergo incipiam⁹
a vereri testamēto et sequamur ea que po/
nuntur in nouo. Deinde que a prenomi/
natis tanguntur. Scribit namqz Beñ. i. c.
In principio creauit deus celum et terrā.
Eodem ca. Dixit deus fiat lux. Et iterū.
Vidit deus lucē qz esset bona. Et ibidē se/
pius repetit. Dixit quoqz deus. Dixit ve/
ro deus. Et. xx. c. Dixit serpens ad mulie/
rem. Cur precepit vobis deus: ne comedetis
ex omni ligno para disu. Eodē. c. Glo/
cauit dñs deus Adam. Et. v. c. Hic est is

ber generatiōis adā in die qua creauit de/
us hominē. Et vi. c. Dixitqz deus nō per/
manebit spiritus meus in hoīe in eternū:
qz caro est. Et. ix. c. Bñdixitqz deus noe et
filijs eius: dixitqz ad eos. Crescite et multi/
plicamini. Et. xv. c. Credidit abraā deo: et
reputatū est ei a d iusticiā. Et. xvij. c. Ego
sum deus omnipotēs: ambula corā me. Et
xviij. c. Nunqd deo est quicqz difficile. Et
xxij. c. Temptrauit deus a braā. Eodē loco
Generūt ad locū quē considerat et deus. Et
xxvij. c. Per tibi dñs de roze celi. Et. xxvij. c.
Deus ops bñdica tibi: et crescere te faciat
atqz multiplicet. Eodē. c. Nō est hic aliud
nisi domus dei et porta celi. Et. xxx. ca. Ex/
audiuit deus preces eius. s. lte. Eodē. ca.
Dixit rachel. Abstulit dñs obprobriū meū
Et. xxxv. c. Apparuit iacob dñs cū fuga rec/
fratē suū. Eodē. c. Ego sum deus omps
cresce et multiplicare. Et. xl. c. Dixit ioseph
Nunqd nō dei est interpretatio. Et. xli. ca.
Dñdixit tibi dñs oīa q locutus es. Et. xlv. ij.
c. Dixit iacob. En ego morior: et dñs erit vo/
bis cū. Et. l. ij. c. Dixit moyses. De⁹ pa/
tris mei: adiutor meus eruit me de manu
pharaonis. Et. ij. c. Dixit deus. Ego sum
deus pñs tui. dñs abraā: deus ysaac. Eodē
ca. dixit moyses. Deus patrū nostrorū mī/
sit me ad vos. Et. v. c. Deus hebreorū voca/
uit nos vt eamus viā triū dñez in solitu di/
nē et sacrificemus dño deo nro. Et. vi. c. ait
dñs. Scietis q ego sum dñs deus vester.
Et. xv. c. scribit. Iste dñs mens: et glorifica/
bo eū deus pñs mei et exalta bo eū. Et. xvij.
c. Esto populus in his q ad deū sunt. Et. xx.
ca. Ego sum dñs deus tuus: q eduxi te de
terra egypti: et de domo fuitus. Eodē. c.
Vt probaret nos venit deus. Et. xxij. c.
Dñator dñe deus: misericors et clemens.
Et. Levit. xi. c. Custodite omnia q scripsi:
vt sim vester deus. Et. xvij. c. Ego dñs dñs
vñ: custodite leges meas. Et. ix. c. Sancti/
ficamini et estote sancti: qz ego sanctus sū
dñs deus vester. Et. xxij. c. Homo q ma/
ledixerit deo suo portabit peccatū suū. Et
xxvi. ca. Ambulabo inter vos et ero vester
deus. Et. numeri. xvi. c. Fortissime dñs spi/
rituū vnīuerse carnis: num vno peccante
ptra omēs ira tua deficiet. Et. xliij. c. Nō
est dñs quasi bō vt mentiat. Et. Deut. ij. c.

Neq; em est alius deus vel in celo vel i ter-
ra: q; possit facere opera tua: z parari for-
titudini tue. Et. iij. c. No est aliqua natio
ta grandis q; habeat deos appinquates it
hiscut adest nobis deus noster. Et. vi. c.
Diligas dñm deū tuū. Eodē c. Non tem-
ptabis dñm deum tuū. Et. vij. c. Populus
sanctus es dño deo tuo. Et. viij. c. Obser-
ua z caue ne quando obliuiscaris dñi dei
tui. Et. x. c. Dñi dei tui celū est z celi celoz
z omia que in eo sunt. Eodē c. Deus no-
ster ipse est deus deoz z dñs dñantiū deus
magnus z potens z terribilis. Et. xij. cap.
Dñm deum vestrū sequimini: z ipm i me-
te. Et. xij. ca. Filij estote dñi dei vestri. Et
xviij. c. Perfectus eris z absq; macula co-
ram dño deo tuo. Et. xxiij. c. Cum votum
oueris dño deo tuo: nō tardabis reddere
Et. xxij. c. Deus fidelis z absq; vlla ini-
quitate: iustus z rectus. Et. Josue. ij. c. Do-
minus em deus noster: ipse est reus in ce-
lo sursum: z in terra deorsum. Et. Judicū
vi. ca. Ego deus vester non timeatis deos
amozeorū. Et. primi Regum. ca. ij. Deus
scientiarū dominus est. Et. vi. c. Auxilia-
tus est nobis deus. Et. ix. c. Est vñ dei in
ciuitate hac. Et. scđi Regum. xij. ca. Non
vult deus perire animā. Et. xxiij. ca. Quis
forti pter deū nrm. Et. tertij Reg. iij. De-
dit qz deus sapientiā salomoni z pruden-
tam multā nimis z latitudinem cordis.
Et. quarti Regum. v. ca. Ponuntur ver-
ba regis israel: Nunquid deus sum ego:
vt occidere possim z viuificare. Eodē ca.
scribitur q; dixit naaman. Vere scio q; nō
est alius deus in vniuersa terra: nisi tantū
ds israel. Et. primi Paralipomenō. xvij.
ca. Dixit naran ad dauid. Omia que in
corde tuo sunt fac: deus em tecum est. Et
scđi Paralipomenon. xxv. cap. dicif. Dei
est a diuare z in fugam vertere. Et. primi
Hesdre primo cap. Cyrus rex persarum
reulit. Omia regna terre dedit mihi do-
minus deus celi. Et. Thobie. vi. ca. scri-
buntur verba angeli ad Thobiā loquen-
tis. Ostendam inquit tibi que sunt qui-
bus preualere potest demonum. lx nanq;
sunt qui coniugium ita suscipiunt vt deu
a se: z sua mēte excludant. Et. Judith. xij.
cap. Achior videns virtutem quam fecit

deus israel: reficte gentilitatis ritu credi-
dit deo. Et. Job. xxiij. cap. Deus molliuit
cor meum: z omnipotens conturbauit me.
Et in psalmo. liij. Cum inuocarem exau-
diuit me deus. Et. vij. Domine deus me-
us i te speravi. Et. psalmo. ix. Propter qđ
irritauit impius deum. Et. psalmo. xvij.
Deus meus adiutor meus et sperabo in
eum. Et. psalmo. xviij. Celi enarrant glo-
riam dei. Et. psalmo. xxiij. Libera deus is-
rael ex omnibus tribulationibus suis. Et
xli. Quemadmodū desiderat ceruus ad
fontes aquarū: ita desiderat anima mea
ad te deus. Et. psalmo. xliij. Quia tu es de-
us fortitudo mea. Et. psalmo. xliij. Deus
auribus nostris audiuit nos. Et. psal. xliij.
Propterea vixit te deus deus tuus. Et
psalmo. xlv. Deus refugiu nostrum z vitu-
tus. Et. psalmo. xlv. Omnes gentes plau-
dite manibus: iubilate deo in voce exulta-
tionis. Eodem psalmo. Quoniā rex om-
nis terre deus: psallite sapienter. Et. xlvij.
Hic est deus noster in eternum z in secu-
lum se. ult. Et. xlix. Deus deorum d: mi-
nus locutus est. Et. l. Miserere mei deus
scđm magnam misericordiam tuam. Et
lij. Deus de celo prospexit super filios ho-
minum. Et. liij. Deus in nomine tuo sal-
uum me fac. Et. psalmo. lxx. Deus docuit
sti me a iuuentute mea. Et. psalmo. lxxij.
Quā bonus israel deus his qui recto sūt
corde. Et. lxxvi. Viderunt te aque deus:
viderunt te aque z timuerunt: z turbate
sunt abyssi. Et. lxxvij. Deus quis similis
est tibi. Et. lxxxiij. Audias quid in me lo-
quatur dominus deus. Et. lxxv. Ma-
gnus es tur faciens mirabilia: tu es deus
solus. Et. Eccle. i. ca. Omnis sapientia a
domino deo est. Et. ij. ca. Fili accedens ad
seruitutem dei: sta in iusticia z in timore.
Et. iij. ca. Qui timet deū honorat paren-
tes. Et. vij. ca. Non te iustificas ante deū.
Et. x. cap. Perdit deus memoriam superbo-
rum. Et. xv. ca. Deus ab initio constituit
hominē. Et. xlv. ca. Dilectus deo z homi-
nibus: Moyses. Et. Sapientie. i. ca. De-
us mortem non facit. Et. Esai. ij. ca. Ve-
nite ascendamus ad montē domini: z ad
domū dei iacob. Et. vi. ca. Seraphim cla-
mabant sanctus sanctus sanctus domi-
n⁹

deus sabaoth. Et. xl. ca. Consolamini con-
solamini popule meus dicit deus noster. Et
Hieremie. iij. ca. Vere in domino deo no-
stro salus israel. Et Danielis. i. ca. Dedit
autē deus danieli gratiā in conspectu pri-
cipis eunuchorū. Et. ij. ca. Daniel benedi-
xit deo celi. Et. iij. c. Ambulabāt in medio
flamme: laudantes ⁊ benedicentes deum
Et. xi. ca. Adversus deum deorū loqueretur
Et. xij. ca. Deus eterne qui absconditorū
es cognitor. Et Osee. xxi. c. Deum absq̃
me nescies. Et Zonie. iij. ca. Tu es deus
clemens ⁊ misericors. Et Vichee. vi. ca.
Curabo genu deo excelso. Et prima Pe-
tri. v. ca. Deus omnis gratie vocavit nos ī
eternam gloriā suam. Et eodem ca. Hu-
milamini sibi potenti manu dei. Et ad Ro-
manos. i. ca. Cum deum cognovissent: nō
sicut deum glorificaverūt. Et. viij. ca. Si
deus pro nobis quis cōtra nos. Et prime
ad Corinth. xxiij. ca. Non est dissensionis
deus: sēd pacis. Et secūda ad Corinth. xx. c.
Non em̃ qui seipm̃ commendat ille pro-
batus est: sed quem deus commendat. Et ad
Ephe. ij. ca. Deus dives est in misericor-
dia. Et ad Philipē. ij. c. Deus exaltauit
illum. Et prime ad Thessalonicē. v. ca.
Deus pacis sanctificet vos. Et Act. v. ca.
Obedire oportet deo. Et xviij. ca. Inve-
ni aram in qua scriptum erat: ignoro deo.
Et Apocalip. i. ca. Significavit deus q̃
oportet fieri cito. Et. viij. ca. Vidi alterum
angelum ascendente a botru solis haben-
tem signum dei vivi. Et rodi. xij. cap. Ti-
mete deum ⁊ date illi gloriā ⁊ honorē. Et
xxi. ca. Absterget deus omne lachrymam
ab oculis eorum. Et Job. prime lue cano-
nice. ca. i. Deum nemo vidit vnq̃. Et in
suo euangelio. i. cap. Verbum erat apud
deum. Et. viij. cap. Qui ex deo est verba
dei audit. Et. iij. ca. Sic deus dilexit mun-
dum. Et Barthol. vi. ca. Beati mundo
corde: quoniam ipsi deum videbunt. Et. vi.
ca. Nō potestis deo servire ⁊ māmonē. Et
dem cap. Primū querite regnum dei. Et
ix. ca. Quos deus confundit: homo non
separat. Et. xxij. ca. Reddite que sunt cesa-
ris cesari: ⁊ que sunt dei deo. Et. Lucē. i. c.
Quod em̃ ex te nascetur sanctū vocabit si-
lius dei. Et. viij. c. Deus visitavit plebem

suā. Et viii. ca. Deus propicius esto mihi
 peccatori. Et Cassiod. sup. ps. Magn⁹ de⁹
 laudabil⁹ nimis. Deus inq̃ ē virtus inex
 plicabil⁹ pietas incōprehensib⁹ sapia ineffa
 bilis: cuius vera diffinitio est finē in suis
 laudib⁹ nō habere. Et Boe. in libro de tri.
 Deus est pulcherrimū: fortissimūq; vere
 vnus in quo nullus numerus: nullū in eo
 aliud prētēq̃ id quod est. Et Anselmus
 in prosologion. Deus est pulcritudo que
 nō videt: odor qui olfactu nō percipit: sa
 por qui nō cognoscit: bonitas que nō sentit
 cur. Et Augustinus in lib. de libero arbi.
 Deus est quo nihil superius esse potest eter
 nus incōmutabilis. Et in libro de vera re
 ligione. Deus est incōmutabilis natura:
 p̃ma vita: p̃ma essentia: p̃ma substantia.
 Et Iustinianus imperator. L. de vere. in
 re enuciādo. l. i. inquit. Deo auctore: et no
 strū gubernāte impertū bella feliciter pera
 gimus et pacē decoramus: et statim reipu
 blice sustentam⁹. Et. L. de offi. p̃fec. p̃co.
 ap̃brice. l. i. Vultas quidē et antea a deo
 p̃meruim⁹ multas largitates. et innumera bilia
 eius circa nos beneficia p̃stetur. Et. L.
 de reb⁹ creditis. et iureiurā. l. i. Iurisiurādi
 p̃empta religio factis deū habet vltiorem.
 Et. ff. de legi. l. ij. scribitur. Om̃is lex inue
 tio et donū dei est. Et ideo habes in eplā
 Inter claras. L. de sum. eri. et si. ca. Et in
 proemio institute. Et. L. ne filius pro p̃e
 in auten. habita. Et. L. d̃ iudeis. l. iudeis:
 Et. L. de raptorib⁹ virginum. l. raptores.
 Et. ff. de iureiuran. l. ait p̃tor. Et. L. de
 epi. et cle. l. deo nobis. Et i auten. vt nō lu
 xurietur contra naturā. Et in autentico
 de mandatis prin. ap̃ū in. §. oportet. Et i
 auten. de fide instru. in. §. Cum igit. Et in
 auten. de questore in prin. Et Sibilla be
 ritrea cuius verba ponit Lactantius lib.
 i. diuinatum institutionum: ita loquitur.
 Vnus deus qui vnus est: isq; a mpli fsi
 mus increatus. Et Plato in timæo. Per
 fecit et purgatus hinc expiēs habitabit
 cum deo. Et vt Hieronimus asserit super
 p̃mum capitulum Danielis. Hic dixit
 fabricatorem mundi deum. Et Aristote
 les in primo de celo et mundo. Omnes
 quidē summū locum deo tribuunt et greci
 et barbari. Et in vno declino metaphisice.

Dicitur deū aīal sempiternū semp vt /
 uens. Et rex Auicenna i prologo sui cano /
 nis In primis deo gratias agamus: sicut /
 sui ordinis celsitudo z beneficij ipius mul /
 titudo meret. Et in eodē prologo. Si mi /
 hi deus auxiliatus fuerit: z hunc p̄firma /
 uero librum: addam postea in vno libro An /
 thidotariū. Et idem in prima sen. p̄mi li /
 bri Canonis: doctrina. ij. c. ij. de comple /
 tionibz mēbroz. Deus cuiqz aīal z cuiqz /
 membro donauit ex completiōe: quod ma /
 gis meretur. Et Galienus medicorū p̄m /
 ceptis: super prima particula pronosticorū /
 hypocratis. Nō inuenimus hypocratem /
 dicere in aliquo libroz suozū q̄ deus bene /
 dictus z sublimis causasset: aliquā egri /
 tudinem. Et Rasis in prologo libri ad /
 Almansoziū regem. Regi Almansozio cu /
 ius vitā prolonget deus. Et Damafce. in /
 prologo sui libri de consolatiōe medicina /
 rū. In nomine dei miseri cordis cuius no /
 minatu sermo recepit gratiā z doctrina p̄ /
 fectionē. Et idem in prologo sue practice. /
 Sanaat solus languores deus. Et Albu /
 mazar in suo introductorio in astronomiā /
 Deus est mouēs oīa imobilis: cui nōmē /
 est benedictū exaltatū exaltatiōe maxima /
 Et Sene. in tragedijs. Sequit̄ superbos /
 victor a tergo deus. Et ad Lucillū. Nihil /
 deo clausum est. Et Quidiū in libro de /
 arte amandi. Flectit itans voce roga: ite /
 deus. Et Sextus Pitagoricus in senten /
 tijs. Cogitatio hominū non latet deū. Et /
 Cicero in libro de legibz. Nihil est p̄stan /
 tius deo. Et in libro de natura deoz. Nul /
 li est nature obediens aut subiectus deus: /
 omnē ergo regit ipse naturā. Et iterūz ibi. /
 Comprehende aīo: z propone ante oculos /
 deū. Et in eodē. Quid esse potest in rerum /
 natura homine melius. In eo em̄ solo: est /
 ratio qua nihil potest esse p̄stantius. Esse /
 aut hominē qui nihil in omni mundo me /
 lius esse q̄ se putet desipientis arrogantie /
 est. Ergo est aliquid melius: est ergo pro /
 fecto deus. Quid amodo audebunt dice /
 re curiosi: an tantorū viroz quorū testimo /
 nia retulimus: sententia inanis est. O stul /
 ti z tardi corde ad credendū. O ceci pec /
 catores: z inimici dei. O maligni mentes /
 iniquozū: expergiscimini z incutemini eum

qui omnia dedit: omibz p̄ceat: z nos perde /
 re potest atqz saluare. Sed q̄ illū nō timē /
 nō diligunt neqz venerant. Itam inflatis /
 buccis mihi detrahūt sic loquenti. Sup /
 flua inquit ac tumida est tanta p̄cedēs /
 turba auctoritatū de deo: cum eū agnosca /
 mus: p̄fiteamurqz creatorē celi z terre: vi /
 sibilū omnīū z inuisibilū. Q̄ infelix ē /
 horū p̄ditio tempoz dum p̄pleū experi /
 mur id q̄ apostolus scribit ad Titū. i. ca. /
 Confitent̄ se nosse deū: factis aut negāt. /
 Qd̄ deus vocat̄ pater noster in quo osten /
 ditur eius benignitas que nos allcit ad /
 eum diligendum. Ca. II.

Secundū nomē quo d̄s /
 nominat̄ a nobis est nomē amo /
 ris: illud est pater. Vera res p̄ /
 fecto q̄ ille q̄ condidit celū z terrā z omnia /
 que in eis sunt: dignet̄ a nobis vermiculis /
 pater appellari. Nos tamen ipius filij dei /
 esse refugimus dum magis be infima vi /
 lia atqz terrena: q̄ ipm̄ summū bonū vili /
 gimus. Ob id ipse conquerit̄ dicens. Eia /
 i. c. Filios enutritū z exaltauit: ipi aut sp̄e /
 uerūt me. Tlerū tamen vt ad tantū patris /
 dilectionē corda inflāment̄ hūana: de ip̄a /
 paternitate tres p̄sideratiōes faciemus. /
 ¶ Prima dicitur distinctionis. /
 ¶ Secda rōnis. ¶ Tertia significatiōis. /
 ¶ Prima p̄sideratio dicitur distinctionis: /
 in q̄ scire libet q̄ patres multi sunt. z mul /
 tipliciter accipiuntur. Nam: /
 ¶ Primus dicitur carnalis: /
 ¶ Secundus spiritualis. /
 ¶ Tertius sacramentalis. /
 ¶ Quartus infernalis. /
 ¶ Quintus celestialis. /
 ¶ Primus pater dicit̄ carnalis: aut rōe im /
 mediate generatiōis. de quo dicit̄ Exo. xx. /
 c. Honora patrē tuū. Aut rōe originis. z /
 sic omēs aut. proau. arau. tritau dicunt̄ /
 patres. Unde Hiero. super Danie. a se /
 rit de balibasar q̄ vocat patrē Nabucho /
 donosor. vt scribit̄ Dani. v. c. q̄ nō facit̄ ex /
 rorem scientibus scripture sancte consue /
 tudinem: qua proau omēs z maiores pa /
 tres vocāt. Nā fm̄ Gerolū chaldeū: z Jo /
 sephū Nabuchodonosor regit̄ annis q̄ /
 dragitatribz. cui successit fili⁹ q̄ vocatus ē

Euilmorodach: hunc successit filius dicitur.
 Negligens: qui mortuo regnavit filius eius. Labor
 todor. hunc filius fuit Baldasar. Et nichilo
 minus ipse dicebat Danieli. Tu es Daniel
 de filiis captivitatis Juda. quem adduxit
 rex pater meus. scilicet Nabuchodonosor de iu
 dea. **¶** Scds pater est spiritualis. Et sic dicit pater
 quilibet sacerdos. vt patz. xvi. dist. c. ds du
 biter. vbi dicit. Quis dubiter sacerdotes
 pater regum oim et pater pateris et matris cen
 seri. **¶** Est insup pater spiritualis sacerdos qui
 audit confessiones. sic patz. xx. q. i. c. oēs Si
 miter et erudit et docet aliquis vocat pater. Nunc
 Scrobis in plogo sup somnium Scipio
 nis Eustachii discipulum filium vocat. Et
 Paulus ad Gal. iij. c. dicit. Filioles: qd itez
 paterio donec xps firmet in vobis. **¶** Tercius
 est pater sacramentalis. Is est sacerdos baptizans
 et eps confirmans: et quicqz alius tenens in baptis
 mo vel confirmatōe illū qui baptizatur aut confir
 mat. Probant ista. xxx. q. c. i. ad limina. q.
 filia. Et. xxx. q. iij. c. ita. Et de pte. dist. iij.
 c. vos ante oia. Et extra de cogn. spirituali. c.
 vlt. Qd ppter est declarandū ppter eos qui
 falso tenent sacerdotē baptizantem nō fieri
 copatrem. **¶** Quartus est pater infernalis. Nunc
 est dyabolus pater iniquitatis. De quo dicit Amb. xij.
 q. v. c. caute frēs. Omnes qui amant menda
 ciam filij sunt dyaboli. Et dñs Iesus dice
 bat iudeis. Joh. viij. c. Vos ex pte dyabo
 li estis: et desideria patris vni facitis. **¶** Qui
 tus est pater celestialis qui est deus bñ dictus: de
 quo clarū est qd sic noia. Vñ Esa. lxij. c. scri
 bit. Tu dñe pater noster et redēptor noster
 Et hier. iij. ca. Inuoca me pater meus. Et
 xxxi. c. Factus sum filiū pater. Et malach.
 ij. c. Nūquid nō pater vnus oim nostrū. Et
 Math. v. c. Pater tuus qui videt in abscondi
 to reddet tibi. Et iterū ibi. Sitis filij pa
 tris vestri: qui solē suū oriri facit sup bonos
 et malos. Et. x. c. Nō em̄ vos estis qui loqui
 mini. sed spūs pateris vestri qui loquit in vobis
 Et. xij. c. Vnus em̄ pater vester qui in ce
 lis est. Et Luc. vi. c. Estote misericordes
 sicut et pater vester celestis misericors est. Et
 Math. vi. c. Cū oraueritis dicite. pater no
 ster qui es in celis etc. Et. i. ad. Cor. vii. ca.
 Vnus est deus pater ex quo omnia. Et de hira
 loquit Virgil. in. i. meides. At pater omnipotēs
 peluncis addidit auris. Et in. x. At pater

omnipotens rerū: cui summa potestas. Et in
 i. Georg. Ter pater extructos detecit ful
 mine mōres. Et horat. odda scda. In sa
 tis terris niuis atqz dire grandina misit
 pater. Et rubente dextra sacras iaculatur
 arces. Terruit vbi terruit gentes. Scilicet
 hic Horat. qd Pyrrhus rex epyrotharū
 qui in auxiliū tarentinorū venit: si e. us viri bo
 thessa lie ac macedonice: totiusqz grece: dux
 in prima pugna in cāpania Valerū leui
 nū fulē oimemqz qui exercitū romanorū
 uicisset: cū ex utraqz pte mlti fuissent infse
 citi: atqz numerus occisorū ex pte Pyrrhi pre
 grandis fuisset: post habitā illā victoriam
 affixit titulū in tēplo Iouis in quo ita scriptū
 erat. Qui aū hac inuicti fuere viri pater
 optime olympi. Hos ego in pugna vici: et
 ab eis victi sum. Cū redargueret a suis qd se
 victus ferebat. Rūdit si rursus filij modo
 vincā: fuerat sine militibz in Epyrū. Ec
 ce itaqz qd oēs natōes de deo nomē patris p
 clamat. Sed dū ista tractam⁹ opus ē: vt in
 hac pte tria dubia disputemus.
¶ Primum vtrū sit vna paternitas filij dei et
¶ Secundū vtrū hō nomē pater pateris di creatu
 re: in deo respectu filij ab eterno geniti: qd
 respectu hoīs et creature.
¶ Tercium cur in diuinis maternū nomen
 taceat paternum exprimit.
¶ Pro declaratōe primi dubij pleriqz ar
 guūt. Qd filij dei et creature nō sit vna pa
 ternitas: sed diuersa. Prima qd vbi sunt di
 uerse relatiōes oppositē ibi diuersa ratio
 paternitatis. Sed in paternitate qd deus est
 pater filij ab eterno geniti. et qd est pater crea
 ture: sūt diuersē relatiōes oppositē qd diuer
 sa ratio paternitatis. Relatio em̄ qd refertur
 pater ad filiū est increata: illa qd ad creatu
 ram creata. Itaqz videt hec paternitas sit
 alia ab illa. **¶** Secūdo arguit. qd vbi sunt
 diuersi respectus paternitatis. ibi diuersē pa
 ternitates. Sed alio respectu est deus pater
 filij. alio respectu ē pater creature. Itaqz ve
 dicte glo. Aug. sup illo pbo Joh. xx. c. Ascē
 do ad patrem meū et patrem vestrū. meū natu
 ra. vestrū pater gratia. Ergo alia est paterni
 tas filij et alia creature. Rūdet ad hō Alex
 ander de ales in tercio sume. Qd in relati
 one qua deus est pater filij. et pater creature
 tria sunt cōsideranda. scilicet pncipiū. terminū
 b

z modus. Principius est pater. Terminat
sui filii dei z creatura. Modus: deus est.
pat filij psona tr: z p creature essentialiter
Licet g termini huiusmodi relationis plurificent
z modus sit diversus. tñ pncipiū est vñū
nō diuersū nec plurificatū. Vñ aug⁹. li. 8
tri. aut. Pater dicitur pncipiū filij. qz genuit eū
z pncipiū spū sacti. qz spū sctus est donū
ei⁹. z pncipiū creature. qz creauit eā. Et
tñ ppter has diuersas rōnes nō multipli-
cat rō pncipiū. Ergo cū dicitur p filij z p crea-
ture: nō multiplicat rō p rōis respectu filij
z respectu rōalis creature. Et sic solutiū
est primū argumentū. Ad scdm dicit ale-
xander qz grā z natura faciūt distinctiōez
nō ex pte illi⁹ a qz ex pte eoz qz sūt a b illo
¶ Scdm dubiū fuit. vñū h nōmē p p p-
us dicitur i dō respectu filij: qz respectu hoīz
creature. ¶ Et ad h rñ det Tho. i. pre. q. x.
xxij. q. sic. Nam qd est nō ē pū est cpali. Ab
etno aut dō est p filij z ex tpe p creature
Insup p prius dicit nōmē d illo in q saluat
tota rō nōis pfecte qz de illo i q saluat fm
aliqd. De h siqd dicit p similitudinē ad illud
in q pfecte saluat. qz oia pfecta sumunt a
pfectis. Inde est qz h nōmē Leo p pū dicitur
de aiali in q tota rō leonis saluat: qd pte
dicit Leo. qz de aliq hoīe in q iuenit aliqd d
rōne leonis: vtpote audacia vlt foritudo.
De h nanqz p similitudinē dicit manifestus est
aut q pfecta rō paternitatis z filiatiōis in-
uenit in deo pte z in deo filio. qz p rōis z filij
est vna natura z glia. in creatura pō filia-
tiō iuenit respectu dei nō fm pfectā rōnem
cū nō sit vna natura creatoris z creature
sed fm aliquā similitudinē q quāto pfectior
fuerit: tanto ppinquius accedit ad verā fi-
liatiōis rōnē. Dicit aut de alieu⁹ creatu-
re pater ppter similitudinē vestigiū tñ. vtpote
irrōnabiliū creaturaz. fm illud Job. xxx.
viij. c. Quis ē pluuie pater. aut dō genuit
stillas rois. Alicu⁹ etiā dicit pater ppter si-
militudinē imaginis: z sic dicit pater hoīm
Alienus pater vocat fm similitudinē grē: z
sic hō dicit filius dei adoptiuus fm qz o-
dinat ad hereditatē eterne glie. Quare p
prius dicit pater respectu filij quē sibi coe-
qualē genuit: qz respectu alieu⁹ crea-
ture. ¶ Sed ptra ista posset dō ita arguere.
Comune fm intellectum est prius ppro.

Sed hoc nōmē pater fm qz psona tr sumit
tur est p rōis psonae patris: respectu psonae
z patris respectu psonae filij. Scdm pō qz
sumit essentialit⁹ est comune toti trinitati.
z sic dicit respectu creature. Nam toti trini-
tati dicitur pater noster. Ergo sequit⁹ qz
principalius pater dicitur respectu creatu-
re qz filij coeterni z consubstantialis. Sol-
uit h argumentū Tho. vbi s. Qd cōia ab
solute dicta fm ordinē intellectus nri sūt
priora qz ppro: qz includunt in intellectu
pproz. sed nō ecōuerso. In intellectu em
psonae p rōis intelligit⁹ deus: sed nō puerit⁹.
Comunia pō que important respectū ad
creaturā: p posteri⁹ dicunt⁹ qz ppro que i-
portant respectus psonales. qz psona pce-
dens in diuinis pcedit vt pncipiū p dū-
ctiōis creaturaz. Sicut em verbū conce-
ptū in mēte artificis p prius intelligit⁹ p-
cedere ab artifice qz artificiatū qd produ-
cit ad similitudinē verbi pcepti in mēte. Ita
p prius pcedit filius a patre qz creatura d
qua nōmē filiatōis dicit fm q aliqd pri-
cipat de similitudine filij. ¶ Terciū dubi-
um fuit: cur in diuinis maternū nōmē ta-
cet: paternū pō exprimūt. Ad hoc ita dicit
dñs Bonauen. di. v. li. in declaratiōe li-
tere: vbi allegat Anselm⁹ in plogion.
¶ Principiū maternū pexigit aliud pū-
piū prius: qz mater est principiū passiuū: z
oē tale mouet ab alio: g ante ipm ē pncipi-
um aliud. Qm g principiū gñatiōis filij i
diuinis est primū: z est pure actuale. Idō
nullo modo transferat maternū principium
ad diuina. Dicta sunt hec de filio dei. vt
agnoscamus qz benignus est pater eius
qui hoīes tantū dignos facit honoris. vt fi-
lios etiā ipos habeat: z si nō fm veritatē
nature. fm tñ aliqz similitudinez vel partici-
pationē. ¶ Secūda cōsideratiō de paterni-
tate dei dicit ratiōis. in qua pscrutari de-
bemus qualiter deus dicitur pater noster
quintuplici ratione.
¶ Primo rōne gñatiōis.
¶ Secundo rōne gubernatiōis.
¶ Tercio rōne instructiōis.
¶ Quarto rōne ptectionis.
¶ Quinto ratiōe dōratiōis.
¶ Primo dicit dō pater nri rōne gñatiōis
Pater nanqz est qui habet filium a se genit

tū z simlē sibi. Deus autē z si nō a se nō ge-
nuerit: fuit tū causa nobis vt essem⁹ z fm
corpus z fm aiam. Ideo Lactanti⁹ li. ij.
dini. isti. ait. Deus veri p̄is officio fūc⁹
est ip̄e corpus effinxit: ip̄e aiam qua spira-
mus infudit. Illi⁹ est totū q̄quid sumus.
Et moyses Deut. xxxij. c. Nunq̄d nō ip̄e
est pater tuus: q̄ fecit z creauit z possidet
te. Ibi glo. Fecit corpus: creauit z possedit
te. Ibi glo. Fecit corpus: creauit aiaz possi-
det vtrūq̄. Et vidua illa timēs deū que fi-
lios horribat quecūq̄ supplicia ferre: q̄
legē p̄cinas: carnes comedere. vt scribit
ij. Zach. c. vij. ita dicebat. Nescio quale
in vtero meo apparuistis. neq̄ ego spūm z
aiam donauit vobis z vtrā z singulorū mē-
bra nō ego ip̄a cōpegi. ¶ Secūdo deus d̄r
pater n̄r oē gubernatōis. Ip̄e siquidē cū-
ctis creaturis celi z terre mā dāuit. vt hu-
manis vīb⁹ inclinent deservat. Ob h̄
vt dicit Hugo de scrō vīet. Quelibet crea-
tura trina voce alloquit̄ hoīez. Accipe: id
des: fuge. Accipe bñficiū ex me: in vsuz tuū
Accipe inq̄t celum a me: z lumīarib⁹ me-
is: illuatiōē z motū. Accipe aīr ignis a
me calorē. Accipe ab aere sp̄irationē. Ac-
cipe ab aqua refrigeriū z lotionē. Accipe
a terra aīalia: fructus z sustētatiōē z filia
Secūda vox est redde. scz obsequiū tuo bene-
factori z meo creatori. qui ideo me creauit
vt tibi seruire. Tercia vox est fuge. scz sup-
plicia: ne illud incurras p̄pter ingrati-
tudinē. Tercio d̄s d̄r pater n̄r rōne instructōis
Instruit nos equidē triplici lege. scz na-
ture scripture z gr̄e. vt scīrem⁹ qd agendū
qd fugiendū: qd amandū: qd timēdū: qd
colendū: qd dūcōr considerandū Neq̄ p̄queri
debem⁹ si nescim⁹ tot secreta nature. astro-
rū cursus. motus sydez. oceani ambien-
z naturas herbarū. futura p̄tingētia z binōi
Qm̄ vt inquit Lactanti⁹ li. ij. diuī. inste.
Cū ap̄iret hoī veritatē d̄s: ea sola nos scī-
re voluit que infuit hoīem scire ad vitaz
p̄sequēdā. Que p̄o ad curiosā z p̄phanaz
cupiditatē p̄tinebāt: retinuit vt archana
essent. ¶ Quarto d̄s dicit p̄r noster rōne. p̄
secōnis. qz ip̄e nos p̄egit z defendit a pi-
culis z tēptatiōib⁹ pene inumer⁹ nisi em̄
ip̄e auxiliaret nobis z angelico nos tueret
p̄sidio: vīx possem⁹ ad horā sup̄ terraz vī-

ueret. ¶ Quinto deus dicit p̄r noster rōne
dotatiōis. ip̄e qui p̄r dīcturus est electis
Venite ad nupcias: venite ad padisi deli-
cias: venite ad opulenti ssimū celoz regnū
Quales erūt ille p̄misse dīuit: e: qualis
an me z corpis gl̄ia: gl̄is angeloz societas
qual⁹ deniq̄ illi p̄bēnis vīte iocunditas.
Q̄ felix erit vox illa iesu xp̄i filij dei q̄
suauis q̄ delectabilis cū dicer in die iudi-
cij. Venite bñdicti p̄ris mei: possidere pa-
tū vobis regnū a p̄stitutiōe mūdi. ¶ Ter-
cia p̄sideratio circa paternitatē dei dīc̄ si
gnificatiōis in qua notanda sūt d̄nqz sig-
p̄ q̄ discerni p̄nt filij dei a filiis dyaboli.

¶ P̄r mū dicit audientia.

¶ Secūdū beniuolētia ¶ Tercū oba

¶ Quartum reuerētia.

¶ Quintum puidētia.

¶ Prīmū signū dīc̄ audientia. qm̄ scz d̄s
libenter audit p̄ba diuina. Un. Job. viij.
c. xp̄us dixit. Qui ex deo est verba dei au-
dit. Propterea vos nō auditis qz ex deo nō
estis. ¶ Scdm̄ signū est beniuolētia. Ille
siquidē dei fili⁹ esse cognoscit: q̄ deū super
oīa diligit. de q̄ dicit Barth. xij. c. z Lu.
x. c. Diliges d̄nz deū tuū ex toto corde tuo
z ex tota aīa tua z ex tota mēte tua z ex oī-
bus vīrib⁹ tuis. ¶ Tercū signū est obe-
diētia. De xp̄s dixit. Job. xij. Si diligi-
tis me mā data mea seruate. Et iterū. Si
p̄cepta mea seruaueritis manebit in dile-
ctiōe me. ¶ Quartū signū d̄r reuerētia. qm̄
d̄s reuerētia deo exhibet reuerent se habē-
do ad ei⁹ nomē sanctū: ad sacra loca: ad sa-
cras p̄sonas: ad sacras ce-
lomonias: z ad
oīa q̄ p̄tinet ad cultū dei. ¶ Quintū sig-
nū vocatur p̄uidentia Ille vīqz bonus est
filius qui patri p̄uident in suis necessita-
tibus. Sic quicūqz deo subuenire solici-
tus est: filius eius credi potest. Et licet de-
us nullo indigeat. qui felicissimus ac bea-
tissimus est: tamen sibi ascribit quicquid
pro illius amore proximis nostris tribuit
Ideo Barth. xv. c. dicitur. Quod vni ex
minimis meis fecistis. Q̄ ex quous est
numerus filioz dei quandoquidē a ra-
tissimis auditur minus diligitur z p̄ce-
ptis eius a paucis obtemperatur: cuncta
q̄ ad religionē spectantia deturpata sūt. z
penitus dissipata ac p̄ris p̄ dei amore suc-

currete vix aliq̄s curat. **O** seculū retrit et
sordidū quo homines a deo patre totalit̄ se
auererūt z sequunt̄ p̄cupiscētias suas: ni
hil amplius sperantes de promissa here/
ditate celestis regnī.

Deus benedictus nūcupatur dñs
q̄s est nomē honoris: de ipso dicit̄: q̄ illi⁹
imperio cuncta subiacent. **Ca. III.**

Ortū nomē quo deus
nominat̄ a nobis est nomē ho/
noris: illud est domin⁹. sic in to/
ta scriptura sepius notat̄. **Un/**
de Gen. ca. ij. v. 2. Dixit dñs deus: Non est
bonū hominē esse solū. **Et in. ij. ca. 10.**
cauit dñs deus Adam. **Et ca. x. 17.** Respexit
dñs ad Abel z ad munera eius. **Et. vi. ca. 12.**
Corrupta est terra corā dño. **Et. vij. ca. 1.** Di/
xit dñs ad eū. Ingredere tu z om̄s dom⁹
tua in arcā. **Et. viij. ca. 1.** Recordat̄ aut̄ dñs
Hoc. **Et. xij. ca. 1.** Dixit domin⁹ ad Abrahā.
Egredere de terra tua. **Et. xv. ca. 1.** Appa/
ruit et dñs in conualle mābre. **Et. xxi. ca. 1.**
Visitauit dñs Saram. **Et. xxij. ca. 1.** Ange/
lus dñi d celo clamauit. **Et. xxxix. ca. 1.** Fuit
aut̄ dñs cū Ioseph. **Et. Exod. ij. ca. 1.** Dixit
dñs ad Moysen. **Et sic incipit ca. vij. ix. x. xi. et. xij. Capi. 1. 10. xij. habet. Locut⁹ ē**
dñs ad Moysen. Et similiter scribit̄. xij. xv. xv. xvi. xvij. xvij. xix. xx. xxi. xxiij. xxv. et. xli. ca. Et. idēz Au/
meri pmo. ij. iij. v. vi. vij. ix. x. xv. xix. xxi. et. xxij. ca. Et ita frequēter reperit̄ hoc nomen
dñs tā in veteri q̄ nouo testamēto. Qua/
re aut̄ sic vocat̄ assignari p̄nt tres rōnes.

1. Prima dīa subiectionis.

2. Secunda immutationis.

3. Tertia anihilationis.

1. Prima ratio quare dñs nuncupat̄ dicit̄
subiectionis. q̄ omnia que in mundo sunt:
siue in celo siue in terra: maxima z mini/
ma: ab ipso sunt ei⁹ q̄ puidētē z guber/
nationi subdunt̄. hoc fides vera firmiter
tener: hoc om̄is doctrina sana testat̄. Un/
de Sap. xij. ca. dicit̄. Tu aut̄ pater: sapie/
tia tua gubernas om̄ia. Et. Hebr. xij. ca.
Dñs deus rex om̄ipotēs in ditione tua cū
cūta sunt posita: et nō est qui possit resistere
voluntati tue. Et Boetius in li. de cōsola.

inquit. O qui perpetua mundūz ratione
gubernas. Et aug. li. v. de ciui. dei. Deus
nō solum celum et terram: nec solū ange/
lū z hominem: sed nec exigui et contemp/
bilis animātis viscera: nec ausis pennulaz
nec herbe flosculū: nec arboris folium. siue
suarū partū cōuenientia derelinquit. Et
Licero in li. de natura deor. Quis em̄ nō
tīneat om̄ia puidētē z cogitantē z aiad/
uertētē: z om̄ia ad se p̄tinere putantē cu/
riolum z plenū negocij dñi. Cum tñ hanc
puidētia sumit̄ dei nōnulli tripliciter er/
rauerūt. 1. Primi fuerūt quidam antiqui
phī: qui dixerunt oīa fortuitū agi. vt. De/
moeritus z Epicurus. de quibus loquit̄
Lactantius li. i. diuinarū institutionum.
Quorū positio fm̄ Tho. p̄ma parte. q. cūq̄
impossibilis ostendit̄ ex duobz. Primo q̄
deus ex eo q̄ appareret in ip̄is rebz. Videm⁹
em̄ in rebz naturalibz puenire q̄d meli⁹
est: aut̄ semp: aut̄ in pluribus: quod nō cō/
tīngeret nisi p̄ aliq̄ p̄uidētia res natu/
rales dirigerent ad finē boni: quod ē gub̄
nare. Un̄ ip̄e ordo certus rerū maxime d̄
monstrat mundi gubernationē. Sicut si
quis intraret domū bene ordinatā: ex ipsa
domus ordinatione. ordinationis rationē
perpenderet. Et h̄ est q̄d Lactantius vbi ē
elegantissime retulit. Nemo inq̄r est tā ru/
dis: tam ferus moribz: q̄ non oculos suos
in celum tollens: tam etiā nesciat cui⁹ pro/
uidētia dei regat̄ hom̄e quod cernit̄: non
aliquā tñ esse intelligat. ex ip̄az rerū ma/
gnitudine. pulcritudine. vtilitate. tempa/
ratione. Nec fieri posse: q̄n id quod mirabili
ratione cōstat p̄silio aliq̄ maiore sit instra/
ctū. Secundo appareret illa positio impossī/
bilis ex cōsideratione diuine bonitatis per
quā res in esse pducere sunt. Cum em̄ opti/
mi sit: optima pducere non cōuenit sūme
bonitati diuine q̄ res pducas ad p̄fectū
nō perducas. vltima aut̄ p̄fectio vniuscū/
i⁹q̄ est in p̄secutione finis. Ideo ad diuī/
nā bonitatē p̄tinet vt sicut pduxit res in
esse: etiā eas ad finē pducas. 2. Secūdi q̄
errauerūt circa dei puidētia fuerūt aliq̄
asserentes deū ita gubernare mundum q̄
tñ nec rōnalis creatura: nec aialia b̄nta il/
li⁹ puidētē subdunt̄. Nō creatura ratio/
nalis: q̄ seipam gubernare pōt: euz babe

at dñus sui actus z p se agat. Non aialia
bruta. qz apłs. i. ad Ro. 17. dicit. Deo nō
est cura de bobus. ¶ His rñdet. Tho. vbi
sup q creatura rōnalis gubernat seipam
p intellectū z voluntatē quoz vtrūqz indi
get regulari z pfecti a b̄ intellectu z volunta
te dei. Et ideo sup gubernationē qua cre
atura rōnalis gubernat seipam tanq̄ do
mīnia sui acrus indiget gubernari a deo.
¶ Alia etiā bruta vt boues z sīia non to
taliter subtrahunt a cura gubernatōis di
uine. sed solū q̄tū ad modū q̄ cōpetit rati
ōnali creaturē: que a deo inducit ab bonū
z retrahit a malo p pcepta z p̄hibitiōes
p̄mīa z penas: qđ nō fit in creatura tr
rōnali que nō est a beatitudinē ordinata
¶ Tercij qui errauerūt circa puidentiā
diuinā sūt alij q̄ tenent ita deū gubernare
mundū: q̄ oīno excludūt causas secundas:
arguentes qz melius ē aliquid fieri p vnū
q̄ p multa: si sit possibile vt dicit. viij. p̄bi
sicoz. Deus ḡ potest p seipm gubernare
abq̄s causis secundis. ¶ Itēz arguunt. qz
nihil est in deo imperfectū z defectū: sed a d
defectū gubernatoris p̄tinere videt q̄ me
diantibz aliq̄bus gubernet. Sicut rex ter
renus: qz nō sufficit ad omnia agenda nec
vbiq̄ p̄sens est in suo regno. Et p̄pterea ex
pediūt habeat sue gubernatōis mīstros
z coadiutores. ¶ Istis ita respōdet. Tho.
q̄ in gubernatōe duo p̄siderant. scz ratio
gubernatōis que ē puidentiā. z executio
q̄tū ad rōnē gubernatōis p̄tinet: deus im
mediate oīa gubernat. Quāntū autē ad ex
ecutionē de⁹ gubernat quedā mediātibus
alijs eo q̄ cū p gubernatōēz res q̄ guber
nant sint adducende ad p̄fectionē: tanto ē
melior gubernatio quāto maior p̄fectio a
gubernante rebz gubernatis cōmunicat.
¶ Maior autē p̄fectio est q̄ aliquid i se sistit
bonum z etiam sit alijs causa bonitatis: q̄
si esset solūmodo in se bonū. Et ideo sic de
us puidentiā sua res gubernat: vt qual
dam in gubernando causas alioz institu
at. Sicut si aliquis magister suos discipu
los non solū scientes faceret: sed etiā alioz
doctores. ¶ Ad dictū s̄o Aristo. respōdet
q̄ si solus deus gubernaret: subtraheret
p̄fectio causalis a rebz vnde nō stelius to
tū fieret p vnū quod sit p multa. Nam si

non essent alię que cause medię exequentes
diuinā puidentiā: nō esset in rebus ordo
causarū: sed effectū. tñ exigit ergo p̄se
ctio puidentię diuinę: vt sint cause medię
exequentes ipsius volūtātē. Hinc ē quod
in Ps̄a dicit. Benedicite dñm oēs virtu
tes eius: que factis voluntatē eius. ¶ Ad
aliud autē quod obijciebat de defectu gub
nantis. Respondet ad dignitatē regentis
p̄tinere: vt habeat multos mīstros z di
uersos sui regiminis executores. qz sic pre
clarior potestas eius ostendit. Et si quis
obijceret q̄ deus ita gubernat mediantibz
causis secundis. sicut aliquis sup̄tor
z puiloz quedā magna z vniuersalia p se
ipm excogitat q̄liter sint ordinanda. Vi
nimoꝝ s̄o ordinem ipse nō excogitat sed
alijs inferioribz excogitandū s̄lquit. Sic
z deus minima nō cogitat siue p̄ordinat.
Respondere possumus q̄ nō est simile tri
deo z gubernatore finito in quo cōtigit sic
fieri p̄pter defectū eius inquantū vel mīn
imoz vel singulariū ordinatōes ignorat.
vel nō sufficit ad omniū ordinē excogitan
dū p̄pter libroz vel tempis p̄licitatē que
requireret. h̄mōi autē defectus longe sunt
a deo. Nam ipse omnia singularia cognoscit
nec in intelligēdo laborat: aut tempus re
quirat. Ideo cuncta ipsius puidentiā sub
iacent: non solū in vniuersali: sed etiā in
particulari non solū celestia. sed infima et
terrena. Unde august. li. x. de ciuit. dei. ca.
xvij. ait. Philosophi z p̄cipue Platonē
rectius ceteris sapuisse laudant. qz diuinā
sapientiam vel puidentiā. hec quoq̄ rez
infima atq̄ terrena administrare docuerūt.
Et fm̄ h̄ dictū Aug⁹. nō videt esse vsq̄ q̄
qz verū qđ platonē imputat. scz q̄ diuise
rit puidentiā in tres. Primā p̄mī dei q̄
puidet rebz celestibz. Secundā sc̄boꝝ deoz
qui celū circūf. que est respectu eoz que s̄
unt in ḡnaratōe z corruptōe. Tercia quō
rundā demonū qui sūt custodes circa ter
ram humanaz actionū. Si tñ Plato sic
dixerit in hac pte: vtiq̄ insaniuit. S̄z mī
rant q̄ p̄mī dei s̄ sapientissim⁹ puidētia
sua gubernat oīa cur tot mala sint in re
bus ec. aut nō p̄tea impedire. z sic non est
om̄ipns. aut nō de oibz curā habet Qui b̄
rñdet Tho. i. pte. q. xxij. ar. ij. in rñsione ad
b3

secundū argumentū. Quid aliter est de eo q̄
habet curā alicui⁹ particularis excludit de/
fectū ab eo q̄ ei⁹ cure subdit q̄tū pōt. Pro/
uisor p̄o vniuersalis p̄mittit aliquēz defe/
ctū in aliquo accidere ne impediat bonūz
totū. Vñ corruptiones ⁊ defect⁹ in rebus
naturalib⁹ dicunt⁹ esse p̄ra naturā p̄icu/
larē. tamē sunt de intēione nature vniuer/
salis in q̄tū defectus vni⁹ cedit in bonum
alteri⁹. vel etiā toti⁹ vniuersi. Nam corru/
ptio vni⁹ est generatio alteri⁹. p̄ quā speci/
es conseruat. Cū ergo deus sit vniuersal/
p̄uisor totius gentis ad ip̄am p̄uidentiam
p̄tinet vt p̄mittat quosdā defectus esse in
aliquib⁹ p̄icularib⁹ rebus ne impediat
bonū vniuersi p̄fectū. Si em̄ oīa mala im/
pedirent: multa bona deessent vniuerso.
Non esset vlt̄a leonis si nō esset occisio ani/
malū. Neq̄ esset patientia martyru⁹: si nō
esset p̄cussio tyrannoz. Ideo Aug⁹. in en/
chi. inquit. Deus omnipotēs nullo modo si/
neret aliquod malū esse in opibus suis: nī
si vsq̄ adeo esset omnipotēs ⁊ bonus vt be/
ne faceret de malo. Quia p̄o intellect⁹ n̄r
debilis ⁊ infirmus nō potest archana dei
penetrare. cū videmus vel bona malis. vl/
mala bonis: aut mori p̄bos ⁊ viles. impi/
os ⁊ iniquos diutius viuere ⁊ h̄mōi cete/
ra recordari debemus illi⁹ grauissime sen/
tentie David in Ps̄ Judicia dei abyssus
m̄lta. Cui p̄cordat qd̄ Paulus scribit ad
Roma. xi. c. O altitudo diuiciarū sapien/
tie ⁊ sciencie dei q̄ incōprehēsbilia sūt iu/
dicia eius: ⁊ inuestigabiles vie eius. Vlti/
q̄ p̄iculosissime errant q̄ p̄funda secreto/
rū diuinorū suis virib⁹ p̄p̄is attingere tē/
p̄rāt. Ob quod Lactāti⁹. li. i. diuini insti.
dicebat. Veritas ⁊ archanū sūmi dei q̄ se/
cit oīa ingenio ⁊ p̄p̄is sensibus: non p̄t cō/
prehēdi. Alioquin nihil inter deū hōiem/
q̄ distaret: si cōsilia ⁊ dispositiones illius
maiestatis eterne cognitio assequeret hūa/
na. ¶ Scdō creator oīm sz oīs rōne imu/
ratiōis. Potest. ip̄e dū sibi placet imuta/
re legem ⁊ p̄p̄ietatē culuscunq̄. create na/
ture. Vt em̄ inquit Tho. p̄ma pte. q. c. v.
Si ordo rez p̄sideret. put̄ depēder a p̄ma
causa: sic cōtra rerū ordinē deus facere nō
potest. Sic em̄ p̄ra rerū ordinē faceret si
faceret p̄ra suā p̄scientiā. aut voluntatez

aut bonitatē. Si p̄o cōsideret ordo rerū. p.
ut dependet a qualibet suaz causarū: sic d̄
us potest facere p̄ter ordinē rerū: q̄z ordi/
ni secundariū causarū ip̄e nō est subiect⁹. Itē
talīs ordo et subiect⁹ quasi ab eo p̄cedens.
nō p̄ necessitate nature: sed p̄ arbitriū vo/
luntatis. potuisset em̄ ⁊ aliū ordinē rez in/
stituire. Vñ potest p̄ter hūc ordinē insti/
tutū agere cū voluerit. puta agendo effe/
ctus secundaz causarū sine ip̄is: vel etiā
pducēdo aliquos effectus ad q̄s cause se/
cunde nō se extendūt. Ideo Aug⁹. contra
Faustū inquit. Deus p̄ra solū cursum
nature facit. sed p̄ra sumaz lege tam nul/
lo modo facit: q̄z p̄ra seip̄m non facit. Et
iterū ibidē. Illud est vnicuiq̄ rei natura/
le: qd̄ ille fecerit a q̄ est oīs modus. nume/
rus ⁊ ordo nature. Igit̄ dū sibi placuit de/
durissimo lapide aquā eduxit p̄lo sitien/
ti. Sicut ponit Exod. xviij. c. Grauitatē a/
ferro abstulit cū tpe Helisel d̄ securi excu/
sum ⁊ in aquā demersit sup̄natauit. vt no/
taf de p̄se. di. ij. c. reuera. Refrigerauit ar/
dozem ignis qui tres pueros in illū inie/
ctos. nec in minimo lesit. Vt habet Dan.
ij. c. Et alta innumera fecit raz in veteri q̄z
noua lege sicut etiā p̄spicimus in opibus
miraculosis. ¶ Tertio dicit oīs rōne an/
hilationis. si em̄ veller in nihilū eūctā redi/
geret. Vnde Hier. c. ij. dicebat. Corripe
me dñe: veruntamē in iudicioz nō in furo/
re tuo: ne forte ad nihilū rediges me. Ta/
mē aliqui p̄ra h̄ arguūt. qm̄ deus ē cau/
sa rerū vt sint p̄ suaz bonitatē. q̄z fm̄ aug.
in primo de doctrina xp̄iana. In q̄tū de ē
bonus sūmus. Si ergo deus nō pōt non
esse bon⁹: neq̄ videt q̄ possit facere vt res
non sint: ⁊ ex cōsequēt: nec illas anihila/
re. Ad hoc responder̄ Tho. i. parte. q. c. iij.
Qd̄ deus benedictus nō. p̄duxit res in eē
agendo ex necessitate nature. Quod si ef/
fet verū: non posset rem aliq̄z anihilare. sū/
cut nec potest a sua natura mutari. Proe/
duxit aut̄ oīm creaturā ex libera volunta/
te ex qua esse sp̄ius creature depēdet. L. o.
seruat p̄o deus res inesse: in q̄tum eis con/
tinue insiuit esse Sicut itaq̄ anteq̄ res ef/
sent. potuit eis nō p̄municare esse: ⁊ sic eas
non facere. Itaq̄ postq̄ tam facite sunt. po/
test eis nō influere esse: ⁊ sic esse desisterent

absq; preiudicio diuine bonitatis. que nō
dependet ex rebus creatis. Et licet posset
deus res annihilare. nihil tamē omnino in
nihilū redigir. ex eo q; magis manifestat
potentia diuina in rerum consideratione
q; in illarum annihilatōne. Ideo sapiens
Ecclesiastes. iij. c. ait. Didici q; omnia ope-
ra que fecit deus p̄seuerent in eternū. Et
ita sunt hec de potestate dei excelsi. vt sic
mortales homines amplissimū sempiternū
numq; dominū eius contuentes manifesta-
ti sue subesse non repugnēt. Ipse nanq; ē
deus magnus dominus: et rex magnus su-
per omnes deos. Ipse est rex regum et dñs
dominantū. cuius eterna potestas. q; non
auferet ab eo. Ipse est qui domat colla su-
perba: et concidit ceruices peccatorū. Ipse
deniq; est de quo Paulus scripsit p̄mo ad
Thimo. i. c. Regi seculorū immortalī et inui-
sibili soli deo honor et gloria in secula seculorū.

¶ Sermo secundus de simplicitate dei cō-
tra idolatras et colentes homines atq; ce-
lestia corpora.

Spiritus est deus: et eos
qui adorant eum in spiritu et
veritate adorare oportet. Sal-
uatoris nostri verba sunt ista
originaliter Job. iij. c. Qui deum verum
rem aliquam corpoream esse suspiciantur.
profecto in laqueum incidunt erroris et p-
nitiosissime falsitatis. Nam licet nulla cre-
atura eius magnitudini valeat compara-
ri. nihilominus cuncta que corpis inde i-
suo esse perficiunt: ab illius natura sunt
penitus aliena. Est quidem deus vere
et summe simplex. vt Aug⁹. docet in. vi. de
trin. Ideo tenendū est firmiter vt sanct⁹
Tho. docet. i. parte. q. iij. Qd in deo nō est
compositio neq; parū quantitatarum
neq; forme et materie neq; i eo est aliud na-
tura et suppositiū. neq; aliud natura et es-
se. Neq; est in eo compositio generis et dif-
ferentie neq; subiecti et accidentis: Sed vt
facilius dei simplicitatem capiamus. in p-
senti sermone tres veritates theologicās
explicabimus.

¶ Prima q; deus est spūs.

¶ Secunda q; in deo non est compositio
forme et materie.

¶ Tercia q; deus in compositionem alio-
rum non venit.

¶ Q; deus est spūs et nullo modo potest
esse corpus vel aliquid corporeum.

Capitulum. II.

Prima veritas quod d-
us non est corpus. Hoc decla-
ra tur a Tho. i. parte. q. iij. Pri-
mo quia nullum corpus mouet non mo-
tum. et deus est principiū mouens imobi-
le. Secundo. Quia deus est id quod ē no-
bilissimū in entibus. quod cuncti sapien-
tes profitentur. Impossibile autē est aliqd
corpus dari nobilissimum omnīū entium.
Nam corpus autē est viuū. aut non viuū.
Corpus viuū nobilius est corpore non vi-
uo. Corpus autem viuū non viuit in q̄tū
corpus. quia sic omne corpus viueret. Op-
ter ergo q; viuat p aliquid aliud. sicut cor-
pus nostrum viuit per animā. Illud er-
go per quod viuit corpus nobilius est q̄
corpus. Quare impossibile est deum esse
corpus. Sed arguere possumus q; de⁹ sit
corpus quinq; rationibus.

¶ Primo rōne attributionis.

¶ Secundo rōne figuratōis.

¶ Tercio rōne testificatōis.

¶ Quarto rōne ituationis.

¶ Quinto rōne terminatōis.

¶ Primo arguitur q; deus sit corpus rati-
one attributionis. Nam scriptura attribuit
deō trinam dimensionē que spectat ad
corpus. Scribitur cū Job. xxi. c. Excelsi-
or est celoz et quid facies profundior infer-
no et vnde cognosces. longior terra men-
sura eius et latior mari. Sed ex huiusmo-
di verbis non cōcluditur q; deus sit corp⁹
quia sacra scriptura cum trinam dimen-
sionem deo tribuit sub similitudine q̄tita-
tis corporee. quantitatem spūs virtualē
designat. vtpote per profunditatem vir-
tutem cognoscendū oculis. Per altitudi-
nem excellētiā maiest itis super omnia.
Per longitudinem durationem sui esse.
Per latitudinem affectum dilectionis ad
ad omnia. Vel vt Dionysius dicit in

li. de diu. nobis. Per profunditatem dei intel-
 ligitur incōprehensibilitas essentie ei⁹. Per
 longitudinē pcellus pntis oia penetrat⁹.
 Per latitudinē supererēlio. et ad oia inq⁹
 tu⁹ scz sub ei⁹ ptectione oia pntent. ¶ Se-
 cūdo possum⁹ arguere q⁹ deus sit corp⁹ rōe
 figuratōis. Omne nanq⁹ figuratiuū est
 corp⁹. cū figura sit qualitas circa q̄ritatē.
 Deus autē videt esse figurat⁹. Nam Gen. i.
 c. dixit. Faciamus hominem ad imaginē ⁊ si-
 militudinē nostrā. Figura pō dicitur ēē ima-
 go. sed ex hō nō cludit q⁹ deus sit corp⁹. qz
 hō dicitur esse ad imaginē dei nō fm corpus
 sed fm id quo hō excellit alia a alia. q̄tu⁹
 ad rōnē ⁊ intellectū: q̄ sūt res incorporee.
 ¶ Tercio arguim⁹ q⁹ deus sit corp⁹ rōe re-
 sūctatōis. Testat⁹ em̄ sc̄ptura deū. habere
 ptes corpis. Un̄ i ps. dicitur. Oculos dñi sup̄ iu-
 stos: ⁊ aures ei⁹ in pces eor⁹. Et iter⁹. A fa-
 cie dñi mota est terra. Et Job. x. ca. Va-
 nus tue dñe fecerūt me. ¶ Ad h̄ responde-
 mus q⁹ locutōes h̄mōi metaphorice sunt
 accipiēde. ptes qdē corp⁹e attribunt⁹ dō
 rōne suoz actū fm q̄ndā silitudinē. sicut
 act⁹ oculi est videre. Un̄ oculus de deo dī-
 ctus significat p̄tē ei⁹ ad videndū suo
 mō intelligibili. ⁊ sile est de alijs. ¶ Quar-
 to arguim⁹ rōne sūctatōis sūis nō cōue-
 nit nisi corpi. sz ea que ad sitū p̄nēt dī-
 cunt⁹ de deo. Nā scribit⁹ Esa. iij. c. Stat ad
 iudicandū dñs. Et. vi. c. Vidi dñm sedē-
 tē. Stare itaq⁹ ⁊ sedere ad sitū spectant. ¶
 deus est corp⁹. ¶ Ad h̄ vt p̄dictū est respo-
 dem⁹ q⁹ ea q̄ ad sitū p̄nēt attribunt⁹ deo
 fm quandā silitudinē. Et sic dicit⁹ sedēs
 ppter suā imobilitatē ⁊ auctoritatē. ⁊ stare
 ppter suā fortitudinē ad debellandū omē
 qd ei⁹ aduersat⁹. ¶ Quinto arguim⁹ rōe ter-
 minatōis. nihil vtiq⁹ p̄tē termin⁹ motus
 localis a q̄ ⁊ ad quē nisi sit corp⁹ vel aliqd
 corporeū. sz dō in sc̄ptura dī esse terminus
 mot⁹ localis vt ad quē fm illō ps. Acce-
 dit ad eū ⁊ illuiani. Et vt a q̄ iuxta illud
 Hier. c. xviij. Recedētes a te i terra scribē-
 tur. ¶ Decro soluit⁹ qm̄ ad deū n̄ accedit⁹
 passib⁹ corpali⁹ cū vbūq⁹ sit. sz affectibus
 mētis. eodēq⁹ mō ab eo discedit⁹. Ita q⁹ ac-
 cessus ⁊ recessus sub silitudine local⁹ mo-
 tus designat spūalē affectū.
 ¶ Ppter summā simplicitatē q̄ est in deo

non cadit in eū compositio materie et for-
 me.

Capit. II.

Secūda veritas q⁹ i dō
 non est cōpositio forme ⁊ mate-
 rie. Prima rō fm Abo. est q⁹ a
 materia id qd est in potētia est
 Et dō est actus purus nō h̄ns aliqd d po-
 tentialitate Secūda rō qz omē cōpositus
 ex materia ⁊ forma ē corp⁹. Quāta s em̄
 dimensua est. q̄ pmo inest materie: ⁊ deus
 nō est corp⁹. Tercia rō qz omē cōpositus
 ex materia ⁊ forma est pfectū ⁊ bonū p su-
 az formā. vñ oportet q⁹ sit bonū p partici-
 pationē fm q⁹ materia participat formā.
 Purū autē q⁹ bonū ⁊ optimū qd est dō non
 est bonū p participationē. Quia bonū p
 essentiā est prius bono p participationē.
 Et si qd instaret q⁹ in deo ponit⁹ ira ⁊ gau-
 dium acilia q̄ sunt passionē p̄uncti. ve-
 dicit⁹ Arist. i. de aia. Respondere possum⁹
 q⁹ ita attribunt⁹ deo fm silitudinē effect⁹
 Effectus nanq⁹ ire est p̄ntre. p̄ntio iḡ
 dei ira eius est. ⁊ sic de reliquis que nullo
 modo de deo accipiunt fm passionē dese-
 crū. Ex p̄dictis sequit⁹ q⁹ deus est idem q⁹
 natura sua siue essentia. qm̄ in his q̄ nō sūt
 cōposita ex materia ⁊ forma in q̄bus indi-
 uiduatio nō est p materiā indiuidualem.
 id est p hanc materiā sz ipse forme p se in-
 diuiduant⁹. oportet q⁹ ipse forme sint suppo-
 sita subsistentia. vnde in eis nō differt sup-
 positū ⁊ natura. sicut in rebus cōpositis ex
 materia ⁊ forma necesse est q⁹ differrat na-
 tura ve essentia ⁊ suppositū. Cū ita q⁹ de-
 us vt dictū est nō sit cōpositus ex mate-
 ria ⁊ forma oportet q⁹ deus sit sua dñitas
 sua vta. ⁊ quicqd aliqd de deo sic p̄dicat⁹.
 ¶ Deus nō venit in cōpositionē alicui⁹
 creature neq⁹ sicut p̄ncipiū formale neq⁹
 materiale.

Ca. III.

Tercia veritas est q⁹ de-
 us in cōpositionē aliorū nō
 venit. neq⁹ sicut p̄ncipiū for-
 male. neq⁹ sicut p̄ncipiū ma-
 teriale. qz est causa prima efficiens. cui⁹ est
 p̄mo ⁊ p se agere. Qd autē venit in com-
 positionē alicui⁹ nō est p̄mo ⁊ p se agēs:
 sed magis cōpositus. Et licet Aug⁹. li. d
 verb⁹ dñi dicat. Qd p̄bū dei qd ē dō est for-

ma non formata. quare sequeretur quod cum for-
ma sit pars compositi. Tamen scitis I. ho. vi-
cit quod verba sancti Augustini sunt sane intel-
ligenda. quoniam verbum in diuinis est forma ex-
emplaris et non forma quae est pars alicuius
compositi. Quare ex dictis liquet de cogno-
scere possumus quod multiplex errauerit ante
qui. Nam quidam dixerunt quod deus esset anima
mundi. quae informat celum et terras. et omnia
viventibus ministrat vitam. Et quod quatuor
elementa fusa vniuersa sub celo gignat. pro-
tegit et corrumpat. fin illud Virgilius i. vi.
Principio celum et terras camposque liquen-
tes. Lucentemque globum lune titaniaque
astra. Spiritus inus alit totamque in fusa pro-
curtus. Deus agitat molem et magnose
corpe miscet. Unde beatissimum pecudum gen-
te volantium. Et quo marmorea fert in-
stra sub equore pontus. Hec opinio im-
pia est et falsa. quoniam ut est predictum non po-
test esse deus propter suam perfectionem forma-
lemque materiale principium creature. licet sit
causa efficiens et finalis omnium rerum. quia
est alpha et principium et finis. Alij pro te-
nuerunt celestia corpora esse deos. de quibus
ita Lactantius scribit lib. diuini. in libro. Philoso-
phi stoice discipline in ea sunt opinione ut omnia
celestia quae mouentur in deorum numero habe-
da esse censeant. Siquidem Lucilius stoice
apud Lynceronem sic loquitur. Hanc ergo in-
stellis constantiam hanc tantam in tam va-
rijs cursibus conuenientiam non possum intel-
ligere sine mente ratione consilio. quae cum in
sideribus esse videamus non possumus ea ipsa
non in deorum numero ponere. At paulo in-
fra Lactantius sic loquitur. Glosa philosophi
non solum indoctos et impios verum ce-
cos et ineptos et deliros probamus. quoniam igno-
rantiam imperitorum vanitatem vicistis. Illi
cum solem et lunam vos etiam sidera deos
putatis. Nonnulli pro ad hanc venerunt
superstitionem ut homines putauerunt fuisse
deos. Nam ut Lactantius refert lib. i. Co-
luerunt egyptij Isidem. Mauri Iubam.
Macedones Labrim. Peni Granum
Latini Faunum. Sabini Lantum. Ro-
mani Quirinum. Athenienses Dionem
Samij Iunonem. Paphij Glenerem. Lem-
nij Vulcanum. Naxij Liberum. Delici Apo-
linem. qui omnes fuerunt homines. Ex

ibi Lactantius subdidit. Marcus Tul-
lius qui non tamen perfectus orator. sed Phi-
losophus fuit. Siquidem solus extitit pla-
tonis imitator in eo libro quo seipsum de
morte filie consolatus est. non dubitauit di-
cere deos qui publice colerent homines fu-
isse. Et in libro de natura deorum. Lyncero sic fa-
retur. Suscepit autem vita hominum consuetu-
dinem communis ut beneficij excellentes viros
in celum fama ac voluntate tollerent. Hic
hercules. hinc Castor. hinc Pollux. hinc
Esculapius. hinc liber. In primo pro lib.
diuinarum institutionum Lactantius docet
de illos qui Iouem deum appellant. Na-
ma inquit est persuasio eorum quod nomen
Iouis summo deo tribuunt. Et iterum ibi
de Ioue ait. Antiquus auctor Lyncerus
qui fuit ex ciuitate messana res gestas Iouis
et ceterorum qui dij putant collegit hysto-
riam quam contexuit ex titulis et inscripti-
onibus sacris quae in antiquissimis tem-
plis habebant. Maximeque in sano Iouis
trifidi. ubi auream columnam positum
esse ab ipso Ioue titulus indicabat in qua
columna sua gesta praescripsit. ut monu-
menta essent posteris rerum suarum. Et ite-
rum infra ait. Olympus ambiguum no-
men est et montis et celi. In olimpo autem
Iouem habitasse docet hystoria eadem quae
dicit. Eadem tempestate Iupiter in mon-
te olimpo maximam partem vite colebat.
Et eo ad eum in ius veniebat si quae res in
controuersia erant. Item si quis quid no-
ui inuenerat quod ad vitam humanam vri-
le esset eo veniebat atque Ioui ostendebat.
Et iterum ibi Lactantius ait. Lyncero de
natura deorum cum tres Ioues a theolo-
gis nominari diceret aut tertiū fuisse cre-
tensem saturni filium. cuius in illa insula
sepulcrum ostendit. Quomodo ergo potest
deus alibi esse viuus. alibi mortuus. alibi
habere templum. alibi sepulcrum. Hec ille.
Ubi ostendere contendit quod Iupiter
homo mortalis non deus fuit. Sed mirum
nempe est quod de romanis antiquis predi-
catur. Ad tantam namque demeritiam de-
uenerunt ut etiam meretrices deas cole-
rent. Nam ut inquit Lactantius. Romu-
li nutritrix lupa honoribus est affecta diui-
nis. fuit enim Faustuli vxor et propter vul-

gati nominis vilitatem lupa inter pasto-
res nuncupata est. vnde etiam lupanar di-
cit. Quedam insuper meretricea vi-
cta. cum tyrannum occidisset pro dea e ha-
bita. Et qz neptis erat simulacrum consti-
tuit meretricis in templo appollinis effigi-
em posuerunt cuius nomen gerebat. Cole-
bant adhuc Paulam meretricem. Et de
alia flora refert Lactantius. Qz cum ma-
gnas opes ex arte meretricia quesivisset
populum romanum scripsit heredem cer-
tamqz pecuniam reliquit cui ex annuo fe-
nore suus natalis dies celebraret editone
ludorum quos appellat floralia. Quod qz
tena cui flagitiosum videbat ab ipso nomi-
ne argumentum sumi placuit. vt pudende
rei quedam dignitas adderet. Deam fin-
xerunt esse que floribus presit eamqz opor-
tere placari vt fruges cum arboribus aut
viti bus bene pspereqz florescerent. Et ne
singulis immoremur tam romani qz cere-
re nationes idolatre. vt Paulus scribit ad
Roma. i. ca. Putauerunt gloriam incor-
ruptibilis dei in similitudine imaginis cor-
ruptibilis hominis et volucrum et quadru-
pedum et serpentum. Contra quos ita pul-
cre scriptum est. Sapient. xii. c. Vanis sunt
omnes homines in quibus non subest scien-
tia dei. Et de his que vident bona non po-
tuerunt intelligere eum qui est. Neqz ope-
ribus attendentes agnouerunt qd esset ar-
tifer. Sed aut ignem aut spiritum aut cita-
tum aerem. aut girum stellarum. aut nimiam
aquam aut solem aut lunam rectores orbis
terrarum deos putauerunt. Quorum si specie
delectati deos putauerunt sciant qd to his
dominator eoz speciosior est. Speciei enim
generator hec oia constituit. hec ille. Nos
ho quibus veritas iam effulsit neqz paga-
noz deliramentis innitimur satis superqz
reprehensibiles sumus. qz deum verum ma-
gnu et omnipotentem agnoscimus illi vt re-
uerentia debitam non impendimus. ne-
qz ad promissam nobis ab eo hereditatem
celestis regni procuramus accedere. Ad
quam nos ipse pducatur qd est benedictus in
secula seculorum. Amen.

¶ Sermo tertius de incarnatione Iesu xpi
in quo declarat summa liberalitas dei pa-

tris et eius incarnationis pueniens.

Et ubi venit plenitudo
tempis misit deus filium suum factum
ex muliere factum sub lege. vt eos
qui sub lege erant redimeret vt
adoptionem filiorum reciperemus. Doctores
gentium verba sunt ista originatim ad Gal.
iii. c. Descendit de celo in vteru virginis de-
us dei filius. vt hominem per dictum redimeret at-
qz reduce. et ad regna celorum. Post lapsum
siquidem primorum parentum humanum ge-
nus per longissima temporum spatia sub diu-
na indignatione permansit. Omnes erant
filij ire nec dabatur cuius aditus ad paradisi
sum. Trahebant patres ad limbus. ibique
habitabant in tenebris. non valentes at-
tingere ad lumen desiderabile visionis di-
vine. Omnes fusti erant in luctu. et munda-
toris paucissimi duxerunt exceptis idolis
deditus post principem tenebra. ubi currebat
Tandem recordatus deus qd pulvis su-
mus. miserrus est figmentum suum. Et ira de-
posita aperuit fontes pietatis sue. misitqz
filium suum dilectum qui verus deus et homo
malis omnibus finem dedit. Cum pro nos
deceat tanti beneficii memores esse. ne per
pter ingratitudinem impij apud altissimum
inueniamur Idcirco in hoc sermone de in-
carnatione Iesu christi loqui incipimus
de qua dixit Apostolus Paulus verba in
rhemate posita. ubi ena mysteria erunt de-
claranda.

¶ Primum dicitur charitatis.

¶ Secundum tarditatis.

¶ Tercium temporalitatis.

De varijs opinionibus circa incarnatio-
nem christi si homo non peccasset.

Primum mysterium de-
clarandum dicit charitatis. In q
deuote considerandum est qd ar-
dentissima fuit erga nos chari-
tas dei patris qui pro nobis peccatoribus
filium suum carnem assumere et cruce fecit
subire. Sed pro spirituali non quidem cur-
rioso ingenij nostri exercitio circa dubium
illud aliquis sper insudabimus quo queri
solet. An si non peccasset Adam christus su-

isset incarnatus. Et de hoc apud theolo-
gos p̄tissimos duplex extat opinio. Pri-
ma eorum qui tenent q̄ si nunq̄ Adam
lapsus esset adhuc deus homo factus fu-
isset. 2^a vt dicit Bonauent. in. iij. dist. i. Isti
distinguunt de incarnatione. Nam cuz in
carnatio sit carnis assumptio. caro assum-
pta potest considerari dupliciter. aut q̄tū
ad substantiam aut q̄tū ad defectum
passibilitatē si fiat sermo de ipsa quātū ad
effectū passibilitatē 2 mortalitatis. tunc si
nō peccasset hō 2 redimēdus nō esset x̄ps
mortalem carnē non assumpsisset. Si hō
loquamur de incarnatione s̄m q̄ dicit as-
sumptionem humane nature simpliciter
id est sine defectibus 2 pena litatibz. sic vo-
lunt isti q̄ si nunq̄ peccasset homo. adhuc
christus fuisset incarnatus. Assumunt au-
tē hui⁹ opinionis p̄firmationē septem per
suasivas rationes.

¶ Prima dicit hōis p̄fectio.

¶ Secūda humane nature dispositio.

¶ Tercia dei manifestatio.

¶ Quarta humane nature exaltatio.

¶ Quinta meriti compatio.

¶ Sexta matrimonij significatio.

¶ Septima aīe x̄pi nobilis conditio.

¶ Prima rō confirmās opinionē prefatā
dicit hominis p̄fectio. Incarnatio quip-
pe facit ad hominis p̄fectionē. 2 per con-
sequens ad p̄fectionē vniuersi in hoc q̄
completionē dat humano generi. Primo
quātū ad illud qd̄ respicit naturā. Secū-
do quātū ad illud qd̄ respicit gratiā. Ter-
tium quātū ad illud qd̄ respicit gloriā.
Primo quātū ad illud quod respicit na-
turā. quia in incarnatione est consumatio
modorū educendi hominē in esse. Qua-
duplex namq̄ modus est educēdi homi-
nē in esse. Primus nec de viro nec de mu-
liere. sicut fuit Adam. Secūdus de viro
sine muliere. sicut Eva. Tertius de viro 2
muliere. sicut educimur omēs. Quartus
de muliere sine viro. sicut educit⁹ est Chri-
stus. Sed hic quartus est in incarnatione
ergo si homo sterisset incarnatio fuisset
aut si non. tunc vnus modus productiois ho-
minū deficeret. 2 sic vniuersum p̄fectum
non esset. quod est maximū incōueniens.

Dicit namq̄ Augusti. in lib. de libe. ar. q̄
vniuersum habet tantā p̄fectionē q̄ ne-
mo potest in eo imperfectū aliquid ratio-
nabiliter inuenire. nec rationab. liter ali-
quid addere. ¶ Secunda incarnatio facit
ad p̄fectionem hominis quātū ad illud
quod respicit gratiā. Nam Christus est
caput ecclesie non solum s̄m diuinā natu-
ram. sed etiā s̄m humanā sicut dicit Au-
gusti. super Iohā. Sed si homo non pec-
casset adhuc esset corpus ecclesie. aut ergo
dei filius incarnaretur. aut corpus ecclesie
remaneret acephalum sine capite. ¶ Ter-
tia incarnatio facit ad p̄fectionem homi-
nis quātū ad illud quod respicit gloriā.
Ut enim inquit Augusti. lib. de spiritu et
anima. totum hominē assumpsit vt totus
beatificaret. vt siue intus ingrederetur si-
ue extra egredere⁹ pasqua inueniret. Sed
homo debebat totus beatificari. et ita ple-
ne. si non fuisset lapsus sicut postq̄ cecidit
Ergo si adhuc nō peccasset Christus fuis-
set incarnatus. ¶ Secunda ratio pro pre-
dicta opinione dicitur humane nature di-
positio. Dicit enim glosa super illo verbo
ad Heb. Ausq̄ apprehendit angelos nō
angelice nature data est ei dignitas. vt ei
persona diuina vniretur. Si ergo huma-
na nature nihil datur frustra. Si non pec-
casset talis dignitas nō remaneret vacua
sed adhuc vniretur cum diuina natura.
¶ Tercia ratio dicitur dei manifestatio.
Nam ita decebat deum manifestare suā
potentiam sapientiam 2 bonitatem si ho-
mo sterisset sicut si lapsus esset. ergo si oīa
ista facta sunt in opere incarnationis. vide-
tur q̄ incarnatio adhuc fuisset. etiam pec-
cato hominis non interueniente. ¶ Quar-
ta ratio est humane nature exaltatio. In
incarnatione siquidē filij dei humana na-
ture est plurimū exaltata. Si ergo deus
incarnatur ex hoc q̄ humana natura pec-
cat. videtur q̄ homo repositat cōmodū de
malitia sua. quod non decet iustum retri-
butōē. ¶ Quinta ratio dicitur meriti cō-
paratio. Tante vtq̄ nobilitatis 2 difficult-
tatē est mereri 2 vēdicare siue acquirere si-
bi infinitū bonū. sicut satisfacere pro offen-
sa que est cōtra infinitū bonū. Si ergo hō

nō poterat satisfaccere pro se de offensa quia
offenderat deū. sic nec per se pōt mereri ha
bere deū. ergo sicut oportū fuit filiū dei
incarnari hoīe cadēte vt pro hoīe satisfacc
ret. sic videt q̄ oportū fuit dei filiū incar
nari hoīe stāte vt hoc mereri possit per eū.
¶ Sexta ratio dicit matrimonij significā
tio. Si equidē hō lapsus nō fuisset. nihilo
minus fuisset sacramētū matrimonij. Si
hō sacramētū matrimonij in cōiunctione
sexuū dicit siue significat cōiunctionē xp̄i
et ecclesie quātū ad naturā vniōē ppter
inseparabilitatez. Unde ap̄ls ad Ephe.
v. ait. Sacramētum hoc magnū est. Ego
autē dico in xp̄o et in ecclesia. ergo si hō ste
risset aut sacramētū matrimonij esset sal
ut signū aut dei filiū fuisset incarnatus.
¶ Septima rō dicit anime xp̄i nobilis cō
ditio. Si incarnatio facta est p̄ncipaliter
ppter peccatū exp̄lationē. sequeretur q̄ ani
ma xp̄i facta sit nō p̄ncipali intentiōe: s̄
quādā quasi occasione. Sed incōueniens
est nobilissimā creaturā occasionaliter esse
introducā. eū agens intendat p̄ncipali
ter opera nobiliora. Iḡ videt q̄ inconue
niens sit dicere incarnationē factā esse ppter
hoīs exp̄ationē. Predictis itaqz rōnibz
muniti affirmant pleriqz q̄ si nō peccasset
Adam adhuc xp̄s carnez assumere nō re
fugisset. Sed alioz secūda op̄inio est q̄ si
nō fuisset peccatū hoīs: neqz fuisset aliquo
pacto incarnatio subsecuta. Et isti quidez
rōnes pro alia parte siue op̄inione produ
ctas. primo soluere z nihil illas valere cōten
dunt. Deinde seipsos muniunt viriliter z
defendūt tam rōnibz catholicis q̄ autori
tātibz fidedignis. Dicūt ergo q̄ prima rō
debilissima est. qz dum dicit q̄ deū puenie
bat incarnari ppter perfectionē vniuersi
quodā mō deūz intra perfectionē vniuersi
cōcludit. z quādā necessitatē incarnationis i
ponit ei. qd̄ contra mentē Philosophi qui
xi. Metaphisice ait. q̄ deus supra omne
ordinē vniuersi ponēdus ē. sicut non dicit
esse dux de exercitu: sed supra exercitū. Et
ad illud qd̄ dicit de multiplici modo edu
cendi hominē. Respondet q̄ ille quartus
modus educendi hominē non est de perfe
ctione vniuersi: s̄ supra perfectionē. Ideo
Hier. xxxi. ca. dicit. Nonum fecit dñs sup

terrāi semina cūcū dābit vīrum. Ex quo
non sequit q̄ si homo sterisset q̄ talis mo
dus pducendi hominē esset. nec ex hoc se
quit q̄ vniuersum sua perfectione careret.
Sicut etiam non potest argui imperfectio
vniuersi quantū ad suscitationem mortui
quā deus non fecisset si homo perstisset.
Posset etiā dici q̄ de illo modo productio
nis nō potest argui veritas incarnationis.
quia deus possz producere hominē de mu
liere absqz viro qui tñ non esset deus. Ad
aliud hō quod sequebat in prefata ratiōe
q̄ incarnatio facit ad perfectionē hominis
quantū ad illud quod respicit gratiam. ex
quo xp̄s est caput ecclesie s̄m humanā na
turam. Respondet q̄ duplex est p̄prietas ca
pitis. Vna que attendit s̄m cōformitatez
ad membra. Alia que attendit s̄m gra
tiam donozū influentā. Ratione prime
p̄prietatis xp̄s est caput ecclesie in quā tum
homo. Ratione hō secūde caput est in quā
tum deus. Et hac ratiōe p̄ncipaliter re
net rationē capitis. Ideo esto q̄ incarna
tus nō esset adhuc ecclesia capite nō care
ret. quia sicut ecclesia angelozū habet ca
put deum. ita ecclesia hominū. quare non
sequit q̄ corpus ecclesie esset acephalum.
Quis non haberet caput s̄m omnem p̄p
rietatez. De illo hō q̄ dicitur q̄ incarna
tio facit ad perfectionē hominis quantū
ad gloriā. Respondetur q̄ illa non est ratio
p̄ceptua incarnationis: sed annexa p̄nci
pali. pro eo q̄ si nunqz deus incarnat⁹ essz
homo glorificatiōe corporis sui et visione
dei perfecte z totaliter beatus esset. Visio
enim xp̄i corporalis spectat non ad essen
tiale completionē beatitudinis: sed ad
quoddā accidentale gaudīū. Nam gloriā
corporis z sensuū exteriorū erit per redun
dantiā delectatiōis venientis ab anima ex
visione dei. vt dicit Aug⁹. in epistola ad
Dioscorum. Unde multū derogare vide
tur summo bono qui dicit ipsum nō suffi
cere absqz bono creato sibi adiuncto ad ho
minem perfecte beatificandū. ¶ Secun
da ratio soluitur. quia illa idoneitas z cō
gruitas data humane nature ad incarna
tionē attendit ex parte reparabilitatis ho
minis p̄ncipaliter. Quis ratione dignita
tis et aliarū cōditionū aliquo modo atten

324
datur. Ideo sicut hō nō fuisset reparatus
si non cecidisset q̄nto esset reparabilis sic
detari: nō esset vnitus q̄nto esset vnibil
Nec tñ frustra fuisset illa potētia. qz mul
te sunt potencie z idoneitates que ad actū
nō reducunt. z tñ frustra nō sunt: qz digni
tati z nobilitati nature attestant. Nec di
citur potētia frustra si nō reduciat ad actum
sed tñ frustra est cū ad actū nō reduciat. et
tñ ad actū exigit eaz reduci t̄pus z locus.
¶ Secūda ratio friuola censet ex eo qz d̄s
sufficiens manifesta uic suā potētiā sapiē
tiam z bonitātē p opus creationis rerū di
stinctionis z ornatus. licet istam manife
stauerit in ope incarnationis dñi ppter hoīs
lapsū decuit x̄p̄s carnē assumere. ¶ Quar
ta adhuc ratio inficit. qz licet p x̄p̄m incar
natū sit exaltata humana natura. nō tñ se
quit qz homo ex h̄ reportet cōmodū d̄ ma
licia sua: qz incarnatio nō fuit ex malicia
hoīs: sed ex sūma benignitate z sapientia
dei. Quia em̄ sapientia dei vincit maliciā
Hinc est qz nō patet esse malū aliquod de
q̄ nō eliceat bonū z etiā maius bonū. Ali
oq̄n non p̄fere maliciā vinceret. Propter
ea p̄tra p̄uocationē Ade q̄ totū gen⁹ hu
manū interfecit statuit recitūdinē secūdi
Ade: qz p̄ toto generi hūano posset satisfā
cere. Et cū obediētia multo plus sibi pla
ceret q̄ in obediētia Ade potuit sibi dis
plicere. Quare filiū dei incarnari nō fecit
nostra malicia: s̄ dei charitas nimia z mi
sericordia. ¶ Quinta rō nihil p̄cludit. q̄
nā nō eodē modo se h̄nt meritiū vite eter
ne z satisfactio p̄ offensa. Nā ad meritum
vite sufficit cōplacētia ex p̄te merentis. ad
hanc autē cōplacētiā sufficit gratia diuī
na. Et qz gratia diuinā poterat homo ha
bere p̄ missionē spūs sancti z filiū in mente
absqz filiū missione in carnem. Hinc est qz
ad p̄fectionē meriti vite eterne nō oportu
it incarnationē interuenire. Ad satisfacti
endū autē non solū requirit qz satisfactio
placeat: sed qz damniū recōpensare valeat
z honore deo sublatū restituat. Et ideo nō
tanta fuit necessitas incarnationis ppter
necessitatē merendi: sic ppter necessitatē sa
tisfaciendi. Et qz istud sit verū patz in an
gelis quoz natura nō est vnita p̄bo. z ta
mē meruerūt vitā eternā. Insup esto qz tā

te difficultatis sit mereri vitā eternā sic sa
tisfacere p̄ offensa. nō tñ oportet qz ppter h̄
necessaria sit incarnatio x̄p̄i p̄ eo qz spūs
ctus ip̄e qz p̄ charitatē mouet aīam dignā
eā facit gl̄ia sempiterna. Sed ad satisfaci
endū necessaria est incarnatio. qz vt aiunt
oēs theologi. Cōgruentissim⁹ modus satis
faciendi fuit p̄ mortē z passiōē x̄p̄i. sicut
cōgruentissimus ē ad merendū p̄ charita
tē z dilectionē. ¶ Sexta rō ad h̄ nō potest
militare. qz matrimoniū duplicē habet si
gnificationē. significat em̄ cōiunctionē dei
ad eccl̄iam fm̄ charitatē. Et significat eti
am p̄iunctionē naturarū in p̄sone vnitate.
dictā qz satisfactōez h̄z fm̄ statū nature la
p̄se. primaz p̄bo habuisset si fletisset homo.
Et ideo nō esset falsum signū. sicut em̄ ma
trimoniū nūc est in officiū z in remediū
tunc autē solū in officiū. sic modo h̄z du
plex significatū: tūc p̄bo vnū. ¶ Septima i
sup rō nō admittit nec acceptat. qm̄ deus
ab eterno p̄sciuit lapsū humani ḡnis qd
tñ fecit qz se reparatū cognouit. Et tō p̄
cipali⁹ in intēctione fuit reparatio lapsi: qz cō
ditio eius ad lapsū possibilis. Et p̄pterea
nō sequit qz aīa x̄p̄i facta sit qdā occasione
z nō p̄ncipali intēctione. h̄ em̄ teneret si de
us in p̄ditōe ḡnis humani nō p̄cognouisset
hoīs lapsū. Et qz hoīs qz tenet qz nō fu
isset incarnatus x̄p̄s si nō peccasset. Adaz
asserūt qz opinto ista eoz magis deū hono
rat q̄ p̄ima qz deū intra p̄fectionē vnuer
si includit. h̄ p̄bo sup̄ oēm ordinē vnuer
si ponit illū. De quo vide bonauent. in. ij. di.
xv. q. iij. in l̄ra. Insup fortificat eozū sen
tentia tali ratōne. Si deus assumpsit hu
manā naturā: aut hoc fuit ppter humanā
dignitatē: aut ppter necessitatē. Si ppter
dignitatē cum angelica natura sic digni
or⁹ humanā: magis debuit assumere
angelicā. Si ppter necessitatē z necessitas
indigente non sit nisi ppter p̄cū. q̄ videt
qz p̄cipua ratio incarnationis fuit redē
ptio humani generis lapsi. Accedit ad h̄
ad firmitore cōfirmationē qz omnes docto
res famosi celeberrimi ita exp̄se tenent et
loquūt. Vñ sup̄ illo p̄bo Math. xviij. ca.
Vente fili⁹ hoīs querere z saluū facere qd
p̄ierat. Aug⁹ in li. de verbis apl̄i sic dicit
Si homo nō peccasset: filius hominis nō

venisset. Et iterū sup illo dicto Aptl. i. ad
Thimo. i. ca. Xpus Iesus venit in hunc
mundū saluos facere peccatores. Aug. ait.
Nulla causa fuit veniēdi xpo dño: nisi pec
catores saluos facere. Tolle morbos tolle
vulnera: et nulla erit causa medicine. Et
sup illo verbo Zach. i. Ipse em saluū fa
ciet poplū suū a peccatis eorū. Aug. refert. Si
hō non peccasset virgo non peperisset. Et
idem sup isto verbo Plal. Infans sum in
limo pfundi. utināz maneret hō in eo qđ
deus fecit. Si maneret in eo qđ deus fe
cit nō in limo infans esset: quē deus genuit.
Et iterū Aug. sup illo verbo Joh. xi. ca.
Dñe ecce quem amas infirmat. Si pec
tores dñs nō amaret ad terrā de celo nō de
scēdisset. Et ad idem est dictum Greg. in
hymno. Exulterat angelica. vbi ait. A
hil em nobis nasci pfuit: nisi redimī pfuis
set. Et Leo pa. in smone de natiuitate in
quit. Si hō a dīmaginēz similitudinē fa
ctus in suo honore mansisset: creator mun
di creatura nō fieret neqz sempiternū tem
poralitatē subiret. aut equalis deo pī dei
filius formā seruī assumeret. Et ne vlti
desatigent animi auditoz cū veracis opi
nio stare possit. Ego dico q si nō peccasset
hō: qđ fuisset nobis reuelatū nō est. Suf
ficere nobis debz q xps facit est hō vt pec
catū generis humani deleat. hic dirigen
da est ptemplatio nra hoc pie ad mētē re
uocādū. Considerem ergo quāta fuit a d
mirāda charitas dei pīs: q pīlo filio suo
nō pepercit: sz pro nobis omibz tradidit il
lum. De hoc sic scribit Joh. iij. Sic deus
dilexit mundū vt filiū suū vnigenitū da
ret vt omīs q credit in illū nō pereat: sz ha
beat vitā eternā. Quod Hīero. admirās
in ep̄la ad Damascum pa. in qđ. Que ma
tor pōt esse clemētia qz vt dei filius: filius
hoīs putaret. decē mensū fastidia sustine
ret. parē expectaret aduētū. per singulas
adolaret etates. et post pumelias vocum
alapas z flagella. crucifqz pro nobis fieret
maledictū: vt nos a maledicto legis absol
ueret. Et Greg. reclamādo sic patrē eter
num alloquit. O inextimabilis dilectio
charitatis: vt seruū redimeres filiū tradi
disti. Et merito quilibz in stupore verti de
bet cū audiat oculi carne vestitū passibilē. et

humiliatū vsqz ad formā seruī. nō pōt suū
sed ppter nostrā indigentiā: vt nobis perēu
ribus ferret opem.

¶ Quid tempus incarnatiōis xpi merito dī
cit tps plenitudinis respectu dei. respectu
angelī. et respectu hominis. Ca. II.

Secundū mysteriū de
clarandū de incarnatiōe xpi dī
cit tarditatis. In quo fideliter
pōt emur xpm rōnabiliter distu
lisse tps incarnatiōis vsqz ad sextū. ratē
mūdi. Quare aut nō ante voluerit incar
nari dixi in quodā sermone de annūciatio
ne virginis. q licet alibi sit notat. tū pro
humis operis pfectiōe etiā in hoc libro scri
bit. Hunc pō aperit dñs est cur tps illud
quo deus hō facit est ab Aplo tps plen
tudinīs appellat. Et ad hoc respōdet dñs
Bonanen. in ij. di. i. in declaratiōe littere
q sic dicit. ¶ Primo respectu dei. qz in in
carnatiōe est facta plena participatio dī
uinitatis. Vñ ad Colocē. ij. ca. dicit apls.
In xpo habitat omīs plenitudo diuinita
tis corporalit. ¶ Secdo dicit tps plenitudi
nis respectu angelī. qā per xpm reparata
est angeloz ruina. Ideo David in psal.
cix. ait. Iudicabit in natiōibus implebit
ruinas. ¶ Tercio dicit tps plenitudinis
respectu hoīs. tū qz plene a culpa liberaf.
tū qz plene est de veritate necessaria edo
ctus. tū qz plena grā diffusa est in credētes.
Vñ de dicit Joh. i. ca. q Johānes bapti
sta testimoniū phibēs de xpo ait. De ple
nitudine elus accepim omēs et gratiam
pro grā. qz lex per Moysen data est. grā z
veritas per Iesum xpm facta est.

¶ Qualiter accipiēdū sit mediū tempo
ris in quo xps incarnatus est. Ca. III.

Orciū mysteriū decla
randū de incarnatiōe xpi dicit
tpalitāt. Et in h inuestigandū
est. An xps incarnat sit in me
dio tps. Et quidā arbitrant q sic ppe ver
ba Abacuc pphete dīcentis. c. ij. Dñe au
diui auditionē tuā z timui. Dñe opus tu
um in medio annoz yiuifica illud. In me
dio annoz notū facies. Lux iratus fueris
misericordie recordaber. Que pba vt dī
in argumento Abacuc intelligunt q xpo.

Ex quibus id videtur affirmari quod deus homo factus est in medio temporis. Et et alij contrarium sentiunt tenentes quod christus in ultimis temporibus visibilis deus et homo mundo apparuit. Nam Augustinus super iudicium c. Joh. inquit ioseph christo. Et ipse est caro pro nobis assumpta. Qui enim ubique est quomodo ita nisi quod ad nos non veniret si forma visibilis carnis non assumeret. Ioseph fatigatus erit ab itinere. Quid est aliud quam fatigatus in carne. Quare ergo hora sexta. quod erat seculi sexta. Computa tanquam una horam. Unam erat ab adam usque ad Noe. Secundam a Noe usque ad Abraham. Terciam ab Abraham usque ad David. Quartam a David usque ad transmigracionem babilonis. Quintam usque ad baptismum Johannis. Sextam usque ad consummationem seculi. hec ille. Constat autem quod sexta eras in qua christus venit non est in medio temporis cum sit ultima. ergo magna restat in hoc perplexitas. quam ammouendam puto ne in dubio animus in contemptum cadat scripturarum sanctarum. Et propterea dicere possumus quod medium sumit dupliciter. scilicet stricte et punctualiter. pro eo tempore quod equaliter distat ab extremis scilicet principio et fine temporis. Et accipit largiter pro eo scilicet quod est inter illa extrema verba. ita quod Abacuc medium temporis designat. Hoc modo secundo quod si stricte vellemus intelligere tunc nobis esset certitudinaliter cognita hora iudicii quod in fine temporis et consummatione seculi fieri propter id quod saluator noster dixit. Marci. xiiij. et Matthei. xxvij. c. De die autem illa et hora nemo scit. Ob quod Augustinus. xviij. d. ciui. dei dicit. Frustra annos quod remanent huius seculo computare ac diffinire conamur cum si non esse nostrum ex ore veritatis audiimus. Sufficiat igitur nobis agnoscere quod incarnatus est christus in principio et sine temporis quod est medium valde latum non autem ut ex terminatibus in principio scilicet et in fine. De annis pro quod fluxerunt a principio mundi usque ad incarnationem christi varia est opinio. Nam secundum Bedam fuerunt anni quinquaginta centum nonaginta noue. Alij pro computant annos tria milia novemcentos sexaginta. Non tamen propter hoc cuius durum videtur debet. cum difficilium credam puncta licere posse semari memoria annorum in rebus gestis. Debemus itaque nos omni curiositate deposita redeptorum nostrorum gratias

quas possumus dicere. quod non expectamus amplius eum in carne venturum qui iam venit et viam fecit omnibus ut facile saluari possimus. aperuitque ianuam regni celorum ad quod nos ipse perducatur qui viuit et regnat in secula seculorum.

¶ Sermo quartus in quo tractatur de incarnatione domini nostri Iesu christi a cuius explicita finem iam nullus excluditur.

In hoc apparuit charitas dei in nobis. quoniam filium suum unigenitum misit deus in mundum ut viuamus per eum. Verba sunt

Joh. prime sue cano. c. iij. Refugit quorumdam animus deum incarnatum audire qui blasphemiam arbitrantur quod nos ad laudem creatoris nostri accedere consitemur. Tunc quidem illum benedicimus cum stabili fide credimus eum pro nobis hominem factum. Et autem confundantur increduli et mens bonorum in ipsa veritate laetetur in hoc sermone de incarnatione Iesu christi benedicti verba faciemus. de qua locutus est Joh. in verbis in theatro positis ubi tria mysteria occurrunt consideranda.

¶ Primum dicit possibilitatis.

¶ Secundum necessitatis.

¶ Tercium credulitatis.

¶ Qualiter fuit possibile deum carnem assumere.

Cap. I.

Primum mysterium considerandum dicitur possibilitatis in quo ostendimus quod deum incarnari fuit possibile. Et hoc secundum

Thomam. iij. parte. q. i. triplici ratione.

¶ Primo ratione omnipotentie.

¶ Secundo ratione excedentie.

¶ Tercio ratione conuenientie.

¶ Primo ostenditur impossibilitas incarnationis ratione omnipotentie. Nam cum deus sit omnipotens potest omne illud quod nec contradictionem includit nec aliquem defectum in deo ponit iuxta verbum angelum ad virginem beatissimam Luc. i. dicentis. Non erit impossibile apud deum omne verbum. Sed deum humanam naturam assumere nec contradictionem includit nec

aliquē defectū in deo ponit. qđ pz. qz dīna natura vniri humane in vnitatē psonē nō est aliud qđ diuinā psonā q ab eterno fuit hypostasīs respectu diuine nature in tpe. h aut nō dicit aliquā impfectionē: s; pot⁹ dignitatē z nobilitatē. Sicut em cū de⁹ sit bonus a eterno in nullo sit derogatio bonitati sue dū est causa bonitatis creatu re in tpe. Quis bonitas creata longe sit in ferioz bonitate increata. St cū psona filij dei sit hypostasīs intelligibilis intellectu/ alio z spūalis z increata ab eterno. in nul lo derogat ei s; sit hypostasīs rōnalis natu re create in tpe. Et quēadmoduz deus de nō creante sit creans in actu absq; aliqua sui mutatōne: s; solū facta mutatōe ex pre nature create. Sic psona filij dei q nō erat hypostasīs humane nature i actu absq; ali q sui mutatōne vel inuatōne facta est hy postasīs ipi⁹ sola mutatōne facta ex pre as sumpte nature. Hinc leo papa in sermōe ait. In vtracq; ei⁹ natura idē est dei filius. nostra suscipiēs z ppria nō amittēs. in ho mine hoiez renouās in se incōmutabilis p seuerās. Veritas em q illi cū pre cōis ē nul lū dētrimentū oīpotentie subiit. nec dei for mā serui forma violauit. qz sūma z sempiterna essentia q se ad humani gñis inclia/ uit salutē. Hos qdē in suā glām transtu/ lit: s; qđ erat esse nō desijt. Secūdo ostēdit tur possibilitas incarnatōis rōne excedē tie. vt em inq; Hylarius. Plura pōt deus facere q intellect⁹ intelligere. Sed hō pōt rōnabi⁹ dicere z intelligere deū incarna/ rē. Tū ppter sue potentie sapientie z boni tatis eminentē manifestatiōez que facta ē in humani generis assumptōne. Tūz ppter opoz diuinorū excellentē psumatiōē q fa cta est cū vltimū cōiūctū est primo. Tum ppter peti satisfactiōē. Tercio ostendit possibilitas incarnatōis rōne incōuenien tie. Nā eoz est facilis vntō q ad inuicē sili tudinē hnt. Sed hō creatus est ad imagi nē z silitudinē dei. q sibi vniri potuit hūa na natura in vnitatem psonē. Sed ex ista ratione tria posset qđ querere. An hūa na natura sit magis assumptibilis a filio dei q quelibet alia natura. Et posset ali qđ arguendo pbare q nō. maxie ex duob; Primo qz Aug⁹ in epla ad Volusianum

inquit. In rebus mirabilis factis tota ratio facti est potētia facientis. Sed potētia dī faciētis incarnationē q est opus maxime mirabile nō limitat ad vnā naturā cū po tētia dei sit infinita. ergo natura humana nō est magis assumptibilis a deo q aliqua alia creatura. Secundo silitudo est ratio faciēs ad incarnatōis pgruitatē. s; in na tura angelica inuenit expsior silitudo dī q i humana. vt dicit Greg⁹. xxxvij. li. mo rat. et in ome⁹. de centū ouib; q natura an gelica magis erat vnibilis q humana. Ad h plene intelligendū dicit Tho. in. ij. pre q. iij. Qđ aliqd assumptibile dī qsi apuz sumi a diuina psona que qdem aptitudo nō pōt intelligi fm potētiā passiua natu ralē que nō se exēdit ad illud qđ transeē/ dit vntō psonalis creature ad deū. Unde relinquit q assumptibile dīcat aliqd fm pgruentiā ad vntōē pdictā que attendi tur fm duo i humana natura. scz fm e⁹ dī gnitatē z fm eius necessitates. Scdm dī gnitatē qz humana natura inqzū est rati onalis z intellectualis nata est attingere aliquat⁹ ipm p bū p suā opatōnez cognos cendo z amando ipm. Scdm necessita/ tē aut qz indigebat repatiōe cū subiacerz originali pctō. Nec duo autē soli huma ne nature pueniūt. nā creature irrōnali dī est dignitas. angelice pō necessitas. Tūz ergo dicim⁹ q creatura irrōnalis nō est as sumptibilis. nō ita dicimus q subtraham⁹ aliqd diuine potētie: s; ad ostendendū cō/ ditiōē creature que ad h aptitudinē nō habet. de angelo pō iam dictum est q n on erat in eo necessitas ppter peccati angelici irremissibilitatem. ¶ Qđ qnq; rōnib; pcpuis fuit necessari um ex pre hoīs xpm incarnari.

Capitulum secundū.

Secundū mysteriū con siderandū de incarnatiōe xpi dī cit necessitates. Vbi querit an fuit necessariū xpm incarnari. Et ad h dī cit scūs Tho. ij. pre. q. i. q necessitas ista refert ad hoīem p xpm incarnatū redimē dū. Et s; h necessariū dī dupl^r. Vno mō line q nō potest qđ psequi finē. vt cit⁹ ne cessarius est ad vitē sustentationem. Alio

mō per qđ melius puenit in finē. vt equus
est necessan? etiā homi sano: vt meli? iter
pfiat. Non fuit necessariū pmo mō xpm
incarnari qz deus cuius sapiētie nō est nu
merus. nec est finis potētie z futuris eius.
potuisset sua volūtate z auctoritate homi
lapso succurrere. Fuit tñ scđo mō necessa
riū. qz per xpm incarnatū hō meli? pōt in
finē suū puenire. Et hoc multiplici rōne.

¶ Prima dicitur fidei roboratio.

¶ Secunda spei subleuatio.

¶ Tertia charitatis inflāmatiō

¶ Quarta vite exemplatio.

¶ Quinta hominis instructio.

¶ Prima rō dicit fidei roboratio. magis
quidē roborat hō in fide: ex eo qđ ipi deo in
carnato loquenti de mysterijs inuisibilibz
credit. Vñ Aug⁹. li. ij. de ciuit. dei. Vt hō
inquit fidētius ambularet ad veritatem
ipsa veritas dei fili? hoie assumpto cōsti
tuit atqz fundauit fidē. ¶ Florādū hō pōt
illud pōū hoie assumpto qđ Epheſina sū
nodus dicit qđ psona nō assumplit hoiem
Ex quo san. Tho. ij. pte. q. viij. ait. qđ locu
tiones doctoꝝ qđ dicit xpm assumplisse ho
minē nō sunt extendēde tanqđ ppter pte
sue exponēde. vt dicam? hoiem assumptū
qđ eius natura est assumpta. Et qđ assum
ptio terminata est ad hoc qđ fili? dei sic hō
¶ Scđo rō qre melius hō saluat p xpm
incarnatū dicit spei subleuatio. Subleua
tur qđpe spes nra vt futurā beatitudinē
expectem? dū xps in sua incarnatiōe nob
ōndit quāta est erga nos dilectiō dei pāis.
Dñc Aug⁹. li. xij. de tri. inqđ. Nihil tam
necessariū fuit ad erigendū spem nram qđ
vt demonstraret nob quātū diligeret nos
deus. Quid pō hui? rei isto iudicio mani
festius qđ qđ rei fili? nre nature dignat? est
inire psonā. ¶ Tertia rō dicit charitatis in
flāmatiō. Quis nā tā durus: tā inhumā
nus: tā ferreus sit qđ deū nō diligit. a quo
tāntū se diligi ppsicet vt non nisi amore di
gnet? assumere formā serui. Ideo Aug⁹. li.
de caritizandis rudibus ait. Que maior
causa est aduē? tñ: nisi vt oñderet deus
dilectionē suam in nobis. Et infra subdit.
Si amare pigebat saltē reamare nō pige
at. ¶ Quarta rō dicit vite exemplatio. Ha
bēt nāqz hoies xpm exēplar omīs pūis

et bone beateqz vite. Et iō Aug⁹. in quo
dā smone de nativitate dicit. Hō nō erat
sequēdus qđ videri poterat. De sequēdus
erat qui videri nō poterat. vt exhiberet
homi z qđ ab hoie videret? z que hō seque
ret? deus fact? est hō. ¶ Quinta rō dicit hois
instructio. Instruit em vniūsqz vt intel
ligat quāta sit hois dignitas. ne illā com
quinet peccādo. Propterea Aug⁹. lib. de
vera religione inqđ. Demonstrauit nobis
deus. qđ excellum locum inter creaturas
habeat humana natura in hoc qđ hoibz in
vero hoie apparuit. Et Leo pa. in smone
d nativitate sic sequit. Agnosce o christia
ne diuinitatē tuā z diuine cōsors fact? na
ture noli in veterē vilitatē de graui pueri
fatiōe redire. Hō valet qđ quispiā recte se
de cetero excusare. si ad paradisi delicias
non festinet. cū tot ac tanta pconia de vite
eternę immarcessibili glia vndiqz sonāt.

¶ Tpe isto omēs obligant? credere ex
plicitē mysteriū xpi incarnati. Ca. III.

Certū mysteriū cōfide

randū de incarnatiōe xpi dicit
credulitatis. In quo videndū
est. An credere mysteriū xpi s. e
de necessitate apud omēs. Et ad hoc dicit
san. Tho. ij. q. ij. ¶ Via hois veniendi
ad iusticiā est mysteriū incarnatiōis z pas
sionis xpi. Dicit em Beatus Aug⁹. Hō est aliud
nomē datū hoibz in quo oporteat creden
tes saluos fieri. Et Aug⁹. in li. d. correptio
ne z grā inqđ. Illa fides sana est qđ credi
mus nullū hoiem siue maioris siue parue
eratis liberari a pragione mortis z obliga
tiōe pēti: nisi p vñū mediatorē dei z hoim
iesum xpm. Oportuit qđ mysteriū incarna
tiōis xpi aliquall? omi tpe esse creditum
apud oēs. diuersimode tñ fm diuersitatē
ipm z psonaz. Nam an statū pēti hō ha
buit explicitā fidē de xpi incarnatiōe fm
qđ ordinabat ad psummatiōē glorie. non
aut fm qđ ordinabat ad liberationē a pēto
per passiōē z resurrectionē qz hō non fuit
p sciens pēti futuri. videt aut incarnatiōis
xpi p sciens fuisse: ex eo qđ dixit. ppter hoc re
linquet hō patrē z matrē z adherbit xpo
ri suo. vt dicit Gen. ij. Et hoc apl's dicit sacra
mentū magnū esse in xpo z in ecclia. qđ qui
de sacramētū nō est credibile pñ. nō hoiem

ignorasse. Post petm aut fuit explicita cre-
ditu mysteriu xpi no solu qtu ad incarna-
tionē sz etiā qtu ad passionē z resurrectio-
nē qbz hūanū gen^a pctō liberaf. Qualit^r
z ptes antiq patriarche. f. z pphete pfigu-
rarūt christi passionem qbusdam sacrifici-
cijs z an legē z sub lege: quoz quidē sacri-
ficioz significatiū explicitē maiores cogno-
scebant: minores aut sub velamine illorū
sacrificioz credētes ea diuinitus eē dispo-
sita. qsi de xpo vēturo habebant fidē vela-
tā. Post tpus aut grē reuelate tā maiores
q minores tenent hre fidē explicitā d my-
sterijs xpi: p cipe qtu ad ea q cōiter in ec-
clesia solennizant z pponunt. Sed contra
ista posset qd obijcere. Primo qz nullus te-
net credere qd no cognoscit. Sz hoies no
cognoscūt mysteriū incarnatiōis. qz Johs
baptista videtur illud ignorasse cū exiis i
carcere misit ad xpm discipulos dicens. Tu
es q vēturus es an aliū expectam? Scōo
quia diony. dicit in li. de celesti hierarchia
Multi gentiliū salute adepti sūt p myste-
riū angeloz. z tñ isti no habuerūt de xpo
fidē implicitā nec explicitā. His rīdetur
ad pimum q Johs no ignorauit mysteria
xpi incarnati q dixerat. Joh. i. Ego vidi
z testimonium pbiui qz hic est filius dei
Uñ no dicit. Tu es q venisti. sz tu es q vē-
turus es. qrens de futuro no de pterito.
Sist no est credendū q ignorauerit eum
ad passionē vētuz. qz dixerat. Ecce agn^o
dei zc. pñciās ei⁹ immolatiū futurā. Pōt
q dicit fm Greg^o q inqsiuit ignorāsan ad
infernū in ppa psona esset descendurus.
Uel fm Ambro. no qsiuit ex dubitatiōe
sue ignorātia: sz magis ex pietate. Uel sic
Aristotomus dicit no qsiuit qsi ipe ignora-
ret: sz vt p xpm satisfieret eius discipulis.
Ad quoz instructionē xps respo dicit signa
operū oñdens. Ad dictū vero diony. rñ /
det. Tho. q multis gentiliū fuit facta re-
uelatio de xpo. vt patet de Job q dixit. xix
ca. Scio q redēptor meus vniuit. Et idem
de Sibillis. Si q tñ saluati fuerūt qbus
reuelatio non fuit facta non fuerūt saluati
abfq fide mediatoris. qz si no habuerunt
fidē explicitā. habuerāt tñ fidē implicitā
diuina. pñ dētia credentes deū esse libera-
tore hōim fm modos sibi placitos. z fm

q aliqbus veritatē cognoscētibz ipse re-
uelasset. hec Tho. Quare credere mysteri-
um xpi h tpe obligan fōēs hoies mūdi cū
nullus tā de ignorātia nisi volūtaria excu-
sare se possit. Ip̄m q tpe inca mandū p̄di-
xerūt pphete. Incarnatiū xpo post ei⁹ ascen-
sionē in celū p̄dicauerūt apostoli. quoz so-
nus exiuit in omnē terrā. Pzo ip̄o insup
eiusqz nomis confessione tot milia virozū
ac mulierū letanter z libentissime marty-
rū violentāqz mortē tulerūt. Fuerunt ad-
huc sapientissimi viri usqz lingue grece. f.
z latine eruditissimi doctores q tāta in lau-
dem xpi scripserūt vt nullus eū tā venisse
rationabiliter dubitare possit. Ob quod
Daxim⁹ in smone. de martyribz inquit
Nō sine mag⁹ discriminē religiōis veritatē
disputam⁹ quā tātoz saguie z firmatā vi-
demus. Dagni piculi res ē si post pphē-
tarū oracula. post ap̄loz. testimonia. post
martyz vulnera fidē qsi nouellā discute-
re psumas. z post tā manifestos vices in
errore pmanēas. hec ille. Credamus q in
xpm illūqz totis visceribus diligamus. vt
sic mereamur fieri p̄ticipes gratie sue per
quā tandē ad vitā pueniam⁹ etnā. Amē.
¶ Sermo quintus de incarnatiōe xpi in q
cōfutant errores illoz q mūdā sapiam
sectātes male sensere de xpo.

Edes vestra non sit
in sapia hōim: sz in p̄tute dei
Doctoris gentiū p̄ba sūt ista
originaliter. i. ad Lthoz. c. ij.
Propter vanā curiositatē hōim q se inge-
nio ac p̄p̄is sensibz archana dei cōphēde-
re putat. exorte sunt opiniōes multe fal-
se qdē z oīno sp̄nēde. Hic si qdem mos
ē sup̄boz vt d seipis p̄sumētes cū dei mag⁹
lia p̄tute p̄p̄ia no possint attingere i errorū
foveas dilabant. Cū gaudiūt i incarnati-
one Jesu xpi factā vniōnē naturaz in p̄so-
na diuina. Et q vn⁹ idē q erat ab etno dō
ipe ex tpe ver⁹ erat hō statū a p̄tate disce-
dunt. Contra qd in h smone de incarna-
tione xpi dicunt erimus sub titulo de fal-
sis erroribz circa xpm incarnatiū. in qbus
heretici quidā sapia mūdāna inflati ce-
ciderunt Nam z doctor gentiū in p̄b̄is p̄-
positis admonet cūctos fideles vt relecta

naturalibus rationibus quod ordinem habet ab humana sapientia credat simpliciter et pure his quod nobis prius diuina reuelauit. Quod quod euitare debemus tres errores principales. Primus error est circa verbum eternale. Secundus circa animam rationalem. Tertius circa naturam corporalem. De tribus opinionibus falsis circa verbum eternale quod heretici maligni inuenerunt. Ca. I

Primus error circa eternitatem incarnationis est circa verbum eternale in triplici opinio falsa continetur. Prima de productionis. Secunda de uersionis. Tercia de filiationis. Prima opinio falsa de productionis. Constat quidam fides catholica deus ab eterno verbum produxisse quod deus est. At eunomius hereticus dicebat verbum non ab eterno: sed ex tempore productum. sequens quod undam philosophorum opinionem quod dicebant a deo effluxisse quando mundum in qua essent omni rerum forme quas vocabant paternum intellectum. Et hanc autem supra primo de celo et mundo dixit esse primam et intelligentiam mouentem primum celum. Sed ut sic loquentes reproberemur. videndum prius est quid sit verbum in diuinis. Et ad hoc dicit Franciscus de marone in quodam sermone. Verbum est sedes in trinitate persona per modum nature et intellectus producta. De hoc Augustinus. vi. de trinitate. Verbum solus filius accipitur et eo dicitur perbum quod filius. Et in. xv. li. de trinitate. idem Augustinus inquit. Ipse proprietates personales filij diuersis nominibus significat. ad exprimendam diuersimode perfectionem eius. ut ostendat patri equalis deus filius. ut ostendat patri per omnia filius deus imago ut ostendatur immaterialiter generatus dicitur perbum. Ad hanc autem aliqualem noticiam istius verbi ut refert Bonauentura. in. i. di. xxvij. considerare debemus. Quasi verbum reperitur in nobis. Nam vox significatiua in nobis dicitur perbum: sed tamen large et denotatiue. inquit significat interioris mentis conceptum. sicut prima dicitur sana inquit est sanitatis indicatiua. Et ideo proprie dicitur verbum id quod per vocem significat. scilicet interioris mentis conceptus. Unde aristoteles in. i. permeniarum. Voces inquit sunt noticiæ. signa earum quod sunt in anima passionum. Et ideo conceptus mentis interior etiam si non per vocem designaretur proprie dicitur verbum. Hinc Augustinus. xv. de trinitate. ait. Quisquis

potest intelligere verbum non solum autem sonet veritatem autem sonorum eius imagines cogitatione inuoluant potest videre aliquam illius verbi similitudinem de quo dictum est. In principio erat verbum. Aduertendum in quod duplex est nobis conceptus mentis interior. Unus informis et imperfectus. Alius formatus et perfectus. Cuius ratio est quia cognitio nostra preedit de imperfecto ad perfectum. Et ideo de re primo habemus conceptum confusum et imperfectum. ut dicitur in philosophorum. Et talis conceptus non dicitur proprie verbum: sed cogitatio. procedendo autem peruenimus ad habendum conceptum rei perfectum et determinatum quod a philosophis vocatur definitio: a sanctis autem verbum. In deo ergo ponitur verbum: non ad similitudinem verbi large dicti quod est ipsa vox significatiua vel conceptus rei perfectus. quia in deo nihil est sensibile vel imperfectum. Et propter hoc vox est significatiua quod est sensibilis et ipsa cogitatio quod licet sic intelligatur. tamen imperfectione impletur non habet ibi locum. sed ibi ponitur verbum inquit importat conceptum rei perfectum. Quia deus unico actu intelligendi se ipsum et omnia alia concipit perfecte. Ex quo patet differentia verbi nostri ad verbum diuinum. quia verbum nostrum in mente pluraliter ficatur. Quot enim sunt ibi conceptus perfecti vel formati tot sunt ibi verba. In deo autem est verbum unicum. quia non est ibi nisi unus conceptus perfectissimus. Iterum verbum in nobis est accidens et quod transiens quia non per actu intelligimus. Sed in deo idem est quod substantia diuina. Est etiam perbum per actu permanens et eternum. Et ut inquit Augustinus. nos frequenter cogitamus quod nescimus. et sic perbum nostro coniuncta est fallacia frequenter quod nolumus. et tunc iuncta est displicentia quod non possumus. tunc iuncta est importentia. perbum autem diuinum est verissimum placentissimum omnipotentissimum. Et de illius eternitate loquitur Iohannes cum dicit in principio sui euangelij. In principio erat perbum. Augustinus. li. vi. de trinitate. in principio. autem dicitur est quod diceret autem omnia. Unde sciendum quod principium in diuinis aliquando est nomen essentiale. et sic peruenit tota trinitas. sic sumitur in capitulo. extra de summa trinitate. et sic. cum dicitur. Unum vniuersorum principium. Aliquando est nomen personale et quod docet

significat patrē qui est p̄ncipiū sine p̄ncipio. sicut sumit ab Aug. li. iij. de tri. ubi dicit. q. pater est p̄ncipiū totius deitatis quāq. significat filiū q. est p̄ncipiū de p̄ncipio. sic sumit ab Ap̄lo ad Heb. i. Et tu in p̄ncipio. i. in filio terrarū fundasti. Quāq. significat patrem et filiū: qui sunt vñ p̄ncipiū sp̄sūcti. Quāq. significat eternitatē. et sic accipit a Iohāne. In p̄ncipio. i. ab eterno. Hinc Anastasius in suo simbolo ait. Eternus p̄ eternus filius eternus sp̄sūctus. Et Hyllari⁹ in li. de tri. Inter gūgnere et gignere nullū cadit mediū. Vg. p̄ sentē. di. i. p̄mi li. pbat p̄bū esse eternū. Primo ex rōne sumpta a fili: et est talis. Splēdor est eiusdē duratiōis cū igne: et tñ est generat⁹ ab igne. G. multo fortius scū fili⁹ sit splēdor p̄s: p̄s ab ip̄so genere erit ei coetern⁹. Secundo inducit ingr. Augustinū q. ait. Fili⁹ dei est vīr⁹ et sapiēcia: si nō est eternus aliqui fuit deus sine p̄tate et sine sapiētia: qd est impossibile. Scot⁹ p̄o et Bonaventura sup̄ p̄fata di. dicūt q. p̄cedēs est posterius duratiōe eo a quo p̄cedit triplici rōne.

- ¶ Primo rōne limitationis potentie.
- ¶ Secūdo rōne modi producendi.
- ¶ Tertio rōne libertatis.

¶ Primo rōne limitationis potentie qñ produces nō habet a p̄ncipio sue duratiōis potētia p̄ductiua p̄fecta. sicut hō a p̄ncipio puericie nō habet potētiam generandi p̄fectā. Et ideo eius fili⁹ necessāto est posterior eo duratiōe. ¶ Secūdo rōne modi producēdi. Quāq. eī aliqd. p̄ducit per motū qui motus est in tpe. oportet q. p̄ductū sit posterius p̄ducēte duratiōe. q. p̄ductū hz primo esse in illo instāti in quo terminat ille mot⁹. ¶ Tertio rōne libertatis. Quāq. ali quid p̄ducit libere et nō de necessitate nature. tunc p̄ductū est posterius p̄ducēte. q. tale agēs pōt expectare ad p̄ducendū suū effectū. Sicut creare a deo cui⁹ potētia est p̄fectissima et sine transmutatiōe et motu. tñ creatura nō est sibi coeterna. q. ab eterno p̄ducere noluit. Et si obstaret quis q. sp̄sūctus p̄ducit per modū voluntatis. et tñ est etern⁹. Dicit Ricardus in li. di. p. q. creature emanāt a deo per modū volūtatis non de necessitate: s. in diuersitate substantie. Sp̄s autē sc̄us emanat a suo p̄ncipio p̄

modū volūtatis de necessitate imutabilitatis et in idēptate substantie. Redeam⁹ iam ad verbi eternitatē p̄cludētes q. nullo mō pōt poni in diuinis q. fili⁹ sit posterior p̄tre. Primo q. nulla est ibi potētia p̄ductiua imperfecta. potuit namq. ab eterno p̄ter generare filiū. Secūdo q. verbū nō p̄cedit per motū et mutationē. Tertio q. fili⁹ p̄cedit a p̄te de necessitate nature. q. deus necessāto intelligit se. q. et fili⁹ p̄t est coetern⁹. ¶ Secūda opinio falsa circa p̄bz eternalē dicit p̄uersionis. Quidā heretic⁹ cui nomē Apollinaris tenere p̄sumpsit q. verbū sit in carnē cōuersum p̄pterea q. in euāgelio dicit. Verbū caro factū est. Sicut aqua p̄uersa est in vinū. de qua Iohā. c. ij. scribitur. Ut anteq. gustauit architrēlin⁹ aquā vinū factū. Sed hoc non est sile. q. aqua potuit in vinū p̄ueri. verbū autē dei in carnē p̄ueri impossibile est. ¶ Sanctus Thomas in. iij. summe contra gentiles probat triplici ratione.

- ¶ Primo ratione immutabilitatis.
- ¶ Secundo ratione simplicitatis.
- ¶ Tertio rōne incommunicabilitatis.

¶ Primo rōne immutabilitatis. Est vīq. deus immutabilis. Quē autē qd p̄uertit in aliud mutat. Lū ergo verbū dei sit de⁹ impossibile est q. fuerit in carnē p̄uersum. ¶ Secūdo fuit impossibile rōne simplicitatis: deus est summe simplex. Si g. verbū dei est in carnē p̄uersum. oportet q. totum verbū sit p̄uersum. qd autē in aliud p̄uertit definit esse qd erat. sic aqua in vinū p̄uersa nō est amplius aqua. sequeretur g. fm Apollinarē q. post incarnationē verbum dei nō erit. quod est impiū et iniquissimū dicere. ¶ Tertio est impossibile q. p̄bū dei p̄uertat in carnē rōne incommunicabilitatis. Forz eī q. nō cōmunicat in materia et in genere. vno impossibile est fieri cōuersionē. Nā ex linea nō fit albedo. q. sint diuersorū generū. neq. corp⁹ elemētare pōt p̄ueri in aliqd. corp⁹ celeste vel in aliquā corporeā substantiā et ecōtra. q. nō cōueniūt in materia. verbū autē dei cū sit deus nō cōmunicat in materia nec in genere. et neq. materiam habz. g. impossibile est verbū in carnē fuisse p̄uersum. dicit igit. caro factū p̄pter illaz

indissolubile vnionē: q̄ sibi copulauit hu/
manam naturā ita mirabiliter q̄ vnus ⁊
idē erat dei ⁊ h̄ḡinis filius nature diuine
⁊ humane p̄prietate salua. De hoc sic ele/
ganter loquit̄ Leo papa in s̄mone. Uer/
bū dei deus q̄ erat in p̄ncipio apud deū p̄
q̄d facta sunt oīa ⁊ sine quo factū est nihil
p̄pter liberandū a morte eterna hoīem fa/
ctus est hō. Ita se ad susceptionem nostre
humilitatis sine diminutiōe sue maiesta/
tis inclinans vt manēs q̄d erat: assumēs
q̄d nō erat verā formā serui forme in q̄ dō
p̄i eq̄lis est vniret. Et tāto federe vtrāq̄
naturā cōsecraret: vt inferiorē assumeret
glorificatio nec superiorē m̄nueret assum/
ptio. Salua igit̄ vtriusq̄ p̄prietate substā/
cie ⁊ in vnā coeunte p̄sonā suscipiē a maie/
state hūilitas. a p̄tute infirmitas. ab eter/
nitate mortalitas. ⁊ a d̄ deponendū cōdi/
tionis n̄re debitiū natura inuolabilis na/
ture est infusa passibili. At ⁊ incredulū in/
stant p̄scutari tante vnionis modū. et h̄
aliquo exēplo suaderi sibi flagitat. Quib̄
ego respōdeo q̄ inuaniū laborant q̄ audire
debet suauissima p̄ba Leonis pape iam
nominati in s̄mone de natiuitate dicētis.
Excedit siq̄dē dilectissimi multūq̄ supe/
minet oēm humani eloquiū facultatē diui/
ni opis magnitudo. Et inde orit̄ difficul/
tas fandi. vñ adest ratio nō tacēdi. Quia
in dño n̄ro Jesu xpo filio dei nō solum ad
diuinā sed ad humanā spectat naturā q̄d
dictū est per p̄phetā. Generationē eius q̄s
enarrabit. vtrāq̄ enī substāciā in vnā cō/
uenisse p̄sonā: nisi fides credit: s̄mo nō ex/
plicat. Et ideo nuncq̄ materia deficit lau/
dis: quia nuncq̄ sufficit copia laudatoris.
Gaudeam⁹ igit̄ q̄ ad eloquēdū tāte mate/
rie sac̄m̄ impares sumus. Et cū salutis
n̄re altitudinē attingere nō valemus. sen/
tiamus nobis bonū esse q̄ vincimur. Ne/
mo ad cognitionē veritatis magis app̄o/
pinquat q̄ q̄ intelligit in rebus diuinis etiā si
multū p̄ficiat s̄p̄ sibi sup̄esse q̄d q̄rat. hec
ille. Quare fideliter confitemur ita incar/
natū p̄bū dei. vt ille q̄ erat dei fili⁹ ab eter/
no s̄m diuinā naturā. de p̄gine s̄m huma/
nā nasceret ex tpe. Et q̄ erat d̄s ip̄assibi/
lis immortalis ⁊ gl̄iosus s̄m d̄sū tātē passi/
bilis esset mortalis ⁊ humil⁹ s̄m hūanitatē

¶ Tertia opinio falsa circa p̄bū eternale
dicūt filiatiōis. Nā q̄dā heretici vt Pau/
lus samosetanus. Eherintus ⁊ Ebion vi/
xerūt q̄ licet p̄bū caro factū sit. tñ xps non
est dei fili⁹ p̄ naturā s̄ p̄ ḡram siue p̄ ad/
optionē. Cōtra q̄s dixi plene in sermone.
Tu es xpus fili⁹ dei viui in q̄ dragēsimali
sup. vi. ferie q̄rte hebdomade in q̄ dragēsi/
ma oñdit q̄ xpus est natus ex deo patre ⁊
ex p̄gine matre s̄m veritatē nature.

¶ De tribus falsis opinioib̄ adinuēctis
circa animā christi. Ca. II.

Secundus error a no/
bis vitandus de xpo incarna/
to est circa aīam rationālē. de q̄
triplex opinio falsa reperit̄.

¶ Prima dicitur negationis.

¶ Secunda ignorationis.

¶ Tertia contagionis.

¶ Prima opinio falsa circa aīam xpi dicit̄
tur negatiōis. Pleriq̄ nāq̄ heretici nega/
uerūt exp̄sse xpm habuisse aīam rōnalem
dicētes q̄ loco aīe fuit diuinitas ei⁹. Sum/
pserūt aut̄ occasione erroris. qz nescierunt
intelligere illud dictū ioh̄is. i. Verbū ca/
ro factū est. Ex q̄ arguebant q̄ denotiatio
fieri d̄z a digniori. Tū ḡ aīma dignior sit
corp̄e. si in xpo fuisset aīa. Ioh̄es dixisset.
Verbū aīa nō p̄bū caro factum est. Sed
Istos dic̄ san. Tho. in. iij. q̄. gēntiles q̄ d̄s
forma corp̄is eē nō pōt p̄pter summā sim/
plicitatē suā ⁊ p̄fectionē. qz vt dictū est in
s̄mōe de dō nō venit in cōpositiōē alicui⁹
create nature. neq̄ vt p̄ncipium formale.
Insup̄ subtracto eo q̄d ē de rōne hoīs ve/
rus hō eē nō pōt. Aīa aut̄ p̄ncipaliter est
de rōe hoīs. qz est ei⁹ forma. Ḡsi xps aīam
nō habuit ver⁹ hō nō fuit. Id q̄d ap̄ls dī/
cit. i. ad Thimo. ij. ca. Un⁹ est mediator
dei ⁊ hoīm hō xps ihs. Iō fides catholi/
ca p̄dicat p̄ba Anathasij i suo simbulo vi/
cētis. Perfectus d̄s p̄fect⁹ hō ex aīa rōna/
bili ⁊ hūana carne substātes. Ad illud p̄o
Ioh̄. Verbū caro factū ē m̄det dñs Bo/
nauē. in. iij. dī. ij. q̄ Ioh̄s loquit̄ p̄ sinodo
chen accipiēdo prem̄ p̄ toto. hic vero mo/
dus loquēdi frequēter inuenit̄ in sc̄ptura.
vñ Esa. xl. Om̄is caro fenit̄. i. oīs hō. Et
Luc. iij. c. Videbit̄ oīs caro. i. oīs hō salu⁹

tare dei. Et mat. xxiij. Nisi benedicti fuisset dies illi non fieret salua ois caro. i. ois ho. Et Gen. vi. c. Ois q̄ppe caro corrupe rat via sua. et sic de alijs. Christus est Iohes locutioe p̄ sinodothen. qz natura assumpta notior e nob ex pre sube corpalis q̄ spūa / lis. Et cognitio nra incipit ab his q̄ sunt magis nota. In assumptione igit carnis i / cludit assumptione aie rōn. alis. qz si assum / ptio nō semp fit a digniori: s; etiā a notiori / ¶ Scda opinio falsa circa aiam xpi dicit / ignoratiois fuit eoz q̄ dixerūt xpm a p̄nci / pio assumptisse aiam sic ē aia nra tāq̄ ta / bula rasa in q̄ nihil ē depictū Sed istos / est p̄itas fidei q̄ excludit a xpo oem igno / rantia. tū qz vt dicit mgr̄ sen. in. iij. di. xv. / Nō conueniebat in xpo ignorantia esse. qz / aia ei⁹ debuit eē plena luce sapie et rectitu / dine iusticie. Ignorantia aut p̄uatio est scie / et pōt esse via in errorē et obliuione a recti / tudine iusticie tū qz nō expediebat nobis / xpm aiam cū ignorantia habuisse Gene / rat enī nos dirigere et docere: qd̄ facere nō / potuisset si fuisset ignorans. Tū ansel. li. / Cur dō hō inq̄t. Quō illi crederēt hoies / si illū sciret nesciente. Igit vt dicit omēs / theologi sacri in. iij. di. xij. Anima xpi a b / instanti creationis lustrata fuit splendore / scie. Scdm aut Alexandrū de ales in. iij. / summe. In xpo fuit multiplex modus sci / endi. Prim⁹ fm naturā diuinā. et ibi scia / idem ē qd̄ idipm. Et iste modus fuit i fi / lio dei ab eterno. Scdus modus est fm / grām vnionis. q̄ modus differt ab oī alio / sciente incommunicabilē cuiq̄q; alteri crea / ture. Terti⁹ fm grām cōphensionis in q̄ / cōtēant angelī bti et aie scie. Quart⁹ fm / naturā integrā aie fm quē habuit Adāz / sciam in statu innocentie. Quintus fm pe / nale naturā assumptā. Sextus est quedā / grā data a xpo ad cognoscendū res fm na / turā et p̄gressum tp̄is. Quantū ad primū / modū sciendi sicut se habz xps an̄ incarna / tionē et post. Quantū ad scdm habuit co / gnitionē oīm eoz q̄ p̄incibāt ad mysteriū / incarnationis passiōis et redēptiōis. Quā / tū ad tertū habuit cognitionē oīm eoz q̄ / p̄tinebant ad suā glām et suoz et eoz q̄ or / dinant ad illā. Quantū ad q̄rtū modum

habuit noticiā eozū q̄ cognouit Adā in / statu innocentie. Quantū p̄o ad q̄ntū di / dicit diuersas penalitates p̄ exp̄ientiam i / affectiua: quas tū cognouit fm alium mo / dū. s. fm grām cognitionis q̄ data est sibi / p̄ grām vnionis. Secundus modus cogni / tionis est ad cognoscendū p̄ exp̄ientia nō / vt p̄o q̄ fiat affectiue: sed cognitue ex sen / sibus. Contra ista opponūt se pleriq; tenen / tes q̄ in xpo nō fuit alia scia p̄ter diuinā. / qz si p̄ illā cognoscebat oia. sup̄fluum fuis / set q̄ esset in eo alia scia. Tū hi sic asseren / tes dānant in. vi. synodo Ephesina. Et p̄ / p̄terea dicit sc̄tus Tho. in. iij. pre. q. ix. q̄ si / lius dei humanā naturam integrā assum / ptū nō solū corpus s; aiam. Et ideo opor / tuit q̄ haberet scientiā creatā p̄pter aīme / p̄fectionem. Aia enī fm se cōsiderata est / in potētia ad intelligibilia cognoscenda. / quia est sicut tabula rasa. Et tū possibile ē / in ea scribi p̄pter intellectū possibile in q̄ / est oia fieri. vt dicit in. iij. de aia. Qd̄ autē / est in potētia est imperfectum nisi reducat / ad actū. Nō aut fuit p̄uenies q̄ filius dei / hūanā naturā imperfectā assumeret: s; p̄ / ctā. vt p̄te q̄ mediāte totū humanū gen⁹ / ad p̄fectū erat reducendū. Et ideo oportu / it q̄ aia xpi esset p̄fecta p̄ aliquā sciaz q̄ es / ser p̄prie p̄fectio eius. Alioqn̄ esset imper / fectior aīabus alioz hoīm. Qd̄ autē xps coi / gnouit oia p̄ sciam diuinā illud fuit ope / ratioe increata q̄ est ip̄a dei essentia. Dei / enī intelligere est sua sba vt p̄bat Aristō. / xij. meta. Unde h̄mōi actus nō potuit eē / aīe xpi: cū sit alter⁹ nature. Si q̄ nō fuis / set in aīa xpi alia scia p̄ter diuinā nihil co / gnouisset. et ita frustra fuisset assumpta aī / ma hūana. cū ois res sit p̄pter suā opatio / nē. Propter p̄dicta dubitat an aia xpi cō / prehendar diuinā essentiam. Et posset ar / gui q̄ sic. Primo qz Ild. dicit. Trinitas / sibi soli nota est et homini assumpto. Igit / hō assumptus cōtēat cū sc̄a trinitate in il / la noticia sui que sancte trinitati p̄p̄ia est. / Huiusmodi aut est noticia cōphensio / nis. Aia xpi cōphensio dicit diuinā essentia / am. Scdō magis est vnire deo fm esse p̄ / sonale q̄ fm vnionē. Sed sicut dicit. Da / mascenus in. iij. li. Tota diuinitas in vni / tate p̄sonarum est vnita humane in xpo.

multo magis tota natura diuina videtur
ad aiam xpi. Et ita videtur quod aia xpi com-
prehendat diuinam essentiam. Tercio illud quod
conuenit filio dei per naturam conuenit filio ho-
minis per gratiam. ut Augustinus dicit in i. de tri.
Sed comprehendere diuinam essentiam conue-
nit filio dei per naturam. Et filio hominis per gratiam.
Rudert scilicet Thomas. iij. pre. q. x. Quid sit facta
est unio naturarum in persona xpi quod tunc per
prietas utriusque nature inconfusa perman-
sit ita. scilicet quod in creatura non manserit in creatura. et crea-
tura mansit infra limites creature. sic Da-
sce. dicit li. ij. Est autem impossibile quod aliqua
creatura comprehendat diuinam essentiam. ut
dicimus in sermone de gaudio beatorum. eo quod
infinitum non comprehendit a finito. Nam ut
Augustinus dicit li. lxxij. Quid aliis compre-
hendit finitum est sibi. Sed essentia diuina non
est finita in comparatione ad aiam xpi: cum
in finitum ea excedit. igitur aia xpi non compre-
hendit diuinam essentiam. Ad primum autem obie-
ctum dicitur quod homo assumptus concipiat diuine trini-
tatis in sui cognitione non ratione comprehensionis.
Sed ratione cuiusdam excellentissime cog-
nitionis per ceteris creaturis. Ad secundum pro re-
spondeo. Nec enim in unione. quod est finis esse
personale natura humana comprehendit dei
verbum sue naturam diuinam: que quousque
unita fuerit humane nature in una persona
filii: non tamen fuit tota virtus diuinitatis ab
humana natura quasi circumscripita. ut dicit
Augustinus in epistola ad Volusianum. Ad tertium
pro dicimus quod verbum illud Augustini est in-
telligendum de gratia unionis secundum quam omnia que
dicuntur de filio dei secundum diuinam naturam dicitur
de filio hominis propter identitatem suppositi.
Et secundum hoc vere potest dici quod filius hominis est com-
prehensor diuine essentie. non quidem secundum aiam
sed secundum diuinam naturam per quam modum potest di-
ci quod filius hominis est creator. hec Thomas. li.
cet ita quod aia illa non comprehendat diuinam es-
sentiam tamen nullam habuit ignorantiam. Quare nos
non erramus perclarissimum ducem sequentes qui
Iohannes. viij. c. dixit. Ego sum lux mundi qui sed
tur me non ambulat in tenebris. Tercia
opinio falsa circa christum incarnatum quod tunc ad
eius animam dicitur contagionis. Nec inuol-
uit quorundam animos. ita ut imple asse-
rent christum habuisse animam peccatricem. Con-
tra quos clamant et auctoritates scripturarum et ra-

tionones theologorum. Unde Petrus prima
sua epistola ca. ij. ait. Peccatum non fecit. nec do-
lus inuentus est in ore eius. Et Gregorius in
xij. mora. inquit. Nullus homo sine pecca-
to est: nisi ille qui in hanc mundum non ve-
nit ex peccato. Et Augustinus in expositione psal-
xxx. Christus omnes peccatores inuenit so-
lus sine peccato venit. Et Augustinus in lib. de
nuptijs et concupiscentia. Omnes sub pecca-
to nascimur. et per unum solum qui sine peccato
natus est liberamur. Et idem in Enchiridion
Per mediator qui solus sine peccato na-
tus est reconciliari nos oportebat. Dicit
pro sententia in. ij. di. xij. et omnes theologi cum
eo dicunt quod non solum christus non peccauit: imo
nec peccare potuit. Quia ut inquit Riccar-
dus de media villa in suo. ij. et Anselmus li.
Cur deus homo. Christus peccare non po-
tuit in quantum deus. ut patet: neque in quantum
homo: quia erat comprehensor non solum
viator. Et sic angeli beati peccare nequeunt
ita nec ipse potuit peccare: etiam in quantum
viator ex eo quod tantam habuit gratie pleni-
tudinem quod equabatur et implebat totam capaci-
tatem anime sue. ideo non fuit passibilis ad
contrariam priuationem: que est per peccatum.
Et si obijceret quia Damascenus dicit.
Omnia que in nostra natura placentia
assumpsit pro nobis. Sed omnia placentia in nostra na-
tura liberum arbitrium quod possemus esse vel bo-
ni vel mali per libito. Sed et christus habuit liberum
arbitrium. ex consequenti potentia peccandi. Re-
spondeo. Alexander de aless in suo. ij. summe
Potentia peccandi sumitur dupliciter. Nam
aliquando per potentiam quod peccat. aliquando per potentiam
ad peccandum disposita. Primo modo fuit in
christo potentia peccandi. quod fuit in eo liberum arbi-
trium quod est potentia quod peccat. Sed non fuit in
eo potentia peccandi ad peccandum. scilicet disposita
quod ut predictum est liberum arbitrium christi gratie
plenitudinis confirmatum deficere nunquam potuit.
¶ De tribus falsis opinionibus excogita-
tis circa substantiam corporis christi.

Capitulum. lll.

Tertius error a nobis
euitandus est christo incarnato est
circa naturam corporalem. De
ipso quidem corpore Iesu benedicti tres
falsas opiniones inuenimus.

¶ Prima est manicheorum.

¶ Secunda valentinianorum.

¶ Tertia sarracenorum.

¶ Prima opinio falsa et stultissima est manicheorum. Isti ut Ihs dicit li. viij. et bi. a qdam peria cui nomen erat manes manichei sunt appellati. Ponentes duo principia contra omnem veritatem tam theologorum quam philosophorum. De xpo vero asserunt eum assumptisse corpus fantastici et apparens. et quod ea que sunt hominem gessit scilicet quod natus est. quod comedit. quod mortuus est et similia in veritate non fuerunt. sed in quadam apparentia. Et hec opinio bestialis totius incarnationis mysterium ad quandam fictionem deducit. Contra quam opinionem est scriptura sancta: dicit enim Ioh. i. ca. Verbum caro factum est scilicet secundum existentiam non secundum apparentiam. Et apostolus ad Roma. i. ca. Factus ex semine David secundum carnem. Et xpus post resurrectionem dixit discipulis. Luce vii. ca. Palpare et videte quod spiritus carnis et ossa non habet sicut me videtis habere. Sequeretur insuper secundum istos deliros manicheos quod xpus non vere redemit nos contra id quod scribit Apocal. i. capi. Dilexit nos et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. Et v. c. Redemisti nos domine deus in sanguine tuo Sequere ad hoc quod apostoli fuerunt testes resurrectionis xpi mendaces. De quibus dicit Actuum. iij. c. Virtute magna reddebant apostoli testimonium resurrectionis Iesu xpi domini nostri. Sunt et alia multa que opinionem manicheorum irrationabiliter ostendunt et stultitiam. Contra quos non multum elaborandum puto: cum facile sit eos fatuos cognoscere: quod deum fallacem delusorem et mendacem primo per dicant. deinde apostolos omnes euangelistas et doctores medicorum testes accusant. ¶ Secunda opinio falsa de corpore Iesu beati dicitur valentinianorum. Hi putant xpm habuisse verum corpus: non tamen terrenum. quia portauit illud de celo. et nihil de matre virgine accepit. et per eam quasi per aque ductum transiit. Occasione autem huius erroris acceperunt ex quibusdam verbis sacre scripture male intellectis. videlicet quod Ioh. ij. c. scribitur. Nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. Et Ioh. vi. c. xpus dixit. Descendi de celo. Que

verba ipsi exponunt quasi xpus corpus suum de celo tulerit. Sed talis error veritatem carnis excludit a xpo. quia caro vera non formatur ex materia celesti: sed ex elementis. Et xpus veram carnem assumpsit. Et beata virgo eius benignissima mater tenet secundum veritatem nature ut dicemus in sermonibus de laudibus ipsius virginis clementissime. Et Mattheus describit genealogiam xpi secundum eius temporalem nascitum. Ideo catholice dicimus xpm assumptisse corpus de massa nobis conformi. Quare autem hoc fecerit dicemus in sequentibus. ¶ Tertia opinio falsa de corpore xpi fuit sarracenorum qui dicunt xpm assumptisse naturam humanam sine penalitatibus ita quod nunquam passus est famem neque sitim: neque labores neque dolores. contra id quod scribit Esai. liij. ca. Dolores nostros ipse portauit. Quibus declarandum est quod decuit xpm nostras communes penalitates accipere secundum domini nostri Bonauent. di. xv. tertij. maxime propter eriam. Primo propter fulcimentum nostre fragilitatis. ut sic declararet quod secundum veritatem assumpsit nostram naturam. et hec est ratio magistri sententiarum in littera. Secundo propter precium nostre salutis. ut sic nos redimeret. Tercio propter exemplum virtutis: et precipue humilitatis et patientie. ut dicitur. xxiij. di. in. c. dominus. Notandum tamen secundum magistrum quod ex alia causa sunt penalitates in nobis et in xpo. In nobis sunt ex necessitate contracte. In christo ex voluntate assumpte. Quod a Bonauentura sic declarat. Nos penalitates a parentibus trahimus propter legem propagationis et legem concupiscentie: que militat in istis membris. Nam passibilis generat passibilem. Et habens legem concupiscentie in membris generat filium subiectum concupiscentie ex reatu cuius concupiscentie insunt prolium penales. Et propterea dicuntur iste penalitates in nobis contracte quasi ex concursu duorum tractu videlicet propagationis nature et corruptionis concupiscentie. In christo autem secus est. Ipse enim neutro modo fuit propagatus: nec secundum propagationem legis naturalis. nec secundum corruptionem libidinis. Sed spiritus sanctus adueniens in ipsam virginem secundam carnes eius ab omni fecundate

corruptionis purificauit. passibilitatē tñ
reliquit. Ex illa autēz carne ipse filius dei
edificauit sibi corpus immaculatū. z illō
corpus vniuit sibi z anime rationali: que
quidē immunitatē habuit a culpa z in se
z in carne coniunctā. Et sicut immunita
tem habuit a reatu culpe sic fm ordinē di
uine iusticie immunitatē habere debuisset a
debilitate miserie. Qd g in carne illa re
mansit penalitas hoc fuit ex dispensatiōe
ipsius assumētis cōcurrēte siml accepta
tione ipsius anime rationalis. que in pmo
instanti sue creatiōis habuit vsum cogni
tioni z placuit sibi tali corpori vniri ppter
salutē humani generis. Et sic patet q ta
lis effectus in xpo fuerūt nō necessitate ge
neratiōis: sed volūtate dispensatiōis volū
tate diuina preueniēte sed volūtate crea
ta cōcomitante. Dicimus autē ipos fuiss
se auctoritate diuina: nō tanq̄ infli gēte d
nouo: sed tanq̄a relinquēte in acceptatiōe
anime xpi cū in ei arbitrio esset z potesta
te illos defectus excluderet. h Bonauen.
Fugiamus ergo vanitatem hereticorum
attendentes ad verba Leonis pa. dicētis
in qdā sermone. Eū ad intelligēdū sacra
mentū natiuitatis xpi q de matre virgine ē
ortus accedimus abiciatur procul terre
narū caligo rationū z ab illuminatē fidei
oculo mūdane sapientie sumus abscedat.
diuina est em auctoritas cui credimus. di
uina est em doctrina quā seqmur. Et sic d
xpo illa firmiter teneamus q sancti verita
tis amatores nos docuerūt. vt sic merea
mur pfortio illoz ascribi in hoc seculo dei
gratiā consequētes z in futuro gloriā sem
piternā. Amen.

Sermo sext^{us} de incarnatiōe christi cō
tra errores iudeoz qui in christum crede
re nolunt.

Ippria venit et sui
eum nō receperūt. Scribun
tur hec verba Jos. i. ca. Pre
conia incarnatiōis Iesu xpi
filij dei multo tpe apud iudeoz gentē fue
rūt proclamata. Eū autē venit plenitudo
tēporis deus hō factus ipis iudeis ingra
tissimis visibiliter apparuit. Et sic apłus
elegātissime dicit ad hebreos. i. c. Multi
pbane multisq̄ modis olim deus loquēs

patribus in prophetis. Nouissima in die
bus istis locutus est nobis. id est iudeis i
filio quē cōstituit heredē vniuersoz p quē
fecit z seculū. A principio pō sui ortus vs
q̄ ad gloriozam ascensionē in celū missio
nemq̄ spūsc̄i z predicationē apłoz nōhil
omisit quo verius dei filius potuisset co
gnosci. Verūcūq̄ populus ille dure ceruicē
nō solū eum suscipere voluit messia in lege
promissum. quinimo crudelissime perse
cutus ē vsq̄ quo affixus fuit pambulo cru
cis. Ceteris autē nationibz in illū creden
tibus q̄ voce et signis apłoz edocte omnē
spurciā idolorū reliquerūt. ipi soli iudei
christū impugnat atq̄ blasphemāt. Et li
cet in multis q̄ volūt errāt Nichilomin^{us}
in hoc sermone de tribus erroribz eoz er
mus verba factori qm vt dicit iohānes in
verbis premissis In propria venit. quia i
iudea nasci vsuere. cōuersari z mori elegit
z sui quos peculiāres cultores constitue
rat viuis dei veri z quibus legē dederat
tācūq̄ dorauerat beneficijs eū nō receperūt
Qm vsq̄ in presentē diem circa xpm in
carnatū errant maxime q̄tum ad tria.

Primo q̄tum ad diuinitatē.

Secundo q̄tum ad temporalitatē.

Tertio q̄tum ad passibilitatē.

Qd ex testamentis duodecim patrar
charum confunduntur iudei qui negant
christi diuinitatem.

Capitulum. I.

Primo errant iudei cir
ca xpm incarnatū q̄tum ad di
uinitatē. dicunt em q non fuit
deus. Contra quos et si sufficiant ea que
diximus in sermone de diuinitate xpi. tñ ad
eozū confusiōē inducā aliqua dicta duo
decim patriarcharū: q de xpo venturo lo
quētes apertissime diuinitatē eius expōse
runt. De his ita scribit. Vincen. li. ij. spe
culi hystorialis. Extāq̄ testamenta duode
cim patriarcharū in quibz sunt pulcherr
me de xpo prophetie. quas nup transtulit
magister Robertus grossum caput linco
nensis eps de greco in latinū. h ille. Ego
pō ex ipsis testamētis quedā extra xi q ad
rem faciūt nō oīa de verbo ad verbū nota
ui. ¶ Primū g dicitū ē patriarche Jude q
ait visitabit nos dñs in misericordia z ex

urget hō de semine meo hoc est germē dei
 altissimū: vt sol iusticie ambulabit cum fi-
 lijs hominū in mansuetudine et iusticia et
 oīne peccatū nō inueniet in eo. Et aperietur
 sup ipm cels ad effundendū spūsan /
 cri benedictionē. ¶ S cōm dictū est patri-
 arche rubeo. inquit sic. Quis noscet legez
 dñi et sacrificia pro oīni isrl vsq ad cōsum-
 mationē temporū p̄cipis sacerdotū xp̄i
 quē dñs. qm̄ in eo elegit dñs regnare sup
 oēs populos et adorari semen ipsius qm̄
 pro nobis morietur bellis visibilibz et in-
 visibilibz. et erit in nobis rex seculorum.
 ¶ Tertū dictū est patriarche Gad. Au-
 ferte odiū ab antinabus vestris. et diligite
 inuicē in rectitudine cordis. dicite autē et
 vos filijs vestris vt honorent iudam et le-
 ui: quonā ex eis oriū faciet dñs saluatore
 israel. ¶ Quartū dictū ē Aser. Altissim⁹
 visitabit terrā. et ipse venies vt hō cū ho-
 minibus manducās et bibēs: hic saluabit
 isrl. et oēs gentes vir absconditus. dicite ē-
 go filijs vris vt nō discedāt ab eo. ¶ Qui-
 tū dictus Levi patriarche. Ecce filij mei
 ostendit vobis tpa extrema qm̄ oīa fiene
 in israele. Et vos mādare filijs vestris vt
 vniantur leui et iude. per iudā em̄ oriatur
 salus israel: et in ipso benedictetur Jacob.
 per sceptrū em̄ eius apparet deus habi-
 tans inter hōies: vt saluetur gen⁹ isrl cui
 cōgregabit iustos ex gentibz. ¶ Sextū est
 dictū patriarche Dan. Dñs erit i medio
 israel et scūs regnās sup eos in humilita-
 te et paupertate. et q̄ credēt in eū regnabūt
 in celis in veritate. ¶ Septimū dictū est
 patriarche Simeon. Dñs deus magnus
 apparet in terris vt hō. et saluabit i ipso
 Adam. Tunc dabūt oēs spūs erroris
 in cōculationē et hōies regnabūt sup p-
 nitiosos spūs. Tunc resurgā in leticia: et
 benedicā altissimū in mirabilibz suis: qm̄
 deus corpus assumens et comedēs cū ho-
 minibus saluabit hōies. ¶ Octauū ē di-
 ctum patriarche Levi. Cognoui o fili ex
 scriptura Enoch: qm̄ in fine imple regetis
 in dñm manus imponentes i oīni malicia
 Et cōfundentur in vobis fratres vestri. et
 in oībus gētibz eritis illusio. ¶ Nonū ē
 dictū patriarche Isachar. Omnē agre-
 stem scā seruicij subijcietis habētes vo-

biscū deū celi. Ambulate cū hōibus i sim-
 plicitate cordis. ¶ Decimū ē testimoniū
 Sabulon. Videbitis deū in forma hōis.
 qm̄ tam elegit dñs nomē ei. Et rursus i
 malicia sermonū vestrorū ad iracundam
 prouocabitis eum. Et abiecti eritis vsq
 ad tempus cōsummarōis. ¶ Undecimū
 dictum ē patriarche Ioseph. Vidi qm̄ ex
 iuda nata est virgo habēs stolā bīssimā.
 Et ex ip̄m prodijt agnus imaculatus gra-
 tia dei saluās oēs gētes. regnū autē ei⁹ eter-
 num qd nō peribit. ¶ Duodecimū est di-
 ctū Beniamin. Adorabitis regē celoz
 q̄ in terra apparebit in forma hōis Et q̄
 q̄ credidere eum in terra cōgaudebūt ei.
 Ultra hic patriarchaz et prophetarū ac-
 sibilaz testimonia diuinitas xp̄i sufficiē-
 tissime demonstrata fuit. qm̄ sibi obediunt
 venti et mare. qm̄ curabātur infirmi. et ad
 vocē ip̄us mortui suscitabātur. ppter que
 oīa ipe dicebat iudeis. Zabā. x. c. Ope-
 ra que ego facio in nōie patris mei hec te-
 stimoniū perhibēt de me. Hinc Grego-
 in n̄melia de epiphaniā inq̄t. Oīa ele-
 mēta auctore sui venisse testata sunt. vt
 em̄ de his q̄si quodā vsu humano loquer
 deū hunc celi esse cognouerūt qz protinus
 stellā m̄ iserūt. Mare cognouit qz sub ei⁹
 plantis se calcabile prebuit. Terra cogno-
 uit: qz eo moriente cōtremit. Sol cogno-
 uit: quia lucis sue radios abscondit. Saxa
 et parietes agnouerūt: quia tpe mortis ei⁹
 scissa sunt. Infernus agnouit: q̄a hos q̄s
 tenebat mortuos reddidit. Et tñ hūc quē
 oīa elemēta insensibilia senserūt adhuc
 infidelū iudeorū corda deū esse minime
 cognouerūt. Et duriora saxo ad peniten-
 tiā scindi nolūt eūq̄ cōfiteri abnegāt: quē
 elemēta: vt diximus: signis aut scissionibz
 deum clamant. hec ille.

¶ Q xp̄s iam venit quē iudei venisse ne-
 gant. et tempus aduentus eius preterijt
 Capitulum. II.

Secundo errant iudei
 circa xp̄m incarnatū qm̄ ad
 tēporalitatē. nolūt quidē acce-
 ptare xp̄m venisse: sed illū dicūt venturū.
 Quibus veritatē aduentus xp̄i iam pre-
 teriti et cōpleti ostendere possumus maxie

propter tria:

¶ Primo propter iudaici regni defectionē.
¶ Secundo propter imperij romani defectionē.
¶ Tertio propter generale confessionē.
¶ Primo probamus ipm venisse propter iudaici regni defectionē. Nam vt dicit Augustinus li. xviij. de ciuit. dei. c. xlv. Regnate herode alienigena natus est xps. iam enim venerat plenitudo temporis significata per phetico spū pos patriarche Jacob vbi ait Non auferet sceptrū de iuda: et dux defemore eius donec veniat q mittendus est: et ipse erit expectatio gentiū. Sed iudei dicunt q hec auctoritas q ponit Gen. xlix. c. loquitur de Nabuchodonosor rege babilonis qui missus est ex ordinato diuina contra iherusalē propter peccata populi. vt habetur iij. Regū xxiij. ca. Et extunc defecit regnū iudeorū. qā cepit Sedechiam regē et eū excecavit. et filios eius occidit vt habetur ibidē. xxv. ca. Nec postea aliquis de eius stirpe regnauit. Sed hoc patet esse falsum q post captiuitatē babilonicā habuerūt duces et principes. sicut patz d. Tobababel. Desdra. Heemia habuerūt etia reges. Nam vt ponit Aug. li. xviij. de ci. dei. Aristobolus assumpto diademate rex et pontifex factus ē. Aristobolus successit. Alexander etiā ipse rex et pontifex. post hūc vxor eius Alexandra regina iudeorū fuit. Lulus tpe mala sunt eos secuta grauiora. Nam filij huius Alexandre Aristobolus et Hircanus inter se de imperio dimicantes vires aduersus israheliticā gentē prouocauerūt romanas: Hircanus namq contra fratrem poposcit auxiliū venitq. Pompeius preclarissimus princeps: q iudeam cū exercitu ingressus ciuitatē iherusalem cepit templū referauit nō deuotioe suppli ci sed iure victoris. quia vt ipsemet testat nō colebat deū iudeorū. Unde dixit vt scribit Lucanus. Capadoces mea signa timent. Et oedita sacris. Incertū iudea dei mollesq. soppbene. zc. Et ad sancta sancto rū quo nō nisi summū pontificē intrare licebat. nō vt venerator: sed vt prophanator accessit. cōfirmatorq. bircanū pontificatū et subiugate genti imposito custode. Antipatre vincitū secū Aristobolū duxit. Et ex iudei tributarij romanoz esse ceperūt

¶ Im Eutropij li. vi. Deinde post paucos annos herodē alienigenā habuerūt. De isto herode sic habet in hysto. sec. sup machabeorū libris Eutropie cōcordate. Caius cassius vnus ex principalioribus in cōm. ratione mortis cesar occiso seio fugit i siria vbi ples fuerat colligēs exercitū d. Augusti adolēcentē et Marcū antoniū nepotes Julij cesaris. Hec herodes de galilea veniens aurī et bellatorū sibi duxit auxilia. Quia propter fauorē cassij meruit instantū q ei promiserit obtenta victoria iudeorū regnū. Herodes igit cū cassio ad bella pfectus est. Sz dū in campis philippiciis occubuit Cassius octauian⁹ augustus Roman⁹ et Marcus antonius perexit ad siria. Tunc herodes munerib⁹ placauit antoniū. qui herodē et fratres iudee terrarchas fecit. Operāte post hoc antonio cū augusto et senatu idēz Herodes fuit coronatus rex iudee. Deū cōmissio plio inter Marcū antoniū et octauianū augustū. Herodes nō interfuit missus ab antonio contra regē arabū ad beneplacitū Cleopatre mollebat⁹ em mortē oim regū orientaliū vt pro omib⁹ ipa regnaret. Victo itaq. antonio cū octauianus venisset Rhodiū: herodes sibi occurrit deposito regio habitū dicens. Fateor me vtilē fuisse antonio et si delem qd expertus fuisset si cū eo fuisset in bello. Verū nec omnino desui frumenta et auxilia mittēs. Nec modo dessem si mibi acquiescēs occidisset Cleopatra modij vestri fomitē. vna ergo cū victo vict⁹ sum coronāq. euz fortuna deposui. Ad te autē venio spes salutis: de tua virtute presumens. At cesar hec. Saluus esto et nūc cercius regna meritis es: vt regas pluri mos cū amicicia. tanta fide tuearis. Lū autem pperauit august⁹ i egyptū nō solū in plijs sctus herodis emicuit verū etiā in obsequio ita parauit necessaria vt nec aq. deesset nec qcq. vt filiū adeo vt mitteret cesar. Dicit de ipo Joseph⁹. xviij. antiquitatū li. q ex idumeaz gēte. paternū genus ex arabū po materni sanguis origine duxit. Qui cōfirmato sibi regno i supbia erupit iudeis mala plūma intulit. Nā et pontifices nō iā sui generis ordine pstituebat sz ignobilib⁹ qbus cūq. sacerdotia pmittebat. facta etiā vestē

pōtificis summi obclusam signaculo reſſ/
nuit non per miſſa ulterius poteſtate uſus
eius deſtruxitq; l broſ quos habere potuit
In quib; iudeoz nobilitas erat deſcripta
nē ipſe ignob li; putaretur. Dicitur hec
ōmnia ut perfidi iudei enarrata hystorie ve
ritate cognoscāt xpm natū tēpore annota
tō in ppheta iacob patriarcha. Et quis
ipſi multis calliditatibus et falsis expoſi
tionibus conētur illius prophetie verba p
uertere atq; corrūpere dicētes q nō ſint di
cta de xpo Amen cōtra ipſos ē tranſla
tio chaldaica. quia vbi Hiero. tranſtulit
donec veniat qui mterēdus est. Chaldaici
habet donec veniat meſſias. Et rabi ieſu
exponēs verba iacob dicit. Non veniet fi
lius dauid. i. meſſias. donec extenderit ſe
regnū neq; ſup iſrael. Gloſa Rabi Salo
monis dicit. i. Romanū. Expergeſcimini
o iudei et nolite obdurare corda veſtra. Cō
ſitemini veniſſe chriſtū et memores eſtote
q ab eius aduentu vſq; ad preſentē diē eo
q impleta ſunt oīa perdidisti omne pre
teritā dignitatem. Dicite queſo mihi vbi
ſunt illa ſtupenda miracula que operaba
tur virtus diuina anteq; veniret meſſias
a vobis deſideratus. Vbi voces prophē
tarū. vbi victorie. id eſt inimicorū veſtroz
Vbi dignitas regia honorabilis et decora
diſperſi eſtis per orbem terraz cūctis gen
tibus abominabiles facti. Quo peccato
qua culpa irritaſtis deum. ut a mille qua
dringentis ſeptuaginta ſex annis deſerne
rit vos quos fecerat antea populū ſibi pe
culiarem niſi q; vni genitū ſi liū ſuū. p nob
incarnatū contēſuſtis. Venit vtiq; venit q
iam nō amplius q; ad iudicandū ventu
rus veraciſſime predicatur. ¶ Scō pro
bamus xpm veniſſe propt imperij roma
ni ſubiectionē. Nullus vtiq; ſane mentis
ambigit imperiū romanū fuiſſe longe late
q; diſfuſum orbemq; terrarum ſubegſſe.
Nichilominus ſubiecit ſibi illud domini
ieſus xps cuius regni non erit finis. Im
perator qui ppe romanorū ſubditus eſt vi
cario xpi a quo inſtitui et deſtitui poteſt et
ab ipſo benedicitur et coronatur. ut patz d
maio. et obe. in ca. ſolite. et in clemēna ro
mani pontificis de iure iurā. Et autē im
perator ille ſup oēs reges. vij. q. i. c. in api

bus et oēs nationes ſub eo. xi. q. i. §. hec ſi
q; Ipſe eſt princeps mūdi et oīs. ff. ad le
gē rodiam. l. deprecatus. Et etiā iudei ſūt
ſub eo. L. de iudeis. l. iudei. et oēs prouin
cie ſubijciūt ſibi. l. xij. di. c. Adrianus Et
oīa ſunt in poteſtate impatoris. di. viij. c.
quorū iure. Et xij. q. viij. c. Conuenior. Et
ſi obijceret aliquis cōtra dicta. Primo qd
imperator ex electione habet ius in impe
rio et poteſt aſſiſtrare ante confirma
tionē pape. ut probat xij. di. c. legimus. et
h dicit Innocen. et Hoſti. extra de elec. in
c. venerabilē. Scō qz xps ſoluī tributū
Sicut habet Dat. xvij. c. Et xij. q. viij.
c. tributū. Et xi. q. i. c. ſi tributū. Et iterum
qz xps dixit Joh. xix. Regnū meū nō eſt d
hoc mūdo. ſi imperator ſi ſubijciūt pape
qui vicē xpi gerit in terris. Reſpōdere poſ
ſumus ad primū q ius qd habet impera
tor eſt qz eligitur ab illis quos pape et
cleſia inſtituit electores. Nam illi qui eli
gūt imperatozē a papa habēt hoc ius eli
gendi vt in predicto. c. venerabilē. et in pre
ſata clement. na Romani pontifices. Ad
illud atq; ſolutōe tributū dicimus fm glo.
in prealegato. c. ſcribitū q xps fecit illō
nō ex debito ſed ne ſcandalizaret. Qd at
xps dixerit nō eſſe de hoc mūdo regnū ſuū
verū dixit. qz antepaſſionē cū illa verba p
tulit nō venerat miniſtrari: ſed miniſtrare
et humilis in forma ſerui cū hōib; cōuer
ſari. poſt paſſionē autē et reſurrectionē dixit
discipulis. Dat. vl. cap. Data eſt michi
omnis poteſtas in celo et in terra. Quare
cū papa gerat in terris vicē xpi ſuperior ē
imperatore omib; pncipib; terre. i. qua
re perſcrutandū eſt qzta fuerit virtus et po
rētia xpi. q nō armis et legionib; militum
nō promiſſis honorū tēporalū vrbē ma
ximā imperiūq; romanū a d ſuū cultū at
traxit. neq; alia cauſa tante nouitatis da
rī poteſt niſi patientia et miracula marty
rū poſt predicationē aploz Petri et pauli
atq; expoſt cōuerſio. miraculoſa conſtanti
ni Nam imperiū vſq; ad eius ipa ſemp i
vrbe fuit. qz lepra liberatus ex deuotionē ſu
ſcepti baptiſmatis data libertate ecclias
edificandi tēpla deoz claudi iuſſit. De
quo ſic ſcribitur. xij. q. i. in c. ſuturam. Vir
religioſiſſimus Conſtantine pimus. i. inſ

principes fidei veritatis pariter adeptus
licentiā dedit per vniuersum orbē sub suo
de genib; imperio nō solū fieri xpianos: sed
etiā fabricādi ecclesias z pdia pstituit tri/
buēda. Deniq; idē p̄fatus p̄nceps dona/
ria immēsa p̄tulit z fabricā tēpli p̄ime se/
dis. i. lateranēsis s̄m glo. beati Petri insti/
tuit. adeo vt sedē imperialē relinqueret: et
brō Petro suisq; successorib; p̄futura con/
deret. hec ibi. **Hic Constantin⁹** Bizantiū
se p̄tulit: que ciuitas p̄dicta fuit in trachia
tpe Tullij hostiliū tertij regis romanorū.
quā ampliauit z suo noīe appellauit con/
stantinopolim. Ex quo dicta est noua ro/
ma. vt patz. xxi. di. decretorū. c. sacrosancta
ca. constantinopolitane. c. renouātes. ca. dif/
finim⁹. Pleriq; iudeis in hac p̄te deterio/
res vegāt. Constantinū tā alte tanq; glorio/
sissime ecclesiā z p̄ter sedem sublimasse.
Quos improbam⁹ ex Lactantiū sentētia
in p̄mo li. diuinaz institutionū sic ad Co/
stantinū loquētis. Hoc opus nūc nomis/
tui auspicio inchoam⁹. Constantine impe/
rator maxime qui prim⁹ romanorū p̄nci/
piū repudiatis errorib; maiestātē dei sin/
gularis ac veri et cognouisti z honorasti.
S; post istū Constantinū fuerūt tot impe/
ratores vsq; ad tpa n̄ra quib; multis fauo/
ribus: multa reuerētia: multaq; deuotiōe
xp̄m z suā ecclesiā sūt p̄secuti. Inter quos
fuit ille Iustinian⁹: qui tāta edidit in ho/
nores dñi Jesu xp̄i z christiane religionis
augmētū. Sicut patet in li. Codicis in cu/
tus p̄ncipio tractat d̄ fide xp̄i tenēda. Vi/
cit nāq; .L. de sum. tri. z fide ca. in. l. i. Cū/
ccos populos quos clemētēse regit imp/
periū in tali volum⁹ religione versari quā
diuinū Petrū aplm tradidisse. Romanis
religijsq; adhuc ab ipso insinuada decla/
rat. Et ne singula cōplectamur arguim⁹
contra iudeos. **Q**uille cui subijciēdū erat
imperii romanorū est xp̄s. S; Jesu filio
virginis Marie subest imperii romano/
rum q̄ ipse fuit xp̄s. **Q**imperii romano/
rum sub xp̄o deberet esse probat per id qd
scribit Danielis. ij. ca. vbi habet qd Habu/
chodonosor vidit statuā magnā cuius ca/
put ex auro optimo erat: pectus z brachia
de argēto. porro vēter z femora ex ere. tibie
aūc ferree. Et sequit. Abscisus est de mōte

lapis sine manib; z percussit statuā in pe/
dibus eius ferreis z siccilibus z cōminuit
eos. Per hanc statuā designant quattuor
regna magna sibi in orbe succedētia s̄m qd
Daniel diuinit⁹ inspirat⁹ ibi exponit. Pri/
mū est regnū chaldeorū qd significat per
caput aureū. Secū dū est regnū persarū
qd significat per argētū. Tertiū est regnū
grecoz seu Alexādrū: qd significat per es.
Quartū est regnū Romanorū: qd signifi/
cat per ferrum. qd subiecit sibi omnia regna
mūdi: sicut ferrū domat oīa metalla. Per
lapidē aūc abscisum de mōte sine manib;
designat ipse xp̄s siue regnū eius cui vt
predicit subijciēdū erat regnū romanorū.
¶ Tercio pbam⁹ xp̄m venisse p̄pter gene/
ralē p̄fessionē. omēs quidē natiōes mūdi
xp̄m venisse affirmāt. Iudei soli obstina/
to corde hoc acceptare nolūt qui facile cō/
fundi p̄nt p̄ter ea que dicta sunt ex autori/
tate Aggei p̄pheta. ca. ij. vbi ait. Nolite ti/
mere qz hec dicit dñs exercituum. Adhuc
vnū modicū est z ego mouebo celū z terrā
et mare z aridā et mouebo omēs gētes: et
veniet desiderat⁹ cūctis gētib; z implebo
domū istaz gloriā. Et infra. Magna erit
gloriā domus istius nouissime plusq; p̄i/
me. Scdm omēs expositores Hebreorū
iste desideratus est rex messias siue xp̄us.
Loquit ergo p̄pheta de gloriā domus dñi
edificare a iudeis post reditū captiuitatē
babilonice. ergo stāte illa domo venit xp̄s
qz p̄pheta dicit eam replēdā gloriā deside/
rati cunctis gētib; ad eam. Domus aūc il/
la destructa est per Titum z Vespasianū
quadragesimo secūdo anno post passionē
xp̄i. Insup z in pallegata autoritate dicit.
Magnā erit gloriā domus istius nouissi/
me magis q̄ p̄ime. Constat qd loquebat
p̄pheta de domo edificata post captiuitatē
babilonicā: vt dictū est. Ad cuius edifica/
tiōē inducebat populū: z p̄dixit gloriā
eius futurā maiore q̄ fuerit gloriē dom⁹
edificare per Salomonē. Hoc aūc nō pōt
intelligi p̄pter maiores diuitias seu hono/
res vel cultū diuinū vel structurās z orna/
mēta. qz status populū illo tpe erat q̄si nul/
lus respectu illius status: qd fuit sub Sa/
lomone. Propter hoc dicitur in. ij. Hestres.
Q sacerdotes qui viderāt primā domū

lachrymabatur alijs exultantibus in de-
dicacione domus scde: quia quasi nullius
momenti erat respectu alterius. Quare no
potest intelligi maior gloria eius: nisi per
aduentu ip'sus desiderati cunctis genti/
bus qui eam glorificauit presentia sua qm
in ea fuit a matre oblatu f'm qd predi-
cat Malachias propheta iij. cap. Sra ti
veniet ad templu sanctu suu dñator que z
vos queritis z angelus testamenti quem
vos vultis. Ipsam etiā domū honorauit
quando ibi frequēter docuit z predicauit
Dicunt autē aliqui iudei ad hoc q maior
fuit gloria domus secūde q prime in an-
nis quia plus durauit. Sed hoc nō valet
quia licet verū sit q plus durauerit. S m
nō fuit ad eius gloriā sed potius ignomi-
niā: qz pluribus tēporibus fuit conculca-
ta z debonorata. Nam Antiochus epi-
phanes posuit ibi abominā dū idolum z fe-
cit ibi prostibula mulierū. sicut patet i pri-
mo z in scdo li. Machabeoz. Idēz dicit
Iosephus libro xij. antiquitatū. Simili-
ter domus ipsa fuit prophanata qm pom-
petius cepit hierusalē vt diximus superi-
z quādo vltimo per Titū fuit destructa.
Ad hoc dicit aliqui q prima domus du-
rauit plusq scda. quia plures anni fluxe-
rūt a quarto āno Salomonis in quo fun-
data est vsq ad vndecimū annū sedechie
in quo destructa ē quia fluxerūt anni qua-
dringenti viginti septe f'm q potest cōpu-
tari per tempora regū intermediorū inspi-
ciendo tertiu z quartū regū. perfecta autē
fuit vndecimo anno regis Salomonis. et
fuerit perfecta quadringentis viginti tribus
annis. Scda po domus durauit f'm com-
putacionē iudeozū quadringentis vigin-
ti annis. Quare gloria domus istius scde
nō aliter intelligi potest nisi vt est predi-
ctum. quia xpi presentia fuit illustrata et
beocrata. Est insup contra iudeos perfi-
dos propheta Danielis ca. ix. Ipse d'ppe
angelus gabriel ex voluntate dei reuela-
uit tempus aduentus xpi dicēs. Septua-
gingte hebdomade abbreviate sunt sup po-
pulū tuū et sup vrbe sanctam tuā aut cō-
summerur preuaricatio. z finem accipiet
peccatū z deleatur iniquitas z adducatur
iusticia sempiterna z impleatur visio z p

phetia z vngatur sanctus sanctor. ¶ Ad
quorū verborū pleniorē habendā notitiaz
notādū f'm Nicolaū de lira. Qd in sacra
scriptura vnomodo accipitur hebdoma-
da pro tempore septe annorū Et sic sumi-
tur Leuitici. xxiij. ca. vbi dicitur. Qd vij.
hebdomade sunt accipiende a festo pasce
que fuerūt quadraginta nouē dies. z i qn
quagesimo die celebrandū est festū pente-
costes. Aliomodo accipitur hebdomada
pro tēpore septe annorū. Et sic loquit scri-
ptura de hebdomada Leuitici xxv. capi-
vbi dicitur. Numerabitis septem hebdo-
madas annorū que faciunt quadraginta
nouē annos. z quiquagesimus ānus in-
mediate sequens dicitur iubileus. nec in-
uenitur hebdomada accipi pluribus mo-
dis. Non potest autē in dicta pphetia da-
nielis accipi hebdomada primo modo qz
fuisset cōpleta infra annū zvimidū. q per
locū a diuisione oportet q accipiat pro
hebdomada annorū. z in hoc omēs expo-
sitores conueniūt catholici z hebrei. Se-
ptuaginta po hebdomade annorū faciūt
annos quadringētos nonaginta qd tem-
pus preterisse nullus dubitat. Quantū er-
go danieli angelus Gabriel denūciauit li-
berationē poplī a captiuitate babilonica.
z perfectā liberationē fiendā per christum
His omibus que iā retulimus territi in-
dei ad impugnandū nos ad alia confugi-
unt z dicunt q xps nō venit. Et hoc mul-
tipliciter probare conātur. Et primo ad-
ducunt Esaiam ij. ca. dicentē. Erit in no-
uissimis diebus preparatus mons dñi in
vertice montū: z eleuabitur sup colles. et
fluent ad eum omēs gentes. Et infra. Cō-
flabunt gladios suos in vomeres z lāceas
suas in falces. Non leuabit gens pira gē-
tem gladium nec exhibunt vltra ad preliū
Ex istis verbis formāt quadruplex argu-
mentū. ¶ Primū quia dicitur hic. Erit in
nouissimis diebus. Iesus nazarenus non
fuit in nouissimis diebus. quia post nati-
tate eius z morte multa tempora fluxerūt
ergo nō fuit vere xps cuius aduentus pro-
mittitur in nouissimis diebus. ¶ Scdm
argumentū quia dicitur q mons dñi erit
in vertice montū. Mons ille est mons
syon vbi fuit templū qui nō est in aliq ele-

uatus. nam vt dicunt aliqui doctores he/
brei dñs debet a portare monte Tabor z
montem Synai z montē carmeli ad lo/
cū vbi est hierusalem z sup verticē istozū
mōtiū ponere mōtē syon. hoc autē nō dū ē
adimpletū. ergo xps nō venit. Tertiū ar/
gumentū quia in prefatis verbis dicitur
Fluent ad eum omnes gētes. Sed nō oēs
gentes crediderūt in ih̄m nazarenū. ergo
nō fuit xps. ¶ Quartū argumentū q̄a se/
quitur in verbis premisiss. Non leuabit
gens contra gentes zc. Sed post mortem
iesu nazareni fuerūt z i iudea bella atrocis
sima tēpore Titī z vespasiani. Nō fuit
vere xps. ¶ Ad primū argumentū respō/
detur q̄ dies messie in sacra scriptura di/
cūtur dies nouissimi. tūc nō solū dies mes
sie. sed etiā aliqua tēpora ip̄m p̄cedētia
vt patet Genesis xlix. ca. Vbi patriarcha
Jacob dixit filiis suis. Longuegamini vt
annūciem que ventura sunt nobis in no/
uissimis diebus. Et ibi consequenter an/
nūciat nō solum aduētū xpi. sed etiā mul
ta que adimplera sunt tēpore regum isrl.
z iudicū. ¶ Ad scōm dicendū. Qd ele/
uatio montis syon nō est intelligenda s̄m
elevationē localem. sed s̄m nobilitatē z ex
timationē. pro ut etiā exponit Rabi salo/
mon. Eleuatio ergo illa fuit multitudo si/
gnozum z claritas miraculorum que xps
operatus est in monte syon. Ibi namq̄ il
luminauit cecum natū. Ibi sanauit languē
dum in probatica piscina. Ibi dem spm
sanctū aplis dedit. ¶ Ad tertiū p̄o dici/
mus q̄ ibi est distributio pro generibz sin/
gulozū: nō pro singulis generū. Sicut di/
citur. omne animal fuit in archa noe. qz de
singulis speciebus animalū fuerūt ibi ali/
qua indiuidua. Similiter de omnibus ge/
neribus aliqui crediderūt xpo. vt patet p̄
diffusionem fidel in toto orbe. Aliter po/
test dici q̄ omnes in sacra scriptura intelli/
guntur multi. Vñ ij. Regū vij. ca. Dixit
absolon z omēs viri israel. melius est con/
siliū chusi. zc. Tertiū est etiā q̄ nō erāt oēs
filij israel ibi presentes. sed multi sic est in
proposito. ¶ Ad quartū respōdetur q̄ cir
ca tēpora xpi fuit pax diuturna sicut ostē/
ditur in sequenti sermone. Et vbi dicitur
Non leuabit gens contra gentē gladium
zc. Aduertendū q̄ vltra non importat

pacis eternitatē sed olutritatē. Vñ iij.
Regum vi. ca. Vltra nō venerūt latrones
sirie in terrā israel. qd dicitur propter diu/
turnitatē: nō propter eternitatē. qz postea
frequēter legūt inua sisse terram israel z
depredasse iij. Regū xij. ¶ Scō iudei cō
tra nos inducūt ad hoc verba Esaie. c. xi.
dicentis. Egredietur virga d radice iesse
zc. vbi loq̄ntur de aduētū messie s̄m oēs
Et sequitur ibidē. Habita bit lupus cuz
agno z pardus cū edo cubabit. Et sequit̄
Et delectabit̄ infans ab vberē super fora/
men aspidis. Et in cauerna reguli qui ab
lactatus fuerit. manū suā mittet. Dicunt
iudei q̄ i aduētū xpi aīa lia siluestria sic de
berent domesticari. q̄ pacifice habita bunt
cū animalibus naturaliter mālietis. Et
q̄ animalia venenosa nō nocebūt hoībus
vel pueris: imo infantes secure ludent cū
eis. Et hoc non est impletū. ergo christus
non venit. Respondetur q̄ ista est locutio
metaphorica. z nominant̄ ibi hoīes nomi/
nibus animalū. Sic. Gen. xlix. Bengia/
min lupus rapax. Et dan sicut coluber in
via. Sic ad propositū est dicendū. q̄a iu/
dei et gentiles qui erant prius adinuicem
nocui z odiosi pacifice simul habitaue/
rūt p̄uersi ad fidē xpi. Unde scribit̄ Act.
iij. Multitudo dñis credētū erat eoz vnū
et anima vna. Et eodē modo dicendū est
de pueris z animalibus venenosis. quia
simplices z puri nō ledūtur ab eis q̄ ante
conuersionē ad fidē xpi erant veneno infu/
delitatis z perfidie repleti. Qd autē talis
modus loquēdi sit in predicto ca. patet p̄
id qd ibi premititur. quia stirpem vocat
radicē iesse xpi flozē. Silt metaphorica
ē locutio. Erit iusticia cingulū lūboz ei⁹.
¶ Tertiū iudei arguūt d nos. qz Zach. vi
c. scribit̄. Ecce vir oriēs nomē ei⁹. vbi trās/
latio chaldaica h̄z messias nomē ei⁹. Et se/
quit̄ text⁹. Et edificabit̄ tēplū dño. Sz ie/
sus nazaren⁹ n̄ edificauit aliqd tēplū dño
Nō fuit xps. Rñ def q̄ edificauit tēplū
d lapidibz viuis z spūalibz. vīcz d ip̄s s̄m
delibz z talē edificatō p̄ueniebat xpo: q̄ ē p̄
fectissima. qz regnū ei⁹ ē spūale z sic ei⁹ tē/
plū Rabi tñ salomon dic q̄ hec autoritas
intelligit̄ de tēplo scōo edificato p̄ zoroba/
bel. Ego p̄o dico q̄ etiā si intelligat̄ d xpo

ad huc literaliter est impleta. qz xpi virtute edificata sunt in honore dei nō vni: sed tot vbiqz terra: et potissimū in vrbe roma templa mirifica. Et non est incōueniēs qd aliqñ ponat singularis numerus pro plurali. z ecōuerso. ¶ Quarto opponūt se nobis iudei allegātes illud qd habet Deut xxx. ca. Si ad cardines celi fueris dissipatus inde retrahet te dñs deus tuus. z assu met atqz introducet in terrā quā possiderunt p̄es tui. Ex hoc ipsi inferūt. Cum si m̄o dispersi per totū mūdū z nō cōgregati sequit̄ qd nō venit xps. Dicēdū qd istd fuit adimplētū in redictōe eoz de captiuitate babylonica. Sz p̄ra hoc obijciūt per illud qd habet Ezechiel xxxix. ca. Sciēs q ego dñs illoz. eo q trāsculerim eos in nationes: z cōgregauerim eos sup terrā. z nō derelinquerim quēqz ex eis. ibi in captiuitate babylonica multi remāserūt. z nō oēs reuersi. Rspōdet q tūc fuit impletū illud qd dictū est. qz nulli fuerunt ibi derelicti q voluissent reuerti. Nam Cyrus qui erat monarcha in oibz illis regnis dedit licētā generalis oibz redeūdi. imo dedit munera reuertētibz. vt patz Hiesdre. i. ca. Et ideo cōpletū ē verbū Moyzi z Ezech. qz nullus derelictus est ibi q voluit reuerti. Qui aut noluērūt indigni fuerūt beneficio dei ¶ Quinto iudei obijciūt per illud qd habetur Hiere. xxiij. ca. Ecce dies veniūt dicit dñs z suscitabo Dauid germē iustū. qd intelligit̄ de xpo. Et sequit̄ ibidē. In diebus illis saluabit iuda: z israel habitabit p̄senter. Sz nūqz tot miserie acciderūt filiis israel sicut post mortē Iesu nazarenī. ergo nō fuit xps. Rspōdet q p̄prie loquēdo nō crāt filij israel z iuda. qz erāt auersi a deo ex eo q xpm negauerāt z occiderāt. ppter qd z illā miseriā meruerūt. Alij autē qui vere erāt filij israel z iuda vere saluati sunt. qz xpm receperūt. nec soluz saluati sunt spiritalit̄ sz etiā corporaliter. Nam sic dicit̄ in historia ecclēastica. Imminēte destructione ciuitatis hierosolom ythane facta p Titum. ammoniti sunt fideles qui erant in iudea p angelū. vt trāsiret in regnū regis agrippe q erat p̄federat̄ romanis. Et etiā illi qui de regno xpi sunt habitāt p̄sēdēt in paradiso. ¶ Sexto iudei dicūt q xpus

nō venit ppter illud qd habet Daniel. iij. ca. Aspiciebā in visione noctis: z ecce cum nubibz celi quasi filius hoīs veniebat. hoc intelligit̄ de xpo. Sz Iesus nazarenus non venit in nubibz celi. ergo nō fuit xps. Ad hoc dicēdū q scriptura loquit̄ de duplici aduētū xpi. scz in mūdū z ad iudiciū. Pri mus aduētus describit̄ cū humilitate. Secundus autē cū excellētia z p̄tate. Daniel autē loquit̄ de secūdo aduētū. Qd patz. qz paulopost dicit̄. Iudiciū sedet z libri aper ti sunt. Iudei autē excecati nesciūt hunc duplicē aduētū distinguere. z ideo multa erranea dicunt. nam aliqui expectāt xpm in aduētū suo in tāta virtute apparere z p̄tate q oia terrena sibi subijciat: z eos libera bit z regnū eoz restituet. ppter qd etiā xpi discipuli post eius resurrectionē querebāt. Dñe si in tēpore hoc restitues regnū israel Actū. i. ca. Alij autē ppter scripturas que manifeste loquunt̄ de xpi humanitate et passione. z ppter illas que loquunt̄ de eius emīnētia et p̄tate expectāt duos messias. Unū qui erat occidēdus. Et aliū qui illū resuscitabit: z regnū israel restaurabit. Sz hoc de scripturis nō habz autorizatē. licet em̄ plures dicti sint messie siue vncti: qd idē est. vt Dauid z Saul z quidā aliij. nullus tñ in scriptura dicit̄ vēturus ad salutē populi nisi vnus. ¶ Septimo iudei arguūt q xps nō venit ppter illud qd scribit̄ Esa. xxx. ca. Erat lux lune sic lux solis: et lux solis septēplicit̄. que verba dicūt q. in aduētū xpi debeat fieri immutatio eoz pox celestij. Sz talis immutatio nō fuit facta in aduētū nazarenī. ergo xps nondū venit. Dicēdū q illa verba loquunt̄ de aduentu xpi ad iudiciū. Tunc em̄ mutabūtur z innouabūtur quodā mō corpora celestia. Et tunc sanabit̄ vulnus populi z percussura plage eius: vt dicit̄ in textu. qz tūc destruet̄ mortalitas per pctm̄ primoz parentū inducta. qz omēs hoīes resurgēt ad vitam immortalē. ¶ Octauo impugnat̄ nos iudei ex dicto Dauid in psal. lxxviij. vbi habet̄. Sic ponā in seculū seculi semē eius. Sed Iesus nazarenus nō habuit filios. ergo nō fuit xps. Respondēdū q habuit filios spirituales per fidē nō per carnalē ppagationē quēqz habz turpitudinē

Hunc et. Et talis filiatio spiritalis dpe
 rit ei. De tali etiā spiritali filiatiōe loqui
 tur Dauid in ps. lxxxi. Ego dixi dñi estis :
 et filij excelsi omes. Dicitū sit pro ista parte
 de xpo qui venit. Jam ad tertium errorem de
 lendum procedamus.

¶ Qd prophete pcederūt christum pasc
surum pro salute generis humani.

Capitulum. III.

Ertio errant iudei cir
ca christum incarnatū quantū
ad passibilitatē. Verbum siquē
dem crucis scidaliū est eis qui nullam ex
cusationē habere possunt amoniti zedo
cti anteq̃ christus venisset per dicta pro
phetariū de mysterijs passionis eius Ut au
tem in incredulitate eorum vñiliter confute
mus a duertendū est q̃ passio christi in ve
teri lege fuit verbis propheticis z figuris
multipliciter p̃designata. Et hoc quantū
ad tria.

Primo quantū ad initium.

Secundo quantū ad progressum.

Terzio quantū ad terminū.

¶ Primum passio xpi fuit in veteri lege ver-
bis prophetarum et figuris preannuntiata qm
tum ad illius initium in quo ponuntur se-
ptem veritates.

Prima est p^{ri}ncipij p^{ro}gregatiōe.

Secunda de iude venditiõe.

Tertia de xpi egressione.

Quarta de vehemêti prístatiõe.

Quinta de tringa oratiõe.

Sexta de angelī apparitiōe.

Septima de sanguinis sudatiōe.

¶ Prima veritas passiois xpi est de iellu congregatio. de qua dicit Sathurus. ca. xxv. Concilii interunt omnes principes sacerdotum contra iesum: vt eum morti traderent. Et Iohannis. rj. ca. Colledge. runt pontifices et pharisei concilii. Hoc predixit patriarcha Iacob Genesij. xlx. c. sic. Symeon et Levi fratres basia inquit. tatis bella nta in consilio eozu non veniat anima mea: qz in furore suo occid. runt vt rum. Valedictus furor eozu quia perri. nar: et indignatio eozum quia dura. Alico. laus de ira super. xi. ca. p. Iohannis inquit. Pontifices erat de tribu Levi. pharisei pro.

magna parte de tribu Symeon Et alia p
pheta dauid in psal. xxi. vbi dicit. Circu
dederunt me canes multi: consiliū malit
gnantū obfedit me. Et iterū Sapientie
q: cap. scribitur Dixerunt impij: cōuenti
mus iustū: quonā in uicilis est nobis: et cō
trarijs operibus nostris. Hier. insuper
xi. ca. ita in persona christi locutus ē. Su
per me cogitauerunt consilia dicentes. Ve
nite mittamus lignū in panē eius: et era
damus eum de terra uiuentiū. Lactanti
sō libro. iij. inducit Sibillā ita vaticinā
tem. Inierunt consiliū detestandū: vt per
uarēt eū vita: qui vt eos iustificaret adue
nerat. ¶ Secunda veritas passiōis chri
sti est de iude venditōe. de qua dī Dath.
xxvi. ca. q: proditor ille neq: vendidit ipm
triginta argenteis. Hoc vtrq: fuit figura
tum in Joseph. de quo habet Gen. xxvij.
ca. q: cōtrahentes eū fratres sui de cister
na venderūt israhelitis triginta argen
teis. Et istud prenūciauit Zacharias in
persona xpi. cap. xi. vbi ait. Appenderunt
mercedē meā triginta argenteis. ¶ Ter
tia veritas est de christi egressiōe. de qua
sic scribit Iohannis. xviij. cap. Egressus
est iesus trans torrentē cedron. Hoc figu
ratū fuit. ij. Reg. xv. c. vbi habet. q: rex da
uid; transgrediebā trans torrentē cedrō
omēs autē viri qui erāt cum eo flebant.
Et iterū tertij Regū. ca. ij. fuit dictū Se
meti quocūq: die transgredieris torrentē
cedron scito te interficiendū. ¶ Quarta
veritas est de vehementi contristatiōe. de
qua dicit Dath. xxvi. cap. Lepit contris
tari z mestus esse. et ait illis. Tristis est
anima mea vsq: ad mortē. Hoc figuratū
fuit in bella dū fugiebat persecutionē Se
zabelis postq: peruenit ad speluncāz qui
dixit domino. vt scribitur tertij Regū. xij.
cap. Derelictus sum ego solus z querunt
animā meā vt auferant eam. Et hoc pre
dixit Hieremias in persona christi Thre
norū. l. ca. Uide domine afflictionē meāz
quonā conturbatus sum. Et Daniel. vij
cap. Cogitantiōibus meis contristabar. z
facies mea immurata est in me. ¶ Quin
ta veritas est de trīna oratiōe. Dicitur em̄
Dath. xxvij. ca. p. Dauid tertio eundē
sermonē dicens: Hoc figuratū fuit i dauid

de quo dicitur primo Regū. xx. ca. Cadēs
Dauid pronus in terrā orauit tertio. Et i
Daniele qui vt scribit eisdē. vi. ca. Tri/
bus vicibus in die flectebat genua sua.

¶ Sexta veritas est de angeli apparitiōe.
de qua dicit Lucas. xxi. cap. Apparuit illi
angelus de celo confortans eum. Hoc figu/
ratū fuit in gedeone cui vt scribitur Ju/
dicum. vi. ca. apparuit angelus dicens. do/
minus tecum virozū fortissime. Et in Jo/
sue cui dixit deus. Josue. i. ca. Confortare
z esto robustus. noli timere quia tecū est
dñs deus. Et hoc predixit Daniel. x. cap.
loquens in persona christi. Tetigit inquit
me quasi visio hominis: z confortauit me
z dixit. noli timere. pax tibi. confortare z esto
robustus. ¶ Septima veritas est de san/
guinis sudatione. At em Lucas. xxi. ca.
Factus est sudor eius sicut gutte sanguis
currentis in terrā. De hoc dicit Esa. ix. c.
Vestimentū tuū mixto sanguine. Et Eze/
chie. xvi. ca. Vidi te conculcari in sangui/
ne tuo. ¶ Secūdo passio christi fuit in ve/
teri lege verbis prophetarū z figuris pre/
monstrata quantum ad illius progressum
in quo ponunt septem veritates.

¶ Prima de iudeoz z ministroz prostratiōe.

¶ Secūda de xpi ligatiōe.

¶ Tertia de maxille percussione.

¶ Quarta de falsa testificatiōe.

¶ Quinta de impiā derisōe.

¶ Sexta de crucis baiulatiōe.

¶ Septima de amara potatiōe.

¶ Prima veritas est de prostratiōe iudeo/
rum z ministroz qui voluerunt capere ie/
sum. de qua sic scribit Iohannis. xviij. ca.
Abierunt retrosum z ceciderunt in terrā
De hoc est propheta. Hiere. qui. xx. cap.
ait. Dominus mecū quasi bellator fortis.
Idcirco qui persequuntur me cadent z in/
firmi erunt. ¶ Secūda veritas de chri/
sti ligatiōe. de hac dicitur Iohannis. xviij.
ca. Ministri iudeozū comprehendunt
Iesum z ligauerūt eum. Hoc figuratum
fuit Iudici. xv. ca. in philistis qui liga/
uerunt Sampsonē. Et hoc prophetauit
Hieremias. c. xij. dicens. Dedi dilectam
animā meā in manu inimicorū. Et Eze/
chiel. iij. cap. dixit. Ecce data sunt super te
vincula ligabunt te in eis: z nō egredieris

de medio eozū. ¶ Tertia veritas de maxil/
le percussione scribit eni. Ioh. an. xviij. ca.
Tunc vnus assistens ministrozū dedit
alapā iesu dicens. Sic respōdes pōtifi. c.
figuratiū hoc fuit iij. Re. xxiij. ca. Quando
sedechias rex percussit Sichem pphetaz
in maxillā. Et ipse michēas v. ca. utud p/
nuntiavit. Sic percussit maxillā iudicis
israel. Et iterū Sibilla quam supius alle/
gauimus ait Et in manus impias infide/
lium veniet. dabūt autē deo alapas iustis
manibus. ¶ Quarta veritas ē de falsa te/
stificatiōe. vt em refert Mat. xxv. cap. i.
Rouissime autē venerūt duo falsi testes: q/
z dixerunt. hic dixit. possum destruere tem/
plū dei. Hoc puidit in spū Dauid. cū di/
xit in psal. xxvi. Insurrexerūt in me testes
iniqui: z mentita est iniquitas sibi. Et Ose/
as. ca. vij. ait. Ego redemi eos z ipi locuti
sunt cōtra me mendacia. ¶ Quinta veri/
tas est de ipsa derisōe. Dicit nāq. Mat.
xxvij. ca. Tūc expuerūt in facie eius z cola/
phas eū ceciderūt. Alij autē palmas in fa/
ciem eius dederūt dicētes ppheta nobis
xpe quis est q̄ te percussit. Hoc pphetauit
est nā Dauid in psal. xxi. ita in psona xpi
loquitur. Omnes vidētes me deriserūt me
locuti sunt labijs z mouerunt caput. Eze/
chiel autē xij. ca. ita vaticinatus est. Facies
tuā velabūt z nō videbis terrā. Et sibilla
de qua paulo ante retulimus ita sequitur.
Impurato ore expuet venenata sputa da/
bit vero ad verbera simplicit̄ sanctū dox/
sum z colaphas accipiēs tacebit. ne quis
agnoscat quod verbū sit. vel vnde veniat
vt inferis loquatur z corona spinea coro/
netur. ipa em insipies gens deū tuū nō co/
gnouisti: sed spinis eū coronasti. z horridū
illi fel miscuisti. ¶ Sexta veritas de crucis
baiulatione. At em Iohā. xij. ca. Basu/
lans sibi crucē extulit in eū qui dicitur cal/
uarie locus. Huius figura pcessit quando
tulit abraā ligna z imposuit sup ysaac fili/
um suum. Predixit hoc etiā Hieremias
Ego quasi agnus qui portat ad victimā
¶ Septima veritas de amara potatione
de qua mat. xxvij. ca. dicitur Dederunt ei
bibere vinū murrhatū cū felle mixtū. Hoc
expressit Dauid loquēs in psona xpi p s.
lxvij. Dederunt in escam meā fel: z in sitit

mea potauerunt me aceto. Et hoc in super
predixit Hieremias Threnorū. iij. ca. Re
cordare paupertatis et transgressionis. id
est afflictionis mee a bñthij et fellis. ¶ Ter
tio passio christi fuit in veteri lege verbis
prophetarū figuris preostensa quantum ad
eius terminū in q̄ ponunt septē veritates.
¶ Prima est de crucifixione.
¶ Secunda de clemēti oratione.
¶ Tertia de vestimētorū diuisione.
¶ Quarta de flebili lamentatione.
¶ Quinta de p̄tereuntū blasphematione.
¶ Sexta de spiritus emissione.
¶ Septima de planctu et passione.
¶ Prima veritas ponitur Luce. xxiij. ca.
vbi dicit. Crucifixus est eum. Hanc expres
sit Dauid in psal. xxi. Foderunt inquit ma
nus meas et pedes meos dinumerauerunt
om̄ia ossa mea. Que verba vt asserit La
ctantius libro. iij. nō de se locutus est pro
pheta. Fuit em̄ rex et nunq̄ illa perpassus
est. Spiritus dei per illū loquebat̄ qui erat
illa passurus post annos mille et quinquaginta.
tot em̄ colligunt anni a dauid vsq̄
ad crucē christi. Et Zacharias propheta
xij. ca. ita dixit. Aspicient ad me quē confi
xerūt. Et idē. xij. cap. Que sunt iste plage
in medio manū tuarū. et dicit his plaga
tus sum in domo eorū qui me diligebant.
id est diligere debebant. ¶ Secunda veri
tas de pia oratione. vt em̄ refert Lucas. xxiij
ca. Pro crucifixionibus orauit dicens. Pa
ter ignosce illis: quia nesciunt quid faciūt
Hoc clare predixit Esaie ca. liij. Ip̄e inq̄
pro transgressoribus orauit. ¶ Tertia veri
tas de vestimētorū diuisione. de qua ait
Matheus. xxvij. ca. Diuiserunt vesti
menta eius mittentes sortē. quod a dauid
psal. xxi. apertissime fuit predictū. Diuise
runt sibi vestimēta mea: et super vestē meā
miserunt sortē. ¶ Quarta veritas de fle
bili lamentatione. vt em̄ scribit Matheus
xxvij. ca. Clamauit voce magna dicens:
Deus meus quare me dereliquisti.
Et de hoc predixit dauid in psal. xxi. q̄ ad
litterā intelligit̄ de christo. vt plene dixi in
sermone de passiōe in quadagesimali no
stro. ¶ Quinta veritas de p̄tereuntium
blasphematione. ait em̄ Matheus. P̄te
reuntes blasphemabāt eū moquentes ca

pita sua et dicentes. Salua te metip̄m si fi
lius deus descende de cruce. Hoc Hiere
mias ca. xx. p̄phetauit dicens. Factus sum
in derisum tota die om̄es subsannabāt me
audiui em̄ contumelias multorū et terrorū in
circuito. ¶ Sexta veritas de spiritus emis
sione vt scribit Iohannis. xix. et Luce. xxiij
ca. Inclinato capite emisit spiritū. Et hoc
vltiq̄ sic predixit Esa. ca. liij. Tradidit in
mortē animā suā. ¶ Septima veritas est
de planctu et passione. Dictū quippe fuit
virginī gloriose a Symeone iusto. vt patz
Luce. ij. Tuā ip̄ius aīaz pertransibit gla
dius. quod impletū fuit dum filiū vnige
nitū in cruce pendente amantissimis quere
lis defleuit. Hoc p̄phetauit Hiere. ix. c. di
cens. Vox lamentationis audita est de syō
Et Zachari. xij. ca. qui ait. Plangēt eum
et dolebunt super eū: vt doleri solet in mor
te primogeniti. Sed obstantissimi iudei
p̄allegatas p̄phetas de christo intelli
gere debere sua malicia negāt quos tamē faci
le quincere possum⁹ ex verbis Rabi moy
si q̄ in libro directionis perplexorū ait. Om̄es
p̄phete nō sunt locuti nisi ad dies messie.
Clericū ne diu prendamus cum ip̄is as
seramus in mediū Esa. p̄phete vaticinia
q̄ de xp̄o p̄ generis humani salute passuro
luculentissime est locutus. Nam. c. ix. post
q̄ predixit xp̄m venturū deū et hoīem sub
didit. Et factus ē p̄ncipatus sup̄ humerū
ei⁹. s. crucē sibi baiulādo p̄ quā p̄tates ae
reas debellauit. et regnū suū potēter intra
uit. s. m̄ illis Lu. vi. c. Opportuit pati xp̄m et
resurgere a mortuis: et ita intrare i gloriā
suā. Et. liij. c. inq̄. Dñe q̄s credidit audi
tui n̄ro. i. passionis xp̄i mysterio: q̄s ego et
alij p̄phete audiui⁹ a sp̄s sancto. Et bra
ebū dñi cui reuelatū est q̄si dicat paucis.
Et ascendat sic virgultū corā eo. s. xp̄s co
rā deo p̄te. et sicut radix. s. surcū fructificās
de terra sitiētī. i. de virgine nō humectata
vel secundata humano semine. et nō est ei
species neq̄ decor. s. in passiōe. Et vidim⁹
eū et nō erat aspectus: et desiderauimus eū
despectū et nouissimū viroz. virū dolorū
et scientiē infirmitatē: et quasi absconditus
vultus eius et despectus. scilicet p̄e vere
cundia. vñ nec reputauimus eū Vere lan

guozes nostros tulit: et dolores ipse porta-
uit: et nos reputauimus eum quasi lepro-
sum et percussum a deo et humiliatum. Ipe
autem vulneratus est propter iniquitates no-
stras et attritus propter scelera. disciplina
pactis nostre super eum. et liuore eius sanati
sumus. Omnes nos quasi oues errauimus.
vnusquisque in viam suam declinauit et dominus
posuit in eum iniquitatem omnium nostrum.
Confundantur itaque iudei reprobi: qui pas-
sionem christi deridere solent. et inspiciant per-
terea que dicta sunt quod ob nullam aliam cau-
sam in nationes dispersi sunt cum oppro-
brio abiectioe et ignominia nisi quia chris-
tum dominum crucifixerunt. Nos igitur qui chris-
tiani sumus pro effectum colamus eum qui
nos participes efficiat regni celestis in quo
gloriosus triumphat deus et homo per in-
finita secula seculorum. Amen.
¶ Sermo septimus de iocundissima nati-
uitate saluatoris nostri domini iesu christi filij
dei et virginis gloriose.

Natiuitas natus est
nobis: et filius datus est no-
bis. Esaias propheta vaticini-
antis de christo domino nostro
verba sunt ista cap. ix. Sonuit vox leticie
in terra nostra vox exultationis aduenit.
Iudicium est verbum suauis omni iocunditate
repletum. Iesus christus filius dei in beth-
leem iude de virgine natus est. Iubilare
deo omnes homines mundum: et laudate nomen sa-
ctum eius. Ad hanc spirituale habendam leti-
ciam inuitat cunctos sancta mater eccle-
sia: que verbis viretur sancti Leonis pape
in sermone de natiuitate dicentis. Salua-
tor noster hodie dilectissimi natus est: gau-
deamus. Neque enim probas est locum esse tristi-
cie ubi natalis est vite: que consumpto mor-
talitatis timore ingerit nobis de promissa
eternitate leticiam. Nemo ab huius a lacri-
tatis participatioe secernitur. vna cunctis.
leticie communis est ratio. Quia dominus noster
iesus christus mortis peccatiq; destructor
sicut nullum a reatu liberum reperit ita libera-
tis omnibus venit. Exultat sanctus quia
appropinquat ad palmam. Gaudeat pecca-
tor: quia inuitatur ad veniam. Animes gen-
tilis: quia vocatur ad vitam. Nec ille. Et

ergo excitentur omnium corda: et hauriamus
aquas in gaudio de fontibus saluatoris.
in presenti sermone de singulari colendis.
sumas christi natiuitate dicemus. de qua
propheta Esaias predixit verba proposti-
ta. In quibus tria principaliter contem-
plari debemus.

¶ Primo christum nascentem.
¶ Secundo virginem parturientem.
¶ Tercio visionem apparentem.
¶ De paruitate corporis christi et qualiter
christus assumpsit carnem de materia no-
bis conformi et de humilitate ipsius nascentis
respectu temporis loci et habitaculi.

Capitulum I.

Primo contemplari de-
bemus christum nascentem in quo
mente pia considerare licet ad
hectria.

¶ Primo ipsius paruitate.
¶ Secundo conformitate.
¶ Tercio humilitatem.

¶ Primo consideremus christi nascentis
paruitatem: quia natus est habens corpus
paruulum: sicut ceteri infantes quando na-
scuntur. Ubi aduertendum secundum theologo-
rum doctrinam. Quod corpus christi in sua co-
ceptioe fuit in instanti formatum. et quantum
ad perfectionem membrorum et partium ipsius
perfecte organum. Unde Gregorius di-
cit xvij. moralium. Angelo nunciante et spi-
ritu adueniente mox verbum in vtero mox in
tra vterum verbum caro. Et Augustinus li-
bro de fide ad petrum. Firmiter teneat nul-
latenus dubites non carnem christi sine diui-
nitate in vtero virginis fuisse conceptam pri-
usquam suscipere a verbo. Et magister in. iij.
di. iij. Verbum non suscepit: nisi carnem forma-
tam. Hoc autem fuit congruum secundum Bonauenturam.
¶ Tercio triplici ratione. ¶ Prima est ex par-
te verbi assumptis: quia non debebat ver-
bum assumere partem humane nature: sed
totam. et ita carnem et animam que non deberent
rati: nisi carni organizate. ¶ Secunda ratio
ex parte virtutis operantis. quia virtus di-
uina operatur miraculose. hoc autem est mi-
raculum quod femina concepit sine viro. Ideo
ad ostensionem potentie subito formauit il-
lud corpus quod natura non potest: nisi suc-

cessiue. ¶ Tertia ratio fuit ex parte virgi-
nis concipientis; que statim vt consentit
repleta fuit spiritu sancto et mater dei esse-
rit. et quia mater dei non erat nisi esset deus
vnitus humane nature. ideo statim cum
consensit deus homo factus est. Corpus ita
quod illud sic formatum a deo paruū fuit. vt
magister dicit quod obiectū oculis vix videri
potuisset. Quantum igitur ad quantitatem molis
non statim perductū est: sed successiue tam
in vtero quam extra. quod conueniens fuit finem
Bonauentura adhuc triplici ratione. ¶ Pri-
mo propter legis vniuersitatis conserua-
tionem. quia deus non operatur miraculis
vbi natura potest operari. Et quia natu-
ra poterat corpus illud successiue ad per-
fectam quantitatem adducere. ideo non statim
ex miraculo completū fuit. ¶ Secunda ra-
tio propter fidei confirmationem. vt scilicet
ostenderetur quod habuit veram et non fanta-
sticam carnem. ¶ Tertia ratio propter hu-
militatis et charitatis christi commendatio-
nem qui pro nobis cum excelsus deus esset
tam paruulus videri voluit. Quis nam
non miretur videre vagientem infantem inuo-
lucrum panis in cuna. de quo cantat eccle-
sia illud Ambrosio. Vagit infans inter arma
conditus presepia membra pannis inuolu-
ta virgo mater alligat et manus pedesque
crura stricta cingit fascia. Transcamus o
christicole deuotione succens. transcamus
cum pastoribus vsque bethleem. vt inueni-
amus infantem blandum. affabilem. piū et ro-
tum desiderabilem. Consideremus paruita-
tem que videtur et adoremus diuinitatem
que latet. quoniam vt inquit Leo papa in ser-
mone festiuitatis hodiernae. Dilectissimi
verus venerator est et pius cultor qui nec
de incarnatione domini aliquid falsum nec
de deitate aliquid sensit indignū. parū ei
periculi est malū si illa aut nature nostre
veritas: aut paternae glorie negatur equali-
tas. ¶ Secundo consideremus christi na-
scens conformatum. Assumpsit quidem
carnem de materia nobis et nostre nature co-
formi. Iuxta illud apostoli ad Hebræos
ij. ca. Qui enim sanctificatus: et qui sanctifica-
tur ex vno omnēs. Fuit autem hoc conueniens
vt dicit Bonauentura. xij. di. iij. triplici ra-
tione. ¶ Prima ratio dicitur iustificationis

ad seruandam rectitudinem iusticie secundum Ansel-
mum. vt eiusdem generis esset satisfactor et pre-
uaricator. ¶ Secunda ratio dicitur osten-
sionis vt ostenderet nobis dulcedo miseri-
cordie dei. quoniam ipse dominus qui prem-
ptus fuerat ab homine ipse idem humano ge-
neri vniretur in christo. ¶ Tertia ratio di-
citur ordinationis. ordinauit quippe deus
vt totū genus humanū deduceret ex vno
primo Adam propter representationem illi-
us vniuersalis principij a quo omnia sunt
producta. Rationibus ergo dictis conueni-
ens fuit vt christus carnemsumeret ex ma-
teria ab Adam deriuata. que tamen ab omni
infectione immunis fuit: eo quod non fuit in adā
seminali ratione cum non fuerit conce-
pta ex semine virili: sed mystico spiramine.
vt dicit sanctus Thomas. iij. parte. q. xxi
Unde Leo papa in sermone de natiuitate
te inquit. Alienū quippe ab hac natiuitate
te est quod de omnibus legitur. Nemo mā-
ius a forde nec infans cuius est vnus dici
vita super terrā. nihil in ista singulari na-
tuitate de carnis concupiscentia transige-
re. nihil de peccati lege emanauit. hec ille. Si
autem quereretur quare christus non assu-
psit Adam. Respondet dominus Bonauentu-
ra quod hoc fuit propter tria. ¶ Primo propter
deū qui non debebat assumere hominem pec-
catorem. ¶ Secundo propter Adā qui non
debebar tantū exaltari. ¶ Tercio propter hu-
manū genus. quia passio innocentis ma-
gis erat grata deo pro redemptione eius quam
hominis peccatoris. ¶ Tercio considerem
christi nascentis humilitatem. Sicut enim humi-
lis in forma seruus dignatus est apparere. ita
rex iste angelorum hominū dominus humiliter na-
sci voluit. Et hoc triplici respectu.
¶ Primo respectu temporis.
¶ Secundo respectu loci.
¶ Tercio respectu habitaculi.
¶ Primo natus est christus humiliter respectu
temporis. quod scilicet tempore descriptionis vni-
uersi orbis. quando vt Lucas refert. cap. ij.
Erigit edictum a cesare Augusto vt descri-
ptio huiusmodi fieret. Hic cesar Augu-
stus Octavianus fuit qui secundum Suetonium
in libro de duodecim cesaribus et Eutro-
piū natus est in velletrano oppido de cla-
rissima familia Octauiorū in die illo quo

rome in curia agebatur de coniuratione ca-
 tilline. octauo kanlendas septembris pau-
 lo ante ortu solis marco tullio ciccone et
 gaio antonio consulibus. Ex parte Octa-
 uiano senatore et matre Accia nepte iulij
 cesaris genita ex iulii a sorore que nupsit
 Lucio baldo. Hic fuit Horatius Eutro-
 pius Plutarchus in libro de vita et obitu Ci-
 ceronis. Et in libro de vita et obitu Mar-
 ci Antonij. Et Seneca in. i. li. de questio-
 nibus naturalibus. Occiso Iulio cesare au-
 culo eius et patre per adoptionem cum ipse
 in testamento reliquerit heredes ab Apolo-
 nio iubi vacabat studiis itaque reuersus est.
 Et ut inquit Plinius. libro. ij. de naturali
 historia. Cum urbem intraret apparue-
 runt stelle et circa sole in modum corone po-
 site. Regnavit secundum Suetonium et Eutro-
 pium annis quinquaginta sex duodecim
 cum Marco Antonio et Marco Lepido.
 Et quadraginta quatuor per se. Sed
 ante omnes bellis orbem totum suum
 subegit imperio cunctis inimicis et turba-
 toribus romanorum devictis. Et ut refert So-
 linus in libro de mirabilibus mundi. Tem-
 pus eius solus repertus est quo plurimum ces-
 sauerunt arma: et floruerunt ingenia. In
 diebusque illis inuenti sunt in urbe vi-
 ri clarissimi Oratius. Placcus. Virgilius.
 Quidius. Vacer. Catullus veronensis.
 Propertius. Terentius. Varro. Mar-
 cus Tullius Cicero Apollodorus. Va-
 lerius Maximus. Salustius et alij. An-
 no igitur Octavianus augustus quadragesi-
 mus secundo. Et ab urbe condita septingē-
 tesimo quinquagesimo sexto natus est Christus
 Iesus. Voluit enim cesar Augustus uniuersos
 presidentes ubi scire quos provincie quot
 ciuitates. quot castra. quot ville. quot ho-
 mines essent in toto orbe. Et ut scribit Eu-
 sebius in libro de temporibus. Factus est
 rome census. Et inuenta sunt in urbe tre-
 centa et septuaginta milia ciuium romanorum.
 Secundum vero magistrum in historia scolasti-
 ca. Iussu cesaris factus est ut omnes homines
 ad urbem se traherent originem pergerent. et quod
 liber denarium argenteum qui valebat decem
 nummos vsuales. unde et denarius dicebatur
 presidi provincie tradere: ut se subditum
 vniuersisque romano imperio profiteretur.
 Hanc et nimis imaginem preferebat cesa-

ris. et superscriptionem nominis. Dicebatur
 autem professio et descriptio: sed diuersum con-
 sideratione. Professio dicebatur quia qui
 liber quando reddebat censum presidi. p.
 unde ponebat denarium super caput suum. et
 proprio ore profitebatur se fore subditum ro-
 mano imperio Unde dicebatur professio
 id est proprio ore confessio. et fiebat hoc coram
 omni populo. Descriptio autem dicebatur quia
 numerus eorum qui censum capitis ferebant
 certo determinabatur numero et redigebatur
 in scriptis. Ut ergo dicit sanctus Thomas. iij. parte. q. xxxv. Quia Christus vene-
 rat nos in statu libertatis reducere de statu
 tu seruitutis. Ideo sicut mortalitatem nostram
 suscepit: ut nos ad vitam reduceret. Ita fuit
 Vedam eo tempore dignatus est incarnari
 quo mox natus esset cesaris describere
 tur atque ob nostri deliberationem ipse serui-
 tio subderet. Et ut Gregorius inquit in
 omelia. Nasciturum domino mundus prescribit
 quia ille apparebat in carne qui electos suos
 ascriberet in eternitate. ¶ Secundo Christus
 humiliter natus est respectu loci quia in beth-
 leem. sicut scriptum fuerat Michae. v. cap. p.
 Et tu bethleem effrata paruula es in militibus
 iuda. ex te mihi egredietur qui sit do-
 minator in israel. et egressus eius ab initio
 a diebus eternitatis. In bethleem ergo Christus
 natus est. ut dicit sanctus Thomas. iij. parte.
 q. xxxv. quia factus est ex semine dauid secundum
 carnem: cui facta fuerat promissio specialis
 de Christo. Et ideo in bethleem de qua natus fu-
 it dauid nasci voluit: ut ex ipso loco promissio
 ei facta impleretur ostenderetur et hoc de-
 signat euangelista dicens de Ioseph: eo quod
 esset de domo et familia dauid. Addit gre-
 gorius in omelia. rationem mysticam dicens.
 Bethleem quippe domus panis interpretatur.
 ipse namque est qui ait. Ego sum panis
 viuus qui de celo descendi. Locus ergo in
 quo Christus nascitur domus panis ante
 vocatus est: quia futurum profecto erat ut il-
 le ibi per materiam carnis appareret qui e-
 lectorum mentes in eterna satietate reficeret.
 Si autem aliquis quideret. Cur non hiero-
 solymis aut rome natus fuerit. Respondet
 sanctus Thomas. q. sicut David in beth-
 leem natus est ita etiam hierusalem elegit. ut
 in ea sedem regni constitueret et templum
 dei ibi edificaret. Et sic hierusalem esset sicut

ciuitas regalis et sacerdotalis. Sacerdos
 autem christi et eius regni precipue sum-
 matum est in eius passione. Et ideo conue-
 nienter elegit bethleem natiuitati et hieroso-
 lymam passioni totamque per hoc hominum glo-
 riam confutauit. qui in superbiis eleuant
 si ex nobilibus ciuitatibus origine ducant.
 Christus in ciuitate ignobili nasci voluit
 ex nobili opprobrium pati. De roma vero dici-
 tur in quodam sermone Ephesini consilij.
 Si maximam romam elegisset ciuitatem pro-
 pter potentiam ciuitatis mutationem orbis terra-
 rum putarent. Si filius fuisset imperato-
 ris potestati vtilitatem ascriberent. Sed ut
 diuinitas cognosceretur orbem transfor-
 masset terrarum pauperulam elegit matrem:
 pauperiore patriam. Elegit autem deus in-
 firma mundi: ut confundat fortia. Et ideo
 ut suam potestatem magis ostenderet in ipsa
 roma que caput orbis erat statuit caput ec-
 clesie seu in signum perfecte victoriae. ut exin-
 de fides deriuaretur ad vniuersum mun-
 dum. secundum quod propheta ueritatem
 xxvi. dicens. Et ciuitatem sublimem humiliabit
 et concubabit eam pes pauperis. id est christi
 gressus egenorum. id est apostolorum Petri et
 Pauli. ¶ Tertio christus similiter natus
 est respectu habitaculi. Nam profectus a
 nazareth ioseph cum uirgine gloriosa in
 bethleem: quia pauperes erant inuenire non
 potuerunt hospitium. Sed ut magister di-
 citur in historia scolastica. diuertere ad diuer-
 sorum. Erat autem inter duas domos operimentum
 habens: sub quo ciues ad colloquendum vel
 ad conuiscendum diebus otij vel pro aeris
 intemperie diuertebant. ubi forte ioseph
 animalibus suis boui et asino presepium fece-
 rat. vel finem quosdam cum rusticis ad forum ve-
 niebat animalia sua ibidem ligabant. Et ideo
 ibi presepem constructum erat. Quod humilis
 erat habitatio illa. de qua Hieronymus
 ad Marcellam de urbe secedendum ita scri-
 bit. Quo sermone: qua voce spelunca tibi
 saluatoris exponat. Et illud presepem in quo
 infantes vagant silentio magis quam infimo
 sermone honorandum est. Ubi sunt late-
 porricus. ubi aurata laquearia. ubi domus
 damnatorum penis et miserorum labore vesti-
 re. ubi instat palatij extructe basilice: ut vi-
 de corpusculum hominis preciosius in ambu-

let et quasi mundo quicquam non possit esse or-
 natius recta sua magis velit aspicere: quam ce-
 lum bethleem. Ecce in hoc paruo terre fora-
 mine celorum conditor natus est. Hic inuo-
 lutus pannis. hic visus a pastoribus. hic
 demonstratus a stella. hic adoratus a ma-
 gis. Et in epistola ad Eustochium ait. Ille
 cuius pugillo mundus concluditur: prese-
 pis continet angustia. Mira circa nos
 pietas iesu benedicti. O charitas inaudi-
 ta. O humilitas incarnati dei. nasci huius
 mali tempore: non est illi locus in diuer-
 sorio. inuoluitur pannis: et a sola matre be-
 nedicta et ioseph suscipitur. Luce cito fi-
 delis anima. ingredi operimentum illud.
 vagientem infantes audacter alloquere. dic
 ei audienti beniuolo. O rex regum et vniuer-
 se conditor creature. vis ne te simul cum ma-
 tre et ioseph ad meam domum recipias. vis ut
 auream fasciam ad te deferam. vis ornamen-
 ta et preciosa iocunda tibi tradam. vis ut fa-
 mulos et ancillarum ad obsequendam turbam
 adducam vis ut matrem que peperit dedica-
 ta cibaria preparat. Vis ut cuiuscunque ge-
 neris musicorum peritos modulatores et
 magistros ad vocem et similia. Statim au-
 dies illum respondentem tibi. Non propter
 temporalia venit: non ista mihi sunt grata.
 Sed si mihi placeat cupis o anima mea
 imagine insignita largire michi peccata
 tua arguere delicta. da mihi compunctionem
 da mihi lacrymas. da mihi conuersionem
 et emendationem. descendam de celo ut homo
 faciam pro peccatis hominum satisfactionem. Tri-
 ginta tribus annis laborabo. iudabo. truci-
 labor fame et sitis: vltimo quo affigam patibu-
 lo crucis. Reuertere ad me o peccatrix anima
 et ego suscipiam pondus peccatorum tuorum pro quibus
 patri meo debitum soluam. Non enim veni voca-
 re iustos: sed peccatores. quos meis laboribus et
 proprio sanguine redimere sum paratus.
 ¶ De priuilegijs virginis parturitricis que pe-
 perit christum sine corruptione et absque dolore et
 suo lacte nutritum. Ca. II.

Secundo contemplari
 debemus de natiuitate christi vir-
 ginem parturitricem. Data sunt
 quippe diuinitus virgini sanctissime in suo
 partu tria priuilegia.

Primū dicit doloris imunitas.
Secūm virginis integritas.
Tertiū vberū secunditas.
Primū p̄uilegiū exhibetū virgini i suo
 felicissimo partu dicitur doloris imunitas
 peperit namq; filiū sine dolore z cum ma
 xima fecunditate. Sicut p̄dixerat Esa.
 xxxv. ca. Germīnās geminabit sicut liliū:
 z eruleabit letabūda. Nec audiendū sunt
 illi q̄ dicunt obstetrices fuisse ad obsequiū
 virginis. quia Hiero. aduersus Heluidū
 ait. Nulla ibi obstetrix fuit. nlla mliercula z
 sedulitas intercessit. Et mater z obstetrix
 fuit. pannis inquit inuoluit infāntē z po
 suit in presepio. Que sentētia Apoc̄r̄pho
 rum deliramenta conuincit. **S**ecundū
 p̄uilegiū virginis parturientis fuit vir
 ginitatis integritas. fuit em̄ in partu vir
 go. quia filiū peperit remanēte clauso clau
 stro pudor̄. Unde Augustinus in sermo
 ne qui legi in vigilia ephie ait. Qui na
 tus est p̄mo sine matre in celis. hodie na
 tus est sine patre in terris. **M**iracula: o
 prodigia fratres carissimi. nature iura mu
 tantur in homine. deus nascitur. virgo sine
 viro grauidatur. Vox viri nesciā sermo
 dei maritat. Simul facta est mater z vir
 go. mater facta: sed incorrupta. virgo ha
 bens filiū nesciens virū. Semper clausa:
 sed nō infecunda. Et in alio sermone qui
 incipit. Castissimū. **M**arite virginis vte
 rum Augustinus inducit virginē sic lo
 quentē. Porta facta sum cella: ianua facta
 sum filio dei. Illi facta sum ianua clausa
 qui post suā resurrectionē ingressus est per
 hostia clausa. **O**ritur tamē hic difficultas
 quia Gregorius in omel. in octaua pasce
 ait. per hoc q̄ ianuis clausis ad discipu
 los post resurrectionē intrauit dñs osten
 dit corpus suū esse eiūsdē nature z alterius
 glorie. Et sic per hostia clausa transire vi
 detur ad gloriā corporis pertinere. **C**or
 pus autē christi in sua natiuitate non fuit
 gloriosum: sed passibile habens similitudi
 nem carnis peccati. vt apostolus dicit ad
 Romanos. viij. Nō ergo videtur q̄ exiuit
 per virginis vterū clausum. Insuper ni
 hil in illa sc̄tā natiuitate xpi esse debuit q̄
 quod corpus eius fantasticū appareret.
 Sed per clausa transire nō videtur cōue

nire vero corpori: sed fantastico eo q̄ duo
 corpora simul esse nō possunt. Nō ergo de
 buit ex matris vtero clauso corpus christi
 prodire. **R**esponder his sanctus Tho
 mas in ij. parte. q. xxvij. q̄ quidā dixerūt
 xpm in sua natiuitate subilitatis dorem
 assumpsisse quando exiuit de clauso virgi
 nis vtero. z dorem agilitatis quando am
 bulauit siccis pedibus supra mare. Sed
 melius dicendū est q̄ omia ista facta sunt
 miraculose per virtutē diuinā. Unde Au
 gustinus dicit super Iohannē. Vbi cor
 poris vbi diuinitas erat: ostia clausa non
 obsteterūt. Ille quippe nō eis apertis in
 trare potuit quo nascente virginitas ma
 tris inuolara permansit. Et dionysius di
 cit in quadā epistola q̄ christus super ho
 minē operabatur ea que sunt hominis z hoc
 demonstrat virgo supernaturaliter concu
 piens z aqua instabilis terrenorū pedum
 sustinens grauitatē. q̄ aūt obiciebatur q̄
 transire per clausa nō conuenit corpori ve
 ro. Dicendo q̄ ita voluit xps veritatē sui
 corporis demonstrare q̄ etiā simul eius di
 uinitas declararet. Et ideo p̄miscuit ima
 humilibus. Unde z corpus eius verū o
 sten dere nascitur ex femina. Sed vt eius
 diuinitas inotesceret: nascitur ex virgine.
 Talis em̄ partus decet deū. vt Ambro. di
 cit in hymno natiuitatis. **T**ertiū p̄ui
 legiū virginis parturientis xpm fuit vberū
 secunditas. Et miraculo quippe factū est
 vt virginis vbera lacte quo infantulū ale
 ret replerent. **O**b qd ecclesia canat. **F**acē
 tem in presepio sola virgo lactabat vberē
 de celo pleno. **E**xita cor tuū o fidelis aīa
 z mente sollicita ad locū natiuitatis pro
 ficiscere. Contemplantē ibi virginē omī san
 ctitate. omī virtute. omī deniq; venustate
 decorā. Inspecit mētis oculis media nocte
 dū partus tps instaret illā orantē lachry
 mantē p̄ deuotiōe z exultantē in deo sa
 lutari suo. Et cū summa iocunditate supra se
 num absq; dolore absq; corruptiōe vt p̄e
 diximus filiū parere vagientē Illū statim
 vt natus ē adorāt. **U**n ecclesia dicit. Vir
 go quē genuit a dorauit. **O** si possem? au
 ditte verba siue corporis siue mentis ipsius
 virginis: in qua lūmē gracie resurgebat p
 secto simul cum ipa totis viribus grātia

12. 2.
 ad 2m
 3. 17
 22m
 mpm

disceremus altissimo deo. Poterat virgo st-
la tacenti filio supra senū dicere. O deus
meus z omniū conditor rerū. O angeloz.
z hominū gloria. O immortalis z sempiter-
ne rex celi z terre. adoro te humilī corde z
benedico tibi: qui vt saluū faceres populū
tuū: de me hodie verus homo nasci digna-
tus es. Factus es mihi filius fm assum-
ptam naturā quē pater sibi coequalē ge-
nuit ab eterno: suscipiā te reuerēter: z dul-
citer amplexabor. Non deero infantia tuā
fouere: z in qui bō valeo tibi necessaria mi-
nistrare. Pascā te lacte meo: z pauperibus
pannis inuoluā. Leuabat eum z inter sa-
cra vbera constringebat. Collachryman-
tibus oculis caput sanctissimū z faciē de-
osculabatur. z membra pannis inuoluta
fascia stricta cingebant. indeq; ad preseptū
um reclinabat. vngebatur cor illud virgi-
neū balsamo: z melle incredibilis gaudiū
dum tanta miracula experiebat. Sed hu-
miluatē paupertatē z penalitē filij plo-
rantis animo voluens gaudiū vertebat
in luctum.

De pastozū electione quibus natiuitas
christi ē ostensa a bangelis z de fide ac de-
uotione illorū erga christū natum.

Capitulum. III.

Tertio contemplari de-
bemus in hac sancta natiuita-
te xpi visionē apparentē. qz ap-
paruit angelus dñi de celo pastozibus cū
ingenti lumine: dixitq; illis. Ecce ego enā
gelizo vobis gaudiū magnū qd erit omni
populo. qz natus est nobis hodie saluator
qui est xps dñs. Et cum eo visi sunt plures
angeli qui dicebant. Gloria in altissimis
deo z in terra pax hominib; bone volūtatē.
Vbi tria pſiderare debemus.

Primū est pastoz electio.
Secūdo pastoz instructio.
Tertiū pastoz fides z deuotio.
Primū qd pſiderare debemus est pastoz
electio. Ipſos quidē elegit deus vt eis filij
sui natiuitas reuelaret. Inquit Lucas. c.
ij. Pastores erant in regione eadē vigilan-
tes z custodientes vigilias noctis sup gre-
gem suū. Vos quidē fuit antiquis fm a-
liquos in viroq; sollicitio. f. b. yemali z estī /

uali custodire vigilias noctis. ita q; solli-
cite vigilabāt. z hoc ppter venerationē z re-
uerentiā solis: cui antiquitus ppter suā cla-
ritatē fiebat magna veneratio. q; mos for-
te inoleuerat apud in deos ex vsu cohabi-
tantiū. Erāt itaq; ibi pastores iuxta berb-
lē vno militario. Et nocte media vigilan-
tes viderūt celestē nunciū annunciantem
eis xpi natiuitatē. Voluitq; autē xps ad hoc
pastores eligere. ¶ Primo vt illis tanq;
puris aq; simplicib; maior fides adhibe-
ret. Nam fm Amb. Simplicitas nec no-
ua fingere nec audita nouit mutare. ¶ Se-
cundo vt superbū exprimeret hominū ela-
torū. qre z xps dicebat. Math. xi. Confite-
bor tibi pater dñe celi z terre qui abscondi-
sti hec a sapientib; z prudentib; z reuelasti ea
paruulis. Hinc z Chrys. dicit. Angelus
manifestas christi natiuitatez nō iuit hie-
rosolymā: nō requisitū scribas z pharise-
os. Erant em corrupti: z pie inuidia cruci-
abant. Sed pastores erāt sinceri antiquā
conuersationē patriarchaz: z Moyſi colē-
res. ¶ Tertiū voluit xps natiuitatē suam
pastozib; manifestari: vt se pastozē oñ deret.
Vñ Beda bñ inqt. Nato dño pastores
sup gregē vigilāt. Ille ei nat' ē dicit. Ego
sum pastor bon'. Sz z xps iminebat quo-
idē pastor oues suas q; disperse erabāt ad-
vite pascua reuocaret. ¶ Scdm qd pſide-
rare debem' est pastoz instructio. de q; seq;
Lu. i. euāgē. Ecce angel' dñi astitit iuxta
illos. Rōa bñ factū est vt angel' natiuita-
tē dñi nūciaret qz hoies p xpm ad āgeloz
soderatē s; pducēdi. In apparitōe aut illa
lumē refulsit z claritas dei. i. diuina ptece-
facta. Et vt inqt Beda. Nunq; i tota ve-
ter' testamēti serie regim' angelos q; tā se-
dule a paruere pib; cū luie apparuisse. f.
h; pūlegiū huic tpi recte ē suatū qñ ortus
ē in tenebris lumē rectis corde. Ad hanc i-
solitā dignāq; visionē pastores timuerūt ti-
more magno. qb; dixit angel'. Nolite time-
re. Deīn instruxit eos de sacro natiuitatis
xpi. Ecce inqt. i. certe euāgeliso vob. i. nun-
ciū bonū porto. gaudiū magnū qd erit oñ
pplo. f. tā pgarinātib; i mūdo q; patiēti ba-
in limbo q; etiā regnātib; i celo. qz natus ē
vob; hodie saluator. vob; f. hoib; idigētib;
ñ angelis. vel qz nō indigēt sic boni. vel qz

nō pnt redimī sicut mali. Et dixit hodie.
 i. isto tpe. Non em erat dies eo modo quo
 visitato noīe diē vocemus. Subdit ange-
 lus. Et hoc vobis signum. Inuenietis in
 fantem inuolutū pannis z positum in p-
 sepio. In quibz verbis significauit de xpo
 tria. ¶ Primo puritatē z innocentia con-
 tra luxuriā. qz dixit infans; q agnus erat
 sine macula. ¶ Secūdo paupiatē z indi-
 gentiā ptra auariciā. qz dicit: pannis in-
 uolutū. ¶ Tercio hūilitatem z obedienciā
 ptra supbiā. qz dicit: positū in psepio. Et
 facta est cū angelo multitudo militie cele-
 stis exercitus: vt natiuitas dñi sit magis
 credibilis: z de ipsa iam nullus dubitet: sz
 totū diuulget p orbem. Unde Beda inqt
 He parua vnus angeli videretur auctori-
 tas postq vnus sacm noue natiuitatis
 edocuit: statim: celestiu agminū multitu-
 do affuit. Et vt idem Beda refert. Mul-
 tudo illa celestis militie in laudem crea-
 toris prupit. vt z xpo deuotionem impen-
 dant: z nos suo instruant exemplo: vt de re-
 ceptis beneficijs gratias deo psoluamus.
 Dicebant g. Gloria in altissimis deo: z in
 terra pax hominibz bone volūtatīs. Vbi
 beda ait. Oprant pacem hoibz: quia quos
 infirmos z abiectos desperant nascente
 in carne dño iam socios venerant. Quibz
 aut hoibz pacem poscunt exponūt ipsi di-
 centes. bone voluntatis: sz q suscipiūt na-
 tū xpm. Non em est pax impijs: sed pax
 multa diligentibz nomen dñi. ¶ Tercium
 qd plderare debemus est pastoz fides et
 deuotio. Ipsi postq angeli discessere in ce-
 lū loquebant ad inuicē. Trāseamus vsq
 ad bethleem. z videamus hoc verbum qd
 sacrum est: z dñs ostendit nobis. Natura-
 le quippe est q hō bonū diligat. qz sicut p-
 mū obiectū intellectus est verū. ita ppiū
 obiectū volūtatīs est bonū. Quia g vna
 quozq potentia appetit suū obiectum. nūc
 est q voluntas naturaliter bonū appetit.
 Illud aut qd naturaliter appetit a poten-
 tia: si sit pñs ipsam delectat. Si hō sit
 absens possibile tñ haberi. potētia mouet
 ad ipm habendū. Homo igit bonum dili-
 gens qñ sibi pñs est in ipso delectat. Oste-
 sum aut si sit absens inqñr qñ sperat ipm
 habendū. Quia ergo angeli nunciauerūt

pastozibz bonum maximū xpm natū. Et
 ostenderūt vbi erat reperiedus: qz in beth-
 leem. Ipsi solliciti moti sunt querere z inue-
 nire eum. In quo relucet eoz magnanimitas
 z strenuitas: qz nō horrore noctis. nec
 damno oculis sui quod solū relinquerent
 retrahunt ab inquisitione saluatoris iam
 nati. Et fide maxima ac deuotione dicūt.
 videamus hoc verbum. i. dei filium incarna-
 tū quip nobis sacrus est homo. Et vt in-
 quit Beda. nō dixerūt videamus puerū:
 sed verbum qd factū est. i. verbum qd semp
 erat quō p nobis caro factum est. Et ve-
 nerūt festinantes z inuenerūt sicut dictum
 est ad illos. Origenes hēc ait. Inuenere
 Mariā que illū fudit in partu: z Ioseph
 dispensatorem ortus dñici: z infans postu-
 rum in psepio. Videntes aut cognouerūt
 de verbo quod dictum erat illis de puero
 hoc. i. intellexerūt illum puerū esse pñū vel
 filium dei. vel videntes humanitatē: cog-
 uerūt diuinitatē. Et omnes qui audierūt
 mirati sunt de his que dicta sunt de his q
 dicta erant a pastozibz ad ipsos. Glo. sup
 isto passu dicit. Non solum mirabant de
 incarnationis mysterio: sed etiam de tan-
 ta pastoz attestacione que fingere inaudi-
 ta nescirent: sed simplici facundia vera p-
 dicabant. Maria autē modesta z taciturna
 mansuera z humilis cōseruabat omnia
 verba hec pferēs in corde suo. pastores ho-
 reuerſi sunt ad gregem laudantes z glori-
 ficantes deum. Cum quibz z nos p tā am-
 plissimo munere iam suscepit gratias qñs
 possumus referamus pñssimo saluatori: q
 nō iam in psepio: sed inuenit coronatus in
 celis: quē adorant omīs angeli ceteriqz be-
 ati: qui sit in eternum bñdictus. Amen.

¶ Sermo octauus de memoria christi cir-
 cuncisi z de noīe ipsius atqz de sanguinis
 effusione.

Consumati sunt dies
 octo vt circumcideret puer.
 Scribunt hec pba originali-
 ter Lu. ii. ca. Et in euangelio pñtis solēti-
 tatis. Postq natus est christus multa die
 octaua erga ipm infantulū gesta fuere me-
 morie digna. In qualibet em etate labore

z passionibz plurimis attritus ostendit nobis exuberantissimā charitatē suā. Neq; illi satis erat statuto tempe p salute hūa/ni generis crucis ignominiose ferre suppli-
cium. Quāto ab vero virginis gloriose vsq; ad extremū vsq; corpus illud glorio-
sissimū varijs penis cruciatibusq; submi-
sit. Hodierna vero die fm antiquā iudeo-
rū traditionem nō sine doloris acerbitate
circumcisus est. Et sicut peccator videri
voluit qui ab omni labe z contagione mū-
dissimū venerat in suo sanguine peccato-
res lauare. Quā dōre statuit sancta mater
ecclesia diem istum a cunctis fidelibus so-
lemniter celebrari. Nos sō vt christi circū-
cisi sacramentū omnibus innotescat. de ipso
in presenti sermone dicemus. In quo tria
mysteria erunt contemplanda.

¶ Prīmū dicit circūcisionis.

¶ Secundū vocationis vel notationis.

¶ Tercium effusionis.

¶ De circūcisione q̄ congrua institu-
ta fuit z de determinatione illius: z quare
christus voluit circūcidi. Caplm. I.

Primū mysteriū contē-
plandum dicit circūcisionis
vbi p clariore intelligentia di-
cendū de christo qui circūcidi
voluit. Ad hoc de circūcisione tria erunt
elucidanda.

¶ Prīmū est illius institutio.

¶ Secundum determinatio.

¶ Tercium subiectio.

¶ Prīmū de circūcisione elucidandū est il-
lius institutio. Et hic perscrutari libet q̄li-
ter circūcisionis sacramentū cōuenienter
institūtū est z hoc triplici respectu.

¶ Primo respectu cause.

¶ Secundo respectu sexus.

¶ Tercio respectu persone.

¶ Primo circūcisio quēntēnter instituta ē
respectu cause. quare instituta fuit. Vt em
colligitur ex vicijs Hugonis in lib. de sa-
cramentis. Et magistri sententia in. iij.
disti. Et alexandri de ales in. iij. volumie
sūme. Triplex fuit causa potissima vt cir-
cumcisio institueretur. ¶ Prima dicitur di-
stinctio. vt distingueretur populus si-
delis de quo christus nasciturus erat ab

alijs infidelibus z idolatris. quā vt aug.
inquit lib. v. de ciui. dei ca. xij. Illo tpe oēs
gentes excepta vna populi hebreorū deos
falsos colebant: z nō deo victimas. sed de
monijs immolabant. Et si obijceret q̄ an-
teq; daret circūcisio erant fideles z infi-
deles. ergo ante circūcisio institūda erat
Respondere possumus fm sanctū Tho.
in suo quarto. q̄ ex corruptione peccati ori-
ginalis humanū genus circa tēpa Abra-
e vsq; ad pfundissimū peccatorū venerat. s.
infidelitatem. quia tunc incepisse fert ido-
latria z viciū turpissimū contra naturā.
vt patz de Sodoma z gomorra. ¶ Secū-
da causa quare circūcisio fuit instituta
dicit oppositionis. vt scz esset remedium
oppositum originali peccato. quod quidē
circūcisio representabat q̄tum ad cau-
sam que erat ipsa. pagatio libidinosa. q̄
fiebāt in membro deseruiente generatio-
ni q̄tum ad p̄cessum circularem. Quia
fm Ansel. p̄mo persona corrumpit natu-
ram. deinde natura corrumpit personam.
Et q̄tum ad effectum qui est concupiscē-
tia. Ideo pellicula p̄ijciebatur. Et si dice-
retur q̄ ante institutionē circūcisionis hu-
manū genus originali peccato erat obno-
xium. ergo circūcisio ante fuisset instituē-
da. Dicere possumus fm Hugonē lib. de
sacramētis. q̄ in qualibet lege benignitas
dei humano generi de oportunis remedijs
contra originale peccatum prouidit. In
lege siquidem nature fuerunt tria reme-
dia. Primum oblatio que cepit ab abel: et
durauit vsq; ad diluuium. de qua dicitur
Genesis. iij. ca. Abel obtulit de primoge-
nitis. Secundum remediū fuit sacrifici-
tio. z durauit a Noe vsq; ad abraā. Ter-
cium fuit decimatio. de qua Genesis. xij.
ca. Abraam dedit Melchisedech deci-
mas. In lege scripture remedium contra
originale fuit circūcisio. que licet tempo-
re Abrae z legis nature ceperit. tamen tē-
pore Moyli fuit p̄mulgata. In lege vero
grē est sac̄m baptismi. ¶ Tercia rō qua-
re instituta fuit circūcisio dicit significatio-
nis. vt em dicit sc̄us Tho. in. iij. Habet
circūcisio mysticā significationē. Nam
fm intellectum moralem significabat ca-
stitatē seruandam. fm intellectū allegorice

enim significabat purgationē peccatorū p
 xpm futurā. Scdm intellectū anagogicū
 significabat de positionē corruptibilitatis
 carnis et sanguinis in resurrectione. ¶ Se/
 cundo circūcisio est puenienter instituta re/
 spectu sexus. qz ordinavit deus vt mascul/
 li circūciderent: nō mulieres. Ratio vero
 multiplex est fm alexandrū. Et prima est
 mēbri deficientia. qz mulieres nō habent
 membz ad circūcisionē dispositū. Secun/
 da ratio est distinctionis sufficientia. quia
 ppls fidelis ab infideli sufficienter distin/
 guebatur viros. qz vir est caput mulieris.
 sicut pz. xxx. q. v. c. cū caput. Tercia rō est
 peccati independentia qz peccatū origina/
 le nō dependet a muliere causaliter licet
 occasionaliter. Nam q̄tō transgressio a
 femina ceperit. tamē transmissio peccati
 originalis causa nō fuit ipsa: sed vir. quia
 si vir non peccasset originale transfusum
 nō fuisset. ¶ Tercio circūcisio puenienter
 instituta est respectu psonae. Indicta quip/
 pe fuit abrae dū erat annorū nonaginta no/
 nem. vt scribit Gen. xviij. c. Diligebat qdā
 deus abraam ppter tria. Primo ppter fi/
 dem. quia vt scribit Gen. xv. ca. Credidit
 abraam deo: et reputatū est ei ad iusticiā.
 Secundo ppter hospitalitatē: qz valde ho/
 spitalis fuit. Vñ Hiero. ad Pammachū
 inquit. Diues erat abraam auro argento
 pecore possessione multāqz familiā habe/
 bat. ita vt ad subitū nunciū armare possz
 exercitū iuuenibz electum. tū post crebrum
 hospitalitatis officiū dū hoies nō recusat
 suscipere: meruit deū. Tercio diligebat de/
 us abraam ppter obedientiam. Fuit enim
 pmissim⁹ ad obediēdū deo. cū sibi filiū
 ymolari precepit. vt pz Gen. xxi. c. ¶ Se/
 cundū elucidandū de circūcisione est ei⁹
 determinatio q̄ p̄siderari bz q̄tū ad tria.
 ¶ Primo q̄tū ad idē. *Idē*
 ¶ Secundo q̄tū ad instrumentū.
 ¶ Tercio q̄tū ad finem.
 ¶ Primo p̄siderare habemus determina/
 tionē circūcisionis q̄tū ad diem. Dicit
 enī Gen. xviij. c. Infans octo diez circūci/
 detur vobis. Vbi sanctus Tho. dicit q
 octauus dies erat de necessitate circūcisio/
 nis. q̄tū ad obligationē precepti. ita q
 reus transgressionis erat qui illud tempus

nō observabat. sed non erat de necessitate
 eius q̄tū ad efficaciam sacramēti. quia
 etiam in alio tempe circūcisio facta suum
 effectum sacramentalē habebat. sicut etiā
 accidit ministrantibz nostra sacramēta q̄
 seruant materiā et formā debitam: et omit/
 tunt aliud de ritu ad solennitatem sacra/
 menti ab ecclesia instituto. Sed hic ples
 difficultates oriunt. Prima est an si octa/
 ua dies fuisset dies sabbati: in quo prece/
 pra erat quies a operibus exterioribz su/
 isset licitum facere circūcisionem. Respon/
 det sanctus Tho. q. sic. quia circūcisio nō
 erat opus pure corporale: sed sacramentum
 legis. sicut et sacrificia que in sabbato offer/
 ri licebat. Et ideo christus dicebat Johis
 viij. ca. Circūcisionem accepit homo in sab/
 bato: et non soluitur lex moysi. Secunda
 difficultas qz illi qui vagati sunt in deser/
 to nō fuerūt octaua die circūcisi: s; postea
 tempe Josue in galgalis. vt dicit Josue.
 v. ca. Et tamen illis p̄fuit circūcisio. Ad
 hoc dicunt doctores qz cū illis fuit dispen/
 satum ppter necessitatem. quia nesciebāt
 quando castra mouenda erant que mouē/
 bant fm q̄ mouebat et eleuabat nubes de
 tabernaculo. vt scribit Numeri. ix. c. In/
 sup nō erat necesse eos tūc aliquod signū
 distinctionis habere. vt Da mascenus di/
 cit quando seorsum a alijs hominibz ha/
 bitabant. Tercia difficultas an imminente
 mortis articulo licitum fuisset ante octa/
 uū diem circūcisionem facere. Ad quod re/
 spondemus qz magister videtur sentire in
 littera qz licebat imminente mortis articulo
 diem preuenire. Quidam vero dicunt se/
 quentes Hugonē in lib. de sacramentis.
 qz nō erat necessitas diem preueniendū. qz
 illis qui ante octauam diem moriebātur
 valebat ad salutem remedium quod an/
 te circūcisionem fuerat quod ad hoc effica/
 ciam habebat. Et hoc confirmant per iu/
 deos qui nunc sunt q̄ nunc ante octauū
 diem circūcidunt. Quarta difficultas q̄re
 institutum fuit vt infantes die octaua cir/
 cumciderēt. Et ad hoc triplex ratio po/
 test assignari.
 ¶ Prima penes intellectū litteralem.
 ¶ Secunda penes intellectū anagogicum.
 ¶ Tercia penes intellectū tropologicum.

¶ Prima ratio sumit penes intellectū hy-
storiciū siue literalē. Nam sicut dicit Ra-
bi moyses maximus philosophus et theo-
logus apud iudeos. Puer in septē diebus
tam tener adhuc est q̄ si existeret in utero
matris. in octaua autē fortificatur et solida-
tur. Et ideo ut dicit noluit dñs paruulos
ante octauā diē circūcidit. ne ob nimiam te-
neritudinem nimium lederent. Ultra ve-
ro octauū noluit circūcisionē elongari pro-
pter tres causas. Prima ut periculū cui-
ter. ne. s. nimium differeret sine circūcisione
eos mori cōtingeret. Secūda ut dolori pu-
lorū prouideat. cū enī in circūcisione maxi-
mus sit dolor voluit pueros dñs circūci-
di dū adhuc paruū imaginatōnem habēt
ut minore dolore sentiant. Tercia ut pa-
rentū tristitie consulat. Nam cū ex circūci-
sione pleriq; morerent si circūcidereñt iāz
magni exinde maior dolor esset parentib;
q̄ si morerētur habentes tantū octo dies.
¶ Secunda ratio sumitur penes intelle-
ctū anagogicū siue celestem. Fiebat ergo
circūcisio die octaua. ut daret intelligi q̄ i
octaua resurrectionis ab omni pena et mise-
ria circūcidemur. Et scdm hoc octo dies
erūt octo etates. Prima ab Adā vsq; ad
Noe. Secunda a Noe vsq; ad Abrahā
Tercia ab Abrahā vsq; ad Moysen.
Quarta a Moysē vsq; ad Dauid. Qui-
ta a Dauid vsq; ad Christum. Sexta a
Xpo vsq; ad finē mundi. Septima mori-
entū. Octaua resurgentū. ¶ Tercia ra-
tio sumitur penes intellectū tropologicū
siue moralē. Et fm hoc octo dies possunt
accipi p octo cōditionibus que requirun-
tur ut aīa peccatrix circūcidat et grata sit
deo. Primus itaq; dies est prima cōditio
q̄ est cognitio peccati. Nisi enī peccator su-
am infirmitatē cognoscat. nunq; ad peni-
tentie medicinā venire curabit Ideo inq̄t
Seneca ad Lucillū. Non est extrinsecus
malū nostrū intra nos est in visceribus ip-
sis sedet. Ideo difficulter ad sanitatē ve-
nimus. qz nos egrotare nescim. Et Aug⁹
sup psal. Nemo ait est sanabilior eo qui si-
bi sanus videtur. Hinc dauid in psal. l. vi
cebat. Iniquitatē meā ego cognosco. Se-
cunda dies est propositum deserendi ma-
lum et faciendi bonum. quod notatur in fi-

lio. p dīgo qui dixit. Surgā et ibo ad patrē
meū. Tercia dies est tertia cōditio. s. pu-
dor de peccato. ut homo de suis malis cru-
descat. Quarta dies ē timor de futuro iu-
dicio. Quinta cōfessio siue dolor de pecca-
tis. Sexta est cōfessio loco et tēpore. Septi-
ma spes veniē. nō enī sufficiūt precedētia
sine hac septima cōditione. qz ut scribitur
de peni. di. i. in ca. nemo. Nemo potest be-
ne agere penitentia. nisi sperauerit indul-
gentiā. Pater hoc de iuda. q̄ licet peccatū
fuisse cōfessus. tamen qz desperauit de ve-
niā damnatus est. Octaua dies est satisf-
factio. His cōditionibus quasi q̄busdā
diebus circūciditur anima et in statū salu-
tis reponit. atq; distinguitur ab illis qui
sūt impenitētes et obstinati. Secūdo cōsi-
derare habemus determinationē circūci-
sionis q̄tum ad instrumentū. Fiebat enī
cū cultello lapideo. ut patet Josue. v. ca. et
Exodi. xii. ca. Dicit tamen scriptus thomas
q̄ talis cultellus nō erat de necessitate cir-
cūcisionis neq; q̄tum ad obligationē prece-
pti neq; q̄tum ad efficaciam sacramēti quod
ritus iudeorū vsq; hodie ostendit. licet in
pncipalibus circūcisionibus in q̄bus chri-
stum significari oportebat tale instrumen-
tū sit adhibitū. Significabat enī christū
qui petra dicit per similitudinē. et est cau-
sa pncipalis meritoria remissionis origina-
lis culpe. Tercio cōsiderare habemus de-
terminationē circūcisionis q̄tum ad finē
Debit vtiq; circūcisio finē habere. Vti
ap̄tus ad Gal. v. ca. In christo enī iesu ne-
q; circūcisio aliquid valet neq; preputiū :
sed noua creatura. Et iterū. Si circūcidi-
mini xps nihil pderit vobis. Ratio est fm
doctores. quia cū venit quod psecum est:
euacuari debuit qd ex parte est si ad idem
ordinetur. qz gratia non facit p duo quod
per vñū potest facere. sic nec natura. Cir-
cūcisio autem imperfecta erat respectu ba-
ptismi tripliciter. Primo q̄tum ad signi-
ficationē. qz nō ita significabat exp̄ssemū
dationem totius hominis ab imundicia
originalis culpe. sicut a bñrio baptisma-
lis. Secundo q̄tum ad efficaciam. qz nō
tam abundans gratia ad operandū et re-
primendū fomitē dabatur in circūci-
sione sicut in baptismo. Tercio q̄tum ad vi-

litatem. quia nō erat eius utilitas itā cō-
 muni sicut baptisimi. cum haberet deter-
 minatū populum. determinatū tempus.
 determinatū sexum: quod in baptismo nō
 accidit. Et ideo adueniente baptismo de-
 buit cessare circūcisio. Sed iudei arguunt
 cōtra nos. Primo quia Genesis. xvij. ca.
 dicitur. q̄ circūcisio datur in sedus eternū.
 Sed eternū est quod nullo fine clauditur
 ergo circūcisio cessare non debuit. Secun-
 do quia post baptisimi institutionē Paul⁹
 circumcidit Timotheū. vt patet Actūz
 xvi. ca. Respondet sanct⁹ Tho. q̄ eternū h̄
 accipitur pro seculo quod quidēz finē ha-
 bet: sed nō est nobis determinatū. Vt etiā
 potest dici q̄ circūcisio corporalis potuit
 esse in sedus eternū quantū ad suū signa-
 tum z quantū ad id quod ei succedit. Si-
 cut etiā fides dicitur semper manere re-
 spectu visionis que ei succedit in patria.
 Ad secundū dicit sanctus Tho. q̄ ante
 christi passionē circūcisio z legalia sue-
 runt obseruanda ex necessitate diuine ius-
 sionis z habuerūt adhuc effectū. Sed post
 christi passionē ante diuulgatū euangelii
 obseruari poterāt a iudeis ad fidē conuer-
 sis non spem in ip̄is ponentibus quasi a-
 liquis virtutē essent aut quasi sine ess gra-
 tia christi non sufficeret ad salutē. Sed ne
 omnino videretur lex vetus reprobanda si
 statim quasi idolatria fugeretur. Et ideo
 hoc modo erat mater synagoga cum ho-
 more ad tumultū deducenda. Sed post di-
 uulgationē euangelij legalia non solū non
 sunt salutifera sed mortifera. Sed o er-
 go tempore scilicet post passionē christi an-
 te diuulgatū euangelii Petrus z Paulus
 z alij apostoli legalia obseruabant: non si-
 milatorie sed vere. Petrus tamē icaute se
 habuit in obseruatione legalium nūm̄is con-
 descendens iudeis illis qui legalia obser-
 uabant. ita vt aliqui eius exemplo indu-
 cerentur ad ea obseruanda quasi necessa-
 ria. Et ideo vere reprehensibilis erat z ali-
 quā leuē incurrit culpā. Et Paulus ad
 Gal. ca. ij. Vtēz nō dispesatue ip̄m cū
 charitate reprehendit. Circūcisio ergo et
 alia legalia ante christi passionē quando
 christus ea seruauit nō erant mortua ne-
 q̄ mortifera: sed salutifera. Tempore autē

apostolorū ante diuulgationē euangelij
 erant quedā mortua quasi nullius existen-
 tia utilitatis: sed nō mortifera. Sodo p̄o
 z mortua z mortifera sunt. ideo nec obser-
 uanda. z sic circūcisio finē accipit. ¶ Ter-
 tiū elucidandū de circūcisione dicitur sub-
 iectio. Licet em̄ christus originale pecca-
 tum nō contraxerit: voluit nihilomin⁹ cir-
 cumcidi. q̄ qui dē fecit multiplici ratione.
 vt dicit sanctus Tho. iij. parte. q. xxxvij.
 Primo vt ostenderet veritatē carnis hu-
 mane contra manicheū qui dixit eum ha-
 buisse corpus fantasticiū. Et contra Apo-
 linarē qui dixit corpus christi esse diuinū
 tati consubstantialē. Et contra Valenti-
 nū qui dixit christū corpus de celo iussisse.
 Secundo voluit x̄ps circūcidi vt appo-
 baret circumcissionē quā olim deus insti-
 tuerat. Tercio vt ostēderet esse de genere
 Abrahę qui circūcisionis mandatū acce-
 perat in signū fidei quā de ip̄o habuerat.
 Quarto vt iudeis excusationē tollerēt dū
 eum nō receperunt quia nō potuerunt ob-
 cere q̄ esset incircūcisus. Quinto vt obedi-
 entie virtutē suo nobis cōmēdaret exem-
 plo. Sexto vt qui in similitudinē carnis
 peccati aduenerat: remediū quo caro pec-
 cati consueuerat mundari non respueret.
 Septimo vt legis onus in se sustinēs a li-
 os a legis onere liberaret.
 ¶ Qd̄ conuenienter filius dei: vocatus est
 Iesus z de admirandis efficacis huius no-
 minis ac reuerentia eius. Ca. 11.

Secundū mysteriū con-
 templandū de christo circūcisio
 dicitur vocatiōis vel nominatiō-
 nis. Quia vocatū est nomen eius iesus. de
 quo locundissimo noīe tria p̄siderāda sūt.
 ¶ Prīmū ip̄ius pueniētia.
 ¶ Secundū ip̄ius efficacia.
 ¶ Tertiū ip̄ius reuerētia.
 ¶ Prīmū considerandū de hoc nomine se-
 sus est ip̄ius conueniētia. Vbi queritur.
 virū filius dei pro nobis incarnatus con-
 niēter sit vocatus iesus. Et dicimus q̄ sic
 triplici ratione.
 ¶ Primo ratiōe significatiōis.
 ¶ Secundo rōne reuelatiōis.
 ¶ Tercio rōne annunciatiōis.

Verbu mortuū p̄na q̄to
 199 vocatū 2a
 Verbu mortuū p̄na q̄to
 199 vocatū 2a
 Verbu mortuū p̄na q̄to
 199 vocatū 2a
 Verbu mortuū p̄na q̄to
 199 vocatū 2a

¶ Primo dei filius conuenienter est vocatus Iesus ratione significatiōis. tunc em̄ conuenienter imponitur cum eius significatiū corresponderet proprietati rei. Nomina autē singulariū hominū semper imponunt ab aliqua proprietate eius cui nomen imponitur. vt dicit sanctus Thomas. iij. par. te. q. xxvij. Vel a tempore sicut imponuntur nomina aliquorū sanctorū his qui in eorū festis nascuntur. Vel a cognatiōe sicut cū filio imponitur nomē patris: vel alicuius de cognatione eius. Et hoc modo propinquis Iohannis baptiste voluerūt eum vocare nomie patris sui Zachariā. Vel etiā ab euentu. sicut Ioseph vocauit primogenitum suū Hanassen dicens. Obluisci me fecit deus laborū meorū. Gen. xli. cap. Vel etiā ab aliqua qualitate eius cui nomen imponitur. sicut Genesis. xvj. ca. dicitur. q. qui primo egressus ē de utero matris rufus erat: et totus in morē pellis hyssopidis. Ideo vocatū est nomen eius esau quod interpretatur rubeus. Nomina autē que diuinitus imponunt aliquibus semper significant aliquid gratuitū donum eis diuinitus datū. Sicut Genesis. xvj. ca. dicitur est abrahe. Appellaberis Abrahā quia patrem multarū gentiū constitui te. Quia ergo homo christo hoc munus gratie collatū erat. vt per ipsum omnes saluarentur. ideo conuenienter vocatū est nomē eius Iesus. id est saluator. Sed contra hoc posset quis obijcere ex eo q. Esai. ca. lxij. loquens de xpo dixit. Vocabit tibi nomen nouū qd os dñi nominauit. Sed hoc nomen Iesus nō est nomē nouū: sed pluribus ante xpm fuit impositū. ergo nomen istud nō conuenit christo. Ad hoc dicit sanctus Thomas q. his qui fuerūt ante xpm potuit conuenire hoc nomen Iesus sicut aliquid aliā rationē puta q. aliqua particularē et temporalem salutē attulerūt. Sed sicut rationē spiritualetis et vniuersalis salutis hoc nomē est propriū christo et sicut hoc dicitur esse nouū. Inuenitur autē in scriptura hoc nomē impositum quattuor hominibus. Quorū primus fuit Ioseph qui fuit pugnator fortissimus de quo dicitur Ecclesia. xlii. ca. Fortis in bello Iesus naue. Secundus fuit ie-

sus filius Josade qui fuit sacerdos deuotissimus. Aggei. ij. ca. Tertius fuit Iesus filius sirach qui fuit doctor sapientissimus Ecclesia. i. Quartus fuit Iesus filius virginis Marie sanctissimus figuratus per tres primos nō vocaliter sed realiter. Primo quidē quia sicut Iesus naue debellat chaneles introduxit filios israel in terrā promissiōis. ita noster Iesus debellans de montibus extraxit sanctos de inferno et induxit eos in terram viuentium. Secundo quia sicut secundus Iesus edificauit templum. sic noster Iesus edificauit ecclesiā subuerso templo synagoge. Tertio quia sicut Iesus filius sirach renouauit sapientiā de corde suo: sic Iesus noster renouauit. quia testamentum nouū instituit. ¶ Secūdo filius virginis conuenienter est vocatus Iesus ratione reuelatiōis. Sic equidē predixit propheta q. scilicet vocaretur Iesus spiritus sancto illis reuelante. Unde deus pater i. iij. Helldre loquendo dicit. Reuelabitur filius meus Iesus cum his qui cum eo locuti dabuntur. Et Abacuc. ij. cap. Ego autē in domino gaudebo: et exultabo in deo iesu meo. Et Sibilla heritrea de qua loquitur Augustinus libro. xviij. de ciuitate dei. In versibus illis. Iudiciū signū tellus sudore madescat. Et celo rex adueniet per secula futurus. Et accipiēdo primā litterā cuiuslibet versus et omnes in lignū completendo dixit. Iesus christus filius dei saluator. Sed contra hoc instatur q. Esaias loquens de christo venturo. vij. ca. ait. Vocabitur nomen eius emmanuel. Et. viij. ca. Vocabitur nomē eius accelera spolia detrahe festina predare. Et. ix. cap. Vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius deus fortis pater futuri seculi princeps pacis. Et Zachari. vi. cap. dixit. Ecce vir oriens nomen eius. Ergo inconuenienter vocatū est nomen eius Iesus. Respondet sanctus Thomas. q. in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen Iesus quod est significatiū salutis. Nam in hoc qd dicitur emmanuel qd interpretatur nobiscū deus. designat causa salutis: q. est vniō diuinitatis humane nature in psona filij dei per quā factū est vt esset nobiscū deus.

Per hoc autē qđ dicitur. vocabitur nomē
eius accellera spolia deirabe designatur a
quo nos saluauerit quia a diabolo cuius
spolia abstulit fm illud Apł ad Eolocē.
ca. ij. Expolians principatus et potesta-
tes traxit confidenter. In hoc qđ dicit
vocabitur nomē eius admirabilis. zc. de
signatur via z terminus salutis nostre in-
q̃tum. s. admirabili diuinitatis consilio z
virtute ad hereditatē futuri seclī perdu-
cimur. In quo erit pax perfecta filiorum
dei sub ipso principe deo. **Qđ 2o dī.** Ecce
vir oriens nomen eius. ad idem refertur
ad qđ primū. s. incarnationis mysteriū. fm
qđ exortū est in tenebris lumē rectis corde
¶ Tercio filius dei z virginis conueniē-
tē vocatus est. Iesus ratione annūciatōis
quia angelus Gabriel vt scribitur Lu. i.
ca. qui annūciavit vīgini de filio nascitu-
ro diuina secreta inter cetera sibi dixit. Ec-
ce concipies in vtero z paries filiū z voca-
bis nomē eius iesum. Et iterū cū appar-
uit ioseph i somnis dixit ei de vxore pregnā-
te vt dicitur Mat. i. ca. Ioseph fili da-
uid noli timere. accipere Mariā coniū-
gem tuā qđ em̃ in ea natū est d̃ spūsculo
est. Ecce paries filiū: et vocabis nomē ei-
us iesum. Ipse em̃ saluū faciet populū suum
a peccatis eorū. Deus igitur hoc nomen
angelo reuelauit priusq̃ ad vīgine mittere
ret eum. quia vt dicit ambrō. Illud nomē
non vsurpauit sibi angelus: sed audiuit a
deo. Sed pleriq̃ doceri cupiunt. Cū xps
dicatur filius dei. iesus z xps que sit inter
hec nomina differentia. Quibus dicim⁹
qđ filius dei vocatur in q̃tum est deus de
deo. Xps in q̃tum est homo a persona di-
uina q̃tum ad humanā naturā a sum-
ptus. Iesus in q̃tum est deus humanita-
ti vnitus. Alexander 2o de ales in iij. dic-
qđ cū deus z homo vnus sit xps in vnitāte
persone potest significari persona xpi du-
pliciter. Vel ratione diuine nature in cō-
paratione ad humanā fm quā dicit Ihs
id est saluator. verbo em̃ naturā humanā
conuenit saluare. Vel ratioe humane na-
ture per vniōē ad diuinā. sic dicitur xps
¶ Scđm qđ erat cōsiderādū de hoc bene-
dicto nomē Iesus dicitur efficacia. Et
licet multe sint efficacie illius. nos tamen

hic dūtaxat de tribus dicemus.

¶ Prima est miraculorū operatio.

¶ Scđa periculorū euasio.

¶ Tercia cordiū consolatio.

¶ Prima efficacia nois iesu dicitur mira-
culorum operatio. Hanc saluator ipse re-
clarauit cū dixit Marci. vi. ca. Signa au-
tem eos qui crediderint hec sequētur. In
nomine meo demonia eicient. linguis lo-
quētur nouis. serpentes tollent. z si mortū
serum quid biberint nō eis nocebit. Sur-
per egros manus imponent z bene habebunt.
Et h dicit petrus tauennas in quo-
dam s̃mone. Hoc est nomē qđ dedit cecū
visum. surdis auditū. claudis gressum. ser-
monē inuitis. vitam mortuis restituit. to-
tamq̃ diaboli potestātē de obsessis corpo-
ribus virtus huius nois effugauit. Qua-
liter 2o hec omnia impleta sint. enarra-
mus cum de sanctis aplis martyribz vī-
ginibus z confessoribus sigillatim loque-
mur. Hunc 2o tñ in hoc loco interpone-
mus illud qđ in vīta sancti dionysij scribi-
tur. Dum em̃ Paulus venisset athenas.
sicut etiā scribitur actū xviij. ca. z cū phl-
losophis disputaret precipueq̃ cū diony-
sio tñc clarissimo. cecus quidā petransi-
uit statimq̃ dionysius dixit paulo. Si ve-
leris huic ceco in nomē dei tui vide z vi-
derit: statim credā. sed ne vīas verbis ma-
gicis. qz forte nosti verba que habet hui⁹
modi efficacā. At paulus respōdit. Dio-
nysi tu ad cecū perge eiq̃ dic In nomine
iesu christi nati de virgine crucifixi mor-
tui z sepulti qui resurrexit a mortuis z a-
scendit in celum vide. quā formā verborū
etiā sibi tradidit scriptā. **¶ Res** mirabilis
virtus ineffabilis nominis iesu bene-
dicti. Cum dionysius ceco prefata verba
dixisset. protinus visus recepit. Quare dion-
ysius cū da mari vxore sua omīq̃ familia
baptizatus est. Sicq̃ a paulo per trienn-
um instructus athenis est ordinatus ep̃s
vbi ille predicationi insistentem ipsam ciuitatē
uitaret et partem regionis illius ad fidem
xpi conuertit. Scribitur insup actū iij. c.
qđ dum petrus z iohes ascēdebāt in tem-
plū ad horā orationis nonā. quidā vir q̃
erat claudus ex vtero matris sue ba-
batur quē ponebāt q̃tidie ad porā templi

fol. 104
Hic
et 104

q̄ dñ̄ speciosa vt peteret elemosynā ab itro
euntibus in templū. Is rogabat Petrū z
Johannē vt elemosynā acciperet. Intuens
aut̄ eum petrus cum iohāne dixit. respice
in nos. At ille intendebat in eos: sperans
se aliquid accepturū. Petrus aut̄ dixit. Ar
gentum z aurū nō est mibi. quod aut̄ ha
beo hoc tibi do. In nomine iesu ch̄risti na
zarenī surge z ambula. Et apprehensa ma
nu eius dextera alleuiauit eum. Et prot̄
inus consolidate sunt bases eius z plante.
z exiliens stetit z ambulabat. z intrauit
cum illis in templū laudans z benedicēs
deū. ¶ Secunda efficacia nominis iesu dī
citur periculorū euasio. Qui em̄ reuerent̄
z fideliter ac deuote inuocant nomē illud
q̄ sepissime a periculis imminētibz libe
rantur. sicut z ego experientia certa cogno
ui. Nā multis obmissis que dicere possem
Referā tamen vnū quod vidi in ciuitate
mediolani. Dum em̄ ego eram in conuē
tu sancti Fr̄nsc̄i prefate ciuitatis deam
bulabā die quadā solus supra in clastrum
īfirmarie audiui flebilē clamorē cuiusdā
pueri. statimq̄ accurrens ad partē illam
iuxta quā inferius edificata est piscina be
ne profunda aquis repleta adeo vt aque
ibi excrecentes vel profluentes staturā cu
iuslibz hoīs operirēt. p̄p̄xi at̄ puez ibi pe
riculo submersionis expositū. erat vrp̄uro
septennis. rapuerāt illū aque vsq̄ ad me
dicatē piscine prefate. attonitus ego z me
mor dulcissimi noīs Iesu. Iesu in gēmi
nando puerū cui nihil presidij afferre po
teram hortatus sum: vt z ip̄e iesum aduo
carer. testor deū z angelos eius q̄ q̄ primū
iesum noīare cepit immobilis inter aquas p̄
mansit. ita q̄ erectus vsq̄ ad medietatez
tū a quis erat imersus. Reliqua vero ps
corpis. s. pect̄ brachia z caput extra aq̄s re
tinebat. tanq̄ si aliq̄s pedes ei⁹ s̄ a q̄s fir
miter retineret. Stetit illo mō q̄ diu fr̄s
cucurrerūt: qui lance sibi porrecta eduxe
runt illū ad terrā p̄seruatā a periculo s̄
mersionis virtute nominis iesu benedicti
¶ Tertia efficacia nominis iesu dicit̄ cor
dium consolatio. Hoc nomine suauissimo
consolantur peccatores. quia eius virtute
peccata illis remittuntur. Unde Johā. i.
cap. ij. ait. Scribo vobis filioli quoniā re

mittuntur vobis peccata vestra in nomē
eius. Et Riccardus de sancto victore in
quit. Iesus nomē dulce: nomē delectabile
nomē. conforans peccatorū corda z beate
spei. ergo iesus esto mibi iesus. hoc nomē
ne consolantur iusti sperantes in illo eter
nam salutē acquirere. Unde Actū. viij.
ca. Petrus dicebat. Non est aliud nomen
sub celo datū hominibus in quo oporteat
credentes saluos fieri. Hoc deniq̄ nomi
ne rebozantur z fornicantur certantes pro
ch̄risto z alia aduersa queq̄ tollerantes.
Est de hoc exemplū sancti ignati: qui dī
scipulus fuit beati Johānis euangeliste z
episcopus Anthiochenus. cuius tanta fuit
auctoritas q̄ etiā Dionysius verba illius
ad confirmationē victorū suorū adduxit.
Cum em̄ vt ip̄e in libro de v̄tinis nomi
nibus attestatur quidā nomen amoris in
diuinis reprehenderent dicentes nomē dī
lectiōis nō amoris in diuinis ponendo vo
lens ostendere hoc nomine amoris per oīa
v̄tendū in diuinis ait. Scribit aut̄ diuus
Ignatius. Amor me⁹ crucifixus est. Hic
cum Traiani imperatoris iussu a militi
bus vincitus fuisset romā perductus. vt ec
clesiastica docet hystoria. cum idolis sacri
ficare nolūisset. precepit Traianus primo
plūbaris scapulis eius contundi: z vngu
lis latera laniari. z duris lapidibus eius
vulnera cōfricari. deinde carbonēs viuos
afferri: z ip̄m super illos nudis plantis am
bulari compelli. Et iterū cum hoc fecisset
illesus dorsum eius vngulis laniari eiusq̄
plagas sale perfundi. z vltimo tradi duo
bus leonibz p̄focandus. Inter tor aut̄ ge
nera tormētorū nunq̄ ab inuocatione noīs
iesu xp̄i cessabat. Quē cum tormētes requi
rent cur hoc nomē tortens inuocaret. Ait.
Hoc nomen cordi meo in scriptū habeo. z
ideo ab eius inuocatione cessare non valeo.
Post mortē eius quidā volentes curiosi
experiri cor eius a corpore euellerēt. z illud
scindentes per mediū totū in scriptū hoc
noīe litteris quasi aureis inuenerūt. Et qz
forte hoc apud plerosq̄ incredibile videtur.
Exat exemplū simile nro seculo ma
nifestū. Inspecti ego xp̄ijs oculis z mani
bus p̄recti aut̄ passiōis xp̄i imaginē in cor
de sancte Clare de monte falcone mīracu

lofe formata. De illo quippe cōpacta sunt
nō humano artificio: s; diuino miraculo.
crux clauī lancea spongia colūna ⁊ flagel /
la. Insuper ⁊ in corde illo inuenti sunt tres
lapides paruuli ⁊ rotundi: q̄ vt dicebāt s;
in statera ponant ⁊ ex parte altera pond⁹
equale coaptes sublatō vno adhuc duo sūt
ponderis eiusdē cuius ⁊ tres. sublaris duo
bus etiā vnus equalis est ponderis cuius
erant omēs tres simul. In quib; insinua /
ri videt trinitas personarū diuinarū ⁊ eq̄
litas. qz nō tres di; sed vnus est deus. Et
qualis pater talis filius talis spiritus san /
ctus. Ad nomē iesu iam redeamus. De h
inquit deuotus Bern. Iesu dulcis memo
ria dāns vera cordis gaudia. Sed super
mel ⁊ omīa eius dulcis presentia. Et itez
ibidē ait. Si scribas nō sapit mihi nisi le /
gero tibi iesum. Si disputes ac cōferas nō
sapit mihi nisi insonuerit tibi iesus. Ad pre
dicationē huius nomis vocatus fuit pau
lus. de quo dicit xps Ananie. vt scribitur
Actū. ix. cap. Vās electiōis est mihi: vt
porret nomē meū corā gentib; ⁊ regibus ⁊
principib; terre. De hoc dicebat ipse Pau
lus Actū. xxi. ca. Ego in hierusalē nō so
lum alligari: sed ⁊ mori paratus sum pro
noīe eius. Et cum decollatus est rome: ⁊ ca
put eius a corpore exiliret. Iesus xps qui
sibi i vltia sua tam dulcis extiterat hebrai
ce clara voce insonuit. Dicit em̄ q̄ in suis
epistolis iesum xpm quingentis vici; no
minauit. ¶ Tertiū p̄siderandū de gratio
so noīe iesu dicit reuerentia. Et hui; no
mini reuerētia exhibenda qz omēs creatu
re celi ⁊ terre angeli ⁊ demones licet dispa
ri modo venerant illud. Unde Apostol⁹
ad Philipeñ. ca. ij. ait. In nomine iesu oē
genū flectat celsitū terrestriū ⁊ infernū
Exultat quidē ad huius noīs proclama
tionē omēs angeli dei. terrent demones ⁊
tartaree legiōes. Doies p̄o qui credunt in
iesum ⁊ prediximus iubilantes illud lau
dant ⁊ bñdicunt. Nō est ergo nomen hoc
blasphemandū. nō periurandū in illo: sed
honorificentissime audiendū ⁊ nominandū
Et vt scribit in. c. decet. de imu. eccle. li. vi.
Conuentētes fideles in ecclesia nomen il
lud exhibitōe reuētie specialis attollant
flectant genua mentis quod in capitis; in

clinatione protestentur.

¶ De multiplici effusioe sanguinis xpi
fit: quo peccatores inducuntur vt non de
sperent. Ca. III.

O Ertiū mysterium con
templandū de christo circūciso
dicitur sanguinis effusio. Ho
die namq; sanguinē suū pro nobis effunde
re cepit qui postmodū pluries ipm effun
dere voluit. Quinq; etenim vici; christus
effudit sanguinē. Primo in circūcisione.
Secundo in oratiōe. Tercio in flagellatio
ne. Quarto in crucifixiōe. Quinto in late
ris aperiōe. Fecit autē hoc vt peccatores
attraheret pro quib; tam copiosissime sa
tisfecit. Unde Bernardus super cantica
sermone xxi. ait. Ad cumulū p̄eratis tra
didit in morē animā suam. ⁊ de proprio
latere protulit preciū satisfactiōis. Unde
ad se versiculū illum traxit. Apud domi
num misericordia ⁊ copiosa apud eum re
demptio. Insuper induxit nos vt quantū
possumus eueremus peccata agnoscētes
anime nostre nobilitatē. Vel dicere possu
mus q̄ xps suū effundere voluit sanguinē
Primo propter patrū ⁊ iustoz liberationē
Iuxta illud Zacharie. ix. ca. Tu quoq; in
sanguine testamenti tui eduxisti vincros
tuos de lacu in quo nō erat aqua. Facit ad
hoc exemplū quod legitur in hystoria sco
lastica vbi narratur. q̄ Salomō habebat
structionē habentē pullū: quē Salomō in
quadā cauea vitrea nutriti faciebat. Luz
p̄o pater pullum suū habere nō posset ver
mē quendā de deserto portauit: de cuius
sanguine caueā ipm linuit. ⁊ p̄tino fra
cta fuit. sicq; pullū inde deduxit. Ille ver
mis est christus qui dicit in psal. Ego sum
vermis ⁊ nō homo. Vermis em̄ nō nascit
per generationē carnalē. sed de humore ter
re virtute radij solis producit. Et sic ver
mis patrē habet in celo. s; solē: ⁊ matrē ha
bet in terra. s; terre humore. Sic etiā xpus
habet in celo patrē sine matre. ⁊ in terra ma
trem sine patre. Pulli inclusi in cauea erāt
sancti patres in limbo detenti. Sed venit
iste vermiculus ⁊ infernū p̄fregit atq; san
ctos patres inde liberauit. Secundo xps
fudit sanguinē suū propter debilitē con

fortationē. Inquit em̄ Gregori⁹. Si pas-
sio christi ad memoriā reuocetur nihil est
quod nō equo aīo tollat. Refert Aristot.
q̄ si fiat vas de cera noua z diligēter clau-
datur z in mari ponatur: aqua que p po-
ros subintrabit dulcis efficiet. Istud vas
cerēū est corpus dominici. Sicut em̄ cera
generat ab apib⁹ sine p̄mixtōe. sic caro xp̄i
fuit generata a virgine sine corruptiōe. Fu-
it autē caro noua. q̄ nulla peccati vetusta-
te viciata. fuit etiā clausa. q̄ nulli dyaboli-
ci temptationi fuit aperta. pori eius sunt
vulnera eius. Si igit⁹ nostras amaritudi-
nes per recordationē z deuotionē in vul-
nera eius miserimus. mox in dulcedinem
mutemur. Ideo apostolus ad Hebrē. xij.
ca. ait. Recogitate eum q̄ tale sustinuit a
peccatorib⁹ aduersus semetip̄m p̄traditō-
nem. vt nō fatigemini animis vestris de-
ficiētes. Tercio xps sanguinē fudit p̄pter
cordiū p̄punctionē Nam vt naturales tra-
dunt. Adamas lapis nō frangitur mallei
percussione nec ignis adustione. nec aliqua
temporis diuturnitate. sed sola sanguinis
hircini infusione. Sic multi sunt qui p pe-
nitentiā nō franguntur. nec per diuinā cō-
minationē. nec per sp̄itus sancti interna z
inspirationē nec p senectutē. Frangunt autē
per dominici sanguinis meditationē atq̄
virtutē. Ideo iesu christo gratias om̄es of-
camus qui sua liberalitate precioso san-
guine suo nos redemit. quē etiā humiliter
deprecemur vt perdat nos in illam re-
quē in qua viuit z regnat per infinita se-
cula seculorū Amen.

¶ Sermo nonus de precipua singularissi-
maq̄ deuotionē trium regum qui christum
quesierunt z inuentū humiliter adorarūt
offerētes illi munera aurū thūs z mirrbā.

Magi ab oriente vene-
runt hierosolimā Scribunt
hec verba originaliter. Bar
chi. ij. cap. z in euangelio pre-
sentis solēnitatē. Lōmendat hodierna die
sapientia triū regum orientalū: qui mox vt
christum natū agnouerūt ip̄m stu diosissi-
me q̄rere sunt conati. Quesierūt q̄ppe illū
qui totius orbis cōditor z dominus erat:
z pro salute hominū dignatus est de virgī

ne nasci. Hec laborauerūt frustra: quoniā
adepti sunt quod volebant. Inuenerunt
vtiq̄ cum incredibili leticia quem dilige-
bat anima eorū. Prebet namq̄ seip̄m vo-
lentibus eū. nec est qui se abscondat a ca-
lore eius. Gliderunt magi ip̄m paruulū
in presepio pannis inuolutū. Nos si vo-
luerimus intuebimur gloriosam faciē ip̄i
us regnantis in celo. Insuper z aperte di-
uinitatē prospiciem⁹. Curramus ad ip̄m
ad quē fide spe z charitate poterimus per-
uenire. His virtutibus moniti reges in-
cliti meruerūt ducatu noue stelle ad christi
dei z hominis presentia properare. Cum
ergo in hac solēnitate celeberrima ecclesia
sancta recolat istoz dominorū erga iesum
christum deuotionē ardentissimā precipua
amq̄ ac singularissimā affectionē. Nos i
hoc sermone sub titulo de ip̄is magis di-
cemus. De quibus tria mysteria erunt de-
claranda.

¶ Prīmū de sc̄i cognitiōis.

¶ Sc̄dū inquisitiōis.

¶ Tertiū inuentiōis.

Cognouerunt christum veraciter. Cogni-
tum inquisierunt diligenter. Quesitū p̄o
inuenerūt letanter.

¶ Qualiter magi cognouerunt christum
natum z quomodo illuminati fuerunt vt
crederent ip̄m deum.

Ca. I.

Primū mysteriū decla-
randum de ip̄is magis dicitur
cognitiō. Vbi queritur quomo-
do cum ip̄i in remotis agerent christū na-
tum cognoscere potuerunt. Et ad hoc di-
co q̄ tripliciter instructi fuerunt de christi
natiuitate iocunda.

¶ Primo p signū mirabile.

¶ Sc̄dō p vocē audibilē.

¶ Tercio p gratiā inuisibilē.

De stella que magis apparuit.

¶ Primo illuminati fuerunt vt cognosce-
rent christū natum per signū mirabile. q̄
viderunt oculis corporis stellā fulgentissi-
mā ad hoc a deo productā. vt significaret
illis christi natiuitatē. Sed de hac stel-
la tres varie dicuntur opinionēs. Prima est
eorū q̄ dicunt q̄ fuit sp̄itus sanctus: q̄ sicut

apparuit in linguis igneis apostolis. ita et magis in signo stelle. Sed saluo meliori iudicio hoc stare non potest. quoniam ut inquit Alexander in primo volumine sume. *Dis* siovisibilis spiritus sancti est ad manifestationem plenitudinis redundantis qualis fuit in christo et aliquo modo in apostolis. In christo siquidem fuit influentia plenitudinis per modum cause et per modum doctrine. per modum cause efficientis quo ad naturam divinam. et per modum cause meritorie quantum ad humanam. Et his duobus modis est influentia gratie in sacramentis per que regenerant homines. Influentia per modum doctrine fuit in christo in predicatione eius per quam accepimus noticiam veritatis. *I*deo apparuit visibilis spiritus sanctus supra christum baptizatum in signo columbe et super ipsum transfiguratum in lumine nubis. In apostolis etiam fuit plenitudo gratie spiritus sancti descendens a plenitudine christi per modum doctrine et per modum ministerii. Nam de plenitudine veritatis christi accepimus ex doctrina apostolorum. Et de plenitudine gratie per ministerium ipsorum in dispensatione sacramentorum. *I*deo quando data fuit auctoritas generalis apostolis predicandi et baptizandi: datus est visibiliter spiritus sanctus. Quando pro tribus magis declarata fuit natiuitas christi. non fuit ipsis data auctoritas generalis predicandi vel baptizandi. *I*deo nec spiritus sanctus illis missus est in visibili signo. *S*ecundo opinio est aliorum qui dicunt quod stella illa fuit angelus qui in illa specie apparuit magister. sicut apparuit pastoribus in assumpto corpore. Sed doctores contrarium sentire vident. Unde Augustinus in sermone de epiphania inquit. Pastoribus angeli. magister stella christum demonstrat. utrisque lingua celorum. quia lingua tam cessauerat prophetarum. Et Gregorius in omelia. Querendum nobis est quid nam sit redemptore nato pastoribus in iudea angelus apparuit. atque ad adorandum hunc ab oriente magos non angelus sed stella perduxit. *Q*uia videlicet iudeis tanquam ratione videntibus rationale animal. angelus predicare debuit. Gentiles vero qui per rationem ne sciebant ad cognoscendum deum non per vocem: sed per signa perducuntur. Tertia opinio est mathematicorum qui dicunt quod illa fuit stella fa-

talis: sub cuius constellatione natus est christus. Sed hoc est contra veritatem fidei et dignitatem christi nascentis. Unde Augustinus contra faustum ait. Nulli astrologi constituerunt ita nascentium hominum fata in stellis ut aliquae stellae hodie aliquo nato cursus sui ordinem reliquisset. et ad eum qui natus est perrexisset assererent. Ex quo verius dicimus finem omnes catholicos tractatores. ut dicit glo. super *Mattheum*. et *Thomam*. liij. parte. q. xxxvi. quod illa fuit vera stella de nouo producta quod ab alijs differebat in multis. Primo in origine. quia non fuit cum alijs stellis die quarta formata. Dicit enim *Beatus*. i. cap. quod quarta die fuerunt a deo distincta lumina celi. Et ut inquit *Thomam*. i. parte. q. c. lxx. Prima die fuit producta lux finem commune lucis naturam. Quarta pro die attributa est luminariibus determinata virtus ad determinatos effectus habere radium solis et alios radium lune et sic de alijs. Et propter hanc determinationem virtutis dicit Dionysius liij. ca. de diuinis nominibus. quod lumen solis quod erat informe primo quarta die formatum est. Stella pro quod magis apparuit finem Franciscum de marone in quodam sermone. Non fuit quarta die formata: sed de nouo de aliqua porciuncula illius lucis primo create. de qua formata sunt alia corpora celestia que porciuncula fuit diuina providentia plerata. ut de ipsa formare illa stella rpe quo christus nasciturus erat que esset de natura aliarum stellarum. Ad confirmationem autem doctorum asseramus testimonia merito acceptanda. Inquit Leo papa in sermone de epiphania. Tribus magis in regione orientis stella noue claritatis apparuit: qui illustrior ceteris pulcrioribus sideribus facile in se intuentium oculos a se querebat. Et Augustinus contra faustum ait. Non ex illis erat stellis qui ab initio creature trinerum suorum ordinem creatoris lege custodit. sed nouo virginis partu nouum sidus apparuit. Et idem in sermone de ephra dicit. Dum pender ad vbera et vultum patris deus inuolumenta panorum repente nouum de celo sidus effulsit. *S*ecundo differebat illa stella ab alijs in officio quia ille factus est ut sint in signa et tempora et annos et luceat in firmamento celi. hoc pro facta est ad significandum christum natum et magos

dirigendū. Ex quo damnant illi qui asse-
runt fuisse comētā. Contra quos ita loqui-
tur Calcidius super Thimēū plateis.
Nō fuit stella illa morbos et mortē denun-
tians sed aduentū dei venerabilis. quam-
cum suspexissent chaldorū profecto viri sa-
pientes et in rebus astrozū exercitati que-
sisse dicunt recentē ortum dei. Tertio disse-
rebat in duratiōe. quia alie stelle sunt per-
petue. hec peracto officio rediit in preiacē-
tem materiā licet quidā teneant illam fo-
re reſeruatā in celo empyreo vsq; in diē in-
dicij. et tunc apparebit ad pſuſionē iudeo-
rum. sicut et instrumenta passionis. Quar-
to stella illa differebat ab alijs in situ. quia
nō erat localiter ſita in firmamēto: sed pē-
debat in medullio aeris proxima terre. Et
licet dictum ſit ſuperius q; apparuit in ce-
lo. in ſcriptura tamē ſacra aer dicitur celū
Unde in psal. Volucres celi et pisces ma-
ris. Quinto differebat in motu. tum quia
stelle naturales incedunt via circulari. hec
autē fm lxxj. homū incedebat via trian-
gulari. ſc; ab oriente per perſidem in hie-
ruſalem. Nam oriens terra iuda et perſi-
da inuicem ſunt diſpoſita fm triangulū.
verbi gratia vide figurā.

Hieruſalem.

Oriens.

Perſida.

Tum etiam differebat quantū ad motū
interitum. Nam omēs alie stelle vel per
accidens vel per ſe ſemper mouent et nun-
q; ſtant. Et licet ſint aliqui planete ſtatio-
narij aliquando ceſſantes a motu p ſe quē
habent in orbe ſuo. tamen mouentur con-
tinue et ſemper motu per accidens quē ha-
bent ex motu nō ſuo quod eſt firmamētū
ſeu octaua ſpera. hec autē stella habebat mo-
tum quietibus interitum. ſicut habebāt
magi qui nō ſemper ambula bant. Sexto
illa stella differebat ab alijs i fulgore. erat
em ceteris ſplendidior. nec ſplendore eius
poterat obſcurare ſplendor ſolis immo in
meridie apparebat lucidiſſimo. Septimo
differebat in apparitione. Nam quando

magi intrarūt in hieruſalem diſpenſatiōe
dei stella ſubtraxit ſe. Et itez poſt exitū de
ciuitate viderūt illam. Factū eſt autē hoc.
Prō vt magi pfirmarent de veritate xpī
nati teſtimonio duplicato. ſc; stelle et do-
ctorū legis. Unde Leo papa in ſermone
ita dicit. Per iudeorū ſcribas atq; docto-
res quod ſacra de ortu chriſti prenūciaue-
rat ſcriptura didicerunt vt gemino teſti-
monio confirmati ardentiori fide expete-
rent que et stelle claritas et pphetie manife-
ſtabat autoritas. Secūdo ſubtraxit ſe stel-
la vt iudei inexcusabiles redderent. Unde
Hierō. ſuper Matth. ait. Deſerunt ma-
gi stelle iudicio: vt ſacerdotes a magis in-
terrogari de xpō inexcusabiles fierēt de ad-
uentu eius. Diximus de illius stelle qua-
litate: que magis apparuit et xpī natum
monſtrauit. Sed quomodo inquires hoc
ipſi potuerūt intelligere. Ideo nos premi-
ſimus q; ipſi illuminati fuerunt. vt cogno-
ſcerent xpī natum per vocē audibile. nec
hoc repugnat ſententie Gregorij qui dixit
paulo ante. q; gentiles nō per vocē ſed per
ſigna ad cognoscendū ſunt pducti. Quia
verū dixi quantū ad initij cognitiōis. Ap-
paruit quidē eis pmo ſignū stelle quam
cum admiratiōe aſpicientes delibera bāt
intelligere quis hoc eſſet. Et vel vigilan-
tib; vel dormientib; angelus myſterij xpī
nati declarauit. hoc videt opinādo Aug.
aſſerere. Unde in ſermone de epiphania
ait. Si dicturus es a quib; audierūt q; ta-
lis stella xpī natū ſignificaret. p ſacro ab
angelis aliq; monitiōe reuelatōis. Chryſ-
ſo ſuper Mattheū narrat ſe inueniſſe in
quibuſdā libris licet apocriphis in parti-
bus orientis erant quidā ſapientiſſimi re-
ges qui vel deſcenderant de ſtirpe Bala-
am vel ad eos eius pphetia peruenerat in
qua dixit. Oriet stella ex iacob. ex qua di-
uulgatus fuit apud eos q; naſcente chri-
ſto stella quedā admirabilis et inſolita ap-
pareret: quare ſtatuērunt vt egerent duo
decim qui ſollicite conſiderarent ortū illi-
ſtelle. Quod vt melius facerent in quodā
altiffimo monte vbi ſemper erat aer puri-
ſſimus pſtrui fecerunt pulcherrimū palatiū
cum copia rerū neceſſariū ad victū. Et ibi
permanebāt illi deuote precantes deum

ut stellā hanc ip̄s ostēderet. Quibz oran-
tibus nocte media quando natus est xps
apparuit supra eos in aere stella p̄fulgi-
da et pulcherrima. in cuius summate erat
imago pueri parvuli super cuius capite
crux splendebat: qui illis dixit. Ite veloci-
ter in terrā iudā: et ibi regem xpm deū et homi-
nem natū inueneritis. Narrauerūt hō ista
sapientibz regiōis illius. qui de seip̄s tres
elegerunt qui irent et munera preciosa de-
ferrent: et puerū natū adorarent. ¶ Tercio
illuminati fuerunt hī reges ut xpm natū
cognoscerent per gratiā inuisibilē. Unde
Leo papa in sermone ait. Præter illā spe-
ciem stelle que corporeū excitauit aspectū
fulgentior veritatis radiis eorū corda p-
docuit. Sicut enī p̄p̄ete in visione imagi-
nariā illustrabant intrinsecus ut intelli-
gerent dei secreta ventura. Ita potuit esse
ut aspicientes magi signū visibilis stelle
illuminaretur adeo ut cognoscerent q̄ na-
tus erat christus.

¶ Quare tres illi reges dicuntur magi et
quo tempore venerunt ad xpm. et quando
turbatus est Herodes. **Ca. II.**

Secundū mysteriū de-
clarandū de magis dicit in qui
suo. Inquisierūt xpm natum
diligenter. ut patet in littera sancti euan-
gelij. ubi nos tres cōsideratiōes faciemus.

¶ Prima dicit notationis.

¶ Scda determinatiōis.

¶ Tercia turbatiōis.

¶ Prima cōsideratio dicit notationis. in
qua videndū est cur isti reges nuncupant
magi. Et de hoc stat triplex sententia s̄m
q̄ magus tripliciter dicit. Nam magus
dicit illuzor maleficus et sapiens. Dicunt
ergo quidā hos reges ab effectu dictos su-
isse magos illuzores. ex eo scz q̄ herodē il-
luserunt. qz ad eum nō redierūt. Magus
iterū dicit maleficus. vnde malefici Pha-
raonis dicuntur magi. Et inde asserunt alij
qui hos magos vocatos quia fuerāt ante
malefici: sed postea conuersi. quibz dñs vo-
luit natiuitatem suam reuelare. et eos ad
se adducere. ut per hoc peccatoribz exhibe-
ret fiduciā. Insuper magus idem ē quod
sapēs. Nam per se magus. hebraice scri-

ba. grece p̄hs. latine sapiens dicit. Dicun-
tur ḡ magi. i. sapientes. Unde magi quasi
in sapia magni. Nota hō p̄p̄ia istoz s̄m a
liquos i hebreo s̄ Appellius Ameci. Ba-
mascus. in greco autē Balgalath. Balga-
lat Sarachim. In latino Caspar Bal-
dassar. Delcixion. ¶ Scda cōsideratio dē
determinatiōis in qua querendū est q̄ tpe
isti venerūt ad xpm. Et circa hoc varia ē
opinio multoz. Quidā enī opinati sunt q̄
bienniū ante xpi natiuitatē apparuit stel-
la. et tunc mirabantur magi quid esset. Xpo
autē nato reuelatū est magis p̄ angelos q̄
stella signi ficabat xpm natū. Et tunc ince-
perūt venire et in tredecim diebz venerūt
puerū adorauerūt. Alij hō existimauerūt
q̄ multo tpe ante xpi natiuitatē stella ma-
gis apparuit. Et tunc ceperunt venire. Et
p̄pter nimīā distantīā posuerūt totū illum
annū ad itinerandū. In tredecima hō die
alterius anni cum xps adhuc erat in cu-
nabulis applicuerūt ad ip̄m. Nonnulli in-
super tenent q̄ in die natiuitatis apparuit
stella. Et tunc magi inceperūt venire. Et
post annū tredecima die secūdi anni per-
uenerūt ad xpm. Sed cōis opinio habet q̄ i
natiuitate dñi primo stella magis appa-
ruit. et tunc inceperūt iter suū. et xij. die p̄o
perarūt ad xpm. Et si diceret. quō tam bre-
ui spacio potuerūt longissima itinera per-
transire. Rūder Kemigius. q̄ puer ad quē
p̄perabāt eos in tam paruo tpe perducere
potuit. Vel habuerūt ozomedarios: q̄ sunt
animalia velocissima. et tñ currunt in vno die
quantū equus in tribz. nec impossibile vi-
deri debet aut difficile satis si velocitatem
venientū regū ascribim⁹ aut naturali vi-
tuti animalū predictorū: aut q̄ natus est vir-
tuti diuine. Cum Solinus veracissime scri-
bat in libro de mirabilibz mūdi. q̄ anise-
nacon et filonidos Alexandri magni cur-
sores mille ducenta stadia vna die transie-
runt q̄ sunt miliaria centū quinquaginta
qm̄ stadiū est octaua ps miliaris. Inq̄t ei
Pli. li. i. de naturali hystoria. ca. xxiij. Stra-
dū vīginti quinqz n̄os efficit passus. Al-
si reges p̄cnoati de progenie Balas fue-
re. Regio eoz nō multū distabat a terra. p̄
missiōis. Idcirco potuerūt iter suū tam ex-
pedite perficere. Et q̄ dñ illos ab om̄te ve-

nisse intelligi potest quasi ab illa regione venerunt qui iudeis in parte orientali est propinqua venerunt itaque hierosolymam. quia erat civitas sacerdotalis et regia et ad illam direxit eos stella quam sequebantur. **Tertia** consideratio de turbatione. Cum enim quererent magi de christo nato atque enarrarent que viderant. Audies rex herodes turbatus est. Primo ne ipse tanquam alienigena pelleretur a regno. Unde **Chrysostomus** super **Matthaeum** ait. Igitur turbatur audiens regem natum iudeis ex genere iudeorum. cum ipse esset genere edumaeus ne regno revolutio iterum ad iudeos ipse a iudeis expelleretur et semine eius post ipsum precideretur a regno. Sempiterna ei grandis potestas maioris timori subiecta est. Sicut enim ramus arborum in excelso positus. etiam si levis aura flaverit. movetur sic et sublimes homines etiam levis nuncius turbatur. Humiles autem sicut in valle plerumque in tranquillitate consistunt. Hinc **Quidius** libro de tristitia ait. Vix tibi et longe noia magna fuge. Vix ne tibi quicquam potes praestare lustris vita. Et fugit hibernas demissa antena procellas. Dataque plus parvis vela timoris habent. Ad quod propositum **Seneca** in tragediis dicit. Stet quicumque volens potens. Aule culmine lubrico me dulcis saturer quies. Et ecce quod herodes ex verbis magorum turbatus seipsum dubitans amittere regnum. Cui sic loquitur etiam in hymno. Hostis herodes impie christum venire quid times non arripit mortalia quae regna dat caelestia. Secundo turbatus est herodes. ut dicitur glossa. non solum propter se sed etiam propter iram romanorum quam timebat incurrere si dissimulasset aut permisisset quod aliquis rex vocaret sine illorum consensu. Et omnis hierosolyma turbata est cum herode. id est omnes hierosolymitani. et ponit continens pro contento. Turbati sunt ergo illi de hierusalē. tum ut regi turbato adulaerentur secundum glossam. tum quia ex hoc timuerunt ne presente et venturo rege ad inuicem certantibus ipsi ut dicit **Chrysostomus**. perturbatiōibus involuerentur. Tunc herodes omnes sacerdotes et scribas congregans discitabat ab eis ubi christus nasceretur. Et cum didicisset quod in bethleem iude aduocatis ad se clamantibus diligenter didicit ab eis tempus stelle dixitque eis ut inuento puero ad eum redirent.

simulas cum velle adorare quem volebat occidere. Unde **Chrysostomus** super **Matthaeum**. inquit deuotione promittebat. sed gladium acuebat. et malicia sui cordis humilitatis colore depingebat. Et **Gregorius** in omelia. Adorare se cum velle simulat. ut quasi hunc si inuenire possit. extinguat.

Qualiter magi inuentum christum adorarunt. et de muneribus oblatis christo et de illorum reuersione.

Ca. III.

Primum mysterium de clara dū de magis dicitur inuentio.

Quaestio quippe christum inuenienter. Audito enim testimonio de christo nato de scripturis accepto et verbis herodis de inquisitione pueri. iter quod ceperant perficere studuerunt. Et exeuntes hierusalē iterum viderunt stellam eos antecedentem quae veniens stetit immobilis supra locum ubi puer erat. Et intrantes domum inueniunt puerum cum Maria matre eius. Hic consideranda occurrunt principaliter tria.

Primum dicitur adoratio.

Secundum oblatio.

Tertium reuersio.

Primum quod occurrunt considerandum dicitur adoratio quia procidentes adorauerunt eum adoratio scilicet patrie firmiter ipsum credentes esse deum. Unde **Leo** papa in sermone ait. Adorant magi in carne verbum in infantia sapientiam. in infirmitate virtutem. in hominis veritate thronum maiestatis. Et **Bernardus**. deuotissime sic exclamat. Quid facitis quod aurum offertis. ergo rex est iste. Et ubi est aula regia. ubi thronus. ubi curie regalis frequentia. Nunquid aula est stabulum. thronus praesepe. curie frequentia **Ioseph** et **Maria**. Isti insipientes facti sunt ut fierent sapientes. **Secundum** quod occurrunt considerandum dicitur oblatio. Apertis enim thesauris suis obtulerunt ei munera aurum thus et myrrham. Nam ut **Remigius** inquit. Fuit traditio antiquorum: ut nullus ad deum vel ad regem vacuus introiret. Persi autem et chaldei consueverunt offerre aurum thus et myrrham: quibus regio eorum abundat. Verum autem omnes illi tres obtulerunt omnia ista. diuersimode tenet a multis. Quidam cum dicunt quod unus

eorū pro omnibus obtulit ista munera. Alij
 ꝑo q̄ vn⁹ obrulit aurū. alius thus. alius
 myrrhā. Alijs ꝑo z melius q̄ quilibet eo/
 rum obrulit ista tria. Et aut̄ talū munex
 oblatiōis ratio mystica s̄m Augustinū in
 sermone de epiphania. quia aurū ad tri/
 butū. thus ad sacrificiū. myrrha ad sepul/
 turā pertinet mortuorū. Aurū ergo soluit̄
 quasi regi magno. thus imolatur vero deo
 z myrrha tanq̄ pro salute homini mortu/
 ro. Ita q̄ tria predicta significabāt in xpo
 reglā potestātē. diuinā maiestātē z hu/
 manā mortalitātē. Quis modo explicet
 qualē gestu q̄ blanda facie infantulus il/
 le iesus magos excipiebat. Quis etiā exco/
 gitare valeat q̄ grauiissima z admiranda
 fuerunt ad magos responsa mod̄ stissime
 virginis. Quis adhuc inuestigare suffi/
 ciat illos regum imobīlē fidem. Credide/
 runt vt predictū est z adorauerūt christuz
 deū quem cōspiciebant in paruo tugurio
 natum de paup̄. reula matre Inuenerunt
 quippe illā. vt L̄rys. dicit super Bar/
 thei. nō diademate coronatā. non in lecto
 aureo recumbentē. sed vix tunicā habentē
 vūā. nō ad ornatum corporis. sed ad nu/
 ditatis tegumentū. qualem habere pore/
 rat carpentarij xpor̄ peregre constituta.
 ¶ Tertiū quod occurrit considerandū di/
 citur reuersio. Nam vt dicitur in euange/
 lio Responso accepto in somnis ne rediret
 ad herodē. per aliā viam reuersi sunt in re/
 gionē suam. Conceperat quippe ambitio/
 sus z fallax herodes interficere puerū in/
 uentum a magis z insuper ipsos de christo
 loquentes. Quo factum est vt benignitas
 dei mouerit eos ne ad herodē redirent. ne
 sic agnosceret natū puerū. nec magis infer/
 ret iacturā In somnis ꝑo admoniti esse di/
 cuntur vel ab angelo dei nūcio. vel ab ipso
 deo immediate. Nec infantulus iesus ad
 ipsos locutus est. vt vera eius humanitas
 haberet Vira certe z laudibz attollenda
 fuit istorū imagoz fides. quovt L̄rys. ait
 Non scandalizati sunt in seip̄s dicentes.
 Si magnus puer est hic que necessitas fu/
 ge est z occulte recessiōis. Cum ꝑo redie/
 runt ad pp̄ta. multos de xpi mysterijs eru/
 dierunt. Et deniq̄ cum thomas apostol⁹
 ad prouinciā illā applicuisset baptizati s̄.

factiq̄ s̄ adiuutores predicatiōis illius. q̄z
 corpa post felicē mortē primo per Helenā
 Constantini matrē reperta z in Constan/
 tinopoli translata. Postea per sanctū Eu/
 storgiū mediolanensū archiepiscopū me/
 diolanū perducta. Ultimo per Fridericiū
 imperatōrē in Coloniā theobonie sunt de/
 lata. Anime ꝑo s̄ mul. cum xpo viuunt in
 eterna gloria Amen.

¶ Sermo decimus de baptismo xpi quā/
 do scilicet in iordane voluit a Iohanne ba/
 ptizari.

Uenit iesus a galilea
 in iordanē ad Iohannē vt ba/
 ptizaret a eo Scribunt hec
 verba Barth. iij. ca. Omnia
 que gessit saluator noster dñs iesus xpus
 etiā s̄m hominē digne z rationabiliter fa/
 cta fuisse firmiter est tenendū. In singulis
 em̄ actibz z operibz eius aderat ei imperiū
 ratiōis z lumē diuinitatis. Nihil in eo re/
 prehensibile inuentū potuit. cuncta recti/
 sime disponebat. Cum aut̄ ad Iohannem
 accessit poposcitq̄ baptizari. officiū vniq̄
 sanctimonie z virtutis excoluit. nō se aut̄ le/
 uem aut peccatōrē ostendit. Propterea vt
 hoc clarus innotescat in presenti sermōe
 de xpo baptizato verba faciemus. prem/
 plabimurq̄ tria mysteria.

¶ Primū dī persone baptizantis.

¶ Scdm̄ circūstantia congruentis.

¶ Tertiū apparitiōis excellentis.

¶ Qualiter xps baptizatus fuit a Iohā/
 ne z de illius baptismi p̄dictiōibz.

Capitulū. I.

Primū mysterium con/
 templandū de christo baptiza/
 to dicitur persone baptizantis.
 Baptizare nanq̄ voluit a Iohanne. vt
 patet etiam Barth. i. cap. z Luce. iij. cap.
 De baptismo vero Iohannis notam de/
 sunt in hac parte tres catholice veritates.
 Prima veritas s̄m Riccardum in. iij. q̄
 baptismus ille fuit institutus auctoritate
 diuina. Hoc probat per illud quod a Jo/
 hanne baptista dictū est. Iohan. i. c. Qui
 misit me baptizare in aqua ille mibi dixit
 Super quē videris spiritū descendente z

manente sup eum ipse est qui baptizat in
spū sancto. Idipm pz qz Barth. xxi. Xpo
querenti de baptismo Johis utrum esset
ex celo an ex hominibz. Judei nō fuerunt
ausi dicere q ex hominibz. Et dicit ille ba
ptismus Johis: eo q ipse solus fuit mini
ster pma rie institutionis z executionis il
lius baptismi. Secūda veritas q si exten
damus nomen sacramenti ad omē signū
rei sacra ntis suscipientem. sic baptismus
Johis erat sacm. quia xp̄s se rep̄ntabat
christi baptismū: qui est res suscipiēte sa
crans. Si autē restringamus nomen sacra
menti ad illud quod est sacre rei signum
z causa. sic nō erat sacramentū quia nō cō
ferebat gratiam. Unde dicit sanctus Bo
nauentura di. ii. quarti li. q talis baptismus
fuit institutus p quādā pparatiōe z assue
factione ad baptismū xp̄i. Hinc est q in
glosa Barth. iij. c. sup illo verbo. Ego ba
ptiso in aqua dicit sic. Tm corpa lauo qz
peccata soluere nequeo. vt sicut nascendo
z p̄dicando p̄tereo: sic baptizando ad xp̄i
baptismū dirigā. Propterea dicit magister
sen. in lfa q baptismus Johis respectu ba
ptismi xp̄i debet dici fuisse sacramentale.
quia fuit qdam pparatio z dispositio ad
illius baptismi susceptionem. Tercia veri
tas q baptisati baptismō Johis simplici
ter itez debuerūt rebaptisari baptismō xp̄i
Sicut pz p Aug. sup Jobem. z ponitur
de p̄le. di. iij. ca. aliud. vbi dicit. Si quos
baptizauit iudas. hi nō sunt itez baptiza
ti. Et quos baptisauit Jobes itez sūt ba
ptisati. Idem dicit Aug. li. de baptismo p̄
donatistas. Et hoc expresse habet Act. ix.
ca. Qñ baptisatos baptismō Johis pau
lus baptizauit baptismō christi. Notā dū
tamē fm Bonauauen. q quorūdam opi
nio fuit q baptisati baptismō Johānis si
nō habebant fidem trinitatis rebaptiz an
di erant. Si autē habebant fidem trinita
tis nō oportebat eos rebaptizari. sed suffi
ciebat manus imponi. quia tales habebāt
ablutionem exteriorem z habebant fides
trinitatis quā interius insigneabant tanq̄
character. z habebant spū sanctū p impo
sitionem manū. z ideo nō erant rebapti
landi. Scotus p̄o in. ii. di. sui quarti dicit.
q dupliciter pōt intelligi baptismus Joh

Uno modo in forma baptismi christi quā
potuit vidisse a discipulis christi. vel ab
alijs audientibz eos baptizare. z tunc non
dicit p̄prie baptismus Johis. sicut nec ba
ptismus Petri vel pauli. Et tales sic ba
ptisati nō erant rebaptizandi. Alio modo
potest intelligi baptismus Johis nō in for
ma christi: sed in aliqua alia forma p̄pria.
s. in noie venturi. vt dicit Actū. xix. c. vel
absq̄ alia forma. Et de sic baptisat: satis
videt necessariū q erāt baptizandi baptis
mo christi p̄pter p̄ceptū generale obligans
oīes quos nō implebant sic baptisati a to
hāne. Ideo in hoc passu nō tenet a docto
ribz opinio magistrī p̄rariū sentientis.

¶ De triplici circūstantia xp̄i baptisati. s.
causa tempis z loci. Cap. II.

Secundū mysterium
p̄templandū de christo bapti
sato dicit circūstantie cōgruen
ti. Triplez nāqz circūstantia in illo baptis
mo considerari potest.

Quare christus in quo nulla imundicia
fuit voluit baptisari.

¶ Prima dicit cause.

¶ Secunda rōis.

¶ Tercia loci.

¶ Prima circūstantia p̄sideranda in ba
ptismo xp̄i dicit cause. quare. s. voluit xps
a Johe baptizari cū in eo nulla fuerit im
mundicia. Et ad hoc dicit Amb. sup Lu.
Baptisatus est dñs nō mundari volens:
sed mundare aquas. vt ablute p carnem
christi q peccatum nō cognouit baptisina
tis vim haberent z vt sanctificatas relin
queret postmodū baptizandis. Tū autē
dicimus xp̄m a Johe baptizatū. nō pute
mus intelligendū de baptismō p̄prio quē
ipse postmodū instituit: sed de baptismō q
baptisabat Jobes. vt inquit Aug. super
Joh. Secūdo xp̄us baptisari voluit. vt in
quit Beda. ad approbationem baptismi
Johis. Tercio voluit xp̄us baptisari fm
Lbo. in. iij. p̄e. q. xxxix. vt nos suo exēplo
induceret ad baptismū. Et ideo ad hoc q
esset efficacior eius inductio voluit bap
tisari baptismō quo māifeste nō indigebat
vt hoies ad baptismū accederent quo in
digeant. Si p̄o aliquis quereretur cur no
luit christus baptisari baptismō p̄prio q

erat optimus. Dicit Tho. q baptisimus
xpi est quoddā spūale remediū quo xpus
nō indigebat qui a pncipio sue pceptionis
gratia spūsancti repletus fuit. ¶ Secun-
da cūcūstantia cōsideranda in baptismo
christi dicitur tempus. Nam vt dicit Luce.
iij. ca. Quando baptisatus est erat incipi-
ens quasi annorū triginta. Hoc autē cōue-
niens fuit vt inquit sanctus Tho. triplici
ratione. Primo ratione pditionis. quia
christus baptisatus fuit quasi extunc incipiens
docere et pdicare ad quod requiritur perfe-
cta etas qualis est triginta annorū. Unde
Gen. xli. ca. legitur. q triginta annorū erat
Ioseph cū regnare cepisset in egypto sub
Pharaone. Similiter. ij. Regū. v. ca. dicitur
de Dauid q triginta annorū erat cum ad
regnum fuit sublimatus. Et Ezechiel an-
no trigesimo cepit pphetizare. vt piz Eze-
chielis. i. cap. Et si quis obijceret q deus
reuelauit sapiam Danielis pueri vel iu-
uentis. vt dicit. xij. c. eiusdem. ergo a fortio-
ri debuit manifestari sapientia christi an-
te trigessimū annū. quod factum fuisset si
docuisset ante illam etatem. Dicendū q
christus pponebat hominibz in exemplū
oim. et ideo oportuit in eo ostendi illud qd
competit omnibz fm legem cōm. vt. s. in
etate perfecta doceret. Sicut dicit Gre-
gorius nazanzenus. Non est lex ecclēie q
raro contingit. sicut nec vna hyrundo ver-
facit. Aliquibus em ex quadā speciali dis-
pensatione fm diuine sapientie rōnem cō-
cessum est pter legem cōm vt ante perfe-
ctam etatem officium vel pndendi vel do-
cendi haberent. Sicut fuit salomon Da-
uid et Hieremias. Secunda ratio quare
christus baptizari voluit in etate triginta
annorū fuit legis impletionis. Inquit em
Cris. sup. Math. Futurum erat vt post
baptismum christi lex cessare inciperet.
Ideo hac etate christus ad baptismum
venit qui potest omnia peccata suscipere vt
lege seruata nullus dicat q ideo eam sol-
uit quia implere nō potuit. Si ergo aliqd
quereret cur fideles christi laudabiliter ba-
ptizant nō solum ante trigessimū annū. sed
etiam in infanti etate et christus baptisatus
est tpe pnotato. Respondet Tho. q
vt piz ex dictis. christus nō est baptisatus
indigens purgatione nec aliquod illi po-

tuit imminere ppter dilationem periculum.
Sed cuius aliq nō in parum redundat pe-
riculum si ex hac vita discedat sine baptis-
mo. Tercia ratio quare christus voluit ba-
ptizari in illa etate dicitur pfectionis. Bat-
em intelligi q baptismus parit viros pfe-
ctos. fm illud apli ad Eph. iij. ca. Donec
occurramus oim in vnitare fidei et agni-
tionis filij dei in vtrum perfectum in men-
suram etatis plenitudinis christi. Unde
et ipsa pphetas numeri ad hoc ptnere vs-
detur. Consurgit em trigenerius numerus
ex ductu ternarij in denariū. p ternarium
autē intelligitur fides trinitatis. p dena-
rium autē impletio mandatorū legis. Et
in his duobz perfectio vite christiane con-
sistit. ¶ Tercia cūcūstantia pndenda in
baptismo christi dicitur loci Baptizatus
nāqz fuit in iordane. vbi difficultas oritur
Cur nō in mari rubro potius voluit bapti-
zari. nam veritas debet respondere figu-
re. Sed figura baptismi pcessit in transi-
tu maris rubri vbi egypti sunt submersi.
sicut pctā delent in baptismo. q vbi q ma-
gis debuit baptizari in mari rubro qz in
flumine iordanis. Insup iordanis inter p-
tas descendens. sed p baptismū aliqd plus
ascendit q descendit. Unde Math. iij.
ca. dicit. q baptizatus Iesus pscitum ascē-
dit de aqua. igit videt in cōueniens fuisse
q baptizaret in iordane. Respondet his
sanctus Tho. vbi sup q transitus maris
rubri pfigurauit baptismū qm ad hoc
q baptismus delet peccata. Sed transitus
iordanis qm ad hoc q aperit ianuā re-
gni celestis: qui est pncipalior effectus ba-
ptismi: et p solum xpm impletus. Fluius
nāqz iordanis fuit p quē filij israel in ter-
ram pmissionis intrauerūt. Baptismus
autē christi introducit in regnū dei quod p
terram pmissionis significat. Unde dicit
Ioh. iij. ca. Nisi quis renatus fuerit ex aq
et spūsancto nō potest introire in regnū dei
Ad hoc etiam pertinet q Helias diuisit
aquas iordanis q erat in curru igneo ra-
piendus in celum. vt dicit. iij. Regum. v.
ca. quia. s. transeuntibz p aquā bapt. smi p
ignem spūsancti pars aditus in celū. Est
etiam in baptismo ascensus p pfectū gra-
tie: que requirit humilitatis descensum.
fm illud Jacobi iij. Deus superbis resistit.

fit. humilibus autem dat gratiam suam.
Et ad talem descensum referendum ē no-
men iordanis.

De tribus excellentissimis signis que ap-
paruerunt in baptismo christi. Ca. III

Tertium mysterium con-
templandum de christo baptiza-
to dicitur apparitionis excellentis.
Apparuerunt quippe mox ut de
aqua exiit tria excellentissima signa.

Primum fuit celorum apertio et patefactio.

Secundum spiritus sancti descensio.

Tertium patris vocis auditio.

Primum excellens signum fuit celorum referra-
tio. Dicitur quidem Math. iiij. ca. Baptiza-
tus autem confestim ascendit de aqua et ecce
aperti sunt ei celi. Et Mar. i. ca. Statim
ascendens de aqua vidit celos apertos. Et
Lu. ij. ca. Jesu baptizato et orante apertum
est celum. Hoc autem secundum eorum doctrinam expo-
sitionem intelligendum est quod circa christum
baptizatum tantus splendor divinitus ef-
fusus in aere ut viderentur aperti celi. sicut
in choruscatione videtur fieri. ut dicit Nico-
laus de lyra. Ratio vero huius claritatis
celestis fuit. secundum Ioh. ubi supra. i. q. xxxix.
ij. partis. Quia christus baptizari voluit
ut suo baptismo consecraretur baptismum quo
nos baptizari debeamus. Et ideo in ba-
ptismo suo ea demonstrari debuerunt que
pertinent ad efficaciam baptismi nostri.
Circa quam tria sunt consideranda. Primo
quidem principalis virtus ex qua baptismus
efficaciam habet: que est virtus celestis.
Et ideo baptizato christo apertum est celum.
ut ostenderet quod de cetero virtus celestis ba-
ptisma sanctificaret. Secundo consideranda
est fides ecclesie et eius qui baptizatus est quod ope-
ratur ad efficaciam baptismi. Unde ba-
ptizati fidem prebentur. et baptismus dicitur
fidei sacramentum. per fidem autem inspicimus
celestia que sensum et rationem humanam ex-
cedunt. Et ad hoc significandum christo
baptizato aperti sunt celi. Tercio consideranda
est circa efficaciam baptismi referatio
sancti regni celestis: per quam intramus ba-
ptizati que prius hominibus preclusa fuerat per pec-
catum. Unde baptizato christo aperti sunt
celi. ut ostenderetur quod baptizatis pariter via

in celum. Notandum vero in hac parte quod
celum apertum est Jesu orante: in quo christi
stus dedit exemplum secundum Nicolai de lyra
quod in receptione sacramentorum debet mens
nostra in deum elevari. Vel ut dicitur in-
telligi secundum Crisostomum super Math. quod hoc ipsum
quod per baptismum celum aperit credentibus:
est ex virtute orationis christi. Ideo dicitur
apertum est ei celum. id est omnibus propter
eum. Secundum excellens signum quod
apparuit in baptismo christi dicitur spiritus
sancti descensio. Descendit enim spiritus sanctus
corporali specie sicut columba in ipsum.
ut dicitur Luce. ij. ca. Hoc vero convenienter
esse factum inquit Crisostomus. quoniam quicquid
factum est in baptismo christi pertinet
ad mysterium omnium qui post modum
erant baptizandi. Omnes autem qui ba-
ptismo christi baptizantur spiritum sanctum re-
cipiunt nisi ficti accedant. secundum illud Ma-
th. ij. ca. Ipse vos baptizabit in spiritu san-
cto. Aduertendum tamen est in hoc loco.
quod Augustinus dicit lib. xv. de trinitate. Absur-
dissimum est dicere quod christus cum esset iam
triginta annorum accepisset spiritum sanctum.
Sed venit ad baptismum sicut sine pec-
cato ita non sine spiritu sancto. Si enim de
Iohanne scriptum est quod replebitur spiritu
sancto ex utero matris sue. quid de homi-
ne christo dicendum est: cuius carni ipsa
conceptio non carnalis sed spiritualis fuit.
Nunc ergo. id est in baptismi corpus suum.
id est ecclesia figurare designatur. in qua
baptizati precipue accipiunt spiritum sanctum.
Sciendum ad hoc. quia ut dicit Augustinus.
lib. ij. de trinitate. Spiritus sanctus descen-
dit se dicitur super christum specie corpora-
li. sicut columba. non quia ipsa substantia
spiritus sancti videretur qui est invisibilis
neque ita quod illa visibilis creatura in unita-
tem persone divine assumeretur. neque enim di-
citur quod spiritus sanctus sit columba. sicut
dicitur quod filius dei est homo ratione unitus
nisi. Dicit ergo spiritus sanctus descendit
se super ipsum in specie colombe ratione columbe
significantis spiritum sanctum. Quare autem
apparuit in columbe specie: triplex ratio
assignatur a sancto Iohanne. Primo ad signifi-
candum dispositionem que requiritur in
baptizato: que est ut non fictus accedat si

Utile spūs sanctū recipere. hoc autē demotat
colūba que est aīal simplex astutia z dolo
carens. Unde dicit *Matth. x. ca.* Estote
simplices vt colūbe: Secūdo apparuit spi
ritūs sanctus in specie colūbe ad significā
dum effectū ppiūm baptisimi: q̄ est remis
sio peccatorū z reconciliatio ad eū. Colū
ba em̄ est aīal mansuetū. Et ideo sic dicit
Cris. sup. Matth. In diluuiū apparuit h
aīal ramū ferens oliue z cōem orbis terra
rum tranquillitatē annūciāns. Et nunc
etiam columba apparet in baptismo libe
rationē nobis demonstrans. Tercio appa
ruit spūs sanctus in specie colūbe sup. xpm
baptisatū ad significandū cōem effectum
baptisimi: qui est pstructio ecclīastice vnio
nis. Columba em̄ est animal pgregabile
z amabile. Unde z *Lant. v. dicit de ec
clesia.* Una est columba mea. Propter di
cta nec nō z ppter sequentia de voce p̄ris
audita pleriq; scire cupiūt. utrū spēs siue
voces in quibus apparuit pater vel filius
vlt spūs sanctus sint administrate p angēlos
Et responder alexander de ales in. i. volu
mine summe sequendo *Aug. in. iij. de tri.*
q̄ om̄s apparitiones tam noui q̄ veteris
testamēti: excepta illa apparitione qua fi
lius apparuit in carne p angelos sunt ad
ministrat. vnde species z voces p angēlos
formate sunt. Si autē queres quare spūs
sanctus non formauit illam columbā vel
pater vocē imediare. Responder alexander
q̄ hoc p̄tinet ad excellentiā diuinā z etiā
ad excellentiā rationalis creature. Ad
excellentiā quippe diuinā p̄tinet opari p
ministrū in his in quib; pōt mīnister. Ad
excellentiā ministrī p̄tinet ministrare crea
tori in quib; potest. Unde cū angeli supe
riorem habent deū. Inferiores corporales
creaturas pares rōnales competit z sibi
z creatori vt sint mediū in administratiōe
creaturay corporaliū z rōnabiliū. Vñ etiā
sicut dicit *Aug.* In opibus miraculosis
sunt ministri angeli q̄ntum ad ea que pos
sunt. vt est pparare materiā: vel h̄mōi.
Nam nō om̄ia subiecta sunt potentie an
gelice. Unde etiā in opere incarnationis
fuerunt angeli nunciū. Et etiam in operi
bus iustificatis sunt angeli mediū in his q̄
possunt. vt est excitare intellectū vlt affectū

z etiam in generali resurrectione in colle
ctione puluerū. Congruit ergo superiori
opari p ministrū. Competit etiam mini
stro habere auctoritatē respectu eorū que
infra sunt. Unde cum assumit corporalis
creatura irrationalis ad ostendendū p̄e
sentiam diuinā competit z administrat
p angelicā tanq; mediam inter ipsam et
suū creatorem. Sed contra ista posset q̄s
obijcere q̄ cornem in qua apparuit xps fi
lius dei nō formauit angelus: sed imedia
te ipse deus ergo columbā in qua apparu
it spūs sanctus nō debuit formare angel?
sed imediare ipse deus. Ad hoc dicit alex
xander q̄ nō est simile. quia caro illa fuit
assumpta in vnitate p̄sone. Unde christ?
vniebat illi carni nobilissimay vnione. Nec
in illa vnione p̄gruebat vt esset p̄ncipium
alia natura q̄ diuina cui vniebat: sed ab
eo moueret z formaret cui vniebat. Ange
lus etiam in his que ordinabant imedia
te ad reconciliatiōē humani generis non
debit esse melius: sed solum ille qui debe
bat esse mediator qui. f. erat deus z homo.
Et ideo in formatione corporis christi vel
in administratione eorū que in p̄sona xpi
agebant nō debuit esse angelus ad mini
strator: sed solus ille q̄ erat mediator. Ille
autē species in quib; apparuit pater vel
spūs sanctus nō fuerūt vnite ita vt ex il
lis z spūs sancto fieret vnū in p̄sona. Nec
ordinabant nisi ad ostendendam p̄nciam
ipsius dei. f. patris vel spūs sancti. Vñ me
diante alia creatura nobiliori potuit mo
uere h̄mōi creaturā assumptā ad osten
dendam suā p̄sentiam. f. mediante crea
tura angelica. Oritur tamen hic difficul
tas q̄dam: quia si illas spēs z voces for
mauit z mouit angelus z vnuebat illis si
cut motor. q̄ in illis spēs nō poterat vere
dici mitti vel apparere spūs sanctus aut lo
qui pater: sed potius angelus. Soluit hec
omnia *Aug. in. iij. de trinit.* q̄ licet angelus
esset ille q̄ formaret voces illas z species
q̄ in nō in p̄sona sua: sed in p̄sona dñi loq
bat. nec p̄nciam suā sed p̄ncias dñi demo
strabat. Ideo dicit nō angelus sed spūs
sanctus apparere z pater loqui. q̄ oīa hec
sunt ad iudicandam p̄nciam dñi z nō an
geli. Ex p̄missis insurgit dubitatio q̄daz

scz qualiter spūs sanctus dicat esse in illis
sensibilibz creaturis in quibus apparuit.
Ad quod ita dicit Alexander. q̄ deus in
creaturis irrationalibz dicit esse dupli-
citer. Vel sicut causa in effectu. vel sicut si-
gnatū in signo. Sicut causa in effectu di-
cit esse generaliter in oibz creaturis essen-
tialiter: p̄ntialiter: et potentialiter. quia
ipse habet esse in eis sicut tenens in esse et
regens eas. quia quelibet creatura q̄tuz
ad hoc recipit in fluentiam a deo. aliter tē-
deret in nihilum. Sicut autē signatū in si-
gno dicit esse dupliciter. Nam est quoddā
signū quod est in creatura irrationali a
natura. Quoddā ex institutione. Ex na-
tura dicit omnis creatura irrationalis
esse signū totius trinitatis q̄tum ad p̄di-
ctiones penes quas determinat vestigiū
trinitatis que sunt in oibz creaturis. Si-
cut est vnitas veritas bonitas naturalis
modus species et ordo et hmoi. penes que
deuenit in cognitiōe trinitatis quo ad ea
que sunt appropriata p̄sonis. Et hoc mō
sicut in vestigio vel signo naturali impref-
so a creatore: dicit esse tota trinitas in oibz
creaturis. Et institutione etiā dicit aliq̄
creatura esse signū p̄ntie creatoris. Et h
mō nō dicit deus esse in oibz irrationa-
libz creaturis: sed in aliquibus. Nam
est quoddā signū institutū ad significan-
dam p̄sentiam diuinā quo ad aliquē effe-
ctum: et hoc simpliciter et nō ad t̄pus. sicut
est in sacramentis que instituta sunt ad si-
gnificandā p̄ntiam diuinā siue spūs san-
ctum quo ad aliquē effectum gracie. Vñ
quotienscūq; transeūt verba sup elemen-
tū ad hoc institutū eo modo quo institu-
tū est habet rōnem sacramenti. Unde sa-
cramentū baptisimi institutū est in aqua
vt seip̄ habeat fieri in aqua et nō in alio
elemento. et sic de alijs. Et hoc modo dici-
tur deus esse in sacramētis alio modo q̄
in creaturis alijs irrationalibz. Unde p̄-
ter illū modū quo est ibi sicut causa in effe-
ctu est etiam sicut signatū in signo. et ad
h̄ specialiter et ad seip̄ instituto. Est autē
aliud signū institutū ad significandā p̄-
sentiam diuinā. nō q̄tum ad omne t̄pus
sed q̄tum ad aliquod t̄pus. Et hoc modo
dicit fuisse spūs sanctus in columba. statū

et igne qm̄ apparuit sup xpm̄ et sup aplos.
Non em̄ colūba assumpta signū erat natu-
rale: sed institutū ad deo siue a spūs sancto
ad significandā p̄ntiam suā nō semp. sed
ad t̄pus. sc̄z diu mansit sup xpm̄ Et ipsa
assumptio ad hoc demonstrandū erat ei⁹
institutio. Et q̄ diu fuit assumptio. tūc
fuit signum. Erat ergo spūs sanctus in co-
lumba sicut signatū in signo instituto si-
ue assumpto ad t̄pus ad eius p̄ntiam de-
monstrandā. In xpo autē erat deus nō so-
lum sicut in signo: sed sicut vnitus carni
vnitate p̄sonali. et hoc nō ad t̄pus: sed ad sp̄
Et hic est modus singularis qui nō repe-
rit in alia creatura. Sed nō admittunt q̄
dicat sunt pleriq; curiosi dicentes. q̄ cum
eque nobilis sit p̄sona spūs sancti sicut p̄so-
na filij. ergo in eque nobili creatura debu-
it manifestari spūs sanctus sicut manifesta-
tus est filius. Ad quod ita respondet ale-
xander. q̄ assumptio carnis nō ordinabat
solum ad ostendendā p̄ntiam filij in car-
ne: sed ad satisfaciendū p̄ humano genere
et ad reconciliandū humanū genus deo.
Oportuit autē q̄ ille q̄ satisfaceret esset d̄s
et homo. deus q̄ poterat et homo qui debe-
bat. Similiter vt ille q̄ erat mediator in-
ter deū et hominē esset deus et homo. Et id
filius apparuit vt vnitus illi nature p̄ q̄
debebat satisfacere. Sed assumptio colū-
be siue alterius creature nō ordinabatur:
nisi ad ostendendā p̄ntiam spūs sancti ad
testimoniū in habitationis xpi vel aplos.
eius. Unde erat in illa creatura vt p̄dixi-
mus sicut signatum in signo nō in vnione
p̄sonę. Quia ergo nihil est p̄fecte deo vni-
bile nisi beatificabile et hoc solum est sub-
stantia rationalis per quā debebat fieri re-
demptio et reconciliatio. Ideo filius appa-
ruit solum in creatura rōnali et nō quacū-
q;: sed reparabili. Sed signationi siue de-
monstrationi pure. magis p̄uenit creatu-
ra irrationalis q̄ rationalis. ne forte cre-
deret vnica vnitate p̄sonali sicut filius.
Et ideo spūs sanctus apparuit in creatu-
ra irrationali tm̄. In sup cōgruebat vt si-
cut erat distinctio p̄sonarū ita esset disti-
ctio signorū: vñ q̄ filius apparebat in na-
tura humana nō debuit spūs sanctus ap-
parere in illa nec in angelica. quia nō erat

vn/bilis. ¶ Tercū excellens signū qđ ap/
 paruit in baptismo christi dicitur paterne
 vocis auditio. Audita quippe fuit vox pa/
 tri dicentis. Hic est filius meus dilectus.
 scz naturalis. Alij autē sunt adoptiui in q
 mibi bene complacui. Id est in quo volun/
 tas mea complebit de salute generis hūa/
 ni. Vbi claret q in baptismo christi tota
 trinitas apparuit. vt dicit Nicolaus de ly/
 ra sup. i. ca. Marc. Parter in voce. spūs/
 sanctus in columbe specie z filius in car/
 ne. Et p talem apparitionem trinitatis de/
 monstratū fuit q baptisimus quo baptisan/
 tur fideles psecrat in inuocatione z virtu/
 te trinitatis. fm illud Marc. vlti. Eun/
 tes docete omēs gentes baptizantes eos in
 noie patris z filij z spūs sancti. Hylarius
 autē sup Marc. ita pulchre loquit. Sup/
 iesum baptizatū descendit spūs sanctus et
 vox patris audita est dicentis. Hic est fili/
 us meus dilectus. vt ex his que p summa/
 banf in christo cognosceremus post aque
 lauacrum z de celestibz partibz sanctum in
 nos spm aduolare z paterne vocis adop/
 tione dei filios fieri. Notandū vero hic est
 ppter vocabulū apparitionis fm Alexan/
 drum in pmo summe. q apparitio aliqui dī
 manifestatio facta in aliquo effectu intelli/
 gibili oblato intellectu. Et sic dicit Sap.
 i. ca. Apparet autē his qui fidē habent in
 illum. Secūdo apparitio dicit manifestatio
 facta in aliqua similitudine corpali ob/
 late imaginationi. Et hoc modo dicitur
 Marc. ij. ca. Angel⁹ dñi apparuit in som/
 nis Ioseph. Tercio dicit apparitio mani/
 festatio facta in aliqua similitudine corpali
 sensibili oblata visu. z sic vītrato mō dicit
 apparitio. Quarto modo apparitio dicit
 manifestatio facta in aliquo signo sensibi/
 li representato sensui siue illud signū sit vī/
 bile siue audibile. Et hoc modo apparuit
 pater in voce in nouo testamento. In sup/
 sciendū vt inquit sanctus Tho. q filius z
 spūs sanctus q sunt ab alio dicunt nō soluz
 apparere: sed etiam visibiliter mitti. Pa/
 ter autē quia nō est ab alio apparere qdez
 pōt: sed visibiliter mitti nō pōt. Quis igit
 tam ineptus tam durus aut tam pīnax
 de cetero psumat esse vt non humili corde
 suscipiat que de psonaz diuinaz numero

origine z pīetate tradūt de cellis ad nos
 veritas ista descendit. Nec doceri potuit a
 thalete milesio vno ex septem sapientibus
 astrologo z phylosopho. nō ab eius audi/
 tore. Anaximādro. Non ab istius discipu/
 lo. Anaximane. Non a discipulo. Anaxi/
 manis. Anaxagoza. Non ab Archelao
 discipulo Anaxagoze. Non a famosissi/
 mo socrate ab Anaxagoza instructo. Nō
 a Platone discipulo Socratis. nō deniqz
 ab aristotele auditore Platonis. qui omēs
 successiue scholā tenuerūt vnus post aliū
 Nō a omnibz hmoi p his credimus z sim/
 pliciter pitemur patrē filiū z spm sanctus
 tres psonas z vnam essentiam qm digna/
 tus est deus clementia z pīetate sua nobis
 reuelare. Quāto error vīqz detestan/
 dus illoz qui fabulam narrare nos putāt
 cum christi mysteria pīdicamus. cum loq/
 mur de psonis diuinis. dum sacri baptis/
 mi ianuam esse celestis regni docemus.
 Ecce baptizat⁹ xpus a Iohāne. z tanta de
 supernis offerunt se testimonia diuinitat⁹
 sue. Quare letent cuncti fideles ex aqua z
 spūs sancto regenerari. sperantes p christia/
 nā vitam indubitanter posse ad eternam
 beatitudinē puenire. Ad quam nos pdu/
 cat filius dei q cum patre z spūs sancto vi/
 uit in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo vñ decimus. de ieiunio fame et
 reparatione christi. p pīna vñica in quadra/
 gesima.

Octus ē Ihesus in
 desertum a spū vt temptaret⁹
 a dyab. lo. Scribunt hec p/
 ba Marc. iij. cap. Docuit
 nos exemplo suo dñs nosti r iesus christ⁹
 equo animo ferre queqz ardua z difficillē
 ma si cupimus ad regna celestia pperare.
 qm vt inquit Gregorius i omelia. Ad ma/
 gna pīna pueniri nō potest: nisi per ma/
 gnos labores. Et Hiero. ad Paulinum.
 Nil sine mag⁹ labore redit hec vita mor/
 talibz. Ob quod doctor gentiū z vas ele/
 ctionis dicebat Act. xij. ca. Oportet nos
 p multas tribulationes inire in regnū
 celoz. Et ipse redemptor oīm Marc. xi.
 ca. asserit. Regnū celoz vim patit z violē/
 ti rapiūt illud. Ob suo modo. prulit de

neca in tragedijs dicens. Non est mollis
e terris ad astra via. Igitur dei filius post
q̄ baptizatus est desertum petijt: vbi qua
draginta dieb; z noctib; ieiunauit. Et cu; z
esuriret aggressus est illum sathanas. va
rijsq; temptationib; p̄ijs eum credidit sup
arc. quod eū facere nequissit p̄fus ab
scissit: z christo dño angeli ministrabant.
Quare vt hec om̄ia clarius intelligantur
nosq; p̄mptiores reddamur ad p̄nie cru
cem tollendū atq; animosius p̄ligam;
cum hoste maligno. In p̄senti sermone d
ieiunio fame z temptatione christi dicem;
vbi tria mysteria inducimus p̄replanda.

¶ Prīmū dicit abstinētie.

¶ Secundū pugne.

¶ Tercium victorie.

¶ Quare xp̄us puerfatus inter est homi
nes z quare nō semp; dixit austeram vitā
z cur voluit ieiunare. Capl. I.

Primum mysterium
p̄templandum dicit abstinē
tie. de quo dicit Bath. Duce;
est iesus in desertum. q̄d. s. fm̄ glo. est inter
hierlm̄ z hiericho secūdo lapide distans
a hiericho iuxta aquas ab heliseo sanatas
z arabes stant ibi. Et inde discurrēbāt et
occidebant transeuntes. Iuxta quod dñs
scripsit pabolam de illo qui iter faciebat
a hierlm̄ in hiericho. Luc. x. ca. Et modo
dicit quarantana. Ductus autē iesus in il
lud desertū a spūsancto. vt dicit Gregori;
in omel. quod expresse Lucas. ca. iij. p̄f
tes. Inquit em̄. Iesus plenus spūsancto
egressus est a iordane z agebat a spū in de
sertum. Et cū ieiunasset quadraginta die
bus z quadraginta noctib; postea esurijt
Lucas autē dicit. z nihil māducauit illis
diebus. Vbi pro ampliori intelligentia
tria dubia oriuntur.

¶ Prīmū est de christi puerfatione.

¶ Secundū de christi manducatione.

¶ Tercium de christi ieiunatione.

¶ Prīmū dubium est de christi puerfatione
q̄re. s. nō fuit semp; in deserto z solitudine:
sed voluit inter hoīes puerfari. Ad quod
respondet sc̄tūs Tho. in. iij. p̄e. q. xl. q. cō
uersatio xp̄i talis debuit esse vt pueret si/
in incarnationis fm̄ quā venit in mundū

Venit autē in mundū. Prīmū q̄dē ad ma
nifestandā veritatē. sicut ipse dicit Joh̄s
xix. c. In h̄ natus sum z ad h̄ veni in mun
dū vt testimoniu; p̄bideā veritati. Et ideo
nō debebat se occultare vitam solitariam
agens: sed in publicū p̄cedere publice p̄
dicando. Vñ Luc. iij. c. dixit illis q̄ vole
bant eū detinere. Quia z alijs ciuitatibus
opret me euāgelizare regnū dei: qz iō mis
sus sum. Secūdo venit xp̄s in mundum
ad h̄ q̄ hoīes a peccato liberaret. fm̄ illud
i. ad Thimo. i. ca. Christus iesus venit in
hūc mundū p̄tiores saluos facere. Et iō
vt Cris. dicit. Licet in eodē loco manēdo
posset om̄s ad se attrahere vt eius p̄dica
tionē audirent. nō tñ hoc fecit. p̄bens nob;
exemplū vt pambulemus z requiramus
peuntes. sicut pastor ouem p̄ditam z me
dicus accedit ad infirmū. Tercio venit
xp̄s in mundū vt p̄ ipm̄ habeamus acces
sum ad eū. vt dicit ad Ro. v. ca. Et ita sa
miliariter cū hoib; puerfando pueniens
fuit vt om̄ib; fiducia daret ad se acceden
di. Et hoc dī Bath. ix. ca. Factum ē dis
cūbente eo in domo: ecce publicani z pec
catores veniētes discūbebant cū iesu z di
scipulis ei. Sup; q̄ verba Hiero. ait. Vñ
deant peccatores publicanū a peccatis ad
meliora puerfum locū inuenisse p̄nie. Et
id etiā ipsi nō desperent salutē. Sed p̄tra
dicta posset quis arguere ostēdens q̄ xp̄us
debuit solitariā agere vitā. Prīmū quia
oportebat ipm̄ ostēdere se nō solū hoīem: s;
etiā deū. Sz deū nō puenit cū hoib; puer
fari. Vñ em̄ Daniel. ij. c. Exceptis dñs q̄z
nō est cū hoib; puerfatio. Et p̄hs dicit in
i. Politice. q̄ ille q̄ solitarius viuit aut est
bestia. s. si hoc p̄pter sn̄iam faciat: aut ē d̄s
si hoc faciat p̄pter p̄templandā veritatē.
q̄ videt q̄ nō debuit xp̄s cū hoib; puerfa
ri: sed solitarius vincere. Secūdo debuit
xp̄us vitā p̄fectissimā ducere. p̄fectissima
autē ē vitā p̄replatiua. Ad vitā autē p̄repla
tiua maxie p̄perit solitudo fm̄ illd̄ Osee ij
ca. Duccā eū in solitudine z loquar ad cor
eius. q̄ videt q̄ xp̄s debuit solitariā ducere
vitā. Tercio puerfatio xp̄i debuit esse vni
formis. qz sp̄ in eo debuit apparere q̄d est
optimū. s; q̄nq; xp̄s solitaria loca q̄rebat
urbas declinā. vt Remig. dicit sup; 2° Mac.

Ita refugia legiſt dñs habuiſſe. Nam
montem: z desertum. ad quoz alterz quo-
tientiſcūq; a turbis cōprimabaz ꝑ deſcen-
debant. ergo ſemp debuit ſolitariā vitam
aggere. Ad ꝑmū argumentum reſpondet
ſanctus Tho. qꝫ xp̄us ꝑ humanitatē ſuaz
voluit manifeſtare diuinitatē. Et ideo cū
hominibꝫ ꝓuerſando qđ eſt ꝓprium hois
manifeſtauit diuinitatem ſuam ꝑdicā-
do z miracula ſaciendo: z innocenter z iu-
ſte inter hoies ꝓuiuendo. Ad ſecundū ar-
gumentū dicſt qꝫ vita ꝓtemplatiua ſimpli-
citer eſt melior q̄ actiua. que occupat circa
corpales actus. Sed vita actiua ſm quā
aliquis ꝑdicando z docendo ꝓtemplata
alijs tradit eſt ꝓfectior q̄ vita que ſolum
ꝓtemplat. quia talis vita ꝓſupponit abū-
dantiā ꝓtemplationis. Et ideo xp̄s ta-
lem vitam elegit. Ad terciā ꝑo dicimus qꝫ
xp̄s voluit dare exemplū ꝑdicatozibꝫ qđ nō
ſemp debent eſſe in publico. Ad hoc aſſi-
gnari ꝓnt tres rationes. qꝫ chriſtus qñqꝫ
retraxit ſe a turbis. Prima ratio fuit ꝓpter
corpalem quietem. Unde ſcribit Marc
vi. c. qꝫ dñs dixit diſcipulis. Venite ſeorſū
in desertum locum z requieſcite pauillum
Erāt emꝫ ꝓueniebant z redibāt mlti: z nec
ſpatiū manducandi habebant. Secunda
rō fuit ꝓpter orationem. Hinc Lucas. vi.
ca. inquit. Erāt in montem ſolus orare z
erat pernoctans in oratione dei. Ubi di-
cit ambroſius. qꝫ ad ꝓcepta virtutis ſuo
nos inſormat exemplo. Tercia ratio qꝫ
chriſtus qñqꝫ retraxit ſe a turbis fuit vt do-
ceret fauorē humanū vitandū. Unde ſup
illud Math. v. c. Videns Jeſus turbas
aſcendit in montē. vt ꝑ hoc qꝫ nō in ciuita-
te z foro: ſed in monte z ſolitudie ſedit eru-
dit nos nihil ad oſtentationē ſacere. z a tu-
mult. bz a bſcedere magis cū de neceſſarijs
oporteat diſputare. ¶ Secundū dubiū eſt
de chriſti manducatione cur vitz chriſtus
nō ſemp aſteram vitaz duxit. vt Joſhes
baptiſta. nec ſemp ieiunauit: ſed mandu-
cauit z bibit: etiā cum publicanis z pecca-
tozibꝫ. Ad qđ ita rñdet ſanctus Tho. qꝫ cō-
nemenſiſſimū eſt cum quis cū alijs ꝓuer-
ſatur: vt ſe illis in ꝓuerſatiōe ꝓformet ꝫ
illud. i. ad Corinth. ix. ca. Om̄ibꝫ om̄ia
factus ſum. Quare chriſtus ꝓuerſans cū

hominibꝫ ꝓpter illoz ſalutem. voluit ſicut
ceteri in cibo z potu ſe habere. Sicut enī
licita z laudabilis eſt vita illius qꝫ a ꝓſo-
rio hoim ſegregatus abſtinentiam ſeruat
ita z vita alterius qꝫ in ſocietate poſitus
manducat z bibit. Nam abſtinentiam ci-
bi z potus nō ꝓtinet ad ſalutem. ſm illud
ad Ro. xiii. ca. Regnū dei nō eſt eſca z po-
tus. ¶ Terciū dubium erat de chriſti ieiu-
natione. Cur voluit in deserto chriſtus iei-
unare. Non eſt dicendū qꝫ ad reſtrena-
dam ſenſualitatē: que erat ꝓfecte obediēs
rōni. nec ad eleuationē mentis que erat
vnita deo ꝓfecte. nec ad virtutes acquirē-
das que erant om̄is in ipſo. Ergo ieiuna-
uit ꝓpter noſtrū exemplū. Unde Criſoſt.
ſup Math. inquit. Ut diſcas qꝫ magnū
bonū eſt ieiuniū z qualiter ſtaturū eſt ad-
uerſum dyabolū. z qñ ꝓſt baptiſmum
nō laſciuit: ſed ieiunio oportet intendere.
ipſe ieiunauit nō eo indigens: ſed nos in-
ſtruens. Quare autē tanto numero ieiunauit.
Ratio eſt ſm Criſoſt. Ne minor vi-
deat moysē z helyā qui tot diebz ieiunaue-
rūt. nec vltorius ꝓtraxit. ne diabolus ipm
ſupra hoim aliquid exiſtimaret dum ex-
m̄os ꝓphetaz in qñtate diez ſuperaret.
Sed hic querunt nōnulli cū chriſtus nil
comederet illis quadraginta diebz z qua-
draginta noctibꝫ z non eſurierit. A quo fa-
cta fuit illa ſuſtentatio vt nō eſuriret. Et
ad hoc dicere poſſumus qꝫ tribꝫ de cauſis
potest aliquis nō ſentire famē. Primo ex
redēdantia glorie aie in corpus ſm qꝫ dñs
corpi aliqua qualitas glorioſa ꝫ modū ha-
bitus vel diſpoſitionis vt ſit impaſſibile.
z ſic erit in beatis ꝫ modū habitus ima-
nentis. Unde Apoc. viij. ca. dicat. Non eſu-
riēt neqꝫ ſitient amplius. Et ſic potuit fu-
iſſe in chriſto. vt ſicut diſmiſit gloriā aie re-
dundare in corpus q̄cum ad claritatē in
transfiguratione ꝫ modū diſpoſitionis trā-
ſeuntis z nō immanentis. ita agere poterat
q̄cum ad impoſſibilitatē humida calore.
Secūdo poſteſt aliquis nō ſentire famem
ex aliqua virtute cibi ꝫ ſuſumpti foriſifican-
tis humidū radicale z ſpeciei virtutē. z h̄
ſiue illa virtus ſit naturalis illi cibo ſicut
erat in ligno vite. vel ſupnaturaliter data:
ſicut in cibo data. Helye. iij. Regū xix. ca.

In cuius fortitudine ambulabat quadraginta diebus et quadraginta noctibus. Sic potuit esse in christo quod preassumpsisset aliquem cibum cui talis virtus sit diuinitus data. Tercio potest contingere quod aliquis non sentiat famem ex suspensione actionis caloris naturalis per virtutem deitatis immediate ita quod vita remaneat nulla ex superioribus causis existente. Et hoc fuit diuine virtutis solium in christo cuius esse diuini erat esse existere illius hominis. Si hoc diceret quod ex quo christus non esuriebat ieiunando non prebuit exemplum penitentie et patie. Respondemus quod hoc non sequitur quod postea esuriret. Insuper sic martyres propter excessum diuine dilectionis et confirmationem voluntatis diuinitus expectantione glorie quicquid non sentiebant tormeta nec tamen minus merebantur aut dabant exemplum patie. Ita hic christus. Si omnis dubitatio soluitur quod postea esuriret. Contemplare nunc fidelis animas illi qui astantibus cunctis a limina prestat et vitam pro tuo amore fame ac siti. Sepius laborantem et propterea illi atque inspicere diligenter quod precipue tribus vicibus inuenit ad comedendum siue bibendum. Esuriret equidem post ieiunium et ante ministerium angelorum non habuit nisi lapides. Esuriret adhuc in via dum ex berbania descendens pergebat hierusalem: et non inuenit nisi folia ficus. Ut scribitur Matthei. xxi. c. Tandem sitiuit in cruce: et oblata fuit ori eius spongia aceto plena quam si ad sensum mysticum referamus cum Christi continuo christus esuriret et sitiaret salutem nostram. Plerique illi lapidea corda omni duricie plena prestant. nec illi timet nec diligit: ut vel timore vel amore abducantur a virtutibus. Alii hoc folia sibi et bona verba sine fructibus prebent. sicut faciebant pharisaei quos redarguit Matthei. xxv. c. dicens. Hypocrite bene de vobis prophetauit Esaias. Populus inquit labijs me honora. cor autem eorum longe est a me. Nonnulli insuper aceti ei porrigunt ad bibendum. hi sunt qui vel mundano amore cepti non solum non corriguntur sua delicta: sed quod grauius est detrahunt christo et imple verba siue blasphemata temere loquuntur de deo. Aliunt quicquid. Si christus in cruce voluit mori quid nobis imputet sibi. Si deus erat cur non absque ignominia sue crucis indulsit hu-

mani generi. Et filia sacrilegis buccis publice resonantes erga christum nulla pietate mouentur. O pessimum genus hominum. O mentes nequissime. O denique ingratiissimi peccatores. Sustinuit saluator noster ab utero virginis usque ad patibulum crucis tot labores. tot cruciatum et penam ut quantum nos diligebat cognosceremus. Post hoc exactos quod quadraginta dies ieiunij sui voluit pro nobis peccatoribus esurire. De temptatione christi quare scilicet dyabolus temptauit eum. qualiter apparuit et cur christus voluit temptari. Ca. II.

Secundum mysterium contemplandum in hoc sermone dicitur per pugnam. de qua Bartholaeus ita sequitur. Accedens temptator. scilicet dyabolus. sicut patet Luc. iij. cap. dixit ei. etc. Ubi tria dubia sunt declaranda.

Primum dicitur inductio.

Secundum apparitio.

Tertium ratio.

Primum dubium declarandum dicitur inductio quod. scilicet motiuo dyabolus inductus est ut temptaret christum. virtus namque eius demonibus nota erat. Dicitur enim Luc. iij. c. Exibat autem de montibus multis clamantia et dicentia. quod tu es filius dei. et increpans non sinebat ea loqui: quod sciebant ipsum esse christum. Vtrum ergo videtur quod dyabolus christum temptauerit. nam temptare est experimentum sumere: quod non fit nisi de re ignota. Ad quod respondet sanctus Thome. iij. pre. q. xli. q. sic Augustinus. dicitur. li. de ci. dei. Christus tamen innotuit demonibus quantum voluit non propter id quod est vita eterna: sed propter quedam temporalia sue virtutis effecta. ex quibus quandam pietatem habebat christum esse filium dei. Sed quod rursus in eo quedam signa humane infirmitatis viderentur. non pro certo cognoscebant esse filium dei. Et ideo dyabolus eum temptare voluit. Hinc ait Christus. quod audies dyabolus in christi natiuitate angelum pastoribus annunciantem. angelorum multitudinem tubilantem Iohannem digito demonstrantem. patrem in baptismo testificantem. spiritum sanctum in columbe specie descendente. et nunc quadraginta diebus et noctibus ieiunantem. Eum esse dei filium suspicatus est. Sed postmodum videns eum esurisse ipsum esse dei filium plurimum dubitauit. Non enim credebat posse dei filium esurire. Et hy

larius sup **D**arh. dicit. **T**emptare xpm
dya bolus nō fuisse aulus: nisi in eo p esu/
ritiois infirmitatē q sunt hois recognosce/
ret. Et **Greg.** exponēs illud Si filius dei
es inq̃t. Quid sibi vult talis sermonis ex/
orsus: nisi qz cognouerat dei filiū venturū
esse: s; venisse per infirmitatē corporis nō
putabat. ¶ Scdm dubiū declarandū di/
citur apparitiois. qualiter. I apparuit xpo
dya bolus in hac temptatōe. Et ad hoc di/
cit glo. Om̃ia q de xpi temptatiōe hic di/
cunt corporeis sensib; p̃plera sunt. Et fm̃
quosdā credit q temptator ille fuit lucifer
p̃rimus peccator: z maximus temptator.
Iuxta illud qd saluator noster dixit **Iohā.**
xij. ca. Venit em̃ princeps mundi huius z
in me nō habet quicq̃. ¶ Tertiū dubiū
declarandū dicit ratiōis. Quare scz xps
temptari voluit. Ad quod assignant̃ tres
p̃cipue rōnes. P̃tima fuit ppter nostraz
instructionē. Instruxit quippe nos vt sci/
remus parata esse nobis dya boli pugnaz
a qua nullus quantūcumq; sanctus imu/
nis exst̃it. Ideo **Hylarius** sup **Darh.**
ait. In sanctificatis maxime dya boli tem/
ptamēta crassant̃. qz victoria magis est ei
exoptanda de sanctis. Et sapiens **Eccles.**
sistat̃ i. h. ca. inquit. Fili accedes ad serui/
tutē dei sta in iusticia z timore z p̃p̃ara a/
nimā tuā ad temptationē. Et **Aug.** tra/
Faustū. Nullus est homo tanta iusticia
p̃ditus cui nō sit necessaria temptatio vt
ad profitendū vel ad pbandū. Et **Greg.**
xliij. moral. Vltus nostri itiner; nequaq;
peragit sine munere temptatiōis. Hic m̃
or̃t̃ difficultas qm̃ xps tēptatiōis se exposu/
it. Cum g̃ eius temptatio sit nostrū exem/
plū. videt q et̃ia ali; debeāt se ingerere ad
temptatiōes suscipiendas. qd m̃ videt esse
periculosum. cum potius temptationū oc/
casionē vitare debeamus. Ad hoc r̃idet
sanctus **Tho.** q duplex est temptatiōis
ocasio. Vna quidē ex parte homis: puta
cum aliq; se peccato p̃p̃inquū facit oca/
siones peccati nō euitas. Et talis occasio
temptatiōis est vitanda. sic dictū est **Loth.**
Gen. xij. ca. Ne stereris in om̃i regiōe cir/
ca sodomā. Alia p̃o temptatiōis occasio ē
ex parte dya boli: q semp inuidet ad melio/
ra tendentib; z talis occasio nō est vitan

da. qm̃ vt inq̃t **Paulus.** I ad **Cor.** x. ca. s.
Fidelis deus q nō patit vos temptare su/
pra id qd potestis: sed facit cū temptatiōe
prouentū. Ex hac p̃o temptatiōe cum del/
aditorio deuicta corona victorib; da/
tur. Unde **Iacobi.** i. ca. vj. **Beatus** vir q
suffert temptationē qm̃ cum probatus fu/
erit accipiet coronā vite quā repromisit d̃s
diligentib; se. Secunda ratio quare xps
voluit temptari fuit ppter temptatoz p̃so/
lationē vt scz temptatis p̃solationē daret
Fuit quidē temptat̃ statim p̃ba p̃simū qm̃
scz a patre filius fuerat appellatus. z sp̃i/
tus sanctus in columbe specie manserat su/
per eum. z celi sibi vili sunt aperi. z dieb; q
draginta noctib; seiuauerat: vt daretur
intelligi q si aliquis temptat̃ ppter hoc nō
est minus dei filiatiōe dignus. nec sua pe/
nitentia deo est minus accepta. Tertia rō
quare xps temptari voluit fuit ppter dya/
boli p̃fusionē. vt ip̃e dolo inuidia z mal/
icia plenus superatus a xpo p̃fusus abiret
sicut apparebit in sequētib;.

¶ Quare christus superauit omnes dya/
boli temptationes z de modo illarū tem/
ptationum. **Ca. III.**

Tertiū mysterium con/
templandū de dño iesu xpo di/
citur victorie. Vicit nāq; dya/
bolū qui sp̃itualiē hoīem nō statim d̃ pec/
catis grauib; temptat: sed paulatim a le/
uiorib; incipit. vt ad grauiora perducat.
Idcirco de triplici vicio conatus est chri/
stum temptare.

¶ Primo de gula.

¶ Secundo de inani gloria.

¶ Tercio de auaricia.

¶ Primo temptauit xpm de gula dicens:
Si fili dei es: dic vt lapides isti panes fi/
ant. Hic **Hieronimus** ita loquit̃. Vane
agis demon. si filius dei est decipi nō pote/
rit. si purus hō: lapides in panes p̃uētere
nō valebit. Cum multa fuit astutia dya/
boli. qz cogitabat intra se. Si faciat quod
sua deo: cognoscā ip̃m esse deū. Si nō faci/
at: adducet eum ad p̃sumptionē facien/
di. Nec temptauit eum de cibis delicatis:
sed tm̃ necessarijs. qz arbitrabat eum virū
bonū qui tm̃ purus homo fuisset nō deus

presumes lapides in panes: cōuertere. vt corporali sue fami subueniret. ob hanc in / ordinationem vitii gula incurreret. At xps qd deus verus erat lapides in panes puertere noluit: qd vtiq; facere potuisset. qz mtracula fienda erant ad vtilitatem fidelium: nō ad instantiā dyaboli. nō ei dyabolus supplicat: sed temptat. Anno pō sequenti pia mater impetravit qd aqua in vinū puerteret in chana galilee. Rēdit itaq; dyabolo xps vt sic dubi? remaneret atq; deuictus. Scriptū est Deut. viij. ca. Nō in solo pane viuūt homo: sed in omni verbo qd proce- dit de ore dei. qd potest intelligi de verbo predicatione quo anima viuūt per gratiā. vt sit sensus. Sicut panis est cibi corporis: ita ci- bus scripture est ciuitatis. Unde xps di- cit. Johā. ca. vi. Verba q̄ ego locutus sum vobis spūs et vita sunt. tante efficacie ver- ba xpi fuerunt tanq; grauitate doctissime: qz prolata: vt nesciret dyabolus aut ptra- dicere aut replicare. Quare processit ad id in quo spirituales virtutes qnq; deficiunt. vt scilicet ad ostentationē operent qd per- tineret ad inanē gloriā. Ideo scdo de hoc vi- tio ipm temptauit. Inde nāq; Matthe? tunc. s. finita priorē rēptatōe assumpsit eū dyabolus. Quod pōt dupliciter intelligi. Vno mō qd supra se acceperit. Et sic vt di- cit Greg?. Mens hoc refugit humana. et hoc audiēs expauescit sed nō est mirū qd p- misit se sic a dyabolo assumi. si p- sideret qd permisit se a mēbris dyaboli. s. ex eius in- stigatōe flagellari et crucifigi. Alio modo potest intelligi per pcomitationē quasi di- cendo venias mecum. sicut Matthe. xviij. c. Assumpsit Iesus Petru Jacobū et Johā nem. Et Lu. xviij. ca. Assumpsit duodeci discipulos. et. Dyabolus itaq; assumpsit xpm. vel primo modo vt dictū est. Et sūm Ebrys. Agebat quantū in se erat vt ab o-ibus videret. Et xps dyabolo nesciente fa- ciebat vt nemo illū videret. Vel assum- psit eum scdo modo i sanctā ciuitatē. i. ierusalem que sic nominat. qz diuino cultui erat deputata. Et statuit eum supra pinaculū templi. Quidā dicunt qd pinaculū erat lo- cus eminens siue pulpituū vbi lex promul- gabatur. Nicolaus vero de lira dicit. Qd erat rectum templi quod erat desuper pla-

num. quia sic fiebant tunc domus palestini- norū. Dixit ergo dyabolus christo. Si fi- lius dei es mitte te deorsum. Scriptū est em scz in psal. Angelis suis deus manda- uit de te. vt custodiant te in omib; vijs tuis. Que scriptura scdm Augustinū de membris dicitur nō de christo. Allegauit vero dyabolus scripturā. quoniam in priori pugna fuerat a xpo p scripturā cōclusus. Sed ipse deus incarnatus iterū sibi respō- dit. Scriptū est Deut. vi. ca. Nō tempta- bis dñm deum tuū. Dñm quis temptat cum habet naturali auxilio vel ratioe qd faciat et tamen cōmittit se periculo. vt ex- periat an deus possit vel veller liberare. Mittere itaq; deorsum periculū erat sūm naturā. et miraculū facere tunc nō erat ex- pediens. ¶ Tertio dyabolus temptauit christum de auaricia. produxit quidē tem- ptationē ad id quod iam nō est spirituali- um virōi sed carnaliū. scz vt diuitias et gloriā mundi pcupiscant vsq; ad contem- ptum dei. Et ideo in primis duob; tem- ptatōibus dixit. Si filius deus. nō autē in tertiā: que nō potest spiritualibus con- uenire. Sequitur ergo euangelista. Itēz assumpsit eum dyabolus in montē excel- sum: qui scdm aliquos distat a loco qua- ratane siue ieiunij duobus miliaribus. Et ostendit ei omia regna mundi. scdm Ebrysostomū. Non est intelligendum qd videret ipsa regna vel ciuitates vel aurum vel argentū. Sed partes in quibus vnū / quodq; regnū vel ciuitas posita est. Dya- bolus ergo digito demonstrabat. et vnus- cuiusq; regni honore et statum verbis ex- ponebat. Vel scdm Rabanū ostendit qd vanitatem pompe mundane quā ipse dya- bolus diligebat qd speciosa sit et desiderā- bilis verbis demonstrauit. vt ad amandā illam ipm induceret. Vel scdm Origenē ostendit ei quomodo ipse per diuersa vitia regnabat in mundanis. in quibuscūq; s. p- superbiā. in quibuscūq; per auariciā. in quibuscūq; per luxuriā. vt exemplo multu- dinis posset ad consentiendū facilius in- clinari. Prima expositio magis consonat littere sancti euangelij. Propterea vt scri- bit Lucas. iij. cap. dyabolus dixit. Qm- nia michi tradita sunt; et cur volo do illa.

Ventitus est q̄ est mēdaꝝ z p̄ mēda-
ciꝝ. q̄ vt inq̄t Dauid in ps̄. Dñi est terra z
plenitudo ei⁹ orb̄ terraz z vniuersi q̄ habi-
tant in ea. Et iterū. Qui sunt celi z tua est
terra: orb̄s terre z plenitudo ei⁹ eius tu fan-
dasti. Vēdario itaq; suo satagebat dya-
bolus xpm seducere. Et ibid̄ dicit. Hec oīa
tibi dabo si cadens adoraueris me. Tunc
dixit ei Iesus. Va de satana. s. fm̄. Hīero.
in in fernū q̄ paratus est tibi z angelis ei⁹.
Scriptū ē ei. Dñm deū tuū adorabis z il-
li soli seruiēs. Nō dixit hec verba exprobra-
tius in p̄ima z scda temptatōe: s; in ista.
q; hic diuinū vsurpare volebat honorem.
Tunc reliquit eū dyabolus. z ecce angeli
acceserūt z ministrabāt ei. Reliquerāt em̄
angeli ip̄m iesum vt dicit Nicolaus de li-
ra ad tps̄. vt diuinitas eius dyabolū ma-
gis laceret z vt pueniētius locū p̄templā-
di haberet. z vt victoria ip̄ius xpi excellen-
tia appareret ex hoc q̄ solus ip̄m deuince-
ret. Et ideo victo temptatore z p̄sulsōe
recedente acceserūt angeli z ministrabāt
ei sicut vero dño p̄p̄i serui. Ex quo appa-
ret diuinitas xpi: q; nulla natura ē supra
angelicā nisi diuina. Credunt autē m̄n-
strasse illi etiā cibū naturalē. sic fecit Be-
lie. In sup̄ cibarunt illū spirituali delecta-
tione collaudando z benedicēdo sanctum
nomē eius. qd̄ z nos semper benedicam⁹
in secula seculorū Amen.

¶ Sermo duodecimus de dulcissimo ad-
mirandog; spectaculo trāfiguratiōis xpi.

Dixit illos in montē
excellsum. Scribunt hec ver-
ba Matth. xviij. cap. Rem-
grandē atq; mirabilē opera-
tus est xps in sua trāfiguratiōe locū da-
Ad cuius spectaculū delectabile nō omēs
apostolos voluit adesse. Tum q; secreta
nō sunt omib; reuelanda. tum q; debent a
maiorib; in alios deriuare. sicut fit in cele-
sti ierarchia. vt refert Dionys. Tum etiā
vt Damas. dicit. Ne iudas indignus in-
teruen̄ s̄et q̄ nec solus repellendus erat:
ne ad inuidiā indignationēq; p̄uocaret
Admissi sunt p̄o tres. Petrus p̄pter pro-
p̄tatiā feruoris fidei. Iohānes p̄pter excel-
lentia virginitatē z Iacob p̄pter p̄iorita-

tem martyriū. q; p̄imus sustinuit marty-
riū p̄pter xpm. vt p; Act. iij. c. His reuela-
ta sunt altissima mysteria xpi: q̄ nullus va-
leret ingenio ac p̄p̄is sensib; p̄prehendere.
Que tñ postmodū a eis p̄dicata sūt z ab
euangelistis descripta ad vilitatē z erudi-
tionē nostrā. Propterea vt mens nostra il-
lustret veritatis splendore z dñm xpm pio
veneremur affectu in p̄senti sermone de
triplici sublimi excellēciā dignitate. s. alia /
toris nostri dicemus: quā tribo discipulis
p̄nominatis in sua trāfiguratiōe mon-
strauit.

¶ Prima dicis claritatis.

¶ Secunda superioritatis.

¶ Tertia equalitatis.

¶ De claritate corporis christi in trāfisi-
guratione in qua monstrata fuit discipu-
lis dignitas eius. Ca. I.

Prima sublimis et excel-
sa dignitas dñi iesu xpi tribus
apostolis demonstrata dicis cla-
ritatis. vt em̄ inquit Barthol. Trāfisi-
guratus est ante eos. nō q̄ mutauerit illi
amenta corporis vel amiserit p̄stina for-
mā z facie. vt Hiero. ait. sed p̄pter clarita-
tis vultus eius imēsitatē. de qua dicitur
Resplenduit facies eius sicut sol: z vesti-
menta eius facta sunt alba sicut nix. Pla-
cuit autē sibi sic trāfigurari z claritatem
ostendere. qm̄ p̄nunciata passiōe sua di-
scipulis. vt scribit Matth. xvi. ca. illos in-
duxit ad sue passiōis sequelā dicēs. Si q̄
vult post me venire. s. meā doctrinā z facta
sequendo. abneget semetip̄m. s. affectū hu-
manū. nō solum meā passiōē non impe-
diendo: sed etiā me in hoc imitando. z tol-
lat crucē suā. s. paratus sit in aio volunta-
rie crucē portare in qua crucifigat ignomi-
niose. fm̄ Nicolai de lira. Oportet autē ad
hoc q̄ aliquis directe procedat in via q̄ fi-
nē aliquāter p̄cognoscat. Et p̄cipue
qñ via est difficilis aspera z laboriosa. si-
nis p̄o iocundus. Tum ergo xps per suā
passiōē ad h̄ puenit vt gloriā optineret
nō solū aie quā habuit a p̄ncipio p̄ceptio-
nis: sed etiā corporis. fm̄ illud Luc. vi. c.
Oportuit pati xpm z ita intrare in gloriā
suā. Ad quā etiā perducit eos qui vestigia

sue passiois sectant. Ideo dñes fuit ve
discipulis gloriā claritatis ostenderet. cui
suos electos figurabit. Unde Paulus
ad Philipens. cap. iij. dicebat. Saluatore
expectamus dñm iesum xpm q̄ reforma
bit corpus humilitatis nostre pfiguratur
corpori claritatis sue. Sed vt pars ista lu
cidius explanetur tria erunt dubia decla
randa.

¶ Prīmū verū claritas illa quā xps ostēdit
in facie fuit i eius corpe sicut i subiecto.

¶ Scdm verū illa claritas fuit glorioſa.

¶ Tertiū verū p claritatē pueniēter signi
ficet gloriā corporis beatorū.

¶ Ad prīmū dubiū responder Alexander
in. iij. volumine sūme. q̄ claritas illa fuit i
corpore xpi tanq̄ in subiecto nō tñ in ae
re circūstante. Inquit em̄ Lucas. ix. c. Fa
cta est dum oraret species eius altera. id ē
alterata. vt dicit glo. quod nō pōt esse nisi
fieret i mutatio circa ipam. Aliter tamen
erat claritas in veste. et aliter in corpore: qz
in corpore erat ab exteriori. vt dicit. et ita
vt in subiecto. sed in veste ab exteriori. s. a
super fuso splendore faciei. Ratio aut̄ qua
re claritas fuit in corpore sicut in subiecto
nō in veste. qz vestis nō erat glorificabilis
sed bene erat glorificabile corpus. et ppter
hoc ad ostendendā gloriā querit i futura
resurrectiōe que erit in corpore sicut in sub
iecto. sic debuit esse claritas illa in transſi
guratōe. ¶ Ad secundū dubiū responder
sanctus Tho. iij. parte. q. xlv. q̄ claritas il
la quā xps assumpsit in transfiguratione
fuit claritas glorie quantū ad essentia. nō
tñ quantū ad modū essendi. Claritas em̄
corporis glorioſi deriuat ab aie claritate.
vt Aug⁹ dicit in epla ad thessalon. Simi
liter claritas corporis xpi in transfigura
tione deriuata est a diuinitate ipsius. vt da
masceus dicit et a gloria aie eius. q̄ em̄ a
principio pceptiōis gloriā aie nō redunda
ret ad corpus ex quadā dispensatiōe diui
na factū est: vt in corpore passibili nostre re
demptiōis expleret mysteria. Nō tamē p
hoc adempta est potestas xpo deriuandi
gloriā aie ad corpus. Et hoc idē fecit qn
tum ad claritatē in transfiguratione. aliter
tamē q̄ in corpore glorificatio Nam ad cor
pus glorificatū redundat claritas ab aia

sicut quedā qualitas permanēs corpus af
ficiens. Tñ fulgere corporaliter nō est mi
raculosum i corpore glorioſo. Sed ad cor
pus xpi in transfiguratione deriuata est cla
ritas a diuinitate aia eius. nō per modū
qualitatis immanentis et affictis ipm cor
pus: sed magis per modū passiois transe
untis. sicut cum aer illuminat a sole. Tñ
ille fulgor tunc in corpore xpi apparet mi
raculosus fuit. sicut et hoc ipm q̄ ambula
uit super vndas maris. Ex quo nō tenet
opinio hugonis de sancto victore qui dixit
q̄ xps assumpsit dotes claritatis in trans
figuratione. agilitatis ambulando super ma
re. subtilitatis egrediendo de clauso virgi
nis utero. quia dos nominat quandā qua
litate immanentē corpori glorioſo: sed mi
raculose habuit ea que pertinet ad dotes
Et est simile quantū ad animā de visione
qua Paulus vidit deum in rapto. Illa er
go claritas fuit claritas glorie modo dicto
sed nō corporis glorioſi. Ideo inquit Be
da super. xviij. c. Matthei In corpore mor
tali ostendit nō immortalitatem: sed clarita
tem simile future immortalitati. Sed ppter
ea querūt nōnulli. An solū xpi corpus
transfigurabile. Nam scribit de moy
se Exodi. xxxij. ca. q̄ apparuit facies ei⁹
cornuta ex sortio sermonis dñi ex mari
mo splendore. Et. ij. ad Ebor. iij. ca. dicit
q̄ nō poterāt filij israel intendere in facies
Moyſi ppter gloriā vultus eius. In sup
de beata virgine dicit gloſa super illo ver
bo Matthei. i. ca. Nō cognoscebat eam do
nec peperit filiū suū primogenitū. qz Jo
seph Mariā facie ad facie videre nō po
terat. Quare videt q̄ corpus moyſi et vir
ginis fuit transfiguratū Ad hoc dicit alex
ander i. iij. vbi s. q̄ aliter fuit similitudo glo
rie in facie moyſi. in beata virgine et corpo
re christi. In facie nāq̄ moyſi et beate vir
ginis fuit similitudo claritatis q̄ erat alte
rius generis simpliciter q̄ claritas glorie
Sed in corpore christi fuit claritas q̄ erat
eiusdē generis cum claritate glorie. et si nō
simpliciter tamen fm partē. Et hoc est qz
radius claritatis in facie moyſi fuit a con
sortio dei quē habebat spūritualiter in mē
te. Similiter radius claritatis in facie vir
ginis erat ex consortio dei quē nō solum ha
f 3

bebat spiritualiter in mēte: sed etiā corpo-
 raliter in ventre. Sed in corpore xpi fuit
 claritas ex vnione cum diuinitate et ania
 in parte superiori beata. Et ppter hoc nul-
 la alia ostensio claritatis debuit dici trans-
 figuratio sicut ista. qz solum illa que est i
 expressa similitudine ad gloriā debet dici
 transfiguratio. Et si ad hoc diceret q claritas
 moysi fuit maior claritate xpi: eo q nō
 poterat precipi nisi velaret. ergo magis fu-
 it ostensus claritatis glorie. Rūder Alex-
 ander. q nō fuit copiosior claritas glorie
 moysi q claritas xpi. Nam q claritas fa-
 ciat moysi nō posset videri fiebat nō qz ma-
 ior esset: s; qz offendebar et disgregabat vi-
 sum. Sicut etiā videmus de claritate so-
 lis que ppter hoc nō potest videri. S; cla-
 ritas apparet in facie ppterat delectas vi-
 sum et confortas: sic claritas glie q confortat et
 corroborat visū. vñ Apoc. xxi. c. Claritas
 ciuitatis supne pparat iaspidis. cuius cla-
 ritas demulcet et delectat aspectū. S; his
 obijci potest. qz dī q claritas corporis xpi
 fuit similis claritati solis que videt non
 potest. q nec ita videri potuit claritas cor-
 poris xpi. Respondemus q claritas cor-
 poris xpi dicitur similis claritati solis qz sol
 excedit in lumine omnes planetas. Tñ glo-
 sa dicit matth. xxi. c. Resplenduit facies
 eius sicut sol plus certe q sol: sed nō habu-
 it exemplū maius cui ppararet. Si pō ali-
 quis quereretur cur nō pparata fuit claritas
 illa claritati iaspidis sicut solis. Dicimus
 q licet claritas iaspidis sit delectabilis nō
 ita ita est omib; nota sicut claritas solis.
 Ad terciū tam dubiū est deuentendū an. i.
 per claritatē puenienter significet gloria
 corporis beatorum. Et videt q nō. Nam clari-
 tas nō solū est corporis gloriatorum: imo et
 communis aliorum corporum. Conuenientior autē
 est ostensio facta per proprietates prias si-
 cut per agilitatē impassibilitatē et subtili-
 tatē qz per cōmunes. Ad hoc ita pulchre
 dicit Alexander. q cū sint qtuor ppter a-
 tes fm quas ostendit gloriatio corporum
 ipa claritas est principalis ad quā conse-
 quuntur cetera. Naturā ei lucis psequit sub-
 tilitas. vnde lux per naturā habet subtili-
 tatem ad penetrandū corpora: maxime cor-
 pora transparentia. sicut patet in lapide

cristallino qui penetrat a luce. Similiter
 ad ipam consequitur agilitas. vnde mo-
 tus vel mutatio eius fit quasi subito. Si
 militer ad ipam psequitur impassibilitas
 vnde etiā nullū inquinamentū patit ab
 alijs. Qz q claritas presupponit oēs alias
 proprietates qui sunt corporis gloriatorum et
 nulla illarū ponit omnes alias. Ideo conue-
 nienter fit ostensio gloriatiois corporum
 per claritatē. Idcirco dominus in euangelio
 Matth. xxi. ca. Significas gloriā resur-
 rectionis nō multiplicat verba: sed perfe-
 cte integre et totaliter significat per claritā-
 tem cum dicit. Iusti fulgebunt sicut sol in
 regno patris eorum.

De apparitione Moysi et Helie qui cū
 xpo reuerenter loquebant exhibendo illi
 tanqz vero deo reuerentiā et honorē. Ca. II.

Scunda sublimis et ex-
 cella dignitas dñi iesu xpi apo-
 stolis demonstrata dicitur superio-
 ritatis. Quia em̄ vt ait Chrysostomus.
 Alij dicebant eum esse heliā. alij bteremiā
 aut vnū ex prophetis. Ideo capita prophe-
 tarū induxit. vt differentia appareat inter
 seruos et dominū ostendendo q nō erat he-
 lias neqz moyses: sed illis superior. imo et
 dominū se angelorum et hominū manifesta-
 ret. Ecce inquit Dicit deus. Apparuit il-
 lis Moyses et Helias cum eo loquentes
 Pro clarioze pō huius partis intelligētia
 tria sunt hic dubia declaranda.

Prīmū qualiter apparuerūt ibi Moyses
 et Helias.

Scdm quō discipuli cognouerūt illos.
 Tertiū quid loquebant.

Ad primū dubiū diuersimode respon-
 detur a multis. Quidā em̄ dicunt q moyses
 et helias nō apparuerunt ibi vere: sed
 imaginarie. Alij vero q angeli pro perso-
 nis eorum in assumptis corporibus in iporum.
 scilicet moyses helie similitudine apparue-
 runt. Nec fuit fictio quia illud angeli fece-
 runt et de intentione eorum quod ipi persona-
 liter fecissent. Sicut etiā dicit. Dominus
 locutus est ad moysen quando angelus in
 persona dñi loquebatur. Nonnulli autē asse-
 runt q apparuerunt ibi moyses et helias
 vere. Sed apparuit moyses in suo corpore

reassumpto ad tempus. Hoc videtur distinge
Aug⁹. in libro de mirabilibus sacre scriptu-
re. Nec mirum est quod pro tam magna re ad tem-
pus resurrexerit et realiter venerit. Alexan-
der autem in. iiij. dicit. quod apparuit ibi bellias in
corpore et anima. Moyses pro in anima tantum. Ut
enim inquit Aug⁹ ad paulinum in libro de cu-
ra pro mortuis agenda Alij sunt humana
rum lumines rerum. Alia diuinarum signa vir-
tutum. Alia suntque naturaliter. Alia que mi-
rabiliter sunt. Apparitio itaque animarum post
mortem secundum limites rerum non est possibilis: sed
solum secundum signa diuinarum virtutum sue solum
secundum diuinam potentiam et non secundum rerum naturam.
Anima igitur moysi apparuit ibi vere per di-
uinam potentiam. Sicut dicit Augustinus.
quod anime martyrum per diuinam potentiam presen-
tibus hominibus apparere. Et de presensore felice re-
fert ipsum apparuisse ciuibus nolantis pie a-
se discedit cum a barbaris nola oppugna-
batur. Sed tunc restat questio quoniam si anima
moysi tantum sine corpore apparuit cum ipsa sit
insensibilis quomodo potuit apparere aspectibus
apostolorum. Ad quod dicendum quod substantia spi-
ritualis apparet sensui duobus modis. Uno
modo per corpus assumptum sicut apparet
angelus. Alio modo per solam similitudi-
nem corporis quam facit in sensum et per quam
imutat sensum. Sicut enim angelus pote-
stare habet supra corpora ut sibi corpus pos-
sit assumere et apparere sensui per illud. Ita
habet potentiam ut possit aliquam similitudi-
nem corporis in oculo efficere et per illam
oculum imutare: ut ab oculo per illam perci-
piat. Sicut ergo mediante corpore potest
facere similitudinem que apprehendit ita et
sine corpore. Sic anima sancta que glori-
osa est habet illam potentiam. et hoc modo po-
tuit anima moysi apparere oculis corpo-
ralibus apostolorum sine corporis assumptio-
ne. ¶ Ad secundum dubium respondet Am-
brosius. quod discipuli cognouerunt moysen et
heliam ex habitu verbis et interna reuelatio-
ne. qui ut pie credi potest quod primum ibi ap-
paruerunt postea ad pedes iesu humiliter
et reuerenter dixerunt. Adoramus te chris-
te et benedicimus tibi: qui venisti per cru-
cem et passionem tuam redimere genus huma-
num. ¶ Ad tertium pro dubio dicit Lucas.
quod loquebantur de excessu quem complecturus

erat in iherusalem. Et vocat excessum passio-
nem eius. Primo propter excessum pau-
pertatem: quia non habuit in cruce ubi reclu-
naret caput. Secundo propter excessum hu-
militatem et obedientiam. Tercio propter exce-
dentem penalarum. Quarto propter excessum
caritatem. quibus virtutibus veluti quat-
tuor gemis eromant quattuor cornua cru-
cis. ¶ Quod affabilis erat ex utraque parte lo-
cutio illa. ¶ Quod benigna erat vox saluato-
ris. dum moysi et helie apostolis audienti-
bus loquebatur. Tunc Petrus prorupit in
mediu et dixit. Domine bonum est nos hic esse.
si vis faciamus hic tria tabernacula. tibi
vni moysi vni et helie vni. Et ut dicit lu-
cas etiam et marcus. Nesciebat petrus quid
diceret. Primo quod ibi perpetuo esse cupie-
bat tanquam si in visione claritatis corporis
christi beatitudo consisteret: cum beatitudo essen-
tialiter consistat in visione clara ipsius diuini-
tatis. licet aspectus humanitatis christi faci-
at ad premium accidentale quo sancti ma-
xime delectantur. Petrus autem in illa transfi-
guratione non vidit diuinam essentiam sic pau-
lus in raptu: sed tantum eius humanitatem in for-
ma gloriosa. Secundo nesciebat quid diceret.
quod sine passione christi se regnare putabat. Id
secus efficit in quodam sermone christum ita introdu-
cit loquentem Petre si habuerim? habet prophetarum
quod adimplebitur ut illud. Foderunt manus meas
et pedes meos et dinumerauerunt omnia ossa
mea. Si habuerim? cyrographum ad deum
diuidet. quis debitu soluet. Si hic man-
serimus que dixi tibi quomodo fient. Ecce
desia super te quomodo edificabitur. cla-
ues celorum quis accipiet. aut quem ligabis
vel solues. Hec ille. ¶ Quod suauis que io-
cunda erat visio diuinitatis. quando ita de-
lectabatur cor petri aspectus humanitatis.
petebat tria fieri tabernacula vni pro christo
in quo ipse cohabitaret. aliud pro Moysen
in quo iacobus permaneret. tertiu pro helia in quo
moyses iohannes. ¶ Petre oblitus videtur
proximorum tuorum et omnium que scripti sunt in libro
vite non pro tam paucis deus factus est homo
non tam exiguus erit numerus electorum. Sed
indulgendum est tibi. quod pre nimia dulcedi-
ne postulas quod fieri non debet. Propterea
ipso ita loquente. Ecce nubes lucida obum-
brauit eos. Ubi secundum doctorum sententiam trini

terio nax diuinax apostolis illis fuit
demonstrata. qz pater apparuit ibi in voce.
filius in carne. 2 spiritus sanctus in specie
nubis lucida. Quare aut in baptismo ap/
paruit in specie columbe 2 in transfigura/
tione in specie nubis lucide dicit Alexan/
der in. l. sume. q apparitio spiritus sancti fu/
it ad ostensionē plenitudinis gratie 2 veri/
tatis. q fuit redundās in xpo in baptismo
apparuit in specie columbe ppter secun/
ditatē que attendit in columba in quo si/
gnificat fecunditas gratie in xpo ad rege/
nerationē 2 sacramtorū sanctificationē In
transfiguratiōe vero apparuit in nube luci/
da. ad significandū plenitudinē veritatis
redundantis in xpo per modū doctrine.
Nam plenitudo veritatis in xpo fuit sicut
nubes ex qua generata est pluuia doctrine
Et dicit nubes illa fuisse lucida. qz de ple/
nitudine veritatis eius accepimus lumē
fidei 2 doctrine. Hieronymus vero super
Mattheū dicit de petro De frondi b; aut
tentorijs querebat tabernaculū: sed nubis
lucide operit vmbzaculo. vt distat in resur/
rectiōe nō tegmine domoz: sed sanctis pūis
gloria sanctos esse protegendos.
De equalitate patris 2 filij demonstrata
in voce quā audierūt discipuli. Ca. III.

Ertia sublimis 2 excel/
sa dignitas dñi iesu xpi apostol/
demonstrata dī equalitatis. Au/
dierūt nāqz vocē patris dicentē. Hic est fi/
lius meus dilectus in quo mihi bene pla/
cuit: ipm audite. De hac ita scribit Petrus
ij. epistola. c. i. Nō em̄ in doctas fabulas se/
cuti notā facimus vobis dñi nostri iesu xpi
virtutē 2 presentia: sed speculatores facti
illius magnitudinis. Accipiens em̄ a deo
patre gloriā 2 honore voce de lapsa ad euz
huiusmodi a magnifica gloria. Hic est
filius meus dilectus in quo mihi bene cō/
placuit: ipm audite. Et hanc vocē audiui/
mus de celo allatā cū essemus cum ipso in
monte sancto. Qualis em̄ pater talis fili/
etern⁹ pater⁹ fili⁹. imensus pater⁹ imensus
fili⁹. In creatus pater⁹: increatus fili⁹. Qps pater⁹
om̄ps filius. Sed pro declaratione huius
partis tria sunt hic dubia declarāda.
Prīmū vtrū processio verbi in diuinis

grue dicat generatio.

Secūdu vtrū pater possit dici pncipiū filij.

Tertiū vtrū filius sit alius a patre.

Ad primū dubij solutionē notāda sunt
tria theologica documēta sūm doctrinam
sancti Tho. i. parte. q. xxvij. Prīmū docu/
mentū q processio in diuinis nō est acapi/
enda sūm qd est in corporalib; vel per mo/
tum locale. vel per actionē alicuius cause
in exteriorē effectū. vt calor a calefaciēte in
calefactū. Sed sūm emanationē intelligi/
bile. vtpote verbi intelligibilis a dicēte qd
manet in ipso. Est ergo processio illa ab in/
tra nō ab extra. Ex quo id qd procedit ta/
li processu intelligibili nō est diuersum ab
eo a quo procedit. Immo quāto perfecti⁹
procedit: tanto magis est vnū cum eo a q
procedit. Manifestū est em̄ q quāto alt/
quid magis intelligit tanto pceptio intel/
lectualis ē magis intima intelligētī 2 ma/
gis vnū. nā intellect⁹ sūm h q actu intelligit
sūm h fit vnū cū intellectu. vñ cū diuinū sit
ligere sit in fine pfectiōis necesse ē q verbū
diuinū sit perfecte vnū cum eo a quo proce/
dit absq; diuersitate. Secūdu documētū
qd nomie generatiōis dupliciter vti mur.

Vno modo cōmuniter ad om̄ia generabi/
lia 2 corruptibilia. Et sic generatio nil a/
liud est qz mutatio de nō esse ad esse corru/
ptiōi opposita. Et vtriusq; subiectū est ma/
teria. 2 sic nō ponitur in diuinis. Secūdo
modo generatio dicitur proprie in viuē/
tibus. Et sic generatio significat originē
alicuius viuētis a principio viuēte con/
iuncto. 2 hec ppter dicit natiuitas. Non tñ
om̄e huiusmodi dicit gentiū. sed ppter qd
procedit sūm rationē similitudinis. Unde
pater nō habet rationē genti 2 filij: sed so/
lum quod procedit sūm rationē similitudi/
nis nō cuiuscunq;. Nam vermes que ge/
nerantur in animalibus nō habent ratio/
nem filiationis. licet sit similitudo sūm ge/
nus. Sed requiritur ad rationē talis ge/
nerationis q procedat sūm rationē simili/
tudinis in natura eius de speciei. Sic ho/
mo procedit ab homine 2 equus ab equo.
In viuētib; ergo que de potentia in a/
ctum vite procedunt. sicut sunt homines
2 animalia generatio vtrūq; generationē
includit. Si aut sit aliquod viuens cuius

vita nō exeat de potentia in actū pcessio si
qua in tali inuenit excludit oīno pmiā rō
nem generationis. Sed pōt hē rōnem ge
nerationis que est ppiā viuētū. Sit ḡ
pcessio verbi in diuinis habet rōnem gna
tionis. pcedit em̄ p modum intelligibilis
actionis que est operatio vite z a pncipio
puncto. z fm rōnem similitudinis. qz cō/
ceptio intellectus est similitudo rei intelle
cte z in eadem natura. qz in deo idem ē in
telligere z esse. Unde pcessio verbi in diui
nis dicit generatio z ipm pcedens dicit fi
lius. Si autē aliquis quereretur quare pces
sio verbi intelligibilis in nobis nō dicitur
generatio sicut in diuinis. Respondet q in
telligere in nobis nō est ipsa substantia in
tellectus. vnde verbū qd fm intelligibile
opationem pcedit in nobis nō eiusdē na
ture est cū eo a quo pcedit. Ideo nō ppiē z
cōplete competit ibi rō generationis. Sz
intelligere diuinū est ipsa substantia intel
ligentis. Quare verbū pcedens pcedit vt
eiusdē nature subsistens. Et ppter hoc
ppie dicit genitū z filius. Terciu documē
tū q in diuinis sunt due pcessiones. s. ver
bi z amoris. Nam ibi vt dictū est nō est p/
cessio nisi fm actionē que nō tendit in ali
quod extrinsecum. sed manet in ipso agen
te. hmoi autē actio in intellectuali natura
est actio intellectus z actio voluntatis. p/
cessio aut verbi attendit fm actionem in
telligibilem. fm aut opationē voluntatis
inuenit in nobis qdam alia pcessio. s. amo
ris fm quā amari est in amante. sicut per
ceptionē verbi res dicta vel intellecta est
in intelligente. Ista aut pcessio amoris in
diuinis nō dicit generatio sicut dicit Artha
nastius. Spūsanctus a patre z filio nō fa
ctus nec creatus nec genitus. Ratio est qz
hec est dīa inter intellectū z voluntatē q in
tellectus fit in actu p hoc q res intellecta
est in intellectu fm suā similitudinē. Volū
tas aut fit in actu nō p hoc q aliqua simi
litudō voliti fit in volente sed ex hoc q vo
luntas habet quādam inclinationē in rez
volitam. Proccssus ḡ qui attendit fm acci
onē intellectus est scdm rationē similitudi
nis. Et ideo potest hē rationē generatio
nis qz omne generans generat sibi simile.
pcessio aut que attendit fm actionem vo

untatis non cōsiderat scdm rationē simile
tudinis sed magis fm rationē mouentis
z impellentis in aliquid. Et ideo qd pce
dit in diuinis p modum amoris non pro
cedit vt genitū vel vt filius sed magis p/
cedit vt spūs quo noie quedaz vitalis mo
tio z impulsio designat. put aliquis ex amo
re dicit moueri vel impelli ad aliquid faci
endū. ¶ Scdm dubium erat verum pater
posset dici pncipiū filij. Ad hoc dicit Au
gusti. in iij. de trini. Pater est pncipiū
rōis deitatis. Scitis ḡo Tho. i. pte q. xx/
xiiij. dicit Quod hoc nomē pncipiū ni
hil aliud significat q illud a quo aliquid
pcedit. omnia enim a quo aliquid procedit
quocūqz mō dicimus esse pncipiū. Euz
ergo pater sit a quo pcedit alius sequitur
q pater sit pncipiū. Sed contra hoc tri
pliciter obijciunt. Primo qz pncipiū et cau
sa idem sunt fm pfm. Sed nō dicimus
patrem esse causam filij ne incurramus er
rorem. Arrij. qui dixit filium pcedere a pa
tre sicut effect⁹ a causa. ideoqz esse primaz
et creaturā. Et spūsanctū pcedere sicut cre
aturam vtriusqz. Et scdm hoc neqz filius
neqz spūsanct⁹ esset verus deus qd est cō/
tra veritatē et fidem. ergo sicut nō dicim⁹
patrē esse causam filij ita neqz pncipiū.
Secūdo obijciunt qz pncipiū dicit respectu
pncipiat. ḡ filius esset pncipiat⁹ z p cō/
sequens creat⁹ qd est falsissimū. Tercio
obijciunt qz hoc nomen pncipiū a pziortate
sumit. Sed vt inq̄t Athanasius. In hac
crinitate nihil p̄us aut posterius nihil ma
ius aut minus. ḡ pater nō debet dici pnci
piū filij. Ad pmiā obiectionē m̄det san
ctus Tho. q Greci vtuntur indifferenter in
diuinis noie cause vel noie pncipij. Sed
latini doctores nō vtunt noie cause sed so
lum noie pncipij. Ratio est quia pncipit⁹
est cōmuni⁹ q causa. p̄mus em̄ termi
nus vel etiā p̄ma ps rei dicit pncipiū sed
nō causa hoc nomen. ḡ causa videt impo
tare diuersitatē substantie z dependentiā
alicuius ab altero qd nō importat nomen
pncipij. In oīni b̄ em̄ cause generib⁹ semp
inuenit distantia inter causam z illud cu
ius est causa fm aliqua pfectionē aut vir
tutem. Sed noie pncipij vtimur in his q
nullā hmoi differentiā hnt sed solum fm

Dubium 27
et pmi 2a

Dubium
2a

39a

*Item dicitur
in epistola*

quedā ordinē. Sicut cū dicimus punctū
esse p̄ncipiū lineę. Vel etiā cū dicimus p̄-
mā p̄tē lineę esse p̄ncipiū lineę. Ad secūda
obiectionē dicit p̄fat^r doctor. q̄ apud gre-
cos inuenit̄ de filio vel spūscō dicit q̄ p̄nci-
piens. Sed hoc nō est in vsu latinorū. q̄ li-
cet attribuamus p̄tē aliqd̄ auctoritatis rō-
ne p̄ncipiū. nihil tñ ad subiectionē vel mi-
norationē quocūq; mō p̄tēns attribui-
mus filio vel spūsancto vt vitet̄ om̄is erro-
ris occasio. Ad terciā obiectionē r̄ndemus
q̄ licet hoc nomē p̄ncipiū q̄tū ad illud a q̄
ip̄onit̄ ad significandū videat̄ a p̄ortate
sūptū. nō tñ p̄p̄rioritatē sz̄ originē. ¶ Ter-
ciū dubiū erat vtrū filius in diuinis aliū a
p̄tē. z arguit̄ q̄daz q̄ nō. nam fm̄ grāma-
ticos. Aliū est relatiū diuersitatis sub-
stantię. si q̄ filius est aliū a p̄tē. videtur q̄
sit a p̄tē diuersus. q̄b̄ est p̄ra s̄ntiam docto-
rū. Inquit em̄ Aug. vii. de trini. Lū dicit̄
mus tres p̄sonas: nō diuersitatē intellige-
re volumus. Et Amb. in p̄mo de trinita.
Pater z filius diuinitate vnū sunt. nec est
ibi substantię dīa neq; ylla diuersitas. Et
Hilarius in li. de trini. In diuinis p̄sonis
nihil est diuersum. nihil alienū. nihil sepa-
bile. q̄ filius nō est aliū a p̄tē. Verū tñ cō-
trariū videt̄ esse. q̄ Aug. in lib. de fide ad
perz ait. Vna essentia patris z filij z spū-
sancti. in qua nō est aliud pater aliud fili-
aliud spūsanctus. q̄uis p̄sonaliter sit ali-
pater aliū filius aliū spūsanctus. Ad in-
telligendā itaq; veritatē dicit sc̄tus Tho.
i. p̄te. q. xxi. q̄ ex verbis inordinate. platis
incurrit̄ heresis. Ideo cū de trinitate loq̄-
mur cū cautela z modestia est agendū. q̄
vt Aug. dicit in i. de trini. Nec piculosius
alicubi errat. nec laboriosius aliquid q̄rit̄
nec fructuosius inuenit̄. Oportet autē in
his que de trinitate loq̄mur duos errores
p̄positos canere. inter vtrūq; ip̄ate. p̄cedē-
tes. s. errorē Arii. qui posuit cū trinitate p̄-
sonaz trinitatē substantiaz. Et errorē Sa-
bellij qui posuit cū vnitate essentię vnita-
tem p̄sonę. Ad vitandū ergo errorē vitare
debemus in diuinis nomen diuersitatis z
dīe ne tollat̄ vnitas essentię. Possum⁹ au-
tē vtrū noīe distinctionis. p̄pter oppositionē
relatiuā. Et sic si qñ inueniret̄ nomen di-
uersitatis vel dīe sumendū est. p̄ distinctio-

ne. Ne autē tollat̄ simplicitas diuine essen-
tię. vitandū est nomen separationis vel diui-
sionis q̄ est totius in p̄tes. Ne tollat̄ equa-
litas. vitandū est nomen disparitatis. Ne
tollat̄ similitudo. vitandū est nomē alieni
vel discrepantis. Ad vitandū errorē Sa-
bellij vitare debemus singularitatē ne tol-
latur cōmunicabilitas essentię diuine. Vñ
Hilarius li. de trini. Patrē z filiū singula
rem deū p̄dicare sacrilegiū est. Debemus
etiā vitare nomē vnici ne tollat̄ numerus
p̄sonaz. Dicim⁹ tñ vnici filiū. q̄ nō sunt
plures filij in diuinis. nō tñ dicimus vni-
cum deū. q̄ pluralitas deitatis cōmuni-
est. Vitamus nomen p̄fusi ne tollat̄ ordo
nature a p̄sonis. Vñ amb. li. i. de trinita.
Nec cōfusiū est q̄b̄ vnū est nec multiplex
esse potest q̄b̄ indifferens est. Vitandū est
etiā nomen solitarij: ne tollat̄ p̄fortiū triuz
p̄sonaz. Ad argumentū p̄o dicēdū q̄ hoc
nomē aliū masculinē sumptū importat
distinctionē suppositi. Vñ filius est aliū
a patre. s. est aliud suppositū diuine nature
sicut est alia p̄sona z alia p̄positas. Est q̄
filius aliū a patre: sed nō diuersus neq;
alienus. Quia em̄ in diuinis est distinctio
fm̄ p̄sonas: nō autē fm̄ essentia. Dicimus
pater est aliū a filio: sed nō aliud. Et cō-
trario dicimus q̄ sunt vnū: sed non vnus.
Equalem igitur deo patri dei filium p̄di-
camus. de quo dixit vox paterna vt sup̄ di-
ctum est. Hic est filius meus dilectus. s.
naturalis. Alij autē sunt a doptiui in q̄ mi-
bi bene complacui. i. in quo diuinū b̄npla-
cium complebit̄ de redemptione mundi.
Audientes ista discipuli ceciderūt in facie
suam. q̄ fm̄ Hiero. sup̄ Math. Huma-
na fragilitas spectū maioris glorie nō su-
stinet. Ab hac autē fragilitate sanāt̄ hoīes
p̄ xpm̄ eos in gl̄iam inducendo. Q̄b̄ signi-
ficat̄ p̄ hoc q̄ accessit z tēgit̄ eos dixit̄ il-
lis. Surgite nolite timere: q̄ leuantes ocu-
los neminē viderunt nisi solum iesum. eo
s. q̄ moyses z helyas reducti fuerant volū-
tate diuina ad loca vnde fuerant abducti.
Descendentib; autē illis de monte p̄cepit
iesus ne alicui v̄sionem dicerent donec re-
surgeret a mortuis filius hoīs. Que p̄bi-
bitio facta est fm̄ doctores. ne alij audien-
tes christū eis apparuisse in forma glorio-

sa scandalisarent postea videntes ipsum
pari tam ignominiose. Ecce quorū modis
ante et post resurrectionē suā saluator no/
ster allicere corda hominū procuravit ad sup/
ne felicitatis desiderium. et in mortales mise/
ri nō nisi transitoria bona ista a corpore terre/
na summo studio adipisci conantur. Ipse
dei filius deus verus et gloriosus viam
summi boni nos docuit. Ipse ad regnum
celorum nos inuitavit. Ipse in sua transfigu/
ratione tribus apostolis claritatem corporis
delectabilem et omni suauitate replerā vi/
deri fecit. ut spiritibus mundalibus rebus sup/
na gaudia feruentius affectarent. Ad quod
nos perducatur ipse qui est benedictus et lau/
dabilis in secula seculorum. Amen.

**Sermo tercius decimus de innocentia
christi in quo profutur blasphemia eorum qui
dicunt christum culpa iudeis exosum fuisse.**

Eccatus fecit nec do-

lus inuentus est in ore eius.

Verba sunt principis aposto-

lorū prima sua epistola. ca. ij.

Iniquitas quorūdam hominū

puerorum usque adeo inualuit: ut cum audi/
uit p̄missum saluatorem nostrum iudeis p/
curantibus ignominiose crucis tormentum
subisse. nō sine ipsius culpa factum fuisse
improbe fateant. detestantur passiois ei/
mysteria qui pro nobis dignatus est mori.
Et ut inquit Petrus. Tradebat iudican/
ti se iniuste qui peccata nostra pertulit in
corpore suo super lignum. ut peccatis mor/
tui iusticie viuamus. Obijciunt autē no/
bis illi neque quod nō videtur verisimile iu/
deos ita concorditer ita frequenter ita ho/
stiliter contra christum fuisse commotos: nisi
aliquid reprehensione dignū deprehendis/
sent. Nec pylatus pro iusticia hominū san/
ctum veluti seduciosum et rerū cum scele/
ratis condemnasset ad mortē. Quāobrem
ut huiusmodi p̄ditissimus error penitus extin/
guatur. decreui de innocentia christi in hoc ser/
mone disserere. Ostendāque christum iesum
dei et virginis filium innocenter passum. nō
propter aliquod eius peccatum. quia ab omni
labe penitus fuit immunis: put verba pro/
feta dicunt. in quibus de innocentia christi
locuturi triplici ratione principali probare il/
lam contendimus.

lam contendimus.

Prima ratio dicitur gratie plenitudo.

Secundo malicie consuetudo.

Tercia exemplorum multitudo.

**De plenitudine gratie christi qua illi
aia fulgebat omni mūdicia et sanctitate.**

Capitulum I.

Prima ratio qua probamus innocentiam christi dicitur gratie plenitudo. Fuit namque aia eius plena gratia. Unde scribit Ioh. i. ca. Verbum caro factum est et habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius gloriam quasi vngentem a patre plenam gratia et veritatem. Quare ut diximus in superioribus nec peccauit nec peccare potuit. Sciendum tamen secundum theologorum doctrinam et precipue Alexandri de alessandria volumine summe. quod in christo distinguitur triplex gratia.

Prima dicitur vnionis.

Secunda capitis.

Tercia singularis sanctitatis.

Prima est gratia vnionis: de qua dicit Aug. Maior gratia nō potest cogitari quod filius hominis sit filius dei. Ratio huius gratie est quod nō est possibile ipsi creature humane per donum conditionis naturae quod eleuet et disponat ad diuinam vnionem. Et ideo necessaria est ei gratia quod eleuet et disponat ipsam ad vnionem deitatis. Hanc autem gratiam vidimus vnionis que in christo fuit perfectissima secundum rationem cause finalis. Nam vltimus effectus gratie est nos vnire deo. Sed in alijs a christo talis vnio fit per cognitionem et amorem. In christo pro nō solum per cognitionem et amorem: sed etiam in vnitate personae. ut si idem filius quod et filius dei: et hec est maior vnio que possit esse vel excogitari. Unde iste est effectus plenissimus: qui possit esse gratie. Secunda gratia que est in christo dicitur capitis secundum quam est caput ecclesie etiam secundum diuinam naturam. Unde ad Eph. i. ca. dicit apostolus. Christum dedit caput super omnem ecclesiam quod est corpus eius. Hec pro gratia fuit in christo plena secundum rationem cause efficientis. Nam sicut quedam luminaria perficiuntur suo lumine solis et nō habent prae se influere suum lumen alijs sicut patet de carbone.

Quedā pō nō solū retinent suū lumen in
se: sed ipm influūt: & illuminant alia corpa
Sicut prē de flamma. Ita grā xpī radiat
ab ipō ad alios. nō aut grā in alijs sanctis
sed em p ficit ipsoz aīas. nec hnt pārez in
fluendi ipsam. Et ppter hoc sicut lūmē in
flāma dī lumen plenū. lumen pō in carbō
ne dī semiplenū. ita grā in xpō fm quā est
caput dī dīci grā plena. In alijs pō scīs
respectu eius grā semiplena. Un hugo in
li. de sacīs ait. Sicut spūs hoīs median
te capite ad mēbra descendit viuificanda
sic spūscūs p xpī venit ad xpīanos cu
tus plenitudo qdē existit in capite. pīct
patio pō in mēbris. Notandū tū bīc q in
fluētia grā a deo ē dupliciter sine medio
z p mediū. Sine medio xpūs fm q deus
immediate est dator grē auctoritate z in p/
pua rōne efficiētis p mediū xpūs fm q hō
est dator grē mltis modis. Est em mediū
p modū fidel. p modū meriti. p modū desi
derij siue oīonis z p modū dispositionis.
Est em xpūs pmo mediū p modū fidei: put
ipse pīderat in fide. Nam fides q de ipso
siue de deo hoīe est disponit immediate aīaz
ad grām. Imo ipossibile fuit sine fide illa
aliquē gratiā esse deo. Propter hoc dīct pī
Bath. iij. z xvij. c. Hic est filius me^{us} di
lectus in q mibi bñ placuit. Ibi glosa. i. p
ipm aliū mibi placet. Et Aug. Sine fide
mediatoris nullus vnq placuit dō. Sicut
xpūs est quoddā mediū p modū meriti. qz
p passionē suā meruit a pīe vt daret grā
oībz credentibz in ipm z amantibz ipsum
Adhuc p modū desiderij est quoddā me
diū. qz oībz credentibz orat gratiā z deside
rat. Un Joh. i. sua cano. ca. i. Aduocatus
habemus apud deū z pīem dīm nfm ie
sum xpī. Ipse ē mediū sicut a duoca
tus z orans vt det nobis grā. Insup ē me
diū p modū dispositionis qstū ad naturā.
qz tota hūana natura an incarnationem
erat digna odio z reprobatione p peccatuz
originale. Sed cū fuit hūana natura asū
pta a filio dei in vnitāte psonē disponebat
rōe pdestinatorz ad grām dispositione cō/
gruitatis siue dignitatis. Sicut g p vnū
hoīem fuit lapsa. ita p vnū hoīem deus. s.
xpī p vnōnē cū deitate fuit disposita ad
iustificatiōē. ¶ Tercia grā q est in xpō dī

singularis sanctitatz q fuit in eo plena fm
rōem ca use formalis plene informās aīaz
xpī z plenissime oīs vires eius qstūm ad
oēs actus ipsaz. qz in ipā aīa xpī est grā
cognitionis z veritatis oīm. Et bīc pīct
qstū a cū rōis. Et pīct qstū ad actū pīu/
pīcibilis q est amor bonitatis. Et etiā p/
ficit qstū ad zelū irascibilis. In alijs pō fā
ctis licz informaret fm excellētiā ad vnū
actū nō tū ad oēs actus. Et cū in alijs san
ctis sit pēminentia respectu alicuius doni
In xpō tū est pēminentia respectu oīm do
noz. qz nō bz gratiā ad vnū actū grē em:
sz ad oīs. Et h est qd dīct Aug. q acce
pit grām totaliter z vniuersalr. Un ppa
tio grē xpī ad grās alioz fm plenitudinē
z pfectionem est. fm q ppar figura circuli
ad figuras alias angulares. Circulus em
est capacissima figura respectu aliarū: ita
grā xpī capacissima est. Capax quippe est
oīs actus cuiuslibet virtutis: qd nō est in
alijs gratijs scōz. Contra ista posset qs
arguendo dicere. q in xpō nō fuit plenitudo
grē. Nam in xpō hoīe nō fuerūt oēs p/
tutes. Sed nō est plenitudo grē sine ple
nitudine oīm virtutū. g in ipso nō fuit ple
nissima grā. Nam in ipso nō fuit liberali
tas z magnificētia. qz be pīctes hnt actū
suū circa diuītas qd xpūs pīcipit. Scdō
nō fuit in ipso tēpantia z pīnentia. qz be
sunt 3 pīcipiscentias pīuas: q in xpō nō fu
erūt. Tercio fm pīm in. vij. etbi. Virtus
diuīdīf pīra quēdā heroīcū siue diuīnūz
habitu q attriuit hoībz diuīnis. hoc autē
maxime pīent xpō: g nō habuit virtutes
sed aliquid altius virtute. His mīdet san
ctus Lho. iij. pīe. q. vij. q sicut grā respīcit
essentiā aīe. ita virtus respīcit eius poten
tiam. Un oportet q sicut potentie derīuā
tur ab eius essentiā: ita virtutes sint deri
uationes qdam grē. Quanto autē aliq
pīcipitū est pīctius: tanto magis impīit
suos effectus. Unde cū grā xpī fuerit pīe
ctissima: pīequeus est q ex ipsa pīcesserint
virtutes ad pīficiendū singulas potentias
aīe qstūm ad oīs anīme actus. Et ita
christus habuit oīs virtutes. Ad illud
vero quod inducebatur de liberalitate dī
cendū q liberalitas z magnificētia cō/
mendantur circa diuītiās inqstūm ali

q̄s nō t̄m̄ ext̄imat d̄uit̄ las q̄ velle eas re
tinere p̄termittendo id q̄d fieri oportet. Gl/
le aut̄ minime d̄uit̄ as ext̄imat q̄ penitus
eas p̄remuit z abijcit p̄pter p̄fectōis amo
rem. Et ideo in hoc q̄d x̄ps om̄es d̄uit̄ as
cōtempnit. ostendit in se summū gr̄dū li
beralitatis z magnificentię. licz aut̄ libera
litas actum exercuerit fm̄ q̄ sibi p̄ueni
ens erat faciendo paup̄ibus erogari q̄ sibi
dabant. Ad illud vero q̄d tangebatur de tē/
perancia dicit sanctus L̄ho. q̄ licz x̄ps cō
cupiscentias pr̄uas nō habuerit. p̄pter h̄
t̄m̄ nō excludit quin habuerit ep̄anc̄iā. que
tanto p̄fectior est in hoīe q̄t̄o magis p̄uis
cupiscentiis caret. Un̄ fm̄ p̄lm̄. vii. et̄bi.
Ep̄anc̄iā in hoc differt a p̄nente q̄ ep̄anc̄iā
nō habet pr̄uas cupiscentias quas cō/
tinens patit̄. Unde sic accipiendū p̄niten
tiam. sicut p̄hs accipit. ex hoc ipso q̄ x̄pus
habuit oēm virtutem nō habuit p̄nenti
am que non est virtus: sed aliquid minus
virtute. Ad aliud insup̄ quod dicebatur de
habitu heretico. R̄ndet q̄ habitus ille he
reticus vel diuinus nō differt a virtute cōi
ter dicta. nisi fm̄ p̄fectiōem modū inq̄tū
scz aliquis est dispositus ad bonū quodaz
altiori modo q̄ cōiter omnibz comperat.
Unde p̄ hoc nō ostendit q̄ christus non
habuit virtutes. sed q̄ habuit eas p̄fectis
sime vltra cōem modū. sicut etiam Ploti
nus posuit quendā sublimē modū virtu
tum quas esse dixit purgati animi. Sed
adhuc dubitat de fide spe z penitentiā: q̄
nō vident̄ fuisse in christo. Nam fides est
cum visione enigmatica. Christus p̄o vi
debat sine enigmate. Et spes est expecta
tio future beatitudinis que non habetur.
Ipse aut̄ iam beatitudinē habebat: z nō
expectabat eam. Penitentiā est virtus qua
cōmissa cum emendationis p̄posito plan
gimus z odimus: quod x̄po cōuenire non
potest. Respondet ad h̄ alexander de ales
q̄ sunt q̄dam dona gratuita cū imp̄fectiō
ne. q̄dam que nō dicūt imp̄fectiōē. fides
ergo est donū gratuitū cum imp̄fectiōe.
Nam assentit veritati quā nō videt. h̄ q̄d
dico assentire veritati p̄fectionis est. Sz
hoc q̄d dico quā nō videt imp̄fectionis.
Spes etiam heret summo bono illud ex
pectando. Expectare imp̄fectionis est. sed

herere summo bono p̄fectionis. Sicut p̄nā ē
donū gratuitū cū imp̄fectione. Penitentiā
nāq̄ p̄sistit in detestatiōe mali q̄d cōmis
sum est. detestatiō mali dicit̄ p̄fectionē. sed
q̄d cōmissum est dicit̄ imp̄fectionē. Lū ḡ
in ipsa gr̄a que est plena imo plenissima si
cut est gr̄a x̄pi nulla sit imp̄fectiō. p̄z q̄ nō
debuerūt in ipso esse dona gratia z cū im
p̄fectione rōne sue p̄fectionis. Et p̄pter hoc
nec fides in rōne fide: nec spes in rōne spei:
nec p̄nā in rōne p̄nē debuerūt esse in x̄po.
q̄z sub rōnibz istis dicit̄ imp̄fectionē. Sz
illud solū q̄d erat p̄fectum in istis donis
fuit in x̄po. In ipso em̄ fuit assensus prime
veritati q̄d est p̄fectionis in fide. Sed illud
q̄d est imp̄fectionis nō fuit in ipso. s. cogni
tio enigmatica. Sicut in ipso fuit maxime
q̄d est p̄fectionis in spe. s. adhesio cū sumo
bono: sed nō cū illa imp̄fectione q̄ est expe
ctatio boni q̄d nō habet. Sic etiā q̄d est p̄/
fectionis in p̄nā fuit maxime in ipso. quia
nunq̄ aliquis tantū potuit detestari p̄ce
catū q̄tum ipse detestabatur. qm̄ nunq̄ ali
quis habuit tantā oppositiōē voluntatis
ad malū. Semp̄ ḡ q̄d est p̄fectionis gr̄e z
plenitudinis est in gratia absoluta sine sin
gularis sanctitatis ipsius x̄pi. ḡ in ipso fm̄
p̄fectionem om̄s virtutes: om̄s gr̄e gratis
date z om̄ia dona sp̄s sancti. Gl̄eritamen
aliqui dubitant an in x̄po fuerit donū ti
moris. quia Iohes p̄ma suo cano. ca. iij. di
cit. Perfecta charitas foras mittit timorē
Perfectissima aut̄ charitas fuit in christo
quare videt̄ q̄ nō fuerit in ipso donū ti
moris. Contrariū t̄m̄ habet p̄ Esa. qui. ca.
xi. ita dicit de x̄po. Requiescet sup̄ eū sp̄s
timoris dñi. Propterea notanda sunt ver
ba sancti L̄ho. in. iij. p̄e. q. sup̄ posita vbi
ait q̄ timor respicit duo obiecta. quorum
vnu est malū terribile. Aliud est ille cui
potestate malum potest inferri. In christo
fuit timor dei nō q̄dem fm̄ q̄ respicit ma
lum separationis a deo p̄ culpā. nec fm̄ q̄ re
spicit malū p̄nitionis p̄ culpa: sed fm̄ q̄
respicit ipsam diuinā eminentiā. put. lai a
x̄pi. q̄dam affectu reuerentie mouebatur in
deū a sp̄s sancto acta. Un̄ ad Heb. v. ca.
dic̄. Exaudir̄ est p̄ sua reuerentia. Hūc
aut̄ affectum reuerentie ad deū x̄ps fm̄ q̄
hō p̄ ceteris habuit pleniorē. Iohes ḡ cū

dicit. q̄ pfecta charitas foris mittit timorē
loquit de timore fm q̄ respiciat obiectū qd
est malū. Quare fm theologoz snā z ve
ritatis doctrinā. Xps omni virtute omīqz
sanctimonia p̄dictus fuit. Erat totus dul
cis. totus modestus omībz benefaciens et
nemine iniuste ledens. Et vt inquit Esa.
liij. ca. Vulneratus est ppter iniquitates no
stras: z attritus est ppter scelera nostra.

Qd nō est mirandū si iudei psecuti sūt
xpm qui semp malefacere consueuerunt.
Caplm. II.

Secunda ratio qua p
bamus innocentia xpi dicit ma
licie p̄suerudo. Populus nāqz
iudeoz paucis duntaxat exceptis p̄suevit
esse malus a generatione in generatione.
Non est igit mirū si innocentē filium vtr
ginit crucifigi pcurauit. Et ne iudei con
querant de nobis quasi vellemus ip̄os fal
so p̄demnare. pducamus in mediū veter
testamenti scripturas que apud eos etiaz
omni veritate fulgere credunt. Epo. xxxij.
ca. Deut. ix. ca. Dixit deus moysi. Lerno q̄
p̄p̄s iste dure ceruicis sit. Et Numeri. xi.
ca. Ortus est murmur populi quasi volen
tū p̄ labore p̄tra deū. Et Numeri. xliij. ca.
quasi conqueri visus est de⁹ dicens. Uqz
quo detrahet mihi p̄p̄s iste. Et Nūe. xvi.
ca. Murmurauit omis multitudo filioz
isrl. Et egressa ira a dño p̄cussi sunt qua
tuordecim milia hoim. Et Nume. xxiij. c.
Locutus est p̄p̄s p̄tra deū z ait. Bīa n̄ra
nouseat sup a bo isto leuissimo. Et Deut.
ix. c. Dixit moyses. Contēpistis imperiū
dñi dei vestri z nō credidistis ei. neqz vocē
eius audire voluistis: sed semp fuistis re
belles. Et Judi. ij. ca. scribit. Fecerunt filij
israel malum in conspectu dñi z seruierūt
baalim ac dimiserūt dñm deum patrū suo
rū qui eduxerat eos de terra egypti: z secu
ti sunt deos alienos. Et infra. Fratus dñs
p̄tra israel tradidit eos in manus diripiē
tium: q̄ ceperūt eos z vendiderūt hostibz
q̄ habitabant p̄ girū. Et Judi. iij. ca. Filij
isrl habitauerūt in medio chanaan et ethel
z amorrei z euei z iebuzei z ferezei. z dupe
rūt viros filias eoz. ipsiqz filias suas eo
rū filijs tradiderūt z fuierūt dñs eoz. fece

nuntqz malū in conspectu dñi z obliu sunt
dei sui seruientes baalim z astaroth. Ira
tulqz p̄tra isrl dñs tradidit eos in manus
regis mesopotamie: z fuierūt ei octo annis
Et Judi. liij. ca. Addiderūt filij israel
facere malū in cōspectu dñi post mortem
Aorh. z tradidit illos dñs in manu Ba
bin regis chanaan. Et Judi. vi. ca. Fecer
rūt filij israel malū in p̄spectu dñi q̄ tradi
dit eos in manu madian septem annis: et
oppressi sunt valde ab eis. Et Judi. x. c.
Filij israel peccatis veteribz noua iungen
tes fecerūt malū in p̄spectu dñi: z fuierūt
idolis baalim z astaroth z dñs syrie ac si
donis z moab z filioz amon z philistim.
dimiserūtqz dñm z nō colebant eū. Con
tra quos iratus dñs tradidit eos in manū
philistinoy z filioz amon. afflictiqz sunt z
vehementer oppressi p̄ annos decem z octo
Et ij. Paralipo. xxiij. ca. Principes iuda
dereliquerūt templū dñi fuierūtqz sculpti
libz. z facta est ira dei p̄tra iudaz. mittebat
eis p̄phetas vt reuerterent. quos illi audi
re nolebant. Et i. Hiesdre. ix. ca. Peccaui
mus dñe grauit̄ vsqz ad diem hanc et p
iniquitatibz nostris traditi sumus ipsi z re
ges nostri z sacerdotes nostri in manibus
regū terraz i gladiū z i captiuitatē. Et ij.
Hiesdre. ix. c. Patres nostre supbe egerūt
z indurauerūt ceruices suas z nō audierūt
mandata sua. Et Judi. viij. ca. Peccaui
mus cū patribz nostris iniuste egimus in i
quitatē fecimus. Et Esa. i. ca. p̄querit de
us dicens. Filios enutriui z exaltaui ipsi
aut spreuerūt me. Lognouit bos possessio
rem suū z asinus p̄sepe dñi sui. Israel aut
nō cognouit me. p̄plus meus nō intellexit
ve genti peccatrici p̄plo graui iniquitati se
mini neqz filijs sc. leratis dereliquit dñm
blasphemauerūt sanctū israel abalienatū
sunt retrorsum. Et esa. xxx. ca. Popul⁹ em
ad ira auditi puocatus est z filij menda
ces filij nolentes audire legē dei. Et Hie
remie. v. c. Audi popule stulte q̄ nō habes
cor. qui habentes oculos nō videtis z au
res nō auditis. Et Hieremie. viij. c. Non
audierūt me inquit deus nec inclinauit
aurem suam: sed abierūt in prauitate cor
dis sui mali. Et Hieremie. xxiij. ca. Popu
lus pessimus q̄ noluit audire verba mea:

Et Baruth. ij. ca. Multitudo hec maxi-
ma pueret in minima. plus est enim dura
cervice. Et ezechiel. ij. c. Filij dura ceruice
et in domabili corde sunt ad quos ego mit-
to te. Et Ezech. viij. ca. Iniquitas domus
israel et iuda magna est valde. Quid ad
hec et multitudo que omittimus iudei po-
tuerunt ridere. aut quod excusare valebunt
iniquitate ipsorum. tot tantisque vocibus predi-
catis. Sicut in quolibet tempore erga deum in-
gratissimi sunt reperti. sic dum in propria ve-
nit et homo factus est enim non receperunt. im-
mo sibi usque ad mortem fuerit infestus. Qui
tamen ob hoc de christo presumunt. arguentes
contra nos dicentes ipsum fuisse culpabilem
et peccatorem potissimum propter tria.
Primo propter offensionem.
Secundo propter violationem.
Tercio propter indignationem.
Primo iudei dicunt christum fuisse culpabilem
propter offensionem. Quia predicant iudeis
illos offendendo. hoc autem fieri non debuit.
quoniam ut Aug. dicit in libro de agone christiano
In hoc iudei christum se nobis ad exemplum vi-
te prebuit filius dei. nos vero debemus vitare
offensionem non solum fidelium: sed etiam
infidelium. Item illud. i. ad Corin. x. c. Si
ne offensione estote iudeis et gentilibus et eccle-
sie dei. Quare videtur quod ipse christus in sua do-
ctrina vitare debuit offensionem iudeorum.
Ad hoc respondet sanctus Thomas. ij. parte
q. xliij. quod salus multitudinis est preferenda
pauci quorumque singularium hominum. Ideo quoniam
aliqui sua perversitate multitudinis salutem im-
pediunt non est timenda eorum offensus a predi-
catore vel doctore. Scribe autem et pharisaei ipse
dicebant salutes populi. tamen quod repugnabant
christi doctrine per quam poterat audienti esse
salus. tamen etiam quia prauis suis moribus
vitam aliorum corrumpabant. Et ideo dominus
non obstante offensione eorum publice verita-
tem quam illi obediabant et eorum vitia ar-
guebat. Unde Math. xx. ca. discipulis ei
dicentibus. Scis quia iudei audito hoc
verbo scandalizati sunt. Respondit. Sinite
illos ceci sunt et oues eorum. Quod vero
apostolus dicat. Sine offensione estote.
Respondendum. Quod homo sic debet esse
sine offensione omnibus ut nulli det suo fa-
cto vel dicto minus recto occasionem rui-

ne. Si tamen de veritate scandalum oritur
ut vilius scandalum nasci permittitur
veritas relinquatur. Secundo iudei di-
cunt christum fuisse peccatorem et legis
transgressorem propter violationem. quia sa-
bata violabat. Preceptum quippe erat ut
nil operis tunc fieret. Ipse vero dixit lan-
guido quem sanauit in pharisea piscina ut
tolleret lectum suum. Iohis. v. ca. Et con-
sensit discipulis qui in sabbato spicas euul-
lebant excusando eos. ut habetur Math.
xij. ca. Ergo in hoc peccauit et contra legem
fecit. Ad hoc respondet sanctus Thomas. in
ij. parte. q. xl. quod christus in omnibus secundum
legis precepta conuersatus est. in cuius si-
gnum etiam voluit circumcidi. Circum-
cisio enim est quedam prestatio legis imple-
re. Quod autem curauit in sabbato langui-
dum cui dixit ut tolleretur lectum suum non
fuit contra legem. Primo quia per prece-
ptum de sanctificatione sabbati non inter-
dicitur opus diuinum: sed humanum. Quia
uis enim deus die septima cessauerit a no-
uis creaturis condendis quantum ad earum
principia. semper tamen operatur in rebus
conservatione et gubernatione. Itaque mi-
racula que christus faciebat in sabbato non
erant opera humana: sed diuina. Unde
ipse dixit Ioh. v. c. Pater meus operatur usque
modo et ego operor. Secundo christus non fecit
contra legem: quia illo precepto de sabbato
sanctificando non prohibentur opera que sunt
de necessitate salutis corporalis. Unde Luc.
xij. ca. dicit. Unusquisque vestrum non soluet sab-
bato bonum suum aut alium a precepto: et ducit
ad aquam. Et infra. xij. c. Qui vestrum asinus
aut bos in puteum cadit et non continuo ex-
trahet illum die sabbati. Manifestum est
autem quod opera miraculosa que christus faciebat
ad salutem corporis et anime pertinebant. Tercio
non fuit legis transgressor christus quoniam illo
precepto non prohibentur opera que pertinent ad dei
cultum. Unde dicit Math. xij. An non legi-
stis in lege quia sabbatis sacerdotes in tem-
plo sabbatum violant: et sine crimine sunt
Et Iohis. viij. c. dicit. Circumcisionem ho-
mo accipit in sabbato. Quod autem christus
palatice mandauit ut lectum suum sabbato por-
taret. ad cultum dei pertinebat. id est ad lau-
dem et fructus diuine. falso ergo obiciebant iudei

dicentes Joh. ix. c. Non est hic hō a deo: q̄
sabbatū nō custodit. Sūt discipuli nō se-
cūtē p̄tra legem cū spicas collegerunt in
sabbato. q̄ sic facere coegit illos necessitas
p̄p̄erea iudeis murmurantib; r̄ndit x̄ps.
An nō legistis qd̄ fecerit. Dauid qm̄ esu-
r̄it z qui cū eo erant. Quō intrauit in do-
mū dei z panes p̄positionis comedit. licet
in lege p̄ceptū fuisset q̄ panes illos sacer-
dotes sōli comederēt. Imminente tñ ne-
cessitate Dauid sanctus p̄dictos panes
sine peccato comedit. sicut p̄tz. i. Reg. xxi.
¶ Tercio iudei dicūt x̄pm̄ fuisse rephensi-
bilem p̄pter indignationē. Indignabatur
em̄ z irascebatur verbisq; z factis molesta-
bat phariseus ac illoz sequaces. Loque-
bat illis p̄tumeliose z eiecit flagello emen-
tes z vendentes de templo. Ira aut̄ oppo-
nit mā suetudini. vt p̄tz p̄ p̄m̄ in. iij. ethi.
Et vt inquit Jacobi. l. c. Ira em̄ viti iusti-
ciam dei nō opat. Ex quo videt q̄ x̄ps nec
iustus. nec mā suetus fuit. q̄ peccator z cul-
pabilis multū. Ad qd̄ r̄ndemus fm̄ do-
ctrinam theologoz q̄ in x̄po nō fuit ira q̄
est viciū. sed ira p̄ zelum a rōne impata.
Nam vt dicit Aristo. Non irasci vbi z qm̄
oportet videt insipientis esse. Ira ergo q̄
transgredit ordinem rōnis est p̄tra iustici-
am z mansuetudinē. nō ira que est fm̄ rō-
nōis imperiū. Locutus itaq; est x̄ps con-
tumeliose phariseis amore iusticie z veri-
tatis. Similit̄ p̄pter zelum eiecit omnes
ementes z vendentes de templo. in q̄ etiā
suā diuinitatē declarauit. Vñ Hiero. sup̄
Bath. ait. Inter oīa signa que fecit dñs
hoc videt esse mirabilius q̄ vnus hō z
illo tpe p̄ceptibilib; potuerit ad vnius fla-
gelli verbera tantā eiicere multitudinem.
Igneū em̄ quoddā z fidereū radiabat ex
oculis eius z diuinitatē maiestas lucebat
in facie. Et Origenes dicit sup̄ Johem.
Hoc esse maius miraculū eo q̄ aqua. con-
uersa ē in vinū. eo q̄ illic s̄sistit in anima-
ta materia. hic vero tot milium hoīm do-
mans ingentia. Nihil q̄ p̄tra x̄pm̄ loquē de-
bent iudei maligni: sed agnoscere p̄auita-
tem z duriciam cordis eoz.

¶ Qd̄ sepe numero mali p̄sequunt bonos
p̄pter odiū z inuidiam ac p̄prium amorem

ira iudei persecuti sunt christū. Ca. III

Tertia ratio principa-
lis qua p̄bamus innocentia x̄pi
dicit exēploz multitudo. Sūt
namq; in p̄mptu exempla plurima in scri-
pturis diuinis z humanis in quib; osten-
dit q̄ sepe numero q̄ mali fuerūt z pestilē-
tes innocentib; z bonis ac iustis aduersa-
ti fuere. Qd̄ factū p̄perimus triplici de cā
¶ Prima p̄pter odiū veritatis.
¶ Secda p̄pter inuidiā aliene felicitatis.
¶ Tercia p̄pter satisfactiōē cupiditatis.
¶ Prima causa quare mlti scelerati hoies
iustis z bene vluentib; fuerūt aduersari.
fuit odiū veritatis. Nam q̄ illi. vt dicebāt
veritatē loquebant odio sunt habiti. In-
quit em̄ Terenti⁹. Obscūū amicos ve-
ritas odiū parit. Et Hiero. ad Ocea-
nū. Ira se habet natura vt amara sit veri-
tas. vicia p̄o dulcia existiment. Sed quō
in q̄s hoc est credibile vt veritas odienda
sit. cū Luctācius dicit in. i. lib. diui. insti.
Nullus est suauior a se cib; q̄ cognitio ve-
ritatis. Et r̄ndet sanctus Bonauen. in p̄-
logo p̄mi libri sn̄az. q̄ duplex est effectus
veritatis. Primus illuminare. z q̄m̄ ad
istum nemo ipsam odit. q̄ oīs naturalit̄
illuminari desiderant. Secundus effectus
est arguere. z hunc habet in malis mani-
festando em̄ mala redarguit illa facientes.
Ex quo mali odiūt veritatē. Vñ salua-
tor noster Johis. iij. ca. dixit. Vñis q̄ ma-
le agit odit lucem. Et vt veniamus ad rē
est exemplū Esaie innocētis q̄ p̄pter veri-
tatem fuit serra secatus. de quo inq̄t Vie-
ronimus. in p̄logo in Esayam. Esayas in
hierl̄m nobili genere ortus est. ibiq; p̄phe-
tauit sub manasse rege. sectus in duas p̄-
tes occubuit. Manasses idolatra fuit. et
Esayam auum maternū fm̄ hebreos vel
affinem suum electum extra ciuitatē bie-
rusalem circa piscinam s̄loc serra lignea
p̄ medium secari fecit. De Hieremia in-
sup diximus in sm̄onib; de timore diuino
rū iudicioz. qualiter grauissimas p̄pter ve-
ritatem passus est p̄secutiones z iniurias
tandem lapidatus est. Unde Hiero. in p̄-
logo in Hieremā dicit. Hieremias ana-
chorbites qui est viculus tribus ab hiero

solymis distans miliarib; apud taphnas
in egypto de populo lapidibus obrutis oc-
cubuit. Facet p̄o in eo loco sepultus quo
dudū pharaō rex habitauerat. Et quonā
postulatiōe sua defugatis ab eodē loco ser-
pentib; egyptios a tactu aspidū facit esse
securos. Magna cum ibi religiōe egyptij
venerant. Hec Hieronymus. Daniel p̄-
pter veritatē leonibus deputatus fuit. in
quorū lacu permansit sex diebus. Ad quē
adductus est per angelū Abacuc vt ciba-
ret eum. vt scribitur Danielis vltimo ca.
Iohānes baptista. qz arguebat herodem
pter herodiadē quā tulerat fratri suo p̄bi-
lippo vxorē. vt refert mar. c. vi. In vincul-
positus est z capite truncatus. Anaxoras
apud atheniēses reus factus est. qz dixit
solē esse lampadē ardentem. negans vtiq;
esse deū. vt dicit Augustinus li. xviij. de ci-
uitate dei. Socrates ppter veritatis patri-
ciniū veneno perijt. Cicero vt scribit Plu-
tarchus quartū z sexagesimū agens annū.
iussu marci antonii ppter philippicas q̄s
ptra cum scripserat capite z dextera trun-
catus est. Sed Lactantius defendere vo-
lens verū cultum xp̄i aduersus deos sal-
sos gentiliū. Liceronē reprehendit. qz in
rebus diuinis imituit veritatē sua eloquē-
tia protegere. Inquit ei li. ij. sic. Cum intel-
lexisset cicero falsa esse que homines adora-
rent multaq; dixisset que ad euerسیونē re-
ligionū valerent. subdidit illa nō esse vul-
go disputanda. Et infra sequit. Si quid
tibi virtutis ē cicero experire populū face-
re sapientē. digna res est vbi omnes eloquē-
tie tue vires exeras. Non em̄ verendū est
ne tibi in tam bona causa deficiat oratio.
qui sepe etiā malas copiose ac fortiter de-
fendisti. Sz nimirū locratis carcerē times
ideoq; patrocinij veritatis suscipere non
audes. At mortē vt sapiēs prēnere debui-
sti. Et erat multo pulchrius vt ob benedi-
cta q̄ ob maledicta morerē. Hec tibi lau-
dis plus philippice afferre potuerunt q̄ di-
scussus error humani generis z mētes ho-
minū ad sanitatē tua disputatiōe reuoca-
re. Hec Lactantius. Vei ūramen z si Ci-
cero nō omnia dixit que forte nouit de super-
stitionibus noxijs gentiliū. Nobis debet
esse satis q̄ Marcus antonius fecit illuz

occidi fecit. quonā vitia illius z scelera ta-
cere noluit. Et em̄ tradit Plutarchus mar-
cus antonis odio erat cūctis bonis ppter
sua z lasciuā vitā. versabat quidē libenter
inter aleatores scorta. mimos z histriones
Qui tandē ab octauiano superatus Alex-
andre vbi fugiens se collegerat a iocis era-
tis sue quinquagesimo sexto gladio se per-
emit. Et ne multa dicamus iniquis z de-
pauatis menti b; magis placet adulato-
res blandi falsa loquentes: q̄ qui vera di-
cere quocūq; modo conant. ¶ Secunda
causa quare mali insidiant bonis. illosq; p-
sequunt est inuidia felicitatis aliene. d hac
p̄o plene dixi in qua dragesimali de peni-
tentia in sermone de inuidia. vbi memo-
randū est qualiter innocens Abel a fratre
Ehāym peremptus fuit. vt scribit Gen.
liij. c. Et Ioseph a frib; vendit. ismael.
vt dicit Gen. xxxvij. ca. Et Dauid a Saule
temptatus occidi. vt ponit. i. Regū. xviij.
Ibiq; de furio camillo z Scipione africa-
no explicatū est quanta iniuste rulerūt eis
ab inuidis ciuib; irrogata. ¶ Tertia cau-
sa quare innocētes z iusti oppressi sunt. ab
iniquis ppter satisfactionē cupiditatis. Ex-
emplū est de naboch. de quo scribitur. iij.
Regū. xxi. c. q̄ occisus est procurante dolo-
sa iezabele vxore regis agab: eo q̄ noluit
dare vineā suā q̄ erat iuxta palatiū achab
regis samarie: quare a falsis testi b; quic-
tanq; blasphemasset deū z regē extra ciui-
tatē lapidatus est. De susanna insuper le-
gitimus Daniel. xij. c. q̄ eo qz nō p̄sensit in-
libidinē illoz senū qui exarserant in p̄cu-
piscentiā eius: procurabāt illi ignominio-
sam eius mortē: que secuta fuisset nisi de-
suscitasset spiritū danielis: qui senes d fal-
sa criminatiōe iudic. quare z ipi la pida-
ti sunt. Susanna p̄o de infamia z morte
diuinitus reuelata. Dñs igit noster iesus
xp̄s vt diximus in superiorib; veritatē vo-
cebat: arguebatq; viti publica phariseorū
Insuper z turbe sequebant eum eratq; fa-
ma illius in populo vulgentissima. Qua-
re pharisei odiebant eum z inuidebāt glo-
rie ac fame sue. Insuper timebant ne forte
aliqua nouitas sequeretur. ex qua indignati
romani se suaq; dissiparent. Ideo om̄ hu-
manitate ac veritate deposita quessit ut p̄

latum: ut eum morti traderet. **O** igitur
gens crudelissima iudeorum. **O** crudelitas
inaudita. **O** excogitata malicia. Conue-
nerunt aduersus sanctum sanctorum et paratum
nos sua passione saluos facere morte violen-
ta peremerunt. Cuius nomen benedictione
denotissima benedicamus laudemusque in
secula seculorum. Amen.

Sermo quartus decimus de sublimitate
et magnificencia crucis in qua christus ope-
ratus est salutem humani generis.

Immolauit semetipsum
factus obediens usque ad mor-
tem: mortem autem crucis. propter
quod et deus exaltauit illum et de-
dit illi nomen quod est super omne nomen. Do-
ctoris gentium verba sunt ista ad philip-
p. ca. ii. Preciosissima verba de cruce christi procla-
mata offendunt aures malitiosas iniquorum
pro quibus ita loquitur Paulus. i. ad Cor. i.
ca. i. Verbum enim crucis pereuntibus quidem
stulticia est. his autem qui salui fiunt. i. nobis
virtus dei est. Et infra. Iudei signa petunt
greci sapientiam querunt. nos autem predica-
mus christum crucifixum. iudeis quidem scanda-
lum. gentibus autem stulticia. Quia pro huma-
ni generis redemptio facta est per christum in
cruce. Undeque omnes gratie et salutis emanat
plenitudo ut letentur fideles deuoto corde
colentes christum pendente in ligno. terreantur
quod iudei et increduli omnes. In hoc sermone de
laudibus crucis christi dicemus. Ad illam vti-
que auctor vite humilis et mansuetus descen-
dit. ut vni mors orirebatur inde vita resurge-
ret. De ipsa itaque benedicta cruce locuturi
tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum de magnificatione.

Secundum exaltationis.

Tertium adorationis.

De dignitate crucis que colligi potest ex fi-
guris et reuelatione atque inuentione ipsius.

Capitulum. I.

Primum mysterium con-
templandum de cruce christi dici-
tur magnificationis. Diligenter
quidem perscrutari debemus quanta sit di-
gnitas et magnificencia crucis. Quod po-

terimus facile deprehendere si voluerimus
et illa considerare atque inspicere maxime tria.

Primo eius figurationem.

Secundo eius reuelationem.

Tercio eius inuentionem.

Qualiter crux christi ad multas figurata fuit

Primo possumus cognoscere magnifi-
centiam et dignitatem crucis si consideremus
eius figurationem Inuenimus namque multa
magnalia dei non sine mysterio in ligno ce-
lebrata. que vti-que lignum illud venerabile cru-
cis in qua saluator noster pependit premor-
strarunt et figurarunt. ut Augustinus dicit in ser-
mone de passione. In ii. namque ca. Gen. legi-
mus. que produxit deus lignum vite in medio
paradisi cuius fructus senectutem impedia-
bat. Item Augustinus. li. xiiij. de ciuitate dei. Quod
ita declarat Nicolaus de lira. Ad vitam in
que vniuersalem perueniunt ad requiem. per que
restituitur humidum deperditum per actionem
caloris naturalis. veritatem ista restaura-
tio non fit nisi per equiualentiam. ut dicit philosophus. scilicet
de generatione. Quia caro generata ex ali-
mento impuriore est quam prima. sicut et vniu-
ersum generatum per aque appositionem et peruersio-
nem quod si continuaret talis appositio vniuersum
fieret aquosius: et tandem deficeret species vi-
ui. Et eodem modo quod caro generata per ali-
mentum impuriore est: et per tale continuationem
inducit senectutem in qua carnes sunt im-
puriiores: et tandem deficit vita Ad hoc ergo
que predicta restauratio fieret in Adam fuit
equiualentia: et per consequens impediret se-
nectus dabant sibi edere de ligno vite. Po-
tuit hoc figura esse ligni crucis christi: cuius
fructus a fidelibus degustatus vitam gratie
preseruat in aia. Fructus enim crucis est dominus
iesus christus pro nobis peccatoribus crucifixus. In
vi. autem ca. Gen. h. qui volens deus tempore dilu-
uij in Noe et filiis eorumque vponit huminum
genus saluare precepit archam fieri de lignis
leuigatis. potuisset namque deus abscque tanta
inundatione aquarum in aliquo more aquas disco-
operto vel alia via saluos facere illos. Vo-
luit tamen ut id fieret in archa lignea ad vno-
randum que in lignea cruce erat humani ge-
neris salus procuranda. Scribit ad h. Exo.
iij. c. que cum deus clementissimus misit moysen
et aaron ad pharaonem per liberandum populum suum.
cum allegasset moyses inabilitatem suam eo quod i-

pedite et tardior esset lingue. dixit dominus ad
eum. Aaron loquere pro te ad populum. et erit os
tuum. tu autem eris in his qui ad deum pertinent. vir
gamque hanc sume in manu tua in qua factu
rus es signa. hec fuit illa virga que puerfa est
in serpente coram pharaone. et rursum in vir
ga rediit ut patet. Exo. vij. c. Hec fuit virga
que moyses percussit aquas fluminis que mor
velut sanguis facte potari non poterat. hec
fuit virga in qua completa sunt alia signa que
omittimus causa breuitatis. Non est in pre
tereundum silentio id quod factum est dum opus
fuit pugnare contra amalechitas. ut enim
scriptura tradit Exodi. xvij. ca. Tunc di
xit moyses ad iohue. Elige viros et egres
sus pugna contra amalech. et ego stabo in ver
tice collis hinc virga dei in manu mea. Fecit
iohue iuxta verba moysi et pugnavit contra ama
lech. Moyses autem et aaron et huiusmodi ascende
sup verticem collis. orantes ibi moyses ex
pansis manibus et secuta est victoria. Quid i
tot prodigium dei virtute ac potentia operis vir
ga illa semper precepta sunt usque ad hanc vi
ctoriam: nisi ut presignaret virga crucis christi
in qua consummata erat humani generis redem
ptio et potestas dyabolica superada. In. xv
in sup. Exo. cap. narrat quodammodum aque
marath fluminis amarissime in dulcedinem
verse sunt. eo quod moyses posuit ibi lignum
quoddam quod ostendit ei deus. Et si lignum cru
cis christi presignavit. quoniam per christum in eo cru
cifixum amaritudo peccatorum hominum vertitur in dul
cedinem quibus datur spes et fiducia venie presequen
de. Exo. etiam. c. xxvij. fit mentio de arca quam
fecit beelzel de lignis serbi. in qua recedita fu
erunt virga in memoria liberationis de egypto.
Dana in memoria refectiois in deserto et tabule in memoria date legis. et hec
archa figura esse potuit crucis de ligno fab
ricade. in qua reponi debebat saluator mundi.
In ipso namque fuerunt tres nature in una persona
divina. scilicet increata et spiritualis. creata et corporalis.
divina natura designatur per virgam. nam secundum eam
ipse dei filius et dei virtus spiritualis etiam
natura christi. scilicet anima eius sanctissima per duas
tabulas legis exprimitur in quibus erat lex di
vina scripta. per duas namque tabulas duo ob
signantur que sunt in anima christi. intellectus vide
licet in qua erat omnis scientia et voluntas in qua fuit
omnis rectitudo et bonitas. per manum pro deno

tatur natura carnis christi que fuit purissima ab
omni labe peccati. Ultimo ad mentem evocandum
censo illud quod Numeri. c. xxi. ponitur quoniam mi
sit deus in populum de ipso male loquentem serpen
tes ignitos. et orati per populo moysi dixit dominus
Fac serpente eneu: et pone parvam eminens
in medio populi: quicumque percussus fuerit a
serpente respiciat eum et viuet. et factum est ita.
Hic serpens figura fuit christi: qui in portica
crucis effigendus erat. per cuius intuitum si
de ac deuotione sanamur a moribus demoni
um. Ex pictis clarere potest quod sit precella
tis sue sublimis arbor crucis christi. qui deputa
ta fuit ut esset instrumentum in quo dei filius
hominum peccata sanaret. ¶ Secundo possumus co
gnosceri dignitatem et magnificentiam crucis
si consideremus eius reuelationem. Innotuit
quippe regine Sabbe quoniam in cruce pati de
bebat dei filius incarnatus. quod non ex visus
ingenij: sed dei reuelatione preuenit. Sicut
enim de mysterijs christi prophetico spiritu sibilis lo
cute sunt. ita hec regina sabba predixit in
christum ligno fore passurum. Qualiter autem hoc fa
ctum sit audiamus. Refert magister in hy
storia scolastica. quod regina sabba vidit in qua
dam domo salomonis que dicebatur domus sal
tus lignum quoddam pulcherrimum: dixitque sa
lomoni quod in illo esset crucifigendus vnus
per cuius mortem regnum iudeorum deleri debe
bat. Istud autem lignum: ut asserit Iohannes belet:
remanerat in preacta domo. quoniam cum sa
tis rectum et pulcherrimum videret nuncque po
tuit alicui officio deputari. dum autem qua
dam longitudine superabat. aliqui pro bre
uitate deficiebat. Quare artifices illud di
miserunt. Salomo itaque verba regine sab
be magnificiens: lignum ipsum in profundis
terre visceribus iussit sepeliri. In eo autem loco
postea probatica piscina fuit constructa. de
qua dicit Iohannes. v. c. in circuitu iacebat in
firmorum multitudo. Angelus pro domini sem
per descendebat in piscinam et mouebat aquam
et sanabatur vnus. Que utique fiebant non
solum angeli descendentes presentia: sed etiam
semper aliquos ipsius ligni virtute. Instante
autem die quod christus crucifigi debebat: preactum li
gnum supernatale miraculose prohibet: quod
videntes iudei acceperunt: et ex eo crucem domini
non parauerunt. ¶ Tertio possumus cogno
scere dignitatem et magnificentiam crucis: si con

sideremus eius inuentionē Nam post xpi
passionē itēz a iudeis abscondita fuit: z p
annos ducentos z vltra sub terra latuit.
Inuenta pō fuit ab Helena Constantini
matre mō qui sequit. Cum em ipse Con
stantinus vt ecclesiastica testat hystoria. cū
hostibz copiosissime gregatis iuxta danu
biū manus pserere deberet. nocte sui exer
citus pericula cogitans z timēs suoz stra
gem z sanguinis effusione: oculos ad celū
leuauit. Et in somnis vidit ad orientales
partē signū crucis in celo. s. aereo fulgore
igneo rutilare. angelosqz astare sibi qz dice
re. Constantine in hoc signo vinces. Qui
tali visione pfortatus similitudinē spūs
ex auro fecit: z ante suū exercitū ferri iussit
intruēsqz in hostes ipsos in fugā puerit. z
multitudinē maximā interfecit. Scdm
quosdā iste Constantinus fuit pī illi? Co
stantini quē beatissimus siluester baptiza
uit qui post victoriā in xpm credidit. Et
postmodū ab Eusebio papa suscepit sacz
baptisma. Sortuo pō eo Constantinus
filius memor victorie patris quā virtute
sancte crucis habuerat. Helenā matrem
suā hierosolymā pro ipā cruce inueniēda
transiit. Alij pō tenēt qz iste Constanti
nus fuit idē quē baptizauit Siluester: qz
post victoriā habitā perfecte nō credidit.
nec tunc sacri baptismate est renat?
z a lepra mundatus. in xpm deinceps per
fecte credidit. z sic matrē suā hierosolymā
misit: vt crucē dñi req̄reret. Cū aut hie
rosolymā helena venisset: oēs iudeoz sapien
tes qz per totā regionē reperti sunt ad se cō
gregari precepit: quos d cruce xpi z passio
nis loco interrogauit. cōminatqz est illis
qz nisi veritatē patefacerēt: faceret eos oēs
igne cremari. At illi timentes tradiderūt
quendā apud eos multe auctoritatis viz
cui nomē erat iudas dscētes. Hic o dñā
iusti z pphete filius optime nouit legē z rē
bi oia que ab eo quesieris indicabit. Tunc
illa omēs dimittēs tenuit iudā. Cui dixit.
mors z vita appōsita sunt tibi que malue
ris elige ostende mihi lignū sancte crucis
Qui dum hoc se scire negaret duro est car
ceri mancipatus. Post dies pō sex extrahi

se petijt: z crucē se indicaturū pmisit. Cuz
qz extractus venisset ad locū z ibidē orasqz
locus subito p̄mouet z fum⁹ aromaticū mi
ri odoris sentit. z ita vt mirat⁹ iudas am
babus manibus plauderet ac diceret. In
veritate xpe tu es saluator mūdi. Erat at
in illo loco sicut in hystoria ecclesiastica. le
git templū veneris: qd Adrianus impa
tor ibidē pstruxerat. vt si qd xpianoz in il
lo loco adorare voluisset videret venerem
adorare. Ob qd pene obliuioi locus fue
rat datus Regina autē templū funditus fe
cit destrui z locū arari. Post h iudas p̄m
gens se viriliter fodere cepit. z viginti pas
sus foditēs tres cruces absconditas repit:
qz ad reginā priotinus depozauit. Cum
autē crucē xpi ab illis latronū nescirēt di
scernere: eas in ciuitatis medio posuerūt.
ibiqz gloriā dñi p̄stolātes Et ecce circa ho
rā nonā qdā iuuenis mortu⁹ desert iudas
feretrū tenuit z primā z secundā crucē su
per corpus defuncti posuit: s. nequaquā ille
surrexit. Appōsita pō tertiā p̄tinus redijt
defunctus ad vitā Post h iudas baptizaf
z Quiriacus appellat. qz defuncto hieroso
lomytanoz epō: est epus ordinatus. Cum
autē beata Helena clauos dñi nō haberet
rogauit epm Quiriaciū vt ad locū perge
ret z clauos inquireret. qz dum venisset ad
locū z orasset: p̄tinuo clauī velut aurū in
terra fulgentes apparuerūt: quos ille acci
piens regine detulit. Crucis pō partē he
lena detulit filio. partē pō argento ornatā
reliquit in loco. Clauos insuper obtulit fi
lio. Ex quibz vt refert Eusebius cesariens.
frena quibz vteret ad bella p̄posuit. z ex a
lijs galeā suā ornauit. Gregorius pō turo
nēsis asserit fuisse quattuor clauos. ex qui
bus: Helena duos in freno im. peratoris
posuit. tertium in imagine Constantini que
rome supereminēbat vibi locauit. z quar
tum in marē adrianū qd vsqz tunc fuerat
nauigantiū vorago proiecit. Patet iam qz
excella sit gloriā crucis quando vt Chriſ.
dicit. Crux de penis latronum transit ad
frontes imperatorū.

¶ Qualiter crux exaltata fuit dum chri
stus in illa pependit. z post tempore hera
clij imperatoris z in fine in die iudicij.

Capitulum secundum.

Secundū mysteriū con-
templandū de cruce xpi dī ex-
altatiōis. Potest autē distingui
triplex exaltatiō.

Prima dī passionalis.

Secūda singularis.

Tertia generalis.

Prima exaltatiō crucis dī passionalis.
tunc siquidē exaltata fuit qm̄ in ea exalta-
tus est dei filius qui Joh. xij. c. dixit. Ego
si exaltatus fuero a terra oīa trahā ad mē
ipm̄. S; hic posset aliq; querere. Cur xps
mori noluit in aliq; domo siue sub recto: s;
crucifixus i aere. Ad qd̄ rēdemus q; h̄ cō-
grue factū est triplici rōne.

Primo rōne medietatis.

Secūdo rōne p̄munitatis.

Tercio rōne sanctitatis.

Primo xps mori voluit in aere rōne me-
dieratis ad innuendū q; sic aer est medius
inter celum z terrā. sic ipse fuit mediator in-
ter deū z hoīem. Scribit tñ Aug. li. ix. de
cui. dei. q; quidā phī dixerūt mediatōres
esse inter nos z deū demones. qm̄ deus est
imortalis z sine omīi miseria. hoīes miseri
z mortales. demones miseri z imortales.
Cum ḡ imortale z miserū mediū sit inter
imortale z bñm z mortale z miserū. vide-
retur q; demones inter deū z hoīes debeāt
esse mediatōres. Sed hoc esse nō potest. qz
demones separāt z impediūt accessum ad
beatitudinē. Ideo dicit Aug. Alius est
medius malus q; separat amicos. sicut est
dyabolus. Alius est medius bonus q; re-
conciliat inimicos. s. dñs iesus xpus. Sicut
angeli boni nō p̄nt esse mediatōres. qm̄ ipi
sunt imortales z beati: quoz neutra pprie-
tas puenit hoī. oportet ḡ q; aliq; sit media-
tor q; sit mortalis z beatus. mortalis ad tps.
beatus ppetuo vt eo q; mortalis ad tps
pueniat cū hoīe exāte in via. p hoc q; bñs
pueniat cū his q; exstūt in patria. talis ē
xps dñs z hō. Itē Aug. vbi s̄ dicit. Querē-
tus est medius q; nō solū hō vtz. etiā dñs
sit. vt hoīes ex mortali miseria ad beatitū-
dinē imortalitātē h̄ mediū dñm mortalitatis iter
ueniēdo pducatur. Quē neq; nō fieri morta-
lē oportebat. neq; pmanere mortalē. mor-
talē q; ppe factus ē nō infirmata verbi dī

uitate: s; carnis infirmitate pcepta. Nō
autē p̄māsit in ipa carne mortalis qz resur-
rexit a mortuis qm̄ hic ē fructus media-
tiōis eius. vt nec ipi p̄t q; liberādos me-
diator effectus ē. in ppetua carnis morte
remāneret. p̄t itaq; mediatōrē inter nos
z deū z mortalitātē h̄c oportuit trāseuntē
z bñtudinē pmanētē. vt p id qd̄ trāsīt cō-
grueret mortuis z ad id qd̄ pmanet trāsfer-
ret ex mortuis. Ex his colligim⁹ q; xps in
quantū hō ē mediator inter nos z deū. vt
dīc Alexand. in. iij. Extrema ei sunt dñs i.
mortalis z bñs hō mortalis z miser. De-
vius ē hō mortalis z bñs q; fuit xps quan-
tū ad naturā humanā. S; h̄ argui poss;
ac mōstrari q; xps inquantū hō nō sit medi-
ator. Sed iū em̄ debet cōmunicare cum
vtrōq; extremoz. S; xps inquantū hō nō
cōicat nisi cū altero. s. cū hoīb; z nō cū deo
ḡ inquantū hō nō est mediator. Ad hoc re-
spōdet Alexan. q; mediū dī tripliciter. Pri-
mo quantū ad puenientiā naturē. Secūdo
quantū ad puenientiā pprietatis. Tercio
quantū ad puenientiā psonē. P̄lo mō est
mediū in colorib;. Et sic nō est mediū in-
ter deū z hoīem. qm̄ nō pōt esse natura me-
dia. Secūdo quantū ad puenientiā pprieta-
tis xps pōt dici medius quantū ad huma-
nā naturā inter deū z hoīem. qm̄ h; pprie-
tates puenientes cum vtrōq; cum deo. s.
beatitudinē. plenitudinē gratiē z sciē. Et
habet alias pprietates i q; cōicat cū hoīe
s. mortalitātē z alios cōes defectus Cum ḡ
dī q; necessariū est mediū cōicare cū extre-
mis. Intelligendū q; dñs z hō nō sunt ex-
trema s; m̄ suas nātas: s; quantū ad suas
pprietates. Un̄ dñs dicebat extremū rōne
sue imortalitatis z bñtudinis. hō p̄o rōne
sue miserie z mortalitatis. Xps autē quantū
ad naturā humanā vtriusq; cōicat alterā
pprietatē. Tercio mō dī xps medi⁹ inter
deū z hoīem. s. quantū ad puenientiā pso-
nē. eo q; eius yp̄stasis ē in duab; naturis
Un̄ dicit dama. q; ei⁹ yp̄stasis ē ex duab;
naturis. qd̄ sic exponit. i. in duab; naturis
s; sistit. s. diuina z hūana. nec mutat diuina
i humanā nec cōuertit: s; vtrāq; i sua pfe-
ctiōe remanet. Xps ḡ quantū ad humani-
tātē pōt dici mediator dei z hoīem. qz licet
quantū ad naturā cōicet cū hoīb; solū. rōne

et ipſone cōicat cū deo qm̄ perſonā bz filiū
dei nō perſonā creatā aut ppoſitā: ſz eret /
nā z ſimplīcē. ¶ Scdō xps mori voluit cru
cifixus in aere rōne cōitatis. Quia ſic aer
eſt om̄i bz cois. ita eius paſſio Nam paſſio
nes alioz ſctōz fuerūt p̄rie. qz petrus paſ
ſus eſt p̄pter ſe. paulus p̄pter ſe. ita z ceteri.
Xps ſo paſſus eſt cōiter p̄pter oēs. Eius
em paſſio fuit cōis illis q̄ ſunt in celo. i. an
gelis. qz ſunt reparati. Illis q̄ ſunt in mun
do iſto. qz p̄ ſuā paſſionē ſunt ſaluati. ¶ Un
ad Colocoſi. i. c. ap̄ls dicit. Pacificas per
ſanguinē crucis eius ſiue q̄ in terris. i. ho
mines. ſiue q̄ in celis ſunt. i. angelos. Fuit
etiā cōis illis q̄ erāt in inferno. i. patribz in
de liberatis. licet nō fuerit cōis demonibz
z reliquis damnatis p̄ diffinitivā ſenten
tiā q̄ remanſerūt in ſuis ſupplicijs deſola
ti. ¶ Tertiō xps mori voluit crucifixus in
aere rōne ſanctitatis. vt aerē ſanctificaret
Sanctificauerat quidē terrā triginta tribz
annis ſup eam ambulādo. Sanctificauit
et aquā in ip̄a ſe baptizari faciēdo. San
ctificaturuſ erat ignē ſp̄m̄ ſanctū in ſpecie
ignis mittēdo. nō reſtabat niſi vt ſanctifi
cāret aerē. nō ſub tecto. ſed in ip̄o moriēdo
Idēo Chriſt̄ in ſermone d̄ paſſiōe ait. In
exceſſo ligno z non ſub tecto paſſus eſt vt
etiā ip̄ius aeris natura mundaret. Sz z
ip̄a terra ſimile b̄nificiū ſentiebat occurrē
tis de lacere ſanguis ſtillatōe mundata.
¶ Scdā exaltatio crucis d̄ ſingularis. Le
lebrat quidē eccleſia ſolēniter quantū ad
officia feſtū exaltatōis ſcē crucis. p̄ptid qd̄
euenit āno xpi ſexcentēſimo q̄nto decio. ¶ Il
lo nāqz tpe p̄mittēdo dñs ſuū p̄p̄m ſtagel
lari per ſeuitiā paganoz Loſdroe rex per
ſa z multa regna ſuo imperio ſubiugauit.
Hieruſalē aut veniēs paritē ſanctē crucis
quā ſancta Helena ibi reliquerat tulit. ſe
cūqz aſportauit. Volens aut ab om̄ibz co
li vt deus turrim ex auro z argento z in
ter lucentibz gēmis fecit. Et ibidē ſolis z
lune ac ſtellarū imagines collocauit. p̄ ſub
tiles etiā z occultos ductus quaſi d̄s aquā
de ſup in fundebat. Et in ſubterraneo ſpe
cu equi quadrigas trahentes in circūſtu
ibant. vt quaſi terrā mouerēt z tonitruū ſi
mularent. Filio ḡ ſuo regno tradito iſta
li phano p̄phanus reſidet z iuxta ſe crucē

dñi collocans. appellari ſe ab om̄i bz deū ſu
bet. Et ſicut legiſt in libro mitra li d̄ officio
Ipe Loſdroe in throno reſidens tanq̄ pa
ter ſignū crucis ſibi a dextris poſuit loco ſi
li z gallū a ſiniſtris loco ſpirituſ ſancti. ſe
vero patrē voluit nominari. Tunc Hera
clius imperator exercitū copioſuz collegit
z p̄tra filiū coſdroe iuxta danubiū flumiū
dimicaturus aduenit. Tandē vtrūqz p̄n
cipibz placuit vt iſi ſup pontē ſoli certa
rent. z qui victor exiſteret ip̄e ſine damno
vtrūqz exercitus imperiū retineret. De
cretum etiā exijt: vt quicūqz principē ſuū
ſua reſumeret cruribz exciſis z brachijs
in flumine mergeret. At heraclius totū ſe
deo obtulit. z ſe cruci ſanctiſſime deuotiōe
q̄ potuit cōmēdauit. Factū eſt aut vt deo p
picio heraclius victor euaderet. q̄ cunctū
exercitū inimicōz ſue p̄tati ſubegit. Loſ
droe ſo ignorabat exiū belli. qz cum lab
om̄ibz odiret ſibi a nemie intimaſ. Quare
heracli⁹ ad eū puenit z in throno aureo eū
ſedentē reperit interrogauit an vellet ſa
crū baptiſma ſuſcipere. itaqz vitā cū regno
pariter p̄ſeruare. Qd̄ cū illo acceptare no
luiffet ab heraclio ē decollat⁹. Filii ſo ſuū
decē annoz baptizari fecit. z de ſcto fonte
ip̄m ſuſcipiēs regnū paternū ei dimiſit. tur
rim ſo illā deſtruēs argentū in predā ſu
exercitus dedi. Turri ſo z gēmas ad repa
randas eccl̄ias q̄s tyrann⁹ deſtruxerat re
ſeruauit. Sacra igit crucē ſuſcipiēs hiero
ſol ymā reportauit. Cū aut de mōre oliue
ti deſcendēs p̄ portā q̄ dñs paſſus⁹ tranſie
rat. i. equo ſuo regio z ornamēt⁹ imp̄iali
ingredi vellet rep̄te lapides porte deſcen
derūt. z inuicē q̄ſi eſſerynus paries ſe clau
ſerūt. Sup q̄ cunctis ſtupentibz: angelus
dñi ſignū crucis in manibz tenēs ſup por
tam apparuit dicēs. Cum rex celoz p̄ hāc
portā ad paſſionē intraret: nō cultu regio
ſz humilis aſello ingredit⁹s humilitatis ex
emplū ſuis cultoribz dereliquit. hīs dictis
angelus abſceſſit. Tūc imperator ſe vſqz
ad cam̄ ſi⁹ exiit. depoſuitqz calciamenta
crucēqz dñi cū lachrymis accipiens vſqz ad
portā baiulauit. moxqz porta cunctis pa
tuit re deū i bz lapidibz ad p̄ſtina loca diu
na virtute. Rex aut deuotiſſimus in hac
crucis laudes prozupit. Q̄ crux ſplēdidior

cunctis astris. mundi celestibus. hominibus multum
amabilis. sanctior vniuersis. quod sola fuisti
digna portare talentum mundi. dulce lignum
dulces clauos dulcia ferrea pondera salua
presentem ceterum in tuis hodie laudibus con
gregata. Sic paola crux in suo loco resti
tuit et antiqua miracula renouant. **Sortu?**
quidam vite restituit. palitici quattuor cura
tur. leprosi decem mudant. quidam cecum
luminant. demones effugant. plurimique a
varijs languoribus liberant. Et ita impator
ecclesiam regans: et regis munibus dotans:
ad propria remeant. **¶** Tertia exaltatio cru
cis de generali. Erit quippe crux in die iudicii
exaltata. quod ut cantat ecclesia. Hoc signum cru
cis erit in celo cum dominus ad iudicandum vene
rit. Et ut ex dictis Chrysostomi colligi potest. crux
in qua saluator noster pendit miraculose re
parabitur: et apparebit sole lucentior. Ipsa in
super signa crucis in corpore christi videbunt ab
omnibus qui in manibus eius pedibus et latere ideo
seruata sunt. ut in perpetuum sue victoria christus fer
ret triumphum. Tunc ut ait hieronymus. ad helio
dorum de contemptu mundi. Tu rusticane exul
tabis ac dices. Ecce crucifixus dominus meus.
Ecce qui obvolutus panis in presepio vagans
hic copiarum ac questuarie filius. hic demo
nium homines et samaritanos. hic vestitus coccyo.
hic sentibus coronatus. Lerne manum iudee
quod fixeras. **¶** Uidelatus romane quod fode
ras. videre corpus an idem sit quod dicebamus
clam nocte sustulisse discipulos.
¶ Qualiter adoranda est crux in qua christus
pendit. et alie cruces in quibus non
pendit.

Ca. III.

Quium mysterium con
templandum de cruce christi de ad
orationis. In quo agere debemus
vtrum cultus latrice sit exhibendus cruci christi
Ad quod responderet Bonauentura in. li. di. x.
quod hic est multiplex modus dicendi. Qui
dam enim tenent quod ipsi cruci debet honor quod
dicitur per dulia. Et ratio huius est quod ipsa
crux fuit instrumentum totius redemptionis
humane. In ipsa enim salus et redemptio to
tius humani generis est facta. et ideo omnes
homines debet et esse subiecti subiectioe no
tabili et speciali. et propterea dicitur debere ad
orari eam excellentiori adoratione quam sit du

lia que debet rationabili creature. Quia ta
men crux ista nec est deus. nec ipsi diuinita
ti aliquid vnitum. ideo non est ei cultus latrice
exhibendus propter hoc quod tenet medium inter
latriciam et dulia. adoratio crucis ut dicatur
per dulia. Sed quoniam adoratio sicut al
locutio videtur esse solummodo inter res ratione
capaces. Adoratio ei quedam oratio est ad
aliquid ordinatum. unde adorare est aliquid
orare. crux autem christi caret omnino ratione. ideo
alii dixerunt eam non esse adorandam. nec in
quantum in ea adoratur christus. nec aliqua est ei
reuerentia exhibenda honoris: nisi ratione
crucifixi. sicut nec imagini ratione imagina
ti. Et ideo dixerunt quod cruci christi est cultus la
tricie exhibendus. et nullus alius nec dulia
nec per dulia. Rem enim insensibile stultum
est honorare cum per indifferenti habeat hono
rem et vituperium. Et hoc innuit confirmare
per Damascenum in capitulo de imaginibus
vbi dicit. quod non crucem adoramus: sed typum
id estfigurationem. Et sic non videtur quod crux
adoratur inquantum est res aliqua: sed in
quantum est signum. Verumtamen si conside
remus verba Damasceni in capitulo de cru
ce videtur quod non solummodo cruci christi pro
ut est signum siue inquantum typus est: sed in
ratione materie exhibenda sit reuerentia.
quia non solum est veneranda figura: sed
etiam verum lignum crucis in quo dominus
pendit. In alijs vero crucibus veneratione
est solum figura: non materia. Aut enim
sic. Ipsum quidem preciosum lignum crucis
venerabile in quo se ipsum pro nobis christus
obtulit: ut sanctificatum tactu corporis et sa
guinis decenter est adorandum. Et post.
Si autem ex alia materia facta est. non ma
teriam adoramus absque: sed typum. unde si
antrum et preciosi lapides fuerint post typum
dissolutionem non sunt adoranda. Et quo
colligitur quod aliqua sit ipsi cruci reuerentia
exhibenda excepta adoratione latrice. Et
huius signum est quia ecclesia solennizat in
crucis inuentione et exaltatione. sicut in fe
stiuitatibus sanctorum. Et ideo neuter pre
dictorum modorum videtur sufficiens. Pro
pterea dicendum quod duplici modo exhibe
tur alicui honor. Aut in obsequium reue
rentie et iste est honor venerationis. Aut
in testimonium virtutis et complacentie

famulatu. Et iste est honor adorationis. vter
q; aut istoz honoz offert cruci. Nam cru/
cem adoramus et crucē veneramur. Sed
in h est dīa. q; honor veneratiōis exhibet
īpī cruci tanq; instrumēto nre salutis. vñ
sicut exhibemus reuerentiā sacramētis qz
est in eis aliquo mō nostre salutis causali
tas. sic cruci xpi et clausis eius aliqua reue
rentia ē exhibēda. Et respectu illius hono
ris habet cruci se aliqd ppter qd debet ho
norari. Honor aut adorationis offert īpī
cruci rōne crucifixi. Nemo em̄ intendit ei
placere vel aliqd impetrare ab ea: sed ei q
in ea affixus fuit. Et sic nō debet ei nisi ad
orationis latrē. Sic igit cruci xpi duplex ho
nor debet. et vnus ē latrē. Alius vñ nō dī
dici nec latrē neq; vilia. qz nō est species
adorationis. sed vocari potest honor ve
nerationis. Hec Bonaventura. Multa
itaq; sunt crucis preconsta ppter que a cun
ctis fidelibz cruci venerabilis est colenda.
qz hec est scala per quā pater electis adit
ad regna celoz. in quo vīuit et regnat in
perpetuū christus filius dei: qui sit in secu
la benedictus. Amen.

¶ Sermo quintusdecim^o de amore xpi ex
hibitus humano generi qui exprimit my
stice in euangelio samaritane:

Sic vere est saluator
mūdi. Scribunt hec verba
Job. iij. cap. Que descripsit
euangelista de benignitate
miranda saluatoris nostri iesu xpi exhibi
ta mulieri samaritane. grata locū dissima/
q; debent esse fidelibz cunctis. qm̄ in illis
mystice ac spiritualiter designat amor ar
dentissimus: quē saluator noster dignatus
est humano generi demonstrare. Omnia eq
dem q fecit queq; dixit ab vtero virginis
vsq; ad patibulū crucis ad salutem ho
minū ordinauit. Propterea nāq; deus sa
ctus est hō vt perditū hōiem redimeret at
q; ad regna celestia reuocaret. procurauit
aut quantū in se fuit nō solū mulieris Sa
maritane: s; insup oīm q sibi adherere vo
lunt hereditatē incorruptā. inaccessibilez
et incōtaminatā in cel. Qua ppter vt ista
deuotius attentiusq; ptemplari possum^o
in pñti sermone percurramus hystoriā sa

maritane: sub titulo de amore xpi erga hu
manū genus qd sua benignolentia carita
teq; reparauit. sicut verba pposita dicunt.
Hic est vere saluator mūdi. In qbz tres
amores distinguere possumus.

¶ Prim^o dī amor peregrinās.

¶ Secundus amor manifestās.

¶ Tertius amor pfortās.

¶ Qualiter christus peregrinādo in pau
pertate et penaltate quesitū hominem la
psum. Ca. I.

Primus amor xpi hōi
lapsio mōstratus dī peregrinās
Voluit nāq; peregrinādo et di
scurrendo querere oues errantes. qd notat
in principio euangelij sue in pma parte. di
cit nāq; ibi. Venit iesus in ciuitatē sama
rie q dī sicchar. Est aut samaria vt inqt be
da insignis palestine. puincie ciuitas adeo
vt tota regiā ei sociata samaria dicat. De
hac insup ita dicit Isid. xij. etbi. Sama
ria regio palestie ab oppido quodā nomē
accepit: qd vocabat samaria. ciuitas quō
dam regalis in israel. q nunc ab augusti
noie sebastia nuncupat. hec regio inter iu
deā et galileā media iacet. Ciuitas sicchar
erat i illa regione q antiquitus dicebat si
chem. vt patz Beñ. xxiij. ca. Jo ait Ebrif.
Locus ille erat vbi pro Dīna Symeon et
leui grauē occisionē fecerūt Sequit Jokes
in euangelio iuxta predictū qd dedit Iacob
Ioseph filio suo. Dicit Alco. de lira. q ta
cob veniēs de mesopotamia emit agrū ab
emoz pñcipe sicchem et ibi ad tps habita
uit iuxta urbē. Sz ppter raptū dīne occisi
sunt habitatores illius ciuitat. et sic cessat
in possessiōe eius. et illū locū dedit ioseph.
Un Beñ. xlvij. c. dixit iacob. Do tibi par
tem tuā extra fratres tuos quā tuli de ma
nu amorre in gladio et arcu meo. Amplia
uerat iacob agrū quē emit addens et qui
cinas possessiōes iusto bello quesitas. Ibi
aut erat fons iacob. s. puteus quē effodi i
acob fecerat. Dicit nāq; Augustin^o in ome
lia pñtis lectiōis. Omis puteus fons.
sed nō omis fons puteus. vbi em̄ aqua de
terra manat et vsum prebet haurientibus
fons dicit. Sed i promptu et superficie sit
fons tñ dicit. Si aut in alio et in profundo

fit ita puteus vocat vt nō fontē nō admittat. In hoc loco sic ait Theophilus. Ex p̄memoratione fontis & p̄dij edocemur q̄ ea que patriarche p̄pter fidem quā in deo habebāt adepti sunt iudei p̄pter impietatem eorū p̄diderūt. & eorū loca gentibz tradita sunt. Fatigatus ē iesus qz hora erat quasi sexta sedebat sic sup fontem. discipuli aut iuerant in ciuitate vt cibos emerent. Sessio illa vt Crisostomus dicit p̄pter laborem facta est & vt expectaret discipulos. & p̄pter estū refrigerans corpus apud fontē. dū sic sedere venit mulier de samaria haurire aquā fm̄ Alco. de lyra. Samaria nō est hic nomen ciuitatis sed gentis vel regionis. qz illa mulier erat de ciuitate sicheem: que tunc erat metropolis samaritanorū: vt dicit Iosephus. xi. antiquitatū lib. Dixit iesus illi mulieri. Da mihi bibere. Respondit illa. Quō tu cū iudeus sis a me bibere possis q̄ sum mulier samaritana. Refert Crisostomus. Tu deū eū extimauit a figura & locutione. Nicolaus p̄o de lyra dicit q̄ cognouit eū esse iudeū p̄ habitu quem portabat. quia sicut erant iudei distincti ab alijs in cultu dei & in circūcissione: ita & in veste. Quare p̄o iudei abominabant samaritanos multiplex ratio assignari potest. Et p̄ma fm̄ Crisostomum. quia samaritani solum ea que moysi sunt suscipientes. p̄phetarū nō multā curā habebant. Secūda quia samaritani colebāt deū & idola & errabant dicentes deū esse corpus. Tercia ratio fm̄ Alco. de lyra. qz samaritani molestias multas intulerunt iudeis in reedificatione templi & ciuitatis vt pr̄z Hesdre. i. c. Sed in hac p̄te littera euāgelij dimissa ad pegrinante illū oculos mentis nostre vertamus. Ipse vtiqz deus incarnatus pegrinando & discurrendo animas nostras vt pastor sollicitissimus perquisiuit. habuit aut pegrinatio sua tres conditiones.

¶ Prima fuit conditio penalitatis.

¶ Secūda paupertatis.

¶ Tercia diuturnitatis.

¶ Prima fuit conditio penalitatis. Volū tate quippe languores nostros tulit dolo resq̄ portauit. Quisnam enarrare sufficit labores xpi q̄s tulit vigilando. orando & peccatis & ingratitudine hoim. sepiissime

lucendo. ambulando. p̄dicando. ieiunando & tandem passionē acerbissimā sustinēdo. Expergiscere fidelis aīa & intueri regē celorū & dñm: nō solum hac vice defatigatū & sedentē sup fontē. Sed fatigatū in p̄sepio augusto. fatigatū i brachijs maternis dū fugit herodem fatigatū in egypto. fatigatū in ieiunio. fatigatū in orōne. fatigatum in sudore sanguineo. fatigatū sub pedibz capientū illū. fatigatū in vīnculis. fatigatū in illusionibz. fatigatū in spūs & feridis oculis. fatigatū in columna. fatigatum in cruce. O dura mēs hoim. O duricies cor diū nrorū fatigat xps ex amore. patitur ex amore. effudit sanguinē ex amore. Vortur ex amore. & nos eū q̄ nos tantū diligite diligere nolumus. Propterea Aug. in lib. 3 q̄ncqz hereses inducit xpm ita ad hoim ingratū loquentē. Cū esses inimicus patris mei: recōciliasti te. Cū inter montes & siluas errares: q̄siui te. humeris meis portauit te. laborauit. sudauit. caput meū spinis opposuit. manus meas & pedes clauis obieci. vt te mihi copularem: & tu diuideris a me. ¶ Secūda p̄ditio pegrinatōis xpi fuit paupertatis. dū em̄ in hac vita mansit: pauperē vitā gessit. Ex quo dicebat Dauid. viij. c. Vulpes foueas hnt & volucres celi nidos. filius aut hoīs nō habet vbi caput suū reclinet. Notandū est q̄ q̄ncqz h̄c voluit cū ap̄lis aliquid in cōi qd colligitur ex euangelio vbi dicit. Discipuli aut abierant in ciuitatē vt cibos emerent. Sz p̄pter hoc dicit Aug. xij. q. i. in ca. hēbat. habebat dñs loculos a fidelibz oblata p̄seruās & suorū necessitatibz & alijs indigentibz tribuebat. Et sup ps. Cui idē Aug. inquit. Habuit dñs loculos. sicut dictum est de q̄busdam religiosis feminis q̄ ministrabant ei de sua substantia futurus erat. Paulus nihil tale aliquā querens & oīa puinciali bus donans. Sed quia multi inferni ista que sicuti erāt. magis infirmorū personam suscepit xps. sublimius paulus. nunquid & xpo sublimius. xps qz misericordius. Cū em̄ viderent paulū ista nō esse quesiturū. puidit ne damnaret quesitū & p̄buit exēplum infirmo. hec ille. Et licz ita esse firmi cer sit tenendū nihilominus paupertatem semp verbo & exēplo sublimis p̄mendaui.

¶ Tercia cōditio peregrinationis christi
dicitur diuturnitas. Triginta enim tribus an-
nis multipliciter patiēdo ut p̄dicitur est
nās nās errabundas q̄siuit. Nec ardor
huiusmodi sitis de aiabus inueniendis
ullo vnq̄ tpe potuit in eo extingui. Sitio
dixit samaritane da mihi bibere. Sitio in
sup clamauit in cruce. Sitebat vtriq̄ no-
stram salutem. O iesu b̄ndicte. O fili dei
altissimi. tu sitis nostrā salutē: et nos totis
viribus illam recusamus. Tu p̄cium tui
sanguinis p̄ debito nostro soluis. et nos il-
lud cōtemnimus. Tu pie dolens in cruce
clamans. sitio. sitio. sitio. et nos obaudim⁹
Et que est nostra ingratitude: que p̄ma-
cia: que uel sentit. Auctore vite audire no-
lumus. quia malicia nostra nos excecavit
Dicimus de amore pegrinante.
¶ Qualiter xp̄us ex amore manifestauit
hoi veritatem summi boni. falsitatem mundi
et sublimitatem dei. Caplm. II.

Secundus amor chri-
sti generi hūano exhibitus dicitur
manifestans. Manifesta-
uit q̄dē multa samaritane. que insup oib⁹
nob̄ fecit ac voluit esse nota. et p̄cipue tria.
¶ Primum est summi boni veritas.
¶ Secundum est mundi falsitas.
¶ Tercium est dei sublimitas.
¶ Primum q̄d manifestabat Iesus est summi
bonitas veritas. Errabat quippe mūdus
varijs diuersisq̄ opinionib⁹ circa summū
bonū. nec inter p̄hos inuentus est quispiā
q̄ suo ingenio illd̄ valeret attingere. Qui-
tino cū de illo varia fuissent locuti. tandem
absq̄ immortalitate p̄cludebant hoīem fie-
ri posse beatū. Ideo inquit Lactātius in
tj li. diu. insti. tra tales. Summū bonū
q̄d beatū facit nō pōt esse nisi in ea religio-
ne atq̄ doctrina cui spes immortalitatis ad-
iuncta est. hec ille. Quisnā b̄m̄ censeat eū
q̄ vel voluptate animi siue corpis oblectet
vel ingenio et scia polleat. vel honestate ni-
tescat. vel diuitijs affluat. vel glia tpali p̄-
fulgeat. et h̄m̄. cū om̄ia ista velocissime
transcant atq̄ deficiant. Propterea xp̄s di-
cebat. Qui biberit ex aqua quā ego da bo
ei nō sitiet in eternū: sed fiet in eo fons aq̄
saluentis in vitā eternā. Aqua xp̄i est dei

grā q̄ mediante acquirit eterna vita. Ap-
parer itaq̄ q̄ summū bonū esse non pōt vbi
eternitas deest. Hanc autē eternitatē xp̄s
p̄conizauit cū dixit. Joh. ij. ca. Sic de⁹ di-
lexit mūdū vti filiū suū vnigenitū daret:
vtois q̄ credit in illū nō pereat: sed habeat
vitā eternā. Et itez. vi. ca. Hec est volū-
tas patris mei q̄ milit mei vtois q̄ vider
illū et credit in eū nō pereat: sed habeat vitā
eternā. Et. x. c. Ques mee vocē meā audi
unt: et ego do eis vitā eternā. Et Math.
x. ca. Ois q̄ reliquerit domū aut agros
et p̄pter nomē meū: centuplū accipiet et vi-
tam eternā possidebit. Et. xxv. ca. Ibunt
hūm̄ ignē eternū. Iusti autē in vitā eternā.
¶ Secundū q̄d manifestauit Iesus ē mun-
di falsitas dū dixit. Omnis qui biberit ex
hac aqua sitiet itez. In hoc liquidē deci-
pit mūdus dilectores suos q̄ dū desidera-
ta bona ipsa largitūnq̄ tñ aīm saria/
re mōtēq̄ quietare pōt. Hinc Hiero. ad
deme rīa de virginem ita pulchre dicebat.
Diu. tiaz amor insatiabilis est. expleri ne-
scit. bonoz cupidō celerē rei habiturē finē
sine fine q̄runt. Nō ab re igit xp̄s dicebat
samaritane. O si scires domū dei et q̄s est
q̄ dicit da mihi bibere. forsan et tu p̄cisses
ab eo et. q̄ xp̄s Iesus paratus est benigne
grām suā p̄cedere oīm b̄ illā postulanti b̄
Sed mortales miseri q̄nq̄ cū deo p̄ren-
de re nō erubescūt. Cur inquit q̄s damnan-
dos p̄sciūt creare voluit. Cur nō oēs an-
q̄ peccarent in grā sua p̄firmatos impe-
cabiles reddidit. Cur hōi peccare volenti
ip̄edimentū nō p̄stat et similia. Quib⁹ con-
sulimus ista nō esse querēda. cū bonus d̄s
oia b̄fecerit. sed tñ cōsideremus q̄ q̄d
ille sit q̄ saluare velit et grām dei desiderat
nūq̄ sibi denegat. Noluit grām dei q̄ tpa-
lia bonoz amore decepti illoz fragili bre-
uiq̄ vsu beatos se putant. Non p̄cipiunt
hī ea q̄ dei sūt. Quāmo infāmāre iudcis
ad terrenā ista et t̄sitoria bona p̄cupiscē-
da. Hoc mystice apparet in samaritana:
q̄ dū audisset a christo p̄ditionē aque spū-
alis corpalem aquā intelligebat et affecta-
bat Dicebat enim. Dne da mihi hanc aquā:
vt nō sitiam neq̄ veniā huc haurire Vbi
dicit Aug. Adhuc ista mulier carnē sapit
delectata est nō sentire. et putabat hoc f̄m

carne a dño sibi esse pmissum. Dederat ei
deus aliqui seruo suo. Del ye vt p quadra/
ginta dies nec esuriret nec sitiret. Qui h
potuit dare p qua dragita dies nō poterit
dare semp. Delectata q tali munere rogat
vt ei aqua viuam daret. Dixit aut iesus il
li. Glora vix tuū. id est fm Aug. pñcia in/
tellectu tuum. sed literaliter intelligendo
hoc dicebat xps vt declararet sibi turpitu
dinem suā. Nam cū illa dixisset se virū nō
habere. xpus illam benigne redarguit re/
uelando sibi q qñq viros habuisset. post
quorū mortē successiue adulteriū acceperat.
¶ Terciu q xpus manifestauit est dei sub
limitas. qz nō est ipse dñs oim aliquid cor
porēū z vile vt falso estimarūt pleriq de q
bus dixi in primo sermone huius operis.
Propterea pfundis stulticia gentiū q post
idola cucurrerūt. z ineptia illoz q vel ho/
mines vel aialia vel celestia corpa deos eē
dixerūt. Audiant hi oēs xpm samaritane
loquentē. Illa nāq vt Cris. ait. a xpo rep
bēsa nō pñstata est neq dimittes fugit.
sed admirat magis z imorat dixitq xpo.
dñe vt video ppheta es tu. patres nostri in
monte hoc adorauerūt. z vos dicitis quia
hierosolimis est locus vbi adorare oportet.
Iudei quippe dicebant q nō licebat orare
nisi i tēplo a salomene pstructo. Samari
tani pō asserebant esse oranduz in monte
samarie. fm Alico. de lyra. Ille erat mons
Garizim: in q filij israel benedixerūt deuz
qn intrauerūt terram pmissionis. Et vo/
cabant samaritani Jacob z patriarchas
patres suos siue qz ipsi legem moysi tene/
bant. siue quia iacob z filij eius in partibz
illis habitauerūt. siue qz ille mons ex he/
reditate Jacob ad eos pueniat. Respon
dit itaq iesus mulieri. Crede mihi qz ve
niet hora qñ neq in monte hoc neq in hie
ro'solymis adorabitis patrē. vos adoratis
quod nescitis. nos adoramus qd scimus
qz salus ex iudeis est. Dicit Cris. Sama
ritani qdem quod nesciebant adorabant
qm localem z corpalem estimabant deuz.
nihil de eo plus imaginantē q de idolis. z
i deirco cultū dei cū cultu demonū miscue/
rūt. Subdidit xps. Sed venit hora z nūc
est quando veri adoratores adorabūt pa/
trem in spiritu z veritate. Nam z pater ca

les querit qui adorant eum. Spūs est de
z eos qui adorāt eū in spū z veritate ado/
rare oportet. Nam placuit mulieri senten
tia christi. voluisset em q xpus diceret in
monte illo esse orandum. Et ppter ea dixit
Scio quia messias veniet q dicat xps. cū
ergo venerit ille nobis annūciabit omnia
Dicit ei iesus. Ego sum qui loquor teci.
Et pñcio venerūt discipuli eius z mira/
bant q cum muliere loquebat xps. Admi
rabant inquit sic p abundantē christi mā
suetudinē z humilitatē: qm ita pspicius
extstens sustinuit loqui cū tanta benigni/
tate mulieri inopi z samaritane. Relicta
vero ydria sua abiit festina mulier in ciui
tatem dicens. Venite z videte hoīem qui
dixit mihi oia que feci. nūqd ipse est xps
Quare multi de ciuitate venerūt ad illuz
audientes que samaritana referebat. Nā
vt dicit Alico. de lyra. Samaritani erant
in suspēso de aduētu christi de primo. tū
ppter impletionē ipis. tū ppter p dicationē
Iohis cuius predicatio tunc erat famosa
z de christo pclamata. Ideo facilius cre
diderunt verbo mulieris.

¶ Qualiter christus ex amore cōfortauit
discipulos vt predicarent. Ca. III.

Oertius amor christi
generi humano exhibitus dicit
pfortans. Confortauit liquidē
discipulos vt p salute hoīm predicarent.
Et vt eoz predicatio efficax fructuosaqz
haberet. tripl'r illā docuit exercendam.
¶ Primo feruenter.
¶ Secundo letanter.
¶ Tercio per seueranter.
¶ Primo docuit discipulos predicare fer
uenter cū desiderio. s. salutis pri. Nam de
illa magis bz esse p dicator sollicitus qz de
pria corporali necessitate. Hinc est q cum
tempus instaret comedendi voluit beni/
gnus iesus differre vt intenderet predica/
tioni. dāns exemplum alijs similiter faci
endi. Et hoc est quod dicit in euangelio.
Interea. i. anteqz venissent samaritani ro
gabant eum discipuli eius dicentes. Rab
bi manduca. Ille autem dixit eis. Ego
alium cibum habeo manducare quem

vos nescitis. Hic Theophilus ait. Dñs
sciens q̄ samaritano totā ciuitatē ad eum
attraheret h̄ discipul̄ significauit dicens.
Ego cibū habeo manducare quē vos ne/
scitis. Et Cris. Hoim salutē hic cibū vo/
cauit. ostendens q̄cū desiderū habet n̄ se
salutis. Dicebant ḡ discipuli ad inuicem.
Nūqd aliquis attulit ei māducare. Ru/
des adhuc erāt z de cibo corpali putabāt
xp̄m loqui. At ipse subdidit. Deus cibo ē
vt faciā voluntatē eius q̄ misit me. s. vt p/
ficiam opus eius vt p̄dicando samarita/
nos puerā: z in cruce moriendo ac meum
sanguinē fundendo. p̄ peccatis hoim satif/
ficiā. Si videremus xp̄m labia sua dul/
ciora sup mel z fauū aperientē. audiremus
q̄ sua uissimā vocē dicentē. Deus cibus
est vt faciā voluntatē p̄tis mei q̄ misit me
p̄icq̄ p̄siderare vellemus ardorem sui cor/
dis quo feruentissime nostrā salutē exop/
tat vtq̄ viscera n̄ra cōmouerent. Qd si
nō fieret duriores petr̄. immaniores beluis
z indomitis feris crudeliores merito cen/
sendi erimus. Dicebat ḡ discipulis ex post.
Nonne vos dicatis q̄ adhuc quātor men/
ses sunt z messis venit. q̄si dicat. licz t̄pus
messis corpalis adhuc distet. n̄ t̄pus mel/
sis spūalis instat. Dicit autē messis colle/
ctio frugū. z ad s̄litudinē hui⁹ messis spū/
aliter d̄r vocatio hoim ad fidem. p̄ quā cō/
gregabunt hoies in dñi horreū. Tū sequi/
tur. Ecce dico vobis leuate oculos v̄ros z
videre regiones. qz iam albe sunt ad mel/
sem. h̄ dicebat p̄pter samaritanos veniētes
ad ip̄m iā dispositos ad credendū. ¶ Se/
cūdo docuit discipulos p̄dicare letanter. vt
s. p̄sideratione p̄m̄i nō euitaret p̄dicandi
labores. Sicut em̄ samaritani iā erāt dis/
positi ad credendū p̄ p̄dicationem xp̄i. ita
etiā xp̄s videbat multitudinē gentiū p̄ to/
tū mundū cito p̄gregandā in horreū ecclē/
sie p̄ p̄dicationē ap̄loz. ex ḡ p̄dicationē me/
ruerūt p̄m̄i eterne vite. Et h̄ est qd̄ dicit.
Et q̄ meret mercedē accipit. In p̄m̄i em̄ ē
p̄ma messis p̄ quā hoies adducūt ad fidē
z in hac messe mellores fuerūt ap̄li. Vlti/
ma p̄o messis erit in iudicio q̄ colligent
fideles intra horreū gl̄ie. z tunc mellores
erūt angeli. Et tō seq̄. Qui p̄gregat fru/
ctū. i. m̄litudinē fidelīū reponedā in vitā

eternā. qz pacto iudicio reponet̄ in horreo
gl̄ie p̄ m̄lterū angeloz. Et qz xp̄s locut⁹
ē de messe spūali p̄ s̄litudinē messis corpa/
lis. iō ostendit in q̄ est s̄litis z in q̄ ostēdit. Ad/
cuius intellectū sciendum q̄ apud indeos
erat puerbiū de hoc q̄ q̄n aliq̄s multū la/
borabat in re aliq̄. z alius reportabat fru/
ctū dicebat. puerbiat. Unus seminat et
alius metit. q̄t diceret. vnus laborat z ali⁹
gaudet. Et sic aliqui p̄tingit d̄ messe corpa/
li: que ab vno aliqui seminat: z ab eius ho/
ste irruente colligit. De messe p̄o spūali sic
est q̄ ali⁹ seminauerūt z ali⁹ messuerūt. qz
patriarche z p̄phete antiq̄ seminauerūt p̄
ma semina fidei. s. ap̄li messuerūt. in q̄tū
p̄l̄m ad p̄fectionē fidei reduxerūt. Verū
tū vtq̄s reportat gaudiū. qz tā p̄phete anti/
qui q̄ etiā ap̄li p̄pter meritiū laboris sui re/
cepti sunt ad celeste gaudiū. Et in hoc nō
tenet puerbiū de messe corpalis de q̄ nō se/
minans si ab alio merat. Et hoc est qd̄ d̄r
vt z q̄ seminat sit gaudcat: z q̄ metit. s. p/
phete z ap̄li. in hoc em̄ verbo vez est. i. p/
uerbiū ecclēsie. p̄ tanto habet locū in p̄posi/
to. qz alius est q̄ seminat. s. patriarche z p/
phete. z alius est q̄ metit. s. ap̄li. Ideo seq̄
Ego misi vos metere. i. ad p̄fectionē fidei
adducere. qd̄ vos nō laborastis. p̄phete em̄
z patriarche multū laborauerūt in denūci/
ando a duentū xp̄i. z arguendo infidelita/
tē p̄l̄i. p̄pterea subdit. Ali⁹ laborauerūt z
vos in labores eoz introistis. qz. s. p̄ph̄as
ab alijs p̄nūciatas p̄dicabitis. ¶ Tercio
docuit xp̄s discipulos p̄dicare p̄leuerāter
qz m̄l̄it ip̄e cū samaritanis duos dies. D̄r
nāq̄s in euangelio. Ex ciuitate aut̄ illa scz
Sichar multi crediderūt in eū samarita/
noz p̄pter verbū mulieris testimoniū p̄bi/
benis. quia dixit mibi om̄ia quecūq̄ feci.
Istud testimoniū videbat efficax ex duobus.
Primo qz dicebat p̄tra honorē suū
ex zelo veritatis. ¶ Secūdo qz ostendebat
eum scire talia que nō poterat scire via hu/
mana. Verūtamen quia hoc testimoniū
nō fuit nisi qdam p̄suasio ad credendum
quia perfectio fidei ip̄soz facta est p̄ chri/
stum. Ideo subiungit. Cum igitur venis/
sent ad illum samaritani rogabant eū vt
ibi maneret: z acquireret petitionē eoz. Et
m̄lti plures crediderūt in eū p̄pter f̄monē

eius q̄ a p̄ncipio. z pleriq̄ dicebant m̄tri.
q̄ iam nō p̄pter loquelā tuā credimus ip̄i
em̄ auduimus ab ip̄o. s. q̄ est deus z hō.
z scimus firmiter credendo: q̄ hic est ve-
re saluator mūdi. Qui p̄ tot innum̄r̄s b̄n̄
ficijs hūano generi collatis om̄es debitas
gratias persoluamus. vr sic mereamur in-
gredi regnum celoz. Amen.

**Sermo sextusdecimus de mirabili re-
surrectione lazari.**

Latim p̄dūt qui fue-
rat mortuus. Scribunt hec
verba Joh. xi. ca. Et si om̄ia
mirabilia que fecit x̄ps men-
tes n̄ras in admiratōes pdu-
cere debeant. id t̄m p̄ ceteris efficit stupen-
da resurrectio lazari. Ideo Aug. in om̄el.
ita inquit. Inter om̄ia miracula q̄ sc̄d̄ns
lazari resurrectio p̄cipua predicat̄. Sed si
attendim̄ q̄s fecerit. delectari debem̄ po-
ti⁹ q̄ admirari. Ille suscitauit hoīem q̄ fec̄
hoīem plus est hoīem creare q̄ resuscitare
h̄ ille. Quia p̄o in tanto miraculo z fides
roborat̄ dū potentia diuinitatis x̄pi oñd̄it̄
z spes ad immortalit̄e subleuat̄. Ideo in
p̄nc̄i sm̄one de lazaro resuscitatio dicem̄.
De quo tria erūt mysteria p̄emplanda.
Prīmū dicit̄ infirmitatis incurabilis.
Secundū mortis indubitabilis.
Tercīū resurrectionis mirabilis.

**De infirmitate incurabili lazari. p̄ qua
curanda miserūt sorores eius nunciū ad
iesum.**

Capit. i.

Mirū mysterium cō-
templandū dē lazaro resuscita-
to dicit̄ infirmitatis incurabilis.
Hoc vtriq̄ p̄tinetur in p̄ma p̄te euāgelij
ubi sic scribit euangelista. Erat quidā lan-
guens lazarus. Dicit̄ Nico. de ly. q̄ infir-
mitas eius erat mortalis: eo q̄ languebat
deficientibus quasi viribz z vie nature cu-
rari nō poterat. Sequit̄ ista. A barbania
de castello marthe z marie sorozū eius. q̄
in illo castello tacebat infirmus. Erat aut̄
barbania iuxta bethin quasi stadijs q̄nde-
cim. Maria aut̄ erat que vnxit dñm vn-
guentoz: z extersit pedes eius capillis suis
cuius frater lazarus infirmabatur. Virum

aut̄ hec maria fuerit hec peccatrix de qua
scribit̄ Luce. vii. ca. varie loquunt̄ docto-
res. Hiero. em̄ z Cris. dicunt istam fuisse
aliā. Unde illa dicit̄ peccatrix. hec sc̄rā
z honesta. z p̄pter hoc nomen illius tacetur
istius aut̄ nomen hic exp̄m̄it̄: z ambe vn-
xerūt x̄pm̄. Sed illa fecit hoc ex peccatoz
suoꝝ cōpunctione. ista ex deuotione. Greg.
p̄o z aug. dicūt p̄rariū. vnde in li. de p̄sen-
su euangelistaz dicit̄. q̄ ista maria bis vn-
xit dñm. sumens argumentū. q̄ Iohes di-
cit̄ hec vnxit in p̄terito exp̄mens vnctionē
pedum. z in sequenti ca. explicat̄ secundā
vnctionem capitis. p̄ma aut̄ vnctio fuit ex
p̄ritione quā Lucas narrat̄ diffuse. z hic
breviter reperit̄. Secunda p̄o vnctio fuit
ex deuotione. huic op̄inioni adheret sancta
mater ecclesia. vr plenius posui in quadra-
gesimali. Ergo ad lazaz redeam̄. **De**
serūt q̄dem sorores eius curationē fratris
desiderantes ad iesum dicentes. Dñe ecce
quē amas infirmat̄. Querit hic aliquis.
Cur nō iuerūt ipse p̄sonaliter. Ad hoc ita
Cris. inquit. Ideo nō iuerūt ad x̄pm̄ sicut
Centurio z regulus. q̄ vehementer p̄fide-
bant de x̄po p̄pter multam familiaritatem
quā habebant ad eū. z q̄ a luctu detinebā-
tur. Theophilus p̄o ait. Vultures erant
quas nō decet de facili domū exire. Hoc
Hiero. in epla ad Eustochiū docet. Ra-
rus ait tibi sit egressus in publicū marty-
res tibi q̄rant in cubiculo. Distabat itaq̄
a Bethania x̄ps p̄ viciniam. postq̄ em̄ iu-
dei voluerūt eum lapidare ex eo q̄ dixerat
Ego z pater vnū sumus ipse de manibus
eoz euadens abiit trans iordanē ad quez
nō iuerūt sorores lazari rōnibz p̄dictis: sed
miserūt. nec dixerūt veni. q̄ amanti suffi-
cit nunciare necessitatem amici. Audiens
autem iesus dixit eis. s. respondendo per
nunciū. Infirmitas hec non est ad mortē
sed p̄ gl̄ia dei. vr glorificet̄ filius dei p̄ eaz.
Non est p̄ hoc intelligendum vr doctores
sancti declarant q̄ lazarus fm̄ op̄inionez
quorūdam hereticoꝝ nō fuit vere mortu⁹
quia sic destrueret̄ veritas euāgelij eū in-
men infra x̄ps dicat. Lazarus mortuus ē.
Sed p̄ tanto dicit̄. Infirmitas hec nō est
ad mortē. quia nō tendebat ad mortē ibi
sistendo p̄pter resurrectionē. Hinc Theo-

philus dicit. Ipsa mors nō erat ad mortē
sed potius ad miraculū. quofacto crederēt
hoies in xpm z vitarent verā mortē. Ideo
dixit: sed p glia dei zc. qz. i. in resurrectione
lazari manifestari debebat virtus z potē.
tia diuinitatis q erat in xpo qui verus hō
erat ac verus deus. Et autē audiuit qz in/
firmabāt. Tunc qdem mansit in eodē lo/
co. i. trans iordanē duobz diebz expectādo
virescere. Cris. vt lazarus moreret z sepe/
ret essetqz quādriduānus añqz illuc acce/
deret ad maiore certitudinem miraculi.

¶ De morte Lazari z de verbis xpi cum
aplis anteqz uisset ad lazariū suscitandū.
Caplm. II.

Ecundū mysteriū cō/
templandū de lazaro resuscita/
to dicit mortis indubitabilis.

Nam indubitanter lazarus mortuus est
quod xps discipulis voluit sapientissime
palare. Dixit em eis. Eamus itez in iu/
deam. Dicit et discipuli. Rabbi nunc qre/
bant te iudei lapidare. z tu itez vadis il/
luc quasi dicant. nō est tibi nec nobis secu/
ram. Rndit iesus. Nonne duodecim hore
sunt diei. si quis ambulauerit in die nō of/
fendit. qz lux huius mūdi videt. Si autē
ambulauerit in nocte: offendit. qz lux non
est in eo. Hic fm aliquos appellat se diez.
z duodecim aplos duodecim horas. ac si
dicat. Hore sequit diei: z nō dies horas
Sic z vos debetis sequi voluntatē meaz:
nō ego viam. Et ideo si voluntatē meam
q sum dies secuti fueritis nō offenderitis. si
autē voluntatē viam que est nox secuti fue/
ritis: offenderitis. Vel aliter potest intelligi
fm Nico. de lya. Nonne duodecim hore
sunt diei. nō debetis credere q iudei pseue/
rēt in voluntate me lapidandi. qz sicut hore
mutabiles sūt. sic z affectus hoim. qnimo
sepius in die mutatur cor hois qz hore. Et
ideo si quis ambulabat in die. i. sancte iu/
ste z p adfice: nō offendit. Et fm pma ex/
positionē. qui ambulat in die. i. meū qui
sum lux mūdi faciens diē gratie nō offen/
dit. i. securus debet esse. qz lucem huius mū/
di videt. i. meipm. Si qd autē ambulaue/
rit in nocte. i. sine pntia mea: offendit. Post
q sic dixit reuelauit mortē lazari nocte som

ni exprensus illam. Lazarus inquit. Ami/
cus noster dormit: sed vado vt a somno ex/
citeum eum. Hic augustinus ait. q autem
dixit dormit verum dixit. dño dormiebat:
hominibz mortuus erat: qui euz suscitare
nō poterant. Nam dñs tanta felicitate ex/
citabat de sepulcro qsta tu excitas dormi/
entem de lecto. Dixit ergo dormit fm po/
tentiam suam. Hanc autē causam fuit
neris. vt dicit Nicolaus de lya assignauit
vt assicureret discipulos. quasi dicat. non
debetis timere. quia nō vado ad disputa/
dum cum iudeis. sed ad lazariū suscitandū
At discipuli respōdere. Dñe si dormit sal/
uus erit. i. ex quo dormit signū est sue cura/
tionis. nō est necessarium q vadās illuc.
Nondum em erant assicurati ad plenū p/
verba christi. quia adhuc erant infirmi et
imperfecti. Sed graue videt nōnullis q de/
scipuli crediderint dñm velle ire tam lon/
gam viam ad hoim excitandū. Pro qbz
ita refert Criso. Istud dicemus qm exct/
mabant hoc enigma esse qualia multa lo/
quebat. quia etiam erant rudes: z in timo/
re positi mala capiebāt verba christi. Jō.
instabant ne redirent in iudeam. Tunc
manifeste locutus ē dicēs. Lazarus mor/
tuus est z gaudeo nō. i. de morte eius abso/
lute. sed ppter vos vt credatis z in fide cō/
firmemini: qm nō eram ibi. z tamē mors
illius mihi nota fuit. Sed eamus ad euz.
Dixit Thomas. s. alijs discipul. Eamus
z nos z moriamur cū eo. ptulit hec verba
Tho. fm aliquos ex quadam desperatio/
ne. Vel fm alios ex amore z dilectione. qst
diceret. Velius est nobis cū illo mori: qz
sine illo viuere. Venit ergo iesus z inuēit
eum quatuor dies iam in monumento ha/
bentem. Quatuor dies dicit ad ostenden/
dū certitudinē mortis. quia licz sint a lique/
infirmates latentes quibus videtur ali/
quis mortuus ad tpus. hoc tñ nō durat p/
quatuor dies. Dicit etiā in monumento. i.
in terra reclusus. quia dato q fuisset ibi po/
situs viuus. nihilominus in tanto tpe fu/
isset ibi mortuus. Multi autē ex iudeis ve/
nerant ad marthā z mariam: vt consola/
rent eas de fratre suo. Sz quō inquit Cris/
ost. iudei solabant dilectas a christo cū
iam statuisent q si quis christū confiteret

extra synagogam fieret. Sz ppter calamita-
tis necessitatem aut quasi nobiles has
mulieres reuerentes eas consolabantur aut
quia hia derant qui nō mali erant: multi
em ex ipsis credebant. hec ille. Martha g
vt audiuit quia venit iesus. ipsa em habe-
bat curam domus. Et ideo pmo est ei nū-
ciatus aduentus christi p aliquem qui il-
lū puenerat. z occurrat illi reuerenter z de-
uote. Maria aut domi sedebat cū iudeis
qui ad eas venerat. Dixit ergo Martha
ad Iesum. Dñe si fuisses hic frater meus
nō fuisset mortuus. Ex hoc apparet q cre-
debat ipm potuisse pferuare fratrem suū
a morte tñ impetere credebatur. quia videt
innuere q nō posset christus tantū abfens
q̄sum p̄sens. Subdidit martha. Sed et
nunc scio: qz quecūqz poposceris a deo da-
bit tibi deus. Glidet p hoc q nō fuisset be-
ne edocta de eius diuinitate. quia nō dixit
fer quecūqz poposceris: sed quecūqz iusseris
fieri. Dixit illi iesus. Resurget frater tu
hoc illa intellexit de resurrectione futura:
p̄pterea respondit. Scio quia resurget in
resurrectione in nouissimo die. loquebat
autē de resurrectione generali. fm Criso.
Uel quia audierat multa a christo de re-
surrectione loquente. Uel quia erat de se-
cta phariseoz qui resurrectionē confiteba-
tur ex verbis scripturaz. Dixit ei iesus ex-
plicans intentionē suā de resurrectione
p̄p̄nqua. Ego sum resurrectio z vita. Sū
l. vita p essentiam ppter quod sum causa
vite omni b viuētibz: z possum dare vi-
tam mortuis. Quia quod est tale p essen-
tiam est causa oim alioz que sunt p p̄ci-
pationem. vt habet. ij. Veta. Qui credit
in me etia si mortuus fuerit uiuet. Et ois
qui uiuit z credit in me nō moriet in eter-
nū. credis hoc. Non querit quasi ignorās:
sed querens eius confessionem ad meritū
quia ore fit p̄fessio ad salutē. At illi. vtiqz
dñe p verba em christi erat in fide instru-
cta. plenius in fide p̄ante. quod pater ex
eius sequenti p̄fessione. Ex qua pmo exp-
mit christi dignitas sacerdotalis z regia
cum dicitur. Ego credidi quia tu es chris-
tus. i. vnctus. vnctio debebat regi-
bus z sacerdotibus. Secundo explicatur chri-
sti diuinitas cum sequit filius dei. i. natu-

ralis. Tercio ponit incarnationis veritas
cum subdit. Qui in hunc mundū venisti.
nō p loci mutationem sed p carnis assum-
ptionē. Et cū hoc dixisset a xpo edocta ab
ip̄o. z vocauit Maria sororem suā silentio
Crisosto. ait Ideo occulte sororem vocat
qz si sciuisent iudei xpm aduenire recessis-
sent et non fuissent testes miraculi. Dixit
itaqz Martha sorori. Magister adest et
vocat te. Non est credēdu in hoc loco mar-
thaz fuisse mentitā cū dixit. vocat te. qz nō
fuit ab euangelista expressum: cū id euāge-
lista fecerit ppter breuitatē. Ut autē maria
audiuit martham surrexit cito et venit ad
xpm qui nōdum venerat in castellū: sed
erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei
martha. iudei ergo q̄ erant cū ea in domo
et cōsolabant eam secuti sunt eam dicētes
qz vadit ad monumētū vt ploret ibi. Ma-
ria g cū venisset vbi erat Iesus vidēs eū
cecidit ad pedes eius z dixit ei. Dñe si fu-
isses hic frater me? non fuisset mortu? Ait
Iesus vt vidit eam plorantē z iudeos q̄
venerant cū ea plorantes infremuit spū et
turbauit semetipm et dixit. vbi posuistis
eum. Hic dicit. Beda. Non omnia dixit
Maria que Martha. ptulerat. qz cōlue-
to hoim more p la chrijm̄is nō omnia que
voluit pferre potuit. Et de xpo ait Criso.
Marie loquēti in hū xpus loquit. neqz ea
dixit que sorori dixerat Turba em aderat
multa: et nō erat temp⁹ illoz verbor. Sz
cōdescendit z humiliat humanā naturā
denudans Infremuit g spū et turbauit se
ipm. Dicit Nicolaus de lira. Fremit cō-
furgit ex indignatione. Iste g xpi fremit⁹
p̄cedebat ex indignatione eius cōtra dia-
bolū p cuius suggestionē mors inerauit i
mūdū. quē erat cito debellatur⁹. Turba-
tio aut illa p̄cedebat ex cōpassione Laza-
ri z soroz ei⁹. Sciendū tñ q iste passioēs z
cōsimiles non fuerunt in xpo vitiole: sed
magis virtuose qz nō erāt pueritēs iudi-
cium rationis: sed magis sequētes iet per
ipsum excitare. Aduertendum insuper p
eo: q christus dixit vbi posuistis eū. quia
scdm Augustinum in libro de verbis do-
mini. Non locum sepulchri ignorare credē
debet. sed fidem populi approbare vole-
bat. Ut autē dixerit ei. veni et vide z iter

versus monumentū cepit lachrymatus ē
 iesus. Lachrymabatur q̄dem ex cōpassione
 z pietate tanq̄ verus homo. lachrymabatur
 etiā vt pie p̄siderare possum⁹ p̄p̄ea q̄ q̄n
 ta decima futura die ventura erant sup eū
 Itaq̄ intra semetipm flendo dicebat. O
 lazare mi dilecte ego plorando ad tuū mo
 numentū accedo. Et xv. die sequēt Sa
 gdalena cū mulierib⁹ z matre mea bñdi
 cta de cruce depositū plorando me ad mo
 numentū nouū aduent. O lazare mi ego
 hodie eruiam te de faucib⁹ mortis. z q̄nta
 decima die ego p salute hoim illius pote
 stati me subdam. O lazare mi anima tua
 exaudiet vocem meaz de inferis z corpori
 vniet. z q̄nta decima die clamabo in cruce
 z ingrati hoies nō audient me vocantem.
 Iudei autē videntes xpm flere dicebant.
 Ecce quō amabat lazariū. Quidaz insup
 ex ipsis dicebant. Non potuit hic q̄ apuit
 oculos cecī nati facere vt hic nō moreret.

¶ Quid quinq̄ sunt p̄ditiones q̄ ostendunt
 certitudinē miraculi in resurrectione lazari
 Caplm. III.

O Tertiu mysterium con
 templandū de lazaro resuscita
 to dicit resurrectionis mirabilis
 In quo q̄ncq̄ sunt p̄sideranda q̄ faciūt ad
 miraculi certitudinē z magnificentiā.

¶ Prīmū est sepulchri descriptio.

¶ Secundū lapidis amotio.

¶ Tercium christi oratio.

¶ Quartum Lazari vocatio.

¶ Quintum subita resurrectio.

¶ Prīmū p̄siderandū est sepulchri deseri
 ptio. Vt aut dicit textus euangelij. Iesus
 rursus fremens in semetipso venit ad mo
 numentū. i. puenit siue applleuit. Fremē
 aut ille z indignatio fuit ppter iudeos de
 illo inique murmurantes. Erat aut spe
 lunca z lapis suppositus erat ei. Speliū
 ea vt hic dicit Beda est ruptis vocata.

¶ Secūdū p̄siderandū dicit lapidis amo
 tio. Dixit quidē iesus. tollite lapidē Cris.
 Hoc dixit vt eos testes faciat miraculi.
 Respondit martha. Dñe iam feret quatri
 duanus est. fm Theophilū. hic martha
 tanq̄ diffidens dicit velut impossibile cre
 dens posse fratrem suscitari ob dierū diu

turnitatē. Vel fm alios. Hec verba non
 sunt desperationis sed potius admiratio
 nis. Dixit illi iesus. Nōne dixi tibi: qm si
 credideris videbis gl̄iam dei. i. gl̄iam ei⁹
 virtute in suscitatione fratris tui. Tulerūt
 ergo lapidem ad p̄ceptū xpi. ¶ Terciu cō
 siderandum est christi oratio. Voluit q̄dē
 orare vt p̄funderet maliciā iudeoz q̄ sibi
 imponebant q̄ faciebat miracula virtute
 demonū. Quare eleuatis oculis sursum
 dixit. Pater gratias ago tibi qm audisti
 me. Deus em pater celestis magnificētissi
 mus est. Et ideo ex gratiarū actione de p
 teritis ad p̄standa bñficia sequentiā. puo
 ca. hoc vtiq̄ est p̄rium magnifici. vt ha
 ber. iij. etbi. Subiungit in oratione xpus.
 Ego aut sciebam: qz semp me audis: sed
 ppter p̄p̄m qui cūcūstāt dixi. vt credant
 qz tu me misisti. Scēdū h q̄ orare patrē
 puenit christo rōne hūanitatis in q̄ mior
 est patre non rōne diuinitatis in qua est ei
 equalis. ¶ Quartū p̄siderandū est lazari
 vocatio. Postq̄ em sic orauit clamauit vo
 ce mag. Lazare veni foras. Dicit h The
 ophilus. Alius clamauit vt gentiliū ora
 refrenet fabulantiū in tumulis esse aīas
 defunctorū. Clamat igitur quasi aduocās
 de longinquo. Vel fm Nicolaum de lyra
 Clamauit voce magna quia si dixisset in
 silentio possent aduersarij dicere q̄ verba
 magica ptulisset. ¶ Quintū p̄sideran
 dū dicit subita resurrectio. Statim nanq̄
 p̄dixit qui fuerat mortuus ligatus manus
 z pedes institis. z facies sudario erat liga
 ta. hic declarat virtus diuina. nō solū susci
 tando mortuū sed etiam faciēs exire liga
 tum. In hoc insup apparet certitudo mi
 raculi inq̄ntum exiuit lazarus eo modo q̄
 fuerat in sepulchro posit⁹. Dixit eis iesus
 Soluite eū. Fecit hoc vt accedētes de ppe
 z rāgentes ex visu z tactu essent testes mi
 raculi subiūxit xps. Et finite a bire. vt ostē
 dat vere suscitatus p opa vite. cuiusmodi
 est ambulatioz cōmestio z siliā. Vultū g
 ex eis q̄ venērāt ad mariā z marthā z vi
 derant que fecit iesus crediderūt in eum.
 Quidā aut ex ipsis abierūt ad phariseos
 z dixerūt eis q̄ fecit iesus. Dicit doctores
 aliqui q̄ id fecerūt bono zelo mori volētes
 ex miraculo viso refrenare iram eoz p̄ma

tesum tanq̃ irracionale. Alij vero afferūt
q̃ ex malignitate moti fuerunt ad h̃: q̃ ex
visis signis boni et electi conuertunt: mali
obdurantur. Et hoc magis videt̃ ex littera
sequēti. vbi agit̃ de cōgregatiōe phariseo/
rū ad tractandū de morte ch̃risti. Experi
mur sic esse in populo ch̃ristiano in q̃ mul
ti audientes enarrari exquisita opera ch̃ri
sti: afficiunt sp̃iali leticia: pleriq̃ vero st/
la deridere solent. et qd̃ grauius est negant
et impugnant veritatē p̃phetarū apostolo
rū marcy doctoꝝ q̃ testimonio cōproba
tam. Ven daciū inquit est q̃ lazarus re
surrexit. O stulti. O tardi corde ad cre
dendū. vos mēdaces estis vos filij diabo
li. qui euangeliste iohanni virgini dei ele
cto acdesere recusatis. Ipse vtiq̃ lazari
resuscitati rexit hystoria qui omnia ocula
se perspicit. Ergo omni infirmitate depo
sita. demus gr̃as x̃po nostro redemptoꝝ:
q̃ sicut lazarus quadriduanū suscitauit a
monumēto ita in fine seculi resuscitari fa
ciat omnes homines mūdi. vt in eternum
daminentur iniqui. Iustis vero tribuatur
premiū vite eterne. Amen.

¶ Sermo decimussēptim⁹ de p̃ssima pas
sione saluatoris nostri Iesu ch̃risti.

Ploremus ante domi
nuz qui fecit nos. q̃ ip̃e est dñs
deus noster. Ad passionē nos
inuitantis prophete illumina
et verba sunt ista. Psalmo. xciiij. Nescio
quid flebilis ac pietate et cōmiseratione
magis dignum cōmemorari potest q̃ ab
teatissima passiō: morosq̃ acerbissima iesu
x̃pi filij dei. Vtiq̃ om̃i fera crudelior. du
riorq̃ petris censeri debet. quisq̃ illegit. q̃
ad tanti mysterij memoriā nō compungit.
Si em̃ absq̃ la ch̃rymis non solū narrari
vel dicere nec excogitari possunt que d̃
morte Celsaris: aut Pompei magni aut
Hectoris tro ani aut Darij persarū regis:
vel Alexandri macedonis alioꝝq̃ regū
vel imperatoꝝ cōscripta sunt. q̃s magis
mors regis regū plangentibus oculis ad
mentē est reuocanda. Accedit ad h̃ q̃ ille
q̃ peccatū nō fecit. nec dolus inuentus est
in ore eius mortuus est. p nobis debitoꝝ
bus mortis. vt nos redimeret. vt nos salu

uos faceret. vt nos ad patriā celestē redū
ceret. in ligno crucis pendit. Compatiē
dū itaq̃ illi est q̃ tam dura pro nobis tu
lit tormenta ne in die iudicij cū venerit in
gl̃a maiestatis sue inueniemur ingrati in
consp̃ctu eius. Nā vt quidā deuotus ait
Hodie x̃pus de cruce sic alloquit̃ vnum/
quēq̃. Vide homo q̃ p te patior. vide per
nas q̃bus afficioꝝ. vide clauos q̃bus pfo
dioꝝ. nō est dolor sicut quo crucioꝝ. cum sit
tantus dolor exterior. intus tñ dolor ē gra
uior. tam ingrati dū te experior. Depona
mus igit̃ puritiaz animi. induamusq̃ vi
scera pietatis et deuotiōe q̃ possum⁹ x̃pm
in cruce passum parit̃ lugeam⁹. Nec vile
aut muliebre putādū est hoc officiū exol
uere. quinimo et p̃ssū et laudabile fore exē
pla luculētissima manifestāt. Scribit̃ nā
q̃ B̃ñ i. ca. O Joseph ruit sup facie pa
tris sui defuncti flens et deosculās eū. Et
B̃ñ. xxv. ca. Qualit̃ Abraā fleuit Sarā
vxoꝝe suā defunctā Et. ij. Reg. i. ca. Quō
David planxit sup Saul et Jonatha in
terfectos in prel̃io. Et. ij. Reg. iij. ca. Quē
admodū David leuauit vocē suā et fleuit
sup tumulū Abner: quē Joab et abisai in
terfecerāt. Et. ij. Reg. xvij. ca. dicit̃ adhuc
de David. O cū audisset mortē filij sui
Absolon flebat dies. Absolon filiū mi. fili
mi absolon. Et Rume. xx. ca. Laudat̃ po
pulus q̃ mortuo Aaron fleuit per triginta
dies. Et. i. Reg. xvij. Samuel mortuus
est pl̃xitq̃ cū om̃is ppl̃s. Et. ij. Macha.
ix. ca. ponit̃ q̃ postq̃ Judas machabeus
cecidit et oculus fuit in pl̃io fleuit eū om̃is
ppl̃s pl̃actu magno. Narrat etiā Justin⁹
q̃ cū nūciatū fuisset Alexandro vxoꝝe Da
rij quā detinebat captiuā in partu mortuā
fleuit ex humanitate. In sup q̃ dū Alexā
der exposit̃ exanime corpus Darij inuenit
quem sui interfecerant fudit la ch̃rymas.
Quis ergo absq̃ gemitu audire pōt q̃ ille
qui om̃ib⁹ p̃stat vitā est mortu⁹ in cruce.
O xp̃iani om̃es. O viri. O mulieres. O
iuuenes. O senes. O virgines. O vidue
O nupte. O pie m̃res. O ppl̃i cuncti nob̃
om̃i b⁹ dicit̃ eccl̃ia p̃ba in themate. pposita
Plorem⁹ an dñm affixū pañbu'o crucis.
q̃ ip̃e ē dñs de⁹ ñr. Ad quē ploratū possu
mus deo p̃picio puenire. si diligēter volue
b t

rimus ac fideiiter considerare ignominia crucis dñi nři Jesu xpi. Idcirco in pñtí sermone de ipsa passione dñica tria myste-
ria proponemus cōtemplanda.

¶ Prīmū dñicū volūtatis. ¶ Secundū
humilitatis. ¶ Tertiū acerbicatis.

¶ Quid Christus ex ardentissimo amore vo-
lens passus est. et de voluntatis eius qua-
litate.

Capitulū. I.

Primū mysteriū con-
templā dū de passione Jesu xpi
dicī volūtatis. Ad cuius cla-
rā explanatiōe tria dubia oc-
currunt enucleanda.

¶ Prīmū vtrum Christus passus sit ex
voluntate aut ex necessitate.

¶ Scdm vtrū in xpo fuerit plēs volūtates

¶ Tertiū vtrū in xpo fuit trietas volūtatiū
¶ Ad primū dubiū dicere debem⁹ qd xps
ex volūtate passionē sustinuit. Hoc vtrūq;
probam⁹ abunde. Dicī em̃ per Esa. liij. c.
Oblatus est qz ipse voluit. Et Damascē.
inquit. Nihil coactū in xpo sed om̃ia volū-
taria. volens esuriuit. volēs sitiuit. volēs
mortuus est. Insuper passio xpi fuit bona z
meritoria. ergo volūtaria. Vñ Aug⁹. li. i.
cōfess. ait. Nemo inuit⁹ bene agit etiā si bo-
num est qd agit. Et hec sententiā pfirmat
xx. q. iij. ca. pñs clericius. Nullū bonū nisi
volūtariū. Et. xv. q. i. ca. nō est. Volūtariū
sibi militē elegit xps. Quare z ipse volun-
tarie passus est. Dicī namq; Alexander de
ales. in. iij. volumine summe sequēdo Da-
mascenū Hilariū et Hugonē in li. de sa-
cramētis. Quid aliter fuit potētia patiēdi in
xpo qd sit in nob in statu miserie z in Adā
in statu innocentie. Nā in statu innocentie
fuit potētia patiēdi sine necessitate et sine
volūtate. quare Adā impassibilis erat ex
virtute diuine pfectiōis: nō ex sua natura.
In statu miserie est potētia patiēdi cū ne-
cessitate z sine volūtate. In dño Jesu xpo
fuit potētia ad patiēdū nō tñ in disposita
vt in Adā nec cū necessitate. vt in nobis:
sz cū dispositiōe ad patiēdū z cū volūtate
potēte phibere passionē. Nā cū sit duplex
potētia. s. actiua z passiua. potētia actiua
in nobis est solū subiecta volūtati. potētia
passiua nō z sequit⁹ conditionē nature. In
dño xpo Jesu potētia passiua sic z potētia

actiua fuit subiecta voluntati vt esset dñi
sui actus z sui passionis. vt sic volūtas nos-
tra hz dominū sui actus potēs phibere
eū vel educere. ita xpi volūtas dñum ha-
buit z potēs fuit phibere passionē a pote-
tia patiēdi assumpta: vel ipsam educere
in actū patiēdi. Notā dū tñ hic fm Tho.
iij. pre. q. xij. ar. iij. q. ania xpi pōt duplici-
tē considerari. Vno mō fm ppiā virtutē z na-
turā. Et hoc mō sicut nō poterat mutare
corpa exteriora a cursu et ordine nature.
ita etiā nō poterat imutare ppiū corpus
a naturali dispositiōe. qz aia xpi fm ppiā
naturā hz determinatā pportione ad suū
corp⁹. Alio mō pōt considerari aia xpi fm q
est instrumentū vniū dñi deī in psona. z sic
subdebat⁹ eius pñtī totalit⁹ om̃is disposi-
tio ppiū corpis. Quia tñ virt⁹ actiōis nō
proprie attribuit⁹ instrumento: sed pñcipali
agēti. ideo talis potētia attribuit⁹ magis
ipsi dñi deī: qd aie xpi. Dixim⁹ ista pclu-
dētes qd potuisset xps phibere passionē: sz
passi voluit vt pro nobis satisficeret. Et vt
in dñe Tho. iij. pre. q. xvi. qz passio illa assū-
pta fuit volūtarie ppter finē liberatiōis ho-
minū a pctō. Ideo tātā quātitatē doloris
assumpsit qd esset pportionata magnitudi-
ni fruct⁹ eius qd inde sequebat⁹. Sz arguit
pleriq; ptra dicta asserētes xpm de neces-
sitate fuisse passum. Primo ex pte nra qui
per ei⁹ passionē liberati sum⁹. fm illō Job
iij. ca. Sicut Moyses exaltauit serpētē
in deserto: sic oportz exaltari filiū hoīs. vt
om̃is qd credit in eū nō pereat: sz habeat vi-
tā eternā. qd quidē de exaltatiōe in cruce
intelligit⁹. Secdo ex pte ipsius xpi qd p hu-
militatē passionis meruit gloriā exaltatio-
nis. iuxta illō Luc. vlti. ca. Hec oportuit
pati xpm z ita intrare in gloriā suā. Ter-
tio ex pte dei cui⁹ diffinitio circa passionē
xpi fuit pñunciata in scripturis z pfigura-
ta in obseruātia veteris testamēti. fm qd de
Luc. xij. ca. Fili⁹ quidē hoīs vadit fm q
diffinitū est de illo. Et Luce. vlti. ca. Hec
sunt pba qd locut⁹ sum cū adhuc essem vo-
bis. qm̃ necesse est impleri oīa q scripta
sunt in lege Moysi et prophetis et psalmis
de me. z qm̃ scriptū est. Qm̃ oportebat pa-
ti xpm: z resurgere a mortuis. Pro decla-
ratiōe istoz notā de sunt de necessario tres
distinctiones. Prima est Alexandri in. iij.

summe: q̄ ait. **Q**uod fin Bristo. v. meta. **Q**uod necessarii dicat quatuor modis fin quatuor genera causa. Est enim necessitas fin causam formale fin q̄ dicitur taliduz de necessitate calefacit siue paties de necessitate parit. Et est necessitas fin causam materiale fin q̄ dicitur q̄ calidū in summo necesse est fieri igne fin q̄ dicitur q̄ passibile in summo necesse est pati. Et est necessitas fin causam efficiēte que vocat necessitas fin violētā fin q̄ dicitur q̄ lapidē fortis impullum necesse est moueri. Et est necessitas fin causam finale fin q̄ dicitur serrā necesse est esse ex ferro et calibe eo q̄ est ad vidēdū hura et solida. In dño ergo Iesu xpo fuit necessitas ad moriēdū fin rōnez cause finalis soluz. Ut em̄ dicit ad Gal. iij. ca. **Q**uod si deus filiū suū. vt nos redimeret. Ista redemptio nō potuit esse nisi per satisfactionē. nec satisfactio nisi p̄ passionē. Non autē fuit in xpo necessitas ad moriēdū fin rōnē cause efficiētis. q̄ nulla causa creata poterat eū cogere ad moriēdū. Necq̄ necessitas fin rōnē cause materialis. q̄ illa est necessitas p̄tracta ex vicio p̄pagatiōis in nob. necq̄ necessitas fin rōnē cause formalis. q̄ illa non pōt. phiberi nec est voluntaria. Et de xpo dicit Ioh. Damascen. **Q**uod passiones et si fin legē naturę fiebat in eo: nō in coacte sed voluntarie. Scda distinctio. q̄ est necessitas immutabilitatis et necessitas coactiōis vel phibitiōis. Necesse fuit xpm mori necessitate immutabilitatis. q̄ immutabilis voluit mori necessitate p̄ coactiōis vel phibitiōis minime. Tertia distinctio fin Ansel. in l. ij. cur deus hō. in ca. xviij. **Q**uod est necessitas p̄cedēs q̄ causa est vt sit res. Et est necessitas sequēs quā res facit. p̄cedēs et efficiēs est necessitas cū dicit celū volui. q̄ necesse est vt voluā. Sequēs p̄o et q̄ nihil efficit sed fit. Cum dico te ex necessitate loqui cū loqueris. Luz em̄ si dico significo te nihil facere posse. vt dū loqueris nō loqueris. nō q̄ aliqd te cogat ad loquendū. Nā violētia naturalis coactiōis cogit celū volui te p̄o nulla facit necessitas loq̄. Sz vbiq̄ est p̄cedēs necessitas est et sequēs. nō autē vbi sequēs ibi statim et p̄cedens. Possimus nāq̄ dicere necesse est celū volui: q̄ volui. Sed nō sit est verū. idcirco te loq̄

q̄ necesse est vt loquaris. Ista sequēs necessitas currit per oia tpa hoc mō. Quicquid fuit necesse est fuisse. Quicquid est necesse est esse. Quicquid futurū est necesse est esse futurū. Si vis gōm q̄ xps scē et q̄ passus est verā scire necessitatē. scito oia ex necessitate fuisse. q̄ ipse voluit. voluntatē p̄o eius nulla p̄cessit necessitas. Quare si nō fuerit nisi q̄ ipse voluit. si nō voluisset nō fuisset. Ex his omibz dep̄hendim⁹ q̄ xps passus ē voluntarie. Et q̄cqd d̄ necessitate d̄ a sua voluntate bñ dicta dep̄det. **S**ecū dū dū bñ erat vtz in xpo fuit voluntatē p̄litas. Ad qd̄ rñdet scūs I. ho. iij. pre. q. xviij. **Q**uod qdā posuerit in xpo esse vnā solā voluntatē. Sz qd̄ h̄ ponēdū diuersimode mori esse vidēt. Apollinaris em̄ nō posuit naturā intellectuāle in xpo. sz qd̄ p̄bū esset locō aīe vt locō intellectu. **U**n cū voluntas sit in rōne. vt phus dicit in. iij. de aīa. sc̄bat q̄ in xpo nō esset voluntas humana. et ita nō esset in eo nisi vna voluntas. **D**acharius autē p̄iarcha Anthiocen⁹ et Eypzus Alexan⁹ drin⁹ et Sergi⁹ Cōstātinopolitan⁹. et qui dā eoz sequaces posuerūt in xpo vnā voluntatē quīs poneret duas naturas fin xpo statim vnitas. q̄ opinabant q̄ humana natura in xpo nūq̄ mouebat p̄prio motu: sz solū fin q̄ erat mota a diuinitate. vt patet in epla sinodica Agathonis pape. Et tō in sexto sinodo apud cōstātinopolim celebrata d̄terminatū ē oportere dici q̄ in xpo sint due voluntates vbi sic legit. **P**redicamus duas voluntates naturales in xpo et duas opatiōes. Et si necessariū fuit dici. **M**anifestū ē em̄ q̄ dei fili⁹ assūpsit hūānā naturā p̄fectā ad p̄fectionē aut nature humane p̄inet voluntas: q̄ ē naturalis potētia sicut et intellect⁹. **U**n necesse ē dicere q̄ dei fili⁹ humanā voluntatē assūpsit in humana natura. p̄ assūptionē em̄ hūāne nature nullā diminutionē passus ē fili⁹ dei in his q̄ p̄tinet ad diuinā naturā cui cōpetit voluntatē h̄re. Quare necesse ē dicere q̄ in xpo fuerit due voluntates. vna diuina. alia hūāna. Hoc tenet m̄ḡ in iaz. l. iij. di. xviij. Et Ioh. Dama. ceteriq̄ sancti doctores. q̄ p̄o vt inq̄t I. ho. Fili⁹ dei sicut p̄dictū est hūānā naturā assūpsit cū omibz q̄ p̄tinet ad p̄fectionē ipsi⁹ nature. In hūāna

auctura naturā includit etiam naturā aīalis. sic
in specie inclu. lū gen. Un oportet qd fili
dei cū humanā assumpserit etiā ea qd pri
niet ad pfectionē nature aīalis inter qd ē ap
petit⁹ sensitū qd sensualitas dī. Et tō opor
tet dicere qd in xpo fuit sensualis appetit⁹
siue sensualitas. Sensualitas aut siue sen
sualis appet⁹ in qm nat⁹ est obedire rōni
dī rōnalis per participatōē. vt patet per
phm in. i. etbi. Et qz voluntas est in rōne.
pōt dici qd sensualitas sit volūtas per pri
cipatōē. Quātū etiā ad rōnē volūtas in
xpo plurificat nō rōne potētē qd est vna: s;
rōne actus. Quare dicit Damascen⁹ ou
plex est hoīs voluntas. Vna natural⁹ que
vocat thelesia. Alia rōnalis qd vocat buli
sis. Prima dī thelesia. i. simplex volūtas
qd a mōis vocat volūtas vt natura. hec re
pudiāt ea qd sūt nature p̄trarie z qd sūt fm
se mala puta mortē z sūta. Scda volūtas
dī bulisis. i. p̄siliatiua qd vocat volūtas vt
rō. hec illud qd volūtas refugere p̄t vt na
tura eligit vt rō ex ordine ad fines. Sicut
etiā in aliquo hoīe sensualitatē ei⁹ z volū
tas absolute siue vt natura p̄siderata refu
git v̄sionē. quā tñ volūtas fm rōnē eligit
p̄t finē sanitatis. Quare fm dicta distī
guim⁹ in xpo volūtatē multiplicē scz diui
nā humanā. Et hāc diuidim⁹ in volūtatē
sensualitatis z volūtatē rōnis. Et volūta
tē rōnis adhuc dicim⁹ aliā put p̄siderē vt
natura: aliā put p̄siderat vt rō. ¶ Tertiū
dubū erat vtrū in xpo fuit volūtatē p̄tra
rietas. Et ad hoc rñdet Alexā in. iij. sūme
Qd xpus dī habuissē diuersas volūtates
tri b̄ modis. Primo iuxta duas naturas
diuinā z humanā dicūt in xpo diuerse vo
lūtates. diuinā. s. z humanā. Scdo modo
fm humanā naturā dicūt in xpo diuerse
volūtates. volūtas. s. rōnis: z volūtas sen
sualitatē. Tertiū mō dicunt in xpo fm rō
nē diuerse volūtates. qz rō hz quādā volū
tatē vt natura est vnibilis corpi z hz volū
tatē vt rō est p̄formis diuinitati. z fm hoc
dicerent in xpo diuerse volūtates. volūtas
naturalis z volūtas rōnis. Volūtas diui
na in xpo erat vt ipse dolores z passiones
et mortē pateret. nō qd ista essent a deo voli
ta fm se. s; ex ordine ad finē humane salu
tis. Volūtas rōnis erat vt volūtas diuina

impleret. volūtas aut sensualitatis natu
ralis ista refugiebat. Sūt volūtas vt na
tura ista repudiabat tanq̄ nature p̄traria
Vtrū licet iste fuerint volūtates diuerse
nō tñ p̄trarie. Nā hec volūtas sensualita
tis p̄traria volūtatē rōnis: nec volūtas hu
mana p̄traria volūtatē diuine. nec volūtas
naturalis p̄traria volūtatē rōnis. qz fm
Dama. Contraria nata sunt fieri circa idē
volūtas aut moriēdi z viuēdi nec fm idē
in xpo qz vnū circa sensualitatē. aliud cir
ca rōnē. Et quo inq̄t Tho. vbi supra. Qd
neqz volūtas diuina neqz volūtas rōnis in
xpo impediēbat aut retardabat per volū
tatē naturalē. neqz per volūtatē sensuali
tatē. Sūt autē nec ecuerso volūtas diuina
vel volūtas rōnis refugiebat aut retarda
bat motū naturalis volūtatē z motū sen
sualitatē. Placebat em xpo fm volūtatē
diuinā z etiā fm volūtatē rōnis. vt volū
tas naturalis in ipso z volūtas sensuali
tatē fm ordinē sue nature mouerēt. Hinc
oñ dī magnitudo doloris xpi patiētis. qm
fm Tho. in. pte. q. xlvj. In alijs patiētib;
mitigat tristitia interior z etiā dolor exte
rior ex aliq̄ p̄sideratōe rōnis per quā dā de
riuationē seu redūditiā a supiori b̄viri b̄
ad inferiores. quod in xpo patiēte nō fuit.
Unicuiq̄ em viriū p̄misit agere qd est sū
bi p̄riū. Quare in illa volūtatē diuersita
te nulla p̄trarietas est ponēda. Et si obij
ceret per id qd scribit Lucas. xxiij. ca. Fa
ctus in agonia plixus orabat Sz agonia
videt importare quādā impugnationem
anīmi in p̄traria rēdētis. qre videt qd in
xpo fuerit volūtatē p̄trarietas. Respōdere
possum⁹ fm Dama. in. iij. li. Qd agonia nō
fuit in xpo quātū ad p̄tē ante rōnalē fm qd
importat p̄certationē volūtatē ex diuersi
tate rōnū p̄cedētē. puta cū aliq̄s fm qd rō
cōsiderat vnū vult illud. z fm qd p̄siderat
aliud vult p̄trariū. hoc em p̄tingit p̄t de
bilitatē rōnis qd non pōt iudicare qd sit
simplicit⁹ meli⁹. qd in xpo nō fuit. qz p̄ suaz
rōnē iudicabat simplicit⁹ esse meli⁹ qd ei⁹
passionē impleret volūtas diuina. circa salu
tē humani generis. Fuit tñ in xpo agonia
quātū ad p̄tē sensitīuā fm qd importat et
morē infortuniū. vel mali iminētis. In spū
clam⁹ qd Iesuz bñdicū oratē. illūqz aurib;

cor dīs audiam? dicēte. Pater si possibile
est trāseat a me calix iste. verūm non mea
s; tuā volūtas fiat. Et cōsiderātes volūta/
tē ei? sensualitatis volūtatēq; rōnis natu/
ralē cōparāmur illi. Scdm em̄ has volū/
tates mouebat ad oēs penas. ad oēs iniu/
rias. ad oēs p̄sumētiās. ad oēs p̄cussioēs
ad oēs passiōes refugiēdas cū tristitia z
dolore inexplicabili. atq; intra se dicere po/
terat. Deu me dolentē nimīū. Ego quāsi
agnus māsuer? qui nemini nocui captus
erō hic ad modicū tāq; seditiosus z latro.
Ego speciosus forma p̄ filijs hoīm velut
leprosus apparebo. Ego qui meos disci/
pulos nūc dilexi vt z pedes illis lauerim.
et ab eis et ab alijs amicis inter verbera
et cruciat? relinquer. Ego qui carne z de
virgine sumptā spūscō operāte retineo.
liuorib; z plagis implebor. Ego qui glo/
riolus hierosolimā intraui acclamantib;
cūctis. bñdic? qui venit in noīe dñi. cōsu/
sus z abiect? extra ciuitatē deducat one/
ratus grauissima cruce. Ego qui corā tur/
bis miracula feci publice corā pp̄lo in me/
dio latronū crucifigat. Cōsodient man?
mee z pedes in ligno. z a plāra pedis vsq;
ad verticē nō erit in me sanitas. Ego qui
vīcā omib; liberalit? dono vt p̄cōtes viui/
ficē vitā priuabor. O pater mi z q̄s vnq;
talitā passus est. O mater mea z p̄rema/
time contristabor. Grauis erit mihi filio
tuo dilecto ignominia crucis: sed grauior
vox lamētatiōis tue. His z hmoi cogita/
tioni; intēctus p̄ssim? Iesus nō solū in
otone s; ad extū anime vehemētissime af/
figebat. Altera s; ex parte dñi volūtatē
eius diuinā volūtatēq; rōnis que vt ratio
p̄siderat? intuemur ad grās illi exhibēdas
obligatissimos nos inuenim? Flagrabat
qui p̄pe desiderio estuatissimo queq; dura
queq; asperissima pro salute humani gene/
ris tollerare. Ideo p̄cludebat dicēs. Fiat
volūtas tua. Voluisti o pater eterne vt in
virginis vtero mihi copularē humnā na/
tura z cōplacui tibi. Voluisti vt corpus
mūdissime cōceptū penalitati; humane
vitē in alijs ex p̄cō debitis et necessarijs
volūtatē subijcerē: z obedui tibi. Volui/
sti vt pauperē vitā laboriosamq; gererē. z
nō p̄tradixi tibi. Vis vt p̄ redēptiōe mū/
di meū sanguinē fundā. Vis vt ad mā/
nus iniquorū deueniā. Vis vt hanc mīlā
paratā de proximo ignominiosam passio/
nē sustineā. Vis vt in cruce cōfusus pen/
deā. Vis vt ibi ex violētia illatarū passio/
num moriar. Fiat volūtas tua. O cha/
ritas inflāmantissima Iesu christi fili; des
O amor omīa vincēs paratū se offerebat
oīa perpeti. vt regnū celestis ianuā nobis
aperiret.

di meū sanguinē fundā. Vis vt ad mā/
nus iniquorū deueniā. Vis vt hanc mīlā
paratā de proximo ignominiosam passio/
nē sustineā. Vis vt in cruce cōfusus pen/
deā. Vis vt ibi ex violētia illatarū passio/
num moriar. Fiat volūtas tua. O cha/
ritas inflāmantissima Iesu christi fili; des
O amor omīa vincēs paratū se offerebat
oīa perpeti. vt regnū celestis ianuā nobis
aperiret.

¶ **Q**uā passio Christi fuit abiectissima ra/
tione loci temporis et cōfortij. Ca. II.

Secundū mysteriū con/
templandū de passione dñi n̄rī.
Iesu xpi dicēti humilitas. Glo/
luit quippe eligere passiōes et
mortē contemptibile ex humilitate. quod
ostendimus triplici ratione.

¶ Primo ratione loci.

¶ Secundo ratione temporis.

¶ Tercio ratione cōfortij.

¶ Primo fuit cōtempribilis z ab ablecta/
satis passio z mors xpi rōne loci. qz in ciui/
tate famosa et celeberrima hierusalē que
erat diuino cultui deputata. Quare autē
ibi z nō in bethleē vbi natus fuit. in naza/
reth vbi nutritus erat pati voluit: a signā/
tur plures rōnes. Prima qdē qz hierusa/
lē erat locus a deo elect? ad sacrificia sibi
offerēda que qdē figuralia sacrificia figu/
rabāt xpi passiōē que est verū sacrificiū.
fm̄ illud Apli ad Ephe. v. ca. Tradidit
semetipm̄ oblatiōē z hostiā deo in odore
suauitatis. Vñ Beda dic in qdā omelia
¶ a propinquante hora passionis dñs
appropinquare voluit loco passionis. s. in
hierusalē. quo puenit ante quinq; dies pa/
sce. sic agn? pascat añ qnq; dies pasce id
est in decima luna fm̄ p̄ceptū legis ad lo/
cū immolatiōis dūcebat. Scda rō qre in
hierusalē pati voluit est. qz vir? passionis
eius ad totū mūdū diffundēda erat. ideo
in medio terre habitabil? pati voluit. Vñ
bz in Psal. Deus autē rex n̄r añ secla ope/
rat? est salutē in medio terre. s. hierlm̄ que
dicat? esse terre vmbilicus. Tercia rō fuit.
qz hoc maxime pueniebat humilitati eius
vt. s. sicut turpissimuz gen? mortis elegit.
ita etiā ad ei? humilitatē p̄tinet qz in loco

tam celebri cōfusione pati non recusa uir.
 Quarta rō est ut oñ deref a principibz po-
 puli ortā esse iniquitatē occidentiū xp̄m.
 Et ideo in hierusalēvbi morabant voluit
 pati. Unde dicit Act. iij. ca. Cōuenerūt
 in ista ciuitate aduersus puez sanctū tuū
 Iesum quē vnixisti herodes et pontius pi-
 latus cū gentibz et populis israel. Sz pos-
 set aliquis querere. Cur xps nō in templo
 vbi sacrificia offerebant passus est aut in
 ipsa ciuitate: sed extra portā. Ad qd respo-
 det scr̄us Tho. iij. pre. q. xlv. q. hoc factuz
 est triplici rōne. Primo quidē ut veritas
 respōderet figure. Nam vitulus et hircus
 qui solēnissimo sacrificio ad expiationem
 totius multitudinis offerebant extra ca-
 stra cōburebant. ut p̄cipit Leuit. xvi. ca.
 Et hoc est qd dicit Paulus ad Heb. xij.
 ca. Quoz animalū inferret sanguis pro
 peccato hoz corpa cremabāt extra castra.
 Propter qd et Iesus ut sanctificaret suū
 populū extra portā passus est. Secūda rō
 est ppter exemplū. ut sz nos instrueret exi-
 re a mūdāna puerfatiōe. Vñ ibidē Apo-
 stolus subdidit. Exeam⁹ igit ad eū extra
 castra improperū eius portātes. Tertia
 rō ut Lxxi. dicit in sermone de passione.
 voluit dñs pati nō sub tecto in templo iu-
 daico. ne iudei subtraherēt sacrificiū salu-
 tare ne putarent pro illa cātū plebe obla-
 tum. Et ideo foras ciuitatē foras muros
 ut scias sacrificiū esse cōmune quod totius
 terre est oblatio quod cōmunis est purifi-
 catio. Sz adhuc dubitat cur christus nō
 in hebron vbi Adam fuit sepultus: sed in
 monte caluarie voluit crucifigi. cum pas-
 sio eius fuerit medicina contra peccatum
 Ade. Ad quod respōdet Hieron. super
 Barth. dicens. Quidā exponunt calua-
 rie locum in quo sepultus est Adam. Et
 ideo sic appellatū. qz ibi antiqui hominis
 sit conditū caput. fauorabilis interpreta-
 tio et mulcens aures populi nec carnē ve-
 ra. Extra urbem enim et foris portam lo-
 ca sunt in quibz truncant capita damna-
 torum et caluarie id est decollatorum sym-
 ptere nomē. Propterea autē ibi crucifixus
 est Iesus. ut vbi prius erant aera damna-
 torū ibi erigerent vexilla martyriū. Adam
 p̄o sepultū iuxta hebron in libro Je'u filij
 naue sepultum legitur. Et hoc ponitur

Josue. xiiij. c. vbi sic habet. Nomē hebron
 antea vocabat cariarharbe Adam mari-
 mus ibi in terra enachim situs erat. Igit
 christus magis crucifigendus erat in loco
 cōmuni dānatoz qz iuxta sepulchrū Ade.
 ut ostēderet qd crux christi non solū erat in
 remediū contra peccatū personale Ade:
 sed etiam contra peccatuz totius mundi.
 ¶ Secundo fuit cōtempribilis et abiecta
 passio christi ratione temporis. qz passus
 est in die solenni pasce quādo ex omni lu-
 dea populi ad hierusalē confluēbant. Et
 ut doctores declarāt paschale festuz apud
 iudeos incipiebat a vesp̄a diei in qua lu-
 na erat. xij. Dies autē festiuius apud eos
 incipit a vesp̄a vnus diei et durat vsqz
 ad vesp̄a sequentis diei. ut patet Leuit.
 xxiij. ca. Et sic dies solennis pasce erat lu-
 na. xv. ppter quod eundē diem quem Jo-
 hannes nominat ante diem festum pasce
 ppter distinctionē naturalē dierū. Mar-
 cus nominat primū diē azymozū qz a ve-
 sp̄a precedētis diei incipiebāt comedere
 azyma. Et quo Hiero. Beda. Aug⁹. et
 doctores theologi di. xi. dicūt. Qd xps fe-
 cit cenam luna. xij. et passus est luna. xv.
 Erat autē equinoctiū. qz ut inquit Aug⁹.
 in li. questionū noui et veteris testamenti.
 Tunc voluit dñs passione sua mundū re-
 dīm̄e et reformare qñ eum creauerat id
 est in equinoctio. Et tūc dies super noctē
 increscit. qz per passionē saluatoris a tene-
 bris ad lucem pductur. In li. p̄o. xviij.
 de ciuit. del. Idē Aug⁹. refert qz passus est
 xps. viij. kal. aprilis. Si p̄o quisqz quere-
 ret. Cur xpus pati voluit in etate iuuenili
 non in infantili vel in senectute sua Respo-
 det scr̄us Tho. iij. parte. q. xlv. Qd passio
 christi subiecta erat eius volūtatī. volūtas
 autē eius regebat diuina sapiētia: que om-
 nia cōuenienter disponit. Ideo ad moriē-
 dum christus iuuentutis elegit. qz sic vo-
 luit. Unde Aug⁹. exponēs illud Jos. xij.
 ca. Sciens Iesus. qd venit eius hora. ut
 transeat ex hoc mundo ad patrem inquit.
 Tantiū fecit qstū sufficere iudicauit. Cle-
 nit hora eius: non necessitatis sed volun-
 tatis. Quare autē sic voluit assignant tres
 rōnes. Prima quidē ut ex hoc magis suā
 dilectionē cōmendaret. qz vitā suā pro no-
 bis dedit. quādo erat in perfectissimo sta-

m. Secūda qz nō cōueniebat vt in eo ap/
 pareret nature diminutio sic nec morbus
 Tertia vt in iuuenis erat moriens ⁊ re/
 surgēs futurā resurgētis qualitātē i seipō
 p̄mōstraret. ¶ Tercio fuit cōtempnibilis
 et abiecta passio xpi rōne cōsortij. qz cruci/
 fixi fuerūt cū eo duo latrones. vnus a de/
 xtris. alijs a sinistris. Hoc autē vt inquit
 sc̄tus Tho. iij. pte. q. xlv. alia ratione fa/
 ctum est q̄tū ad intentionē iudeoz. Alia
 p̄o q̄tū ad dei ordinationē. Quātū enim
 ad intētiōnē iudeoz vt dicit Chrys. duos
 latrones crucifixerunt iudei. vt eozū suspi/
 cionis fieret particeps; s; nō ita euenit. nā
 de illis nil dicit. xpi autē cruz vbiq; hono/
 ratur. Reges dīa demata deponētes assu/
 munt. crucem in purpuri in diadematiōib;
 maxims immēsa vbiq; terrarū cruz emi/
 cat. Quātū p̄o ad dei ordinationē xps cū
 latronibus crucifixus est. Primo vt dicit
 Hiero. super Matth. Sicut pro nobis
 maledictus crucis factus est xpus. sic pro
 oim salute inter noxios quasi noxius cru/
 cifigis. Secūdo vt ait Leo pa. in s̄mone
 de passione. Duo latrones vnus ad dexte/
 ram alius ad sinistram crucifigunt. vt in
 ipsa panibuli specie demonstraret illa que
 in iudicio ipsius oim hoim faciēda est de/
 scriptio. Tercio s̄m Hylariū duo latro/
 nes leue ac dextere affigunt omnē huma/
 ni generis diuersitatē vocari ad sacramē/
 tum passionis dñi ostēdētes. Sed qz per
 diuersitatē fidelij atq; infidelij fit oium
 s̄m dextera ⁊ sinistra diuisio. vñ ex duob;
 ad dexterā situs fidei iustificatiōe saluaf.
 Quis igit ex cogitare possit q̄tā pfusionē
 passus est xpus. dñi visus est denudat⁹ in
 cruce inter duos latrones pēdere. p̄cesse/
 rant in eo tāta p̄conia laudū dñica elapsa
 diffusa erat fama eius sanctitatis atq; do/
 ctrine; ⁊ miraculozū nomē clarissime erat
 vulgātū. Postmodū p̄o velut sediciofus
 et blasphemus panibulo stabat affixus.
 Quare p̄terētes blasphemabāt eū dicē/
 tes. Alios saluos fecit seipm saluū facere
 nō pōt. Similiter ⁊ latrones qui erāt cru/
 cifixi improp̄erabāt ei. Et licz Luc. dicat
 qz vñ ex eis dixerat. Dñe mē dñe rē
 Quare videret qz nō ambo s; vnus blas/
 phemauerit. cū Aug⁹. dicit in li. de p̄sensu

euāgelistaz. qz possum⁹ intelligere Dat
 theū posuisse pluralē numerū pro singula
 ri cū dixit latrones improp̄erabāt ei. vel vt
 refert Hiero. primum vterq; blasphemauit.
 deinde vñ signis vñ eoz credidit.

¶ Passio xpi fuit acerbissima ex parte
 anime ⁊ corpis ⁊ p̄ginis matris. Ca. III

Eritū mysteriū cōtem
 plandum de flebili passione sal
 uatoris n̄ri Jesu xpi dicit acerb/
 bitatis. Fuit quidez passio illa
 acerbissima ⁊ dolorosa nimis. et hoc ex tri/
 plici parte.

Primo ex parte anime.

Secundo ex parte corpis.

Tercio ex parte matris virginis.

Primo fuit passio christi acerbissima ex
 parte aīe. Ut em̄ inquit sc̄tus Tho. iij. pte.
 q. xlv. ar. vi. in r̄sione ad quartū argu.
 Doluit xpus pro amissione vite corpalis
 que tāte fuit dignitas ⁊ p̄cipue ppter vnio/
 nem. qz corp⁹ istud erat vnū diuinitati.
 qz de eius amissione etiaz ad horā magis
 esset dolendū qz de amissione alteri⁹ hoīs
 per q̄tūcūq; tps Un̄ p̄hs dicit in. iij. et bi.
 Virtuosus plus diligit vitā suā q̄to
 scit eā esse meliorē. ⁊ tñ eā exponit ppter bo/
 nū virtutis. Et similiter tps vitā suā mat/
 rē dilectā exposuit ppter bonū charitatis.
 s̄m illud Hiero. ij. ca. Dedi dilectā ani/
 mā meā in manib; inimicorū ei⁹. Doluit
 etiā xpus pro peccat⁹ oim hoim qui dolor
 excessit omnē dolorē cuiuslibet contriti. tū
 qz ex maiori sapiētia ⁊ charitate p̄cessit. et
 quib; dolor p̄tritiōis augef. tū etiā qz pro
 oim p̄ctis sic doluit. Ut autē ista clari⁹ in/
 telligant notāda sunt hic tria theologorū
 documēta. Prīmū s̄m sc̄m Tho. iij. pte.
 q. xv. Et dñs Bonauen. in. iij. di. xvi. Q
 animā in corpe p̄stituta dupliciter cōtingit
 pati. Vno mō passione corpali. Alio mō
 passione aīali. Passione q̄dē corpali patit⁹
 p corpis lesionē. Cū em̄ aīa sit forma cor/
 pis. p̄sequēs est qz vñ sit esse aīe ⁊ corpis
 Et iō corpe p̄turbato per aliquā corporeā
 passiōēz necesse ē qz aīa p accidēs p̄tur be/
 sez q̄tū ad eē qd h̄z i corpe. Quia s̄ corp⁹
 xpi fuit passibile ⁊ mortale. necesse fuit vt
 etiā aīa ei⁹ eēt passibil. Passiōe autē aīali

pati dicitur anima secundum operationem que vel
est propria anime vel est principaliter anime. Quod corpus
Et quis etiam secundum intelligere et sentire dica-
tur hoc modo anima aliquid pati. tamen propriissime
dicuntur passionibus anime affectus appetitus
tus sensitivus qui in christo fuerunt sic et cetera. Quod
ad naturam hominis pertinet. Secundum tamen quod homini
passiones aliter fuerunt in christo quam in nobis
quantum ad tria. Primo quantum ad obiectum. quia
in nobis plerumque feruntur ad illicita quod non
fuit in christo. Secundo quantum ad principium. quia
homini passiones frequenter in nobis perveniunt
iudicii rationis. Tertio quantum ad effectum. quia
in nobis quandoque homini mori non sinitur in ap-
petitu sensitivo: sed trahunt rationem quod in christo
non fuit. quia mori naturaliter humane carni
convenientes. sic ex eius dispositione in appeti-
tu sensitivo manebat quod ex his nullo modo
impediebatur facere quod perveniebat. Secundum
documentum est iuxta sententiam Johannis Ba-
masce. quod magnitudo doloris potest dupliciter
considerari. Est enim magnus dolor qui magis
est contra naturam patiens. Sed est maior qui est
contra naturam et contra voluntatem. Maior igitur
fuit dolor in christo quam in ceteris patientibus in
hac vita quia magis fuit contra naturam patien-
tis. eo quod tunc corpus fuerit optime anime illi pue-
nitens. ut predictum est. anima maxime voluit in se
parari ab illo. Si ergo consideret magnitudi-
do doloris secundum quod est contra voluntatem patiens.
hoc est dupliciter. Nam est voluntas naturalis
et voluntas rationalis. Primo modo fuit maximus
dolor in christo. Secundo modo non fuit dolor in
christo. quia nunquam fuit martyr ita informatus cha-
ritate qui mori desideraret sic christus. Ex quo
ut dicit Alexander. in. iiij. summe. Delectatio erat
in voluntate ut est ratio. Et passio in volunta-
te ut est natura. Quare in eadem anima erat
dolor et gaudium. Nec dolor superveniens di-
scordinauit gaudium. nec dolor interior fecit
gaudium esse minus perfectum. Nam dolor passio-
nis in christo et gaudium fructus non sunt affe-
ctus contrarie. quia non sunt respectu eiusdem.
nec omnino eodem modo insunt eidem. Tertium
documentum quod christus simul erat viator et com-
prehensor. ita quod nec viatoris cognitio impedia-
bat comprehensoris cognitionem. nec affectio affe-
ctum. Et illud fuit in christo singulare propter
officium mediatoris quo debebat expiri et vi-
vina et humana. Unde sic sit et seipsum poterat perse-

cre perverti ad deum et perverti ad nos. ita quod
vina illarum perversionum alteram non impediebat
nec retardabat. Sic potuit anima christi sit et se-
mel gaudere in deo et contra pati corpori suo ita
quod nec dolor a gaudio nec gaudium a dolore
patere aliquam diminutionem sive remissionem
Sic autem aliquis quereretur quod potuit christus sit
esse viator et comprehensor. cum viatori competat
moveri ad finem beatitudinis. comprehensori
autem in finem quiescere quod pervenire eidem non potest
Respondet sanctus Thomas. iiij. pre. q. xv. Quod impos-
sibile est moveri ad finem et quiescere in finem
secundum idem: sed secundum diversa. nihil prohibet. Sicut
aliquis homo sit scilicet scies quantum ad ea que iam novit
et ad discendum quantum ad ea que non novit. Qualiter
ergo christus fuerit sit viator et comprehensor secundum di-
versa potest sic intelligi. Nam aliquis dicit viator
ex eo quod tendit in beatitudinem. comprehensor autem
ex hoc quod beatitudinem obtinet. secundum illud. i. ad
Corinthios. ix. ca. Sic currite ut comprehendatis.
Homo autem beatitudo perfecta possit in anima
et corpore. In anima quod est quantum ad id quod est ei
proprium. secundum quod mens videt et fruit deo. In cor-
pore ergo secundum quod corpus resurget gloriosum et
incorruptibile. Christus autem ante passionem secundum
mentem plene videbat deum. et sic habebat
beatitudinem quantum ad id quod est ei proprium. Sed
quantum ad alia deerat ei beatitudo. quia et anima
eius erat passibilis et corpus passibile et
mortale. Et ideo simul erat comprehensor in quantum
habebat beatitudinem anime propria et sit viator
in quantum debebat in beatitudinem secundum id quod est ei
beatitudine deerat. Secundo fuit acerbissima
passio christi ex parte corporis et hoc triplici ratione.
Primo ratione vivacitatis.
Secundo ratione generalitatis.
Tercio ratione diurnitatis.
Primo ratione vivacitatis. Nam ut dicit
dominus Bonaven. in. iiij. di. xvi. Erat in christo
maxima complexio equalitas et vivacitas
sensus. Unde quod nullus potuit ei equari nec
in equalitate complexio nec in vivacitate
sensus. Dolor illius fuit omnium dolorum acutissimus
simus. Confirmat hoc sanctus Thomas. iiij. pre.
q. xvi. dices. Quod christus secundum corpus erat opti-
me complexionatus. ex eo quod corpus illud fuerat
firmatum miraculose operatione spiritus sancti. Si-
cut et alia que per miracula facta sunt fuerunt
alijs potiora. ut Luce. vi. de vino: in quo
christus aqua pervertit in nuptijs. Et ideo in eo

maxime vigilare secus tace? ¶ Secundo ex pte
corpi fuit dolorosissima xpi passio rōe
generalitatis. A planta em pedis vsq ad
verticē nō fuit in eo sanitas. passus fuit in
oibus mēbris z in oibus sensibz. In capi
te passus est pungentiū spinaz coronam.
arundinis punctionē. z capilloz depilatio
nē. in facie passus est spura fetidissima ala
pasqz derisorz. in manibz z pedibus passus
est fixationē clauoz. in ore passus est amar/
tudinē felleati z mirrbari vini. in toto cor/
pore passus est flagella sberantiū illuz ad
collū ligatū. ¶ Tercio ex pte corpi fu/
it grauiissima passio xpi rōne diuinitatis.
Nā licet ab vtero pginis in qua libet eta/
te paupem vitā gerens passioni bz. labori/
bus. vigilijs. pegrinatōibz. p̄dicatōnibz
z hmoi sanctū illud corpus expōnerit. ve
runtamē in vltimis charitate feruentissi/
mus voluit plus solito laboriosissimis pe
nis insudare. Nā quinta feria pata cena
postesum agni pascalis lauit pedes disci
puloz ante pedes illoz genuflex? Ibi mi
rū in modū semetipm afflixit. dū tergit p
doro. dū illum a suo pctō q̄tum in se fuit
studuit reuocare dum ex ornatissimo ser
mone. p suo transitu discipulos cōfortauit
Deinde hymno dicto ad montē oliuaruz
se contulit nō petj locū quietis. nō intra
uit aliquā domū ad locum se contulit. ozo
nis vsq ad noctē mediā orauit ad patrez.
ppter vehementē animi angustatē sangui
neus sudor carnē vlrigenā madesecit. Ir
ruerūt post h in eum turbe furētes z cepe
ruūt ipm. ligauerunt man? innocentis q
tactu suo vniūfco ifirmos curauerāt. Po
fueruntz in collo funē violenter trahentes
agnū illū mansuetissimū q nemi nī vnqz
nocuit. Duxerūt eum ad annā socerū. La
yphe corā q crudelr seruus vn? ala paz de
dit in facie in quā desiderāt angeli pspice
re. aufugerūt ab eo discipuli ei? z ipe sol?
absqz solante erat in medio eoz q cura
bant eius mortē. A domo anne pcessit li
gatus tanqz latro z seditionosus ad domū
Layphe. Ibi falsas accusatōnes audiuit
ibi multipl? velut reus a pōnfice corā ali
is senioribz fuit examinatus. Ibi tandem
derelictus in manus ministror vsq ma
ne in iurias pumellas. blasphemias. cla

mores. punctiones. derisionesq passus est
O iesu fili dei benedicti. O saluator p̄m
me. z quis tibi nō compatiat? Quis tam
ferreus tamue ab humilitate alien? vt nō
cōpungat? ¶ Tercio fuit acerbissima pas
sio xpi ex pte matris virginis. Diligebat
nanqz matrē illā a more incedibili. magis
quidē diligebat q diligebat. qz dilexerat
eam ab eterno. tū qz magis distincte cogi
scebatur ites ei? quā ipa cognosceret vir
tutes filij. tū qz capat? erat cor xpi ad dili
gendā pginē matrē. qz eōuerso. Recogi
tabat ergo xps dum pendebat in cruce qz
ta charitate ipm cōcepit in vtero dū dixit
Ecce ancilla dñi fiat mihi fm verbū tuuz.
Quāto amore nouē mēribz ipm gesta
uit. q̄ta leticia ipm pepit. q̄ta pietate pā
nis inuoluit. panitqz lacte. q̄ta sollicitudi
ne ad egyp̄tum deduxit. q̄to labore nutre
uit. q̄ta dulcedine mētis ex ozis tot annis
fili mī asserens illū vocauit. Et hec omia
xpi mentē ad matris amorem inflāmbāt
deinde inspiciebat eā de cruce mestam. fa
cie squalidā. sparso crine. lūgentes oculos
levantē ad crucē. audiebatqz vocē illi? fle
bilē z dolorosā ingeminantē. O fili mī
bndicte. O lūmē oculoꝝ meoꝝ. O agne
mansuetissime. O vas fructū z grē. video
te patientē in cruce. z aia mea ppter te pa
tisi meo corpe. video clauos p̄foditētes ma
nus z pedes tuos. z aia mea p̄fossa ē dolo
ris aculeo. O fili mī q̄s mihi det vt mori
ar. tecū. Quid faciā q me vertat. Ad quez
pfugā. Tu mihi pat. Tu mihi frat. Tu
mihi fili? carus eras. Tu mee delitē. Tu
mee diuitie. Tu omē bonū meū. Deū me
dolentē orbatā filio dulcissimo. filio scrip
tissimo filio sapientissimo. filio amoro
sissimo. filio pulcerrimo. filio florentissimo. His z
hmoi querelis pulsabat aures filij mater
illa sanctissima. Quare xps z si nō ore po
terat corde sic aut silr respondere asserens
illud Hierē. xv. c. Ne mihi mater mea q
re genuisti me virū rix. virū discorde in
vniuersa terra. Nō fenerat nec fenerante
mihi quisqz. Des maledicunt mihi. Tra
qz ex matris aspectu atqz cōpassione imē
so dolore mens illa pia benignissime Iesu
feriebat. Et vndiqz abūdabant in euz an
gustie z afflictiones. ex quaruz vehemētia

et clamore valido emisit spūm. De prece/
mur ergo eū vt picipes nos efficiat passi/
onis et mortis sue ita vt meritis ipsius ha/
beamus vitā illam quā sua morte recupe/
rauit. In qua regnat gloriosus p infinita
secula seculorum. Amen.

¶ Sermo. XVIII. de gl'iosa resurrectione
Iesu christi que sufficientissime humano
generi declarata fuit.

Surrexit nō ē hic. Ver/
ba sunt angeli ad mulieres de/
uotas loquētes originalit' Mar/
ci. xvi. c. et in euāgelio hodiernae
solēnitatis. Placuit redemptori nro dño
xpo ita luculenter suā resurrectionē hoibz
reuelare. vt nemo deticeps dubitare que/
at ipm esse regē glorie. oīm creaturā celi
et terre dñz atqz immortalis vite largissimū
donatorē. Potē quippe fecit nobis viāz ce/
lestis regni. vt resurgens adimpleuit nos
leticia cū vultu suo. Quia pō in lectōne sū
cti euāgelij describit illa que mulieribus
pñs ad monumentū euntibz de christo iāz
suscitato facta est declaratio. Ideo ad eru/
ditionē nostram de manifestatione christi
resurgentis aliqua decurremus. Conside/
tabimus autē illā pāpue qstū ad tria.

¶ Primo qstū ad mulieres.

¶ Secundo qstū ad angelos.

¶ Tercio qstū ad discipulos

¶ Qualiter xpi resurrectio manifestata fu/
it mulieribus deuotis visitantibus monu/
mentum. Ca. I.

Primo considerāda est
manifestatio resurrectionis christi
qstū ad mulieres de quibus
dicit q cū prepassent aromata
venerūt ad monumentū. vbi tria sunt du/
bia declaranda.

¶ Prīmū quare venerūt.

¶ Secundū quando venerūt.

¶ Tercū ad quid venerūt.

¶ Prīmū dubiū quare venerūt. Ad quod
dicimus q morte fuerūt vt veniret et vnge/
rent corpus Iesu ex pietate et beniuolen/
cia qua ad christum afficiebant. Maria
namqz magdalena multa suscepit a cris/
to beneficia. Ab ipa eiecerat septemz demo/
nia. Sororē suam Marthā a fluxu san

guinis liberauerat. Fratrem suū Lazarū
qua dñi duanū suscitauerat eamqz semper
dulciter excusauerat tam apud phariseos
qm dicebat ipsam imundāz qz apud sororē
qui dicebat eam ociosā. qz apud iudā
qui eam prodigā appellabat. Maria au/
tē scz Jacobi minoris mater et maria salo/
me. scz filia christi tanqz nepotē tenerri/
me diligebant. Nam anna res habuit vi/
ros. scz Joachīm Leopham et Salome/
et de istis tribus viris habuit tres Mari/
as. quas duxerunt tres viri. scz Joachīm
Alpheus et Sebedeus. Maria q nupsit
Ioseph pepit christū pgo immaculata quē
de spūsancto concepit Maria que nupsit
Alpheo habuit quatuor filios. scz Ioseph
iustū Jacobū minorē Simōnez et Judāz
Maria vxor Sebedei duos habuit filios
Jacobū maiorem et Johannem euangeli/
stam. Iste ergo mulieres non leuitate du/
ctae sed amore sancto deuictae emerūt aro/
mata: vt venientes vngerent corpus illud
quod in sepulchro exanime iam reliquant
Quantū autē ad hoc cōmendari merito d/
bent. quoniā virtuosam amicitia ad chris/
tum se habere monstrarūt. Paucis quippe
sūt qui amicum diligūt in vita cū vt in plu/
ribz accidat verificari illud Quidē dñm
li. ij. de ponto. Vultus amicitias utilitate
pbat. Pauciores inueniunt qui amicos di/
ligunt in morte. Quinimo p sepe filij gen/
tibus a duersant. vxores viris. et viri vxoribz
dum salutē impediūt morientium. aut ne/
gligenter illā pcurant. Paucissimi pō regi/
ri pñt qui diligāt post mortē. Quare qui/
libet mortuus dicere pñt illō ps. Oblitio/
ni datus sū tanqz mortu' a corde. Iste autē
mulieres prestatissime xpm dilexerūt in vi/
ta. qz sequebant eū predicantē. vt pñt Lu.
viij. c. Dilexerūt in morte qz sociauerūt eū
in cruce pendente. Vñ Joh. xij. dñ. Sta/
bant aut iuxta crucē Iesu mater e' et soror
matris eius maria cleopha et maria. Ma/
gdalene. Dilexerunt insup post mortē. iō
vnguēta parauerūt et ad sepulchū dñi p/
perarunt. Sed pleriqz querant. Cur vir/
go sacratissima q p ceteris xpm dilexit nō
visitauit sepulchz filij cū his tribz mlieri/
bus. Ad qd rōndem? q hoc potuit esse
multiplici de causa. Prima est qz gascue

z sabbato tantū fleuerat q̄ pre nimia debi-
litate subsistere nō valebat. Un̄ fm bern.
opozuit q̄ de loco passiois inter man̄ di-
scipulorū tanq̄ semiuia ad domū ppriaz
deferret. Hinc Aug⁹. in quodā sermōe in-
quit. Illa quippe pia mater imani dolore
exulans z pectora delicata p̄tundes ita ip-
sa viscera oiaq̄ fatigauerat mēbra. vt iaz
vīribz deficiēs vir p̄uere potuisset ad xp̄i
funus. Secunda cā z p̄cipua fuit qz ipsa
sciebat filiū die tertia resurrecturū. Naz si
de sua resurrectione discipulos crebro fece-
rat certiores q̄tō magis de illa cū sua vi-
gnissima matre p̄sepe ptulerat. Idcirco p̄-
stolabat illū audissima in loco orōnis. et
forte illa hora qua mlires ciuitatē exire
filiū viderat vel colloquebat cū eo. ¶ Se-
cundū dubiū declarandū. Qñ mulieres
ad sepulchrū venerūt. Nā mar̄ dic̄ Val-
de mane vna sabbatorū veniunt ad monu-
mentū orto s̄a sole. Barthens p̄o scribit.
Vesp̄e aut̄ sabbati. que lucescit i p̄ma sab-
bati venit Maria magdalena z altera
maria videre sepulchrū. Et Jōh̄es dic̄it
Vna aut̄ sabbati venit maria magdale-
na cū adhuc tenebre essent ad monumen-
tū. Et Lu. in q̄r. Vna aut̄ sabbati valde di-
luculo venerūt ad monumentū. Ad istoz
euidentiā p̄mo notandū q̄ sabbatū i scri-
ptura tripliciter accipi p̄sueuit. Aliqñ pro
tota septimana. Un̄ Luc. xviij. c. Jeiuo-
bis in sabbato. i. in septimana. Aliqñ acci-
pit sabbatū p̄ die septima. fm illud Exo.
xx. Memō vt die sabbati sc̄rifices. Ali-
qñ sumit p̄ quacūq̄ die septimane cum
istis noibz numerabilibz. p̄ma. secūda. ter-
cia. q̄rta. q̄nta. sexta. ita q̄ dies imediate se-
quens sabbatum dicebat p̄ma sabbati.
et sequens secūda sabbati. et sic de reli-
quis. Secundū notandum vt refert Hi-
co. d̄lira. Q̄ ab illa hora q̄ xp̄s fuit sepul-
tus nō potuerūt mlires emere aromata
ad vngendū xp̄m vsq̄ ad vesp̄erā diei se-
quentis. qz solēntas sabbati incepta erat
ab hora sepulcure. in q̄ nō licebat aliqui d̄
emere vsq̄ ad vesp̄erā sequētis diei sc̄z sab-
bati. de q̄ Jōh̄. xix. dic̄it. Erat quippe ma-
gn⁹ dies ille sabbati. Et tūc emerunt aro-
mata z p̄pauerūt vt dic̄it Lu. p̄pter no-
tē de p̄mo iminentē. sed in mane sequē

ti venerūt. Tercū notandū fm Augusti-
de p̄sensu euāgelistaz. q̄ vesp̄a duobz mo-
dis accipit. Vno mō. p̄ fine diei z p̄ncipio
noctis. Alio modo p̄ fine noctis z p̄ncipio
diei. Et isto vltimo modo loquit̄ Barth.
cū dicit. Vesp̄e aut̄ sabbati que lucescit i
p̄ma sabbati. Si p̄o velim̄ dic̄itū Ma-
r̄i accip̄e p̄mo modo tūc illud q̄ dic̄it
Vesp̄e aut̄ sabbati. refert̄ ad mulierū p̄e-
parōnem. quia tūc vesp̄e sabbati vt p̄e-
dic̄tū est p̄pauerūt se ad veniendū. h̄ p̄-
pter noctē nō venissent. Illud aut̄ q̄ dic̄it
Jōh̄. Lū adhuc tenebre essent. Et illd̄ q̄
dic̄it Lu. Valde diluculo. Et illd̄ q̄ dic̄it
Mar. Valde mane. Intelligendū est q̄
quando mulieres inceptū iter erat valdē
mane seu diluculo. z tenebre etiā erant. qz
neq̄ p̄fecte dies neq̄ p̄fecte nox. Sed cū
puenerunt ad monumentum iam sol erat
ortus. Sol aut̄ potest intelligi oriri dupli-
citer. Vno modo p̄fecte quando p̄mo e-
gredit̄ z apparet sup̄ terrā. z sic nō accipit̄
hic. Alio modo qñ lux ei⁹ incipit a p̄parere
sc̄z in auroza cū ab oriente albescere inci-
cipit. vnde valde mane z tenebre z dilucu-
lum z orto sole accipiunt̄ pro eodē. ¶ Ter-
ciū dubiū declarandum. Ad quid mulie-
res venerūt. Ad q̄d respondet q̄ mos erat
iudeoz vngere corpa defunctorū. vt p̄ser-
uaret a fetore z putrefactōe. H̄te ergo s̄a-
cte mulieres nescientes q̄ corpus xp̄i cor-
rumpi nō poterat illud ex deuotione vnge-
re decreuerūt. Ad hoc aut̄ clari⁹ intelli-
gendū cōmemorāda est sententia doctorū
nostri Richardi de media villa in suo. iij.
dist. xliij. vbi ait. Q̄ omnia corpa i cinē-
rabāt excepto corpe xp̄i z corpe p̄ḡntis ma-
tris que incinerata nō fuerūt. De corpore
christi certissimū est. de corpore matris cre-
dere p̄mū est. Sicut em̄ culpa originalis
in anima inducit debitum separationis
anime a suo corpore propter separationē
sui a deo propter culpam. ita viciū fomi-
tis in carne inducit debitum incineratio-
nis eiusdem. vnde sic omnes ex debito p̄e-
ter christum mortui sunt vel morient̄ ita
omnibus corporibus humanis p̄ter cor-
pus christi z matris sue incineratio debet̄
Quamvis em̄ beata virgo peccatum ori-
ginale contraxerit vel si ab illo p̄seruata

fuerit contrahere tamen debuisset. Quapropter fuit in ea debitum moriendi. tamen fomes in ea nunquam aliquem actum habuit. et per secundam sanctificationem totaliter fuit sublatum ab ea. Hoc pro quod dicitur de incarnatione corporum communium cursu nature concordat qui est quod omnia generabilia et corruptibilia resolventur in id de quo facta sunt. Humana pro corpora de terra facta sunt sicut patet Genesim 2. c. Ob quod Job 21. ca. dicitur. Vemento queso quod sicut lutum feceris me in pulvere reduces me. Eapro in que corpora resolventur humana dicuntur cineres. propter antiquam consuetudinem quam mortuorum corpora comburebantur. Non fuit igitur incinerabile siue in pulveres resolvable corpus christi. quia in illo viciu formis nunquam fuit. Et si obiceretur quod resurrectio eius fuit exemplum resurrectionis nostre. ergo debuit esse a cineribus. Respondere possumus. quod resurrectionis christi fuit exemplum resurrectionis nostre quantum ad eius essentiam scilicet a morte in vitam. non autem quantum ad omnia accidentia. Sed adhuc difficultas oritur de illis qui imminente tempore iudicii inueniuntur vel qui statim morientur et resurgent quod illorum corpora incinerabantur. cum incineratio non fiat subito. Ad quod respondet Richardus. Quod corpora illa incinerabuntur per ignem quem precedet faciem iudicii. Licet ergo mulieres in fide christi deficerent tamen vehemensissima erat pietas et deuotio illarum que nec timore iudeorum nec terrore militum. quod ad sepulchri custodiam fuerant deputati. nec insuper difficultate rei retardabant. quando ad corpus christi vngendum omnem diligentiam adhiberetur. dicebant autem ad inuitum. Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti. Erat quippe magnus valde. Matheus pro dicit. Aduoluit saxum magnu ad ostium monumenti. Ubi ait Matheus. de lira. quod monumentu illud erat factum ad modum cuiusdam domuncule: in cuius medio erat sepulchru. et in domuncula erat quoddam ostiolum ad habendum illuc ingressum. Sepulchru autem erat clausum grandis lapide ad os aduolutione. sigilli appositione et militum deputatione.

¶ Qualiter angelus amouit lapidem a monumento et sedebat super illum et congruum

fuit mulieribus apparere.

Ca. II.

Secundo consideranda est manifestatio resurrectionis christi quantum ad angelos. Ubi tria sunt dubia declaranda.

¶ Primum verum angelus amouit lapidem ab ostio monumenti.

¶ Secundum verum idem angelus sedit super lapidem qui sedebat in dextris.

¶ Tercium verum congruum fuit angelum mulieribus sic apparere.

¶ Ad primum dubium patet responsio ex dictis Mathei qui ait. Ecce terremotus est magnus. angelus autem dominus descendit de celo. et accedens reuoluit lapidem et sedebat super eum. Amotio ista et reuolutio lapidis facta fuit post christum iam suscitatum. ut omnes doctores affirmant. Causa pro huius reuolutionis fuit ut vacuum ostenderet sepulchrum a quo clauso christus resurgens exiuerat. Nec hesitandum est quod angelus potuit mouere terram et reuoluere grandes lapidem. cum sit sententia Augustini. in 1. libro de tri. Et sancti Thome. 1. parte. q. 4. Et Alcolaus de lira super isto passu Mathei. Quis materia corporalis non obediatur angelis ad nutum. sed soli deo. quia omnis informatio materie vel est a deo immediate vel ab aliquo agente corporali. non autem immediate ab angelo. Veruntamen omnia corpora obediunt angelis ad motum localem quia natura corporalis nata est moueri immediate a natura spiritali secundum locum. Unde et philosophi posuerunt suprema corpora moueri localiter a spiritalibus substantiis. Ad secundum dubium dicendum quod licet Matheus dicat angelum sedere super lapidem et Marcus sedere in dextris. tamen non est contrarietas. quia potuit esse quod idem angelus primo visus est sedere super lapidem postmodum visus est sedere in monumento. Vel secundum Augustinum de consensu euangelistarum forte fuerunt duo et Matheus loquitur de vno. Marcus de alio. Lucas pro dicit. Ecce duo viri id est angeli apparentes in specie virorum steterunt secus illas. Ista apparitio potuit esse post primam et secundam. dum circumirent monumentum intrantes et exeuntes.

postq̃z z duz sola Magdalena remansit. vt dicit Iohes. z inclinara. p̃piceret ad monumentū vidit duos angelos in albis sedētes. vnū ad caput z vnū ad pedes vbi sitū fuerat corpus Iesu. Facile em̃ est angelis sic apparentibus. vt dicit Nico. velt. ra sup. Lu. mutat d̃ sessiōe. i stationē. z ecō uerso. Ad terciū dubiū dicimus q̃ p̃grua fuit angeli apparitio. de quo Marcus scribit p̃d̃ p̃ue q̃tū ad tria. Primo q̃tū ad aspectū. q̃z viderūt eū iuuenēz. Secundo q̃tū ad amicitū. q̃z coopertuz stola candida. Primo viderūt eū mulieres iuuenē ad innuendum s̃m glo. q̃ oēs in etate iuuent li resurgemus. Et vt sic familiaris illas alloqueret istar angeli Thobie de q̃ dicit Thob. v. ca. Egressus Thobias inuenit iuuenē stancē splendidū z q̃tū p̃inctū ad ambulandū. Secūdo viderūt eum sedentē in dextris. q̃d p̃grue factū est. Nam vt inq̃t Greg. in omel. Quid p̃ sinistra nisi vita p̃ns. q̃d p̃o p̃ dexterā nisi vita p̃petua designat. Quia s̃ redēptor n̄ iaz p̃ncis vī te corruptōez trāserat recte angelus q̃ nūciare ei vīta p̃hēnē venerat in dextera se. debet. hec ille. s̃m p̃o Bedaz corp⁹ xpi sic fuit in monumento sitū q̃ ei⁹ dextera ps̃ respiciebat plagā meridianā. Tercio viderūt eū coopertū stola candida q̃tū ad amicitum. Ista aut̃ vestis s̃m glo non erat corporea. sed quedā resp̃lendentia ex p̃tore sp̃rituali angeli ad s̃ilitudinē vestis. Q̃ aut̃ sic apparuit moralis est rō. q̃z sicut color albus z candidus est color pulcherrim⁹ et purissimus. ita post resurrectionē x̃m cā didi z gl̃iosi. Vel vt Greg. dicit in omel. Stola candida coopertus apparuit. q̃z se stuitat⁹ nostre gaudia nunciavit. Lādor em̃ vestis splendorē nostre denunciat festiuitatis. Sed pleriq̃ querunt cum tam ex etate iuuenili q̃z ex fulgore z luminosa p̃sentia delectabilis z iocūda fuerit angeli apparitio. quō mulieres timore cōcussē fuerunt. Ad quos sacri doctores respōdent. Q̃ est d̃m̃ia int̃ appitōz boni z mali angel. Nam malus timeret z nō p̃fortat. Bonus aut̃ subita visione terret tamē imediate p̃fortat. Sicut p̃z de angelo qui apparuit Danieli. de quo ip̃e dicit c. x. Q̃ cum

stupescit esset ad visionē angeli. angelus p̃fortauit euz z dixit sibi. Noli timere vir. desiderioz pax tibi p̃fortare z esto robustus. Eodē modo iste angelus bonus mulieres a p̃ncipio terruit p̃pter rem grandē z insolitā. tū imediate confortauit eas dicens. Nolite exp̃pescere Iesus querit nazarenū crucifixū. surrexit. nō est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum.

¶ Q̃ mulieres p̃uenienter fuerūt nuncie resurrectionis que x̃m resuscitatus viderunt. z. cur de Petro sit sp̃c̃alis mentio.

Capitūlū terciū.

Tercio p̃sideranda est manifestatio resurrectionis x̃m s̃tū q̃tū ad discipulos. q̃z subditur angelus. Ite dicit discipulis ei⁹ z Petro q̃z p̃cedet vos in galileaz. Ubi tria sunt dubia declaranda.

¶ Prīmū verū fuit p̃ueniēs vt x̃m resurrectione a m̃liēbz notificaret discipulis.

¶ Secūndū cur de Petro facta fuit sp̃c̃alis mentio.

¶ Tercū verū he mulieres x̃m a mortuis iam suscitātū viderunt.

¶ Ad primū respondemus q̃ m̃liēres cōgrue fuerūt nuncie resurrectionis. Nam sic fuit ordo d̃m̃atōis z mortis humani generis. sic debuit esse ordo denūciatōis rep̃atōis vite z beatitudinis. Per mysteriū namq̃z mali angeli mulier fuit primus nuncius mortis z peccati. q̃n scz dedit viro de pomo z comedit. Mulier itaq̃z per mysteriū boni angeli est prim⁹ nūci⁹ vite z gratie. annūcians resurrectionē x̃m p̃ quas redēpti sum⁹ z viuificati. In h̃ insup̃ erigit sp̃s multibz sexus ne de futura resurrectione desperet. Si em̃ mulieres scē sunt resurrectionis nūcie. s̃z ip̃i cū viris resurgent. Neq̃z audiēdi sūt q̃ dicit illas in sexu virili resurrectiones p̃tra q̃s loquitur aug. li. xxi. de ciu. dei. z doctores theologi illum sequunt in. liij. dist. xliij. vbi catholice tenet q̃ omnes resurgēt. sed viri in sexu virili. mulieres in sexu femineo. q̃z hoc exigit natura individui z cōgruit p̃fectiōi sp̃c̃iel. z erit occasio laudandi sapientiā dei. Non em̃ omniū individuoꝝ natura eundem exigit sexū. sed natura quorundā ext.

6
gē masculinū z quorūdā natura feminē
Et vt ibidē refert Aug⁹. ca. xvij. Debra
femīa nō erūt accommodata veteri vsui: s;
nouo decori. quo nō alliciant aspiciētes cō
cupiscentia que nulla erit. sed dei laudem
sapientia atq; clemētia. Et iterum. Nō erit
ibidē libido. que cōfussionis causa est. naz
priusq; peccassent nudi erant vir z femi
na. vnde z post resurrectōez nō erit opus
vestib; p regumēto: sed tantū amicti erūt
lumine sicut vestimēto. ¶ Secundū dubi
um fuit. Cur de Petro facta est specialis
mentio. Ad h⁹ dicūt doctores. Primo xps
pncipalitatē quā tenebat inter aplos. d⁹ q
in suo sermone plene dictū est. Ideo tanq;
pncipali dicit q sibi denūciat. Scda ra
tio Hiero. vt tolleret ab eo materia despe
ratōis. qz indignū se iudicauit discipuluz
dū z negauit mgtm. Sed p penitentiā ve
niā obtinuit z grām. Tercia rō fm Gre
go. in omel. ad amouendā ab illo verecun
diā z erubescētiā nam ex eo qter vocaliter
negauerat xpm cū q morise pmiserat. ve
recūdabāt inter discipulos apparere. Sh
didit aut angelus. Quia pcedet vos i ga
lileā. ibi eū videbitis sicut dixit vob. Ista
visio nō fuit die qua resu:rexit. sed qn vn
decim discipuli: vt refert Mat⁹. a biere in
galileā in montē. scz Thabor. vt dicit Hi
co. delira ibi vbi transfiguratus fuerat corā
paucis: Petro scz Jacobo z Johē. comple
tā resurrectionē suā manifestauit vnuer
saliter oib; suis discipulis. Vnd p babilē
credit q illa fuit manifestatio quā descri
bit aplos. i. Cor. xv. c Deinde visus ē pl⁹
q; dngentis fratribus fil. Mathe⁹ tñ nō
expmī nifi. xi. aplos. qz iudas erat mortu
us: z tñ erāt pncipales discipuli xpi. Se
cūdū pō moralē intellectū. Galilea xpo su
scitato recte cōgruit. Nam galilea interp
ta: transfiguratio fm Bedaz z Greg⁹. in
omel. vt designet q in resurrectione facta
est transfiguratio de mortalitate ad imor
talitatem qm ad corpus. de passibilita
te ad impassibilitatē qm ad animā. de
miseria z penatitate ad eternā gloriā et
felicitatē qm ad vtrūq;. Duz em chri
stus in hac vita erat voluntarie defectus
nostros assumens patiebat qm ad cor
pus defectum mortalitatis. qm ad aiām

passibilitatis. qm pō ad vtrūq; patie
bat multiplicē miseriam z penatitatē. que
omniā in resurrectione deposita sūt. Hic
Leo papa in sermone inquit. Post passio
nē xpi ruptis vinculis mortis. infirmitas
in virtutē. mortalitas in eternitatem. con
tumelia transiit in gloriā. Et vt Gre
gorius. in omel. refert. Nos resurrectionis
eius gloriā leti videbim⁹ si a vicijs i virtu
tum celsitudinē transmigramus. ¶ Ter
cium dubiū erat verū ille sancte muleres
quibus angelus xpi resurrectionē mani
festauit viderūt xpm suscitatum. Et q sic
apparet ex dictis euangelistaz. Inqt enī
Marcus. Surgens Iesus mane prima
sabbati apparuit primo Marie magda
lene a q eiecerat septē demonta. Et mat⁹.
dicit q audito ab angelo nouo de resur
rectione exierat de monumento: z in ti
more z in magno gaudio currentes nun
ciare discipulis. Ecce Iesus occurrit illis
dicens. Aucte. Ille aut accesserūt z tenu
erunt z pedes eius z a do:auerūt eū. Vbi
aduertendū q postq; angelus de resurre
ctione vt dictū ē: mulieres instruxerat. ipse
consternare mente abire cepērūt. Et cum
nōdum plene capaces essent tanti myste
rij. putabant forte christi corpus a iudeis
fuisse sublatum z in aliquo vili loco collo
catum. Quare magdalena que xpm ar
dentissime diligebat anteq; aliquid dili
gentius scrutaret. ipm sublatum pro cer
to esse subponens Petro z Johanni nun
ciare eucurrit. vt scribit Johānes dicens.
Tulerunt dñm de monumento z nescim⁹
vbi posuerunt eum. Illi pō venerunt ad
monumentum. z Johannes eucurrit citi
us Petro. et inclinauit caput ad sepulcrū
viditq; posita lintheamina. nec tamen in
trauit illud. Petrus pō postea veniens in
trauit illud. viditq; posita lintheamina
z sudariū capitis stans ad partem. Dein
de Johannes intrauit z vidit z credidit
quod dixerat Magdalena. scz dñm eē sū
latum de monumento. Nōdum em scie
bāt scripturas q oportebat eum a mortu
is resurgere. post hoc aut discipuli contri
stati ad p̄pria redierunt. z Magdalena
cum his mulierib; ad sepulcrū redierūt a
quo illis duob; recedētib; Maria stabat

ad monumentū foris plorans. et dū sic fle
ret inclinavit se et p̄spexit in monumentū.
fm̄ cū Grego. Amanti semel aspexisse nō
sufficit. q̄ vis amoris multiplicat affectū
inquisitionis. Et tūc vidit duos angelos
sedētes vnū ad caput et vnū ad pedes vbi
positū fuerat corp⁹ Jesu. dicit ei illi. Mu
lier qd̄ ploras. Dicit eis Tulerunt domi
nū meū: et nescio vbi posuerūt eū. Lū h̄ dī
xisset quersa vidit Jesum stantē. et nescie
bat q̄ Jesus esset Et dixit ei Jesus Mu
lier qd̄ ploras. Quē queris. O bone Je
su desiderū anie sue. Cur interrogas qd̄
ploras quē queris. Ip̄a paulo ante oculis
viderat te spem suā suspēdit in ligno. et tu
nunc dicis. quid ploras Ip̄a die tertia p̄
cedente viderat man⁹ tuas quib⁹ sepe bñ
dicta fuerat pedes q̄s la chrymis rigaue
rat clavis affigi. et nūc tu dicis qd̄ ploras
Nūc insup corpus tuū sublatū extimas
ad qd̄ vngendū vt se quodāmodo p̄sola
ret veniebat. et tu dicis qd̄ ploras quē que
ris. Tu ip̄e scis q̄ te solū dī
ligit. p̄ te oīa contēnit et tu dicis quē que
ris. Tu causa querele. tu cā plorat⁹. tu eā
dilectā discipulā toras a te attraxisti. At il
la existimās q̄ hortulan⁹ esset dixit ad eū.
Dñe si tu sustulisti dicito mihi vbi posui
sti eū: et ego eū tollā. O admirabilis mul
ieris audacia. O maria si forte corpus Je
su positū est in atrio p̄ncipis sacerdotū vbi
ap̄loz p̄nceps calefaciebat se ad ignē. qd̄
factura es ego eū tollā. Sed si in platea fo
ret cū mltitudine iudeoz: qd̄ nunc ageres
Ego eū tollā. O constantia. O ardor iustī
marissime. quo mens Magdalene lique
fiebat. Absolute p̄mittit: ego eū tollā. Di
xit ei Jesus. Maria. Hec liquidē vox pe
netrauit animā eius. Cognouitq̄ Jesum
et dixit Rabboni. i. magister et cucurrit ad
pedes eius. Cui Jesus. Noli me tangere.
nondū eī ascendi ad patrē meū: scz fm̄
tuū iudiciū infidele. ac si ap̄re dicat. Ti
bi nō ascendi. quia non credidisti perfecte
me equalem patrī. vel forte hoc ait. vt illā
humiliaret ne nimis p̄sumeret. q̄ ipsū
resuscitatū p̄ima oīm conspexisset. distu
litq̄ ei concedere tactū donec secūda vice
cum alijs appareret. Et addidit dñs ma

rie dices. Vade ad fratres meos et dic eis
Ascende ad patrē meum et patres vestrū
deum meum et deum vestrum. Statimq̄
disparuit. At et Magdalena in fide soli
data animo iocunda egrediens ortum p̄
gebat vt iussa domini et magistri p̄ficeret.
Luncq̄ festina rediret socias suas in itine
re infra sepulcrū et Hierusalē adinuenit.
quibus christum in specie hortulani se vi
disse narrauit. Luncq̄ festino gressu ver
sus Hierusalem pariter irent. ecce Jesus
occurrit eis dicens. Auerē. Ip̄e autē acces
serunt et tenuerunt pedes eius et adoraue
runt eum adoratōne latrie. in fide tam ro
borate. Tūc ait illis Jesus. Nolite time
re. Prehuncdate fratribus meis vt eant in
galileam. ibi eīm me videbūt. Vocat autē
discipulos fratres amantissimus p̄nceps
tum vt ostendat se surrexisse in carne gene
ris nostri. tum vt ad sui amorem magis
eos accendat. et ad fiduciam societatis sue
ac visionis corroboret et confirmet. tūz po
vt filios eterni patris et christi se noscerent
coheredes. O huius almi regis benigni
tas qui relictus in bello pauidos suos for
midosos et fugitivos socios cum euasit no
minat fratres et nouitatem celestem in suo
corpore ostendere reprimitur. Et sicut dict
tur. Joh. xx. c. Genit̄ Maria scz cū alijs
maris annuncians discipulis quia vidit
dominū. et hec dixit mihi. Curramus igit
tur et nos fide ac deuotione ad christum
omni studio requirendum. qui ad se eun
tes non eijcit foras. concedens illis et in p̄
senti gratiam et in futuro gloriam sempi
ternam. Amen.

¶ Sermo. XIX. de ascensione saluatoris
nostri Jesu christi quando videntibus dī
scipulis celos ascendit.

Sumptus est in celos
et sedet a dextris dei. Scribun
tur hec verba originalit. Mar
ci vltimo capitulo. et in euange
lio p̄sentis solennitatis. Iocundissimū
nouum ascensionis Jesu christi filij dei
merito excitare debet mentes nostras er
gere ac pie subleuareque omnium cor et

da ad ardentissime desiderandū bonū il-
 lud sūmū ac cupiosū. qđ cū quisq; acq̄sie-
 rit nunq; amiserit neq; ampli⁹ excusare se
 boies. possunt si se ignaros. p̄misse felicitā-
 tis dicāt. Cū ip̄e Iesus nō solū p̄bo s; ex-
 p̄ientia facti ostēderit claruz ad sup̄os iter.
 Qđ Dicheas predixit. c. ij. Ascēdit pan-
 des iter aī eos. Profecto res clarissima et
 admiranda fuit. dū xps qđ agēsima die
 postq; surrexit a mortuis. vidēdo discipu-
 lis et alijsq; deuotis cōplūmis et bñdicta
 matre. de mōre oliueti celū cōscēdit. Qua
 ppter vi hōia cūctis inotescāt ad xpi ascen-
 sionē dirigam⁹ animū et p̄ba. De qua i p̄n-
 ti sermōe tria mysteria pponim⁹ p̄tēplāda
 ¶ Prīmū dicit dignitatis.
 ¶ Secundum congruitatis.
 ¶ Tercium qualitaris.

¶ De dignitate et p̄eminētia xpi q̄ notat⁹
 p h q̄ sedet a dextris dei et quid p dexteraz
 intelligit. Capitulu primū.

Primū mysteriū contē-
 plandū de ascēsiōe xpi dicit⁹ di-
 gnitatis. qz ascēdit et sedet a de-
 xtris dei. i. p̄minet oib; creatu-
 ris et angelis et hoib;us. Juxta illud qđ scri-
 bit ap̄ls ad Eph. i. c. Cōstituit illū super
 oēm principatū et potestātē et sup̄ oē nomē
 qđ noīat siue in h̄ seculo siue i futuro. S; p
 clarioze hui⁹ partis intelligentia tria sūt
 hic dubia declaranda.

¶ Prīmū utrū xpo pueniat sedere ad de-
 xteram patris.

¶ Secundū utrū sedere ad dexteram pa-
 tris cōueniat xpo sūm q̄ homo.

¶ Terciū utrū alijs a xpo conueniat sede-
 re ad dexteram patris.

¶ A primū dubiū arguūt qđdā q nō cōue-
 nit xpo sedere ad dexteraz patris. neq; bñ
 aiunt ita de xpo loquētes. Primo nullum
 corpale cōpēit deo q̄ spūs est. Sed dexte-
 ra et sinistra sūt differētie positiōnū corpa-
 liū. q̄ nō pueniūt deo. Secūdo si fili⁹ sedet
 ad dexterā. q̄ pater ad sinistrā. sed dextera
 nobilior est sinistra. q̄ pater sedet in pte i⁹
 biliori. Tercio stare et sedere sūt opposita.
 sed Act. vii. c. Stephan⁹ vidit Iesū stantē
 a dextris p̄tutis dei. q̄ nō sedet. Sed con-
 tra sic arguentes prius opponam⁹ testimo-

nia scripturaz. dein de soluem⁹ obiecta. In
 simbolo nanq; ap̄loz dicit⁹. Ascēdit ad ce-
 los sedet ad dexterā dei patris oīpotētis. Et
 in simbolo patrū. Ascēdit in celū sedet ad
 dexterā patris. Et ad Eph. i. c. scribit⁹. Cō-
 stituit illū ad dexteraz in celestib;us. Et ad
 Col. iij. c. Xps est in dextera dei sedēs. Et
 ad Heb. i. c. Sedet ad dexterā maiestatis
 in excelsis. Et. x. c. Sedet in dexteraz dei
 patris. Et ad Roma. viij. c. Xps Iesus est
 ad dexterā dei q̄ etiā interpellat pro nobis
 et Mar. xij. c. Lu. xij. Mat. xvi. Erit
 fili⁹ hoīs sedēs a dextris p̄tutis dei. Hoc
 p̄dixit David ps cix. Dixit dñs dño meo
 sede a dextris meis. q̄ aut hec p̄ba de xpo
 dicant⁹ p̄t̄ ex eo q̄ Paul⁹ ad Heb. i. c. ait
 Ad quē aut angeloz dixit aliqui dñs. sede
 a dextris meis. Et xps Mat. h. xij. dixit.
 Quō David vocat eū in spū dñm dicēs
 Dixit d. d. m̄sa d. m. Et si iudi negaret te-
 stioniū pauli et xpi asserētēs p̄ba ista d alio
 nō de ip̄o xpo affirmari debere. statim in-
 credulitatē eoz quincimus p doctores ip-
 sorū. Nā rabi Jonathan ap̄d hebreos p̄ba-
 tissim⁹ in sua trāslatiōe chaldaica ait Dī-
 xit dñs p̄bo suo. Et rabi Joden sup̄ illud
 ps. xviij. Dedisti mihi. p̄tēdēz salutē tue.
 et dextera tua suscepit me. inquit. In futu-
 rū deus scītus et bñdictus puertere faciet
 regē messiam ad dexterā suā. Sic scriptū
 est. Dixit dñs dño meo sede a dextris meis.
 Illud insup̄ et rabi Moyses addar⁹ an
 Pro solutiōe igit obiectoz notāde sūt ve-
 ritates. Prīma veritas q̄ h̄ nomē dextera
 in scripturis inuenit⁹ de deo dictuz. Unde
 Exod. xv. c. Dextera tua dñe magnificata
 est in p̄tute dextera tua percussit inimicum.
 Et ps. xv. Delectatiōes in dextera tua vī-
 q; in finē. et Ps. xx. Dextera tua inueniat
 oēs qui te oderunt. Et. Ps. xlvij. Iusticia
 plena est dextera. Et ps. cxvij. Dextera dñi
 fecit p̄tute dextera dñi exaltauit me. et Ps
 cxvii. Saluū me fecit dextera tua. Et
 Esa. xlvij. c. Dextera mea mēsa est celos
 et Abacuc. ij. c. Circūdabit te calix dextere
 dñi. Scda veritas. Q̄ cū dicim⁹ xpm ad
 dexterā patris sedere. nō intelligim⁹ p de-
 xterā aliqđ corpale. sed locutio est meta-
 phorica q̄les et alie cū dicim⁹ oculos domi-
 ni brachiū dñi et sibi. p que designant spū

ales proprietates sue operationes diuine. Hinc
Damasc. in. ij. suar sententiar. ait. Non
localē dexterā patris dicim⁹. q̄l̄r em̄ q̄ incir
cūscriptibilis ē localē adspicet dexteram
Tercia veritas q̄ noīe dextere intelligunt
tria. scz gl̄a diuinitatis. br̄itudo z iudici
aria p̄as. Et q̄ fm̄ Aug⁹. li. de simbolo et
Damasc. Sedere ad dexterā patris n̄l ali
ud est nisi cū p̄e h̄e gl̄a z diuinitatē z beati
tudine z iudiciaria p̄atē. z h̄ incommutabi
liter z regat. Un̄ Damasc. in. q̄t. Dexterā
p̄as dicim⁹ gl̄am z honore diuinitatē. in
q̄ dei fili⁹ exiit aī secula vt d̄s z p̄i con
substantialis. fm̄ p̄o Tho. ij. parte. q. lvij.
Hec prepositio ad vel in cū dicim⁹ ad dex
terā vel in dextēis. solā distinctōz p̄sonalē
importat z originis ordinē. nō autē gradū
nature vel dignitatis. q̄ n̄l̄s est in p̄sonis
diuinis. qz fm̄ A. hana sū tres p̄sone coe
terne sibi sunt z corq̄es. Et sic solutū p̄
mū obiectū ostēdetes q̄ non d̄i dextera cor
paliter de deo. Ad secundū p̄o tñ det Au
gust. in li. d̄ simbolo. In illa br̄itudine oīa
dextera. qz nulla est ibi miseria. Veruntē
vr̄ inquit Tho. vbi s̄. Nullo mō p̄t dici q̄
p̄i sedet ad dexterā fili⁹ vel sp̄s sancti. q̄a
fili⁹ z sp̄s sanctus trahūt originē a p̄e z nō
ecouerſo. Sed sp̄s sanctus p̄e p̄t dici sede
re ad dexterā p̄is vel fili⁹ fm̄ sensū p̄dictū
Veruntē fm̄ quādā appropationē attri
buit filio eq̄litas. Un̄ aug⁹. ait. In p̄e ē
vnitas in filio eq̄litas. in sp̄s sc̄o vnitatis
eq̄litas q̄ conexio. Cōfirmat hāc senten
tiā Alexander in. ij. sūme. vbi ait. Sede
re ad dexterā patris importat distinctōz
p̄sonaz z equalitatē p̄sone ad p̄sonā i glo
ria z honore. sed sic se habet sp̄s sanctus ad
patrē. q̄ ei puenit sedere ad dexterā patris
Sed de equalitate dupl̄r loqui possum⁹.
scz p̄prie vel p̄ appropiationē. fm̄ q̄ p̄prie
sumit nō dicit aliud equalitas in diuinis
nisi diuinā essentia vel virtutez que nō est
maior in p̄sonis in vna q̄ in alia. sed vna
eadē in qua equant p̄sone. h̄ modo ē vna
equalitas in diuinis p̄sonis sicut vna eēn
tia. Alio modo sumit equalitas in diuinis
fm̄ appropiationē. z sic appropiat filio.
Ad secundū obiectū dicim⁹ q̄ visio Ste
phanus fuit eodē modo quo x̄ps auxiliuz si
bi prestare iam erat parus. Un̄ greg⁹. in

omel. in. q̄t. Sedere iudicātis est. stare p̄o
pugnantis vel adiuuātis. Stephanus ḡ
in labore certaminis positus stantē vidit
quē adiutorē habuit. Sed hūc post ascen
sionē Marcus sedere describit. qz p̄o as
sumptōis sue gloriā in dex in fine vide
bit. ¶ Secundū dubiū erat verum sedere
ad dexterā patris cōueniat x̄po fm̄ q̄ h̄o.
Et ad h̄ dicūt sc̄tūs Tho. z Alexander q̄
cū noīe dextere intelligant tria supra dicta.
scz gl̄a diuinitatis br̄itudoz iudiciaria po
testas. hec prepositio ad quendā ad dexte
rā accessū significat. in q̄ designat pueniē
tia cū q̄dā distinctōe. q̄d pōt esse triplici.
Primo vt sit pueniētia in natura z distin
ctio in p̄sone. Et sic x̄ps fm̄ q̄ fili⁹ dei sedz
ad dexterā patris. qz h̄z eandē naturā cū
p̄e. Un̄ gl̄a diuinitatē br̄itudoz iudiciaria
p̄as pueniūt essentia l̄r filio. sic z p̄i z h̄ ē
esse in eq̄litate p̄is. Secūdo pōt intelligi
fm̄ gr̄atiā vnionis q̄ importat econuerſo
distinctōz nature z vnitate suppositi siue
p̄sone. Et fm̄ h̄ x̄ps fm̄ q̄ h̄o est fili⁹ dei. z
p̄ p̄is sedet ad dexterā patris fm̄ eq̄litatez
honoris. inq̄tū eodēz honore veneramur
ip̄m filiū dei cū eadē natura assumpta hūa
nitas q̄dē x̄pi fm̄ p̄ditōez sue nature non
h̄z gl̄iam vl̄ honore diuinitatis quā tñ habz
rōne p̄sone cui vnit. Un̄ Damasc. ait. In
gl̄ia diuinitatis dei fili⁹ exiit aī secula vt de
us z p̄i p̄sba h̄s sedet cū glorificata ei car
ne ei⁹. Adorat em̄ vna ypostasis vna ado
ratōe ei⁹ cū carne ei⁹ ab oī creatura. Tercō
pōt intelligi fm̄ q̄ h̄o fm̄ p̄ditōez nature
z h̄ fm̄ gr̄atiā habitualē q̄ abūdanior est
in x̄po p̄ oībz alijs creatur. in tñ q̄ ip̄a na
tura humana in x̄po beator ē z sup̄ om̄es
alias creaturas h̄is regulā z iudiciariaz
p̄atē. z sic esse in equalitate p̄is nō p̄met
ad ip̄am naturā humanā x̄pi. s̄ solū ad p̄
sonā assumētē. Nihilomin⁹ sic fm̄ q̄ h̄o
sedet ad dexterā p̄is. i. fm̄ Aug⁹. in boīs
patnis porioribz p̄ ceter. creatur. qz oēs ali
as creatas p̄cellit i br̄itudine z iudiciaria
p̄atē vt d̄ctū ē. ¶ Terciū dubiū erat vr̄z
alijs a x̄po pueniat sedere ad dexterā p̄is
Hā aug⁹. d̄c. in li. d̄ simbolo. Sedere ad
dexterā est habitare in ei⁹ br̄itudine. Sed
oēs electi sūt b̄i. ḡ oēs sedēt ad dexteram
Qd̄ p̄firmari p̄t p̄ illd̄ Math. xxv. Sta

ruct oues quidam a dextris. Contrarium
carne videt esse ex eo qd apls ad Hebr. i. c
ait. Qui aliqui angeloz dixit. sede a dextris
meis. quasi dicat nulli. Respōdet qd scūs
Tho. Qd xps sedet ad dexterā pīs in qn/
tū fm diuinā naturā est in equalitate pīs
Scdm humanā pō est in excellenti posses
sione bonoz diuinorū pte ceteris creatur.
qd nulli hōi vel angelo puenit. Sedere q
in dextera nō significat simplicitē esse in be
atitudine: s; habere bñtudine cū quada
dñatua pñte z qñ pñiaz naturālē quod
soli xpo cōuenit. Pōt tñ dici q oīs brūs et
si nō sedeat sit tñ ad dexterā dei pñstitutus
Considerem⁹ itaq; ex his q dicta sunt qñ
ta est gl'ia filij virginis brē. quē adorāt an
geli. cui oēs obediunt creature. in cui⁹ noie
flectit omē genu. Ut stultis gentib; ipm d
spiciantibus. Ut duris iudeis in eū nō cre
dētib; Ut malis xpianis illū nō seqntib;
Hic est ille Iesus q p nobis carnem assū
mens deus z hō triginta trib; annis cum
hoībus habitauit. Hic est ille q affix⁹ pe
pendit in ligno in medio latronū spm co
ronatus. Hic q tertia die resurrexit a mor
tuis. Hic q regnabit in eternū: cui⁹ regni
nō erit finis. fm angeli sententiā. Luc. i. ca.
Hic est deniq; de q dum ascēderet ad ce
los angeli dixerūt tanta pñonia. Nā post
q nūbe reclusus videri desit discipuli intu
ebant in celum suspēsis vultib; z erectis lu
minib;. Et ecce duo viri. i. angeli specie vi
roz apparētes iuxta illos in xpīnq; sez ae
re in vestib; albis in signū solēntatis z le
ticie: qui vt dixerūt. vt habet Act. i. c. Eli
ti galilei cur statis aspiciētes in celū qua
si admirātes z stupidi de h quod vidistis
z qñ trister z desolati de h q mgti vñ pñci
am corpālē pdidistis. Hic Iesus q assū
ptus est a vobis in celū z ascēdere potuit.
q opus a pñte sibi imposuit psumauerat.
ne pñtētemini. q sic veniet quē admoduz
vidistis eū eūte in celū. Q felix regnuz qd
nō deficit. Q rex incl yte q z seruos tecuz
regnare pñtēris. Q gēs scā amicorū tuo
rū q vocē tuā dulcissimam erūt audiuri.
Venite bñdicti pīs mei. possidete patuz
vob; regnū a pñtēstōe mūdi. Tu scis rex
gl'ie xpe. Tu pīs sempit⁹ es fili⁹. Tu ad
dexteram dei sedes in gl'ia pīs. Iudex cre

deris esse vcturus. Te q; tuis famulis
subueni qd pñcioso sanguine redemisti.

¶ Qd a scētio xpi cōgrue celebrata ē respec
tu tps pñone z termini. Ca. 11.

Secundū mysteriū con
templandū de ascēsiōe xpi dicit
pñgritas. Cōgrue namq; pue
nientissimeq; facta fuit ascēsiō
illa z h triplici respectu.

¶ Primo respectu temporis.

¶ Secundo respectu pñone.

¶ Tercio respectu termini.

¶ Pñio fuit pñgrue ascēsiō xpi celebrata re
spectu tps. Q die. xl. postq; vite auctoz a
mortuis resurrexit ascēdit ad celos. potuit
set qdē antea ascēdisse. S; sic differre vo
luit vt veritatē resurrectionis pbaret. diffici
li⁹ em erat pbare veritatē resurrectionis q
passiōis. qz a pñma die vsq; ad terciā vere
pbari poterat mors. Sed ad verā resurre
ctionē pbandā plures dies requirebantur
Et h est qd dicit Act. i. c. Prebuit seipm vi
uuz p passionē suā in multis argumentis.
p dies. xl. a pñarēs z loquēs de regno dei.
Hinc Leo papa in sermōe de ascēsiōe in
q. Quadragenari⁹ hodie vlez. cōpletus
est numerus sacratissima ordinatōe dis
positus. z ad vtilitatē nre eruditōis ipen
sus vt oū a dño in h spacio mora pñte cor
pālīs extendat. fides resurrectionis documē
tis necessarijs muniret. Et iterū in eo dem
sermone ait. Nō hī dies q inter resurrectionē
nre oñi ascensionēq; fluxerūt octo transire
discursu. s; magnā in eis pñfirmata sūt sa
cramēta. mag; sunt reuelata mysteria. In
his metus dire mortis aufert z nō solum
aie s; etiā carnis imortalitas dēclarat. In
his pñsuffatōne oñi infundit aplīs spi
ritu sanctus. z bñ Petro sup ceteros post re
gni clauēs ouilis dñici cura mandat. In
his duob; discipulis terci⁹ via dñs iugit
comes. z ad oēm nre ambiguitatē caligie
detergendā pauentū vñ trepidantiū tar
ditas increpat. hāmā fidei illuīata corda
pñcipiūt. z q erāt tepida referante dño scri
pturas efficiunt ardētia. Hec ille. ¶ Se
cūdo fuit pñgrue ascēsiō xpi. pacta respectu
pñone. vbi a doctoz b; querit. An fuit con
ueniēs xpm ascēdere. Et posset qd arguē

do dicere q̄ nō. Primo q̄ P̄hus dicit in. ij. de celo z mūdo. Illa que optimo mō se habēt possidēt suū bonū sine motu. S̄z x̄ps optimo modo se habuit: z s̄m diuinā naturā. q̄ est sūmū bonū. z s̄m humanā q̄ erat optime glorificatus. s̄m nō puenit: bat illi aliquis motus. Sed ascēsiō est q̄ dā motus. q̄r videt q̄ nō debebat ascēdere. Secundo oīe qd mouet mouet ppter aliqd melius: s̄z x̄pō nō fuit melius cē in celo q̄ in terra. nec q̄tū ad aīam nec q̄tū ad corpus. q̄r vbiq̄ eque brūs. s̄m nō debebat ascēdere. Tercio si post resurrectionē suā fuisset cū hoīb̄us p̄uersatus vel glorio sus regnasset in terris mlt̄op̄lures eū seq̄rent q̄ modo. s̄m debuit nobiscū manere et nō ascēdere in celum. Pro declaratiōe veritatis z h̄or̄ solutiōe r̄ndet sc̄t̄s Tho. ij. pte. q. lviij. q̄ locus debet cē p̄portionat̄ locato. Th̄stus aut̄ p̄ resurrectionē vitaz immortalē z incorruptibilē inchoauit. loc⁹ s̄m in q̄ habitamus est locus ḡn̄at̄nis et corruptionis: sed locus celestis est locus incorruptionis. Ideo p̄gruēt̄ x̄ps ad locū illū se transfudit. Ad p̄mū ē: ego dicit Tho. q̄ deus est q̄ possidet suū bonū sine motu. q̄r omīno imutabilis est. Quilibet aut̄ creatura est aliq̄ modo mutabilis s̄m Aug⁹. viij sup̄ Gen. ad literā. Et quia natura assumpta a filio dei remansit creata. non est incōueniens si ei aliquis motus attribuat̄. Ad secundū respondet sc̄t̄s Tho. q̄ x̄pō ascendēti nihil accreuit q̄rū ad ea que sūt de essentia glorie siue s̄m corpus siue s̄m aīaz. Tñ accreuit aliqd q̄rū ad locū decētiā quod est de bene esse glorie nō qd corp⁹ eius aliquid aut p̄fectionis aut p̄seruationis acquireret ex corp⁹ celesti. sed solūmodo p̄ quādā decentiā. H̄ aut̄ aliquo modo p̄tinebat ad eius gl̄iaz. Et de hac decentiā gaudū quod dā habuit. nō qdē q̄ tūc de nouo gaudere incipet q̄ in celū ascēdit: sed q̄ nouo modo gauisus est sicut de re impleta. Ad terciū argumentū dicit q̄ licet presentia corporalis eius fuisset subtrahenda: nō tamē diuinitatis Ad est in super sem̄ nobiscū in sacramento altaris. licz nō videat̄ oclis corp⁹ alib⁹. Ob qd Barth. vii. dū ascendēdo discipulos relinquebat dixit. Ecce ego vobiscū sum om̄ib⁹ dieb⁹

vsq̄ ad consumationem seculi. Fuit cum apostolis assistendo eis in opib⁹ miraculosis. q̄r vt dicit Marcus vlti. c. Predicauerūt vbiq̄ dñs coopante z sermonē confirmante sequētib⁹ signis. Assistit nobiscū existēdo. vt dictū est in sacramento eucharistie vbi est x̄ps totus. Assistit etiam eccl̄ie semp̄ ipam dirigēdo p̄ occultos instructus spū sancti. vt sic nō deficiat fides Petri. Propterea Aug⁹. in sermone de ascensione ita pulcre loquit̄. Omnia charissimi que dñs Iesus christus in hoc mūdo sub fragilitate nostra miracula edidit nobis proficiunt. Qui dum humanā conditionem sibi temporauit. credētib⁹ celū patere posse monstrauit. Et dū victorem mortis in celestia eleuauit. victorem eiusdem mortis quo sequeremur ostendit. Ascensio ergo dñi catholice fidei confirmatio fuit. vt securi in posterum credemus miraculi ipsius donum. cuius in p̄sentī percepissimus effectum. z fidelis q̄s cum iaz tanta perceperit per ea q̄ agnoscit p̄stita discat sperare promissa. ac dei p̄terita presentib⁹ bonitate quasi futuro rum teneat cautionē. Hec Aug⁹. Tercio ascensio christi fuit congrue celebrata respectu termini. quia ascendit sup̄ omnem creaturā tam spiritualem q̄ etiam corporealem. Ex quo ap̄ls ad Ephes. iij. ca. ait. Qui descendit ip̄e est. z qui ascēdit super omnes celos vt impleteret omnia. s̄m Nic. de lra. super hoc passu non est intelligendum q̄ ascenderit tota liter sup̄ celum empyreum vbi nullus est locus nec creatura aliq̄. Sed q̄ ascēderit ad p̄tē digniorē celempirei. qd est locus br̄oz z celum supereminē. loc⁹ aut̄ ille debet substātijs spūalib⁹ s̄m q̄ndā cōgruentiā. q̄r ille s̄b sunt supreme in ordine s̄barū. Et in x̄ps ascēdit sup̄ oēs substātijs spūales z sup̄ oēs ordines angeloz. nec est incōueniens corp⁹ x̄pi p̄poni substātijs spūalib⁹ cū spūs simplicif nobilior sit omni corpore. Quia vt inquit sanctus Tho. Licet corpus istud considerando conditionē nature corporee sit infra substātijs spirituales. considerando tamen dignitatem vnionis. qua est persona liter deo coniunctum excellit nobilitate z p̄eminētiā oīm s̄barū spūaliū z oīz āgeloz

**Qualiter xps ascendit cū pāte z magni
ficētia vldētibz patenter discipulis.**
Capitulum terciū.

**Erciū mysteriū ptem-
plandū de ascēsiōe xpi dicit q̄l
tatis. In q̄ pscrutari debemus
q̄l xps ascendit. Ad quod dicit
mus quia ascendit tripliciter.**

Primo potenter.

Secūdo magnifice.

Tercio patenter.

**Primo ascendit potenter vbi tres difficul-
tates oriunt. Prio vtz ascendere pueniat
xpo fm diuinā naturā. Ad h ita rñdet. s.
Tho. vbi s. q̄ l x̄m p̄ duo notare. scz p̄di-
tione ascēdētis z cāz ascēsiōis. Prio mō n̄
p̄t puenire xpo fm p̄ditōez diuine nature
cū qz nihil est diuinitate aln̄ q̄ possit ascēde-
re. tū qz ascēsiō ē mor̄ localis q̄ diuine natu-
re nō cōperit q̄ ē imobilis z inlocalis. Sz
p̄ hūc modū p̄perit xpo fm humanā natu-
rā q̄ p̄tinet locor̄ moris s̄biacet. Itaqz xpl
ascendit in celū fm q̄ hō nō fm q̄ dō. Si
p̄o ly fm dicat cāz ascēsiōis cū xps ex p̄ru-
te diuina i celū ascēderit. dicim̄ q̄ ascendit
fm q̄ dō. Scda facultas vtz ascendit pro-
pria p̄tute. Ad illd̄ Tho. dicit. Q̄ cū i xpo
sit duplex natura diuina. scz z hūana fm
vtranz accipi p̄t p̄tuta p̄tute. Xps ḡ ascen-
dit p̄tuta p̄tute diuina. de p̄tute p̄o hūana
distinguit. Tho. q̄ h̄ p̄t dupliciter accipi.
Vna quidez est p̄tute naturalis q̄ p̄cedit
ex p̄ncipijs nature. z hac xps nō ascendit.
Alia aut̄ p̄tute est gl̄ie fm quā xps in celū
ascēdit. Cū q̄ dē p̄ruiz rōez qdā accipiūt
ex natura q̄ntē essentie. q̄ est lux. vt dicunt
quā ponūt eē d̄ cōpositiōe corp̄is humani
z p̄ eā elemēta p̄tita p̄titiari in vñū. Itaqz
in statu hui⁹ mortalitatz natura elemēta-
ris in corp̄ibz hūanis dñat. Et idō fm na-
turā elemēti p̄dñantis corp̄o humanū na-
turali p̄tute deorsū fert̄. In statu aut̄ gl̄ie
p̄onabit̄ natura celestis fm cui⁹ inclinati-
onē z p̄tute corpus xpi z alia scōz corp̄a
ferunt in celū. Alij p̄o assignāt rōez p̄dicte
p̄tutis ex p̄te aīe gl̄orificare ex cui⁹ redun-
dantia gl̄orificabit̄ corpus. vt dicit Aug⁹
ad Th̄o. scōz. z. xxi. li. de ciuit. dei. Erit enīz
tanta vbiā corp̄is gl̄iosū ad aīaz beatā. vt**

vbi volet sp̄ritus ib̄erit p̄tutinus corp̄is
licet ergo ascendere fursū sit p̄tra naturam
humani corp̄is fm statū p̄ntis vite. tū nō
erit p̄tra naturā corp̄is gl̄oriosi. cui⁹ tota
natura erit om̄ino subiecta sp̄ritui. Ter-
cia difficultas est. An corpus xpi z qd̄cun-
qz gl̄iosum possit localiter moueri in istā-
ti. cū in tali motu opet̄ p̄tute diuina. Ad h
rñdet Alexand. z Tho. q̄ licet p̄tute diui-
na sit infinita p̄tutē ē ex p̄te opant̄. tamē
effectus illi⁹ virtutis recipit in rebus fm
capacitatē earū z dispositionē. Corp⁹ autē
nō est capax vt in istāti localiter moueat̄
qz oportet q̄ cōm̄iscet̄ se spacio fm cuius
diuisione diuidit̄ p̄tute vt dicit. vi. Philic.
Vtruntamē licet corp⁹ xpi nō fuerit mo-
tū in instanti de terra ad celū. nihilomin⁹
morus ille fuit satis veloc̄ atqz festin⁹ dūz
eadē die de terra euolauit ad empireū. qd̄
est supra oēs celos. Refert em̄ rabbi Tho-
p̄tes maximus p̄bus. q̄ quilibet circulus
cui⁹ libet planete habet tantū spaciū q̄rū
posset aliquis ire de via plana in q̄ngent̄
annis. Et distantia inter celū z celū. i. int̄
circulū z circulū. est similiter vt dicit via
quingentoz annoz. z ideo cū sint septem
celi erit fm ip̄m a centro terre vsqz ad con-
cauū celi saturni qd̄ est septimū celum via
multoz milīū annoz. i. tantū spaciū q̄rū
de via plana aliquis iret in m̄līs milibz
annis si tū viueret. ita tū q̄ iter vnus cu
iustibz dieb̄ sint q̄draginta miliaria. Qd̄
si verū est nouit̄ deus. Elarū tū esse p̄t q̄
satis longa est distantia a terra vsqz ad ce-
lum empireū. quia corpa celestia sol et lūa
cum excedant in q̄ritate om̄ia elemēta. tū
ita parua vident̄. **Secūdo ascendit chri-
stus magnifice cum tripudio z leticia san-
geloz. Si em̄ br̄ssimi sp̄s illi⁹ alios san-
ctos ad celū euntes cum exultatiōe reci-
piunt. q̄toma gis regi regum sese omnes
obsequiosos reuerendissimos ac iocundis-
simos exhibuerūt. Ex illis vtiqz fuerunt
duo illi de quibus diximus in primo in y-
sterio q̄ astiterunt iuxta discipulos in ve-
stibus albis. Sed hoc loco interponenda
duco Brego. sententiā qui in omel. inquit
Querendū ē qd̄nā sit q̄ nato dño angeli
apparuerunt. z tamen non legunt̄ in vesti-
bus albis apparuisse. Ascēdere aut̄ missi**

angeli in albis vestibus legunt apparuisse
In albis vestibus gaudium et solennitas me-
tis attendit. quia magna tunc solennitas ange-
lis facta est cum celum deus homo penetravit.
Quia nascere domino videbatur divinitas hu-
milata: ascendente homo est humanitas ex-
altata. Albe etiam vestes exaltatio magis
congruunt quam humilitati. In ascensione er-
go eius angeli in albis vestibus videri debu-
erunt. quia qui in humilitate sua apparuit de-
us sublimis. Hec ille. Ad triumphum tam
christi redeamus et cogitemus quam stupen-
dum quam mirabile fuit spectaculum illud. quam
enim glorificata carne sua regna celestia pene-
travit. Superaverat hostes terruerat demo-
nes. et perdat innumerabilem sacrorum edu-
xerat de inferno. prostraverat mortem quas sua
morte destruxit. et ad dexteram patris sessurus
promissus erat. Non talis nec tantus fuit illorum
triumphus quam hyfioria romana meminit qua
sua per memoria eorum cum sonitu. sed Iesus
spiritus in eternum permanet. Rem grande plerumque
putant dum legunt vel audiunt. quod cesar post
tot victorias et sine bello civilium mortemque
Pompei. dum rediit ad urbem secundum Suetonium
vno mense. sed infectis diebus quiescebat tri-
umphavit. Primo de Gallia Britannia Se-
cundo de egypto. Tercio de frange et pon-
to. Quarto de iuba et affrica. Quinto et vi-
timo Hispania. Alium non sine maxima vo-
luptate memorant quod de quibus pluribus ad eorum
laudem scripta sunt. quod ob reipublice libertatem
hostes rebellesque Romanorum domuerunt.
Scribit namque Plinius in libro de viris illus-
tribus. et Eutropius libro. iij. quod Anilius me-
tellus victus macedonicus a devicta ma-
cedonia Philippum macedonie regem circa
tempora quibus carago eversa est duxit
ad urbem. et triumphans ante curiam vin-
ctus trahi fecit. Metellus filius eius di-
ctus creticus secundum Orosium et Eutropium qua
Cretam romanis populo subiugavit. reuer-
sus romam triumphavit. Popilius quoque Lucius
popilius censor secundum Titum Livium quia
sannitum duriciam preliis fregit et adeo
clate cuncta gessit quod Eutropius et Orosius
dicant quod romani hunc Alexandrum magnum
ducem parem esse putabant si Asia domi-
ta in Europa arma rempta sicut romam re-
diens post obelatos hostes triumphavit

Popilius filius eius consul adhuc contra
sannites qui Aquiloniam civitatem eorum
cepit expugnavitque alias civitates illorum for-
tissimam secundum Titum Livium. post romam rediens
triumphavit. Octavianum vero refert Orosius
et Eutropius victor rediens ab oriente
cum triplici triumpho urbem ingressus
tunc primum quia rempublicam auxerat. Au-
gustus salutatus est. prius imperator secundum
Rufinum in annalibus romanorum qui vidit
Alemanos. germanos gothos et Sarma-
thas. ob quod electus fuit imperator. post
quam superavit bello Proculum et Bonosum quas
ipse duces miserat ad presidium galliarum. ac
illi imperatores se dixerant pacata provincia et
occisis illis in prelio romam rediens quinquaginta
diebus gloriose triumphavit. Nam inter
alia spectacula quod nunc prius factum
fuerat totum circum in speciem filii fecit co-
scribi ab hostibus. ac per diversos aditus stru-
tiones mille. ceruos mille. apros mille. leo-
nes centum. centumque liberos immisit leopar-
dos. et quotquot alias viuas ferarum habere
potuit et omnia concessit diripiendam popu-
lo Scipio africanus. ut ponit Titus Livius
vixit post victum Hannibalem domitam
que Carthaginem. ubi romam attigit triumpho
omni clarissimo capitulum honestavit. quem
sequebantur captivi omnes romani. qui ad
quatuor milia erant de manibus hostium
liberati. Scipio frater eius post multa pe-
cum feliciter gesta domita Asia. Quare ut
scribit Plinius libro. de viris illustribus Asia-
ticus dictus est triumphavit. Lucius trium-
phus oculorum spectaculo maior quam affrica-
ni fuit. Nam portavit consul triumphans
ducenta viginti quatuor miliaria hostium
simulachra. captorum hostium. oppidorum
et urbium centum triginta quatuor. Aureas
coronas ducentas triginta quatuor. Vasa
aurea et argentea numero infinita. prin-
cipales urbium et duces trecentos viginti
sex cum quibus et adolescentem filium Antio-
chi preculit ante se. fuerunt et alii quibus
triumphi gloria concessa fuit quos omnes
memorare tedio auditores afficiamus. Illud
tamen sciendum quod triumphus erat honor
maximus qui dari poterat a romanis. nam
erat triplex nobilis leticia triumphantis
Erat prima quod cum ad urbem triumphalis

ciuis fideret et cū effusa leticia occurrebat
ppl's vniterius. Erat scda leticia q triumphantis
currū pcedebant manib' post terga ligatis captiuos. Tercia leticia erat
maxima. qn triumphans lauro coronat' in
ductus aurea veste ascendebat currū aure
uz triumphale tractū a quoz albis equis
Sicqz dux pompaticus puenit senatu i
capitolio: albos thauros sacrificabat Jo
ui mltasqz alia fiebāt ad gl'iam ductis triu
phantis. Arcamē oia illa vana fuerunt fr
uola z transitoria ludisqz pueroz compe
randa. Erigamus ergo mētis nostre ocu
los ad reges regū beatoz ducē (inuitissimū
Iesum xpm ascendētē ad celos. z con
siderem' cū qli militia celū ingredit'. z qe
innumeri angeli ei pcedunt obuiā qta sit
in celis cōmōtio. Festū transcendēs oēm
exaltatōez subianē z gl'iam qzūcūqz impa
torū z regū. q fuerūt ab initio mūdi: z qui
erūt vsqz in finē. Ducebat xps secū omes
aias scias qz eduxerat de inferno. qz nlla
aū ipm empireū puenerat. ducebat z san
ctos resuscitatos qz in corpe z aia ipm feli
citer seqbant'. Ducebat insup z aias eozū
iustoz z paruuloz fidelū q in his qdragi
ta dieb' a ppijs corpib' p mortem discesse
rant. de quib' oib' ali q tenet q a resurrecti
one xpi vsqz ad ascensionē eius fuerūt in
padiso terrestri. Aliqui pō aliter opinant'.
scz q xpm associabāt inuisibil' in h mōdo
cū hymnis z laudib'. Et vtrunqz est possi
bile: licet nō sit auctoritate firmatū. Ibi n
erat opus curru quem equi traherē. Ibi
corpus qua druplci dote claritatis. agili
tatis impassibilitatis z subtilitatis perle
metipm mirabiliter ferebat in celum. Et
qn dicit q nubes suscepit eū ab oculis eoz
intelligendū est fm oēs doctores q nubes
illa nō puit ad miniculū xpo ascendenti p
modū vehiculū. sz a pparuit in signū diui
nitatis sz q gl'ia dñi apparebat sup tabna
culū in nube. puto aut nubes illā fuisse luci
cidā aspectu decoraz. angelico ministerio
formatā. z ad xpm reuerētissime pductaz.
Hā z nubes illa de q dicit Num. ix. c. q ope
ruit tabernaculū. z fm q mouebat vel sta
bac ita faciebant filij isrl. mouebat angeli
co pfidio. vt in qd Nico. de l'ra. Nubes in
sup in q spūscūs a pparuit in transfigura

tōne xpi lucida fuit. vt scribitur Math.
xvij. c. Tercio xps ascendit patet. qz vo
luit a discipulis videri in manifesto. Ibi
aduertēdū q ipa die ascensionis his appa
ruit discipulis. Primo a pparuit. xi. aposto
lis recumbētib' in cenaculo. oēs em tam
apli qz aliq discipuli necnō z mlieres habi
tabāt in illa pre hierlm q otebat mello.
in monte syon Ibi dauid pstruxerat sibi
palatū. z erat ibi cenaculū grande stratū
i q dñs pcepit sibi parī pasca. Et i illo ce
naculo tūc xpiani apostoli habitabāt. Le
terī aut discipuli z mlieres habitabāt cir
cūquaqz p diuersa hospicia. Euz q in isto
cenaculo comederet dñs eis a pparuit z ex
probrauit incredulitatē eoz z duriciā cor
dis. z officiū predicandi cōmisit. z formam
baptismi instituit atqz grāz miraculoz cō
tulit. vt ptz Marciz Math. vlt. c. Dein
de fuit cū eis familiarissime prāsus. vt dicit
Act. i. c. vt p effectū cōmesticiōis: fm Greg.
veritas patesceret carnis. Et in his oibus
credendū est matrē suā scripsimā affuisse.
Hā vt h' Act. i. c. Postqz xps ascendit re
uersi sunt discipuli in domū vbi manebāt
cuz mlierib' z m're Jesu z frīb' eius. Ista
aut egressio denotat q inde exierant. Refe
ctione aut cōpleta pcepit eis vt in montē
oliueti p'sus berthanā irent. Aliq dicūt q
xps fuit cū eis: ex q Luc. ait. Eduxit il
los foras in berthanā. Aliq pō tenet q p
qz dixit vt irent in montē oliueti disparuit
ab eis: z itez in monte a pparuit. Erat autē
mōs ille fm Nico. de l'ra. ex hierl'z in via eū
di p'sus berthanā. Ibi altqz diu stetit xps
cuz bñ dicta matrē z discipulis suis. sicut
amici valesciētes solēt figere gradū. Ibi
discipulos docuit q nō erat eoz nolle tpa
vel momēta que pō posuit in sua p'ate. cū
peterēt. Si in illo tpe restituendum esset
regnū isrl. Ibi pcepit eis ne discederēt a
hierlm qusqz recipient spūscm. Ibi tādē
post multa blāda z p'solatoria pba bēdixit
eis. Pie quidē p'teplari possum' q dūz
dixisset. Mater mea bñ dicta. O geitrix
suauissima. O dilecti mei discipuli. Ecce
cōpleta sunt oia. Tempus est vt reuertar
ad eū q me misit. Igit' suscipite bñ dictōez
meā q oēs cadētes in terram adorauerūt
eū. z bñdictōne accepta genua tenebāt in

Spiritus sancti. 2. Luc. l. c. Spiritus sancto re-
 plebitur ex vtero maris sue. Eodē. c. Spiritus
 sanctus superueniet in te. Eodē. c. Repleta
 est spiritus sancto Elizabeth. Et. ij. c. Spiritus
 sanctus erat in eo. Et. ij. c. Descendit spi-
 ritus sanctus corporali specie sicut colūba in ip-
 sum. 2. Joh. x. c. Accipite spiritum sanctum. 2. Act. l.
 c. Accipite spiritum sanctum. 2. Act. l. c. In
 nationes gratia spiritus sancti effusa est. Et. vi. c. Ele-
 gerunt Stephanum plenum fide et spiritus sancto. Et
 vij. c. Imponebant manum super illos: et accipi-
 ebant spiritum sanctum. 2. ad Roma. v. c. Caritas
 dei diffusa est in cordibus vestris per spiritum sanctum
 Et. ij. Petri. l. c. Spiritus sanctus inspirati locuti se-
 scri dei boies. Et Joh. p. me sue canonice.
 v. c. Tres sunt qui testimonium dant in celo.
 pater. verbum: et spiritus sanctus. ¶ Tercia p. itas
 q. spiritus accipit multiplex. Primo p. ita ale.
 Unde Act. vij. c. Domine iesu accipe spiritum
 meum. 2. Joh. x. c. In manus tuas domine com-
 mendo spiritum meum. Secundo accipit p. ven-
 to. vt ibi Joh. c. ij. Spiritus ubi vult spirat
 Tercio p. aere. vt in Ps. Os meum apertum et
 attraxi spiritum. Quarto p. aglo vt i Ps. Qui
 facis angelos tuos spiritus. Quinto p. deo Jo-
 ha. iij. c. Spiritus est deus Sexto p. tercia p.
 sona in trinitate Sed aduertendum fm Bo-
 naueni. in. l. d. x. q. spiritus in ista spūali dicitur
 dupliciter. scz a spūalitate p. ita corpulenta.
 Et sic ista rōnalis vt intellectualis aut ei?
 potentia interior dicitur spiritus. Vel a spirati-
 one. et sic amor vel affectus dicitur spiritus. Pri-
 mo mō puenit toti trinitati. et sic ē nomen
 absolutum. Secundo mō puenit illi p. sone
 que pcedit vt amor. Spirari em in spūali
 bus est solius amoris. Et qm amor p. spi-
 rari recte et ordinate. et sic est purus. vel in-
 directe vel imunde. et sic ē libidinosus Jo-
 illa p. sone que est amor nō tm dicitur spiritus
 sed spiritus sanctus. Nō sic filius dicitur sanctus. q. a
 generatio est motus naturalis circa quem
 nō attendit sanctitas vel puritas. sic attē-
 dit circa amorem voluntatis. Albertus au-
 tē in compendio rheologie dicit q. spiritus sanctus
 multa habet noia. Dicitur em spiritus a spirā-
 do actiue. eo q. spiraret ubi vult. Et sic cōue-
 nit tribus p. sonis. sed spiritus sancto p. appropri-
 atioē. Alio modo dicitur spiritus a spirādo pas-
 siue eo q. spiratur. Et hoc proprium est spiri-

tus sancto qui procedit p. modum spiratio-
 nis. non solum autem dicitur spiritus. sed additur
 sanctus. quia sanctus idem est q. mundus vel
 firmus vel sine terra. Que cōueniunt nō
 solum ei quo ad se. sed in comparatione quo
 ad nos. Nam p. gratiam spiritus sancti a pecca-
 tis mūdāmur. in bono firmāmur. a terre-
 nis sepāmur. Insup spiritus sanctus voca-
 tur nexus veritas et amplexus. et hoc prout
 comparatur ad patrem et filium. Item dicitur
 donum dei altissimi. quia omne donum ab ip-
 so fluit. Dicitur fons viuus. quia sitienti-
 bus gratiam largitur. Dicitur ignis. quia
 affectum accendit. Dicitur charitas nō solū
 quia est amor patris et filij. sed quia nos
 amantes facit. Dicitur spiritualis vinctio
 quia omnes tribulationes mūdānas sua-
 ues facit et iocundas fm illas. In labore
 requies in estu temperies. Dicitur dexte-
 rei digitus. quia sicut omnes corporales
 res digito demonstrantur. ita per spiritum
 sanctum ostenduntur res spirituales oculo
 spirituali. Dicitur paraclitus. quia conso-
 lationes celestes mentibus instillat. Dicitur
 magistrorum optimus. quia intelle-
 ctum ad cognitionem dei et suipsius illu-
 minat. Est itaq. spiritus sanctus vt colligi-
 tur ex dictis Aug. in lib. de trinit. deus ter-
 cia p. sone in trinitate. p. ducta a patre et fi-
 lio p. modum voluntatis: deus namq. ē sū-
 me simplex. vt pr. xij. Beraphi. ubi phi-
 losophus dicit q. deus est actus purissimus
 absq. aliqua compositione. ergo omne qd
 est in deo est deus. Et per consequens sciē-
 tia. sapientia. intellectus. cognitio. volun-
 tas et amor dei est deus. Constant autem q.
 spiritus sanctus est amor patris ad filium. De-
 us em pater per intellectum suum cognoscit ef-
 fectum suum et infinite bonitatis. ergo eque
 amat amore infinito. Sicut ergo q. seipsū
 cognoscit cognitio est filius. ita amor quo
 seipsum amat. est spiritus sanctus. Sed cō-
 tra p. dicta tres inueniunt hereticorum opinio-
 nes vānate. Prima fuit opinio Arii. qui
 vt dicit serus Iho. in. sig. lūme p. ita geti-
 les. c. xvi. docuit filium et spiritum sanctum esse creatu-
 ras. filium tm maiorem spiritus sancto. et filium minorem
 patre: quem errore q. tū ad spiritum sanctum se-
 curus est Macedoni? q. de patre et filio recte
 sentit q. vni? eiusdē sbe sint. Sed h. de spi-

ps. 118.
 ps. 103.

opinio
 Arii
 dicitur
 nō
 vult

gust / dany
est
mag

rituscto credere noluit creaturaz esse cōte/
stās. Un qdā Macedanios semi arria/
nos vocat eo q cū arrianis in tpe ueniūe
et in tpe differūt ab eisde Quos tñ oēs cō
nincim? testimoniū scripturaz sanctaz: ex
quibz verissime colligim? q spūscctus est
deus Nā nullū templū pstruit z psecratur
nisi deo. vñ in ps. dicat. Dñs in templo
scō suo. Sz templū deputat spūscctō. Vi
cit em Apl's. i. ad Cor. vica. An nescitis
qm mēbra vñ a tēplū sunt spūsccti. Sz spū/
scctus ē de? Insup cōphēdere oia pfunda
dei nō est alicui? creature: sz spūscctus cō/
prehēdit oia pfunda dei. igit nō est crea/
tura. dicat enim. i. ad Cor. ij. ca. Que dei
sunt nemo cognouit: nisi spūs dei. Itē de?
locut? est p pphetas. vñ Aume. xij. ca. scri
bitur. Si quis fuerit inter vos propheta
dñi in visione apparebo ei vel per somniū
loquar ad illū Sz spūscctus locut? est p
pphetas. Itē deus. Nam Act. i. scribit.
Oportet impleri scripturā quam pōxit
spūscctus p os David. Et. ij. Petri. i. ca.
Spūscctō inspirati locuti sūt scī dei hoies
Item inter? docere ppriū opus est. vñ in
ps. Qui docet hoīem sciētā. Sz hoc est
opus spūsccti. Itē de? Nā Joh. iij. c. dr.
Paraclet? aut spūscctus quē mittet pñ in
noīe meo ille vos docebit omnia. Adhuc.
Quoz est eadē opatio oportet eandē esse
naturā. est aut eadē opatio fili z spūsccti.
nā xps loquit in scīs. Itē Paulus. ij. ad
Cor. vlti. c. dicebat. An experimētū queri
tis ei? qui in me loquit xps. Spiritus san
ctus etiam loquitur. Iuxta illud Zach.
ij. Nō em vos estis q loqmīnī: sz spūs pñs
vñ q loquit in vob. Ergo eadē est natura
fili z spūsccti. z p sequeb pñs. Ampli?
Esse vbiq est ppriū dei: q dīc Hier. xxiij.
ca. Celū z terrā ego impleo. Sz spūscctō cō/
uenit. fm illud Sap. i. c. Spūs dñi reple
uit orbē terraz. Itē de? Preterea Act. v
ca. Petrus dixit. Anania cur tēptauit sa/
thanas cor tuū mētē te spūscctō. Et po/
stea subdit. Nō es mētē hominū sz deo. Sz
spūscctus est de? Paulus etiā in pma ad
Cor. ca. xij. ita scribit. Nemo pōt dicere
dñs Iesus nisi in spūscctō. diuisiones pñ
graz sunt. idē aut spūs. Et diuisiones mi/
nistrationū sunt. idē aut dñs. Et diuīsiō

nes opationū sunt: idē pñ de? qui opat oia
in omī ibz. Unicusq aut dat manifestatio
spūs ad vtilitatē. Alij q dē p spm dat fmo
sapiētīe. Alij aut fmo sciētie fm eūdē spm:
Alteri fides in eodē spū. Alij gra sanita/
tū in vno spū. Alij opatio pñtū. Alij pro
pheta. Alij discretio spiritūū Alij genera
linguaz Alij interpretatio fmonū. Hec au
tē oia opat vñ atqz idē spūs diuidēs sin/
gulis. put vult. In qbz pñs manifeste ex
primit spūscctm esse deū. Secūda opinio
dānata de spūscctō q nō pcedit a filio: sed a
solo pñe. Que fm Tho. i. pte. q. xxxvi. in/
uēta fuit a Nestorianis. vt patz in quodā
simbolo damnato ab Ephesina synodo.
Propterea in simbolo patrū dicit. Et in
spūscctm dñm z viuificatē q ex pñe filioqz
pcedit. Athanasius etiā hoc retulit cū di
xit. Spūscctus a pñe z filio nō factus nec
creat? nec genit?. Sz pcedēs. Idē pñ pñtēf
Cyrillus in epla sua quā synodus Calce/
donēsis recepit. Idē facit Didim? in li.
de spūscctō. Aug? etiā sic asserit sup Joh.
et in libris de trini. Sz greci pñra hoc in/
stant. Primo q xps de spūscctō loquēs etiā
a pñe pcedere dixit: nulla mētēde facta de
filio. Un Joh. xv. ca. ait. Cum venerit pa
raclet? quē ego mittā vob a pñe spm verita
tis q a pñe pcedit. Secūdo qz Iohes Ba
ptista. dīc Spūscctm ex pñe dīcām? z spm
pñs nominām? Ex filio aut spm nō dīcām?
m? spm pñ filij noīam? Tercio spūscctūf
pfecte pcedit a pñe. Sz supflūū est q pcedat
a filio. Sz ad pñm mget scīf Tho. i. pte
q. xxxvi. z in. iij. summe pñra gēn les. c. xv
O ppter vnitātē essentīe qd in scripturis
de vna psona dr de alia oportet intelligi:
nisi repugnet pprietati psonali ipsius: etiā
si dictio exclusiua adderet. licz enim dicat
Zach. xi. c. Nemo nouit filiū nisi pater
nō tñ a cognitiōe filij vel ipse fili? vel spūf
scctus excludit. Un etiā si diceret in euan/
gelio q spūscctus non pcedit: nisi a pñe.
non p hoc remoueret quin pcederet a filio
cū hoc pprietati filij nō repugnet. Nec est
mtrū si dñs spūscctm a pñe pcedere dixit
de se mētō nō facta qz oia ad patrē refer/
re solet a quo habz qēqd habz. Sicut cuz
dicit. Joh. vij. ca. Quia doctrina non est
mea sed ei? qui misit me pñs. Et multa

hmoī in p̄bis dñi inueniunt ad cōmēdā/
dam in p̄e auctoritatē principij. nec tñ in
verbis allegatis om̄ino obtinuit esse se sp̄i
ritu sancti p̄ncipiū. Cum dicit eū sp̄m ve
ritatis: et se prius dixerat veritatē. Prete
rea sp̄s sanctus a filio mittit. fm̄ illud Joh.
xv. ca. Cum venerit paradī: quē ego mī
tam vobis: s; mītrēs auctoritatē habz ali
quā in missum. Oportet ergo dicere q; si
lius habeat aliquā auctoritatē respectu
sp̄s sancti. nō autē domini vel maiore: s;
sed fm̄ solū originē. Si q; autē obiceret q;
filius mittit a sp̄s sancto. q; dicit Luc. iij. ca.
q; dñs dixit in se implem̄ illud Esa. Sp̄i
ritus dñi sup me euangelizare pauperib;
misit me. Respondere possum⁹ q; filius a
sp̄s sancto mittit fm̄ naturā assumptā. Spl
ritus autē sc̄s nō assumpsit naturā crea
tā. vt fm̄ eā possit dici missus a filio. vel si
lius habere auctoritatē respectu ip̄ius. Re
linquit ergo q; respectu p̄sone eterne filius
sup sp̄m sanctū auctoritatē habeat. Ad se
cundū obiectū de Damasceno dicit sc̄s
Tho. q; in hoc non est audiendus q̄uis a
quibusdā dicat q; sicut nō p̄stet sp̄m sanctū
esse a filio: ita etiā nō negat ex vi verborū
illoz. Ad tertium de p̄ductione p̄fecta p̄is
dicit sc̄s Tho. q; p hoc q; sp̄s sanctus p̄fe
cte p̄cedit a p̄e. nō solū nō est supflūū di
cere q; p̄cedat a filio s; om̄ino necessarius.
q; vna est p̄tus p̄is et filij. Et q̄qd est a
p̄e necesse est esse a filio nisi p̄prietati filia
tōis repugnet. nō em̄ filij est a seipso licz
sic a p̄e. Igīf pater et filij sunt vnū p̄nci
piū sp̄s sancti p̄pter vnitatē diuine p̄tutis:
et vna p̄ductōe p̄ducūt sp̄m sanctū. sic etiā
tres p̄sone sūt vnū p̄ncipiū creature: et vna
actōe creaturā p̄ducūt. ¶ Tercia opinio
de sp̄s sancto dānata fuit aliquoz q; dixerūt
q; sp̄s sanctus nō sit eq̄lis p̄t aut filio. Ar
guebāt p̄o sic. Dare se totū sine sui dimi
nutione est summe potētie. hoc autē p̄t p̄. h
p̄t filij: nō autē sp̄s sanctus nō em̄ p̄t gene
rare filiū sic p̄: nec p̄t spirare sp̄m sanctū si
cut p̄ et filij. q; nō est illis eq̄lis. Ad h m̄
det Alex. in. l. volumine summe: q; sic ea
des est potētia filij q; potuit generari q; est
in p̄e q; potuit generare. Sic eadē est po
tētia sp̄s sancti q; p̄t dari. i. spirari q; p̄is
et filij q; p̄t dare. Un̄ Aug. li. p̄era Da

ximū inq̄t. Absit vt iō sit potētior p̄ filio.
q; creatorē genuit p̄ filij: nō genuit crea
torē. Neq; em̄ nō potuit: s; nō oportuit id
est nō ex impotētia fecit: s; q; sibi nō p̄ue
niebat. Si h̄ p̄t dici in p̄posito. Si p̄o
querat verū ar data siue ligata sit potētia
p̄ducēdi in p̄sona sp̄s sancti. p̄t h̄ q; nō
p̄t exire in actū p̄ducēdi p̄sonā sic p̄t in
p̄e et filio. Dicēdum q; nō imo ex summa
p̄fectiōe ip̄ius potētie est. q; nō p̄t exire
in actū h̄mōi q; nō p̄grueret. Un̄ Ansel.
in monologion ait. Qui p̄t quod sibi nō
p̄dest et nō debet: tātomagis aduersitas et
peruersitas p̄nt in illū. Sc̄s p̄o Tho. i.
p̄e. q. xliij. dic. q; sic eadē essentia q; in p̄e
est paternitas: in filio est filiatio. ita eadē
est potētia q; p̄ generat et q; filij generat.
Un̄ verū est q; q̄qd p̄t p̄t filij. Nō
tñ sequit q; possit generare. Nā generatio
significat relationē in diuinis. habz gēā
de potētia quā p̄: s; cū alia relatiōe: q; p̄
habz eā vt dās. Et hoc significat cū d̄r p̄
p̄t generare filij: aut habz eā vt accipiēs
et hoc significat cū d̄r p̄t generari. Idē di
cendū est de sp̄s sancto respectu p̄is et filij.

¶ Quid sit missio in diuinis. et aliter sp̄s
sanctus mittit inuisibiliter et visibiliter. et de
cōgruitate p̄is quo sp̄s sanctus datus fuit
a postolis in signo visibili. Caplm. II

Secundum mysterium
cōtemplandū de spiritus sancto
dicitur missionis. In quo tres
consideratiōes faciemus.

¶ Prima dicitur quid dicitis.

¶ Secunda qualitas.

¶ Tercia temporalitas.

¶ Prima consideratio d̄r q̄ddicitis: vbi q̄d
sit missio in diuinis est ap̄tendū. Ad q̄d
ita ait. Riccar. in. i. di. xv. Missio est p̄so
ne emanāz vel emanatōis p̄sone p̄ aliqd
sibi appropriatū actu vel habitu manife
statio. Nā missio respectu missi duo habz
ex suo intellectu emanatiōē et manifesta
tiōē p̄ effectū. Un̄ Aug. iij. li. de trinit.
inq̄t. Dicitur est cognosci esse ab alio. Et
q; pater a nullo ideo nunq; dicit missus.
Sed vt ista clarius habeant tria in hac
parte dubia sunt ap̄tenda.

¶ Primum, vtrum sit ponere missionem

In diuinis.

¶ Secundum verum missio sit quid in creatum vel creatum.

¶ Tertium verum missio dicat de deo ab eter no vel ex tpe vel utroq; mō.

¶ Ad primū dubiū rñdet scriptura scā.

Deit em ad Bar. iij. ca. Vult de? filiū suū. Et ibidē. Vult deus spm filij sui in corda vīa. Et Jobā. iij. ca. Non em misit deus filiū suū in mūdū vt iudicet mūdū.

Et. vi. ca. Vult me viues pater. Et. viij. ca. Qui misit me verax est. Et Job. xvi. ca. Cum venerit paradī? quē ego mittā vobis. Et quibz z similibz patet qz filius missus est etiam z spūscū.

Contra hoc quidā obijciūt. Primo qz qz mittit ab ali

qz mittit ab eo ad aliquid locū de nouo

vadit. sz in diuinis nō pōt ēē loci mutatio cū deus sit vbīq;.

¶ In diuinis nō pōt esse missio. Secundo omē qz mittit separat a

mittēte. sz in diuinis nō est ponere separa

tionē vnius psonē ab alia. ¶ Nec missio ē.

Tertio nihil pūcēs ad inferioritatē z su

perioritatē dicat de vna psona respectu al

terius. ¶ In dicit Damascē. Qz fili? fm

qz deus nō dicat obediēs vel inobediēs pa

tri: subiectoz em est hoc. Cum gille qz mit

tatur in qrtū huius sit inferior qz ille qz mī

tit: z ille qui mittit sit superior: nō dicuntur

hmoi noia mittere z mitti d vna psona re

spectu ateri? Ad solūda hmoi obiecta

notādū ē fm Bonauē. in. i. di. xv. Qz mis

sio in his inferioribz habz respectū ad tria

scz ad pncipiū ad terminū z ad missum.

Ad pncipiū siue ad mittēte missio habet

sub triplici habitu dīne cōparat. videlicet

ad dantem esse. z sic mittit radius a sole.

¶ Et ad dantez virtutē: sic mittit saculū a

pietore. Et ad dantez iurisdictionē. z sic

mittit nūcius a pceptore. Secūdū omne

hanc cōparationē est missio in diuinis: qz

spūscū mittit a pte z filio tanqz habēs

esse z pte z auctoritatē in opā do in eis:

Et iō missio fm hūc respectū cōpletissime

est in diuinis. Similiter ad terminū sub

tertia habitu dīne cōparat. Vt ita enī

aliquid alicui vbi videlicet quietat. vt lapis

mittit deorsum. Vt ita enī aliquid ali

cubi vt a quo habeat. sicut aliqz mittit ali

cui domū. Vt ita enī ad aliquid qz

operetur. z sic mittit filius vel spūscū s vt alicubi inhabitādū: vt alicui ad pos

sidedū vt donum ad aliquid scz ad esse

ctum conferendū. Et ideo missio per com

parationē ad terminū reperitur cōpletissi

me in diuinis multo magis qz in creatu

ris. Si aut loquamur de missione in com

paratione ad missum. sic in his inferiori

bus ponit triplicē conditionē imperfectio

nis scz separationē subiectionē z mutatio

nem. que quidē nō sunt in diuinis. Est tñ

aliquid perfectiōis ibi istis correspondēs.

¶ Et ratio hui? patet sic. In istis inferiori

bus separat missus a mittēte. nā cū mitto

aliquid romā qz roma distat a me. ille quē

mitto separat a me. In diuinis pō qz de?

mittens est vbīq; nulla est distantia. ideo

nulla separatio. loco tñ hui? est missi a mit

tente egressio siue emanatio. Similit in

his inferioribz est immisso subiectionē ppter

differentiā mittētis ad missum: qz missus

differt a mittēte in substantia. Sz in diui

nis non est substantialis differentiā. Et ideo

omnia sunt equalis nobilitatis in missio et

mittēte. Sic etiam in his inferioribz est in

missio mutatio ppter distantia missi a ter

mino. Quia pō in diuinis missus nulli

loco abest. Ideo nō est ibi mutatio sz alicu

ius effectus de nouo pductio. hoc Bon

uen. Scitū pō Tho. i. pte. q. xliij. eādē

sententiā pfirmās vt asserit: qz in rōne mis

sionis duo important. quoz vnū est habi

tudo missi ad eū a quo mittit. Aliud est

habitus missi ad terminū ad quē mittit

¶ Per hoc aut. qz aliquis mittitur ostendit

pcessio quedā missi a mittēte. vel fm im

periu. sicut dñs mittit seruū. vel fm con

siliariū. vt si consiliarius dicat mittere regē

ad bellandū. Vel fm originē: vt si dicat

qz flos mittit ab arbore. Ostendit etiam

habitus terminū ad quē mittitur. vt ali

quo modo ibi esse incipiat. vel quia prius

ibi omnino non erat quo mittitur. Vel qz

incidit ibi a liquo modo esse quo prius nō

erat. Vt ita ergo diuine persone cōueni

re potest fm qz importat ex vna parte pro

cessionem originis a mittēte. Et fm qz im

portat ex alia parte nouum modum exi

stendi in aliquo. Sic filius dicit esse mis

sus a patre in mundum fm qz incipit esse

in mūdo visibiliter per carnē assumptā. z
etiā antea in mūdo erat. vt dicit Joh. i. ca.
Non ponit ergo missio in diuinis que sit
fm motū locale. Quare nec ibi est separa
tio: sed sola distinctio originis. Neq; pōt
ēē minoratio cū nō sit a pncipio mittere
aut fm imperiū aut fm consiliū. qz impe
rans est maior z cōsiliū sapiētior. Et vt
pdictū est missio illa nō importat nisi pro
cessionē originis q̄ est fm eq̄litate. ¶ Se
cundū dubiū fuit vtrū missio sit qd crea
tum vel increatū. Ad qd respondet Alexā
der in. i. summe. Q̄ missio siue dicat acti
ue de p̄re r̄pectu filij. siue de p̄re z filio re
spectu spūs sancti. Siue dicat passiue de
filio vel spūs sc̄to est quid increatū. z idem
qd deus. nā p̄cessio spūs sancti est ipse. spūs
sc̄tus p̄cedēs. z sanctificatio spūs sancti est
ipse spūs sc̄tus sanctificās. Sz missio spūs
sc̄ti est et p̄cessio a p̄re z filio ad sanctificā
dū creaturā. vtrūq; aut̄ est qd increatū qd
est spūs sc̄tus. Sz missio q̄ spūs sc̄tus est mis
sus est qd increatū. Et eadē rōne missio
q̄ fili⁹ mittit: z q̄ pater mittit. ¶ Tertium
dubiū fuit vtrū missio dicat de deo ex tpe
vel ab eterno. Et r̄ndēt doctores theologi
q̄ dicūt ex tpe. Vtrūq; Alexan. in. i. sum
me dicit q̄ in missione duo sunt. Est em̄ ibi
pncipale significatū qd est qd increatum
Et est ibi aliqd cōnotatū. sc̄licet effect⁹ in rōna
li creatura qd est qd creatū. Nā missio est
p̄cessio alicui⁹ p̄sone manifestata in crea
tura: vel manifestatio p̄cessiois eterne fa
cta rōnali creature. rōne q̄ p̄notatū qd tpa
le est dicit missio t̄pale. Sz sc̄tus Tho. in
l. pte vbi sup̄ dicit q̄ in his q̄ importāt origi
nē diuināz p̄sonāz est qdā d̄ra acc̄dēda
Quedā em̄ in sua significatōe ip̄orat solā
habitudinē ad pncipiū. vt p̄cessio z exi⁹.
Quedā s̄o cū habitudine ad pncipiū de
termināt p̄cessionis terminū. Quorū qdā
determināt terminū eternū: sic generatio
et spiratio. nā generatio est p̄cessio diuine
p̄sone in naturā diuinā. Et spiratio passi
ue accepta importat p̄cessionē amoris sub
sistētis Quedā s̄o cū habitudine ad p̄n
cipiū importāt terminū t̄pale. sic missio z
vatio. Vtut em̄ aliqd ad hoc vt in aliq̄
sit: z dat ad hoc vt habeat. Personā autē
diuinā haberi ab aliq̄ creatura vel esse no

uo mō existendi in ea quoddā t̄pale. Vñ
missio z vatio in diuinis dicunt t̄pale t̄m
Generatio autē z spiratio solū ab eterno.
Processio autē z exi⁹ dicunt in diuinis
eternalit̄ t̄pale. Nā sūt ab eterno p̄cessio
vt sit deus. t̄pale autē vt sit hō fm p̄missio
nē visibilē. vel vlt̄ in hōie fm missionez
inuisibilē. ¶ De tpe die z hora missionis
spūs sc̄ti dicit t̄pale. In q̄ quo tpe mis
sus fuit ap̄lis p̄derare debem⁹. Nā qn
quagesima die post xp̄i resurrectionē m̄
steriū stud fuit celebratū. Et hoc qdē cō
grue factū esse stat. Tum qz in veteri te
stamēto sic fuerat figuratū: dñm qnq̄ges
ima die postq̄ Moyses eduxerat filios
isrl̄ de egypto: descendit de⁹ in igne in mō
te synai. Sic z qnq̄gesima die postq̄ xp̄s
traxerat p̄res de inferis: descendit spūs sc̄tus
in linguis igneis. Tū etiā vt q̄ in iūbileo
bñficia p̄p̄s accipiebat data fuisse multo
copiosiora in xp̄m credētib⁹ a spūs sc̄to no
scant. Vt em̄ colligit ex xxv. ca. Leuit. nu
mero qnq̄genario annorū in iūbileo debita
remittebant. Ita spūs sc̄ti gr̄a in ap̄los de
scēdētis penitētib⁹ p̄cā z debita remittū
tur. Sicut in illo iūbileo serui donebant li
bertati. Ita nūc spūs sc̄tus liberat a futu
re diaboli in spem gl̄ie filiorū rei. Adhuc
in illo iūbileo recuperabant hereditates
amisse. Sic spūs sc̄tus est p̄gn⁹ heredita
tis n̄re. Venit etiā spūs sc̄tus in die dñica:
vt esset dies renouatōis q̄ fuerat z creatio
nis. Dñica nāq; die creat⁹ est mōs. Ho
ra adhuc q̄ spūs sc̄tus in ap̄los descendit
fuit tertia. vt p̄t̄ ex auctoritate eccl̄ie q̄ cā
tat in hymno. Vñ hora cūctis. tertia rep̄
te mūdus intonar: orantib⁹ ap̄lis deū ve
nisse nōciat. Idip̄m habet ex vbo Petri
Act. ii. c. Fuit autē ista hora p̄ueniēs. Tū
qz spūs sc̄tus est tertia in trinitate persona.
Tū qz p̄mī parētes dicunt in hora tertia
p̄didisse gr̄am. vt penit in cōp̄dio theolo
gie li. i. vñ p̄ueniēs fuit q̄ ea dē hora ap̄lis
redderet. Tū etiā vt insinuet q̄ in tertia
tpe gr̄a dei copiose in mundum effusa est.
Nā genus humanū sub trip̄ici statu re
currere ponitur a doc̄orib⁹. Primus le
gis nature ab Adam vsq; ad Moysen.
Secundus fuit legis scripte: a Moysen

usq; ad xpm. Tertius legis gr̃e: a xpo vsq; ad cōpletū numerū electorū. ¶ Tercia consideratio de missione spūs sancti dicit q̃li raris. Duplex est missio spūs sancti. Una inuisibilis quā mittit in mētē ad sanctifi cādū creaturā. 2 ista missio fit ad inhabi tationē creature rōnalis. Alia est missio uisibilis sicut apparuit sup xpm in colūbe specie. 2 sup aplos in linguis igneis Qui spūs sc̃m inuisibiliter habere cupit opus est ut se 2 formet aplis: in quib; septē 2 di tates describunt fuisse. Prima 2 dicitio fuit q̃ erant animo quieti. Et hoc est qd dicit Act; ij. ca. Dum cōplerent dies pentheco stes. i. dies requierionis. Illud em̃ festum erat ad requiē deputatū. Ideo dixit deus per Esa. ca. lx. Sup quē requiescet spūs meus nisi sup humilē 2 quietū. Secūdo erāt apli dilectiōe vniti. qd notat cū dicit Erāt oēs pariter. Erāt quidē eis cor vnū et aia vna. Sicut em̃ spūs hoīs nō uiuifi cat mēbra corpis nisi vnita. sic nec spūs san ctus mēbra spūalia. Tercio erāt apli loco secreti. de hoc subdit. In eodē loco. i. in ce nacu lo. Quarto erant oīone assidui. ideo subdit. Erāt p̃seuerātes vnanimit̃ in oīo ne. pe illis cantat ecclesia. Orantib; aplis deū uenisse nūciat. Quinto erāt humilita re p̃diti ex eo q̃ scribit q̃ erāt sedētes. i. hu miles. Sexto erāt pace cōiuncti q̃ erāt in biuersalē: quē interpretat uisio pacis. Se ptimo erāt cōtemplatiōe erecti per hoc q̃ dicit. q̃ receperūt spūs sc̃m in superiori ce naculo. Qualiter autē missio illa uisibilis in aplos fuerit cōpleta declarat Act; ij. ca. ubi dicit. Factus est repente de celo sonus tanq̃ aduentū spūs uehemētis 2 reple uit torā domū ubi erant sedētes. Alco. de li. sedētes. i. manētes eo mō quo dicitur in Deut. ca. i. Sedistis in cades barne mul to tpe. i. in silis. Nā apli tūc erāt in oīo ne que nō sit sedēdo s; magis stēdēdo ge nua uel stando. Insup Luc. vl. xps dixit. rat eis. Sedete in ciuitate. i. manete quo usq; induamini uirtute ex alto. Et appa ruerūt illis disparite lingue tanq̃ ignis. seditq; supra singulos eorū: repleti sunt omēs spūs sc̃o. S; posset aliq; querere an apli ante istā diē acceperāt spūs sc̃m. Et uidēt doctores q̃ sic sed nō in tāta copia.

Cum em̃ fuerūt vocati ad xpi sequelā et apostola tū receperūt spūs sc̃m ad p̃p̃iā iu stificationē 2 p̃sonalē p̃fectionē. Quā autē misit eos ad p̃dicandū ante suā passionē tūc receperūt spūs sc̃m ad in firmoz cura tionē: 2 miraculoz operationē. Dedit nā q̃ p̃tē illis curādi languores: eijciēdi de mones. Sicut patz Matth. x. ca. S; q̃ in sufflauit 2 dixit eis. Accipite spūs sc̃m. tūc receperūt eū ad p̃ctoꝝ remissionē 2 sa cramentoꝝ ministratiōē. Et ut refert Au gusti. l. ij. li. de trini. Flatus illē corporeus substantia spūs sancti nō fuit: sed demonstra tio per cōgruā significatiōē nō tā. ū a p̃re sed a filio. p̃cedere spūs sc̃m. Et spūs sc̃us ibi non accipit prout est tertia in trinitate persona: sed pro dono spūs sancti. ut sit sen sus. Accipite spūs sc̃m. i. donū spūs sancti. prout exponit Philippus de mōte calerio in euāgelio Johānis. Ista ho die apli re ceperūt spūs sc̃m ad habendā intelligētiā scripturaz. ut declarabim⁹ in sequēti my stario. 2 noticiā oīm linguaꝝ ad audaciā et fortitudinē: ad oīm meritoꝝ plenitudi nem: ad p̃dicatiōē euāgelij: ad tolleratiā mar: ytrij: ad uersionē populoz 2 corusca tiōē miraculoz. Ergo repleti sunt nō so lum plenitudine sufficiētie: s; etiam pleni tudine redundantie.

¶ Apostoli faciēte spūs sancto loque bantur varijs linguis. et acceperūt sciētiā diuinaz rerum atq; fortes facti fuerūt ut nō timerēt cruciat⁹ neq; mortē. Ca. III.

Eritū mysteriū cōtem plandū de spūs sc̃o dicit operatiōis. Inter cetera quippe stu penda que in aplis est operac⁹ sunt p̃cipua 2 singularissima tria.

¶ Prīmū fuit locutio. ¶ Secūdū illu stratio. ¶ Tertiū fortificatio.

¶ Prīmū opus mirabile fuit locutio. naz statim fecit illos loqui ideomata oīm gē tium que tū antea non didicerāt. Et licet quidā dicere uoluerūt: q̃ apli lingua p̃p̃ia loquētes intelligebant ab audientib; ac si eoz ideomata p̃ferret. Tū uerior est sentētia illoꝝ qui tenent q̃ ipsi apli uaria linguarū genera per spūs sc̃m didicerunt. Quā ecclesia de iplis cantat. Linguis li

quiritur omnium turbe pauet gentium: musto
madere deputant quos spiritus repleuerat.
Et Actus. ii. c. scribit. Leperunt loqui varijs
linguis. put spiritus sanctus dabat eloqui illis.
Erant autem in hierusalem habitantes iudei
viri religiosi. i. in cultu diuino deuoti: secundum
Hico. de li. ex omni natione que sub celo est
qui conuerterant in hierusalem rone festi. Nam
iudei captiuati per Salmanasar regem
assiriorum non redierunt in iudeam. Similiter
captiuati per regem chaldeorum non redierunt
omnes. Quis haberet licentiam redeundi: sed re/
manserunt multi amore filiorum quos genuerant
ibi et possessionibus quas acquisierant.
Multi adhuc captiuati per Antiochum
regem grecorum et diuersos gentibus venditi re/
manserunt. Verumtamen aliqui eorum magis deuoti
propter reuerentiam templi aliqui in hierusalem
maxime in solennitatibus magnis quarum
vna erat solennitas penthecostes. Et dicitur
penthecostes a penthe quod est quinque et co/
ste quod est decem. Quinquagesima namque dies
a pascha celeberrima erat apud iudeos in
memoriam beneficij legis dante: que fuit data
in more synagoga quinquagesima die. ut superius
tactu est. postquam filij israel egressi sunt
de egypto. Facta igitur hac voce. i. spiritus ve/
hemetis vel veteris vel tonitruus que ab alijs
audita fuit: vel apostolorum et aliorum cum eis existeret
tunc dei voce magna laudantium qui prius timore
ducti non audebant loqui: conuenit multitudi
tudo et mente confusa est. i. stupefacta: quam
audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes.
dicebant autem cum admiratione. Nonne ecce
omnes isti qui loquuntur galilei sunt. Et
quod nos audiui? unusquisque linguarum nostrarum
in qua nati sumus. Parthi et Medii et
Elamites: et qui habitant in Mesopotamia
Iudea et Capadocia Pontum et Asia Frigi
am et Pamphiliam. Egyptum et presules
que est circa arenam et aduenerunt romani. Et
discunt hieromani aduenerunt potius quam alij.
cum quod a remotioribus partibus venerunt: cum quod
est conuersi de gentilitate ad iudaismum.
Grecos et Arabes audiui? eos loquentes
in nostris linguis magnalia dei. Alij autem
irridetes dicebant. quod musto pleni sunt. pro
quod carat ecclesia. Musto madere deputant
quos spiritus repleuerat. Tunc Petrus veritate

tem vel per scripturas declarauit. Et illa die
apposite sunt. i. baptizate et ad numerum
dei congregate anime: crederet tria milia.
¶ Secundum opus mirabile quod spiritus sanctus in
apostolis fuit operatus dicitur illustratio. Nam in
intellectu eorum illuminauit. ut de diuinis que
ad salutem sunt necessaria nihil penitus ignoraret.
Hoc promiserat eis Christus cum dixit Iohannes
xiiij. ca. Paracletus autem spiritus sanctus quem mit
tet pater in nomine meo ille vos docebit omnia
et suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis.
Et. xvi. ca. Cum venerit ille spiritus veritatis
docebit vos omnem veritatem. Et Luc. xxi. c.
Ego dabo vobis os et sapientiam cui non poterit
contradicere aduersarius vestri. Res est pro
fecto stupenda quod tam celeriter ab his doctore
spiritus sancti sola presentia notitia apostoli plenius
simam acceperunt de omnibus que a Moyse et
prophetis fuerant prescripta. Hinc Hieronymus. ad
Paulinum ait. Pharisei stupet in doctrina
domini et mirantur in Petro et Iohanne quod legem
sciant cum litteras non didicerint. Quicquid enim
alijs exercitatio et quotidiana in lege domini
meditatio tribuere solet. illis spiritus sanctus
suggerebat et erant iuxta quod scriptum est: doc
biles deo. Quinto de secretis diuinis ma
gis fuerunt illuminati quam prophetes veteris te
stamenti. et in maiori plenitudine gratiam
spiritus sancti receperunt: atque donum prophetie
excellenter habuerunt. Quod autem apostoli prophetie
munere fuerunt predestinati. patet Actus. ii. ca. v. c.
vi. c. xi. c. xij. c. xvij. c. Tanta autem fuit in
illis vis doctrine quod in omnes gentes et nationes
mundi per eos lux veritatis effulsit. ¶ Ter
tium opus mirabile quod spiritus sanctus operatus est in
apostolis dicitur fortificatio. quod corda eorum a deo
fortificauit: ut nullo timore: nullo errore:
nullaque dominatione christi predicatio retardaren
t. Ideo in sermone legimus in officio apo
stolorum Gregorius. ait. Scriptum est spiritus domini or
nauit celos: ornamenta enim celorum sunt virtutes
predicatum. Que videlicet ornamenta
Paulus enumerat dicens. Alij dant per spiritum
sermo sapientie. Alij sermo scientie secundum eundem
spiritum. Alij fides in eodem spiritu. Alij gratia san
ctitatis in uno spiritu. Et infra. Quot sunt bona
predicatum tot sunt ornamenta celorum. Hinc
rursus scriptum est. Verbo domini celi firmati
sunt et spiritus oris eius et omnes virtutes eorum. Verbus
enim domini est filius. Sed eosdem celos videt

et scōs aplos vt tota sū trinitas oñdat
opata repēte desancti spūs diuinitate ad
iūgū. Et spūs oris ei⁹ oīs pūs eoz. Celo
rū igr vīt⁹ de spū supra est. qz mūdi hui⁹
pātib⁹ ptraire nōn psumēt: nisi eos scī
spūs fortitudo solidass. Quales nāqz do
ctores scē ecclie añ aduētū hui⁹ spūs fue
rint scīm⁹: et post aduētū illi⁹ cū fortitu
dinis facti sunt cōspiciū⁹. Certe ipse pa
stor ecclie Petrus q̄re debilitat⁹ q̄re
fortitudinis ante aduētū hui⁹ spūs fuerit
ancilla ostiaria requisita dicat. Una cū
mulieris voce p̄cussus dū mori timuit vi
tā negauit. Et tūc Petrus negauit in ter
ra: cū latro p̄ferebat in cruce. Sed vir iste
rāre fortitudis q̄lis post aduētū spūs est
stat audiam⁹. Fu p̄uent⁹ magistratuum
atqz senioz: celis denūciat⁹ ap̄tis ne in no
mine Jesu loq̄ debeāt. Petr⁹ magna au
toritate rēdit. Obēdite optz deo mag⁹ q̄
hominib⁹. Et rursum. Si in p̄spectu dñi
iustū est vos pōn⁹ audire q̄ deū iudicare:
libens b̄tis Andreas suis p̄secutorib⁹ m̄
dit. Tantū em̄ ero regi meo acceptioz: q̄
pei⁹ noie fuero p̄manēs in tormēt⁹ p̄stan
tioz. Nō em̄ possum⁹ q̄ audiui⁹: et vidi
mus nō loq̄. Et illi q̄ dē ibāt gaudētes a
cōspectu filij qm̄ vigni haberi sunt p̄ noie
Jesu p̄melā pati. nec ille. Secur⁹ et gau
dēs ad crucē p̄perauit. Pen⁹ itaqz et frat
er⁹ Andreas. qz spūscit⁹ erat in eis. Sic
et ap̄ti ceteri mortē violētā letāter tulerūt
qz spūscit⁹ omne ab eis timorē eiecerat.
Hec tūc ap̄tis hec fortitudo sup̄naturalis
tributa est. Quimo et scīs vt sic dicā in
meritis: cōfessiozib⁹: virginib⁹ et martyrib⁹.
Quis hāc fecit spālū bonoz p̄ceptores eos
q̄ xpm̄ nudū nudū secuti sūt nisi spūscit⁹
Quis habitare fecit in solitudine in spelū
eis a micos dei vigilātes orātes. et carnem
durissimis leiungis disciplinis et p̄benib⁹
affligētes: nisi spūscit⁹. Quis deniqz fecit
martyres antimo intrepito tot illata tor
mētā et exquiritissima cruciatū generā p̄pe
ti: nisi spūscit⁹. Vbi aduocari p̄mū sūt et
in fide p̄solidari debem⁹ dū sup̄dicta oīa
in sexu fragili mulierū inuenti p̄spiciū⁹.
O vere stupēda pūs spūscit⁹ q̄ tot hoīes
sup̄ hoīes eleuauit. O grā dei electis co
piosissime dispēcata q̄ terrenos hoīes cele
stes effecit. O fons indeficiēs bonitatis

dei ad quē cūcti mortales p̄fugere securi
debent. qm̄ vt inq̄t Ciprianus in eplā ad
Donatū. Profluēs largit⁹ spūs nullis sin
ibus p̄mit⁹. nec vllis cohercētib⁹ claustris
intra certa metaz spācia refrena. Ha
nat iugit⁹ exuberat et affluēt. n̄m tū pecc
siet et pateat. Quātū illuc fidei capacis
asserim⁹ tū inde grē inundāt⁹ haurim⁹.
hec illē. Sup̄p̄ci corde igr postulem⁹ vt
piissim⁹ de⁹ spūscit⁹ suo repleat corda n̄ra
Qui sit b̄ndict⁹ in secula seculoz. Amē.

¶ Sermo XXI. de beatitudine scōz in
quo p̄fatur fatuitas hoīm mūdanoz qui
nō credūt aliqd de vitā futura.

Merces vestra copiosa
est in celis. Verba sunt redem
ptoris n̄ri originalit⁹ Marti
n. ca. Tanta est quorūdā stulti
cia vt arbitrent⁹ nulla esse bona p̄ter ea q̄
in p̄nti vitā a piissimo deo v̄sib⁹ humanis
cōcedunt⁹. Nil credunt: nil cogitāt. Nihil
deniqz sperāt de futura celestis regni here
ditate. Somnū putāt imo fictionē et fabu
lā q̄qd fin omne veritatē de scōz beati
tudine p̄clamat. Nō omne diligētia ad
hibēt: vt corporeis sensib⁹ in suis delecta
tionib⁹ voluptuosos satissat. Animā po
p̄tū b⁹ honestisqz morib⁹ instruere et ne
gligūt. et p̄ternūt. Propterea equū esse cē
lui si in p̄nti fmone de beatitudine p̄ba se
cero. Nā illā cūcti desiderare debēt: q̄ me
rito p̄ponēda est omib⁹ q̄ ab hoīe p̄cio ha
beri solēt. de hac quilibet iustus atqz fide
lis asserit illud Sap. ca. vii. P̄posui illā
regnis et sedib⁹ et diuitias nihil esse dixi:
in cōp̄tione illi⁹. nec cōp̄ui illi lapidē pre
ciosum: qm̄ omne aurū in cōp̄tione illi⁹ ha
rena est exigua: et tāqz lutū extimabit argē
tū in p̄spectu illi⁹. Sup̄ salutē et specie dē
lectā: et p̄posui p̄ lucē habere illā. qm̄ in ex
tinguibile est lūmē illi⁹ venerūt autē mibi
oīa bona parit cū illa. Et igr disponam⁹
ea q̄ tractaturi sum⁹ ordine debito: beati
tudinisqz laudes mirificēssimas cōple
ramur q̄ copiosa merces a n̄ro saluatore
merito nūcupat⁹: de ipsa tria in p̄stera p̄
cipalia p̄ponem⁹ p̄templāda.

¶ Primā beatitudinis desiderū. ¶ Scōm be
tutudis obiectū. ¶ Tertiā beatitudinis obiectū.

Beatitude est bonum quod euncti de-
siderare debent. Capitulum I.

Primū mysteriū con-
templandū dicit beatitudinis
desideriū. in quo inducēda est
cunctoz mens vt ad beatitudi-
nem dirigat cordis affectū: illāq; viribus
totis conetur adspici. Nam et de hoc ita
pulchre loquit Seneca ad Lucillū. Ad
summū inquit bonū et ppositū totius vite
tue respice. Illi em̄ p̄sentire debet quicqd
agimus. Ideo peccam⁹ qz de partib; vite
omnes deliberam⁹. de tota p̄o habet quo di-
rigatur. Ignorantiquē portū petat: nullus
finis certus est. hec ille. Sed vt pars illa
lucidior fuit opus est vt ad tria dubia re-
spondeamus.

¶ Prīmū vtrū hominē pueniat agere pro
pter finē. ¶ Secūdū vtrū finis huma-
ne vite sit beatitudo. ¶ Tertiū vtrū bea-
tudo sit bonum desiderabile.

¶ Ad primū dubiū r̄ndet sc̄tus Tho. p̄t/
ma secūde. q. i. q. actionū que ab hoīe agū-
tur: ille sole p̄prie dicunt humane que sunt
p̄prie hoīs in q̄tū est hō. differt autē hō ab
alijs irrōnalib; creaturis in hoc qd est dñs
suoz actū qd fit per rōnē et volūtātē. Ille
itaq; actiones p̄prie humane dicunt que
ex volūtate deliberata pcedūt. Alie p̄o nō
p̄prie humane sunt sicut dū mouet pedes/
vel fricat barbā alijs intētus et similia: licz
sint hoīs iste actiōes secūde nō sunt p̄pter
finem ex quib; hō nec mereri potest nec de-
mereri. Sed prime actiōes ad finem sunt
dirigēde. Inquit nanq; phus in. ij. phis.
Finis est principiū in operabilib; ab hoīe
Et in. ij. ethi. asserit. Fine omnes operant.
Et iterū in. ij. phis. Non solū intellect⁹ sed
natura agit p̄pter finem. Et in. ij. metha.
Qui infinitū faciūt auferūt naturā boni.
Cum itaq; finis sit qui mouet agētē et licz
in executione sit posterior: tñ prior est in in-
tentiōe agētis: et habet rōnē causē p̄prie
ad hominē spectat vt agat p̄pter finē. ¶ Ad
secūdū dubiū r̄ndet Riccardus in. iij. di.
x. l. x. q. vltim⁹ finis humane vite est beati-
tudo. vt ait Aug⁹. li. viij. de ciui. dei. Finis
boni appellat quo quisq; cū puenit bea-

tas est. Et idē li. xix. de ciui. dei. Illud est
finis boni p̄pter qd appetēda sunt cetera.
ipsum autē p̄pter seipm. Et. xij. li. de ciui.
dei. Finis inq; noster est puenire ad illud
regnū cuius nullus finis est. Et ap̄lus ad
Roma. vi. Habetis fructū v̄m in sancti-
ficatiōe: finē p̄o vitā eternā. Sz hic oritur
difficultas qm̄ cū beatitudo sit in ip̄o deo
et beatitudo est finis humane vite etiam
erit finis oim creaturaz. Nam vt inquit
Dionysius in libro de diuinis nominib;.
Deus p̄uertit oia ad seipm. tanq; ad vlti-
mū finē. Ad qd dicit Tho. p̄tma secūde
q. i. q. sicut colligit ex dictis Arist. ij. ph. si
et. v. metha. Finis dicit dupliciter. scilicet vel ei⁹
termin⁹ in quo id est ipsa res in qua rō bo-
ni inuenit vel vsus siue adeptio illius rei.
Sicut si dicam⁹ qd motus corpis grauis
finis est vel locus inferior vt res vel hoc
qd est esse in loco inferiori vt vsus. Et fi-
nis auari est vel pecunia vt res. vel posses-
sio pecunie vt vsus. Si ergo loquamur de
vltimo fine hoīs q̄tū ad ipsaz rem que est
finis. Sic in vltimo fine hoīs oia creata
cōueniūt: qz deus est vltim⁹ finis hoīs et
oim aliaz rerū. Si aut loq̄mur de vltimo
fine hoīs q̄tū ad p̄secutiōnē finis. Sic in
fine hoīs non cōmunicat creature irrōna-
les. Nam et hō et alie creature rōnales p̄se-
quūt vltimū finē cognoscēdo et amādo
deū: qd nō cōpetit alijs creaturis que adi-
piscūt vltimū finem in q̄tū participant
aliquam similitudinē dei fm̄ qd sunt vel
vīuūt vel etiā cognoscūt fm̄ instinctū na-
ture: licet nō per rōnē vel intellectū. Ideo
mag⁹. i. di. ij. dicit. Fecit deus creaturā rō-
nalē vt summū bonū intelligeret: intelligē-
do amaret: amādo possideret: et possidēdo
frueretur. Quare vt Augusti. docet in li.
lxxxvij. q. Non cadit in aliqua rōne caren-
tia vt brā sint. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrum
beatitudo sit bonū desiderabile. Et posset
quis arguere qd nō. nam nullū bonū inco-
gnitum est desiderabile. hoc pater. Quia
bonū appēhēsum est obiectū appetit⁹: vt
inquit Arist. in. iij. de aia Ideo Aug⁹. li.
x. de trini. ca. i. ait. Firmissime nouimus
amarū nisi nota nō posse. Sed beatitudo
est bonū incognitū. ergo nō est bonū desi-
derabile. Philosophi quidē multo subtili

ter elaborarunt ut de beatitudine ac summo bono cognitione inuenirent. Et ut Latantius scribit in pnapio pmi li. diuina rā institutionū. Neq̄ adepti sunt q̄d volebāt et operā simul atq̄ industria in perdidērunt hoc ideo dixit quia ut recitat Augustinus. li. xi. de ciuit. dei. Marcus varro notauit ducentas octoginta octo fallas opiniones de beatitudine: quas phi suo ingenio adinuenerunt. Augustinus etiā in xij. de tri. asserit quosdā posuisse beatitudinem in voluptate corporis: quosdā in voluptate animi: quosdā in alijs rebus: puta in diuitijs vel honoribus et hmoi. ut etiā scribit Aristot. in i. ethicor. De his ad hoc ita loquitur Lactantius li. iij. diuina institu. Epicurus summū bonū in voluptate animi esse censet. Aristippus in voluptate corporis. Caliphon et Diomachus cirenai ci honestatem cū voluptate iūcrūt. Dioborus in priuatione doloris summum bonum posuit. Hieronymus in nō dolēdo. Peripatetici autē in bonis anime et corporis et fortune. Et illi summū bonū ē sciētia. Senon. sū natura cōgruenter viuere. Quorundā stoicor. virtutē sequi Aristoteles in honestate ac virtute summum bonū collocauit. Decille. Sed in fra de Epicuro ita sequitur. Epicuri disciplina multo celebrior semp fuit q̄ ceterorū: non q̄ veri aliquid auferret: sed q̄ multos ad popolare nomen voluptatis inuolat. Ne mo enī nō in vicia pnus est. Propterea ut ad se multitudinē contrahat aposita singulis quibuscq̄ moribus loquit. Desidio sum vetat litteras discere. Auarū populari largitione liberat. Ignauū phibet accedere ad rempublicā. pigri exercere. timidum militare. Constat itaq̄ ex his q̄ erronea fuerit phor. mens circa beatitudinem agnoscendā. Sed pter illos adhuc cōfirmare possumus q̄ beatitudo non est cognoscibilis p verba Pauli: qui pme ad Ebor. c. ij. ait. Oculis nō vidit: et auris nō audiuit: nec in cor hoīs ascendit q̄ pparauit dō his q̄ diligūt illū. S. ista de beatitudine sic Paulus locutus est. Ergo talē bonū est q̄d a nobis minime papi. pōt et ex psequēti neq̄ desiderari. At in pmi est sententia Augustini q̄ li. x. de ciuit. dei c. l.

ait. Quid certa sententia est q̄ rōe quoq̄ mō vti possūt brōs esse oēs hoīes velle. Et in xij. de tri. Ad appetendū beatitudinē natura cōpellit cui summe bonū et immutabiliter beatus creator h̄ indidit. Et de h̄ Aristot. in pmo ethicor. sic scripsit. bene enunciauērūt dicētes bonū esse q̄d oīes appetunt. Et in. iij. topicor. Maxime bonum oēs maxime appetūt. Pro amouenda igit omni ambiguitate notandū ex dictis Ricardi in. iij. di. lxxix. Et Tho. pma se. q. v. q̄ beatitudo pōt accipi tripliciter.

Primo in suo esse generali.

Secundo in suo esse speciali.

Tertio in suo esse specialissimo.

Primo pōt beatitudo accipi in suo esse generali inq̄tū est bonū q̄dam sufficientissimū: et sic est oībus nota. Quilibet enī scit q̄d est bonū et q̄d est sufficientissimum. Et hoc mō oēs beatitudinē appetūt. Nam sic appetere beatitudinem nihil est aliud q̄ appetere ut voluntas satiet q̄n q̄libet vult. Et hoc est q̄d Boetius dixit in. iij. de cōsolatioe. Omnis nāq̄ mortaliū cura q̄ multipliciū studior. labor exercet diuerso q̄dē calle pcedit. ad vñ tñ beatitudinis finem nitit puenire. Et sumitur hic vnus finis fm Geraldum ortonis sup pmi ethicor. nō fm specie opinionis. s. fm pportionē. Nam sic leuia habēt vñ finē fm speciem nature. s. locū sursum. Et graua habent aliū finē fm specie nature. s. locū deorsum tñ graua et leuia habent vñ finem fm pportionē nature. Eo q̄ ita se habet locus deorsum ad graua. sicut locus sursum ad leuia. Ita et oēs hoīes tendūt ad vñ finem fm pportionē opinionis. eo q̄ ita se habet pecunia ad aurum in q̄ opinat se fieri posse vñ sicut delectatio libidinis ad luxuriosum: q̄ in sua luxuria putat constare beatitudinē. Omnes q̄pe appetūt q̄d et etiā in debite appetūt tanq̄ consummatū bonū. Secdo pōt beatitudo accipi in suo esse speciali inq̄tū. s. consistit nō in bonis p̄sentis vite: s. in clara dei visione et pfecta eius dilectioe et gaudio q̄d habet dō dei bonitate p̄sentis et clarā eius visionem et pfectā dilectionem. Et hoc mō beatitudo nō fuit nota p̄his. quā tñ post q̄ps dei fili veni in mundū omnes q̄ volunt agnosce

desiderare et acquirere valent. Ipse quidem
qui lux fuit et splendor omnis veritatis viam no-
bis sumit homo ostendit. Ipse clamavit. **Mat.**
iii. ca. dicens. Penitentiam agite a propin-
quabit regnum celorum. **Et. v. c.** **Herces ve-**
stra copiosa est in celis. **Et. vi. c.** Nolite the-
saurizare vobis thesauros in terra. The-
saurizate vobis thesauros in celo. **Et Jo-**
han. xvij. c. Hec est vita eterna. ut cogno-
scant. scilicet facie ad faciem te verum deum: et quem
misisti Jesum christum filium tuum. Et comple-
tis humane redemptionis mysteriis quod dra-
gestima die postquam surrexit a mortuis vide-
ribus discipulis cleuatur est: et ascendit ad
celos. Idcirco Lactantius li. vij. diuina-
z. insti. ait. Pater enim vester ac dominus qui cuncti
dic firmavit celum: qui libratam magnitu-
dine sua terram vallauit montibus: mari cir-
cū dedit: omnibusque distinxit. et quicquid est
in hoc mundo mirabile confirmavit ac perfecit
ex nihilo. prospectis erroribus hominum: duces
misit qui nobis viam iusticie panderet. Hunc
sequamur omnes: hunc audiamus: huic de-
uotissime pareamus. quoniam solus: ut ait Lu-
cretius: veridicis hominum purgavit pectora
dictis. et sine statuere torpedinis atque timo-
ris ostenditque bonum summum quo tendimus
omnes quod foret. atque viam monstravit limitem
te paruo: quo possemus ad id recto cōten-
dere cursu. Hec tamen ostendit: sed etiam precessit
ne quod difficultatis gratia iter virtutis horre-
ret. hec ille. Tercio potest accipi beatitudo in
suo esse specialissimo. puta. scilicet actualiter in
beatis cuius magnitudinem nequaquam expli-
care possumus. quia nulla sensibilis expien-
tia quarūcunque delectionum presentis vite
minimam partem illius dulcedinis potest de-
signare. Et oculus non vidit nec auris au-
diuit: neque humanum cor excogitauit unquam
quod ingens sit illa superna felicitas. Hinc
Breg. in omelia inquit. Si consideremus
fratres charissimi que et quanta sunt que no-
bis promittuntur in celis viderunt animo om-
nia que habent in terris. Terrena namque
substantia supne felicitati comparata: pon-
tus est non subsidium. Temporalis vita eter-
ne vite comparata: mors est potius dicenda
quam vita. Hinc in transitu beati Hierony-
mi scribit hec verba **Aug.** ad **Cirillum**
eo die et hora qua Hieronymus sanctissi-

mus ex hac luce migravit. dum Iponie in
cellula mea quiescens de gloria beatorum
cogitarem: vellemque de illa tractatum bre-
uem componere compulsus precibus nostris
seueri quondam venerabilis Martini epi-
turonensis discipuli: charta calamo pugil-
larique susceptis volui epistolam scribere sa-
cratissimo Hieronymo destinanda ut quid
ipse in re tam difficili sentiret: responderet.
Cum iam scribens salutationis exordium
Hieronymo presentarem: ineffabile subito
lumen cum inaudita odorum fragrantia cel-
lulam in qua stabam intrauit: hora iam comple-
torum. Ad quam visionem propter rei tam admi-
rabilis nouitatem perterritus cogitare de luce
quendam id esset attentius cogitare de luce
vox insonuit dicens. **Augustine Augusti-**
ne quod quoniam. Putas ne breui immittere va-
sculo mare totum: modico includere pugil-
lo terrarum orbem. Celum firmare ne suos ex-
erceat motus. Infinite rei quod inerte finis.
Immensa qua mensura metieris. Potius
totum mare in artissimo claudere vasculo.
potius orbem terrarum paruum teneret pu-
gillus: potius a motu continuo celum desiste-
ret: quam gaudiorum et glorie quibus beatorum ani-
me sine fine potius minimam particulam
intelligeres: nisi ut ego experientia doceam
ris. discurre ad hoc breue tempus spaciatur
taliam satage opera exercere ut postmodum ibi
que hic aliquantulum intelligere cupis: eter-
num habeas. Interroganti vero mihi quod
nam esset quod talia tam grauissime loquere-
tur. Respondit benigne. Hieronymi illi
us presbyteri cui epistolam scribere cepisti sum-
ma que in hac hora in bethleem carnis
onere deposito locunda et gloriosa progo ad
regna celorum. post que et alia multa que me
cum contulit a me oculis lux disparuit
Quanto igitur minus beatitudinis super-
ne sublimitas potest comprehendere: tanto ar-
dentius est a nobis exoptanda.
Quod beatitudo consistit in anima intellectu vi-
delicet et voluntate. Capitulum. II.

Secundum mysterium con-
templandum de beatitudinis suble-
ctum in quod tria dubia sunt absolute.
Primum verum beatitudo sit accipiente tamen.
Secundum verum sit accipiente intellectu et voluntate.

Tertium verum sic principaliter in actu voluntatis quam intellectus.
Ad primum dubium videtur Riccardus i. iij. di. xliij. q. bñtudo est actus aie tñ. Nā bñtudo est nobilissimū qđ in hoīe possit esse: nec in creaturis infra homines puenire pōt. **O**porteret qđ cōsistat in actu p̄prio hoī: nō quocūq; s; nobilissimo. Actus autē hominis p̄prios nō est nisi ille qđ est hoīs p̄ illam formam qđ bō est: hoc est autē aia intellectiua. Nobilissimus qđ actus hominis ē ille qđ sibi cōuenit sū aiam intellectiua: siue sit cognitio siue dilectio. Ex quo damnatur opinio illoz qui dixerūt aiam sine corpe beatā esse nō posse. Nā vt inq̄r **T**ho. p̄ma se. q. iij. loquēdo de bñtūdine p̄fecta qđ in dei visione cōsistit: sine corpe aia pōt esse bñt. qm̄ intellectus ad sui opationē non indiget corpe nisi p̄pter fāsamata in quibus intelligibilē veritatē cōtinet. diuina autē essentia p̄ fāsamata videri nō pōt. Unde cū in visione diuine essentie p̄fecta hominis bñtudo cōsistat: nō dependet bñtudo hominis a corpe. q̄re t̄ ipm̄ corpus ad perfectionē bñtudinis non requirit. Sciendū tñ qđ ad p̄fectionē alicui⁹ rei dupliciter aliqd̄ p̄tinet. Vno mō ad p̄stiuendā essentiam rei. sic anima requiritur ad perfectionem hoīs. Alio mō requiritur ad p̄fectionē rei id qđ p̄tinet ad bñ esse eius: sic pulchritudo corporis et velocitas ingenij p̄tinet ad perfectionē hoīs. Quāuis qđ corpus primo mō ad p̄fectionē bñtudinis hūane nō p̄tineat. p̄tinet tñ scđo mō. Quare q̄ro aia p̄fecta: oī erit in sua natura: p̄fecta habebit suaz p̄pam opatōz in qua cōsistit felicitas: hoc vero erit cū suo corpi ipā bñ reunict. Propter illā autē vnionē nō erit homī necessaria exteriora ista bona: qz corpus ex cōiunctione sui ad aiam erit glōsum ac impassibile. Nā vt scribit dñs Bonauē. in suo. iij. di. xxiij. Contingit aliqd̄ esse bñm triplaciter. s. p̄ essentia et p̄ p̄mā influentia. et p̄ quandā redundantiā. Bñm p̄ essentia est solus d̄s. Bñm p̄ p̄mā influentia est solus rōnalis spūs. Bñm deniq; p̄ quandā redundantiā est corpe hūanū in qđ gaudiū gl̄ie redundat ex p̄iūctiōe sui ad aiaz bñam. Et licet corpe hūanū non sit ad imaginē dei p̄ se. tñ vnictū est aie qđ ē ad dī imaginē: et rōe illi est bñtudinis cōparticipabi-

le. Si p̄o aliq̄s instaret qđ dicit de exterioribus bonis: qz videt p̄mū. Nā cito pōt dī uirtute et regnū exteriora bona sunt: et hec p̄mittunt bñs. **G**ñ **L**u. xxi. xps dixit Eritis et bibatis sup̄ mensam meam in regno meo. Et **M**at. vi. **T**hesaurizate vobis thesauros in celo. Et **M**at. xxv. Possi dete paratū vob̄ regnū. qđ ista ad bñtudinē exigunt. Rñdet **T**ho. qđ oīa ista methaphorice sūt intelligēda. sū qđ in septuris solēt spūalia p̄ corpalia designari. Sic p̄ cibū et potū intelligit delectatio bñtudinis: p̄ diuitias sufficiētia qđ sufficit homī d̄s. p̄ regnū exaltatio hoīs vsq; ad p̄iūctionem cū deo. Scđm dubiū fuit verū bñtudo sit actus intellectus et voluntatis sit. Et licet qđā teneat qđ essentia bñtudinis vite humane in solius intellect⁹ actu consistat ita qđ nullo mō i actu voluntatis. **T**ñ Riccardus in. iij. vbi s. dicit. qđ bñtudo cōsistit i actu voluntatis et intellect⁹ siml. Cuius rō est. qz essentia bñtudinis vite hūane cōsistit in p̄fecta vnioe aie rōnal̄ cū deo. Hec autē vnio includit vnionē aie cū deo sū omnē sui potētia p̄ quā vnibit̄ est cū eo imediate. Potētia autē aie rōnal̄ nō tñ est intellectus s; voluntas: et p̄ quālibet illaz vnibit̄ est cū deo imediate. Sic enī d̄s sub rōne qđ summū verū est imediatū obiectū intellectus bñōz ita sub rōe qđ summū bonū ē imediatū obiectū voluntatis eoz. Quāuis enī ipō imediate nō fruēt nisi ipm̄ imediate viderēt: tñ imediatū obiectū voluntatis eoz non est ipā visio sumi boni: s; ipm̄ summū bonū. Nō enī volūt summum bonū p̄pter illā visionē sic p̄pter finē: s; volūtē ipam visionē p̄pter ipm̄ summū bonū: sic p̄pter vltimū finē. Ip̄m qđ summū bonum p̄mo: et imediate est ab ipis volūt. qđ ē voluntatis eoz imediatū obiectū. Ergo perfecta vnio aie cū deo in qđ bñtudo cōsistit est p̄ intellectū et voluntatē. Itaq; in actu vtri vsq; simul cōsistit. Et si obijceret qđ auctoritates p̄sum nolentibus eas intelligere cōtrariū sonare vident. puta qz in visione dicunt beatitudinē cōsistere. Rñdet Riccardus. qđ semp̄ includūt cōcomitantē dilectionē. Nam cōsummata dei dilectio inseparabiliter concomitatur clarā eius visionem. Propterea Augustin⁹ li. i. de tri-

ea. penultimo dicit. *Q*uod visio est summus
primus et ipsa est actus intellectus. Et in
i. li. de doctrina christiana idem dicit. Nec est
summa merces ut perfrua mur deo: summa
merces est beatitudo. et fructus est actus vo-
luntatis qui visionem concomitatur. *T*ertiu-
m dubium erat verum beatitudo principali-
us consistat in actu voluntatis quam intellectus.
Et ruder Ricardus quod sic. Prima quia si-
cut inter habitus vite charitas est donum
principalius secundum Augustinum. xv. de trinitate. ca. xvij.
Ita inter habitus patrie charitas patrie
est donum principalius. Sed in patria nobi-
lior habitus habet nobilioris actus. Ergo
deum perfecte diligere: quod est actus charitatis
patrie est actus nobilissimus anime. cum ergo
in nobilissimo actu principalissime consistat
beatitudo. et diligere sic actus voluntatis
principalius consistit in actu voluntatis quam in
intellectus. Secundo probatur quod beatitudo princi-
palius consistat in actu voluntatis quam intelle-
ctus ex eo quod voluntas est nobilior potentia
quam sit intellectus. Nam Bernardus in li. de libe-
ro arbitrio. dicit rationem esse quodammodo pedis-
sequam voluntatis. Et Anselmus in li. de coe-
ptu regnasti. Dominum totius regni anime
attribuit voluntati. Et Aristoteles in vij. poli-
tica ca. v. potentia quam eligimus principalior est
Adhuc id probatur quod voluntas in suo actu co-
gitatio non potest nec circa ea que sunt ad finem necessi-
tari. Intellectus autem cogitatio potest: et circa ea que
sunt ad finem necessitari. Insuper magis po-
test transformare animam voluntas quam intelle-
ctus: et suum obiectum respicit sub ratione no-
biliori. Bonum enim est obiectum voluntatis.
Eius obiectum intellectus. Ratio autem boni
est perfectior quam sit ratio entis. Tertio probatur:
quod deus est ultimus finis: maxime sub ratione
quam bonum quod patet quod ex hoc quod creature ordi-
nantur in ipsum ut in finem maxime est in eis
ratio bonitatis sicut per hoc quod ipsum respici-
unt ut exemplar: maxime est in eis ratio veri-
tatis. Sed deus sub ratione qua summum bonum
est voluntatis obiectum sub ratione quam summum
ens vel verum est intellectus obiectum. Ergo volun-
tas magis respicit deum sub ratione finis quam in-
tellectus. Sed deus sub ratione quam ultimus finis
est beatificans. Ergo sub ratione quam est beatitudinis
obiectum: principalius redit voluntas in ipsum
quam intellectus. Et sic consistit beatitudo princi-

palius in actu voluntatis quam intellectus.
*Q*uod beatitudo non potest esse in bonis per-
sentis vite Capitulum III.

Bertium mysterium contra-
plandum de beatitudinis obiectum
in qua tria sunt dubia absolueda

*P*rimum verum beatitudo sit quod creatum.
*S*ecundum verum beatitudo possit amitti.
*T*ertium verum beatitudo possit in hac vita
haberi. *A*d primum dubium respondet Ricardus
vbi supra. et Thoma prima secundae. q. iij. quod bea-
titudo vite humane dupliciter potest ac-
cipi. Uno modo per illo bono in quo perfecte
et plenarie requiescit humana vita. Alio modo
per perfecta quiete humane vite in illo bono
quod consistit in perfecta hominis coniunctione cum
illo bono. Primo modo beatitudo accipitur per
beatitudinis obiecto. et sic beatitudo est quod
increatum. scilicet ipse deus. Beatitudo autem secun-
do modo accepta est aliquid existens in beato
tanquam eius victima et plenaria perfectio et sic
est aliquid creatum. Cum enim beatitudo consi-
stat in visione dei. videre deum est actus crea-
ture videntis. *S*ecundum dubium fuit verum
beatitudo possit amitti. Et ad hoc dicimus
ex sententia sancti Thome prima secundae. q. v. *Q*uod
beatitudo potest tripliciter considerari.

*P*rimo in sua imperfectione.

*S*ecundo in sua generali ratione.

*T*ertio in sua speciali restrictione.

*P*rimo potest beatitudo considerari in
sua imperfectione. puta scilicet beatitudo est talis
perfecta qualitas que in hac vita haberi
potest siue sit felicitas contemplativa siue sit
activa. Nec quidem amitti potest licet non
de facili. sicut patet in felicitate contempla-
tiva que amittitur vel per oblivionem puta
cum corrumpitur scientia ex aliqua egritu-
dine vel etiam per aliquas occupationes: quibus
totaliter abstrahitur aliquis a contempla-
tione. Patet etiam idem in felicitate acti-
va. voluntas enim hominis transmutari potest:
ut in vicium degeneret a virtute. Ideo philosophus
dicit in i. ethicorum aliquos esse in hac vita
beatos non simpliciter. sed sicut homines quod
natura mutationi subiecta est. Secundo
potest beatitudo considerari in sua genera-
li ratione. et sic beatitudo non potest amitti
Cum enim sit perfectum bonum et sufficiens

oportet qd desiderium hominis quietetur, et omne malum excludatur. Naturaliter autem homo desiderat retinere bonum quod habet et quod eius retinendi securitatem obtineat. Alioquin necesse est quod vel timore amittendi vel dolore de certitudine amissionis affligatur. Requiritur ergo ad veram beatitudinem quod homo certam opinionem habeat bonum quod habet nunquam se amissurum, que quidem opinio vera si sit consequens est quod beatitudinem nunquam amittet. Si autem falsa sit hoc ipsum est quoddam malum, scilicet falsam opinionem habere. Nam falsus est malum intellectus sicut verum est bonum ipsius, ut dicitur in vi. ethicorum. Non ergo iam erit vere beatus si aliquid malum ei inest. Tercio potest beatitudo considerari in sua speciali restrictione in quantum, scilicet perfecta beatitudo consistit in visione diuine essentie. Et sic beatitudo nullo modo potest amitti neque ex parte videntis neque ex parte dei neque etiam ex parte alicuius alterius agentis. Non ex parte videntis quia impossibile est quod aliquis videns diuinam essentiam velit eam non videre. Ratio est: quoniam omne bonum habitum quo deus carere vult aut est insufficientis et queritur aliquid sufficientis loco eius, aut habet aliquid incommensuratum annexam propter quod in fastidium venit. Visio autem diuine essentie replet animam omnibus bonis, et non habet aliquid incommensuratum adiunctum. Quare propria voluntate non potest beatus beatitudinem deserere. Si beatus non potest beatitudinem perdere deo subtrahere, quia cum subtractio beatitudinis sit quidam pena non potest talis pena a deo iusto iudice puniri: nisi pro aliqua culpa que cadere non potest in eum quod dei essentia videt cum a hanc visionem de necessitate sequatur rectitudo voluntatis. Non potest etiam beatitudo amitti ex parte alicuius alterius agentis, quia mens deo coniuncta super omnia alia eleuatur, et sic ab hominibus communi functione nullum aliud agens potest ipsam excludere. Est ergo beatitudo perfectio summa et quod omnem defectum excludit a beato. Et ideo ab omni mutabilitate adducatur ea habenti: faciente hoc virtute diuina que hominem subleuat in participationem eternitatis transcendens omnis mutationem. Idcirco male dicitur Origenes sequens quondam platoniceorum errorem quod post ultimam beatitudinem homo potest fieri miser. Tercium dubium fuit verum

beatitudo possit haberi in hac vita. Et ad hoc respondemus quod non loquendo de lege communi et hoc propterea quia dominus noster Iesus christus fuit viator et comprehensor. Quare homo in hac vita deus beatus esse non potest assignari possunt tres rationes precipue.

Prima dicitur insatiabilitatis.

Secunda penalitatis.

Tercia mortalitatis.

Prima ratio dicitur insatiabilitatis. Vt enim inquit dominus Bonauentura di. v. q. tri. lib. i. Beatitudo est finis satians appetitum, sed bona presentis vite non satiant appetitum, non de uitae, non de salute, non honores, non fama, non gloria, non quicquam desiderabilia et delectabilia excogitari possunt, ut docet experientia. Ergo nec in hominibus bonis beatus deus reputari debet. Thoma primo. i. pte. q. ii. dicit. Impossibile est beatitudinem hominis esse in aliquo bono creato, quia beatitudo est bonum perfectum quod totaliter quietat appetitum, alioquin non esset ultimus finis si adhuc restaret aliquid appetendum. Obiectum autem voluntatis est vniuersale bonum sicut obiectum intellectus est vniuersale verum. Et quo patet quod nihil potest quietare voluntatem hominis: nisi bonum vniuersale: quod non inuenitur in aliquo creato sed solum in deo, quia omnis creatura habet bonitatem participatam. Unde solus deus voluntatem hominis implere potest. Ideo David in psal. dixit. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Augustinus li. i. contra Iulianum. Fecisti nos domine ad te, et inquietum est cor nostrum donec quiescat in te. Et in iij. li. Redite inquit preuaticatores ad cor et inherere ei qui fecit vos, stete in eo et stabitis: desicite in eo et quieti eritis. Quo itis in aspera. Quo itis. Bonum quod queritis ab illo est. Quia igitur anima eo imago dei est: quo eius capax est et princeps eius potest, ut scribit Augustinus xliij. de trinitate. Idcirco nulla creatura anime capacitatem implere valet. Secunda ratio cur in hac vita non possit deus esse beatus dicitur penalitatis, ut enim ait Thoma primo. q. v. Beatitudo excludit omne malum. Vita autem plenus multis malis et penalitatibus subiaceat quod vitari non potest. Et ignorantie ex parte intellectus et inordinata affectionis ex parte appetitus: et multiplicibus laboribus: calamitatibus et criminibus ex parte corporis. Quomodo

igitur in tot fluctuationibus beatū se cre-
dere quāpiam habet. Inquit Job. c. xij. No-
mo natus de muliere breui uiuens tpe re-
pletur multis miserijs. Et Hiero. ad He-
liodorum. Ubique luctus: ubique gemitus et plu-
rima mortis imago. Et Boetius li. ij. de
solatioe. Quod multis amaritudinibus hu-
mane felicitatis dulcedo resperfa est: que
et si fruendi iocunda esse videat tū quo mi-
nus cum uelit abire retineri nō potest. Et
Seneca in tragedijs. Nulla fors longa ē:
dolor atque voluptas inuicem cedunt. Ne-
mo utique reperit qui diutius in quocunq;
sit statu delectari possit: et absque turbatioe
vel animi vel corporis transire possit. Ne-
mo: inquit Seneca ubi s. cōsidat nimium se-
cūdis. Nemo desperet meliora lapsis. Et
ad Luciliū. Noli huic tranquillitati cōsti-
dere momento mare euerit et eodem die
ubi luserunt nauigia forbes. Quisnā se-
licior iudicari potuisset Pollicrato tyrāno
sammior. De ipso quippe refert Tullius in
li. de finibus bonorum et malorum. Et idem cō-
firmat Valerius: de mutatioe morū et for-
tune. quod adeo sibi fortunā obsequiosam ha-
buit quod omnia desiderata perficiebat. Ad mo-
derandam igitur fortunam inuidiam sumpto e-
manu anulo quē preciosum possidebat in
mare fecit. sed inopinate illū repente recu-
perauit. Nam post dies paucos a piscato-
ribus piscis captus quod annulū forbuerat ty-
ranno donatus est. Accidit tandem quod ad-
uersus Dariū persarum regem duxit exercitū.
et quod Oruthes prefectus Darij illū acie su-
derit cepitque et in summo megalensis mō-
tis vertice suspendi iusserit. Et relicto aut
bus lacerandus quod ubique felicissime in terra
vixerat in aere miserrime expirauit. Du-
rantur oīa quod sunt in hoc mundo: et nihil ē
stabile. nihil firmū. nihil denique tutū. Iō-
sapiens ecclesiastes. ij. c. dicebat. Uidi in
omnibus vanitatē et afflictionē spūs et ani-
mi. et nihil permanere sub sole. Tertia rō-
ne in pñti uita nullus potest esse beatus ob
mortalitatis. Omnes quippe ad mortē ten-
dimus cuius manus potentissimas. nullo
ingento. nulla uia. nulla arte. nullo pēio eui-
tare ualemus. Instat cerutibus nris. Si
quod igitur dixerit aliquē beatū eo quod diuitijs af-
fluat. statim respondebo. Nō sic: nō sic. quod

diuites moriuntur. Si quod affirmauerit aliū
esse beatū eo quod oībus delictijs huius seculi per-
fruat. Ad hoc respondēdo nequaquam sic est:
quod post breuē hanc uitā oēs hoīes morien-
tur. Si quod beatū reputauerit eū quod orbi uni-
uerso dominaret. Clamabo rege quod nec re-
gina siue impia beatū hominem reddūt. quoniam et
principes et reges et purpurati et imperato-
res oēsque dñi morientur. Et ideo cū Lacta-
tio addimus dicēte. ij. li. Summū bo-
nū quod beatō facit nō potest esse nisi in ea reli-
gione atque doctrina cui spes immortalita-
tis adiuncta est. Igitur demus operā ne de-
cipiamur temporalium bonorum sua uitate atque
mundū audacter sub pedi bus habeamus.
eocum tūc uiamur ut sicut andel pueniamus
ad fruitionē illā beatā. ad quā nos perdu-
cat Iesus filius dei quod cum patre et spūsan-
cto uiuit et regnat in secula seculorum. Amē
¶ Sermo vigesimusecundus de gaudijs
beatorum qui letabuntur ex uisione dei et
dotatione corporū atque habitatione in ce-
lo empireo.

Cultabunt sancti in
glā. Illuminati prophete pba
sunt ista originalr. ps. cxlii.
Ligata sit uia quod ducit ad
uitā quod est ex parte pñtorum actū. Hi
hilominus facillima atque suauis ex consi-
deratione futuri pñij. Inquit enī Orige-
nes super eplās Pauli. Spes futurorum la-
boribus requiem parit. Hinc Hiero. Eu-
stochiū pginem in eplā ad eandem cōmo-
net. ut allicientes blandicias seculi ad quod
mens humana cōiter inclinatur paradisi re-
cordatioe cōculcet. Sic g. Quoties te uia
na seculi delectat ambitio. Quoties ibi
videris aliqd gloriofum. ad paradisu mē-
te transgredere. et esse incipe quo futura es.
Egredere queso paulisper de carcere corporis
tui. et pñtis laboris mercedē ante oculos de-
pinge. quā oculus nō uidit et auris nō au-
diuit. nec in cor hoīs ascendit. hec ille. Idcirco
ut in uia dñi expeditius fortiusque beatū ui-
uendo ambulemus. decreuit in pñti finone
de gaudio beatorū pba facere. Quod utique quod
siquidinēsum oīdemus maxime propter tria
¶ Primo propter dei uisionem.
¶ Secundo propter corporis dotationē.

Conclusio
Animus sanctorum a corpore habet se, in personali et actuali
videtur in seipso et hoc quod est impossibile in se. Inanis personae
faciliter
Conclusio ista videtur per hoc quod dicitur

Tertio propter loci habitationem.
 Qualiter potest videre essentiam diuinam homo vel angelus. et quod non omnes vident illam equaliter et quanta sit in illa visione iocunditas et delectatio.

Capitulum I.

Primo ostendamus quod sit copiosum gaudium beatorum propter dei visionem. de qua tria sunt

consideranda.

Primum dicitur possibilitas.

Secundum inequalitas.

Tertium iocunditas.

Primum considerandum dicitur possibilitas.

Ubi inuestigandum est. utrum possit quod homo vel angelus videre deum in sui essentia siue facie ad faciem. Et propter vera et affirmatiua dicimus quod sic. Nam ut dicunt doctores in. iij. di. xlix. Est de hoc glossa super illud psalmi. Ostenda illi salutare meum. Quota merces est visio. et ad hoc facit auctoritas apostoli qui. i. ad Thimotheum. xij. ca. ait. Ubi deus nunc per speculum in enigmate. tunc autem facie ad faciem. Et iterum ibi. Hunc cognosco ex parte. tunc cognosces sicut et cognoscis sum. Et ipse Beatus Paulus ait. Beati multi corde. quoniam ipsi dei videbunt. Et Beatus Paulus. c. Angeli eorum semper vident faciem patris mei qui est in celis. Sed nonnulli arguunt contententes probare quod nulla creatura potest videre diuinam essentiam. Et hoc tripliciter. Primo auctoritate. Secundo ratione. Tertio exemplo. Primo probant auctoritatem. Nam scribit Iohannes. i. c. Deum nemo vidit vnquam. Que proba sic persequitur Augustinus ad paulum de videndo deum. quoniam sicut natura incorruptibilis ita et natura inuisibilis. Et Chrysostomus super Iohannem exponens dictum prelati legatum inquit. Idipsum quod deus non est solum proferre. sed nec angeli viderunt nec archangeli. Quod enim creabilis nature equaliter videri poterit quod increabile est. Et apostolus. i. ad Thimotheum. vlti. ca. dicit de deo Solus habet immortalitatem et lucem habet inaccessibilem quam nullus vnquam videre potuit. sed nec potest. Et Dionysius li. de mystica theologia ait. Deus inuisibilis est et incognoscibilis omnem sensum superans et omne intellectum. Secundo arguit

ratione. Nam cognoscere ad cognoscendum oportet esse proportionem. cum cognitum sit perfectio cognoscentis. Sed nulla est proportio creature ad creatorem. quia in infinitum distant. ergo nulla creatura potest videre diuinam essentiam. Tertio istud videtur posse probari exemplo. Nam exodi. xxxij. ca. habetur. Qualiter dum loqueretur deus Moysi cui apparebat in signo vel subiecta creatura Moyses dixit. Ostende mihi gloriam tuam. id est secundum Thoma de libro. Ostende mihi te ipsum sicut videris in gloria. Et dominus respondit ei. Non poteris videre faciem meam. Non videbit me homo et viuet. Et infra. Posteriora mea videbis. faciem autem meam videre non poteris. Pro solutione predictorum et intelligentia veritatis notare debemus tres catholicas propositiones sequentes. Alexandri de ales in primo volumine secundum me. Et Bonaventuram in suo. i. di. iij. Et Thoma. i. pte. q. xij. Prima veritas. Quod essentia dei videri non potest oculis corporalibus. quia deus incorporeus est. unde nec sensu nec imaginatione videri potest sed solo intellectu. Et si diceretur quod deus potest videri ab homine visione imaginaria quod dicitur Esaia. vi. c. Uidi dominum sedentem super solium excelsum et eleuatum. ut visio imaginaria a sensu origine habet. quia fatalia est motus factus a sensu secundum actum. ut dicitur iij. de anima. ergo de sensu biliter visione videri potest. Rursum dicit Thoma. quod in visione imaginaria non videtur ipsa dei essentia. sed aliqua forma in imaginatione formata representans deum secundum aliquem modum similitudinis. puta in scriptura diuina per res sensibiles metaphorice describitur. Secunda propositio quod nullus homo vel nullus angelus potest videre diuinam essentiam visione intellectuali propria vi nature. Ratio est secundum Thoma. in. iij. summe contra gentiles. quia quod est superioris nature proprium non potest consequi natura inferioris. nisi per actionem superioris nature cuius est proprium. Sicut aqua non potest esse calida nisi per actionem ignis. Videre autem deum per ipsam diuinam essentiam est proprium nature diuine. Operari enim secundum propriam formam est proprium cuiuslibet operantis. nulla ergo in intellectu alia substantia potest videre deum vel diuinam essentiam. nisi de hoc faciente. Et

hoc est qđ dicit ad Romanos. vi. ca. Gra-
tia dei vita eterna: qđ videre diuinā essentia
am cōuenit intellectui creato p gratiā nō
per naturā. Tertia ppositio. Qđ vidētes p
essentiā dei licet apphēdāt essentiā diuinā
nō tñ illā cōprehendūt. vident nā qđ essen-
tiam diuinā infinitā. sed modo finito. nā
illud cōprehēdi dicitur qđ pfecte cogno-
scitur. pfecte autē cognoscit qđ tñ cogno-
scitur qđ cognoscibile est. Unde si illud
quod est cognoscibile p scientiam demon-
stratiuā opinione teneat. p aliqua rōe p-
babili cōcepta. nō cōprehēdit. puta si h
qđ est triāgulū habere tres angulos eq-
les duobus rectis aliquis p demonstratio-
nem cognoscat cōprehēdit illud. Si p
aliqđ opinione eius accipiat p hoc qđ a sa-
pientibus et philosophis ita dicit non cōp-
hēdit ipm. qđ non ptinget ad illū pfecte
etum modū cognitionis quo cognoscibile
est. Nullus autē intellectus creatus prin-
gere pōt ad illū pfectum modū cognitio-
nis diuine essentie quo cognoscibilis est.
Quia cū essentia diuina sit infinita infini-
te cognoscibilis est. et intellectus creat⁹ nō
potest illā infinite cognoscere. In tñ enī
aliquis intellectus creatus diuinā essentia
am pfectius vel minus pfecte cognoscit:
in qđum maiori vel minori lumine glorie
pfundit. Cum ergo lumē glorie in quocū-
qđ intellectu creato receptū non possit esse
infinitū. Impossibile est qđ aliquis intelle-
ctus creatus dei in finitē cognoscat. Pro-
bantur ista p Augustinū qđ in li. de cognit-
tione vere vite ait. Deus est spūs incom-
hēnsibilis Et in. xij. libro de ciuita. dei ca.
xviij. inquit. Quicqđ scientia cōprehēdi-
tur: scientia apprehensione finit. Et idem
ad paulā de videndo dei. Aliud est vide-
re. Aliud totū videndo cōprehendere. v-
det qđ necessariū p̄sens sentit. Cōprehē-
dit qđ ita videt. vt eius nihil lateat. cuius
fines cōspici possunt. Vñ cū dō sit infini-
tus nulli creature est cōphēnsibilis Quis
igit non admiret pariter et collaudat infi-
nitā celsitudinē summi dei. quem licet tot
milia milium angeloz et hoim clare videāt
et intelligāt summe bonū. summe felicem.
summe glōsum. summe sapientē. summe
pulchrū. summe delectabilē. summe desi-

derabilē. summe potentē. summe iustum/
summe clementē. summe dñantē. summe
regnārē et filia. Tñ in his excedit adhuc
incompabiliter cognitionē illoz. Soluen-
da ergo iam sunt obiecta. Et ad auctorita-
tes atqđ exemplū dicimus. Qđ deus i sui
essentia videt nō pōt visione corporali. ne-
qđ p̄pria vi nature: visione intellectuali. Sz
tali visione videri potest cū adiutorio ipsi-
us dei illuminantis et eleuātis intellectu
creatū a d suam beatā visionē. Nec sic eri-
am videri potest a creatura visione cōp-
hēnsionis. vt iam est p̄dictū. Ad rationē
qđ in istū adducta fuit rñdet Tho. q. pro-
portio dicitur dupliciter. Vno mō certa habi-
tudo vni⁹ qđritatis ad alterā. Alio modo
qđlibet habitudo vnius ad alterū: hoc mō-
do pōt esse proportio creature in dei inqđ
tū se hz ad ipm vt effectus ad causā: aut
potētia ad actū. Et fm hoc intellectus p
portionatus esse pōt ad cognoscendū dei
Et vt clarius loquar. Alia est proportio fm
qđritatē. vtp̄ta est proportio aque in duabz
vallis eiusdem cōtinentie: et sic nō est por-
tio int dei et creaturā Est alia proportio fm
qđdam attringentiā siue ordinis cōueniē-
tiā. et sic est proportio inter guttulam aque et
aquā oceanī. etiā si esset infinita. hoc mō ē
proportio inter intellectū creatum angeli v-
hois et ipm dei. Ex quo Aug⁹. dicit li. xiiij.
de tri. Eo aīa imago dei est quo ei⁹ capax
est: et princeps esse pōt. ¶ Scdm p̄sideran-
dū de beatā visione dei dicitur inequalitas. licet
enī tot milia milium angeloz et hoim vide-
ant essentiā dei. tñ nō oēs equaliter vidēt.
Unde saluator n̄r. Joh. xiiij. ca. dicit. In
domo p̄ris mei mansiones multe sūt. vbi
glō. l. diuersa p̄mia meritor. Nec autē ine-
qualitas fm Tho. vbi. s. erit p hoc qđ in-
tellectus vnius habebit maiore virtutes
seu facultatē ad videndū dei qđ alius. Fa-
cultas vero videndi dei vt dictū est nō cō-
petit intellectui creato fm suā naturā. sed
p lumen glē qđ intellectū in qđam dei for-
mitate constituit. Unde intellectus plus
p̄cipians de lumine glē pfectius dei vi-
debit. Plus autē p̄cipabit de lumine glē
qđ plus hz de charitate. Quia vbi est ma-
ior charitas ibi est maius desiderū. et desi-
deriū quodammodo facit desiderantē ap-

tum et paratū ad susceptionē desiderati.
Unde q̄ plus habet de charitate pfectius
eū videt: et cū maiori beatitudine. Si p̄o
aliq̄s obstarēt ex verbo Joh. q̄ p̄ima ca /
nonica. c. ij. ait. Videbimus eū sicuti est.
sz ip̄e vno modo est. sz vno modo videbit̄
ab hōibz. et sic nō p̄fectius ab vno q̄ ab
alio: Rūdere possumus s̄m Tho. q̄ cum
dicimus. videbimus eum sicuti est. aduer
biū determinat modū visionis ex parte rei
visę vt sit sensus. Videbimus eū ita esse
sicuti est. q̄ ip̄m esse etus videbimus qd̄ ē
ei⁹ essentia: Non aut̄ determinat modū
visionis ex parte videntis. vt sit sensus q̄
ita erit pfectus modus vidēdi sicut est i
deo pfectū⁹ modus essendi. Quare di
uerſa ista vidēdi nō erit ex parte obiecti
q̄ idem obiectū omnibz p̄sentabitur. scz
dei essentia. Sed erit p̄ diuersam faculta
tē intellect⁹ nō naturalē: sz gl̄iosā. ¶ Ter
tium cōsiderā dū de visione dei dicat locū
ditas. Erūt vnicuiq̄ vidēti deū tanta iō
ciuitas et plena leticia vt in illa om̄e hōis
desideriū quiescat n̄hilq̄ amplius appe
rat. Ratio est s̄m Ricardū in iij. di. xlix.
q̄ vnicuiq̄s naturaliter appetit suā per
fectionē. Secundaria p̄o humani intelle
ctus perfectio cōsistit in perfectione sui act⁹
q̄ est intelligere. Nunq̄ aut̄ actus intelli
gendī ē perfectus: nisi sit respectu nobilis
simi intelligibilis et nobilissimo modo in
telligēdi. Nobilissimū intelligibile ē deus
nobilissimus modus intelligēdi ē intelli
gere ip̄m in sui substantia. Ex quo tā ama
bilis tāq̄ gratissima est visio illa: q̄ si q̄s
pponeret alicui beato velleret p̄ m̄ilia mī
llū annorū esset in hoc mundo absq̄ hoc q̄
videret deū. haberetq̄ oēs diuitias. om̄es
thesauros. om̄es pecunias om̄es precio
sos lapides om̄ia localia. om̄ia regna mū
di. om̄ia delicata cibaria. oēm vitorū cla
rissimorū famā et gl̄orias. ac desiderabilia
queq̄ in hoc seculo possunt esse. statim cla
maret. Discede a me et sine me esse in deli
cijs visionis dei q̄ sola incorporaliter exce
dit quolibet temporalia bona. quolibet tēpo
ralia gaudia. quolibet philosophorū scien
tiā. quolibet regū et imperatorū preeminē
tiā. Hinc Aug⁹. lib. iij. de libero arbitrio
ait. Tanta est illorū pulchritudo iusticia

et incommutabilis lucis eterne q̄ si nō lice
ret in eo morari plusq̄ vnius diei hora. p
pter hoc solū innumerabiles anni hui⁹ vi
te plena circumfluentia bonorū tēporaliū re
cte meritoq̄ contēnerētur Et li. x. de ciuit.
dei. c. xv. inquit. Illa nāq̄ beata visio dei
tante pulchritudinis visio ē et tanto amo
re dignissima vt sine hac quibuscūq̄ alijs
bonis predictū et abundantē nō dubitē
simus infelicitissimū dicere. Et ap̄lus. i. ad
Thorin. c. ij. Oculis nō vidit et auris nō
audiuit. nec in cor hōis ascendit: q̄ prepara
uit deus his q̄ diligūt illū. Cū aut̄ experie
mur ea admirabimur et letabimur scien
tes multo vberiozem esse felicitatē ipsam
sanctorū q̄ rumor q̄ insonat nostris auri
bus i hac vita. Sicut factū legimus de re
gina sabba: q̄ venit a finibus terre ad Sa
lomonē audita fama ipsius. vt d̄ iij. Re.
x. ca. Nec cū cōsiderasset sapientiā salo
monis: vidissetq̄ domū quā edificauerat
et cibos mense eius et habitacula fuorū et
ordinē ministrantiū vestesq̄ eorū et pincer
nas et holocausta q̄ offerebat in domo dñi
nō habebat vltra sp̄ritū. Dixitq̄ ad re
gem. Verus est fimo quē audiui in terra
mea sup sermonibz tuis et sup sapientiā: et
nō credebā narrātio mibi donec ip̄a ve
ni et vidi oculis meis et p̄baui q̄ media p̄o
mibi nūciata nō fuerit. Maior est sapien
tia tua et opera tua q̄ rumor quē audiui.
Beati viri tui. et beati serui tui q̄ hic stā
corā te et audiūt sapientiā tuā. ¶ Igit̄ pre
clarū illum diē cū anima nostra ad visio
nē illam diuinā attinget: Cōperiet p̄ose
cto tantū esse illius visionis delectationē
q̄ merito dicere poterit. O deus dulcissi
me beati q̄ te querūt. beati q̄ te habēt. bea
ti qui te vident. beati q̄ habitant in domo
tua. beati deniq̄ q̄ mūdo sp̄cto te verū et
summū bonum desiderant.

¶ De origine dōtū incorporū beatorū et
de numero atq̄ cōditione illarū.

Capitulum. II.

Secundo ostendimus
q̄ sit copiosum et imēsum gau
diū beatorū p̄pter corp̄is dota
tionē de q̄bus dōtō tria cōsideramus.
¶ Primo ordinacionem.

¶ Secundo distinctione.

¶ Tertio conditione.

¶ Primo consideremus originationes. Vñ
scz erit origo dotiū in corporibz beoz. Ad
qd ita pōit Riccar. in iij. di. xlix. Dotium
origo erit a deo p creationē vt qdā pō im/
pabiliter dicūt. Unde pro tāto dicat q do
tes erūt in corpore a beatitudine aīme per
quandā redūdantiā. qz deus illas crea/
bit i corporibz beatoz. propter meritū ani/
marū qz in via z sibi z corporibz suis glo/
riā meruerūt. Vel potest dici probabiliter
q origo illarū dotiū erit a deo. nō tñ p crea/
tionē. sed mediante beatitudine aīme qz
sic dicit Aug⁹ in epla ad Diostoz. Tam
potentē fecit deus animā vt ex eius plenit/
sima beatitudine q in fine tēporū sanctis
promittit redūder in inferiorē naturā q ē
corpus nō beatitudo que fructus z intelli/
gentis est pprie. sed plenitudo sanitatis z
incorruptionis vigor. Scitū aut Bona/
uēura in suo iij. di. xlix. ita posuit. Q⁹ est
loqui de dotibus corporis in qbus ei⁹ glo/
rificatio cōsistit. vel q⁹ tum ad dispositio/
nē vel q⁹ tum ad cōsumationē. Si q⁹ tum
ad dispositionē sic dicūt dispositiōes q
sunt qualitates absolute ipsius corporis:
que sibi dātur a deo in eius reformatione.
Si q⁹ tum ad cōsumationē. sic dico q
sunt a gloria aīe siue ab aīa glorioza. Vñ
sicut in presenti aīa in corpus influit. et
p illam influentiā corpus ē coloratius du/
rabilius virtuosius z agilius q cū aīa se/
parat. Si tr dico in pposito suo mō q ani/
ma glorioza inflens in suū corpus omēs do/
tes sitas ad quas dispositionē habebat p/
fuit reformationē pfect z cōsumat. ¶ Se/
cūdo cōsideremus de dotibus beatoz cor/
porū distinctionē. distinguūtur em a san/
ctis quattuor votes ipm corpus gliosum
perficiētes. videlicet impassibilitas. clari/
tas. subtilitas. z agilitas. Ratio aut hui⁹
numeri z sufficiētie assignat a Bonauēu
qz corpus nostrū ē cōpositū ex qtuor ele/
mētis. z qz elementa sunt imperfecta. qua/
druplicē habet ab eis defectibilitatē. Ab
aqua q est elementū humidū z passibile
habet passibilitatē z corruptionē. Unde
humidū aqueū corpus corū pit. A terra q
est elementū opacū habz obscuritatē. Ab

igne animalitatē qz calor cōsumit p⁹tinue
ideo cōtinue indiget cibo z alimonia. Ab
aere habet infirmitatē. Aer em. facile im/
mutat z cedit cuiuslibet impellentis. Qm er/
go qtuor isti defect⁹ debēt p bona opposi/
ta remoueri. Ad h⁹ q corp⁹ sit pfectū pfe/
ctiōe cōpleta. Vñ qtuor sunt votes p cor/
ruptionē z passionē incorruptibilitas vel
ipassibilitas. Cōtra obscuritatē claritas.
Cōtra aīalitatē spūalitas. Cōtra infirmi/
tatē p⁹tus siue penetrabilitas. Hic a p⁹lo.
ad Eboz. xxy. c. ait. Seminat incorrupti/
one surget i corruptionē Ecce impassibili/
tas seminat in ignobilitate. surgat in glia
Ecce claritas seminat in infirmitate. sur/
get in virtute. Ecce subtilitas seminat aīa/
le. surgat spūale. Ecce agilitas. Et aug⁹. li.
xxij. de ciui. dei in q⁹ Abūcie a corporibus
nris oīs deformitas. oīs rarditas. oīs in/
firmitas. oīs corruptio. oīs deformitas p
claritatē. oīs rarditas per agilitatē. oīs in/
firmitas p spūalitatē. oīs corruptio per
impassibilitatē. vt def itaqz sufficiētie ista
dotiū enumeratio. Nā votes corporis dicūt
nō oīs q⁹litates: sz q⁹litates nobiles z pnci/
pales de nouo sup addite nature. Et qz d
nouo sup addite debēt accipi fm natura/
les defectus. z hi fm cās pncipales q sunt
qtuor elemēta. ¶ Tertio cōsideremus d
dotibz corporū beoz cōditionē. Prima dos
impassibilitas. Erūt em corpa illa i cor/
ruptibilia z impassibilia. Sz hui⁹ impas/
sibilitatē cām diuersimode pleriqz ponūt.
Dicūt q qdā q elemēta erūt in corpe glo/
rioso fm sām nō fm q⁹litates. Et iō qz sō
stātie nihil ē cōtrariū sz vbi nulla ē p⁹tra/
rietas nulla ē pugna nec dissolutio ex con/
secuti corpa illa erūt incorruptibilia z im/
passibilia. sz h⁹ stare nō potest. vt dicit Bo/
nauē. q a corporibz gliosis vt refert aug⁹.
virtū detrahūt natura suabif. Sz q⁹lita/
tes elemēta res sunt eis naturales. q ma/
nebūt. Si dicās q manēt fm essentiā nō
fm actū. Cōtra qz vnū qdōz nobilius ē qn
est cōiunctū actui q qn nō. Alij dicunt q
corpa bā erūt impassibilia p h⁹ q cessabit
motus celi q cessante nihil pōt moueri. Sz
articulus iste ex cōicatus ē. Nā fm argu/
si cessaret mor⁹ celi adhuc rota figuli po/
set moueri. Landulphus suo iij. asserit q cā

impassibilitatē corporū beatorū est ex hoc quod
lūta diuina non coagitur cuiusque cause scilicet de cor
rumpitur. *Restante enim prima causa a b actione*
cessabit causa sua scilicet a. Ideo nulla causa scilicet a
pōt corrumpere corpora beata. quia deus non co
aget illi sicut corpora triti puerorum erant im
passibilia ab igne. quia deus non coagebat
igni ad cōburendū eos. licet coageret ei ad
alia cōbustibilia. Si obijcias cōtra ista.
quod tūc impassibilitas non esset deus. quod nihil
poneret in corpore deotato nisi puationē acri
onis diuine. Et scōdo quod eodē modo. erunt
impassibilia corpora dānatorū. quia deus non
coaget igni ut corrumpat ea. Rñdet Lan
dulpus quod non oportet quod deus sit in deotato
Na dos non est in sponsa quod deotat sed suffi
cit quod ex deote aliqd fiat circa p sonā deotatā
et sic ē in pposito. Vel dicere possumus quod
impassibilitas est quedā puatione passionis
seu potētie recipiēti passionē. et ista pua
tio est in corpore deotato. scilicet corpore beato: sed
est a volūtate diuina. de corporibz pō dā
maris dicit Landulpus quod non habebūt do
tem impassibilitatis. tūc quod foris sime pa
rietur ab igne. tūc quod non dat eis p meritū
quod corrumpant ab igne: sed ut cōtinue cru
cietur Ricar. pō in suo itij. vbi s. refert quod i
impassibilitate ē cōsiderare t illud quod po
nit t illud quod excludit. Quāuis em signifi
cetur negatiuo modo tñ res p eā significa
ta non est puatione s3 habitus. Est em quali
tas in corpore ex redūdātia beatitudinis
aie causata. corpus phibēs ab oīni passio
ne corruptiōis pñaria. Obmissis itaqz vo
ctoꝝ opinionibus varijs de causa impassi
bilitatis illoꝝ corporū glōficatoꝝ. firmis
et in dubitanter tenere debemus: quod pñaria
ita corpora nec paciētur nec poterūt pati
nec ab interiori nec ab exteriori. non a frigore
non a calore. non a fame. non a siti non a egri
tudinibus et huiusmodi quibz molestamur
in presenti vita quōtidie. Jo Apoc. xxi. c.
scribit. Absterget deus oēm lachrymā ab
oculis eoꝝ et mors vltra non erit neqz luctus
neqz clamor. Erat itaqz ibi sanitas sine in
firmitate. iuuetus sine senectute. vita sine
morte. Scōda dos corporū beatoꝝ dñ clari
tas. De hac scribit Sap. iij. ca. Fulgebūt
iusti. et. Bar. xij. ca. Fulgebūt iusti sicut
sol in regno pñis eoꝝ. Sunt nichilominus

in hac parte tres theologorum ppositiones at
tendēde. Prima ē sancti Bonaueni. et La
dulfi. quod dicit quod corpora beatoꝝ erūt lumī
nosa et colorata. Colorata quod dicit ppter natu
rā quatuor elemētōꝝ et eoꝝ qūitates ex quod
bus cōsta bit corpus humanū. S3 lumī
nosa ratione luminis supadditi. nā et no
caluca de die a paret colorata de nocte lu
cida. Sicut carbō p sui naturā alicuius colo
ris est: igne autē adueniēte efficit lumino
sus. et tñ nichilominus ē coloratus. quod ē ibi
lux materie terrestri incorporata. Sic cor
p⁹ resurgēs p naturā suā. habebit colorē
et claritas lūinis sup induet ipm sic ignis
carbonē. Scōda ppositio fm Riccar. quod lux
elemētāris et lux corpis glōficati non sunt
eiūsde speciei s3 lux est qñ qdā imitatio illi
lius sicut lux spūalis aie nō ē eiūsde spe
ciei cū spūali luce glō. s3 est quedā imita
tio illius. Sicut lux solaris eiūsde speciei nō
est cū luce corpis glōficati sed vna est que
dā similitudo seu imitatio alterius. Et li
cer dicat. *Matth. xvij. ca. de xpo. Resplē*
duit facies eius sicut sol. tñ glōsa ibi dicit
plus certe qñ sol: s3 non habuit exēplū mai
cui cōpararet. Tertia ppositio ē quod lux cor
poris xpī eiūsde speciei ē cū luce quod post re
surrectionē erat in alijs corpibz glōfica
tis. Ideo apłs dicit. Reformabit corpus
humilitatis nostre cōfiguratiū corpori cla
ritatis sue. Tñ erit differentia inter lucem
corporis xpī et lucē alioꝝ. Et inter se etia3
differūt lux vnius corporis glōsiosa luce
alterius fm magis et minus. Qd notauit
apłs dicens. i. Lborin. xv. ca. Alia ē cla
ritas solis Alia claritas lune. Alia clari
tas stellarū. Stella em differt a stella in
claritate sic et resurrectio mortuoz. Nam
sicut dicit magister sententiā in littera.
Claritas corporū est differēs fm differen
tiam glōrie animaz: quia ex claritate bea
titudinis aīme claritas redūdabit in cor
pus. Unde fm proportionē qua beatitu
do anime christi excedit beatitudinē cuius
libet alterius anime. sic lux corporis christi
excedit lumen futuroꝝ in quocun
qz alio corpore. Tertia dos copozum bea
toꝝ erit sublimitas. vbi dicit. Riccar
dos de media vlla ex mente ph. filosofbi.

Quod res triplici de causa est penetratua. Aut propter quantitatem paritatem. maxime secundum latitudinem et profundum. Unde actus quous longa penetratua est. Aut propter raritatem. et sic aer est penetratuius. Aut propter actus virutis magnitudinem. Et sic vinum est penetratuius multo magis quam simplex aqua quam cunctis tenuis. Quapropter aqua cum modo di co vino bibita magis refrigerat sanum quam si per se bibatur. quia vinum facit eam ad loca corporis penetrare. secundum primam causam penetratui non attenditur subtilitas corporum beatorum quia in debita quantitate resurgent. Nec etiam secundum causam secundam. quia tota materia que est necessaria ad essentiam eorum resurget in eis. Unde quidam errauerunt dicentes quod corpora gloriosa erunt rariora aere vel vento que errorem ut ponit Gregorius in moralibus tenuit. Euticius constantinopolitane urbis episcopus. Igitur subtilitas illorum corporum erit secundum certam causam. per virtutem namque beatitudinis anime erit in beatis corporibus tanta magnitudo virtutis actus que per eam multo efficacius poterunt penetrare quam ignis vel aer. Unde Anselmus in libro de similitudinibus in principio et medium de quolibet beato dicit quod instanti erit fortis ut etiam si velit terram commouere possit. Quarta dos corporum beatorum erit agilitas. de qua Sapientia. iij. c. scribitur. Tancum scintille in arundine discurrent. scilicet beati volabunt et non deficiet. Ad quod intelligendum dicit Randulfus quod tria concurrunt ad agilitatem. Primum est potentia anime motiua. Duplex enim motus est in homine. Unus qui est secundum elementum prodominas quo mouetur deorsum. iste motus non inest sibi per se. Alius est motus progressiuus cuius principium est anima: quod motus tripliciter differt. Primo quia unus est ab anima scilicet progressiuus. Alius autem non. Secundo quia motus progressiuus est ad unum tamen eo quod sequitur gravitatem secundum se potest esse ad diuersa secundum diuersas apprehensionem sensus quam sequitur anima. Tercio quia in primo motu gravitas quod est principium eius non potest desistere: sed in secundo motu potest anima desistere: habet nihilominus anima potentiam non solum ad motum progressiuum organice: sed ad mouendum corpus non organice. Dicitur autem anima mouere organice quando mouet unam partem mediante alia. sicut

mouendo cor mouet alia membra. et sic est motus progressiuus. Mouet enim immediate unam partem. mediante illa mouet alia. et sic mouet totus homo successiue. Dicit etiam mouere non organice mouendo totum simul. Et sic anima beata poterit corpus subito mouere: licet non instanti de loco ad locum. Secundum quod occurrit ad agilitatem erit multiplicatio spirituum purissimorum. tum quia spiritus vitales erunt purissimi et vigorissimi. tum quia corpus replebitur aliquo purissimo elemento. scilicet purissimo aere ut non sit vacuum quia non erunt tunc feces. Tercium quod concurret ad agilitatem erit remotionis dispositiois que est in neruis et in corpore. et ois poderositas que non est essentialis nature. Et tunc anima poterit mouere facilliter tale corpus vel motu progressiuo vel totum simul. Si dicas quod stabunt corpora in celo empireo. Respondetur quod ambulant et mouebuntur subito per libito. si quando stabunt creditur quod stabunt erecta. licet enim corpora in quantum corpus est magis competat sedere vel iacere. In quantum est instrumentum anime magis competit sibi stare propter participationem ad operandum. Unde Stephanus vidit Iesum stantem a dextris dei. Act. viij. c. **Q**uod ingens erit leticia beatorum ex eo quod habitabunt in celo empireo. **Ca. III.**

Tertio ostendimus quod sit copiosum gaudium beatorum propter loci habitationem. quia habitabunt in celo ubi tria dubia merito declaramus.

¶ Primum verum scriptura sacra celi propter dictionem recte denunciet.

¶ Secundum verum celi sit unum vel plures:

¶ Tercium verum celi sit locus beatorum:

¶ Ad primum dubium oritur ambiguitas et quod deus non parua. quam Beatus Hieronymus. ca. scribit. In principio creauit deus celum et terram. ubi a serie scriptura celi prima die creatum. Deum sequitur. Locauit deus firmamentum celi: quod confirmat secunda die factum. Ad hoc respondet Thome. l. parte. q. lxxvij. primo secundum Iheronimum. quod asserit quod moyses sumarie dicit quod deus fecit. permittens. In principio creauit. d. x. p. ea per pres explicauit. sic si quis dicat. h. artifex fecit hanc domum. et postea edificat. primo fecit fundamenta. et erecta per pres. tertio supposuit tectum. Et sic non

oportet nos aliud celū intelligere cū dicitur.
In principio creauit deus celū et terrā. Et
cū dicitur qd scda die factū est firmamētū. Se-
cūdo potest dici aliud esse celū qd legitur in
principio creatū et qd legitur scda die factū.
et hoc diuersimode. Nam sicut Augustinus, Celus
qd legitur prima die factū ē natura spūalis
informis. Celū autē qd legitur scda die factū
est celū corporeū. sicut sicut Bedam et Sera-
bitū. Celū qd legitur prima die factū ē ce-
lū empyreū. Firmamētū sicut qd legitur scda
die factū ē celū sidereū. Damascenus sicut
dicit qd celū prima die factū est quoddā ce-
lum spericū sine stellis: de quo sicut loquitur
tur dicētes ipam esse nonā sperā et p̄mum
mobile qd mouet motu diurno. Per fir-
mamentū sicut factū scda die intelligitur celū
sidereū. ¶ Scdm dubiū fuit utrū celus sit
vnū vel plures. Et qd sit vnū. p̄bati posset
qd dicitur celū in singulari. Gen. i. c. vbi sup̄.
Sed hoc obiectio debilis est qm scriptura
sepius celos nominat in plurali. Vn deus
monom̄ xxiij. c. Audite celi que loquar.
Et secūdi Regū. xxiij. ca. Inclinauit celos
et descendit. Et Job xv. ca. Celi non sunt
mundi in conspectu eius. Et psal. ij. Qui
habitat in celis irridebit eos. Et psal. xxiij.
Verbo dñi celī firmati sunt. Et psal. xlix.
Annūciabūt celī iusti. ei. Et ps. lxxvij.
Qui sunt celi et terra ē ter. Et sap. ij. Que
in celis sunt quis inuestigabit. Et Esaie
xlvi. Rorate celi desup. Et Ezech. i. Aper-
ti sunt celi et vidi visiones. Et ad Hebrē.
p̄mo: Opera manū eūz sunt. Respon-
det ḡ Tho. i. parte vbi supra. Qd circa h
videtur esse quedā diuersitas inter Basi-
lium et Chrysostomum. Chrysostomus em̄ dicit nō
esse nisi vnū celū. Et qd pluraliter dicitur ce-
li celozū hoc est ppter p̄prietatē lingue he-
breē in qua consuetū est vt celū pluraliter
significet. Sicut sunt etiā multa noīa in
latino que singulari carent. Basilus au-
tē et damascenus dicunt plures esse celos.
Sed hec diuersitas magis est in voce q̄
in re. Nam Chrysostomus. vnū celū noīat totum
corpus qd est supra terrā et aquā. nā etiā in
aues q̄ volāt in aere dicuntur ppter hoc vo-
lucres celi. Sed qd i isto corpore sunt mul-
te distinctiones ppter hoc basilus po-
nit plures celos. Ad distinctionē ḡ celozū

sciendā: cōsiderādū ē qd celū tripliciter dicitur
in scripturis. Quicquid em̄ dicitur p̄prie et natu-
raliter et sic dicitur celū corpus aliqd sūlime
et luminosum actu vel potētia et incorru-
ptibile per naturā. Et sicut hoc ponit tres
celi. Prīmū totaliter lucidū qd vocat em-
pyreū. Scdm totaliter diaphanū qd vocant
celū aqueū vel cristallinū. Tertiū partim
diaphanū et partim lucidū actu qd vocat ce-
lum sidereū. Et distinditur i octo speras. s.
sperā stellarū fixarū et septē speras plane-
tarū que possunt dici octo celi. Scdm dicitur
celū per participationē alicuius p̄p-
rietatis celestis corporis. s. sublimitatis.
et luminositatis actu vel potētia. Et sic to-
tū istud spaciū qd est ab aquis vsq̄ ad or-
bem lune Damascenus ponit vnū celum
nominans illud aereū. et sic sicut em̄ sunt iij.
celi. aereū. sidereū. et aliud sup̄ius o quo in-
telligitur qd apte legitur raptus vsq̄ ad ter-
tiū celū. Sed quia istud spaciū continet
duo elementa ignis et aeris. et in vtroq̄ eo-
rum vocatur inferior et superior regio. Qd
istud celū Rabanus distindit in quattuor
sup̄iā regionē ignis nominās celū igne-
um Inferiorē sicut regionē celū olimpiū ab
altitudine cuiusdā mōtis qd vocatur olim-
pus. Sup̄iā sicut regionē aeris vocauit
celū ethereū ppter inflāmanonē. Inferio-
rem sicut regionē celū aereū. Et sic cum istū
quattuor celi tribus superioribus p̄nume-
rantur sicut in vniuerso sicut Rabanus. septē
celi corporci. Tercio dicitur celū metba-
phorice. et sic quicquid ipa sancta trinitas dicitur
celū ppter eius spūalē sublimitatē zhu-
cem. Quicquid etiā spiritalia bona in quibz
est sanctorū remuneratio propter eoz emi-
nentia celi nominatur. Quādoq̄ sicut tria
genera sup̄nalium visionū. s. corporalis. ima-
ginarie et intellectualis tres celi nominan-
tur. de quibus exponit aug. qd paulus est
raptus vsq̄ ad tertium celum. ¶ Tertiū du-
biū fuit utrū telum sit locus beatorū. Et
qd sic patet ex testimonio scripturarū. inde
em̄ saluator noster Mat. v. c. Beati pau-
peres spū qm ipoz est regnū celoz. Et vi.
ca. Merces vestra copiosa est in celis. Et
xxij. ca. Erunt sicut angeli dei in celo. Et
Paulus actuū xiiij. ca. Oportet nos per
multas tribulationes intrare in regnū ce-

loz. et Petr^{us}. i. Ep^{istola} c. ij. B^en^edⁱctus deus
et pater d^{omi}nⁱ n^{ost}ri ih^{esu} xpⁱ q^{ui} regenerauit nos i
spem vi^ua p^{er} resurrectione ih^{esu} xpⁱ filij sui
et d^{omi}nⁱ n^{ost}ri in h^{ab}edatate incorruptibile et in
contaminata in celis. Et etia ecclesia can
tat. Gaudent in celis anime sanctoru qui
xpⁱ vestigia sunt secuti. Et iteru in officio
vnius martyris. Iste est q^{ui} cōtempnit vi
tam mundi et peruenit ad celestia regna.
Et macrobius super somniu Scipionis.
Sic habero omnibus qui patriā seruau^{er}unt
r^{ati}oⁿem inuenerint au^{tem} certu esse in celo dis
tinctu locu vbi beati euo sempiterno fruā
tur. Et Lucretius de quo refert Lactan
tius li. vij. Cedit id^ez retro de terra quod
fuit ante in terram. Sed q^{ui} missum ē ex
etheris oris. Id^ez rursus celi fulgētia tem
pla recepat. Conueniūt itaq^{ue} in hoc oēs
viri sapiētes q^{ui} beati habitāt in celo. Theo
logi p^{ro} explicant illud fore celu empireu.
q^{ui} dⁱcⁱt^{ur} fm Tho. i. parte. q. lxxvi. dicit^{ur} empireu
id^e est igneu nō ab ardore sed a splen dore.
Qualiter p^{ro} accedit ad leticiā sanctoru
esse in celo satis constare potest ex his que
dicūt^{ur} in sermone de aīe rationalis ad
mīrādis prerogatiuis. Igitur dicere pos
sumus cū propheta. Beati qui habitāt in
domo tua d^{omi}ne in secula seculoz laudabūt
te. Ibi erit ex omni parte quies et delectatō
et sancti oēs eterna pace fruēt^{ur}. ad quam
nos perducatur dei et virginis filius ih^{esu}s xpⁱs
qui viuit et regnat in secula seculoz. Amen.
Sermo XXIII. de eximia nobilitate et p^{er}
stantia anime rationalis tā corpori vnite
q^{uam} a corpore separate.

Ecce oēs anime mee
sunt. Dei viuētes yba sunt
ista originaliter Ezech. xviij
ca. Volendū profecto est de
multitudine hominū pereuntiu. qui cōcu
piscēcias prauas insequētes. virtutibus
teuani omni vicioz turpitudini sese dede
rūt. Hi equidem obliu excellēte ac digni
tatis animarū suaz defluūt luxuria. et de
licate atq^{ue} nobiliter viuūt abhorēt^{ur}q^{ue} par
citatem. continentia. sobrietate. et quicqd
est q^{ui} vltros bonos deceat. Fidei p^{ro} docu
mēta irridēt. doctrinā euāgelicā spernūt.

de regno celozū desperāt. negant atq^{ue} pe
nas inferni. Talibus autē errorib^{us} inuol
uūt^{ur}. qm de anima rationali minus bene
sentiūt. qm affirmantes aīas nō reperi
ri. Aliq^{ui} et illas nō multe nobilitatis fore
suadentes. Interdū h^{oc} et eas cū suis cor
poribus improbe satis contēdēt^{ur} corru
pi. Quos qd aliud dixerim nisi pecora im
mū dissima atq^{ue} indomitas feras imo q^{ui}
buscūq^{ue} beluis immanissimis deteriores.
Inquit em dāuid in psal. Homo cū i ho
nore esset nō intellexit cōparatus est iuuē
tutis insipientibus et similis fact^{us} est illis
Nam summus ille pater q^{ui} sapiētia sua cō
didit oīa. minuit hominē paulominus ab
angelis. coronans glorie et honore dū in
tellectuā aīam illi dedit. qua de re vt ape
riant mētes cūctoz ad aīe verissimā cogni
tionē illāq^{ue} vnusq^{ue}q^{ue} studeat bonis et scis
moribus exornare. decreui in presenti ser
mone de ipsa anima verba facere. de qua
tria in ysteria proponimus cōtemplanda.
Primū dicit^{ur} diffinitio.
Scdm productionis.
Tertium separationis.
Quid sit anima que nō est corpus nec
ex semine causata et que vna sola est i bo
mine. Capitulum. I.

Primū mysteriū contē
plandū de aīa dicit^{ur} diffinitio
nis in quo quid sit aīa decla
remus. Dicit enim Albertus in cōpēdio
theologie q^{ui} a quibusdā anima diffinit^{ur}
vt spūs. a quibusdā vt aīa. a quibusdā p^{ro}
vt spūs et anima. Inq^{ui}ntū cōsideratur vt
spūs diffinit^{ur} sic ab Augusti. in li. de motu
cordis. Anima ē substantia incorporea in
tellectualis illūinatiōis a primo vltima re
uelatiōe perceptiua. vltima dicit^{ur}. q^{ui} me
diantib^{us} angelis percipit. Ex qua diffini
tione cognoscimus. q^{ui} spūs humanus q^{ui} ē
aīa inter oēs creaturas imediate post an
gelos illūinatiōis diuine sit perceptiu^{us}.
Inq^{ui}ntum anima sic diffinit^{ur} a Remigio
Anima ē substantia incorporea regens cor
pus. Et ab Aristo. in ij. de aīa dicit^{ur}. Anima
est enelechia. i. actus siue forma corporis
organici p^{er}fici potētia vitā habētis. Ex

qbus datur intelligi q anima vnibilis est
corpori nec omi sed soli organico vel phi/
sico id est naturali ad susceptione a me ra
tionalis dispositio Inquraz ai e spūs 2 aia
diffinitur ab augustinō sic. Anima ē oim
similitudo. q diffinitio data est per cōpara
tionē ad creaturas. Anima cū ex sua na/
tura ad suscipiēdas oim rerū similitudi/
nes tam corporaliū q spūaliū apta ē. Et
fm Augu. li. de spū 2 anima multipliciter
nominat. i. Anima. mens. ratio. spūs. sen/
sus. memoria. volūtas. Anima dicit inq
tum animat corpus siue viuificat. Dēs
inqtrū recolit. Ratio cū rē iudicat. Spīri
tus dum spirat vel qz spūalem naturam
habet. Sensus dū sentit. Memoria dū
recondat. Volūtas dum p̄sentit. Hec oia
diuerse sunt anime. nō ppter essentie plu
ralitatē: sed propter effectū multiplicita
tem 2 operatione. sed pro huius partis intel
ligentia pleniori quattuor sunt dubia ab
soluenda.

¶ Prīmū vtrum sit anima.

¶ Scōm vtrum anima sit corpus.

¶ Tertium vtrū aia causet ex semine.

¶ Quartū vtrū in hōie sit vna sola aia.

In primo dubio expugnāda est 2 om
nino reprobāda perditissima opinio: illoz
qui tenēt animā nō esse: asserentes nō nisi
corpora aut corporales substantias reperiri
Quos nos conuincere possumus triplici
lumine.

¶ Prīmū dicit testificationis.

¶ Secundū operationis.

¶ Tertium figurationis:

¶ Prīmū lumen quo ostenditur q aia sit
dicit testificationis. Testant quidē omēs
tam diuine q humane scripture animaz
esse. atqz de illa sublimiter semp loquunt
De hac itaqz scribit sapiēs. Eccl. c. ij. Fili
in mansuetudine serua animā tuā. Et iij
ca. Humilia corā deo animā tuā. Et eo
dē. c. Non confundaris pro aia tua dicere
verū. Et x. c. Qui multē vnū verbis ledit
animā suā. Et xxx. ca. Qui cū fure parti
cipat ledit animā suā. Et xxxij. c. Timē
tis deū beata est aia illius. Et li. c. Pau
dabit vsqz ad mortē anima mea dñm. Et
Sap. l. c. In maliuolā aiam nō introibit
sapientia. Et eodē ca. Qs qd meretur occi

dit animā. Et Eccl. xxx. c. Diserere ani
me tue placens deo. Eiusdē xxxvj. c. Ac
siliario malo seruā animā tuā. Et Can.
lij. ca. Num quē diligit aia mea vidistis.
Eiusdē iij. ca. Quēsiui quē diligit anima
mea. Et vi. ca. Anima mea liquefacta est
vt dilect⁹ ē locus. Et Judith. viij. c. Hu
miliemus illi aias nras. Et Job x. c. De
det animā meā vtre mee. Et Tobie xij. c.
Qui faciūt peccatū hostes sunt aie sue.
Et Deutero. liij. c. Custodite sollicitē aias
vestras. Et Josue ij. c. Eruatīs aias vras
de morte. Et Abacuc. ij. c. Qui incredulus
est nō erit recta eius anima. Et i. Regū. c.
xxvi. scribit. Magnificet aia mea in ocu
lis dñi. Et ij. Regū xij. ca. Non vult de
perire animā. Et iij. Regū. xij. c. Tolle ani
mā meā. Et iij. Regū. i. c. Noli despiciere
aiam meā. Et psal. vi. Anima mea turba
ta est valde. Et vij. ca. Ne qñ rapiat vt leo
animā meā. Et xv. c. Nō derelinquas aiam
meā in inferno. Et xx. c. Erue a framea de
aiam meā. Et xxij. c. Ad te dñe leuaui ani
mā meā. Et xxxij. Anima mea sustinet do
minū. Et xli. Quēadmodū desiderat cer
uus ad fontes aquarū ita desiderat aia
mea ad te deus. Et lxxj. Situit i te aia
mea. Et psal. lxxi. Animas pauperū salua
faciet. Et saluator noster dixit. Mat. vi.
ca. Anima plus est q esca. Et x. c. Nolite
timere eos q occidūt corpus: aiam autē nō
possunt occidere. Et xvi. c. Quid prodest
hōi si vniuersum mundū lucretur: aie pō
sue detrimentū patiat: aut quā dabit ho
mo cōmutationē pro anima sua. Et xxvj.
ca. Tristis est anima mea vsqz ad mortē.
Et Lu. ij. ca. Beata virgo in suo cantico
ita cecinit Magnificat aia mea dñm. Et
Simeon virginē eodē ca. sic allocutus ē
Tuā ipius aiam pertrāsibit gladius. Et
Iacobus. v. c. alt. Qui cōueri fecerit pec
catorē ab errore vte sue saluabit aiam eius
a morte. Et i. c. In mansuetudie suscipite
inlicitū verbum quod potest saluare aias
vestras. Et Petrus. i. epla. cap. ij. inquit.
Obsecro vos tā q aduēnas 2 peregrinos
abstinere vos a carnalibus desiderijs que
militant aduersus animā. In sacris vero
canonibus sepissime fit mentio de aia. sic
patet. xxiij. di. c. Qui epus. Et xl. q. iij. cap.

placuit. ca. abste. ca. nolite timere. ca. audi.
Et xij. q. ij. ca. tepus. ca. hunc. ca. facendū.
ca. anime defunctor. Et xvi. q. i. in cano
nibus Et xxi. q. i. in ca. relatio. Et xxiij. q.
iiij. ca. ipa pietas. c. q. xps. ca. displicet. Et
xxij. q. iiij. c. si habes. Et xxvi. q. vi. c. agno
uimus. z xxx. q. i. c. ad limina. Et xxvij. ca.
q. po. si illud. c. *Doyle*. Et xxvij. q. ij. c.
animo nature. Et o pe. di. i. c. resuscitatus.
ca. voluissent. Et di. ij. ca. charitas. c. ergo.
Et di. i. c. potest. c. si q. c. qd ergo. Et di.
v. c. consideret. Et de cose. di. ij. c. reuera. Et
di. iiij. Si baptizata. Et de malo. z obe. c.
solite. Et de sum. tri. z fi. ca. firmiter. Et de
pe. z re. ca. cū infirmitas. Et de renū. c. nūll
cum pridem. Et de cde. mīsa. ca. in qua
dā. Et d decimis. c. cū nō sit in homie. In
clementina po de sum. tri. z fi. c. damnant
illi qui dicūt animā nō esse formā coporis
Nam *Aristo*. vij. merba. dic. Qd differē
tia sumitur de forma rei. Sed differentia
constitutiva hōis est rationale qd dicitur
de homine ratioe aīme intellectiue seu in
tellectui principij vt in q. *Tho*. i. parte. q.
lxxvi. ergo anima est hōis forma. Ad gen
tiles iam veniamus qui naturalis ratio
nis lumine illustrati magnificēssime de
anima sunt locuti. In q. *Cicero* in para
doxis. Deus z mater omnū natura dedit
sibi animū: quo nihil potest esse prestāt
r. ibi diuinius. Et idē in libro de natura
deorū. Quid esse potest in rerū natura ho
mine melius in coeū solo est rō qua nihil
potest esse prestātius. Et idē in li. de repu
bli. Ut mundū deus eternus regit sic fra
gile corpus animus sempiternus mouet.
Et plato in *thimeo*. Deus virtutibus ani
mā preire iussit. ipamq. dñam nostri cor
poris fore voluit. qd ipsa tuetur. Et *Sa*
lustinus in *sughrino*. Ut genus humanū
cōpositū ex corpore z anima est. ita res stu
diaq. omnia nostra alia corporis alia animi
naturā sequuntur. Et Quid dñs in libro de
remedio amoris. Ut corpus redimas fer
rum patieris z ignes. Utq. animo vale
as qdq. tollerare negabis. Et ne singulo
rū reperamus dicta cōcludimus. Qd om
nes sancti. oēs eruditi viri. oēs deniq. phi
z scoici z peripatetici ac alij quicūq. animā
esse z docēt z cōstruunt. ¶ Scdm lumen

quo ostēdimus q. sit anima vidē opatiois
vt em scribit *Alexander* de ales i q. volu
mine summe Videmus quedā corpora q
nō nutriūtur. neq. augētur neq. generant
nec mouētur motu voluntario vt lapides
Quedā q. nutriūtur augētur z generātur
vt plante. Quedā que vltra hec mouētur
z sentiūt. vt animalia. Quedā aut q. agūt
ratione. Si ergo pncipiū harū operatio
nū esset corporeitas. inueniretur tūc in om
nibus corporib. Illud a quo iste opera
tiones proueniūt erit anima. Et sic in plā
tis est anima vegetatiua. in animalibus
brutis anima sensitua. Quis nō iniretur q. ta
sit humani ingenij perspicacitas. q. stupe
da intellectus sublimitas. q. ue admirabi
lis vigor rationis. Et vnde prouenit nisi
ex animi sapētia. vt volātes aues per aera
habitantes. in aquarū profundis pisces: z
discurrentes p nemora ferocissimas bestias
homo ad suū vsum perducatur. Non pdest
aquilis altus volatus. nō leonibus forti
tudo nō elegātibus magnitudo. nō veno
sitas draconibus z serpētib. non ceruis
agilitas. nō deniq. marinis beluis latitu
do. vastitasq. aquar. cū ab homibus artī
ficijs pene innumeris capiūtur. Quid de
artū inuēctione exatationeq. dicemus.
Inspiciamus agriculturā lanificū archi
tecturā fabricatū z reliqs: in q. rū esse
etib. dephēdit aliqd i hōie esse vltra corp
Que antiqui vulgares eū prius talia non
fuisse experti illos qui ea primo i aliqua
prouincia facere docuerūt crediderunt esse
deos *His* *Inachi* filia regis argiuorū. ex
soror sozonet nauigās in egyptū q. literas
quasdam egyptijs dedit z de agricultura
multa eos docuit. post mortē in numero
dearum recepta est. *Saturnus*: vt recitat
Paulus in *hystoria* romanor. *Joue* filiū
egreia fugiens in ciuitate que ex eius no
mine saturnia dicta ē. haud procul ab vr
be rudes plos domos edificare. terras in
colere. plantare vineas docuit. atq. huma
nis morib. viuere cū antea semiferri glā
diū tantūmodo alimēts viā sustēarent
Et aut in speluncis aut frondibus vgu
tisq. contextis caulis habitaret ab indo
cili z rustica multitudine dō est appellat

Romulus quibem fundavit vallavitq
muro apud paludem capre. nusq compa
ruisset anno regni trigel. monono ad deos
transisse creditus est. 7 Quirint nomine co
secratus. De liberalibus autē disciplinis
grāmatica. logica. rhetorica. arismetica.
geometria. musica. astrologia illarūq re /
etozibus plūxior esset sermo habēdus. Sz
vt cōplectamur omnia succincte. tantus in
illis est decor humane vite. tāta intellect
pfectio. tanta loquēdi 7 viuendi modera
tio. tanta deniq cognitio rerū. vt qui illis
inueniunt imbuit summa veneratio de cele
brent a cunctis. O detestabile erroze. O
damnable cecitate O deniq fatuitatem
pestiferā eoz q tanta. vt sic dicā: animarū
facta mirabilia contuent 7 aias nō esse te
nent. Pro qbus Aug. li. x. p. f. ait Eunt
hoies mirari alta montiū. ingentes fluc
maris. altissimos lapsus fluminū. oceanū
ambitū. 7 giros siderū. 7 relinquunt seip
sos nec mirant. Et in principio li. de spiri
tu 7 aia inquit. Qm dictū est mihi vt me /
ipsum cognoscā sustinere non possum vt
me habēā incognitū. Magnā namq ne
gligētia est scire qd illud sit. quo celestia
tā p fūde cogitamus naturalia tā subtrū.
li indagatiōe inuestigam 7 de ipso quocq
creatore nostro. p fūda desideram 7 sci
re. nec est res pegrina nec longe querēda:
anim 7 quo ista sapimus sz est semp nobi
scū adest. tractat loquit 7 incus nescitur.
Datū est illi tam ingentiū rerū scire secre
ta: 7 seipm cognoscere non potest hec ille.
¶ Tertiū lumen quo ostēdimus q sit aia
bz figuratiōis. Ipsa qmpe corpis humani
figura ad celos erecta: designat aliqd esse
in hoie qd ad celos tendere debeat. Hinc
Quidiū in primo methamorpho. dicit.
Pronaq cū spectent animalia cetera ter
rā. Os homi sublime dedit celumq vide
re. Iussit 7 erectos ad sidera tollere vult.
Et Bern. sup. Lan. ait. Corpis statura
ideo os dedit homi rectā. vscorporeā recti
tudo exterioris viliorisq figmentū hoiem
interiorē rectitudis sue formā de moueret
7 decor viui deformitate argueret animi.
Hec Bern. Ex qbus pcludim 7 q in nu
mero creaturaz reperit aia rōnal ad ima
ginē 7 similitudinē dei creata cui 7 pstan /

tiā ex his q amodo differemus vnusqscq
pcipere pōt. ¶ Scdm dubiū absoluen dū
est verū aia sit corpus. Ad qd respōdem
sequētes in hac pte doctrinā fidei 7 sacre
theologie. q aia est spūalis sba. Aristot.
vero in. ij. phisicorū dicit. q vltima forma
rū naturalū ad quā terminat 7 consideratio
phie naturalis. s. aia humana est qdem se
parata. sz in materia. Quod ex hoc p
bat. Quia hō ex materia generat hominē
7 sol. Separa qui dē est fm virtutē intelle
ctiua. qz virtus intellectiua nō est virtus
alicuius organi corpalis. sicut virtus visu
ua est actus oculi. Intelligere eni est act
qui nō pōt exerceri p organū corpale sicut
exercet visio. Sed in materia est incōstūm
īpa anima cuius est hec ptes est corporis
forma 7 terminus generatiōis humane.
Sic g phs dicit in. iij. de aia. Qz intelle
ctus est separatus. qz nō est ptes alicuius or
gani corpalis. Ex q apparet inepcia illoz
q vt dicit Tho. i. pte. q. lxxv. Imaginatio
nē trāscendere nō valētes sola corpa dice
bant esse. 7 qd nō est corpus nihil est. Co
tra istos est auctoritas scripture Ecclesia
stes vl. c. vbi sic habet. Reuertat puluis i
terrā suā 7 spūs redeat ad deū q dedit illū
Aug. insup li. xij. de ciui. dei cōmendat
Garronē q hoiem nec aiam solū nec solū
corp 7. sz aiam siml 7 corp 7 esse arbitrabat
Et si obijceret q mouentis ad mortū opoz
tet esse aliquē contractū: contractus aut nō
est nisi corporū. g cū aia moueat corpus vi
detur q sit corpus. Rūdet Tho. vbi s. q
duplex est contractus. s. quātitatis 7 p tatis.
Primo mō corpus nō tangit nisi a corpe.
Scdm mō corpus habz tangi a re incorpo
rea q mouet corpus. Sz adhuc pleriq in
stant q aiam nullus videt. quō g est dum
a corpe sepa f a nemine pspicit. qd g est si
nō videt nō sentit nō audit. neq quo se cō
ferat scimus. Ad hoc rūdet Greg. in. iij.
dialogo. li. q aia est illa spūalis sba. cu
ius p tute p dū est in corpe corpus viuūt.
corpus sentit. oculi vident. aures audiūt.
7 tñ īpa corporeis oculis nō videt. Idem
dicimus de angelis. de demoni bz 7 de ipso
altissimo deo. q illoz effectus negare nō
possumus: qz oculis inspicim 7 manibz
contrectamus et cuius sint spūales sube

corporeis sensibus non subiacentur. Hinc
Lactantius li. vii. diuina institui. de deo
loquens aliqua deducit exempla quibus
conuinci possunt hi qui nihil esse volunt nisi
quod vident. Quia inquit deus ab homine vide-
ri non potest. ne quis eum putaret ex corpore deum
non esse. quia mortalibus oculis non videtur in-
ter cetera suorum institutorum. mirabilia fecit
etiam multa quorum vis eadem apparet. ipsa
autem non videntur sicut est vox odor ventus. ut
hanc rerum argumento et exemplo etiam deum
licet sub oculis non videretur. de sua tamen vi et
effectu et operibus cerneremus. Hec ille.
Pari modo et anime proutem stupendissi-
masque operationes ut diximus in precedenti
dubio proutentes animam esse deprehendimus
substantiam spiritalem nobilissimam. Et ut
Augustinus refert in li. de immortalitate anime
Nihil absurdius dici potest quam tantummodo
ea esse que oculis conspiciuntur et ea non esse que
intelligentia subsistere iudicamus. ¶ Ter-
tium dubium absoluendum est. utrum anime causen-
tur ex semine. et posset deus arguere quod sic. Pri-
mo quia Genesis. xvi. c. scribitur. Euncite anime
que ingressa sunt cum Iacob in egyptum et egres-
se sunt de femore illius. Sed nihil egredi-
tur de femore hominis: nisi in quantum causatur
ex semine. ¶ Anima intellectiva causatur ex
semine. Secundo homo generat sibi simile secundum
speciem. scilicet species humana constituit per ani-
mam rationalem. ergo anima rationalis est a gene-
rante. Tertio inconueniens est dicere quod deus
cooperetur peccantibus. scilicet si anime rationales
causarentur a deo. deus interdum cooperaretur
adulteris. ex quorum illicito coniugio plures inter-
dum generantur. Ad habendam huius verita-
tis noticiam sanctus Thomas. i. pre. q. cxxvii. ita
dicit quod impossibile est virtute actiuam: que
est in materia extendere suam actionem ad
produendum immateriale effectum. Manifestum
est autem quod principium intellectuum in
homine est principium transcendens mate-
riam. habet enim operationem in qua non com-
municat corpus. Et ideo impossibile est quod
virtus que est in semine sit productiva in-
tellectui principii. Similiter etiam quia virtus
que est in semine agit in virtute anime gene-
rantis secundum quod anima generantis est actus cor-
poris vtens ipso corpore in sua operatione
In operatione autem intellectus non commun-

cat corpus. Unde virtus intellectiva princi-
cipii. prout intellectuum est non potest ad semen
peruenire. Et ideo philosophus dicit in li. de gene-
ratione animalium. Relinquit intellectus so-
lus de foris aduenire. Similiter etiam anima
intellectiva cum habeat operationem sine cor-
pore est subsistens. et ita sibi debet esse et fieri.
Et cum sit immaterialis substantia: non potest
causari per generationem. sed solum per creationem
a deo. Ponere ergo animam intellectiuam a gene-
rante causari nihil aliud est quam ponere eam
non subsistentem. et per consequens corrumpi eam
cum corpore. Et ideo hereticum est dicere quod anima
intellectiva traducatur cum semine. Ad primum
vero quod adducebatur in oppositum dicendum
quod in auctoritate illa ponitur per sinodothen
pars per totum. anima per totum hominem. Ad secundum ve-
ro respondemus quod homo generat sibi simile
in quantum per virtutem feminis eius disponitur il-
la materia ad talem formam siue ad suscep-
tionem talis forme. Ad tertium autem respon-
detur quod in actione adulterorum id quod est natu-
re bonum est et huic cooperatur deus. quod homo est
inordinate voluntatis malum est: et huic deus
non cooperatur. hec Thomas. ¶ Quartum dubium
declarandum utrum in homine sit una sola anima
intellectiva vel plures per essentiam differē-
tes Ad hunc modum Augustinus. i. li. de eccle. dogma.
Neque inquit duas animas esse dicimus in homine
sicut Iacobus et alij Sirozum scribunt unam
animalem qua animatur corpus et immixta
sit sanguini. Alteram spiritalem que rationi mini-
stret. Sed dicimus unam et eandem esse animam
in homine: que et corpus sua societate viuificat.
et semetipsum sua ratione disponit. Et licet quidam
dicere voluerunt quod in embione primo pre-
existat anima vegetatiua. quia Aristoteles dicit i. li.
de animalibus. quod embrio prius est animal quam
homo. Et deinde supra animam vegetatiuam su-
peruenit alia anima que est sensitiua. et supra illam
iterum alia que est intellectiva. et sic essent tres
anime in homine. Tamen hoc improbat Thomas. i. pre. q.
lxxvi. et cxxvii. affirmans quod cum generatio
vnius spiritus sit corruptio alterius. necesse est
dicere quod tam in homine quam in alijs animalibus quod
perfectior forma aduenit sit corruptio prioris
ita tamen quod sequens forma alij de quid habeat
prima: et adhuc amplius. Quare cum ani-
ma intellectiva creatur et infunditur a deo si-
mul et sensitiua et vegetatiua corruptis for-

his persistentibus. Dilecti essent h loco
dicenda. q̄ ne te dīo auditores efficiamus:
silētiō p̄terimus. Ostensum iam ex dictis
est q̄ q̄libet animā creaturā excellentissimā
cognoscere debet. eamq; sp̄ mundā z im/
maculatā seruare. Nam si tanta diligētia
corruptibile corp⁹ gubernamus q̄toma/
gis rōnalem aiām omī studio a q̄buscūq;
vicijs tueri tenemur. Deu heu inq̄t Ber
nar. abstergit caliga z cōtemnit aiā. Pau
cissimi q̄ppe reperiunt q̄ non magis p̄ cor
pore q̄ aiā subeant quoscūq; labores.
¶ De p̄ductione aiām rōnalis que nō ab
angelis sed a deo p̄ducta est de nihilo cō/
uenienter vnta corpori organico. z de no/
uo creata z infusa. Capitulu. II.

Secundū mysterium d
anima cōtemplandū dicit̄ pro/
ductionis. In quo adhuc qua/
tuor dubia sunt enucleanda.

¶ Prīmū vtrū aiā sit p̄ducta ab angelis.

¶ Scdū vtrū aiā sit p̄ducta de sba dei.

¶ Tertū vtrū oēs aiē fuerunt siml̄ create

¶ Quartū vtrū deus debuit aiām rōna/
lem tali corpori vnire.

¶ Pro primū dubiū planiore intelligenā
qdam arguit p̄bantes licet cōtra verita/
tem q̄ aiā rōnalis p̄ducta est ab angelis.
Primo q̄ maior est ordo in sp̄ialibus q̄
in corporalibus. s; corpa inferiora p̄ducunt
p̄ corpa superiora. vt Diony. dicit. iij. ca.
de diu. no. q̄ inferiores spūs que sunt ani/
me rōnales p̄ducunt p̄ spūs superiores qui
sunt angeli. Scdō p̄fectum est qd̄ potest si
bi simile facere: s; sp̄iales sbe sunt multo
magis p̄fecte q̄ corpa. cū q̄ corpa faci/
ant sibi similia fm̄ speciem multo magis
āgelī poterūt facere aliqd̄ infra se fm̄ spe/
ciem nature. s; aiām rōnalē. S; q̄ istos ita
loquētes est auctoritas glōse sup̄ illo x̄bo
ps̄. Qui finxit sigillatim corda eorū: q̄ ait.
Creat deus aiās singulorū p̄ se de nihilo.
Et sō inq̄t Tho. p̄ma pte q. xci. q̄ cū ani/
ma rōnalis p̄ducatur in esse p̄ creationē nō
potest p̄ducī nisi a deo. q̄ fm̄ Aug. in. iij.
de tri. nec boni nec mali angeli possunt eē
creatores alius rei. Et rō sumi pōt fm̄
Tho. vii. s. q̄ solius primi agentis ē age
re nullo p̄supposito. cum semper agēs scdm̄

supponat aliqd̄ in s̄mo agere. Q̄ autē
agit aliqd̄ ex aliquo p̄supposito agit trās/
mutando. z ideo nullum aliud agēs agit
nisi transmutando. sed solus deus agit cre
ando. Et q̄ anima rationalis non potest
p̄ducī p̄ trās mutationē altius materie.
Ideo non pōt p̄ducī nisi a deo immediate
Ad primū argumentū responderē Tho. q̄
corpa sō p̄ducunt corpa q̄ agunt p̄ trans/
mutationē materie. Ad secundū p̄o argu
mentū responderē latius. i. parte. q. xlii. vbi
ait. art. v. in r̄sōe ad primū ar. q̄ aliqd̄
p̄fectum p̄cipians aliquā naturā facit si/
bi simile non q̄dem p̄ducendo illā naturā
absolute. s; applicando eā ad aliqd̄. Non
enī hic homo pōt esse causa humane natu
re absolute. q̄ sic esset causa sui p̄ius Sed
est causa q̄ natura humana sit in hoc ho/
mine generato. Et sic p̄supponit in sua
actione determinatā materiā p̄ quam est
hic hō. S; sicut hic hō p̄cipiat humanā
naturā ita quodcūq; ens creatū p̄cipiat
naturā essendi. q̄ solus d̄s est suū eē. Nul
lum q̄ ens creatū potest p̄ducere aliqd̄
ens absolute nisi in q̄tum esse causar in h̄.
Et sic oportet q̄ p̄intelligat id p̄ qd̄ aliqd̄
est h̄ actione q̄ facit sibi simile. In sba au
tē immateriali non pōt p̄intelligi aliqd̄
p̄ qd̄ sit hoc. Quia hoc est p̄ suā formam
p̄ quā h̄z esse. Substātia q̄ immaterialis
nō pōt p̄ducere aliā sbam immaterialem
sibi silem q̄tum ad eius esse s; q̄tum ad
aliquā p̄fectionē sup̄additā. Sicut si di/
camus q̄ sup̄ior āgelus illuminat infio
rē. vt Diony. dicit. Ex quo apparet q̄ nul
lum ens creatū potest creare aliqd̄ nisi p̄
supposito aliquo qd̄ repugnat rationi cre
ationis. ¶ Secundū dubiū p̄positum fuit
vtrū aiā sit p̄ducta a dō de sba dei z vt re/
fert Aug. in. vij. sup̄ Gen. ad lram. Et in
libris q̄ Faustū. Et i. li. de duabus anima
bus Pristillianiste Donichei z Gnostici
heretici tenuerunt aiām fore de sba dei.
Euripides etiā p̄hs teste Tullio in que
stionibus tusculanis dicebat aiām deum
esse. Ip̄e adhuc Tullius in p̄fato libro dī
xit. Human⁹ anim⁹ ex diuina mente con
ceptus cū nullo alio nisi cū ip̄o deo cōpa
rari pōt Seneca adhuc sentēs ad lucillū
inq̄t. Nihil est aliud n̄ra ratio q̄ pars di

in in spūs in corpus nrm immersa. Idem
pfectus est Macrobius sup somnū Sci
pionis Contra quos oēs Aug⁹ in lib. de
origine aie ait. Non aliter audiendi sūt q̄
beretici qui aiam deū esse dicunt. Nam si
sic esset nec in melius nec i petus labi pos
set. Et ut scribit Thomas pma pre. q. xci
Dicere aiam esse de sba dei manifestā im
probabilitatē cōtinet. Nā aima humana
q̄ncq̄ est intelligens in potētia z scientiam
quodāmodo a rebus acquirit. z hz diuer
sas potēcias q̄ oia aliena sunt a dei natu
ra. q̄ est actus purus z nihil ab aliquo ac
cipiens z nullā diuersitatē habet in se. Sz
pleriq̄ dubitāt. qz Gen. c. ij. scribitur. For
mauit deus hoīem de limo terre: z inspi
rauit in facie eius spiraculū vite: z factus
est hō in aiam viuētē. Sed ille q̄ spirat
aliqd a se emittit. Gaia qua hō viuit ē ali
quid de sba dei. Ad hoc rōdet Tho. q. in
spirare nō est accipiendū corporaliter. Sed
idem est deū inspirare qd spiritum facere
nō de sba sua sz de nihilo. Nam z hō cor
poraliter spirans nō emittit aliqd de sba
sua: sz de natura extranea. Idcirco firmi
ter p̄fitemur ut in supioribus diximus q
aia pducta est in esse a deo d nihilo. Qua
veritate immobiliter p̄sistente repbat opi
nio illoz q̄ dixerūt aiam fore ignem. Hāc
tenuit Democritus ut ait Aristo. in pmo
de aia. In libro aut de vita z morte aristo.
legit Heraclitū sp̄ affirmasse deos oēs ex
igne esse. z ex igne vniuersa cōstare: z aiaz
fauillā esse stillantis essentie. Teno insup
z Leucippus idem p̄fitebant fm Tulli
um in q̄stionibus tusculanis. Idem affir
mabat Iparcus put scribit Macrobius
in. i. li. sup somnū Scipionis. Fuerūt hu
ius opiniois somnia. q̄ aia p̄sente corpus
caleat z recedente frigescit. Et forte sic opi
nantes ignei erāt z humoribz colericis af
fluentes. Sz qd referemus de alijs q̄ di
perunt q̄ aia sit aer seu vētus. Hoc docu
it Dyogenes fm Aristo. in. i. de aia. Ana
ximanes insup nō tm aias: sz deos z q̄cun
q̄ alia dicebat ab aere genita ut cōmemo
rat Aug⁹. li. viij. de ciui. dei. Hic fm Plī
niū inuenit horologū. Ar z bi aerei s̄gui
neisq̄ humoribz abundantes credi ratio
naliter possunt. Errauit adhuc Thales

melesus: q̄ vt scripsit Tullius in li. d na
tura deoz dixit deū ex aqua cūcta forma
se. ideoq̄ z aiam aquā esse. Lōra quē z re
liquos p̄noiatos p̄hos extat sentētia Au
gustini: q̄ in li. de quātitate aie ait. Nō ex
his notis vltatisq̄ naturis aima facta ē:
quas istis corporis sensibus tangimus.
Nam neq̄ ex terra. neq̄ ex aqua. neq̄ ex
igne. neq̄ ex aere. neq̄ ex his oibus. neq̄
ex aliq̄bus cōiunctis horū constare aiam
puto. Quare abiecta philosophoz erro
ribz seq̄mur dicta catholicoz tenentes:
vt scribit in cōpendio theologie. q̄ aia est
sba spūalis z rōnalis ad viuificandū cor
pus humanū de nihilo creata. Creata est
inq̄ aia p̄fectibilis z imperfecta: q̄tum ad
scientiā z p̄tutes. p̄fectissima tm est q̄tum
ad naturales potēcias. quantitatē habz
nō diffusiuā sz potestatiuā z virtualem: Et
qz est simplex nec augmēti nec detrimē
ti est susceptiua. Et nec in corpore maiori
maior nec minori minor reperitur. Est ad
imagines dei facta capax p̄tutis vel vicij
susceptibilis pene vel p̄mij arbitrio libera
potētijs z habitibz z affectionibus deco
rata. Laret pondere figura z colore. passi
bilis ē z mutabilis. Eo magis est quo ca
par est eternitatis. Eo recta quo appetēs
est bonitatis. Eo beata quo p̄iceps est di
uinitatis. ¶ Tertij dubij fuit vtrū oia
aie fuerant simul create. Et philosophi q̄
dam cū Platone asserentes q̄ aie intel
lectiue accideret vniū corpori ponentes eam
esse eiusdē cōditionis cū substātijs spūali
bus: que corpori nō vniūnt. tenuerunt om
nes animas hoīm simul a p̄ncipio cū an
gelis fuisse creatas. Quā opinione seq̄ns
Origenes dixit. Oēs anime fuerūt cū
angelis create z ad suggestionem dei tene
briarū rebellauerunt deo quare datum est
illis corpus loco carceris vt ibi puniātur
post separationem p̄o ab illo sic purgate ad
celos redeunt. Sed p̄fecto ex omni parte
impta ē atq̄ falsissima opinio ista. Nam
vt inq̄ Tho. pma pre. q. cxvij. Si accide
raliter cōueniret aie vniū corpori sequeret
q̄ hō q̄ constituit ex ista vnione esset ens p
accidens q̄ etiā aia humana nō sit eiusdē
nature cū angelis ipse diuersus modus in
telligendi ostendit. Homo enī intelligit

accipiendo a sensibilibus et conuertendo se
ad fantasmata. Angelus pro non sic. Nam
ut scribit in compendio theologie. Intellectus
diuinus cognoscit seipsum. Intellectus
angeli cognoscit res per species concretas.
Intellectus pro humanus cognoscit per spe-
cies abstractas a rebus particularibus per sen-
sum per cognitum. Et precipue in quatuor dis-
feruntur per maxime angelus et anima. Primo dis-
feruntur penes esse naturale. quia anima est in
corpore. etiam actu separata. angelus non. Secundo
differunt penes esse logicum. id est diffinitionem
quia anima rationalis est. sed angelus intellectualis.
Anima enim apprehendit in quod et conferen-
do. angelus autem inueniendo. Tertio differunt
penes esse metaphysicum. id est separatum a ma-
teria et motu. quia angelus non habet passibi-
litate nisi respectu superiorum. Anima pro respec-
tu inferiorum. quia immutatur a sensibilibus.
Quarto differunt penes esse theologicum.
quia anima mutabilis est a bono in malum et econ-
uerso. angelus pro non. quia manet in eo ad
quod se conuertit. siue bonum siue malum. Insuper
per fidem est. et tota scriptura sacra ponere
nullam animam debere dānari. Quare in hoc
acceptanda est sententia Augustini. qui in libro de ec-
clesiasticis dogmatibus ait. Credendum est et
firmiter tenendum quod anime non sunt ab initio
create. ut Origenes finxit. nec cum corporibus
seminant. ut Luciferus et Erillus et quidam
latinoz affirmant. Sed a deo animam
creari simul et infundi in corpore composito et
formato. Si pro obijceret. quod deus cessauit
a creatione rerum. ut scribit Genesis c. ij. Ces-
sauit ab omni opere quod patrarat. Respondet
Thomas. ubi supra. quod dicitur cessasse die se-
ptimo non quidem ab omni opere. cum dicatur
Gen. v. Pater meus operatur usque modo. et
ego operor. sed cessauit a nouis rerum genera-
tibus et speciebus componendis. Nam ut idem
Thomas. ponit. pre. q. lxxij. Post opera sex die-
rum a deo multa facta sunt. et fiunt a deo qui
et die. sicut noua individua in qualibus spe-
cie. et noue species que frequenter apparerent
in animalibus ex putrefactione generatis. et
noua miracula ac noue anime. Tamen nihil
ex his factum est nouum quando aliquoties in ope-
ribus sex dierum precesserit aut perierit. Si
ue materialiter. sicut de coquina. Ade forma
uit. mulierem siue causaliter sicut individua

quod nunc generant precesserunt in primis indi-
uiduis suarum specierum. Species etiam no-
ue si que apparent precesserunt in quibusdam
actibus spiritibus. sicut quod animalia ex pu-
trefactione generata producantur ex virtu-
tibus stellarum et elementorum quas a principio
acceperunt. etiam si noue species talium anima-
lium producant. aut quedam precesserunt secundum si-
militudinem sicut anime que nunc creatur.
ideo nihil nouum sub sole. Ecclesiast. i. ca.
Quod de animabus de nouo creatis intelli-
gi etiam potest. eo quod anima Ade in operibus
illis sex dierum creata fuit. cui omnes anime que
producantur sigillatim similes sunt. Sed ad
huc oritur difficultas de anima primi hominis
an. si fuerit creata simul cum corpore vel ante cor-
pus. Et Augustinus. super Gen. ad hanc videtur
sentire quod creata fuit ante corpus cum ange-
lis. sed hoc non dicit asserendo. Et in libro de
eccl. dog. expressisse contrarium asserit. Sanctus
pro Thomas. i. pre. q. xci. dicit. Quod cum anima vnita
cur corpori ut forma. et sit naturaliter pars
humane nature esse non potest quod fuerit an-
te corpus creata. Nam de primas res insti-
tuit in perfecto statu sue nature secundum quod vnus
cuiusque rei species exigebat. Anima autem cum
sit pars humane nature non habet naturalem pre-
fectionem nisi secundum quod est corpori vnita. vnde non
fuisse conueniens animam sine corpore crea-
ri. Quartum dubium positum fuit vtrum deus
debeat animam tali corpori vnire. Est quod de
ut apparet corpus humanum passibile. cor-
ruptibile. mortale. debile satis et imbecil-
le. Superatur a corporibus celestibus in
impassibilitate. in splendore. in decore. A
lincei visu. a canes vulture in odore. a por-
co in auditu. a simia in gustu. et aranea in
tactu. a volucribus in agilitate et homini. Si
anima nobilissima est creatura cur corpori tam
infimo deus illam copulauit. Ad quod respon-
dit Bona uen. in. ij. di. xviij. Quod hoc conue-
nienter factum est quatuor rationibus.
Prima quia sic requirebat ordo hominis in se.
Secunda quia sic requirebat ordo hominis ad
creaturam inferiorem.
Tertia quia sic requirebat ordo hominis ad
creaturam parem.
Quarta quia sic requirebat ordo hominis
ad finem.
Primo requirebat ordo hominis ad se ut

anima tali corpori vniretur. Nam hō cō/
 dūctus fuit vt natus multa cognosceret nō
 solū cognitione intellectiua: sed etiam sen/
 sitiuā. ideo debuit ei dare corpus multiforme.
 vt diuersa organa diuersitati sensuum
 deservirent ad diuersa obiecta cognoscen/
 da. Quia etiā conditus fuit in veritate
 erbis vt potens viuere in iusticia z mo/
 ri p culpam. Dari debuit etiam ei corpus
 qd non tñ esset abile ad viuendū. sed etiā
 posset fieri abile ad corrumpendū siue mo/
 riendū. Ideo corpus illud non debuit eē
 celeste sed clementare. ¶ Secūdo requirere
 bat ordo hoīs ad creaturā inferiorē. vt ta/
 le corpus sibi daretur. Quia enī corpora/
 les nature inferiores facite sunt. vt deservirent
 creature rationali. Hinc est q debuit
 fieri rationalis creatura totaliter compo/
 sita q obsequiū creaturaz inferiorz effec/
 et vile. Quare nō debuit corpus hominis
 tam ex natura superiorz corporz q ex natu/
 ra elementoz constitui. ¶ Tertio sic req̃/
 rebat ordo hominis ad creaturā parem. Si
 cut enī facta ē vna creatura rationalis p/
 pe deū z in loco supremo. sc. celo empyreo
 sic debuit fieri alia rationalis creatura in
 loco infimo. sc. terra. Et ideo corpus eius
 debuit institui ex natura tali habitationi
 conuenienti. ¶ Quarto ordo hominis ad fi/
 nem req̃rebat vt tale corpus haberet. De/
 bebat qdem homo subijci deo p abiectionem
 humilitatis vt sic ascēderet vnde an/
 gelus ceciderat per elationē. Ideo ei dari
 debuit corpus in quo puluere se reputās:
 deo per omnia subiaceret. Et si obijceretur
 q perfectioris forme debet esse perfectius
 susceptibile. Sed aīa intellectiua est pfe/
 ctissima animaz. Cū omniū alioz anima/
 lium corpora habeant naturaliter insita re/
 gumenta puta piloz loco vestium. et vn/
 guium loco calciamentoz. habeant etiā
 anima naturaliter sibi data. sic vngues de/
 tes aut cornua ergo videt q anima intelle/
 ctiva non debuerit vniri corpori imperfecto
 tanq̃ talibus auxilijs priuato. Ad hoc re/
 sponder Thomas pma pte. q. lxxvi. arti.
 v. in responsione ad quartū argumētum.
 Anima intellectiua quia est vniuersa/
 liū comprehensiuā habet virtutē ad infinita.
 Et ideo non potuerunt sibi determinari

ri a natura determinate estimationes na/
 turales vel etiam determinata auxilia v/
 defensionū vel tegumentoz sicut alijs ani/
 malibus quozū anime habent apprehensio/
 nem z virtutē ad aliqua particularia de/
 terminata. sed loco horū omniū homo na/
 turaliter habet rationē z manus que sunt
 organa organoz. qz p eas homo potest sibi
 bi preparare instrumenta infinitozū mo/
 dozū z ad infinitos effectus. Tuncta ergo
 que sunt in homine tam ex pte anime q ex
 parte corporis q̃ etiā ex parte virtutis be/
 ne optimēqz dispositū sapientissimū artifice
 ille deus. Ob quod cicero i li. de legibus
 dicebat. Anima hoc puidum sagax mult/
 plex. acutū memoria. plenum rationis et
 cōsilij quem vocamus hominem predara
 quadā cōditione generatū esse a deo pstat.
 Et Bernardus in sermonibus in q̃. Pa/
 rum ne tibi videtur hoc. cogita qualem te fe/
 cit. nempe fm corpus egregiā creaturam
 fm animā magis imaginē creatoris infi/
 gnem rationis participē beatitudinis et/
 ne capace. Porro ambo sibi coherere fecit
 artificio incomprehensibili z sapientia in/
 uestigabili. Nec hoc ante promeruit q̃ nō
 non fuit. nec spes retributionis fuit. nec is
 fecit quia bonozū nostrorū eger.
 ¶ De anima separata que immortalis est
 et perpetua. z de locis ad que anime trās/
 feruntur postq̃ exeunt de corporibus.

Capitulum III.

OEtium mysterium d
 anima cōtemplandū dicitur se/
 parationis. Propter transgres/
 sionē quidem primorū parentū: mors in/
 omnes filios Adam decreto dei iuste de/
 seuit. Quare z animā a corpore suo sepa/
 rare necesse est. De qua in hac parte qua/
 tuor dubia declaremus.
 ¶ Primum vtrum anima a corpore sepa/
 rata sit immortalis.
 ¶ Secundū vtrū anime separe transferā/
 tur ad aliqua loca.
 ¶ Tertium vtrū loca faciant ad delectatio/
 nem vel penā animabus separatis.
 ¶ Quarto vtrū anime exeant de locis ad
 que transferuntur.
 ¶ Primum dubium est vtrū anima a cor

potest separata sit immortalis. Nam plerique temere affirmare non erubescunt. quod anime simul cum corporibus moriatur. In qua persona inquit sapiens Ecclesiastes. cap. c. Unus interitus est hominum et iumentorum et equa vtriusque conditio. Sicut moritur homo sic et illa moriuntur. Cetera quod est auctoritas fidei et omnium sapientum doctrina. Apparet autem immortalē animam atque incorruptibilem ex tribus.

Primo ex generali confessione.

Secundo ex euidenti ratione.

Tercio ex clara exemplatione.

Primo apparet quod sit immortalis anima ex generali confessione. Id namque confitentur et predicant philosophi. poete. doctores. immo et quilibet magno et excellenti ingenio vir. quorum dicta in hoc loco inseramus. Auerrois super xi. Metaphysice ita dicit. Anima manet post mortem: et finito spiritus eius erit si iungatur primo motori. Et Avicenna quinta parte naturalium. Cum anima liberabitur a corpore et ab accidentibus corporis tunc poterit coniungi intelligenti agenti. Et tunc inueniet in ea pulchritudinem intelligibilem et delectationem perennem. et vocat intelligentiam agentem deum. Galienus in libro de spermate. Sicut lumen solis quod est incorruptibile separatur ab aere et ab omnium oculorum intuitu sic sine sui corruptioe separatur a corpore anima. Plato in Timaeo libro in libro Saturnalium. et Angelum in libro nocturnum accitavit: librum scripsit de immortalitate anime. quem Tullius transtulit in latinum. denominavitque illum a Phedone quodam Socrati et Platoni dilecto. ibi sic ait. Perfectus et purgatus hic exiens habitat cum deo. Idem in Timaeo Anima est immortalis. et semper vicerit passionem vel victa fuerit premiabitur vel punietur post hanc vitam. Macrobius super somnium Scipionis. Sic habeto omnibus qui patriam servauerint. iuverint. auerint. certum esse in celo definitum locum ubi beati evo sempiterno fruuntur. Lactantius li. vii. diuinum institutum aduersus gentes dicit. quod quidam consulerit Apollinem maledictum vtrum anima maneat post mortem. Quod respondit. Anima quod diu vinculis de-

tinetur in corpore corruptibiles passiones sentiens mortalibus cedit doloribus. Quam vero post humanam solutionem velocissimam post solutum corpus inueniatur omnino et terra fertur. nunquam senescens et manet in eternum. Lucretius ut ibidem Lactantius refert dicit. Cedit idem retro de terra quod fuit ante in terram. Sed quod missum est ab etheris oris. id rursum celi fulgentia templa receptant. Iterum Lactantius ibi de Fecicide. Immortales et animas fecicides disputavit. hec vero propria est in nostra religioe doctrina. Ergo Dicearcus cum Democrito erravit. qui perire cum corpore ac dissolui argumentatus est. Quintilianus ita retulit Si quis sciat quis sit finis bonorum: que vera felicitas. nunquam sibi videbitur premittura morte perire. Et Quindius li. iij. merhamor philosophos. Ultima semper expectanda dies homini dicitur beatus. Ante obitum nemo supremarum funera dabit. Sallustius in li. de reipublica. Ingenia et egregia facinorosa sunt anima immortalia sunt. Valerius Maximus li. ij. ca. i. Dissertit morem finis galorum mutare pecunias ut eas reciperent apud inferos. Seneca ad Lucillum ita scribit. Si tranquille volumus vivere in expedito habenda est anima. ut sine illa infidie sine cegritudines perant. quid aliud debet: nisi ut exeat exhortari et cum omnibus eam bonis emittere. Glade inquam vade fortiter. vade feliciter. nihil dubitas. enim rerum natura que te generavit expectat et locus iste melior et tutior. Didimus ad Alcandrum ita loquitur. Nos non sumus huius mundi incole sed aduene. nec ita in orbem terrarum venimus tanquam in eo consistere libeat sed transire. properamus enim ad patriam larem nullis delictorum ponderibus pregruati. Tullius in questionibus Tusculanis clamat. Non est lugenda mors quam immortalitas consequitur. Idem in li. de senectute inducit Catonem consententem cum Publico Scipione et Cato Ielio. Ego inquit patres vestros vivere arbitror et ea quidem vita que est sola vita nominanda. Nam dum sumus inclusi in his propriis corporis munere quodam necessitate et graui ope perungimur. Est ei celestis anima

ex altissimo domicilio depressus et quasi de/
mersus integrum locum diuine nature eterni/
tatis contrarium. Sed credo deos immor/
tales spirasse animos in humana corpora ut
essent qui terra vterentur. quique celestium ordi/
nem contemplantes imitarentur eum vite modo
atque constantia. Nec solum me ratio impulit ut
ita crederem. sed nobilitas etiam summorum philo/
sophorum et auctoritas. demonstrabunt mihi
hic pericula que Socrates supremo die vite de
immortalitate animorum differuisset. Is qui
esset omnium sapientissimus oraculo Apolli/
nis iudicatus. Quid multa. sic mihi con/
suasi sic sentio eum tanta sit celeritas animo/
rum memoria peritorum. futurorum prudentia.
tot artes. tot scie tot inuenta non posse eam na/
turam que res ipsas contingere esse mortale. ¶ Se/
cundo apparet quod anima sit immortalis ex cui
denti ratione que multiplex assignari potest.

¶ Prima dicitur cessationis.

¶ Secunda superationis.

¶ Tertia operationis.

¶ Quarta inclinationis.

¶ Quinta perfectionis.

¶ Sexta ordinationis.

¶ Septima iustificationis.

¶ Octava remunerationis.

¶ Nona assimilationis.

¶ Decima resurrectionis.

¶ Undecima orationis.

¶ Duodecima comparationis.

¶ Prima ratio ex qua colligitur quod sit immorta/
lis anima de cessationis. Cessat quidem in ea ma/
teria cum sit substantia simplex: et non sit composita ex
materia et forma. Unde Augustinus in vii. super
Genesim. ad Iam ait. Quia anima non est facta ex
materia corporali neque ex materia spiritali.
Et huiusmani testis est secundum Thome in parte. q.
lxxv. precipue et ratione humane anime in quantum
est intellectiva. Nam omne quod recipit in aliquo
recipit per modum recipientis. Sic autem cogno/
scitur unumquodque secundum quod forma eius est in co/
gnoscente. Anima autem intellectiva cogno/
scit rem aliquam in sua natura absolute pu/
ta lapidem in quantum est lapis absolute. Est
ergo forma lapidis absolute secundum rationem pro/
priam formalem in anima intellectiva. Qua/
re et ipsa anima intellectiva est forma absolute
ita et non composita ex materia et forma. Nam
si sic esset composita forme rerum reciperetur

in ea ut in diuinales. et sic non cognosceret
nisi singulare. ut accidit in potentibus sensi/
tibus. qui recipiunt formas rerum in organo/
no corporali. Materia enim est principium indi/
uiduationis formarum. Relinquitur ergo quod
anima intellectiva a omni intellectualis substan/
tia cognoscens formas absolute caret com/
positione materie et forme. Omnis autem cor/
ruptio preeditur a conditione materie: licet enim
sit incorruptibilis et ingenita secundum se ut dici/
tur. l. philosophi. tamen est causa corruptionis
eo quod in potentia ad multas formas nec sa/
tisfit appetitui suo per aliquam formam corporum
inferiorum. Unde licet materia proprie non cor/
rumpatur per se. nec forma per se: sed solum com/
positum. tamen corruptionis huius causa est ma/
teria. Cum igitur ut dictum est anima non sit compo/
sita ex materia et forma. quod tunc non diceretur
anima sed animatum. patet quod anima est incorru/
ptibilis. Et ut inquit Thome. vbi. s. dato quod
anima esset composita ex materia et forma. tamen
adhuc oporteret eam ponere incorruptibilem
non enim inuenitur corruptio nisi ubi inuenitur
prioritas. Generationes namque et corruptiones
ex prioribus in priora sunt. Unde corpora celestia quod
non habent materiam prioratam subiectam incorru/
ptibilia sunt. In anima autem intellectiva non po/
test esse aliquid prioritatis. recipit enim secundum modum
sui esse. ea pro quod in ipsa recipiunt sunt absque
prioritate. Nam intelligit ignem et aquam absque
prioritate. Rationes quidem contrariorum in intellectu
non sunt contrarie. sed est una sententia priorum.
Impossibile est ergo quod anima intellectiva sit cor/
ruptibilis. ¶ Secunda ratio qua ostenditur quod
anima sit immortalis dicitur superationis. Supe/
rat anima intellectiva et excedit nobilitatem
et dignitatem quorumcumque corporum tam elemen/
tarium quam celestium. quod probatur ex dictis omnium sa/
pientium. Inquit Augustinus in li. de libero arbitrio.
Omnis anima omni corpore est nobilior seu meli/
or. Et idem li. lxxv. q. lxxv. Omnis anima me/
lior est omni corpore. Et idem in li. de duabus
animabus. Anima luce ista quam homines veneran/
tur melior est. quoniam illa intelligitur
mente. hec sensu corporis innotescit. Et idem
vii. de ciuitate dei. c. xv. Omni corpori prefe/
runtur anime. Et in li. soliloquiorum. Quia/
quod celum ambitu contingit infernus ab anima hu/
mana est. Et Lxxv. in li. de lapsu mundi
Quanto autem celum terra pulchrius tanto ani

me pulchri pulchritudo oem formā quā
pulcherrimū corpis superat. Ad idē est glo.
ca. cū sit. de etate z q. ordi. Et xij. q. i. c. pre /
cipimus. Et cōfirmat xxiij. q. iij. ca. si ha /
bes. Et de pe. z re. c. cū infirmitas. Et. L.
de sacrosan. ec. l. sancimus. Et Aristo. i. p. n
cipio li. de aia. docet qualiter sciētia d aia
q̄tū ad bonitatē z honorabilitatē ē prepo /
nēda alijs sciētijs naturalibus q̄ sunt d nu /
mero bonorū honorabilitū ppter nobilita /
tē subiecti qd aia intellectiua. Iteruz in. i.
de aia ait. Anima autē alqd melius esse z
antiquius. l. nobilius impossibile est. Im /
possibilis autē adhuc intellectu. f. esse ali /
qd nobilius. rationalissimū em esse ha /
bet z nobilissimū fm naturam. Et his ar /
guitur sic. Omne qd non subijcitur motui
celi est incorruptibile. Nam motus celi ē
causa generatiōis z corruptiōis. s. aia nō
subijcitur motui celi nā nullū minus nobile
potest agere in maius nobile nec illud de /
struere. Sic itaqz cū aia rationalis q̄ est
spūs nobilior sit celo qd est corp⁹. nō subij /
citur celo. Insup hoc demonstrari potest
Quia tanto creatura ē nobilior q̄toma /
gis a propinquat deo vnde creature que
sunt tantū z solū habet esse sunt in infini /
to gradu nobilitatis. Creature q̄ habet cē
z viuere sunt illis nobiliores. Multo dī /
gniores pō sunt creature q̄ habet esse viuere
z sentire. Quibus omib⁹ preponuntur
creature q̄ habet discernere et intelligere.
Cū g celi habeant tñ esse seq̄tur q̄ incom /
parabiliter illis sit excellentior aia. Potest
adhuc aia inclinatioēs corporis ex influē /
tijs corporū celestīū rep̄mere z refrenare.
Quare cū nec a celo causetur nec illi sub /
iiciatur erit per consequēs incorruptibilis
¶ Tertia ratio est ostēdēs aiam imorta /
le dī operatiōis. Cuiuslibet nāqz substan /
tiē corruptibilis operatio sua duratiōe de /
bilitat z deficit vsqz ad vltimū defectū qui
ē corruptio vel mors. Sed opatio aie sua
duratiōe inualefcit z pficit qz vt scribitur
Job xij. c. In antiq̄s ē sapiētia z in multo
tēpore prudētia Ideo aparet q̄ anima sit
immortalis z incorruptibilis. ¶ Quarta
ratio qua probatur q̄ aia sit immortalis dī /
citur inclinationis. Omēs quidē homies
naturaliter inclinantur ad desiderandā

vitā perpetuā z beatitudinē s. impossibi /
le est appetitū naturālē esse frustra ex scō
methaphi. vbi dicit Aristo. Desideriū na /
turale nō est frustra. Et in libro de celo et
mūdo. Natura nō facit aliqd factū vanū.
Igitur necesse est ponere animā imortale
Dec est ratio Tho. in ij. cōtra gentiles. c.
lxxvij z vi. l. parte. q. lxxv. ¶ Quinta ratio
dicitur pfectiōis. Ad pfectionē nāqz vni /
uersi grad⁹ requiritur diuersus creaturaz.
¶ Th. Grego. in iij. dialo. dī. Tres vitales
spūs creant omnipotēs deus. Vnū q̄ car /
ne regitur z cū carne moritur hic est iūme
corū animalīū irracionabilīū. Aliū q̄ car /
ne nō regit nec cū carne morit. hic est ange /
lorū. Et certū q̄ carne regit z non cū carne
moritur hic est hominū ratiōe p̄dictorum
Apparet g q̄ ad pfectionē vniuersi ponē /
da est aia immortalis. ¶ Sexta ratio dī or /
duratiōis z hoc refert ad diuinā sapiētiā.
Sapiētis nāqz est ordinare bona ad bo /
nū z optima ad optimū finē. Si g deus
omīa ordinauit ad hoīem videt q̄ hō post
deū sit omnīū creaturaz finis. Finis autē
nobilior est p̄ncipio. Cū ergo mūdus sit p /
petuus q̄tum ad sām vt patet de elemē /
tis z corporibus celestibus g aia erit ppe /
tua. Hanc rationem Lactantius tangit
li. vij. diui. insti. vbi ait. Si hoīm cā fact⁹
est mūdus z ita factus est vt esset eternus
scz. q̄tum ad substantiā cur ipi quoz cau /
sa factus est nō sunt sempiterna. At non /
nulli deo nostro ingratiſsimi negare nō cō /
fun dūtur ad hoīm vtilitatē cūcta q̄ in ce /
lo z que in terra sunt esse ordinata. Qui
audire debent illud quod scribit Deutro.
iij. c. Solē z lunā z omnia astra celi crea /
uit dñs deus in ministeriū cūctis gētib⁹
Et David loquēs ad deū cū a admiratiōe
dicebat. Quid ē hō q̄ memores eius a ut
filius hominis qm visitas eum. Vinui /
sti eū paulomin⁹ ab angelis glā z hono /
re coronasti eum z cōstituiſti eū sup opera
manuū tuarū. Omnia subieciſti sub pe /
dibus eius oues z boues vniuersas insu /
per z peccora campi. Volucres celi. z pi /
sces maris. Et de hoc Augustin⁹ adhuc
ita loquitur. Omnia dñe sub pedibus ho /
minis subieciſti vt solus homo sup omīa
tua tuus esset totus. Exteriora nāqz pro

corpore cuncta creasti. Ipse vero pro anima
aiam per te vixit soli vacaret te soli ama/
ret et possideret ad solatium. Lactantius autem li.
vij. diuinae institutionis prius eleganter
suadet mundum sine causa factum non esse. de/
minum et propter hominem a deo conditum confiteri.
Indeque sic. Cum mundus omnemque partes
eius ut videmus mirabilis ratio guber/
net: cum celi reformatio et equalis in ipsa varie/
tate cursus astroz luminumque celestium: tempo/
rum constans ac mira descriptio: terrarum
varia fecunditas: plana camporum munimen/
ta: et ageries montium: viriditas vberumque
siluaz fontium saluberrima eructio: lumi/
num opportuna immutatio. Vitis opulenta et
copiosa interfusio: ventorum diuersa et vtilis
aspiratio: terra ceteraque omnia ratione summa
constent. Quis tam cecus est ut existimet
sine causa facta esse. in quibus mira disposi/
tio prouidentissime rationis elucet. Deinde
sequitur Lactantius insinuans quod non nisi pro/
pter hominem cuncta sint facta et alia. Quis est
enim tam ineptus vel tam otiosus. ut aggre/
diatur aliquid facere frustra ex quo nullam
utilitatem nullum commodum speret. qui domum
edificat non ideo edificat ut tantummodo do/
mus sit: sed ut in ea possit habitari. Qui na/
uem fabricat non ideo infumit opera ut tamen
navis appareat: sed ut ea nauiget. Item qui
vas aliquod instituit ac format non propterea
id facit ut tamen fecisse videatur: sed ut vas illud
effectum capiat aliquid necessarium. Sicut cete/
ra quaecumque sunt non vtiq; insuperuacuum: sed
ad usus aliquos vtilis laboratur. Unde
ergo a deo factus est non vtiq; propter
ipsum mundum. Neque enim aut calore solis aut
lune aut aspiratione ventorum aut humore
imbrum aut alimonia frugum cum sensu careat
indiget. Sed ne illud quidem dici potest quod
deus propter se ipsum fecit mundum quoniam potest
esse sine mundo sicut fuit antea. Ex his om/
nibus quoniam in eo sunt neque generatur deus
non vtiq; videtur. Apparet ergo animantium causa
mundum esse constructum. quoniam rebus his quibus
constant animantes fruuntur. Rursus ceteras
animantes hominis causa esse factas ex eo cla/
rum est quod homini seruiunt et tutele atque vtilibus ei/
vate sunt. quoniam siue terrene sunt siue aqua/
tiles non sentiunt mundi ratione sicut homo.
Nec Lactantius. Ut autem breuius hanc

partem decurramus Hugo in li. de arboribus
spose sic ad hominem dicit. Respice vniuersum
mundum istum et considera si aliquid in eo sit quod
tibi non seruiat. omnis natura ad hunc finem
dirigit cursum suum ut obsequijs tuis sumus
lectur. cuiusque necessitatibus secundum affluentiam
indeficiente occurrat: hoc celum hoc terram hoc
mare hoc aer cum his que sunt eis vniuer/
sis explere non cessant. Nec hugo. Res est
profecto ab omnibus ponderanda quod primum
omnium pater deus tot innumens beneficijs
tot amplissimis muneribus: tot abundanti/
ssimis gratijs voluerit animam rationalem
dotare. Ipse corpus organicum mirabili op/
ificio extractum cum sensibus copulauit.
Ipse celos et sidera firmamentum: elementaque
omnia et ex illis composita seruire iussit. Ipse
angelos ad custodiam deputauit. Ipse le/
ges et precepta bene viuendi instituit. Et
cum nec sic sui creatores agnosceret misit
vniuersum filium suum qui viam veritatis
illam doceret qui errantes ad semitam vite pro/
duceret. qui denique illam sanguine suo pre/
cioso redimeret. Quis igitur tam egregi/
us: tam insignis: tam preclaram: tamque deo/
charissimam creaturam ad imaginem et suam si/
militudinem formatam mortuam audeat as/
firmare. Apertis oculis tuos o anima tanto
decore redimita. Anima tanta diligen/
tia a tuo creatore custodita. Anima tam/
to labore a iesu filio dei et virginis quesita:
tanto dolore recuperata. tanto denique pro/
cio redempta. et considera in te ipsa sapientiam
dei. qui non abs te circa te tanta dignatus est
operari. ¶ Septima ratio qua ostendimus
quod anima sit immortalis dicitur iustificationis.
Clament omnes sancti iustissimum esse deum:
sicut patet in sermone de iusticia dei in quo
dragestimale nro. Et vbi esset iusticia dei:
si anima cum corpore moreretur. quandoqui/
dem tot mala in presenti remanent impuni/
ta. Sed profecto non sine pena transibunt
impij: qui in suis malis et iniquitatibus pro/
sperantur. quia in futura vita equissimus il/
le deus reddet unicuique secundum opera sua. ut
lactius diximus in preloquio sermone. Non
glorietur peccatores in malicia sua. quoniam
de illis inquit psalm. lxxvij. David. Consi/
metur nequitia peccatorum. Et ps. xxxi.
Ultra flagella peccatoris. Et sapientia p.

uer. v. c. Iniquitates sue capiet impiū. Nam
z seneca in tragedijs hoc ipm pñter. Inqñ
aut sic. Qd qñ fecit paup auctorē scelus
reperit. Et Plato in fedrone dixit. Est i re
ueradefunctor aīas extrare: z bonis meli
esse. malis aut deterius. ¶ Octava ratio
qua deducitur immortalitas anime videtur
remuneratiois. Hoc spectat ad clemen
tia z benignitatē dei. qui sicut nullū malū
impunitū. ita nec yllū bonū irremuneratū
relinquit. Hoc autē effec si aīa periret cum
corpore qm amici sui qui corpa eor. z vo
luntarijs castigatōibus z illatis passioni
bus obtulerunt nullā inde reportaissent
mercedē. Intueamur qd apñ. quid cōfesi
lores. quid vrgines. qd z martyres ege
rint p dei amore. z inde cōcludamus q si
mortua foret illoz aīa dei manus vacua
esset a munere liberalitatis. Errauerūt in
solitudinibus illi in speluncis: in cauernis
in scissuris petrarū z montiū: affligentes
eamē vigilis: ieiunijs: genusferionibus:
verberibus z disciplinis. Alij ludibria et
vīcula expi sunt. Alij lapidati sunt. Alij
capite celi. Alij flāmis adusti. Alij sagit
tis vulnerati. Alij in mare z fluminibz de
merſi. Alij exquisitissimis cruciatibz nece
ti. vt deo gloriā z honore impēderet. Nū
qd sine retributōe laborauerūt incaſsum
¶ pietas dei benedicti. ¶ Charitas pa
tris eterni: Ipe vñqz diligētibus se bona
inuisibilia preparauit. que oculus non vi
dit z auris nō audiuit. Et ppter ea salua
tor noster. Dat. v. c. suos discipulos cō
fortabat dicens. Beati estis cū maledixe
rint vobis hōies z persecuti vos fuerint z
dixerint offēse malū aduersus vos mētien
tes ppter me. gaudere z exultare qm mer
ces vestra copiosa est in celis. ¶ Non a ra
tio dicat aſsimulatiōis. de qua sic dicit Zhu
gu. in li. de spū z aīa. Immortalis est aīa:
ne a sui creatoris similitudine discrepare
videat. Nō em poterat esse imago z simi
litudo dei si yllō mortis termino claderet.
¶ Decima rō dī resurrectiōis. Est ar
riculus fidei q mortui resurgent. Et de h
diffuse scripti i qdragēsimale in fñone de
resurrectiōe generali. qz itaqz erit resurre
ctio q fiet p vnōne aīaz ad sua ppria cor
pora pñter diuina Et qz xps surrexit a mor

tuis. Et aliq post mortē miraculose redie
rūt ad vitā necesse habem? confiteri q aīa
sit immortalis. ¶ Undecima rō dī orōnis.
¶ Orat eccia. p defunctis z suffragia facit. p
aīabz in purgatorio penali delictū exoluēti
bus. Igit aīa ē immortalis. ¶ Duodecima
rō dī cōparatiōis. Cōparando qmpe aīam
q est vicia forma ad pñā materiā ponēda
ē aīa incorruptibilis. Nā sicut esse intelli
gibile ē pmanētius qz esse sensibile. Sic z
recipiens esse intelligibile ē pmanētius qz
recipiens esse sensibile. Sed recipiens esse
sensibile ē incorruptibile fm suā sām. scz
materia pñā. q multo fortius intellectus
possibilis q est receptiuus formaz intelli
gibiliū. ¶ Tercio apparet q sit immortalis
aīa ex clara exēplatiōe. Sūt tria exēpla lu
cidissima q oñdunt aīam esse immortalē: in
qbus tanqz in splēdidissimo speculo qui
libet tante rei veritatē inspicere potest.

¶ Primū exēplum dicit tolleratiōis.

¶ Secundū apparitiōis.

¶ Tercū exauditiōis.

¶ Primū exēplū dicit tolleratiōis. vt em
scribit Cicero in qñtionibz tusculanis. Ne
mo vnqz sine magna spe immortalitatis se
p patriā offerret ad mortē. De martiribz
clarū est q mortē nō timuerūt quā vitare
potuissent si xpm relinqre voluissent. Sz
ad phos veniamus. Recitat Augusti. li.
i. de ci. dei. c. xxi. Qdā phus Theobre
tus nōie lecto platonis libro de immortalita
te aīaz de muro se precipitē dedit itaqz in
terfecit semetipm. Et Lactan. li. iij. diu.
instit. ait. Vult ex hisqz eternas esse ani
mas suspicati sunt tāqz in celū migratur
sibiipis manus intulerūt. vt Cleantes. vt
Crisippus vt Empedocles z Seno Et ex
romanis Catbo: q fuit in oñi vita sua so
cratice vanitatis imitator. z qz de Catbo
ne sit mentio. Sciendū q multi fuerūt sic
noiani. Nam fuit quidā catbo censorinus
de quo sit mentio in libro de amicitia. in
questionibus tusculanis a Cicerone. et a
plinio in libro de viris illustribus. Et ava
leno in rubrica de studio z industria. Hic
fuit eloquentissimus. literis grecis z la
tinis eruditus. Vultaqz fecit magnifica
pro republica. et consulendo et prestando

Qui vt scribit in speculo gestorū mūdi te
dio duplicis quartane effectus vt beatio/
re vita frueret semetipm interfecit. Fuit ⁊
alius Latho filius supradicti vir bellico/
sus. qui vt scribit Frontinus: cum in bello
cōtra macedonē regē pugnaret equo pro
lapsus cū se recollectisset. ania ducit gla
diū cecidisse e vagina quē fortiter recupe/
rauit. ⁊ vulneratis hostibz ad suos redijt.
Quod exemplū a deo romanos animauit
ad preliū ⁊ macedones terruit: vt ipi ma/
cedones vinceretur. Fuit alius Marcus
Latho filius supradicti ⁊ nepos censoriū
q̄ cōsul in affrica diē clausit extremū. La/
tho aut vicensis q̄ et potius fuit filius p̄
cedēris Marcī carbonis q̄ vicensis dicit
eo q̄ in vrica libie ciuitate se occidit. Lau/
sa p̄o fuit vt nō subiretur cesari. qm̄ ip̄e
pompeianas partes secutus fuerat. Nā
vt ait Tullius in p̄mo de officijs. Dors
turpitudinis ac senectuti antepōnda ē. Ex
hoc arguit quidā pbantes q̄ aia sit imor/
talis ex auctoritate Aristo. in iij. et h. q̄ ait.
q̄ fortis debet se exponere mortū: p̄ salute
patrie. ⁊ hoc fm̄ iudiciū naturalis ratiōis
Sed nisi aima esset incorruptibilis nō re/
beret hoc appetere. qz nō esset simpliciter nō
cadit sub appetitu. Sed cōtra hoc nō nūl/
li obijciūt dicētes q̄ etiā si aia moreretur
cū corpore adhuc velle sustinere mortē. p̄ li/
beratiōe patrie ⁊ pro re publica esset fm̄ iu/
diciū recte ratiōis. Nam melior est modi/
cus actus virtutis intensus q̄ vita vicio/
sa vel cū actu remissio per magnū tēpus. q̄
fortis debet se exponere pro bono virtutis
Et qz ip̄e est pars cōtatis cuius bonum
cōmune naturaliter est magis diligendū
q̄ bonū p̄uatiū. Et ista vt dicitur studuisse
opinio Scotti quā improbat Landulfus
in suo iij. di. xliij. Quia sicut lex ⁊ ratio na/
turalis p̄cualet om̄i legi ⁊ rationi maxie
create. Ita bonū entitatis naturalis p̄ua/
let om̄i bono cuiuscūqz virtutis. vnde lon/
ge videtur q̄ si eligibilius habere esse per/
petua liter. ⁊ nō virtuosum esse moraliter
nō dico viciosum esse sed nō virtuosum q̄
habere esse morale ad mediū tēp̄ ⁊ post
ea habere perpetuū nō esse. Sicut puto eli/
gibilius habere p̄petuā entitatē incorru/
pibile sine gloria patrie q̄ habere glorio

sum esse p̄ vnū diē ⁊ postea p̄petuo anshil
ari. ⁊ tū maius est bonū patrie q̄ bonū vir/
tutis. h. Landulfus. Riccardus etiam de
media villa in iij. di. xxxij. ita scribit. Si
aia moreretur cū corpore vt falso quidam
sunt opinati. hō nō deberet velle sustinere
mortē pro liberatiōe patrie. Primo qz fm̄
Augu. in li. de libero arbitrio. Quisqz re/
cte aliquid eligit appetendū necesse est vt
melior fiat cum ad id puenit qd̄ elegit.
Melior autē esse nō posset q̄ nō esset. Sz
si anima moreret cū corpore hō per mortē
totaliter desinere esse excepta materia pri/
ma. Ergo moriēdo voluntarie pro libera/
tiōe patrie melior nō esset. ⁊ sic nō esset cle/
ctio recta. Sed nō debet hō voluntarie in/
termittre actū virtutis alicuius: nisi vt li/
berius vacet exercitio maioris virtutis. Sz
multo magis esset cōtra rationē recta eli/
gere illud ad qd̄ sequeretur p̄petua impossi/
bilitas operādi fm̄ quācūqz virtutē. qz ad
tēpus intermittere actus vnus virtutis:
nō propter exercitiū alterius p̄tutis. Sed
si anima moreretur cū corpore hō eligen/
do mortē eligeret illud ad quod sequeretur
q̄ amplius in perpetuū fm̄ virtutē opera/
ri nō posset. Ista causa exercitiū dicta sunt
⁊ vt silentiū imponat his qui dicūt nō esse
sufficiēs immortalitatis argumentū. q̄ il/
li de quibus mentionē fecimus superius et
reliquit qui patriā dilexerūt imo ⁊ marty/
res q̄ xpm̄ confessi sunt mortē nō horue/
rūt. ¶ Scdm̄ exemplū in quo lucet anime
imortalitas dicit a p̄partitiōis. De a p̄pari/
tiōe aiaz diximus in finone de transfigu/
ratione Iesu xpi benedicti. P̄o tñ id nunc
asserimus q̄ volēte deo ad cōsolationē vi/
uorū sept̄ aie separate diuersimode appa/
ruerūt In legendas ante Lucē scribit: q̄
or ante ip̄a cū matre iuxta sepulchrū san/
cte Agathe Lucā somnus arripuit vidit
qz Agatham in medio angelorū gēmis or
natā stantem ⁊ dicentem sibi. Soror mea
Lucia qd̄ a me petis qd̄ ip̄a poteris p̄sta/
re cōtinuo m̄i tue Nā ecce p̄sidet uā sana
ta est. Euigilās Lucia ira inuenit. Nam
passa fuerat ei⁹ mater animum fluxū san/
guinis. Hiero. in vita pauli p̄mi heremi/
te narrat q̄ ille antonius lōge po⁹ a cel/
la pauli vidit angelos aiaz ei⁹ deferētes

qui mox currēs inuenit corp⁹ pauli flexis
genibus in modū orātis erectū ita vt ipm
viuere existimaret Sed cū ipm mortuum
didiciſſet dixit. Sancta anima qđ gere-
bas in vita in morte monſtraſti. Eū autē
nō haberet vnde ſepulturū faceret: vene-
rūt duo leones ⁊ foueā parauerūt ſepulcro
qđ eo redierūt ad ſilū. ambro. refert d̄ brā
agnete qđ eius peracto martyrio cū paren-
tes eius octaua die iuxta tumulū vigila-
rēt: viderūt chorū virgīnū veſtibus fulgē-
tibus radiantē inter quas viderūt beatā
agnete ſimili veſte fulgentē ⁊ a dextris ei⁹
agnū candidiorē niue ſtante quibz illa ait
Glide ne me quaſi mortuā lugeatis: ſ;
cōgaudente meū ⁊ congratulamini. qđ cū
his omnibus lucidas ſedes accepi. Propter
quā viſionē eccleſia celebrat feſtū agnetis
ſecundo Conſtantia autē virgo filia Con-
ſtantini lepra grauiffima laborāſcū hanc
viſionē audiſſet tumultu eius adijt: ⁊ ibi
dum orationi inſiſteret obdormiuit vidit
qđ beatā Agnetē ſibi dicentē. Si in xpm
credideris cōtinuo liberaberis. Ad quā
vocē euigilāſ: perfectio ſe ſanātā inuenit. qđ
baptiſmū recipiēs ſup corp⁹ beate Agne-
tis baſilicā fecit: ⁊ ibi in virginitate pmā-
ſit. In vita ſanctarū Rufine ⁊ Scōdēpo-
nitor quaſi apparuerūt cui dā matrone
nōie Plantille. hec due ſorores fuerūt vir-
gines romane: parētibz clariffimis gen-
te. Aſterio ſcilicet ⁊ Aurelia qđ nupſerūt ar-
mentario ⁊ verino: qui accuſauerūt eas qđ
xpiane eſſent tpe valeriani imperatoris: ⁊
capte ac tradite donato p̄fecto poſt mul-
ta verba fuiſſet Rufinā p̄us cedi. qđ vidēs
ſoror clamare cepit a d̄ iudicē. Quid ē qđ
ſororem meā glorificas: ⁊ me inhonoras.
Tandē poſt multa vtrūq; illata tormen-
ta ducti fuerunt in ſilū in via Cornelia
ab vrbe roma militario decimo in fundo qđ
vocatuz buxco ibiq; ruſina capite trūca-
tur. Secūda percutitur ⁊ ea ⁊ corpora fe-
ris voranda linguūtur. Deniq; plantilla
matrona in cuius p̄edio hoc factū eſt vi-
dit eas in viſu ſedentes gemarū in thala-
mo ⁊ dicentes ſibi. Plantilla define a ſta-
gicis idolorū ⁊ crede in xpm ⁊ veni in p̄-
diū tuū ⁊ corpora noſtra ſepeli. qđ illa fecit.
Grego. in ij. dialogo. li. affirmat de ſancto

Benedicto qđ dñi moraretur apud montē
caſſinū: nocte quadā dñi per fenestrā cellu-
le conſpiceret ⁊ oraret vidit fulam lucē de
ſup cūctas noctis tenebras effuſaſſe. Su-
bito autē totus mūdus velut ſub vno ſolis
radio collectus ante oculos eius aductus
eſt. ibiq; animā germa nī epī capuanſ ad
celum deferri vidēs. Comperit autē poſtea
qđ illa hora migrāſſet a corpore. De ſanctis
Geruaſio ⁊ Prothaſio geminis fratribz
qui martyrio coronati fuerunt in ciuitate
Mediolani ſcribit ambro. in ſmone qđ le-
gitur in officio matutinali feſtiuitatis eo-
rum quaſi cū eorū corpora trecentis an-
nis ⁊ vltra latuiſſent ab eo repta ſunt mo-
do qui ſequit. Quodā nāq; qđragimali
tēpore ipi in oratione poſiti: nec aperte vi-
gilant nec integre dormiunt: apparuerūt
duo pulcherrimi iuuenes veſtibz candidis
ſimis id eſt colobio ⁊ pallio induti caligu-
lis calciati ſecū manibz extenſis orantes
qua viſione elapſa rogauit dñm vt eū lu-
dificari nō ſineret. Si p̄o aliqd viſio illa
expeteret boni. itē ⁊ appareret. Similimo-
do canente gallo orantes ſecū iuuenes ap-
paruerūt. Tertia p̄o nocte nō dormienti
ſed ſtupenti cū tertia ſibi apparuerūt per-
ſona que ſimilis paulo ap̄lo videbat ſim
qđ in pictura proſpexerat illiſq; tacentibus
ap̄lus ſibi dixit. Iſti ſunt qđ nihil terrenū
deſiderātes monita mea ſunt ſecuti. quoz
corpora i eo reperies loco in quo ſtas duo-
decim pedū altitudine terre coopertā ar-
ebam reperies: ⁊ ad caput eoz libellū in qđ
ortus eoz cōtinet ⁊ ſinis. Ita em ſepelie-
rat illa corpora. Philippus quidā xpian⁹
Conuocatis ergo vicinis coepiſcopis: ipſe
Ambroſius p̄ior terre ſoſſor acceſſit. Et
om̄ia prout dixerat ſibi Paulus, in illa vi-
ſione inuenit. Corpora p̄o ita ſunt reper-
ta ac ſi ipſa hora ibidez fuiſſent poſita.
Insuper ⁊ odor mirabilis inde ſagrabat
multa qđ ibi miracula illoz meritis coru-
ſcarūt. Et vt inq̄t Aug⁹. li. de ciuit. dei. In
illis diebz ip̄o p̄nte ⁊ impatore ac multitu-
dine gētū: cecus qđā ad corpora martyru
Geruaſij ⁊ prothoſij lumē recepit. In hac
inuentioe pax inter logobardos ⁊ romanū
imperij reformata fuit Ideo Gregorius
Papa in incroicu miſſe cantari iuſſi tunc

Loqueretur bñs pacē in plebē suā. De pa-
tre s̄o beato francisco narrat Sancer? Bo-
nauentura q̄ hora trāsitus eius minister
fratrū tūc tē poris in terra laboris augu-
stinus nōie in extremis laborās cū tā diu
perdidisset loquelā audiētibz q̄ astabāt
subito clamauit z dixit. Expecta me pater
expecta ecce iaz venio tecū. Querētibz autē
fratrībz z mīrātibz cui sic loqueret. bea-
cū frātrīscū euntē in celū se videre asseruit
Statimq; hoc dicto z ipse feliciter requie-
uit. Eadē hora ep̄o assisnati qui ad orato-
riū mīhaelis archangeli p̄e deuotiōe ac-
cesserat in monte gargano beatus franci-
scus iocūduz apparens modū se dixit re-
linquere: z ad celum cū exultatiōe trāsire.
Hanc surgens ep̄s socijs narrauit q̄ vi-
dit. Et assisnati rediēs dū p̄quisisset sollicitē
certitudinaliter p̄perit q̄ ea hora qua sibi
p̄ visionē innotuit beatus pater ex hac vi-
ta migrauit. Inuocantur z alie huiusmo-
di apparitiōes quas longū esset enarrare.
Ex quibus cogimur indubitatē tenere q̄
anima sit immortalis. ¶ Tertiuū exemplū di-
ctur exauditiōis. Quis nā nō videat z p̄
experientiā cōprehēdat quot z viri z mu-
lieres q̄ in suis necessitatibz scōz z sc̄tāz
precipue virginis immaculate matris dei
implozāt patrociniū: exaudiātur. Tacea-
mus miracula q̄ sup hoc indies eccl̄ia cla-
rescūt. Oculos t̄m cordis z corporis con-
uertamus ad sacra tēpla q̄ in dei z celozū
regine aliorūq; honore p̄ orbem cōstructa
sunt. Cur nō miremur in tantāz imagi-
nū aliarūq; rerū aspectu in q̄bus iudican-
tur q̄ hoīes in tribulatiōibz positi inter-
ueniētibz sc̄tis liberati fuerūt. Sunt in
italia eccl̄ie deuotissime virginis nomie
dedicate. Sancta maria de martiribus
apud melfitū in Apulia. Sancta maria
de casali apud Brundisū. Sc̄ta maria
de angelis apud assisū. Sancta maria de
loreto apud Rachanetū. Sancta maria
annūciata Florentie. Et alie sic vulgō no-
minate in quibus cernuntur in imaginē
bus cereis z argenteis alijsq; rebz oblatis
beneficio suscepto ab illis q̄ se virginē com-
mēdarūt. Quid ratios querimus. Quid
p̄hoz sentētiās exquirimus cū ip̄i effuge-
re nō valeamus tā varia tam lucidissima

immortalitatis animāz exēpla. ¶ Secūdū
rubiū principale fuit utrū aīe separare
trāsferantur ad aliqua loca. Et circa h̄ tri-
plex inuenitur opīnio falsa quozūdā. Pri-
ma eoz q̄ dixerūt aīas transire de corpore
in corpus ita q̄ cū separāt ab vno vnū al-
teri z postea alteri vsq; ad corpora bestia-
rū. Et hec opīnio ascribit ip̄i Platoni de
quo ita scripsit Aug⁹. li. x. de ciui. dei. c. iij.
Platonē aīas hoīm post mortē resoluti vs-
q; ad corpora bestiaz dixisse certissimū est
Sed mirādū est p̄fecto Platonē talia fu-
isse locutū. de quo Valerius i rubrica] de
studioz industria inq̄t. Plato cūcōz mor-
taliū sapiētissimus habebat. adeo q̄ si a
celo Iupiter descedisset nec elegātor: nec
beator: facundia esset vsurus. Refert ad
huc de ip̄o apuleus in li. de vita Platonis
q̄ cū aristō. pater eius ad ip̄m instruēdū
deferret ad socratē noctē p̄cedēte viderat
in quiete doctor socrates q̄ pullus odoris
z candoris eximij vocisq; sonoris ipsius vo-
labat in sinū. postmodū de sinu exiens cā-
tando volabat in celū. Cū mane vidisset
puerū sibi adductū dixit somniū cōpletū
esse. Quid plura. Ut superius cōmemo-
rauius de immortalitate aīaz copiose dis-
seruit. Quō igit ad tantā insanā deuenit
se credendus est vt circūlationē illā aīaz
posuerit nisi forte dixerimus q̄ vt nō erra-
re potuit ac sibi met cōtra dicere. Tū quic-
qd sit de eo opīniōē istā ip̄issimā expug-
nare debemus. Inq̄t em̄ Riccar. in iij. di-
xliij. q̄ cōtra illā nō t̄m est scriptura sacra:
imo oīs philosophia. Vñ. Aristot. in. i. de
aīa red arguit p̄thagoricas fabulas dicē-
tes quālibet animā quodlibet corpus pos-
se ingredi ex eo q̄ videt vnūq; corp⁹ ha-
bere specē z formā p̄p̄iā. Et ij. de aīa dicit
q̄ nō contingit animā accipere q̄libz cor-
pus q̄ vnūscuiusq; actus aptus natus ē
fieri in propria materia. Et inde est vt po-
nit Tho. i. p̄te. q. cxiij. q̄ aīa separata sua
naturali virtute non potest mouere aliq̄
corpus. Et licz corpora obediāt angelis
ad motū locale nō t̄m obediūt aīe separare
Ratio: q̄ angeli sunt s̄be sp̄iales q̄z vir-
tutes nō determinant ad aliqua corpora
z sunt naturaliter a corporibz absolute
Et ideo diuersa corpa eis obedire possunt

ad mortem. Sed cum alicuius spiritus se-
parate virtus motiva determinet natura
liter ad mouendum aliquod corpus non pote-
rit illa ipsa mouere corpus maius sed minus
Unde cum anima secundum suam naturam determinet
ad mouendum corpus cuius est forma nullus
aliud corpus sua naturali virtute potest mo-
uere. Quare merito condemnatur hi qui fal-
latissimi demonum facile credunt dum ipsi quo-
runda virores corpora obsidentes simulant
se esse animas defunctorum. Fuerunt huius
modi delusiones quod plurime diebus meis sic
scripti in li. de timore iudiciorum dei de illa qui
neapoli obsessa fuit et quod plurimos in erro-
re ducebat. dum diabolus qui loquebatur per eam fa-
tebatur esse se animam comitis Jacobi pice-
nini. Anno insuper domini. M. cccc. xl. In par-
tibus terre ydroni et terre bari multis ob-
fessi aiebant se esse animas quorunda qui diebus
illis. ex hac vita migrauerant. In urbe pre-
dicante me ibi Anno domini. M. cccc. lxxiiij
decapitatus fuit quidam indus eo quod alium
de suo genere interfecerat. post paucos pro-
prios dies puella quedam hebreia loquitur cepit nunc
in persona unius illorum nunc in personam al-
terius. Et dum ambo partes concurrerent
ad novum spectaculum aperiebant multa se-
creta domus illorum respondebantque ad inter-
rogata sicut faciebant dum viuerent hortaban-
turque suos ut se in uicem pacificaret. Dul-
tius confinxerunt mendacia pollicentes su-
per deis eternam salutem. Tandem demones illi re-
liquerunt puellam. et sic cessauit rumor exor-
tus in plebe. Secunda falsa opinio fuit aliorum
qui crediderunt animas separatas latitare in
sepulchris suorum corporum seu in locis ubi os-
sa vel cineres suorum corporum seruantur. Hoc
de christo ut scripsimus in sermone de resurre-
ctione Lazari inquit Theophilus alius cla-
mauit ut refrenaret ora gentiliu fabulan-
tium in tumultis latitare alias defunctorum
quare alta voce dixit. Lazare veni foras.
quasi aduocaret de longinquo. Hoc est igitur
opinio illa vera neque villo pacto admi-
tenda. Tertia falsa opinio est quorundam qui
dixerunt quod anima non est in locis corporalibus
sed corporalium similibus siue in requie siue
in doloribus. quod anima separata non dependet
a corporalibus. Sed huic opinioni obstat ro-
sa theologorum turba quod omnes in hanc senten-

tiam conueniunt videlicet quod anima post mortem suam
in aliquibus receptaculis. Nam ut inquit Ric-
cardus in iiij. di. xlv. Sicut angeli qui sunt
spiritus sunt in aliquibus corporalibus locis:
non circumscriptione sed diffinitione. sic et anima
separata non obstante quod sit spiritus. Et quis
anima separata non magis conueniat cum
vno loco quam cum alia ratione sue essentie cum ex
loco natura eius non dependeat. tamen propter ope-
rationes quas in loco exercere debet vel cir-
ca eam debent exerceri magis sibi conuenit
vnus locus quam alius. Ex quo duplex illi lo-
cus debet. Primus penalis. scilicet infernus. de
quo ait Seneca in tragediis. Ingens vo-
rago faucibus vastis patet. Latius pan-
dit oibus populis iter. Sunt pro in infer-
no quattuor mansiones. Prima inferior in
qua sunt anime damnate pro solo peccato mor-
tali actuali qui puniuntur pena sensus: de his
dicitur in tragediis Senecae. Ipsa morte
peior est mortis locus Secunda mansio in qua
sunt anime pro solo peccato originali damna-
te qui puniuntur in pena damni. Tercia man-
sio est in qua de lege communi purgantur anime qui decel-
serunt in charitate conferentes secum aliquid
quod purgabile. Quarta pro mansio est in
qua requiescebant anime qui decedebant cum cha-
ritate qui nihil purgabile secum portabant: vel
que portauerunt et purgati erant. hoc ante
christi aduentum dicebatur sinus abrahe. Quia
enim abraha primus ab infidelibus separauit
se: et fidei signaculum distinctionum accepit.
Ideo locus requiei qui debebat anime pro-
pter fidei charitatem formatam sinus abrahe
dictus est. Post christi pro aduentum quarta
illa mansio vacua est. quoniam aperta est ia-
nuam celi merito passionis christi: et anime de-
cedentes in charitate nihil purgabile secum
ferentes statim euolant Unde patet quod non
eundem locum intelligimus modo sinum
abrahe cum rogamus animas in illum defer-
ri cum eo qui ante christi aduentum sinus abrahe
dicebatur. Secunda locus qui debet animabus se-
paratis est locus delectabilis celum videlicet
empyreum. de quo suo loco abundante dice-
mus. Propter quod omnia ut ponit Lactan-
tius. li. iij. diuina. insti. Est inferos Teno-
stoic docuit: et sedes quodammodo priorum ab impijs
et discretis. Et illos quodammodo heras ac delecta-
biles incolere regiones. hos pro penas luere

tenebrosos locis et ceni voraginibus hor-
rendis. Et seneca in tragediis inducit the-
seum dicentem: Quisquis placide potes omni-
bus vite seruat in vacuas manus. Et in cru-
entum micis imperium regit. Animeque par-
cit longa permensus diu. Felix enim spa-
cia vel celum petit. Vel leta felix nemoris
belisq; loca. Secundum omnes poetas belisq; cam-
pi piorum apud inferos sunt: in quibus ut
ipsi dicunt bonorum sedent anime. Tercium
dubium principale fuit virtus loca faciant ad
delectationem vel penam animabus separant. Et
ad hoc ita respondit Riccardus ubi super. Quod rece-
ptacula corporalia animarum in aliquo agere
delectationem earum vel afflictionem. Celum enim
empyreum spiritus in nullo augeat animarum
beatarum delectationem essentiali in aliquo
non augeat delectationem accidentalem in quantum ille
anime locum illum plusquam alia diligit: presen-
tia autem rei dilecte aliquam causat delectationem.
Ratio autem quare illum locum pre ceteris di-
ligunt triplex est. Una quod sciunt locum illum
sibi esse deputatum a deo quem summe diligunt.
Alia quia in illo propter excessum nobilita-
tis sue nature super alia corpora expressius quam
in aliis locis resurgere tanquam in effectu di-
uinam bonitatem conspicunt. Tertia quod illius
loci sublimitas luminositas et immobilitas
sua spiritualis sublimitatem et luminositatem
et quietis perpetuitatem expressius quam quali-
tas aliorum locorum representant. Unusquisque
autem ceteris paribus plus diligit illud quod est
magis representationis sue nobilitatis. Re-
ceptacula autem damnatorum in aliquo augent eorum
afflictionem quod locum illum odium triplici de
causa. Prima quod sciunt ipsum sibi fore depu-
tatum a diuina iusticia quam odium. Alia quia
illius loci vilitas est obligationis sue ad pe-
nam perpetuam memoratiua seu representati-
ua. Tertia quod est contumacius ignis illius qui
affligitur. Ex hoc Thomas I. parte. q. lxxij. di-
cit quod locus non est penalis angelo aut ani-
me quasi afficiens alterando naturam: sed quod
si afficiens voluntatem contristando diuina ange-
lus vel anima apprehendit se esse in loco non co-
uenienti. Receptaculum autem in quo purgantur
anime in aliquo augeat earum afflictionem
non quia ipsum odiant voluntate deliberatiua
cum sint in charitate et sciunt illum sibi esse affli-
gnatum ad tempus a diuina iusticia quam dili-

gunt ad earum purgationem. Sed ipsum naturam
liberum voluntatis refugit sub ratione qua
sua obligationem ad penam spiritus temporaneam
representant et sub ratione qua ignem contem-
net quo affligimur. Quartum dubium prin-
cipale fuit virtus anime separate exeant ali-
quando de locis ad que transferuntur. Et quod
dicitur quod non ex eo quod Job vij. scribitur. Qui
descendit ad inferos non ascendit. Insuper
Augustinus in libro de cura pro mortuis agen-
da ait. Si in rebus viuendum interessent ani-
me mortuorum me pia mater nulla nocte
diceret quod me terra marique secuta est: ut
mecum viueret. Si exirent aliqui de rece-
ptaculis suis aliqui interessent rebus viu-
entium. Alij contrarium probant ex eo quod ut scri-
bitur Mach. iij. ca. in transfiguratione
saluatoris nostri Moyses apparuit cum helia.
Ob quod Augustinus li. preterito ait. ad viuos ali-
quos mitti ex mortuis. Pro hac ambigui-
tate remouenda respondet Riccardus quod aliqua
do animas exire de suis receptaculis dupliciter
potest intelligi. Vel per diuinam potentiam: vel
per naturam propriam. Primo modo de inferno et
de celo exeant aliqui anime non impetuntur: sed ad
tempus nec de lege dei sed ex aliqua speciali
causa. Sic etiam de purgatorio aliqui exe-
unt ad modicum tempus ante expletionem pe-
ne sue cuius expletionem illuc amplius
non reuertuntur. In iudicio autem omnes anime tam
existentes in celo quam in inferno erunt secundum
omnem legem diuine iusticie ad eandem iterum loca
cum suis corporibus reuersure. et in eis in per-
petuum permanfure. Per naturam propter propriam
dixerunt quidam non posse animas de suis re-
ceptaculis exire affirmantes quod anima hu-
mana nullo modo est mobilis secundum locum nec
per se nec per accidens. Et si ponatur alicui
ubi per substantiam suam nunquam mouebitur de vbi
ad vbi. Sed articulus iste excommunicatus
est a domino Stephano episcopo parisiensi. Ideo
secundum Riccardum dicendum est quod de suis rece-
ptaculis exire possent anime que vellent: nisi
prohiberetur a superiori virtute. Sed de le-
ge comuni exire prohibetur ille que sunt in
purgatorio ante expletam penitentiam. et ille qui
sunt in inferno ante iudicium. Iste propter que
sunt in celo exire nolunt usque ad tempus re-
surrectionis resurrectionis scilicet corporum suorum
nisi aliqui videant placere deo ex aliquaspe-

ali causa. Unde videt aliquibus q omnes
descenderunt de celo in obitu beate virgi-
nis Marie ppter eius reuerentia: et cum
ea iteru ascenderunt in celu. Ab Augusti-
no ergo dicitur a nime nō posse interesse re-
bus viuoꝝ p pnam natura. qz eaz ptus
nō pōt cōtraire supiori virtuti qua phibē-
tur. Ideo p hec dicta solvunt omnes pple-
ritates. Si igit nō habemus hic ciuitatē
manente. Si tam felix iocundaqz benefa-
cientibz habitatio disposita est. Si regnū
celoꝝ pacifice possidendū nobis promit-
titur cōtemnamus infima hec atqz terre-
na: et queramus q sursum sunt. vt sic pue-
nire possimus ad regionē illā opulentissi-
mam beatoꝝ: in qua deus benedictus vi-
uit et regnat in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo vigesimusquartus de cōceptio-
ne beate Marie virginis. de q varie sunt
opinionēs doctorum: licet festum ab ecclē-
sia celebretur.

Dandum erāt abyssi
et ego iam concepta erā. Sa-
pientis verba sunt ista origi-
naliter Prover. viij. ca. et in
epla hodie festiuitatis. Ob singulārē
et pcpuā reuerentiā quā totus mūdus ad
virginē glorioſissimā gerit festū conceptio-
nis eius annuatim per terraz orbem solē-
niter celebrat. Sūt eni tot innumera am-
plissimāqz beneficia meritis et intercessio-
ne illius pssime matris a deo patre ipsi
usqz filio et spiritus sancto nobis exhibita vt
merito ad eā colendā laudandā honoran-
damqz omnibus viribus obligemur. Ipsa
nos ptegit ab hoste maligno. Ipsa iratiū
deū ppter excreſcentes mortalū iniquita-
tes tepissime placat. Ipsa nomen eius in-
uocantibus pssidia liberalissime pstat. Et
non est q se abscondat a calore charitatis
et beniuolentie sue. Quā ppter vt hodie
na die conceptionis illius dignitas agno-
ſcat de ipsa in presenti sermōe quedā p pul-
chra dicemus. audientes auribus cordis
pignem bndictam dicentē pba in thema-
te posita. Flandū erant abyssi et ego iā con-
cepta eram. In qbus triplicem virginē cō-
ceptionem distinguemus.

¶ Prima dicit diuinalis.

¶ Secunda supernalis.

¶ Tertia maternalis.

¶ Deus ab eterno concepit virginē in
sua mente omnibus puris creaturis pfe-
rendam. Cap. iulū. I.

Prima virginis illiba-
te conceptio dicit diuinalis. qm
se ab eterno deus concepit illā
in sua mente. Ad qd intelligendū scire de-
bemus q ppositum cordis dicit conceptio
vnde cū quis deliberat aliquid facere di-
cere solet ita cōcepti animo. Sic deus ante
q aliquid crearet in sua volūate firma et
incomutabili pposuit creare vnā puellam
virginē sanctissimā: que esset filij sui vni-
geniti mater: spūs sancti camera: porta pa-
radisi ac celi regina. Sed hoc loco quatenus
dum est vtrū beata virgo fuit pducta an
te omnē creaturā. Nam de ipsa ecclēsia dicit
illud Eccl. xxiij. c. Ab initio et ante se-
cula creata sum. Et itē in epistola huius
solēnitatis inducit virgo dicens illud. Pro-
uer. viij. c. Dñs possedit me ab initio via-
rū suarum anteq qd faceret a principio
Ab eterno ordinata sum et ex antiqz an-
teq terra fieret. Nec dū erant abyssi et ego
iam cōcepta erā. Nec dū fontes aquarum
eraperāt. nec dū montes graui mole cōsti-
terant. Ante omnes colles ego pcuriebar.
Que verba ita sonare vident. q ipsa pduc-
ta fuerit ant pductionē quarūcūqz rerum
Et si diceret q ipsa loquit qd ad esse qd
habuit in mente diuina: non in ppio gene-
re. neq sic erimus d veritate declarati cū
fm doctrinā sancti Bonauenture in. i. di.
i. Omnia que nunc sunt queqz fuerunt a
deo pducta et pducunt vsq in finē: fuerūt
ab eterno in deo fm causatiua potentia et
fm similitudinis pssentia que tamē habēt
ex tpe actualē existentia. Elemēta itaqz
et corpa celestia angeli et hoies et cuncta q
sunt fuerūt in mente diuina anteq essent
q nō magis hoc competit virginē dignissi-
me q reliquis creaturis. Et si dicimus q
virgo fuit in ppio esse vel genere ante om-
nē creaturam tunc irridere nos possent fi-
dei et religionis nre aduersarij. cū brā vir-
go nata fuerit ex Joachīm et Anna sexta
etate mūdi q Iesum pepit eadē etate et ab

urbe condita anno septingentesimo quinquagesimo secundo. Ideo in hac pre-inductio sententia Augustini xii. li. p. 1. ubi ait. q. aliqd. d. p. us altero quatuor modis Primo eternitate. sic deus pcedit omne creaturam. Secundo origine sicut sonus pcedit cantum. Tercio tpe sic flos pcedit fructum. Quarto electione vel dignitate. sic aliqd. plegit fructum magis q. florem. Virgo igit. fuit prior omni creatura excepta natura creata sui dilectissimi filij electione siue dignitate. Sicut a simili dixit de ipso Johannes baptista. Johis. i. c. Ipse est q. post me venturus est q. an me factus est fm diuinitate. de ipso dicimus genitum non factum. fm humanitate ho du xpm cocepit pgo. Johes i. vtero matris agebat sexm melem. Quare Greg. in omel. exponit an me factus est id e. mibi patus in dignitate. Et si obijce res q. angeli sunt prestatiores et digniores hoibus cu sunt intellectuales sbe quo pgo scitissima angelica sblimitate excedere potest. Ad h. ridere possum. ex dictis sancti Bonau. in. i. di. xliij. in q. vtru deus potuit virginem facere meliore. Q. bra virgo pot. p. siderari tripliciter. Primo q. tum ad statum naturalis conditionis. et sic fuit paulominus ab angelis minorata Angelus enim fm sua essentiali naturam potior est virgine Secundo q. tum ad gram conceptionis q. da. ta est ei vt co. ciperet xpm essetq. verissima eius mater. Et q. tum a d. hoc transcendit dignitate omnium creaturar. oim hominum omniumq. angelor. Na in illo vno consensu cu dixit. Ecce ancilla dni plus meruit co. sentiendo in conceptione xpi q. oes creatur. re siue angeli siue hoies in oibus suis actibus motibus et cogitationibus. Et quidez oes quicq. meruerunt mibi plus poruerunt mereri nisi fm diuersos status gloriam felicitatis eterne. Nec autem virgo illo glorioso. p. sensu meruit p. matum oibus omnium vniuersi: extinctione fornicis: et oim g. rarum donorum et virtutum plenitudine: scep. trum regni super omnes creaturas: secunditatem in virginitate: et maternitate vniuersi filij dei: vt a dozeretur in regno celoz a do. ratione dulci pignoris. Tercio potest considerari beata virgo q. tum ad excellentiam glorificationis. q. vt ecclesia cantat. Ex-

altata est sancta dei genitrix super choros angelor. ad celestia regna. Ip. naq. fuit illud indiuiduum singulare qd. et si non in natura in gratia tamen et gloria oibus angelis est placum. Dignitas aut. gratie et merito plus dignitas gle incomparabiliter transcendit dignitate nature. Nam et hoc ad. huc seruat in demonibus i. q. bus dona nature manent integra et splendidissima. cu tñ ipi vilissimi et turpissimi abiectissimi ppter culpam habeant. magnificara q. fuit a deo tam pclare pgo illa delicatissima vt pter filium eius nulla creatura possit exequari. O femina sup. oia et ab oibus b. dicta. p. electum et dignissimum vasculum fabricatum a pmo artifice: erarium diuinor. charissima. tu. Elegit te deus et p. legi. vt in tabernaculo tuo deus et homo noue mentibus habitaret. Audeo dicere q. ppter p. ginem in mente diuina co. ceptam p. multa annor. milia anq. nascere humanum genus fuit p. seruatum in esse. Constat enim q. p. pma trasgressionem Adam et Eua non solu mortis sz annihilationis exterminium meruerunt. Et diuina ultio q. acceptione psonarum ignorat: sicut nec culpa angelica sic nec humana dimississet impune. Sz ppter p. cipua reuerentiam quam ad virginem habebat q. ea ab eterno sup. oes creaturas non vniendae deo q. creande erant dilexit p. seruati sunt p. thoplausti nec in nihilum redacti. Ro. e. q. hec puella erat in lumbis Ade fm ratio. ne seminalis: et potetia producenda puelle erat im. p. sa in p. mis parentibus donec i. ac tu educeret. De ea aut. debebat nasci Ihs q. in Ada erat solu fm corpulentam sbam. O virgine educendus et de nulla alia. Indul. sit q. deus p. mis parentibus nec eos anni. chilauit: q. sic non fuisset nata bra virgo et p. co. sequens nec Iesus siue deus carnem humanam vestisset. Ergo p. ista nobile creaturam saluauit deus p. mos pareres de p. ma transgressionem. et hoc de diluio. et Abra. am de cede regu. Isaac de ismaele. Jacob de Esau. Populu iudaicum de egypto: de manu pharaonis: de mari rubro: de potestate diuersor. regum tyr. anor. de Nabuchodoso: et captiuitate babilonica: Dauid de leone. de Golia et de Saul. Et breuiter omnes indulgentias et libera. tiones fm

etas in veteri testamento nō dubitō deū se
cisse nisi p huius amote puelle z reueren
tia quā deus ab eterno preordinauit suis
cunctis operibus preponendā.

¶ **¶** Angeli a principio cognouerūt xpm
de virgine nasciturū. Capitulum II.

Secunda cōceptio vir
ginis admirā de dicā supnalīs
conceperūt qdem illā angeli:
dum a principio sue beatitudinis cognouerūt
xpm incarnandū z ex psequēti de virgine
nasciturū. Ad qd plene intelligendū dicit
scrūs Thomas pma pte. q. lvi. q. in ange
lis est duplex cognitio. Una natural' fm
quā cognoscunt res tū p existentia suā: tū
p species innatas: z hac cognitione myste
ria grē cognoscere non possunt. qz ex pura
dei voluntate dependēt. Si cui vnus an
gelus nō potest cognoscere cogitationes al
terius ex voluntate eius dependētes: ml
to min' pōt cognoscere ea q ex sola dei vo
luntate dependēt. Est aut alia angelorū
cognitio q eos brōs facit qua vident ver
bū z res in verbo: z hac qdem visione co
gnoscut mysteria grē z qdem oia nec eqū
ter omnes: s; fm q deus eis voluerit reue
lare. ita tñ q supiores angeli pspiciunt di
uinam sapientiā cōtemplantes plura my
steria z altiora in ipa dei visioe cognoscūt
que inferioribus manifestant eos illumi
nando. Et hor etia mysteriorū: quedam
a principio sue creationis cognouerūt que
dam pō postmodū fm q eorū officiis con
gruit. Quare z mysteriū incarnationis i
generalī sumptū omnibus reuelatū est a pñ
cipio sue beatitudinis. Cuius rō est. qz h
est quoddā generale pñcipiū ad qd oīa
eorū officia ordinant. Omnes enī sunt ad
ministratori spūs in ministeriū missi pro
pter eos qui hereditatē capiūt salutis. vt
dicat ad Heb. c. ij. qd quidem sit p incar
nationis mysteriū. Unde oportuit de hoc
mysterio omnes a pñcipio cōmuniter edo
ceri. De hoc sic dicit Aug. li. v. sup Gen.
ad lram. Sic fuit incarnationis mysteriū
abscōditum a seculis in deo vt tñ innoce
sceret pñcipibus z potestatibus in celesti
bus. Loquēdo tñ de sacramento incarna
tionis qm ad speciales cōditiōes. Sic

nō oēs angeli a pñcipio de oibus sunt edo
cti. immo qdam etiā supiores angeli post
modū didicerūt. vt refert Dionysius. vij.
c. de celestie. Unde Paulus ad Ephe. iij.
c. dicebat. Vbi aut oīm scōz. i. aploz
minimo data est grā hec in gētibz euan
gelizare inuestigabiles diuinas xpi z illu
minare oēs que sit dispensatio sacramen
ti. i. redemptiōis per xpm facie q dispēsa
bilis ē gētibz sicut z iudeis. fm glo. Hi
co. de li. absconditi a seculis in deo q oīa
creauit vt innotescat pñcipibus z potesta
tibus in celestibus p ecclesiā multiformis
sapientiā dei fm pñfinitionē seculorū quā se
cit in xpo Iesu dño nro. hec ibi. Hoc loco
dicit Hiero. de lra. ¶ Angeli sancti nō co
gnouerunt ad plenū mysteriū xpi incar
nationis extendū z dilectionē vsqz ad voca
tionē gentiū: donec pñcipiū ab apostolis
fuit impletū. Quia ante habuerūt tantū
simplicē noticiā. que pōt dici abstractiua
inq̄trum est rei nō pñsentis. S; qñ fuit im
pletū habuerunt noticiā experimentale si
ue intuitiua. Sicut astrologus p motum
celi certitudinaliter cognoscit eclipsim su
turā tamen adhuc pfectius eā cognoscit:
qñ videt eā actu existentē. Alij pō dicunt
q angelis innotuit mysteriū xpi de vo: a
tione gentiū simpliciter z omni modo per
ecclesiā. i. p pñdicationē aploz qd tñ q̄tuz
ad hoc antea nullo mō cognouerāt. Quic
qd sit negare nō possumus: q a principio
sue beatitudinis vt est pñdictū reuelationem
habuerūt de xpo de p̄gine nascituro. Pu
to nāqz q post illā solennissimā victoriam
quā habuerūt de lucifero z seq̄cibus suis
dū plenā beatitud: nē obrinissent. Quia an
geloz ruentiū sedes erant vacue: benigne
rex celoz excelsus dñs suo mō oibus dixerit
¶ **¶** Astra matutina. O mee creature nobi
lissime. Gaude z exultate qm ex hoibus
saluādis iuxta vniuersalē merita vñ or
dines pñcient z implebunt ruine. Ad id
pō exequendū dū venerit plenitudo tps.
Spōsam accipia puellā vñā p̄gine z ple
nā grā in cuius vtero spū scto cooperante
incarnabit filius meus vnigenitus z dile
ctus. Sonuit hec vox cū ingēti leticia in
mentibus angeloz q p multa annoz mi
lia virginē p̄ssimā p̄stolātes: miro illā

colebant affectu. nec angelis tñ innotuit
virgo dei filiū in suo vtero gestatura Sed
in super multis patribus patriarchis atq;
prophetis quibus incarnationis mysteri-
um fuit diuinitus referatum.

¶ *¶* Beata virgo absq; infamia culpam
originale contraxit a qua fm opinionē ali-
quorū preseruata fuit. **Capitulum. III**

Certia conceptio virgi-
nis sacratissime dicitur materna/
lis qñ concepit eā mater sua. Et
qm conceptionis officiū publice fit in eccla-
scire pleriq; cupiūt. vtrū beata virgo fuit
cū peccato originali cōcepta. Et vt clare
omnia denudent tria sunt in hac parte no-
tanda. Prīmū q cōceptio potest duplici-
ter sumi Uno mō p cōmixtione seminum
in copula viri et mulieris. Alio mō p ani-
matione que fit dū anima simul creatur et
infundit a deo in corpore iam formato. Se-
cundū notandū q peccatū originale duo-
bus modis habet. scilicet formaliter et radicali-
ter. Accipiendo conceptionē pmo mō vir-
go nō habuit originale formaliter. qz ori-
ginale formaliter est in aīa et solū cuiusli-
bet peccati est aīa subiectū. vt declarat Fran-
ciscus de marone in suo. iij. Petrus de eā-
dē scilicet Tho. iij. pre. q. xvj. Sicut enī
virtus est qñitas spūalis ita et viciū. Ter-
tiū notandū q radicaliter et in causa pecca-
tū originale est i carne. Vñ doctores theo-
logi dicūt. q peccatū originale est infectio
qdam in aīa contracta ex eius vnione ad
carnē cōcupiscibiliter seminātā. vt enī ait
Franciscus de marone in suis sermonib;
Sicut corpus qd induit fordi do vestimē-
to inquinat ab eo. sic spūs rōnalis qñ in-
duit corpore infecto p cōcupiscentiā genito-
rici maculari. Et sicut in veteri testamē-
to fuit lex posita. Leuit. xij. c. q dūcunq; in-
traret domū leprosam efficeret immūda
ita aīa ex eo q intrat corpus qñ domū le-
prosam efficit immūda. Et vt inquit Pe-
trus de candia. Contrahere originale cō-
pedit hoībus ppter demeritū pmi parentis
et vniū decretum libere obligans filios
Adē ad penā vniū p crimine tali. Nec suf-
ficat solū demeritū pmi parentis ad hoc
q cōcupiscibiliter ab eo descendens cōtra-

bat peccatū originale. sed requiritur dñi
nū decretū. Sacratissima g hgo licet ex ho-
nestissimis parentibus carnē contraxerit.
tñ caro illa fuit cōcupiscibiliter propaga-
ta. Nec admittenda est illi vulgi falsa sen-
tentia q. scilicet virgo cōcepta fuerit spūs cō-
operante sine virili semine et absq; viri et
mulieris copula. Heretica est et pñciosissi-
ma opinio ista licet apparenter videatur
ad pgnis laudē accedere. sz nō eger deus
mendacio nř. Et vt refert Aug⁹ in li. de
mendacio. Mendacium maxime pñcio-
sum est qd fit in his que ad xpianā religio-
nē pñnent. Et itez idem Aug⁹. ptractas
illud apli. i. ad Thori. xv. ca. Inuocimur
falsi testes: ait. Perhorre dū est aliqd falsū
de dō dicere etiā si ad laudē ei⁹ videat pti-
nere: nō enī minori sz maiori fortasse scele-
re in deo laudat falsitas qz vituperet veri-
tas. Sic dñabiliter cū falsitate virgine
laudant q eā de spūs sancto cōceptā temere
pñdicāt. Vñ dicit ego in plerisq; locis depi-
ctas imagines Joachi et Anne sese oscu-
lo obuiantiū in ferisq; rubricā sic cōtinē-
tem. Qualiter Anna accepto osculo a suo
viro Joachīm concepit in vtero virginem
Mariā. Deliramenta sunt ista qz pgi-
ni summe displicent: quare et de peccō origi-
nali formaliter sumpto restat veritas dis-
serenda. An. scilicet dū aīa corpori suo fuit vni-
ta originalem maculā contraxit Et circa
hoc diuersimode doctores loquuntur. Ex
quo duplex est huiusmodi rei famosa opi-
nio. Prima eorū q dicunt virginē origina-
le habuisse. a quo statim p sanctificationē
fuit mūdāta. Secūda opinio modernorū
q asserūt virginē a peccato originali pser-
uatā. Prima opinio habet tria. scilicet. Firmita-
tē. rationū cōgruitatē: et impeccabilitatem
Primo habet firmitatē: qm multis scilicet de-
uotissimis clarissimiq; doctores illā docue-
rūt. Ex qbus aliquos explicabimus. In-
frascripti nāq; omnes expresse fatent hgi-
nem in originali conceptam.
Anselmus in libro Cur deus hō.
Beda in omel. sup. Diffus est
Lassiodorus.
Hugo in libro de sacramentis.
Alanus in expositiōe symboli Athanasij.
Guilhelmus altissiodorensis.

Guilhelmus cancellarius parisiensis.
Henricus de gandavo in quodlibetis.
Guilhelmus durandi i rationali diuino/
rum offi. *sq. lib. 1. cap. 2. de fide p. 1. p. 1. p. 1.*

¶ Et de ordine fratrum predicatorum.
Sanctus Thomas de aquino.
Hugo cardinalis in expositione Luce.
Albertus magnus.
Petrus de tarantasia qui fuit Innocenti
us quintus.

Jacobus de voragine.
Durandus postea epus meldensis.
Henricus generalis ordinis.
Petrus de palude.
Jacobus de lausana eps lausanensis.
Hugo de argentina.
Nicholaus treuerb.
Robertus olcorb.
Martinus qui fecit cronicas.
Vincentius qui fecit specula.

¶ De ordine minorum
Aluarius hispanus.
Johannes de ruppella.
Robertus conton.
Alexander de ales.
Bonauentura.
Ricardus de media villa.
Reginaldus archiepus rothomagensis.
Johannes rigaldi.
Nicholaus de lira.
Beltrandus de turri cardinalis.
Bartholomeus de pisis.
Giraldus oddonis in libro de figuris.

¶ De ordine heremitarum.
Egidius de roma.
Gregorius de arimino.
Bernardus oliueri.
Johannes theotonicus.
Jordanus theotonicus.
Johannes steringacii.

¶ De ordine carmelitarum.
Guido episcopus maioricensis.
Paulus de perusio.

¶ De collegio canonistarum.
Johannes theotonicus glossator decreti i
ca. pnunciandum de con. di. iij.
Bartholomeus brixienensis. Et Raimun/
dus in titulo de ferijs.
Guilhelmus durandi i speculo iudiciali.
Johes andree in ca. 2. questus de ferijs.

Guido archidiaconus in ca. firmissime. 8
confe. di. iij.

Bernardus insup virginis amator preci
pius in epla ad canonicos lugdoneses re
prehendit celebrantes festu conceptionis.
De q qda aiunt 2 forte ficte. q post morte
visus e cuidam suo discipulo in veste sul
genti in qua erat macula qdam cui indi
cauit h significare macula eius: qz tenue
rat virginem in pcto originali coceptam.
Sanctus vero Tho. 2 Bonauentura di
cunt q p festu coceptionis de virgine cele
bratu no datur intelligi q in sua coceptio
ne fuerit sancta aut q fuerit sine origina
li. Sed qz quo tpe sanctificata fuerit igno
ratur. celebrat festum sanctificationis ei
porius q coceptionis in die coceptiois ip
sius. ¶ Secunda opinio ista habz rationu
congruitate. Adducunt aut plures 2 grui
entes rationes qbus ostendit q virgo ori
ginale praxit. Et pma est qz soli xpo filio
dei ac ipius virginis benedictio conuenit im
munitas ab omni pcto. qd probat auctori
tate sanctorum. Inquit eni Gregorius li. xij
moralium. Nullus sine peccato est: nisi ille
qui in hunc mundu non venit ex peccato.
Et Hiero. in euangelio filij. pdigi. Solus
deus est in que peccatu cadere non potest.
Et Augustin in expositione psal. xxi. Xps
omnes peccatores inuenit solus sine pcto
venit. Et idem in li. de nuptijs 2 concupi
scentia. Omnes sub peccato nascimur et p
vnum solu qui sine peccato natus est libe
ramur. Et idem in Enchir. Per media
toru qui solus sine peccato natus est recon
ciliari nos oportet. Et hanc sententia idē
Augustinus refert libro pmo 2 secundo co
tra Julianu. Et li. iij. de baptismo paruul
loru. Et in li. de fide ad Petru. Et in lib.
de pfectione iusticie Et in epistola ad Op
ratum episcopu. Et in epistola ad Vale
rium. Ex qbus apparet q cu de solo chri
sto doctores affirmant q fuerit sine pecca
to 2 virgo munda fuit ab omni culpa mor
tali 2 veniali. igitur dabitur sibi culpa ori
ginalis. Secunda ratio ad hoc inuian
du est qz xps fuit vniversalis redemptor.
ergo redemit virginē. sed si nullu habuisset
peccatu non fuisset redempta. ergo aut
ipsa habuit originale aut christus no fuit

vnīuersalis redēptor. Hic Leo papa i sermone de natūitate ait. Dominus noster iesus xps mox peccatūq; destructor sicut nullū a reatu liberū reperit ita liberādis oībus venit. Et Hiero. i omelia sup Bartheū in dī. Notandū in genealogia salua. totū nullā sanctarū assumi mulierum: sed eas quas scriptura respēdit. vt q; pro peccatoribus venerat d; peccatricibus nascēs omnū peccata deleter. Et ad Romanos. iij. ca. apostolus dicit. Oēs em̄ peccauerūt et egēt gloria dei. Et. v. ca. Per vnū hominem i hūc mundū peccatū itrauit: et peccatū mors et ita in omēs homines mors p;transiuit in quo omēs peccauerunt. Tertia ratio quare videt q; virgo originalē culpā subiacuit est quia de necessitate penas illi culpe debitas incurrit. Nā et penalitares cōtrahit: et mortē cūtare nō potuit. et si ante xpm dēcessisset nō intrasset celū. Quisq; fuisset per christū ianua aperta sed cū patribus iussit ad limbū. ¶ Tercio ista opinio habet impeccabilitatem. Nō eq̄dem rei sunt habēdi nec blasphemī censendi q; de virgine sic loquuntur: cū peccatū originale culpa sit contracta non acta. p; cuius delezione ac remissione xpo filio suo omēs ingentes debemus grāas. ¶ Secunda opinio que magis innititur pietati est illo rī qui assunt virginem ab omī labe culpe originalis immunem: a qua pseruata fuit. Et vt inquit Franciscus in sermonibus suis. non obitante tali pseruatione: marer omī dici potest fuisse peccato obnoxia. Quia quādoq; aliquis defectus conuenit alicui ex sua natura: potest ei attribui. Quādoq; ille defectus ei auferatur. vt cū dicitur Omnes declinauerūt simul in uia: les facti sunt. et tū hoc de facto nunq; fuit verū. quia semp aliqui inuenti sunt boni. Sed h; dicit q; q̄tum est ex se ita esset. nisi essent diuina grā pseruari. Item d; i psal. Omīs hō mendax. ergo arguit Augusti. martyres fuerunt mendaces. Ideo dicendū q; martyres fuerunt mendaces q̄tum erat de se: nisi spiritu diuino illustrati fuissent veraces. Insup Job. iij. c. scribit. Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles. et in angelis suis reperit prauitatem. quorū primū ad beatos angelos. secundū ad malos re-

fertur vt exponit Greg. In moralibus et in boni angeli non sunt instabiles cū sint in gratia confirmati. vt patet in. ij. sententiarū. Dicit ergo istud q; q̄tum est ex se sunt instabiles: nisi essent gratia pfirmati. Sic et beata virgo q̄tum erat de se ex condicione nature erat apta nata cōtrahere peccatum originale: sed illud nō contraxit ex p;uilegio speciali. Ad quod suadendū inducuntur infra scripte rationes.

¶ Primo dicitur Priorum solutio. ¶ Secūda possibilis pseruatio. ¶ Tertia pgnis exceptio. ¶ Quarta puritatis comparatio. ¶ Quinta honoris exhibitio. ¶ Sexta gratie completio. ¶ Septima diuina reuelatio. ¶ Prima ratio d; p;trarioz solutio. Nam rationes inducunt p; pma opinione solui facile possunt. Eū dicit q; esse absq; peccato cōuenit soli xpo. ergo nō virgini. Respondeatur q; xpo cōuenit p; naturā: virgini non p; naturā sed p; grā. Et ad illud q; adducebat q; xps fuit vnīuersalis redēptor. ergo redemit virginem. ergo ab originali. Dicit q; redemit eā ab originali pseruando. Si q; q; q̄reret quō xps potuit pgi nem redimere pseruando q; nōdū erat incarnatus: cū aīa virginis corpōri suo unita fuit. Respondere possum: q; bñficia in carnatiōis xpi cōmunicata sunt nō solum p̄sentibus et futuris: sed etiā p̄teritis. Nā ipse caput est oīm electoz. et patrū patrū charū et pphetarū veteris testamenti vt docet Alexander in. iij. summe. q; anteq; xps incarnaretur ex eo q; ipm fide incarnandū cognoscebant atq; credebant diligebatq; Iesum: meruerūt fieri membra eius q; licet nōdū esset homo in re erat tū homo et deus incarnandus in spe. cuius grā mltā illius beneficia fuerunt p̄stata. Sic et in pposito eius deus p̄legisset virginē sui filij futurā matrem: merito ipsius filij incarnādi a contagione culpe originalis voluit pseruare. Ad tertiā vero rationē qua dicebatur q; pgo de necessitate incurrit penas originali debitas. Respondemus q; penas illas incurrit de necessitate nature que q̄tum in se erat corumpere habebat per se: nam virginis nisi fuisset ab originali p̄ter

uata. Et sicut circūcisio vlt' baptisimus pe-
nalitates cōpantur. Nam illi quib' p cir-
cūcisionē originalis culpa remittebatur et il-
liqui b' p baptisimū nūc dimittit' a penali-
tate nō liberant'. Et sancti patres q' sine
aliquo peccō decidebāt trahent' ad limbū
Ita licet beatissima virgo preservationem
hanc habuisset. nihilominus penalitati b'
et mort' iuste obligata fuit. Nam vt ar ver-
bis sancti Tho. ii. q. xxiij. art. i. in re-
sponsione ad iij argu. Beata virgo sanctifica-
ta fuit et nos addimus pseruata a pecca-
to originali quātū ad maculā psonalē: nō
enī fuit liberata a reatu quo totū natura te-
nebat' obnoxia. ¶ Secunda ratio q' pbat
virginis imunitas ab originali culpa dī-
citur possib' pseruatio. Potuit nāq' deus
illā sic pseruare: si potuit debuit: cū pte-
gisset eā suā immaculatā et dilectissimā spon-
sam. Quare Franciscus de marone i suo
tertio sic scribit. Quāto aliqd agens ē per-
fectius tāto citius pōt suū effectū induce-
re i passum. deus aut' est agēs pfectissimū
Sed agens naturale effectū suū inducit i
p'mo instanti. sic patet q' generatio lucis a
sōle fit i instanti. Insuper qn' aliq' potētia pōt
in duas opatiōes oppositas. si in p'mo in-
stanti pōt in illā ad quā minus inclinatur
multo fortius in illā ad quā magis incli-
natur. Sed potētia volūtaria pōt in dile-
ctionē et odiū. et deus maxime inclinatur ad dī-
ligendū. Sed in p'mo instanti potuit virgi-
nem odire. ergo multo fortius potuit ipsā
diligere. et hoc pseruando ne in fieretur
originali culpa. Adhuc legislator qui pōt
legem condere potest in legem dispensare:
et illam destruere. Sed decreto diuino ac-
tualis culpā p'morū parentum factum
est vt omnes ab eo concupiscibiliter descē-
dentes nascerentur filij ire. ergo eodem de-
creto potuit cū virgine dispensari vt p nul-
lo instanti fuerit filia ire. Sicut enī potuit
deus si originale contraxit in prima san-
ctificatione illam mundare: ita eque potuit
se simul et semel eam sanctificando pser-
uare. Sed reuera non dubiū q' multa pos-
sit facere deus et mltioplura q' intellectus
intelligere. nihilominus nō nisi ex pietate
et singulari deuotione: cogimur acceptare
m. sicut facere potuit et virgi-

nem Ade filiā a peccato pseruasse. ¶ Ter-
tia ratio ad ostendendā virginis mundi-
ciam qd originali culpa dicitur exceptua-
tio. Sicut enī recipit a generalitate mulie-
rū qstū ad cōceptū et partū. q' vt scribitur
Genesis. ii. c. Et dictū fuit Eue. In dolo-
re paries filios. qd et ad omēs alias mulie-
res spectare cognoscimus. pgo in cōceptu
sine rubore et peperit sine dolore. Ita etiā
excludit sine generalitate mulierū et virorū
qstū ad neq'tiam peccati. Vbi Aug'. in
li. de correptione et g'ra inquit. Eū de peccatis
agit nullā de matre dñi volo facere qstio-
ne q' excepta si oēs sancti et scē interrogā-
rentur si peccatū haberent. qd aliud dicerēt
nisi qd Joh. ait. Si diceremus quia pec-
catū nō habemus ipi nos seducimur et ve-
ritas in nobis non est. Et q' dī q' oēs pec-
cauerunt: respondet q' duplex est vniuer-
salitas. Vna politica. alia logica. In vni-
uersali logica vna p'cula ris interit: in vni-
uersali politica. Vniuersali aut' politice nō con-
tradiciunt ab ipa distrabentes vna vlt' plu-
res p'culares. vt dicendo oēs de ista ciui-
tate sunt sani. omnes currunt ad spectacu-
la. tamen aliq' sunt infirmi aliqui i domo.
Et sic Hatch. ii. dicitur. Exibat ad Jo-
hannē hierosolyma et omnis iudea et omnis
regio circa iordanē. ¶ Quarta rō faciens
ad confirmandā opinionē istā dī purita-
tis compatio. Debuit qdem virginis pu-
ritas superexcedere puritatē quācumq'
aliarū creaturarū et angelorū et hoim. Vbi
de Ansel. li. de cōceptu virginali inq' De-
cuit vt illius hois cōceptio de matre puris-
sima fieret que ea puritate niteret: qua sō
deo maior nequit intelligi cui deus pater
vnicū filiū suū sibi equalem de cord. suo
genitū ita vire disposuit vt esset vn' idē
q' dei et p'ginis filius. Sanctus Thomas
in. i. s'niarum. di. xliij. art. iij. in responsiōe
ad tertiū argu. dicit Puritas intendit per
recessum a p'cto. In rebus aut' creatis nō
purus eo qd est sine cōtagione peccati. qua-
lis fuit puritas b'te virginis q' a peccō origi-
nali et actuali immunis fuit. Si g' b'ta vir-
go peccatū originale contraxisset tunc pu-
ritas eius non excellisset puritatē a'iorū.
Nam angelus creatus fuit sine aliq' labe
peccati. Sic et anima p'mi hominis et mulieris

Quinta rō p hac opīone dicit bono /
ris exhibitio. Debet utiqz filius honorare
matrē qm potest. qm vt inquit Hiero.
Parētibz nemo pōt reddere qd tenetur.
S; xp̄us ponit honorare matrē illā pfer
uādo ab originali culpa. igit debuit tra fa
cere. Sexta ratio dicitur gratie completio
Fuit equidē in virgine tanta grē plenitudo
q̄staz capere potuit aliqua pulcra crea
tura. Ideo angelus eā dixit plenā gratia.
Luce. i. ca. Et Hiero. in smone ad Pau
lū z Eustochiū inquit. Ceteris p partes p
statut. Marie pō totā se refudit grē plenitudo
Quare pro nullo instanti defecit illi
gratia. qd tamen non fuisset si ad modicū
originalis culpa habitasset in anima ei.
Item vt inquit Franciscus. Ip̄a fuit vir
go virginū. Si cōtra pisset originale virgi
nitas eius fuisset diminuta. Nā p̄gnitas
angelorum que spūalis est d qua Hiero.
dicit. Semp est angelis cognata virgini
tas est maior virginitate corporali. Et iō
si fuisset virginitas anime Marie p ori
ginale corrupta nō esset par cū virginitate
angelica Septima rō d; diuina reuelatio
Lept nāqz celebrari festū cōceptionis vir
ginis Marie reuelatione dei. Nā vt scri
bit Anselmus cantuariensis. dū quidam
venerabilis abbas remēsis cenobiū Hel
sinus noīe missus fuisset a Guilelmo an
gloꝝ rege in Daciā dū pactis q̄ sibi com
missa fuerāt. ad angliā redire cupet ingres
sus est mare vbi postq̄ p spaciū pspere na
uigauit. vt solet esse. tempestas valida ce
pit nauigātes terrere. Fatigatis igit nau
tis necvltra valētibz se iuuare: remis fra
ctis. funibus ruptis: cadentibz velis. spes
salutis amittit. z nihil sibi nisi subuersio /
nis iudiciū expectat. Tūc essent d; corpo
rū salute desperati curā solūmodo aīmar
creatori suo magnis clamoribus cōmen
darēt. z beatā genitricē dei Mariā ma
trē miserorū in suū auxiliū inuocarēt: p̄sp
ciunt quendā venerāde habitudinis virū
pontificali insula decoratū stantem proxi
mum nauis. Qui aduocās ad se abbatem
Helsinū his p̄bis alloquit cepit. Quid pe
riculū maris euadere. Quid in patriā tuā
san? redire. Tūc cū fletu id solū desidera
re dixisset. Tūc ille ait. Scias me a domi

na mea dei genitrice ad te missū vt si meis
dictis obtemperare volueris saluus cū cō
mutātibz ad portū deuenies. Spopōdit
ille se facturū oīa. Tūc vir ille. p̄mitte mi
hi q̄ diē cōceptionis matris xp̄i solēnter ce
lebrabis z celebrandū p̄dicabis. At Hel
sinus. Et quo inq̄r diē festū illuderit mi
hi celebrandū Sexto ait ydus decembris
vteri s; officio natiuitatis. excepto q̄ no
men natiuitatis mutabis in nomen cōce
ptionis. His dictis ille disparuit. Et sedit
ea tēpestare abbas cū reliqz applicuit ad
littus. Et q̄ viderat q̄bus ponit notifica
uit. Staret in remensi cenobio ip̄m fe
stū celebrari. Sic paulatim excrecere ce
pit deuotio xp̄iana ad cōceptionē virgi
nis excolendā: q̄ tū tēporibz istis vt appa
ret vbiqz terraz ab oībz p̄conizat. Dēs
clerici oēs religiosi de cōcepta p̄gine festi
ue officiū dicit. At z Sixtus q̄ritus pōt
fex maxim? p suas lras ad p̄petuā rei me
moriā statuit vt p corā octauā hui? conce
ptionis officiū p̄tendat. cōcedens eandē in
dulgentiā oībz q̄ mille z hortis canon
cis adesse curauerint q̄ pcedit p festo z oc
taua corporis xp̄i. Planū iam est q̄ hec op
nō secunda indies roborat z pficit z ma
gis vidē fore cōsona pietati. Et fm senten
tiā Hosti. alioꝝqz doctoꝝ. Qñ sunt diuer
sa iura z opiniones nō d; deū nec d; bonos
mores. humanior sentētia est p̄ferenda ce
teris paribz extra de trans. ac ca. fi. vbi glo.
sup p̄bo hūaniorē. P̄niores inq̄r eē de
bemus ad absolueudū q̄ ad condemnan
dū. vt i. c. ex lris. de p̄ba. z ff. de accu. z obli
l. arrianis. Nec tñ vt ex dictis colligi po
test festū cōceptionis referē ad transfusio
nem seminis de q̄ fuit formatū corpus p̄gine
q̄ d; p̄ma cōceptio hoīs. qz licet fuerit sine
peccato parentū p̄gine fuit tñ cū feditate
z deordinatiōe nature. vt refert dñs Bel
trandus cardinalis in expositione eplē se
pte ferie quattuor tempoz de aduētū. S;
festū illud ordinatū ad secundā cōceptionē
fm quā p̄go fuit cōcepta z in esse natura
li humano z in esse spiritali gratiofo. i. in
animatiōe illius b̄dicti corporis q̄ fuit diu
post p̄mam conceptionem forsan octogesi
mo die. Nam dicit q̄ corpus masculi ani
matur quādragesimo die. Famine p̄o oc

rogelimo. Et hoc modo si fuit de peccato originali preservata. de ista cōceptione se-
cūdo mō sumpra facimus ad hūmānā lau-
dem festū referētes gratias oīpotēti deo q̄
aduocatā nostrā tanto pūlegio decorauit
Si autē peccatū originale contraxit a quo
tū p sanctificationē mundata anteq̄ nata
hic festū sub nōie conceptionis: ad ipam
sanctificationē refertur. Et p̄o tam sinez
dicēdi faciam⁹ conemur virginē affectiōe
singularissima ⁊ reuerentiā qua possum⁹
prosequi vt sic mereamur ipā interueniē-
te sui filiū gratiā acquirere ⁊ gloriā celestē
tandē letāter ingredi. Amen.
Sermo XXV. de sancta nobili ⁊ digna na-
tuitate virginis gloriose.

Epredietur virga de
radice iesse: ⁊ flos de radice
eius ascēdet. Esaiē prophe-
te verba sunt ista. c. xi. Dum
recolitur memoria natiuitatis hūmānis glo-
riose debet humana mēs i magnā letitiā
p̄silire. Nā ecclia legit s̄monē sancti Bu-
gustini sic dicētis: Adest nobis dilectissī-
mi opatus dies beate ac venerabilis sem-
per virginis Marie. Ideo cū sūma exul-
tatiōe gaudeat terra nostra tante virginis
illustrata natali. Hec em̄ ē flos cāpt de q̄
ortū est p̄ciosus hūmāni cōualtū: p̄ cuius par-
tum natura mutat p̄boplausoz quo de-
lerur ⁊ culpa. Et in antiphona dicit Lum-
inocūditate natiuitatē beate Marie cele-
brem⁹: vt ipā p nobis intercedat ad dūm
iesum xpm. Propterea vt ad natiuitatē hū-
māni p̄sona extollēda incitemur in hoc ser-
mone de ipā nascēte virgine verba facie-
mus q̄ designatur nōie virge ab Esaiā p̄-
pheta in p̄bis assumptis p̄thematē Pre-
dixitq̄ h̄p̄e: Esaias h̄ginē ex p̄genie dauid
ortū dā designatā nōie virge q̄ fuit rectis-
sima sine aliqua curuatiōe ad inaniā bo-
nā ⁊ transitoria mūdi. fuit etiā plenissima
q̄ in ea fuit oīne solū sanctorū sermonū ⁊
oēs fructus sanctarū operationū: ⁊ oīs flos
sanctarū virtutū. Quinimo ex ipā prodijt
flos flos ⁊ fructus fructū b̄ndict⁹ Iesus
filius eius ⁊ dei. Et q̄ dec p̄phetia sit detā-
re t̄p̄o patet p̄ trāslatiōe chaldaicā q̄ in
hoc loco sic habet. Exurgat rex d̄ filijs ysai

⁊ messias de filijs filioz eius. Igit de ipsa
nascente virgine tria mysteria p̄plemur
¶ Primū scitatis. Fuit ista natiui-
¶ Scōm nobilitatis. tas sancta nobi-
¶ Tertiū dignitatis. lis ⁊ digna.
¶ Q̄ beata virgo fuit in vtero sanctificata:
ex qua sanctificatiōe s̄omes in ea nullum
actū habuit et ab oīni peccato p̄seruata.
Capitulū. I.

Primo cōtemplemur
virginis nascentis sanctitatē
Fuit nāq̄ ante sancta q̄ ex vte-
ro nata. Et licet hoc nō tradat in scriptu-
ra sacra ep̄ssē verūm vt dicit sc̄us Tho-
m̄. p̄re. q. xlvij. Rationabiliter id credim⁹
qm̄ illa q̄ genuit vnigenitū a patre plenū
gracie ⁊ veritatis. p̄re oīnibus alijs maio-
ra gracie pūlegia debuit accipere. Inue-
nimus autē q̄busdā alijs h̄ fuisse cōcessum
vt in vtero sanctificerent q̄ ⁊ virgini nō fuit
negatū. Dicitū nāq̄ fuit. Hieremie h̄c pa-
ter eiusdē. i. e. Anteq̄ exires de vulua san-
ctificauit te. Et de iohāne baptista dixit an-
gelus. Lu. i. ca. Spiritus cōs replebit ad-
huc ex vtero matris sue. Sed in hoc loco
tres difficultates se offerūt.
¶ Prima verū beata virgo fuit sanctifica-
ta ante animatiōē.
¶ Secda vtr̄ fuit mūdāta ab infectione fo-
mitis.
¶ Tertia vtrū per sanctificationē in vtero
fuit preservata ab oīni peccato.
¶ Pro p̄me difficultatis declaratione re-
spōdet sanctus Tho. vbi supra. q̄ sanctifi-
catio de qua loq̄mur nō est nisi emūdatiō
ab originali peccato. Sanctitas em̄ ē per-
fecta mūditiā. vt dicit Dio. xij. c. de diui-
nis no. culpa autē nō potest emundari nisi
p̄ gratiā cuius subiectū ē sola creatura ra-
tionalis. Et ideo ante infusiōē aīme ra-
tionalis beata virgo sanctificata non fuit.
Et hoc figuratū fuit p̄ sanctificationē ta-
bernaculi Exo. vii. c. de quo dicit. Postq̄
cicta p̄fecta sunt operuit nubes taberna-
culū testimoniū ⁊ gl̄ia d̄ni impleuit illud.
Tabernaculū virginē sanctificat. de qua
d̄ in ps̄. Sanctificauit tabernaculū suū al-
tissimū. q̄ sanctificata fuit postq̄ cūra ei⁹
p̄fecta sunt. i. corp⁹ ⁊ aīa: vel in ipā aiatiōe

si fuerit ab originali preservata. vel statim
post ipsam animationē si originale cōtra/
xit Et si obijceret q alij scificati sunt ante
animationē. ergo et virgo. Nam Hiero/
mie dictū fuit. Priusq te formare in vte/
to noui te. Non autē in fundis aia ante cor/
poris formationē. Sicut etiā de iohāne ba/
ptista dicit Ambro. super Lucā. q nondū
inerat ei spiritus vite: et iam inerat ei spi/
ritus gratie. Ad hoc respōdet sc̄us Tho/
mas. q oīs dicit ante formationē in vtero
Hieremīā nouisse notitiā predestinatiōis
sed sanctificasse se dicit eū nō ante forma/
tionē. sed anteq̄ erit de ventre. De bea/
tū in super iohāne baptista nō est intelligē
dū q spūs vite dicit aia viuificās: sed s̄m
q spūs dicit aer exterius respirat. vlt pōt
dici q nō dū inerat ei spūs vite. i. aia q̄tū
ad manifestas et cōpletas operatiōes ipi.
¶ Scda difficultas erat an beata virgo
mū data fuit ab infectiōe fomitis. Et ad h
inuestigādū seq̄mur sanctū Tho. q ait. q
circa hoc sunt diuerse opinionēs. Quidā
enī dixerūt q in ipsa sanctificatiōe beate v/
ginis q fuit sanctificata i vtero totalit fuit
ei fomes subtractus. Quidā pō dicunt q
remanſit fomes q̄tū ad hoc q facit diffi/
cultatē ad bonū: sublatuſ enī fuit q̄tū ad
hoc q facit p̄nitatē ad malū. Alij pō tenēt
q sublatuſ fuit fomes q̄tū p̄tinet ad cor/
ruptionē p̄sone p̄out impellit ad malū et
difficultatē facit ad bonū. Remāſit enī in
q̄tū p̄tinet ad corruptionē nature. put
.i. est causa traducēdi originale peccatū in
prolē. Nōnulli pō affirmāt q in p̄ma san/
ctificatiōe remāſit fomes s̄m essentiā: sed
ligatus fuit in ipsa autē conceptiōe filij dei
fuit totaliter ſblatus. Ad horū autē intelle
ctū oportet cōsiderare q̄ fomes nichil est
aliud q̄ inordinata cōcupiscētia sensua/
lis a p̄p̄tus habitualis in q̄ actuali scō/
cupiscētia sensualitatis esse inordinata in
q̄tū repugnat ratiōi. qd qdē fit in q̄tū
inclinat ad malū vel difficultatē facit ad
bonū. Et adeo ad ipsam rationē fomitis p̄
tinet q̄ inclinat ad malū vel difficultatē
faciat in bono. Un̄ ponere q̄ remāſit fo/
mes in beata virgine nō inclinās ad ma/
lum est ponere duo opōſita simul. Simi/
liter nō ē intelligibile q̄ remāſit fomes in
q̄tū p̄tinet ad corruptionē nature nō
in q̄tū p̄tinet ad corruptionē p̄sone. Re/
stat q̄ vt dicamus: q̄ vel totaliter fomes
fuerit ab ea sublatuſ p̄ p̄mā sanctificatiō/
nē vel q̄ fuerit ligatus. Posset enī q̄s dice/
re q̄ totaliter fomes fuit ſblatus hoc mo/
do. q̄ concessum fuit aie beate virginis ex
abū dātia gratie descēdētis in ipsam vt ta/
lis esset dispositiō vīrium aie q̄ inferiores
vīres nūq̄ mouerētur sine arbitrio ratio/
nis. sicut dictū est fuisse in xp̄o quē constat
peccati fomitem nō habuisse. Et sicut fuit i
Adā an̄ peccatū p̄ originale iusticiā itaq̄
q̄tū ad hoc gratia sc̄ificatiōis in virgi/
ne habuit vim originālis iusticie. Et q̄
uis hec positiō ad dignitatē virginis ma/
tris p̄tinerē videbat. derogat enī in aliquo
dignitati xp̄i absq̄ cuius p̄tute nullus a
p̄ma damnatiōe liberatus est: quīs per
fidē xp̄i aliqui ante ei⁹ incarnationē sint
s̄m sp̄m ab illa dānatiōe liberati: tñ q̄ s̄m
carnē aliq̄s ab illa damnatiōe liberet nō vt
describi debuisse nisi p̄ incarnationē ei⁹ i
qua primo debuit immunitas damnatio/
nis apparere. Et ideo sicut ante immortali/
tatē carnis xp̄i resurgētis nullus adept⁹
fuit carnis immortalitātē. Ita incōueniens
etiā videt dicere q̄ ante carnē xp̄i in q̄ nul/
lum fuit peccatū caro virginis matris ei⁹
vel cuiuscūq̄ alterius fuit absq̄ fomite q̄
dicit lex carnis siue mēbroz. Ideo melius
videt dicēdū q̄ p̄ sanctificatiōē in vtero
fuerit ſblatus virgini fomes s̄m essentiā
sed remāſit ligatus: nō qdē per actū rōis
sue sicut in viris sanctis: qz nō statim ha/
buit vsum lib̄i arbitrij adhuc in ventre
matris existēs: hoc enī speciale p̄uilegium
fuit xp̄i sed p̄ gratiā abū dantē quā in san/
ctificatiōe acceperat etnā p̄fectius p̄ diu/
nā p̄uidentia/sensualitatē eius ab omni mo/
tu inordinato phibentē Postmodū p̄o in
ipsa cōceptione carnis xp̄i in qua p̄mo de/
buit refulgere peccati immunitas credēdū
est q̄ ex prole redū dauerit in matrē totali/
ter a fomite subtracto Et hoc significatur
Ezechielis p̄liq̄. c. vbi dicit. Ecce glia dei
israel ingrediebat p̄ viā orientāle id est per
beatū virgine. et terra. i. caro sp̄us virgi/
nis splendebat a maiestate eius. i. p̄i. Si

fomes

aut instaret alijs qd opus f. ad Lho. xij. ca. aut. Unus in infirmitate pficiat. et loq-
tur de infirmitate somitis fm qua patie-
bat stimulu carnis. Sed nihil qd periret
ad pfectione virtutis fuit beate f. gini f.
trahedu. f. neqz fomes. Rñdē qd infirmi-
tas carnis ad fomite ptinēs ē qd ē in scitis
viris pfecte pntis occasio nō tñ causa si-
ne qua pfectio haberi non possit. Sufficit
aut in beata virgine ponere pfectā virtu-
tē et abundantā gratie. Nec in ea oportet
ponere oēm occasione pfectionis. ¶ Ter-
cia difficultas amonēda erat nū p sancti-
ficationē in vtero fuit virgo pseruata ab
oīm pctō actuali. Et de h sic loqur scrūs
Lho. q illos quos deus ad aliquid elegit
ita pparat et disponit vt ad id ad qd eligi-
tur iuueniatur idonei. Beata igit virgo
fuit electa diuinitus vt esset mater dei. Et
ideo nō est dubitādū. qd deus p suā grām
eam ad hoc idoneā reddidit. fm q ange-
lus ad eā dixit. Inuenisti gratiā apd dñm
Ecce virgo cōcipies zē. Nō aut fuisse ido-
nea mater dei si peccasset aliquid. tñ qd ho-
nor parentū redūdar in prole. Scdm illd
Prouer. xvj Gloria filioz patres eorum.
Unde etiā p oppositiū ignominia maris
ad filiū redūdaslet. Tum etiā qz singula-
rē affinitatē habuit ad fpm q ab ea carnē
accepit. Tum qz singulari modo dei fili-
q est dei sapiētia in ipsa habita uit: nō solū
in aīa: sed etiā in corpore siue vtero. Dicit
aut Sap. i. In malitiosā animā nō intra-
bit sapiētia. nec habitabit in corpore subdi-
ro peccatis. Et ideo simpliciter faciēdum
est q beata virgo nullū actuale peccatū cō-
miserit nec mortale nec veniale. vt impleat
qd dicit Can. iij. e. Tota pulchra es amica
mea et macula nō est in te.

¶ De nobilitate virginis gloriose descri-
pra ab euāgelista Mattheo. et concordia
Mathei et Lucē in huius descriptione.
Capitulum. II.

Secūdo cōtemplemur
virginis nascētis nobilitatem.
Ipsa qdpe fuit nobilitus indiui-
dūi oīibz in diuiduis q in humana na-
tura fuerit aut ponerit generari. Et qd
de Mathe. pmo. c. describit eā natā de qe

tuordecim patriarchis: de quatuordecim
regibus: et de quatuordecim ducibus. Et
quo cū ipsa sit vera mater xpi: et xps sit ei-
verus filius: oīs nobilitas xpi fm carnē
ortū habuit a p. gine bñdicta. Et cū ipse sit
vltimus rex: vltimus dux: vltimus patri-
archa populi iudaici: hoc totū habuit a p.
gine benedicta. Quia igit oēs pclaritas et
ingenuitates: pfecturas: dignitates et no-
bilitates que possent esse in aliquo indiui-
duo humano fm ordinē sanguinis descri-
būt euāgeliste i hac puella: Oportet nos
eorū testimonio eā pferre oībz pncipibz
et principissis. Regibus et reginis. Impe-
ratoribus et imperatricibus et oībz pote-
statibus tribus et linguis. Ecclesia pō scā
dei oīa ista cōsiderās in officijs ita illā ex-
tollit. Natiuitas inquit gloriose virginis
Marie ex semine abrae ortae tribu iu-
da clara ex stirpe david. Et iterū. Regali
ex p. genie Maria exorta refulget. Sed
hic tria oriūtur dubia declarāda.

¶ Prīmū vtrū Matheus potuit genea-
logiā xpi describere.

¶ Scdm vtrū ex descriptione huiusmodi
genealogie nobilitas v. g. nis demonstret.

¶ Tertiū vtrū eadē sit descriptio genea-
logie xpi facta p Matheū que t. p. Lucā

¶ Ad primū dubiū posset qd arguere q
Matheus nequiterit describere genea-
logiā xpi et sui virginis matris. Primo qz
Esa. liij. c. dicit. Generationē eius qd enar-
rabit. Insup vt ex Iosephi dictis colligi-
mus in xvj antiquitatū libro. Et Beda il-
lud refert i sua cronica. Cū oēs generatio-
nes hebreoz in archinis tēpli secretionibz
seruarentur. Herodes alienigena omnes
fuisse incendi: vt sic sua ignobilitas iudeis
minus pemptibilis esset. Quomodo igit
tur Matheus elapsis iam annis femine
quadraginta deletionē huiusmodi libro-
rum euāgeliz scribens potuit hanc ge-
nealogiam agnoscere. Ad quod responde-
mus et primo ad illud Esa. cū Hierony-
mo in omelia sic dicente. In Esaia legi-
mus. Generationem eius quis enarrabit
Non ergo putemus euāgelistam p. p. phe-
re esse contrarium. vt qd ille impossibile vi-
xerit a statu: hic narrare incipiat: quia ibi de
generatione diuinitatis: hic de incarnationis

est dictū. Verūm cōtra istā respōsionē ple-
riq; inducūt sententiā Leonis pape in ser-
mone de natiuitate xpi vbi ait. In dño no-
stro Iesu xpo nō solū ad diuinā s; huma-
nā spectat naturā qđ dictū est p pphetam
Generatiōe eius qđ enarrabit. Igit nec
generatiō tēporalis xpi fm carnē est expli-
cabilis. Ad hoc respōdemus ex doctrina
sancti Tho. iij. parte. q. xxi. q. verba ista
intelligūt de modo incarnatiōis q̄ ineffabi-
lis est qđ ex verbis sequētib; ipsius Leo-
nis pape cōcluditur. Inq̄t em. Etiamq;
em naturā in vnā conuenisse psonā: nisi si-
des credas qđ nō explicat. Ad aliud pō
qđ obiectū est de cōbustione libror; in q̄b;
descripta erat origo nobilis iudeor; respō-
det Rico. de lira sup. Mathe. q. Mathe-
us habuit p reuelatiōē qđ nō habuit per
scripturā. Unde apli z euāgeliste nō mi-
nus fuerūt illuminati: imo magis de myste-
rijs christi q; patriarche z antiqui pphē
res. Quidā enī dicunt q nō oēs illi libri con-
busti fuerūt cū z domi cōsuarētur a mule-
tā z aliqui memorie mādauerāt que d
huiusmodi nobilitate didicerāt a paui-
s. Nā z si Esdras scriba: vt Isidorus nar-
rat in vi. ethimolo. li. incensam legē a chal-
deis dū iudei regressi fuissent in bethlēm di-
uino afflatus spū reparauit cūctasq; legis
ac pphetaz volumina q̄ fuerūt a genibus
corrupta correxer. Et magis potuit mat-
theus xpi generatiōē retexere: q; spm̄san-
tū cū alijs ap̄to in linguis igneis descen-
dentē accepit. Ad scdm dubiū rñdet Ri-
colaus d. lira. q. Quis ioseph nō fuerit pa-
ter Iesu: m̄ beatissima vīrgo z ioseph fue-
rūt ex ea dē tribu: q; mulier nō poterat nu-
bere cū viro alterius tribus qñ ad ipam p-
tinebat hereditas paterna. vt patz Rume.
xxxvi. Beata autē vīrgo Maria fuit vni-
ta Joachīm patri suo z ideo cogebat ex le-
ge viro sue tribus nubere. ppter hoc etiam
fuit cū ioseph i bethlēm ciuitatē Dauid vt
pfitere cū eo. vt scribit Lu. ij. c. ¶ Tertiū
dubiū fuit verū sit eadē descriptio xpi scđā
p Matthe. q; per Lucā. Et videt q; sit di-
uersa. Nā Matthe. dicit q; Jacob genuit
Ioseph virū Marie. Lucas autē dicit Jo-
seph esse filiū Heli. vt patz. iij. c. Ad h re-
spōdet Aug. li. de cōsensu euāgelistarū

dicto. Tres cause occurrūt quāri aliquā
euāgelista secutus est. Aut em vnus euā-
gelista patrē Ioseph a quo genitus est no-
minauit. Alter pō vel auum maternū vt
aliquē de cognatis maiorib; posuit. Aut
vnus erat Ioseph naturalis patrē. Alter
eū optauerat: aut more iudeor; cum sine fi-
lijs vnus decessisset eius vxorē ppinquus
accipies filiū. quē genuit ppinquo mortuo
deputauit qđ est quoddā genus ad optio-
nis legalis. Et hec vltima causa ē verior
fm sancti Tho. iij. parte. q. xxi. quā etiam
Hiero. sup. Mathe. ponit. Et Eusebius
cesariensis in ecclesiastica histo. ab affrica
no historiographo traditū asserit. Dicunt
em q; mathan z mathar diuersis tēporib;
de vna ea dēq; vxore Esta nōie filios pro-
crearūt de mathan nat⁹ est Jacob. de ma-
thar Heli. ita q; Heli z iacob fuerūt fra-
tres vterini. S; de duob; fratribus a pa-
uid diuersimode descenditib; Heli autē
accepta vxore mortuus ē sine semine. et tō
Jacob frater ei⁹ accepit vxorē fratris sui:
vt ei suscitaret semen: z genuit Ioseph: ita
q; Ioseph fuit filius naturalis ipsi⁹ Jacob
Et sic accepit eū in genealogia Matthe.
Et fuit filius legalis leui: z sic accepit eū
Lu. Nā filius q; modo dicto nascebat fm
naturā erat filius generatiōis: fm autē leges
erat filius defuncti. Idē etiā dicit Iohes
Damasenus li. iij. c. vi. Quare nō ē im-
rādū si aliter xpi genealogiā scribit Mat-
theus q; Lucas cū vterq; pferat veritatē
Nā z si multa nōia vel alia dicat Lucas
q; tacet Matthe⁹ illud est fm Bugu. de
cōsensu euāgelistar; q; Mattheus i xpo
regiā instituerat insinuare psonā. Lucas
āt sacerdotale. Et quo matheus explicat
illos q; regiā corona fuerūt decorati. Lu.
alios q; bus dignitas sacerdotalis fuit con-
cessa. Mattheus posuit carnales patres.
Lucas posuit patres spintuales. Iustos
viros qui dicūtur patres ppter similitudi-
nē honestatis. Mattheus describit gene-
alogiā xpi descēdendo a Dauid z Abrahā
vsq; ad Ioseph: ex eo q; descripsit aslum
prōnē nostre hūanitatē a deo Lucas autē
progressus ē ascēdendo a Ioseph vsq; ad
deū quia descripsit redemptionē nostram
in deum que sit per gratiam adoptionis.

Sed adhuc post omnia ista in dubiū ver-
 titur animus: quoniam ut Hiero. inquit su-
 per Daniele. Pro aut omnes et maiores
 patres dicuntur. Cum igitur in genera-
 tione xpi multi fuerūt patriarche et plures
 reges quare tñ filius David et Abraam
 nuncupatur. Ad qđ respondet Hiero. in
 omelia dicens. Ideo autem ceteris preter
 missis horū filiū nuncupauit quia ad hos
 facta est de xpo tantū repmissio. Ad abra-
 am inqđ. In semine tuo benedicetur oēs
 gentes. Ad dauid. De fructu ventris mi-
 ponā super sedem meā. Dauid ergo fuit
 principalis inter reges. Abraam inter pa-
 triarchas. Abraam fuit primus qđ fidem
 vnius dei publice confessus est. Et in si-
 gnū huius accepit circumcisionem: qđ fuit
 signū distinguens fideles ab infidelibus.
 Dauid autē fuit primus rex electus a deo
 fm voluntatē dñi ad fidēlē populū regen-
 dum. Un dicit. i. Regū ca. xij. Quasiuit
 dñs virū iuxta cor suū. Saul autē licet pri-
 mo fuerit electus a dño. hoc tñ nō fuit fm
 cor dñi sed fm exauditionē ppli. Propter
 ea dixit deus Samueli. Audi vocē popu-
 li. i. petitis regē. Et ob hā causam Dat
 theus nominat ipm solū regem cū dicit.
 Jesse autē genuit dauid regem. Dauid au-
 tem rex genuit Salomonē. cū tñ et Salo-
 mon rex fuerit et Roboam et Dauid filius
 Josaphat et Ezechias et reliqui. Preponi-
 tur xpo Dauid ipi Abraā. licet fuerit tēpo-
 re posterior propter eminentiā regie digni-
 tatis.

¶ Quia natiuitas virginis fuit digna ra-
 tione bonitatis parentū quibus fuit p an-
 gelum nunciata. Ca. III.

Tertio contēplemur
 virginis nascentis dignitatē
 Fuit equadē natiuitas eius
 dignissima triplici ratione.

¶ Primo ratione parentalī cōditionis.

¶ Secūdo ratione angelicē nūciationis.

¶ Tertio ratiōe diuine reuelatiōis.

¶ Primo apparet dignitas natiuitatis
 virginis benedicere ratione parentalī cō-
 ditionis. Habuit nāq; parentes honestis-
 simos et timentes deū. Joachim et Annā
 Joachim quidē ex galilea et ciuitate naza-

retb: sanctā annam ex berthelem duxit xpo-
 rem. Ambo autē iusti erant et sine repre-
 hensione in omib; mandatis dñi: incede-
 bant omnēq; suā sbam trisarie diuisēbāt
 vnā partē templo et templi fuitozibus im-
 pendebant: aliam peregrinis et pauperib;
 erogabant: tertiā suis vsibus per se sua-
 q; familia reseruabant. Et ita per annos
 viginti prolem nō habentes: vouerūt dño
 qđ si eis sobolem cōcederet eam seruitio do-
 mini manciparent. Lius rei gratia cum
 singulis ānis in tribus festis pcpuis hie-
 rusalem frequētarent. In festo enceniorū
 cum suis hierusalem ascēdit: et cū ceteris
 ad altare accedens oblationē suam offerre
 voluit: quē videns sacerdos cum indigna-
 tione nimia repulit: et cū ad altare accede-
 re presumeret increpauit asserens nō esse
 conueniēs maledicto legis obnoxii obla-
 tionē dño legis offerre: nec inter secundos
 infecundū et qđ populū dei nō auxit altare.
 Joachim ergo sic confusum se vidēs p pu-
 dore domū redire noluit: ne similiter a cō-
 tribulibus suis qui hoc audierant tātum
 obprobriū sustinerent: itaq; ad suos pasto-
 res secessit. ¶ Secundo apparet dignitas
 natiuitatis virginis ratiōe angelicē nū-
 ciationis. Fuit nāq; ab angelo Joachim
 et Anne modo qui sequitur annūciata. ut
 em scribitur in legenda natiuitatis. Luz
 Joachim aliqđ diu cū suis pastoribus mo-
 ram traxisset: quā dā die ei solus angelus
 cum ingenti claritate apparuit. et de eius
 visione turbatū ne timeret admonuit vi-
 dens. Ego sum angelus dñi missus ad te.
 ut annūciē tibi preces tuas exauditas esse
 et elemosinas in cōspectu dñi ascēdisse: ut
 ut em pudorē tuū et audiui sterilitatis ob-
 probriū nō recte tibi obiectū: peccatū qđpe
 nō nature vltor ē deus. Et ideo cū alicui
 vteruz claudir ad hoc facit ut mirabilis
 vteruz aperiat: nō libidinis esse quod na-
 scitur sed diuini fore muneris cognoscat.
 Prima gentis vestre mater sara nōie vs-
 q; ad nonagesimū annū sterilitatis obp-
 briū pertulit: et tamē Isaac cui repromissa
 erat omniū gentiū benedictio genuit.
 Rachel etiā nōie diu sterilis fuit. et tamē
 Joseph genuit qui totius egypti dñm ha-
 buit. Quis formoz Samsonē vel sanctior

Samuele. et tñ hi ambo matres steriles habuerūt. Ratione igitur et exemplis cre-
de dilatōs diu conceptus et steriles partē
mirabiliores esse solere. proinde. Anna
vtr̄ tua parietibi filiā et vocabis nomen
eius Mariā. hec ut vouisti erit ab infā-
tia dño cōsecrata. et adhuc ex vtero matris
sue spūscō plena. nec forinsecus inter po-
pulares sed in rēplo dñi semp morabitur.
Et sicut ex sterili matre ipsa nascet ita mi-
rabiliter ex ea filius altissimi generabitur
cuius nomē erit Iesus: et per eū oibus gē-
tibus erit salus. Et tibi hoc signū. cū pue-
neris ad aureā hierosolyme portā. Annā
vtr̄ tuā obuiū habebis q̄ de tua tarda-
tione modo sollicita tunc in tuo conspectu
gaudebit. His dictis angelus ab eo dis-
cessit. Anna autē cū amare fieret et qñā vir
suus iussit ignoraret idē angelus sibi ap-
paruit eadē que vtr̄o annūciauerat pate-
fecit. addens q̄ pro signo hierusalē ad au-
reā portā pergeret: et ibidē vtr̄o suo reditū
et obuiaret. Igitur iuxta angeli preceptū
ambosibiūiū obuiantes de murna vi-
sione letati et de prole promissa securi ado-
rato dño redierūt diuinū promissum hila-
riter expectātes. Anna ḡ cōcepit: et filiam
suo tēpore peperit que vocata fuit maria.
¶ Tertio apparet dignitas natiuitatis p-
gnis ratiōe reuelatiōis diuine. postq̄ em̄
in celū assumpta fuit dies natiuitatis ei⁹
aliq̄ro tpe fideles latuit. Corripit ergo vt
fert Iohānes belesb. q̄ quidā vir sanctus
sedule cōtemplatiōi insisteret singulis an-
nis sex v̄dus septēbris in oratiōe positus:
locundissimā angeloz solēnitatē audiret
in celo. Luncq̄ deuotissime sibi reuelari pe-
teret quolibet anno illa tñ die et nō alia h̄
audiret. diuinū acceptē respōsum q̄ virgo
gloriosa Mariā tali die mūdo fuisset na-
ta. Et ideo hoc manifestaret fili⁹ sancte
ecclie. vt cōcordes fierent in hac celebrati-
te celesti curie. Cum p̄o hoc summo ponti-
fici et alijs intinasset hūc diē in honore na-
tiuitatis virginis celebrandū vniuersali-
ter statuere. Gaudeamus igitur et exulte-
mus de tot amplissimis nobis offiib⁹ col-
latis donis. Nam virgo q̄ nata est salutē
attulit mūdo. Et vt inq̄t Aug⁹. in sermo-
ne. Precisum est in ea illud eue infelicitas

et eulogiū. de q̄ dicit. In tristitia paries
filios. q̄ ista i leticia dñi p̄turiuit. eua em̄
luxit: ista exultauit. Eua lachrymas: ma-
ria gaudiū in ventre portauit. q̄ illa pec-
carorū ista edidit innocētē. Et itē in eo
dem finone. Benedicta tu in mulieribus
q̄ vitā et viris et mulieribus pepisti. Ma-
ter generis nostri penā intulit mūdo: ge-
nitrix dei nostri salutē attulit mūdo. Au-
ctrix peccati Eua. Auctrix meriti Mariā
Eua occidēdo obfuit. Mariā viuifican-
do profuit. Percussit illa: sanauit ista. que
simul cū filio collaudet in eternū et in secula
seculorū. Amen.

¶ Sermo vigesimus sextus de annūcia-
tione virginis beatissime.

Inuenisti gratiā apd
deū. Angeli Gabrielis reuer-
tēssime virginē genitricem
dei salutaris verba sunt ista
originaliter Lu. i. c. et in euāgelio presentis
solēnitatis. Cū ingēti leticia mētis dies
ista ē percurrēda in qua virgo beata de ce-
lo ad suū vterū traxit deū. Hodie namq̄
melliflui facti sūt celi: et pater eternus tra-
depo sita misericordiā suā humauo gene-
ri demōstrauit. Hodie facta est mira illa
ineffabilisq̄ vnio diuine et humane natu-
re. et in vtero virginis habitauit deus et hō
Hodie virgo regia de stirpe Dauid ma-
ter dei effecta officiū intercedēdi p nobis
apud suū dilectū filiū suscepit. Propterea
ne tāci beneficij imemores ingratiq̄ sim⁹
de annūciatiōe virginis in hoc finone oī-
cemus. Ip̄a q̄ppe inuenit gratiā nō solū p
se sufficientē: sed p toto mūdo copiosā et
abūdantē deū in suo vtero dei filio incar-
nādo parauit habitaculū speciosum. Hic
deuotus ille Bern. sup missus ē ait. Vir-
go regia gēmis ornata virtutū geminorū
mēte et corporis pariter decoire p̄fulgida
specie sua et pulchritudine sua celi ciuiū in
se puocauit aspectū ita vt regis animū in
suā cōcupiscētiā inclinaret. et celestē ad se
nūciū de supernis educeret. h̄c ille. Ergo cir-
ca annūciatiōē dignissimā attēdere volē-
tes tria mysteria pponimus cōtēplāda.
¶ Primū dñ angelice iussōnis.
¶ Secundū mutue colloctionis.

Tertium mirabilis conceptio.

Quod singularissima fuit annuntiatio virginis respectu dei. respectu angeli et respectu virginis.

Ca. I.

Mirum mysterium contemplan dum dicit angelice missionis. Inquit Lu. Hic illius est angelus Gabriel a deo in ciuitate galilee cui nomen nazareth ad virginem desponsatam viro cui nomen erat Ioseph de domo dauid: et nomen virginis Maria. Ubi ponitur tot nomina propria. scilicet angeli missi. virginis ad quam mittebatur sponsus sui et loci ad ostendendam certitudinem histo. ut dicit Alico de lira. Quatum hoc sublimis predicationis fuit ista missio: ista legatio: nos considerare debemus maxime triplici respectu.

Primo respectu dei.

Secundo respectu angeli.

Tercio respectu virginis.

Primo in quo consideremus huius legationis prestantiam respectu dei. Quidnam ipso alius quod dicta preclit quod est omne bonum et omnium creaturarum celi et terre dominus. ipse vique est deus infinitus: immensus: eternus. omnipotens: inefabilis: deus magnus dominus et rex magnus super omnes deos quod humano generi sapio subuenire misericorditer volens de virgine carnem disponens sumere: ad eam suum angelum destinauit. Sed miratur plerique et curiose inquirentes saguntur. Cur tam diu ille clementissimus est cum propitius est misereri semper et parcere conuenit in ira misericordias suas. est quod in carnationis donum summe liberalitas et ardentissime charitatis. Unde et apud ad Epistolam ad Hebraeos. Deus quod diues est in misericordia propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos cum essemus mortui peccatis conuincit nos in Christo. Charitas vero non tardat amico subuenire: secundum illud sapientis Prover. iij. c. Ne dicas amico tuum de te et reuere: cras enim dabo tibi. cum statim possis dare. Quare videtur quod statim post lapsum debuisset dei filius humanam carnem et naturam assumere. Ad quod respondet secundum Alexandrum in iij. summe. et sancti Bonauentura in iij. di. i. et secundum Thome in parte. q. i. quod non fuit conueniens statim post peccatum incarnari deum: sed dum venit plenitudo temporis ut dicit ad Galatas. iij. ca.

Et hoc triplici ratione.

Primo propter peccati punitionem.

Secundo propter morbi curationem.

Tercio propter Christi denunciationem.

Primo propter peccati punitionem. Quod lute quippe deus ostendit de re homini quod sibi peccatum displiceat quod per tot annorum milia tam diuturna castigatione puniuit. Facilitas enim venit tribuit in certum delinquendi. ut nota de vita et de clerico. c. ut clericorum. Et di. xxiij. c. quod sunt. Et di. xlv. ca. sed illud. Et di. l. c. de lapsis. Et di. xxiij. c. puenit. Et i. q. vltima. ca. exigit. Et xxi. q. ij. ca. placuit. Et xxiij. q. iij. c. est iniusta. Et xxi. q. iij. c. loci. Quare et si fuisset ex parte dei liberatus beneficii si a principio incarnatus fuisset non tamen fuisset vilitas ex parte humani generis recipientes cui ex tarditate in carnationis ostenditur grauissima conditio peccati.

Secunda ratio quare fuit conueniens. ut non statim post peccatum Christus carnem assumeret propter morbi curationem. Nam quod homo superbiendo peccauerat eo modo erat liberandus ut humiliatus cognosceret se liberatorem indigere. unde glo. super Epistolam ad Galatas. Huiusmodi consilio factum est ut post hominis casum non illico dei filius mitteret. Reliquum enim deus hominem prius in liberate arbitrij in lege naturali ut sic vires nature sue cognosceret ubi cum deficeret legum acceptis. Quia data inuoluit morbus non legis sed naturae vicio: ut ita infirmitate sua cognita clamaret ad medicum et gratie quereretur auxilium.

Tertia ratio illius dilationis fuit propter Christi denunciationem. Debebat quod Christus aduentus ob excellentissimam suam dignitatem pronuntiari et multo tempore antea proclamari unde ad Hebraeos et glo. predicta inquit. Quotumatorum videri veniebat tanta preconi series longior prederere debebat.

Secundo consideremus angelice missionis preeminentiam respectu ipsius angeli. De quo apud viros doctissimos tripliciter dubitari solet. Et primo de quo ordine fuerit angelus ille. Secundo an apparuit virgini in visione corporali. Tercio si fuit conueniens ut angelus virgini annuntiaret in ea dei filium incarnandum. Primum de ordine illius angelus varia solet esse opinio. Quidam dicunt quod fuit de ordine infimo. scilicet angelo per quod illos plueret diuina hominibus reuelari.

Et hoc videtur innuere textus cū dicit an-
gelus et nō dicit archāgelus. Sed ad hoc
dicimus q̄ q̄uis pprie angeli dicatur illi
qui sunt in vltimo choro infime ierarchie
tamen large omnes de quibuscūq̄ ordi-
bus angeli nūcupantur. Nam vt Iſid. re-
ſtatut in ij. et bimo. li. Angelus latine nū-
cius dicitur. Omēs autē vel mediate vel
immediate diuina nūciant. que ab ipſo deo
prius ſeraphin reuelantur et ipſi illa cheru-
bin manifestāt. et sic gradatim vsq̄ ad vl-
timū ordinē fm dionisiū. Et p̄pterea licet
Lucas dicat Miſſus est angelus. nō tū-
ta ſtrictē accipit vt nō potuerit eſſe de ali-
quo ordine ſuperiori. Hinc Bern. ſuper
miſſus eſt ait. Non arbitror hūc angelum
et minoribz eſſe q̄ qualibet ex cauſa ſoleat
ad terras crebra legatione fungi qd̄ ex ei⁹
noīe palam intelligi datur. qd̄ interpretat
fortitudo dei qz nō ab aliquo alio fortitex
cellenti vt ſolet ſpū. ſed ab ipſo deo mitti p̄-
bibetur. Scitū ſo Tho. in ij. ſcripto ſen-
tentiā. ol. ij. et ij. pte. q. xxx. dicit q̄ ille an-
gelus fuit de medio ordine infime ierar-
chie: q̄ eſt ordo archangeloz. Qd̄ cōueniē-
ter videt eſſe factū vt ſaluaret p̄ptetas or-
dinū. qz ad angelos pertinet dirigere act⁹
aliquis hōis q̄ ad ipm tūm pertinet. vnde
dicatur minima nūciare. Ad archāgelos
ſo pertinet dirigere actus hōis in totam
multitudinē redundātes. vnde et medij. ſ.
archangeli dicuntur quali p̄ncipes angeli
Quia ergo cōſenſus virginis q̄ p̄ angelū
req̄rebat erat actus ſingularis p̄ſone redū-
dans in vtilitatē multitudinis: imo totius
humani generis. Ideo credit q̄ fuerit de
ordine archangeloz et q̄ fuerit ſummus i
illo ordine. Et hoc videt habere firmitatē
et ex eo q̄ ecceſſa cantat. Gabrielē archan-
gelū credimus diuiniſſe te eſſe affatū. Alij
autē opinantur angelū illū fuiſſe de ordine ſe-
raphin: quoniā vt Grego. dicit. Summū
angelū venire dignū fuerat qd̄ summū oīm
nūciabat. Nec incoūueniēs q̄ pro tanta re
ſingulariſſima ſingularis nūcius mittere
tur q̄ eſſet omnium angeloz excellētiſſimus.
Dicitur eſſe autē gabriel. qz vt Grego. dicit
in omelia. Hoc nomē offitio ſuo congruit
Gabriel em̄ dei fortitudo nominatur. Per
et ei⁹ fortitudinē nūciandū erat qz vltimū

tum dñs et potens in prelio ad debellā-
das potestates aereas veniebat. ¶ Secū-
do dubitari ſolet an angelus ille apparuit
virgini in viſione cōrporali: Et reſpondet
Tho. ij. parte. q. xxx. q̄ ſic. Nam Aug⁹ in
perſona virginis in ſmone loquēs ait. Cle-
nit ad me quidā magnus paranimphus
xp̄i nō patriarcha p̄muſ: aut p̄pheta egre-
gius: ſed Gabriel archangelus facie ruti-
lans. veſte coruſcans. in ceſſu mirabiliſq̄
prinere nō poſſunt niſi ad corporeā viſio-
nē. Hoc autē conueniēs fuit. Primo ratio-
ne ſimilitudinis. qz illud qd̄ annūcieba-
tur erat incarnatio dei inuiſibilis. vnde cō-
ueniēs fuit vt ad huius rei declarationē
inuiſibilis creatura formā aſſumeret in q̄
viſibiliter appareret cū etiā oēs apparitio-
nes veteris teſtamenti ad hanc apparitio-
nē ordinētur qua dei filius apparuit i car-
ne. Secūdo fuit conueniēs ratio certitudi-
nis. Ea em̄ que ſunt oculis ſubiecta cer-
tius cōprehendimus q̄ ea que imagina-
mur. Unde dicit Chriſo. ſup. Barth. q̄
angelus nō in ſomnis imo viſibiliter vir-
gini aſtitit. Nam qz magnā valde reuela-
tionē ab angelo accipiebat. Egebat tante
rei euēntus miſſioe ſolēni. Tercio fuit cōue-
niēs vt angelus viſibiliter appareret rōne alti-
tudinis. ſp̄pter altitudinē et dignitatē ma-
tris dei q̄ nō ſolū in mente: ſed in corporeo
ventre erat dei filium receptura. Et ideo
nō ſolum mens et uſ. ſed etiā ſenſus corpo-
rei erant viſione angelica delectādi. Et ſi
obſcūretur q̄ fm Aug⁹. xij. ſup. Benef. ad
litterā. Intellectualis viſio eſt potior et di-
gnior q̄ corporalis. et p̄cipue ipſi angelo
magis cōueniēs. Nam viſioe intellectuali
li videt angelus in ſua ſubſtātia: viſione
autē corporali videt in figura aſſumpta cor-
porea. Iḡit angelus annūciās magis ap-
parere debuifſet in viſione intellectuali q̄
corporali. Reſpondet Tho. vbi. s. q̄ intel-
lectualis viſio eſt potior q̄ imaginaria vſ
corporalis ſi ſit ſola. Sed ipſe Aug⁹. dicit
q̄ eſt excellēti⁹ p̄pheta q̄ habet ſimul in-
tellectuālē et imaginariā viſionem q̄ illa
que habet alterā nō. Beata ſo virgo nō
ſolum percepit viſionē corporālē: ſed etiā
intellectuālē illuminationē. Unde talis
apparitio ſatis nobilis fuit. Fuifſet tamen

nobilior si ipm angelū intellectuali visiōe
in sui substantia vidisset. s; hoc nō pariebat
status hominis viatoris. ¶ Tercio querit si
fuit cōueniens vt angelus annūciaret vir
gini dei filiū in ea incarnandū. Et ad hoc
respondetur q; sic triplici ratione.

¶ Primo ex parte dei.

¶ Secūdo ex pte angelī.

¶ Tercio ex parte pginis.

¶ Primo fuit cōueniens ex pte dei. vt in s;
seruaret ordo quē ipse statuit quo mediā /
tibus angelis homines ad diuina perue /
niūt. Vñ Dionysius. iij. ca. celestis ierar /
chie dicit. Diuini Jēsu benignitatis my /
steriū angeli p̄mum edocti sunt postea per
ip̄os ad nos cognitionis gr̄a transiuit. Et
in eodē l. ait. Diuinas visiones gloriosi
patres nostri adepti sūt p̄ medias celestes
p̄rutes Tho. 1a. 2a. q. 1. inquit Loquit
de visionibus p̄pheticis q̄ facite sunt medi
antibus angelis. Et si aliq; instaret q; vir
go mater dei superior erat angelis. S; vt
Dionysius refert ca. vij. celestis ierarchie.
Supremis angelis sit reuelatio immedi
ate a deo. ergo 2 ip̄i virgini. Respondere
possumus q; mater dei superior erat age
gelis q̄tum ad dignitatē ad quā diuinit̄
eligebat. Sed q̄tum ad statū p̄sentis vi
te inferior erat angelis. q; etiā ipse xps ra
tione passibilis vite fuit paulomin⁹ ab an
gelis minoratus. vt dicit ad Hebre. ca. ij.
Sed q; xps fuit viator 2 cōp̄henzor q̄
tum ad cognitionē diuinorū nō indigebat
ab angelis instrui. Sed mater dei nōdū
erat in statu cōp̄henzorū. Et ideo de di
uino conceptu p̄ angelos instruenda erat.
Si vero vltimus cōtra hoc quispiā oppo
neret dicens. q; beata virgo incarnationis
fidem habebat sine qua nullus esse pote
rat in statu salutis. ergo non egebat super
hoc ab angelo instrui. Ad hoc responderi
potest. q; licet beatissima virgo plenā si dē
haberet de xpo incarnando tamen q; hu
milis erat non alta de se sentiebat neq; co
gitabat se tanti domini matrem futurā. 2
p̄pterea erat super hoc ab angelo instruē
da. Secūdo fuit cōueniens ex parte ange
li. Ideo inquit Beda in omel. Aprū hu
mane restauratiōis p̄ncipium vt angelus
ad virginem mitteretur partū consideran

dam diuino: q; p̄ima perditionis huma
ne causa fuit cū serpens a dīa bolo nitteba
tur ad mulierem spiritu superbie decipien
dā. Tercio fuit expediens ex parte pginis
tum. vt ex tali nūcio mens eius eleuaretur.
in deū: q; vt inquit Augustinus li. de vir
ginitate. Beatior fuit Maria concipien
do fidem xpi q̄ concipiendo carnē xpi. Et
postea subdit. Vāterna p̄p̄nitas ni
hil Marie p̄fuisse: nisi felicius xpm cor
de q̄ carne gestasset. Tum vt esset certior
testis huius sacramēti quādo sup̄ hoc vi
uificus erat instructa. Tum etiā vt ei⁹ pu
ritas ostenderetur Vnde Hiero. ad pau
lam 2 eustochiū bene inquit. Angelus ad
p̄ginem mittitur: q; semp est angelis co
gnata virginitas. Tum vt voluntaria sui
obsequij munera deo offerret: ad qd̄ sep̄m
ptam obrulit dicens. Ecce ancilla domi
ni. Erat enī quoddā sp̄rituale matrimo
niū inter deū 2 humanā naturā. Et ideo
per annunciationē expectebatur cōsensus
pginis loco totius hūane nature. ¶ Ter
tio considerare debemus missionis ange
lice excellentiā respectu virginis. Ip̄a vti
q; sola facta fuit digna portare in vtero re
gem celozū et dominū omnīū creaturā. Ob
quod ecclesia sancta sibi dicit. San
cta 2 immaculata virginitas q̄bus te lau
dibus offeram nescio. q; quem celi capere
non poterant tuo gremio cōtulisti. At 2 in
persona eius ita cunctos fideles affatur.
Cōgratulamini mihi omnes qui diligitis
me: q; cū essem paruula placui altissimo.
2 de meis visceribus genui deū 2 hominē.
Hec est ista pulchra et decora nimis filia
hierusalē: cui dixit deus illud Lanticozū.
vi. ca. Pulchra es amica mea suauis 2 de
cora. Hec est de qua ibidē subsequitur.
Vna est columba mea: perfecta mea: hec
est quam viderunt filie syon et beatissimā
p̄dicauerunt 2 regine laudauerunt eā. O
felix puella O celi regina merito quilibet
homo vel angelus dicere tibi potest illud
Prouer. vi. ca. Vultu filie cōgregauerūt
diuitias: tu supergressa es vniuersas. Ad
ipsam solā missus fuit de aula summi dei
legatus singularis et insignis vt ipsa p̄go
contentaretur concipere xpm: qui de ipsa
carnē suscipere cupiebat. Erat inquit enā

In sui po glorificatiōe cōsummata ē elus
grā pficiens eā in fructione oīs boni. Sz
oriz hic difficultas an beata virgo habu/
buit aliquas grās gratis datas. puta sapi/
entie z virtutū z miraculoz. ex eo q non le/
gitur docuisse qd spectat ad sapiētiā. aut
miracula fecisse. Ad quod ita dicit sanctus
Tho. Non est dubitandū qn beata virgo
acceperit excellenter donū sapiētie z gra/
tiā virtutū z etiā grām pphētie. nō tamen
acceperit vt haberet omēs vsus hāz z simi/
liū gratiaz sicut habuit xps: sed fm q cō/
ueniebat cōditioni ipsius. Habuit namq
vsū sapie in cōtemplando. fm illud Lu/
c. ij. c. Maria aut cōseruabat oīa verba
hec cōferens in corde suo. Nō aut habuit
vsū sapie pti ad docendū eo q nō con/
ueniebat sexui muliebrī. Nā vt dicit apls
Mulieri docere in ecclesia non permitto.
Miraculoz po vsus sibi nō cōpetebat dū
viueret: qz tunc tps doctrina cōfirmāda
erat miraculis xpi. Et ideo soli xpo z eius
discipulis q erāt baiuli doctrine xpi cōue/
niebat miracula facere. Propter qd etiam
de Iohanne baptista dz. Ioh. x. q signum
nullū fecit. vt. s. omnes in xpo intenderent
vsū aut pphētie habuit virgo. vt patet
in cantico qd fecit. Magnificat aīa mea
dñm. ¶ Secūdo cōsideremus pginis tur/
bationem. de qua scribit Lucas. Que cū
audisset turbata est in sermone eius: et co/
gitabat qualis esset ista saluatio. vbi ap/
paret laus virginis. in auditu. in affectu z
cogitatu. In auditu laudat modestia. qz
audir z tacet. In affectu verecūdia vnde
turbata est. In cogitatu prudentia. qz co/
gitabat qualis esset ista saluatio Turba/
ta est aut de angeli sermone nō de eius vi/
sione qm angelos sepe viderat: sz nūq ta/
lia loquentes audierat. Ob nouitate igit
saluationis admirari compulsa fuit. Nā
vt Hieroa. s. In iungit noua legatio an/
gelo z virgo nouā pfecta virtutē: noue sa/
luationis honorat obsequio. Frāsciscus
de marone in suo. ij. d. i. iij. dicit q pgo sā/
ctissima i hac sua turbatiōe cogitabat my/
steriū incarnationis vbi qd sibi in salu/
tatione extitit reuelatū. Et dicit quidā:
q sibi etiā fuit cū hoc reuelatū mysteriū pas/
sionis filij sui. Alij vero tenēt z melius: q

mysteriū incarnationis in ea complendum
fuit sibi reuelatū nō tamen modus. s. q vir/
go pareret: z ideo timebat ne hoc esset vel
fieret cū pginis diminutiōe. id circo d
hoc timebat. Et forte plus appetebat esse
virgo q verbum cōcipere sine virginitate
virginitas em est de numero laudabiliū.
verbū po cōcipere de numero honorabili/
um circa qd nō est virtus: sed pmiū virtu/
tis. Pmiū po honorabile. sz virtus lau/
dabilis: sz ptius est magis appetenda q p/
mimum virtutis: qz hō circa ptiutem meret
nō aut circa pmiū: qz nec est in sua pote/
state. ¶ Tertio pōderemus pginis decla/
rationē qualiter fuit ab angelo declarata
z cōfortata Ne timeas inqz Maria. s. de
saluatione insolita: cutus causa subditur
Inuenisti em grām apud deū: non solum
p te. sed p toto genere hūano Ubi Bern.
ait. Quam grām. Dei z hoīm pacē: mor/
tis destructionē z vite reparationē. Sub/
didit angelus. Ecce papien in vtero z pa/
ries filiū z vocabis nomen eius Iesum: h
erit magnus. Semp enī fuit magnus ds
sed futurus erat magnus hō z magnus p/
pheta. fm q dz Lu. xvj. c. Propbeta ma/
gnus surrexit in nobis z fili alissimī vo/
cabit z ipius dei q solus ē alissimus. Nā
vt exponit Nico. de lira sequendo Bern.
Homo enim altus est inter creaturas cor/
porales. sz angelus altior: deus solus altis/
simus. Ista aut filiatio dei accipit hic p/
naturā in oībus alijs qruūqz sanctus est
em filiatio dei p adoptionē. Ad didit age/
lus. Dabit illi dñs ds sedē dauid pñs sui
z regnabit in domo Iacob in eternum: qd
spūa liter intelligendū est. Nā xps non se/
dit sup thronū dauid loquēdo de tēporali
regno: imo istud negauit corā pilato dicēs
Regnū meū nō est de hoc mūdo. tñ in re/
surrectiōe sua accepit potestātē etiā inqstū
homo sup oēm creaturam fm q ipse dixit
Matth. vlti. ca. Data est mihi oīs pote/
stas in celo z in terra. Inqstū enī ds non
accepit aliquā potestātē de nouo siue in tē/
pore. Angelus g loquitur hic de regno spūa
li z celesti: qd figuratum fuit p regnū Da/
uid tpale sicut z celestis hieim p tpalem.
ppterea dixit. Regnabit in domo Iacob i
eternū. i. sup electos. Dicit hic Nicolaus

de lira q̄ de domo Abrahā et Isaac aliq̄
fuerūt reprobatī sicut Iſmael et Esau. s; in
domo Iacobi oēs eius filij a sanctis docto-
ribus inter electos sunt computati. qz et si
aliq̄ peccauerūt tñ egere penitentiā. Cōclu-
sit angelus de xp̄o. Et regnū eius non erit
finitis. Nam s̄m q̄ dicit Rico. de lira. Xps
nō solū in q̄rum deus. s; etiā in q̄rū hō re-
gnabit in eternū sup oēs hoīes et angelos.
Dixit autē Maria ad angelū. Quō fiet
istud qm̄ vix nō cognosco. Licet enim cre-
deret firmiter verbiū angeli implendū dō cō-
ceptione xp̄i. qz tñ angelus ad plenū nō ex-
p̄sserat modū concipiendi. Ideo de h̄ q̄
fuit allegando virginitatis amorem: s̄m
enī q̄ dicit doctores in. iij. di. xix. Beata
virgo anq̄ desponsataetur Ioseph habuit
obseruantia castitatis virginis in p̄posi-
to ex inſtinctu sp̄s sancti nō tñ vouerat exp̄s-
se. Sed cum postea deo ordinante esset ei
desponsata qui erat in simili p̄posito: simi-
l̄ emiserit votū. Respondens ḡ angelus de-
clarauit modū cōcipiendi dicens. Sp̄s
sanctus supueniet in te: qd̄ multiplicat ex-
ponit Tho. in. iij. di. iij. Primo superueni-
et in te. i. sup possibilitatē et cursū natu-
re dando fecunditatē et seruando p̄ginita-
tem. Secūdo supueniet in te. id est supra
habes id qd̄ de plenitudine eius quia sicut
olim impleuit mentē nūc implebit ventrē
Tertio supueniet in te. i. sup de celis veni-
et qz om̄e dānū optimū desursum ē. Quar-
to supueniet in te. i. supra merita tua et su-
pra merita omnīū creaturaz. Quanto su-
pueniet in te. i. sup oēs q̄ ante te fuerūt Et
virtus altissimi. i. dei filius qui est de p̄ns
sapientia et virtus vt dicit ad Thozin. i. c.
Obumbrabit tibi. i. sub ymbra carnis la-
tebit. qz sub ymbra carnis latuit p̄ns dei-
tatis Ideo qz et qd̄ nascet ex te sanctū. Sā-
ctū dicit absolute absq̄ determinatiōe. qz
si dixisset sanctus deus vel sanctus homo
vel aliqd̄ consimile non exp̄ssisset sancti-
tatē eius complere. qz in eo est sanctitas di-
uina et humana et qd̄d̄ sanctitatis potest
excogitari in quacūq̄ creatura eminēti?
est in xp̄o. Ideo dicit sanctum absq̄ deter-
minatiōe. Sicut etiam deus dixit Moy-
si. Ego. iij. ca. Ego sum q̄ sum. sic dices fi-
lius israel. Qui est misit me ad vos. vt per

hoc ostenderet plenitudo essen. dī. imo inſi-
mitas est p̄pua ip̄ius dei. Et postea conclu-
sit angelus. Vocabit filius dei: nō adopti-
uus sicut alij sed naturalis. Et ad maiori-
rem assertiōe declarat angelus dictū su-
um p̄ exemplū inq̄dens. Et ecce Elisabeth
cognata tua et ip̄a concepit filiū in senectū-
te sua. Et hic mensis est sextus illi que vo-
catur sterilis: qz nō erit impossibile apud
deū omne p̄bum. i. factū. dicere enī dei est
facere. s̄m illud Psal. Dixit et facta sunt.
Et licet magis sit virgine parere q̄ veru-
lam sterile. n̄ vt Ambro. dicit in examerō
Ob hoc multe steriles pepererūt: vt prius
credatur p̄ginitis. Et ideo cōceptus Elisa-
beth sterilis inducit nō quasi sufficiens ar-
gumentū: sed quasi figurale quoddam ex-
emplū. Et ideo ad confirmatiōe huius ex-
empli sumitur argumentū efficax ex om-
ni potentia diuina. Tempus iam adesto illi
beata virgo. vt aperias sp̄so celesti pulsā-
ti vt dei filium tuo vtero lera suscipias. vt
matrimonū humane et diuine nature tuo
sacro sensu p̄ficias. Ecce in celestibus sp̄i-
ritibus tā audissima ē expectatio. In pa-
tribus in limbo manētibz tot clamores
et gemitus. In hoībus viat oribus de deo re-
cte sentientibus tot profunda suspiria vna
vox oīm: vnus clamor: vna p̄catio. Ange-
lus Gabriel noīe oīm te p̄cat. ubi sup̄pli-
cat vt p̄ eū iam dicta et indubitanter p̄mis-
sa acceptare benigne digneris.

¶ **Q**uod conceptio christi fuit miraculosa ra-
tione virginis et tēporis atq; inauditi mu-
neris.

Capitulū. III.

Tertium mysteriū cōtem-
plandū circa virginis annūcia-
tiōe dī mirabilis cōceptionis.
Currite gentes vndiq; et inspicite cordis
oculis Mariā virginē post tanta sibi di-
uinitus reuelata cū incredibili humilitate
et nō sine lacrymis genuflexa et manibz
p̄us expanſis facieq; ad celū erecta paula-
tim caput inclinando brachiaq; remitte-
do dicere. Ecce ancilla dñi fiat michi s̄m
verbiū tuum. Super quo verbo Bernar-
gus. Que est tam sublimis humilitas q̄ ce-
dere nescit honoribz: insolescere nescit glo-
ria. Mater dei eligitur: et ancillā se nomē

nat Hic p̄bis expletis adueniente sp̄san
cto mox p̄bum in vtero: mox intra vterū
p̄bum caro cōceptū p̄go filiū. Fuit autē
illa cōceptio miraculosa triplici ratione.

¶ Primo ratione tempis.

¶ Secūdo ratione virginis.

¶ Tertio ratione muneris.

¶ Primo fuit illa cōceptio miraculosa rōe
tpis. q̄ facta fuit in instanti: n̄ p̄o succē
siue f̄m Damascenū. Nam vt in d̄t Tho.
in. ij. di. ij. z. ij. p̄e. q. xxx. ij. Cōceptio x̄pi
facta fuit virtute diuina: que cū sit infinita
effectū suū subito z in instanti p̄ducere
potest. Unde in illa cōceptione quattuor si
mul z semel facta fuerūt virtute dei. Pri
mū fuit cōuersio sanguinis purissimi bea
te virginis in carnē z alias p̄es corporis
x̄pi. Secūdū fuit formatio membrorū or
ganicorū. Tertiū animatio corporis organi
zati. Quartū assumptio corporis z aīe a di
uinitate. ita vt in eodē instanti inuent⁹ sit
x̄ps in ventre virgineo venus homo z ve
rus deus. ¶ Secūdo fuit illa cōceptio mira
culosa rōe virginis. Magnū q̄ppe ē sup
naturale vt virgo concipiat. Sed vt ait
Tho. vbi supra. Miraculū cōtingit esse
duobus modis. Vno mō qū neq̄ agens
est naturale neq̄ materia est naturalis. p̄
portionata ad talē formā. vt formatio ho
minis de limo terre q̄ est miraculosa tā ex
p̄te agentis q̄ patientis. Alio mō cōtingit
miraculū qū materia est naturalis. agens
vero sup̄naturale. sicut dum aliquis a fe
bre sanatur. Quia ergo materia quā vir
go administrauit ad formatiōē corporis
x̄pi fuit naturalis ex qua naturaliter forma
ri p̄t corpus hoīs z p̄pter hanc materiā
naturalē x̄ps dicit naturalis filius virgi
nis. Sed vtus formās fuit diuina. Et q̄
vnūquodq̄ magis indicat f̄m formāz q̄
materiā: z f̄m agens magis q̄ f̄m patiens
Unde est q̄ cōceptio corporis x̄pi debet dici
simpliciter miraculosa z sup̄naturalis f̄m
qd̄ vero ex parte materie potest dici natu
ralis. ¶ Tertio cōceptio x̄pi potest dici mi
raculosa rōe muneris. Concessum q̄dez
fuit virginī in tali cōceptu munus inau
ditū. vt. f. plus posset ip̄a facere d̄ deo q̄ de
us de seip̄so. Quedā enī contraria z con
tradictoria inter deū z virginē videbātur

que dum accessit deus ad virginē concor
data sunt. Puta impossibile erat deū non
generare: impossibile erat virginē genera
re. Impossibile erat deū generare nisi deū
Impossibile erat virginē generare deū.
Impossibile erat eū alia p̄sona gene
nerare. Accessit deus ad virginē z necesse
fuit virginē generare z nō alium q̄ de
um: z non de alio q̄ de se. Sz deus nō po
tuit generare nisi deū de se. z tamen virgo
deū fecit hominē. Deus nō potuit genera
re nisi infinitū. immortalē. eternū. insens
ibilem. inuisibilem. impalpabilem sub for
ma dei. Sed virgo fecit eū finitū. mortale
mendicū. tempalem. palpabile sensibile.
visibile sub forma serui suppositū sub na
tura creata. Virū certe vna puella nescio
quibus blanditijs maiestātē diuinā in
clinauit. vestitūq̄ summum amabile op
probrijs. angustijs. penalaribus z igno
minijs. quod totū p̄ salute humani gene
ris p̄creatum est. S̄ igitur res stupenda z
omni plena pietate. Ecce q̄ p̄ recoālatio
ne humana paceq̄ cōponenda inter omni
potentissimū deū offensum et reū hominē
inscrutabilis altitudo diuini cōsiliū matri
monij cōtrahendū inter deū filiū z huma
nā creaturā mira dispensatione stabiluit
Et qm̄ consensus efficit matrimonij mis
sus est a patre misericordiaz z luminum
angelus Gabriel ad mundissimā virgī
nem: que donis sublimata diuinis incom
pabilis erat vniuersis que tam pie tamq̄
salutari diuine dispositioni totius nature
humane persona p̄beret cōsensum. Q̄ ad
mīrandā legatio z ex omni parte venera
tione dignissima: que nec p̄mā similem
visa est: nec habere sequentē. Quid ē mai⁹
Quid sublimius. Quid deniq̄ saluber⁹
humano generi de celo offerri potuit. Pla
ne nihil. Q̄ enī natura non habuit vltus
nesciuit. ignorauit ratio mēs nō capit hu
mana. pauet celū super retra. z omis crea
tura miratur. hoc totū p̄ Gabriele Da
rie nūciat z p̄ x̄pm̄ adimplet. Nā in p̄gi
nis vtero verbū caro factū est. Quisq̄s igit
ur es q̄ x̄piāno nomīe gloriaris mysteria
huiusmodi iusto p̄pen de iudicio. Tibi
enī quondā abiecto. Tibi excluso a para
disi sedibus. Tibi p̄ exilia lōginqua mortū

Venit. Tibi in puluerem et cinerem resolutio
dñi in nulla esset spes viuendi per incarna
tionem filij dei et virginis potestas data est
vt a lōginoquo ad tuū reuertaris actorem.
recognoscas parentē. liber efficiaris ex ser
uo. de extraneo puehatis in filiū vt qui ex
corruptibili carne natus es: ex dei spū re
nascaris et obtineas p grām qđ nō habes
p naturā. Deimus ideo clemētissimo gra
tias: et virginē matrem pñssimo colamus
affectu. vt sic puenire possimus ad patriā
celestem in qua viuit et regnat deus p infī
nita secula seculorū. Amen.

¶ Sermo vigesimussēptimus de priuile
gijs maternitatis virginis marie propter
que ipsa mater prestantissima et singularis
merito nuncupatur.

Quāde hoc mihi vt veni
at mater dñi mei ad me. Elisa
berh sanctissime sūt verba ista
originaliter Luce. i. c. et in euangelio hodi
erne festiuitatis. Diē festū visitatiōis glo
riose pginis Marie debite celebrare vo
lentes pscrutari diligēter debemus qđ ex
cessa supremaq; sit laus eius ex eo qđ facta
fuit tantū filij dignissima mater. Nā Eli
saberh vetula nō semetipsa s; spū sancti ra
dio illustrata hoc nō sine admiratiōe grā
di proclamauit. Statim nāq; postq; virgo
filiū de spū sancto concepit exurgens abiit
in montana. s. hierlm q erat altior galilea
cū festinatione ppter honestatē ne diutius
videret in publico. et intrauit in domū Sa
charie et salutauit Elisabeth. Ad quā sa
lutationē exultauit infans Iohannes: sex
menses hñs in vtero matris. Hec vero ex
ultatio vt inqđ Aug⁹ ad Bardanū potu
it esse significatio rei tante. qđ mulier esset
mater dei a maioribus cognoscende nō a
puulo cognite. vñ in euangelio nō dicitur. Cre
didit infans in vtero eius: sed exultauit.
Vidimus aut exultationē nō solū puulo
rum s; pecorū esse. S; hec inuitata existit
qđ in vtero. Et ideo sic solent miracula fie
ri facta ē diuinitus in infante nō hñant⁹ ab
infate: qđ etā potuerit in illo accelerat⁹
ē vsus rōnis et volūtatē vt intra viscera
materna is posset agnoscere: credere et cō
sentire ad qđ in alijs puulis etas expecta

tur. Hec Aug⁹. Quā neutrum determinā
te asserit. sed siue exultatio illa fuerit absq;
hoc qđ Iohannes cognouerit diuinā pñen
tiā siue qđ illā cognouerit totū tamē ascri
bit diuino miraculo. Repleta igitur fuit
Elisaberh spū sancto et exclamauit vo
ce magna. benedixitq; virginē et fructū ve
tris eius. In deq; s;ba protulit in thema
te posita: in quibus se humiliando licet ef
fet virginē antiquior tamē quā s;go erat
mater chrīsti: indignā se tam vrbana salu
tatione fatetur. Propterea itaq; qđ et nos
indeficiente rilitamur a virgine que blā
da est dulcis et liberalissima cunctis mor
tali bus mater atq; gratie ac misericordie
nuncupat. Ideo in pñenti sermone de ma
ternitatis eius puelegijs pñtissimis: fi
lio suo interueniente tractabimus. distin
guemus autē tria puelegia.

¶ Prīmū dicē totalitatis.

¶ Secundū veritatis.

¶ Tertiū dignitatis.

¶ Qđ christus iraxit totā corpulentā sub
stantiā a virgine matre opere spū sancti
eti et quare christus non dicat filius spū
sancti.

Capitulum I.

Primū priuilegiū ma
ternitatis virginis gloriose dici
tur totalitatis. Alij namq; filij
corpulentam substantiā accipiūt partim
a patre partim a matre. Filius autē virgī
nis ab ipsa sola. Et qđ hoc totū pñtū spū
sancti deputatur: ideo in hac parte tria
sunt dubia apenenda.

¶ Prīmū vtrū efficere cōceptionē xpī de
beat attribui spū sancto:

¶ Secundū vtrū xpūs possit dici conce
ptus de spū sancto.

¶ Tertiū vtrū xpūs possit appellari filius
spū sancti.

¶ Ad primū dubiū responderē Tho. iij. q
te. q. xxiij. qđ conceptionē christi tota trinit
tas est operata. qđ vt refert Aug⁹. i. i. de tri
ni. Indiuisa sunt opera trinitatis sicut et
indiuisa est essentia trinitatis. efficere pō
conceptionē christi est quoddā opus diu
inum. ideo cōmune est toti trinitati. Attri
buitur tñ spū sancto triplici ratione.

¶ Primo ppter causam incarnationis ex

parte dei.

¶ Secundo propter causam incarnationis ex parte nature assumpte.

¶ Tertio propter terminum incarnationis.

¶ Primo propter causam incarnationis ex parte dei. Spiritus enim sanctus est amor patris et filii. hoc autem ex maximo dei amore prouenit ut filius dei carne sibi assumeret in utero virginali. Secundo attribuitur conceptio christi spiritui sancto propter causam incarnationis ex parte nature assumpte. quia per hoc datur intelligi quod humana natura assumpta est a filio dei in unitate persone non ex aliquibus membris. sed ex sola gratia quod spiritui sancto attribuitur. Unde Augustinus dicit in enchiridion. Iste modus quo est natus christus de spiritu sancto innuat nobis gratiam dei qua homo nullis precedentibus meritis ex ipso primo exordio nature sue quo esse cepit verbo dei copularetur in tantam unitatem persone ut idem ipse esset filius dei. Tertio attribuitur conceptio christi spiritui sancto quia hoc congruit termino incarnationis. Ad hoc enim terminata est incarnationis: ut homo ille qui concipiebatur esset sanctus et filius dei. utriusque autem horum attribuitur spiritui sancto. Nam per ipsum efficiuntur bores filii dei. Ipse etiam est spiritus sanctificatoris. Sicut ergo alii per spiritum sanctum sanctificantur spiritualiter ut sint filii dei adoptiuus ita christus per spiritum sanctum est in sanctitate conceptus ut esset filius dei naturalis. ¶ Secundum dubium erat utrum christus possit dici conceptus de spiritu sancto. Et sic patet. quia sic caramus in viroque simbolo. In simbolo apostolorum. Qui conceptus est de spiritu sancto. Et in simbolo patrum. Incarnatus est de spiritu sancto. Et mater. Inuentus est in utero habens de spiritu sancto. Ad quod clare intelligendum dicit Theodosius. quod conceptio non attribuitur soli corpori sed et ipsi christo de ipsius corporis. In spiritu autem sancto dupliciter habiundo considerat respectu christi. Nam ad ipsum filium dei qui dicitur esse conceptus habet habitudinem consubstantialitatis. Ad corpus autem habitudinem cause efficientis. hec autem prepositio de utriusque habitudinem designat. Dicimus ergo christum conceptum de spiritu sancto hoc modo: quod efficacia spiritui sancti referatur ad corpus assumptum. consubstantialitas ad personam assumptam. Et quod dicimus christum de spiritu sancto conceptum: non

tamen dicimus proprium corpus christi de spiritu sancto conceptum. quia non est consubstantialitatem spiritui sancto. sed magis dicimus corpus christi ex spiritu sancto. Unde Ambrosius ait in libro de spiritu sancto. Quod ex aliquo est. aut ex substantia aut ex potestate eius est. Ex substantia sicut filius: qui a patre est. Ex potestate sicut ex deo omnia quod et in utero habuit Maria ex spiritu sancto. Notandum adhuc secundum Augustinum in enchiridion. quod non eodem modo dicitur christus conceptus de spiritu sancto et Maria virgine. Nam de Maria virgine materialiter: de spiritu sancto effectiue. Ex quo apparet quod conceptio christi habuit tria privilegia. Primum quod esset sine peccato originali. Secundum quod esset non puri hominis. sed hominis dei. Tertium quod esset virginis et hec tria habuit a spiritu sancto. Et ideo dicit Damascenus quod ad primum quod spiritus sanctus suppleuit in virgine purgans ipsam. preseruans ne cum peccato originali conciperet. Quantum ad secundum dicitur de virtute susceptiuam verbi dei tribuens. id est ut conciperet verbum dei. Quantum autem ad tertium subdit simul autem et generatiua. ut scilicet manens virgo posset generare. ¶ Tertium dubium erat utrum christus possit appellari filius spiritui sancti. Ad quod respondet Augustinus in enchiridion. dicens. Natus est christus de spiritu sancto non sicut filius de Maria virgine sicut filius. Et si diceretur quod beata virgo dicitur mater christi propter materiam quam in conceptione ei ministravit. ergo videtur quod etiam spiritus sanctus possit dici pater eius propter hoc quod fuit principium actuum in conceptione ipsi. Et ut dicit Aristoteles in libro de generatione animalium. Pater dat principium actuum in generatione: mater vero ministrat materiam. Ad hoc respondet Theodosius ubi supra. quod christus conceptus est de maria virgine materiam ministrante in similitudinem speciei. et ideo dicitur filius eius. Christus autem secundum quod homo conceptus est de spiritu sancto sicut de actiuo principio non tamen secundum similitudinem speciei: sicut homo nascitur de patre suo. Sanctus vero Bonauentura in libro. iiij. dicit. quod ista locutio christus est filius spiritui sancti nullo modo est admittenda. tamen propter vitandam errorem circa generationem eternam quam proprium est patris et non spiritui sancti generare. tamen propter seruandam proprietatem circa generationem temporalem que est ut filius assimiletur patri et matri secundum similitudinem

species sicq; cū patre z matre eiusdē nature.
Xps ꝑo fm q; homo nō ē eiusdē nature
cū spūscō neq; illi assimilaf specifice ideo
nec eius filius poterit esse. Igit̃ virtus spi
ritus sc̃i fuit in vīrgine q̃ in p̃ceptione fili
sui oēs naturas z partes mūdi vltima p
fectione compleuit. Et qdē deus in mūdi
creatione nihil impfecit produxit: sed oia
erant perfecta sicut ip̃oꝝ natura exīgebat.
Tamē cōsummatio perfectiōis vltie vsq;
ad partū vīrginis delata est z soli vīrgini
reseruata. Enia cū appetebāt nobilissimū
ens spūa lta nobilissimū spūitū. Ratio
nalitas nobilissimū rationale: Cōceptio
nes optimū cōceptū. Natiuitates opamū
nascibile. Et breuiter oēs creature appere
bāt optimū. His aut̃ omībus existētib;
impfecis sic prouisum ē mūdo de femina
sup omībus benedicta: q̃ vnico suo partu
omīb; rerū generib; summā z vltimā per
fectionē adduxit. Et aduersas q; hec puel
la tantā perfectionē attulit vniuerso q; nō
est pfectionis vltioris capax. Nec deꝝ po
test vltiori pfectione ip̃m mūdū perfice
re. Et si ip̃e pater z spūsanctus de femina
nascerētur nihil orbi accresceret pfectionis
quia q̃quid nobilitatis q̃quid deitatis.
z q̃quid eternitatis est totū in orbe diffu
sum est: pductū per vīrginē in illo eterno
supposito q; vīrgo Maria generauit. Nec
magnum est vīrgini q; pfectionibus orbi vlt
imā perfectionē induxit. Cum z ip̃i vni
uersitatis actōi nōnullas pfectiones ad
iungeret. puta eterno pncipio inceptiois
pncipii. Eternitati diuine tpali piodū.
Infinitati imense q̃titate: corporeā Spe
ciei eterne pulchritudinē nouā. Sibi igit̃
soli cōpetit vt vīrgo conceperit xpm̃ sicut
illius admirabilis mater.
¶ Q̃ beata vīrgo fuit vera mater xpi. et
quare xps nasci voluit de femina.

Capitulum II.

Secūdu priuilegiū ma
ternitatis h̃gūis beatissime or
veritatis p̃ocinus intelligē
tia clariori tria erūt hic dubia elucidanda
¶ Prīmū vtrū xps debuit de h̃gine nasci
¶ Secūdu vtrū beata vīrgo aliqd̃ actiue
egerit in conceptione corporis xpi.

¶ Tertiū vtrū sanctissima vīrgo fuit ve
ra mater xpi.

¶ Ad primū dubiū dicit̃ Tho. iij. pre. q.
xxi. q; licet filius dei carnē humanā assu
mere potuerit de quacūq; materia voluit
set pueniēs tū fuit vt illā assumeret d mu
liere triplici ratione.

¶ Primo ppter muliebrem sexū cōfortandū.

¶ Scdo ppter veritatē astruendā.

¶ Tercio ppter vniuersitatē generationū
adimplendam.

¶ Primo fuit conueniens ppter muliebrem
sexū cōfortandū vt cōfortaretur mulieres
sperarentq; z ipse per xpm̃ debere saluari
nō obstante q; per Eua tanta oibus mala
puenerāt. Hic Aug⁹ in li. lxxiiij. questio
nū ait. Hōis liberatio i vtroq; sexu debuit
apparere. Nam q; sexus masculinus ē no
bilior ideo xps humanā naturā in mascu
lino sexu assumpsit. Quia ꝑo sexus femi
ninus liberandus erat. Hinc apparetq;
vir ille de femina natus ē. Et idē in lib. de
agone xp̃iana in qd̃. Nolite vos ipsos cōtem
nere vtrū filius dei vtrum suscept. Nolite
vos ipsos cōtenere femine filius de femi
na natus est. ¶ Scdo fuit cōueniens ppter
veritatē astruendā vt sic veritas incarna
tionis nota fieret. Et d̃ hoc sic loq̃r Aug⁹.
in epla ad Gloluthianū. Si omīporēs de
hoīem vtrūq; formatū nō ex materno vte
ro crearet sed repētini inferret a spectibus
nōne opīnionē cōfirmaret erroris vt homi
nē verū nullo modo suscepisse crederetur.
et dum omia mirabiliter facit auferret qd̃
misericorditer fecit. Nunc ꝑo inter deum
z hominē mediator apparuit: vt in vnica
te persone copulās vtrūq; naturā z solita
sublimaret insolitis z insolita solitis tēpe
raret. ¶ Tercio fuit conueniens vt xps de
femina nasceret ppter v. iuersitatē genera
tionū adimplendā. Nam p̃mus hō, pdu
ctus ē de limo terre sine viro z femina. Eua
ex viro sine femina. Eteri hoīes a viro et
femina generantur. Unū z q̃ntus q̃i xp̃o vlt
imus relinquebat vt pducere ex femina
sine viro Scdm̃ dubiū elucidandū erat:
vtrū beata vīrgo aliqd̃ actiue egerit in cō
ceptione corporis xpi. Ad qd̃ in det sanctus
Tho. q; licet qdē velint dicere vīrginē ali
qd̃ actiue esse operatā in conceptione xpi.

Tamē melius et verius videtur sibi tēere
re quod in ipsa conceptione christi nihil actiue ope-
rata est: sed solū materiā ministravit. ope-
rata tū est ante conceptionē aliqd actiue p-
parando materiā ut esset apta conceptui.
Ratio pro quare in conceptione nihil ē acti-
ue operata: summi potest ex dictis Augu-
stini in x. sup. Gen. ad litterā. Principium
nāq; actiue in generatiōe dicitur ratio sem-
nalis. Corpus autē christi in sola materia cor-
porali p- diuinā potētiā conceptionis forma-
tionisq; rationē de virgine assumptū ē. nō
autē sūm aliquā rationē seminalē humanā
Insup cū quel bet res sit. ppter suā opera-
tionez. ut dicit Aristot. ij. de celo et mundo.
Natura nō distingueret ad opus genera-
tionis sexū maris et femine: nisi esset distin-
cta operatio maris ab operatione femine.
In generatiōe autē distinguitur operatio agē-
tis et patiētis. Unde relinquitur quod tota vir-
tus actiua sit ex parte maris. passius pro
ex parte femine. ppter quod in plantis in quibus
vtriusq; vis cōmūscet nō ē distinctio maris
et femine. Quia ergo virgo nō hoc accepit
ut esset pater christi sed mater. consequēs est
quod nō accipit potētiā actiua in conceptione
christi siue aliqd actiue egerit. ¶ Tertiū du-
biū erat. verū beata virgo fuit vera mater
christi: Sic enī dicit in scripturis quod fuerit ma-
ter et christus filius. Un. Luc. i. dixit angelus
Daries filiū. Et Luce ij. peperit filiū. Et
Matth. ij. Accipe puerū et matrē ei. Et
Luce ij. Dixit mater eius ad illū. Fili quid fe-
cisti nobis sic. Et Joh. ij. ca. Erat mater
Iesu ibi. Sed forte inquit. mater sic no-
minat quod filiū illū in suo utero ex miracu-
lo genitum educavit et aluit. ita quod ex pietas-
tis officio: nō cōd. nōe aut ppterate natu-
re sic nūcupet. Ad quod rōndemus sūm Au-
gustinū in li. de ecclē. dogma vbi ait. Na-
tus est sūm veritate nature ex deo dei filius
Natus est sūm veritate nature ex homine
hōis filius. ut nō adoptione: non appella-
tione: nō nūcupatione: sed natura in vtra-
q; naturitate nascēdo filiū nomē haberet.
Fuit igitur virgo sanctissima vera mater
christi quod probamus ex dictis sancti Tho. pri-
ma parte. q. xxvj. et ij. parte. q. xxij. Nam
ad rationē vere paternitatis vel materni-
tatis vel filiationis cōcurrūt pēpue tria.

Prima est generatio viuantiū: ut visuū ge-
neret viuū. Et ppter ea quia ignis gene-
rans nō est quod viuens non dicitur pater aut
mater ignis generati. Scdm est collatio
substantie Nam faber lignorū nō dicitur
pater scammī aut cunūsi bet alterius arci-
fici quod ipse fabricat. quia nō cōmunicat sibi
suā substantiā. Tertiū est materie prepa-
rate administratio ppter ea terra non dicitur
ppter mater hominis: quia est materia re-
mota. Et quartū ad id quod est assimilatio
in natura specifica. Ideo capillus ab ho-
mine generatus nō dicitur filius hominis
quia nō assimilatur homini specificē. Cū
ergo beata virgo viuēs genuerit christū vi-
uentem cōmunicauit ei corpulentā sub-
stantiā. administrauitq; ad formationē
corporis eius materiā preparatā et chri-
stus ab ea genitus fuit et similis in specie
quia perfectus homo ex anima rationali et
hūana carne subsistens: sequit quod christus
fuit eius filius et ipsa illi vera mater. Si
autē aliqd obijceret quod christus ex beata virgine
miraculose natus est: sed miraculosa gene-
ratio non sufficit ad rationē maternitatis
vel filiationis. Nō enī dicimus Eūam fi-
liam fuisse Ade. Ergo videtur quod christus non
debeat dici filius beate virginis. Respon-
dere possumus sūm Damasc. in iij. li. q. na-
tūras repositas qua christus natus est ppter
nostrā salutē est quodāmodo sūm nos quā
natus est homo ex muliere et tēpore conce-
ptionis debito. Sup nos autē quā nō ex vi-
rili semine sed ex sancto spiritu et sancta vi-
rgine super legē cōceptōis. Et quo vi inquit
Tho. ij. q. xxvj. Ex parte matris natū-
tas illa fuit naturalis: sed ex parte opera-
tionis spūssancī fuit miraculosa. Unde
beata virgo ē vera et naturalis mater christi.
Quis explicare queat quāto affectu filius
istū gestauit in utero: pepit in plepio. suoq;
lacte pauit vberē d celo pleno. Quis enar-
rare sufficiat quāto gaudio ei infantia mē-
bra ptrecebat dū inuoluebat pānis et strī-
cta cingebat fascia. Quis insup excogita-
ri valeat quāto gratissima fuit aboz pueris
amoris pinguedie plena. Cōiuebat pā-
cifice Lolloqabantur benigne Et. v. rgo ore
melliflūo filiū mī sepius im geminabat: aui-
diebat respondētē illū cū omī reuerentia

genitrix mea colendissima.

¶ **Q**ue beata virgo dei genitrix ē dicēda q̄ meruit cōcipere xpm̄ cui⁹ insup̄ prerogatiue ab hoīe nō possunt cōphēdi. Ca. III

O **E**rtiū priuilegiū maternitatis p̄ginis illibate dī dignitatis. Aliē nāq; matres pueri hōis: hec hōis dei mater fuit. Sed pro huius partis expeditione iocunda tria ad huc dubia declaremus.

¶ Prīmū vtrū beata virgo sit dei genitrix appellanda.

¶ Scdm̄ vtrū beata virgo meruit concipere christum.

¶ Tertiū vtrū virginis prerogatiue possint ab homine comprehendī.

¶ Ad primum dubium respondemus q̄ bene cōgrue ac verissime virginem gl̄io / saz appellam⁹ genitricē dei. Inq̄t nāq; Jo hānes Damasc. Theoborion vere sanctā Mariā predīcamus virginē. Et in capitulis Eriillī approbatis in Ep̄stina sino / do dī. Si q̄s nō cōfiteat sanctā virginē genitricē dei anathema sit. Et sancta mater ecclesia ī diuinis officijs illā sic crebro nominat. In officio missę inducit p̄sculū sēculij. Salue ait sancta parēs enixa puer / pera regē q̄ cellū terrāq; regit in secula seculorū. Virgo dei genitrix quē totus nō ca / pit orbis in tua se clausit viscera factus hō. Et in offertorio. Post partū virgo inuio / la ta p̄mālisti dei genitrix intercede p̄ nobis. Et in vesp̄is. Ave maris stella dei mater alma. Et in cōpletorio. Sub cui⁹ p̄ / fidij pfugimus sancta dei genitrix. Et in letanijs sancta dei genitrix ora pro nobis. Quare autē sit cōueniēs et p̄pria ista locu / tio declarata a serō Bonauē. in .iij. di. iij. Et a Tho. in .iij. pre. q. xxv. qz oīne nomē / gnificās in cōcreto naturā aliquā potest supponere p̄ qualibet ypostasi illius natu / re. Quā autē vni⁹ incarnationis sit facta in ypostasi: manifestū est q̄ hoc nomen deus potest supponere ypostasi habente hūma / nā naturā et diuinā. Et ideo q̄qd cōuenit diuine nature et hūmāe potest attribui illi p̄sone. Cōspici autē et nasci p̄sone attribuit et ypostasi sū naturā illā in q̄ cōcipit et nascit. Quā ḡ in ip̄o p̄ncipio cōceptionis fuerit

humana natura assumpta a diuina p̄sone cōueniēs ē q̄ vere possit dici deū esse cōce / priū et natū de virgine. Et h̄ autē dicit aliq̄ mulier alicui⁹ mater q̄ eū cōcepit et genu / sit. Quare et beata virgo vere dicit mater dei q̄ sit mater diuinitatis: sed quia p̄sone habentes diuinitatē et humanitatē est mater sū humanitatē p̄pter cōmunicatō / nē idiomaticū. ¶ Scdm̄ dubiū erat vtrum beata virgo meruit cōcipere xpm̄. Ad q̄d Bonauē. in .iij. di. iij. ait q̄ meritū distin / guit tripliciter. Est em̄ meritū cōdignū: me / ritū cōgruū: et meritū dignū. In merito con / dignū attendit cōlitas v̄puta dū q̄s p̄ diē vel mēsem fuit alicui pio conuenienti mer / cede labore debito finito meret mercedēz illā de p̄digno. Quātū em̄ laborauit et q̄ / to tpe sibi debet. In merito cōgruū attē / dit dispositio ad aliquā mercedē cōsequē / dā in futuro. puta si rex vlt̄ p̄nceps aliq̄s p̄ sua magnificētia p̄clamari fecisset q̄ si q̄s vno curū p̄ determinatū spaciū p̄cederet reliquos currētes lucraret librā vñā aurū tūc multi haudietes ad currēdū se p̄pa / rēt. Inter q̄s esset vnus agilis valde et ad currēdū plus ceteris expeditus licet nō dū essent ī cursu. vel postq̄ currere cōperit an / tē p̄uenerit ad terminū diceret de isto vno q̄ meret p̄miū merito cōgruū. At postq̄ p̄ uenit ad terminū meret illud merito non cōdignū. qz p̄miū illud excedit laborez sed merito dignū. Quia ex quo sic placuit regi vel p̄ncipi vt q̄ ad talē terminū currēdo p̄ tingeret aurū sibi daret. Ille q̄ sic curren / do plus ceteris applicuit ad locū p̄ficiū fa / ctus ē dignus p̄mio ex liberalitate p̄parato. Sic in p̄posito beata virgo nō meruit cō / cipere xpm̄ merito p̄dignū qm̄ incarnatio / nis beneficiū q̄trum ad suā substantiā vlt̄ essentiā est sup̄ra merita oīm hoīm z ange / lorū et ip̄i virginis benedicti. Sz q̄a ex be / nignitate sua diffinit deus vt carnē su / meret pro salute humani generis et de mu / liere vna nasceret deus et hō. Beata virgo a principio sue sanctificatōis et toto tpe in / termedio vsq; ad incarnationem mereba / tur esse mater dei merito congrui qz p̄pter excellentiā sanctitatis sue et p̄fectionē vir / tutū ad hoc erat magis idonea siue dispo / sita q̄ reliquę mulieres que potuerūt esse

in omni mūdo. At ubi verba illa sanctissi-
ma protulit. Ecce ancilla dñi et suū cōsen-
sum verbo firmavit illico meruit merito di-
gni cōcipere xpm et effici mater dei. Tunc
siquidē inuenta est excessisse merita omni-
um electoz et maxime propter preeminen-
tiam quattuor virtutum que includūtur
in verbis eius. Prima fuit obediētia: dñ
dixit: Ecce. Exhibuit namq; se adeo prom-
ptissimā ad obediendū deo q̄tum fieri po-
test a pura creatura. Intēssima fuit ill.
voluntas ad talem obediētiā q̄tum in-
tendi potuit neq; tantum intensa fuit vo-
luntas abrae dum voluit filium immola-
re: aut quorūcūq; qui pro deo obediētia
dura et asperissima queq; pari non recusa-
runt. Secūda virtus fuit humilitas: quā
expressit dum subdidit. Ancilla dñi: tunc
veiq; tantū respectu dei descendit in nubi-
lum et despectū sui q; nulla vnq; alia crea-
tura ita viluerit sibi ipsi pro deo sicut ipsa.
Et licet magna fuit humilitas abrae cū
dixit Genesis xviij. c. Loquar ad dominū
meū cū sim pulvis et cinis. Et Job cū di-
xit. xviij. ca. Putredini dixi pater meus es
mater mea et soror mea vermibus. Et Jo-
hannis baptiste dñm se vocem appellavit
nihilominus humilitas virginis supera-
uit humilitatē istoz et quorūcūq; alioz
propterea in suo cantico dixit. Quia resp-
xit humilitatē ancille sue: ecce enim ex hoc
beatam me dicent omnes generatōes. Terc-
tia virtus fuit eius fides quam explicavit
dum prosecuta est. Fiat mihi. Tūc siquē
dem captivavit omnē intellectuz in obse-
quiū dei: crediditq; simpliciter et purissime
quecūq; sibi fuerant per angelū intima-
ta. Hic Elizabeth cōmendando illam di-
xit. Beata que credidisti qm̄ perficiētur
in te que dicta sunt tibi a dño. Quarta vir-
tus fuit charitas que expressa est dñ pru-
lit. Scdm̄ verbum tuū. Dñe cor suū: omne
esse: omne posse obtulit volūtarie deo. Ter-
tium dubiū erat vtrum virginis preroga-
tiue possint ab homine comprehendī. Ad
quod respondemus q; sicut perfectiōes di-
vine omni intellectui sunt incomprehēsi-
les sic perfectiones gratiarū quas virgo
suscepit in conceptione filij dei solo diuino
intellectui: et xpi fuerūt cōprehēsibiles vñ

creditur q; ad illā abyssum inpercrutabi-
lem omnīū charitatum spūsancti q; i bea-
tam virginē descēderūt in hora cōceptiōis
filij dei: intellectus humanus vel angeli-
cus nunq; poterūt attingere. Multo nā-
q; plura operatus est deus in virgine et q;
dem grandia q̄ ea que scripta sunt aut ex-
cogitata. Idcirco Hiero. in finē ad pau-
lam et eustochiū dñm de virginis preemi-
nentia esset dictur? ita locutus ē. Timeo
satis et valde peritimesco dñ vestris cupio
parere profectibus ne forte sicut improbi
ira et indignitas laudatoz inueniar pfecto
cū nec sanctitas nec faciēdia suppetant ve
beatam et gloriosam virginē digne lauda-
re queā. Qm̄ vñ verū fatear q̄quid huma-
nis dici potest verbis minus ē a laude vel
quā diuinis et angelicis est excellētius p̄
dicata et laudata preconijs. A prophetis
quidē prentiata. A patriarchis figuris
et enigmatis presignata. Ab euangelis-
tis exhibita et monstrata. Ab angelo ve-
nerabilis atq; officiosissime salutata. pre-
terea qualis et quāta esset ab eodem diui-
nitus dclatur cū ait. Ave grā plena et c.
Talibus namq; decebat virginē oppigne-
rari muneribus: vt esset gratia plena: que
dedit celis gloriā: terris deū: pacem gē-
tibus. finē vicijs: vite ordinē: et moribus
disciplinā: Decille: Propter q̄ omnia corā
Elizabeth deū ipā magnificauit. q̄ digna-
tur de se nobis dicere illud Eccliaſti. xxiij.
ca. Ego mater pulchre dilectiōis timoris
et magnitudinis et sancte spei. In me oīs
gratia vite et veritatis. In me oīs spes vite
et virtutis. Transite ad me omes qui con-
cupiscitis me: et a generatiōibus meis ad-
implemini. Spūs em̄ meus sup mel dul-
cis: et hereditas mea sup mel et fauū. Ad
eā ergo crebro confugiamus vt sua prote-
ctione liberemur ab omnibus malis immi-
nētibz et benefaciēdo mereamur filij ei
gratiā et tandē gloriā sempiternā Amen.
¶ Sermo XXV III. de tribus virtutibus
cōtēplandis virginis gloriose in festo pu-
rificationis eiusdem.

Impleri sunt dies pur-
gatiōis. Vane fin legē mox-
li. Scribuntur hec verba Lu-

h. ca. 2 in euangelio presentis solentat. Splē
dor virtutū gloriose virginis Marie miro
modo effundit in celo et in terra. Nā ipa
Inquit Ambro. in li. de virginitate. Talis
fuit Maria vt ei vntus vita oim sit disci
plina. Propterea q̄cūq; gesta sunt p̄ eam
dū illū paruulū presentauit in tēplo ratio
nabiliter facta fuisse indubitātē tenendū
est. Quod vt et nos deuotius cōtemplare
possemus Sancta mater eccl̄ie purifica
tiōis eius festū cū benedictiōe cādelarum
agendū statuit. Deferūtur p̄o accēse can
dile ille benedictus: vt inuat q̄ virgo sacra
tissima tota sit splēdida et luminosa. Fuit
autē presentis solēntatis institutor Ser
gius papa: qui a sp̄sico edoctus voluit vt
christiani singulis annis ad honorē geni
tricis dei hac die totū mūdū cū accensis et
benedictis cereis illustraret. Inductus p̄o
ad id fuit quoniā Romani tēpore gētilita
tis et sup̄sticiosi cultus idolorū in kalēdis
Februarij ad honorē Februe matris mar
tis: q̄ deus erat belloz vrbē de quito in q̄n
tū annū cū cereis et facibus tota nocte lu
strabāt. vt filius eius illis victoriā de ini
micis cōcederet cuius matrē tā solēnter
honoraret. Similiter in februario sacristi
cabāt Februo. l. plutoni et ceteris dīs in
fernalibus p̄ animabus antecessoz suoz.
ideo ei solēnes hostias offerebāt et tota no
cte laudibz insistentes cū cereis et accensis
facibus vigilabāt. Et qm̄ difficile est con
suetā relinquere xp̄iani de gētilitate con
uersi adhuc predictas ceremonias obfua
bāt qua de re pontifex maximus vt extin
gueret paganoz errorē indixit vt benedi
cta luminaria ad honorē regine celoz ab
omibz fidelibz portaretur. Ip̄a nāq; nō
martis: sed iesu xp̄i filij dei dulcissima ma
ter a nobis colēda est cuius meritis et inter
cessione innumera: vt sic dicā: eam inuocā
tibus beneficia donātur. Ad cui⁹ laudes
explicādas hodierna die incumbere debe
mus que vagientē filiū ad tēplū pduxit:
ibigoia fecit q̄ moyses in lege iubebat. In
quibz per ipam laudabilissime gestis tri
plici eius virtute p̄ ceteris eligimus cō
templandam.

¶ Prima dicat virginitatis.
¶ Secunda humilitatis.

¶ Tercia liberalitatis.

¶ De perpetua virginitate sancte Marie q̄
fuit a prophetis p̄nunciata ab ipsa voto
confirmata et semper inuisibiliter obser
uata.

Capitulum I.

Prima virtus excel
lentissima illius felicissime
marris quā cōtēplari debe
mus dicat virginitatis. Nec
designat in verbis moysi. Nam Leni. xij.
ca. ex ordinatiōe dei moyses dixit. Mul
er si suscepto semine peperit imunda erit.
Ista cōditio si appositā dat intelligere. q̄
q̄nq; mulier esset paritura masculū nō su
scepto semine. Et quo doctores dicunt q̄
signanter moyses fuit ita locutus ad exci
piendā matrē dei ab immundicia. Et vt
Bern. ait. q̄ timuit in matrē dñi blasphe
miā irrogare. Sed vt virginitatē illā ar
denti⁹ veneremur in hac parte tria dubia
sint aperienda.

¶ Prīmū utrū virginitas marie fuit ante
p̄nunciata.

¶ Scdm̄ utrū virginitas Marie fuit vo
to confirmata.

¶ Tertiū utrū virginitas Marie fuit
semper obseruata.

¶ Ad p̄mū dubiū r̄ndemus q̄ placuit al
tissimo deo p̄ multa ante retroacta secula
vginitatē marie a suis p̄phetis et alijs q̄
bus rē tam grādē notā effecti mirabiliter
p̄conisari. Omītro sibi illaz oracula: ta
ceo multoz patriarchaz testimonia. Tā
tū referā qd in hystorijs hyspanice: quid in
Ezechiele: qd in Esaia fidelissime scribi
tur. In originali libro hystorie hyspanice
in ca. xl. de nōnullis incidētibz r̄pe Fernā
di regis ita h̄. Lū apd roletū qdā iudeus
grā amplecti vineā suā rupē cōminuisset
in medio saxi p̄cauitas reperta ē vbi liber
erat folia lignea habēs descrip̄ tribz lin
guis: hebreis: grecis: et latinis. scriptura
q̄si vni⁹ psalterij videbat. Hiclib de tripli
ci mūdo differebat. ab Adā vsq; ad anti
xp̄m. Principiū p̄o tertij libri incipiebat a
xp̄o sic exordies. In tertio mūdo filius dei
nascebat in mūdo ex virgine Maria: parte
turq; salute hoim. Qd cū iudeus cōspice
ret statū cū familia sua sacro fonte renatus

est. In fine solibri erat q tpe semādi rel
gis inueniri debebat. Ad pphētā Ezech
iā veniamus cui virginitas Marie reue
lata est. vñ ait. c. xliij. Eouert me ad vñ
porte sanctuarij ex erioris que respiciebat
ad orientē: z erat clausa. Et dixit dñs ad
me: porta hec clausa erit z nō aperiet: z vir
nō trāstet p eā. qm dñs deus israel ingres
sus ē p eā. Ubi Aug⁹ in smone ait. Mi
rabilis pphete visio sed mirabilior ē pphete
tie adimpletio. Quid ē porta i domo dñi
clausa: nisi q maria semp erit intacta. Ec
qd est. Vir nō trāstet p eā. nisi q Joseph
nō cognouit eā. Et qd est solus dñs intact
z egredietur p eā: nisi q spū sanctus im
pregnauit eā. Et qd est clausa erit in erer
nū: nisi q Maria fuit virgo ante partuz
z virgo post partum. Dicat ergo Maria
Porta facta sum celi: ianua facta suz filio
dei. illi facta sum ianua clausa: q post suā
resurrectionē ingressus ē p ostia clausa. p
q egessus est ad suos crucifixoies. Ad di
scipulos autē suos clauso ostio cena cū in
gressus est claustra: q natus de vtre meo
me matrē dimisit intactā. Adimpleuit vē
trē meū diuinitate z vterū meū nō euacua
uit castitate. hec ille. Esaias pō sctis ap
te ca. vij. virginitatē Marie pñciauit. Ec
ce in q virgo cōcipiet z pariet filiū: z voca
bitur nomē eius emanuel. Sed iudei con
tra nos arguūt. Primo q in hebreo nō dī
virgo sed balma: z significat puellā absco
ditā siue sit virgo siue corrupta. Scdo q
dicat q nomē eius vocabit emanuel. Fili⁹
aut virginitis vocatus ē Iesus xps. Et iō
aiūt iudei q hec pphētia non intelligit de
xpo z virgine matre: sed de Ezechia filio
regis Achas q post dictū pphete natus ē
Sed hoc impugnat Rabi Salomon per
hoc q Ezechias erat. xvj. annorū qñ cepit
regnare post Achas patrē suū immediate
vt habet iij. Re. xviij. ca. Achas regnauit
tñ xvi. annis. vt habet iij. Re. xvi. c. Er
go in pñcio regni Achas anteq dīcere
tur pphētia Ezechias erat nat⁹ z erat no
uē ānoz. Et ppter h dīc rabi Salomō q
hec pphētia est intelligēda de filio Esaiē
q acceperat vxorē iuēculā z iam cōcepe
rat de eo. Et q de puero existēte i matris
vtero nescit si sit masculus vel femina. iō

Esaias dabat Achas signū liberationis
a duobus regibus illū inuadere volēti b.
sicut patz iij. Re. xvi. q vxor sua grauid a
peret filiū masculū. Svt refert Rico. d li
ra. Ista expositio stare nō potest: q ca. se /
quē dicit de puero illo. Et erit exercitio a la
rū eius implēs latitudinē terre tue o ema
nuel. Et loqur de terra regni iudee cuius
nūq fuit dñs Esaias. Et ppterea ad lit
terā intelligitur de xpo q dñs iudee z om
nibus que sunt in celo z in terra. Ad pñū
pō obiectū dicit Rico. de lra. q balma in
hebreo significat absconditā: ita q nō du
bitatur de integritate illius. Et scribit per
h. z nō inueniuntur nisi tres ita descripte.
Prima est rebecca de qua Gen. xxiij. c. dī
Puella decora nimis. Sequit puella que
egrediet. In hebreo ponit balma: q egre
dicitur. Secūda fuit maria soror moyſi de
qua dicit Exo. ij. c. Fuit puella: in hebreo
ponit balma. Fuit balma. Et iste due fue
rūt virgines purissime qñ fuerāt virgines
nominate. Tercia fuit virgo Maria in
hac pphētia. Quare balma virginē si
gnificat. Ad illud pō qd adducebatur de
nōie emanuel respondent doctores vt etiā
tractū est in smōe de circūcisione q duplex
est nomē. s. nature vt homo z impositionis
vt petrus z antonius. Emanuel itaq est
nomē nature. Iesus pō nomē impositōis
¶ Secūdu dubiū aperiendū vtrū virgi
nitas Marie fuit voto cōfirmata Ad qd
respōdet Ric. in iij. di. xxx. Et Tho. iij. p
te. q. xxvij. q cū pfectōis opa magis sint
laudabilia si ex voto stant q sine voto. p
ginitas aut in matre dei p̄cipue debet pol
lere ideo cōueniēs fuit vt virginitas eius
esset ex voto deo consecrata. Clertū quia
tēpore legis oportebat generatōi insiste
re tam mulieres q viros. quia fm carnis
originē cultus dei augebat: anteq ex illo
populo xps nasceret. Mater dei nō cred
tur anteq desposaret Joseph absolute vir
ginitatē vouisset. licet eam in desiderio ha
buisset. Super hoc tamē volūtātē suā di
uino cōmisi arbitrio. Postmodū pō acce
ptō sponso fm q mores illius tps exige
bant simul. cū eo votū virginitatis emis
it: voluit vero desponsari ex familiaritū
ctu spū sancti: confidens de diuino an

religio quoniam nunquam ad copulam carnalem peruenissent. Confirmatur ista per magistrum Sententiarum in iij. di. xxx. et etiam per illud quod scribitur xxvij. q. ij. capit. sufficiat. Beata Maria. Randalphus tamen dicit in suo libro quod possibile fuit virginem expresse vouisse antequam desponsaretur. et nihilominus cum pro voto virginis potuit contrahere. Nam matrimonium est consensus in carnalem copulam alterum coniugii per se. Si ergo constaret per reuelationem ipsi femine quoniam nunquam vir debitum ab ea peteret cum vero voto virginis posset stare verum matrimonium quia nunquam carnalis copula sequeretur. Et ita fuit in proposito. quia virgini gloriose erat reuelatum quoniam nunquam Ioseph peteret ab ea debitum. et forte etiam ipsi Ioseph cum dicitur a multis quod ipse insuper ex instinctu spiritus sancti virginitate vouerat. Non obstante autem tali voto inter Mariam et Ioseph verum fuit matrimonium. ut refert magister sententiarum. Et xxvij. q. ij. c. institutum. Nam ut inquit Ricardus etiam sanctus Thomas duplex est perfectio rei prima scilicet et secunda. Prima in ipsa rei forma consistit ex qua species sortitur. Secunda consistit in operatione rei per quam res aliqua liter suum finem attingit. Forma autem matrimonij consistit in quadam indissolubili coniunctione animorum per quam unus coniugum indissolubiler alteri fide seruare tenetur. Finis autem matrimonij est proles generanda et educanda. Ad quorum primum peruenitur per concubium coniugalem. Ad secundum per alia opera viri et uxoris qui sibi inuicem obsequuntur ad prolem nutriendam. Si ergo quantum ad primam perfectionem omnino verum fuit matrimonium virginis matris dei et Ioseph: quia uterque consensit in copulam carnalem: nisi sub conditione si deo placeret. unde et angelus vocat Mariam coniugem dicens. Noli timere: accipere Mariam coniugem tuam. Quod exponens Augustinus in libro de nuptiis et concupiscentia dicit. Coniunguntur vocatur ex prima desponsationis fide quam concubium nec cognouerant nec fuerat cogniturus. Quamvis pro ad secundam perfectionem que est per actum matrimonij si hoc et scilicet ad carnalem

concubium per quem proles generatur non fuit: istud matrimonium consummatum. habuit tamen illud matrimonium secundum sectionem primum ad proles educationem. Unde Augustinus dicit in libro de nuptiis et concupiscentia. Omne nuptiarum bonum impletum est in illis parentibus christi: proles: fides: sacramentum. prolem cognoscimus ipsum dominum Iesum fidem qua nullum a dulcerum. Sacramentum quia nullum divorcium. solus ibi nuptialis concubitus non fuit. Et si quis obiceret contra ista: quia Hieronymus contra Heluidium ait. Ioseph marie custos fuit potius quam maritus. Dicendum quod Hieronymus accipit maritum ab actu matrimonij consummati. Similiter intelligenda sunt verba Hieronymi in Mattheum ubi ait. Eum virum autem diuersis suspicio tibi non subeat nuptiarum sed recordare consuetudinis scripturarum: quia sponsi viri et sponse vocantur uxores. quod Hieronymus vocat nuptias nuptiale concubium. Omnia predicta facile teneri possunt: et quod virgo vel antequam cum Ioseph contraheret vel postquam contraxit ex dei reuelatione virginis vouisset. Et quod Ioseph illum minatus a deo qui elegit eum tanquam virginis sponsum et sui filij alumnus virginis: tunc voto fuerit complexus cum pepedit ipsius virginis benedictio mores et actus diuinitus regulatos. In quadam historia sic habetur quod beata virgo copulata ab Iacobo triennio ad templum domini a parentibus fuit perducta ubi remansit cum alijs virginibus et puellis in omni sanctitate seruies altissimo deo visitabaturque ab angelis frequenter: et spiritualibus consolationibus replebatur. Quartodecimo prope etatis sue anno pontifex publice denunciavit. ut virginis que erant in templo et etatis tempus impleissent domum reuerterentur ut matrimonia contraherent: cuius mandato cum ceteri paruissent solam virginem Mariam hoc se facere non posse respondit. tunc quod pariter esset ei dominus fuit in mari passus tunc quod virginis suam domino ipsa vouisset. Tunc angustatus pontifex pro nouitate rei inueniente festiuitate iudeorum senioribus conuocatis: omnem vna hec fuit sententia ut dominum consilium quod rere. Cum autem orationem inter se haberet. pontifex ad consulendum dominum accessit: mox de loco oratorij cunctis audientibus vox insonuit

ut quicumque de domo David nuptijs ab-
les coniugari non essent. singuli virgas ad
altare deferret: et cuiuscunque virgula germin-
aret: et in cacumine eius spū sanctus in co-
lūbe specie pederet ipse procul dubio esset
cui virgo desponsari deberet. Erat inter ce-
teros Ioseph de domo David cui cum inco-
gruū videretur si vir iam pronecte etatis tā
tētrā virginē duceret in vxorē: ceteris vir-
gas suas afferētibz solus ipse virgā non
attulit. vnde cū nihil diuine voci consonū
appareret pontifex iterato dñm cōsulēduz
putauit: qui respondit qd solus ille virgam
suā nō attulit cui virgo desponsari debebat.
Inductus itaqz Ioseph vt virgā suā fer-
ret: cū hoc fecisset: illico geminavit et in ei-
cacumine colūba cōsedit: quare sibi despo-
sata fuit virgo: qd in suā ciuitatē bethleem
pfectus necessaria nuptijs pvidebat. vir-
go autē maria ad domū pentū in nazareth
reueria ē. Vbi i dieb. ill. āgelus gabriel ei
oranti apparuit et de ea nūciatū dei filiū
nūciavit. Nec in legē dā natiuitatis virgi-
nis. Tertiu dubiū fuit vtrū virginitas
Marie fuit semp obseruata. Ad qd neqz
Heluidius hereticus ore sacrilego zblas-
phemo ausus est dicere: q post partū non
mansit virgo: licet fuerit virgo ante par-
tum et in partu. Sumpsit autē occasionem
erroris qd male intellexit scripturas. Naz
in. l. ca. Matthei scribit de Ioseph. Non
cognoscebat eā do nec peperit filiū suū pri-
mogenitū. Arguit Heluidius et dicit hoc
aduerbiū donec cōsuevit determinatū tē-
pus significare quo cōpleto fiat id qd vs-
q ad illud tēpus nō fiebat: verbū autē co-
gnosce di ibi ad cōtū refertur. sicut et Ben-
iij. c. dicit qd Adā cognouit vxorē suā ergo
btā pgo post partū fuit a Ioseph cognita.
Insup et iesus fuit primogenitus: qd habuit
frēs subsequētes. Et hoc pfirmat: qd Job.
ij. dicit. Descēdit in capharnaū ipse. i. xps
et mater et fratres eius. Pro cōfusione hel-
uidij et veritatis defensione notandū pro
illo verbo cognoscebat: qd dā dixerūt hoc
nō esse intelligendū de cognitione carnis:
sed de cognitione noticie. Dicit em̄ Lhus.
qd nō cognouit eā ioseph anteqz pareret
cuius fuerit dignitatis: sed postqz peperit
tūc cognouit eā: qd per ipsius prolē specia-

lior et dignior facta fuerit qd totus mūdus
quia quē totus mūdus capere nō poterat
in augustovtero suo sola suscepit. Quidā
autē hac cognitionē referunt ad nouiciā vir-
sus. Sicut em̄ Moysi cū dñō colloquen-
tis gloriificata est facies vt nō possent i eū
intēdere filij israel. Sic Maria clarita-
tes virtutis altissimi obumbrata cognov-
sci nō poterat a Ioseph donec pareret. p
partū pō a Ioseph agnita inuenitur spe-
cie faciei nō libidinis tactur. Hiero. autē cō-
cedit hoc esse intelligēdū de cognitione col-
tus: sed dicit. qd vsqz vel donec in scripturis
qncp significat certū tempus. fm̄ illud ad
Gal. iij. ca. Propter trāsgressores lex posi-
ta est donec venit sanctū cui promiserat.
Quādoqz pō significat infinitū tempus.
fm̄ illud. Donec ponā inimicos tuos sca-
ponit ibi donec pro semp. Et fm̄ hūc mo-
dū loquēdi euāgelista ostēdit qd Ioseph
nō cognouit eā donec peperit. i. vsqz ad par-
tū: neqz etiā post partū. De eo etiā qd xps
dicit primogenitus vt ait Hiero. et ponit
de verbo. signi. in. c. Ioseph. Nō post quē
alius sed ante quē nullus. Et de eo qd hel-
uidius referebat xpm̄ videlicet habuisse
fratres Hiero. ait. qd quatuor modis in scri-
ptura fratres dicunt. i. naturā gēre. cognā-
tione et affectu. Vñ fratres dñi dicit sunt
nō fm̄ naturā quasi ab eadē matre nati s;
fm̄ cognationē quasi cōsanguinei eius ex-
istentes. Derestā dñs itaqz est error perni-
ciosissimus heluidij. vt inq̄ Lho. iij. par-
te. q. xxvij. Primo qd sicut dirogat xpi pl-
sectioni. q. i. fm̄ diuinā naturā vnigenit-
est patristancz pfectus p oīa filius ei? ita
etiā decuit vt eēt vnigenit- matris tāqz p-
fecitissimū germē eius. Scdo hic error in-
iuriā facit spiritui scō cuius sacrariū fuit
vterus virginalis in quo carnē xpi forma-
uit. Vnde nō decebat vt decetero violare-
tur per cōmixtionē vniū. Tertio derogat
dignitati et sanctitati matris dei qd ingra-
tissima videret si tanto filio pēta nō esset
et si virginitate qd in ea miraculose conser-
uata fuerat sponte pdere veller per carnal-
cōcubitiū. Quarto insup ipsi Ioseph esset
ad maximā presumptionē imputandū: si
eā quā reuēlāto angelo de spū scō deū con-
cepisse cognouerat: polluere tēptaret. q̄e

virginē ante partū: virginē in partu: virgi
nē et post partū genitricē dei verissime pre
dicamus. Si pō vltius aliq̃s quereretur:
cur voluit x̃ps de p̃gine nasci. Rēdere pos
sumus ex dictis prefati doctoris sc̃i Tho.
vbi s̃. q̃ hoc factū est triplici de causa.

¶ Primo ppter dignitatē p̃is.

¶ Secōdo ppter puritatē filij.

¶ Tercio ppter incarnatiōis finē.

¶ Primo ppter patris dignitatē p̃seruan
dā. Cum ei x̃ps sit verus et naturalis dei
filius: nō fuit pueniēs vt aliū patrē habe
ret q̃ deū ne dignitas transferret in aliū.

¶ Secōdo hoc fuit pueniēs ppter puritatē filij
Ipe namq̃ est verbū dei: verbū q̃ absc̃ oī
corruptiōe cordis recipit et ex corde absq̃
corruptiōe pcedit. Vñ vt ostēderet q̃ illud
corpus esset ipsius verbi dei: pueniēs fuit
vt de incorrupto virginis vtero nasceretur.

¶ Tercio fuit pueniēs ppter incarnatiōis finē
Ad h̃ ei venit x̃ps vt hoīes renascerent̃ i fi
lios dei nō ex volūtate carnis nec ex volū
tate virtutis: sed ex p̃sensu mulieris et viri. s̃ ex
deo. lex dei virtute nati sunt. Vñ Aug⁹ in
libro de sancta virginitate ait. Oportebat
caput nostrū insigni miraculo s̃m corpus
nasci de virgine vt significaret sua mēbra
de virgine eccl̃ie s̃m sp̃m nascitura.

¶ De tribus legis ceremonijs quas b̃ra vir
go seruauit humilitate. Ca. II.

Secunda virtus prestā
tissima quā i p̃gine benedicta
premplari debemus dī humili
tatē. Ob illā nāq̃ subiecit se hodierna die
triplici ceremonie legis.

¶ Prima ceremonia fuit purgatiōis.

¶ Secōda presentatiōis.

¶ Tercia oblatiōis.

¶ Prima ceremonia dī purgatiōis. Qua
dragesimo nāq̃ die a natiuitate dñi venit
ad templū vt s̃m cōsuetudinē legis mun
daretur: cum tamē sub illa lege nō teneret
Ad quod plene intelligendū ponderāda
sunt ea que scribunt̃ Leuitica. xij. cap. vbi
sic habetur in sententia: q̃ mulier si susce
pit semine peperisset ma. culā imunda es
ser septē diebus. imunda es a p̃fortio ho
minū et ab ingressu templi. Sed comple

tis septem diebus mūda quidē efficiebat
quo ad p̃fortiū hominū. Sed adhuc vsq̃
ad trigessimūtertū diē quo ad ingressum
templi imunda erat. tandē cōpletis qua
draginta diebus: quadagesima die tem
plum intrabat et puerū cum munerib⁹ Jos
ferebat. Si pō feminā peperisset duplica
bantur dies et quo ad p̃fortiū hoīm et quo
ad ingressum templi. Beatissima pō vir
go nullā habuit imundiciā a qua purga
retur: necq̃ filiū pcepit virili semine: quare
nec legi purificatiōis obligabatur. voluit ta
men predictā legem humiliter adimplere
Nam vt inquit Tho. iij. parte. q. xxxvij.
Sicut plenitudo gratie a p̃so deriuat in
matrē. ita decuit vt mīr hūilitati filij p̃for
marer. Et iō sicut x̃ps licet legi nō esset ob
noxius. voluit nihilominus circūcisionem
aliq̃ onera legis subire. ad demonstnan
dum humilitatis et obedientie exemplū: et
vt approbaret legē: et vt occasione scanda
li a iudeis tolleretur: ppter easdem rationes
voluit et matrē suam implere legis obser
uantias quibus tamē non erat obnoxia.
Ideo Bernardus ad virginem sic de
uote loquitur. Vere beata virgo non ha
bes causam: nec tibi opus est purificatiōe
sed nunquid filio tuo opus erat circūcisio
ne. Esto inter mulieres tanq̃ vna illarū:
nam et filius tuus sic est in medio puerorū
Hec Bernardus. ¶ Secūda ceremonia
legis cui se virgo sancta subiecit dicit̃ pre
sentatiōis. vt em̃ scribit̃ Exodi. xij. ca. Lo
cutus est dñs ad Moysen dicens. San
ctifica mihi om̃e primogenitū qd̃ aperit vul
uam in filiis israel. Vbi sciendū q̃ de pro
le nata duplex preceptū tradebat in lege.
Vñ quidē generale q̃ntū ad om̃es: vt. s.
cōpletis diebus purificatiōis matris of
feret sacrificiū pro filio siue pro filia. vt ha
betur Leuitica. xij. cap. Et hoc quidē sa
crificiū erat ad expiationē peccati in quo
proles erat concepta et nata: et etiā ad con
secrationē quandā ipsius. quia tunc primo
presentabatur in templo. Et ideo aliquid
offerebatur in olocustū. aliquid pro pec
cato. Aliud erat preceptū speciale de pri
mogenitis tam in hominibus q̃ in iumē
tis. Sibi em̃ dominus deputauerat om̃e
primogenitū in israel: pro eo q̃ ad libera

tionem populi israel percusserat primoge-
nita egypti ab homine usque ad pecus: pri-
mogenitis filiorum israel reuerentis. Et quod
christus fuit primogenitus Marie virgi-
nis matris: utrumque fuit factum circa eum.
Primo quantum id quod erat speciale: et per-
tinet ad primogenitos. Ob quod dicit Lu-
cas. Tulere illum in hierusalem ut sisterent eum
id est offerrent domino: quia omne masculu-
linum adaperiens vulvum. id est primo nascens
secundum Nicolaum de lira. Quismodi erant pri-
mogeniti: sanctum domino vocabitur. Se-
cundo factum fuit circa christum id quod com-
muniter pertinet ad omnes. Et hoc notat cum
dicitur. Et ut darent hostiam secundum quod dictum erat
in lege omni par turturum ad duos pullos co-
lumbarum. Quia pro dicitur. Omne masculinum
adaperiens vulvum. patet quod loquitur de mas-
culo concepto et nato per aperiendum claustrum
virginale: quod non habuit locum in beata
virgine: que virgo permansit in conceptu et
partu: tamen hanc legem ex humanitate volu-
it obsequare. Tercia ceremonia cui se vir-
go subiecit dicitur oblationis. Nam obulere
ipsa et Ioseph pro domino par turturum aut du-
os pullos columbarum. hec erat oblatio pau-
perum: sed agnus oblatio diuitum. Verumtamen
tres difficultates hic oriuntur. Prima. an co-
ueniens fuit aliquid offerre deo. Secun-
da. quare oblatio fiebat de aliquibus deter-
minate non de omnibus. Tercia. quare a talia
offerebant occisa. Pro prima difficultate
posset aliquis arguere isto modo. Nichil
est offerendum alicui quod suum est et ipse non
indiget. Sed dei erant omnia que in sacri-
ficiis offerebantur illis non indigebat: quia ad
usum hominis illa deputauerat. ergo non
erant deo offerenda. Confirmat ista. quia
dauid in psalmo. Dominus est terra et plenu-
do eius orbis terrarum et universi qui habi-
tant in ea. Et iterum. Sacrificium oblationem
noluisti. Et in alio psalmo. Inducit loquens
tem. deum. Nunquid manducabo carnes tau-
rorum aut sanguinem hircorum potabo. In con-
trarium autem est illud quod ponit Leuitici. i.
ca. Ubi deus dixit oblata omnia adolebit
sacerdos super altare inolocustum et odo-
rem suauissimum domino. Et propterea sanctus
Theobaldus. i. se. q. cii. dicit quod deus voluit sibi of-
ferre sacrificia triplici ratione.

Primo propter mentis ordinationem.
Secundo propter idolatrie excusationem.
Tercio propterfigurationem.
Primo voluit deus offerri sibi sacrificia
propter mentis ordinationem. Ad hanc perti-
net ut omnia que quis habet recognoscat a
deo. ut dicitur. xvi. q. i. in. c. reuertimini. et ordi-
net in deum tanquam in ultimum finem. Et hoc re-
presentabat in oblationibus et sacrificiis. hinc
est quod dauid ut scribitur. i. Paralipso. c. xxi.
dicebat. Tua sunt omnia et quod de manu tua
accepimus dedimus tibi. Secundo voluit deus
offerri sibi sacrificia propter idolatriam excusa-
tionem ut per honorem qui reddebatur deo re-
traheret populus a cultu idolorum. Nam pro-
cepta de sacrificiis non fuerunt data populo
Iudeorum nisi postquam declinavit ad idola-
triam adorando vitulum asinam. Tercia ra-
tio fuit propterfigurationem. Futurus namque
erat christus qui se offerre pro hominum salute de-
bebat. Ideo oblationes veteris legis christum fi-
gurabant: de quo sic inquit apostolus ad Ephe-
sios. v. ca. Tradidit semetipsum pro nobis
oblationem et hostiam deo in odorem suauitatis.
Et ad Hebr. x. c. Christus vnica semel pro pec-
catis hostiam obtulit in sempiternum. Locu-
dimus ergo quod licet dei sint omnia quibus nec in-
diger oblationes tamen sibi fieri voluit propter ho-
minum utilitatem rationibus predictis. Secunda dif-
ficultas erat quare oblatio fiebat deo de a-
liquis determinate: et non de omnibus. Nam
de generibus animalium quadrupedum offerre
bant boues: oues: capre. Et de avibus tur-
tur et columba: et in mundatione leprosi de
passeribus. Quare non offerebantur pisces: aquile:
leones et similia. Et respondet Theobaldus. vbi s. q.
hoc fiebat propter tria.
Propter communem abilitatem.
Propter mundiciam et puritatem.
Propter oblationis singularitatem.
Primo hoc fiebat propter communem abilita-
tem. quia illa que offerebantur facile haberi
poterant a communitate hominum: non sic leones
aquile vel pisces. Secundo hoc fiebat pro-
pter mundiciam et puritatem. quia illa anima-
lia mundum habent nutrimentum. sicut dicit
Rabi Moyses. non sic gallina et porcus.
Tercia ratio erat propter oblationis singu-
laritatem ut esset singularis oblatio que fi-
ebat deo. differens ab oblatione que fiebat

idolia. Et quia egypti colcbāt oues ⁊ ve/
nerabātur hircos eo q̄ demones in illa for/
ma eis apparebant. Boves s̄o habebant
inter res sacras ob reuerentiā ysis quam
dēa habebāt. Nec fuit soror foronei q̄ na/
migans i egyptū mltā egyptios de agricul/
tura docuit. Idcirco offerebātur deo oues
birci capre ⁊ boues. Insuper vt ait Rabi
moyses in columbis meliores sunt pulli:
in turturibz meliores maiores. ¶ Tertia
difficultas erat quare animalia offereban/
tur occisa. Ad quod dicit sanctus Tho/
mas q̄ hoc fiebat triplici ratione. Primo
propter cōformationē: quia sic veniunt in
vsum hoīm. Secundo propter significa/
tionē: quia significabāt occisionē quā pec/
carior meret ⁊ deus misericors propter hu/
militatē reuerentiā sibi factā tollerat illū
⁊ propter penitentiā indulget sibi. Tercio
sic fiebat ppter figuratiōē christi: qui ocel/
sus debebat immolari. His ergo dimissis
redamus ad oblationē factam pro chri/
sto. Nam licet ex paupertatis amore pau/
perum oblationē elegerit tamen vt inquit
Thomas. s̄i. par. e. q. xxv. turtures ⁊ co/
lumbi figure pgruūt. Nā turtur q̄ ē auis
loquat p̄dicationē ⁊ cōfessionē fidei signifi/
cat: quia vero anial solitariū significat cō/
templationem. Columba vero est animal
mansuerū ⁊ simplex ideo mansuetudinē ⁊
simplicitatē significat.

¶ De liberalitate virginis que manifesta/
tur in dispensatione munerū ⁊ concessione
filij atq̄ in omēs eam inuocantes beniuo/
la cōdescensioe.

Ca. III.

Tertia virtus principa/
lis quam in virgine beatissima
contemplari debemus dicit libe/
ralitatis: quā deprehendere possumus ma/
xime propter tria.

¶ Primo ppter munere dispensationē.

¶ Secundo ppter filij cōcessionē.

¶ Tercio ppter beniuolā cōdescensionē.

¶ Primo possumus deprehendere libera/
litatem virginis benedice propter mune/
rum dispensationē. Nam vt scribit Mat/
theus cap. ii. Magi obtulerūt christo mu/
nera: preciosa aurum: thur ⁊ myrrhā. verū

tamen vt pie creditur omnia pauperibus
dispensauit. Nec putandū est q̄ tres re/
ges vilia dona regi regum porrexissent: li/
cet aliqui hoc velint asserere qui dicunt ta/
lia fuisse facta propter mysticam significa/
tionem. Alij vero consentientes opinio/
eorum qui dicunt 'magna' auri pondera
fuisse christo donata: fingunt virginem il/
la reseruasse pro peregrinatione in egypto.
S̄ reuera qd̄ prius dixim⁹ magis est veri/
simile atq̄ credibile virginem scz illā p̄s/
simam cuncta pauperibus distribuisse.

¶ Secundo possumus deprehendere vir/
ginis liberalitatem propter filij sui gratio/
sam concessionem. quando videlicet con/
cessit eum Symeoni sancto: qui accepit il/
lum in vlnas suas. De hoc sic refert Lu/
cas. Et ecce homo erat in hierusalem cui
nomen Symeon: ⁊ homo iste iustus ⁊ ti/
moratus expectans cōsolationem israel: ⁊
spiritus sanctus erat in eo. scdm̄ Nicolaus
de lira. hoc intelligitur quantum ad gra/
tiae plenitudinem. quia non solum habuit
gratiam iustificantiē prout habetur cōmu/
niter a iustis: sed etiam quantum ad illu/
minationes diuinas ⁊ cōsolationes spe/
ciales. Idco subditur. Et responsum acce/
perat a spiritu sancto. scilicet in orationi/
bus suis deuotis: non visurum se mortem
nisi videret christum domini. Tunc enim
erat opinio cōmunis apud intelligentes
q̄ iminebat aduentus christi scdm̄ signa
a patriarchis ⁊ prophetis data. Et ideo sy/
meon de hoc deum feruentius orabat: ⁊ in
oratiōe responsum accepit q̄ christum na/
tum videret anteq̄ vitam presentem fini/
ret. Et venit in spiritu in templum. id est
per reuelationem spiritus sancti vt videret
christum sicut erat ei promissum. Et cum
inducerent puerum iesum ad faciendum
que p̄dicta sunt scdm̄ legem. Et ipse ac/
cepit eum in vlnas suas cum maximo cor/
dis gaudio. scdm̄ q̄ dicitur Proverbiorū
xij. cap. Desideriū si compleatur delectat
anīmā. Intueamur Symeonē a virgine
filium exposcentē: consideremusq̄ q̄ blan/
de q̄ benigne q̄ue liberalissime mater il/
la illum sibi cōsignauit. O Symeon ac/
cepisti illū in vlnas tuas. id est in brachia.

Quē accepisti. Et regē regū z dñm domi-
nantū. Quē ad tuū pectus dulciter dedu-
xisti. Filiū dei z virginis illibato. Quē a-
spexisti. Deū z hoīem xp̄m humani gene-
ris redemptorē. O felicia brachia. O br̄i.
oculi tui: qm̄ meruisti tāto p̄uilegiō dotari.
Sup̄ hoc Aug⁹ in s̄mone p̄ntis solēns
tatis ait: Hec sunt testimonia tua dñe te /
sur: anteq̄ sibi sternerent fluctus maris: cā-
pt cederet imperanti: anteq̄ ventus te tu-
bente siluissent: mortui te vocanti resurre-
xissent: sol te moriente palluisset: terra te re-
surgēte tremuisset: celū te ascendēte pacu-
isset. Adhuc manib⁹ matris portabaris: z
sām dñs orbis agnoscebaris. Et p̄pterea
symeon bñdixit deū gratias agēdo. p̄tan-
to beneficio z dixit. Hunc dimittis dñe ser-
uum tuū s̄m verbū tuū in pace. i. de cetero
dimittes me de hac vita transire in cordis
quiete. Quia videt̄ oculi mei salutare tuū.
Letāter ei descēdere volebat ad limbū pa-
tri: ex quo videbat saluatōrē natū. Qd̄ pa-
rasti ante faciē oīm populorū. i. corā oīm
populis qui bñ mysteriū incarnatiōis z re-
demptiōis predicatū est per apostolos. Lu-
men ad reuelatiōē gentiū: qz prius erro-
rum tenebras inuoluebant. Et gloriā ple-
bis tue israel. Magna ē em̄ gloria iudeis
ad christi fidem. quersis qz xps s̄m carnez
natus est. de ip̄is. Et pater eius scz ioseph
qui meruit vocari pater christi eo qz nutri-
tus eius fuit. z mater. scz Maria que fu-
it mater eius vera erant mirantes super
his que dicebantur de illo: tunc a Syme-
one: z prius a magis z a pastozib⁹ z a za-
charia z elizabēth. Et restituto puero vir-
gini benedixit illis Symeon. scz virgini z
ioseph. Quāvis em̄ Maria z ioseph es-
sent maiores Symeone in sanctitate: ille
tamē erat maior quantū ad sacerdotis of-
ficiū: ad quē spectat benedicere populū.
Et nō solum benedixit: sed etiā futura pre-
dixit. Ecce inquit positus est hic in ruinā
z in resurrectionē multorū in israel. qz scz
in passione christi que futura erant multi
iudei fuerunt excecati a veritate cadentes.
Et multi fuerūt illi: nati: qui prius erāt
simplices ignorantēs. vt pater de aposto-
lis: qui bus post passionē christi data est in-
telligentia scripturarū. scdm̄ qd̄ dicit Lu-

ce vlūmo cap. Tunc aperuit illis sensum
vt intelligerent scripturas. Subsecutus
est symeon: z in signū. scz federis inter ho-
mines z deū cui p̄radicet a scribis z phar-
iselsz alijs. Et tuam ip̄ius aīam peritā-
ibit gladius. id est dolor passiōis eius per-
transibit aīam tuā per compassionē vt re-
uelentur ex multis cordibus cogitationes
quia licet virgo tempore passiōis in fide
perseuerauit: alij tamen discipuli diuersas
fluctuationes cogitationū habuerunt quo-
usqz viderunt ip̄m a mortuis resurrexisse.

¶ Tertio possumus deprehendere virgi-
nis liberalitatē propter benignam conde-
scensionē. Condescendit quippe oībus
eius p̄sidiū implorantibus. Ip̄a est dul-
cedo spes nostra: vt cantat ecclesia. Ip̄a ē
stella maris que naufragēs in mare hy-
ius mundi ad portū salutis dirigit. Ip̄a
propinqua est valde peccatoribus sicut lu-
na inter planetas propinquior ē terrē. Ut
accedamus ad eam confidenter inducit
nos deuotus Bernard⁹ his verbis. Se-
curum inquit habes o homo accessum a-
pud deū. vbi habes filiū ante patrē: z mā-
trem ante filiū. Filius ostendit patri cica-
trices z vulnera: mater ostendit filio pect⁹
z vbera. Nec vlla potest esse repulsa vbi
tot occurrunt charitatis insignia. Et itez
Bernardus. Quando misereri nō pore-
rit mater omnipotentie. Quando misereri
nollet mater misericordie. Et idē. Reuol-
ue totam seriem euangelij z si quid aspe-
xi quid durū inuenieris in Maria deū
ceps eam suspectā habeas z ad eam acce-
dere verearis. Igitur sub alis eius confu-
giamus vt sic tui esse possimus. z in hoc
seculo filij sui gratiā mereamur accipere z
eandē gloriā sempiternā.

¶ Sermo vigesimus nonus de assumptiōe
z exaltatiōe virginis sacratissime in qua
maxime relucet diuina potentia.

Ecce michi magna q̄
potens est. Glorioso virginis
Marie verba sunt ista ori-
ginaliter Lucē. i. cap. Et si
oīa que in virgine benedicta diuina lar-
gitas dignata fuit operari magna sint et
stupēda: verūm exaltatio illius sup̄ omnē:

celeste militiā cunctos in stuporē et admi-
rationē commovere debet. Quid enim excogi-
tari mirabilis potest quod una mulier tran-
scenderit beatitudine quorūque cetera filii
hominū et angelorum eumque locum in empi-
reo celo conscendit: ad quē nullas alia pura
creatura vilo unquam tempore properare va-
lebit. Hec omnia tū cum ingenti leticia de-
notāque ardentissima a nobis commemo-
rari debent. Hinc Hieronimus. Iam ad pau-
lam et eustochium inquit. Hodie gloriosa
semper virgo Maria celos ascendit: ro-
go gaudere: quia vita faciat ineffabiliter
sublimata cum christo regnat in eternū. Re-
gina mundi hodie de terris de presenti se-
culo neque eripitur. Iterū dico gaudere: quia
secura de sua immarcescibili gloria ad celi
iam peruenit palatium. Exultate inquit ac
gaudete: et letetur omnis orbis: quia hodie no-
bis omnibus eius interuenientibus meritis sa-
lus aucta est. Vobis quoque diligentibus eā
honor et virtus una cum reliquis virginibus
sacris amplior prestat et gratia. Idcirco
delectissimū letamini et laudate: quia si deū
ore prophetico i sanctis suis laudare iube-
mur: multo magis eum in hac celebritate
beate virginis matris eius oportet cum hym-
nis et canticis diligentius extollere et dignis
deo sublimare precorūque ac mysticis honora-
re muneribus. Hec Hieronimus. Ut autē
mens nostra virginis in celum aduolan-
tis mysteria perscrutari possit: de ipsa in p-
senti sermone dicemus. In quā tria magna
notabimus quod fecit deus.

Primum de assumptione.

Secundum glorificatione.

Tertium assumptione.

De felici transitu virginis et de his que
occurrerunt in illo.

Ca. I.

Primū quod fecit deus
magnum in virgine matre dicunt
assumptione. Nam presentē vi-
tam feliciter consummat et eiusque transitus de-
coratus est multis privilegiis et preroga-
tiuis. Ad quod plenius intelligendum. Pri-
mo querimus quod annis postquam christus ascē-
dit ad celos illa mater sanctissima super-
uixit. Et ad hoc quidā Epiphanius dicit: quod
beata virgo quando concepit christum erat an-

noxi quattuordecim et in quindecimo spiritum
peperit et mansit cum eo annis triginta tri-
bus: et post mortē superuixit annis vigin-
ti quattuor. Et secundū hoc quādo obiit erat
annorum septuaginta duorum. Aliquibus ta-
men probabilius videtur quod duodecim an-
nis vixerit post passionē sui filij: et sic sexa-
genaria sit assumptio: cum apostoli totidē
annis predicauerint in iudea et circa par-
tes illas: sicut ecclesiastica tradit hystoria.
Secundo videndum est: quid virgo fecerit
illo tempe usque ad suam depositionē. Et ad
hoc dicitur quidā quod remansit in domo iu-
sta montē syon posita: omniaque loca filij sui
sexagesima. ieiunij. passionis. sepulture. re-
surrectionis. ascensionis deuotione sedula
visitabat. Hieronimus autē ad Paulam
et Eustochium ita scribit. Si queritur post
ascensionē quid egerit unū pro certo est quod
virgo sancta corpore et mente permansit.
Quia sane angelus gabriel ac si celestis pa-
ranymphus intactā custodiuit. Et Iohā-
nes apostolus atque euangelista cui christus
de cruce eam commisit virgo virginē serua-
uit: suisque ei deseruiuit obsequij. Non quod ex-
minus ille sanctorum chorus apostolorum eam de-
seruiuit inter quos post resurrectionē intras-
set et exiens familiaris contulit de christi incar-
natione. tanto siquidē verius quāto ab in-
itio plenius per spiritum sanctum cuncta didi-
cerat et perspexerat oculis vniuersa. Hic et
apostoli per eundem spiritum sanctum omnia co-
gnouerunt et in omnem edocui peruenierunt ve-
ritatē. Hec Hieronimus. Tertio inuesti-
gandum est an sit inconueniens de transitu vir-
ginis accipere quod in libro apocriphe quod Iohā-
nes euangeliste ascribit edocent. Ad quod
ita respondet Hieronimus ubi dicit. Si ve-
nerit in manibus vestris illud apocriphe
de transitu eiusdem virginis dubia pro cer-
tis non recipiamus quod multi latinorum pieta-
tis amore studioque legendi carius ample-
ctantur. Quarto perscrutari debemus quod
sint illa que ut pie tenere possumus occur-
rerunt in virginis felicissimo obitu. Et ut
colligat a sanctis fuerunt precipue sex. Pri-
mum fuit virginis consolatio. Die namque
quā dā dum in filij desiderium cor eius vehe-
menter accendebat angelus cum multo lu-
mine ei astitit et reuerenter salutauit. Huc

Inquit benedicta filius tuus ad te me mi /
sit: qui et genitricē reuerendā expectat: die
itaq; terna assumet ad regna celestia. Cui
virgo cupio inq; ut filij et fratres mei apo
stoli ad me pariter congregent: ut eos an
te se moriar corpora libi oculis videā: et ab
eis sepeliri valeā: et ipis presentib; spiritū
deo reddam. Brex exopto valde ut anima
mea de corpore exiens nullū spiritū reter /
rimū videat: nullaq; mihi sathane pote /
stas occurrat. Cui angelus Ecce omes ad
te cōgregabuntur apostoli: qui nobiles ti /
bi exhibebunt exequias funeris: et in eorū
spectu spiritū exhalabis. Nam qui olim
propheta de india in babiloniaz in crine
attulit: subito ipse proculdubio ad te apo
stolos adducere poterit in momēto. Da
lignos aut spiritus videre cur metuis cuz
eorū superbiā tua humilitate contriueris:
fiat tamen voluntas tua ut ipso nō vide /
as. His dictis abscessit angelus. Mūnt autē
nōnulli q; presentauit angelus virgini pal
mā quā attulit et para diso: que nimia cla
ritate splendebat. Et erat virgo viridita /
ti cōsimilis: sed folia illius ut stella matu
rina fulgebant quā ante pheretū portan
dam angelus dixit. Secundū quod occur
rit in virgis obitu fuit apostolorū oim cō /
gregatio. Refert nāq; Dionysius in libro
de diuinis nominib; Apostolos in dormi
tione virginis euenisse: ac vnumquēq; in
laudē christi et virginis sermonē fecisse: lo
quens nāq; ad Timothū ait. Hos ut no
sti et ipse multi sanctorū nostrorū fratrū con
uenimus ad visionē corporis vite princi
pis: et q; deū suscepit. Qualiter po ibi apo
stoli venerūt colligitur verpuro ex illo libro
apocripho. Nam predicante Iohanne in
epheso celum repente intonuit: et nubes
candida ipm sustulit ac raptum ante ma
rie ianuā collocauit: percutiensq; ostiū in
terius introiuit et virginē salutauit. Quēz
illa vidēs obstupuit: et pre gaudio lachry
mas continere nequiuir. Dixitq; fili Jo
hannes memor esto verborū magistri tui:
quibus me tibi in matre: et te mihi in filiū
cōmendauit. Ecce a domino vocata debi
tum humane conditiōis exoluo: et corpus
meū tibi sollicita cura recomendo. Audi
ut em iudeos dicentes. Expectemus viri

fratres quos dūsq; illa que iesum portauit
subeat mortē et corpus eius continuo rapi
emus ac iniectum ignibus comburemus
Tu igitur hanc palmā deferri facies an
te pheretū: cum corpus meū duxeritis ad
sepulchrum. Dixitq; Iohānes. Q; utinā
hic essent omes apostoli fratres mei: ut de
centes tibi parare possemus exequias: ac
exoluere laudes dignas. Nec illo dicente
omes apostoli de locis in quibus predica
bant a nubibus rapiuntur: et ante marie
ostiū collocantur. Qui videntes se ibidez
insimul congregatos mirabātur dicentes
Que nam causa est propter quā hic domi
nus nos insimul congregauit. Iohannes
ergo ad eos exiuit: et dominā de corpore re
cessurā predixit. Tertiū quod occurrit in
virginis transitu fuit sine dolore consuma
tio. Ple nāq; creditur quod anima illa
sanctissima absq; dolore fuerit a suo cor
pore separata. ut autē scribitur in libro il
lo apocripho. Congregatis apostolis cir
ca horā noctis tertiā: affuit iesus cum an
gelorū et sanctorū multitudine: dixitq; se
suis virgini matri sue. Veni electa mea et
ponā in te thronū meū: quia cōcupiui spe
ciem tuā. Et illa. Paratū domine cor me
um paratū cor meū. scq; marie anima de
corpore egreditur: fuitq; tam a dolore car
nis extranea q; a corruptione extiterata
liena. Quartū q; occurrit in virginis obi
tu fuit christi et totius curie celestis obuia
tio. Et de hoc ita pulchre loquitur He
ronimus in sermōe ad Paulam et Eusto
chium. Ad eius profecto obsequias quan
tum phas est credere famulabantur ange
li: et vniuersē celorū congratulabantur cu
rle: nec mirū quia amor maternus eius est
qui natus est ex ea: quem omis celorū ordo
veneratur et adorat super se eleuatū cum
patre in sede maiestatis deū. Legimus er
go q; sepe ad funera et ad sepulchras quo
rūlibet sanctorū angelos aduenisse et ad ex
equias eorū obsequia prestitisse: necnō et a
nimas electorū vsq; ad celos cum hymnis
et laudibus detulisse vbi et vtriusq; serus
chori cōmemorant frequentē et audiri lau
des cecinisse. Et in terra et quod persica
tius est multo nōnūq; lumine eos dē re
splenduisse. Insuper et adhuc viuentes in

carne ibidē mīrī odorīs fragrantīā dīutī
 perſenſiſſe. Quod ſi ad recreandā ſpēm ⁊
 corroborandā fidem interdū aſtantiū ſal/
 uator noſter chriſtus ob merita ſuoz am/
 plius cōprobanda tanta ⁊ talia dignatus
 eſt exhibere per ſuos celi miniſtros circa
 defunctos: quātomagis hodierna die cre/
 dendum eſt milinā celoz cum ſuis agmi/
 nibus feſtine obuiā adueniſſe gēitrici dei:
 eamq; ingenti lumine circūfulſiſſe: ⁊ vſq;
 ad thronū olīm ſibi etiā ante mundū con/
 ſtitutionē paratū cum laudib; ⁊ canticis
 ſpirituālib; perduxiſſe. Nulli dubiū oēm
 illam celeſtem hieruſalē tunc exultaſſe in/
 effabili leticia: tunc locundatā eſſe inerti/
 mabili caritate. tuncq; cum oīm exultatio/
 ne iubilante: quoniam feſtiuitas hec que no/
 bis hodie reuelabitur annua: illis oīmbus
 facta eſt cōtinua: nec immerito. creditur etiā
 q; ſaluator oīnū ipſe quantū datur intel/
 ligi per ſe totus feſtiuitus occurrat: ⁊ cum
 gaudio eam ſecum in throno collocauit.
 Hec Hieronymus. Quinū quod occur/
 rit in virginis tranſitu ſunt indeoz perfec/
 tio. Nam vt ſpiritu tradidit virgo ſanc/
 tiſſima dixit apoſtoliſ dñs. Corpus virginis
 matris in vallem ioſaphat deſerte ⁊ in mo/
 numento nouo quod ibidē inuenietis il/
 lud recondite: ⁊ me ibidē triduo donec ad/
 vos redeas expectate. Statimq; apoſtoli
 corpus cum laudib; ſuſceperūt. dñs vero
 pheretrū ⁊ apoſtolos nube protexit itaq;
 ipſi non videbant ſed tantū vor audiebat
 Aſſuerūt ⁊ angeli cum apoſtoliſ p̄cinētes
 ⁊ terrā totū ſonitu mire ſua uirtutis replen/
 tes. Excitati oīes ad tam dulcē melodiā
 de ciuitate velocius exeunt: ⁊ quidnā hoc
 fit: diligentius ſeſcitant. Tunc exercit qui
 diceret mariā illā matrē ieſu offerunt diſci/
 puli mortuū: tunc oīes ad arma p̄currūt
 ⁊ ſe mutuo hortant dicētes. Venite ⁊ oēs
 diſcipulos occidamus: ac illud corpus qđ
 ſeducitorē portauit ignib; p̄buramus. P̄ci/
 p̄ps autē ſacerdotū hec videns obſtupuit
 ⁊ ira repletus ait. Ecce tabernaculū illius
 qđ nos ⁊ genus noſtrū p̄urbauit qualē glo/
 riam nunc accepit: ⁊ hoc dicēs manus ad/
 pheretꝝ miſit volens illū euertere. Tunc
 manus eius ambe ſubito auerſi: ⁊ phere/
 tro adbeſerūt ita vt ad pheretꝝ manib;

penderet ⁊ nimio cruciatu vexatus lamē/
 tabiliter eiularet. Reliquus autē populus
 ab angelis q̄erant in nubib; cecitate per/
 cuſſus eſt. Princeps p̄o ſacerdotū clama/
 bat dicēs. Sancte petre in hac tribulatōe
 me nō deſpicias. Qui petrus. Si in dñm
 ieſum ⁊ in hanc q̄ipm portauit credideris
 ſanctis bñficiis ponetis. Qui r̄ſpondit. Cre/
 do dñm ieſum verū eſſe filiū dei: ⁊ hanc ſa/
 cratiſſimā matrē eius. Statimq; a phere/
 tro fuerūt manus eius ſolue: ſicq; ⁊ ceteri
 q̄ fuerāt cecitate percuffi in xpm ⁊ matrē
 credentes lumē recuperarūt. ¶ Sc̄m qđ
 occurrit in virginis tranſitu ſunt corporis
 ſepelicio. Sepelierunt quidē corpus illud
 ſcriſſimū iuxta mandatū dñi Super hoc
 ita ſcribit Hieron. ad paulā ⁊ euſtōchiū
 Monſtraſ ſepulcrū eius cernētib; vobis
 vſq; ad preſens in vallis ioſaphat medio:
 q̄ vallis eſt intra montē ſyon ⁊ montē oli/
 ueti poſita: quā ⁊ tu o paula oculis p̄ſperi/
 ſti: vbi eius honore fabricata eſt eccl̄a mi/
 ro lapideo tabulatu in q̄ ſepulta fuiſſe: p̄
 ſcire poteſtis ab oīmb; ibidē habitantib; p̄
 dicat. Sed nunc vacuū eſſe inuoluū cer/
 nentib; oſtendit. Hec Hieronymus.

¶ Gloria virginis excedit gloriā quoz
 cunq; beatorū angeloz ⁊ hominū xpo duz
 taxat excepto. Ca. II.

Secundū qđ fecit deus
 magnū in p̄gine bñdicta dī gl̄i/
 ficatiōis. Virū certe qđ gloria
 vnus puelle ſuper oīm beatorū ⁊ angeloz
 ⁊ hoīm p̄eminēt. P̄o Hiero. vbi ſ. ait.
 Hec ē dies in q̄ vſq; ad throni celitudinē
 intemerata mī ⁊ p̄go p̄ceſſit: atq; i regni
 ſolio ſublimata poſt xpm gl̄ioſa reſedit. ſic
 itaq; vbiq; p̄ſidēter ſc̄a dei canit eccl̄a:
 qđ de nullo alio ſanctorū phas eſt credere
 vt vltā angeloz vel archangeloz merita
 tranſcenderit. Hec Hieronymus. Quāra
 p̄o ſit gloria virginis in celo quinq; illius
 dignitates declarāt.

- ¶ Prima dī maternitatis.
- ¶ Secunda charitatis.
- ¶ Terna tranquillitatis.
- ¶ Quarta capacitatis.
- ¶ Quinta vnitatis.

¶ Prima dignitas virginis dicitur materni
tatis. Maior namque est excellentia virginis
quam sit mater dei quam sit omnia creatura dei.
hoc ei dependet ab illo sicut ramus a sua
radice. Ergo certitudinaliter tenendum est
quod ipsa est super omnes ordines angelorum: tam
quam per se implens et continens unum integrum
totale statum: cui secundum rectam rationem altera
persona congruere non potest: quia ipse sta-
tus ex sui ratione propter incommutabilem
dignitatem exigit unitatem. Sicut enim nulla
tenus decet plures esse christos: nec deum
plures homines sic nullo modo decet dei
filium nisi unam solam matrem naturalem habere.
Item ratio naturalis aperte ac directe
dicat: quod mater regis omnium est in sedere /
gloria super omnes ordines ministrorum et militum
collocanda. unde quod electa est in matrem: electa
ad dignitatem excedentem dignitatem ministrorum
ac famulorum. Quia vero ratio materni amo-
ris est que fertur in deum ut in suum filium rea-
lem. a nullo alio affectu cuiuscunque qui non
est realiter mater dei: preterquam ipsa nunquam
participari potest. Nam ut dicitur ad He-
breos. i. ca. Sicut filius dei christus sedet
ad dexteram maiestatis in excelsis: tanto me-
lior angelis effectus quanto differentius
pre illis nomen hereditavit: quod nomen est
ut sit vere deus per gratiam unionis. Sic
et mater domini iesu gloriosa tanto melior an-
gelis effecta quanto pre omnibus creaturis
hereditavit ut obtineret dignissime matris
nomen. Unde propheta ait. ELEVATA EST
MAGNIFICENTIA TUA SUPER CELOS DEUS. ma-
gnificentia enim dei facta est virgo maria.
Nam sicut in prima condicione magnifica-
tus est deus. quia de nihilo tam sublimem
universum: et tam sublimes angelos con-
didit. Sic quoque in reparacione non minus
magnificatus est. quia de humana natu-
ra infecta perdua et damnata christum ho-
minem propagavit: et de muliebri sexu in or-
dine rationabilium secundum communem cursum in
filio et matre sibi dedit et toti celesti curie.
¶ Secunda excellentia virginis que ma-
gnam eius gloriam monstrat charitas nun-
cupatur. Omnes nempe ordines et status
glorie principaliter distinguuntur secundum supe-
riores et inferiores rationes divini amoris.
Non enim in omni ratione charitatis distin-

gul possunt cum omnes participant illam
nec per aliquam rationem que non sit ratio di-
vini amoris potest unus super alterum in ma-
iori propinquitate seu vicinitate ad deum
supercollocari. Maternus ergo amor in-
comparabiliter transcendere debet omnes alias
rationes amoris in deum: preter illam que est in
anima christi: que se fertur realiter in deum
tamquam in personam propriam. ¶ Tertia virginis
excellencia magnitudinem glorie eius osten-
dens: tranquillitas notatur. Christi enim aspe-
ctus filialis ad matrem singularissimus ac
amorosissimus et transcendentissimus esse
debet. ita quod tota celestem curiam simul sum-
ptam preter matrem non debet aspicere sed ta-
li reverentia: nec sub ordine talis aspectus
seu amoris. Quanto autem dei aspectus alti-
us fertur in aliquem beatorum: tanto fortius et
altius se per beatitudinem imprimat illi: et
tanto altius conspicitur et suscipitur ac ac-
ceptatur ab eo. igitur inexplicabile est sed
quanta altitudine latitudine et intimitate a
deo virgo aspicatur. Ideo ex sequenti su-
per omnes alios in gloria coronatur. Unde
Hieronymus in sermone de assumptione
ait. Nec in mundo dignior locus fuit vir-
ginalis vteri templo in quo dei filium susce-
pit: nec in celis sublimior regali solio quo
maria marie filius sublimavit. ¶ Quar-
ta virginis dignitas capacitas dicta est.
secundum enim Dionysium. Omnia inferiorum dona
in superioribus in tanta excellentia sunt
quod quasi nulla comparatio est nisi sicut est
in circumferentia ad suum centrum. Cum
ergo beata virgo supra omnem ordinem sit in-
tantum quod per se faciat ordinem incommutabilem
sicut predictum est: sequitur quod super omnes
inferiores ordines tam angelorum quam hominum sit
sumptorum ipsa improporcionabiliter et prolata.
Et quicquid est glorie in omni inferiori glori-
cata natura tam angelica quam humana: mul-
to preexcellens est in virgine matre dei. nec
dubium hoc reddat aliorum beatitudo nyme-
rosa: multa ac magna. quod hoc nihil facit ad
rem maioritatis glorie essentialis seu sub-
stantialis. Nam in spiritualibus idem maius quod
melius reputatur. Nam plus de substantiali
gloria est in uno seraphim quam sit in omnibus in-
ferioribus angelis etiam si per impossibile secundum
naturam multiplicarentur in infinitum. Super

addendū ergo ē q nullus inter puras cre-
aturas ordo in celis tantū superat ordinē
immediatē sibi contunctū q̄tum gloria ma-
tris dei superat omne quod ei infer⁹ ē. Ad
quod intelligendū cōsideremus: q̄ in cor-
poribus vniuersi superiora continent infe-
riora z inextimabiliter plus ¶ Quia vir-
ginis dignitas que illius gloriā declarat
diat vnitās. Quāto em̄ beati magis vni-
unt cum deo: tanto gloriosiores sunt in eo
Omnes autē creature simul iuncte nō m̄
vniunt deo q̄tum solo beata vgo. Ad cu-
ius intelligentiam notandū est q̄ sex sunt
gradus vniōis in deum quibus creatu-
re in illum gradatim ascendūt.

¶ Primus est vniō creationis.

¶ Secundus cognitionis.

¶ Tercius dilectionis.

¶ Quartus glorificationis.

¶ Quintus materialis conceptionis.

¶ Sextus psonalis vniōis.

¶ Primus gradus est creationis. i. per p-
cipitationem efficiendi p quā entia cōiungun-
tur deo. vt cause efficiēt z exemplari atqz
finali. Secundus gradus ē vniō cognitio-
nis. i. per vim intelligendi p quam intel-
lectualia vniuntur deo: vt supnaturali cre-
dibili: z vt credito z credendo. Tercius
gradus est vniō dilectionis quo amici dei
in p̄senti vita vniūt illi p̄ amorē. ¶ Quar-
tus gradus dicitur glorificationis. i. per do-
nū glorificationis per visionem z fructio-
nem glorie sempiternę p quā anima vni-
tur deo vt obiecto beatifico facit vīo. ¶ Qui-
tus gradus est vniō materialis cōceptio-
nis p quā beata virgo est facta mater dei:
ita vt vna atqz eadem esset caro virginis
z caro christi nō considerata in christo di-
uinitate eius. ¶ Sextus autē gradus est
p̄sonalis vniōis qui competit christo q̄
fuit deus z homo ppter vniōem natura-
rū in persona verbi. In quolibet autē isto-
rum gradū quilibet excedit alterū in in-
finitum. quia inferior in sua specie multī-
plicatus in infinitū: superiori equiparari
non valet. quod sic patere potest. Primus
em̄ patet: quia esse in infinitum excedit nō
esse: quia talia infinita nō entia nō equiva-
lunt minimo puncto efficiendi. Secundum
etiam patet: quia infinita nō intellectuā-

lia vni intellectui equiualeere non possunt.
Tercium similiter patet: quia omnes intel-
lectus infideles z inimici dei non equiva-
lent vni fideli z amico dei. Unde **Primum. Cā.**
xvi. ca. scriptū est. Vellor est vnus timēs
deum q̄ mille filij impij. Quod quidē ve-
rum est nisi p quanto quidāz eis in dei
p̄destinatione p tempe futuro habent: vt
dei fideles atqz amici. Quartū etiam pa-
tet. Nam quicquid pari potest citra visio-
nem dei nō equiualeet vni beato: quia oīa
simul sumpta nō facerent vnum beatum
Quintū etiam patet. Nam illa vniō siue
accessus qui est p maternā conceptionē
transcendit omnes inferiores z in infini-
tum put in hoc accessu includit maxim⁹
amor sibi correspondens ac plenarie cōsū-
mans: quia sicut cōmunis amoris grad⁹
consummatur in gloria: sic maternus dei
amor consummatur in maria. Sextum z vl-
timū insup patet. Nam gradus vniōis
p̄sonalis tante ex transcendentie q̄ reli-
qui citra ipsum infinites multiplicati et
equiualeere nō possunt. Ecce q̄ h̄nc ascē-
sus vniōis in deum scz per materālem
conceptionem in infinitum excedit omnes
alios p̄cedentes. Ex quo manifeste appa-
ret q̄ q̄tum in p̄senti seculo talis vniō ex-
cessit alias vniōes in gratia tantū nunc
in paradiso excedit in gloria.

¶ Qd pie credere possumus z verissimilē
debemus tenere virginem a mortuis resu-
scitatam assumptam cum corpore z anī-
ma in celum.

Ca. III.

Tercium quod fecit de-
us magnū in vrgine gloriose pi-
citur assumptio. Et em̄ pie cre-
ditur tertia die postqz corpus virginis fu-
it sepultū: dū ibidem cōmorarent apostoli
aduenit iesus cū multitudine angelorum
ipsosqz salutauit dicens. Pax vobis. Qui
responderūt. Gloria tibi deus qui facis mi-
rabilia magna solus. Tunc saluator locu-
tus est dicens. Surge colūba mea taber-
naculū glorie: templū celeste: statimqz sur-
rexit z de tumulo ab apostolis patefacto p-
dixit. Sicqz gloriose cū corpore ad celestia re-
gina prexit. Et licz hoc nō sit nobis certitu-
dinatiter reuelatū. tamen sic habet cōmū-

nīs omnīū sanctorū opīso. Ipī nāq; ad
ad hoc tenendū 2gruentissimis rōnib; in-
ducunt. Ex quib; nos dñq; annotabim?

¶ Prima dicitur completiois.

¶ Secunda honoratōis.

¶ Tercia sanctificatiōis.

¶ Quarta perfectiōis.

¶ Quinta gratificatiōis.

¶ Prima ratio p̄bans virg' nē assumptā
cū corpore 2 aīa dicitur completiois. Cre-
ditur nāq; q; multorū sanctorū sit resurre-
ctio completa: qui cum anima simul 2 cor-
pore possident regnum celeste: cū christo
multo magis hoc cōuenīre debet virgī-
nī gloriose. Unde 8 hoc Hieronymus in
sermone ad Paulam 2 Eustochiū inquit
Quomō autem vel quo tempore aut a q-
bus personis sanctissimū corpus virginis
a sepulchro ablātum fuerit: vel vbi trans-
positum: vtrūne resurrexerit nescit. Quis
nonnulli astruere velint eam iam resusci-
tatam 2 beatam cum christo immortalitate in
celestibus vestiari. Quod 2 de beato Iohē
euāgelista eius ministro: cui virginē a chri-
sto virgo cōmissa est plurimū asseruerant.
quia in sepulchro eius: vt fert: nō nisi man-
na inuenit. quod escaturire cernit. Verū
tamen quid horū verius censeat ambi-
mus. Velius tamen deo rectum cui nihil
impossibile est: cōmittimus: q; aliquid te-
mere diffinire velimus auctoritate nostra.
Sicut 2 de his qui cū dño: teste euāgelio:
resurrexisse credunt. Sed vtrū redierint
in terre puluerem an nō. certum nō habē-
mus nisi quod legimus: quia multa corpo-
ra sanctorū q; dormierāt resurrexerūt ac ve-
nerūt in sanctam ciuitatem. s. hierlm 2 ap-
paruerūt multis. De quib; p̄fecto nōnul-
li doctorū senserūt 2 in suis reliquerūt ser-
ptis q; iam in illis perpetua sit completa
resurrectio. Unde 2 beatus Petrus di-
xisse legit: cum de Dauid loqueret in testi-
moniū. Et sepulchrū inquit ei? apud vos
est: quasi non sit ausus ei dicere q; ipse aut
corpus eius apud vos ē: sed tū sepulchrū
quo cōditus fuerat. Hinc em̄ aiunt resur-
rexisse 2 ipm cum ceteris sanctis. Et ideo
va cū remansisse monumentū: vt nūc be-
ate marie cernit. Quod sane factum 2 de
alijs: quib;libet locis scripturā 2 firmare

conant q; hī tam cū xpo regnent resuscita-
ti in eternam societatem: qd q; deo non est
impossibile nec nos de beata maria factū
abnuimus. ¶ Secūda rō. p̄bans virgīnez
cū corpore 2 aīa assumptā dicitur honoratōis.
Dicit em̄ Bern. Sanctorū corpora deus p-
ciosa sublimis tam gloriose venerabilia
reddidit 2 honore tam mirifico sublima-
uit: vt 2 ipīs depar: et locus eorū veneratio
nī 2gru? 2 ad ip'a mūdus p̄peret vniuer-
sus. Si ergo marie corpus sup̄ terram esse
dicitur cū nec deuota frequentē visitatiōe
fidelīū nec eadem locus deputet honoris.
nimirū videbit xpm honore materni cor-
poris p̄tempisse: cum tamen sup̄ terram
aliorū sanctorū corpora sic honoret. ¶ Tercia
ratio dicitur sanctificatiōis. vt em̄ dicitur est
in p̄cedentib; quia beata virgo sanctifica-
ta fuit anteq; nasceret: fomes in ea nunq;
aliquē actū habuit: 2 p̄ secūda sanctifica-
tiōē totaliter ab ea fuit sublatū. Cum g;
viciū mortis inducat debitiū incinerari.
nis in carne: videbit q; corpus virginis a ta-
li debito oīno fuerit absolutū: 2 p̄sequēs
necesse corpus debuit incinerari. Ista est
ratio Richardi in illij. di. xliij. vt plene di-
ximus in sermone de resurrectione christi.
¶ Quarta ratio dicitur perfectiōis. Sicut
em̄ maria fuit plena gratia p̄ ceteris puris
creaturis. ita debuit esse plena gloria: 2 ita
cū corpore glorificanda ante resurrectionē
aliorū. De hoc sic dicit beatus Aug. Si
merito p̄ omnib; videntib; Marie donata
est gratia: morte erit minuenta. Absit euz
mors aliorū sanctorū p̄ciosa sit 2 gloriofa.
¶ Quinta ratio dicitur gratificatiōis. De-
cuit quippe virgīnē cum corpore ad glām
deduct. vt filius eius benedictus in omni-
bus gratus maternis bñficijs inueniret.
Ipsa nāq; fuit que filio ex parissimis san-
guinib; eius corpulentā substantiā dedit.
Ipsa que nouem mensibus vtero suo por-
tauit. Ipsa que illū letanter peperit 2 pan-
nis inuoluit ac lacte pavit. Ipsa que in su-
is necessitatib; est iuuic illij q; tum potuit
studiosissime semp occurrere. Ipsa que euz
dulciter suū Iesum dilexit. Ipsa ergo di-
gna regnare cū filio assumi debuit: etiā cū
corpore ad regnū celoz. Quia vt Augu-
stus ait. Putredo 2 vermis humane est oppo-

brū additionis a quo opprobrio est Iesus
alienus sit. Marie nature excipit quā Je-
sus de ea assumptū pbat. Firmiter ergo
credimus q̄ saluator om̄i Iesus colendis
simā suam matrē voluit in corpore z anīa
facere gloriosam: quā nos laudare con-
mur. Nec siquidem est p̄ quā om̄is ma-
ledictio soluta est: z celestis benedictio ve-
nit in mundū. Deest que p nobis pecca-
toribz infatigabiliter intercedit. Nec regi-
na misericordie: ad quā p̄fugētes tuti esse
valemus. Hanc oēs inuocemus vt p illi
merita in hoc seculo impetremus gratiaz
sui filij: z in futuro pueniamus ad eternā
requiem. Amen.

¶ Sermo trigessimus de angelis quoz so-
lennitas in ecclesia celebrat. ppter miracu-
lum quod apparuit in monte Bargano.

Angelis suis deus mā-
dauit de te vt custodiant te in
om̄ibz vīs tuis. Illuminati p̄-
phete verba sunt ista originali-
ter. ps. xc. Debitor es sumus frates cha-
rissimi angelis beatis: qm̄ volente deo in-
numera: vt sic loquar: beneficia nobis pre-
stare nō cessant. Quia tamen ipsi inuisi-
biles sunt z imateriales substantie: pleriqz
illos negligunt venerari. Ob quod vt hu-
mane imbecillitati consuleretur singulari
mō in monte Bargano. Anno. dñi. ccc. xc.
locus inuentus est in q̄ archangeli Mi-
chaelis aliorūqz angeloz iugis memoria
vsqz ad consumationē seculi permaneret.
Nam dñi quidam p̄dices noīe Bargan:
qui ex euentu suo monti vocabulū dedit in
finita pecoz multitudine abundare: con-
tigit vt semel thaurū perderet. Quē solici
te querēs inuenit eundem in vertice mon-
tis foribus cuiusdā assistere spelunce: quē
cū sagitta apperisset illa velut flamine ven-
ti rectora eum a quo iactata est mox reuer-
sa percussit. Turbat ciues z stupefacti epi-
scopum Sipontinū quid facto opus esset
consulerūt. Qui triduanū indixit ieiuniū:
orandūqz deum precepit. Quo facto san-
ctus archangelus Michael apparuit p
visionem episcopo dicens. Ego sum Mi-
chael archangelus: q̄ in conspectu dei sem-

per assisto. Volui autē locum illius spelun-
ce mihi dedicandū illo iudicio sagitte cū-
ctis mortalibus declarare. qua visione le-
tior factus episcopus alijs quod viderat
enarrauit. Et sic ab eo tpe ecclesia ibi p̄se-
crata fuit ob reuerentiā beati archangelī:
que vsqz in p̄ntem diem a cunctis fidelibz
deuotione p̄cipua frequentat. Quapropt̄
z solennitas angeloz a patribz fuit institu-
ta: quā ex debitor obligatione p̄cepti men-
se septembz om̄es celebrare tenentur.
Quia vero in tanta festiuitate mens n̄ra
ad ipsos angelos colendos p̄candoscqz est
inflamanda. Idcirco de ipsis in p̄nti ser-
mone dicemus. de q̄bus tria mystelia erūt
decurrēda.

¶ Prīmū dicitur cognitionis.

¶ Secundum p̄ductionis.

¶ Tercium missionis.

¶ Qualiter angelus ab hoste cognosci po-
test. z quō spūs est incorporeus qui tamen
potest in assumpto corpore apparere.

Laplin. I.

Primū de angelis my-
sterium occurrēdum dicit co-
gnitionis. In quo tria dubia p-
ponimus illustranda.

¶ Prīmū vtrum substantie separate que
dicuntur angeli possint cognosci ab homi-
nibus viatoribus.

¶ Secundum vtrum angeli habeant cor-
pora sibi naturaliter vnita.

¶ Tercium vtrum assumunt aliquā corpora.

¶ Pro p̄nti dubij illustratione distingue-
re possumus triplicem noticiā.

¶ Prima dicit p̄p̄ia z intuitiua.

¶ Secunda communis z effectiua.

¶ Tercia fidei z reuelatiua.

¶ Prima noticia dicitur p̄p̄ia intuitiua:
qua scilicet cognoscitur angelus in sua sub-
stantia sicut est. Et hac angelus cognosci
non potest a puris viatoribus. vt inquit
Thomas prima parte. q. lxxxij. ex eo q̄
intellectus noster scdm̄ statum presentis
vite nihil intelligit nisi conuertendo se ad
figurata. Et sic substantias immate-
riales q̄ sub sensu z imaginatiōe nō cadūt

primo et per se in modum cognitionis nobis expertum intelligere non possumus. Immo et ad id in statu innocentie. ut etiam dicit *Tho. 1. parte. q. xciiij.* Intelligere non potuit substantias separatas: eo quod illi anime compererat modus intelligendi per uersiones ad sancta imata sicut et nobis. Et licet placeo voluerit quod substantie imateriales non solum a nobis intelligunt. sed sint etiam prima a nobis intellecta. Posuit enim formas imateriales subsistentes: quas ideas vocabat esse propria obiecta nostri intellectus. et ita primo et per se a nobis intellecta. Sed quia anime cognitio applicat rebus materialibus secundum quod intellectui promiscetur fantasia et sensus. Ideo quanto magis intellectus fuerit deputatus: tanto magis percipit imaterialium intelligibilem veritatem. Nichilominus peritium videtur sentire in *Thimeo* ubi dicit. Inuisibilem diuinarum potestatum que demones nuncupant prestare rationem magis est opus quam ferre valeat hominis ingenium. De commentatore vero asserit *Thomas* in *1. ij.* Metaphysice dixit si substantie abstracte non possent intelligi a nobis tunc natura ociose egisset: quia fecisset illud quod est in se naturaliter intellectum: non intellectum ab aliquo. Sed dictum hoc deficiit primo quia non sequitur quod si substantie separatae non intelliguntur a nobis: non intelligantur ab aliquo intellectu. intelliguntur enim a seipsis et a se inuicem. Secundo deficiit sententia commentatoris. quia non est finis substantiarum separatarum ut intelligantur a nobis. *¶* Secunda cognitio dicitur communis effectiua: quando cognoscitur causa per effectum: et est cognitio quedam generalis hanc cognitionem habuerunt philosophi de angelis et precipue Aristoteles in *1. 1.* Metaphysice: qui voluit quod intelligentie mouerent speras celorum et celestia corpora. *¶* Tercia vero cognitio dicitur fidelis et reuerentia. quando scilicet aliquid cognoscitur fide: quia sic est certitudinaliter relatum. Hoc modo relictis philosophorum vanitatibus atque erroribus hominum curiosorum nos firmissime asserimus quod angeli sunt nobilissimi spiritus deo bono fruenter: nobis ut infra docebimus beniuoli et affecti: quibus medij sunt secreta et mysteria gratie hominibus sunt

reuelata. Vnde vero pensis eternis iustis sine deputati. Si vero quis quereretur vnde hec veritas est exorta. Respondemus quod ex latissimo campo scripture sacre veteri vel delictet nouoque testamento: ubi de angelis expresse fit mentio. Unde *Genesis. c. xvi.* scribitur de Agar dum fugeret essetque in solitudine: quia affligebat eam Sara domina sua. Cumque inuenisset eam angelus domini iuxta fontem a quo in solitudine erat. dixit ad illam Agar ancilla Sara: unde venis et quo vadis. Que respondit. A facie domine mee ego fugio. Dixitque ei angelus domini Reuertere ad dominam tuam: et habitare sub manibus illius. Et *Genesis. xix. ca.* Venerunt duo angeli sodomam vespere. Et *xxij. cap.* Angelus domini de celo clamauit dicens. Abraam Abraam. Et *xxvij. cap.* Vidit Jacob in somnis scalam stantem super terram: et cacumen illius attingens celum: angelos quoque dei ascendentes et descendentes per illam. Et *xxij. cap.* Jacob iterum quo ceperat abijt: fueruntque ei obuia angeli domini. Et *Exodi. xij. ca. p.* Angelus dei precedebat castra israel: et cum eo pariter columba nubis. Et *xxij. cap.* Mittam angelum meum qui precedat te et custodiat in via introduceat ad locum quem preparamus tibi. Et *Numeri. xxi. ca.* Cum vidisset asina stantem angelum cecidit sub pedibus sedentis. Et *ij. Regum vltimo cap.* Cum extendisset manum angelus domini super hierusalem ut disperderet eam: miserus est dominus super afflictionem. et ait angelo percutienti. Sufficit nunc contine manum tuam. Erat autem angelus domini iuxta aream areuna ierusalem. Et *iiij. Regum 1. ca.* Angelus domini locutus est ad Delia. Et *xix. c.* Angelus domini percussit in castris assyriorum. Et *Thobie. v. c.* Egredus Tobias inuenit iuuenem splendidissimum stantem punctum ad ambulandum: et ignorans quod angelus dei esset: salutauit eum et dixit. vnde te habemus bone iuuenis. Et *Judith. xij. cap.* Viuit dominus quoniam custodiuit me angelus eius. Et *Ecclesiastici. v. cap.* Ne dicas coram angelo tuo non est pro uidentia. Et *Psalmo. viij.* Dimisti eum paulominus ab angelis Et *ps. xvi.* Adorate eum omnes angeli eius. Et *ps. xij.*

Qui facis angelos tuos spūs. Et ps. cxi.
vij. Laudate cum omnes angeli eius. Et
Baruch. vij. ca. Angelus meus erit vobis
cum. Et Dan. iij. ca. Angelus autē dñi de-
scendit cū Azaria et socijs eius in fornacē:
et excussit flammā ignis de fornace. Et eo-
dem cap. Benedicite angeli dñi dño: lau-
date et superexaltate eū in secula. Et xiiij. ca.
dixit angelus dñi ad Abachuc. Fer prā-
dū qđ habes Daniel in babilōne: qui est
in lacu leonū. Et malachie iij. c. Statim
veniet ad templū sanctū suus dñator quē
vos queritis: et angelus testamenti quem
vos vultis. Et Lu. i. c. Apparuit Sacha-
rie angelus dñi stans a dexteris altaris in-
cens. Et eodem cap. Visus est angelus
Gabriel a deo in ciuitate galilee cui nomē
nazaret ad virginē desponsatā viro. Et ij.
ca. Angelus dñi stetit iuxta illos. Eodem
ca. Facta est cū angelo multitudo militie
celestis exercitus. Et xij. ca. Apparuit ei
angelus dñi de celo pfortans eū. Et Ma-
thei. i. c. Angelus dñi apparuit in somnis
Ioseph. Et iij. ca. Accesserūt angeli et mi-
nistrabant ei. Et xij. c. Erunt sicut angeli
dei in celo. Et xvij. ca. Angeli eorū semper
vident faciem patris mei qui in celis est.
Et xxiij. ca. Mittet angelos suos cū tu-
ba. Et xxv. ca. Cum venerit filius hominis
in maiestate sua et omnes angeli eius cum
eo. Et xxvi. ca. An putas quia nō possum
rogare patrem meū et exhibebit mihi mo-
do plus qđ duodecim legiones angelorum.
Et Iohannis. v. ca. Angelus autē dñi fm
tps descendebat in piscinā. Et ad Hebr.
i. ca. Qui aliqui angelorū dixit filius meus
es tu. Et Actū. xij. ca. Angelus dñi asti-
tit et lumen refulsit in habitaculo carceris.
Eodē. c. Visit dñs angelū suū et eripuit
me d manu berodis. Et Apo. i. c. Signi-
ficauit deus que oportet fieri cito loquens
p angelū suū seruo suo Iohi. Et ij. cap. sic
mēto de angelo Pergami et latire et smir-
ne. Et ij. ca. de angelo Sardis philadel-
fie et laodice. Et vij. ca. de angelo ascende-
te ab ortu solis. Et x. ca. de angelo amictō
nube. Et xij. ca. de angelis pstantib. Et
xiiij. ca. de angelo habente euangeliiū cter-
nū. Et xvi. ca. de septem angelis hñtib.
septem phialas ire dei. Et xvij. ca. de an-

gelo descendente de celo hñte potestatem
magñā. Et xx. ca. de angelo descendente d
celo habente clauem abyssi et carthenā ma-
gnam. Et xxij. ca. de angelo qui nō pmisit
se adorari a Iohē. Et qđ oibz cogimur
pferri esse angelos. licz illos p statu isto in-
sui substantiā videre nō valēamus. De de-
moni b. autē videre potes que posui in tra-
ctatu de timore iudiciorū dei. ¶ Secū dū
pncipale dubiū ppositum fuit utrū angelū
habeant corpā sibi naturaliter vnita. Et
qdā pndūt pbare q sic. Primo quia
Origenes in li. periarcho nō dicit. Solus
dei id est patris et filij et spūs sancti vere id
pprium est: vt sine materiali substantia et
absqz vlla corporee additiōis societate in-
telligatur existere. Et Bernardus omel.
vi. sup cantica ait. Liqueat oēm spūm cor-
poreo psum indigere solatio. Et Aug. in
ij. sup Genesim ad lras. Et in ij. de tri. dei.
Et in vij. d. ciuit. dei. Et in li. de ecclesiasti-
dogma. v. asserere q angelū habeat corpā
aerea et subtilissima. Secū Gregorius in
omelia vocat angelū aīal rōnale. omne
autē aīal habet corpus sibi naturalit vnitū.
Tercio arguitur. quia perfectior est vita i
angelis qđ in animalib. Sed aīa nō solū
viuit: sed etiam viuificat corpus: ergo an-
geli habent corpora sibi naturaliter vnita.
Sed ptra istos ita debilitat arguentes est
doctrina oīm theolōgorū in ij. sententiarū.
dis. vij. qđ sequentes dyonisiū et damascenū
asserūt angelos nō habere corpora sibi na-
turaliter vnita. Et ratio fm Tho. pma p-
te. q. v. Quia qđ accidit alicui nature non
inuenit naturaliter in omnibz in natura. sicut
habere aīas. qđ nō est de rōe animalis
nō puenit oīm aīali. Cum autē intelligere
nō sit actus corporis. nec alicui corporee
virtutis habere corpus vnitum non est de
rōe substantie intellectualis inqđ hūc
sed accidit alicui intellectuali substantie
ppter aliqd aliud: sicut aīe rōnali ppetit
vniri corpori: qđ est imperfecta et in potentia
existens in genere intellectuali substantia:
rū nō hñs in sua natura plenitudinē scie-
sed acqđrens eā p sensus corporeos a sensi-
bilibus rebus. In quēcūqz autem gene-
re inuenit aliquid imperfectum oportet p-
existere aliquid perfectum in genere illo.

Sunt ergo aliquae substantie intellectuales perfectae in natura intellectuali non indigentes acquirere scientiam rebus sensibilibus. Quare non omnes substantie intellectuales sunt unite corporibus: sed aliquae sunt a corporibus separate. Ad primum ergo obiectum de sententia Origenis dicitur Theodosius quod auditendus non est quia ut dicit Hieronymus in epistola ad desiderium. Origenes melior in bonis peior in malis fuit. Cuius heresis in libro Isidori per archon: quos ipse composuit maxime inueniri dicitur. Magister in historia scholastica super Genesim circa principium. Per archonem inquit est liber in quo Origenes dixit Christum adhuc in aere per demonibus pati debere: sicut in terra passus est per homines. Augustinus pro in praetatis locis non loquitur asserendo: sed referens opinionem platonico: qui ponebant esse quidam animalia aerea que demones nocebant. Secundum adhuc Bernardus intelligendum est sane quod spiritus creati indigent corporeo instrumento non sibi naturaliter unito. sed ad aliquid assumpto propter instructionem nostram. Ad secundum de verbo Gregorii respondet quod ipse vocat angelum rationale animal metaphorice propter similitudinem rationis. Ad tertium inquit sanctus doctor quod viuificare effectiue simpliciter perfectionis est: unde et deo conuenit. Sed viuificare formaliter est substantia que est pars alicuius nature et non habentis in se integram naturam spiritus. Unde substantia intellectualis que non est unita corpori: est perfectior quam ea que est corpori unita. Hinc Damascenus ait. Angelus est substantia intellectualis incorporea. Et Dionysius. Angeli sunt spiritualia lumina immateriales incorporei. ¶ Terrium dubium principale fuit verum angelus assumit aliquando corpora. Et quod sic patet quia Augustinus libro xvi. de ciuitate dei dicit: quod angeli in assumptis corporibus Abrahe apparuerunt. Theodosius vero ait quod nonnulli tenuerunt angelos nunquam corpora assumpsisse. Sed omnia que in scripturis diuinis leguntur de apparitionibus angelorum contigisse secundum imaginationem. Tamen hoc non videtur consonum intentioni sancte scripture. Quoniam id quod imaginaria visione videtur est in sola imaginatione

videntis. Unde non videtur indifferenter ab omnibus. Scriptura autem diuina sic introductit inserduz angelos apparentes ut communiter ab omnibus viderent. Sicut angeli apparentes Abrahe visi sunt ab eo et a tota familia eius: a loth et a ciuibus sodomorum visi sunt angeli qui venerunt sodomam vespere. Similiter angelus qui apparuit Theobaldo ab omnibus videbatur. Ex quo manifestum est ista sic contigisse secundum corpus ream visionem: qua videtur id quod positiue est extra videntem. unde ab omnibus videtur potest. Tali autem visione non videtur nisi corpus. Cum ergo angeli neque sint corpora neque habeant corpora sibi naturaliter unita: relinquunt assumant aliqui corpora. Et scilicet illis non indigeant propter seipsos. assumunt tamen illa propter nos: ut familiariter cum hominibus querendo demonstrent intelligibilem societatem quam homines expectant cum eis habendam in futura vita. Insuper quod angeli corpora assumpserunt in veteri testamento fuit quod iam figurale indicium quod verbum dei assumptum esset corpus humanum. Omnes enim apparitiones veteris testamenti ad illam apparitionem ordinare fuerunt qua filius dei apparuit in carne. Notandum tamen quod corpus assumptum vni angelis non eodem ut forme nec solum ut motoris: sed sicut motori reperto per corpus mobile assumptum. Sicut enim in sacra scriptura proprietates reum intelligibilibus sub similitudine reum sensibilibus describunt. Ita corpora formantur sic ab angelis diuina virtute ut participant ad representationem angelis intelligibiles proprietates. Et hoc est angelum assumere corpus. Et si hoc obstarat quod angeli non assument corpus de terra vel aqua: quia non subito disparerent neque de igne quia comburerent ea que contingerent. nec ex aere: quia aer infigurabilis est. ergo angeli corpora non assument. Respondet Theodosius quod licet aer in sua raritate manens non retineat figuram neque colorem. tamen quando condensatur figuram et colorem recipit: sicut patet in nubibus. Et sic angelus assumunt corpora ex aere condensando ipsum virtute diuina quantum necesse est ad corporis assumendi formationem. Sed adhuc oritur hic difficultas propter ea quod

cent sacri doctores. Nam corpus assum-
ptum ab angelo videtur quasi vñū z opera
vite habens. z tamen nō est viuum nec ha-
bens opera vite apparet organizatum ha-
bens oculos z nares z alia sensuum instru-
menta. z tamen p organa illa angelus mi-
nime sentit. In corpore sic assumpto ange-
lus videtur loqui. z tamen nō est ppria locu-
tio illa. similiter comedit: z illa nō est vera
comestio. Igitur in talibus apparitioni-
bus non est nisi quedā fictio siue deceptio. Ad
hoc respondet Tho. vbi sup. q. sicut nō est
contra veritatē q. in scripturis intelligibi-
lia sub figuris sensibilibus describant. qz
hoc nō videtur ad astruendum: q. intelligi-
bilia sunt sensibilia. Sed quia p figuras
sensibilium pprietates intelligibilia fm si-
militudinem quandam dant intelligi. ita
nō repugnat veritati sanctorum angelorum q.
corpora ab eis assumpta videant homines
vuentes cū nō sint. Non em assumunt
si vt p pprietates hominis z opes hominis
spūales pprietates angelorum z eorum spūalia
opera designent quod nō ita congrue fie-
ret si veros homines assumeret: quia pprieta-
tes eorum ducerent in ipsos homines non in
angelos. Similiter est dicendum q. angeli p
organia assumptorum corporum nullo modo sen-
tiunt: nec tamen superflue sunt formata.
Non em ad hoc sunt formata vt p ea sen-
tiant: sed ad hoc vt p huiusmodi organa
pūtes spūales angelorum denotent. Sicut
p oculum denotatur virtus cognoscitiua an-
geli. z p alia membra alie eius virtutes. vt
docet Dionysius ultimo ca. celestis ierar-
chie. De locutione vero angeli quam facit
in corpore assumpto verū est q. nō est pprie
locutio: s. aliquid simile locutioni: in q. tu
angelus in corpore sic assumpto format vo-
ces in acie similes vocibus humanis: que
voces formant vt p illas dei secreta ad no-
stras aures pueniant. Comestio ad huc an-
geli nō est vera sed figuratiua spūalis co-
mestionis. Nam comestio importat sum-
ptionem cibi cōuertibilis in substantiā co-
medentis. Et q. uis in corpus christi post
resurrectionē cibum nō conuerteret. sed re-
solueret in piacentem materiam. Tamē
christus habebat corpus talis nature in

quod posset cibum conuertere: vnde fuit vera
comestio. Sed cibum assumptus ab ange-
lo nec conuerteretur in corpus assumptū
nec corpus illud est talis nature: vt in il-
lud possit alimentum conuertere: p. cerea de-
xit angelus Thobie. xij. ca. Cū essem vñ
biscum p voluntatem dei videbar quidem
manducare z bibere. Sed ego cibo z po-
tu inuisibili vtor. Funt igitur omnia in as-
sumptis corporibus ab angelis nō ad de-
ceptionem: sed potius ad vilitatē nostrā
vt ex predictis patet.

¶ Quid deus produxit angelos ex tempore in
celo empirico. Caplin. II.

Secundum mysterium
de angelis aperiendum dicitur
productionis. In quo considera-
re debemus productionem eorum
q. ad tria.

¶ Primo quantum ad causam.

¶ Secundo quantum ad tempus.

¶ Tercio quantum ad locum.

¶ Primo consideranda est angelorum produ-
ctio quantum ad causam. Ubi queritur an
angelus habeat causam sui esse z sic crea-
tus a deo. Et ad hoc respondet sanctus
Tho. p. ma. parte. q. xliij. z. q. lxi. q. necesse
est dicere z angelos omne id quod preter
ocum est a deo esse factus. Si em aliquid
inuenitur in aliquo per participationem:
necesse est q. causetur in ipso ab eo cui essen-
tia liter conuenit: sicut ferrum fit ignitum
ab igne. deus autē est ipsum esse per se sub-
sistens. z esse p se subsistens nō potest esse
nisi vñū. Relinquit ergo q. omnia alia a
deo non sunt suum esse: sed participat esse
quare causantur ab vno ente quod perfe-
ctissimum est. Et his dixit Aristoteles in
ij. Metaphisice. Id quod est maxime
ens z maxime verum: est causa omnis en-
tis z omnis veri: sicut id quod est maxime
calidum: est causa omnis calidi. Alga-
les vero in eodem loco inquit. Ipsum esse
deo maxime conuenit: quoniam ipse est ori-
go z principium essendi z quod est a quo
est: quicquid est. Quid affirmas Avicenna ait.
Vine esse exuberans ab eo esse. Quare

et Plato in *Timæo* subdidit: quod *num* esse
 in *comparatione* illius est non esse. Hinc pau-
 lus ad *Rom.* xi. ca. scripsit. Ex ipso: et per ipsum:
 et in ipso sunt omnia. Necessesse est ergo angelos
 a deo esse creatos. Sed mirantur quidam ex
 eo quod de his qui sunt a deo creata agitur. *Gen.*
 i. ca. sed nulla mentio fit ibi de angelis: quod
 non videtur quod sine creati a deo. Item *Aristo.*
 dicit. viij. *metaphysice*: quod si aliqua substan-
 tia sit forma sine materia statim per seipsam
 est ens et unum: et non habet causam quam faciat eam
 ens et unum. Sed angelus sunt forme imate-
 riales: quod non habent causam sui esse. Ad hec re-
 spondet *Thom.* primo secundum *Aug.* li. xi. de ciuit.
 dei. quod angelus non sunt premissi in illa prima
 reprobatione: sed significant nomine celi vel
 lucis. Ideo autem vel premissi sunt vel nomi-
 bus reprobationis: sed significati: quod moyses po-
 pulo rudis loquebatur quod nondum capere poterat
 incorporea naturam. De substantiis vero quod
 sunt forme subsistentes: dicendum quod non habent
 causam aliam formalem sui esse et sue unitatis:
 neque etiam agentem per transmutationem mate-
 rie de potentia in actum: sed bene habent causas
 producentem totam substantiam quam est ipse deus.
 ¶ Secundo consideranda est angelorum pro-
 ductio quantum ad tempus. quam scilicet fuerunt angeli
 creati. Et circa hoc res reperitur opinioes.
 Prima opinio falsa est et heretica que hoc
 tenet: quod angeli fuerunt producti ab eterno: sed
 esse non potest: quoniam sic deus creaturas produ-
 cit quod eas ex nihilo facit. id est postquam nihil
 fuerant. Et ut inquit *Thom.* prima pre. q. xl v.
 Cum dicitur aliquid ex nihilo fieri. hec propositio
 ex se non designat causam materiam: sed or-
 dinem tantum. sicut cum dicitur ex mane fit meridi-
 es. id est post mane. Et si obijceretur quod philosophi dicunt
 ex nihilo nihil fieri. Respondet *Thom.* quod philosophi non
 considerauerunt nisi emanationem effectuum
 particularium a causis particularibus quas neces-
 se est presupponere aliquid in sua actione. Et
 secundum hoc est contra eorum opinio ex nihilo nihil fi-
 eri. Sed hoc locum non habet in prima emanatio-
 ne ab vniuersali reprobatione principio. Secunda opi-
 nio fuit quorundam doctorum antiquorum scilicet
 quod angeli fuerunt creati ante omnem mundum
 corporeum. Nam *Hiero.* videtur asserere super
 epistolam ad *Titum*. Aut enim sic. Sex milia no-
 dum nostri christi complent annorum: et quan-
 ta tempora quantaque seculorum origines fuisse ar-

bitrandum est. In quibus angelis: throni: et o-
 rones: ceterique ordines deo seruierunt. Ma-
 maseenus etiam dicit in. ij. lib. Quidam di-
 cunt quod ante omnem creationem angeli geniti
 sunt. ut *Theologus* dicit *Grego.* scilicet naz-
 zenus. de quo asserit *Thom.* quod tanta est in do-
 ctrina eius christiana autoritas. ut nullus
 vniuersus eius dictis calumniam inferre presu-
 mperit. sicut nec *Brianas* documentis. ut
Hiero. dicit. Tercia opinio aliorum que eam
 precedentem non reprobatur. sed quia ratio-
 nabilior fore videtur. Idcirco videtur comu-
 niter a doctoribus: quod angeli simul cum cre-
 atura corporea sunt creati. Angeli cum sint
 quedam pars vniuersi. quia non constituunt
 per se vnum vniuersum: sed tamen ipsi sunt crea-
 tura corporea in constitutionem vniuersi vni-
 uersi si conueniunt: quod apparet ex ordine
 vniuersi creature ad aliam. Ordo enim rerum
 ad invicem est bonum vniuersi. Nulla au-
 tem pars perfecta est a toto separata. Non ergo
 est probabile ut deus cuius perfecta sunt opera
 creaturam angelicam seorsum ante alias
 creaturas produxerit. Et hoc refert sanctus
Bonauentura di. xij. secundi libri et quod qua-
 tuor a principio fuerunt simul creata scilicet an-
 gelica natura: celum empireum: materia
 prima et tempus late illud accipiendo per quali-
 bet successionem. Ratio est: quia debuerunt
 prima in omni genere rerum creati tam in-
 mensuris quam in substantiis. Primum in me-
 suris est tempus: primum in substantiis corpo-
 ralibus passivus est materia. primum in sub-
 stantiis corporalibus actiuus est celum em-
 pireum. Primum per se in substantiis spiri-
 tualibus est angelica natura. Idcirco quatuor
 hec credunt fuisse primo creata. ¶ Tercio
 consideremus angelorum productionem quantum
 ad locum: vbi scilicet fuerunt angeli creati. Et
 ad hoc dicit *Strabus* super illo verbo. In
 principio creauit deus celum et terram. Celum non
 visibile firmamentum hic appellat. sed em-
 pireum. id est ignem quod non ab ardore: sed
 a splendore dicitur. quod statim factum an-
 gelis est repletum. Ideo *Thom.* vbi super ait
 quod cum vniuersum constitit ex creaturis cor-
 poralibus et spiritualibus sic create sunt spiri-
 tuales creature quod ad creaturam corpora-
 lem aliquem ordinem habent et toti crea-
 ture corporali president: unde conueniens

fuit ut angeli in supremo corpore crearentur
tanquam totius nature corporei presidentes. Et si
obijceretur quod angeli non dependunt a corpore secundum
suum esse, et per primum non negatur secundum suum fieri: quod angeli non
sunt creati in loco corporeo. Rursum dicitur Thomas, quod
angeli non sunt creati in loco corporeo: sed per
dictum est in his ordinibus ordo eorum ad naturam cor-
poralem: et per suam prout corpora prout. Si
omnia quod diximus de angelorum productione vel
ad capiendum difficultia: vel ad plene intelli-
gendum dura cuiusque viderentur, tanto magis ex-
citare nos debet ad extollendam totius viribus
sapientiam altissimam dei: cuius opera tam stupen-
da sunt et inscrutabilia: ut nullo humano sen-
su percipi valeat. Pro quibus dicere possumus
illud psalmiste. Quam magnifica sunt opera
tua domine: omnia in sapientia fecisti. Uniuersus
namque mundus iste sensibilis quasi quidam liber
est scriptus digito dei: et singule creature quasi
si figure quedam sunt: non humano placito sed
diuinitatis arbitrio institute ad manifestan-
dam quodammodo et signandam inuisibilem po-
tentiam: sapientiam: et bonitatem diuinam. Inter ce-
tera pro suorum institutorum mirabilia angelos
prodidit: quorum aliquos propter superbiam in quam
eruperunt eternis abiectionibus supplicij.
Alios pro quibus ipsi factori suo humiliter adbe-
serunt: plena beatitudine fecit esse felices.
Qualiter angeli ad nos mittuntur quod ho-
mines custodiunt neque volent de malis eorum
quos custodiunt.

Ca. III.

Ortum mysterium de an-
gelis manifestandum de missionis
In qua tria sunt dubia declaranda.

Primum verum angeli mittantur.
Secundum verum homines ab angelis custodiantur.
Tertium verum angeli doleant de malis eo-
rum quos custodiunt.
Ad primum dubium se offert veritas scri-
pturaz in quibus angelos mitti perhibetur. et
ut inquit Thomas. i. parte. q. cxiij. Ille mitti dicitur
qui aliquo modo ab alio procedit ut incipiat
esse ubi prius non erat vel ubi prius erat per
aliud modum. Filius enim aut spiritus sanctus
mitti dicitur ut a patre procedens per originem. Et
incipit esse nouo modo. i. per gratiam vel per na-
turam assumptam ubi prius erat per diuinita-
tis presentiam. Dicitur enim primum est ubique esse
quod cum sit vniuersale agens virtus eius ac-

tingit omnia entia: ideo est in omnibus rebus. Vir-
tus autem angelicum sit particulare agens non
attingit totum vniuersum: sed sic attingit
vnum quod non attingit aliud. Ideo ita est hic
quod non est alibi. Cum igitur aliquid est sciendum per
aliquem angelum circa aliquam creaturam cor-
poralem de nouo applicat angelus illi corpo-
ri sua virtute: et sic angelus de nouo inci-
pit esse: et hoc totum sequitur ex imperio diui-
no. Sed actio quam angelus missus exercet
procedit a deo sicut a primo principio cuius
natura auctoritate angelum operantem et in deum
reducitur sicut in vltimum finem. Et hoc fa-
cit ratione ministerii. Nam minister est sicut
instrumentum et intelligens. Instrumentum
autem ab alio mouetur et eius actio ad aliud or-
dinatur. Ideo actio angelorum ministeria
vocantur et ipsi dicuntur in ministerium mitti.
Si pro aliquis quereretur quomodo angeli
mittuntur cum celum empireum sit locus per-
tinens ad dignitatem eorum: si igitur mitterentur
ad nos dignitati eorum aliquid deperiret.
Respondet Thomas. quod celum illud pertinet
nec ad dignitatem angelorum secundum congruentiam quan-
dam. quod congruum est ut supremum corporum
nature que est supra omnia corpora attribuat.
Non tamen angelus est aliquid dignitatis ac-
cipit a celo empireo. Ideo quando actu non
est in illo nihil eius dignitati subtrahitur.
Sicut nec regi quando non actu sedet in re-
gali solio quod congruit eius dignitati. hinc
saluator noster loquens de angelis qui mis-
suntur ad custodiam hominum dicit. Angeli
eorum semper vident faciem patris mei qui est
in celis. Ubique itaque sunt videtur essentiam
dei in cuius aspectu completur gloria et bea-
tudo illorum. Secundum dubium fuit verum ho-
mines ab angelis custodiantur. Et licet de
hoc dixerim in quadagesimo mali nostro: ve-
rissima tamen aliqua erunt hoc loco nouiter di-
scutienda. Ideo pro presuppósito secundum veri-
tatem quod vnaqueque anima angelum habeat sui
custodem deputatum: christo dumtaxat ex-
pro de quo in sermone de innocentibus di-
ctum est. Primo sciendum quod necessaria fuit
hominis custodia angelorum propter adiuto-
rium liberi arbitrij. Nam ut inquit Thomas
prima parte. q. cxiij. Homo per liberum ar-
bitrium potest aliquammodo vitare malum. sed
non sufficienter. quod infirmatur circa affectum bo-

de custodia

ni ppter multas aie passioes. Simili-
ter etiā vniuersalis cognitio naturalis le-
gis que homini naturaliter adest aliqua-
liter dirigit hoīem ad bonū: s; nō sufficien-
ter: q; in applicando vniuersalia principia
iuris ad particularia opera ptingit hoīes
multipliciter deficere. Unde dī Sapie. ix
ca. Cogitatioes mortaliū tumide z incer-
te prouidentie nre. Scdo sciendū q; dum
hoīes pereunt z multa peccata labunt nō
est ascribendū ad negligentia aliquā an-
geloz sed potius malicie hoīm imputan-
dū. Nam sicut hoīes a naturali instinctu
boni discunt ppter passionē peccati: ita dī
cedunt ab instigatiōe bonoz angelozum
que sit inuisibiliter ppter hoc q; homines
illumināt ad bene agendū. Tertio scien-
dū q; sicut presciti ad damnationē z in-
fideles ac etiā antīps nō priuant interio-
ri auxilio naturalis ratiois: ita etiā nō pri-
uantur ex interiori auxilio totī nature hu-
mane diuinitus pcesso scz custodia ange-
loz per quā z si nō inueniunt quantū ad hoc
q; vitā eternā bonis operib; mereant iunā-
tur cū q̄tū ad hoc q; ab aliquib; malis re-
trahunt quib; z sibi p̄p̄is z alijs nocere pos-
sent. Nam z ipī demones arcantur per bo-
nos angelos ne noceant quantū volunt.
Quarto sciendū q; officii custodie angeli
ce ordinat quidē ad illuminationē doctri-
ne sicut ad vltimū z principālē effectū. Hi
hilominus sunt z alij effectus scz arcere de-
mones z alia nocumēta tam corporalia q̄
spiritalia prohibere. Quinto sciendū q;
circa hominū custodiā inter angelos quā-
doq; solet esse pugna siue discordia. Nam
vt scribit Danielis. x. ca. Dum ipse orasset
pro liberatiōe populi iudaici qui erat i ba-
bylonia: apparuit sibi angelus modo mī-
rabili: vt patet in textu. dixitq; illi inter ce-
tera: noli metuere daniel: q; ex die primo
quo posuisti cor tuū ad intelligendū vt te
affligeret in p̄pectu dei tui: exaudita sunt
verba tua. Et ego veni ppter sermones tu-
os princeps aut regni persaz restitit mihi
viginti z vno dieb; Refert hic Hieron y-
mus principē regni persaz esse angelum
qui se opposuit liberatiōi populi israelitici
pro quo Daniel orabat Gabriele preces
eius deo presentante. Quidā tamen dixe-

runt q; hec resistēcia potuit fieri eo q; p̄p̄s
ceps aliq; demonū iudeos i p̄sidē ductos
ad peccatū induxerat ppter quod presta-
batur impedimentū oratiōi Danielis pro
eodē populo deprecantis. Sed Gregori⁹
in xvij. moralīū libro concordat cum Hie-
ron ymo: dicit q; p̄nceps regni persarum
bonus angelus fuit custodie illius regni
deputatus. Ad intelligendū ergo qualiter
vnus angelus alteri resistere dicit Notan-
dum s̄m Thomā vbi supra q; diuina iu-
dicia circa diuersa regna z diuersos homi-
nes per angelos exercent. In suis aut ac-
tiōib; scdm diuinā sententiā regulant.
Contingit quādoq; q; in diuersis regnis
vel in diuersis hominib; cōtraria merita
z demerita inueniunt: vt vnus alteri sub-
datur aut presit. Quid autē super hoc or-
do diuine sapientie exigit cognoscere non
p̄st: nisi deo reuelante. Unde necesse h̄st
super his sapientiā dei cōsultare. Sic igil
inquit de contrarijs meritis z sibi repu-
gnantib; p̄sulit diuinā voluntatē. Resiste-
re sibi inquit dicunt: nō quia sint eorū con-
trarie voluntates: cum in hoc omnes cōcor-
dent q; dei sententiā impleatur Sed quia
ea de quibus consulant sunt repugnantiā
Cum ergo archangelus custos regni per-
sarū procuraret quantū in eo erat salutē il-
loz qui erant in dicto regno: videretq; q;
ex p̄uersione iudeoz: multi de persis con-
uertebantur: erat contentus q; populus il-
le in captiuitate perseueraret. Alter vero
qui p̄sicebat populo iudeoz illius popu-
li liberationē procurabat: precesq; Danie-
lis presentabat dei voluntatē impleri vo-
lebant. ¶ Tertii dubiū erat vtrum angeli
doleant de malis eoz quos custodiūt. Ad
qd̄ r̄ndet Tho. vbi s; q; angeli nō dolēt nec
de peccatis nec de penis hoīm: qm cū sint
perfecte beati dolor in eis esse nō potest In
super vt inquit Aug⁹. Dolor est de his q;
p̄trariunt voluntati. Nihil aut accidit in
mundo qd̄ sit p̄trariū voluntati angeloz
z alioz beatoz: q; voluntas eoz totaliter
inheret ordini diuine iusticie. Nihil autē
sit in mundo nisi qd̄ per diuinā iusticiā sit
aut permittit. Et ideo simpliciter loquen-
do n̄ h̄st sit in mūdo cōtra voluntatē brōz
vt eī p̄s dicit in. iij. et bicoz. Illud dicit

simpliciter voluntariū qđ aliqđ vult ī par
ticulari fm q agi: pſiderat. ſ. omibz q cir
cūſtant: q̄uis in vniuerſali pſideratū non
eſſet voluntariū. Sicut nauta nō vult ab/
ſolute pſectionē merdū in mari z vniuer/
ſaliter pſiderādo: ſz īminente periculo ſa/
lutis hoc vult vñ magis eſt hoc volunta/
riū q̄ inuolūtariū. Sic g angeli peccata z
penas hoim vniuerſaliter z abſolute loqn
do nō volunt: volunt tñ q circa h ordo di/
uine iuſticie ſeruet fm quē quidā penis ſb
dunt z peccare permittunt. Sz orit hic di/
ſcultas ex verbis Eſa. ca. xxxij. dicentis.
Angeli pacis amare ſiebant. Quā ſoluit
Tho. aſſerēs q verba illa tripliciter pnt in
telligi. Vno mō fm ſ. nſum l. iter alē: z ſic
angeli dicunt nuncij Ezechie q ſleuerunt
ppter verba blaſphemia rabiſa. Alio mō
fm ſenſum allegoricū. z ſic angeli pacis ſc
apli z alij predicatorē: q ſient pro peccat
hoim. Tercio fm ſenſum anagoricū: z ſic
intelligunt angeli beati Locutio tñ eſt me
taphorica per quā deſignat qđ ipi volunt
in vniuerſali hominū ſalutē vt iam ē pre/
dictū. Ex his omibz deprehendere poſſu/
mus qnta ſit erga hoies dei pietas quāta
largita: quātaue eius clemētia: dum di/
gnat p angelos ſuos nos ad patriā ſuper/
nā deducere: in q̄libet erate nō ceſſant an/
geli p modis nr̄is a deſſe: nūc iñfeſſimos
hoſtes ne nob noceāt de bellādo: nunc ad
bñ viuēdū nos alliciendo: nūc a malis re
trahendo nūc ab innumeris piculis libera
do. Et tñ nos illis pntibz nō erubescimus
demonū praua pſila: turpeſq̄ ſuggeſtōes
implere: gerere vitā pecudū: ac oī conatu
ad religioes tartareas pperare. Quā ſor/
dida. Quā tot ignominioſiſſimis vitijſ
ſedata. Aperi oculos mētis z vide angelū
ſemp tibi aſſiſtente in quorū angulo: in q̄
uis diuerſorio: in quouis exercitio. Exhi/
be illi reuerentiā z ſlagicijs deſine pſuetis:
vſq̄ ad mortē p mora biſ tecū: vt ſic appa/
reat ſi te nolueris corrigere q̄ pater omnīū
deus iuſto iudicio impēitētes z obſtina
tos a pſortio ſanctorū z viſioe ſua priuatos
proijcit in ignē eternū. Euren⁹ igit demo/
num abhorrere pſortia atq̄ angeloz ſocie
tatem omī affectu deſiderare vt ſic digni
efficiamur grātia xp̄i: quā mediantē ange

lorum choris mereamur ad ſūg in illo ſe/
lici regno in quo deus viuit per infinita ſe
cula ſeculorū. Amen.

¶ Sermo triceſimus primus de ſancto Jo
hanne baptiſta precurſore domini noſtri
ieſu chriſti.

Inter natos mulierū
nō ſurrexit maior Johāne ba
ptiſta. Verba ſunt redēpro
ris noſtri originaliter Dar
thel. xi. cap. Sicut ſol in lūmīe reliquos
planetas excedit ita laus Johānis bapti/
ſte poſt chriſtum z vſgine matrē aliorum
ſanctorū preconia ſupcrat. Nam neq̄ in ve
teri neq̄ in nouo teſtamento inuentus eſt
aliquis quacūq̄ ſanctitate z preeminē/
tia ſulgens qui Johāni baptiſte valeat cō
parari. Quēcūq̄ de ipō dicuntur admi/
randis prerogatiuis omātur: atq̄ ex omī
parte in ipō videtur ſupeſſuere grātia dei
Hoc nomen eius exprimit: quia Johan/
nes in quo eſt grātia interpretat. Et autē
haz rerū noticiā habeamus in preſenti ſer
mone de magnificentiā Johannis bapti/
ſte merito diſſeremus quo teſte ſaluatore
nullus maior ſurrexit. Quod vtiq̄ intelli
gendū eſt de magnitudine virtutis. Nam
vt inquit Alexander de ales in. iij. ſūme.
Et Thomas prima parte. q. xliij. Maius
z minus in formis ſpiritalibus non dici
tur ſic in formis corporalibus. Scđm cū
Auguſtinū in libro de quantitate anime:
in formis corporalibus dicit aliquid ma/
ius vel minus fm quantitatē molis vel di
menſiū. quia ſunt materiales. In formis
vero ſpiritalibus iſta dicuntur fm quan
titatē virtualē. Unde ipē Auguſtinus in
vi. de trinitate ait. In his que nō mole ma
gna ſz hoc eſt maius eſſe qđ eſt melius eſſe
Melius autē dicitur quod eſt perfectius.
Sicq̄ Johānes nō fuit ceteris maior fm
ſtaturā corporis. cum in hoc ſibi pleriq̄ p
ſtent. Sicut fuit og Rex banſan. de quo
ſcribitur Deuteronomijs. ij. z. iij. ca. q̄ mon
ſtratur lectus eius ſeruens nouē cubitos
habēs. Et Solias qui vt ponit primi Re/
gum. xv. ca. erat altitudinis ſex cubitorū
et palmo. Et gigantes alijq̄ multi. Fuit

ergo magnus pfectioe virtutis et gr̃e de q̃
tra mysteria pponimus contemplanda.

Primū dī natiuitatis.

Secundū sanctitatis.

Tertiū sublimitatis.

De quinqz excellentijs natiuitatis Jo /
hannis baptiste. Ca. I.

Primum mysteriū con
templandū ē Johe baptista dī
natiuitatis. Fuit quidē natiuitas
elūs dignissimā et singularis p̃cipue
per quinqz excellentias.

Prima dī angelica nūciatio.

Secūda paterna percussio.

Tertia miraculosa generatio.

Quarta locunda parruricio.

Quinta sancta noīatio.

Prima excellentia natiuitatis Joē dī
angelica nūciatio. Fuit nāqz ab angelo an
nūciata p̃tī suo Zacharie exīti in loco sa
cro. i. in templo et i rebus sacris occupato ad
denotandū sanctitatē futurā prolis vt dīc
Nico. de l̃ra. Erat autē Zacharias sacer
dos. vt scribit Lu. i. ca. 7. forte exīit vt incē
sum poneret. Nā vt habet p̃mī Paralipo.
xliij. c. Dauid volēs ampliare cultū dei.
xxij. sacerdotes instituit qz vnus maior
erat q dicebat p̃nceps sacerdotū. Et hī suc
cessiue seruebāt in tēplo dñi. Sz vtrū za
charias fuit pontifex vel sūmus sacerdos
apud nōnullos vertit in dubiū. Nā amb.
et beda sup lucā vident dicere q sic eo q i
censum ponere sēt in āno intra sc̃m̃scōz. i.
in festo expiatiōis soli sūmo sacerdoti erat
licitū. Et tps p̃ceptiōis p̃cursoris videt
p̃cordare qz festū expiatiōis celebrat deci
ma die septebris: et post illud fuit p̃ceptio
Joē: circa finē eiusdē mēsis: reuerso Za
charia ad domū suā post p̃pletionē sui of
ficii. Et sic ab illo tpe vsqz ad natiuitatem
beati Johānis fluxerūt nouē menses q cō
tinent periodū a p̃ceptiōe vsqz ad natiui
tatem. Addunt aliq ad declaratiōē p̃e
fate op̃m̃iōis q viginti quattuor sacerdo
tes predicti erant equales in ordine ac etiā
dignitate: nō tamen simul sed successiue:
qz ille in cuius hebdomada festū expiatio
nis cadebat erat sūmus sacerdos toto illo
anno. Et ad hoc p̃firmandū inducunt il

lud quod dicit Johānis. xi. cap. Caiphas
erat pontifex anni illius. Zacharias q fuit
sūmus sacerdos illo anno eo q predictum
festū cecidit in hebdomada ipsius. Sed vt
dicit Nicolaus de l̃ra: qz nulla scriptura
autentica: nec Iosephus nec aliq defen bē
tes sacerdotū iudeoz mētiōē faciunt de
sūmo sacerdotio huius zacharie. Ideo sal
uo meliori iudicio videt melius dicendū
eum fuisse simplicē sacerdotē: cum quia in
gressus fuit templū ad ponendū incensum
cū qd licitū erat minoribz sacerdotibz vt
dī ad Heb. ix. c. Tū qz angelus apparuit
ei stans a dextris altaris incensū: quod sūm
Hierō. nō erat intra sc̃m̃scōz: ad qd intra
re erat officiū sūmi sacerdotis. Et illud qd
dī de viginti quattuor sacerdotibz: q ille erat
sūmus sacerdos et pontifex p annū in cui
hebdomada cadebat expiatiōis festū vide
tur esse ficticiū. Tum qz hoc in nulla scri
ptura autentica inuenit. Tum qz sūmus
sacerdos nō p̃sedeat p annū tū sed per
totā vitā suā. Et ita p̃muniter factū est vs
qz ad tps Zachabeoz. in quo greci obti
nuerūt dñm sup iudeos. Et tunc ex cupi
tate grecoz et ambitioe iudeoz aliq fue
runt amori de sacerdotio ante mortē et aliq
instituti. Sicut p̃z sc̃dī Zachabeoz. iij.
ca. de Galone Menelao et Lismacho. et
xliij. c. de Alehimo. Et eodē mō postea fa
ctū est qm̃ romani ceperūt iudeis dñari: qz
tunc erat venale sacerdotiū. Vñ dicit Jo
sephus q Caiphas emit sacerdotiū vniū
anni. Poruit etiā esse q iudei inter se ordi
nauerūt p̃pter istas p̃tentiōes et ambitioes
q sacerdotiū vniū duraret tū per annū.
Et sic p̃cludit q Zacharias nō fuit ponti
fex vel sūmus sacerdos. Ambrosius p̃o et
Beda dixerūt p̃trariū nō asserendo sz opi
nando. Athlominus Hierony. in eplā
ad Eustochiū ait. Johānes baptista san
ctam matrē habuit: p̃ntificsqz filius erat
tū nec matris affectu nec patris opibz vī
cebat vt in domo parentū cum piculo vi
ueret castitatis. Intrauit itaqz Zachari
as templū vt incensum poneret. et oīs mul
titudo populi erat orans foris: qz nō erat
licitū p̃plo ingredi templū: sed tū atrium
Apparuit autē illi angelus in visiōe corpo
rali dixitqz illi ne tīmeas Zacharia qm̃ ex

exaudita est oratio tua. Frequenter enim ut dicitur
Nico de lyra deprecatus fuerat deum de ad-
uentu messie et de habenda prole. Et ideo an-
gelus utrumque sibi pronuntiavit dicens. Vxor
tua elizabeth pariet tibi filium et vocabis nomen
meum. Et hoc erat gaudium tibi et exultatio
gaudium. Et in mente intencio et exultatio exte-
rior de exultatio quasi extra saltatio. Et hoc pro-
pter quod gaudium tibi abundat in corde quod non potest
conferri quando ostendat exterius. Et sequitur an-
gelus: multi in natiuitate eius gaudebunt.
Erit enim magnus coram domino: vinum et siceram. Et
potum inebriatum non bibet et spiritus sancto re-
plebitur abunde ex utero matris sue. Et mul-
tos filios israel conuertet ad dominum. Et ad christum per
suam predicationem. Et ipse precedet ante illum
in spiritu et virtute belie ut conuertat corda pa-
trium in filios. Et patrum veteris testamenti ad
discipulos christi. Quia ut dicitur Nico. Et lyra
plures de sacerdotibus et senioribus iudeorum qui
dicebant presbyteri populi conuersi fuerunt per apostolos
ad fidem christi. Subdidit angelus: et incredulos
illos qui prius fuerant increduli ad pro-
dentiam iustorum: qui per decem non possunt in ope-
ribus legis qui non iustificabatur in operibus sed
dei caritate formate. Sequitur angelus Pa-
rare domino plebem perfectam per euangelium suum
receptionem. Et aliquos iste angelus qui appa-
ruit zacharie fuit ille idem qui apparuit virgi-
ni gloriose. Sed istud stare non potest si tene-
re volumus opinionem quam reatata fuit in ser-
mone de annunciatione virginis benedictę ubi
dicitur quod angelus ille fuit de ordine seraphim.
¶ Secunda excellentia natiuitatis beati Jo-
hannis de paterna permissio: ut ei cantat ec-
clesia Ille promissi dubius suppositus perdidit
prompte modulos loquēte. Nam ut scribitur
Luce. i. ca. dixit zacharias ad angelum:
vñ hoc factum est. Ego enim sum senex: vxor mea
percessit in diebus suis. Et respondens angelus di-
xit ei. Ego sum gabriel qui sto ante deum et mis-
sus sum loqui ad te: et hec tibi euangelizare.
Et ecce eris tacens et non poteris loqui usque
in diem quo hec fiant pro eo quod non credidisti
verbum meis quod implebunt in tempore suo. Et erat
plebs expectans zachariam et mira bantur quod car-
daret ipse in templo. Egressus autem non pote-
rat loqui ad illos. Et cognouerunt quod visio-
nem vidisset in templo: et ipse erat annus illis
et gemis mulieris. Sed plerique scire cupiunt cur

zacharias dubitans de plagam incurrat. ad quod
respondent doctores id factum fuisse multiplici
de causa. Primo enim Beda quoniam discredens
de locutus est: ideo silentio plebs: ut tacens
de credere discat. Ut enim inquit Nico. Et lyra
Tot signa veritatis percurrerent quod zachari-
as non poterat credere absque peccato. Quia
angelus ut predictum est apparuit ei in sacro
loco et exiit in misterio diuino. Nuntiabat
enim ea que pertinent ad primum et hominum salutem et
ad dei gloriam. Ex quibus decebat Zacharie
constare quod erat bonus angelus et per primum quod
erat verum dictum eius cum mentiri non posset.
Secundo mutus effectus fuit zacharias ut ma-
ius miraculum in natiuitate filii appareret:
cum enim in natiuitate Johannis loquela patri
reddidit miraculum miraculo copulatur. Ter-
tio congruum fuit ut zacharias vocem amitteret
quoniam vox nascebatur et legi silentium imponebatur.
¶ Tertia excellentia natiuitatis beati Jo-
hannis de miraculosa generatio. Nam post
pletos dies officij zacharie: cum redisset
ad domum suam precepit elizabeth vxor eius et
occulabat se mensibus quingentis: quod ut ait Ambrosius.
Partus suus erubescere etate ne in senectute
vacasse libidini videretur. Concepto
autem illa miraculosa fuit: quod non fuit per na-
turam tamen ut dicit Nico. de lyra: sed per naturam
gratia diuina adiutam. Nam ut dicitur Luce. i. ca.
Elizabeth sterilis erat: et tam ipsa quam zachari-
as processerant in diebus suis. Et transierant
tempus generandi. Ut enim inquit Plinius. li. vii.
de naturali hystoria. post annum quingentesimum
cessat fecunditas mulierum. Uir vero
octogesimo anno generat: hec debet ita esse
ut in plurimum massimissima rex nundinay
post octogesimo sexto filium genuit. Et La-
to censorinus ex filio Salonis clientis sui
genuit cum iam transisset octoginta annos.
De zacharia et Elizabeth cuius natiuitas fue-
rit determinate non inuenio. Tamen euangelica
lectio testatur quod ab eo ad gloriam diuinitatis labilem erat.
Et de hoc angelus Gabriel dixit virginem
gloriose generatrici dei et saluatoris nostri.
Ecce Elizabeth cognata tua et ipsa precepit
filium in senectute sua: et hic mensis est sextus
illi qui vocatur sterilis: quod non erit impossibile apud
deum omne verbum. ¶ Quarta excellentia nati-
uitatis beati Johannis de locunda parruritione.
De hac ita scribit Lucas. Elizabeth in

pletū est tps parēdi. fm Nīco. 8. lra. i. no
uē mēsiū. Florandū tñ h loco q vt ait phs
.i. 8. aialibz. Lucā aialibz statutu ē tps p
mlere dūcapat. excepta q i diuersi tpi b pa
rit nā qñqz parit i mēse septio qñqz mēse
octauo. Vex frēqntior vsum ē hūano pui
nouē mēsiū natura dedit. Quedā tñ feie
decio mēse parit. Quasā insup Aристо.
dic mēse. xi. pepisse. c. sniam appbat aulus
gelius. li. iij. noctū acticaqz dices. Feiaz bo
nis atqz honestissimis moribz rome. xi. mē
se post mortē mariti pepisse. factūqz fuit iu
diciū tanqz marito mortuo postea mulier
pcepisset. Sz cognita causa diuus adrian
cen fuit. xi. mēsi partū posse edi: reqstet vete
rum phoz ac insigniū medicoz sentētis
Suicēna. ix. 8. aialibz dic mulierē mēse. xij.
pepisse. Tñ elizabeth de q loqmur mēse. ix.
pplero iohem pepit. quē vt dicit ali q hgo
sacratissima a terra leuauit. Theophilus
tñ dic vt refert nīco. de li. q iminēte pui el
zabeth hgo recessit: tñ qz p gines in partu
mīhez nō solēt a desse. tñ qz mulieres iā ve
nerāt ad partū elizabeth qre obsequiū ma
rie nō erat ei necessariū. sz euāgelista nīl de
h scripsit tñ retulit q mēse sexto humilis
hgo maria postqz elizabeth iohem pceper
at visitauit illā: cū q māsit mēsi bz tribz. f.
vltz ad tps partus elizabeth z reuerfa est
in domū suā. Si ei noluit ibi tpe parē ad
esse: pōt rō verisimilis assignari: qz cū pueru
do sic ad mulieres pcurētes plerisqz alias
puent: hgo illa modestissima nolens cū
tot q mūdane erāt puerfari iū discessit. au
dierūt autē vicini z cognati q elizabeth pe
perisset. Et qz magnificauit dñs mīam su
am cū illa. i. magnā mīam ei fecit auferēdo
sterilitatē opprobriū: z dādo ei tñ ac talē fi
liū sic annūciatū mirabilē z pceptū super
naturale. Et p gēlulabant ei sic predixerat
angelus. ¶ Quinta excellētia natiuitatis
bri iohis dī sancta noiatio: vt em dic Lu.
Dic octauo venēti circū dēdere puez z vo
cabāt eū noie pñs sui zachariā. Et mēdes
mater ei dicit. Nequa qz sz vocabit iohes
Hocāt fm nīco. de lra fuit sibi a deo re
uelatū: qz a marito nō vidit cū esset fact
mutus anteqz rediret ad eā de tēplo. Dice
bāt pō sui elizabeth. Nemo ē in cognatōe
tua q vocet hoc noie. Qd nō est intelligē /

dū p gente iudeoz sz de his q erāt de gene
re siue stirpe elizabeth z zacharie. Innuē
bāt autē pñ elus. f. p signa quē veller voca
ri eū. z postulas pugillare scripsit dicens.
Iohes est nomē ei. i. h nomē nō ei impo
no: sz imposuē ē a deo. Et mirati sūt vniuer
si ex mirabili puenientia pñs z matris in
noie pueri. Apertū est autē illico os zachā
rie z lingua ei: z loquebat bñ dices deū. z
factus ē timor magn⁹ sup vicinos eoz: ei
sup oīa mōtana iudee diuulgebāt oīa ver
ba hec. Et posuerūt oēs q audierāt in corde
suo dīcētes. Quis putas puer iste erit. et ei
manus dñi erat cū illo. i. pñs dei opari
ua miraculoz i eius annūciatiōe pceptōe
z natiuitate ostēdēt. Ex qd rōnabilr cō
cludebat magnitudo pueri futura cor am
deo. Et zacharias impletus ē spūscō z p
pherauit bñ dīcēdo deū atqz pñūciādo i
minētia sacra nre redemptionis: atqz futu
ra gesta mirāda pueri nati. Dicebat q. bñ
dīcul dñs oīm. f. p generalē gubernatiōē
ds p creatiōē: istl p speciale cultū z deuo
tiōē. qz visitauit. i. visitabit more ppheti
co loquit. Dec visitatio fuit facta i xpi na
tiuitate: q erat adhuc futura z in sua puer
fatiōe. Et fecit redemptionē. i. i sua bñdī
cta passiōe plebis sue. Et erexit cornu salu
tis nob. i. virtutē psequēdi salutē eternā i
sua resurrectione: qz resurrexit ad vitā imor
tale: educēs scōs pñs de limbo: z i sua a
scensionē: qz illos ad celestia introduxit. In
domo dauid pueri sui: qz ista adimpleuit
xps i carne assumpta de domo dauid. Sic
locutus ē p os scōz q a seculo sūt pphetarū
elus: qz sic p mīserat p pphetas. Salutē ex
inimicis nris: supple psecuti sum⁹ p xpm
de mōdo carne z dyabolo. Et de manu oīm
q odest nos. Ad faciendā mīam cū pñibz
nris: qz mysteriū incarnatiōis impleuit n
ppñostā iustificatiōē: sz pñt suā mīam
implendā quā pñb p mīsit. Et memora
ti testamēti sui scī. i. pacti firmissimi qd ha
buit cū patribz veteris testamēti de xpo
venturo: de quo testamento ad modū me
morantis seu recordantis se habuit quan
do pactū impleuit. Iustificandū quod iu
rauit ad abraam patrē nostrz daturz se no
bis. Ut sine timore de manu inimicōz no

est et qui manet in caritate in deo manet et
deus in eo. Solitarie pro vivere potest ou-
plicitate esse aut propter animi seuitiam hoc est
bestiale. Aut propter contemplationem: dum alii
quis a uersatione aliorum se separat libenter
vacat rebus diuinis et studio sapientie. propter
ea Arist. primo politice dixit. quod ille qui alijs
non communicat est bestia aut deus. i. diuinus
vir. ¶ Secundo apparet sanctitas Johis ex
corporis manifestatione. Nam ut scribit
Marcus. i. ca. Erat iohannes vestitus pi-
lis cameli et zona pellicea circa lumbos eius:
et locustas et mel siluestre edebat. Idem ha-
bet Matthei. iij. ca. ubi Nicolaus de lyra
inquit. Locuste sunt parua animalia voluta-
ta per modum saltus et reperiuntur in deserto
iudee et fructa cum oleo sunt cibum pauperum.
Quidam pro putant locustas hic appellari
non animalia illa: sed genus herbarum quod vtili
humano puenire potest. Utebat itaque
iohannes quocumque modo locuste accipiantur
sed non luto imo tenui et insipido atque au-
stero. Sumebat etiam mel siluestre quod secundum ni-
colaum de lyra reperit in truncis arborum.
Tertio apparet sanctitas iohannis ex humilitate
et castitate. Nam quando iudei miserunt ad eum sa-
cerdotes et leuitas ut scribitur Johis. i. ca. ut
interrogarent eum Tu quis es. non superbe
locutus est quasi de seipso presumens quin-
imo humiliter respondit et confessus est veritatem
dicens: quia non erat Christus: neque Helias in per-
sona: neque prophetas ille veli delicti quod ipsi que-
rebant: sed dixit. Ego vox clamantis in de-
serto: dirigite viam domini. Congrue autem se vo-
cem appellauit. Primo quia vox ordinata ad
verbi expressionem. Voces enim sunt earum que
sunt in anima passionum note. ut dicit Aristoteles.
in primo Perihermeniarum. Sic iohannes expres-
sit verbum incarnatum. Secundo de ratione vocis
est quod respectu verbi sit notitia prior: origi-
nis prius verbum quam prius vox formae. Io-
hannes ergo fuit vox quia respectu Christi fuit noti-
cia prior licet esset et origine posterior. Ter-
tio vox transiit: verbum autem manet. Iohannes ergo
cum dicit se vocem insinuat se transiit: Christum
pro permanens. Tandem de Christo alta pro-
tulit: de se humilissima cum subdit. Ego ba-
ptizo in aqua. Sedius autem vestram stetit
que vos nescitis. Et dicit medius secundum Ni-
colaum de lyra. i. coniunctus viuens inter ho-

mines: quem iudei quantum ad diuinitatem ne-
sciebant. Subdidit Iohannes. Ipse est qui ven-
turus est. i. ad predicandum et mysterium re-
demptionis implendum. Qui ante in factus
est. i. mihi prelatum in dignitate cuius non
sum dignus ut solui eius corrigiam calceamen-
ti. ¶ Quarto ostendit sanctitas Io-
hannis ex feruenti predicatione. Nam ut dicit
Luce. iij. ca. Factum est verbum domini. i. diuina
inspiratio super Iohannem Zacharie filium in
deserto et venit in omnem regionem iordanis
predicans baptismum penitentiae. Et ut ait
Matthei. iij. ca. Erat autem ad eum hierosolyma-
nus. i. populus de hierosolyma et accipit hic
prinens pro contento. Et omnis iudea. id est
multi. Et est hic quedam figura secundum nicolaum
de lyra que vocatur hyperbole. id est locutio
multum expressiua. Inchoauit autem predica-
tionem suam sicut et Christus dicens. Penite-
ntiam agite: deinde quatuor precepta do-
cuit. Primum docuit phariseos. nam ut scribit
Matthei. iij. ca. Videns Iohannes mul-
tos phariseorum et saduceorum venientes ad
baptismum suum: non tamen credentes secundum
veritatem ut dicit Nicolaus de lyra. sed magis
ad simulationem et insidiationem. Ex quo
Christus: ut patet Matthei. xxi. c. querens de baptismo
Iohannis. an esset et celo vel ab hominibus cum non fuisset
sent pharisei et aucti respondere dixerunt. Quare non credi-
distis ei. Idem dicit iosephus. i. xij. antiquitatum li.
Ipse iohannes dixit illis. progenies viperarum. quia ve-
nenum erroris et hypocrisis a suis progenitoribus
traxerant. Quis demerabit vobis fugere a ventu-
ra ira: quasi dicit salutaris via lateat in conspectu
populi. tamen non poterit latere in conspectu dei. facite
fructum dignos penitentiae: et ne velitis dicere intra
vos patrem habemus abraham. Ut et ait Nicodemus.
li. pharisei et heretici abraham: quia de abraham desce-
derant. Et ideo ex promissione facta abrahe sine
opibus salutem consequi presumebant. Et hoc est mani-
feste falsum: quia non dicunt filij abrahe ex carna-
li propagatione sed magis ex fide imitatione
ut dicit ad Romanos. iiij. c. Et ideo quia pharisei et legis
periti fide abrahe de Christo responderunt. ideo nomen
filiationis abrahe perdidit. Et hoc est quod dicit
Iohannes. Et ne velitis dicere intra vos per sal-
sam. i. ex imitatione patris habemus abraham: quia
non est sic secundum veritatem. Ecce uerso gentiles filij
dei Christi de uero ad predicationem apostolorum receperunt.
ideo filij abrahe facti sunt. Et hoc est quod subdidit
Iohannes. Dico enim vobis quoniam potestis et vos de la-

pidibz istis suscitare filios Abrae. Scdm
 Rico. de ly. tenet aliqui qd iohes demtrauit
 illos lapides qd filij ist' de pfundo iorda-
 nis attulerunt vt h' Josue. iij. c. In meoria
 miraculi qd dñs in transitu eoz aqs iorda-
 nis siccauit. Sz p illos lapides iohes ge-
 tiles significauit: qz colebant idola de lap-
 idibz facta. Filij gabrae de lapidibz suscita-
 ti sunt qñ iudeis p infidelitatez a filiaride
 abrae recederet: gētiles fide p recipien-
 tes in locū eoz substituti sūt. Et qz doctor
 veritatis nō solū dñz vicia pñdēter arguere
 sz etiā penā pñdicere. Iō s' dicit iohes. Iā ei
 securus. i. securitas dñi iudicij posita ē ad
 radicē. Qis arbor q nō facit fructū bonū
 excidet z in ignē mittet. Scdm pceptū do-
 cult turbas. Nā vt scribit Lu. iij. c. Inter,
 rogabant iohem turbe qd eēnt facitūre. At
 ille ridens dicebat. Qui hz duas tunicas
 det vnū nō hñt. qd intelligit fm Rico. de
 ly. qñ tunica esset supflua. Tercū pceptū
 docuit publicanos officiales ipatorz: nibil
 ind' plus qd vobis pñstitū ē faciatis. Hoc
 aut dixit qz collectores talū solent esse pñt
 ad plus colligendū qd sit eis mandatū: vt
 qd ē ampli' remaneat. Quartū pceptū do-
 cuit milites cū dixit eis: vt scribit Lu. iij. c.
 Neminē pcutiatis. i. opprimēdo paupes
 z eos despiciēdo paupes: neqz calūniā fa-
 ciatis. i. nō iponatis falsūz crimē diuitibz
 potētibz vt occasione exorquēdi bona eoz
 hēatis: qz p aliā viā a talibz bona recipe nō
 pñt. Cōtenti estote stipēdijs vñs. ¶ Quin-
 to oñ dñs scitatis iohis ex martyry tollera-
 tione. vt cñ scribit Mat. xij. c. z Mar. vi.
 ca. Decollatus fuit iohes iubētes herode.
 Hic vt h' in hysto. scholastica vxorē fr̃is
 sui philippi abstulit z archā regē z hero-
 de agrippā: z philippū in sui inimicitia cō-
 citauit. Iohes gēu de h' arguebat: qd sibi
 z herodi molestissimū erat z odiosum. Nā
 vt ait Terētiū. Obsequiū amicis veri-
 tas odiū parit. Et hiero. in epl'a ad oceca-
 nū inquit. Ita se hz natura vt amara sit ve-
 ritas. Vidēs itaqz herodes qz iohes eū tā-
 dure redargueret. Et qz ob predicationē z
 baptisimū fm iosephū magnū pplm pgre-
 gare: ipm in carcere vinculauit in mache-
 ronta castello arabie: in hoc vxori placere
 cupiens z ppli sequentis iohem dispen-
 diū pñmētes. Desiderabat autē ipm occi-

dere sz pplm formidabat Tandē excogita-
 uit dolose z nō sine fabulatione at philo-
 herodias maligna: vt natalis sui diē cor-
 rā pñmis galilee suisqz pñcipibz celebraret.
 Ista em erat psuerudo apud antīqz q pñ-
 cipes solēnizabāt diē sue natiuitatis z diē
 etiā natalis iperij sui in q coronabant. qre
 Herodes puocatis magnatibz z nobilibz
 multis: pñmū illis lenissimū atqz laetissi-
 mū ppaui atqz saltauit filia herodias.
 i. tripudiauit. Et h' fuit ex dispositōe mñs
 z ipsius herodis: q cū iuramēto pñmisit ei
 dare qd peteret: q pñmonita a mñe petiuit
 caput iohis baptiste. Et tristatus ē rex:
 fictē tñ z fm apparentiā. Nā vt in q' beda-
 lz tristaret in facie: lerabat tñ i corde. St-
 mulabat autē tristationē pñt iusturandū
 qd infringere iudicabat illicitū. Sz vt ait
 Amb. li. de officijs Herodes saltatrix p-
 mū turpiter pñmisit: crudelitē soluit. nā: vt
 refert Rico. de ly. In pñmissiōe facta in ge-
 nerali etiā cū iuramēto nō intelligit aliqd
 illicitū sub obligatione cadere: cuiusmodi
 erat interfectio iohis. Et de h' plene h' in
 decretz. xij. q. iij. qñ p totūz. Vñso itaqz
 herodes spiculator de decollauit iohem in
 carcere: z allatū est caput eius in disco: z
 datū ē puellē: z illa tulit mñi sue. Discipuli
 aut accipētes corp' sepelierūt illū in seba-
 ste. vt ponit in. xj. li. hystorie ecclesiastice.
 Herodias at caput iohis in hierlm fecit
 deferri. z iuxta herodis habitaculū caute
 sepeliri. Fuit pō iohes decollatus circa vi-
 ces azimoz anno pñcedente passionē christi.
 De q sic loquit Cris. Iohes schola virtu-
 tū: magisteriū vite: scitatis forma: norma
 iusticie: pñnitatis speculū: pudicitie ritu-
 lus: castitatis exēplū: pñie via. pñtōz venia-
 fidelis disciplina. iohes maior hoie: par an-
 gelis: legz sūma: euāgelij factio: aploz vox:
 silentiū pphoz. lucerna mūdi. pñrfor in-
 dicis: xpi mediator. dñi testis. totius me-
 dius trinitatis. Et hic tātus dñs incestus:
 tra dñs adultere: adducit saltatrix.
 ¶ De qñqz dignitatibz q oñdūt qñblimis
 inter sanctos iohes baptista. Ca. iij

Ercium mysteriū con-
 plandū de beato iohē baptista
 dñs sublimitat. In q qñblimis
 inter scōs sit apertemus: possumus autē id

facile p̄bendere si p̄siderare voluerimus
quinq; illius precipue dignitates.

¶ Prima dī sanctificationis.

¶ Secūda cōmendatiōis. ¶ Tercia celebra
tiōis. ¶ Quarta veneratiōis.

¶ Quinta glorificationis.

¶ Prima dignitas beati iohis dī sanctifica
tionis. Fuit q̄dē in vtero sanctificat⁹. Vñ
ecclia dicit de eo illud Biere. i. c. An̄q; ex
ires de ventre sanctificauit e. Vñ ista san
ctificationē purgatus fuit a plaga origina
lis culpe. vñ si in vtero m̄ris decessisset ad
finē abrahe euolasset: cū ceteri vadam in in
fernū q̄ ibi moriunt. Fuit insuper in vtero
m̄ris sanctificatus: cū m̄ ceteri ibi sint cū tri
sticia. Multaq; alia spūalia dona est. Ple
cutus: q̄re gabriel p̄dixit patri. Spūcto
replebit adhuc ex vtero m̄ris sue. ¶ Secūda
dignitas bñ iohis dī cōmendatiōis. Quid
nam certius z firmitus oñdere pōt p̄minē
tiā alicui⁹ q̄ s̄nia z laus ex ore diuino pce
dens. Turpe est laudari a malis viris: p
q̄b ait semeca in puerb̄is. Tū turpe ē lau
dari a turpib⁹ q̄ si lauder sob turpia. Glo
riosum ē est cū q̄s laudat a sapiētib⁹: a vi
ris grauib⁹ z p̄stantissimis. Sed sup oīa
grande est z ineffabile donū dñi q̄s extollit
laudib⁹ ab ore dño. Et em̄ inq̄ Hiero.
in s̄mone ad paul̄zē Eustochiū. Quidq̄
hūanis dici pōt p̄bis m̄nus ē a laude dei
Ex his aut̄ q̄s deus dignatus ē cōmenda
re nullus tantis laudibus fulget quantis
iohes baptista. Dixit em̄ deus Hoc Gen.
vii. ca. E em̄ vidi iustū corā me ex om̄ib⁹
gētib⁹. Et de dō. ps. lxxvii. Inueni inq̄
dauid seruū meū: oleo sctō meo vnxi eum.
Et de Job: vt p̄z eiū dē p̄mo ca. Nunq̄d
cōsiderasti seruū meū Job q̄ nō s̄it ei s̄ilis
in terra. Et de paulo Act. ix. ca. Vās ele
ctionis est mihi. Et de centurione Pat.
vii. c. Non inueni tantā fidē in isrl. Et pe
tro dixit x̄ps Math. xvi. ca. Beatus es si
mon bariona. Sed de Johe multa plura
multaq; maiora locutus est. Nā vt scribit
Math. xi. ca. dixit iēsus turbis de Johe
Quid existis in desertū videre zē. vbi cō
mendauit eū de q̄tuor. Primo de solidita
te fidei z p̄stātia cū dixit. Quid existis in
desertum videre arudinē vento agitaram
q̄ si di. nō. q̄z iohes fuit ita cōpositus q̄ nec
timore nec laude a veritate declinabat.

Secūdo cōmendauit eū ab austeritate p̄nē:
dū subdidit hōiem molli b̄ vestitū. q̄ si di.
nō. Tercio cōmendauit eū a claritate no
tīde dū sedt p̄phaz. Etā dico vob̄ plusq̄
p̄phaz. Et dī plusq̄ p̄pha. q̄ nō solū x̄pm
puidit venturū z p̄dixit sicut aliq̄ p̄phe: sed
etiā ip̄m digito oñdit. Quarto cōmenda
uit eū a auctoritate doctrine dicē. Hic ē
de q̄ scriptū est. s. p̄ Malachiā. Ecce ego
mitto angelū meū. i. iohem q̄ vitam duxit
angelicā ante faciē meā: q̄ p̄parabit viam
tuā ante te. Amen dico vob̄: s̄ inter natos
mulierū nō surrexit maior Johe baptista.
¶ Tercia dignitas beati iohis dī celebra
tionis. De solo nāq; iēsu x̄po z p̄gine m̄re
iohānez baptista narrat p̄conia natiuita
tis. Idcirco ecclia solēnt celebratūtatē
eorū. Hinc aug. in s̄mone q̄ legit in officio
p̄ntis solēnitatis ait. Post illuz sacrosctm
dñi natalis diē nullius hōis natiuitatē le
gimus celebrari nisi solam iohis baptiste
In alijs em̄ sanctis z electis dei nouimus
diē illum coli q̄ illos post p̄sumationē la
boz z deuictū triūphatūq; mundū in per
petuas eternitates p̄ns hec vita parturit.
In alijs p̄sumata vltimi diē meriti cele
brant. In hēnā p̄ma diē z ipsa hōis in
tia p̄secrant. ¶ Quarta dignitas bñ iohā
nis dī veneratiōis. Voluit nāq; deus cō
currentib⁹ miraculis plurimis reliquias
corpis eius a fidelib⁹ venerari. Legit em̄
in hysto. ecclastica: q̄ cū ad tumulū iohis
multa miracula fierent iubente Iuliano
apostata gentiles ossa eius sparserūt. Et
cū miracula nō cessarēt postea collecta z in
igne p̄cremata in puluerē redegerūt z per
agros ventitauerūt. Tandem cineres illi
collecti a q̄busdā mōachis hierosolimā su
ere delati: deinde post aliqua tpa sanuam
translati vbi nunc deuote colunt. Sicut
Alexander tercius: z Innocentius q̄rtus:
rei veritate cognita suis priuilegijs appro
barūt. Caput s̄o ei⁹ tpe Marciani p̄nē
pis inuentū est. Quob⁹ q̄dem monachis
beatus iohes caput suū in visu manifesta
uit: q̄ ad locū p̄perantes vbi sepultū. cādū
latuerat inuenerūt illud sacris cilicinis in
uolutū: q̄ postmodū p̄stantinopolim: in
de ad gallias regnante pipino est transla
tū. Vltimo ad vrbē deductū z in ecclia
sancti s̄uestri honorifice reueratū. Digi

rus in sup ille q dñm ostenderat cōburi nō
 potuit vt referit magister iohes beletb. q a
 fidelibz pseruatus. postmodū a scā recla
 de vltimarimīs pabz in normandiā dela
 tus est. ¶ Quinta dignitas beati iohis dñ
 glorificatiōis. Credendū quippe ē q in ce
 lomagna sit glia ei⁹. z q positus sit in su
 pmo ordie angeloz atqz in sede luciferi col
 locatus. Nam illa sedes nō fuit repata p
 xpm: qz stat ad dexterā patris: nec p virgi
 nē: qz stat sup choros angeloz: nec p aliuz
 scdm: qz vt p dicitū est. Inter natos muliez
 nō surrexit maior iohē baptista. Et sicut
 magnus fuit meritis z sanctitate. ita ma
 gnus ē glia z felicitate. Cuius patrocinū
 deuote implorantes sperare pñt illius in
 tercessione psequi in h seculo vel gñaz. z in
 futuro gliam sempiternā. In qua viuere re
 gnare deus p oia secula seculoz. Amen.

¶ Sermo tricesimus secundus de scō Pau
 lo aplo doctore summo gentium:

Causa electionis est mi
 bi. dñm in xpi pba scīsta
 originalit. Act. ix. c. Ad lau
 des ingētes bñ apli pauli ex
 tollēdas hodierna die merito ē elaborādū
 Ipse nāqz sua eruditōe mirabili: xpi bñdī
 cti nomē gentibz parefecit. Ipse sue puer
 siois exēplo pcedit bñ ad pñiam redire volē
 tibi spem de venia psequenda dedit. Ipse
 vtriqz pñis z factis adeo clare xpm a mor
 tuis resuscitatū atqz in dexterā dei pñs se
 dentē ostēdit: vt nullus āplius nisi volens
 de fide xpi dubitare queat. Ad ipm igstur
 fmonē ptamus qd pñs nois iesu ardētissi
 mus psecutor: ex post factus ē illius defen
 sor acerrimus z p dicator eximi⁹: in q post
 emendatū delictū tāta sup abundauit grā
 vt etiā in hac vīta mortali ad visionē diuī
 ne essentie raperet. De ipso pñssimus iesus
 ananie discipulo suo fidelissimo reculit ver
 ba i themate posita. In qbz de paulo glo
 rissimo tria mysteria pponimus pteplāda
 ¶ Prīmū dī psecutiōis. ¶ Scdm puerio
 nis. ¶ Tercium visionis.

¶ Qualiter Paulus seruebat in psecutio
 nem discipuloz. Laplin. I.

Primum mysteriū cō
 replandū de paulo dī psecutio

nis. Ipse nāqz validissime ecclesiam ex
 pugnare temptauit. Unde Lucas Act.
 ix. c. dīc. Saulus autē adhuc spirās. i. ex ve
 hemētī spū ignē psecutiōis accendēs in se
 z in alios: p ecclesiā minaz in pñis iurio
 sis. z cedīs. i. i pñeribz z flagellis i discipu
 los dñi accessit ad pñcipē sacerdotū z pe
 tīt ab eo eptas in damascū ad sinagogas
 vt si qd iuentisset hui⁹ vie viros a mulieres
 vincros illos pduceret in hierlm. Sed p
 hui⁹ pñis pleniorē intelligētia circa septēz
 dubitare ptingit. ¶ Primo circa nois mu
 rationē. ¶ Scdm circa supbie occasionē.

¶ Tercio circa tempis dilatiōē.

¶ Quarto circa misericordie psecutionē.

¶ Quinto circa liberi arbitrii dispositionē.

¶ Sexto circa discipuloz distinctiōē.

¶ Septimo circa pñis acceptionem.

¶ Primo dubitat circa nois mutationē. q

re. i. nomē pauli mutatū ē cū pñs saul⁹ vo
 earet. Nam mutatio nois ē pñibita. C. de
 mur. no. li. Sz ad h rñ det Jo. an. in glo.

In plogo sexti libri decreta liū. q lex illa loq
 tur de mutatiōe fraudulēta. Tñ interdūz

lz mutare nomē: vt p mutatiōē nois ostē
 dat facta mutatio hois. Sic iacob vocat⁹

fuit isrl: ex eo q vidit dñm: ut pz Gen. xxxij

c. Et symō vocat⁹ ē petrus ex pñssioē dñi

iaz in xpo vt scribit Mat. xvi. c. Et in ro

manis pontificibz mutari solet nomē. Nam

martinus. v. antea vocat⁹ ē od dode colū

na. Eugenius qñt Gabriel. Nicolaus. v.

Thomas. Calixtus. iij. Alfonso. impi

scōs. Eneas. Paulus. ij. Petrus. z Sixt⁹

ij. dicebat Frāsciscus. Rō pō talis muta

tionis ē. qz nomē dñz puenire rei. sic pz. xxi

vi. ca. cleros. z de pñen. z digni. ca. cū scdm

Et. xxi. q. i. ca. si cupis. Et instituta de do

na. §. Est. Tñ de noie pauli tres opiniōes

iueniūt. Prīa ē Originis qñcit q sp fuit

binomius z vocat⁹ sit sp saulus z paulus

Scda ē Rabbani q ait q an pueriōē di

ctus ē saulus a saule supbo. p⁹ pueriōē

pō dictus ē paulus qñt paul⁹ a pñute hñt

litratis. Tñ nomen suuz interpretando. i. ad

Corint. xv. c. ait. Ego sum minimus apo

stolorū. Tercia est opinio Hieron ymi et

Bede qui asserūt q vocatus sit paulus a

pñmo spolio qd ptulit ecclesie scz sergio pau

lo p pñule quē ad fidem puerit: sicut patz

Act. xij. c. Secundo dubitat circa supbie
occasione: qre vitz paulus erat ita supbo
vt sponte ngeret se ad psequendū xpm:
nam nō vocatus accessit ad pncipē sacer/
dotū. Et ad hō dicere possumus q tria erāt
in illo q bō disponebat ad extollendum.

¶ Prīmū nobilitas generis.

¶ Secundum claritas scientie.

¶ Tercium etas florens.

¶ Prīmū qd erat in Paulo fuit nobilitas
generis. Inquit em Aug. in fnone. Erat
aut paulus de tribu beniamī. sicut ipse re/
stat. Et ad Roma. xi. c. ipse ait. Ego israeli/
ta sum ex semine abrahe de tribu beniamī
Ex quo dicit glo. in ca. venerabilis. de p/
ben. z digni. q fuit nobilis. Tribu pō ben/
iamī in sacis in scriptura magnificat. tū qz
illi in diuisione terre pmissionis hierlm fu/
it distributa. sicut patz Josue. xviij. c. tū qz
habuit bellatores strennuos: sicut norat
Judicū. xx. ca. tū etiā qz ex illa tribu scdm
Hiero. fuerūt p maiori pte innocentes in/
terfecti. Verūta men pleriq mirari solent
ex his q audiūt dū de se Paulus loquitur
Actū nāq ca. xx. dixit. Ego sum vir iude/
us charso cilitenatus. Et ij. ad Corinth
xi. ca. bebrei sum z ego. Et Act. xxiij. cap.
Phariseus inquit sum z filius phariseoz
Tū cū centurio iussisset eū verberari dixit
se ciue romanū: vt habet Act. ca. xxij. Et
idem coraz tribuno cōfirmavit. Ad qd re/
sponder. Aico. de lyra sup. xxij. ca. Act. et
supr. iij. scde ad Thimo. q pater Pauli
a romanis obtinuerat romanā ciuitatem
Ideo cū tribun⁹ dixisset Ego multa sum/
ma pecunie ciuitatē hanc adeptus sum
Paulus rēdit. Ego aut z natus sum. Id
circo Aico. d lyra exponēs illa verba Pau/
li ad Thimo. Penulam quā reliqui troa/
de apud carpum veniens affer rectū z libe/
ros ait Dum esset paulus in carcere Acto/
nis scribebat Timotheo vt ferret sibi pe/
nulā. Erat aut penula vestis cōsularis q
a Romanis data fuit patri Pauli i signū
amicie cum ipso z q esset factus ciuis ro/
man⁹. quā fseruauerat. Paulus ob memo/
riā patris: et insignū q esset romanus ciuis
si necessitas incūberet h ostendendi. Erat
ergo Paulus natione israelita. dignitate ro/
man⁹ ciuis. et religione phariseus ob ista
plūma magnanimus erat et audax. Ele

tum vt inquit Seneca l. ii. de quatuor vīr/
tutib⁹. Magnanimitas si se supra modū
extollit facit virū min acēum flari: inquit
tū z turbidū et in quascūq excellentias di/
ctor factorūq neglecta honestate festiuiz
Scdm q erat in Paulo fuit claritas sciē/
tie. Dicit nāq de illo Hieronymus Cur
Paulus apls vas electionis nēpe qz vas
legis et scripturaz sanctarūz amarium est
Et Act. xxi. ca. dixit se eruditū ad pedes
Samahelis. Et ij. a d Loz. n. ca. ait nam
et si imperitus sermone: nō inscientia Ut
aut ipse inquit. Sciētia inflat. Tertiū qd
erat in Paulo erat florens etas. Erat qui/
des adolescēs. Glā Act. viij. ca. d. Testes
deposuerūt vestimēta secus pedes adoles/
centis qui vocabat Saul⁹. Et si quis ob/
staret q potuerit ille fuisse alter qui sic noi/
aretur: facili cōvinci potest qm Act. xxij.
c. Paulus cū hūilitate z patientia loquens
ad dñm ait. Cū fundaret sanguis stepha/
ni testis tut ego astabā z p sentiebā z custo/
diebā vestimēta interficientiū illū. Cum q
esset in etate florenti mouebat ardentē ad
psecutionē disciploz. Nā vt inq. Brist. lu/
ij. rethorice. Iuuenes sunt z cupiscitū ta/
lia facere qūq cupiscūt. Id valde amat
valde desiderat: z silia. Et vt vlgari dī in/
iuuenib⁹ ē recēs z buliēs sanguis. Tercio
dubitat d paulo circa tps dilationē: cur. l.
tā diu distulit xps vocare illū z nō cū alijs
aplis. Ad qd rēdere possumus q sic factū
est ppter tria.

¶ Primo ppter xpi potentiam.

¶ Secdo ppter christi sapiam.

¶ Tercio ppter christi clemētiā.

¶ Primo ppter christi potentia vt sic ostē/
deret q post mortē xps q surrexit a mortu/
is potuit etiā inimicos etiā benigne supā/
re. Secdo ppter sapiā: vt sic inotesceret mul/
tiformis sapiā dei: q varios bz vocandi z
saluādi modos. Tercio ppter clemētiā q vo/
luit vt ois fraudis suspicio tollerē pueritē
dis gentib⁹: dū talis mgt ē elect⁹ q nō solū
nō fuisset de socjs xpi h viuentis. imo fuisset
acerbissimus psecutor oim q inuocabāt no/
men ei⁹. Et nullo cōmodo vel incōmodo
tēporali timore vt si uore hūano fuit ad si/
dem puerus z illius nois qd antea extin/
guere nitebat defensor fuit validissimus.
¶ Quarto dubitat de paulo circa mie pse

cutionē: q̄re cōsecutus est mīam dei adeo
ut in actu furibūde p̄secutiōis xpm vide-
rit & audierit vocantē. Et licet Aug. p̄icat
Si q̄ns q̄re hūc trahat illū nō trahat no-
li diiudicare si nō vis errare. nihilominus
rectissime pietas dīna egit cū paulo dū illū
ad se tam mirabiliter traiecit p̄pter tria.

¶ Primo p̄pter celum. *3^a s^a s^a*

¶ Secundo p̄pter meritum.

¶ Tercio p̄pter exemplum.

¶ Primo p̄pter celum quo mouebat. Pau-
lus ignorans in tali p̄secutiōe cōgrauiter
offendebat putabat nāq̄ sacrificiū se offer-
re deo si xpi nomen deleteret. Hoc ipse p̄fir-
mat. i. ad Tim. i. ca. vbi ait. Gratias ago
ei q̄ me p̄fortauit in xpo iesu dño nostro: q̄
si delem me existimauit: pōnēs in ministe-
rio q̄ p̄us fuit blasphemus & p̄secutor. Sz
misericordiā p̄secutus sum. q̄ ignorans se
ei in incredulitate. Et ad Gal. i. ca. inquit
Audistis em̄ cōuersationē meā in iudaīs:
mo: qm̄ supra modū p̄sequēbar ecclesiā
dei & expugnābā illam. & p̄ficiēbam in iu-
daismo sup̄ multos coetaneos meos in ge-
nere meo. abundantiū emulatoz existens
paternaz meaz traditionū: ut inquit Ni-
colaus de lyra sup̄ hoc passu. Apud iude-
os erant aliqua tradita patrib̄ a moyse. i.
que scripta sunt in lege. Et aliqua erāt tra-
dita a patrib̄ alijs minorib̄ que vocabāt
traditiones senioz. ut p̄z Math. v. ca. et
ambaz traditionū erat ap̄ls zelatissimus
ante suā cōuersionem. ¶ Secundo miseri-
corditer actū fuit cū Paulo p̄pter meritū.
Nam fm̄ Aug. in sermone: dū stephanus
lapidaret nō oīes ei fecerūt p̄ his q̄ ad ei-
necem insisterent singulariter orauit pro
Paulo quē aspiciēbat p̄tra se plus ceteris
corde & animo deseruire: nō ei poterat ma-
nu illum lapidi b̄ duris ferire. quia nō spe-
cabat nisi testibus aliquē lapidare. Ta-
men paulus illoz retinens v̄stimēta ani-
mabat eos ut viriliter exstingerent inno-
centē. ¶ Tercio remissionē & gr̄az inuenit
paulus p̄pter exemplū: ut sic in ipso tanq̄
in speculo clare peccatores itinerent magni-
tudine misericordiē dei. De hoc. i. ad Ti-
mo. i. ca. ita scripsit. Fidelis fimo & oīni ac-
ceptione dignus. quia iesus christus venit
in hunc mundū saluos facere peccatores

quoz p̄mus ego sum. Sed ideo misericor-
diam consecutus sum: ut in me p̄mo osten-
deret christus iesus oēm patientiam ad in-
formationem eoz qui credituri sunt illuz
vitam eternā. ¶ Quinto dubitat circa li-
beri arbitrij dispositionē. an vicz fuit libe-
rum arbitrij eius violentatū. Ad quod
intelligendum notanda est illa sententia
sancti Bonanen. in. ij. di. xxv. de qua plene
dixi in quadagesimali de penitencia fimo
ne p̄mo. q̄ aliud est voluntatē induci: aliud
voluntatem mutari. aliud voluntatem co-
gi. Tunc em̄ induci dicitur quando aliqua
persuasio ei fit qua disponit ut ad aliquod
appetibile inclinē: que si valde intensa est
nomen coactionis sortitur. q̄uis nō fit ve-
ra coactio. Tunc autē voluntas mutatur
quando ipsa nolente vim potenti virtute
affectio ei imitit in contrariū & de nolen-
te fit volens: ita q̄ vna affectio expellitur
& contraria inducitur. Sicut cum deus
amatozē temporalī facit temporalī con-
temptozē. Tunc autē voluntas dicitur co-
gi quando intelligit ipsam inuitam aliqd
velle & repugnante actu voluntatis deli-
beratū: aliena p̄tute mouēte & repugna-
tia manente ad aliqd inclinari nolen-
do. Volūtas igitur cogi nō potest ab aliquo:
sed induci ab agente creato: & mutari va-
let ab agente increato. Quare & liberū ar-
bitrium pauli nō fuit coactum: sed bñ im-
mutatum: & de nolente factum est volens
¶ Sexto dubitatur circa discipuloz distin-
ctionem. Nam dicit q̄ Paulus perseque-
bat discipulos. Ex hoc querit aliqui: qui
erant isti discipuli. Et dicit Nico. de lyra:
q̄ erant oīes credentes in christū. Nam
discipuli aliquādo dicunt duodecim apo-
stoli. sicut ibi Math. xix. ca. Assumpsit ie-
sus duodecim discipulos suos &c. Aliquā-
do septuaginta duo. sicut Luce. xlii. Duo
ex discipulis ibant ipsa die &c. Aliquādo
oīes fideles. Nam ut Eusebius tradit in
hystoria ecclesiastica. & habet insup̄ Act.
xi. ca. Anteq̄ ecclesia congregaret Antio-
chie: omnes credentes discipuli noiabant.
At vbi credentū numerus ibi multiplica-
tus fuit: christiani noiare ceperunt. ¶ Se-
ptimo dubitat circa potestatis acceptionē
Quo cum iudei nullā haberent potestatem

paulus potuit a pñcipe sacerdotū illā ipe/ trare. Ad qđ mīdet Nīco. de lyra. qđ iudei habebāt prārez subdelegatā a romanis p crimīnibz in legē eoz pmissis. Nam Ste phanū more iudiciario lapidasse dicūt: qñ testes depositis vestibz lapidabant eū. Et in hoc suabant ordinē iudicij in lege statu tū qđ scz testes essent pmi lapidatores. Dū itaqz paulus videbat qđ fiebant p aplos ti mens antiquā legē in qđ nutritus erat eua cuari. ita succensus iras impetrauit a duo cauitqz famulos z socios negocij sui. Eam? inqz fratres eamuz pāto gressu in dama/ scū inueniemus ibi illos destructores nro rū traditionū: ligabimul eos affligemulqz verberibz z seinijs atqz in hierl'm pduce/ mus. O paulē qui d cogitas. O paulē qđ loqueris. O paulē cur tanto in discreto ser uore moueris. Tu cape pponis z eris ca/ ptus. Tu ptra discipulos paras manū. et deus manu sua te trahet ad gremiū disci/ puloz. z nomen xpī pfundere satagis: z ne scis adhuc qđ in breni p noīe illo paratissi/ mus eris ligari z mortuō ē pñtū dñm. ¶ De cōuersione pauli z seprē mirabilibz que pcurrerūt illa. Caplm. II.

Secundum mysteriuz pñmplandū de paulo dñ puer/ sionis. Fuit quippe puerlio eiul miranda z singularis matie ppter septe qđ ibi pcurrūt.

¶ Primum fuit illustratio.

¶ Secundum pstratio.

¶ Tertium allocutio.

¶ Quartū excecatio.

¶ Quintum uisitatio.

¶ Sextum illuminatio.

¶ Septimum confortatio.

¶ Prīmū qđ pcurrit in puerfione pauli dñ illustratio. Dicit em̄ Act. ix. ca. Cū iter fa ceret cōtingit vt appropinquaret damasco Remigiuz inquit. Damascus est ciuitas metropolis syrie quā edificauit damasc? Heliozer seruus Abrae. Sequit̄ texus. Et subito circūfulsit eū lux de celo. De ista luce posset qđ asserere qđ fuerit irāipen̄tis aurore vel solis orientis z hmōi. Sed pfe cto ipe paulus cuius fuit pditionis z quo ipe uisū sit apñissime declarauit. Act. xxi

ca. Loquens nāqz cū agri ppa dixit. dū irē damascū cū prāte z pmissu pñcipiū z sacer dotū die media in via uidi o rex supra splē dorem solis circūfulsisse me lumen z eos qđ me cū erant. Act. x. ca. xxi. dixit qđ lux illa fuit copiosa. ¶ Secundū qđ pcurrit in cō uersione pauli dñ pstratio. Cecidit em̄ in terram. vt pēz Act. ix. c. Et ca. xxi. paul? remilit. Vtqz nos cū cecidissimus in ter ram qre uidet qđ z socij eius fuerūt pstrati uersus faciē fm̄ glosam. ¶ Terciū qđ in tali puerfione pcurrit dñ allocutio. Nā au diuit uocem loquentē idioma hebreū: vt scribit Act. xxi. c. z dicentē. Saule saule cur me psequeris. Nec vox fuit pmo rep/ hensiua eo qđ Saulus psequerbat xpī in mēbris suis. Scđo fuit instructiua. Quē rēt em̄ qđ es dñe. Rēdit xps. Ego sum ie sus nazarenus quē tu psequeris. Tbi no/ ta qđ ex luce summa z ex alto situ celi in qđ z in qđ sibi apparebat. z exinde saulū z eius socios terribiliter psternēte: aperte se inge/ rebat ei mactatariū z oipotentē. Ideo su am humilē origīe fm̄ quā fuit nazaren? id est in nazareth pceptus z nutritus ei in sua reuelacione specialiter expm̄it: vt ostē dat qđ ille idē qđ fuit inter iudeos humilis ē ad cecos in tanta glia tanqz dei filius ex/ altatus. ppterea xps subdidit durū ē tibi ptra stimulū calcitrare. i. potēiori te incō/ pabiliter resistere. Tercio vox illa z allocu tio fuit pceptiua. Tremens qđpe paulus ac stupens de cognita xpī potestate ac ma iestate: totus pñctus dixit. Dñe qđ me vis facere. quasi dicat. ecce nunc para tus sum tibi in oibz obedire. Qui xps. Surge z ingredere ciuitatē z uicet tibi qđ te opor teat facere. Socij autē stabant stupefacti: audientes qđem uocē neminē autē uiden tes. Dic aliquantisp imoderandū est: qñ Act. xxi. c. paulus dixit. Et qđ me cū erant lumen qđem uiderūt uocē in nō audierūt eius qđ loquebat me cū. uidet qđ hic sit aliqđ cōtradictio: qz pus dñ qđ audierūt uocem postea paul? affirmabat ptra rñ asserēs qđ uocē nō audierūt. Ad h̄ ita loqđ Beda sup actus aploz: qđ pñsum uocis sonum nō autē articulatā ei? distinctionē audierūt. Et pñtū uiderūt lucē a xpo irra dīantē: nō autē sul corpis formā z faciē. Paulus x. z

vidit xpm et distincta verba eius audire.
¶ Quartū qđ occurrit in illa puerfione dī
corpiſ excecatio. Surrexit aut paulus de
terra apertis oculis nihil videbat. Ad ma
mus itaq; socij trahētes illū introduxerūt
damascū. Et erat ibi tribus diebus nō vidēs
et nō manducauit neq; bibit. In h triduo
ait beda paulū oīz vacasse: fuisseq; raptū
vsq; ad terciū celū. Idē refert Aico. de ly.
sup scda epla ad Eborin. c. xi. Sunt autē
Bede vener. verba hmoi: a paret qđ p tri
duū qđ creatus lucis grām expectabat nō
ocis corpebat: s; diuina potius illūstratiōe
sublīnat? archana celestia rimabāt. Est
qđ nisi fallor credibile: qđ eo tpe mysterium
euāgelice dispensationis edoctus fuerit de
qđ ipse glia f a d Balathas dīcēs Neq; em
ego ab hoīe accepi illud neq; didici: s; p re
uelationē scū xpi. Hille. ¶ Quintū qđ cō
currit in puerfione pauli fuit ei? visitatio.
Nā instruit xps ananiā vt paulū visita
ret. scribit em Act. ix. c. sic. Erat autē qđ daz
discipulus damasci noīe Ananias. hic vt
hē Act. xxi. c. erat de iudeis ad xpm puer
sus scia et vita famosus. Et dixit ad illum
in visu dñs. Anania. At ille ait. Ecce ego
dñe. Et dñs ad eū. Surge vade in vicū qđ
vocat rectus. et qre in domo iude Sauluz
noīe tharſensem. Ecce em orat et vidit. i. si
bitre uclatū ē: viz anania noīe. Nā reuela
tio fuit facta paulo nō solū de psona sed d
pprio noīe: introeūtē et iponētē sibi manū
vt v: sum recipiat. Tūc ananias rīdit.
dñe audiui a multis de vtro h qđ mala
scis tuis fecerit in hierlm et qre huc se cō
tulit. Qui dñs Glade anania qm vas elect
onis ē mibi: vt porter nomē meū corā gen
tibus et regibz. Ego autē oīdā illi qđ opoz
teat eū pati p noīe meo. Et abiit ananias
et introiuit in domū et imponēs ei manū di
xit. Soule frater dñs iesus a te me misit
qđ apparuit tibi in via qđ veniebas vt vide
as et implearis spūscō. ¶ Sextū qđ occur
rit in puerfione pauli fuit illūinatio. Cōse
sim nāq; ceciderūt tanq; squame ob ocul
ei? et vīu recepit: et su gēs baptizatus est.
¶ Septimū qđ occurrit in illa puer. iōe fu
it pfortatio. Cū accepisset cibū pfortat? est
duplī pfortatio. s. corpiſ et spūs. Ad p
qđ cōtinuo ingressus in synagoga p dīca.

bat iesum et iudeos viriliter confun debat
Hec oīa facta sūt eodē anno qđ xps passus
est et stephanus lapidatus. Nā xps. viij.
kal. april' passus est. Stephanus eodē an
no terciā die augusti lapidatus ē. Paul?
po. viij. kal. februarij puerfus ē. Et vt re
fert Aico. de ly. nō statim post baptisimuz
suū iuit de damasco in hierlm: sicut ipse di
cit ad Gal. i. c. Sz pū abijt in arabiam qđ
lustrata p dīcādo: reuersus est damascū.
Et in ista reuersione voluerūt eū iudei ca
pere: et p mūz eua sit submissus in spozna.
Deinde iā tribus annis a sua puerfione de
curſis ascēdit in hierlm videre petz et mā
sic apud eū dieb; tribz. Ubi sunt o Paul
dure cōminationes tue. Ubi pumeliosa
pba qđ discipulos afficiebas. Ubi cathe
ne qđ deserebas vt vincros illos in hierl?
pduceres. Putat? es in aliez viz. Nec
vīc; ē mutatio dextere excelli. Factus es
euāgelica tuba: xpi pco et inuicissimus mi
les religionis xpiane. Non times labores
nō honores picula: nō vītas plagas: nō fu
gis mortē. Tu p xpo. vt. ij. ad Corint. c. xi
petz. fultti in laboribz plurimis. Tu in car
ceribz abundans. Tu in plagis supra
modū. O qđ pfortatio: qđtaue fuit ei? aīe
fortitudo. A iudeis qnquies qđ dragenas
yna minus accepit. Refert Aico. de lya.
sup hoc passu. qđ Deut. xxi. c. cōmittit iu
diciū vt p minoribz culpis p quibz mors
nō est inferenda imponāt plagas et verbe
ratiōe tū qđ dragenariū numez scitum nō
excedant. Sapientes vero iudeoz ad pre
tendendū pīcatem ordinauerūt: qđ de illo
numero aliquid minueret plus vel min?
put rōnabiliter videre? ratione delicti vel
p ditionis verberā dī: et sic de alijs circum
st. mījs. Quia vero Paulus erat eis odio
sus sbraxerūt de dicto nūero qndes vñū
scitū p vice qualibet. Ter virgis celsus fuit
sicut petz Act. xvi. ca. Semel lapidatus fu
it in ciuitate liebonia. vt ponit. Act. xxiij.
c. Ter naufragiū fecit. Et ne singula repe
temus p xpo in vībe maxima capitis trū
catione glīosum martyrū psumauit.

¶ De rapto Pauli in quo vidit essentia
dei: et de conditionibus illius raptus.
Caplm. III.

Tercium mysteriū con-
templandū de paulo dicit visio
nis. Voluit qdē benignus de-
et privilegio speciali concedere paulo ut
in suo rapto diuinā essentiam videret: de
quo ipse ita scribit secūde ad Corinth. ca.
xij. Scio hoīez in xpo ante ānos quatuor
decim siue in corpore siue extra corpus ne
scio deus scit rap: ū hmoi vsq; ad terciū
celum. Et scio hmoi hoīem siue in corpore
siue extra corpus: nescio dō scit qm̄ raptus
est in paradīsum z audiuit archana dei q
nō licz homini loqui. Pro quoz verborū
declaratione notāde sunt septē theologicce
veritates. Prima veritas sūm. Rico. de ly.
sup. isto passu. q raptus ppe impoztat qn̄
dam violentiam alicuius rei ptra motū
naturalem sibi: quod potest esse dupliciter
Uno modo q̄tum ad terminū motus ut
si lapis moueat sursum. Alio modo q̄tuz
ad modum motus ut si lapis p impulsū
violētū ferat deorsūz velocius q̄natus
est moueri. Sic aīa homis dicit rapi in id
qd est pter naturā. Uno modo q̄tum ad
terminū raptus puta qn̄ rapit ad penas.
Alio modo q̄tum ad modū hoī p natura
lem. Et sic licz aīa nata sit moueri in deū:
tū modus p naturalis sūm statum vite p̄
tis est q in cognitionē diuinā ascendat p
cognitionē sensibiliū z sic vtens sensibus:
ideo qn̄ ducit in cognitionē diuinōz a sen
sibus abstractam dicit rapi: inc̄tum hoc
fit pter modū sibi cōnaturale. Post resur
rectionē vērō qn̄ erit in corpe glōso opus
intellectiue nullo modo impediēte rap
tus nō habebit ibi locum. ¶ Secūda veri
tas q paulus in rapto vidit essentiam di
uinā: Sicut determinat Augu. ad pau
lam de videndo deū: z in. xij. sup. Gen. ad
lram qd z verba apli designant. dicit em̄
se audiuisse ineffabilia verba que nō licet
hoī loqui. huiusmodi autē videt ea que p̄
nent ad visionē beatorū que excedit statū
vie: sūm illud Esa. lxij. Oculis nō vidit
deus absq; te que pparasti diligentibus te
Quare spernendi sunt illi q dixerūt pau
lum nō vidisse ipsam dei essentia: s; quan
dam resurgentiā claritatis ipsius. ¶ Ter
tia veritas sūm. Tho. scda secūde. q. cxxv.
q diuina essentia videri ab intellectu crea

to nō potest nisi per lumen glorie: qd tamē
dupliciter picipari potest. Uno modo p
modū forme immanentis z sic beatos facit
sanctos in patria. Alio modo p modū cu
iusdam passionis transeūtis: z hoc modo
lumen fuit in paulo qn̄ fuit raptus. Et iō
ex tali visione non fuit simpliciter beatus
ut fieret redūdāntia ad corpus: sed solum
fm̄ quid. Et sic nō fuit beatus habituāl
sed solum habuit actum beatorū. ¶ Quar
ta veritas q noīe terciū celi potest intelligi
aliquid corporeū: z sic terciū celum est em
pirreū qd dicit terciū respectu celi aerei et
celi sideris: vel respectu celi sideris: z respe
ctu celi aerei siue cristallini. Et dicitur ra
ptus ad terciū celum: nō q raptus sit ad
videndū similitudinē alicuius rei corpo
ree: sed ppter hoc q locus ille est ptempla
tionis beatorū. Ibi ergo dicit se raptum. qz
deus ostendit ei vitam in qua videndus ē
in eternum. Et quia visio dei nō potest esse
sine delectatione. ppterca nō solum se dicit
raptū ad terciū celū rōne ptemplatiōis
sed esset in paradīsum recte delectationis
psequentis. ¶ Quinta veritas q paulus
in rapto fuit a sensibus aliis nat. Nam vt
inquit Augu. xij. sup. Gen. ad lram. Nisi
ab hac vita quisq; qdāmodo moriat siue
oīno exiens de corpe siue aduersus z a lie
natus a sensib; in illā nō subuehit visionē
Rō est sūm. Tho. qz opozter cū intellectus
hoīs eleuat ad altissimā dei essentia visi
onem: vt tota mentis intētiō illuc adiuocet
ita scz q nihil intelligat aliū ex fantasma
tib;: sed totaliter ferat in deū. Non em̄ per
aliquē fantasma pōt dei essentia videri qn̄
imo nec p aliquē spēm intelligibilē crea tā
qz essentia dei in infinitū excedit nō solum
oīa corpa quoz sunt fantasmata: sed et az
oēm intelligibilē creaturā. Ideo impossi
bile est q hō in statu vie videat deū p essen
tiā sine abstractione a sensib;. Notandū tū
q oīa xpi in statu vie videat diuinā assen
tiā absq; abstractione a sensib;. Nā intelle
ctus illius atē erat glificatus p habituale
lumen glie q diuinā essentia videbat multo
amplius q aliq; angel⁹ vel hō. Erat autē
viator z dispensatiue patiebat nō ppter ali
quē defectū ex parte intellectus. Ideo nō
est similis ratio de eo et alijs viatoribus.

¶ Sexta veritas q̄ Paulus postq̄ cessa-
uit videre deū p̄ cētiā: memor fuit illorū
q̄ i illa visioe cognouerāt p̄ aliq̄s species
intelligibiles habitualiter z h̄ in ei⁹ intel-
lectu relictas. sic etiā abeunte sensibili re-
manent aliq̄ imp̄ssiones in aia: q̄s postea
puertens ad fantasmata memorat. Un̄
nec totā illā cognitionē aut cogitare pote-
rat aut p̄bis exp̄mere. hec Tho scda scde
q̄ vbi supra. ara. iij. in respōsione ad ter-
tium argu. ¶ Septima p̄itas q̄ i aia Pau-
li fuerit a fantasmatibz sensibiliū pceptio
ne abstracta. nō tñ fuit ita a corpore separata:
vt ei nō vniret̄ q̄si forma. i. z de h̄ dubitari
possit ppter ipsius apli p̄ba q̄ ait. siue i cor-
pore siue extra corp⁹ nescio d̄s scit. Hoc
ait vt Hiero. ait in plogo sup̄ Danielem
q̄ dā intelligere voluerūt q̄ ap̄lus ignorā-
bat an corp⁹ ei⁹ fuerit raptū simul cū aia
vel nō. S. Aug⁹. xij. sup̄ Gen. ad lram di-
cit q̄ ap̄lus sciuit se fuisse raptū fm aiam
z nō fm corpus. nesciuit tñ q̄liter aia se ha-
beret ad corpus. Un̄ post longā inq̄sitiō
nē Aug⁹. pcludit dicēs. Restat fortasse vt
h̄ ipm̄ eū ignorasse intelligamus. vtrū qñ
in tertiū celū raptus est in corpore fuerit aia
quō est aia in corpore cū corpus viuere d̄r: si
ne vigilantis: siue dormiētis: siue in extasi
a sensibus corpis alienari: an oīno d̄ corpore
experit vt corpus mortuū saceret. Sed vt
idē Aug⁹. postmodū refert dubitāte ap̄lo
q̄s vestrū inde certus esse potuit. vñ q̄ sup̄
hoc loquūt magis cōiecturaliter q̄ p̄ certi-
tudine loquūt. Ex his apparet q̄ rep̄hen-
sibiles inuentunt̄ h̄i q̄ bonoz. sp̄aliū fal-
sa. venosa q̄ dulcedine decepti: alienā vi-
tam felicitatēq̄ pmissam: aut negant aut
accedere nolunt. ¶ Q̄ magna multitudo
dulcedinis tue d̄s. ¶ Iocunda facies tua z
decora nimis. ¶ Beati q̄ habitant in do-
mo tua. ¶ Ostendisti te Paulo doctori gen-
tiū: sicut z mo p̄ pmo doctori iudeoz. Glo-
luisit vt ille a te electus nō solū audita: i. z
visa referret. Et vñ in ea tantus seruo-
rū tā cōstantia tāca sollicitudo tanta diligen-
tia tāta deniq̄ patiētia: nisi q̄ te viderat
in via cui te exhibuisti fm humanitatē: i. z
imensa luce rutilantē. Et tandē ad tertiū
celū raptō demonstrare dignatus es viuē

nitate tuā. clamat Paulus. Cupio dissol-
ui z esse cū xp̄o. Et mihi viuere xp̄s est et
mori lucz ad Philippē. i. ca. Tur o pau-
le nisi q̄ illa est vera vita illa d̄eta: illa trā-
quilla: illa pacifica: illa delitiosa: illa ppe-
tua: illa deniq̄ oībus bonis repleta q̄ leq̄-
tur post mortē p xp̄o: z ad quā puenire nō
possunt nisi q̄ moriunt cū xp̄o. Hāc Pau-
lus p̄dicauit: hāc desiderauit: hāc tandē
gloriose adeptus est. Ad quā nos pducas
Iesus filius dei qui viuic z regnat in secu-
la seculoz. Amen.

¶ Sermo tricesimus tertius de p̄matu s̄a-
cti Petri apli z de illi⁹ eximij virtutibus
atq̄ de ipsius Petri. z Pauli martyrio.

Petrus. verba
sunt redēptoris nostri origi-
naliter. Dat. xvi. c. z in euā-
gelio p̄nis solēnitatis. Ruti-
lantia fedei xp̄iane miracula sans in vrbe
maxima claruerūt. Inter q̄ illud vñ per
admirandū fuit p̄uersio videlicet gentis
Romanozq̄ ciuiū facta p ap̄loz Petri et
Pauli p̄dicationē. Erāt ibi tot sup̄stitio-
nes noīe. tot ad idola vana z ad demōes
sacrificia. tot extructa artificio mirabili tē-
pla falloz deoz z alia hmōrū oīa Petro z
Paulo p̄dicatibus defecerūt. Ibi nūc co-
litur crucifixus d̄s z hō verus q̄ sedet ad
dexterā patris. Ibiq̄ sacra templa dei ve-
ri z vginis matris. ap̄loz martyz virgi-
nū z cōfessorz a cunctis fidelibus frequen-
tant. Ibi sedes petri a cunctis fidelibz res-
gibus z p̄ncipibz deuotione p̄cipua ho-
norat. Ob q̄ leo papa in sermone festiui-
tatis hodiēne ita elegāter romani alloq̄-
tur. ¶ Omnīū q̄dem sanctoz solennitatum
charissimū totus mūdus ē princeps: z vñ
fidei pietas exigit vt q̄qd p̄ salūte vniver-
soru gestum esse recolit. cōmunibus vb q̄
gaudij celestibz. ¶ Verū tamē hodierna se-
stuitas preter illā reuerentiā quā toto ter-
rarū orbe p̄meruit speciali z p̄pria n̄e vñ
bis exultatione veneranda est vt vbi p̄ci-
puorum ap̄stolorū gloriificatus est ex tuis
ibī in die martyrij eoz sit leticie p̄ncipa-

tos. Isti sunt enī viri p quos tibi euange/
liū xpi roma resplenduit: z que prius eras
magistra erroris: facta es discipula verita/
tis. Isti sunt sancti patres tui vtiq; pa/
stores: qui te regnis celestibus inserendā
multo melius multoq; felicius cōdiderūt
q̄ illi quoz studio pma meniū tuorū fun/
damenta locata sunt: e q̄bus is tibi nomē
dedit q̄ te fraterna cede sedauit. Isti sunt
qui te ad hanc gloriā puererunt vt sis ci/
uitas sacerdotalis z sancta: z p sanctā be/
ati petri sedem caput totius orbis effecta
latius p̄sident religionē diuinā q̄ domi/
nationē terrena. Quamuis enī ius impe/
rij tui terra mariq; distenderis: minus ta/
men est qd tibi bellicus labor subdidit q̄
qd par xpiana subiecit. hec Leo. Et autē
tantoꝝ beneficioꝝ veritatē plenius agno/
scam. d̄ ipso aploꝝ p̄ncipe petro p̄ncipalit̄
z demū de ipso z paulo in hoc sermone ver/
ba faciemus. Dicere q̄dem possumus cū
xpo verba p̄posita. Tu es petrus. id est. in/
ter aplos p̄fessor fidei singularissimus qui
z vbi z toti mundo lumen euāgelicū pru/
listi. vbi de ipso sanctissimo petro tria my/
steria pponimus cōtemplanda.

¶ Prīmū dicit p̄minentie.

¶ Scd̄m̄ refulgentie.

¶ Tertium patientie.

¶ Q̄ beatissimus Petrus p̄nceps apo/
stolorum fuit et dignissimum caput eccle/
sie.

Capitū. I.

Primū mysteriū contē/
plandū de brō petro d̄ p̄minē/
tie in q̄ cōsideremus dignitatē
eius ex eo q̄ fuit p̄nceps z caput aploꝝ
qd p̄bare possumus tripliciter.

¶ Primo rōne testificationis.

¶ Scd̄o rōne ordinationis.

¶ Tertio rōne exercitationis.

¶ Primo probamus Petrum fuisse apo/
stolorum caput z p̄ncipem ratione testi/
ficationis. Ita quippe testificātur canones
sacri. Sicut pater vicesima prima distin/
ctiōe capitulo p̄mo. s. horū discretio. z ca

p̄tulo in nouo. z q̄nquagesima distinctio/
ne capitulo quia tua. capitu. bi. qui. z scd̄o
capitulo. considerandum capitulo fidei/
or. septuagesimanona distinctiōe. ca. p̄u/
lo. oportebit. octogesima distinctiōe in il/
lis. prima questiōe p̄mo capitu. eos. ter/
tia questiōe sc̄pto cap. dudum. septima. q.
p̄mo cap. mutationes. octaua. q. p̄mo ca.
si Petrus. vicesima q̄rta. q. p̄mo cap. roga/
mus. Et de electiōe. cap. fundamenta.
li. vi. Et q̄ papa canonice electus est suc/
cessor Petri vt patz. vicesima p̄ma distin/
ctiōe. in nouo testamento. Et. ix. q. iij. ca.
aliorum Ideo est caput ecclesie vt dicitur
nonagesima sexta distinctiōe. cap. cōstantinus
Et est vicarius christi vt ponitur extra de
trāsla. episcopi. ca. inter corporalia. z capi/
lizer. Et in clemētina. Romani p̄ncipes
de iureran. Et gerit vicem dei in terris vt
habetur extra de trāsla. ca. quāto. ¶ Se/
cundo probamus Petrum fuisse ap̄sto/
lorum z totius ecclesie caput ratione ordi/
nationis. Sic vtiq; statuit christus vt post
q̄ ipse conscenderet celum Petrus curam
gereret ecclesie sancte. Nā sibi dixit. z cap.
thei. decimosexto capitulo. Tibi dabo cla/
ues regni celorum: ad designādum q̄ om/
nes atq; quibus potestas ligandi atq; sol/
uendi concedende erat dependentiam ha/
berēt ab ipso. vt scribitur. vicesima quarta
questiōe ca. Danet. ca. quodcūq; In/
sup. Luce vicesimossecundo capitulo dixit
christus b̄ndictus. Ego pro te rogaui De/
tre vt non deficiat fides tua. s. finaliter fm
Nicolaum de lira. Non enim rogauit vt
Petrus non caderet sed vt in casu non re/
maneret. Ideo sequitur Et tu aliquando
cōuersus. i. de peccato ad gratiam: confir/
ma fratres tuos. Quod dicitur ei quia ec/
clesia erat sibi committenda. Impletum
vero id fuit quan do vt dicit Iohis vi. ca.
ter christus illi dixit. Pasce agnos meos.
¶ Tertio probamus petrū fuisse ap̄lis cere/
ris z eccl̄ie p̄latum rōne exercitationis. vt
scribit Actz. i. ca. Primus sermonē fecit in
electiōe matthe. Et Actz. ij. ca. post susce/
ptum sp̄m̄ sc̄tū p̄mus p̄lo p̄dicauit. Scd̄o
Anacletus pallegato ca. in nouo testamē/
to ait. Petrus p̄mus ad fidē populū p̄u/

te sue p̄dicationis adduxit. Et post ascen-
sionē xpi p̄mum miraculū factū fuit p pe-
trum associatū cum Iohāne cū dixit clau-
do. Argentū et aurū nō est mihi: qđ habeo
hoc tibi do. In noīe Iesu surge et ambula
ppter qđ oīa nō est ascribendū supbie q pe-
trus sit passus in cathedra exaltari. Cum
humilitate q̄ppe honorem sue dignitatis a
xpo vt p̄dictum est institute libenter susce-
pit. Nam vt colligit ex itinerario clemētis
Postq̄ beatus petrus Antiochie p̄dica-
uit: populūq̄ illū ad fidē cōuertit. Theo-
philus p̄nceps ciuitatis illius domū suā
in basilicā fecit cōsecrari. In cuius medio
excelsam cathedrā fabricauerūt et petrum
vt ab oībus videri et audiri posset exalta-
uerunt. In q̄ sedit honorifice tēporibus cō-
gruis annis septem. S; postmodū veni-
ens Romā anno scđo imperij Claudij in
romana cathedra sedit annis viginti q̄n-
q; et vltra. De primo vero honore ecclesia
festum celebrat: quia tunc p̄mo prelati ec-
clesie ceperunt loco potestare et nomie sub-
limari. Ex quibus omnibus deprehende-
re possumus qđ reprehensibilis sit multo-
rum igozantia: temeritas et malicia qui p̄-
latos ecclesie p̄cipue p̄fitemini m̄ximū:
despectos: viles: contemibilesq̄ inspicie-
rent. Nam vt de papa loquar ipse a nemi-
ne est iudicandus nisi a fide deuict vt pa-
tet quadragesima distinctione capitulo si
papa Et debet quandoq; ornatus corona
et vestibus p̄ciosis populo se monstrare
ad honorem et gloriam christi quoniam pa-
pe Siluestro et eius successoribus impe-
rator Constantinus dedit palatium suū
lateranense et coronam capitis et vestime-
ta impialia. nonagesima sexta distinctione
capitulo Constantinus. Et licet beatus Pe-
trus non legatur cum tanta magnificētia
sedisse: tamē id fuit quia persecutio recēs
et ingentissima impugnabat ecclesiā. Qđ
pater: quia ipse vt infra dicemus iubente
Herone crucifixus fuit. Unde Isidorus
in libro de vita et obitu sanctorū ait. Pe-
trus postq̄ antiochenaz fundauit eccle-
siam sub Claudio Cesare contra Simo-
nem magum Romam pergit ibiq; p̄dica-
ans euāgelij viginti quinq; annis: et q̄

dem vrbis episcopatū tenuit. Et tricesi-
mosesto anno a passione domini a Hero-
ne vt ipse voluit crucifixus est.

¶ De abiectiōe rerum temporalium et cō-
fessione christi atq; penitētia Petri. quib-
us tanq; p̄ciosis gemmis axima ei⁹ de-
corata fuit.

Capitulū. II.

Secundum mysteriū
contemplandum de Petro
apostolo dicitur resurgente:

Resurgit namq; et virtutibus
claruit: atq; ob sue vite sanctitatem et per-
fectionem signis plurimis et miraculis co-
ruscavit. Et omnibus alijs dimissis: tres
in hac parte vites eius p̄stantissimas
consideremus.

¶ Prima dicitur bonorum temporalium
despectio.

¶ Secunda Iesu christi filij dei cōfessio.

¶ Tertia peccati commissi amara deplo-
ratio.

¶ Prima beati Petri virtus a nobis cō-
sideranda dicitur bonorum temporalium
despectio. vt enim scribitur Matthei. iij.
capitulo. Abulans Iesus iuxta mare galī-
lee: vidit duos fratres Simonem qui vo-
catur Petrus et Andream fratrem eius mī-
tentes rhete in mare. Erant enim piscato-
res. Et ait illis: Venite post me faciā vos
fieri piscatores hominū. At illi continuo
relictis rheticibus: secuti sunt eum. Sed a
quibusdam queritur vtrū illa sit magis
p̄m virtutem possidere vinitias q̄ illas re-
linquere. Et pleriq; paupertatem domi-
nantes arguūt. Primo quia nullus debet
exponere se periculo. Sed qui paupertate
sectatur: exponit se periculo spirituali
et corporali. ergo non licet relictis omnibus
pauperem vitam gerere. Nam sapiens Pro-
uerborū. capitulo tertio dicebat. Ne forte
egestate compellus: furer et periurem no-
mē dei mei. Et Ecclesiasti. vicesimosepti-
mo. Propter inopiam multi deliquerunt.
Et Ecclesiastici vij. ca. Sicut p̄egit sapi-
entia: sic p̄egit et pecunia. Et Aristoteli. iij.

Ethicoz. Videt hdam pdictio ipius ho
minis esse corruptio diuitiaz: qz p has ho
mo viuit. Sunt z de hoc alie auctoritates
qs inuenies in sermoe de cōtempnū diui
tiarū. Scdo arguit contra paupertatem qz
fm **Aristo.** in. ij. **Ethicoz.** Virtus consistit
in medio: sed ille q oia dimittit p volunta
riā paupertatē nō videt in medio consistere
sed magis in extremo. q non agit virtuose
Tertio arguit qz vltima pfectio hominis
in beatitudine consistit. Sed diuitie conse
runt ad beatitudinē. Et enī **Eccl.** xxxi. Be
atus diues q inuenit est sine macula. Et
Aristo. dicit in. i. **Ethicoz.** q diuitie orga
nice deseruiūt ad felicitatē. q reliquere oia
z viuere in paupertate nō est fm virtutem.
Quarto arguit. nā dare elemosinā ē act^o
fructus z deo gratus: sz paupertas excludit
elemosinaz largitionē. q videt q pauper
tas nō spectat ad fructū. Contra ista est au
toritas **Hiero.** q ait p **Joninianū.** Legū
tur plurimi philosophorū diuitias nō tm
cōtempnissē. sz etiā abieciisse qsi impedimē
tū sapie z fructus. Et de his **Lactanti** li. i.
diuinaz insti. in qd. Nā z abieciisse quosdā
res familiares suas: z renūciasse vniuer
sis voluptatibus pstat vt solā nudatqz vir
tutē nudi expeditiqz seqrent. Et **Seneca**
li. de moribz ita seqt. **Hic** ad philoso
phandū obistere diuitie: pūptas autē ex
pedita secuta est. Et de **Socrate** **Hiero.**
ad paulinū notauit illud qd ponit. xij. q. ij.
ca. **Glā** episcopi. s. **Socrates.** **Socrates** ille
Thebanus hō quondā ditissimus cū ad
philosophandū **Athenas** pgeret: magnū
auri pondus piecit. nec putauit se posse su
mul z fructum z diuitias possidere. Ad p
mum itaqz obiectus respondet **Tho.** scda
scda. q. clxxxvi. q ille q oia dimittit ppter
xpm nō exponit se periculo: neqz spūali ne
qz corpali. Spirituale enī piculū ex paup
tate puenit: qn non est voluntaria: qz ex af
fectu cōgregandi pecunias quē patiunt il
li q inuoluntarie sūt paupes: incidit homo
in multa pctā. Iste autē affectus deponitur
ab his q voluntariā paupertatē sequuntur
Magis autē dñatur his q diuitias possi
dent. Corpale etiā piculū nō imminet ill
q intentione sequēdi xpm oia relinquunt.

diuine pudentie se cōmittentes. **Un** **Au**
gusti. dicit li. de fūmone dñi in mōte. Que
rentibus regnū dei z iusticiā eius non de
bet subesse sollicitudo ne diuitie sibi desint.
ppterca saluator nŕ **Luce.** xxi. c. dixit disci
pulis suis. Qñ misi vos sine sacculo z pe
ra z calciamentis nūqd aliqd defuit vobis.
Ad scdm argumentū rñdet scūs **Tho.** q
mediū virtutis fm phm in. ij. **Ethicoz.** ac
cipitur fm rationē rectā nō fm quantitātē
Nā nilo crotonensis vnū bouē comede
bat in die non grauatus ex eo. hic fortissi
mus erat z robustissimus valde. Ali^o autē
frustro panis fm sue nature conditionē su
stentatur. nō accipit q mediū fructus inter
istos duos. vt. l. supradat cul sufficit fru
strū panis z deinde diminuat miloni. vt
tantū vnus qmum alter comedat. Sz ac
cipitur mediū fm q dicitur rō videlicet q
vnusqzqz comedit fm q requirit cōditio cō
plexiōis sue. Ideo qd fieri potest fm ra
tionē rectā: est viciolum ex magnitudine
quātitatis: sz magis virtuosum. Esset au
tē pter rōnem rectā si qd oia sua cōsumme
ret in intēperantia. lascīvia. pūitijs. ibi
iulmodi vel absqz vtilitate. Est pō fm ra
tionē rectā q aliqs diuitias abijciat vt cō
templationi vacet atqz vt xpm pfecte seq
tur. Ad tertiu qd obijciebat rñdz sanctus
Tho. q duplex est beatitudo siue felicitas
Vna qdē pfecta quā expectamus in futu
ra vita. Alia autē imperfecta fm quā aliq di
cunt in hac vita bti. Presentis pō vite fel
citas ē duplex. Vna quidē fm vitā actiua
Alia fm vitā contemplatiua. vt patz p
Aristo. in. x. **Ethicoz.** Ad felicitatem vite
actiue que consistit in exterioribus opera
tionibus diuitie instrumentaliter coadiu
uāt. qz vt philosophus dicit in pmo **Ethi**
corū. Multa operamur p amicos p diui
tias z ciuilem potentiam sicut p quedā oz
gana. Ad felicitatem autē contemplatiue
vite diuitie non multum operantur sz ma
gis impediunt inqñtū sua sollicitudine im
pediunt animi quietem que maxime ne
cessaria est contemplationi. Et hoc est qd
philosophus dicit in. x. **Ethicoz.** q ad ac
tiones multis opus est: speculanti pō nul
lo talium. s. exteriorum bonorū. Ad futurā

vero beatitudinē ordinat aliquis p chari-
tatem ad quā efficaciter perducit volūta-
ria paupertas. Propterea xps dixit Barth
xij. ca. Vade et vende omnia que habes et
da pauperibus et habebis thesaurū in ce-
lo. Ad quartū argumentū respondet Gre-
gorius sup Ezechielē. Qs illi qui ex pos-
sessis rebus subsidia egentibus ministrāt
in bonis que faciunt sacrificium offerunt
ex eo qd aliquid deo immolant et aliquid si-
bi reseruant. Qui vero nihil sibi reseruāt:
offerunt holocaustū quod est maius sacri-
ficio. Et si diceretur qd sic relinquens om-
nia et viuens in paupertate liberalis esse
non potest: cum liberalitas in datione pe-
cunia et consistat. Respondet Franciscus
in suo tractatu de virtutibus: qd paup po-
test esse liberalis habitu genito ex actibus
interioribus: quia si haberet gratis daret.
Lucus signū est quia subito potest homo
priuari bonis fortune: s; nō bonis ptutis.
¶ Qs Petrus cōfessus est xpi diuinitatez
¶ Secūda virtus Petri a nobis confide-
radā dicitur Jesu xpi filij dei cōfessio. Lū-
cā vi. scribitur Barth. xvi. ca. interrogat/
ser discipulos christus. Quem dicunt ho-
mines esse filiū hominis: et illi dixerūt Alij
Helij. Alij Hieremiā. Alij Iohannē ba-
ptistam aut vnum ex prophetis. In Hiere-
mia dicit Aico. de tira fuit excellens paritē
ria in a duersis. In Helia zelus veritatis
In Iohē austeritas vite. Subdidit xps.
Vos autē quem me esse dicitis. Respon-
dens Petrus dixit. Tu es xpus filius dei
viri. At Iesus ait illi. Beatus es simon
bariona. i. filius iohanna Bar idem est qd
filusiona ponitur p. diminutionē pertra-
cta media sillaba p iohanna. Sequit. qd
caro et sanguis nō reuelauit tibi. i. hō mor-
talis non docuit te istam veritatē s; pa-
ter meus. Et ego dico tibi. quia tu es Pe-
trus. id est. confessor Petra vere que chri-
stus est. Et super hanc petram quā confes-
sus es. scz super christū edificabo ecclesiā
meam. Sed hic oritur difficultas vtrum
confessio fidei Jesu christi sit ad salutē ne-
cessaria. Et ad hū dicit sanctus Tho. scda
s. de. q. ij. qd confessio fidei cadit sub prece-
pto affirmatiue que nō obligant ad sem-
per sed pro loco et tempore: et fm alias cir-

cūstantias debitas fm quas oportet actū
humanū limitari ad hoc qd sit actus virtu-
tis. Confiteri ergo christū nō semper nec
in quolibet loco est d. necessitate salutis: s;
ali quo loco et tempore: quando scz p omis-
sionem huius confessionis subtraheretur
honor debitus deo vel etiam utilitas pxi-
mis impendenda. puta si aliquis interro-
gatus de fide taceret: et ex hoc crederet vel
q non haberet fidem. vel qd si des non esset
vera. vel alij per eius taciturnitatē auerte-
rentur a fide. Si autem turbatio infideli-
um oriatur de confessione fidei manifesta
absq; utilitate fidei vel fidelium. nō ē lau-
dabile in tali casu fidem publice confiteri
¶ Unde domin⁹ dicit Barth. vij. ca. No-
lite sanctum dare canibus neq; margarit-
as vestras spargere ante porcos: ne con-
uersi disrumpat vos. Sed si utilitas aliq-
perueniret vel a desset necessitas: tunc con-
tempta turbatiōe infidelium debet homo
fidem publice confiteri.

¶ Qrtū Petrus negando xpm peccauit.
¶ Tertia virtus beati petri a nobis cōfi-
derāda dicitur peccati cōmissi amara deplo-
ratio. Postq; em christū vt homo nō dū in
gratia confirmatus ter p timore negauit.
cum respexisset in eū pssimus Iesus. vt
scribitur Luce. xxij. ca. Egressus foras fle-
uit amare. Sed in hoc loco diligenter per-
scrutandū an petrus negando christū pec-
cauit mortaliter. Et quidam iuuenti sunt
qui dicere voluerunt qd non: ex eo qd nō ne-
gauit christū ex timore sed amore nolens
a deo separari Sciebat enī qd si dixisset se
esse discipulū christi statim fuisset electus
et separatus a deo. Ista opinio falsa a cū-
ctis doctoribus improbatā Nam sanctus
Tho. scda scda q. xxv. ar. xij. siue vltio ar-
gumen ij. expresse dicit. Petrus negando
xpm peccauit mortaliter. Grego⁹. insuper
in omelia de ipo ait. dū mori timuit vitaz
negauit. Hiero⁹ super Barthēu. Raba-
nus sup Barth. et Grego. ij. moralium
idem confirmant. scz petrū in illa negatio-
ne grauit. et deliquisse. Et Leo papa in ser-
mone de passione ita refert. Ob hoc autē
hesitare pmissus est Petrus vt in ecclesie
principē remediū penitentie recōderetur.
et nemo auderet de sua virtute confidere.

Chrys. insup in sermone sic loquit. Idcirco diuine prouidentie secretū pmisit vt prius ipse laberet. Petrus quo erga peccatores duriorē sententiā ppter casus intuitu tēperaret. Petrus enī orbis terrarū doctor et magister peccauit et ventā impetrauit. vt hec indulgentie norma et regula iudicātibz pberetur. hec Chrys. Ex his dictis claret Petri a peccato excusari non posse. Gerūsamē oris difficultas nō pua ex verbis Leonis pape in sermone de passione: sic ad Petri loquētis. Vldit in te dñs nō fidē fictā: nō dilectionē auersam s; constātiā fuisse turbatam. Sed petri esse nō pōt cū dilectione et charitate ergo minime Petrus peccauit q̄ dilectionē et charitatē non perdidit. Ad hoc respōdet sanctus Tho. vbi supra q̄ charitas amittitur dupliciter. Vno mō directe p̄ actuale cōtempnū: et sic Petrus charitatē non amisit. Alio mō indirecte qñ q̄s cōmittit aliq̄d p̄rariū caritati ppter aliquā passionē cōcupiscentie vel timoris. Et h mō Petrus p̄ charitatē faciens charitatē amisit s; eā cito recuperat dñi lachrymas p̄tritiōis effudit. Neq; tanta fuit deformitas eius culpe quāta p illa penitentie plenitudo. Nec solū p p̄cto cōmisso plorauit. Quinimo fers q̄ semper in sinū sudariū portabat quo crebro fluentes tergebat lachrymas. Qui qñ dulcedinis et locutionis et penitentie dñi memor erat: p̄ nimia amoris suauitate lachrymas cōtinēri non poterat.

¶ De martyrio Petri et Pauli qd cōsideratur respectu tēporis: respectu cause et respectu modi.

Capitū. III.

Qertium mysteriū contemplandū de brō Petro dñi patre in quo innuēmus patientiam illius intolleratione martyrii. de quo tria consideremus.

¶ Primo dubietatem.

¶ Secundo casualitatē.

¶ Tertio modalitatē.

¶ Primo consideremus dubietatē an Petrus et Paulus passi sint eadē die. Et qdā dixerunt q̄ eadē die reuoluto anno. Sed contra istos ē auctoritas vniuersalis eccle-

sie q̄ in orōne sic deū deprecatur. Deus qui hodiernā diē ap̄loz tuorū Petri et Pauli martyrio p̄secrasti. da ecclesie tue eoz i omnibus sequi p̄ceptū p̄ q̄s religiōis sumptis exordium. Et Dionysius q̄ eoz inter fuit martyrio vt inferius dicef narrat qualiter eadem die simul et anno passi sunt. Idem refert Leo papa in sermone. Hiero vero in libro de viris illustribz inq̄t. Anno Heronis scdo Paulus romā vincens mittitur et p biennium in libera manens custodia: aduersus iudeos disputa uit. deinde a Nerone dimissus euangelii in occidentis p̄tibus p̄dicauit. Quartodecimo mo Heronis anno eodem die quo crucifixus est Petrus capite truncatus est. Et in hoc cōcordant pariter oēs sancti. Et licet eadez die passi fuerint ordinauit tñ Grego. vt ipsa die specialius quo ad officii fieret solennitas petri et i sequenti die cōmemoratio pauli. tñ q̄ eadē die fuit dedicata eccle sancti petri. tñ q̄ maior est dignitate. tñ q̄ prior est cōuersione et p̄or vt be intrauit. ¶ Secundo p̄sideremus casualitatē: qua scz ex causa Petrus et Paulus innocētes et sc̄i ad violentā mortē p̄denati fuerūt. Ad qd rñdere possum q̄ tria p̄currūt q̄ illos bonos et oī sc̄itate fulgētes coegerūt ad mortē.

¶ Prīmū fuit romanorū supbia.

¶ Scdm Heronis senicia.

¶ Tertū Simonis magi malicia.

¶ Prīmū fuit romanorū supbia. nam xp̄iā nos p̄secuti sunt. nō q̄ xp̄m p̄dicabāt: sed q̄ sp̄m sine senatus auctoritate deificatiū atebant. qd ipi de noie fieri p̄hibuerant vt scribit in hystoria Ecclesiastica. Nam cū Pilatus quadaz vice ad Tiberiū epl̄as de xp̄o misisset. ip̄ez Tiberius eius fidez a romanis recipi assentiret: senatus oīno respuit ex eo q̄ nō sui auctoritate deus vocat⁹ fuit. Et licet Titusfluius in p̄benio dicat in laudē romanorū. Teterū aut me amor negocii suscepti fallit. aut nulla vni⁹ res publica. nec maior. nec sanctior. nec bonis exemplis ditior fuit. nec vnq̄ ciuitate eā sero auaricia luxuriaq̄ imigrauerūt. Tñ nesciunt aut noluit ipse Titusfluius agnoscere romanorū superbiam q̄ se deos extimabāt. et vt Aug. olcit i p̄ncipio p̄mili. de ci. de. Hoc qd dei est affectabāt ama

bāq; sibi in laudibus dicit: peccare sibi et
debellare superbos. Et ut p̄dictū est nō
bam ut q̄s p̄ dō coleret abiq; illoz licētia
et auctoritate. Sed in q̄d concurrat ut apti
sancti violenta morte exanguerentur. fuit
Heronis seuitia. Ipse tūc romanis impe/
rabat: q̄ ut Horolius Eutropius et reliq;
scriptores romanaz rex tradunt flagicio/
sissimus et iniquissimus fuit. De quo etiā
Iohes de Sabeijs in polycratone li. i. ita
ait. In tanta mole imperij oēm perosus ē
grauitate: philosophiā p̄sequens q̄limate
statis imperij inimicā. Et nobiliora inge/
nia ventus se cōstisq; subdidit histronuz.
Cū p̄o esset oīm auarissimus a deo ut nul
li q̄d. iūq; officiū delegaret. q̄n p̄sequeretur
nostri q̄d mibi opus est aut illud sibi ceret.
Qui oīmibus p̄est oībus indiget histrio /
mibo et minus pecunia infinitas erogare
non grauabat. Singulos. put q̄busq; pla
cuerat amplissime dignitatis nomie sub/
limabat. Alios patricios: alios senatores
dicere hos illustrium spectabiliū ve nomi
nibus illustrabat. hec ille. Qui aliter ap/
pellari solet polycratus: et fuit natione an/
gelicus. Et ne vicis Heronis diuiti? im/
moremur illud tūc afferamus in medium
q̄ anno erat is lue. xxi. Eutropiū fugiens
ad quartū ab vībe lapidē semetipm inter
fecit. Tertiu quod concurrat ut sanctissi
mi petrus et paulus martyrio coronarent
fuit Simonis magi malicia. Hic ut scri
bitur in itinerario. Clamētis serpēs ene
os faciebat moueri: statuas enee lapide
asq; ridere et cantare: multa q; huiusmodi
exercebat veneficijs et incantationib; ma
gicis: p̄pter que Heroni charissimus erat
Elicus tamen et superatus q̄ sepe ab apo
stolis petro et paulo virtute christi: cū tem
prasset volare. ut Leo papa testatur: oran
te paulo et petro impetrante angelis sarba
ne ut eū relinquerent quem p̄ aera ferebāt
continuo corruit: fractisq; ceruicibus expi
rauit. Qua de re tractus Hero dedit eos i
manibus paulini viri clarissimi: et pauli
nus tradidit eos i custodia mamortini s̄
cura militū processu et martiriani. Quos
militēs petrus ad fidem christi conuerit
et cōp̄to q̄ christiani essent capite celi sūt
¶ Tertio p̄sideremus modalitatem. quo

scilicet modo petrus et paulus martyrio
coronati sunt. Et in hoc standū est Diony
sio ariopagite qui de hoc scribit in episto
la ad Thimothēū. Nam post multa signa
et prodigia que dominus per suos aposto
los dignatus fuit operari: petrus tāq; ali
enigena insus est crucifigi: paulus p̄o q̄
cuius erat romanus: capitale sententiam
sibi: qua lata dicit Dionysius. O frater
mi Thimothee si vidisses agones p̄sum
marionis ipsorū defecisses quidem p̄re tri
sticia et dolore. Quis non ficeret illa hora
quando p̄ceptum sententie egressum ē in
eos ut petrus crucifigeretur et paulus de/
collaretur. Vidisses tunc turbam iudeoz
et gentiliū percutientes eos: et expuentes
in faciem ipsorū. Aduenire autem terri
bili tempore consummationis ipsorū cum
separentur ab inuicem: ligauerunt colum
nas mundi nō vtiq; absq; fratrum gemi
tu et ploratu. Tūc inq; paulus petro. Pax
tecum fundamentū ecclesiāz et pastor ouī
um et agnorum christi. Petrus autem ad
paulum ait. Glade in pace predicator bo
norū mediator et dux salutis iustorū. Cū
autem elogaissent eos ab inuicem secutus
sum magistrū meū. Non enī in eodem vi
co occiderūt eos. hec Dionysius. Petrus
igitur perductus ad passionis locū cruci
fixus est habens pedes sursum et manus
deorsum. ut Leo et Marcellus testantur
Tunc petrus ut scribit Egiptus d̄ cru
ce dicere cepit. Te dñe imitari oprauī: sed
rectus crucifigi nō vīsurpauī. Tu semper
rectus et excelsus et altus. Hos p̄mi homi
nis filij qui caput suū demersit in terram
cuius lapsum significat species generatio
nis humane. Sic enī nascimur ut proni
in terras videamur effundi. Inter hec et si
milia verba gratias agens deo: et fideles
cōmendans spiritū emisit. Tunc marcel
lus et apuleius fratres discipuli eius eum
de cruce deposuerunt et diuersis p̄dientes
aromati b; sepeliciūt. Paulus p̄o cū a dō
cū passiōis duceret i porta hostiēs fm dio
nysiū matronā quādā noie plācillā obuiā
habuit q̄ scens oīonibus suis e. cōmenda
bat. Cui Paulus. Vade planilla eterne
salutis filia cōmoda mibi velūquo caput
tuum regis et inde oculos meos ligabo: et

postmodū illud tibi restitua. qđ illa libenter effecit. Cū autē ad locū passionis venisset ad orientē p̄sus ⁊ manibus in celū extensis orauit cū lachrymis ⁊ gratias egit. post hec valescēs fratribus susperit i celū munies frontē ⁊ pectus suū signo crucis oculosq; suos de velo plantille ligauit. et vtrūq; genu in terrā defigens absq; tristitia ⁊ cōpulsione collū extendit. ⁊ sic decolatus est. Hoxq; caput eius a corpore exilans. Iesus xpus hebraice clara voce insonuit. De eius p̄o vulnere vnda lactis vsq; in vestimēta militis emanauit ⁊ postea sanguis effluxit. In aere lux immēsa emicuit de corpore odor suauissimus spirauit p̄cuciente autē carnifice ⁊ amputante caput pauli. tūc in ipso ictu paulus explicuit velū ⁊ collegit sanguinē p̄p̄iū ⁊ inuoluit eū. illaq; hora apparuit plantille tradiditq; velū cū sanguine. Et reuerso militi carnifici dixit plantilla. vbi dimisisti magist̄ meū paulū. Rēdit miles cū socio facit ibi extra vrbem in valle pugilū ⁊ velo tuo velata est facies eius. Ipa autē rēdens ait. Ecce nūc intrauerūt petrus ⁊ paulus induit vestē p̄clara ⁊ coronas fulgentes habebāt in capitis suis. Et prulit velū sanguine cruentatū ⁊ mōstrauit eis. p̄pter qđ opus q̄plures crediderūt dño ⁊ facti sunt xp̄iani. Afferit enā Dionysius ap̄los ibi apparuisse. attende in q̄t miraculū. Vnde p̄dī glum frater mi Tīmotee die victima tionis illoz. Nam p̄sens fui in t̄pe separationis eoz post mortem autē illoz vidi eos ad inuicem manu ad manū intrātes portas vrbis ⁊ indutos vestē luminis ⁊ coronis claritaris ⁊ lucis ornatos. hec Dionysius. Cui de his rebus loquens plena est adhibenda fides. tū qz ex gentili ⁊ philo sopho summo factus fuit nō ab re pauli discipulus. cū qz sapientia ⁊ p̄tute pollebat. tū qz p̄pter xp̄ ⁊ ip̄e nō sinem cā passionem sustinuit. Igit q̄ramus cum dei adiutorio quantū possumus sanctorū imitari vestigia. vt sic societatis eoz participes mereamur esse in felicitatis regno in q̄ pax summa est. Ad qđ nos p̄durat clementia xp̄i: q̄ viuic ⁊ regnat in secula seculoz. Amen.

¶ Sermo. xxiiij. de sancto Andrea apostolo fratre simonis petri in passione socio.

Arat autē Andreas frat̄ simonis petri vn̄ ex duobus q̄ audierāt a Ioh̄e et secuti fuerāt Iesum. Scribunt hec p̄ba Ioh̄anis. i. ca. celebre nomen beati Andree p̄ terraz orbē latissime diffusum est. qm̄ non solū in hac vita p̄tutibus plurimis floru it ⁊ in regno celesti resulget gloria mirabilis sed insup̄ parrochianū eius exposcētibus petita beneficia impetrare nō cessat. Placuit autē pudentie diuine vt ex ossibus eius cōtinue manna scaturiat vt tali signo ad eius deuotionem cuncti fideles ardētius inflammentur. Et licet corpus eius a Maximilla christo amabili vxore Egee vt dicemus apud patras fuerit recōditū. tamen inde fuit constantinopolim delatū. Postremo ad ciuitatē Almasie fuit deducum vbi nunc sacellū illud pignus honorabiliter cōseruatur. Quapropter vt in solē nitate eius illius laudib; reficiamur ita tūc in p̄senti sermone de ipso apostolo gloriosissimo verba facere atq; q̄tum posero cum dei adiutorio suam p̄eeminētā explicare. Ad eius vero cōmendationem asumpta sunt verba p̄posita in quibus triplicem excellentiam beati Andree curabimus enarrare.

¶ Prima dicitur diligētia.

¶ Secunda obedientia.

¶ Tertia patientia.

¶ Qualiter b̄tis andreas fuit diligēs cōuersando cū bonis ⁊ audiendo verbū dei at alijs cōicando q̄ audiuit. Ca. I.

Prima excellētia beati Andree d̄r diligētia quā cōsideremus p̄cipue q̄tum ad tria

¶ Primo q̄tum ad cōuersationē.

¶ Secūdo q̄tum ad auditionem.

¶ Tertio q̄tum ad cōmunicatōē.

¶ Primo cōsideremus diligētiā beati Andree q̄tum ad cōuersationē. Fuit q̄p̄ diligens ⁊ sollicitus cōuersari cum Ioh̄anne baptista. dum enī famam eius sanctitatis accepit. postmodum eundē et vidit ⁊ p̄dicatē audiuit. factus est discipulus eius vt refert Ioh̄annes. i. ca. Et in hoc exemplū nobis dedit vt q̄tum possumus

bonorum viroꝝ consortia ſemp expectamus
Hinc ſapies Prouer. xij. c. ait. Qui cū ſa-
pientibus gradis ſapies erit. amicus ſtulto
nū ſimilis eſt. cū. Et dauid in ps. xvij. Cū
ſancto ſanctus eris: et cū viro innocēte in-
nocēs eris: et cū pueriſo puereris. Et xxvij.
q. i. c. ſepe maloz dicitur. Sepe maloz cō-
ſortia etiāz bonos corꝛumpunt: q̄to magis
eos q̄ ad vitia pni ſunt. Et xxij. q. iij. cap.
q̄ſq̄. Quō incorꝛuptus poteris pmanere
q̄ corꝛuptis ſociaris. Et de hoc inq̄. Se-
neca in ij. de ira Sumitur a cōuerſanti /
bus mores. Et idē ad luciliū. Cū his con-
uerſare q̄ te meliorē facit ſunt. Illos ad
mitte q̄s tu potes faceremeliores. Et itē
ad cūdē. Nulla res magis animū induit
bonēſtate: nullaq̄ dubios et inclinatos ad
paua magis ad rectū reuocat q̄ bonoz
aſſidua cōuerſatio. Et idē in ij. de ira. nō
tū valitudini profuit ſanat regio ſalubre
q̄ celū q̄tū a nimis parū firmis cōuerſatō
melioris: qd̄ intelligas ſi ſeras ināſueſce-
re videris cōuictu noſtro Et Jſido. in ij. li
ſoliloquioꝝ. Vita malos: caue inq̄s. Sz
aliq̄s obſcere cōtra hoc poteſt: q̄n̄ xps cūz
publicanis et peccatoꝝibz cōuerſatur: ita et
ſancti vni ſecūſſe pbat ſunt. Ad qd̄ decla-
rādū audiēda ſunt verba Augu. in ſmōe
de verbis euāgelij q̄ ponūtur xxij. q. iij. c.
a malis. ibi ſic loq̄tur. A malis ſemp cor-
dīs diſiungimini Ad tps caute corꝛe co-
pulamini. duobus modis nō te maculat
malus ſi ei nō cōſentias. et ſi redarguas: h
eſt nō cōmunicare: nō cōſentire. Comuni-
catur q̄ppe q̄n̄ ſacto eius cōſortiu volūta /
tis vel approbationis adiūgit. Neq̄ enī m
cōſentientes ſitis malis vt nō approbetis:
neq̄ negligētes vt nō arguatis. Et eadez
ſentētia cōfirmat p̄dicta cauſa et q̄ſtiōe. c.
ita. c. ſi q̄s. et ca. recedite. Igit̄ cōuerſatio
xp̄i cū perōnā ex qua ipſi boni fieri pote-
rant et ob quā familiārē ſe illis exhibebat
laudabilis erat et ex radice charitatis p-
cedēs. Similiter apli inter idolatras cō-
uiuebāt vt eos ad verā religionē cuocaret
Sic de Andrea legimus q̄ conſiſtens in
Achayā: poſtq̄ ſuſcepit ſp̄m ſctū eā totā
eccleſijs iplēuit: effugataq̄ idolatria pe-
ſte: p̄p̄los ad fidē xp̄i cōuertit. Uxorē q̄q̄
Egeē p cōſulit ſacra baptiſmatis fonte re

generauit. ¶ Sedo cōſideremus diligen-
tiā beati Andree q̄tū ad auditionē. Glo-
luit em̄ attētiꝝ audire Johānē de xpo lo-
quente atq̄ dicēte. Ecce agnus dei: Ecce
q̄ tollit peccata mūdi. Quo audito ſecut⁹
eſt ieſum cū alio cōdiſcipulo: Dixit p̄o illi
ieſus. qd̄ queritis. At illi rñderūt ei. Rabi
vbi habitas: vixit eis. venite et videte. ve-
nerūt itaq̄ et viderūt et manſerūt apud eū
die illo. vt patz Johis. i. c. Quātū aut̄ pro-
ſit vntētiq̄ audire verba et doctrinā xp̄i:
licer dixerim in q̄dragēſimali nro in ſmo
ne de verbo dei: tū ad huc expedit aliquo
exemplo id a perire. Scribitur em̄ Actū
ij. c. q̄ p̄dicāre petro audiētes verba ei⁹ cō-
puncti ſunt corde et dixerūt ad petrū et ad
reliq̄nos ap̄los. Viri fratres qd̄ faciemus
Petrus autē ait ad illos penitentiā agite
et baptizet̄ vnusq̄sq̄ vrm. Qui p̄o recepe-
rūt ſmōnē eius baptizati ſunt: et a poſte
ſe in illa die aie circūſq̄ milia. Et vt inq̄
Hier. ca. xxiij. Verbū dei ſicut malleus
cōterens petras. i. corda dura. Predicatōe
inſup ap̄loꝝ crediderūt oēs gentes dū in
oēm terrā exiuit ſonus eoz: q̄a vt dicit̄ ad
Ro. viij. c. Fides ex auditu: auditus autē
p verbū xp̄i. Propterea ſapies Eccl. vi. c.
Prouer. iij. c. ait. Si dilexeris audire ſa-
piens eris: Et Ariſto. in. i. Veta. Audē-
tus deſeruit diſciplinē: ideo a iſtia q̄ carēt
auditu ſicut apes et muſce nō obediūt vo-
ci hōis: nec ſunt diſciplinabilia. quare nil
ita aſos hōim ad bene bea teq̄ vſuēdū dī-
rigere poteſt ſicut audit⁹ verbi. ¶ Terrio
cōſideremus beati Andree diligentia q̄
tū ad cōmunicationē dū xp̄m agnouit ſta-
tim illuminationē ſuā cōmunicare procu-
rauit fratri ſuo petro. Nā vt ſcribit̄ iohis
i. c. mox eo inuēto dixit ei. Inuenim⁹ meſ /
ſiā: et adduxit eū ad ihm: cui etiā xps benē-
gne ſeipm̄ manifeſtauit dixitq̄ illi. Tu es
ſymon filius Johis tu vocaberis cephas
qd̄ interpretat̄ petrus. Noluit q̄ Andreas
bonū ſalutis eſſe ſibi ſolū: peccauit et illud
p fratre ſuo petro. Sic et nos ſi cupimus
regnare cū xpo: p̄ximis opē ferre tenemur
Inq̄n̄ itaq̄ ſapies Eccl. xvij. c. Vnicuiq̄
mādauit deus de p̄ximo ſuo. Sed miruz
certe qm̄ nō cōfunditur et erubeſcit in ſe-
menſis hi q̄ xp̄iano noie decoraunt: oia

tamen ad proprium amorem reflectit. dum contra se loquentem audit: adhuc Licerone gentile Reculit ipse in oratione quanto ligatio: homines ad deos nulla re propius accedunt quam salutem hominibus dando. Et in questionibus tunculantur. Que melior est in hominum genere natura quam eorum que se natos ad homines adiuvant: deos et consuetudines arbitrantur. Sed quo aliter salutem intendit qui propriam negligit. Deus enim quam paucissimi sunt qui non magis in uigiliis pro corporis beneficio quam pro anime atque conscientie tranquillitate.

Qualiter beatus Andreas rationabiliter obediunt christo cum vocanti simul cum petro quod satis stulte quidam improbare sunt ausi.

Capitulum II.

Ecce una excellens beatorum Andree dei obedientia. Vox enim ut ipsum atque fratrem eius petrum christus vocavit: relicti omnes secuti sunt eum. ut scribitur Mat. xij. c. Erant enim piscatores et christus dixit eis. Venite post me facite vos pisces hominum. Habet autem ista obedientia tres conditiones mirificas.

Prima dicitur rationalitas.

Secunda societas.

Tertia velocitas.

Prima conditio illius obedientie rationalitas dicitur. Fuit namque rationabile obedire christo qui deus erat qui imperavit ventis et mari et facta est tranquillitas magna. ut dicitur Mat. viij. ca. Qui curavit infirmos: illuminavit cecos: mundavit leprosos: demones a corporibus obsessis eiecit: et mortuos suscitavit. Ad quem accesserunt post ieiunium angelus et ministrabat ei ut dicitur Mat. xij. ca. Uterumque ut refert Hieronymus super mattheum. Arguit in hoc Porphyrius et Julianus Augustus vel imperitiam historici mentis vel stultitiam eorum qui statim secuti sunt salvatorem quasi irrationabiliter quolibet vocante hominem sunt secuti. Sed certe si uigilaret ipse et maleficus diuinitatis oculus que in humana facie relucebat. Et primo ad se venientes trahere poterat aspectu. Si enim in magno lapide pretius hoc esse dicitur ut anulos et festucas sibi copuleret quam magis dominus omnium creaturarum ad se trahere poterat quod volebat.

Hieronymus. Sed Porphyrius prefatus sacri legum blasphemus christum vocante presumpsit culpam afferens ex malicia piscatores rusticos et indoctos ad se sequendum vocasse. Nam cum illius facta et gesta fraude et deceptione ut ipse falsa asserit fuerint plena: voluit eos habere comites quos facile erat decipere. Quod verba omni execratione digna. Quod falsitas ab omnibus exhorrenda. Non fuit deceptor christus: in quo omnis gratie plenitudo superabundavit. omnis perfectio sanctitatis emicuit. omnis denique splendore virtutis effulgit. Sed ideo pauperes non divites et potentes: piscatores non philosophos ad se vocavit ut in conversione mundi fienda per eos virtus diuina claresceret: et veritas per eos predicanda diuine gratie non humanis fauoribus alaberetur. Idcirco Paulus ad Ebornicam inquit. Que stulta sunt mundi elegit deus ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit deus ut confundat fortia. Et mundi ignobilia et contempnibilia elegit deus et ea que non sunt ut ea que sunt destrueret ut non gloriaretur omnis caro in conspectu eius. Super hoc passus ita dicit Augustinus. Si docuisset geretur fortasse ideo diceret se electum: quia sua doctrina eligi meruit. Hinc autem noster iesus christus volens superbiorum frangere ceruices non quesivit per oratores piscatores. sed de piscaatore lucratus est imperator. Secunda conditio illius obedientie dicitur societas. Habet enim secum obedientem et sortum fratrem suum petrum. Simul quidem vocati sunt: et insimul vocante secuti. Hic Eusebius super Mattheum ait de ipsis. Erant habitacione coniuncti: dilectione concordantes: artificio pares fraternitatis pietate coniuncti: ideo simul eos vocavit ne homines ita coniunctos dissimiles vocatio separaret: hec ille. Sciedum tamen quod coniunctio fraternitatis aliqui habet disparitatem sicut in Cain et Abel: quorum unus deo gratus fuit: alter exorsus ut patrum Gen. iij. ca. Isaac etiam hereditatem obrutus. Ismael vero frater eius illam omnino: sicut scribitur Gen. xxi. ca. Et ad Gal. iij. cap. Ecce ancillam et filiam eius. Non enim erit heredes filius ancille cum filio liber. Jacob in super amabilis fuit deo non sic Esau frater de quibus Malachi i. ca. dixit deus Jacob dilexi. Esau odio habui. Quando

q̄ aut copula fraternitatis habet parita-
tem. vnde Valerius maximus li. i. recitat
de Polistrato et Dipoclido phis. q̄ fuerint
eodē die nati: eiusdēq̄ preceptoris Epicu-
ri sectam secuti: patrimonij etiā possidēdi
alendēq̄ schole cōmunioni cōiuncti: eodē
q̄ momento temporis vltima senectute ex-
tincti. Sic cognatio Petri et andree parē
in multis habuit conditionē: nam fuerūt
ab eodē artificio vocati: dicit nāq̄ Mar-
tiij. ca. Ambulās iesus iuxta mare galilee
vidit duos fratres symonē qui vocatur pe-
trus et andrea fratrē eius mittētē et hēte in
mare erāt em piscatores. Et ait illis. Ele-
nite post me. et c. Fuerūt ei dem officio de-
putati scz apostolatus xp̄i. Vnde Lu. vi.
ca. et Martij. x. ca. scribit Elegit duo de-
cim quos ap̄los nominauit. symonē quez
cognominauit petrū et andrea fratrē eius
Fuerunt insuper eodē prin legio dotati in
miraculorū operatione. Vnde Martij. x.
cap. dicit. Conuocatis iesus duodeci disci-
pulis eius. dedit eis potestātē spiritū im-
mundorū vt eijcerent eos et curarent oēm
linguorē et omnē infirmitatē. Nomia aut
duodecim discipulorū sunt hec. primus si-
mon qui dicitur Petrus et andreas frater
eius. Vltimo fuerūt eodē genere martiry
coronati. quia ambo crucis supplicij per-
tulerunt. Ideo ecclesia cantat. Andreas
xp̄i famulus dignus dei ap̄lus: germanus
petri et in passione socius. ¶ Tertia cōdi-
tio illius obediētie dicit velocitatis. Obe-
diuit q̄ppe Andreas statim sine mora sine
dilatōe. Sed hoc tpe mortales miseri au-
res habent et nō audiūt: vocātur ad peni-
tentia et tñ vix mille cōuertit vnus. Eoz
so responsio est vel tacita vel exp̄ssa. Re-
uertemur ad dominū in senectute. Reuer-
temur ad dominū in infirmitate. Reuer-
temur ad dominū post aliquos annos. O
peccatores duri. O peccatores execrati: nolite
differre: nolite procrastinare: hodie in dē
Dauid in ps̄. Si vocē eius audieritis nō
lite obdurare corda vestra: hodie in dē nō
eras: de futuro q̄dem nil certū habemus:
presens tñ tempus nostrū est. Dum tem-
pus habemus ait Paulus ad Galat̄as
vi. operemur bonū. Et sapiens Eccli. v. c.
Ne tardes conuerti ad dñm et ne differas

de die in diem subito enim venit ira illius
et in tempore vindicte disperdet te. O q̄
grandis est numerus pereuntium. O q̄
magna multitudo dei mandata spernen-
tium. Vocat omnes benignus pater tam
dulciter: et homines ingrati ei obedire post-
ponunt. Propter dicta Gregorij in ome-
lia ita pulchre loquitur. Audistis fratres
charissimi quia ad vnus iussione vocēs
petrus et andreas relictis rētibz securi
sunt redemptorē. Nulla p̄o hūc facere ad-
huc miracula viderūt: nichil ab eo de pre-
mio eterne retributionis audierāt et tamē
ad vnū dñi preceptū hoc q̄d possidere vide-
batur obliti sunt. Quāta nos eius miracu-
la videmus. Quot flagellis affligimur.
Quāta minaz asperitatibz deterremur:
et tñ vocantē sequi cōtemnimus. In celo
iā seder q̄ de cōuersione nos admonet. In
iugo fidei colla gentiū subdidit. Jam mū-
di gloriā strauit. Jam rumis crebescen-
tibus districti sui iudicij propinquū denun-
ciat diem. Et tñ superba mens nostra nō
vult hoc sponte deserere quod quotidie p-
dit in vita. Quid ergo fratres charissimi:
quid in eius iudicio dicturi sumus: q̄ ab
amore presentis seculi: nec preceptis fle-
ctimur: nec verberibus emendamur: hec
ille.

Qualiter beatus Andreas iubete Egea
crucis martyriū passus est. **Ca. II.**

Oertia excellētia bea-
ti Andree dicitur patientia.
hec illum violentā mortem
animo constanti tollerare fe-
cit: nō enim aufugit illata supplicia: et pro
xp̄o martyriū pati nō recusauit. de illo tñ
tria sunt consideranda.

¶ Primo illius martyrii causa.

¶ Secōdo illius martyrii modus.

¶ Tercio illius martyrii gloria.

¶ Primo p̄sideranda est de martyrio sc̄ti

Andree causa. quare scz passus est. Non

equidē passus propter aliquod perpetra-

tū flagitiūz aut lese maiestatis crimē: siue

quodcūq̄ peccatū adhuc minimū. Sed

q̄ idolatriā detestabatur et Egeā p̄cōsulē re-

darguebat. crucisq̄ mysteria efficacissime

cōprobabat. Ab ip̄o Egea iniq̄ssimo cru-

et fui adiudicatus. In ciuitate namq[ue] pa-
tras Egeas xp[ist]ia nos ad idolor[um] sacrificia
pellabat: cui occurr[ens] andreas dixit. **O**
portebat vt tu q[ui] iudex hoim[um] esse meruisti
iudic[are] tuu[m] q[ui] est in celo cognosceres et agni-
tu[m] colores et col[ore]do animu[m] tuu[m] a falsis d[omi]n[is]
penitus reuocares. Cui Egeas. Tu es
andreas q[ui] sup[er]sticiosam p[re]dicas secta[m] qua[m]
romani p[ri]ncipes exterminare iusseru[n]t. Ad
que[m] Andreas. Romani p[ri]ncipes no[n] du[m]
cognouer[un]t q[ui]m[od]o dei filius venies docuerit
idola esse demonia. Cui Egeas. Ista ya-
na Iesus vester predicans crucis parib[us]
lo est affixus. R[ati]o[n]e Andreas pro restau-
ratione nostra no[n] p[ro] sua culpa crucis pati-
bulu[m] sponte suscepit. Et satis copiose cru-
cis fructu[m] et glori[am] atq[ue] triu[m]phu[m] cora[m] oib[us]
explicauit. Quare indignatus Egeas vt
idolis sacrificaret cu[m] co[m]muna[n]do requisitus
Et cu[m] cominaret multa terribilia contra
illu[m] facuru[m] nisi sue iussioni pareret. An-
dreas audacter i[n]t[er]dit. Quicq[ui]d e[st] bi videf
in supplicijs maius excogita. Ta[n]to enim
ero regi meo acceptior q[uo]d fuero pro no[n]e
eius in torm[en]tis co[n]stans. ¶ Sec[un]do co[n]side-
radus e[st] de martyrio Andree mod[us]. Na[m]
q[ui] Egeas iussit illum a vigintiuno ho[m]i[n]ib[us]
cedi et cesum manib[us] et pedib[us] cruci aliga-
ri vt sic gloriose reciperet cruciatu[m]. Lunc[us]
ducere ad cruc[em]. factus e[st] co[n]cursus popu-
lo[rum] dicentiu[m]. Innoce[n]s sanguis ei[us] sine cau-
sa d[omi]na[n]s. quos cu[m] rogauit ap[osto]lus ne suum
martyriu[m] impederet. Videt[ur] a[n]t[em] Andreas
a longe cruc[em] salutauit ea[m] dicens. Salue
crux p[re]ciosa q[ue] decor[em] et pulchritudine[m] de
mebris d[omi]ni mei suscepisti: diu desiderata:
soltate amata: sine intermissione quesita.
Secur[us] et gaudes ad te venio ita et tu exul-
tas suscipias me discipulu[m] eius q[ui] pepedit
in te: quia amator tuus semp[er] fui et deside-
raui amplexu[m] te. Accipe me ab ho[m]i[n]ib[us] et
redde me magistro meo: vt p[ro] te me recipi-
at q[ui] p[ro] te me redemit. Et hec a similia di-
cens exiit se et vestimenta carnificibus tra-
didit. Sicq[ue] cu[m] in cruce vt iussu[m] fuerat
suspendere[n]t in qua biduo viues viginti-
milibus hoim[um] astatu[m] predicauit. ¶ Ter-
tio co[n]sideranda e[st] d[omi]ni martyrio Andree gl[ori]a
Vna e[st] q[ue]d turba Egee morie[n]t[ur] et dicere.
vtru[m] sanctu[m] mansuetu[m] et p[ro]p[ter] no[n] debere ista

pati venire vt ip[su]m deponeret. Que[m] videt[ur]
Andreas dixit. q[ui]d ad nos tu venisti egeas.
Si pro penite[n]tia ip[s]am co[n]sequis. Si aute[m]
v[er]ime deponas scias q[ui] egoviuus de cruce
no[n] descende[n]s: cu[m] video reg[em] meu[m] q[ui] me ex-
peccat. Et cu[m] vell[et] eu[m] soluere nullo modo
potueru[n]t ad eu[m] p[er]tingere. Videt[ur] a[n]t[em] An-
dreas q[ui] vell[et] eu[m] de cruce ponere orauit
vt scribit Aug[ustinus] in li. de penite[n]tia: et dixit.
Re p[ro]mittas me d[omi]ne descendere viuum de
cruce: sed te[m]pus est vt co[m]mende[n]s terre cor-
pus et resurrectu[m] fuerit reddat et ip[su]m
quoq[ue] meritu[m] sui laboris recipiat. Terre
illud co[m]me[n]do vt me amplius vigilare no[n]
oporteat et libere ad te fonte[m] indeficientis
gaudij t[er]re ante[n]t[em] ia[m] no[n] retrahat. hec
et similia eo loqu[en]te: splendor nimis de ce-
lo venies dimidia hora eu[m] c[ir]cu[m]dedit: ita
vt nullus eu[m] videre poss[et]. Et abscedente
lu[m]ine sp[irit]u cu[m] lumine simul tradi dit. Ha-
rumila p[ro]tulit corpus eius et optimo loco
cu[m] aromatu[m] sepeliuit. Egeas a[n]t[em] anteq[ui]am
domu[m] redisset areptus a demone i[n] via co-
ra[m] oib[us] expirauit. Felix igit[ur] et gl[ori]osissimu[s]
fuit illius finis: du[m] Andreas p[ro] illis meru-
it secreta sc[ri]bere celi. vbi cu[m] xpo frui[ret] eter-
na pace in secula seculor[um] Amen.

¶ Sermo XXXV. de amore dulcissimo
d[omi]ni nostri Iesu xp[ist]i que[m] habuit ad Joha[n]n[em]
nem euangelista[m].

O Plectus me[us] mihi et
ego illi. Joha[n]nis euangeliste
p[ro]ba sunt ista originalit[er] La.
q[ui] c. Inm[en]sa beatissimi eu[angel]i-
geliste. Joha[n]nis p[re]conia o[mn]e[m] superat dice[n]s
di facultate. Quis na[m]q[ue] eloqu[en]s reperitur
tam ornatu[s]: in explicac[i]o[n]e: itaq[ue] pot[er]is in p[ro]-
suade[n]do vt etus innumeras: vt sic dicam:
laudes effari queat. T[ame]n si no[n] q[ui]tum sibi
debet q[ui]tu[m] nos possum[us] illi p[ro]ganias te
nemur extollere dignas. Col[ore]d[us] q[ui]ppe e[st] ab
oib[us] et singulari deuotio[n]e honorat[us] cui del
fili[us] e[st] p[er]cipua dilectione exhibuit que[m] ita
carissimu[m] habuit cui deniq[ue] ita p[ro]tulit be-
neficia. Vt a[n]t[em] habeat me[n]s n[ost]ra lumen intel-
ligentie quo Johannis iubilum[en]t[er] perci-
piat de ip[s]o in hoc sermone dicemus: que[m]
et merito fundauimus in amore illo dul-
cissimo quo euz christus p[re] ceteris ap[osto]lis

voluit exornare: de quo ipse verba in the-
mate posita dicit. Dilectus meus mihi et
ego illi. In quibus verbis tria mysteria de
illo amore proponimus contemplanda.

Primum dicitur superationis.

Secundum ostensionis.

Tertium conclusionis.

Quia xps dilexit Johannē amore precipuo
et fm q homo et fm q deus et de differētia
amoris eius et petri: et q ratioabiliter xps
eū ita dilexit.

Capitulum I.

Primū mysteriū contē-
plandū de amore quo xps Jo-
hannē dilexit dicitur superationis

Superauit namq amor ille amorē aliorū
discipulorū. Un Joha. xij. scribit. Erat re-
cubens vnus ex discipulis ei⁹ in sinu iesu
quē diligebat iesus. Et sc. c. Eum vidisset
iesus matrē et discipulū stantē quē dilige-
bat. Et xx. ca. vna sabbati maria magda-
lene vēit mane cū adhuc tenebre essent ad
monumentū et vidit lapidē sblatū a mo-
numento. Lucurrit ergo et venit ad symo-
nem petrum et ad aliū discipulū quē ama-
bat iesus. Et xxi. ca. Cōuersus petrus vi-
dit illum discipulū quē diligebat iesus se-
quentē. Ecclesia hō cantat illud Bedde.
Hic est Johannes q p̄uilegio amoris p̄-
cipui ceteris altius a dño meruit honora-
ri. Sed vt partem istā clarius expediā
tria dubia proponimus disputanda.

Primū vtrū xps dilexit Johē fm q de⁹
Secundū vtrū xps plus dilexit Johannē
q petrum.

Tertium vtrū xps debuit ita intense Johā
nem diligere.

Ad primū dubiū posset qd arguēdo re-
spondere. q xps non dilexit Johannē fm
q deus: sed tm fm q homo: probat qd cuz
amor sit passio et nulla passio cadit in deo
ideo deus nihil amare potest. Sed cōtra
est autoritas scripture q deū diligere ama-
re q in plerisq locis testatur. Unde Da-
uid in ps. cxi. ut. Dñs diligit iustos Et
sapiens Proverbiorū ij. c. Quē em diligit
deus corripit. Et Sapiētē x. c. Diligis
oia q sunt. Et Eccl. xlv. c. Dilectus deo et
hominibus moyses. Et Malach. i. cap.
Dilexi vos dicit dñs. Et Pau. ij. ad Tho.

sc. c. Hilarē em datorē diligit deus. Et
Johannes i. sua canonica ca. iij. Sic de⁹
dilexit nos et nos debemus inuicē diligere
Et saluator noster Johis iij. c. deus dilexit
mundū. Et xij. ca. Qui diligit me dilige-
tur a patre meo. Eodē ca. Si quis diligit
me sermonē meū seruabit. et pater me⁹ di-
liget eū. Et xvi. c. Ipse em pater amat vos
Ergo vt quid sentiendū est de amore dei ad
creaturas inuestigare possumus. Notan-
de sunt in hac parte tres theologorū p̄posi-
tiones. Prima fm Bonauesi. di. xxxij. ter-
tij. et Tho. i. parte. q. xx. q necesse est ponere
amorē in deo: quia in quocūq ē volūtas
vel appetitus oportet esse amorē: ille tamē
amor in deo nō est passio: Nā amor et gau-
dium et delectatio fm q significat art ap-
petitus sensitui comitat aliqua trāsmu-
tatio corporis et maxime circa cor qd ē pri-
mū p̄ncipiū motus in animali. Secundū
hō q predicta significat actū appetitus in-
tellectui nō sunt passionēs. Et sic ponunt
in deo fm effectū: nō fm passionis defectū
Odit enim cōmunicando iuste penam ei
quē odit absq sui transmutatione: diligit
creaturā illi sua beneficia plus minus ve
tribuendo: idē semper eodē modo se habens
Unde philosophus. vj. Ethicorū dicit.
deus vna et simplici operatione gaudet et
eadē ratione sine passione amat. Sciendū
adhuc q in passionibus sensitui appetit⁹
est cōsiderare aliquid qd est materiale. s.
corporalē transmutationē: et aliqd quo d ē
formale: id scz quod est ex parte appetitus
sicut in ira vt dicit in prima de aia. **D**icitur
le est accensio sanguinis circa cor. vel circa
aliquid huiusmodi. Formale hō appetit⁹
vindictę. Sed rursus ex parte eius qd for-
male est in quibsdā passionibus designa-
tur aliqua imperfectio: sicut in desiderio
qd est bonū nō habitū: et in ira q tristitiā p̄-
supponit. Quēdā hō nullā imperfectionē
designant vt amor et gaudiū. Eū gñichil
horū deo cōueniat fm id qd est materiale
in eis illa q imperfectionē importat etiā for-
maliter deo cōuenire nō possunt nisi meta-
phorice p similitudinē effectus. Que aut
formaliter imperfectionē nō importat de
deo. p̄prio dicuntur vt amor et gaudiū sine
passione tū vt ē predictū. ¶ Secda veritas

ba. egl. h. m.

q̄ deus oia q̄ sūt amat. Nā vt inq̄t Tho.
vbi s̄. Omnia existentia inq̄tum sunt bo-
na sunt. Ip̄m em̄ esse cuiuslibet rei quod/
dā bonū est. z similiter; quelibet perfectio
ip̄ius: cuius ergo voluntas dei causa sit oim̄
rerū: oportet q̄ instantū aliqd̄ habeat esse
aut quodcunq̄ bonū inq̄tum est volitū a
deo. Cuiuslibet ergo existentie deus vult alī/
quid bonū: vnde cū amare nihil aliud sit
q̄ velle bonū alicui: manifestū est q̄ deus
omnia que sunt amat: nō tantū eodē modo
sicut nos: q̄ em̄ volūtas nostra nō est cau-
sa bonitatis rei s̄ a b eo mouet sicut ab ob-
iecto. Amor noster quo bonū alicui volu-
mus nō est causa bonitatis ip̄ius: sed ecō-
uerso; bonitas eius vel vera vel extimata
puocat amorē q̄ ei velimus et bonū cōfua-
ri q̄d hēt z ad dī q̄d nō habet z ad hoc ope-
remur. Sed amor dei est pfundens z cau-
sans bonitatē in rebus. Ex his apparet q̄
deus etiā peccatores amat. Nam nihil p̄/
hibet vnū z idem fm̄ aliquid amari z fm̄
aliud odio haberi: deus peccatores inq̄tū
sunt nature quedā amat. Sic em̄ z sunt z
ab ip̄o sunt. inq̄tum ip̄o peccatores nō sūt
sed ab esse deficiūt: et hoc in eis a deo non
est. vnde fm̄ h̄ ab ip̄o odio habetur. Quid
tū difficultas an deus diligat creaturas ir-
rationales qm̄ cū duplex sit amor cōcupi-
scentie sc̄z amicitie: illas amore concupi-
scentie nō diligit: quia nullus extra se eget
nec amore amicitie: q̄ nō potest ad res ir-
rationales haberi. vt patz viij. Ethicorū. s̄
nullomodo illas amat. Ad hoc dicit sc̄s
Tho. q̄ deus p̄prie loquēdo nō amat crea-
turas irrationales amore amicitie: q̄ ami-
citia nō pōt haberi nisi ad rationales crea-
turas in q̄bus cōtingit esse refectionē et
cōmunicationē in operibus vite q̄bus cō-
tingit bene euenire vel male fm̄ fortunaz
vel felicitatē: sic z ad eas p̄prie beneuolen-
tia est. Creature autē irrationales nō pos-
sunt p̄tingere ad amādū deū: nec ad com-
municationē intellectualis z beate vite q̄
deus viuit. Sed diligit illas amore; cōcu-
piscētie inq̄tū ordinat eas ad rationales
creaturas z etiā ad seipm̄ nō q̄ si eis indi-
get s̄ p̄pter suā bonitatē z nostrā vilitatē
cōcupiscim̄ em̄ aliqd̄: z nob̄ z alijs ¶ Ter-
cia veritas q̄ deus non oia eq̄litter diligit.

Nā vt inq̄t Aug⁹ sup̄ Jo. Omnia diligit
deus que fecit z inter ea magis diligit cre-
aturas rōnales z ip̄e illis amplius q̄ sum⁹
mēbra vnigeniti sui: z multo magis ip̄m
vnigenitū suū. Nō dū tū q̄ cū amare sit
velle bonū alicui: duplici rōne pōt aliquid
maius vel minus amari. Vno modo ex
parte ip̄ius actus volūtatē q̄ ē magis vt
minus intentus. Et sic deus nō magis q̄
dā q̄ alia amat: q̄ oia amat vno z simpli-
ci actu volūtatē z eodē modo se habente.
Alio modo ex parte ip̄ius boni q̄d q̄s vult
amato. Et sic dicitur: ut aliquē alio pl⁹ ama-
re: cui volum⁹ magis bonū q̄uis nō ma-
gis intentū volūtatē. Et h̄ modo necesse ē
dicere q̄ deus q̄dā alijs magis amat. Tū
em̄ amor dei sit causa bonitatis rez si esset
aliqd̄ aliud melius si deus nō vellet vni-
maius bonū q̄ alteri. Sed nō nullū p̄pter
que dicta sūt arguit q̄ de⁹ nō debet velle
bonū magis vni q̄ alteri. Nā vt scribitur
ad Ro. ij. c. Nō ē acceptio p̄sonaz ap̄d deū
q̄d p̄bū ponit xxiij. q. iij. c. sicut. Et d̄ p̄le.
di. iij. c. nec quēq̄. Et de p̄ben. c. venerabilē
Et de iudicij. c. nouit. Ad q̄d r̄ndet Ale/
xander de ales. in ij. volūne. sūme. q̄ p̄sona/
rū acceptio cadere nō pōt iliberali gratui-
ta z volūtaria distributiōe q̄rumcūq̄ bo-
norū. s̄ tū in debita z necessaria dispēsa-
tiōe. Si em̄ q̄s ex p̄pria liberalitate largiri
vellet aliquā pecunie q̄ritatē nō pōt p̄so-
naz acceptiōe censerī. q̄ potius vni q̄ al-
teri dederit: cū neq̄ in eo q̄ accepit neq̄ in
eo q̄ nō recepit meritū aut p̄cesserit aut ex-
istat vt sibi p̄fata pecunia donec. Sic z
de⁹ bonitate sua diuersa atq̄ disparia crea-
turis cōtulit dona: sine p̄sonaz acceptiōe
Quare it̄ excellētius d̄diderit angelos q̄
hoies: hoies q̄ brutā: leones q̄ formicas
aquilas q̄ passerēs: z s̄tia: nō interest n̄ra
d̄iudicare: s̄ pot⁹ multumodā sapiētū il-
lius extollere. bonitatēq̄ affluētissimā cō-
mēdare. ¶ Scdm̄ dubiū fuit vtz xps̄ ma-
gis dilexit Johē q̄ petrū. Et q̄ sic p̄ter ex-
dictis Tū posset q̄s obijcere q̄ d̄s illos ma-
gis diligit q̄ ip̄m magis diligit: s̄ petr⁹ ma-
gis diligebat xpm̄ q̄ iohē. vñ Joh. c. xxi
dixit iesus petro. Symō iohis dilgis me
plus his. Qd̄ nō sic q̄reret d̄s nisi sciret
q̄ petrus plus ceteris ip̄m amaret: vt dicit

glo. 3 videt q xps magis debuit petru d/ ligere q Johem. Ad hoc rñder. Bonauē. d. xxi. certij libri. Hic triplex modus dicēd: qz vnus facit ad explicationē alie/ rius. Primus ē fm Augu. sup iohan. viij. ait. q est dilectio in signo exteriori z in ef/ fectu interiori. Si loqmur de dilectōe in signo exteriori: magis diligebat xps iohē qz maior ē ei familiaritatē exhibebat. Si pō loqmur de dilectōe p̄tū ad interiorē effectū q est effectus gratie sic magis dili/ gebat petru: qz maius munus grē illi de/ derat. Et si tu obijcias q deus illi debebat maiora signa dilectōis ostēdere quē ma/ gis diligebat fm veritatē. Rñder Aug. q p iohē z petru significat duplex vita. p petru actiua q trāsīt. p iohē cōtēplatiua q manet. Uñ petro dictū ē. Scqre me. de Johāne pō dictū. Stcēū volo manere. Et qm actiua laboriosior z fructuosior. Cōtē/ platiua pō purior z iocūdior ad significā/ dam differentia huius duplicis vite fami/ liarius se exhibebat dñs Johāni qz petro. In cuius rei signū cōmisit ei matrē custo/ diendā: Petro pō pastorālē curā. Et ex h/ dicat Aug. q petrus erat melior: sed Jo/ hānes felicior. Alius est mod⁹ dicēdi fm Bern. q petrus dilexit seruētius z dilige/ batur fortius. Jc h/ s pō diligebat dulcius z diligebat familiarius. Tertius pō mo/ dus dicēdi est. q petrus magis diligebat deū in p̄ximis. Johānes magis in se. Uñ Petrus accepit curā regiminis. Johānes gratiā cōtēplatiōis. Ideo Petrus effica/ tiorē habuit praciā ad laborē actiōis. Jo/ hānes efficaciorē ad gratiā cōtēplatiōis. ¶ Tertiu dubiu fuit utrū xps debuit ita intēse diligere Johē. Ad qd rñdem⁹ q tria cōcurrūt in Johāne qui eū ad eo ama/ bilē xpo fecerūt.

¶ Primū fuit etas.

¶ Secūdu virginitas.

¶ Tertiu amabilitas.

¶ Primū qd fuit in iohanne quo xps illū dilexit amore p̄ci p̄uo fuit etas. Secutus eū fuit saluatorē oim i etate tenera. Nā lz Hiero. dīcat ad paulā dormitiōē. Blesil/ le. Nūq est sera cōuersio. Et seneca in tra/ gedijs: nūq sera est ad bonos mores via. Amen res est ad modū gratissima deo

homīnē satis vltima ab incūte z ab ado/ lescēti etate bene brēqz viuerē. Jō I hren. i. ca. Hieremias ait. Bonū ē viro cū por/ tauerit iugū ab adolescētia sua. Sicut io/ hānes dū esset adolescēns: vocatus a xpo cū Jacobo suo fratre reliquit omnia z illuz prorsus fuit secutus. Scēdū tñ in hac parte q triplex fuit vocatio Johānis fm Alico. de lira in prologo in Johanne. Pri/ mo qñ vocatus fuit a d xpi noticiā aliqua lem Scripsit nā ip̄e. i. c. Erat autē Andre/ as frater symonis petri vnus ex duob⁹ q audierāt i Johāne z secuti fuerunt eū. scz xpm. Nomē ita qz alterius discipuli tacuit qz mos est scribentiū tacere proprias lau/ des: z de se sicut de alijs loq: qd Johānes vt patet in plerisq locis discipulū serantiū nominādo obseruauit ita z hic nomē suū nō expressit. tñ pba biliter credit q ip̄e me/ fuerit cū andrea: qz cūstantias loci z tē/ poris describit qm oia p̄sentialiter vidit. Secūda vocatio fuit a d xpi familiaritatē de qua sic scribit Hiero in plogo in Joh. Hic est iohānes euāgelista vnus ex duob⁹ decim discipulis dei qui virgo electus est a deo quē de nuptijs volētē nubere voca/ uit dñs. Nuptie iste fuerūt fm cōmunem opinionē vt refert Alico de lira. ille de qbo sūmēto Johānis ij. c. q facte sunt in cha/ na galilee: qd pba bile est. tum quia non le/ gitur xpm alijs nuptijs interfuisse tum qz mater iesu erat ibi tanqz in nuptijs nepo/ tis sui. Tertia vocatio fuit ad apostolatū quādo vt dicit Mat. h. iij. cap. Relictis rheribus z patre post xpm cū fratre suo ia/ cob a bñt. ¶ Secūdu qd fuit i Johē q e z xps illū singulariter dilexit fuit eius vir/ ginitas: hāc qpe xps summe colit z amat maxime ppter tria.

¶ Primo ppter similitudinē.

¶ Secūdo propter magnitudinē.

¶ Tertio ppter pulchritudinē.

¶ Primo diligit xps p̄ginitatē ppter sūstītu/ cinē. Est qpe similitudo amicie causati/ ua. Jō oē aia diligit sile sibi. p̄ginitas pō singularitē effulgit in xpo z in m̄e ei⁹ p̄gine benedicta qre z p̄gines amat. Propter qd Hiero. ad filiā mauriciū de cōmēdatōe v/ ginitatis scribit. vt p̄ginitatē meritiū pa/ teat z qz digna sit dō manifesti possit itelligi

Alud recogitet q dñs ⁊ saluator noster cū
 ppter humani generis salutē hominē vi
 gnaret accipere: nō aliū q̄ virginālē ele
 git vterū virginē habuit matrē: virgo mā
 surus in se viris ⁊ in matre feminis virgi
 nitatis prebuit exemplū hec ille. Secūdo
 diligit deus virginitatē ppter magnitu
 dinē. Est q̄ppe virginitas ip̄a opus ma
 gnū ⁊ arduū: ideo virgines amorē osten
 dunt ad xpm ardētissimū dñi rem tā grā
 dem pro ip̄o aggrediūtur. ideo Hiero. ad
 sacras virgines de cōtinētia virginali ait.
 Grande est ⁊ imo: tale ⁊ pene vltra natu
 ram corporeā superare luxuriā ⁊ cōcupi
 scētie flammaz adoleſcentie facibz estuā
 tem animi virtute restringere: viuereqz cō
 tra humani generis legē despiciere cōiugij
 solatia: dulcedinē premere liberorū ⁊ que
 runcz presentis vite comoda sunt. p nichil
 lo spēs future beatitudinis cōputare: hec hiero.
 Tercio diligit xps virginitatē ppter pul
 chritudinē ip̄a nāqz pulchrā ⁊ decorā sa
 cit animā. Ob qd̄ ecclia cātar. O q̄ pul
 chra ⁊ casta generatio cū claritate. Terc
 tiū qd̄ fuit in beato Johe causa vt dilige
 retur a xpo amabilitas nūcupatur. Ama
 uit ip̄e xpm plus q̄ oīa temporalia bona:
 plus q̄ patrē: imo plusqz sc̄ipm quod ostē
 dit qñ cūctis dimissis ip̄m solum habere
 voluit patrē dñm ⁊ magistrū. Inq̄ nāqz
 Seneca ad Lucillū. Si vis amarāma.
 Et Marcialis coeus. Viraris q̄ nullū
 amet te Cecilianē: ideo: quia amas nullū.
 dilige charus eris: decipitur pfecto hi q̄
 a xpi amore sunt pentus alieni: ⁊ psumūt
 aspirare ad illā felicitatē: que nō nisi dili
 gētibz sp̄m est repromissa.
 Qualiter xps ostēdit amorē suū Johāni
 conuersando secū familiariter atqz exalta
 do illū cōmendādo sibi virginē matrē.

Capitulum. II.

Secundū mysteriū con
 templandū de amore quo xps
 Johē dilexit dñs ostētionis
 In multis nāqz ostēdit xps se Johāne
 diligere: p̄cipue in tribus.
 Primo in conuersatione.
 Secundo in exaltatione.
 Tercio in rēcōmendatione:

Primo ostēdit xps Johāne se dilige
 re in conuersatione familiarit atqz benigna
 Ip̄sum nāqz habere voluit cū petro ⁊ ia
 cōbo in resuscitatiōe puelle vt scribit mar
 ci v. c. Ip̄m cū p̄fectus duxit in montem.
 Thaboz. vbi transfiguratus est. vt patet
 Matth. xvij. Ip̄m etiā ac petrū ac iaco
 bum habere voluit in sua societate dñi ad
 orandū imminēte passione processit. vt dñ
 Matth. xxvi. ca. Ip̄m deniqz in cena per
 misit recubere supra pectus suū sacratissi
 mū. vt assereret euāgelij sui ca. xij. Sc̄do
 ostēdit xps Johāne se diligere in exalta
 tione. Cantat nāqz ecclia de ip̄o in eplā p̄
 sentis solēnitatis illud qd̄ scribit Eccl. xv.
 ca. Exaltauit illum apud prop̄ios suos
 Nam vt ait Pau. ad Eph. iij. c. Xps de
 dit quosdā quidē ap̄los: quosdā autē pp̄he
 tas: alios p̄o euāgelistas. alios q̄r pasto
 res ⁊ doctores ad cōsummatiōē sanctorū
 i opus ministerij. in edificatiōe corporis
 xpi. Sed Johannes fuit ap̄lus cuz ap̄hs
 vnus ex duodecim: sicut notat Matth. x.
 ca. Fuit virgo cū virginibz vt p̄dictū ē
 Fuit propheta cū pp̄hetis Vñ Hiero. cō
 tra Iovinianū li. i. ait. Ubi dicit in patibz
 insula in qua fuerit a domicino p̄ncipe ob
 dñi testimoniū relegatus apocalypsim in
 finita futurorū mysteria continēt. Apo
 calypsis idē est q̄ reuelatio: q̄ ibi prop̄he
 tico lumine scripsit ea q̄ futura erant: pro
 ut sibi fuerit diuinitus reuelata. De hoc
 p̄terea Apocal. i. ca. ip̄e inq̄. Beatus q̄
 legit ⁊ q̄ audit verba prophetie hui⁹ ⁊ ser
 uat ea q̄ in ea scripta sunt. De hoc Hiero
 in prologo in Apocalypsim ait. Cum pro
 pter verbū dei ⁊ testimoniū Jesu xpi Jo
 hannes exilio in patibz insula portaretur
 arallit ab eodē apocalypsis p̄testēsa de
 scribitur. vt sicut in p̄ncipio canonis. id ē.
 libri geneſeos incorruptibile est p̄ncipiū
 p̄notatū ita etiā incorruptibilis finis per
 virginē in apocalypsi redderet dicē. Ego
 sum alpha ⁊ oīnitiū ⁊ finis. Et in eplā
 ad paulinū Hieron. ita scribit. Apocaly
 psis Johāni s tot habet sacramenta quot
 verba: parū dñt ⁊ pro merito voluminis
 laus oīnis inferior est. In singulis enim
 verbis multiplices latēt intelligēt. Fuit
 Johannes cū doctoribus doctor: p̄dicādo

2 scribendo epistolas canonicas. Et voca-
 tur canonicus s'm Beltradii. i. vniuersa les
 qz vniuersale ecclesiaz instruunt. Nū em fue-
 rit missa ad aliq's p'cur'ares ecclesias. sicut
 ep'le pauli. Vel vocantur canonicas. i. regula-
 res: qz fidei z mores astruunt. Fuit martyr
 cū martirio. Nā de Epheso duct' est Ro-
 mā ligatus z ibi flagellatus z confusus an-
 te portā latinā missus fuit in doliū feruen-
 tis olei: ppter qd tanqz de ipi' martyrio se-
 stū facit ecclesia sexta die May: licet d' do-
 llo san' exierit z illesus. Et qz martyri-
 uz morte p'ficiat. nihilomin' voluntarie et
 p'mpro aio Iohes ea p'tulit q' naturalr so-
 lent isse morte. a q' p'seruatus fuit diui-
 no miraculo. Preterea exiliū est mors que
 dā civilis vt dicit Rico. de ly. sup. xx. capi.
 Barth. Et vt legit in ecclesia hysto. Jo-
 hānes fuit in p'chmos insulā relegatus z
 metallo dānat'. vt ibi forsitan secreta mar-
 morū vel terrā soderet: aut alijs sili'z deser-
 uirer. vt ait Haymo sup Apoca. Q' autē
 vere fuerit martyr p'sumari pōt ex verbo
 xpi Barth. xx. c. dicētis ad iacobū et Jo-
 hānē. Calice qdē meū bibetis. vbi amari-
 tudo passiōis designat. Fuit adhuc brissi-
 m' Iohes cū euāgelistis euangelista figu-
 ratus in Ezechiele p' aquilā. qm sic aquilā
 ē cetera amb' acutioris vīlus: ita p se in
 diuinis mar' lumē intellect' accepit qz cete-
 ri. Quare de ipso Aug' ait. Si aliu' into-
 nuisset totus mūdus eū nō intellexisset. et
 B'cg' sup Ezechielē. Iohes p h' q' in p'n-
 cipio verbū: vidit etiā semetipz trāsjr. Si
 em se nō trāsjisset verbū in p'ncipio non vi-
 disse. Ipe nanqz ineffabile illā verbi diui-
 ni gnarōez expressit cū dixit. In p'ncipio
 erat verbū. Que s'o in ei' euāgelio miran-
 da p'tineant longū esset retexere. ideo illa i
 h' loco p'mittim'. tū concludim' q' Iohis
 euāgelii alijs merito ē p'ferendum. Ideo
 Aug' li. x. de ciuit. dei ca. xxix. ait. In tū sā-
 ctū euāgelij cui nomē s'm Iohem qdā pla-
 tonicus sicut a s'cto sene Simpliciano: q'
 postea mediolanēsi ecclesie p'sedit eps sole-
 bamus audire aures lris p'scribendū. et
 p' oēs ecclesias in locis emētūssimis ppo-
 nendū esse dicebat. Tercio xps oñdit se
 diligere Iohem in rēcomendatōne. dū em
 pendeat in crucez matrē illā p'ssimā q're

lantem audiret: in spī cret' mēstā z lacri-
 mantē dixit illi. O mulier ecce filius tu'.
 deinde discipulū Iohem est allocut'. Ec-
 ce inquit mater tua. O singulare donū de
 q' Ambro. ait. Auctor humani gñis i cru-
 ce pendēs pietatis officia diuidēbat. Per
 securōem ap'lis: pacē discipulis: corpus in
 deis: patri spūm: virginī paranymphū. la-
 troni paradisū: p'ctōibz infernuz. xpianis
 penitētibz veniā legauit. Et Chryf. in ser-
 mone de passiōe. Tu o Iohes scē ad h' ele-
 geris vt mistres z obsequaris marie dile-
 ctione q' fili'. ea obediētia q' discipulus. ea
 subiectōne q' mist' z famul'. petro cōmē-
 dat' ecclesia: tibi Maria: illi tumultuosa ne-
 goctā. tibi pacifice z quieta. Et petr' Da-
 mian' in quodā sermone. Cōmiserat do-
 min' petro clauēs ecclesie: delegauit Iohā-
 ni custodiā Marie. Maria m'r xpi. Ec-
 clesia mater xpianoz dicit dñs petro. Ti-
 bi dabo clauēs regnī celoz. Nunquid bea-
 ta Maria celū nō fuit in cui' vtero tota
 diuinitatis plenitudo p'māit. Hic archā-
 gelo Gabrīeli ad custodiā matris dñi so-
 cius est dat' vt z ille intactam p'ginē inui-
 sibiliter custodiret z iste forinsecus fragillī
 tati f'minee obediētie sue ministeriū exhi-
 beret. Quantomqz familiarior cū matre f'
 bi cōuersat: tanto v'cīnīor p'bo. inuenit' Ec-
 qm ab ipa veritate marie dicitur est filius
 quā daz speciali gratia frater est saluato-
 ris: Hec ille.

Qualiter iohes miraculis choruscante
 z qd renendū: an sit mortu'. q' tū in celo ē
 gloriosus.

Capitulu. III.

Orciū mysteriūz p'tem
 planū de amore q' xps Iohā-
 nē dilexit: dicit' p'clusiōis. In h'
 ne amor ille tesu xpi p'clusus ac-
 terminatus z p'cipue in tribus.

Primo in miraculosa choruscatione.

Secundo in felici p'sumatōne.

Tercio in supna gl'ificatōne.

Primo qdē amor xpi ad Iohannēz ex-
 hibitus p'clusus fuit in miraculosa choru-
 scatōe. p'p'mis em signis z miraculis cla-
 ruit Rome vt p'dictū est positus in doli-
 seruitis olei. diuino miraculo illesus sua-
 cus est: nō tū p'pterea nō meruit corona m

martyrij. Unde Aug⁹ in li. de nuptijs et
 concupiscentia inquit. Non impar meritū ē in
 Johāne q̄ nō ē passus z in Petro q̄ passio
 nē sustinuit: p̄ occasione Damiciāni dum
 ab insula patibmos redijt ephesū. Drusīa
 nā deuotissimā dñam q̄ mater erat paupe
 rū z Johis hospita: reperit mortuā z i pbe
 retro posita quā deferebat vt sepeliret. de/
 posito p̄o p̄heretro dixit illi Dñs me⁹ iel⁹
 xps suscitauit te Drusiana. Surge z vade i
 domū tuā z para mihi refectionē. Statim
 illa surrexit ita vt sibi videre q̄ de somno
 excitasset eā. Ibi Eratonē p̄m z duos vi/
 rissimos iuuenes p̄uenit ad xpm viso mi/
 raculo q̄ gēme q̄ sparsē erant in pulueres
 orante ap̄lo fuerūt reintegrate. Ibi iuue/
 nē q̄ mortuū efferebat. ad p̄ces matris su/
 scitauit a mortuis. Quāte ap̄lo templū di/
 ane a q̄ oēs exierāt: corruit. z diāne imago
 penitus d̄structa fuit. Venenū sibi p̄pina/
 tū ab Aristodemō idolorū p̄o d̄fice. quadz
 duos bibētes p̄z⁹ extirperat facto signo cru/
 cis absq̄ aliq̄ nocumēto bibit. illosq̄ mor/
 tuos oratione sua z tunica ei⁹ ab Aristode/
 mō sup̄ corpora posita reuocauit ad vitam.
 Hec z alia p̄tima f̄c̄t vt lati⁹ scribit i Ec/
 clesiastica hystoria: etiā vt narrat Iñs i li.
 de vita z obitu sc̄tōz q̄re alias eccl̄is t̄ple/
 uit. z p̄p̄os ad fidē xpi p̄uenit. Secūdo
 amor xpi erga Johes p̄clusus fuit in seli/
 ci p̄sumatōe. Dñi em̄ tenuisset in opibz bo/
 nis essetq̄ annoz nonagintanoue. anno vi
 delicti imperij Traianū. ij. apparuit ei do/
 min⁹ dicēs. Veni dilecte mi ad me: qz xps
 est vt in mēsa mea cū tuis frībz epuleris:
 dñica itaqz veniēte die vnīuersus p̄p̄s cō/
 uenit in eccl̄ia q̄ fuerat ip̄i⁹ noīe fabricata
 q̄ a p̄mo pulloz cantu p̄dicauit. hortans
 oēs vt in fide essent stabiles z in mādatis
 dei seruētes. Post hec foueā q̄dratā iuxta
 altare fieri fecit e terrā extra eccl̄iaz facta/
 ri. descendēsqz in foueā expansis ad deūz
 manibz dixit. Inuistatus ad cōuiuiū tuū
 dñe fesi. ecce venio gr̄as agens qz dignat⁹
 es me ad tuas epulas iuitare: Lūc̄s ozo/
 nē finisset tanta lux sup̄ eū emicuit vt nul/
 lus in eū respicere potuit. Recedente autē
 luce n̄l aliud inuētū est nisi māna Ex q̄ ple/
 rig dubitare solēt vtrū Johes fuit mortu/
 us. Et q̄ dā dicit qd nō sed qd translatus
 fuerit simul cū anima z corpe ad empire/
 um cclū z gl̄iaz b̄tōz sicut etiā si nō peccas

It̄ big Joānes
 p̄o agnoscendo
 n̄m p̄uocant
 vt dicit Lūc̄s
 p̄h̄ p̄p̄ella
 v̄te p̄t̄ ij
 m̄o h̄m̄
 f̄uēq̄ opt̄

lei Adaz fuissent absq̄ morte translati ho/
 mines cū aīa siml⁹ z corpe ad celestē illaz
 patriā. Sed hec opinio iō videt stare non
 posse. qz xps ad huc virgine matrē a lege
 mortis exāge noluit: cū statutū sit hoībus
 semel mori. Alij p̄o opinant⁹ ip̄m in pad/
 sum t̄ restre translatū esse. T̄pe p̄o anti/
 xpi inde educez z fideles p̄firmās ac eis p̄/
 dicans ab ip̄o antixpo occidet. Alij The/
 ophilus dicit. Xpus nō negauit Johānez
 mortuū. Nā quicqd̄ ouis morit⁹ Sz dixit
 volo eū manere vsqz ad finē mūdi. z tunc
 p̄ me martiriū paciet. Nonnulli p̄o tenent
 eū esse defunctū z aīam eius cū ceteris ap̄o/
 stolis in celestibz regnis gaudere cūz xpo.
 Corpus p̄o ei⁹ in loco qdē homibz ignoto
 deo aut cognito reseruari. Sicut de moy/
 si corpe credendū est. Potest qdēz d̄s i al/
 q̄ sibi noto loco nobis aut ignoto aut p̄ an/
 geloz ministeriū. aut p̄ aliū modū corpori
 dilecti sui exhibere honore. p̄t̄ decet t̄tū
 suū dilectū habere. Quare aut diuina p̄/
 uidentia corpus dilecti sui iudicauerit oc/
 cultandū. nō est nob̄ discutiendū sz int̄ di/
 uina secreta p̄numerandū. Sunt z alij q̄
 dicūt ip̄m adhuc viuere z dormire latens
 sub terra. Ad qd mouent triplici rōe. Pri/
 mo qz xps dixit de ip̄o sic eū volo manere
 donec veniā. Ex q̄ ext̄ sermo inter fr̄es q̄
 discipulus ille nō morit⁹. Secūdo aut̄ istū
 q̄ est sile de moyse q̄ viuūt sub terra. tū q̄
 sepulchre ei⁹ nō inuenit. Tū qz i trāfigura/
 tōe xpi cū helia q̄ mortuū nō ē viū⁹ appule
 Tercio suā opionē roborant. qz i sepulchro
 Johis māna scaturire videt ad modū are/
 nule sic i fontibz fieri p̄suevit qd̄ eueire asse/
 rūt statu z abelitu dormiētis. Sz ista sic
 opinatibz obuiat aug⁹. dicēs. cur xps e⁹ d̄
 scip̄lo quē p̄ cetis. p̄ maḡ mūere dilexit t̄ā
 lōgū donauit somnū cū b̄m̄ petz p̄ ingēs
 martyrij gl̄iam onere carnis a b̄orauerit.
 Ad p̄bū āt xpi sic eū volo manere. dic̄ q̄ i
 telligēdū ē. qz Johes n̄ debebat seq̄ xpm
 moriēdo morte violēta. Iō cū dixisset petro
 seq̄re me. p̄ martyriū ad me uenies. Petr⁹
 interrogauit xpm d̄ iohē: h̄ āt qd̄. At ihs vi/
 xit. Quid ad te: tu me seq̄re. Istū sic volo
 māere don⁹ veniā. n̄ ad iudiciū. sz ad aīaz
 e⁹ de corpe educēdā. vñ i euāg⁹ scribit nō
 dixit ihs n̄ morit⁹. de moyse falsū ē q̄ viuāt
 nā Deut. vii. c. scribit. Mortu⁹ ē moyses
 seru⁹ dñi in tra moab iudēte dō z sepeliūt

et in
 hō se
 an
 m̄e
 in cā
 sep̄m
 loq̄re
 si z di
 farge
 Qual
 plene
 cr̄i es
 mia i
 triā
 Aug⁹
 ciola
 sta mo
 videt
 ē iohē
 uocare
 r̄i exp̄
 sū sep̄m
 p̄ces fu
 corrup
 stare q̄
 m̄i a de
 R̄dem
 plogōi
 q̄ sc̄ies
 pe. p̄uo
 fōllū se
 dicit sp̄
 q̄ a cor
 q̄ sc̄iuit
 q̄ d̄did
 mortuū.
 dolore m̄
 corpe n̄l
 p̄st̄ ab i
 corrup̄
 crede poss
 lū empire
 ate q̄ cor
 lobz p̄clū
 magnū fec
 magnifica
 lura iust
 b̄ssimū i
 pot⁹ d̄n̄i
 qm̄ iohē
 r̄i p̄o m̄or
 us de diu

en in valle terre moab 3 fogor. 2 nō coguit
hō sepulcrū e' vsz i pñtē diē. Moyses. cxx.
ānoꝝ erat qñ mortu' ē. n̄ caligauit ocl's e'
nec dētes illi' mort' s̄ f̄leuer' q' eū filij isrl'
in cāpestrib' moab xxx dieb'. 2 Josue. c. l.
sep̄tū ē. Sc̄m ē vt p' mortē moyli serui dei
loqret' oīs ad Josue filiū Hun mist' moy
si 2 diceret ei. Moyses fu' me' mortu' est
surge 2 trāsi iordanē istū tu 2 oīs ppl's 2 c.
Quatrāt appuit i trāsfīguratōe xpi. dixi'
plene i f̄mōe d' ip̄a tñsfīguratōe. 2 q're sep̄t'
enū ei' abscōditū fuit sep̄t' i f̄mōe d' blasse/
mīa i. xl. nfo. ne. l. indei circa corp' e' idola
triā exerceat. De māna ibi saturāre dic'
Aug'. q' p' esse a deo vt mors iohis sic p'
ciola cōmedet. Teneat itaq' aug'. q' iohes
sit mortu' 2 aia ei' a suo corpe separa. Idē
videt' senire Hiero. q' i plogo i iohes ait. h
ē iohes q' sc̄is supueisse diē f̄cessus sui. cō
uocat' discip̄lis suis i Epheso p' mltā sig/
rū exp̄mētā p'mēs xpm. descēdit i n̄ defol/
sū sepulc' sue locū. sc̄tāq' oīōne possit' ē ad
p'ces suos tā extrane' a dolore mortis q' a
corruptōe carnis iuenit' alien'. Et si q's ob
staret q' i his p'bis Hiero. dic' iohes extra
neū a dolore mort'. q' vidr' q' n̄ sit mortuus
R̄ndem' q' n̄ ita sonāt p'ba Hiero. Nā in
plogo i a poca. Idēz ita sc̄p̄t'. Hic ē iohes
q' sc̄is supueisse sibi diē egressiōis de cor
pe. Quocat' i epheso discip̄lis descēdit i de
fossū sepulture sue locū. oīōq' cōpleta red
didit sp̄m tā a dolore mort' fact' extrane'
q' a corruptōe carnis noscīt' alien'. Dic' g'
q' sc̄uit supueisse diē egressiōis de corpe. 2
q' d' didit sp̄m. p' q' p'ba exp̄s̄e fatet' illū cē
mortuū. Jo cū asserit eū factū extraneū a
dolore mort'. denorat q' i separatōe aie a suo
corpe nlluz s̄ sit dolorē. Insup 2 q' ei' cor,
p' sit ab icineratōe p̄suatū vel a bscōdituz
icorruptū vsz i diē iudicij. Ul' vt mag' pie
crede possū itēz aie funtū atz blātū ad ce
lū emp̄reū vbi cū xpo 2 v̄gie m̄se gl'ia taz
aie q' corpi' gaudz. Tercio amor xpi ad
iohes zelus fuit i supna gl'ificatōe. Sic ei
magnū fecit eū meris i ecclia militāte. ita
magnificauit eū i brā gl'ia. Sz q' ill' mē/
surā iust' gare n̄ possū tū id p̄sider' ē q'
brissimū iohis gl'ia p̄m̄et magnitudinē 2
potē q' n̄ cūq' regū 2 impatoꝝ hui' mūdi
qm iohes inctū viuit gl'iosus cū xpo. illo
rū pō mēoria p̄t cū loitu. Quidnā ampli
us de diuitijs: de belitijs: de magnificēijs

de pompa: de famlatu: de fama: de p̄stācia
illoꝝ impatoꝝ q' tpe iohis euāgē clarissī/
mī fuerūt i orbe. H̄ felix hūa' d' dicit. O
labil hūa' v̄te decursus Impauit Tibe/
ri' p' Octauia' ānis. xliij. q' reḡte ānoꝝ
puto. xv. sui impij iohes fact' ē ap̄s xpi: 2
nihilomī mortu' ē. Gay' galli gula p' ip̄z
impauit ānis fere. liij. 2 mortu' ē. Laud'
successit hui'z cū ip̄asset ānis fere q' uoz de
cū mortu' ē veneno extinct' fraude vxo/
ris. Nero sup̄sit impiuz reguitq' ānis. xliij
mēib'. viij. 2 seipm inficiēs mortuus est
Balba illi successit 2 dū imp̄asiz mēib'us
vij. ab Otione occisus mortu' ē. Otro in
uasit impiuz 2 metu vitellij se occidēs mor
tu' ē. Vitell' imp̄are volēs a militib' Cle
spasiani pugndo occisus ē. Suiq' imp̄iū
Salbe Otionis Vitellij circit mēses. x
viij. 2 sicut p̄dicū ē mortuū sūt. Vespasia
nus i impiuz s̄lmar' cū imp̄asiz ānis. x
mortu' ē. T'xt' fil' ci' imp̄a' ānis duo b' 2
mortu' ē. Damirian' frat' T'xti imp̄a' an
nis. xv. mēib'. v. q' edificauit tēplū p̄athe/
on. 2 Iohes i dolū seruēt' olei iussit pont.
Anno xpi. xcvi. tandē a luis cubicularijs
occis' ē. Herua secut' ē q' impauit ānoꝝno:
mēib'. liij. 2 mortu' ē. Traian' impiuz su
scepit cū reḡsiz ānis. xlx. 2 mēib'. vi. mor
tuus ē. Quid ex his remāsit nllī cineres 2
vermes. At iohes vsz ad sc̄dm trāsiāt an
nū impauit vicij vt ab eo discederēt reg/
uit i decore p̄tutū. seruauit p̄cepta sui dile
cti inḡi. p̄cepit mūdū sp̄reūt terrena tpa
lia q'q' desecit. tulit paciēter aduersa Et tā
dē i senectute bona miguit ad celos. Ibi
nūc fruit' etna pace. Ibi exultat cū angelis
sc̄tis. Ibi possidet oē bonū ei' q'q' memoria:
sc̄tā ē sempit̄na. Ibi deniq' p' suis deuor
int'pellare nō cessat. Quē dep̄cemur oīes
vt p' nob' int'cedat ap̄d xpm dñm oīm 2 su
az benignissimā matrē q̄ten' i h̄ sc̄lo digni
effictamur grā dī. 2 i futuro b̄titudinē illā
possidēā q' ē ipe d's. q' vi. 2 re. i. s. sc̄loꝝ amē
¶ Sermo. XXXVI. d' sc̄to iacobo maiore
filio zebedei 2 fr̄e iohānis euāgeliste.

Udit alios duos fr̄es iacobū ze
bedi 2 iohēz fr̄ez e' i nauī cū ze/
bedeo p̄e eoz r̄ficiē' rhetia sua
vōult eoz. Scribūt h̄ p'ba origial' mat. liij.
c. In to' t̄raz orbe brissī ap̄s iaco. colit a
cūct' h̄dib' duorōe seruētū. qm sic meri
t' ap̄d dñz mag' iuct' etia e' p̄oci' exp̄scē

tribus benign⁹ ac liberalissim⁹ inuenit. Ipse est q⁹ Jacobo maior vocat⁹ sicut et al⁹ minor q⁹ ideo fit q⁹ p⁹tor illo a xpo vocatus est. Insup⁹ ad maiore⁹ familiaritate⁹ admittus fuit vt p⁹dictu⁹ est de Ioh⁹ euangelista. et inter ap⁹los prim⁹ martyriu⁹ suscepit: celes⁹ regnu⁹ intrauit. Quia po⁹ eccl⁹ia fessu⁹ illi⁹ solent⁹ celebrat⁹: decet nos q⁹rum possum⁹ cu⁹ dei adiutorio laudib⁹ ei⁹ insister⁹ re que⁹ ideo xpus ad ap⁹latu⁹ assumpsit vt clarus fieret p⁹trib⁹ atq⁹ signis. Quare de ipo in p⁹ri⁹ sermone dicem⁹ de q⁹ tria misteria p⁹ponim⁹ p⁹remplanda.
 Primu⁹ dicit dyabolice sup⁹atōis.
 Secundu⁹ virtuose tolleratōis.
 Terciū gratiose auxiliatōis.

Quat⁹ b⁹us Jacobo sup⁹auit dyabolicas artes. et quō p⁹ dyabol⁹ humana corpa molestare et visibiliter apparere ac t⁹figurare se in angelu⁹ lucis. Capitu⁹. I.

Primu⁹ mysteriu⁹ p⁹emplandū de b⁹o Jacobo dicit⁹ dyabolice sup⁹atōis. Nā dyabol⁹ cas artes xpi virtute deuicit. vt em scribit⁹ Math. x. c. Conuocatis iesus duodecim discipulis dedit illis p⁹atē sp⁹rituū in mundoz vt eijcerent eos. q⁹l⁹ xpo Jacobus demones expugnauit ex legēda sp⁹si colligere possum⁹. vbi sic habet. Post ascensionē dñi dū Jacobo p⁹ iudeā et samariā p⁹dicasset in hispaniā tandē venit. sed dū ibi nil p⁹ficere se videret et t⁹m nouez ibi discipulos acq⁹siuisset duos ex illis causa p⁹dicandi ibi reliquit. et alios septē secū assumēs iterū in iudeā abiit. Cū g⁹ ibi verbū dñi p⁹dicaret. magus quidā noie Hermogenes ad instantiā phariseoz discipuluz suū noie Pbiletū ad Jacobū misit vt ipm Pbiletus corā iudeis p⁹uinceret q⁹ sua p⁹dicatio falsa esset: ac vbi ille Jacobum vidit audiuntq⁹ docentē atq⁹ insperit signaz miracula que dñs faciebat p⁹ eū corde cōpunctus ad Hermogenē rediit p⁹stans se discipulū Jacobi velle fieri p⁹ua dēs vt idē Hermogenes faceret. S⁹ p⁹pterea indig⁹ tus Hermogenes arte sua magica ita eū imobilē fecit vt se nullaten⁹ mouere posset dicens. U⁹ debim⁹us si Jacobo tu⁹ te saluet. Qd⁹ cū Pbiletus iacobo p⁹ puerū nū

classet misit ad eū Jacobo sudariū suū dicens. Accipiat sudariū et dicat. dñs erigit elyso: dñs soluit cōpeditos. Statimq⁹ vt sudariū tactus ē solut⁹ a vinculis magice artib⁹ Hermogenis insultauit et ad Jacobū p⁹perauit. Iterū Hermogenes demones a duoca uir p⁹cipies vt ipm Jacobum vincū cū Pbiletō ad se adducāt. Qui venientes ad Jacobū in acre vlulare cepē dicentes. Jacobe ap⁹le miserere nobis q⁹ satis ardem⁹. Misit ad nos Hermogenes et mox vt ad te venim⁹ angelus dī nos molestare nō cessat. Quib⁹ Jacobo dimittat vos angelus et ad Hermogenē redire eūq⁹ ad me vincū adducite s⁹ illeū Qd⁹ illi p⁹tinus cōpleuerūt vincūq⁹ adduxerūt ad Jacobū que a Pbiletō fecit exolui: nō sinens dyabolos illi nocere. Dixitq⁹ illi p⁹ge q⁹ vis et tua vt⁹re libertate. q⁹ nemo inuitus bene agit. At ille mutatus in alterū virū veniā humil⁹ postulauit. Accepitq⁹ p⁹ timore demonū baclo Jacobo p⁹ecit ad domū et oēs libros artis magice ad ap⁹lm cremādos adduxit. Quos tñ iacobus in mare p⁹ici fecit. Itaq⁹ Hermogenes d⁹ cetero ap⁹lo adherēs p⁹utib⁹ plurimis floruit. Propterea que dicta sunt tria dubia de demonibus sunt aperienda.
 Primū vt⁹rum demones possunt humana corpora molestare.
 Secundū vt⁹rum possunt hominib⁹ visibiliter apparere.
 Terciū virū peccet q⁹ a dozat dyabolū cui⁹ se t⁹figuratur in angelū lucis.
 Ad primū dubiū dicim⁹: q⁹ cuz p⁹mitte deus p⁹nt demones hūana corpa mltimo de p⁹turbare etiā et morte inferre. Qd⁹ exēplis clarissimis demonst⁹ram⁹. Scribitur namq⁹ Ioh⁹ie. vi. ca. q⁹ Sara fuit succul sue tradita septē viris q⁹ oēs occidit demoniuz. Et Job. ij. c. Egressus sathan a facie dñi et percussit Job vlcere pessimo a planta pedis vsq⁹ ad verticē ei⁹. Et Math. xv. ca. Filia chananee male a demonio vexab⁹. Et Math. xvij. c. Xps cecit demōi a puero q⁹ liāne erat: et sepe cadebat in ignē et crebro in aquā. et curat⁹ ē puer ex illa hora. Et Lu. xi. et Mat. xij. Erat iesus eijcēs demoniū et illud erat murū. et cū eiecisset demoniū locutus ē mut⁹ Ebr⁹

host. ait. **Q**uod demon fecerat illū hoīez mu-
tū: surdū z cecū. **Q**uod demone a biecto sanar?
Et in vitā patrū legit de bō Anthonio. q
dū i quodā tumulto latitaret multitudo de/
monū adeo illū lacerant q a discipulo ei?
q mortuū inuētus ē. ab eoq inde asporta-
tus hūeris ppijs. cū nocte ad se redisset a
p̄faro discipulo ad eūd locū asponari se fe-
cit. Qui cū ex dolore pstratus iaceret ex
tute animi ad p̄ficiū demones excitabat.
quē illi iterū p̄beribz crudelissimis affece-
rūt. Tūc subito splendor maius ibi appa-
ruit: z demones cūctos fugauit. Anthoni?
aut p̄tinuo sanar? ē. **U**biq xp̄m adesse itel-
ligēs ait. **U**bi eras bone iesu: vbi eras. q
re a p̄ncipio non affuisti vt me adiuares
z vulnera mea sanares. **Q**ui dñs: Antho-
ni? hic erā s expectabā viderē certamē tuū
Hūc aut qz vīlēt dīmcaisti i toto orbe sa-
ciā tenoiari. De sc̄o **D**ñico sc̄ptū ē i sua
legēda q exīte ip̄o Bononie cū frēs iā ad
dormiēdū fuissent: qdā puerus a dyabo-
lo vexari cepit: q cū frat Raner? lausanē
lis mgr ei? audisset: brō **D**ñico studuit in-
dicare q ad ecclāz an altare ip̄m portari p̄-
cepit: vbi cūz vix a decē frīb fuisset ad du-
ctus brūs **D**ñicus dyabolo dixit. **A**diuro
te miser vt dicas mihi qre veras creaturā
dei z quō huc intrasti. **Q**ui r̄dit: vexo il-
lū qz heri bibit in ciuitate sine licentia nō
adhībto signo crucis. **Q**uod postmodū cōp-
tū est verū fuisse. **A**d oīonē p̄o b̄ri **D**ñici
cāpana ad matutinū pullante dyabol? ab
illo discessit. **R**efert Ambros. q passionem
brē Agnetis descripsit q fili? p̄fecti volēs
illi vīm inferre z violent illā opprimere. p̄-
focatus a dyabolo expirauit. **I**n vitā etiā
sc̄o **S**implicij Faustini z Beatricis ba-
bet? **L**ucreti? p̄fectus q ip̄az beatricē so-
rorē simplicij z Faustini renuētē i idolis
imolare p̄cepit suffocari dyabolo aereptus
z p̄ tres horas vexar? mortu? ē. **D**e **T**oroa-
stre p̄o bactrianorū rege q qñ nar? ē n̄sit vt
ait **S**olin? z **A**ug? li. xxi. de ciuit. dei z ma-
gicis artes inuenit fm ysidor. ethimo. vñ
fm aliq̄s tenet q licz bello fuerit a **A**nno
denicis. tñ a dīmone quē ip̄ozū? frequē
tabat occisus ē. **S**ufficiat iā que dicta sūt
ad itelligendū q nisi dei manu p̄tās dya-
boli arceat mltimoda p̄i humanis corpū

bus nocumēta inferre. **Q**uāq̄ p̄o finit illā
deus talia facere v̄l ad sue gl̄ie manifesta-
tionē sic euenit in illis q verari suo noīe z
sc̄o meritis liberant. **U**el ad bonorū ex-
ercitacōez atqz illoz paciēte cōmendatōz
sic factū ē in **J**ob z Anthonio. **U**el ad int-
qz vindictā z punitōez sic p̄igit illis q̄s
demoniū infecit. **N**ā vt inq̄t **E**tho. i. p̄te.
q. cxiij. ar. i. demones impugnat hoīes du-
pliciter. **U**no mō iducēdo ad p̄ctm z sic nō
mittunt a deo s; aliqñ p̄mittunt fm dei tu-
sta iudicia. **A**liqñ impugnat hoīes punitē-
do z sic nō tm p̄mittunt. s; etiā mittunt a
deo. pena em̄ refert in deū sic in primū ac-
torē. **E**t tñ demones ad punitēdū missi alia
intētiōe punitē q̄ mittuntur. **N**am ip̄si
punitur ex odio vel inuidia. mittuntur
autē a deo p̄pter ei? iusticiā. **E**t licet possint
vt iā tactū ē hūana corpa ledere. nō tñ tan-
ta ē illoz p̄tās vt valeat corpis lināmēta
in mēbra brutoz aialū trāformare: de q
materia plene dictū ē in tractatu. de timo-
re iudiciorū dei i sermone d bello demonū
z hoīm. **S**ecundū dubiū fuit vtrū dīmō-
nes possint hoīb vībilibz apparere. **E**t ad
h̄rñ deo q finēte dō apparēt qñqz i assūptis
corpibz. qd etiā ex illis q dieb n̄ris euenē-
rūt p̄bare possum? **N**ā āno dñi. **D**ecce-
levij. dū erā ap̄d albēgā i puincia ianue af-
fuit examinatiō i q̄rūdam mltiez q malefice
putabant. audiuitqz ex ore illaz q̄l̄r dīmōes
fāiliares hēbāt q eis apparere p̄sueuerūt in
humana effigie z mltā verisimilia d eoz cō-
mercio reuelēt. **I**n puincia sc̄i **F**rancisci
ap̄d nocera fuit alia m̄l̄er **S**āctia n oīe
q mltā secreta hoīb reuelabat. **C**onstruxe-
rat p̄o sibi domūculā extra cōez h̄itationē
i p̄dio suo in q duo sui filij cōmorabant in
rētorijs vt veniēt b̄ ad matrē v̄derēt vī-
nū z alia nēcia. **Q**uidā āt rustic? dū pecu-
niā i pāno ligatā p̄didisset ad eā se p̄tulit.
Ibiqz hospitat? vt mane a **G**lantucia de
sua pecunia isformaret. **M**edia nocte au-
diuit extra tuguriū **S**ācticiā cū alio lo-
quētē: ille dyabol? erat. nā surrexit rustic?
z caute explorās q nā hec foret: vidit **S**ā-
cticiā denudatā: audiuitqz illā dicentē. vbi
est pecunia hui? rustici. **A**d q p̄ba audiuit
dyabolū ridentē. s; illū oculo nō videret.
Pecunia istī? ē in vētre porci sui q cecidit

na sic dicta Lupa noie z merito vite: dpo
nentes q corp^o de navi sup qnda magnuz
lapide illud posuerunt. q lapis moxvz cera
corp^o cessit z in sarcophagu corp^o se mira
bilr coaprauit. Ingrederes igit discipuli
ad Lupā dixerunt. Dñs iesus xpus mitit
ad te corp^o discipulvz que noluit suscipe
viuū suscipias nūc defunctū. Et narrātes
ei miraculū qtr sez illuc sine remige adue/
nissent locū ei sepulche zgruū petier. Que
dū regina audisset vt p̄fat^o Iohes Beler
dic eos i dolo ad quēdā virū crudelissimū
destinavit. vt ei sup h^o p̄sensū hrēt. Qui
eos cepit z in carcere reclusit. Euz aut ille
discubaret angel^o dñi apparuit z eos libe/
re abire p̄misit. Qui ad reginā redeuntes
itez petierunt locū sepulche p corpe bñssimū
Jacobi. qd illa nūdit. Accipite boues qd
habeo in tali mōte z plaustrū iugite ac cor
pus dñi vñ deferte. z locū sic voluerit edi
ficare. Hoc āt Lupa dolose dicebat. Sci
ebat em boues esse thauros indomitos et
siluestres. Et iō purauit q nō possent iūgi
nec applicari: vel si iugerent huc illucqz di
scurrerēt z sic currū dissiperēt z corp^o eice
rēt z i pos necaret. S; nō ē sapia dñi. Hā
illi doli nō cogitāt el mōte ascēderūt. z via
conē qndā ignē spirātē z in eos irruentem
cruce opposita p mediū vētrē scindūt. scō
etia sup thauros signo cruc^{is} velut agni p/
nus mālueuerūt. Et eos iūgētes corp^o sci
Jacobi cū lapide sup quē positū fuerat in
curru posuerūt. Boues aut sine alicui^o re
gimine corp^o in mediū palatū lupe addu
xerūt. Qd illa vidēs z stupens credidit ei
xp̄iana facta. oia q petierūt tribuit z pala
tū in eccliaz scō dedicās magnifice ipaz
dotauit z in bonis opibz vitā finiuit.

Qualr bñs Jacobo gr̄iosus ē z beign^o
bis q ipozat ei^o p̄ociniū. Ca. III

Erciuz mysteriuz p̄tē
plādū d bñ Jacobo d gr̄atose
auxiliatōis. Res mira ē p̄side
rare q p̄mpre z abūde q̄ue ce
lerit. Jaco. i celo bñs suis deuoz z suffra
gia illi^o exposcētibz frequē occurat. Qm̄
lis tñ mltis q oia possēt. tria i hac pte stu
pēda miracla exponem^o. Primū ē d qdā
Bernardo mutinēse q dū cap^o z cathēa
tus i p̄sido turz posu^o ēēt z sp beatū Ja

co. invocare apparuit ei scñs Jaco dicens.
Veni sc̄re me in galiciā. Ille p̄o vincit
ad collū suspēsis ad sūmitatē turris p̄scen
dit. z ideline aliq lesiōe saltū vñ fecit euz
turris. lx. cubitoz altitudinem possideret.
Secūdū miraculū fuit de. xxx. viris de lor
thozigia. q circa annū dñi. Hlx. ad sc̄m
Jacobū p̄perā oēs vno excepto hdez sibi
mutui seruitū p̄miserūt. Un^o igit i firmat^o
a cūctis relinq^o z a solo illo q fidē nō p̄mit
serat ad pedē mōz sc̄i Michaelis custo/
dit. S; ad uesp̄scēte die morit. viū^o autē
p̄f loci silitudinē z defūcti mōrē z iminē
tis noctis caliginē. z gēz barbare feritate
timuit valde. S; statim scñs Jaco. i spe/
cie eq̄is sibi appares z eū p̄solās ait. Tra
de mibi hūc mortuū z tu ascēde p̄ me sup
equū. Sicqz illa nocte añ solis ortū dicat
xv. pagētes ad montē gaudiū q ē dimidia
leuga arca sc̄m Jacobū puenērūt. Hicqz
scñs Jacobo vtrūqz deposuit. p̄cipēs vt
canonicos sc̄i Jacobi ad sepeliēdū pegri
nū mortū puocaret ac locū suis diceret q
p̄f fidē violatā corp^o pegrinatio nil valeret.
Qz iussū cōpleuit z locū ea q scñs Ja
co. dixerat iūmauit. Terciū miraculū de
eo legit de qdā theuthanico q euz filio suo
circa annū dñi. Hlx. ad sc̄m Jacobū p/
gēs: z i vrbē Tholosana gr̄a hospitā di dē
uertes ab hospite iebnat z ab eo in malis
cyphus argēte^o abscondit. Hanc igit exēl
tes q latrones i sequit eos: z q cyphū hūf
sent furati eis obiecit. Qd cū inuentū fuisset
iudiciū accusant. Data p̄o snia oia q habe
bāt hospiti dant z vñ^o corp^o ad suspēdium
iudicāt. S; cū p̄ p filio z fili^o p pte mōz
veller. tandē fili^o suspēdit. z p̄ merens ad
ad sc̄m Jaco. p̄gredit. Hḡit p̄. xxxvi. dies
rediēs ad corp^o filij sui diuerit. lamētabi
les voces emittēs. Et ecce fili^o suspēsus ce
pit solari euz dicēs. Dilectissime p̄ noll
flere qm̄ huculqz sc̄s Jaco. me sustētauit
z celesti dulcedie f̄focillauit. Qd p̄ audiet
ad vrbē cucurrit: z veniēs p̄p pegri fili
uz i columē d̄posuēt z hospite suspēderūt.
Sūt z alia miracla i ei^o legē^o p̄^o q cā be
nitas dimittit. Retuli im̄ ista tria vt sic
istā mē ad bñ Jaco. deuorōz oēs illi q se
penitēro i hac vita tribulatōibz agitāt ha
beant beatū Jacobū aduocatū z nō deerit
eis auxiliū de celo. In q tpe gl̄iosus cum

ip̄m̄ly qtoz q̄ in p̄sido
natū z fuit ad huc iudicē
in p̄p̄p̄a m̄acta (a dñi)
sunt bñs Jacoby maior

xpo letit p infinita secula seculor. Amen.
¶ Sermo. XXXVII. de sancto Bartho
aplo ⁊ euāgelista q xpm secut⁹ ē in obediē
tia: pauprate: ⁊ patientia.

Argens secutus ē euz
Scribunt hec pba Barth. ix.
ca. ⁊ in euāgē pntis solēntatis
Grauissima ē factura illoz qui
toto affectu diuitijs hui⁹ seculi sese dedere
Palia qmpe oia trāsitoria sūt ⁊ cito depe
rent. Proptea inqt David in ps. dormie
rūt somniū suū ⁊ nihil inuenerūt oēs viri di
uitiarū in manib⁹ suis. Saluberrimū ita
q ab oib⁹ acceptādū saluatoris nri ē docu
mentū q Barth. vi. c. dixit Nolite thesau
rizare vob⁹ thesauros in terra. Thesauri
zate in celo vbi nec fures timent necq⁹ finis
formidat. Audiuist⁹ hec bba scūs Barth.
⁊ vocat⁹ xpo calcas oib⁹ hui⁹ mōi boniz
aplicā vitā seruauit. Tñ vtrū eū gesta ma
gnifica cōprehēdam⁹. in h sermone cona
bimur laudes ei⁹ deprimere sub titulo de
xpi sequela. Notabim⁹ autē pncipalē tria i
q⁹ ipse secut⁹ ē xpm ducē ⁊ caput oim.
Prīmū fuit obediētia. Scdm paupras
Tercium patientia.

¶ bñs Barth. obediuit xpo vocati. Et
qst in oib⁹ obediēdū ē deo ⁊ qre obediē
tia sit hoi prestanda. Et de seprē obediē
tie gradibus.

Capitulu. II

Primū in quo Barthe
secutus fuit xpm est obediētia.
Erat ip̄a naco iude⁹ vt Hiero
ny. asserit in plogo i Barthauz
officio publican⁹. i. curā hñs de public⁹ ac
tibo fm Rico. de ly. Erat em tūc iudei tri
butarij Romanor. Et illi q colligebāt tri
butū romanis mittēdū dicebant publica
ni. Dmōi cōiter sūt campsores ⁊ pecunia
rū numeratores. Vidit gñsus illū seden
tē in theloneo. Et theloniū pñciat penul
tima pducta. Dixitq⁹ illi. Seqre me. Eō
festim obediuit. Nō replicauit: nō causa
exegit: nō dīxit: nō deniq⁹ passus ē morā
In h xpo qm potuit se fecit pformē q pa
tri eterno ē factus obediēs vsq⁹ ad mortē.
vt dicit ad Philippē. ij. ca. Sed vt obedi
entē prus clari⁹ elucescat in h loco tria
dubia se ingerūt declarāda. Primo vtrū
deo in oib⁹ sit obediēdū. Secūdū vtrū hoi

sit obediēdū. Tercū qst est obediēdū
¶ Ad p̄mū dubiū arguit qdā sic. Nihil ē
faciēdū p̄p̄rē. sz inueniunt qdā p̄p̄ra dī
p̄ra p̄rē. q deo nō ē in illis obediēdū.
P̄cepit namq⁹ abraē vt occideret filium
inocentē. sic pr̄z Gen. xxi. ca. Et iudeis vt
furarent res egyptior. vt ponit Exo. xij. c.
qd fuit p̄ iusticiā. ⁊ Osee vt acciperet mulie
rē a dulcēra q est p̄ castitatē. Sz scūs tho
mas. ij. q. c. iij. ad h ita m̄der. Qd sicut
ds nihil opat⁹ p̄ naturā. qz h ē natura vni
uscuiusq⁹ rei qd in ea ds opat⁹ vt dicit Bu
g⁹. p̄r. de ciui. dei. ⁊ etiā Glo. ad Roma.
xi. c. opat⁹ tñ aliqd p̄ solitū cursum nature.
Ita etiā ds nihil p̄t p̄cipe p̄ p̄rē. qz in h
pncipaliter p̄sistit vult ⁊ rectitudo volun
tatis humane q dei volūtatē p̄formet ⁊ se
sequat imperiū quls sit p̄ra p̄rē modū
Scdm h p̄ceptū abraē factū q filiū in
nocentē occideret nō fuit p̄ra iusticiā: qz
deus ē dñs mortis ⁊ vite. Silt nō fuit cō
tra iusticiā q mādauit iudeis vt res eg
ptior acciperet. qz ei⁹ sunt oia: ⁊ cui volue
rit dat illa. Unde. xij. q. v. c. dixit dñs. dz.
Recisistē furatū fecerit sz deo iubēre misse
rū ephibuerit. Nec fuit p̄ castitatē p̄ceptū
Osee factū: qz ipse ds ē hūane gñtōis ordi
nator. Et ille ē debet⁹ mod⁹ vtēdi mlierib⁹
quē ds instituit. Cōcordat his Bonauē.
in suo p̄mo di. xlvi. vbi ait q deus nō pōt
p̄cipe malū manēs malū. eo q illd qd p̄a
pic⁹ ē bonū. sz qñq⁹ aliqd dēet malū ante
q ab ip̄o p̄cipe. Iustū itaq⁹ ⁊ debitū ē in
oib⁹ obediēre deo cui ois creatura famulat⁹
ip̄i nāq⁹ obediūt omēs angeli sol ⁊ luna ⁊
oia sidera celi. Insensibilia elemēta ⁊ cum
eta q in celis ⁊ in terris repiunt. Quāto
magis impio sbia cere tenet⁹ hō cui tot in
numera largit⁹ ē bñficia. ⁊ p̄p̄ obiam pol
licet⁹ etna p̄mia. ¶ Scdm dubiū fuit vtrū
hoi sit obediēdū. Ad qd ita m̄der sanctus
Tho. vbi s q sic actōes rez nāfaliuz p̄ce
dūt ex potētis naturalib⁹ ita etiā opatōes
hūane p̄cedūt ex hūana volūtatē. Optuit
ac in reb⁹ nāfali⁹ vt supiora mouerēt iſe
riora ad suas actōes p excellētā naturā
p̄rē collate diuit⁹. Vñ etiā i reb⁹ hūanis
optet q supiores moueāt iſeriores p suā vo
lūtatē ex vi actōis diuit⁹ ordiate. Moue
re autē p rōnē ⁊ volūtatē ē p̄cipe. Et iō sic
ordine naturalē diuit⁹ iſeriores i re

bus naturalibus necesse hñt subdī motiōi
 superiorū. Ita enā in rebz humanis ex ordi
 ne iuris naturalis z diuini tenent inferio
 res suis superioribus obedire. Hoc est q̄ apo
 stolus dixit ad Roma. xij. c. Omnis ania
 prātibz sblimioribz subdita esse debz. Nō
 em̄ est p̄as nisi a deo. Sz pleriqz obijciūt
 huic sentētie p̄tendētes p̄bare q̄ nō debet
 hō hōi obedire: nā videt hoc esse p̄ra ordi
 nationē diuinā cū de⁹ hōiem p̄diderit in
 libertate arbitrij z reliq̄rit illū in manu p̄si
 lii sui: q̄re videt q̄ vnusq̄sqz suo p̄silio z vo
 lūrate nō alteri⁹ p̄cepto se regere debz. Ad
 hoc ita rñdet T. hō. q̄ de⁹ reliq̄t hōiem in
 manu p̄siliū sui: non q̄ liceat ei facere om̄e
 q̄ vult sz id q̄ faciendū est nō cogit neces
 sitate nature sicut creature irrationales: sz li
 bera electōe ex p̄prio p̄silio p̄cedere. Et sic
 ad alia faciēda debz p̄cedere p̄prio p̄silio:
 ita enā ad h̄ q̄ obediat suis superioribz. Ex
 q̄ obedire hōi q̄ superior est in his q̄ spectāt
 ad suā sup̄ioritatē debetū est z laudabile.
 Immo obediētia cūctas p̄tutes morales
 excellit. Nā inter p̄tutes morales tāto ali
 qua potior est q̄to magis aliqd. p̄tēnit vt.
 deo inhereat. Sūt autē tria genera huma
 norū bonorū q̄ hō p̄t p̄tenere p̄pter deū: q̄z
 infima sunt exteriora bona. Media sunt
 bona corporis. Sup̄ma autē sunt bona anie.
 Inter q̄ quodāmo p̄cipue est volūtas in
 q̄tū sz per volūtatē hō om̄ibz alijs bonis
 vtit. Et iō p̄ se loquēdo laudabil or est obe
 diētie p̄tus q̄ q̄s p̄pter deū p̄tēnit p̄p̄iā vo
 lūtatē q̄ alie p̄tutes morales q̄ p̄pter deū.
 aliq̄ alia bona p̄tēnit. Ideo Greg⁹. vltio
 moralium p̄ponēs illd. i. Reg. xv. ca. De
 lior est obediētia q̄ victimis iure p̄ponit: q̄ per victimas
 alienato: p̄ obediētiā p̄volūtas p̄pria ma
 etat. Quantū p̄ obediētiā sit grata deo:
 ostēdit nobis exēpla p̄batissima. Nā in vi
 taspatriū narra. q̄lter abbas Paulus p̄ce
 pit discipulo suo Johāni vt afferret ei simū
 bonū q̄ indigebat. Et ille ait. In loco vbi
 simus est habitac lēna. Qui abbas. Si
 venerit sup̄ te alliga eam z duc tecū. Quis
 Johes z inuenit lēnā t̄ruētē sup̄ eū q̄ vo
 luit eā tenere sz ipsa aufugit. Johes p̄o se
 quebat eā dicēs. Abbas me⁹ p̄cepit vt ali
 quā ducā te ad eū: mox bestia substituit: et

tenēs eam reuertebat ad monasteriū. Qd
 cū vidisset abbas ne forte discipulus inde
 extolleret dixit ei. Sicut tu insensibilis es
 ita iñsibilē bestia ad duxit: soluez dimic
 te eā vt pergat ad locū suū. Refert adhuc
 Greg⁹. ij. dialogorū. li. q̄lter Maurus a
 missus a sc̄o Bñdicto vt succurreret pla
 cido puero quē rapuerāt aque. p̄ spaciū su
 per aquas ambulauit z p̄uex eduxit saluū
 qd sc̄us Bñdict⁹ obediētie merito depu
 tauit. ¶ Tertū dubiū fuit q̄lit est obediē
 tiā. Ad qd fm̄ Bern. dicim⁹ q̄ septē sunt
 gradus obediētie. q̄z p̄m⁹ est obedire lū
 bēter quē gradū ipse ait nō p̄t a scēdere q̄
 volūtatē p̄cipietis suā nō fecerit. Ideo xps
 Joh. iij. ca. dicebat. De⁹ ei b̄ est vt faciā
 volūtatē p̄is mei q̄ misit me. Ex h̄ Bern
 ait. Quisq̄ occulte fatagit vt qd vult ipse
 h̄ ei p̄lat⁹ subiūgat: ipse seducat si forte libi
 q̄l de obediētia blandiā. Neqz em̄ in ea
 ipse p̄lato sz mag⁹ ei p̄lat⁹ obedir. Et idē
 Bern. in f̄monibz. Maiorē inq̄ gratiaz
 meret q̄ paratū se exhibet an̄ mādātū q̄
 q̄ obedire fatagit p̄ mādātū. Sc̄s gra
 dus obediētie est obedire simplr. Alios
 em̄ videm⁹ p̄ p̄cipietis imp̄iū mltas fa
 cere q̄stioēs z sepi⁹ ingeminare: q̄re h̄ fieri
 debeat. q̄s valet h̄ adimplere. z h̄mōt. in
 de murmuratio: excusatio: simulatio: im
 possibilitas: aduocatio amicorū. Tñ de ve
 ro obediēte b̄ in p̄s. In auditu auris obe
 diuit mult. Et Bern. ad fr̄s de mōte dñi
 ait. Verus obediēs stult⁹ fiat vt sit sapiēs
 ad bec ois sit ei⁹ discretio: vt in h̄ nulla ei
 sit discretio. Tert⁹ gradus obediētie est
 obedire hilarit. Hilarē em̄ datorē diligit
 deus. vt d̄. ij. ad Cor. ix. ca. Jo Bern. ait
 Serenitas in vultu: dulcedo in f̄monibz
 multū colorāt obediētā obsequētis. Au
 bilosa corporis cōpositio: et facies tenebris
 tristitie obfuscata deuotionē ab animo re
 cessisse significāt. Quare⁹ gradus est obe
 dire velocit. Dicitū fuit Zacheo Luc. xix.
 Festinās descēde Apli insup̄ Petr⁹ z An
 dreas Jacobz z Johes ac ipse Matthe⁹
 a xpo vocati p̄nuo secuti sūt eū. Quin⁹
 gradus est obedire vtilit in rebz videlicet
 arduis z duris. Tñ Bern. ait. Demē
 tore fr̄s xpi q̄ ne pderet obediētiā p̄didit
 vitā. Sext⁹ gradus est obedire humilit.

liber

Simplex

hilaris

velox

viz. lū

humilis

psalmus

Unde saluator Luc. xviij. ait. Cū oīa bñ feceritis q̄ pcepta sūt vob: dicite fui inuiti les sum? qd debem? facere fecim? Septi mus gradus est obedire pseuerāter: qz vt dicit *Matth. x. c.* Qui autē pseuerauerit vsq; in finē hic saluus erit. Igit. b. *Mattheus* obediētia cōplexus est dum imme dīare post xpm abire cepit. Suscepit tñ il lum hospicio z in sua domo parauit cōui uiliū: discubēte pō xpo: ecce multi publica ni z pctōres veniētes discubebāt cū iesu et discipulis ei? vidētes autē pharisei dicebāt discipulis. Quare cū publicanis z pctōri bus manducat mgt̄ vester. qst dicat: vos estis satui qz talē mgt̄m seqmīni At iesus audies ait: nō est opus valētib; medicus sz male habētib;. *Medici* se vocat aīaz. scz de q̄ in *Ps. 82.* *Disce.* i. diligēter cōsiderate illud qd scribit *Dece. vi. ca.* Quid est misericōdia volo z nō sacrificiū: sū dicat: si hāc scripturā dilgē ter cōsideretis inuenietis me facere sū ip sam: p̄p̄ qd cōcludit. *Ad em̄* veni vocare iustos sz pctōres ad penitētiā. s. nā z si ali q̄s iustos vocauerit ad augmētū gr̄e vt *Pe trū z andrēa z silēsz* pctōres vocauit semp ad penitētiā. *Pietas* iesu xpi bñdi cti. *O* p̄ba dulciora sup mel z fauū. *O* de nīq; fiducia z spes indubitable lang uē tiū aīaz. Non vent inq̄t vocare iustos sed pctōres. *Expergiscimini* ad vocē rā blan dam: tam suaue: tāq; benignā *Surgite* o pctōres a vitijis: deponite sā sordes illoz: vocat vos xpus: obedite illi: z cū mattheo seqmīni eum q̄ de se dixit. Qui sequit me ambulat in tenebris.

Q. b. Mattheus? secut? fuit xpm in pau prate q̄ data fuit aplis sū pcepto quā ipsi diligēter obseruauerūt medicātes. *Ca. II.*
Secundū in quo *Mattheus* secut? fuit xpm est pau pertas altissima. nā cūctis diuitijs pauperi b; dispēsatōis nihil de cetero possedit xpm. Paupertatē itaq; volūtariā professus est: vt ad cell diuitias pueniret. *Medici* dō igr sibi victū q̄ fuit et elemosinis bonoz vltroz se sustentauit. Sz in hac p̄e tria sunt dubia explanāda

¶ Prīmū vtrum paupertas fuit a christo data apostolis sub pcepto.
¶ Secūdum vtrum apostoli vltam pau perem voluntarie duxerunt.
¶ Tertiū vtrum sit licitum medicare.
¶ Ad primū dubiū rādē? sū doctrinā scripture atq; scōz q̄ xps pcepit aplis vt essent pauperes. Unde *Ambro.* exponēs illud *Luce. x. ca.* Nihil tuleritis in via in quit. Qualis debz esse q̄ euāgelizat regnū dei pceptis aplis designat: vt sine virga sine pera. Et glo. sup illo p̄bo *Act. ij. ca.* Argentū z aurum nō est mihi. Hoc dixit *Petrus* paralitico: memor illius pcepti dñici: nō possidere aurū. Et *Aug.* in. li. de mirabilib; sacre scripture. In excusatiōe elemosine z paupertatis p̄fessione dixit pa ralitico. Surge z ambula: mgt̄ p̄ceptum seruans dicētis: nolite possidere aurū. Et *Bern.* ad fr̄es de mōte dñi. Cū diues effz xps paup pro nob fac? est. Et q̄ volūta rie dedit p̄ceptū paupertatis ipse eiusdē in semetipso nobis formā dignat? est demō strare. Et *Hiero.* ad *Eustochium.* Disci puli sine calciamētorum onere: z vinculis pellium ad p̄dicatiōē nomi euangelij de stināt. Et milites vestimentis iesu sorte diuisis: caligas nō habebat q̄s tollerēt. ne q̄ em̄ habere poterat de? qd phibuerat in seruis. Et *Eys.* in omel. vlti. sup *Mattheū.* Si bonū esset aurū h̄ vitq; dedisset aplis xps quib; ineffabilia tribuit dona. Hunc autē nō solū nō dedit sz habere phi buit. *¶* Scdm dubiū fuit vtrum apli p̄ce prū datū de pauprate impleuerunt. Et q̄ sic pater. qz scribit *Matth. x. ca.* q̄lter *Petrus* dixit xpo. Ecce nos relinqm? oīa. Et *Matth. iij. ca. 82.* cōtinuo relictis omib; secuti sunt eū. *Eusebius* in. i. li. ecclesiasti ce historie refert. q̄ post ascēsiōē xpi cum *Abagar* rex lanar? a *T*hadeo aplo p cepisset dari ei aurū z argētū: ille nō acce pit dicēs. Si nra relinqm? quō accipiem? aliena. Et de *Hiero.* ad *Aggerutenaz* ita scribit. Nemo aplis paupior fuit: z nel mo tñ pro dño derelict. Et idē *Hieria* de *h̄ginez.* Apostolica fastigiū est p̄fecteq; p̄tutis oīa vēdere z paupib; distnbuere: z sic leuem atq; expeditū cū xpo ad celestia subuolare. Et idē ad *Helvidiū.* Uis p̄e

etia esse et in primo stare fastigio dignitatis.
fac qd fecerunt apli vende oia que habes et
da paupibz: et seqre saluatore et nuda sola
qz cruce sola seqris. ¶ Tertiu dubiu fuit
vtr sit licitū medicare. Ad qd rñdebim?
¶ fm l. bo. scda scda. q. clxxvij. ¶ qdru/
plici de causa posset qd medicare. Primo
causa cupiditatis: dum qd medicat vt the/
saurizet vel vt sic viuat de mendicitate: qd
victū posset aq̄rere laborādo. Un lex ciui/
lis imponit penā validis mendicātibz. qd
non ppter humilitatē vel vtilitatē vel ne/
cessitatē mēdicat. Scdo pot qd medicare
causa humilitatis. Nā actus mēdicatōis
habet quādā abiectiōē sibi p̄iunctā vñ il/
li abiectissimi vident inter hoies esse qd nō
solū sunt paupes sz in tñ cōgētes qd necesse
hñt qd alijs victū aq̄rere. Et fm h̄ humi/
litas causa aliq̄ laudabilis mēdicat. Un
¶ Hiero. in eplā ad Decentiu cōmēdat fa/
biolā de h̄ qd optabat vt suis diuitijs pau/
pibz effusus pro xpo stipes acciperet. Qd
brūs Alexi? qd p̄fecit omibz suis dimissis
ppter xpm gaudebat se etiā a suis suis ele/
mosinā accepisse. Brūs insup fr̄atiscus
in sua regula ita dixit. Fr̄es nihil sibi ap/
proprie nec domū nec locū nec aliquā rem
sz tanq̄ peregrini et aduene in pauprate et
humilitate dño famulātes: vadāt pro ele/
mosina p̄steter: nec oportet eos verecūda/
ri: qz dñs pro nob̄ se fecit pauperē in h̄ mū/
do: hec ille. Vbi aduertendū qd dñs iesus
xpus mēdicauit vt sic in h̄ humilitati sue
nobis p̄bcret exēplū. Un Bern sup. ij. ca.
Luc. ait. Et te dñc p oia nre pauprati cō/
formares et oēs vīte humane calamitates
susciperes q̄si vnus in turba pauperū stī/
pem per ostia mēdicabas. Quis me da/
bit illaz byccellaz mēdicatay p̄cipē sic
ri et illius diuini edulij reliquijs saginari.
¶ Tenet Bern. qd in illo triduo qd xps se se/
parauit a m̄re et Joseph et elemosinis vixit
Et glo. sup illo ybop salmi. Ego aut mē/
dicus sum et pauper: inq̄. Hoc dicit xps
de se ex forma sui. Mendicus nanq̄ fuit
qz petes et pauper. i. sibi nō sufficiens: qz mū/
danas copias non habebat. Et Hiero. in
qdā eplā. Laueas ne dño tuo. s. xpo mē/
cete alienas diuitias p̄geras. Tercio pot
qd mēdicare causa necessitatis. Sicut cū

aliqs nō pōt aliqn habere vnde viuat nisi
mēdicet. Quarto p̄t aliqs mēdicare cau/
sa vtilitatis cū. s. aliqs intēdit ad aliqd vti/
le p̄ficiēdu: qd sine elemosinis fidelū face/
re nō pōt. Sic petunt elemosine pro p̄stru/
ctione pōtis vel ecclie: vel q̄buscunq̄ alijs
opibz qd vergunt in vtilitatē cōmunē: sicut
scholares vt possint vacare studio sapien/
tie. Ex his apparet qd sit temerarie siue dā/
nabilis illoz sentētia qd religiosos dānant
eo qd mēdicādo elemosinas qd sustētant
acq̄rūt cū id laudabilē fiat. Nā elemosine
religiosis ideo tribuunt vt liberi? religio/
sis actibz insistere possint qz cupiūt se fie/
ri p̄cipēs. qd tpalia subministrāt. Imōi
aut actus sunt oīones disciplinē: ieiunia:
officia diuina: celebratio missay. studiū scri/
pturę scē: p̄dicatio euāgelij: et h̄mōi. Et ḡ
iā ad Barthēu aplūm redeam: de ipso
nō solū legitur qd reliq̄rat oia oia sz etiā ex/
post oblata sibi munera copiosa p̄tempnit
Nā p̄dicās in ethiopia in ciuitate qd dicit
Gadaber duos magos nomie Sarcos et
Arfaxat ibi reperit: qd ita hoies suis actibz
demētabāt vt q̄scūq̄ vellent mēbroz offi/
cio et sanctitate p̄uare viderent: qd in tātā su/
pbiā erupuerūt vt se q̄si deos ab omibz fa/
cerēt adorari. Barthē? aut apls p̄dictā
ciuitatē ingressus et apud Enochū cāda/
cis regine quem Philippus baptizauerat
hospitat? ita magoz p̄stigia dītegebat: qd
qdqd ipsi faciēbāt hominibz in perniciē:
ipse p̄uerteret in salutē. Enochū aut scēu
Barthēu interrogante: quō tot linguas
loqueret et intelligeret: exposuit ei. Quāt/
rheus. quō spū scō descendēte oim linguay
sciētiā apli recepiūt: vt sic illi qd p supbiā
turrū vsq̄ in celū edificare volebāt p̄/
p̄fusione linguay cessarunt ab edificatio sic
apli p oim linguay sciētiā turrū nō d lapī/
dibz sz de p̄tutibz p̄struāt: p quā oēs qd cre/
viderint celū ascēdāt. Tūc venīt qd diceret
magos illos cū duobz aduenisse draconi bz
qd ignē fulsiret ex ore et nari bz euomētes
cūctos hoies occidebāt. Ap̄lus aut signo
crucis se muniens ad eos secur? exiit. quē/
mor vt dracones viderūt an̄ ei? pedes p̄ti/
nus dormierūt dixitq̄ magi. Et vbi cārs
vīa. Excitate eos si potestis. Ego aut nisi
dñm rogassim qd in me cogitaueritis in/

ferre in nos prin^o extorisset. Cū autē ppl's
pvenisset: nō in noīe iesu pcepit draconib^o
vr abiret. Et nullū le dētes prin^o abierūt.
Epi^o e^o p^o de glōria paradisi terrēstris
mag^oū sermonē p^oterere a qua ppter patm
electū hoīem dixit: s^o per xpm in paradisu
celestē reuocatū. Et cū hec p^o loq^oret. Ec
ce subito tumult^o exor^o est in quo regis fi
lius plāgebat mortuus. Quē cū magi su
scitare nō possent suadebāt regi q^o in deoz
p^oortū raptus esset. Et ideo simulachrū z
templū sibi p^ostitut oportere. Predic^o autē
Enuchus magos custodiri faciēs: aplm
aduocauit: qui orōne fusa eū prin^o susci
tauit. Quapropter rex noīe Egiptus hoc
visso per vniuersas suas puincias misit di
cens. Venite z videte deuz in effigie hoīs
latentē. Venerūt igit cū coronis aureis z
diuersis sacrificioz generib^o volentes sibi
sacrificare. Quos Dathheus cōpescuit
dicēs. Viri qd facitis. Ego deus nō sum
s^o seruus dñi nr̄ iesu xpi Itaq^o z munera
accepere noluit. Illi ergo de auro z argē
to qd sibi attulerāt ipso iubere ecclesiā ma
gnā fabricauerūt quā infra triginta dierū
spaciū psummarūt. Rex autē Egiptus cū
vxoze sua z omī p^olo baptisat^o est. Epige
niam quoq^o filiā regis apls deo dicatam
plūq^o ducētis virginib^o p^ofecit. Pater ita
q^o quāto amore beatissimus Dathheus
paupertate in omī sua vita fuerit p^osecutus
qui oblatū sibi thesa^o accipere recusauit

Qualiter bñs Dathheus secut^o fuit
xpm in patētia quā habuit: equo animo
ferendo illarā sibi mortē: ob quā Hitar
cus dei iudiciū nō euasit. **Ca. III.**

Erūt in quo. b. Dath
theus secutus est xpm fuit pa
uētia. Nam fortū animo mortē
violenta m^o pro xpo sustinuit. de
qua trā cōsideremus.

Primo causam.

Secundo modum.

Tertio iudiciū.

Primo p^osiderem^o causā: quare Dath
theus est coronatus martyrio. Et hec assi
gnat^o ira z indignatio Hitarci regis. de q^o
hic scribit^o in legē d. Doro rege Egi
pto hic et successit q^o de alieno genere erat z

Epigenā virginē p^ocupiscēs: dñm idū rei
gni sui aplō p^omisit ei sibi in suū p^olugū
faceret cōsentire. Cui apl's rñdit vt iuxta
morē p^odecessorū sut die dñica ad ecclīaz cō
ueniret: z p^ote Epigenā cū ceteris p^ogint
bus q^o bona sint iusta p^olugia audiret. Qu
rex cū gaudio adimpleuit putās q^o Epi
genie vellet cōlugiū p^osuadere. Dath
itaq^o p^ogintib^o z omī p^olo p^ogregat^o de bo
no m^orimonio diu locut^o a rege plurimū est
laudat^o: credēs q^o h^o ideo diceret vt p^ogintis
animū ad cōsensum m^orimoniū puocaret.
Deinde impato silēto p^omonē repetit^o di
cēs. Cū bonū sit m^orimoniū si saluo federe
teneat^o. bñ scitis altates q^o regis spōsaz ali
q^o s^o uoz^o vsurpare p^osumeret nō solū regē
offensaz s^o mortē insup mereret: nō q^o vxo
rē duxisset p^obat. s^o q^o spōsam dñi sui accē
piēs ei^o m^orimoniū violasse puincit. Itaq^o
et tu rex scies Epigenā eterni regis spōsaz
effectā z sacro velamine p^osecratā: quō pore
ris spōsam potētoris te tollere z tuo m^ori
menio copulare. Hec p^oba odij z indigna
tiōis p^otra aplm fomūt ministrarūt. Hi
tarci animū inflamarūt ad indiscretā z ir
rōnabilē iracundiā: hec deniq^o illū furibū
dū recedere coegerūt. Sedo p^osiderem^o de
morte apli sanctissimi Dathhei modū.
Recedere qdē Hitarco ab ecclīa: apls in
trepidus z p^ostās ad patētiā oēs z p^ostatiā
p^ofortauit: z Epigenā corā se ex t^o more p^o
stratā cū ceteris p^ogintib^o bñdixit. Post mis
saz autē solētia rex spiculatorē misit q^o iux
ta altare Dathhei stantē z expāsis in ce
lū manib^o orantē misso a tergo gladio in
terfecit z martyre p^osecrauit. Quō p^ote
osa in p^ospectu dñi Quō mors fructuosa q^o vi
tā in mel^o cōmutauit. Quē felix trāsīt in q^o
Dathhe^o tam breui spatio ad celestia re
gna mig^ouit. Quā passio cui reddid^o mer
ces infinita. Quis nā explicet q^ota sit beati
Dathibi glā in celo z in terra. Ania ei^o
vtriq^o cū angelis z scis omīb^o fruit^o eterno
bono. Corp^o p^o ap^o Salernū trāslatū a
cūctis fidelib^o honorificētissime venerat.
Euāgelii insup ei^o p^o ceteris mag^o in ecclīa
frequent^o sic z psalmi David: z eplē pauli
vt ex h^o p^otorib^o ad penitētiā redire volēt
b^o p^osequēde uenite spes indubia p^obeat. nā
David p^oto luxurie cecidit paul^o supbia

intumuit. Et Barthe^{us} auaricie deditissimus fuit. Qui tñ omnes ppter penitentiā ex altari meruerūt etiā in ecclia militāre.
¶ Tertio pñderemus de morte apli iudi cū quo pñt^{us} fuit Hircus arrogātiſſimus et infan^{us}. Vortuo quidē aplo pñs ad palatiū Hirci incēlurus oia ppera/ bar. Sz pñbiteri et diacones impetū mit/ gātes apli martiriū cū gaudio celebrarūt. Rex pñ cū nec p matronas ad Epigeniā directas nec per magos possēt eā aliqñen^{us} immutare corā domū ei^{us} igne copioso val lauit vt ipsam cū ceteris pñgini^{bus} pcrema/ ret. Aplus autē eidē appares oēm ignē ab ei^{us} domo excussit: qd erūpsit regis palatiūz inuasit: et solo rege cum vnico filio suo vix euadēte cūcta pñsumpsit. Statimqz filiū ei^{us} a demone arrept^{us} pñs crimina pñtes ad sepulchrū apli pperauit. Pater pñ cur/ piſſim^{us} leprosus effect^{us}? Qui cū curari n̄ posset manu pñia gladio se pemit. Pñs autē fratrē Epigenie ab aplo baptisati re/ gē pñstituit. qd annos lxx regnauit: et filiū suū substitūtes pñianū cultū magnifice ampliauit. et totā Ethiopie pñtitiā reple/ uit ecclesijs. Orem^{us} igit^{ur} dñm iesum xpm vt p merita et intercessionē bri Barthei apli et euāgeliste trahat corda nra ad seve euz sed valeam^{us} in opib^{us} pñuissis. Sicqz reddam^{us} nos dignos grā sua et tandē glo riā illa perhēnt in qua viuit et regnat per infinita secula seculor^{um}. Amen.

¶ Sermo. XXXVIII. de brō Thoma aplo qui licet fuerit ex duodecim vn^{us} qd ad suā gloriā accedit. tñ inuētus est tripli ci preconſa decoratus.

Thomas vn^{us} ex duode cim. Scribunt hec pba Joh. xx. ca. Quāuis brō Thome ad gloriā ingentē accedere videat^{ur} eo qd duodecim aploz numero illū dñs co pulauent. Verū n̄ bñ est vt recogitem^{us} ea q in aplatu egerit digna laude. Paz qpe imo nihil esset apli et fastigiū accepisse ho/ norē. nisi qd ad aplat^{us} officiū spectat imple rent. Propterea in s^{er} mone de scō Tho/ ma dicturi aliq enarrabim^{us}: ex qd cū vez apli re et noiē cognoscem^{us}. Qñ vn^{us} ex duodecim fuerit pñz satis ex pñb^{us} euāgelij

tā Joh. s. xx. ca. in themate: qd estā Bar/ the. x. ca. Igit^{ur} referam^{us} qd in eo comēda/ bile reperit. Et licz illi^{us} pconia multa sint nos tñ de tribus dñtaxat dicemus.

¶ Prīmū dicitur confirmatio.

¶ Secundum predicatio.

¶ Tertium passio.

¶ Qualiter Thomas fuit in fide cōfir/ matus vidēdo xpm vbi declarat quō cor/ pus glorificatū sit palpabile. et an Tho/ mas tetigit xpm. et quō de eo dē potest esse fides et visio.

Capitū. I.

Primū pconū beati Thome dē pñfirmatio. Fuit em de resurrectione xpi et illi^{us} diuini/ tate mō singlari pñfirmat^{us}. Cū em vidissz aplos recitantes resurrectionē xpi q eis apparuerat ipsa resurrectionis die illo absente credere noluit. Neqz absentia illa casual^{is} fuit: sz ex diuina puidētia vt essz oc/ casio iterare apparitiōis iesu xpi ad ipm re ducēdū et nos in resurrectionis fide pñfirmā/ dos. put^{us} Greg^{orius} afferit qñ omet. Et licz di cat Luce. vlt. ca. q duo discipuli eūtes in Emaus cognito dñō in fractōe panis re/ dierūt in hierlm et inuenerūt cōgregatos vñdecim: inter qz oportuit q numeraret^{ur} Thomaz qz iudas iā erat extinct^{us}. Tñ vt ait Beda. potuit esse vt Thomas dñ illi in colloq^{uo} de apparitiōe xpi existeret exiuit ab aploz collegio. Et i isto interuallo aū qz rediret ad eos xps apparuit decē aplis in cenaculo exiitib^{us} absente Thoma Bar rati^{bus} q illis visionē xpi resuscitati. Tho/ mas rñdit. Nisi videro in manib^{us} ei^{us} figu rā clauoz et mittā digitiū meū in locū cla/ uoz: et mittā manū meā in lat^{us} ei^{us} nō cre/ dā. Hic Chrys^{ostomus} ait. Sic simplr qlitercū/ qz credere facilitas est: ita multū inuesti/ gare ē grossissime mētē. et pñ Thomas ac/ cusat. Aliq em grossior exñs eā q est p sen sum grossissimū. f. tactū qrebat fidē et neqz octis credebatur: vñ nō sufficiebat dicere: ni si videro: sz addidit: et mittā digitiū meū in locū clauoz et mittā manū meā in lat^{us} ei^{us} nō credā. Sz p^{ri} dies octo dñ erāt oēs vñ decim pñgregati apparuit illis iesus. Vbi Chrys^{ostomus} inq^{uit}. Nā statim xps apparuit sed p^{ri} dies octo vt inueni Thomas a discipulis

ammonit⁹ attēdat in maius desiderū et
fidelior fieret in futurū. Scās g^o ihs in me
dio dixit eis Pax vob⁹: deinde dīc⁹ Thome
Infer digitū tuū huc et vide man⁹ meas:
et affer manū tuā et mitte in lat⁹ meū: et no
li esse incredulus s³ fidelis. Considerem⁹
q̄sta fuit benignitas iesu xpi q^o nō expecta/
uit q^o interrogaret a Thoma. s³ ex sua mi
sericordia q̄si eū pueniēs imitat ad se co/
gnoscedū. Rū dīc⁹ p^o Thomas iā in fide
firmat⁹ dñs me⁹ et deus me⁹. Qui xps dī
xit. Quia vidisti me Thoma credidisti:
bñ q^o nō viderūt et crediderūt. S³ vt p^o dī/
cta sine aliq^o errore intelligant opus est vt
tria dubia declaremus.

¶ Prīmū vtrum corpus gloriificatū pal/
pabile sit a tactu non gloriificato.

¶ Scdm vtrū Thomas tetigit corp⁹ xpi

¶ Tertiū vtrū de eodē possit eē fides et visio

¶ Ad p^omū dubiū dixit aliq^o q^o corp⁹ glo
rificatū est ināgibile. q^o pbare p^ocedūt: q^o
Bieg⁹ in omel. in dī Corrupti necesse ē q^o
palpat⁹: s³ gloriōsū corp⁹ ē incorruptibile. g^o
et impalpabile. In sup⁹ Chrys⁹ in omel. ait
Signū est querere q̄liter corp⁹ incorrupti
bile tangibile fuit mortuū! manu s³ ne tu/
multueris descēssionis eū fuit. Tñ p^otra/
rium p^obari pōt⁹ Hā Luc. vlti. ca. xps dī
xit aplis. Palpare et videre. Et Bieg⁹ in
omel. Palpabile fuit p^o veritatē nature et
subtile p^o effectū spūalis potētie. Preterea
in corp⁹ gloriōso erit veritas ossis et carnis
Laro est mollis et os durū: s³ durū et mol
le sunt obiecta tact⁹. g^o corp⁹ gloriōsum est
tāgibile. Ad habēdā hui⁹ veritat⁹ exp^ore/
lāz noticiā. sciēdū s³m doctrinā Bonauē.
in. iij. di. xlij. q^o cū dico tāgibile duo dico. s.
q^o pōt⁹ immutare sensum et h^o est p^ofectōis.
Et q^o nō pōt⁹ latere tactū n^om: et h^o est im/
p^ofectōis. Et q^o remanebit q^o est p^ofectōis
et tollē q^o est imp^ofectōis. Ideo dicēdū q^o
corp⁹ gloriōsum pōt⁹ se p^obere tāgibile et p^o
nō p^obere siue latere. Et h^o habz s³m diuer/
sas p^odiōes. nā tāgi p^o q^o p^o impellēti resi
stere cū sit corp⁹ vey nō vñū vel fantasti/
cū: latere p^o q^o p^o penetrare organū tact⁹
Prīmū habz p^o veritatē nature. Scdm p^o
effectū spūalis potētie Et hec duo p^otraria
sunt in nob⁹ s³ nō in corp⁹ gloriōso. Et ad
illud q^o obijciebat⁹ q^o q^o palpat⁹ est corru
ptibile. Dicēdū q^o verū est de eo q^o est ta

ctui subiectū s³ illud nō erat in corp⁹ bñi:
ideo cōdescēssionis fuit. ¶ Et scdm dubiū
erat vtrū Thomas tetigit xpm Et quidā
dīcūt q^o nō ex eo q^o q^o vidit immediate cre
didit: et p^o reuerēcia nō fuit ausus tāgere
tñ dñm. iō xpus dixit ei. Quia vidisti me
Thoma credidisti: nō dixit q^o me tetigisti.
Alij autē asserūt q^o Thomas tetigit xpm.
vt sic p^obis ei⁹ obediret q^o dicebat ei. In fer
digitū tuū huc. Et q^o xpus postea reuoluit:
q^o vidisti me: accipit visus p^o tactu. Nam
visus p^opter suū nob⁹le modū cognoscēdū
trāsferet multoties ad actū aliaz potētiāz
sententiāz. Vñ Aug⁹. nō ait tetigisti sed
vidisti me qm general⁹ quodāmo⁹ sensus
est visus. Hā et p^o alios q̄tuor sensus noia
ri soler: velut cū dicim⁹ audi et vide: q^o bñ
sonet olfa et vide q^o bñ oleat Gusta et vide
q^o bñ sapiat. Tange et vide q^o bñ caleat
Vñ et hīc dñs dīcūt. In fer digitū tuū huc
et vide man⁹ meas vbi nil aliud ait q^o tā
ge et vide: cū tñ ille oculos in digito nō ha
beret. Ergo siue intueōdo siue etiā tāgēdo
xps ei dixit: q^o vidisti me Thoma credi/
disti q̄vis dīci possit: nō ausus fuisse disci
pulū tāgere xpm: licet offerret se illi tangē
dū. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū de eodē pos/
sit esse fides et visio. Hā apls ad Heb. xi.
ca. ait. Fides est substantia rerū sperādaz
argumētū non apparentiū. Et Aug⁹. sup.
Joh. Fides est p^oritus q^o credunt que nō vi
dent. Tñ xps dixit Thome. Quia vidi/
sti me credidisti. In sup⁹ fides bñ p^oginitis
magnopere cōmēdat. Cui Eliza beth dī
xit. vt scr. bñ Luc. i. c. Brā que credidisti
qm p^oficient in te ea q^o dicta sunt tibi a dño
et Aug⁹. li. de p^oginitate ait. Beatior fuit
Maria p^ociēdo fidē xpi q^o p^ociēdo car
nē xpi. Materna p^o in q̄tas nihil Marie
p^ofuisse nisi felicit⁹ xpm corde q^o carne ge/
stasse. Nihilomin⁹ ipsa vidit xpm nascē/
tē de p^ogine: vidit illū moriētē: vidit a mor/
tuis iā suscitātū: vidit a scēdēte in celū et
credidit. Igī aliqd p^o esse visum et credi/
tū. Ad h^o mder Bonauē. in. iij. di. xliij. q^o
visio et fides nō pōt⁹ esse de eodē vno et eo/
dē respectu: s³ bñ diuersis respectib⁹. Nam
qm aliqd ita videt⁹ ex vna p^ote q^o ex alia la/
teat: s³m id q^o latet p^ote esse creditū: s³ ex p^ote
altera videt⁹. Luz g^o in xpo videt⁹ vel a
Thoma vel ab aplis: vel ab ipsa p^ogine

mre illud qd ad ei? corp? z humilitate spe
ciabat in diuinitas ei? sensus z visum la
tebat. Et in h maxime pginis illibate fi
des extolli? qm videt in filio tate humili
tate: credidit in sp illi diuinitate. Et h est
qd Greg? in omel dixit de Thoma aliud
vidit z aliud credidit: vidit hoiez z pfectus
est deu. Fuit itaqz in fide solidat? a qua ce
ciderat sicut z ceteri.

Qualiter Thomas aplos p dcauit po
pulis diuersaru puinciar loquens ideoma
ta eoru varia. z quod inter ceteros conuertit
indos ad fidem xpi. Caplm. II.

Secundū pconū beati

Thome dicit p dcatio. Nā si
dem z gloriam xpi ardētissime
p dcauit. Circa in p dicationē
eius tria sunt vidēda.

Prīmū quibz gentibz p dcauit.

Secundū quo idiomate.

Tertū qua efficacia.

Prīmū vidēdū est qbz gentibz Tho. p d
cauit. Ad qd ita ait Ths. i. h. s. vita z obi
tu scōz Tho. discipuls xpi ac hīs saluato
r: audicō incredul? vidēdo fidel? fuit: h
euāgelū p dcauit Partois: medis: z per
sis: arcanisqz: z gragmanis. Et intrās oriē
talē plagā: z interna gētiū penetrās: ubi p
dicatōez suā vsqz ad vltimū sue passionis
p duxit hec ille. In ei? aut legēda ponit q
p dcauit in india vbi nomē xpi plurimū
exaltatur. Sūt aut pnoiare. puincie longe
lateqz diffuse in qbz habitāt ppli innūera
biles. Ut em in q Ths. xij. ethi. lib. In
parthia sūt regna. x. z. vij. porrepta a La
spio litore vsqz ad tras scitaz. Et vt refert
Pli. li. v. de naturali hīstō: Est em parthia
mīstis rebz p dignosis z mōstruosis mirā
da. Nā sunt ibi bestie feroces: par di tigrī:
līnēs: aspīdes: z serpētes. Bēs etiā dura
est z crudel victuqz parca. Media insup
est regio opulēta mīstis fluminibz irr. gua
ciuitatibz z oppidis pēlata: mītoz p ptoz
dīa. Persida etiā āplissima z valde p ptoz
sa in q p mū fin Ths. vbi sup orta est ars
magica. Ad cā qdē nēbrozibz p p futionē
linguaz aby: ibiqz perlas ignē colere vo
cūt. Hircania est regio in Asia sub iugis
causalī mōtis p sītuta hīs mīstas gētes:
nū? hircanie p ptoz deuicū Jōhēs hircan?

filī? Symonis sūmī sacerdotz tpe. Da
chabeoz a qbz deuictis Jōhēs hircanus
noiar? est. vt dīc mgt in hīstoria scholasti.
in pncipio hīstorie euāgelice. Sz oībz hīs
dimissis de India loqmur: de q ita refert
Ths. vbi. s. India vocata ab indo flumi
ne. q ex pte occidentālī claudīt: hec a meri
diano marī porrecta vsqz ad ortuz solis:
et a septētrione vsqz ad mōtē caucasū pue
rit: hīs gētes mīstas z oppida. Insulā qz
caprobancem gēmis z elephātibz refertā.
Lisam z argireā: auro argētoqz fecūdalē
Lilem qz arborē folijs nuncj carētē bz et
flumēs Bangen z Indū z Hippānē illu
strantes indos. Terra indie fauomo spū
saluberrima in āno bis meret fruges. U
ce hyemis estatē patit. Singnit aut tincti
coloris hoies: elephātes ingētes. Dono
cerō bestia: p sītū aut. Tūa momū p pper
et calamū aromaticam murtit z ebur: lapī
des qz pētofos Berillos: crisopāssos: ada
mantē: carbūculū: z alios ouerli generis.
Ibi sūt z mōtes aurei qd adire p p draco
nes z grīfos z immēsoz hoīm mōstra un
possibile ē. Predicatas itaqz puincias būs
Tho. anias xpo lucrī faciēdas lustrauit.
Secūdo qd erat vidēdū quo idiomate
Tho. aplos p dcauerit ita referam. Et ad
h plemus intelligēdū nōnulli scire cupiūt
vix apli p donū linguaz loqbant linguīs
oīm gētiū. Et licz de h dixerim in simone
de spūscro: tū alq erūt hic inferēda. Igit
phari possēt licz apparēter: q apli nō loq
bant oīmibz linguīs. Prīmō qz illud qd dī
uina p ture oīmibz pcedit optimū est in suo
genere: sic dñs p uertit aquā in vinū bonū
vt dīcīf Jōh. ij. ca. Sz illi q habuerūt gra
tiā linguaz melius loqbant in p pta līn
gua. Nā dīc Hiero. ex pōēs eplām ad he
breos nō esse mirādū q eplē illa maiori re
lucet faciēdia qz alie cū naturale sit vntut
qz plus in sua qz in aliena lingua valere.
Leteras em eplās apls peregrino. i. greco
simone cōposuit: hāc aut scripsit hebraica
lingua. Sz videt q apls nō loqbat idiomatē
ta alioz p donū gēgratis date. Scōdo ar
guīt: qz natura nō facit p multa qd p fieri
p vniū. Vultō mū? deus q ordinatius
qz natura opaf. Sz poterat de? facere q
linguā vnā loquētes cōdiscipuli ab oīmibz
audiēnt? Sz videt q nō habuerūt sciētiā lo

quēdi omibz linguis. Tercio oēs grē ver-
uant a xpo in corp⁹ et⁹ qd est ecclia fm il-
lud Joh. i. de plenitudine et⁹ oēs accepim⁹
S; b xpo nō legi q fuerit locut⁹ nisi vna
lingua. g videt q discipuli et⁹ nō acceperūt
ad hoc gratiā vt omnibz linguis loqrent.
S; in p̄trariū est glosa Grego. Act. ij. ca.
que ait. Spūscūs sup discipulos in igne
is linguis apparuit z eis oīm linguaz sciē-
tiam p̄dedit. Rūdet scūs Th. h. d. a. s. d. e. q.
clxxvi. q p̄mi discipuli xpi ad h fuerūt ab
ipso electi vt p vniuersū orbē fidē et⁹ p̄di-
carēt. Non aut erat pueniēs vt q mittebā-
tur ad alios instruēdos indigerēt ab alijs
instrui q iter alijs loqrent vel q̄liter q alijs
loqbant intelligerēt: p̄sertim q isti q mit-
tebant erant aliter⁹ gētis scz iudee. Erāt
etiā paupes z impotētes nec de facili a p̄n-
cipio reperissent q eoz p̄ba alijs fideliter
interpretērent: vel p̄ba alioz eis exponerēt:
maxime qz ad in fideles mittebant. Et iō
necessariū fuit vt sup hoc eis diuinic⁹ p̄ui-
deret p donū linguaz: vt sic gētibz ad i do-
latrāam declinatibz introducta est diuersi-
tas linguaz: ita etiā qn erāt gētes ad cul-
tū vni⁹ die reuocāde: p̄tra hmoi diuersi-
tatē remediū adhiberet p donū linguaz.
Ad p̄mū g dīcēdū q sic scribit. i. ad Cor.
xij. c. Manifestatio spūs dat ad vtilitatē
Et iō sufficēter z Paulus z alijs discipuli
fuerūt instructi diuinic⁹ in linguis oīm
gentiū: q̄tū req̄rebat ad dei doctrinā. S; q̄tū
ad quedā que sup addunt humana
arte ad ornatū z elegantiā lectōis: ap̄s in-
struē⁹ erat in p̄pria lingua nō aut in alie-
na. Sicut etiā in sapiētia z sciētia fuerant
sufficēter instructi q̄tū req̄rebat doctrina
fidelit⁹: nō aut q̄tū ad oia que p sciētia acq̄si-
tam cognoscunt: puta de p̄clusionibz aris-
metrice vel geometrie. Ad scōm argumē-
tū rūdet q q̄uis vtrūq fieri potuisset. s.
q p vnā linguā ap̄li loquētes ab omibz in-
telligerēt: aut omibz ipsi loqrent: tū pue-
nēmus fuit q ipsi omibz linguis loqrent:
qz hoc p̄tinebat ad p̄fectionē sciētie ipsoz
per quā intelligere nō solū loq. s; intelli-
gere possent ea q ab alijs dicebant. Si autē
oēs eoz linguā intellexissent: hoc vel fuisset
per sciētia illoz q eos intelligerēt: vel fuit
set q̄tū qdā illūso dū alioz p̄ba aliter ad

alioz aures p̄ferent q ipsi ea p̄ferēt. Et
ideo glo. Act. ij. ca. dicit maiori miraculo
factū est q ap̄li oīm linguaz generibz loq-
rent. Et Paulus dicit. i. ad Cor. xij. ca.
Gratias ago deo q oīm vīm linguaz lo-
quor. Ad tertiū dīcēdū q xps in p̄pria p̄so-
na vni soli genti p̄dicatur⁹ erat scz iudeis
Et iō q̄uis ipse sine dubio p̄fectissime ha-
beret sciētia oīm linguaz: nō tū oportuit q
omibz linguis loqret. Et vt refert Aug⁹.
sup Joh. Lū z mō spūscūs accipiat ne-
mo loquit lingu⁹ oīm gentiū qz iam ip̄a
ecclia linguis oīm gentiū loquit: in q̄ qui
nō est nō accipit spūscū. Tertiū qd in-
uestigādū est de p̄dicationē Thome: q effi-
cacia p̄bū dei seminauerit. Et licet fructū
attulerit sua p̄dicatio copiosum in omibz
p̄sintijs z regnis supius noiatis. Tū qd
in india fecerit audiam⁹. Peruenit na nō
ad ciuitatē quādā in q̄ rex filie sue nupti-
as celebra bat. Cum p̄o ex aspectu: rex ge-
stu z vultu agnosceret vir grauis integer
et deo deuot⁹ a rege licet infideli req̄rit vt
sp̄sum z sp̄sam b̄ndicāt qd ap̄s adim/
pleuit dīcēs. Da dñe adolecētulis his be-
n̄dictionē tue dextre: z in eoz mentibz se-
mina semē vite. Abēute ap̄s: in manu su-
uenis est repert⁹ ramus dactilis plen⁹ de
quibz sp̄sus z sp̄sa dulciter comederūt:
statimqz dormierūt z somniū sūt habue-
runt: videbat enī eis q rex gemmat⁹ eos
amplecteret z diceret. Plus me⁹ b̄ndixit
vos vt eterne vite p̄ticipes sitis. Euigilā-
tibz z mutuo sibi somniū reuelantibz: ap̄s
ad eos ingredit dīcēs eis. Rex me⁹ modo
vobis apparuerit z me clausa ianuā buc
adduxit vt sup vos b̄ndictio mea fructifi-
cer: habeatis carnis integritatē q est oīm
regina p̄tutū z fruct⁹ salutis perpetue: vir-
ginitas soror est angeloz: possessio bonoz:
victoria libidini: fidelit⁹ triūphis: expugnā-
tio demonū: eternoz gaudioz acquiritio.
hec z filia illo referēte duo angeli apparue-
runt dīcētes eis. Hos sum⁹ angeli vobis
ad custodiā deputati. Si ap̄li monita ser-
uaueritis offerem⁹ deo oia vota v̄ra. Eos
igit ap̄s baptisauit z de fide diligētē eos
docuit. Postmodū p̄o sp̄sa noīe pelagia
sacro velamine cōsecrata martiriū passa
est. Et sp̄sus noīe dionysius illi ciuitati

in ep̄m ordinat. deinde cū Thomas in
diam circūirer: multos sanauit debiles et
in firmos: multosq; conuertit ad dñm. Et
vna die ad p̄dicatōez ei⁹ baptisati sūt no
uē milia viroz exceptis mulieribz et p̄uulis
¶ Qualiter beatus ap̄lus Thomas glo
rioso martyrio vitā cōsummauit. Ca. III.

O Ertiū preconiuꝝ beati
Thome dī passio. Non recusa
uit pati p̄ xpo quecuq; dura et
exq̄lita supplicia. Nā iratus ē cū rex indie
ex eo q̄ vxorem eius et vxorem Carili co
gnati sui conuertit ad fidem: iussit afferrī
ardentes laminas ferreas et apostolū sta
re nudis pedibus sup̄ eas: s; nūtu dei p̄ci
tinus ibi fons erupit et eas extingit. Tunc
rex eū in fornacē ardente misit: q̄ sic refri
gerata est vt die altera sanus inde exierit et
illesus. Deductus tādē est vt sacrificaret
idolo. Flectens aut̄ genua dixit. Ego ado
ro sed nō idolū. Ecce adoro s; nō metallū
Adoro aut̄ dñm meū ih̄m xpm: in cuius
noie p̄cipio tibi demon q̄ in eo latitas vt si
mulacrū ip̄m cōminuas: statim quasi ce
ra liquefactū est. Tūc oēs sacerdotes mu
gitū dederunt. Pontifex aut̄ tēpli eleuās
gladiū ap̄lm transuerberauit. Alij p̄o lan
ceis illū transfixerunt. Xpiāni aut̄ corpus
eius tulerūt et honorifice sepelierūt. Anno
m̄ dñi. cccxx. corpus illud in e. deffamā
uitatem trāsactū est Alexandro impato
re ad Sirozi p̄ces s; faciente. In illa au
tē ciuitate nullus hereticus: nullus iude⁹
nullus paganus potest viuere: nec tyran
nus aliq̄s ibi nocere. Postq; Abagarus
rex illius ciuitatis epl̄am manu saluatoris
scriptā accipere meruit: nā si qñ gēs aliq̄
ciuitatē illā insurrexerit infans baptiza
tus sup̄ portā ciuitatis stans epl̄am illā le
git et ea die tā saluatoris scriptura q̄ apo
stoli Thome meritis hostes aut fugiunt
aut placent. Verū q̄uis longo tpe du
rauerit nihilominus postea ciuitas illa ca
pta fuit a Sarracenis et p̄phanata sub la
ro bñficio p̄pter abundantia p̄ccōrū. Iḡit
sicut fuit vnus ex duodecim Thomas in
hac pegrinatione: ita et nunc est vnus ex il
lis sedens sup̄ sedem in gl̄ia regni celozū:
quē deprecemur vt tua interuentione nos

xpo cōmendet. Qui est bñdictus et lauda
bilis p̄ infinita secula seculoz. Amen.
¶ Sermo XXXIX de sancto Iacobo do
cto iusto et minore filio Alphei et fratre do
mini nostri Iesu christi.

In memoria eterna
erit iustus. Verba sunt Da
uid in psalmo. cxi. Dis ḡha
boim iniquoz cito extinguit
et evanescet velut fumus: de quibus in ps.
dī. perijt memoria eoz. cū sonitu. Iusti au
tē vt scribit Sapia. v. ca. in p̄petuū uiuent
et apud dñm est merces illoz. Nā peracto
breui cursu huius labilis vite p̄m̄ium su
scipiūt eterne beatitudinis in qua oī ma
lo semoto bonū oīne reperitur. Propterea
Dauid in ps. xxxvi. dicit. Iusti heredita
bunt terrā. i. uiuentiū. et inhabita bunt in se
culū seculi sup̄ eā. Hinc beatus Iacobus
Alphei filius iusticie se totum accomoda
uit. Qui p̄pterea nō solū exaltatus ē in re
gno celozū verū etiā in ecclesia militante a
cunctis fidelibus deuotissime honoratur.
Eū vero hodierna die immineat eius
festiuitas colendissima equum est vt eius
laudibus insistamus: de quo appropriate
dicunt p̄ba p̄posita: in q̄bus de iusticia il
lius tria mysteria occurrūt cōtemplanda
¶ Prīmū dī originationis.
¶ Scōm determinationis.
¶ Tertiū cōsummationis.
¶ Qualiter beatus Iacobus fuit in iusti
cia et sanctitate singularis: tū p̄pter incli
nationē: tū p̄pter exemplū xpi: tū p̄pter
sanctificationē in vtero. Capitulū. I.

Primū mysteriū ptem
plandū de iusticia beati Jaco
bi dicit originatiōis. In quo vl
dendū est vnde originē habuit iusticia s̄a
cti Jacobi. Et sumitur iusticia large pro
ptute vel sanctitate. Et a dñs dicimus q̄
tria fuerunt quasi principia radicalia ius
ticie vel sanctitate eius:
¶ Prīmū fuit naturalis inclinatio.
¶ Scōm exemplaris speculario.
¶ Tertiū specialis sanctificatio.
¶ Prīmū radicale p̄ncipiū iusticie et san
ctitate beati Jacobi dī naturalis inclina

ratio inclinabat quippe ipsum ad virtutes ipsa
natura. sicut id melius declaratur. Querunt ple
rius. ut virtutes insint homini ab ipsa na
tura. Et loquimur de virtutibus moralibus
et acquisitis non autem de infusis et theologicis
Et quod sint a natura probari potest ex dictis sa
ctorum et philosophorum. Inquit enim Bernardus
nullum virtutum naturale est: omnes autem virtutes
naturales sunt in nobis virtutes et equaliter in
sunt omnibus. Et Augustinus in libro de libero ar
bitrio omne virtutum eo ipso quod virtutum est contra natu
ram est. Et Thomas prima secundae. q. lxxij. arguit sic
Illud dicit nobis esse naturale quod inest nobis
a natiuitate. Sed virtutes quibusdam insunt
a natiuitate. dicit enim Iob. xxxi. ca. Ab infan
tia creuit mecum miseratio et de vtero egres
sa est mecum. Igitur virtus inest homini ab ipsa
natura. Et Giraldus addens super. ij. ethi
corum arguit hoc modo. Natura non deficit in
necessariis ut docet philosophus. Sed virtutes sunt
homini necessarie quia sine ipsis non potest
assequi suum finem. Sole inquit Macrobius
de somno Scipionis faciunt virtutes beatum
Et Seneca ad Lucillum solapens ad beatam
vitam efficax est. Et Aristoteles in vii. politico
felicitatem sine virtute impossibile est exstare
In natura putat homini de virtutibus. con
trarium ad hoc videtur probare posse. Nam Seneca
ad Lucillum ait. non dat natura virtutem ars est
bonum fieri Et Aristoteles i. ij. ethi. bonum vel malum
natura non sumus. Ad hoc illud quod est bo
num a natura commune est omnibus hominibus:
et non tollit per peccatum quod etiam in demonibus bo
na nature manent integra. Sed virtus non in
est omnibus hominibus et a beatitudine per peccatum ergo non
est a natura. insuper ex his quod insunt a natu
ra nec laudamur nec vituperamur secundum Ari
stotelem. ij. ethi. sed propter virtutes laudamur
per quibus virtutis reddit honor. ergo vir
tutes non sunt a natura. ut omnes cesset proplexi
tas audienda est ratio Thomae ubi supra
et Riccardi de media villa in suo. ij. distin.
xxxiij. Quod circa scientias et virtutes triplex
fuit opinio. prima fuit platonicorum quod secundum
Damascenum in tertio suo ca. xxiij. dicebat scientias
et virtutes esse totaliter ab intrinseco: ita
quod peristeret in anima natura liter. sicut per discipli
nam et exercitium impedimenta scientie et virtutis
collunt quod adueniunt anime ex corpore grauita

tesse ferri clarificat per imaginationem. Sed con
tra hanc opinionem est solis philosophia reij
nens cum Aristotele. Quia nostra a principio est
sicut tabula rasa in qua nihil est depictum.
Secunda opinio fuit Avicennae. qui dicit quod scientie
et virtutes essent totaliter ab extrinseco.
Sed ex influentia intelligentie agentis. Sed
hec opinio stare non potest quoniam sic nullus hu
manus esset laude dignus. Tertia opinio
Aristotelis in. ij. ethi. quod sequitur theo
logi. Quod virtutes insunt homini ab ipsa natu
ra secundum aptitudinem non secundum perfectionem. Unde
Giraldus addens ubi supra ait. Quod vir
tus est a natura sicut ab inchoatio. quod il
lud quod se habet ad virtutem in ratione causae
primordialis est inchoatio virtutis. Sed
nature anime sic se habet ad virtutem in ratione
materie perfectibilis per virtutem. Item ratione pri
cipalis forme inclinantis ad virtutem tanquam
ad sequela sibi debita: quia natura anime natu
raliter inclinatur ad felicitatem suam per virtu
tem acquisibilem Tercio se habet natura ad
virtutem in ratione cause efficientis: quia efficit
illas operationes ex quibus generatur virtus
quia mediante ipsa generant virtutem. Quar
to se habet in ratione cause finalis. quia natura
anime finis est virtutis acquisitio. Ex quo
patet quod natura anime se habet ad virtutem mora
lem aliquo modo in ratione quadruplicis cau
se et per consequens quod est eius inchoatiuum.
Secundo dicit Giraldus quod virtus est a dor
ctrina tanquam ab excitatio. et puocatio quod
omne ostensum homini quod puenit ex virtu
te et mali puenientis ex vicio et iniuria: et de
bitum: et naturalis legis quibus te necessarium est
vicio euitare et sequi virtutem est excitatiuum
et puocatiuum hominis ad virtutem: hoc propter
Aristotelem. i. ethi. facit moralis doctrina Ter
tio sicut virtus est a natura tanquam ab incho
atio anime doctrina tanquam ab excitatio:
est a consuetudine tanquam a perfectione: et sic sol
uuntur obiectiones. Ad illud vero quod induce
bat de natura quod non deficit in necessariis
dicendum quod non solum sequitur ex hoc quod debeat
dare virtutem necessaria: sed sufficit quod dedit
omnia necessaria ad virtutem acquirendam: sic non
dat panem necessarium hominem vite sed dat omnia
necessaria ad panem acquirendum sed propter ob
iecta posset aliquis dubitare si virtus est a na
tura secundum aptitudinem et dispositionem sicut in

choationē. vñ est q in pluribus hoies cur
runt ad malū. vñ. q. i. c. i. d. ois etas pro
na est ad malū ab adoleſcentia. Insuper
nec oēs virtuoſi inclinānt egliter ad singu
las p̄tutes p qbus dicit Aristo. i. ethicozū.
multis qdē delectabilia aduerſant ad in
uicem: qz nō naturalia ſunt. Et Tercius
quor hoies tot ſententiis ſuis cuiqz mos: r
Horatius in eplis. deniqz nō oēs eadem
imitant amantqz Et ouidiuſ in li. de arte
amandī. Pectoribus mores tot ſunt quor
in vñbe figure. Et Perſius. Vñlle ſim
nū ſpecies r rerū diſcolor vñſ. Vñlle ſuū
cuiqz eſt nec voto viuatur vño. Et Cicero
in li. de ſato. In naturis hoim diſſimilitu
dines ſunt. Igit̄ ex tanta diuerſitate r ine
qualitate videt̄ q p̄tutes nō ſint a natura
qm̄ ſi ſic eſſet oēs ad illas egliter inclina
rent. Ad hoc ita pulchre rīdet Tho. vñ
ſupra. Qñ aliqd dīcē hōi naturalē dupli
citer. Primo ex natura ſpeciei. Secūdo ex
natura indiuidui. Illud enī qd conuenit
ei fm̄ aīam rōnalem eſt ei naturale fm̄ na
turā ſpeciei eo q vñūqzqz habz ſpecie fm̄
ſuā formā. Forma p̄o hois eſt aīa rōnalis
Illud aut̄ qd cōuenit homini fm̄ determi
natā corpis cōplexionē eſt ei naturale fm̄
naturā indiuidui. Indiuiduas nāqz vñū
qzqz fm̄ materiā. licet ergo q̄trum ad na
turā indiuidui ex diſpoſ. nonz corpis aliq
ſint diſpoſiti vel melius vel peius ad qual
dam p̄tutes. Vñ vnus hz maiorē apritu
dinē ad ſcientiā. alius ad fortitudinē. ali
ad temperantiā r h̄mōr: m̄ q̄trum ad na
turā ſpeciei ad oēs p̄tutes egliter inclinant̄
in q̄tū in volūtate eſt qdā appetitus natu
ralis boni qd eſt fm̄ rōnem. Sic ergo bea
tiſſimus Iacobus: rōne p̄ditus a natura
īpā cōmouebat̄ vt vñū eligeret p̄tuoſam.
Scdm̄ radicale p̄ncipiū iuſtitie r ſancti
tatis beati Iacobi ſunt exemplaris ſpecu
latio: habuit qdē ante oculos exempluz
ſaluatoris nr̄. Jeſu xp̄i qui de ſe ip̄o dixit.
Joh. viij. ca. Ego ſum lux mūdi qui ſequi
tur me nō ambulat in tenebris. Fuit enim
Iacobus iſte vnus ex duodecim aplis ip̄
ſius Jeſu xp̄i vt patet. Mat. x. ca. dicit̄ p̄o
fuit Iacobus minor ad diſſer. enī Iaco
bi zebedei qz h̄z nat̄ poſterior ſit Iacobo al
p̄betū vocatiōe ſuit p̄o: videt̄ enī illa p̄o

ricas tpls quandā ſecū trahere dignitate.
Ob id p̄tices maximi cū de p̄dicatozū
r minorz ordinibus inſimul mentionē al
quā faciūt ſp̄ p̄dicatoz ordinē preponunt:
qz vt dicit glo. in ca. Quia ex eo. de pactis
li. vi. ordo p̄dicatoz p̄is ſuit ab ecclia ap
probatuſ qz ordo minorz. Et ſic in textu
ſepius inuenimus p̄poſitā p̄dicatoz ordi
nem ſine p̄dicatoz ſv pr̄z in ca. quozūdā
de electione. li. vi. Vbi preponunt in ſp̄a p̄
dicatores minoribus r minores heremica
nis. Idē habet in ca. cū ex eo. de exceſſibus
p̄la. r de p̄uile gijs in ca. ex his. Et clemē
tina dudū de ſepulturis. Ad Iacobū iam
redeūdo dicimus eū minorē vocatū nō qz
minoris ſanctitatis extiterit qz alter Ja
cobus qz in ſanctitate vt videt̄ aplis ce
teris eſt p̄pouendus. Nā vt pleriqz dicūt.
frater dñi noiatur p̄pter p̄rogatiuā r excel
lentia ſanctitatis ob quam p̄ ceteris aplis
hierosolymis eſt ep̄us ordinatus vt ſcribī
tur. lxxi. di. in ca. porro. Tercū ſunt r alie
cauſe p̄ter iſtā: qbus i p̄e dñi frater eſt nun
cupatus: ſiue qz ex ſore p̄ginis erat nat̄
ſiue qz xp̄o ſimilimus eſſe p̄hibebat̄. Ob
qd̄ inde capere volentes xp̄m ſignū petie
runt a iuda vt oſcularet̄ eū ne decepti. Ja
cobū cepiſſent. hoc etiā teſtat̄ Ignacius in
epla ad Iohem euangelistā ſic dicēs. Si
licitū eſt mihi apud te ad hierosolyme par
tes volo aſcendere vt videā illū venerabi
lem Iacobū qz cognominat̄ iuſtus quē re
ſerunt xp̄o Jeſu ſimilimū facie vira r mo
do ruerſationis ac ſi eiūſdē vñ frater eſ
ſet geminus. Quē dicūt ſi videt̄: videro
r ip̄m xp̄m fm̄ omnia corporis liniamēta.
¶ Tercū radicale p̄uilegiū iuſtitie beati
Iacobi dīr ſpecialis ſanctificatio. vt enim
colligit̄ ex dictis Hieronymi in li. de vñis
illuſtribus r Egeſippi qz ſuit aploz cōrem
poraneus fuit bñs Iacobus in vñero ma
tris ſanctificatus. Ex qua ſanctificatiōe
cōſecutus eſt mūdationē ab originali cul
pa debilitatiōe ſomitis r p̄ſeruationem
a p̄cō mortali. Et licet dicatur qz in morte
xp̄i omnes apoſtoli peccauerunt. Forte ab
iſta generalitate Iacobus excipit̄. Nā vt
detur qz fidem reſurrectionis xp̄i nūqz
amiſerit. Inquit enī Hieronymus in li. d
vñis illuſtribus. Qz votum vouit ſe non

comesturū donec videret dñm a mortuis
surrexisse. Ipa autē die resurrectionis appa-
ruit ei dñs ac eis q̄ erant cum eo ⁊ dixit po-
nite mensam ⁊ panem: deinde panē acci-
piens benedixit ⁊ dedit Jacobo dicens: sur-
ge frater mī comede: q̄ filius hoīs a mor-
tuis surrexit. Et hoc est q̄d asserit Pau-
lus. p̄m̄e a d. Cor. xv. ca. deinde vīsus est
Jacobō. Eocurrerūt ita in illo oīa tria pre-
dicta p̄pter q̄ iuste sancte mūdissimeq̄ vi-
uere inuēnus est. Cui⁹ sanctitatē admira-
bile explicabimus in sequēti mysterio.
Qualiter beatus Jacobus fuit p̄go pu-
rissimus q̄ carnē suā mortificauit ⁊ oratio-
ni assiduus fuit. Capitulum II.

Secundū mysteriū con-
templādū de iusticia beati Ja-
cobi dī determinationis. vbi de-
terminādū est in quo precipue ipse iustus
⁊ sanctus fuit existimatus. Et dicimus q̄
singulariter in tribus.

Primo in p̄ginitatis obseruatione.
Secundo in carnis mortificatione.
Tertio in orationis exercitatioe.
Primo q̄dem in p̄ginitatis obseruatio-
ne vt ait Hiero⁹. in libro de vīris illustri-
bus Jacobus in perpetua virginitate per-
mansit. In hoc sequens redemptorē mun-
di q̄ virgo de p̄gine nasci dignatus ē. Nec
audienti sunt illi q̄ virginitati detrahunt
asserentes illā aut nullius aut parui esse p̄-
mij. qm̄ vt Hiero⁹ inquit in eptā ad filiā
Sauritij de cōmendatiōe virginitatis.
Quisq̄s pudicitiaz aut nullius p̄mij aut
parui fore existimat: certū est illū aut igno-
rare aut non voluntariū elus ferre laborē
Quis nā non cōsideret: ideo de virgine na-
tū xpm̄ vt virginitatis amplitudinem sic
mortalibus ostentaret. Hic Hiero⁹ ad fi-
liā Sauritij vbi supra ait. Et illustrius
p̄ginitatis meritum clareat ⁊ q̄ digna sit
deo manifestius possit intelligi illud reco-
gicetur q̄ dñs ⁊ saluator n̄r: cum p̄pter hu-
mani generis salutē hoīem dignaret acci-
pere nō aliū q̄ virginalē elegit vterū: p̄gi-
nē habuit matrē: virgo mansurus: in se vi-
ris: ⁊ in matre feminis: virginitatis p̄bu-
it exemplū. hec ille. Sed de virginitatis p̄-
conq̄s a lio loco copiosius dīserem⁹. ¶ Se-

fundo beatus Jacobus iustus ⁊ sanctus
valde vīsus est in carnis mortificatione.
Nā vt Hiero⁹ refert li. de vīris illustribus.
Vinū ⁊ sicerā nō bibit: carnes nūq̄ come-
dit. ferrū in caput eius nō ascendit: oleo nō
est vinctus: balneo non est vsus. Et q̄bus
verbis apparet ipm̄ in cunctis curā corpo-
ris neglexisse. Faciebat q̄dem hoc ne leuī
saltem maculare vitā fame possent. Pec-
cata nāq̄ venialia ⁊ si charitatē nō extin-
guant illius tñ seruiorem diminuūt. Ideo
⁊ sancti viri adhuc in grā cōfirmat. evita-
re illa scdā scdē q̄. xliij. ar. vij. ad vltimum
argumentū. Quāuis p̄ pctm̄ veniale grā
nō tollat per quā est homi salus. inq̄tū tñ
veniale disponit ad mortale: vergit in de-
trimentū salutis. Vultus rei grā queritur
a multis: an pctm̄ veniale sit cōmittendū.
vt primo subueniat: ne mortale incurrat.
Et vt refert Tho. q̄dam dixerūt q̄ sic. Sed
hoc implicat cōtradictoria. Si enī cōmis-
tendū est tā nō est malū neq̄ pctm̄. Nam
pctm̄ etiā veniale non potest esse eligibile.
Cōtingit tñ aliqd̄ p̄pter aliquā circūstan-
tiā nō esse pctm̄ veniale. q̄d illa circūstan-
tia sublatā pctm̄ veniale esset. Sicut p̄bū
iocosum est pctm̄ veniale. qm̄ absq̄ utilita-
te dī. Si autē ex causa rōnabili p̄ferat non
est ociosum neq̄ pctm̄. Quare si pctm̄ ve-
niale r̄: maneret pctm̄ nō deberet fieri vt p̄-
rimus liberaret a pctō mortali. diximus
istā vt exemplo beati Jacobi vnusquisq̄
q̄tū pōt conet cum dei adiutorio venialia
pctā effugere ac declinare. ¶ Tertio beatus
Jacobus iustus ⁊ cētis ab oībus p̄batus
est p̄pter orōnis frequentationē. Et enim
tradit Hiero⁹ li. de vīris illustribus. Lo-
rens in oratione genua flectebat vt calos
in genibus sicut calcaneos videretur h̄re.
Ob nimā autē scitātē suā solus inter apo-
stolos p̄mittebat in sc̄tā sc̄tōz intrare. nō
q̄dem immolationis causa s̄ orōnis. Tāc-
etiā reuerētie in populo extitit. vt simbulā
vestimenti eius certatim tangere cuperēt.
Hic primus inter ap̄los missam celebra-
uit Hierosolymis. Vñ de pse. vi. ca. Ja-
cobus. ita dī Jacobus frater dñi cui p̄mū
credita ē hierosolomitana ecclia: tra dī dīe
nobis misse celebrationē. i ordinē celebra-

di misse. Quod non est intelligendum de omnibus
misse solentibus et ordinacionibus. sed de
aliqibus. Quam uel scribit Hugo li. ij. de sa/
cramentis. Introitu in missa posuit. Le/
lestinus. Gloria in excelsis deo. decreuit co/
cilium. ut ponitur de conse. di. i. ca. de hymnis
Dñs uobiscum dicitur ex antiquissimo usu. Colle/
ctas ordinauit Gregorius et prius Gregorius. et sic
a diuersis uidentur diuersa et multa addita.
Qualiter beatus Jacobus propter veri/
tatem quam predicabat martyrio coronatus est.
Capitulum. lll.

Certum mysterium con/
templandum de iusticia beati Jaco/
bi dicitur plurimatis. Consumma/
ta est propter uiam violentam mortem. propter non
horruit. de qua consideremus tria uidelicet.

¶ Causam.

¶ Penam.

¶ Vindictam.

¶ Primo consideremus de morte Jacobi
violenta causam. Et hec fuit libera atque pu/
blica predicatio veritatis. Hec est namque ve/
ritas quam deus in nobis diligit. quia ipse veritas
est ad Roma. ij. ca. Est autem de veritas De/
hac inquit Esa. xxxij. ca. Qui loquitur verita/
tem in excelsis habitat. Et Sapiens Sapientie
liij. ca. Non contradicas propter ueritatem uallo/
mo. Hec est quod consuetudini iure proponit. de qua
Augustinus di. viij. ca. veritate ait. Ledat consue/
tudo veritati. Et eadem di. ca. Si consuecu/
dine. subdit usus qui veritati est prius esse
abolendus est. Idem confirmat in ca. q. prem/
pta. et in ca. consuetudo. Hec est quam For/
babel tam amplissime commendauit coram
Dario per sapientem rege. Nam ut colligitur ex. iij. li.
Hesdre ca. ij. di. posita fuisset coram Da/
rio questio. Quid de tribus fortius uide/
retur. Rege uino et muliere. Unus respondit
quod rex. quia cum homo preest ceteris animalibus
rex preest homini et ad nutum eius omnia disponunt.
Quidam alius posuit uinum eo quod uinum ani/
mi fortitudine superat. Forobabel hoc mu/
liere utroque fortiori asserunt. Nam regibus
et his qui uicem plantant mulieres dominantur.
Et per mulieribus homines cuiuscumque status
alias ponere non formidant. Super hec autem
omnia ueritatem dixit esse fortiori. quam omnis ter/
ra inuocat. celum benedicit. et manet in eternum.

Propter hanc autem ueritatem. proferenda hor/
tatus est Christus discipulos. ut mori non perti/
mesceretur dixit enim Mat. x. ca. Nolite time/
re eos qui occidunt corpus. animam autem non
possunt occidere. Sed ue nobis nos sumus
in quos fines seculorum deueniunt. Ab om/
nibus pro maiori parte ueritas conculat. Cum/
cta mendacijs. dolo fraude. deceptionibus/
et falsitatibus sedata cernunt. ubique adula/
tiones. iusticiam et ueritatem deiciunt. Non est
hec doctrina prophetarum. Inquit Arist. iij. to/
picorum. et. iij. ethicorum. pro se mendacium pra/
uium et fugiendum. uerum autem et bonum et lauda/
bile est. Sed mundi redemptor ueritatem
nos exolere docuit. quia ipse est ueritas et ui/
ta. Hinc et beatus Jacobus illi suo sangui/
ne defendere non recusauit. dum enim ut Egi/
ptius refert. Iudei requisiti essent cum uerum
Christum predicaret in die solenni pasce. ascendens
supra pinnaculum templi uoce magna respondit.
Quid me interrogatis de filio hominis. Ecce
ipse sedet in celis a dextris summe potestatis.
vivos et mortuos iudicare venturus.
Que uerba et similia iudeos in tantum lese/
runt. ut exclamantes dicerent. Quid et iustus
errauit interficiamus eum. ¶ Secundo conside/
remus de morte Jacobi penam. Statim quod/
dem ascendentes iudei precipitauerunt eum
desinde lapidauerunt. Ipse uero super genus
procumbens dicebat. Rogo domine dimitte eis
quia nesciunt quid faciunt. Quidam pro facer/
dos exclamauit patere queso quid facitis. pro
nobis hic orat iustus quem lapidatis. Tunc
unus particam fulonis arripiens valido
ictu caput eius impetijt et cerebrum excussit.
Talisque martyrio migravit ad dominum. An/
no trigesimo episcopus eius. Sepultusque est
ibi de prope templum. Cum autem plus morte ei
vindicare et malefactores capere ac puni/
ret uellet. prius aufugerunt. ¶ Tertio con/
sideramus de morte Jacobi vindictam. Nam
iudei propter hanc peccatum et principalis quia Christum
occiderunt diuina ultione percussi fuerunt. Quia
desolatione ac destructione ciuitatis narra/
uimus in tractatu de timore iudiciorum
dei. Nunc pro sufficit intellexisse quoniam beatus
Jacobus deo celi fuerit beatus quem in hoc
seculo toruituribus pollere fecit in futuro
eterno bona donauit. Ad quos nos perdu/
cat clementia Christi. Qui est benedictus et lau/
datus.

habilis in secula seculorū Amen.
¶ Sermo. XL. de laudibus fidei xpiane:
q̄ verissima pbat̄ extra quā nullus conse-
qui potest eternā salutē. In festo sanctorū
Philippi et Jacobi recitandus.

In me credite. Ver-
ba sunt redemptoris nostri
Joh. xij. ca. q̄ in euāgelio p̄-
sentis solēnitatē: decepti ple-
riq̄ a suo debili p̄uissimoḡ ingenio nolūt
acceptare illa q̄ d̄s nobis sua benignitate
reuelauit. Reputāt q̄ppe stultū fore ac sa-
tis leue si credāt pure et simpliciter altissi-
ma fides xpiane mysteria. Cōtra quos lo-
quit̄ scriptura ostēdēs q̄ sit laudabile quā-
q̄ vtile et meritorū credere diuinis absq̄
inquisitione curiosa vel p̄dicatione. Scribit̄
namq̄ Gen. xv. ca. Credidit Abrahā deo et
reputatū est ei ad iusticiā. Et ij. Paral.
xx. ca. Credite in dño deo v̄ro et securi eri-
tis. Et Eccl. ij. ca. Qui timeris deū credi-
te illi et non euā euabitis merces v̄ra. Et ad
Roma. x. ca. Corde enī credis ad iusticiā.
Et Marci viij. ca. Qui crediderit et ba-
ptizatus fuerit saluus erit. q̄ p̄o nō credi-
derit cōdemnabitur. Et Joh. i. ca. Dedit
eis p̄atē filios dei fieri his q̄ credunt in
noīe eius. Et ij. ca. Sic d̄s dilexit mūdū.
vt filiū suū vnigenitū daret. vt omīs q̄ cre-
dit in illū nō pereat s̄z ha beat vitā eternā.
Et vij. ca. Qui credit in me sicut dixit scri-
ptura flumina de ventre eius fluēt aque
viue. Et viij. ca. Si nō credideritis morie-
mini in p̄cto v̄ro. Et xi. ca. Qui credit in
me etiā si mortuus fuerit uiuet. Et xx. ca.
Beati q̄ nō viderūt et crediderūt. Et viij.
ca. Credentes vitā habeatis in noīe eius
Et Luce. ij. ca. Elisabeth a spū sancto mo-
ta dixit immaculate virginī. Beata q̄ cre-
didisti. Et h̄ ista sufficerent ad extinguen-
dam neq̄ciā hoīm elatoz. veritatem ostē-
demus in p̄nti s̄mone fidei n̄re clarissimā
veritatē. Hāc p̄dicauerunt Philippus et
Jacobus ap̄l̄s ceteri. hāc viderūt a x̄po.
hāc deniq̄ p̄rio sanguine defenderūt. Ne-
q̄ dari pōt alia fides p̄ter istā in qua spe-
rari posset eterna salus. Vna inq̄ textus
in ca. firmiter. de sum. trini. et fi. ca. est fide
delū vniuersalis eccl̄ia: extra quā nullus

oīno saluat̄. Et ap̄lus ad Eph. v. ca. ast.
Unus d̄s vna fides q̄ sc̄z credit x̄pm deū
et hoīm de p̄tine natū saluatōrē mundi.
Q̄ aut̄ ista fides verissima sit et indubi-
ta p̄bare possumus triplici rōne.

¶ Prima d̄ mundialis acceptatiōis.
¶ Secūda passionis tolleratiōis.
¶ Tercia diuinalis magnificatiōis.
¶ Q̄ fides xp̄i vera sit ostendit̄ eo q̄ mū-
dus totus illā acceptauit mediante p̄di-
catione ap̄stolorū: quod fieri nō potuisset
absq̄ virtute dei et miraculis euidentibus
Capitulū. I.

Prima ratio qua pbat̄
q̄ vera est fides ch̄i: isti d̄ mun-
dialis acceptatiōis. Non enim
absq̄ p̄tute dei fides ista acceptata fuit in
toto terrarū orbe. a populis. a philosophis
a regibus et imp̄atoribus. Clarū quīppe ē
q̄ ante p̄dicationē ap̄loz. mūdus totus
superstitionibus varijs noxijsq̄ erat immer-
sus. Et vt in s̄mone sc̄do huius op̄is dixi-
mus. Alij colebant. p̄ deo celestia corpora.
Alij elementa insensibilia Alij corruptibi-
les hoīes ac mortales. Alij bestias et ser-
pētes. Alij deniq̄ idola vana surda et mu-
ta. Q̄b q̄d et innumera flagicia perpetra-
bant atq̄ ritus detestabiles obseruabant.
Nā vt inq̄t Eusebius panphili. li. i. de enā-
gelica p̄paratiōe. Perse matres p̄prias ne-
phandis nuptijs cognoscebāt. Scite car-
nibus vescabant̄ humanis. Vasaq̄ et
verbes p̄prios et affines suos senectū-
te cōfectos miserimos putātes interficē-
bant imolando: ip̄os idolis deniq̄ come-
debant. Ubarant seniores suos viuos p̄-
cipitabant. Et vt tradūt Manethus hi-
storicius Egypti? et Apollodorus. et Phi-
lo qui senicū scripsit historiā. Et Diony-
sius alicarnase a vir Romane historie ac
italice peritissimus. ita pater vnicū filij
dilectū. mater filiū demoni tāq̄ ouē sa-
cificabant. Vt in ista et similia p̄dicatione
ap̄loz penitus sunt deleta. Omissis autē
ceteris. Nōne Philippus ap̄s Scitarū
gentes ad x̄pm peruenit. Ip̄e q̄dē illis euā-
gelij xp̄i p̄ annos. xx. seruentissime p̄dica-
uit. Vbi quatuor miranda fecit. Primo
draconē expulit. nā cū aīmal illud imma-

nissimū sub statua martis lateret: indeq;
exiisset interfecissetq; filium pontificis z
duos tribunos: iussu beati Philippi in lo
cū desertū descendit. nulliq; de cetero no
cuit. Scōs idoloz martis pfringi iussit z
loco eius crucē xpi erexit quā oēs fideliter
adorauerant. Tertiū oēs morbosos flatu
draconis pfecte sanauit: z illis tribus mor
tuīs uite beneficiū restituit: q omnes cre
diderunt in xpm z baptizati sunt. Quar
to heresim ebionitarū q carnem xpi fanta
sticā dogmatizabant extinxit. Erant autē
illidue filie sacratissime ygines per quas
dñs multos ad fidē conuertit. Horandū
enī hoc loco q fuit alius Philippus vnus
ex septe diaconibus de quo scribit in acti
bus aploz. de quo dicit Hiero? in marti
logio q octauo idus Julij signis z virtuti
bus inditus apud cesaream requieuit: iu
ra quē filie eius tres tumulate sunt: nam
qtra apud ephesum requiescit. Primus q
Philippus ab isto differt. qz iste fuit apls
iste diaconus. Ille quiescit apud Hieropo
lim Iste apud cesareā. Ille habuit duas
filias pphetissas. Iste qtuor. I. historia ec
clesiastica videat dicere q fuit Philippus
q habuit quattuor filias pphetissas. Sed
in hoc magis Hiero. est credendum. De
Philippo itaq; aplo ita scribit Ambrosi?
in li. de vita z obitu sanctorū. Philippus
gentilibus pdicat xpm: barbara scq; gētes
vicinasq; tenebris z mari oceano pūctas
ad scientie lumen fideiq; portum deducit
demū in Hierapoli frigie puincie vrbē cru
cifixus: lapidatusq; obiit simulq; cū filia
bus suis ibi requiescit. Diximus iam cō
uersionē Scitarū aliaq; gentiū factā pre
dicante Philippo a apostolisq; ceteris. Qd
vtrq; sine deo adiuuante pfici minime po
tuisset. vt enī scribit Hiero? vlt. ca. Apo
stoli pdicauerunt vbiq; dño cooperante z
sermone cōfirmante sequētib; signis. Nō
confirmasset deus illorū sermonē: neq; si
gna fuissent secuta: nisi fides quā predica
bant vera fuisset. Propterea Aug? li. xxiij
de ciuitate dei. inq; tria esse magna z fm
naturā incredibilia. Prīmū est xpm dei fi
lium de virgine natum passum z in cruce
mortuū atq; in sepulchro positū: resurre
xisse tertia die: z quadagesima postq; sur

rexit ad celos ascēdisse. Dum philosophi
stoici: Epicuri z reliqui audiebant Athe
nis Paulum ista pdicantem. Aliqui dice
bant cū semiuerbiū. id est seminatorē ver
borum. Alij vero addebant: annūciatorē
nouoz demonioz. id est nouaz scientiarū
videt esse. Ite dicit Act? xvi. ca. Scdm ma
gnū z incredibile est totum mundū credi
disse illud prīmū. Nam vt parz oēs natio
nes relictis supstitionibus idolatrie credi
derunt in xpm. Qd enī cōfirmari potest:
qz roma abiecta idolatrie spurcicia: xpm
confessa est: z vltq; in pñens illū crucifixum
adorat. Neq; vt quidā aliq; indocta plebs
suasioni apostoloz consensit. Qmimo z phi
losophi clarissimi z ciues honoratissimi z
reges z principes ac sapientissimi viri xpm
sunt venerati. Tertiū magnū z fm natu
rā incredibile ē mūdū totū pīmū incredi
bile credidisse: predicatione apostolorū q
neq; pollicebantur temporalia bona: neq;
voluptati fauebant. neq; vitā tēporalē su
endam dicebant. Sed pñca bant mundi
contemptū: passionū tollerantiā: z mortis
violente desiderii: nō in pulchritudine z ele
gantia orationis: non vi armoz populos
attraxerunt: vt crucifixo Iesu xpo diuinū
exhiberent honorē. Qres ad modum stu
pēdissima. Q inuicta pñs oī potētis dei
duodecim simplices hoies a xpo electi: po
tuerunt in omēs nationes z pñs veritatē
euangelicā disseminare. Aut igit miracu
lis z signis fidem quā pñcabant vt in fi
deles illā acciperent confirmauerunt. Et
sic apparēt q in eis tanq; fidelibus nūcijs
eterne vite effluxit diuina grā. Aut si abs
q; miraculis id fuit effectū z h vtrq; mira
culū pmaximū erit cōfendū. vt simplici p
suasione aploz crediderit totus mūdus
rem pñamētam grandē z vt predictū est
fm naturam incredibilē. Sed quidā in
sensati obijciunt nob; q si ideo ē vera fides
christi: quia ab omnibus nationibus fuit su
scepta: pari modo dicere possumus q se
cta Magumethi iam quasi vbiq; dilata
fuerit a deo z per consequens Magume
thani possunt sperare futurā salutem. Ad
hoc rādemus. Primo qz secta illa mltā cō
tinet stulta z irrationabilia z pñr illa que
vitā Magumethanoz voluptuosā z bru

talē ostendū: id maxime est attendendū:
 videlicet q̄ illorū brūtudo adhuc in volu-
 pte finiet. Nā vt afferunt: pmisit d̄s ser-
 uatibus legē Hagumeth para disum. i.
 horū delictaꝝ aquis p̄erfluentibus irri-
 gati: in quo sedes habebunt p̄petuas nec
 frigore aut estu aliquo affligent: oibus ei-
 borū vascenſ generibus. Sericis vestimē-
 tis oīs coloris induent: z p̄ginibus specio-
 sissimis coniungent. In delictis oibus ac-
 cubabunt. quibus angeli pincemaz more
 cū vasis aureis z argenteis ministrabūt.
 offerentes eis vinū lac z mel dicentes. co-
 medite z bibite in leticia. Tria namq̄ flui-
 mina. s. lactis z mellis z vini optimi aro-
 matizati eo s habere dixit Hagumeth in
 paradiso: z q̄ angelos pulcherimos sunt
 visuri adeo magnos q̄ ab vno oculo āge-
 li vsq̄ ad celū sit spaciū vnius diei. Con-
 tra quas fatuitates in d̄t Ziucenna. ix me-
 taphisice. ca. vij. lex n̄ra quā dedit Hagu-
 methus oñ d̄t dispositionem felicitatis et
 miserie q̄ sunt fm corpus. Sz est alia pro-
 missio q̄ a p̄bendit ab intellectu. Seq̄-
 tur Sapientibus multo magis fuit cupi-
 ditās ad consequendū hanc felicitatez q̄
 corp̄m. q̄ quis varet eis tñ nō attenderūt
 nec a p̄ciari sunt eā cōparatione felici-
 tatis q̄ est coniuncta p̄me veritati. Scdo
 lex illa multo veneno cōmixta est. Nā asse-
 rit i suo alcorano Hagumeth. q̄ moyses
 fuit p̄pha magnus. sz xps maior z sumus
 p̄phetaz natus ex maria p̄gine p̄ture dei
 absq̄ hois semie. Sed venenū immiscuit
 q̄ xpm nō vere passum nec vere resurrexis-
 se dixit. sz aliū quendā hoīem sibi similem
 hēgisse vel passum esse docuit. Tercio ip-
 se maxim⁹ fuit deceptor q̄ rudes p̄pos sē-
 cile puertere poruit. Nā secutus Epicu-
 ri doctrinā cū finxisset multa falsa sibi cre-
 dentibus indulget oēm lasciuā. De ept-
 auro q̄ p̄pe sic ait Lactātius li. ij. diuinaz
 insti. Epicuri disciplina m̄to celebrat sp̄
 fuit q̄ ceteroz. nō q̄ veri aliqd̄ affert sz q̄
 multos ad populare nomē voluptatis in-
 uocat. Nemo enī nō in vicia p̄nus est. Pre-
 terea vt ad se multitudinē p̄trahat. opposi-
 ta singulis q̄busq̄ moribz loquit̄ desid̄io-
 sum. Gerat l̄ras discere: a uariū populari
 largitione liberat. ignauū phibit accedere

ad republicā. p̄grū exercere. timidū mili-
 tare. hec ille. Pari mō Hagumeth sequē-
 tibus illū ad luxuriandū z fornicandum
 liberā licetiā largit. Fuit aut̄ tpe Bonifa-
 cij quarti z Heraclij impatoris ex gente
 arabū q̄ vt aiunt consilio cuiusdā Sergij
 momachi apostate m̄tra calliditate z astu-
 cia decepit arabes. deinde vsq̄ ad tpa n̄ra
 nescimus q̄ iudicio dei maximā orbis p-
 tē corrupit. Cui nihil efficac⁹ efficere pos-
 sum q̄ sua deliramenta q̄ in libris sarrace-
 noz inueniunt descripta. In alcorano q̄ p-
 pe Hagumethus ait. Laus eius sit qui
 transirefecit seruū sub vna nocte ab orato-
 rio bellaz q̄ est domus Decquevsq̄ ad
 oratorij remotissimū q̄ est domus sancta
 in hierlm̄ quā bñ diximus. Expositio hu-
 ius sententię est in li. q̄ d̄ arabice halmæ /
 ris q̄ latine interpretat̄ in altrū ascendere
 Et iō vulgariter dicit̄ scala Hagumeth
 Ibi inducit magumeth q̄ de se loquēs d̄-
 cit ridēdas ac detestādas fatuitates. Pri-
 mo q̄ cū dormiret z in lecto iuxta vxorē in
 Decqua in arabia apparuit ei Gabriel
 angelus z dixit ei. Surge z veni post me.
 cūq̄ surrexisset z venisset ad portā domus
 vidit q̄ gabriel tenebat p̄ habenas quan-
 dā bestia cui nomen erat Alborach q̄ erat
 grandior asino z habebat faciē hois: z crī-
 nes de perlis z pectus de smaragdo: cau-
 dā de rubino oculos clartores sole: pedes
 z ungulas ad modū camele. Sellā p̄cio-
 sam d̄ perlis z auro. Et erat ista bestia cir-
 cūdata angelis q̄ custodiebāt eā. Et cum
 dixisset angelus Hagumeth ascēde z eq̄-
 ta bestia stare nolebat. Cui dixit anḡlus.
 Alborach sta in pace. qz nūq̄ talis hō eq̄-
 tauit sup te nec eq̄abit. Tunc bestia inter-
 rogauit. q̄s est iste. z gabriel r̄ndit. Hic ē
 Hagumeth dei nūci⁹ z p̄pheta magnus
 vt hec audiuit bestia stetit z Hagumeth
 equitauit z gabriel tenuit sibi scādile siue
 staffam. Scda fatuitas q̄ alborach cōse-
 stim ire cepit cito z suauiter. z passus eius
 ita magni erat q̄ inter vnū passum z aliū
 erat tāū spaciū quātū possit hō lōgus p-
 prijs oculis respicere a remot⁹. Tertia fa-
 tuitas q̄ sic associat̄ ab angelo quērit ad
 cēplū in hierlm̄. z inuenit ibi oēs p̄phetas
 stantes ibi. q̄s d̄s fecerat exire de sepulcro

ut honoraret ipm Magumeth: qui salu-
 tauit eum gaudens et amplectens. Quar-
 ta fatuitas quod exiit templum angelus ostē-
 dit ei quādam scalam que durabat a terra us-
 que ad primum celum et erat gradus illius de la-
 pidibus preciosis et angeli circumdabant eam.
 Tunc gabriel dixit illi. Ascende magumeth
 et ascēdit: et gabriel et alij angeli associabant
 eum. Quia ascēdi sset inuenit in via unum an-
 gelum ita magnū quod tenebat caput suum su-
 pra celum et pedes eius in abyssum. Et erat
 factus ad modum galli: cui deus ostēdebat
 quā erat orandū: nam veniebat ad eum quēdā
 vox de celo dicens Tu creatura que deo es
 obediens lauda deum. Et mox ille angelus
 dicebat alia voce. Benedicatur deus rex
 sanctissimus. quo dicto: galli qui sunt in ter-
 ra cātabant. Quinta fatuitas quod vidit quē-
 dā alium angelum cuius medietas erat ignis
 et medietas nigra: nec ignis destruebat nūc
 nec ecōtra. quod etiā laudabat deum orans quod sic
 in eo cōiunxerat ignem et nūc sic cōiungeret
 corda gentium que ipsi deo essent obediētes.
 Sexta fatuitas quod puenit ad celum lune quod
 erat totum ferreū. Et cum pulsaret gabriel ad
 p. ita venit quidā angelus ita magnus quod
 ipse habebat in longitudine spatium itinere ho-
 minis et corpora ad modum vaccarum et alas
 ad modum aquarum. Et erāt in numero septua-
 ginta milia capita. Et quodlibet caput se-
 ptuaginta milia cornua. Et quodlibet cor-
 nu septuaginta milia nodorum: et inter unum
 nodum et alium erat spatium itineris hominis per
 draginta annos. Et in quolibet predicto-
 rum capitum erant septuaginta milia facies.
 Et quilibet facies habebat septuaginta mi-
 lia ora. Et quodlibet os septuaginta milia
 linguas: et quodlibet ex illis linguis sciebat
 septuaginta milia loquelas. et laudabant
 deum septuaginta milibus horis in die. Octa-
 va fatuitas quod peruenit ad primum celum quod erat
 encū inde ad tertium quod erat argenteum postea
 ad quartum quod erat aureum. Et in hoc vidit
 septuaginta milia angelorum: quod omnes habe-
 bant facies aquarum. Et quilibet ala habebat
 septuaginta milia penas: et quilibet pena ha-

bebat in longitudine septuaginta milia co-
 rnicorum. Nonā fatuitas quod postea puenit ad
 quartum celum quod erat totum de perla: et habebat
 unum angelum qui totus erat de igne: et habebat
 lxx milia brachia. Et quodlibet septua-
 ginta milia manus. Et in quolibet manu
 septuaginta milia digitos. Deinde venit
 ad sextum celum: quod erat de smaragdo: et
 ad septimum quod erat de rubino. Et tandem
 ad octauum quod erat de topazion: et hic inue-
 nit deum qui dixit qualiter elegerat eum et ordi-
 nauit ei legem et omnia quod debebat facere. Et tūc
 de rediit per eandem viam usque ad finem scale
 equitavit Alborath et venit ad domum suam
 et inuenit uxorem suam in lecto quod dormiebat:
 narravitque ei omnia quod gesta fuerant. Ecce qua-
 libet signum diabolicum vltus est magu-
 meth: in quibus nil congruum: nil rectum: nil ra-
 tionabile: nil denique verisimile inuenitur.
 Sed et fidei nostri decora mysteria. bone-
 ficiis et vera ac rationalia sunt. Nam
 ut inde Scotus in plogo primi libri senten-
 tiarum. Quid rationalius quam deum super omnia
 diligere et per ipsum super seipsum. De deo autem
 nil credimus quod aliquā imperfectionem im-
 portat: imo quicquid de illo dicimus attestat
 perfectionem diuinam: sicut patet de trinitate per so-
 nantem de incarnatione verbi et huiusmodi.
 Ob quod Augustinus. li. ii. de ciuitate dei. c. xxvii. ait.
 Nihil turpe aut flagitiosum spectandum imi-
 tandūque proponitur ubi veri dei aut precepta
 mandata aut miracula narratur: aut do-
 na laudantur: aut beneficia postulānt. Quic-
 quid igitur magumeth fecit ut sua secta reci-
 peret malicia et dolo cōpleuit. Non sic apostoli
 de quibus ita predictum est: quod temporalia bona om-
 nino spernēda: vitam detestanda: sequēdas
 virtutes desideranda: futura vitam suam seruit.
 Quod vera est fides christi ex eo quod pro illius con-
 fessione tot homines et mulieres morte violē-
 ter tamen fortiter animo tulerunt.

Ca. II.

Secunda ratio qua pro-
 bat quod vera sit fides christi de pas-
 sionalis tollerationis. Pro ista
 quippe tot milia multum viri usque sexus mar-
 tyrum pati usque ad mortem cōstitisse vo-
 luerunt. In quibus tria sunt cōsideranda.
 Primum est numerositas.
 Secundum bonitas.

¶ Tertium nouitas.

¶ Primum quod est considerandum in his qui pro martyrio passi sunt: de numerofitas. Nam si pauci essent fortassis quod diceret illos fuisse delusos. Sed quod illos numerare ualeamus cum persecutio christianorum facta fuerit per orbem a tot imperatoribus successiua. Nam ut inquit Augustinus libro xviij. de ciuitate dei. Quidam uoluerunt decem fuisse persecuciones ecclesie. Prima fuit Heronis. Secunda Domitiani. Tertia Traiani. Quarta antonini. Quinta Seueri. Sexta Maximini. Septima Decij. Octaua Valeriani. Nona Aureliani. Decima Diocleciani et maximiani. Sub quibus innumerabiles uiri et mulieres per confessionem fidei exquisitissimis cruciatibus afflicti: mortem fortis animo uulnerunt. Eue refert Hieronymus in martilogio. Tempore diocleciani et maximiani intra unum mensem: decem octo milia christianorum martyrio coronati sunt. Si igitur in ore duorum uel trium testium steterit omne probum. ut dicitur Deuterio xix. c. Et matthei xviij. Et extra de testibus ea. licet. Quantomagis standum erit uera cissimo testimonio sanctorum martyrum. Propterea inquit Hieronymus in questionibus ad heluidium. Trium phus dei est passio martyrum: pro christi nomine crucioris effusio et inter tormenta letitia. Cum enim uiderit tanta constantia stare martyres atque torqueri: et in suis cruciatibus delectari: odor uirtutis dei disseminat in gentibus subdit tacita cogitatio quod nisi uerum esset euangelium nunquam sanguine defenderetur. **¶** Secundum quod est considerandum in his qui pro martyrio passi sunt: de bonitas. Non enim erant uicioz amatores aut reperi alium bonorum audi: qui ut apparet uita propria contemnabatur. Pro specul esse de mediatio aut fallitate non possit. Nam ut inquit Lactantius libro i. diuini instituti. Voluntas fingendi ac mendandi eorum est quod opes appetunt. quod lucra desiderant. quod respectu a sanctis uiris fuit. Et ut ait Hieronymus ad pammachium. Si iocando passi sunt credam iocando locuti. **¶** Tertium quod est considerandum in his qui pro martyrio passi sunt: dicitur nouitas. Nam non erant a teneris annis educati si de christo: sed per maiori parte multi ex eis nouiter ad fidem uenerunt. si. letissimum ad martyrium uolabant. Hoc aut fieri non potuisset absque interiori auxilio diuine gratie: et exterioribus signis miraculis ac

reuelationibus quod Cornelius tactus negare non audens quod gentilis erat: christianus genus maleficio appellauit. Sed reuera omnia illa non maleficio imo dei prete siebant. Quisnam non miratur Tiburium et Valerianum nobiles Romanos in gentilitate nutritos a Ecclesia uirgine ad hunc ductos fuisse: ut morte per christum subire non formidarent. Quid dicitur Romano dicemus quod dum semper idola coluisset militiam exercuisset. a beato Lauretio martyre baptizari poposcit. Dum enim iussu decij Lauretius scorpionibus cedebat is Romano claudius modo dixit. Quid Laureti uideo an te iuuenem pulcherrimum stantem et membra tua cum lintheo extergere. adiuro te si per diem non me derelinques si festina me baptizare. Solutus pro lauretius et in custodia reclusus hypolyti Romanus asserens uirum cuius aqua ad pedes lauretij pedir: et sacrum ab eo baptisma suscepit. Quod ubi Decius conperit: furibundus iussit eum cedi deinde decollari. hypolytus ipse insuper quod carceres custodiebat a beato Lauretio cum omni sua familia baptismum suscepit. Qui postquam Lauretij corpus sepeluit: uenit in domum suam: ut ei lege da narratur. et duas pacis fuis et ancillis suis oes sacramenta altaris quod Iustinus presbyter obtulit: et munificauit. Post quod apposita mensa priusquam cibum sumeret: uenientes milites eum rapuerunt et ad cesarem adduxerunt. Cui Decius. Numquid tu magus effectus es quod corpus lauretij sepelisti. Cui hypolytus. Hec feci non quasi magus sed ut christianus. Contra que tyrannus deuotus fecit eum faustibus cedi: et pectus in laniari. Et eum inter tormenta semper christum confiteretur. Decius oem familiam eius adduci fecit: iussitque concordiam de christo loqueretur quod nutritus erat hypolyti tadium plumbaris cedi quousque spiritum emisit. Tandem hypolytus cum omni familia extra portam tiburtinam adductus fuit: ubi in conspectu hypolyti oim capita amputata fuerunt. Hypolyti pro pedes ad colla in domitorum equorum ligati sunt: atque sic per cardos et tribulos tam diu tractus est: donec spiritum exhalauit. Eorum autem corpora Iustinus presbyter rapuit et iuxta corpus sancti lauretij sepeluit. Si omnia huiusmodi uellemus exprime: longissimis perfecto sermone foret uicendum. Sed pauca bec quod commemorauimus ita dicta sunt: ut

appareat veritas fidelis: quia illis temporibus
cōfiteri nō aliud erat: nisi dira supplicia z
morte exquirere. Et tñ vt prediximus in nu-
merabiles qdāmodo sunt inuēti: qd marty-
res torquebatur: relicto gētilitatis errore
publica voce xpianos se asserētes: ad mor-
tē vltro tēdebāt.

Qd fides xpi vera esse pbatur ex eo qd de
illā cōtinuis miraculis magnificat etiam
temporibz nostris.

Ca. III.

Tertia ratio quā proba-
tur qd vera sit fides xpi: dī-
natis magnificationis. Magnificata qd
pe fides ista ab oīpotēti deo in operibus
miraculosis. Et antiqds dimissis: pferam
ea qd quotidie oculis nostris pspicimus qd
in tribz gētribz distingui possunt.

Prīmū dicitur ordinationis.

Scdm scaturitiōis.

Tertiū conditiōis.

Prīmū genus miraculorū qd qdādie vi-
demus dīordinationis. Flā qd baptisimi la-
uacro sunt regenerati odore quodā suaue
ab infidelibus distinguuntur. Ipsi sō infu-
deles qd nō sunt baptizati fetore quodā in-
tolleabili deturpant. Testor deū z ange-
los eius: qd dū semel Brundusij peccato-
ris dolore incurrissem. Quidā medicu
deus nō vocatus a d me venit. qd qd pluri-
mū intrauit cellulā in qua iacebā in lectu-
lo: fetore suo ira turbauit stomachū meū:
vt viderer cuomere velle oīa viscera z inte-
stina: nec quiescere potui donec a me licen-
ciatus discessit. Quid plura. Audiuit ego
a qd plurimis z fidedignis. qd in castello scī
petri xpe Rhodū qd milites sancti Iohis
hierosolymitanī euertunt: sunt canes ferocis-
simi qd in die ligant. in nocte sō soluiunt et
extra castellū liberi dimittunt. hi sī xpianū
aliquē inueniunt nullā ei molestiā inferunt.
Sī sō aliquē tur cū aut saracenū reperiūt
latrantibus z morsibz vsqz ad mortem inse-
quunt. Ex odoratu qd xpiānos ab alijs
discernūt. Sed nō est omittēdū qd experi-
mur de sanctorū reliquijs: in quibz tāta est
odoris fragrantia vt merito cōfiteri coga-
mur ossa illa felicitā sic a deo seruata. cū
suis animabz tandē glorificāda. Scdm
genus miraculorū dicitur scaturitiōis. Vt qd

fm naturā fieri nō possunt vt ex aridīs os-
sibus z inanimatis: liquor profluat inde /
finēter qd tamē fieri negare nō possumus.
Nam z sī nō oīm tñ multorū scōz corpora
māna scaturiūt. Sic scī Nicolai apō ba-
rū. scī Andree apō Amalīā. scī Bar-
thol apud Salernū. Tertiū genus mi-
raculorū dī conditiōis. Vñ est hec conditiō i
sō ligno crucis vt in igne plectū z si inflā
metur nūqz tñ cōburat si ponat i aqua nō
naterit: sō submergatur nisi ex miraculo dei
De spina corone dñi adhuc a plerisqz ac-
cepi: qd rhodū in pascue floret. De colūna
q est in scō Petro i vrbe maxima testimo-
nio de visu referre possumus: qd ibi vexatū
a demone liberatur. Vñ qd qd illā esse in
q dū ihs p̄dicabat in tēplo i hierl'm quie-
scere solebat. In Apulia xpe puligantū est
ecclesia in qua corpus scī Vñ requiescit: i
qua illi qd morsū rabidoz sanū timent in-
terire absqz vlla medicina liberatur. In ci-
uitate Brundusij refuatur a dūstū corp
sancti Theodori martiris cū veneratiōe
et deuotione populi. Tempore sō siccita-
tis cū processioni bus z letanijz corpus il-
lud extrahitur: z sepius in iano eodem dīe
pluuia de celo descendit. Sunt z alia mul-
ta huiusmodi in religione nostra xpiana:
ppter que merito dicere possumus. qd non
est alia natio tā grandis que habeat deos
a propinquātes sibi sicut adest nobis de-
noster. Igitur letetur fideles qui credunt
in xpm: quia nō ambulant in tenebris: sō
habebunt lumen vite. in presenti per grā-
tiam: z in futuro per gloriā sempiternā
Amen.

Sermo XLI. de singulari electiōe sancti
Barthie qua ad aplatū assumptus est.

Numeratus cū vi-
decim aplis. Scribū hec
ba Act. i. c. z in epla bodier-
ne festiuitatē. Lupietes lau-
dibz beati marthe insistere bene ē vt illi
electionē qd ad aplatū fuit assumptus per-
scrutemur. de spā qd copiose loq̄ epla
p̄s: in q mltā pulcra z notabilia cōtinent
In oībz tñ q ibi ponunt marthe scitās
eximia demonstratur. Ipse em aplatū
obtinuit nō aliqua elatiōe cōmōtus sō ob

apli orantibus et deo reuelante vocatus
Idcirco ut ista omnia deuotius meditari
possimus tria mysteria de electioe huius
apli beatissimi pponimus cōtemplāda.

¶ Prīmū dicitur causalitatis.

¶ Scdm qualitatē.

¶ Tertiū utilitatis.

Qualiter ppter peccatū desperatiōis Iu-
das damnatus fuit: et d grauitate peccati
desperatiōis. Et cur apli locū iude volue-
rūt cōplere. Caplm. I.

Primū mysteriū con-
tēplandū de electioe Matthie
dicitur causalitatis. Fuit nāq
talis electiois causa vt numerus duodena-
rius aploz impleat. Nam ex casu et pua-
ricatione Iude vndeci tñ remāserāt apli
Sed vt pars ista melius intelligatur tria
erūt hic dubia declarāda.

¶ Prīmū quare iudas dānatus fuit.

¶ Scdm vtz desperatio sit maximū pctōz.

¶ Tertiū cur apli numerū duodenarium
voluerūt cōplere.

¶ Pro pmi dubij explanatiōe sciendū q
multa fuerūt grauissima pctā Iude. Pri-
mū fuit peccatū ingratitudinis. Nā xps
fecit eū suū discipulū et aplm libiq fami-
liarē: cui multā benignitatē ostēdit. Ipse
pō illū ī piepdi dit Sz qdā horit difficul-
tas. An iudas fuit electus a xpo. Nā Lu.
c. vi. ait. Vocauit sez xps discipulos suos et
elegit duodeci ex ipsis quos aplos nomi-
nauit. Et inter istos enumerat iudas io-
hānis pō ca. xij. xps dixit. Beati eritis si
feceritis ea: nō de omnibus vobis dico ego
scio quos elegerim. vbi videt dicere q nō
elegisset iudā Ad qd dīcēdū. q iudas ele-
ctus fuit qd aplatū fm tēpus. Et hoc dīci-
tur Lu. vi. c. vbi sup. sed nō fuit electus ad
finalē gratiā et gloriā. Et hoc expmītur
a xpo superius Joh. xij. ca. Si qd pō vlti-
mus quērēret. Cur xps elegit iudā ad apo-
stolatū. quē sciebat futurū pdisorē. Rāde-
mus qz tūc fuit idoneus. Vñ sic nō debu-
it intermittere creatiōē luciferi et aliorū
quos sciebat fore dānādos: ita nec assum-
ptiōē istius ad apostolatū. Insup xps id
fecit vt nobis exemplū patientie daret: dū
iudam tollerauit et illi tanta beniuolentie

signa ostēdit. Scdm peccatū iude fuit aua-
ritia. quia vt dicitur Johis. xij. c. Fur erat
et loculos habēs. Fecerat ipm xps conser-
uatorē elemosynarū q sibi donebātur. Ille
pō furto surripiebat: decimā partē vt qui-
dam dīcūt. Et ideo p decima parte quā ī
vnguēto amiserat p triginta denariis do-
minū vēdidit. Tertiū peccatū iude fuit p-
ditio qz xpm signo osculi tradidit. nam vt
dī Barth. xxvi. c. dedit signū his q xpm
capere volebāt dicēs. Quēcūq oscularus
fuerō ipse est teneat eū. Quartū peccatū in
de fuit psumptio qz psumpsit osculari sa-
ciem illā in quā desiderāt angeli prospice-
re. Quintū peccatū iude fuit simulatio. dū
dixit. Ave Rabi. cum tamen illi mortem
procūaret. Sextū peccatū fuit obduratio
qz nullo obsequio: nullis blādictijs: nullis
cōminationibus voluit a suo malo pposi-
to resistere. Septimū peccatū fuit despe-
ratio: qz abiens laqueo se supēdit. hoc vno
solo perfectū fuit damnatio iude. Si enim
nō desperasset et penitentiā veram egisset:
vtiq post tot cōmissa flagitia: post tot enor-
mia mala: post tot neplāda facinora: dei
fuisse misericordiā consecutus. Inest
mabilis pietas benedicti dei: displicet illi
quēcūq peccata. sz sup oia desperationem
abhorret. Et summo hic desperationē quā
cōcomitatur impenitētia finalis. pbamus
qd dicimus. nā Hiero. ad Rusticū mona-
chū inq. Nihil sic offendit deū sic cor im-
penitens. Solū desperatiōis crimē est qd
ventā consequi nō pōt. Et Leo papa d pe-
di. iij. ca. inter oia iudā sic aloqitur Sceler-
rator omnibus o iuda. et infelicioz extitisti
quē nō penitētiā reuocauit ad dñm: sz des-
peratio traxit ad laqueū. ¶ Scdm dubiū
fuit vtz desperatio sit maximū pctōz: Ad
qd rīdet Tho. scda sece. q. xx. q peccata q
opponūtur fratribus theologicis sunt fm
suū genus alijs peccatis grauioza. Cum
pntes theologicē habeāt deū pro obiecto
peccato mortali pncipaliū rationali et gra-
uitas est ex hoc q auertit a deo Si em esse
posset conuersio ad bonū cōmutabile sine
auertioe a deo: quis eēt iordinata nō esset
pctm mortale. Et ideo illud qd pmo p se

habet auersionē a deo est grauissimū inter
peccata mortalia. Viri tibus autē theolo
gicis opponitur infidelitas: odiū dei et de
speratio. Inter q̄ odiū et infidelitas si de
sperationi cōparētur inueniētur fm se qui
dem. i. fm rationem pprie speciei grauiora
Infidelitas em̄ prouenit ex hoc: q̄ homo
ipsam dei veritatē nō credit. Odiū dei p
uenit ex hoc q̄ volūtas hōis ip̄i diuine bo
nitati cōtrariā. Desperatio autē ex hoc q̄
hō nō sperat se bonitatē dei picipare. Ex
quo patet q̄ infidelitas et odiū sunt cōtra
dei fm q̄ in se est. desperatio autē fm q̄ ei
bonū participat a nobis. Vñ maius pec
catū ē fm se loquēdo nō credere dei verita
tem vel odire deū q̄ nō sperare cōsequē gra
tiā et gloriā ab ip̄o. Sed si cōparet despe
ratio ad ista duo ex parte nostra: sic despe
ratio est periculosior: q̄ p̄ sp̄e remouamur
a malis: et introducamur in bona. psequen
da: et ideo sublatā spe i effrenata hōies la
būtur vitia et a bonis operib; retrahūtur.
Vnde glosa sup li. Numerorū ait. nichil ē
excrab. lius desperationē: quā q̄ habet zin
generalib; huius vitia labib; et q̄ prius
est in fidei certamine constantiā p̄dit. Et
Ih̄s. li. de summo bono ait. Perpetrare fla
gitū aliquid moris aīe est: sed desperare est
descēdere in infernū. hec ille. Peccato itaq̄
q̄ desperationis iudas obiit: et a baposto
latu cecidit et hereditate celesti priuatus ē
¶ Tertiu dubiū fuit. Cur cadere iuda vo
luerit apli p̄ electionē. Vnde hic numerū
duodenariū cōplere. Ad q̄d rōdemus q̄
apli xpi debebant esse duodeci ppter tria.
¶ Primo ppter electionē.
¶ Secōdo ppter predicationē.
¶ Tertio ppter figuratiōē.
¶ Primo ppter electionē. Nam xps elegit
rar duodecim vt predictū est. ergo cadere
iuda numer? ille vacuus remanebat. Et
sicut in natura nō datur vacuū: ita nec in
ecclesiastica ierarchia siue in eccl̄a trium
phantē siue militante. Propterea cadente
lucifero et ceteris angelis eū sequētib; suc
cessit loco eorū humana natura. Iō Aug?
in Enchiridion ait. illd q̄d ponit in ij. Sē
tētiā. di. x. Supra hierlīm mater nostra:
ciuitas dei: nulla ciuitū suorū numerositate
fraudabitur aut etiā ybetore fort. alie co.

pta regnabit. Accē em̄ numerū imundorū
sp̄itū noui mus. in quorū locū succeden
tes filij catholice matris que sterilis appa
rebat in terris in ea pace de qua illi cecide
runt sine villo tps termino pmanebūt: hec
ille. Sic a simili in locū a xpo p̄ordinatū
a quo iudas ceciderat: aliq̄s ali? erat repo
nendus. Sed apli debuerūt esse duodeci
ppter predicationē. Nā ip̄i p̄dicaturi erāt
fidē trinitatis in q̄tuor partes mundi scz
orientē: occidentē: meridiē: et septētrionem
multiplicatio autē ter in quattuor cōstituit
duodecim. fm etiā. Ptolomē in ij. quadri
partiti. Duodecim sunt prouintie pncipa
les mundi: circa mediū habitations: fm
q̄ sunt duodecim signa celi. Tertio apli
debuerunt esse duodecim ppter figuratiō
nem. nam numerus iste in veteri testamē
to fuit multipliciter figuratus. Prima fi
gura fuit in duodecim ducibus. de quib;
dixit deus abraē. Sup hismael exaudi ut
te. Ecce benedicā ei et augebo et multipli
cabo eū valde: duodecim duces generabit
et faciā illū in gentē magnā. Isti duces fu
gurarūt aplos q̄ duxerūt nos ad eū. Ser
cūda figura fuit i duodecim patriarchis
filijs iacob et patrīb; totius populi a iacob
descēdentib;: quorū nom̄a ponūt Gen. xlii.
ca. Isti aplos duodecim p̄signarūt: qui a
ip̄i fuerūt precipui filij dñi nostri iesu xpi:
quodā speciali dilectionis munere: qui pa
tres vocari possunt totius populi xpiani.
Tertia figura fuit in duodecim fontibus
aquarū de q̄bus dicit Exo. xv. ca. Vene
rūt filij israel in belīm: vbi erāt duodecim
fontes agrū. Apostoli nāq̄ fontes fuerūt
de quib; hausta fuit aqua sapiētie saluta
ris. Quarta figura fuit in duodecim virtu
lis oblatione in dedicatiōe altaris post cō
pletū tabernaculū de q̄bus scribitur. Num.
meri. vij. ca. Hi figura fuerūt aploz q̄ ob
tulerūt dñō corpora in martyrio a decle
sie catholice dedicationē. Quinta figura
fuit i duodeci exploratorib; missis a moy
se ad explorandū terrā promissionis. sicut
habet Num. xij. Apli tanq̄ vere contē
plati et p̄ p̄p̄lationē meruit p̄mi ad pa
triā celestē vt dicerēt id q̄d ponit a d̄ p̄bi
ligē. iij. c. Nostra conuersatio in celis est.
Sexto figura fuit in duodeci viris qui de

mandata dñi tulerūt duodecim lapides
de medio iordanis a lueo: qñ iordanis cō/
uersus fuit retrosum sic scribit Josue iij.
ca. Hi presignarūt aplos q portarūt duo/
decim articulos in simbolo ab eis cōposi/
to. Septima figura fuit in duodecim leu/
cultis in throno Salomonis de quibus fit
mentio iij. Regū. x. ca. Hi aplos denota/
bant qbus a deo dictū fuit. Math. xix. c.
Sedebit sup thronos duodeci iudicātes
duodecim tribu israel. Octaua figura fuit
in duodecim bobus sustinētib mare ene/
um. vt ptz iij. Regū vij. c. Apłi quidā fue/
rūt pmi ministri baptisimi qđ p mare ene/
um figurari potest. qđ dicit xps Math.
vi. ca. Euntes baptizate oēs gētes. No/
na figura fuit in duodecim iugis bouū: in
qbus arabat heliseus. vt scribit iij. Regū
xix. c. Heliseus figurat xpm q interpretat/
ur deus meus saluator q erat agruz suū
id est ecclesiā duodecim apłis quoz etia/
apostolicā vitā sua derelictos accipe p imi/
tationē dices Math. xi. ca. Tollite iugū
meū sup vos. Decima figura fuit in duo/
decim prophetis q recte cōuenit apłis qui
fuerūt pphete noui testamēti. Numerus
insup duodenarius celebratus fuit a Ro/
manis q acceperunt a grecis legē duodeci
tabularū sicut nos accepimus ab apłis le/
gē duodecim articulozū fidei. Nā vt nota/
tur. ff. de origine iuris in ij. §. exactis Ro/
mani miserūt decē viros ad grecos pro co/
pia illaz legū habēda: que vocātur leges
duodecim tabularū. Igī a spūscō edocti
apłi moti fuerūt: vt videbimus ad electio/
nem Mathie vsic in eis esset numerus
duodenarius perfectus.

Qualiter singularis fuit et sanera electio
Mathie respectu eligētū: respectu mo/
di eligendū respectu electi. Ca. II.

Secundū mysteriū cō/
templandū de electione Mat/
thie dicit qualitatis. In quo vi/
debimus qualiter electio illa fuit debite iu/
ste et scitissime celebrata: triplici respectu.

¶ Primo respectu eligētū.

¶ Secōdo respectu modi eligendū.

¶ Tercio respectu electi.

¶ Primo in quaz fuit debite celebrata rei

spectu eligētū. Electores em fuerūt ma/
gne auctoritatis: qz fuerunt apłi qui sunt
principes mundi. ianitores ecclesie: et iudi/
ces seculi. Ad ipsos et nō ad alios specta/
bat talis electio: q ad hāc perficiendā con/
sulte vt apparebit cōueniūt. Nam vt in/
quit sanctus Bonauen. i. suo. l. vi. xi. Sic
quatuor fuerūt cōcilia principalia patrū
de quibz dicit xv. c. Canonēs. ita quatuor
fuerūt cōcilia apłoz in pmutua ecclesia.
Primū fuit ad electionē Mathie. Se/
cundū ad electionē seprē diaconoz. Act.
vi. ca. Tercū ad nō imponēda legalia gē/
tibus Actu. xv. ca. Quartū ad tollēda
legalia ad tēpus. Ac. xv. c. ¶ Secōdo electio
illa fuit debite celebrata respectu modi eli/
gendū. Inchoata quidē fuit ab exhortatōe
salutifera: dñi petrus apłoz pnceps exur/
gēs in medio vbi erat turba hoim fere cē/
cum viginti dixit. Viri fratres oportet im/
plere scripturā: quā predixit spūscāctus
pos David de Iuda. q fuit dux eozū. qui
cōprehēderūt iesum. q cōnumeratus erat
in nobis. et sortitus est sortē ministerij hui?
Et accipit hic sortē pro parte fm Nico. de
lyra. Et hic qđē possedit agrū. i. possideret
sectē de mercede iniquitatis. Quia triginta
denarios qbus inique vendiderat xpm: i.
tēplo proiecit. Ex qui b principes sacerdo/
tū emerūt agrū p sepultura peregrinoz ve/
habet Math. xxvij. c. Alij autē dicunt q/
iudas fuit ibi sepultus et sic possedit agrū
illū. Sed vt dicit Nico. de lira hoc nō est
verisimile: qz principes sacerdotū erāt in/
tenti circa mortē xpi. curā dā: ppter quod
nō ita cito emerūt agrū illū. Nec etiā ager
ille empr? statim fuit p sepultura disposit?
et sic videt fuisse tps inter mediū. Iudas
autē eadē die qua pceit argenteos videt
se suspendisse: ppter qđ expositio pma me/
lior videt. Sequūtur verba Petri. Et su/
spensus scz iudas crepuit medius. et diffu/
sa sunt oia viscera eius. Et notū factū est
oibus habitantib in hierusalē scz enorme
factū iudeita vt appellaret ager ille ligus
eoz. Ageldemach. hoc est ager anguinis
Sciendū hoc loco fm Nico. de lira. q ille
due dictiones ageldemach: agrū sanguis/
nis in latinū significātes: nō sunt ppter be/
bra sed magis syriace. Tamen lingua

hebraica et syriaca sunt valde propique vt
dicit hiero. in plogo alegato. Iudei autē
nota biliter litterati magis vtebantur lin/
gua syria et hebraica. vnde et libri eorū qui
sunt extra biblia: pro magna parte scripti
sunt in syro idiomate litteris tñ hebraicis
qđ de facili potest fieri: qđ lñe hic et ibi sunt
eiusdē numeri et soni: differētes tñ in cara/
cteribus. Subdidit petrus. Scriptū est
em in libro psalmoz. fiat habitatio eorū
deserta: et nō sit qui inhabitet in ea. Et epi/
scopatū eius accipiat alter. Nota dñ qđ
bum illud fiat habitatio eorū deserta. poni/
tur ps. lxxij. Et illud qđ sequitur. Epatum
eius accipiat alter. scribit. c. vij. vterq; tñ
ps. incitula a David tāq; ab auctore. Cō/
iuncti autē petrus istas duas auctoritates
simul: qđ loquūtur de pena p morte xpi in
flicta. pma loquitur de pena sacerdotū mor/
te xpi procurantiū. In pena enim mortis
xpi impli et ciuitas hierusalē fuerūt de/
structa p Romanos et sacerdotes partim
interfecti et partim captiuati. Et hoc ē qđ
pōit David. Fiat cōmemoratio. i. habi/
tatio eorū deserta. Si pō loquitur de pena iu/
de proditoris. et hoc est qđ dicit. Epatum
eius accipiat alter. Cōcluse itaq; petrus
dicens. Oportet qđ ex his viris q nobiscum
sunt cōgregati omi tpe quo intrauit et exi/
uit inter nos dñs iesus incipēs a baptis/
mate Johānis vsq; in diē qua assumptus
est a nobis testē resurrectionis eius nobiscū
fieri. vñ ex his. Et statuerūt se elegerūt
duos. Ioseph q vocabat barfabas qui co/
gnominatus est iustus. et Mattheū fm
aliquos iste barfabas fuit ille: q cū paulo
ad apostolatū assumptus fuit. de quo fit
mētio Act. xij. c. Sed Aico. de lira super
i. c. iij. ca. Actū apłoz asserit aliū fuisse
Nā iste cognominatus est barfabas. Ille
pō barnabas: Iste barfabas fuit filius al/
phei. et sic de galilea oriūdu. Ille pō bar/
nabas dicitur cyprinus. i. de cypro natus. de q
mētionē facit Hiero. in li. de viris illustri/
bus. Cōsequēter apli psecuti sunt electio/
nē Mattheū cū orōne deuota. Nā orātes
dixerūt. Tu tñ q corda nosti oim ostēde
quē elegeris ex his duob;: vñ accipe loco
ministerij huius aplatus: de q puaricatus
est iudas vt abiret in locū suū: et dederunt

sortes eis. Quidā dicūt vt Hiero. et Be/
da. q hec sortes tales fuerūt quales ille q/
rū in lege veteri crederimus vsus erat. de
qbus scribit Prover. xvi. Sortes mittun/
tur in sinū: sed a dño tēperātur. Ex quo in/
quit Aico. de lira. Qđ vñ sortibus ē ex va/
rio euentu seu dispositione alicuius rei sen/
sibilis ppositē determinare aliqđ dubiū vt
incertū. Sicut ex festiuitatē ppositis: p hoc q
aliqđ accipit breuiorē vel longiorē: seu in p/
iectione taxilloz p hoc q aliqđ pñat plu/
ra vel pauca pñcta. vel ex consimilib; ali/
quod dubiū inter hōies determinat. Et
si h fiat ad alicui rei diuisionē inter hoies
vt p hoc dterminet qđ: quā partē accipiat
vocat sortis diuisionia. Si aut h fiat ad ali/
qđ determinare agendū: vocat sortis cōsul/
toria. Si pō fiat vt pco;noscat aliqđ futu/
rū ptingens vt inqt Tho. scda scde. q. xcv.
ar. iij. vocat sortis diuinatoria: vñ sorte diui/
soria licitū est dūmodo nō absit ibi aliqua
supstitio. puta inuocatio demonis vel ex/
pccatio euentus rei ab influētia planeta/
rū et similia Sortibus pō cōsultorū et di/
uinatozū maxime in electionib; pñatorū
ecclesie abstinedū est. vt scribit xxvi. q. ij. c.
nō statim. ca. bi qui. c. nō exēplo. Et de sor/
tis legib; p totū. nec obstat quia in electione
Mattheū vñ sunt sortibus. Quia vt ait
Beda. priuilegia paucorū cōmūne legem
nō faciunt. Et apli in hoc moti fuerunt ex
familiarī cōsortio spūsaneti et sine aliqua
supstitutione. Tercio fuit illa electio debi/
te celebrata respectu electi qui fuit Mat/
thias rectus: simplex: probus: mūdus: in/
stus: inocēs: impollutus. Cecidit em sortis
super illū. Et factē ē. xij. apls impleuitq;
numerū illū. Notādū hoc loco q dionisi/
q fuit pauli discipulus videt aliud sentire d
sorte illa q̄ ce. en. Ait nāq; sic i li. Eccl. i.
ra rechie de diuina sorte q sup mattheū cec/
dit. aliq qđā alia dixerūt nō religiose sic ar/
bitroz. Qđā aut intētionē ripe dicā. vñ dē
em mihi eloq; diuina sorte nōiare theart/
eti qđdā donū dñmōstrās illi theartico cho/
ro: a diuina electōe susceptū: h ille. In qbo
pñbis inuit q illa sortis nihil aliud fuit nisi q/
dā splēdor et radi sup mattheū diuini emul/
sus: p quē ipse ostēdebat in aplm assumēdū
Sed re vera esse potest vtrumq; et q apli

ubi sunt fortibus ne a lege discreparent in qua summus sacerdos forte querebat. Et q̄ rarius emicuerit sup̄ Barthia. Qui apostolicā dignitatē cū tanta deuotione ac intentione recta tam ex parte sui q̄ ex parte aploz fuit assecutus. Q̄ mirabilis est tepoz horū cōdicio. Q̄ defendens ecclesie status. Q̄ lugenda xpiane religiōis iactura qm̄ dignitates ecclesie cōsepe cōse- ruitur indignis: nihil vtiq̄ est q̄ magis officiat ecclesie deī: q̄ q̄ indigni assumuntur prelati ad regimē animarū. Sed de h̄ factis dictum est in sermone de ambitione in quadagesimali nostro.

Qualiter beatus Barthias predicauit cōstāter veritatē euāgelicā sequentibus dignis ob quā martyri coronā accepit.

Capitulum. III.

Tertium mysteriū cōtemplandū de electione Barthie dicitur vtilitatis fuit nāq̄ electio illa z assumptio vtilis ppter tria.

¶ Primo propter veritatis predicationē.

¶ Secūdo ppter miraculoz operationē.

¶ Tertio ppter martyriū tollerationē.

¶ Primo fuit vtilis assumptio Barthie ad apostolatū ppter veritatis euāgelicē p̄dicationē. Nam predicauit euāgelium xpi in Macedonia z ī Iudea de quo sic scribitur in quadā legēda: q̄ treueris inueni- tur Barthias de tribu iuda z in ciuitate bechelem illustri prosapia oriūduz fuit Qui litteris traditus omnē in breui legif et prophetaz scientiā apprehēdit. laiciū quoq̄ obhorēs pueriles ānos morū ma- turitate vincebat. Informatus quoq̄ an- mus eius ad virtutē. vt esset ad intelligē- tiam abilis: ad misericordiā facilis: in pro- sperto nō eleuatus in aduersis constans: in trepidis satagebat: vt qd̄ sensu percepe- rat opere cōpleret: z oris doctrinā manus operatione mōstraret. Hic cū p̄ iudeā pre- dicaret z coram pōtifice accusaret in mul- tis. Respondit de obiectis: que crimina p- citis nō oportet me cūcta dicere qm̄ xpia- nū esse nō est criminis sed glorie. Cui pō- tifer. Si tibi vātur inducie vīs penitere z ille absit vt a veritate quaz semel inueni per apostaliā digrediar. Cōstātilime ita,

q̄ xpm̄ predicando magnificauit. ¶ Se- cūdo fuit assumptio vtilis ppter miracu- loz operationē multa nāq̄ miracula per illum operatus est deus. Nam in macedo- nia quadā portione toxicatā q̄ visu cun- ctas priuabat quā sibi dederūt ī noīe xpi bibit z nullā lesionē incurrit. Et cū illa po- tio q̄ plures alios excecasset ille singulis manū imponens oēs in xpi noīe illumina- uit: multaq̄ alia signa fecit ppter que mul- ti crediderūt in xpm̄. ¶ Tertio fuit vtilis assumptio marthie ppter martyriū tollera- tionē. Nam licet aliqui dicāt q̄ post mul- ta bona opera in pace quieuit: tñ creditur q̄ martyrio fuerit coronatus: de quo etiaq̄ diuersa narrātur. Nam quidā asserunt eū fuisse lapidibus obrutū. Alij fuisse cruci- fixū. Nonnulli p̄o securi more romano per- cussū. Potuit esse q̄ oīa cōcurrerint z q̄ fuit cruci affixus z cū non cito exstingueret q̄ fuerit lapidatus z anteq̄ spiritū exha- laret q̄ fuerit securi percussus. Huius cor- pus romē iū ecclesia sancte marie maioris sub lapide porfirico sepultū esse perb. bef. Et ibidē caput eius populo demonstratur. Quidā vō asunt q̄ corpus illud de iudea romā deinde treuerim fuit trāslatū. aima p̄o cū angelis z sanctis gaudet i celis vbi fruatur eterno bono. Id qd̄ nos perducit ille iesus filius dei q̄ cū patre z spiritu scōs viuit z regnat in secula seculoz. Amen. Sermo XLII. de gloria beati Bartholo- mei apostoli que magna ostēditur ex tri- plica eius excellentia.

Magna est gloria ei^s Scribuntur hec verba psal- mo. xx. Licet ingentissima sis gloria sanctorū quā habet in regno celoz: tñ z illa qua in ecclesia militā- re illustrantur admirabilis est z copiosa. Ubique nāq̄ z quotidie nomē illoz sc̄m̄ z venerabile p̄dicatur atq̄ de q̄ plurimū per anni circulū festiuitas in ecclesia celo- bratur. Hodie p̄o celebris memoria reco- litur beati apli Bartholomei quē oēs si- deles deuotissime venerantur. Hic vnus fuit ex duodecim apostolis quē asunt non nulli ex nobilibus parētibz orū scz rege in die z cū diutino decētus eripere idoloz

fuisse tandem audita fama et sanctitate at-
que miraculis Iesu Christi in iudeis abijt: ubi
ad Christum conuersus perpetuo ei adhaesit et
post susceptum spiritus sancti euangelium ser-
uentissime predicauit. Merito igitur in his ser-
mone de ipsius gloria tractare debemus quam
dixit magnam illuminatus propheta propter tri-
plicem eius excellentiam.

Prima dicitur idolatrie destructio.

Secunda martyrii tolleratio.

Tertia corporis conseruatio.

Qualiter beatus Bartholomeus predi-
cans in india idolatriam extinxit. Et de ido-
latrie diffinitione originatione et graui of-
fensione. Capitulum I.

Prima excellentia bea-
ti Bartholomei ostendens ma-
gnitudinem glorie eius contra idola-
trie destructio. Nam in india idola destru-
xit et populos ad Christum conuertit. Accessit quoque
de ibi ad templum in quo erat idoli nomine
astarois in quo quidam demon habitabat. qui
se languentes curare dicebat. Sed cum tem-
plum languentibus plenum esset. Et nullum
ab idolo responsum habere possent ad aliam ci-
uitatem preterierunt. ubi aliud idolum nomine be-
ritis colebant. Et interrogantibus cur sibi
astarois responsum non daret. Respondit berith
Deus vestester cathenis igneis constrictus
nec respirare nec aliquid audere ab illa hora
qua apostolus dei Bartholomeus indiam in-
trauit. Dicit illi quis est iste Bartholome-
us. Et demon respondit. Amicus est dei et oimpo-
tentis. Et tunc venit in istam puincia. ut oes
deos inde euacuet. At illi. dic nobis signa
eius ut eum inuenire possimus. Quibus de-
mon ait. Capilli eius nigri et crispi. Caro
eius candida: oculi grandes: nates equa-
les et directe: barba prolixa huiusmodi paucos ca-
nos: statura equalis: induit pallio albo quod
per singulos agulos gemas habet purpureas.
Vigintisex anni sunt ex quo vestes et san-
dalia eius nec veterascerunt nec sordidantur.
Encies flexis genibus orat per diem et cen-
tes per noctem. Angeli cum eo ambulant qui nun-
quam eum fatigari nec esurire permittunt. Semper
eodem vultu et animo letus ac hilaris perseuerat.
Vix uidet omnia nouissima gentium linguas
intelligit. Et quod vobiscum loquor ipse non

uincit: et quoniam queritis eum si vult ostendet se vobis.
si autem non vult non poteritis inuenire. Rogo
autem vos ut cum eum inuenieritis rogate eum: ne
huc veniat ne angeli sui hoc mihi faciant:
quod socio meo iam fecerunt. Cum ergo per duos
dies sollicito querentes eum minime inuenis-
sent quadam die quidam demoniacus exclamauit
dicens. Apostole dei Bartholomee
Incendat me orationes tue. Cum apostolus ob-
mutescere et exiit ab eo: et statim liberatus est.
Quod audiens rex regionis illius Polemi-
us cum haberet filiam lunaticam misit ad apo-
stolum rogans ut ad se veniret. et filiam suam
sanaret. Ad quam cum apostolus venisset et eam ca-
thenis ligatam videret. quod accedentes ad il-
lam moribus lacerabat iussit eam solui. Et
cum ministri ad eam accedere non auderent dixit.
Ego demonium quod in ea erat: id est ligatum
vobis et vos timetis. Et statim soluta et libe-
rata est. Tunc rex camelos auro et argento
et lapidibus preciosis onerauit et apostolum
inquiri faciens: eum nullatenus inuenire po-
tuit. Hanc autem sequenti apparens apostolus
eius solo rege in cubiculo dixit ei. ut quid me
cum argento et auro tota die quassasti. Ista mu-
nera sunt necessaria his qui terrena requirunt.
Ego nihil terrenum nihil carnale desidero.
Tunc sanctus Bartholomeus: cepit eum
multa de mysterio nostre redemptionis do-
cere ostendens inter cetera christum vicis-
se diabolum per mirabilem congruentiam: potestatem
iustitiam: sapientiam: congruum enim fuit
ut qui filium virginis. id est. Adam factum
de terra dum adhuc esset virgo vinceret a fi-
lio virginis vincere. Potenter quoque ip-
sum vicit eum de sua dominante potestate
eiecit. quam diabolus per deiectionem propriam ho-
minis usurpauit. Et sicut alicuius victor
tyranni comites suos mittit ut eius titu-
los ubique erigant et tyranni decedant. Sic
Christus victor nuncios ubique mittit. ut diaboli
cultum euacuent et Christi statuam. Iuste quoque
diabolum vicit. quod iustum est ut qui come-
dentem hominem vinces detinebat: ieiunantem
hominem victum hominem amplius non teneret.
Sapienter autem illum superauit dum ars dia-
boli deludere ante Christi nam dum Christus in deser-
to ieiunauit anhelabat diabolus illum ag-
scere si deus esset et ex hoc cogitabat quod si non
esset post qua draginta dies deus erat

Si vero esuriret q' hō esset: et tunc ipm ve
primū hominē p' cibū deuinceret. Sz co /
gnosci deus non potuit qz esuriuit. nec vin
ci qz elus temptationi non cessit. Et ergo
ei dem sacramenta fidei p'dicasset dixit re /
gi q' si baptizari vellet deū suū cathenis li
gatū sibi ostenderet. Sequenti ergo die iu
ra regis palatiū dū pontifices idolo sacri
ficaret cepit clamare demon ac dicere Cel
sare miseri sacrificare nobis: ne peiora me
patiamini q' cathenis igneis ab āgelis ie
su xpi ligatus sum. Statimqz omnes mise
runt funes vt simulacriū euertarent. sz non
potuerūt. apostolus autē demoni precepit
vt inde exiens idollū ipm cōmīneret: qut
statim exiens: omnia idola templi p' seipm
cōfregit. Deinde sua oratiōe ab ap'lo om
nes infirmi sanati sunt. Apostolus autē tē
plum deo dedicauit: et demone in desertū
abire pcepit. Tunc angelus dñi ibidē ap
paruit et tēplū circūuolans in quattuor an
gulis signum crucis digito suo sculpsit di
cens. hec dicit dñs. Sicut vos omnes ab
infirmirate vestra mundati. Ita et tem
plum hoc ab omni forde mundabit et ha
bitatorē eius quē apostolus in desertū lo
cum abire precepit prius vobis ostendā:
quē videntes ne timeatis. Sed quale si
gnum in lapidibus his sculpsit tale i vris
frontib' impmatis. Tūc ostendit eis ethio
pē nigriorē fuligini. facie acuta. barba plu
ra. crinibus vsqz ad pedes protensis. oculi
lis igneis vt ferrū ignitū scintilla emitten
tibus. flāmas sulphureas ex oculis et ore
spirantē. cathenis igneis vinctū retro ma
nibus. Et dixit ei s' āgelus. quonā iussio
nem apli audisti et de templo oia idola cō
fregisti soluā te vt vadas in illuz locū vbi
nullus homo morat' est ibidem sis vsqz ad
diē iudicij. Ille autē solutus cū magno stre
pitu et vlulatu disparuit. Angelus autē do
minat' in celum cūctis vidētibus euolauit.
tūc rex cū vxore et filiis omnib' p'lo bap
tizatus est et relicto regno: apli discipulus ē
effectus. Sed vt p'dicta clarius intelligā
tur et ne credant' falsa esse atqz cōficta tria
in hac pre de idolatria sunt declaranda.

¶ Primū qd est idolatria.

¶ Scdm vnde ortū habuit.

¶ Tertiū vtrū sit grauissimū peccatū.

¶ Ad p'mum dicimus fm sniam. Ihd. li.
viij. et hī. et scī Tho. scda scde. q. xliij. Qd
idolatria est cultus q' soli deo debet exhi
bitus creature. Nā idolatria i doloꝝ seru
tus siue cultura interpretatur. latría enī gre
ce latine seruitus dī q' cōtum ad verā reli
gionē a'inet nō nisi vni et soli deo debetur
hāc sicut impta supbia siue hoim siue de
monū sibi exhiberi iubz vel cupit. Ita pia
hūilitas vel hoim vel angeloz vel sancto
rū sibi oblata recusat: et cui debet ostendit
sicut Paulus et Barnabas fecerūt de quē
bus scribit' Act. xl. ca. Qd cū listris ppter
miracula q' fiebant vellet ipis p'p'i diui
nū honorē tribuere et dare thura dicentes
dij siles facri hoibus descenderūt ad nos.
Et vocabāt barnabā ionē paulū p'o mer
curiū. qz ipse erat dux vbi. Illi cōfessis tu
nicis suis exlierūt in turbas clamātes et
dicētes. viri qd h' facitis: et nos mortales
sumus siles vobis homines. Igit' idolatria
dī a latría et idolo. Idollū autē est simula
crū qd hūana effigie factū et p'secratū ē: iu
ra vocabuli interpretationē. Idos enī gre
ce forma sonat et ab eo p' diminutionē ido
lū deductū qd apō nos formulā fac. Igit'
omnis forma vel formula idollū se dicit ep'o
scit. Quidā p'o impite dicūt idollū ex volo
sumpsisse nomen: eo q' diabolus creature
cultū diuini nois inuexit. Dicunt' insuper
idola simulacra. Nā simulacra a similitudi
ne nuncupant. eo q' manu artificis ex la pi
de aliaue materia eoz vultus imitant'. qz
honore fungunt' simulacra dicta vt p' eo q'
sunt silia vel p' eo q' simulata atqz cōficta.
Simulacra p'mus ex luto fecit. Bismael
fm hebreos: fm p'o gentiles p'mus fuit p'
mertheus. Greci p'o referūt q' fuit cetrops
fuit aut' promethe' tpe Jacob frat' athlā
tis astrologi de q'bus multa loquit' Aug'
li. xviij. de ci. dei. ca. viij. Sic prometheus
p'mus dictus est fecisse hoim
bus fecit doctos. tuz qz legi' fecisse hoim
imagines q's arte quādā deambulare fa
ciebat. Cetrops p'o fuit ille q' mem' plaga
rū egypti. vt dicit' mgt' in historia schola
stica fugit in greciā et condidit athenas: et
p'mus bouem imolauit ioui. ¶ Scdm qd
declarandum: vñ ortū habuit idolatria et
ad h' assignari solēt tres originales cause.

Prima dicitur inordinata affectio.

Secunda naturalis delectatio.

Tercia negligens consideratio.

Prima causa fuit inordinata affectio: quam tangit Lactantius. li. i. diuinarum institutorum ubi supra. Nam fuerunt quidam verbum conditores aut viri fortes: quibus mortuis homines qui eos dilexerunt simulacra fingerunt ut haberent aliquid ex imaginis contemplatione solatiū. Et reat magis in historia scholastica a Nino orta sunt idola modo qui sequitur. Mortuus siquidem Belo pater Aninus in solatiū doloris fieri fecit imaginem patris sui cui multa exhibebat reuerentiam hinc homines regionis ut ei adularentur non nulli timore ducti diuinos honores imaginem exhibere ceperunt: huius exemplo plures charis suis mortuis imagines dedit care ceperunt. Et sicut ab idolo belli cetera traxerunt originem: sic ab eius nomine nomina generaliter acceperunt. Sicut enim belus dicitur est ab asiris: sic et alie nationes finem idiomata et linguarum varietates. alie bel alie baal. alie baalim. alie belsegor. alie belzebuch eorum idola vocauerunt. Diophantus pro lacademonum auctor liberos scripsit antiquitatum. xiiij. in quibus ait. Sirosanegyptium familia substantia locupletem: filium genitum esse quem velut enormis substantie successorem ineffabili ultra quam paternitas exigeret affectu diligebat: is dum aduersus fortunam in cursibus rapere patrem insuperabili affecit merore. Qui filij simulacrum in suis edibus instituit. vniuersa vero familia in diuina adulatione aut coronas plectere aut flores inferre aut odoramenta simulacro succedere consuevit. Nonnulli enim seruorum culpabiles dum furiam euitantes ad simulacrum profugi ventum merebantur. hec et homines facta sunt post diluuium. Nam ut ait Theophrastus ubi supra articulum. in responsione ad secundum articulum. In prima etate non fuit idolatria propter recentem memoriam creationis mundi: ex qua adhuc vigeat cognitio vnius dei in mente hominum. In vi. etiam etate idolatria est exclusa pro virtutem et doctrinam christi qui de diabolo triumphauit. Secunda causa originalis vniuersi ortum habuit idolatria fuit naturalis delectatio hominum enim naturaliter de representatione delectantur. ideo homines rudes a principio videntes

per diligentiam artificum imagines hominum fieri diuinitatis cultui eis impendendi. Quodam insuper per quandam nefariam artem imaginum quasdam constituebant qui fructe demonum aliquos certos effectus habebant vniuersi putabant in istis imaginibus esse aliquid diuinitatis et per consequens diuinum cultum illis exhibebant. Et hec fuit opinio hermetis testem agisti. ut Augustinus dicit in viij. de ciuitate dei. Tercia causa originalis vniuersi orta est idolatria: dicitur dei inconsideratio. Negligentes quidem homines ad considerandam excellentiam dei verum quibusdam creaturis propter aliquam excellentiam fructe diuinitatis cultum exhibuerunt. si cur diximus in sermone de simplicitate dei et in sermone de asia. vniuersi Lactantius li. i. diuinarum institutorum ait. illos quos deos imperiti et insipientes tamquam deos et nuncupant et adorant nemo est causa inconsideratus qui non intelligat fuisse mortales. Quod si inquit aliquid deus dici creditur sunt nimirum quia reges maximis ac potentissimis fuerunt: ob merita suorum virtutum aut munerum aut artium reperta: cum chari fuissent his quibus imperauerant: in memoriam sunt consecrati. quod si quis dubitet eorum gestas et facta consideret qui vniuersa tam poete quam historici veteres prodiderunt. hec ille. Cum ergo singulis dijs statue dedicarentur demones hominibus errantibus colendos se exhibuerunt in idolis dando responsa et aliquid que videbant hominibus mirabilia faciendo.

Tertium quod erat de ad arandum vtrum idolatria sit grauissimum peccatum. Et ad hoc respondet per glo. sup. xv. ca. Leuitici qui ait. Omne peccatum imudicia est ante faciem. Sed idolatria maxima. Aduertendum tamen secundum Theophrastum quod grauitas alicuius peccati potest attendi dupliciter. Primo ex preteritis peccatis: et sic peccatum idolatrie est grauissimum. Sicut enim in terrena republica grauissimum esse videtur quod aliquis honorem regium alteri impendat quam vero regi: quia quantum in se est totum reipublice perturbat ordinem. ita in peccatis qui contra deum committuntur: que tamen sunt maxima grauissimum esse videtur quod aliquis honorem diuinum creature impendat quam quantum in se est facit aliquid deum in mundo minuens principatum diuinum. Si vero obijce retur quod pessimum optimo opponitur. ut dicitur. viij. ethicorum Sed cultus interior qui consistit in fide spe et charitate est melior

q̄ cultus errorior. ergo infidelitas despe-
ratio z odiū dei que opponunt cultui inre-
riori sunt grauior a pctā q̄ idolatria q̄ op-
ponitur cultui exteriori. Rūderi possum?
fm Iho. **I**dolatria p̄supponit interio-
rem infidelitatē: z adijcit exterius in debi-
tū cultū. Si p̄o sit exterioris tñ idolatria
absq̄ interiori infidelitate additur culpa
falsitatis. Scđo pōt attendi grauitas pec-
cati ex pte peccātis: sicut grauius ē pctm
eius q̄ peccat scēnter q̄ q̄ peccat ignoran-
ter: z fm hoc grauius peccant heretici qui
scēnter corrumpūt fidē quā acceperūt q̄
idolatria ignoranter peccantes. Et simili-
ter etiā aliqua alia possunt esse maiora p-
pter maiore contemptū peccantis. Cōtra
pctm igit̄ idolatrie p̄dicauit efficacissime
beatus Bartholomeus qđ in puincia in-
die vt p̄dictum est virtuose deleuit.

Qualiter i albano maioris armente be-
atus Bartholomeus passus est martyri-
um de cuius passione varia est opinio que
tñ facile concordat. Capitulum II.

Secūda excellētia bea-
ti Bartholomei ostendēs ma-
gnitudinē gl̄e illius bz marty-
rū tolleratio. Trāsiuit quippe ex h̄ mūdo
glorioso martyrio coronatus. Nā postq̄
rex polemi⁹ sacz baptisma suscepit vt po-
nit in legēda oēs tēploz pōtiffices p̄grega-
ti ad stragē regē fratrē ei⁹ p̄uenerūt. Et d̄
deoz suoz amissioē z tēpli subuersioē z re-
gis p̄artē magicā deceptioē z aplm sunt
cōquesti. Astrages ḡ rex indignat⁹ mille
viros armatos ad capiēdū aplm destina-
uit. q̄ cū adduct⁹ fuisset corā eo dixit ei rex.
Tu ne es ille q̄ eueristi fratrē meuz. Cui
apls ego illū nō eueristi s̄ cōuertī. cui rex sic
tu fecisti fratrē meū deū suūz relinquere: z
tuo credere. sic z ego te faciā deū tuū relin-
quere z meo sacrificare. cui apls. Ego deū
quē colebat frater tuus ligauī: z ligatum
ostendī: z vt simulacrū frangeret coegi: si
sic poteris facere deo meo poteris me ad si-
mulacrū adorādū puocare. sin aut̄ deos tu-
os cōminuā z tu crede deo meo. hec illo dī-
cente nūciat regi: qđ d̄s baldach coci dīsser:
z cōminatus fuisset. qđ rex audiēs purpu-
ram qua indutus erat scidit. Et aplm sū

stibus cedi iussit atq̄ interfici. de genere
aut̄ passiois huius apli triplex erat opinio

Prima eoz q̄ dicūt q̄ fuit crucifixus.

Secda eoz q̄ asserunt q̄ fuit excoziatus:

Tertia alioz q̄ tenēt q̄ fuit capite trun-
catus.

De p̄ma opinione loquit̄ sic b̄tus Do-
rotheus. Bartholomeus indīs p̄dicauit
q̄ euāgelū fm Barthēi in p̄p̄ia eoz līn-
gua eis tradidit. Dormiuit in Albano ci-
uitate magne armenie crucifixus deoz suz
hīs caput. De scda et tertia opinione ita
scripsit Theodoros abbas z doctor p̄cipu-
us. apls dei Bartholomeus p̄mum in li-
caonia p̄dicauit: postmodū ī india ad vl-
timuz in albano vbi se z maioris armenie
vbi p̄mo excoziatus. Tandē capite ple-
rus ibidem sepultus est. S̄z cōtrarietas
ista facile solui pōt. vt dicat q̄ p̄mo cruci-
fixus fuit deinde atq̄ in cruce moreretur
depositus excoziat⁹ fuit. Et postremo ca-
pite truncatus. cui⁹ corpus xp̄iani tulerūt
z honorifice sepelierūt. Rex aut̄ Astrages
z temploz pōtiffices a demonibus arrepti
mortui sunt. Rex vero Polemius in ep̄m
ordinat⁹ z viginti annis officiū ep̄scopat⁹
laudabiliter implens plenus p̄tutibus in
pace deuit. Sed mirari forte quis possit:
quō Bartholomeus in albano maioris
armenie sit passus. cū in india p̄dicando
idoloz cultum euacuauerit. Ad qđ respō-
deo: qđ verisimile est q̄ rex Astrages arme-
nie regno p̄sidebat: Nam vt ait ḡl̄s xiiij
Ethi. li. armenia sita est inter taurū z cau-
casum z capadocia vsq̄ ad caspiūz mare
protensa habens a septemptrione Leran-
nos montes ex cultus costibus Tigris flu-
uius nascit̄: z in cui⁹ mōtibus archa post
diluuū sedisse p̄hibetur. hec est terra ara-
rach in quā fugerunt filij Seoa cherib qñ
ip̄m in templo dei sui orātem interfecerūt:
vt scribit̄. iij. Reg. xix c. Ex q̄bus colligī-
mus q̄ armenia in die sit cōigua ad quā
rex Astrages reduci fecit apostolum bar-
tholomeum.

Qualiter corpus apli cōseruatū est mi-
rabiliter qñ piecū in mari deuenit ad in-
sulam Leparicā. Et inde collectis ossi-
bus que a sarracenis fuerunt dispersa de-
latū fuit Beneuentū vbi deuotioē singu-

larissima veneratur.

Capitulum III.

Ertia excellentia beati Bartholomei gloria ei? manifestā de corpore seruatio: placuit qdem altissimo deo: corpus apli sui mirabiliter cōseruare ossumq; eius curā gerere specialē. Et hoc tripliciter.

¶ Primo in p̄iectione.

¶ Secōdo in dispersione.

¶ Tercio in veneratiōe.

¶ Primo deus mirabiliter cōseruauit corpus apli in p̄iectione. vñ enī pagani viderēt ppter signoz frequētiā corpus ei? plurimū venerari: indignati loculo plumbeo impositū in mare p̄cipitauerūt. Et de hoc ita scripsit brūs Theodorus supradict? mota ē cū impetu de regionibus armenie archaū q̄tuor alioz martyru archis q̄ si militer vñ signa operarent cū ea fuerāt in mare p̄iecte: et p tantū spaciū maris q̄tuor his p̄cedētibz et tanq; ministris obsequiū quodamō de ap̄lo faciētibz: venerūt in pres sicilie in insulā q̄ lipparis nuncupat. sicut ep̄o hostienſi q̄ tūc p̄s erat reuelatū fuit. venit ad paupculā thesaurus ditissimus. venit ad ignobilē p̄ciosissima margarita. venit ad messā splendissimū luminare. Alijs q̄tuor ad diuersas terras euntibz sc̄m̄ op̄m̄ in dicta insula reliquerunt. Et enī p̄dictos q̄tuor martyres ap̄s retrorsum relinqēs vnū. s. Papinū in ciuitate sicilie milas Aliū vero Luciam noīe in messinā trāsmisit: reliquos vero duos in calabriā direxit. Gregoriū qdem in ciuitate columnā Achaciū autē in ciuitate q̄ chale vocat. Quī vñq; hodie suffragiis suis splendet. Susceptus est q̄ beatus ap̄s cū multis hymnis laudibus et luminaribus tēplū sibi magnifice fabricatur.

¶ Secōdo deus mirabiliter cōseruauit corp? apli in dispersione. anno d̄p̄e dñi. cccxxxi Sarraceni siciliā inuadētes lipparitanā insulā vbi corpus sc̄i bartholomei q̄secebar vastauerūt ac eius sepulchrū p̄frigētes ossa ipsius disperferūt. Illis autē postea inde recedētibz apparuit ap̄lus cuiusdā monacho dicēs. Surge collige ossa mea q̄ disperſa sūt. Cui ille: q̄ rōne ossa tua colligere aut aliq̄e honorem tibi exhibere debe-

mus cū nos deleri p̄miseris nec auxilium nob̄ impēderis. Cui ille. p multū tps meritis meis vñs huic p̄p̄o pepcit. Sed eoz p̄ctis nimis inualeſcentibz: et vsq; ad celū clamantibz iā p̄ eis nō potui veniā obtinere. S; cū monachus diceret quō inter tot alioz ossa sua q̄ inueniri possent ait nocte ad ea colligēda ibis. Et ea q̄ vt ignē splēdentiā videris prius hec leuabis q̄ omnia vt dixerat inueniens apli ossa leuauit. Et sup quādā nauē cōscendēs: beneuentū ea trāstulit.

¶ Tercio deus p̄seruat mirabiliter corpus bartholomei in veneratiōe. Gule eq̄dē illud a fidelibz deuotissime venerari nā lz singulis diebz anni ecclē in qua ossa illa felicia sunt reposita a fidelibz frequenter: vñq; in festo ipsius sc̄i innumera bilis si dici pōt xp̄ianoz multitudo ad eandem cōfugit. vbi etiā ep̄i oēs suffraganei abbates et aliq; ad laudandū deū in suo sc̄o cōueniūt. Gaude beneuentana ciuitas: ditata tāto munere ad deū p̄ces tuas cōfidenter effundes sperans indubitatē Bartholomei meritis impetrare qd̄ petis: non ab re disponit sapia dei. vt ex lipparitana insula sacri p̄p̄i pignus ad te deferret. Iḡit Bartholomei p̄sidiū indesinenter implo- ra. vt p̄ intercessionē illius liberet te deus ab omni malo et in sua gratia cōseruet.

¶ Sermo. XLIII. de victoria quā habuerunt sancti apostoli Simon et Judas in qua ostendit virtus dei que erat in illis.

Fortes facti sunt in bello. Doctoris gērium p̄ba sunt ista ad Heb. xl. ca. Si absq; vlla p̄dictione p̄dicassent apli fidē xp̄i facile fuisset p̄suadere gētibz vt in illū crederēt. S; p̄fecto vbiq; durissimā resistentiā inuenerūt. Ob quā opus fuit illos nō nisi fori aīo docere euāgelicā p̄tē. Omisſis autē alijs Simonē et Judā inspiciam? q̄ p̄p̄as p̄p̄os ab idola-trie sup̄stitiōe reuocariūt. Ip̄i nāq; multa virilit̄ egerūt ad expugnandos p̄tatis inimicos. Quos tñ cooperante deo potētiſſime debellarūt. vñq; vt ista facilius capiantur in p̄senti sermone de victoria sancto- rū Simonis et Jude differemus. Fuerunt q̄p̄e victores et fortes in bello. ita vt aduer-

uersarij turpissime cōfusi deficerent. bi autē
tripliciter distingui possunt.

¶ Primi fuerūt diaboli.

¶ Secundi magi.

¶ Tertij idolorū pontifices.

¶ Qualiter Simon et Judas deuicerunt
diabolos. Et vix demones habeant sciē-
tiā futurorū contingentium. Et quō habent
pphetas falsos atq; qualiter veritatē fatē-
tur. quā odiūt.

Capitulu. I.

Primi aduersarij simo-
nis et iude: q̄s deuicerūt fuerūt
diaboli. dū enī in p̄sēde applicu-
issent. Baradach dux regis babilonie cō-
tra indos ad p̄liū p̄fectur⁹. nullum a dñs
suis potuit habere respōsum p̄gentes autē
ad sanū p̄ime ciuitatis respōsum ibidē
habuerūt. Q̄ p̄pter ap̄los q̄ venerunt dñj
rēdere nō possent. Tunc dux eos in q̄ri se-
cit. Et inuētos q̄ nā essent vel p̄ q̄re venis-
sent inq̄sūt. Qui rēderunt. Si genus q̄-
ris hebrei sumus. Si cōditionē serui iesu
xp̄i nos eē fatemur. Si causam salutis ve-
stre causa huc venim⁹. q̄bus dux respōdit.
Tū felix reuerſus fuero audia⁹ vos. Cui
ap̄li. mō magis p̄gratū est recognoscere il-
lorū cuius ope p̄sistis: vincere vel certe re-
bellēs placatissimos inuenire. Quib⁹ dux
dñs n̄ris potētiores vos video: finem bel-
li vobis rogo p̄dicite. Cui ap̄li. vt deos tu-
os mēdaces esse cognoscas iubemus illis
ad q̄nta dare n̄sa vt dum dixerint q̄ igno-
rāt. p̄bemus eos p̄ oīa esse mēditos. Tunc
fantastici grande bellū dixerūt futurum et
multū pplm̄ hīc inde n̄stuz. Tunc ap̄li
ridere ceperunt. dixit eis dux. me timor in-
uasit et vos rideris. Cui ap̄li. noli timere.
q̄ pax huc nobis cū intrauit. Et cras hora
diei tertia legati indorū ad re veniēt: et tue
se p̄tāt cū pace subijcēt. Tūc p̄tices rē-
sum leuauerūt et duci dixerūt. Ad hoc istū
securū te reddere volūt. vt dū incautus fu-
eris ab aduersarijs occuperis. Cui apo-
stoli. nō diximus tibi expecta vñū mensem
sed vñū diem et cras in pace victor existeris.
Tunc dux virosq; custo diri fecit. vij xp̄ei
exitu veraces honorarent: et mēdaces pro
crimine punirent. Cū ḡ in crastinū quod
ap̄li p̄dixerant euēisset: et dux pontifices

incendere vellet. p̄hibuerūt ap̄li ne hoc fie-
ret cū ip̄i nō intruētes occidere. s̄ moztu-
os v̄sistare missi essent. itaq; demonū fal-
lacia ab ap̄lis vera narrantibus fuisse dete-
cta. Tū vt pars ista clarior fiat: tria hoc
loco erunt dubia disputanda.

¶ Prīmū vtrū in demonibus sit p̄cogni-
tio futurorū.

¶ Scdū vtrū a demonibus esse possit ali-
qua p̄phetia.

¶ Tertū vtrū demones per se vel p̄ alios
possint veritatē fatēri.

¶ Pro primū dubij explanatiōe aduertē-
dū: q̄ quidam in cōsiderate dixerūt demo-
nes oīa futura p̄scire. Et hoc cōtendūt p̄-
bare. P̄mo p̄ simile. q̄ astrōnimi et ma-
thematici p̄ cursum astrorū p̄cognoscunt et
dicunt multa futura et videmus q̄ in mlti-
tis vera dicunt. ḡ si maior est intelligentia
et cognitio in demonibus. videt⁹ q̄ ip̄i futu-
ra p̄diant. Scdō id ostendit ab effectu. q̄
magi et v̄tini p̄ pacta cū demonibus mul-
ta vera p̄dicūt. et nō possunt nisi p̄ reuela-
tiōē demonū. ḡ videt⁹ q̄ ip̄i futura p̄co-
gnoscant. Sed sic asserentes est auctori-
tas Est. ca. xli. vbi d̄r annūciatē q̄ ventu-
ra sunt in futurū et sciemus q̄ dñj estis. et ste-
rū Aug⁹. xvi. q. i. ca. futura. ait. futura p̄-
scire solius dei est q̄ in sui cōtemplatiōe il-
la q̄ncq; angelos videre facit. Et Hiero⁹.
sup̄ illo p̄bo Danielis qd̄ d̄xerūt sapien-
tes babilonis Nabuchodonosor. sermo
quē tu rex q̄ris grauis ē nec reperit⁹ q̄cūq; q̄
in dicit illū excep̄is dñs: quorū non est cū
hoib⁹ cōgratio. Inq̄t cōfitem⁹ magi cō-
fitem⁹ ar̄toli et oīs scia secularis litterari-
re p̄cientiā futurorū non esse hoīs s̄ dei. ex
quo. p̄bat p̄phetas dei spū locutos q̄ fuit
ra cecinerūt. P̄terea si demones p̄scirēt
oīa futura tunc cōfitem⁹ q̄ cras vnusq; de
beat velle vel cogitare. S̄ hoc est falsum
q̄ q̄ro aliqd̄ est magis p̄sens tanto cert⁹
est ei. sed voluntas vnus cuiusq; sibi p̄sen-
tior est q̄ aliq. ḡ certiorē sibi q̄ velle debe-
at q̄ aliq. s̄ nullus certitudinaliter scit qd̄
debeat cras velle vel cogitare. ḡ mltō mi-
nus nec alia creatura. Distinguen dū ḡ est
fm̄ Bonauē. in. ij. di. vij. de futuris. Nā
illoz triplex genus reperit⁹. Quedam enī
sunt futura q̄ habent causam determinā-

ta et infallibilē. vtpote sunt illa que attendun-
tur circa motū corpū superiōrū in quibus
est determinatio. et oīs impedimētū remo-
tio. Talia possunt certitudinalitē sciri non
solū a deo sed a creatura. Et hoc in sua cau-
sa sicut tempus et ypsis solis et similia. Que-
dā futura sunt que habent causam determi-
natā sed tamen fallibilē. vtpote sunt illa que sūt
in inferiorē naturā. que ideo habēt causā de-
terminatā. quia intentio nature mouet deter-
minate ad vñū. Ideo ideo fallibilē quia mul-
tipliciter potest occurrere impedimētū. Si-
cut si ager feminatus si terra pinguis est: et
bona dispositio superiōrū corpōrū afferunt
pingue fructū. Et hec futura pōtūt possūt
a creatura tamen fallibiliter ppter impedimē-
ta que possent euenire. aut tēpestatū aut bru-
torū et locustarū et huiusmodi. Quedā autē sunt
futura que habent causam indeterminatā et
et fallibilē. Sicut sunt ea que sunt a volūta-
te nra: que indeterminata ē eo quod ad opposita
fallibiliter etia possunt etia volēti perficere
occurrere multa impedimēta. Et talis non
possunt certitudinaliter sciri ab aliq̃ crea-
tura: sed solū a deo vel per reuelationē diuinā.
Ratio est. quia cognitio creature pēdet ex re.
Quoniam igit res incerta est et in se et in sua
causa. ideo creatura non potest illā certitudi-
naliter noscere aut prescire. diuina autē co-
gnitio non dependet a re aliq̃ imo oia que no-
uit per modū sue veritatis nouit. Et quia ve-
ritas sua ē certissima certissime cognoscit
contingentia vt necessaria. Et sicut certis-
sime nouit ita potest certitudinaliter demon-
strare et reuelare. Ideo hec cognitio futu-
rorū vel dei est vel a deo. Et ideo cū talia fu-
tura predicunt. predictio dicitur diuinitio. Et quia
demonēs supbi maxime desiderant hono-
ran vt deus maxime conant ostendere sibi se
habere. Et ideo dicere quod demonēs per se ipsos
futura contingentia psciāt certitudinaliter:
habet eis attribuere quod dei est. Ideo est ibi
infidelitas et infidelitati frequenter annexa
idolatria. Ideo diuinitio est prohibita. Nam
vt scriptū est. Thos. scda scda. q. xcv. ait. si quis fu-
tura contingentia pnoscere aut pnuuciare
quocūq̃ modo psumpserit nisi deo reuelante
manifeste usurpat quod dei est. Et ex haliq̃
dicuntur diuini per Isth. li. viij. et h. quasi
deo pleni. diuinitate enim se plenos simulant: et

astucia quadā fraudulentiē hominibus fu-
tura cōiectant. diuinitio igit non dicitur si quis pnu-
ciat ea que ex necessitate eueniūt. vel vt plu-
ribus que humana ratione cognosci possunt.
Hec etia si quis futura a aliqua contingentia
deo reuelante cognoscat et nūciat tūc enim ille
non diuinat. id est quod diuinū est facit. sed quod
diuinū est suscipit. Tūc enim solū dicitur diuina-
re quā sibi in debito modo usurpat pnuucia-
tionē futuroꝝ euentū. vñ Hiero super
Lucā dicit quod diuinitio semper in malā pte
accipit. quia non dicitur a bona ordinata participa-
re alicuius diuini sed ab indebita usur-
patione. hec Thos. sequit Bonauē. quod quia
demonēs non possunt per se ipsos futura cōtin-
gentia scire certitudinaliter. Tamen fre-
quenter vera pdicunt. Hanc est quadrupli-
citer per Aug. in tertio super Beneficium ad
litterā. Aut enim sensus vel ingenij acrimo-
nia. Aut multa experientia. Aut dolosa cau-
tela. Aut aliena doctrina. Sensus acrimo-
nia vt quā vident diligenter et cōsiderant ad
quod inclināt affectio nra. vel que sunt inducē-
tia vel retrahentia. Experientia tēporū. quia
ex talibus viderunt accidere talia dolosa
cautela quā pponunt aliquid facere et predi-
cunt. Aliena doctrina quādo iusto dei iudicio
pmittunt ad discere ab angelis. De astro-
logis ergo quod frequenter vera pdicunt tenen-
dum est. quod hoc solū est plecturādo siue per
legem astroꝝ. siue per diabolicā cōmercia.
Secundū legem astroꝝ vtpote quando vo-
minatur stella que habet impressionē sup
diuersos humeros disponens per hoc ho-
minē ad diuersos mores et affectiōes. Se-
cundū diabolicā cōmercia. vt quando vo-
lūt vim astroꝝ vltra ptenere quā ad illud
sup quod possunt. Tūc enim nisi diabolus ad
esset ita frequenter falsum sicut verū dice-
rent. licet frequenter falsa pdicant et deci-
pant. Hinc Aug. li. v. de ciui. dei. ca. viij.
ait. non immerito credit cū astrologi mira-
biliter multa vera respondent occulto instin-
ctu fieri spirituum non bonorum quorum
cura ē falsas et noxias opīones de astri-
libus facis inferere humanis mētibus at-
que firmare. Similiter et malefici siue diu-
ni quādoque vera predicunt que precogno-
sci in suis causis naturaliter possunt. Fu-
tura vero contingentia non certitudinaliter

liter sed ex cōiectura quandoq; p̄nunciāt.
¶ Scdm̄ dubiū sunt vtrum a demonibus
esse possit aliqua prophetia. Ad quod re/
spondet Tho. scda scda. q. clxxij. q. p̄phe
tia importat cognitionē quandā p̄cul ext/
stentē a cognitionē humana. Manifestū ē/
autē q̄ intellect⁹ sup̄ioris ordinis: aliq̄ co/
gnosere pōt q̄ sunt remota a cognitionē in/
tellectus inferioris. Supra intellectū autē
hūanū est nō solū intellectus diuinus: s; et
etia intellect⁹ āgeloz bonoz ⁊ maloz: fm̄
nature ordinē. Et tō qdā cognoscūt demo
nes sua naturali cognitionē q̄ possunt hōi
bus reuelare. tāq; remota a cognitionē hō
minū. Simpliciter autē ⁊ maxime remota
sunt: q̄ solus deus cognoscit. Et ideo p̄phe
tia p̄prie ⁊ simpliciter dicta sit solū p̄ reue
lationē diuinā. Sed etiā ipsa reuelatio fa
cta p̄ demones pōt fm̄ qd̄ dici p̄phetia. vñ
illi q̄bus aliqd̄ p̄ demones reuelat: non vñ
cunt in scripturis p̄phete simpliciter sed p̄
phete falsi siue idolorū fictio siue cū aliqua
alia a dictioe. Vñ Aug⁹. xij. super Gene
sim ad litterā ait. Cū malus spūs arripit
homies in hac vita: aut demoniacos facit
aut arrepticios: aut falsos p̄phetas. Horā
vñ q̄ demones ea q̄ sciunt hōibus manife
stāt nō qd̄ p̄ illuminationē intellectus: s; p̄
aliquā imaginariā visionē aut etiā vñ
biliter colloquēdo. **¶** Tertium dubiū fuit
vñ demones p̄ se vel p̄ alios possint veri
tatē fateri. Et videt q̄ non. Nā dī Johis
viij. ca. de diabolo. mēdax est ⁊ pater eius
scz mēdaciū. Et xij. q. v. ca. caueat fratres.
Omēs q̄ amāt mēdaciū filij sunt diabo
li. Cū ḡ diabolus sit veritatis inimicus. ḡ
illā confitetur fugit. Ad qd̄ respōdemus. q̄
licet diabolus veritas sit exosa tñ illā quan
doq; p̄dicat ⁊ confitetur p̄pter tria.
¶ Primo p̄pter coactionem.
¶ Secundo p̄pter accusationē.
¶ Tertio p̄pter deceptionem.
¶ Primo diabolus veritatē fatet p̄pter co
actionem qñ cogitur ab ipso deo. Sicut fa
ctū legimus qñ clamans in idolis sancto
rū apostolorū p̄ntem ⁊ gratiā suis cultorū
bus significabat. Sic etiā in virtute p̄p̄i a
sanctis demones interrogati sepe in obse
ssis corporibus vera respōdent licet inuicti.
¶ Secundo diabolus veritatē fatet p̄pter

pter accusationē buz scz hōim peccata a d
cōfusione illoz a accusat. Nā lz deus hōim
pectā cognoscat: vult tamē vt diabolus illa
declaret a d maiorē peccantiū exprobratio
nē. Ille hō hostis malignus tūc veritatē
quā odit propter odium animarū fatetur
¶ Tertio diabolus veritatē loquitur p̄pter
pter deceptionē. Nā vt inq̄. Tho. vbi su
pra intellectus ad falsū de duat p̄pter ap
parentiā veritatis: sicut voluntas ad ma
lū p̄ apparentiā bonitatis. Interdū igitur
diabolus veritatē ostendit. vt sic falsitas
eius securius accipret. Hinc xps nō sine
bar loqui demones q̄ erant in corporibus
obsessis: ⁊ dicebāt ipm̄ esse xpm̄: ne misce
rent veris falsa. vt dicit Rico. d lra super
pmo ca. Marc. Et. iij. ca. luce. Dicta sūt
ista vt sciamus vera esse q̄ de aploz victo
ria p̄misimus q̄ de reuelāte imminente fa
cturā pacē illi duci p̄dixerunt cū tñ demo
nes contrariū mentiēdo suassent.
¶ Qualiter Simon ⁊ Judas deicerunt
magos ⁊ qui dicunt magi atq; de differē
tia miraculorū dei ⁊ sanctorū a miraculis
magorū. Capitulum. ii.

Secundi aduersarij Si
monis ⁊ Jude quos ipi deus
cerunt fuerūt magi. Et hic tria
considerare debemus:
¶ Prīmū q̄ dicuntur magi
¶ Secundū quomodo magoz miracula
apparētia a veris miraculis distinguunt.
¶ Tertū q̄liter bi apli magos superari
¶ Ad prīmū respondet Hieronymus. viij. li.
etbi. magi sunt q̄ vulgo malefici vocātur
ob facinorū magnitudinē. bi ⁊ elemēta cō
cutiunt turbant mentes hōim ac sine villo
veneni haustu violētia tñ carminis inte
runt. vñ ⁊ Lucanus. Dēs hausti nul
la sanie polluta: veneni incantata perit.
Magoz autē p̄mus Zoroastes rex batria
norū fuit de quo Aug⁹. libro. xxi. de ciuit
dei ait. Qñ qñ p̄mo natus est risit: hūc po
stremo Annus rex assirioz interfecit. licet
pleriq; teneant illū a demōne suffocatum
Arte hō magicā mltā post secula Demo
cr. tus ampli autē qñ ⁊ Hippocratis medi
cine disciplina effloruit. hec autē vanitas
magiarum a rē ex traditiōe angelorum

maloz in toto terraz orbe plurimis sectis
inualuit. Nec mirū de magoz prestigijs
quādo incantū prodierē maleficorū artes
vt etiā Moysē similibus signis resistē /
rēt vertētes vrgas in dracones. aquas in
sanguinē. hec **Isid.** Sed vt **Aug.** li. x. de
ciui. dei. c. viij. asserit: faciebant illi venefi /
cijs z incantatiōibus magicis qbus sunt
angeli mali. i. demōes dediti Moyses au /
tē tāto iustius qto potētus dei noīe q se /
cit celū z terrā eos facile superabat. Deni /
q in tertia plaga deficienti b magis decez
plage p moysen magna mysterioz dispē /
latiōe cōplere sunt. hec **Aug.** Quāta pō /
sit virtus demonū cū a deo pmititūtur siue
ad deludendū hūanos sensus: siue ad ope /
randū. licz fm naturā effectus mirabiles:
siue etiā ad corpora verandū z molestā dū
dixit plene in tractatu de timore iudicioz
dei. **Uerūm** hic narrao qd supioribz die /
bus legi in quodā libro nouiter cōfecto q
vocat fortalicū fidei. In regno francie: cū
iudei maleficijs vterētur: accidit semel q
iudeus quidā crudelissimus factus ē ami /
cus cuiusdā ministri iusticie. Quadā pō
die rogauit cū instāissime vt vnus hōis
daret ei cor fingēs scillo egere pō medic /
na. Et colorādo factū suū dixit. Quidā
hō dabat viginti coronas auri si eū sana /
ret. Et q ipe daret sibi decē illarū: si ei tri /
bueret cor supra dictū. Ille tū ex cupidita /
te: tum amicitia pmissit. Extrahens illud
cor a quodā xp̄tano: quē iusticia exigēte: in
partes dimiserat tradidit vxori sue custo /
diendū dicēs ei. q decem coronas esset re /
cepturus. p illo: quas sibi pmiserat iude /
se daturū. Cū ergo mulier illa cognouisset
iudeū illū reatu multoz fore maleficū du /
re reprehēdit maritū. Ille pō ecōtrario cā
arguebat dicēdo q ipa faceret eum pdere
decē coronas z alia pmissa. Tandē dedū /
xit virū mulier vt iudeo cor porci tribueret
Adimpleuit vir qd vxor cōsuluit: iudeus
pō cor hōis xp̄tani credēs se accepisse tra /
didit illi decē coronas. Quo facto: iudeus
hilaris suis vtens maleficijs sepeliuit cor
illud in quodā cāpo latissimo In quo post
paucos dies: cōgregata est innubera bilis
multitudo porcorū nō solū domesticorū sed
etiā siluestriū: Et tanta fuit hīs z prelium

inter eos. q oēs mutuo rabidīs moribus
se dilacerātes occiderūt: sic vt nec vnus re /
maneret viuus. Qd factū: a rege frācie q
tūc erat cognitū iudeo ca pto apta est veri /
tas: q sic fuisset factū de hōibus xp̄tanis
illius punitie sicut d porcis si cor sepelisset
hōis xp̄tani. Profecto nisi manu dei oia /
bolica potestas cōpesceret multa incredi /
bilia mala malefici opa oia bolis cooperā /
tibus exerceat. Scdm qd erat cōsideran /
dū quō discernūt miracula demonū a mi /
raculis veris. Et dicūt illa miracula lar /
go modo qz licet esse possint mira opa: nō
tū miracula. Ideo vñs **Bonauē.** in .ij. di /
stinctione vñ. ait. q differūt illa a miracu /
lis veris. Primo ex parte pncipalis agen /
tis: Nā in miraculis diuinis operat agēs
potēte in finire z sup naturā. In mira cu /
lis demonū operat virtus nature multipli /
citer ad lute: per naturas alias. Scdo dif /
ferūt ex parte finis: qz miracula dei fiunt
ad vtilitatē hōim z diuinā gl̄iam sed ma /
gorum z demonū: ad deceptionē siue glo /
riā vanā. Tercio differūt ex parte facti: qz
demonēs faciūt huiusmodi vilia z inuti /
lia. s. ranas z serpētes: quia hec de facili p /
ducūtur operatiōe nature: nō aut possunt
facere ea in quibus natura succūbit sicut
facit deus. s. illuminare cecū a natiuitate:
resuscitare mortuos z huiusmodi. **¶** Ter /
tiū cōsiderādū qualiter **Simon** z **iudas**
magos superarūt. Et de hoc ita scribit i le /
genda q in perside erant duo famosi ma /
gi. s. **Sares** z **Arfaxath** quos **Bartheus**
fugauerat de ethiopia. Cū pō apli p **Ba**
radach corā rege ad ducti fuissent. Et pre /
sentibus illis magis dixisset **Baradach**.
Isi o rex sūt dii latētes i effigie hōim: zelo
inuidie magi cōmoti dixerūt illos malignos
esse cōtra regnū subtilit cogitare: dixit eis
Baradach. Si audetis cū eis conflagite
Cui magi. Si vis videre quia nobis pre /
sentibus loqui nō poterāt veniant huc vi /
ri eloquentissimi z si corā nobis loqui ausē
fuerint: nos p oia imperitos pbabis. **Cuz**
at plurimi adducti essent p̄nuo corā ma /
gis ita miri facti sunt vt nec nūtibz qdē
qd loqui nō poterāt in dicarēt: dixeruntqz
magi ad regē: vt scias nos deos esse pmit /
tamus eos loqui sed ambulare non posse.

Iterūq; reddemus eis gressum: Sed sal-
ciemus eos aptis oculis nihil videre. Qui
cū hec omnia fecissent dux aduocatos illos
turpiter cōfusus ad aplos duxit. Quibus
apli idolorū cultū disuadētes ut i xpm cre-
derēt monuerūt. Qd cū illi ex corde se fa-
cturos pmississent apli signo crucis in frō-
tibus eoz munerūt z statim liberi a bom-
ni molestia ad regē coram magis itez in-
gressi sunt. Quare irati magi multitudi-
nē serpentū aduenire fecerūt. Statimq; ad
suum regis venientes apli pallia sua de
serpētibz impleuerūt z in magos piece-
rūt dicētes. In noie dñi nō moriemini. Iz
a serpētibz lacerati doloꝝ veltroz mugi-
tus dabitis. Cū ergo magi se cruciaretur:
rex z ceteri rogabāt aplos vt eos a serpē-
tibz occidī pmitterēt. Quibus apli respō-
derūt se missos reducere a morte ad vitam:
nō autē a vita picipirare in mortē. Cū autē
magi in malitia pseuerassent ab aplis sa-
ni dimissis inde aufugerūt. Post hoc filia
cuiusdā ducis ex fornicatiōe cōcepit: z fili-
um parturiēs: quēdā sanctū diaconē infa-
mauit. Cū autē parētes puelle diaconē oc-
cidere vellēt. Adueniētes apli infantē ad
ducifererūt. q die illa natus fuerat. Et co-
cā diaconē interrogauit dicētes: vīc infans
In noie dñi si diaconus iste h̄ presumpsit.
ad hec infans iste inq̄r diaconus castus z
sanctus est nec vnq; carnē suā cōnq̄ nauit.
Cū autē parētes instaret vt apli quererēt
q̄s actor huius sceleris fuisset. Rñderunt
apli. Nos innocētes absoluerē decet: nocē-
tes p̄o perdere nō debemus. Manserunt
post hec z alia multa: apli in eodē loco p
annū z tres mēses. In quo spacio plusq;
sexaginta milia hoim exceptis pa nullis cū
rege z pncipibus baptizati sunt.

Qualiter simon z iudas debellarūt pon-
tifices idolorū patētes mort potius q̄ sta-
tuā solis adorare.

Capitulum tertium.

Ertii aduersarii. simo-
nis z iude: quos ipsi debella-
rūt fuerūt idolorū pōtīfices. Cū
em̄ deuenissent ad quādā ciuitatē nomie
suam: y: ingenerūt ibi magos superi⁹ no /

minatos q̄ pōtīfices idolorū z pplm cōtra
aplos cōcitauerūt. capiētes p̄o ipsos ad tē-
plū solis deduxerūt: vt aut eos sacrificare
cōpellerēt aut penitus necarēt. Facto autē
silentio apli dixerūt vt sciatis q̄ hec idola
plena sunt demonibus ecce eis impamul
vt exeant z singula simulachra cōfringāt.
Statimq; de simulachris extierūt z cōfra-
ctis illis cū viris vocibz abscesserunt. Qd
vidētes pontificēs in aplos intruerūt z eos
trucidauerūt. In ipa autē hora cū nimia se-
renitas esset tanta fulgura extiterunt: vt tē-
plum ipm trifarie scinderet z illi duo ma-
gi in carbonēs ictu vulguris verterentur.
Rex autē corpora aploꝝ ad urbē suā trās-
tulit z in honore eoz ecclesiā mīre magni-
tudinis fabricauit. Notandū q̄ de beato
simone in pluribz locis inuenitur q̄ crucis
patibulo sit affixus. Qd etiā Ihsd. libro de
obitu aploꝝ. Et Eusebi⁹ in hī. ecclesiastica
et Beda sup actus Aploꝝ. Et magister
Iohēs beletū in summa sua testat. Cū em̄
vt aiunt i egypto predicasset hierosolymā
rediit. Et post mortē iacobi minoris i ept-
scopū hierosolomitaniū ab aplis vnanimi-
ter ē electus. Et ante mortē suam triginta
mortuos suscitasse narrat. Cū autē ecclīaz
hierosolomitana p annos multos regisset
z ceterisimū atq; xx annū etatis ageret: tpe
traiani imperatoris iuricus cōsulari ipm
cruci affigi iussit. omibz q̄ aderāt z ipso iu-
dice admirantibus. q̄ centū viginti annoz
senex crucis supplicū p̄tulisset. Nonnulli
p̄o dicūt sicut ē rei veritas: q̄ nō fuit simō
ebananeus q̄ fuit crucifixus. Sz fuit ali⁹
filius cleophe. Qd etiā Eusebius cesariē-
sis eps in sua cronica testat. Idem dicunt
Ihsd. z Beda in suis croniciis. Nam Ihsd
z eusebius qd prius dixerūt postmodū in
croniciis correxerūt. Qd p̄t̄ etiā p Bedā:
q̄ se senisse redarguit i retractatiōibz suis
Laudemus igit dñm in sc̄tis suis q̄b tan-
tā gratiā cōtulit: vt cū c̄tis inimicis p̄bissi-
me cōsternatis ad celoz regnā: gloriōsi mi-
grauerint: vbi cū xpo lerātur. Qui viuēt et
regnat in secula seculoz. Amen.

Sermo XLIII. de sacris admirand. sc̄s
stigmatibus seraphici francisci.

Eo enim stigmata
dñi iesu xpi in corpore meo por
to. Doctoris gētiū p̄ba sunt
ista ad Gal. vi. cap. Elegit

pater oim deus beatū franciscū q̄ nō solū
euāgelica doctrina vitāq̄ p̄fectiōe: sed mi
rabili signostigmatū excitaret hoim corda
ad desiderii eterne vite. Duo b̄ q̄dam an
nis picturā crucis in manib̄ pedib̄ et la
tere visibiliter tulit. Et sic apli p̄tute ma
gna reddebāt testimoniū resurrectiōis ie
su xpi. ita Franciscus in seipso in p̄prio suo
corpore xpm resuscitatū luculēissime de
mōstrabat. Sed pleriq̄ dū hec audiūt vl
credere nolūt franciscū signo crucifixi fuisse
se insignitū vel qd̄ leue z nō admirādū id
assueuerant. Quapropter vt nouitas tāte
rei cū deuotiōe fidelib̄ innotescat rep̄ma
turq̄ cōueritas curiosoz in h̄ sermone de
sacris francisci stigmatibus tractate decre
ui. Ostendā aut̄ consignatiōē Francisci:
nō nisi inter mirabilia dei magna fore de
putandā: ob qd̄ cōuenientissime scripsi iste
sublimis p̄ba p̄posita dicere potest. In q̄
bus de stigmatib̄ ip̄is tria mysteria p̄po
nimus cōteplāda.

¶ Primo dicit veritatis.

¶ Scdm̄ sublimitatis.

¶ Tertio congruitatis:

¶ Nō est fictio q̄cqd̄ dicit de stigmatibus
Francisci cū veritas tante rei multiplici
ter confirmetur

Capitulum primum.

Primū mysterium con
templandum dicitur veritatis
In quo speculari libet an sit ve
rum q̄ sanctus franciscus habuit stigma
ta in suo corpore virtute diuina z superna
curali impressa. Nam posset aliquis dice
re multa fuisse ab exquisitis ingenijs consi
cta z in scriptis tradita: que tamē sunt pe
nitus a veritate aliena. Idcirco Auguſti
nus libro xviij. de ciuitate dei. cap. xij. in q̄
fabule facte sunt de Minotauro q̄ bestia
fuerit inclusa laborincho: quo cū intrassent
hoies inextricabili errore inde exi: e nō po
terāt. De centuriis q̄ equoz hoimz fac
tū natura coniuncti. De cerbero q̄ sit tri

ceps inferiorū canis. De frizo z belle eius
sorore q̄ vecti ariete volauerūt. De gorgo
ne q̄ fuerit crinita serpētibus: z aspiciētes
cōuerterat in lapides. De bello fonte q̄
equo pennis volante sit vectus qui equus
pegasus dictus est. De ansione vel arione
q̄ cithare sua uitate lapides mulserit z at
traxerit. De fabro vedalo z eius Jcaro fi
lio q̄ sibi coaptatis pēnis volauerunt. hec
ille. Si igitur ista z alia huius excogitari
potuerūt quid mirum inquit incredulū
si de francisco aliquis fingendo z menti
do dixerit q̄ in manibus pedibusz latere
plagas quasi crucifixus habuit. Sed ta
les incredulos nos facile cōtinere possū
mus dum veritatē stigmatū francisci ex
tribus ad lucem deducimus.

¶ Primo ex ecclesie auctoritate.

¶ Secdo ex testiiū sanctitate.

¶ Tertio ex miraculoz claritate.

¶ Primo probamus veritatē stigmatum
Francisci ex ecclesie auctoritate. Nam vt
christus dicit Mathei. xviij. ca. Qui ec
clesiam non audierit sit tibi sicut ethicus
et publicanus. Igitur p̄sifices z cardina
les de illis stigmatibus clarū perhibēt te
stimoniū. Nā sanctus Bonauē. cardina
lis eps albanēsis vir eximie sanctitatis le
gendam sancti francisci eleganter scripsit
in qua diffuse loquit de stigmatibus illis.
Dominus Raynerius cardinalis de vi
terbio composuit hymnū qui incipit plau
de turba paupercola: vbi de stigmatibus
sequentē versiculū interpoluit. vili conten
tus tegmine: sancto calescens flāmine vi
cit algore caumata cbr̄i: dum gestat sti
gmata. Dominus Tho. cardinalis de ca
pua edidit hymnū qui incipit. In celesti
collegio. Et hymnum qui incipit. Decus
morū dux minorū: z in hoc de stigmatib̄
ita inquit. Regis signum ducem dignum
insignit manu latere. Benedictus papa
duodecimus bullam fecit de stigmatibus
sacris i qua statuit vt fratres minores pu
blice in ecclesia officium stigmatū annua
tim possent celebrare. Nicolaus papa ter
tius in extrauaganti q̄ ponitur in sex. de
cretaliū z incipit. Exijt qui seminet. rē. dū
regulā bri fr̄isci i multis extolleret post
ea ita subdidit. hec est cui attestante paulo

nullus decetero debet esse molestus quam
xps suis sacris stigmatibus confirmari vo-
lens in stigmatibus ipsius passionis sue signis
notabiliter insigniuit. Alexander papa iij.
p. suas apostolicas lras francisci stigmata
cōprobauit. Prima ei⁹ bulla incipit: gran-
de & ſingularē miraculū. Scda. Si noue
leticie militantis ecclie. Tertia. Benigna
diuine operationis volūtas. In hac ita de
stigmatibus loquitur. iocunda dñice passio-
nis insignia in eiusdē sancti corpe dū ad-
huc vitali spū foneret manus celestis ope-
ratoris impressit. Et itez ibi dē in manibz
eius & pedibus expressa vndiqz similitu-
do clauoz d. subiecto pprie carnis excreuit
vel de materia noue creationis accreuit.
De isto alexandro dicit scñs Bonauē. in
legēda maior. dñs Alexander iij. dñ pu-
blice predicaret corā multis fratribz & au-
diēte me asseruit sacra illa stigmata dum
scñs viueret pprijs oculis cōspexisse. Bre-
gorius papa nonus q. beatū franciscū ca-
thologo scñz ascripsit i bulla que incipit.
Confessor dñi gl'iosus. q. dirigit vniuersū
tati vestre nō indigne diximus expmēdū
videl: qz q. scñs franciscus dū adhuc vi-
te spaciū percurreret presentis & postqz se-
liciter cōsummauit manibz latere & pedi-
bus spē stigmatū diuinitus extitit insigni-
tus. hic Grego⁹. antiphonā fecit q. cantat
in vesp'is & de stigmatibz clare sic loquitur
plange turba paupercula ad patrē clama
pauperū hoc lugubre suspiriū pater fran-
ciscē suscipe: & prode xpo stigmata lateris
pedū manuqzqz vt nobis reddat orphanis
tanti patris vicariū. Insup Grego. p. far⁹
anteqz beatū franciscū cathologo sanctoz
ascriberet scrupulū in corde habuit: q. ad
vulnus laterale. Nocte vō qdā sicut ibidē
pōtifer post referebat cū lachrymis beat⁹
franciscus quadā faciei protēia duricie ei
in somnis apparuit. Et hesitationē cordis
redarguēs: eleuauit brachiū dextz detexit
vulnus: siglāqz poposcit: qua porrecta vi-
debatur sanguine ex latere defluēte imple-
ri. Ex tūc vt inq. Bonauē. ad illud sacru
miraculū rēta cepit deuotiōe affici & emu-
lationē seruere: vt nullo modo pari posset q.
aliqz pfulgētia illa signa: supba psumeret
impugnatiōe fūscare. qn cū seuera increpa-

tlone ferret. Et vt ipse Bonauē. testat. vi-
derūt stigmata illa ex familiaritate quā cū
viro scō habebāt aliqui cardinales: lau-
des sacroz stigmatū: prosis & hymnis ac
antiphonas qz ad spūs ediderūt honorē
veraciter inferentes q. tā p. bo qz scripto p.
hibuerūt testimoniū veritati. ¶ Scdo p.
bamus p. itatē stigmatū francisci ex testiū
multiplicitate. Preter eū pōtiffes & cardi-
nales ecclie scē d. q. b. diximus. fuerūt talij
qz plurimi q. d. scñs viueret & postqz vo-
lauit ad superos stigmata illa viderūt nā
vt scñs Bonauē. refert cernēs xpi seruis
q. stigmata carnitū luculēter impressa so-
cios familiares latere nō possent: tūmens
nihilomin⁹ publicare dñi sacramētū i ma-
gna fuit positus dubitatiōis agone: vt ruz
q. viderat diceret vel taceret. Cōpulsus
tū cōsciētie stimulo q. buldā ex fratribz i nti-
mioribz sibi cū multo timore ferēte retulit vi-
siois p. f. ite. Isti fuerūt frater illūiat. fra-
ter Leo: frater Rubin⁹. frater Pacific⁹. &
aliq. ei⁹ socij de q. b. dicit Bonauē. q. lz essent
pp. ter scitātē p. p. uā vni p. oia fidei digni:
tū ad omne dubiū ammonēdū: sic esse: ac se
vidisse tact⁹ sacrosctis iuramētis firmaue-
rūt. Viderūt etiā in morte illa signa miri-
fica plus q. q. nāqzinta frēs: p. g. o. deo de-
uotissima clara cū ceterz sororibz suis & se-
culares innumeri ex q. b. qz plurimi & oscu-
lati sunt ex deuotiōis affectu: & p. tractaue-
rūt ad testimoniū firmitatē. Et in. c. de trās-
latiōibz siue trāsitu tanti p. ris ita scribit
Bonauē. Audito trāsitu p. ris & fama dif-
fusa miraculi accelerās p. p. s. p. fluebat ad
locū vt id cerneret oculis carnis q. b. rōne
dubiū omne repelleret & affectū gaudiū cu-
mularet. Admissi sūt itaqz ciues affisina-
tes qz plurimi ad stigmata illa sacra cōtē-
plāda oculis & labijs osculāda: vñ aut ex
eis hieronym⁹ noie miles littera⁹ p. u. dēs
corā oibz mouebat clauos statimqz man⁹
pedes & lat⁹ manibz suis cōtractabat p. p.
q. b. testis hui⁹ p. itatē p. stās effect⁹ ē. ¶ Ter-
tio. p. bam⁹ veritatē stigmatū francisci ex mi-
racloz claritate. multa q. p. mira dā ope-
rar⁹ ē d. s. postqz illa signa francisco donauit
Nā vt scribit bonauē. in. c. d. stigma. circa
mōtē aluerne grādinis violenta cōpeestas
fructus terre cōsuetudinarie deuastabat.

Sed p.
colariū
stis illi
ibidē i
mōtē
cia rea
que bo
crudeli
ber: vir
visionē
mū festi
ac pedū
ris mor
cia resp
ad locū
ri laren
tes ex
gūda
furgeb:
ad p. f.
virtutē
gao cō
Apud
viri quē
deuotū:
vā in q
die nō q
tur simi
ipius. E
hostē su
plagis
sus sup
qui dē p
cbio pen
sub man
vt si ruz
simul iun
medicoz
pio eo q
intollerat
vix vebz
manis iu
ad beatū
deuotioē
babitu fr
videbat
dicit q. n
liberabit
ret. fran
men illu

Sed post illā apparitionē felicē nō sine in-
colariū admirationē grandē cessauit vt cele-
stis illius visionis excellentiā et stigmatū
ibidē impre sionū virtutē serenata preter
mortē ipā celi facies declarabat. In puin-
cta reatina pestis inualuerat valde grauis
que boues et oues oēs sicut cō summebat
crudeliter q nullū poterat remediū adhi-
beri: vir autē quidē timēs deū nocte fuit p
visionē cōmonitus vt ad heremiticū fra-
trū festināter accederet: et loturū manūz
ac pedū famuli dei francisci qui tūc tēpo-
ris morabatur ibidē acceptā: sup aīalia cum-
cta respargeret: mane itaqz surgens: venit
ad locū loturūz huius p socios sancti vi-
ri latenter obtenta: oues et boues languē-
tes ex ea respergit. Statimqz animalia lā-
guida et in terra facētia recuperato vigore
surgēbāt cōtinuo: et tāqz nil mali sensissent
ad pascua festinabāt. Sicqz factū ē vt ad
virtutē mirandā aque illius q sacras pla-
gas cōtingerat oīs prius plagā cessaret
Apud bilernā ciuitatez iatolonie accidit
virū quēdā noīe iohannē. beato francisco
deuotū: quo dā sero per quādam incedere
viā in qua p inferēda morte latitabāt in si-
die nō quidē ipi: sed alteri cui dā q videba-
tur similis eius: et tūc erat in cōmunicatu
ipius. Exurgēs autē quidā ex insidijs euz
hostē suū hūc esse putaret tam letaliter eū
plagis plurimis gladiauit vt nulla prius
sua supesset spes recuperāde salutis. Si-
quidē pmo infecta pūssio humerū cū bra-
chio pene totū absciderāt. Et itatus alius
sub mamilla tantā reliquerat arrepturam
vt si itus inde procedēs circa sex cādelas
simul iunctas extingueret. Lū igit iudicio
medicorū ipius impossibilis esset curatio:
pro eo q pū: reseribz plagis ex eis fetor tā
intollerabilis exhalaret. vt etiam ipā eius
vixor vehemēter horreret nulliqz iam hu-
manis iuari posset remedijs. Couertit se
ad beati patris patrociniū quāta poterat
deuotioē poscendū. Et ecce astitit qdā in
habitu fratris minoris p fenestram vt ei
videbatur ingressus: qui vocās eum ex noīe
dixit Quia fiducia i me habuisti ecce vīs
liberabit te. A quo cū eger qd esset inqre-
ret. Franciscū ille se esse rñdit. Et statim vul-
nerū illius ligaturas resoluit suisqz manū-

bus tetigit Ad cuius tactū: mox pristīne
datus est sanitati quo facto beatus pater
abcessit Et ipse sentiens se sanātū et in vocē
diuine laudis et beati francisci letāter erū-
pens vocauit vxorē. At illa celerius cū-
rēs et stare iam videns quē sepeliendū cre-
debat in crastino cū esset stupore perterri-
ta viciniā totaz clamore cōpleuit. Accur-
rētes autē sui cū illū crederēt tanqz frenetū:
cū in lectulo. reponere: et ille cōtra renitens
assereret: et ostēderet se sanātū tāto sunt stu-
pore attoniti vt quasi sine mēte oēs affectū
fantāsticū esse crederēt qd videbant. quia
quē paulo ante cōspererāt plagis atrocis
simis laniatū et totū iam marcidū: plena
cernēbāt incolumitate iocundū. Ad quos
ille qui factus fuerat sanus nolite timere
inqz nolite credere inane qd cernitis: quia
sanctus franciscus modo a l: co recessit et
illarū sacraz manūū tactu me integre ab
omni plagā curauit. Quo miraculo viso
oēs deū pariter laudauerūt. Cōcludit er-
go sanctus Bonauē. dicens. Digne quidē
beatus pater carne iam mortuus et vi uēs
cū xpō. presentie sue ostensione mirabilis: et
manūū suaz palpatione sua ui vulnerato
letaliter vtro sumitātē cōcessit cū illius i se
stigmata tulerit: q misericorditer moriens
et mirabiliter surgēs vulneratū genus hu-
manū et seminiūū relictū plagaz suaz vir-
tute sanauit. Ecce qd ex omī parte relucet
veritas stigmatū francisci q a viris prestā-
tissimis et sanctitate mira fulgētibz vt pa-
tuit tam multipliciter cōfirmatur.
Ex impressiōe stigmatū triplici deco-
ratur sublimi prerogatiua franciscus.

Capitulum. II.

Secundū mysteriū cō-
templandū de stigmatibz illis sa-
cris dicitur sublimitas. In q
diligēter pscrutari debemus: q sublimis
inter sanctos franciscus fuerit effectus ppe
stigmata sibi data. Et hoc triplici rōne.
¶ Primo ratio e operis excedētis.
¶ Secdo rōne similitudinis excellētis.
¶ Tercio ratio e glorie resurgētis.
¶ Primo apparet sublimitas et preroga-
tiua francisci ratio e opis excedētis Quia
deus in corpore illo fecit op^o sup naturale

naturā excedēs. Ad qđ clarius intelligen
dū tres difficultates erūt absolūde. Pri
ma verum stigmata francisci poterūt esse
a natura vel artificio. Scđa vtrū stigma
tizatio francisci ānumerāda sit inter ma
xima miracula dei. Tercia vtrū illud mi
raculū fuit pmanēs aut ptransiens ⁊ suc
cessiū. Ad primā difficultatē dicimus qđ
francisci stigmata nō fuerūt a natura ne
qđ ab arte sed a pūte omīpotētis dei. Qđ
colligere possumus ex his qđ dicta sunt in
pcedētibz testimonio gregori ⁊ alexan
dri atq; alioz. Sed fortius id ostendim⁹
triplici ratione:

¶ Primo ratione materie.

¶ Scđo ratione forme.

¶ Tercio ratione vite.

¶ Primo ratioe materie. Nam stigmata
illa imp̄ssa fuerūt in materia dura in loco
ossoso ⁊ nervoso vbi nō facit casum imagi
natio. Qđ ppter ea dicimus qđ pleriq; con
cedere sata gūt potuisse fieri qđ ex vebemē
tissima imaginatiōe passionis xpī. franci
scus illas plagas habuerit qđ vt dicit aui
cenna in sexta parte naturalīū imaginatio
fortis potest corpus trāsmutare. Sed hoc
nō est intelligendū in omībz. Vñ Tho. in
iiij. parte. q. xij. disputādo vtrū anima xpī ha
buit omīpotentiā respectu p̄prij corporis
in respōsione ad terciū argu. ait qđ imagi
nationi si sit fortis naturaliter obedit cor
pus q̄tum ad aliquā. puta q̄tum ad casuz
de trabe in alto posita: qđ imaginatio nata
est esse principiū motus localis vt dicitur
tertio de aia. Similiter etiā q̄tum ad al
terationē qđ est fm calore ⁊ frigore. ⁊ alia cō
se quētia eo qđ ex imaginatione cōsequen
ter nate sunt cōsequi passionē aīe fm qđ
mouet cor ⁊ sic p cōmotionē spiritūū totū
corpus alteratur. Aliē hō dispositiōes cor
porales qđ nō habēt naturālē ordinem ad
imaginationē: nō trāsmutantur ab imagi
natione q̄tum cūq; sit fortis. puta figura
manus vel pedis: vel aliquid simile: hec
Tho. Materia igit illa ossū ⁊ nervoz
corporis francisci nō habebāt dispositiōē
vt p imaginationē illo modo trāsmutare
tur. Scđo ostēdim⁹ qđ stigmata fuerūt
supernaturaliter ⁊ diuina virtute corpori
francisci depicta ratione forme: nō em̄ tū

erat apertura in manibz pedibus ⁊ latere
Szi in manibz ⁊ pedibz videbātur clauī del
artificio fabri facti. De q̄bus dicit Bona
uētura in c. de stig. In manibz ei⁹ ⁊ pedibz
apparere ceperūt signa clauoz ipsoz ca
pitibus ī interiori parte manū ⁊ superio
ri pedū apparētibz: ⁊ eoz acuminibz exi
stētibz ex aduerso. Erātq; clauoz capi
ta in manibz ⁊ pedibus rotunda ⁊ nigra.
Ipa hō acumina oblonga retorta ⁊ reper
cussa qđ de ipa carne surgētia carnē reliquā
excedebāt. Sīqđē repulso ipa clauoz
sub pedibus adeo pminēs erat ⁊ extra p
tēsa: vt nō solū plantas solo libere appli
cari nō sīneret: verū etiā intra curuationē
circualē ipoz acuminū facilius imitti va
leret digitus manus. sicut ⁊ ab eis ipse ac
cepi qui oculis proprijs cōspexerūt. Et in
ca. de transitu mortis Bonauē: ita seq̄tur
Lernebant qđē in mēbris illis felicibz cla
ui ex ei⁹ carne pūte diuina mirifice fabri
facti. sicut carne ei⁹ dē vniti qđ pū a parte qđ
libet pmerētur. pūus quasi nerui cōtinui
⁊ vniat parte oppositā resulabāt. Sīqđ
igit cōsideret illoz clauoz pditionē facile
dēbēder stigmata illa dei sola potētia fuisse
formata. Tercio ostēdim⁹ qđ stigmata
francisci fuerūt miraculosa ratioe vite nō
em̄ potuisset p naturā viuere duobz annis
beatus franciscus plagatus in q̄nq; locis
spasmosi ex q̄b cōtinuo fluebat sanguis
cū dolore vebemētissimo: nō solū corporis
imo ⁊ cordis ex memoria passionis dñice.
Neq; vltus ē p toto tpe illo aliquo vngue
to vel medicina. Szi in pāntis restringebat
sanguinē emanentē: quē sexta feria libere
p dire sinebat. Et qđ ad hoc miraculū au
get erat ille plage odore fragrantissime: ex
quibus nulla vñq; putredo vel imūdicia
causata fuit. Scđa difficultas erat vtrū
stigmatizatio francisci ānumerāda sit in
maxima miracula dei. Et vt hoc melius
intelligatur audiēda ē sentētia sci Thō.
i. pre. q. cv. ar. vlt. vbi ait qđ nihil potest di
ci miraculū ex cōparatiōe diuine potētie.
qđ qđcūq; factū diuine potētie cōparatū ē
mīnīmū. Vñ Aug⁹. in eplā ad volusianū
in qđ. in rebz mirabiliter factis tota rō facti
ē potētia faciētis. qđ scz est ea dē ⁊ qđ vniuer
sa miracula fuit. Sed viciū aliqđ miracu

lū p cōparationē ad facultatē nature quā
excedit. z ideo fm q magis excedit facul-
tatē nature. fm hoc dicit magis miraculū
Excedit autē aliqd facultatē nature tripli-
citer Primo qm ad substantiā facti sic q
duo corporea sint siml vel q sol retrocedat
aut q corpus humanū glorificet qd nullo
modo natura facere pōt. z ista tenet sum-
mū gradū in miraculis. Scdo aliqd exce-
dit facultatē nature nō qm ad id qd fit. sz
qm ad id in quo fit. Sic resuscitatio mor-
tuoꝝ z illūinatio cecoz z similia. pōt em
natura causare vitā: sz nō in mortuo potest
p̄stare visum: sed nō in ceco. Et hoc tenet
fm locū in miraculis Tercio excedit aliqd
facultatē nature qm ad modū z ordinem
faciendi. Sicut aliqd subito p̄stare diui-
nā a febre curat absqz cōsuetō p̄cessū natu-
re in talibus. Et cū statim mare cōdesat in
pluuias p̄stare diuina absqz naturalibz cau-
sis. sic factū ē ad p̄ces samuelis z bdie. Et
hec tenet infimū locū in miraculis. Que-
libet tñ hoz habet diuersos gradus fm q
diuersimode excedūt facultatē nature. b
Tho. Lū ita q stigmatizatio francisci sit
op⁹ tale qle nec natura sed neqz natura pōt
videt q ppter sbam facti sit cōnumerāda
inter maxima miracula dei. Tercia diffi-
cultas an miraculū stigmatizatiōis fuit p
manēs vel p̄transiēs z successiui: Nā in il-
luminatiōe ceci qm potētia visiva mira-
culose def tñ post acceptā illā potētia sec⁹
naturaliter videt ita q miracula amplius
nō pmanēt licet illūinatio fuerit miracu-
losa: Stigmatizatio francisci miraculo-
sa fuit: dū stigmata illi sunt impressa Szmi-
raculū idē p̄māsit. qz semp videbāt res su-
pernaturalis. videbātur qpe man⁹ z pe-
des cōclari cū illis cōdictō: b q superi⁹
posite sunt. Et erat illi clauis sepat a car-
ne mouebāqz in vulneribz illis. nec pote-
rāt inde extrahi ppter repulsionē Fertur
qpe q dū corpus sci trāsportaret a sancta
maria de angelis p̄sus assisū: delatū fuit
ad monasteriū sc̄i damiani: in q moraba-
tur p̄go feruētissima clara: q accipiens ma-
nū corpis iam defuncti p deuotiōe nimia:
illā osculabā. rēptauit aut ex vulnere cla-
uum extrahere neqz potuit qd z demū di-
misit. ¶ Scda apparet sblimitas z proga-

tua francisci ppter stigmatizationē: rōne
similitudinis excellētis. Ipe qdē similitudo
crus ē filio dei. Notādū tñ q triplex simili-
tudo pōt distingui. Prima dī psonalis et
oīmode i dēp̄tatis q ē p̄ueniētia oīmo/
dā in natura z sic vna psona ē alteri filis i
trinitate vt dicit sc̄us Bonaue. i. ij. di. xvi
z h nō pōt cōuenire alicui nature neqz hu-
mane neqz angelice. vñ. i p̄s. dixit p̄beta
deus qd similis erit tibi. q̄si. di. nullus est.
Scda ē similitudo p̄portionalis dicta fm p-
portionē Sic pueniūt z similes sunt natura z
auriga: h mō oīa assimilat deo: inc̄ptū i ea
vna: sunt tres potētie realiter distincte: sic
in vna essentia diuina tres p̄sone. Sicut
oīa q sūt a deo assimilant ei vt dicit Tho.
i. p̄e. q. v. inc̄ptū sunt entia: vt p̄mo z vñ/
uersali p̄ncipio totius esse. Tercia ē simi-
tudo corporalis in manibz pedibz z latere mi-
raculose signatis: z h vsqz nūc cōuenit soli
francisco de q sic scribit Bonaue. Descē-
dit angelicus vir franciscus de mōre secū-
ferēs crucifixi effigie nō in tabulis lapide-
is vel ligneis manu figuratā artificis. sed
in carnis mēbris descriptā digito dei vi-
ui. Et itez de eo dicit. Dextrū qz latus q̄si
lancea trāfixū rubea cicatrice obductuz
erat: qd sepe sagutnē sacri effundēs tūm/
cā z semozalia in tanta copia resp̄gebat vt
postmodū frēs loci ea lauātes p tpe indu-
bitantez aduerterēt: q sic in manibz z pe-
dibz sic z in latere famulus dñi expresse
haberet impressam similitudinē crucifixi.
Tercio apparet sblimitas p̄rogatiua fran-
cisci ppter eius stigmatizationē: ratiōe glo-
rie relurgētis. Nā sicut de mart̄yribz re-
fert Aug⁹. li. xxi. de ciui. dei. q resurgēt cū
cicatricibus q ad ornatū faciēt z decorem
corporū: nō ad aliquā deformitatē. Ita
pie tenere possumus: q franciscus cū illis
signis cū quibz ex hac vita discessit ad vi-
tam imortale resurget.

¶ Stigmata fuerūt impressa francisco sa-
tis congrue respectu persone loci z modū.
Capitulum. III.

Tertium mysteriū con-
tēplādū de stigmatibz b̄i fr̄i
alibi dicitur cōgruitatis licet em

inuestigabiles sint vie dei nihil tamen ab eo fieri arbitrādū est nisi in pondere numero et mensura. Idcirco dū franciscū voluit cōsignare pueniēter ac rationabiliter id effectū potest aū colligi cōgruitas talis stigmatizatiōis ex triplīci respectu.

¶ Primo respectu psonę.

¶ Secūdo respectu loci.

¶ Tertio respectu modi.

¶ Primo qd dā cōgrui sunt illa stigmata impressa francisco respectu psonę. Elegit qdē deus illū vt tēporibz istis nouissimis verbo et exēplo ad regnū celeste hoies inuitaret confirmaretqz doctrina sua in fide qdā penevbiqz defecerat. Quis igit illū audire recuset. Quis ei de immortalī vita docēti nō credat dū videt in illo corpore regē cerni a admiraculū vexillū. Propter ea inquit Bonauē. alloquēs scīm franciscū. Eya nūc strenuissime miles xpī ipsius fer arma inuicti simi ducis: quibz munitis insigniter oēs aduersarios supabis. Fer vexillum regis altissimū: ad cuius in uitū oēs pugnatōres diuini exercitus animentur. Fer nihilominus sigillū summī pōstificis xpī quo verba et facta tua tāqz irrepribētibz et autētica meritis ab omnibus accepta. Ita em ppter stigmata dñi iesu xpī quē in corpore tuo portas: nemo tibi debet esse molestus qn potius quilibet xpī fūus debet esse deuotus. Nam p hec signa certissima: nō duobz aut tribus testibz ad sufficiētiam: sed qz plurimis ad supabundantiā cōprobata testimonia dei in te et p te credibilia facta nimis: oīne tollūt infidelibz excusatiōis velamen. hec Bonauē. Quare alijs a francisco nō fuerūt stigmata data nē est nostrū inuestigare sed nouit ille q fecit cui opā cūcta optia sunt cēdenda. ¶ Secūdo colligit cōgruitas stigmatū francisci respectu loci. impressa qdā fuerunt loco cōuenienti scz in mōte aluerne: vt sic deprehēdi possit operis magnitudo. Nam grādia facta in mōtibz celebrata legū post diuinitū requirit archa in mōtibz armenie vt scribit Gen. viij. c. In mōte bethel stetit abraā egressus a patria. vt piz Gen. xij. ca. In monte galaar stetit iacob fugiēslaban: Gen. xxij. ca. In mōte synai moyses legē accepit. Exodi. xx. c. In mōte ga-

ritzie filij israel adorauerūt dñm qñ pmo intravit terrā pmissiōis: et Paralypo. vi. ca. Jo monte moria edificatū fuit tēplum Salomonis iij. Reg. ix. c. In mōte iabor trāfiguratus est xps Matth. xvij. ca. De mōte oliuari alcēdit ad celos. Act. i. Et ne singula cōplectamur. In mōte aluerne cōsignatus fuit signis passionis franciscus Ille si qdē mōs separatus est ab alijs: ad innuendū q franciscus penitus fuit alie / nus ab honore mūdanoz. Est insup eleuatus ad significādū q beat⁹ franciscus eleuatus erat ad cōtemplatiōē diuinorū: et amorē bonoz celestū. Et ad hoc ille mōs in pleriqz locis apertus vbi scissure videntur qsi violēter: nō naturaliter facte: possibile esset vt tēpore illo ita eueniret: q petre ille scisse sunt patiente in cruce iesu filio dei ¶ Tertio colligitur congruitas stigmatū francisci respectu modi qui exprimitur a scō Bonauē. dū ait. Fidelis reuera famulus et minister xpī franciscus: biennio an / regis spiritū redderet celoz: ū in loco excel / so leosum q mōs aluerne dicitur quadragenariū ad honore archangeli michaelis ieiuniū inchoasset supne cōtēplatiōis dulcedine abundantius solito superfluis ac celestū desiderioz ardētiore flāma succensus supernatū cepit iussioniū cumulatius dona sentire. Dū igitur seraphicus desiderioz ardoribus sursum ageretur in deū et affectus: compassiua cōtēplatiōe trāfformaretur in eū: cui ex charitate nimia crucifigi cōplacuit: quodā mane circa festū exaltationis sancte crucis in latere montis orās: vidit speciem quasi vnius seraph: sex alas tā fulgidas q ignitas habentē de celoz sublimitate dēcedere q volatu celerissimo ad acris locū vitro dei ppinquū pueniens: nō solum altius: sed et crucifixus apparuit. Manus qdē et pedes habēs extensos et crucifixos. Alas pō sic miro modo hinc inde dispositas: vt duas supra caput erigeret ad volādū extēderet: duabz reliqz totū corpus circūplectēdo velaret. Hoc vidēs vehemēter obstupuit mixtū: qz dolori gaudiū mēs eius incurrit: dū et in glosa xpī aspectu sibi tā mirabilē q familiariter apparētis excessiua qndā cupiebat leticiā et oīa pfecta crucis affixio ipi.

atam spassum doloris gladio ptransibat.
 Et infra sequit. disparēs igit visio post ar
 chanū ac familiare colloquiū mentē ipsius
 seraphico interius inflāmauit ardore. car
 nē sō crucifixo pformi extēnus insigniuit
 effigie: tanq̄ si ad ignis liquefactiua pū
 rem pambulū: sigillatim quedā esset im
 pressio subleuata. Ex his loculenter appa
 ret q̄ digna q̄ singulari q̄ ue stupēda fue
 rit impressio illoz stigmatū. nec titubare
 quispiā dē de apparitiōe xpī: q̄ in spē sēra
 pbi z veluti crucifixus videri voluit: qm̄
 hmoi apparitiō pueniebat tali mysterio.
 Nono q̄ppe mō crucifigendus erat franci
 scus: atq̄ ardore seraphico debebat inflā
 mari. Quare vt discipuli euāges i emaus
 videri illū in specie peregrini: z magdale
 na q̄ hortulanū insperit: z stephanus ve
 luti stantia dextris dei agnouit: z paulus
 ingēti luce decorat⁹ inuit⁹ est: ita francisc⁹
 regē celoꝝ z dñm glorie veluti crucifixū sē
 bi apparentē adorauit. Felices oculi qui
 meruerūt adhuc in hac vita mortali tali vi
 sione gaudere. O aures bēi francisci q̄ a
 redemptore mundi vigilanter vocari se p
 ceperūt. O corpus oī mundicia repletū: in
 q̄ mirabiliter xpī vulnerat⁹ renouata: hec
 igit sunt illa stigmata: speculū immortalita
 tis: spes vite future: firmitas fidei: z vñ no
 strī iesu xpī validissimū testimoniū: hec sē
 q̄ tota mētis deuotiōe a cunctis fidelib⁹ sē
 colenda. Hec sunt q̄ franciscus offert ostē
 dit xpō. dum pro fidelib⁹ intercedit. Ha
 ter quidē dei oī dī pectus z vbera: filius
 latus z vulnera. z franciscus sua sacra sti
 gmata. Quib⁹ interueniētib⁹: eum inuocā
 nōb⁹ impetrat expōrata bñficia: z tandē gra
 tiā in pñti z in futuro gloriā. Amen.
 Sermo quadragesimus quintus de tri
 bus excellētijs beati francisci.

Ubi alterū angelum
 ascendēte ab ortu solis ha
 bentē signū dei viuūt: clama
 uit voce maḡ. Scribunt hec
 verba Apoc. viij. c. p̄clarissima bēi franci
 sci p̄conia exp̄dunt quidē multūq̄ sup
 eminet oēm hūani eloquiū facultatē. Abū
 dant quippe in eo ḡfa saluatoris n̄ri quēz
 p̄ mīsericordiā z luminū tam larga dulce

dñis bñdictiōe puenit q̄ sic ex vite ipsius
 decursu luculenter apparet. nō solū de mū
 dialib⁹ tenebris eduxit in lucē: s̄ z p̄fectis
 effecit virtutū p̄rogatiua z meritis celebrē
 necnō p̄clarē circa eū crucis offensis my
 sterijs insigniter demonstrauit illustrē. Li
 cet q̄ in p̄cedenti sermone francisci mira
 laude fuerim⁹ p̄secuti: ex eo q̄ signa cru
 cifixi bñficio tulerit: nihilomin⁹ offerūt se
 q̄ multa memorata digna de ipō adhuc
 differenda: hec sō a Johe sē designata in
 verbis assumptis pro themate: in quibus
 triplex excellentia sancti francisci exp̄
 mitur vel p̄tinetur.

Prima dī diuinalis missiōis.

Secūda virtualis perfectiōis.

Tertia singularis magnificatiōis.

Beatus franciscus fuit missus a deo
 qd̄ probat quinq̄ rōnib⁹. Ca. L

Prima excellentia bea
 ti francisci dī diuinalis missiōis
 q̄ exprimit⁹ a Johe cū dicit. vidi
 altēz angelū. s. bēi francisci dei nunciū:
 amabile xpō: imitabile nob⁹: z admirabile
 mūdo. Ipse quidē fuit a deo missus vt ho
 mines excitaret ad desiderij supnoꝝ: ne
 q̄ dyaboli suggestiōe aut spiritūū z humo
 rū melanconicoꝝ abundantia motus: sed
 spūscō afflatus tres ordines ordinauit: ab
 renūciatū mundo parentes reliq̄: z xp̄m
 studuit imitari. Aut dō franciscū elege
 rit veluti nouū ap̄lm q̄ vitā euangelicā re
 nouaret probari pōt ex q̄nq̄.

Primo ex p̄phetica p̄nunciatiōe.

Secūdo ex speciali vocatiōe.

Tertio ex multiplici visiōe.

Quarto ex autentica testificatiōe.

Quinto ex mundi p̄motiōe.

Primo p̄bati pōt q̄ beatus franciscus
 fuit electus a deo cui⁹ auctoritate tā scrās
 nouitates induxit: ex p̄phetica p̄nunciatiō
 ne. Nā de ipō p̄ multa antea secula p̄phe
 tauit sibylla: q̄ fuit tpe regis priami z tro
 iani bellū: q̄ dum p̄dixisset xp̄m venturū in
 mūdū atq̄ p̄ illū a p̄tos eligendos: tandē
 brōz dñci z francisci p̄nunciavit aduentū
 Inq̄t s̄ sic. in vltima etate humiliabit⁹ dō
 z humiliabit⁹ p̄les diuina: iungēt huma
 nitati deitas: iacebit in feno agnus: n̄ puel

larl officio educabit ds z bñ. Signa pce /
dent a pñ iudeos: mulier vetustissima. s. he /
liza berth puerum cōcipiet Boetē. scilicet
stellam orbis mirabitur. Ducatū presta /
bit ad ortum scilicet christi. Hic habens
penes triginta tres annos elegit sibi de pi /
scatoribus deiectis numerū duodenariū:
vnūq; dyabolū scilicet iudam. Non in
gladio: belloue ene adē vrbē. s. romā reges /
q; subijciet. Sz in bamo piscatori deiectōe
z pauperie supabit. diuitias sz supbiā pcul /
cabit: morte ppta mortuos suscitabit: et
cū mactabit viuet z regnabit. Et cū pñ /
mabunt oīa fiet resurrectio: bonos iudica /
bit z malos. huic quatuor aīalia surgent
in testimoniu. s. q̄tuor euangeliste. nomē
agnit in tuba pñēt ferentes iusticiā legē /
q; irreprensibilē. s. euangelistū: cui p̄dicet
a bestia. s. antip̄pō. Et surget stella mira. s.
paulus q̄tuor bñs aīaliū imaginē. Erit /
q; in tuba mirabilis dñatos illustrabit. hic
glad iabit: moriēs illustrabit porro glorio /
sus exitus eius. Erit autē bestia horribilis
ab oriente veniēs. s. magumeth: cuius ru /
gitus vsq; ad gentes punicas audiet. Se /
quit postea sibylla dicens de beato dñico z
francisco. stelle q̄s due p̄similes p̄me insur /
gent p̄ ipam z nō obtinebunt vsq; dñ ve /
niat abominatio: z voluntas altissimi cō /
sumet. Insup abbas Joachīm vir eximie
sanctitatis z p̄pheticō spū clarens in quo /
dam suo libello ita dixit. Erunt duo viri
vnus hinc alius inde qui duos ordines in /
terpretant vnus italus de thufcia. alter hi /
spanus de hispania: p̄mus columbinus
secundus corutinus. Et sequit. ordo em̄ co /
lumbinus per mare aquilonare transibit
vsq; ad nouissima ipa duraturus aspera
pascua gustabit regina austrī proteget z
fouet eum in amaritudine sua: flumē eu /
fraten transibit vndā z impetū eius sua p̄ /
dicatōe mitigabit. Aspera reducent in pla /
num in sermōe eius. Terra saluginis. s.
egypti ad dñm pueret per ipm. In eadē
terra secure euangelisū predicabit: multe
gentes per ipm ordinē ad dñm puerent.
gens idolatra cuius lingua ignorabit: q̄
de sinib; terre veniens missa a deo in ad /
iutoris terre promissiois: z yr ipa cogno /
scat deū patrē omnipotentē z filiū eius vni

cum dñm nostrū ad fidē catholicā puerre /
tur. futurū est em̄ q̄ ordo columbinus viri /
liter se opponet p̄ mortis angelū. Et p̄tra /
eum predicando plures z maxia multitu /
do de filiis ipsius ordinis martyrio ad deū
transibunt. Sicut dictū est per dauid pro /
phetā. Posuerūt mortalia seruoꝝ tuorum
escas volatilib; celi carnes scōꝝ tuoz be /
stis terre gau debūt in canticis suis. i. pie /
dicatōi bñs trib; terre: z gens āmun /
da machometi q̄ remanebunt: z q̄ relidat
erūt ad dñm puerent. Hec illa Qui etiā
in expositōe dñem in prologo. c. i. mul /
ta similia locutus ē. Et q̄s ore p̄phetauit
demonstrauit opere. Nam depingit cū fecit
in ecclia sancti Marci de venetijs: cū sti /
gmatis sup ostiū sacristie: sicut bodiema
die cernētib; pater. Item de beato franc /
sco multa predixit Cirillus abbas mōtis
carmeli: cui ab angelo dum celebraret de /
late fuerūt due tabule scripse litteris gre /
cis in quib; multa erāt de beato francisco
ventura. q̄ Sēdo probari pōest q̄ beatus
franciscus fuit electus z vocatus a deo ex /
speciali vocatōe. Dum em̄ adolescens
in domo parentū adhuc cohabitā: ad hoc
egressus semel vt inquit bonaue. ad medi /
candū in agro: cum deambulare iuxta ec /
clesiā quandā sancti damiani: q̄ minabat
p̄ nimia vetustate ruinā z instigante se spī /
ritu eandē causa oīonis intrasset prostra /
tus ante imaginē crucifixi nō modica fuit
in orando spūs p̄solatōe repletus. Luncq;
lachrymosis oculis intenderet in dñicam
crucē vocē de ipa cruce ad se mīro quodā /
modo delapsam corporeis audiuit auri /
ter dicentē. Francisce vade repara domū
meā q̄ vt cernis tota destruit. Ad cui? stu /
pende vocis p̄monitōez mirificā: vir dei p̄ /
mū quidē perterritus: dehinc gaudior ad /
miratōe repletus proinus exurrexit: tōm
se recolligēs ad pficiendū mandatū de re /
peranda materialis ecclie denouit: p̄in /
cipalis intentio verbi ad eā ferret quā xps
sua sanguine acquisiuit: sicut cū spūscritus
edocuit: z ipe postmodū fratrib; sibi fami /
liarib; reuelauit. Verū tamē collecta pecu /
nia ad ecclesiā illā se p̄tulit: z dñ sacerdos
pecuniā recusaret accipere in quandā fen /
strā illā proiecit: z in dicto loco cū sacer de

re p̄fato alq̄dū morā p̄traxit. ¶ Tercio
p̄bati p̄t q̄ beatus franciscus fuit elect⁹ ⁊
vocalus a deo ex multiplici vīdōe. Prima
vīdō ostēsa fuit cū dā sacerdoti noīe sīl /
nēstro ciuitatis assīq̄ hic a p̄ncipio puer /
sīōis francisci cū p̄pter nouitātē rei vīam
francisci fratrūq̄ suoz hūano spū abhor /
reret ne p̄clitaret p̄ temeritate iudicij: lu /
mine fuit sup̄ne gr̄e vīsitat⁹. videbat nāq̄
ī somnis totā assīq̄ ciuitatē a dracone ma /
gno circūdati: p̄ cui⁹ magnitudine nīmīa
tota regio videbat extermīnio subiacere:
p̄uebat post h̄ crucē quā dā aureā ex ore
p̄cedentē francisci cui⁹ sūmitas celos tan /
gebat. cuiusq̄ baccha p̄tensa in latū vsq̄
ad mūdī fines videbant extēdi. Ad cui⁹
etā aspectū p̄fulgidū draco ille tēcer ⁊ hor /
ridus penitus effugebat: h̄ dum sibi tertio
mōstraret diuinū estīmās cē ozaculū: viro
dei ⁊ fratrib⁹ suis p̄ ordinē enarrauit ac nō
multo post mundū relinq̄s br̄o francisco
hūit ad herē: re cui⁹ vīte scītas in ordinē au /
temicā reddidit: eā quā in seclō habuerat
vīdōnē. Ex h̄ p̄o vīdōis audītu vīr dei nō
in gl̄a est elatus hūana: s̄ bonitatē dei re /
cognoscēs: fort⁹ aīatus ē ad hostīs antiq̄
fugandā versutiā ⁊ gloriā crucis xpī p̄di /
candā. Scōda vīdō demōstrata fuit Inno /
cen. pape. iij. de q̄ refert Bonayē. q̄ dū be /
atus francisc⁹ cū socijs p̄poneret adire p̄ /
sentā sūmī pōtīsticē p̄ p̄firmatōe regule ob /
tinēda: xp̄s vicariū suū p̄ vīdōnē cōmone /
fecit: vt supplicatī paup̄culo ⁊ placitū daret
audītu ⁊ bēnīgnū p̄beret assensū: vidit nā /
q̄ ī somnis pōtīsticē ip̄e roman⁹ lateranēse
basilicā ruīne fore tā p̄ximā quā quidā hō
paup̄culus ⁊ despect⁹ p̄prio dorso submissio /
ne caderet sustētabat. Cū igit̄ dei famul⁹
suis p̄paruisset p̄spect. b̄: vere inq̄t h̄ est il /
le q̄ ope ⁊ doctrinā xpī sustentabit ecclīam
vū p̄cipua deuorōe repletus: p̄uīdōi ei⁹
se p̄ oīa inclinauit atq̄ illū speciali sp̄ amo /
re dilexit. Tercia vīdō fuit illa de q̄ scribit̄
in vita sancti dñi. dū em̄ ip̄e ad v̄: bē pro
p̄firmatōe sui ordīs se p̄uīdōe nocte ozas
vidit in spū xpī in aere extērem ⁊ tres lan /
ceas in manu tenentē. atq̄ h̄ mundū eos
vibrantē. Cui velociter benigna mater oc /
cultas. Quidnā veller facere inquisiuit:

Et ille: Ecce totus mūdus tibi vītis ē se /
datus. sup̄bia. s̄ auaritia. ⁊ luxuria. Et idō
his lanceis volo ip̄m p̄timere: tunc virgo
ad eius genua p̄ciēdēs ait: fili dulcissime
iusticiā tuā digneris t̄pare cū miscēbia: pec /
catores sustine longanimitate tua: ha beo
em̄ fidelē seruū ⁊ pugilē strennuū q̄ vbiq̄
discurrēs mundū expugnet: alīq̄ ser /
uū sibi in adiutorij p̄abo: q̄ secū sē r̄ decer /
tabit. Tunc illa sc̄m dñicū xp̄o p̄trauit
obtulit etiam sc̄m franciscū: q̄s xp̄o vultu
placido cōmēdauit. Sanctus q̄ dñicus fo /
ciū suū in vīdōe diligenter p̄siderās quēz
ante nō viderat: in crastino in ecclīa inuen /
tū: ex bīs q̄ nocte viderat sine indice cognō /
uit: ⁊ eius amplexus ⁊ oscula sancta ruēs
ait: bñ es soci⁹ meus bñ p̄ter cures meū:
vīdōnē q̄ p̄dicit sibi p̄ ordinē enarrauit.
Ex tē factū ē eis cor vnū aīa vna ī dño
¶ 4° p̄bati p̄t q̄ beatus francisc⁹ fuit vocal⁹
a deo ex autētica testificatiōe. Dñs papa
Greg⁹. ix. ī p̄rola quā fecit de br̄o francisco q̄
incipit. caput ora cōis vltimū sic dicit: vep̄
de xpī latere nouus lega⁹ mīttit in c̄ sacro
corpe vexillū crucis cernit. Et dñs Alexā /
der papa. iij. in p̄uilegio de stigmatib⁹ ita
ait. postq̄ dei filius victor mortis ad pa /
trem vnde descenderat vehiculo p̄prie ma /
iestatis ascendit mīrtifice fortitudinis vi /
ros in cōfirmationem sanctozū. diuersis
temporibus suscitauit. Inter alios autē
diebus nostris almus christi confessor ap /
paruit franciscus signis ⁊ vīrtutibus glo /
sus: qui clarissimus pie viuendī meritis ⁊
exemplis secundauit ecclīam ⁊ caligā /
tā p̄sentis etatis tēpora fulgoris sui
lampa de illustrauit: vīam perfecte iustī /
cie parans in deserto altissime paup̄erta /
tis quam ip̄e currens alacriter ⁊ epulās:
contra carnem nudam ⁊ demones velud
gigas traxit post se de infrozū faucibus:
⁊ transduxit ad dominūz populū hūmī /
lem bonozū operum sectatorem. ¶ Quin /
to probatur q̄ beatus franciscus fuerit a
deo missus ex mundi commotione: nisi em̄
illum elegisset deus: non potuisset in toto
terrarū orbe et ita cito tantam facere
commotionem. Nam ad sui sequelam
attraxit homines graues et sapientes.

Sicut fuerit frater Bernardus de quinta valle miles de assisio: frater Rufinus de canonicis ecclesie maioris de assisio frater angelus de reate miles et doctor et alij quod pluri. Et illud mirandum est quod suo tempore in capitulo generali puenit ultra quinquaginta milia fratrum. hoc ita refert Bonauentura in legenda i. ca. de profectu ordinis processu temporis multiplicatis iam fratribus cepit eos pastor sollicitus in loco sancte Darle de portuicula ad generale capitulum vocare: ubi iam omnium necessarios esset penuria fratrumque multitudo ultra quinquaginta milia pueniret: aliqui diuina in optulante clementia: et victus sufficientia suberat et salus comitabatur corpora et spiritualis iocunditas affluebat: insuper ad sui deuotionem in duxit omnem romanam curiam: et prelatos reuerendissimos ecclesie sancte dei Innocentius papa dedit sibi de propria predicatione mandatum approuit regulam et laicis omnibus fratribus: qui seruum dei fuerant comitati: fecit coronas paruulas fieri: ut verbum dei libere predicaret: sicut recitat Bonauentura in legenda in ca. de institutione religionis. Et ut canat in primis vespertis eius festi cepit sub Innocentio cursuque sub honorio perfecit gloriosum: succedens his Gregorius magnificauit amplius miraculis famosum.

¶ Quod quinquaginta preclarissimis virtutibus: quibus floruit beatus Franciscus. **Ca. II.**

Secunda excellētia beati Francisci dei virtualis perfectio nis floruit quidem virtutibus preclarissimis. propterea dixit Iohannes illi ascendere et reliquis ommissis: quinquaginta duxerat in hac parte virtutes eius deuote considerabimur.

¶ Prima dei pietatis.

¶ Secunda paupertatis.

¶ Tertia austeritatis.

¶ Quarta humilitatis.

¶ Quinta patientie.

¶ Prima virtus beati Francisci consideranda dei pietatis: piissimus namque fuit pauperibus et egenis non solum postquam christum perfecte induit sed etiam dum in habitu viueret seculari. id de ipso sic refert sanctus Bonauentura. Inerat namque iuuenis Francisci precordibus diuinitus induta quedam ad pauperes miseratione libera: quam secum ab infantia cretens tanta

cor ipsius benignitate repleretur: ut tam euangelij non sordidus auditor oporteret se petenti tribuere: maxime si diuinum allegaret amorem. Cum autem se negotia totius inrentum tumultibus pauperum quendam pro amore dei petentem elemosinam preter morem solitum vacuam repulisset: statim ad cor reuersus: cucurrit post ipsum et elemosinam illi clementer impendit. promisit domino deo quod nunquam ex tunc diu adesset possibilitas petentibus pro amore domini se negaret. Quod visus ad morem indefessa pietate obseruans copiosa in dei dilectionis et gratie incrementa promeruit. Quid plura: ex pietate militem quendam generosum et pauperem se nudato vestitum: et postquam seculo renunciatum: uix totius humilitatis amator se transtulit ad leprosos eratque cum eis diligentissime seruies omnibus propter deum lauabat ipsorum pedes: ligabat vlceras: educabat putredinem et sanie abstergebat osculabatur etiam ex miranda deuotione vlcerosas plagas ipsorum euangelicus medicus mori futurus. **¶** Secunda virtus beati Francisci consideranda dei paupertatis voluntarie quippe propter christum pauperem: tate ardentissime proplexus est: hanc publice professus est: dum seculo et patri renunciatum: coram episcopo assisij: nam dum pater eius temptasset eum ut facultatibus renunciarer paternis: ad episcopum ciuitatis ambo se preleret. Ibi adulescens Franciscus depositis omnibus vestimentis restituit ea patri. Inuentus est autem tunc sub vestibus delicatis alitum ad carnem habere nudus pro manens patrem sic allocutus est: visus nunc vocant te patrem in terris amodo autem secure dicere possum Pater noster quod es in celis: apud quem omnem thesaurum reponi et omnem spei fiduciam collocaui. Insupervt asserit Bonauentura. nemo tam auri quam ipse cupidus paupertatis: nec thesauri custodiendi solatio: vultus iste habere euangelice margarite Tunica cordula et femoralibus pretere. fuit visus ad morem. christi autem ihesu paupertatem et misericordiam frequenter cum lacrymis reuocabat ad mentem: inde hanc virtutem asserens esse reginam quod in rege regum et in regina matre ipsius tantam prestantem effulsit. In regula vero fratrum minorum ipsos ad paupertatis obseruantiam animauit cum dixit: fratres nihil sibi appetunt nec domum. nec locum. nec aliquam rem. Sicut tamen peregrini et aduenae in hoc

seculo: i pauprate z hūilitate dñi famulantes: vadūt p elemosyna pñdēter: nec opoztet eos verecundari: qz dñs p nob se fecit pauperē in h mōdo. **Hec** illa celsitudo altissime paupertatis: q̄ vos charissimos frēs meos heredes z reges regni celoz instītu it paupes rebo fecit virtutibz sublimauit cui dilectissimi fratres tota inherentes nil aliud p noie dñi in perpetuū s̄b celo habere velūtis: **Hec** in regula prefata. **Et** vt asserit Bonauē. mandabat dñi aliqñ do / mus erectas: aut fratres exinde. amorē: si aliqd in eis pēperet qd rōe a pproprietatis vel sumptuositas p̄trariū esset euangelice paupertati. ¶ **Tertia** virtus pñderā da i beato francisco dñi austeritatis: miro q̄ppe mō suo corpi vt illud spūi subderet auster? hūit. **Hō** de ipso sic sequit Bonauē. attendēs ei illud apli verbū: q̄ aut s̄ xpī carnē suā crucifixerūt cū vitijs z cupiscētis: vt crucis armaturā iugiter suo ferret in corpē tanta discipline rigiditate sensuales appetit? arcebat: vt vix necessaria sumeret sustenta / tōi nature. **Difficile** nāqz fore dicebat ne / cessitati corpis satisficere z prouideri sen / suū nō parere: ppter qd cocta cibaria san / tatis tpe vix admittebat z raro. **Admissa** p̄o aut pñciebat cinere: aut p̄dimētī sapo rem admittōe aque vt plurimū reddebat insipi dñi: de potu vini qd dicā cum de aq̄ dum sitis extuaret ardore vix ad sufficien / tiaz biberet. **Et** licet ita suū corpus p̄tinue maceraret: tñ extra dñi hospitaret i alicu? domo pformabat se in cibo z potu: alijs ne singulis reputaret. **De** illius p̄o dormitio ne refert Bonauē. **Huda** humus vt fre / quēt? lectus erat: lassato corpūculo. **Et** sepius sedēs ligno vel la pīde ad caput posito dormiebat. **Omitto** eius disciplinas verbera tūsiōis pectoris: suspiria: lachry / mas z reliqua quibz corpūculū illud p̄tinue cruciabat. ¶ **Quarta** virtus pñderā da in beo francisco dñi humilitatis. nō ei in tanto virtutū cumulo de se p̄sumebat: si p̄temnebat alios: nō verba iactantie dicebat imo vt ait Bonauē. **Dim** virtutū cultos z decor hūilitas copiosa vix dei vberate repleueret. **In** p̄p̄ia quidē reputatiōe nihilerat: nisi p̄ctor cū in veritate speculū esset i splendor oimode sanctitatis: itulū

proinde iudicabat mūdantis extolli fauoribz. **Gaudebat** de opprobrijs: z de laudibus tristabatur: generali p̄o cedens officio: **Guardianū** petijt cuius voluntati p oia subiaceret: dicebatqz socijs Ita diligenter nouitō vnus hoze obedire s̄i mibi iquar / dianus dare s̄i sicut antiquissimoz discretis simo fratri: subditus ei p̄dātū suū nō hō / minē pñderare debet sed illū pro cuius est amore subiectus: quanto aut p̄tempribilior p̄sideret: tanto magis humilitas obediētis placet: suntqz alia plurima de illius humilitate a Bonauē. descripta: q̄ in legenda poteris inuenire. ¶ **Quinta** virtus in beato francisco pñderanda dñi patientie: a p̄ncipio nāqz sue p̄uersiōis dum eiūs assisij cerneret eum facile squalidū z mente mutātū: ac per hoc alienatū putaret a sen / su: luto plateaz: z lapidibz impetebant: et tanqz infano z dementi clamorosis vocibz insultabant: famulus aut dñi nullus fractus aut mutatus iniuria: vt surdus in oibz pertransibat. de h̄ sic dñi in responsorio dum pater hunc prosequit latens dat locū ire. **Constanter** post aggredit̄ in publicuz prodire. **Squalenti** vultu cernit putat̄ in sanire luto saxis impetit. **Sed** patiens vir nitetur vt surdus pertransire: deinde toto tpe vite sue cunctos labores: omnes p̄tume lias: quas cūqz egreditur dñi mente h̄ / lari semper tulit. **Et** vt inquit Bonauē. in caplo de patientia spūs z transitu mortis in legenda maiore: ad hoc per varias z diuturnas ac quotidianas egreditur nes deductus est vt p̄sumptis tam carnis / bus quasi sola cutis ossibz cohereret. **Lun** qz durius corpus angere doloibz illas suas angustias: nō penaz censebat noie: sed foroz. **Cum** aut semel grauius solito: do / loz vigeret aculeis. **Quidnā** frater sim / plex dixit ad eum frater francisce ora dñm vt mitius tecū agat: manū ei suā plus debito sup te grauare videt. **Quo** audito vir sanctus cum eiulatu exclamās ait. nisi no / scerē in te simplicē puritatē tuā ex tunc ab horrerē p̄fortiū: q̄ ausus fueris circa me di / uina iudicia reprehensibilis iudicare. **Et** p̄roiciēs se in terrā: ossa debilia duro casu collisit. **Et** de osculās humū Gratias inq̄ tibi ago dñe deus de oimibz doloribz meis

Teq̃ mī dñe rogo vt centuplū sī tibi pla-
cuerit ad des. q̃ hoc erit mībi acceptissimū
cum tuc sancte voluntatis adimpletio sit
mībi p̃solatio sup̃plena. videbat̃ p̃pterea
fratibz q̃ quasi alterum iob viderent. cui
cum languor exeresceret carnis crescebat
simul z vigor mentis.

¶ Qualiter deus magnificauit sanctum
Franciscum precipue in quinqz prerogati-
uis. Ca. III.

Ertia excellentia beati
Francisci dī singulari magnifi-
catōis: voluit d̃s magn⁹ z excel-
sus suū serū decorare lz in multis vt pa-
tuit i sermōe p̃cedenti de stigmatibz sacris
p̃ceptue tñ in quinqz.

¶ P̃mo in intellectus illustratiōe.

¶ Secdo in creaturaz p̃descensīōe.

¶ Tertio i felici p̃sumatiōe.

¶ Quarto in solēni canonizatiōe.

¶ Quinto i miraculoz choruscatiōe.

¶ P̃mo magnificauit illū d̃s intellectus
illustratiōe. Nā vt asserit Bonauē. in le-
gendā i ca. de intelligētia scripturaz z spī-
ritui p̃p̃terit. quīs franciscus nō habue-
rit sacrarū l̃r̃az peritiā. p̃ doctrinā eterne
lucis irradiatus fulgoribz scripturarū
p̃fundo miro intellectus scrutabā acu-
mine. Interrogat⁹ senis a quodā religioso
viro theologie sacro doctore de quibūdā
q̃st̃. dīb̃ difficilimis. tanta claritate doctri-
ne diuine sapie patefaciebat archana: vt
vehemēter stuperet vir ille perit⁹. z cū ad-
mirat⁹ e re' erret. p̃e theologia scī p̃ris istī
puritate ac p̃templatiōe tanq̃ alis in altū
subuecta ē aquila volās. n̄ra p̃o scia v̄ter
gradit̃ sup̃ terrā. lz ei imperitus esset fimo-
ne. scia tñ plenus enodabat dubia q̃stionū
z abscondita producebat in lucē. La: uis
etiā i sp̃o spūs p̃p̃terit a vt z p̃uideret futu-
ra. z cordiū p̃tueret occulta. absentia velut
p̃ntia cerneret. z se p̃sentē absentibz mī-
rabēlīter exhibē. Apud celanū sup̃plici de-
uotōe a milite quodā inuitatus ad p̃zan-
diū benignū hospitē familiariter monuit
vt cito p̃tēret z domui sue d̃. sponeret. q̃d
cū ille diligenter fecisset intrauerūt tandem
ad mēsam z incipētibz alijs manducare.
hospes subito sp̃rituum exhalauit iuxta

verbū hoīs dei repentina morte sublatiis
vni sel' fatigat⁹ z lassius eq̃taret sup̃ asel-
lū. essetq̃ in itinere cū fratre leonardo d̃ as-
siste: frater ip̃e Leonardus cepit dicere in-
tra se humanū aliquid passus nō de pari lu-
debāt parentes hui⁹ z mei. Et ip̃e equitat
z ego pedester a sinū eius duco. hec illo co-
gitante p̃tinus d̃ asino descendit vir sanct⁹
z ait. Nō frater puenit vt ego equitē tu ve-
nias pedes q̃ nobilior z potētiōr me in se-
culo fuisti. obstupuit frater z ad pedes ei⁹
puolutus humiliter veniā petijt. ¶ Secdo
magnificauit d̃s b̃m franciscū in creatu-
rarū obediētia z p̃descensīōe. Ap̃d aretū
vicius viro dei fuit oblat⁹ lepulellus: q̃ lz
in terra positus q̃ posset q̃ veller effugere
vocante eū p̃e benigno in sinū illius p̃pe-
ro cursu saltauit. Qd cū pluries effectisset
iussu p̃ris a fratribz delatus ē ad loca sol-
itudinis tutiora: mō p̃similī i insula lacus
pusini cuniculus quidā captus z viro dei
oblatus. cū ceteros fugeret manibz suis z
sinu se domestica securitate p̃misit. Apud
lacū rea tūc eide ad heremū de aretū p̃pe-
rant. p̃scator vnā ex deuotiōe obrulit aut
fluuiālē: quā cū libenter suscepit a p̃erē in-
uitaret manibz ad recessum nec illa veller
abire: erectis in celū oculis in orōne diuini
p̃māsit. Et q̃d aliunde post horā reuersus
ad se iterato dulciter mandatū auicula fe-
cit vt deū laudatura recederet. Suscepit
itacq̃ cū b̃ndictiōe licentia gestu corporis
quodā p̃tendēs gaudiū aduolauit. Alio
tpe ambulans cū quodā fratre p̃ paludes
venetiāz: inuenit maximā auiū multitudi-
nē residentīū z cantantiū in virgultis: q̃bz
vixit dixit ad sociū: sorores aues laudant
creatorē suū nos itacq̃ in mediū ip̃az cun-
tes laudes z horas canonicas d̃no decan-
temus. cūq̃ in medio eaz intrassent nō s̃t
aves cōmote de loco: z quia propter garri-
tum ip̃az in dicendis hoīs se mutuo audi-
re nō poterāt: p̃uersus vir sanctus dixit ad
aves: sorores aues a cantu cessare donec
laudes z horas canonicas p̃soluam⁹. At
ille p̃tinus tacuē: tādū in silencio p̃stē-
tes q̃dū dictis horis laudibz p̃soluit a
sancto decanādi licentiā receperūt. Dante
aut viro dei licentiā eis statim cantū suū
more solito sumplerūt. Eide senis infirmo

fasianus quidā de nouocaptus: a nobili
quodā transmissus est uiuus: q̄ p̄tinuo vi
rum sanctū auduit: et vidit: tanta illi am
abilitate cohesit: nullo pacto pateretur
ab ipso disungi. Nā pluribus vicibus extra lo
cellum terrā in vinea positus ut abiret si
veller rapido tempore cursu redibat ad p̄ez:
tanq̄ si ab eodē fuisset om̄i tpe educatus.
deinde cuius collatus viro: q̄ ex deuotione
seruū dei visitare solebat: velut sibi mole
stū foret a p̄i p̄is absentari p̄spectu escā
recusauit om̄ino. Reportatus tandē ad fa
mulū dei statim ut p̄spexit eundē: quā buldā
bilitatis p̄sentis gestis haudē mādū
cauit. Cū ex p̄tinuo fletu infirmitatē ocul
lorū incurrisset grauissimā p̄sulerūt me
dici: ut pateret sibi p̄ cocture remediū sub
uenire assensit vir dei vocatusq̄ venit cō
gicus instrumentū ferreū igni submittēs
ad faciendū cocturā. At ipse seruus corp
p̄tinu tam horrore p̄cussus p̄fortans sicut
amicū cepit ignē alloqui dicens: mi frater
ignis virtuosum pulcrū et vtilē te creauit
altissimus esto michi in hac hora p̄picius
esto curialis: precor magnū deū q̄ te crea
uit ut tuū michi calorē temperet. Oñe si
nita p̄tra ignē signū crucis edidit ac dein
ceps intrepidus p̄stebat. profundatū est
crepitans ferrū in tenera carne: et ab aure
vsc̄q̄ superciliū coctura p̄tracta. Stati san
ctus ad fratres dixit: laudate altissimū q̄
vere dico vobis: nec ignis ardorē sensit: nec
carnis vllū dolorē. Et p̄uersus ad medicū
Si nō est inquit caro bñ decocta imprime
itep. Stupefactus medicus mirāculū ex
tulit dicens. dico vobis fratres vidī mirabi
lia hodie. ¶ Tertio magnificauit d̄s bñ
franciscū in felici p̄sumatōe. nō em̄ silentio
preterire debemus quanta deuotiōe quā
ta feruore transiit franciscus in hoc mun
do ad patrē de quo sic scribit Bonauētū.
q̄ anno vigesimo a sua p̄uersione cum fuis
set multis infirmitatibus molestatus tu
lissetq̄ biennio stigmata illa sacra ad san
ctam mariā de portuncula se portari po
poscit: quo cum fuisset per ductus sup̄ nu
dam humū se totum nudatuz in sp̄ritus
feruore prostrauit. Decubans sic in terra
saccina veste depolita: faciem solito more

leuauit in celū et intendens illi gloriētor
manu sinistra dextre lateris vulnus ne vi
deretur obrexit. et ait ad fratres. ego quod
meū est feci: quod vestrum est christus edo
ceat. Illa chrymantibus aure socijs sancti
vnus ex eis quem vir dei guardanū suū
esse dicebat vtrum ipsius diuina inspira
tione cognoscens festiuus surrexit. Et ac
cepram cum corda et femoralibus tunicā
pauperculo christi obtulit dicens. hec tibi
tanq̄ pauperi cōmodo et tu illa suscipias
obedientie sancte mādato. Gaudet ex hoc
vir sanctus quia fidem tenuisse dñe pau
pertat vsc̄q̄ in finem se vidit: palma sc̄q̄ le
uata ad celum christus suū benedixit:
sicq̄ inducus habitu vili. fratres assisten
tes consolatorijs verbis pro sua morte de
mulcens paterno affectu ad diuinum est
hortatus amorē. Et post benedictiōē da
tam adiecit valete filij om̄es in timore do
mini et permanete in eo semper. Ego ad
deum propero: cuius gratie vos om̄es cō
mendo. Iussitq̄ euangeliorū sibi codicem
apporari. et euangelii sc̄dm̄ Iohannē sc̄l
licet. Ante diem festum pasce sibi legi po
poscit. ipse vero prout potuit in huius pla
mi vocem prorupit. Gloce mea ad domi
num clamaui: et ad finem vsc̄q̄ compleuit
inquiens. me expectant iusti donec retri
huas mihi. Tandē cunctis in eum exple
tis mysterijs obdormiuit in domino. Fuit
q̄ ministro terre laboris et ep̄scopo assisi
nati existent in monte gargano: eius tran
situs diuinitus reuelatus et diffusius vide
re poteris in legenda. Transiit autē venera
bilis pater ex huius mundi naufragio an
no dominice incarnationis millesimo modū
centesimo tricesimo. quarto nonas octobris
die sabbati in sero: sepultus est in die do
minico. ¶ Quarto magnificauit de^o bea
tum Franciscum in solenni canonizatio
ne. cum em̄ pastor eccl̄ie Gregorius no
nus non solum ex miraculis auditis post
mortem francisci: verum etiam ex experi
mentis in vtra ipsius oculis visis et mani
bus contractatis sanctitatis eius mirabi
lem: plena fide certificatus agnosceret: ac
per hoc in celis glorificatum a deo nulla
tenus dubitaret: cathalogo sanctorum

ascribendum statuit. Qua vere seruatis
omnibz q fieri debent in canonizatiōe scōz
z examiata causa p cardinales ad hoc de
putatos venēs personaliter in ciuitatē as
siliū cum maximis q longū foret enarrare
solēns bñ patrē canonizauit. ¶ Quāto
magnificauit dō bñ franciscū in miracu
loz chduscatōe. Et omīssis illis q ipō vi
uente dignatus est dō eius meritis opari.
aliq hic inseramus celebrata post mortē.
In castro pomarico in mōtanis apulie po
sito: defuncta ē puella quedā parētibz vni
ta z p dilecta inuocauit mater plena fide
frāscū cui deuotissima erat. Apparuit il
li i visu francisc⁹ dixitq. nolī flere qz qd po
stulas obtinebis. Stetit illo disparēte filia
ei⁹ viua z incolumis vidēbz cuncts surre
xit. In ciuitate nocerie filius p̄mogenitus
cuiusdā petri ex infirmitate mortu⁹ inuo
cato biō francisco rediit ad vitā. Cuiusdā
vrbis rome notarij puerulus: vix septēns
matrē ad eccliam sancti euntē puerili mo
re seq desiderās: dū remanere domi p̄pel
leret a matrē p fenestrā palatij seplecit: et
ultima quassatiōe collisus p̄tinuo expira
uit. mater p̄o q nōdum longe discesserat
ad sonitū corruētis celeriter rediit: filiūq
reperit exinctū: suis clamoribz totā exci
tauit vicinā ad lamentū. frater p̄o quidā
Rao noie patrē induxit: vt puer scō fran
cisco p̄mēdaret. qd cū factū fuisset: statim
corā omībz surrexit incolumis puer. In ci
uitate capue: puer quidā in flumē cecidit.
vbi cū dū sterisset a naratore quodā inue
tus fuit sub sabulo. Eduxit tandē illū ex
tra exinctū atqz defunctū. inuocato p̄o a
suis z a p̄lo circūstante bñ francisci noie
icolumis puer surrexit petijtq se ad ecclē
siā beati francisci deduci vt grās illi deuo
tus exolueret cuius se nouerat virtute mi
serabiliter suscitātū. In ciuitate suesa: re
pente domus corruuit vt vnum absorbuisset
inuenē a c interemīt. A motis p̄o post spa
ciū lignis z lapidibz mortuus inuenit⁹ est.
At mater doloris vocibz exclamabat. scē
francisce redde mihi filiū meū. sic z p̄li q
aderant beati patris presidiū flagitabāt.
Sz cum nō esset vox neqz sensus: cadauer
posuerit in lectulo ad sepeliendū ipm: diez
crastinū expectantes: mater p̄o si ductā ha

bens in dñō p̄tinue beato francisco p̄men
dabat. Et ecce circa mediā noctis horz exe
urgens sanus iuuenis i laudis verba pro
rupit. In castro positis qd in campania po
siti est Sacerdos quidā thomas noie ad
repandū accessit ecclē molendinū. deam
bulās autē incaute secus extrema canalīs.
subito casu cauiloso ligno intrusus ē. cū
impulsu voluisset molendinū. Cum igit cō
sertus iaceret in ligno z sup os ipsius qz su
pinus erat aquaz impetus inūdaret cor
de tñ: qz lingua nō poterat sanctū franci
scū flebiliter inuocabat. p magnū p̄o spa
ciū sic illo iacente a c de vita ipsius socijs tā
penitus desperatis in dñaz partē molā cū
violentiā reuolueit. Et sic cessit. Sacerdos
palpitans polutabat in aque meatu. Ec
cece quidā frater minor cū magna suau
tate arreptū p brachiū extra flumē eduxit
dicens. Ego sum franciscus quē vocasti. il
le sic liberatus obstupuit volensqz peduz
eius deosculari vestigia huc atqz illuc an
xius discurrebat querēs a socijs vbi est ille
quo abijt reuolueit. q via discessit. Sacer
dō egit deo z suo seruo francisco. Iuue
nis quidā de burgo celani incautos in pu
teū cecidit q quasi passus quattuor aquaz
p̄tinebat. accurrentibz aut alijs vt eū iuuā
rent post longū spaciū dimissis vnus p su
nē in puteū respexit in aquaz superficie res
dentē extractus tandē de puteo dixit oībz
q astabant. Quā subito cecidi beati francisci pa
trocinū inuocaui. q corruētī mihi statim
p̄ntialiter affuit z manū porrigens leuiter
apprehendit nec vnqz defenit donec vna
vobiscū de puteo me eduxit. In sabinenst
diocesi vetula quedā octogenaria erat cu
ius filia mortēs lactantē infantulū dereli
quit. Cum igit anus paupcula plena esset
inopia z vacua lacte. nullaqz esset mulier
q litiētī paruulo lactis stillicidiū iuxta qd
exigebat necessitas erogaret. quo se verte
ret vetula penit⁹ ignorabat. debilitato p̄o
infantulo nocte quadā omī humano desti
tuta subsidio ad beati patris francisci auxi
lium implozandū se puerit: affuit statim
innocentis amator etatis. Ego in quēna
sum franciscus o mulier pone māmās tuas
in ore puerili: quia abundanter tibi lac do
minus dabit. Impleuit annus sancti man

datu
etis c
mule
riter
ram
Bor
mira
die a
michi
uina
ecce
2 pal
gao z
serun
culis
mim
gnifi
z glo
¶ S
nis m

diuer
sancto
ostend
selegr
rū nu
Ludo
ritio z
cum p
eius ex
vrapp
dicam
tran
des ing
elabor
possum
triplice
guem
¶ Pun
¶ Scō
¶ Aro
¶ Qua
fiat ex
huo pui

datum et statim octogenarie mamme lacris copia effuderunt: quod factum innotuit multis tam viris quam mulieribus: quod omnes dei pariter laudauerunt: et ne omnia distincte percuramus: cum auditorum labore concluso cum sancto Bonauen. dicentes. porro vir iste beatus mirandis virantibus signis in vita claruit: et die a transitus sui usque in presentis per diversas mundi partes perclaris miraculorum prodigiis diuina se potentia glorificante coruscat. Nam cecis et surdis: mutis et claudis. idropicis et palaticis: demoniacis et leprosis: naufragis et captiuis ipsius meritis remedia conferuntur: omnibusque morbis necessitatibus et periculis subuenitur. sed et multis mortuis per ipsum mirifice suscitatis innotescit fidelibus magnificencia virtutis altissimi cui est honor et gloria per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Sermo. xlii. de sancto Ludouico ordinis minorum episcopo tholosano.

Quasi sol refulgens sic iste refulsit in templo dei. Scribunt hec verba originaliter Eccl. l. ca. Qui in domum condens mirabili sapientia celos diuersis ornavit sideribus ipse ecclesiam suam sanctorum varietate voluit decorare. Et ut ostenderet viam salutis omnibus patere posse: elegit de quolibet statu aliquos de electorum numero ascriberent. Idcirco et beatus Ludouicum existimatum professorem suum fecit meritis et gloria copiosum. is et qui iam beatus cum ipso nunquam deserit eos: qui patrocinium eius exposcunt. Quis profecto intercessione ut apparebit in sequentibus innumera: ut sic dicam beneficia summo patre petita impetrant. Propterea in sermone ad eius laudes ingentes exprimendas omni studio est elaborandum. De quo convenientissime dici possunt verba in themate preposita. In quibus triplicem splendor sancti ludouici distincti guemus.

¶ Primus dicitur nobilitatis.

¶ Secundus sanctitatis.

¶ Tercius claritatis.

¶ Qualiter sanctus Ludouicus magnificatus ex nobilitate sue originis eo quod fuit filius primogenitus: regis karoli regis sicilie Capitulum. l.

Primus splendor sancti Ludouici dicitur nobilitatis fuit quidem nobilis genere karoli regis sicilie filius primogenitus. prout testatur pontifex maximus Johannes. xxi. in bulla canonizationis. Verum in hoc loco videndum est utrum nobilitas sanguinis et carnalis originis: sanctis ad laudem sit ascribenda. Et quod sic probatur sufficientissime: quoniam qui vitas et gesta sanctorum scripserunt semper illorum nobilitatem prius notificare voluerunt. Unde Barth. l. ca. genealogiam christi texere conatus est dicens. Liber generationis iesu christi fili david fili abraam etc. Et ecclesia carat sic de virgine matre. Natiuitas gloriose virginis marie ex semine abrahe orta de tribu iuda clara ex stirpe david. Et iterum. Regali ex progenie maria exorta refulget. De imfrascriptis et sequentibus sanctis ita habet. Nicolaus ex nobilissimis gentibus originem duxit. Vincentius nobilis genere: sed nobilior fide. Ambrosius filius prefecti romae. Alexius fuit filius Eusebii viri nobilissimi et in aula imperatoris primi germani nobilissimus genere. Bernardus ex nobilissimis gentibus ortus est. Egidius ex stirpe regia genitus. Hieronymus eusebii viri nobilissimi filius. Elemens episcopus ex nobilibus romanorum. plapla ortus. Lucia virgo siracusana nobilis genere. Anastasia nobilissima romana. Paula fuit nobilissima marrona romana. Agatha ingenua mente et corpore. Maria madalena a castro magdalo denotata: clarissimis est orta natalibus utpote ex stirpe regia descenditibus. Cristina nobilissimis gentibus orta. Katharina costii regis filia: clara claris ortu natalibus. Et dei ioseph ab arimathia scribitur Luc. xxi. Et marci ultimo ca. Venit ioseph ab arimathia nobiliter decurio. Quare videtur quod nobilitas carnis facit ad extolentiam etiam sanctorum. Ex parte altera videtur probari posse quod nobilitas parui aut nullius valoris existat. Nam apostolus. i. ad Corint. l. ca. dixit. Ignobilia et contemptibilia mundi elegit deus. Ad idem facit ca. cum fin. de prebendis et dignitatibus. Ad quod ego respondeo. quod ex verbis apostoli non potest intelligi quod nobilitas non sit ornamentum eorum quod illam habent: sed

em q̄ deus non elegit nobiles et doctos vt
ros: sed piscatores et simplices: vt sic magis
nota fieret virtus diuina dū p̄ illoꝝ p̄dica
tionē in xpm crederet mundus. Sz nota
dum q̄ tria genera hoim reperiunt.
Primi sunt nobiles origi. ne sz nō p̄tut. b.
Sed sunt nobiles nō origine sed p̄tut. b.
Tercij sunt nobiles et origine et virtut. b.
¶ Primi q̄p̄z satis obfcuri sunt infames
et reprehensibiles. p̄ quibz Claudianus dic
Degenerant hoies vicijz fūitq̄ minores
Et Seneca in tragedijs Qui genus ia
erat suū aliena laudat. Et ouidius lib. de
ponto nō census nec clarū nomen auozuz.
Sed p̄bitas magnum ingentiūq̄ facit.
Hinc Tullius in inuectiua p̄ra salustiu
dicebat. Ego maioribz meis p̄tute mea p̄
lusi: vt si p̄us non fuerant a me accipiat
initiuū memorie sue. Tu p̄o tuos q̄turpis
offendisti: vt si fuerant egregij ciues in ob
liuio nē venerint. Quare noli mihi antiq̄s
viros obiectare. hec ille. Inueniunt multi
q̄ fla. zicijz et de decore affecti gloriānt sic d
nobilitate parentū. Alij p̄o vicijz sordētes
de patrie nobili conditione letant. Contra
q̄s est exemplū quod refert Iohes solobz
ensis in policatione de anatharistia. hic
cum vituperaret ab archico qm̄ scita foret
mibi inquit de decus patria. Tu vero pa
triae etiam temissodes. vt scribit a Lice
rone in libro de senectute: fert serisio cui dā
in iurgio ruidisse: cum dixisset. Non eū sua
sed patria gloria splendorem affecitū nec
Hecce inquit. Si ergo serisius esset igno
bilis. nec tu si atheniensis esses clarus vnq̄
fuisses. Alij dicūt nec ego serisius si essem
nobilis. Et saluo meliore iudicio vtrumq̄
stare pōt. si nobilis et ignobilis. Nā si dixe
rimus ignobilis. pōt esse senius nec ego cū
virtutibz meis essem ignobilis si essem se
risius in patria scz hūili natus. Et si dica
mus nobilis: pōt intelligi sic: nec ego q̄ scz
in patria glorioza sum natus. si essem seri
sius scz viciosus essem nobis. Secūdi sūt
nobiles: et si non origine in virtutibz q̄ de
suoꝝ parentū hūilitate pfundi nō p̄t. naz
vt inquit Hiero. ad cellantiā. Sola apō
deū libertas est nō seruire peccatō: et vera
nobilitas claz esse virtutibz. Et Cassiodo
rus in eplis. Nec est indubitata nobilitas

moribz p̄bat ornata. Et Iuuenal. s. que
Nobilitas sola est atq̄ vnica virtus. Et
Bristo. in. itq̄. polirice. ingenuitas ē virtus
Et Seneca ad lucillū. Animus nobilem
facit cui ex quacūq̄ causa scz sup̄ fortuna
surgere. Et Claudianus. Exaltat virtus
nobilitādo genus. Et licus: vt refert Se
neca in tragedijs. nobiles nō sūt mihi aut
nec alij inclitū titulus genus sz clara vir
tus. Et in decretis di. xl. ca. nos dicat nos
q̄ p̄sumus nō ex locoꝝ vel generis dignita
te sed moꝝ nobilitate innotescere debem⁹
nec vrbium claritate sed fidei puritate.
¶ Tercij sunt nobiles et origine et virtutibz
q̄ inter hoies splendent: vt sol in firmamē
to celli. Satis vicijz decorat hoiem nobili
tas sanguinis cū nobilitate bonoꝝ morū.
Quisq̄ nō magnificet sanctū ludouicū
q̄ regis et regine filius formosus corpe di
uitijs affluens. etate florens. ingenio acu
tus: ac quibzlibet tpalibz bonis affluens
vicia spreuit. terra calcauit. et xpm iesuz
bene beateq̄ viuendo quesuit. Ista it̄ in
sequenti splendore diffusius exp̄ment.

¶ Qualiter sanctus ludouic⁹ sp̄reto mōdo
et tpali regno: vitam sp̄ualem elegit p̄ma
nens vsq̄ in finem et in virginitate.

Capit. II.

Ecūdus splendor san
cti Ludouici dicit sanctitatis
quāta p̄o fuerit sanctitas eius
dephendere possumus p̄cipue ex tribz.

¶ Primo ex mundi despectione.

¶ Secūdo ex speciali exercitatione.

¶ Tercio ex virginitatis dilectione.

¶ Primo deprehendimus q̄grandis fuit
sanctitas Ludouici ex mūdi despectione:
Nam vt inquit Iohes. xxv. in bulla cano
nizationis p̄siderans iste: q̄ mūdus totus
sit possit⁹ in maligno quodq̄ cū p̄cupiscē
tia sua transiit ipm̄ fugiendo deseruit tota
liter et p̄emptis. Nā rediens de cataloniā
votū quod fecerat de intrando ordinē mi
noꝝ in p̄uētū sancti francisci de monte pe
sulano voluit adimplere: sed eū fratres ti
more patris ipm̄ recipe nō auderent. votū
ipm̄ ibi publice iterant. Et cū a bonifacio
papa p̄decessore ipsius Iohis requireret:
q̄ assensum p̄taret p̄uisioni de se facite: ecq̄

elie tholosane. rñ dñ se hoc factūz nulla
tenus q̄ aduſq̄ vorū qđ fecerat adimpleret.
Luius deuotioni annuente pontifice ha/
bitum ordinis minoz suscepit in pñtia ge/
neralis ministri: q̄ fuit postea iohes epus
portuentis: atq̄ flexis genibz fecit p̄fessio/
nem quo facte p̄uisione de se sacram ecclē/
sie tholosane acceptauit mandatisq̄ apo/
stolicis obediuit: itaq̄ habitu sancti fran/
cisci vestitus: pontificali dignitatem susce/
pit. Quē habitū semp vsq̄ ad mortē de/
tulit fm cū p̄decentiā ep̄alis gradus: Et
in hoc minoz ordinis excellentia demon/
strat: cuius habitū deferre nō erubuerunt
toti insignes z celebratissimi viri: vt sanct⁹
ludouicus de q̄ loquimur. Et alij plurimi
q̄ nō sunt omittendi. Nā vt dēmus in cro/
nicis ordis ferdinandus. Rex castilie vi/
misso regno nepoti suo intrauit hunc sc̄m
ordinem: mortuusq̄ est frater minoz sepul/
tus colibrie. Rex iacobo in regno arroga/
nie mortuus est cū habitu fratru minozū
z sepultus barcinone. In eodē regno rex
alfonsus mortuus ē cū bitu z sepultus hi/
lerde. Fridericus rex inuile sicilie mortu⁹
est cū habitu z sepultus messane. Rob⁹ r/
tus rex sicilie frater sancti ludouici p̄ tres
dies ante mortē suscepto habitu z facta p̄/
fessione sepultus est neapoli in sancta cla/
ra. Beatus henricus rex cipri virgo puris/
simus: factus frater minoz obiit cum habi/
tu z sepultus est nicosie. Tanta q̄dem est
xp̄ianoz deuotio ad habitū beati fr̄cisci:
vt q̄ illum in vita nō ferūt se penumero cu/
pant hīe in morte z sepultura. Ob quāz
causam pontifices sumo spū sancto cdocti
deuotionē hanc ampliare volentes spūali/
bus gratijs sic deferētes habitum donare
voluerūt. Nam vrbannus q̄rtus p̄cessit re/
missione quarre ptis peccatoz: morientibz
cū habitu fratru minoz: bulle habent iā/
nue z in monte pessulano. Similiter z Al/
colaus q̄rtus p̄cedit remissione q̄rtie ptis.
Idem facit Clemens tercius. bullē hñtur/
ianue. perusij. mediolani. z venetijs. dicta
sunt hec ad extollendā merito humilitatē
habitus ordinis minoz: quē beatus ludo/
uicus tanto ardore ac deuotione gestauit.
¶ Secūdo dephendimus q̄ sublimis fuit
sanctitas beati ludouici ex spūali exercitia

tionē. vt em̄ testat⁹ sup̄ notatus iohes. xxiij.
sc̄tus iste in etate eristēs tenera religiosissi/
me educat⁹ ē. dñ p̄o q̄rtūdecimū attigit.
annū: ductus fuit in cataloniā cū duobus
suis fratribz: datus obles p̄ liberatione pa/
tris. vbi tā feruenter dedicauit se studio q̄
isra seprēniū q̄ mibi obles fuit s̄b discip̄is
fratru minoz. q̄s secū hēbat in socios in p̄/
mitiuis sciētijs z sacra pagina sic p̄fecit q̄
vir dei pollens ingenio de p̄dictis sciētijs
nō solū publice ac p̄uate subtiliter dispu/
tare valeret sed solēniter clero z p̄plo p̄po/
nere verbū dei vt putaret hec sc̄ia in fusa s̄/
bi magis diuinitus q̄ hūanius acquiritar:
otoni erat assiduus missas audiebat deuo/
te. In magnis p̄o festiuitatibz cū p̄parati/
one multa corpus sumebat dñiciū. factus
autē sacerdos diebz q̄si singlis celebrabat.
audiētie p̄bi dei insitebat attente. Quia
p̄o p̄passione ad paupes ferebat: q̄b lar/
gius tam p̄uatas q̄ publicas elemosinas
faciebat. Quia factus epus tholosanus per
vnū suū familiārē secretariū mādauit q̄ d̄
suoz q̄ritare reddituū q̄rtū libi sufficeret
p̄ moderatis expensis retineret: volens q̄
totū residuū in sustentandis pauperibz po/
nere: q̄s q̄ p̄latus tā magnus esset ac fili⁹
tanti regis. Cū autē iret parisijs paup̄i quē/
q̄si nudū regit multū p̄parat⁹ abscondite.
cap̄ p̄ p̄ulit: quā porta bat sibi q̄s fec̄ se cre/
te alijs a p̄porari. Vnginti q̄nc paupes in
sua domo reficiebat q̄tidie: q̄z ipse aquaz
manibz infundebat alijsq̄ fuitia mēse mi/
nistrabat: visitauit multotiens hospitālia
paup̄ez z infirmis p̄impto aio sbuētebat.
pōnificatus officiū exercebat cū diligentia:
missas dicēdo assidue ordies deuotissime:
celebrando. Meritos q̄bz de hñficijs pui/
dere volebat examinādo de articulis fidei:
vita z moribz. diligēt iudeos z gētiles in/
ducebat sedulo ad baptisimū ac q̄sdā eozū.
de sacro fonte leuauit. ¶ Tercio dephendi/
mus q̄ta fuerit sc̄itas b̄i ludouici ex p̄gl/
nitatis dilectioe: s̄onist q̄ppe p̄ginitate pu/
rissima. de q̄ iohes. xxiij. in bulla sepi⁹ noia/
ta ait. Castitas amor a puero effecerat ei⁹
mentē a deo q̄ ob ipsius s̄i dē custodiā mu/
liez p̄sortia vitabat oīno: intārū q̄ nisi for/
san cū matre z fororibz: solus cū sola: nū/
lo vnq̄ tēpe loquebatur verba in bonestā

horrebat audire: et loquentes talia grauit
arguebat fr̃es nō minus q̃ duo et interdū
quorū in sua facebant camera in sue testio
nū nitide puritatis. Cum a p̃lo etiā pau
lo sobrietate cibi et potus corpus suū casti
gabatur assidue sepe frequēter manu sua q̃n
q̃ aut̃ alicuius p̃socij cathenis ferreis di
sciplinans vestiēdo p̃ camisia nudem sta
mineā et deferendo ad nudam carnē p̃ cin
gulo cordam grossam: ipsam carnē in ser
uitutem spūs redigebat.

Qualiter sanctus Ludouicus migra
uit iuuenis ex hac vita: quē Johannes. xxi. ca
nonizauit: q̃ plurima eius miracula nar
rat.

Capitulum III.

Gertius splendor san
cti ludouici dicitur claritatis. vo
luit nāq̃ deus ipm̃ triplici cla
ritate nitescere.

Primo dicitur felicitis summationis.

Secūda ecclesiastice canonizationis.

Tercia miraculose coruscationis.

Prima claritas dicitur felicitis cōsumtionis.
refert de ipso Johannes. xxi. hec verba glorio
sus iste sanctus ad deū fontem viuū quē
auide sitierat migraturus infirmitate de
cubens vltima deuotissime sumpsit: dñi
cum corpus quibus salsis debilis delecto ex
iens in occursum dñi saluatoris: quo reue
renter suscepto osculataq̃ cruce in silen
tio diuinitus mansit. Tandē in euz diuinis
completis misterijs a nia illa sancta carne
soluta in celum ascendit: cuius facies post
mortē pulchrior q̃ ante apparuit. Ip̃m q̃
intuentibz nō mortuus sed dormiens vide
batur. In ipsa aut̃ sui trāsitus hora. Qui
dam frater minor deuotus officio p̃dica
tor in orōne existens in quodā loco remo
to nesciens de obitu eius: vidit aīam ip̃s
multitudine angeloz in celū deferri dicen
tū. sic sit fuenti deo in mūdicia et purita
te. Fuit aut̃ totius vite sue cursus viginti
triū annoz et sex mensū. Transiuit ex hoc
mōdo in loco qui brundula dicitur anno dñi.
M. cc. lxxix. q̃rtodecimo kal. septembris
media nocte: ferie secūde infra octauā assū
ptionis beate marie virginis. Et sepult⁹
in regia ciuitate marsilie in ecclesia fratꝝ
minorꝝ. put̃ ipse iam dñi viueret ordinauit

Propter hec omnia et illa q̃ dicenda erunt
audienda sunt verba grauissima Johis.
xxi. Sit em̃. Laudes magnifice deus no
ster cuius dextera huic ep̃o ptulit stellifex
regiū diadema. Applaudant et ip̃i celi ci
ues quoz cibus sanctus iste sole splēdi
dior est insertus. Canant q̃z alisone fran
cie silicie et vngarie regna de quoz orto cā
dorū nūel flos erupit. Quoz vitis ger
minat dulcem vnam cuius liquor celum
lectificans: abunde effundit in calice sumi
regis. Retet insup ciuitas tholosana tan
to vitata p̃sule: que apud deū aduocatur
habet sedulū et patronū. Sed et fratꝝ mi
noz ordo p̃spicuus: noue laudis canticū
pmere nō desista: in aula celesti tam p̃cla
rum alūnum festine diuinis p̃spectibz rep
sentans hec igit. Secūda claritas q̃ de
splendere fecit beatū ludouicū dicitur eccle
stice canonizationis Johannes q̃dem secūdus
ip̃m carbalago sanctorū ascripsit fuentis oī
bus que requirunt in canonizatione sc̃toꝝ
Nam p̃decessores sui. s. bonifacius octa
uus: cuius tpe beatus ludouic⁹ ex hac lu
ce migravit. Et b̃dictus yn decimus. Et
clemens q̃ntus interueniente morte id cō
plere nō valuerūt. Tercia claritas dicitur mi
raculose coruscationis: nāq̃ vt p̃fat⁹ iohes
xxi. a serit magnis miraculis dñs sc̃m lu
douicū post eius obitū claz fecit: q̃z aliq̃
certis p̃bata testimonijs ad declarandā hu
ius sancti gl̃iam ipse narrat. q̃etiā nos h
loco diximus inferenda. Quedā duoz an
noz puella duobz mensibz passa febres ex
pirauit. facto p̃o voto p̃ patrē isti serō mor
suscitata est et ybera m̃ris suxit. Quidam
puer q̃nq̃ annoz febribz extinctus. facto
voto p̃ patrē eius: ad vitam redit sanus et
absq̃ febrē. Quedā puella q̃noꝝ septē p̃
dies aliq̃s febrē cruciata tandē expira
uit. facto p̃o voto p̃ suos ad dictū sc̃m: re
cupauerit sp̃m et reuixit. Quedā puella no
bilis q̃ ex casu ad terrā de nutritē b̃rachijs
p̃ septem annos passa fuerat surditatē ad
inuocationē huius sancti ad plenū extitit
liberata. Quidā q̃ post fortē febrē loquelā
p̃ mensem pdiderat: ad sepulcrū sancti hu
ius delatus illam recuperauit. Quedam
mulier cum ex partu quodam violēto de
puero mortuo et in eius vtero trāsuerato

peracta in manibz et pedibz ac femoribz bi
ennio pmanissit. factu vorum ad istu san
ctum: q si cu suis meritis a diuaret. toto
spe vite sue visitaret ecciaz vbi corp^o san
cti iacebat. subito cepit dormire. Et expe
rfecta reperit se sanatu. Vulser qdaz p
octo annos morbo epileptico fatigata emul
so voto q singulis annis sepulchru sancti
visitaret mox extitit liberata. Vontalis
qdā post longa scibz quā passa fuerat do
lorē incurerat in oibz mēbris suis intātū
q dieb^o duodecim non nisi alieno adiuto
rio de lecto poterat se mouere. Inuocato
p^o hui^o sancti patrocini sana et icolumis
ē effecta. Cū hō qdam q intraculis huius
sancti derubere nitebat euerione faciet et
oculoz turpiter incurrisset: sicqz manēs p
duos dies hui^o scibz cū ei deuotione q pote
rat se voluisset ad sepulcz eius veniens et
offerens caput cere añ qz extir ad ecclesiā
reperit se sanatu. Nec indr iohs. xxi. sunt
mirabilia solius altissimi qbz et qpluribz
alijs mirificare voluit scēm suū ac totū mū
do reddere venerandū. Igit^r et nos depce/
mur illi vt sua interuentione obineamus
dei grāz et tandē glām sempiternā. Amē

¶ Sermo. xlvij. de scō Thoma de aquī
no ordinis predicator.

Editi illi scientiam san
ctor. Scribunt hec verba origi
naliter Sapie. x. c. Obligator
xpiana religio colere ac venerari deuotione
pūpua scēm thomā de aquo q sua erudit
one mirabili singularissimaz doctrina ec
clesiā dei magnopere decorauit. Nā tpibz
nostris nullus est adeo sapiēs et doctus q
sancti thome pūdio nō indigeat. vt em in
hōmone clarius explicabimus de rebz taz
hūanis qz dūis: tanta docuit: tanta qz scri
psit. q quilibet in qcuqz facultate peritissi
mus: scē thome libros legendo doctoz fie
ri possit. Qua de re scia et^r differere equū
est ac rōnabile quā magis illi a deo infu
sam qz hūanitus acquiritā pte pateripossu
mus: in qbz triplicē excellentiā scie sancti
thome pponimus extollendā.

¶ Prima dicit sublimitatis.

¶ Secunda vtilitatis.

¶ Tercia sanctitatis.

¶ Qualliter sanctus Thomas fuit doctor
theologie. Et de ipsi^o theologie atqz scie
tie laudibus. Caplm. i.

Prima excellentia scie
tie sancti thome dī sublimitas
nā doctor fuit sacre theologie
q dignitate sua pponit cūctis scientijs: na
turalibz et moralibz. Sz p. intelligētia ple
nitate hui^o pūis: tria dubia sunt absoluēda.

¶ Prīmū vtz theologia sit scia.

¶ Scdm vtz sit alijs scientijs dignior.

¶ Tertiū vtz scia in gñali sumpra sit ext
manda. ¶ Ad pūū dubiū rīdet Tho. i. p
te. q. i. q theologie scia est. Sed sciendū
q duplex ē genus sciaz. Quodā em sunt
q pcedūt ex pūcipijs notis: lūine naturā
intellectus. sicut arismetica: geometrica:
musica et hmoi. Quodā pō q pcedunt ex
pūcipijs notis: lūine supioris scētie: sicut
pūpectua pcedit ex pūcipijs notis p aris
metricā. Et hoc mō sacra doctrina est scia
qz pcedit ex pūcipijs notis lūine superio
ris scie. que scz est dei et beator. Quid sit
musica credit pūcipia tradita ab arismet
rica: ita sacra doctrina credit pūcipia re
uelata a deo. Sed obijcere qz potest. q the
ologia nō sit scia. Nam vt inquit Aristo.
in pūci. mata pūisice. experientia singulariū
est: ars pō vniuersaliū: sit autē ars cum ex
multis experimentis in intellectu vna sit
de similibz acceptio. Sed doctrina theolo
gie p magna pre nō est vniuersaliū: sed sin
gulariū. tractat em de gestis abraā ysaac et
silibz: q nō ē ars vel scia. Ad hoc ita rīdet
Alexan. de ales in. i. sume. Qz vniuersale
dī qtuor modis. In pūdicando vt hō. In
exēplando vt forma solaris ad multos
solaris. Et vita Job ad vitā multoz ho
minū. In significando vt iacob ad signifi
candū iustū q pūtrabit cū rachele et lyra qz
exercet se in vita actiua et pūplatiua. In
causando vt deus cā vniuersalis oīm rez.
Et xps cā vniuersalis regationis hoīm.
fm hō dīcendū. q est vniuersale in scriptu
ra sacra hz em sūas gñales: vt ibi. inicitūz
sapie timoz dñi. hz sūas pūculares: vt q
pponunt hystorice in qbz qtuor ad sensum
exteriorē ē vniuersale scdo modo dicitūz scz
exemplando. vt pbi grā. In lrali hystoria

abrac et iob: qd narrat est singulare. Sed
adhuc in scriptura narrat vt exemplar sit
vite et querelationis bonoz. Hinc ad Ro/
ma. xv. ca. ait apls. Quetiq scripta sunt
ad nostram doctrina scripta sunt. qtu po
ad sensum interiorē et spūalem est vniuer/
sale tercio mō in pīculari bō sententijs scz
vt in significādo: qz est signū rei vniuer/
salis ad multa. Quatu po ad vtrūq sen/
sum interiorē et exteriorē siue in sententijs
pīcularibz siue generalibz fm qz sit redu/
ctio ad deum qz est causa vniuersalis pōi/
tionis rez: vel ad xpm qz est vniuersalis cā/
reparationis. Vniuersalis est quarto mō
intransando. fm ergo hunc modū et distin/
ctionem est dicere doctrinam sacram esse
rez vniuersaliū. ¶ Secundū dubium fuit
vtr theologia sit alijs sciētis dignior. Ad
qd rōdet Tho. vbi sup. qz sic. Nam cum
ista sciētia qm ad aliquid sit specula/
riua et practica omīs alias transcendit: itz
speculatiua qz practicas. Speculatiua et
enī sciētiarū vna altera dignior dicit: tuz
ppter certitudinem: tū ppter dignitatē mate/
rie. Et qtu ad vtrūqz hec scētiaalis spe/
culatiua excedit. fm certitudinē quidez
alie sciētie certitudinē hnt ex naturali lu/
mine rōnis humaneque potest erare. hec
aut sciētia certitudinē habet ex lumine di/
uine sciētie que decipi nō potest. Scdm
dignitatē po materie: qz ista sciētia ē pī/
cipaliter de his qz sua altitudine rōne trā/
scendunt. Alie po scie cōsiderat ea tū qz
rōni subdunt. Practicarū vero sciētiarū il/
la dignior est: que nō ad vltiorē finem or/
dinat sicut ciuillis militari. Nam bonū ex/
ercitus ad bonum ciuitatis ordinat. finis
aut theologie siue doctrine sacre: inqum
est practica est beatitudo eterna: ad quaz
sicut ad vltimū finem ordinant omīs alijs
fines sciētiarū practicarū. Franciscus po
de maronis in lib. de veritatibus dionysij
quē scripsit ad instantiam regis Roberti
sup libz de mystica theologia ait. Omēs
sciētie ancillae theologie: et aliquo modo
subalternant. Sed notandū qz qtuor mo/
dis vna sciētia dicit subalternari alterari.
Primo mō qz efficiens sub efficiente: vt qz
pncipiū sub pncipio: ponendo qz principia
sunt cause pclusionū effectiue. Et sic sub/
alternat musica arismetice et perspectiua
geometrie: qz pclusiones superiorū sunt pī/
cipia inferiorū. Et ista dī pīcia subalterna/
tio. Scdo modo qz materia sub materie:
qz subiectū sub subiecto. Sicut physica sub/
ordinat metaphisice. Quia corpus mobi/
le qd est subiectum phisice continet sub ente
qd est subiectū metaphisice. Tercio mō qz
forma sub forma. vt pote qz modus agēdi
sub modo agēdi. Et sic oīs alia sciētia
subordinat logice. qz ipsa tradit modū silo/
gizandi et demonstrandi vniuersis. Quar/
to mō qz finis sub fine: siue effectiua eque/
str: qz finis illius est ppter finē istius. Alie
ergo sciētie nō subalternant theologie pī/
mo modo: qz eius pncipia nō sunt rōia: vt
pote articuli fidei. Nec secundo mō: qz sub/
iectum eius est singulari sūmū. Nec tercio
modo: qz nō pcedit p regulas quas alijs
sciētis tradat. Sed quarto mō. qz fines
aliarū sunt ppter finem istius: melius tū dī
subordinatio qz subalternatio. hec frācise?
¶ Tercū dubium fuit vtr sciētia in ge/
nerali sumpta sit magnificenda. Et vt re/
fert Tho. iij. pte. q. ix. sciētia large accipi/
tur p qualibet cognitione intellectus. sunt
q nonnulli qz sciam reprobat virosqz doctos
aspemant. Contra quos duos ad laudem
sciētie merito duximus inspicienda. Pri/
mū in quibz sciētia reperit cū decore et or/
namento maximo. Scdm quantā huma/
no generi sciētia attulit vtilitatem. Acce/
dit qdem pmo ad cōmendatiōē et extollē/
tiā sciētie qz ipsa reperit in deo et in quī/
buslibet ab eo pductis electisqz creaturis.
De pditore siquidē oīm aiunt theologi in
rebo diuinis exercitati: qz sicut bonus ē eter/
nus imensus incommutabilis et beatissim⁹.
Ita et oia scēs. Sciētia tū vt ponit tho.
i. pte. q. xliij. nō est in eo qualitas vel habi/
tus: sed actus purus: et substantia: qm non
p aliud a se intelligit. Et qtu alia a se co/
gnoscat: tū vt scripsimus in pnone primo
de timore iudiciorū dei. intellectus iste diui/
nus infinitus nō recipit aliunde pfectiōē
cuius pfectio ē sola diuina essentia. Quo/
fit vt materialia imaterialiter diuinitas
indivisiibiliter et multa vnitue cognoscat
qz ipse imaterialis est simplex et vnus. vñ
qis est ipse: talis et cognitio eius. Et ne in

bis di
gnosc
siue in
sapia
natale
ponde
reque
z gnu
q dicit
tamus
mus a
tanta
stancie
na a sa
penf. T
mū cra
ipm p
fina p
bus no
est pter
cum e
uo crea
dissolu
sa. vt dī
Zpī in
cū fōq
tū gēl
nan fun
tūbā fō
tuerū:
ear nī
ent in q
bo dei.
studios
bas au
cōmend
goēs h
Aristo.
gnitioni
ro. Prop
Sciēti
na m. a.
nī. Sc
do subdi
nūit bā
finitz in
nīsimio
legibz a
tū rā g
pologiz

his diuinius imoremur: in deo est scia q co/
gnoscit seipm. Et quicqd e in rebo creatis
sive in celo sive in terra sive i mari. qnimo
sapia sua pdidit rā varias distinctas ordi
natasq rez naturas vniuersa pstitues in
pondere: numero: z mensura. nouit oia an/
teq essent q numerat multitudinē stellaz
z gutulas oceani. Sz taceamus stupēda
q dici possent de scia dei. Et ad alios ver/
tamus smonē. Fecit ille artifex sapientissi
mus angelos a sue creationis pordio.
tanca luce scie pditos: vt intellectuales sū
stantie spūales mentes z imaterialia lumi
na a sanctis intelligentibz a pbs nuncia
pent. Et z hoi pmo hoc donum amplissi
mū tradidit fuisse tributū: q rez oīum ppter
ipm pditaz cognitionē acceperit: vt mgt
sniaz refert di. xxiij. scō li. cunctisq aiantī
bus noia sm suā ppietate designauit: Nō
est ptereundū silentio. q dñi verbū caro fa/
ctum est z habitauit in nobis a iam de no
uo creatā plenā scia z grā sibi vinculo in/
dissolubili copulauit: omī ignorātia seclu/
sa. vt diximus in sermone. v. hmoi operis.
Apst insup militantis ecclesie fundatores
cū lrs opera nō dedissent: z ad pdicationē
euāgelij forent destinādi a spūsancto illū
nati sunt: vt sic doctores effectū euāgelicā
tubā sonarent. In de mort ptes antiq sta/
tuerūt: vt nullus offitū pdicationis exer/
ceat nisi sit appime eruditus z doctus si
cut in qdragesimali scripti in smone de p
bo dei. Cur g nō erit extollēda scia. cur nō
studiose qrenda. Cur nō a cūctis mortali
bus audivissime exoptāda Facit aut ad ei
cōmendationē pter illa q cōmemoramus
q oēs hoies natura scire desiderant vt dicē
Aristo. Et oēs dicimur z trahimur ad co
gnitionis z scie cupiditatem sm q ait Elce/
ro. Propter q omīa Plato in thīmeo dixit.
Scientia ē diuina dei: q nīlū maius diuī
na magnificētia hūano generi cōmoda/
uit. Scutari debemus: qta sit scie altitu
do sublimis ex vberima vtilitate quā cō
tulit hūano generi z indies asserre nō de/
sinīt: z in pmo a iuris cōsulit viris cla
rissimis initium sumendi duxi. ipsi nanq
legib a beis pditis: ex qbus insimul colle
ctis tā grandia volumina cōplēnt gentes
pplōsqz instruxerūt vt humanam celibz

vitā excolerent. Quisnā hoies rōne pstan
tes: nō existit brutis deteriores vilioresqz
pecudibz: si passionibz vitiosis non dñent.
Ideo lex pdit vt appetitus noxijs subiu
ris regula limitet q quā genus humanuz
vt honeste viuat: a lez nō ledat: ius suum
cuqz tribuat informā. sicut ponit in plo/
go decretaliū. sūmo igit ingenio facte sunt
leges. vt scribit di. iij. ca. facte sunt autē le
ges vt eaz metu hūana coherceat auda/
cia. turazqz sit inter improbos innocentia.
Cūes pacifice viuant: maiores minoribz
fauore impendant: minores maioribz re/
uerentiā exhibeant: pares paribz concordā
dūcut. Eoēs immortalī deo pie religiose/
qz famulent. De ipsis pō medicis qd refe
rimus: nō tacet scriptura sacra dignitatez
eoz: dū snia illa grauissima sapientis oble
ata tur. Dondra inqz medicū: ppter neces
sitate em creauit altissimus. Et rez. disci
plina medici exaltabit caput illi: z in cō
spectu magnatoz collaudabit altissimus
De terra creauit medicinā: z vir sapiens
nō abhorrebit illam. Que verba ponunt
Eccl. xxxvij. ca. Profecto corpa nostra aie
intellectiue instrumenta z organa delica
ta a quibz exaunt tanta morboz mala pse/
pe medicoz pldio curata. gratissime sani
tati reddunt: z que sana sunt z robusta ne
in graues egritudines incidunt pseruant
Sed his oibz maius est q theologoz opa
factum esse nemo sane mentis ambigit.
Nōne aploz pdicatione idolatrie pnicies
que totū pene vastauerat orbem vndiqz ē
electa. Insup tot insurgentes hereses qd
expugnauit: quis euerat: qd penitus suffo
cauit: nisi virtus z sapia eoz q se doctrine
firmiter dedicarūt. Audeo dicere q si do
ctores vtriusqz lingue grece. s. z latine he
reticoz venenatas fraudes oppugnassent:
xpiana religio foret extincta: Obmutro qn
ta facta sint ab inqstitoribz heretice puita/
tis: pcpue pdicatoz z miorz ordinū pdt
tissimas hereses manicheoz: arrianoz le/
gardo: francelloz: aliozqz qz vocabula
cā breuitatē subtricem. Et vt pte istā bre
uius expediam? dicimus. q scia viros do
ctos reddidit in vtroqz secto glōsios. Nā so
crates magnū nomē a deo ē. de q Tull
i qstioibz musculanis ait. Socrates pmo

phiaz vocauit e celo qua locauit in vrbibz
introduxit in domos et coegit de vita et mo
ribz rebusqz bonis et malis querere. Et hiero.
Hoinianu dicit de socrate. Hinc oim pho
ru secterantqz sapie et virtutis vnicu fonte
venerant. Is eni vt valerius meinit de his
qz huius loco nati clari euaserunt matre ob
sterice pre marmozario gentis est. cuius
nome splendet ppter sciam. Demosten es
insup princeps orator grece huius mos ba
buit genitores. Aulus gelius etiam li. ij. no
ctium actica refert qz phedon cui nome
plato illi libz diuinu de immortalitate aie
dedit. ferus fuit emptus a celesozatico.
curus socius fuit in phie disciplinis. ex p
phus illustris fuit. Venippus fuit suus
postea phs. Popilius suus theastri pe
ripaterici. postea phus. Persius zenonis
stolici suus phs. Diogenes ciniscus suus
et ex fuit in libertate venit tandem phus
Epictetus suus postremo phs. qz omnes ex
phs ppter pericia itaz glia sibi amplifi
cuna vendicant. Nec solum ipsi qz doctri
na pollet clarissimi hnt. Quinimo ciuita
tes et regna in qz libz studia frequentat
mimo fulgent decore. Un Aug. xviij. li. de
ciuit dei ait. Quis athenienses in greca plu
rimu clarissime fateat. Etiam Salustius
romanus hystorie plus infama qz re ipa
Nam loques de illis. atheniensiu in qz res
geste sicut qz existimo satis ample magnifi
ce fuere. vix aliquanto minores qz fama se
runt. Sz qz puenere ibi scriptoz ingenia
p terraz orbem atheniensiu facta p maxi
me celebrant. Ita eoz qz fecerunt plus tan
ta habet qz tum p bis potuerunt extollere p
clara ingenia. Accedit huic ciuitati no p
ua ena ex lris ex phis glia: qz ibi potissimu
talia studia vigerunt. Hille. In regno po
celoz viri docti fulgebunt qz splendor fir
mameti et qz stelle in ppetuas eternitates
vt di. Dani. xij. ca. Jo hiero. assererat. Di
scamus in terris qz scia nobiscu pseuerat
in celo magna: itaqz scie doctrine e excellen
tia. In qz singulans inuentus e bñs tho
mas. Neqz eni viribz ingenij et exercitij illa
acqsiuit. sed munere diuino post facta et qz
dem pfectione suam in ordine pccator.
Frater Jhesus reuolucio magister ordi
spem secum parisiu duxit. deinde coloniam.

Ubi sub fratre Alberto magistro sin theolo
gia eius de ordinis florebat studij gñale.
Studio aut vocans oioni et silentio qñ
poterat a deo se dabat. vt vocarent cu frs
boue muru. Cum aut magister Albert
libz dionysij de diuinis noibz legeret qdaz
studens tardus ingenio ad scriu thomas
se stult vt ei lectione repeteret. qd sanc
tho. libenti aio fecit no sine admiratione su
lita. qz mox magistro pspicacitate ingenij
scri tho. reuelauit. Contigit aut illis diebz
dictu mgtm disputare qñdam qñstione dif
ficilem. qua cu frater thomas collectu scri
psisset in cedula. et qdaz studens casu ipaz
ante eius cellulam inueniens mgtro Alber
to ostendit. qz mandauit magistro studen
tia vt qñstione satis difficilem ei pmitteret
de qz in crastino rñderet. qua ex obedientia
suscepit. Et ad oionem pfugit atqz in cra
stino ita rñdit vt diceret ei magister frater
thoma. Tu no videris teneris locu rñde
tis sed determnatis. fecitqz sibi quoz ar
gumenta cu subtilissima vt crederet oino
illom pelusuz. Ad que cu frater thomas
sufficientissim rñdisset. dixit albert. Nos
vocamus istum boue muru: sed ipse tale
mugitum dabit qz sonabit in toto mundo.
Tand cum in breui plurimu pfectisset fa
ctus fuit baccalarius parisius. Et ibi pa
risius gradum magisterij cu hūilitate su
scepit. Omi quippe tpe dñ legere vel dis
putare debebat: orare solebat deu et hanc
oionem dicebat. Creator ineffabilis qui s
thefauris tue sapie noue angeloz ierarchi
as nosti. et eas supra celum empyreū miro
ordine collocasti atqz elegantissime patres
vniuersi disposuisti. Tu inqz qz verus fons
luminis diceris atqz supereminens pncipia
insundere dixeris sup intellectus mei tene
bras lumen claritatis et iusticie duplicem
in qua natus sum remoueas puatione te
nebrar. pccati scz et ignorantiam. Qui lin
guas infantu facto disertas lingua meaz
erudias et in labijs meis gram et bñdictio
nem infundas. Da mihi intelligendi acu
men. addiscendi facilitatem: retinendi ca
paciūtatē: interpretandi subtilitatē: loquedi
gram copiosam: ingressuz instruas: pgre
sum dirigas. Egressum compleas p xpm
dñm nrm. Amen. Dñ itaqz gradu magi

sterij deberet suscipere: et oroni seruenter intē
deret aliquantulū obdormiuit. Apparuit autē
illi sic dormienti angelus p̄forās eū vt ma
gisteriū acceptaret. p̄poneretq; i suo exami
ne illud publice. Rigans motes de supio
trib; suis: i fructu op̄e; tuoz satiabit terra.
¶ Qualr doctrina sancti Thome ē satis
vtilis: eo q̄ ē copiosa facilis et merito sapiē
tiū et insipien; b; grata. Ca. II.

Secunda excellētia sciē
sancti thome dī vtilitas. Profu
it nāq; mirū imodū ecclie deiceo
q̄ nō tū fuit in se sciens. s; alios docuit p̄
dicando et legēdo. et vt p̄petua fieret q̄ do
cebat scribendi officiū accepit. Eius autē
scripta triplīce habent p̄ditionē.
¶ Prima dī copiositatis.
¶ Scda facilitatis.
¶ Tertia gratiositatis.
¶ P̄ia p̄ditio eoz q̄ sanctus thomas scri
psit dī copiositatis. Scripsit nāq; copio
se: ita ea q̄ spectat ad naturalē vel etiā mo
ralē p̄biam. S; sup oia res dī una abun
dantes notauit. Scripsit sup q̄tuor libros
s̄nias. sūmam theologie quā in trib; volu
minib; p̄p̄lauit. Sūmaz p̄ gētilēs. opus
sup quattuor euāgelia. Et p̄ter hoc alia
postillā sup euāgelia sup ep̄as pauli. sup
Esaia. sup Hieremiā. sup Cantica. super
Job. sup magnā partē psalterij. Compen
diū theologie. q̄oes. de veritate. q̄oes de q̄
libet. q̄oes de aīa sup dionysij de angelica
ierarchia. et de diuinis noib;. sup boetij de
trinitate. et hebdomadib;. et de duab; natu
ris. p̄ auerrois de vnitāte intellectus. p̄ra
guilelmū de sancto amore q̄ dicebat reli
giosos mēdicantes nō laborantes manib;
nō posse saluari. Scripsit etiā officiū dī cor
pore xpi. Et q̄ plura opuscula de diuersis
materiis vt in h; videat de eo tam stupen
dū miraculū. q̄ vnus hō modico tpe: tot
potuerit subtilitates questionū et profun
ditates tam subtiliter penetrare sūlo tam
p̄posito et succinco discurrere. Que in tot
voluminib; reducit in scriptis. viginti q̄n;
q̄ anni fluxerūt inter eius magisteriū et obi
tum. Obijt nāq; anno dñi. Mccclxxij. p̄
tificatus Gregorij. x. anno. iij. Et vire sue
ano. xlvij. septima die march. hora maru /

tnali. Ut igit vbertatē doctrine sancti tho
me magnificemus dicere possumus. q̄ si
oēs libri p̄bie et theologie perirent. Et illi
quos thomas scripsit soli reperirent: nun
q̄ lux sciē et veritatē posset extingui. ¶ Se
cunda p̄ditio eoz q̄ thomas scripsit dī fa
cilitatis. habet em doctrina illa quandas
claritatē et ordinē ita suauē vt absq; mul
ta difficultate imib; valeat. neq; p̄terea
est paruipēdenda: q̄ cum facilitate sit tra
dita: eū in quolibet genere siue docendi si
ue dicendi a cunctis viris doctis facilitās
extollat. Inquit em Cicero libro de orato
re. Is est eloquēs q̄ alta humiliter: humi
lia grauitē et mediocra temperate dicere
pōt. In eodē insup libro magis p̄probare
videt s̄nias graues absq; ornatu: q̄ sica
ta verba sine sentētia ait ergo Quid ē tam
furiosum q̄ verborū vel optimoz arcq; or
natissimoz sonitus inanis nulla subiecta
sentētia: nec scientia. Sunt nōnulli q̄ glo
riant si id qd docent aut persua det: p̄ter
inutilitā verba: aut cōfusās et implicitas
rōnes: sub auditorib; cum labore intellgā
tur. Contra quos aulugellus li. x. noctū
acticaz ita scribit. Uerbis vti nouis et in
cognitis diuinus est q̄ verbis foridētib;.
Rome quidā celebratus hō in causis euz
apud p̄fectū vrbis verba faceret. Et di
cere vellent: inopē quendā misero victu vi
uere et fursurū rodere panē vniq; fetidū
potare. hic inquit. Eques romanus: aplu
dam edit: et flores bibit q̄ verba cunctorū
astantiū aīos prouocarūt ad risum. ille cū
legerat: apludā veteres rusticos frumenti
fursurū dixisse item flores audierat p̄fca
voce significare vini fecē viciacijs exp̄es
sam. primū verbū legerat in plauto. scdm
apud ceciliū in polimentis: q̄ sibi ad orna
menta orationū seruauerat: diximus ista
vt ostendamus q̄ sit laudabile sententias
subtilissimas cum omī qua fieri potest fa
cilitate explicare: sicut sanctus thomas fe
cisse probat. ¶ Tertia p̄ditio doctrine san
cti thome dī gratiositas. Est q̄ppe vniuer
saliter grata doctis pariter et indoctis. Qd
vez esse ego expertus sum in predicatori
bus quas feci in omī b; fere italice ciuitati
bus. nam fauente deo vbq; ad me audie
būm populū in multitudine copiosissima

puerit. Quibus pro maiori parte sancti
 thome: et sancti Bonaventurę dubia et q̄sti
 onibus de diuersis occurrentibus rebus declara-
 ui. Accepi namq; a p̄te meo sancto francisco
 documentū vt annūciare vitia et virtutes:
 de quibus nemo vlt̄ abundantiꝝ vel melius
 vt sic dixerim: thoma differuit. De gestis
 p̄o saluatoris n̄ri iesu xpi: et gratia p̄remi-
 n̄ta virginis maris nullus eo diffusius
 atq; dulcius locutus est. Qd̄ ip̄ius beni-
 gnissime iesu testimonio indubitabili fuit
 p̄probatū. Nam dū p̄fatus sanctus in cō-
 uentu neapolitano tertiā partē scriberet:
 nocte quadam ad orandū sicut p̄sueuerat
 ante pulsationē orologiꝝ ad ecc̄iam in ca-
 pellā sancti Nicolai descendit. Et dum ibi
 oraret ante imaginē crucifixi. frater dñe
 de caserta puerius: q̄ erat sacrista: vir vtiq;
 magne deuotiōis et sanctitatis. sanctū do-
 ctore curiosius obseruans: vidit ip̄m miro
 modo in orōne suspensum. Et corpore ele-
 uatū a terra. audiuitq; a crucifixi imaginē
 procedere vocē dicentē sibi. thoma vera p̄-
 me scripsisti: quā mercedē pro labore tuo
 recipies. Qui respondit dñe teip̄m. Quid
 referā de quattuor euangelioꝝ. Matthei
 scz Marci Luce et Johānis declaratiōe.
 inspicias opus illud: quando recte cathe-
 na aurea nuncupat: in quo ip̄e tam ordi-
 nate collegit doctorū tam grecorū q̄ latino-
 rum sententias quas ip̄e p̄sesequendo pro-
 clarioꝝ intelligentiā mirabiliter amplia-
 uit: nō mirū igit̄ si ego qui minimus sum
 predicatorū ecclesie dei: tanti doctoris ob-
 seruauerim documēta siue predicaōe siue
 predicabiles sermones scribendo: fm̄ gra-
 tiā a dño mihi datā: cum vt dixi videā
 satis proficere ad veritatis illustrationē
 atq; p̄solationē fidelium: sancti thome do-
 ctinā sequendo.

¶ Qualiter sanctus Thomas: nō solum
 fuit doctus sed virtutibus ornatus: qui mū-
 do sp̄s religiosus effectus: mūde vixit. et
 vitā feliciter p̄sumant. Ca. III.

Tertia excellentia scien-
 tie sancti thome dicit̄ sanctitas
 parū quidē est imo nihil multa
 scire: multa cognoscere: multa docere: nō sō-

lum nature secreta: et p̄phetas elemētoꝝ
 astroꝝq; motus: sed etiā fidei rudimenta:
 nisi bene beateq; viuat. Ideo beatus iaco-
 bonus dicere solebat. Scientia acquisita
 mortali si da ferita si nō sero vestita docore
 humiliato. sanctus p̄o Aug⁹ in principio
 p̄uersiōis sue. dum laudauit famā antonij
 magni. vt scribitur in libro p̄fessionū excla-
 mando dixit. Surgunt indocti et rapiunt
 regnū celoz. Nos aut̄ cum nostris doctri-
 nis demergimur in profundū: q̄ omnia p̄si-
 derans thomas gloriosus dei operā vt si-
 mul cum doctrina fulgeret in ip̄o sancti-
 tas vite. Potest p̄o sanctitas eius potissi-
 me ex tribus monstrari.

¶ Primo ex mūdi despectiōe.

¶ Secundo ex religiosa p̄uersiōe.

¶ Tertio ex finali p̄sumatiōe.

¶ Primo monstrat sanctitas thome ex mū-
 di despectiōe. despectit quidē mundū: et om-
 nem pompā eius vt xpm lucrificeret: qua-
 liter vero id expleuerit: audiamus ea q̄ in
 eius legenda scribunt̄. Nunc namq; ex nobi-
 li prosapia dominorū de aquino originem
 duxit patre landulfo: et matre theodora nū-
 cupatis dum vero mater puerulū nōdum
 natū gestaret i vtero. Quidā heremita bo-
 nus re et nomine dei reuelatiōe ei p̄dixit
 qualiter filiū esset paritura quē thomā vo-
 carent: et qui ordinē fratrum predicatorū esset
 ingressurus: in quo ita proficeret: q̄ suo tē-
 pore tam in scientia q̄ in virtute: vix parē-
 haberet: nato igit̄ infante cum ingenti pa-
 rentū leticia qd̄ heremita p̄dixerat tam
 visum est fuisse impletū dum quicūq; attri-
 set annū missus fuit a parētib; ad mona-
 steriū montis casini vt ibi sub speciali vl-
 ta imbueret litteris et moribus abbas mo-
 nasterij videns in puero post parū tem-
 pus ingenij subtilitatē: cōsultit patri suo
 dño landulfo vt eū neapolim mitteret ad
 studendū. Sicq; factū est. et ibi neapoli sō
 magistro martino grāmātie et sub magi-
 stro petro de hibernia legice operā dedit.
 a dulcius aut̄ ordinem predicatorū intravit
 qd̄ vt mater audiuit que erat i rocca sicca
 festā neapolim accessit: vt filiū in seruitiō
 dñi p̄fortaret fratres ne p̄positū eius igno-
 rantes timent: relq; ne filiū materna pietate
 turbaret. ip̄m romā misit. ac ibi mater

eam secuta est. quē fratres inde fugauerūt:
parisius cōpantes illū destinare de q̄ ma-
ter turbata a filiis suis q̄ erant cū impe-
ratore in castro aque pendētis misit nun-
tīū speciale: mandās eis q̄ thomā suū filiū
fratrē ip̄orū. quē fratres p̄dicatores fuga-
bant quererēt: ita vt eū in suis haberēt ma-
nib: q̄ obcenta ab impatore licētia p̄ vias
miserūt famulos tandē p̄rigit illos p̄dictū
fratrē suū iuxta cuiusdā fontis irrigua de-
scende: cū quattuor fratrib: dicti ordinis i-
uenire: quē p̄festim matri transmiserūt. ip̄a
p̄o cū custodire fecit in carcere vsq̄ ad filio
rum aduentū. Et interim vt experiet volū-
tatē eius monuit eū z moneri fecit: vt ha-
bitū deponeret. Ad qd̄ thomas nūc̄p̄ cō-
sensit. In carcere sic exis: biblīā totū legi-
t z textū iniaz z p̄p̄lauit tractatū salaria-
rum. Et q̄ndā suā sororē ad dei seruitiū in-
duxit: q̄ monacha sancti benedicti facta ē:
venit tandē fratres sui: q̄ temptauerūt eū
verbis suasiōis iniurijs: z laceratiōe habi-
tūs: a suo sancto p̄posito remouere nec va-
luerūt: introduxerūt: postmodū pulcrā puel-
lam ornatā habitu meretricio vt eū molli-
ret. Quā expulit indignāter. Et intactus
remanēs signo crucis se muniēs cum la-
chrymis obdormiuit: tunc duo angeli ap-
paruerūt sibi: z stringentes ip̄m in lumbis
dixerunt. Ex parte dei te cingimus cingu-
lo castitatis qd̄ nulla possit dyabolica im-
pugnatiōe dissolui itaq̄ verbo virginitas
donū in se p̄firmatū accepit. Ite p̄ bien-
niū carcerat: quē ultio m̄r dissimilata cu-
stodia abire permisit: de fenestra castri per
finē vbi parati erant fratres p̄dicatores
quē s̄o cepit cum gaudio: neapolim duxerunt.
¶ Secundo monstrat sanctitas bea-
ti thome ex religiosa p̄uersatiōe a p̄ncipio
quippe vsq̄ ad finem a deo laudabiliter z
sancte p̄uersatiōis fuit: vt nihil in eo repre-
hensibile potuerit inueniri. fuit equi dē hu-
milis. deuotus. pius. sobrius. temperatus
z virgo purissimus. nō solū corpore. s̄ etia
mente. frater Raymundus seuen: q̄ parī-
sus in p̄fessione thomā audiebat iugauit.
q̄ in septē annis quib: fuerat secum in stu-
dio z audierat eū in p̄fessioe. q̄ nūc̄p̄ con-
sensit in aliquā cogitationē carnalē. Qui-
dam alius frater petrus nomine: qui in ex-

tramis p̄fessione suā audierat: generale in-
predicatiōe sua ad populū testimoniū rese-
rens sue laudis dixit. q̄ sua p̄fessio fuerat
sic pura z munda a carnis p̄tagione sicut
p̄fessio vnus pueri paruuli. Idem testat^r
est frater Bernardus socius eius q̄ eū ad
huc in p̄fessioe a udiuerat. Cur puritati to-
ta vira sua testimoniū p̄hibuit veritatis
que sic fuit virtutū actib: dedicata vt nullus
p̄trarijs mortib: possit esse collapsa. nam
verisimile de eo compertū est. q̄ nocturno
tempore humiāe deputato quieti: post bre-
uem somnū in oratiōe prostratus: impetra-
bat quod dictando vel scribendo docebat
Et preter illud tempus modicū quod som-
no vel refectiōe pro valitudine corporis in-
dulsisset: reliquū tempus oratiōi lectiōi di-
crimini vel scribendis voluminib: occu-
pabat. vt nullū tempus esset vacuū: quod
nō foret sancta actiōe repletum. ¶ Tercio
monstrat sanctitas beati thome ex finali
p̄sumatiōe vt em̄ Quidiū in libro meta-
morphosios cecinit. vltima semper expe-
ctanda dies hominī: dictiq̄ beatus: ante
obitū: nemo supremāq̄ funera Felix itaq̄
transitus thome vltimiq̄ diei cōsumatio
fuit: modo qui sequit. Cum sūmus ponti-
fex Gregorius decimus generale p̄siliū in-
duxisset celebrare lugdunt ad qd̄ greci cō-
uenire debebāt mandauit fratri thome vt
serrores grecorū de quib: erant in cōsilio
vincendi opus qd̄ fecerat de mādato sui
predecessoris vrbani pape ad p̄siliū secuz
deferret. Quod cum executiōi vellet mā-
dare. frater paulus de aquila existens nea-
poli. vidit in somnis nocte precedente die
quo dictus doctor debebat iter arripere be-
atum paulū ingredientem scolas dicti do-
ctoris cui cum occurreret interrogauit ip̄m
si bene exposuerat suas epistolā. qui dixit
ei. bene exposuisti. Sed tempus est vt me
cum venias ad patriā. vbi melius intelli-
ges. Et trahens ip̄m per cap̄p̄z vidē: bas
ip̄m secū ducere quē thomas libenter se-
quebatur. Tunc frater paulus clamans
in somnis dicebat. succurrite fratres quia
frater thomas recedit. Et cum dicto cla-
more euigilans: omīa alijs fratrib: enar-
rauit. ip̄e vero sanctus thomas iter incho-
ans fuit per campaniam versus romam.

Informatus aut in itinere diuertit in mo-
nasteriū fuisse noue qđ cum ingredereť di-
xit. Hec reges mea in seculū seculi hic ha-
bita bo qm̄ elegi eam. Cum ico cepisset gra-
uius infirmari petijt sacramēta ecclie: cuq;
deportatū fuissent illa accepit. et post modi-
cū cum laude et bñdictione dei sancta illa
aia facili ter discessit a corpore qđ ab angelis
ad superos fuit delata ipm̄ ico corpus in
eodē monasterio sepultū honorificentissi-
me: ad cui⁹ exequias multi nobiles ac reli-
giōsi tam p̄dicatores q̄ miores ac alij pue-
nerūt: nec defuit ibi virtus diuina i mira-
culoz opatōne qm̄ supior dicti monasterij
patres in oculis p̄mēdantē se thome libe-
ratus est. Et quidā frater petrus: quarta/
nā patres: meritis hui⁹ sanitatē recepit. sic
q̄ et alij plurimi bñficia sanitatis impetra-
rūt. qđ hunc sanctū pio veneramur affe-
ctu. qđ nunc in celis cuq; xpo letat p̄ infinita
secula seculoz. Amē.

¶ Sermo quadragesimus octauus d̄ san-
cto Nicolao famosissimo p̄fessore.

In diebus suis placuit
deo. ex lib. eccliaſtical assumit
m̄ hec p̄ba scā ecclia origiali-
ter ibi. xliij. c. descripta. maxi-
mo orio sumoq; studio vnus
q̄sq; la boreare d̄z vt placz i oib⁹ vjjs suis al-
tissimo creatori n̄ro qm̄ eos qđ student suā
voluntatē implere et in h̄o placere maiestati
sue: nō solū in futura immortalī vīta. verum
etiā et in p̄nti seculo sublimiter magnificat
et exultat. quīsnā explicare queat quāta sit
beatissimi Nicolai gloria. nō solū in illa so-
cietate sc̄toz vbi pax est p̄fecta: et possessio
secura indefictis boni s̄z adhuc in ecclia
multatē vbi spe currim⁹ ad hereditatē p̄-
missam. vbiq; p̄fecto celebre est nomē san-
ctissimiq; Nicolai. vbiq; illius miracula
fulgent vbiq; tandē a fidelib⁹ deuotiōe sin-
gularissima colit⁹: qđ ico eius hodierna die
festū celebrat equū esse censui ad seius in-
gentes amplissimiq; laudes perorādas
cum dei adiutorio oēm dare operā: de quo
dicunt verba in themate posita qđ in diebo
suis placuit deo. Et licet hoc fuerit p̄pter
plurimas virtutes suas tñ ex illis tres p̄-
cipuas colligemus quas explicare sigilla-

tū curabimus.

¶ Prima d̄ prudentia spūalis.

¶ Secūda misericōdia proximalis.

¶ Tertia obseruātia pastoralis.

¶ Qualiter beatus Nicolaus placuit deo
p̄pter prudentia spūaliē quas p̄reuit ter-
rena et celestia p̄cupiuit. Ca. I.

Prima b̄ri Nicolai vir-
tus qua placuit deo d̄ pruden-
tia spūalis. de hac dixit sapiēs
Proverb. iij. c. In omni possessiōe tua acq;
re prudentia. Et. xvi. c. acquirere prudentia
q̄z p̄ciosior ē argento. Et. xps Matth. x
ca. Estote prudentes sicut serpētes. est autē
hec prudentia vt docet Aristot. (n. vi. ethic.
Recta rō agibilis: qua hō in quibuscūq;
agendis finē p̄siderat: atq; ad illū media
p̄ueniētia accomodat et disponit. q̄z vt boe-
tius inq̄t in. ij. de p̄solarōe. qđ ante oculos
sitū est nō sufficit intueri rerū exitus pru-
dentia mentis. tamē vt ait Thob. sc̄ba sc̄ba. q.
xlvij. triplex prudentia distingui pōt.

¶ Prima est falsa.

¶ Secunda vera.

¶ Tertia perfecta.

¶ Prima ē prudentia falsa p̄ similitudinē
dicta qđ in malis et peccatorib⁹ reperit⁹. et de
hac xps Luce. xvi. c. dixit. filij huius seculi
prudentiores filijs lucis in generatiōe sua
sunt et paulus ad Romanos. vij. ca. Pru-
dentia carnis mors est. Cum em̄ prudens
sit qđ bene disponit qđ sunt agenda p̄pter ali-
quē bonū finē. Ille qui p̄pter aliquē malū
finē aliqua disponit p̄gruentia illi fini ha-
bet falsam prudentia inq̄tum illud qđ ac-
cipit pro fine. nō est vez bonū sed fm̄ simi-
litudinē. sicut d̄ aliquis bonus latro: hoc
em̄ modo potest fm̄ similitudinē dici pru-
dens latro. qui p̄ueniētes vias inuenit ad
latrociandū. ¶ Secūda est prudentia vera
sed imperfecta. que inuenit vias accomo-
das ad finē bonū s̄z est imperfecta duplici-
ter. Vno mō qđ illud bonū qđ accipit pro
fine non est p̄munis finis totius humane
vitę sed alicuius specialis negocij puta cū
aliquis ad inueniē vias accomodas ad na-
uigandū vel negociandū d̄ prudens nau-
ta vel negotiator. Alio modo prudentia
d̄ imperfecta. q̄z deficit in principali actū

prudētis. puta cum aliquis bene p̄siliat
z recte iudicat de his q̄ p̄tinet ad totam
vitā sed nō efficaciter p̄cipit. ¶ Tertia ē
prudētia vera z p̄fecta. Et hec est q̄ recte
p̄cipiat z recte iudicat ad bonū finē totius
vitae ac etiā p̄cipit. Et hec i solis bonis repe
ritur. de hac dicit sapiēs Prover. i. c. Pru
dētia seruabit te vt eruaris a via mala.
hec autē in paucissimis reperit. qm̄ oēs pro
maiore parte siliitio sunt de terrenis z tē
poralibz bonis. de quibz d̄ Baruch. iij. c.
Exquisierūt prudētiaz q̄ de terra est. Et
de celestibz aut nulla aut modica ē illis cu
ra. Hi sunt q̄ in die iudicij vidētur electos
z amicos dei affluēt oīū bonoz copia. Et
scipos p̄siderantes eternis forē deputatos
in p̄cipijs dicent illud Sapie. v. c. Nos in
sensati vitā illoz cōsumabamus infantiā: z
finē illoz sine honore. Ecce quō p̄putati
sunt inter filios dei z inter sanctos forē il
loz est. Propterea beatus nicolaus prudē
tiam verā spiritalē z perfectā sectatus ē.
nam ex diuitibz z sanctis parētibz origenez
duxit. Cuius pater epiphanius mater so
bāna ex ciuitate patere cines cum in p̄mo
iuuentutis flore cum genitissis p̄tinēter vi
uentes celibē vitā duxerūt. Hic prima die
dum balnearē cretus stetit in pelui. infu
per quarta z sexta feria semel t̄m fugebat
vbera. Factus autē iuuenis aliōz iuuenūz
deuitās lasciuia cecia z portus terribat li
mina. Et quicqd̄ ibidē de sacra scriptura
intelligere poterat memoriter retinebat.
Parētibz vero de functionē nō cogitauit vxo
rem ducere nō multiplicare diuitias non
satisfacere corporis voluptatē: sed qualiter
tanta diuitia z copia: nō ad laudem hu
manā sed ad laudem dei dispensaret: vt sic
thesaurizaret thesauros in celo iuxta p̄ce
ptum saluberrimum nostri saluatoris.
Barth. vi. ca. Nolite inquit thesaurizare
vobis thesauros in terra vbi fures effodi
unt z furantur. thesaurizate vobis thesau
ros in celo quo fur nō appropiat neqz ti
nea demolit. Ad bona igit̄ sempiterna de
dicauit animū z p̄ illis ad piscendis oēm
adhibuit diligentia.
¶ Qualiter sanctus Nicolaus ex miseri
cordia subuenit ciui pauperi qui tres fili
as nuptiū tradidit propter elemosinā quā

nicolaus fecit.

Capitulum. iij.

Secunda beati nicolai
virtus qua placuit deo d̄ mis
ericordia proximalis. de hac re
demptor mundi dixit Barth. v. ca. beati
misericordes qm̄ p̄t misericordiā p̄sequen
tur. Hanc Hiero. p̄mēdauit in ca. q̄ cle
mentia. lxxvi. di. vbi ait. Qui clementias
nō habet nec indutus est misericordiā. q̄
uis sp̄ialis sic nō adimplet legem xp̄i. Es
Ambr. ca. d̄ d̄. ca. in singul̄ in q̄. Discōtia
cōis ē vsus: iō cōe p̄ceptū oibz officijs oibz
erati bz necessaria z ab oibz deferēda. Nō
publicanus: nō miles excipit: nō a gricola
nō vbanus diues z pauper oēs in cōi ad
monent vt p̄ferant nō habenti. Hanc mi
sericordiā in se fuisse beatus nicolaus aper
tissime demonstrauit. dum elemosinā in
digenti z in extrema necessitate posito pui
cino suo benigne tribuit: habebat ille tres
filias virgines quas p̄ inopia prostitu
re cogebat vt sic infamē eaz p̄merito ale
retur. Qd̄ vt ad aures viri sancti deuenit
scelus abhorruit: z massā auri panno in
uolutā in domū eius p̄ fenestrā clam pro
iecit clamqz recessit. Hanc surgēs homo
massā auri reperit: z deo gratias agens
primogenitē nuptias celebravit. Inde ad
aliquos dies simile opus deā famū p̄egit.
Quod rursum ille reperies z in laudes i
mentas prorumpēs de cetero vigilare pro
posuit: vt sciret quis esset qui sue inopie s̄
uenisset. Post enā paucos dies duplicatā
auri massā in domū proiecit. Ad cuius
sonitū ille excitatur. z nicolaū fugientē in
sequitur talisqz voce alloquitur iste gradū
teqz aspectū nō subrahās meo. Et accur
rens velocius Nicolaū hunc esse cognouit
Doxhumū prostratus osculari volebat
pedes eius: q̄ ille refugiens ab eo p̄ijit ne
factū alicui q̄ diuineret reuelaret In hac
p̄o elemosina obseruauit nicolaus tres il
lius p̄ditōes necessarias.

¶ Prima p̄ditio qz fuit prompta.

¶ Secūda qz fuit copiosa.

¶ Tertia qz fuit secreta.

¶ Prima conditio illius elemosine fuit
prompta quia nō multis p̄ceptis data vel
impetrata. Inquit Seneca in libro de be

neficijs. Ingratū ē beneficiū qđ dñi inter
 dantis manis manus hēsit. Et idē. Nul-
 la res carius emitur q̃ que precibz emptā
 est. Et licet deo grata sit elemosyna q̃ dat
 paupibz illā petentibz. Gratiſſima tñ ē p̃spe-
 crui suo cum tribuit pauperi z egeno: pre-
 verecundia petere nō audienti. Ex hoc ait
 Ambr. li. i. de officijs. Sunt multi qui ma-
 lunt mīseria tacite egestatē altrīngi q̃ pu-
 blica petione confundit: querendi sunt z
 adiuvandi: vt per hoc amplius gaudeāt:
 q̃ paupertati p̃sulant z pudori. Secūda
 p̃ditio illius elemosyne fuit copiosa. quo-
 niā tantū dedit quantū sufficere iudicauit
 pro puellis virgibz maritādis. fm p̃stitu-
 tionē Tobie qui. itij. ca. ait. Si multū tibi
 fuerit abundanter tribue. Tercia p̃ditio fu-
 it secreta. qz obseruauit documentū salua-
 toris nostri q̃ Math. ca. v. dixit. Cum fa-
 cis elemosynā noli tuba canere sicut hypo-
 crite faciunt. o quanta rep̃ditate his tem-
 poribz dicunt mortales in quibz charitas
 nō solum frigit. Sed vt videt penitus ē
 extincta: omēs que sua sunt querūt omēs
 tantum seipos diligunt: qui reuera etiaz
 gentiliū voce p̃fundi merito possunt. in qđ
 Seneca ad luciliū. nō potest quisq̃ beate
 degere qui se tñ intuet qui omīa ad vili-
 tates suas p̃uertit: alteri viuas oportet si
 vis viuere tibi. Et idē in libro de beata vi-
 ta. Ubicunq̃ homo est beneficio locus ē.
 Et Quidius libro de ponto. Regia crede
 mihi: es est succurre lapsis. Conueniens
 homini hoīem seruare voluptas. sed pre-
 ter voces z documenta paganorū assunt no-
 bis xpi z sanctorū monita pariter z exem-
 pla: inter q̃ vñ qđ de beato nicolao iā pre-
 diximus notabile valde ē ac singulare.
 ¶ Qualiter beatus Nicolaus obseruauit
 officiū boni pastozis circa regimen anima-
 rum promotus ad temporalē dignitatē ex
 voluntate dei. Ca. III.

Tercia virtus qua pla-
 cuit deo almus p̃fesor Nicola-
 us dñi obseruātia pastoralis: ob-
 seruauit quidē officiū pastozis boni circa
 curā z regimē aliarū: qđ oñ dim⁹ tripliciter
 ¶ Primo in sua promotōe.
 ¶ Secōdo in pauperū subuentōe.

¶ Tercio in populī doctrinatioe.
 ¶ Primo ostendimus beatū nicolau fuisse
 se pastore bonū in sua promotōe. nō em̃ p-
 motus fuit ad ep̃alem dignitatē prece vel
 precio vt fieri solet tempibz his malignis:
 sed cum humilitate acceptauit onus regi-
 minis vocatus ad illud ex dispensatione
 diuina. hodierna p̃o die nullus promouet
 inuitus: imo ecclesiastica beneficia z digni-
 tates nō nisi importune petentibz dispen-
 sant. Ex q̃ facti sūt hoīes ambitiosi: z dñi su-
 sepiunt cathedrā pastozalē nō nisi de ter-
 renis z transitorijs curant. Sed audiant
 id qđ h̃y p̃f. scribit dñi. cap. multi. in fi.
 Quicūq̃ desiderauerit primatū in terra i-
 ueniet p̃fusione in celo nec inter seruos xpi
 p̃putabāt qui de primatu tractauerūt. Ad
 beatū itaqz nicolau redeuntes p̃siderem⁹
 qualiter ep̃alem honore suscepit defun-
 ctus quidē ep̃iscopo mirre ciuitatē: vbi ip̃e mo-
 rabatur p̃ueniunt ep̃i quicūq̃ illi ecclesie
 de ep̃o prouisiuri. Aderat inter eos quidaz
 magne auctoritatis ep̃s. ad cuius electio-
 nē omniū sententia dependebat. cum ergo
 cunctos ieiunjs z oratiōibz insistere mo-
 nuisset: nocte illa vocē audiuit dicentē sibi
 vt hora matutinali fores ecclesie obserua-
 ret: z quē primū ad ecclesiā cui nomen est
 Nicolaus: venire p̃spiceret ip̃m in ep̃isco-
 pum cōsecraret. hoc ergo z alijs reuelans
 ep̃s amonuit vt omēs oīoni insisterent et
 ip̃e pre foribz excubaret. Et ecce hora ma-
 tutinali quasi a deo missus ante omēs ad
 ecclesiā p̃p̃trauit: quē apprehendēs ep̃s di-
 xit ei: qđ tibi nomē est: ille vt erat columbi-
 na simplicitate plenus. inclinato capite in-
 quit ṽrē sanctitatis seruus nicolaus: quē
 in ecclesia ducens licet plurimū rententē:
 in cathedra collocauit: neq̃ in hoc repre-
 hensibile ip̃m quispā inducet qui passus
 est in cathedra collocari cum agnouerit h̃
 ex dei voluntate prouenisse. etiam cum ab
 ep̃iscopis ibidē cōgregatis rationabiliter
 cogeretur. Nam vt scribitur. viij. q. lca. in
 scripturis. Si is qui valet om̃ipotētis del-
 ones pascere renuit: ostendit se sūmum nō
 amare pastore. Acceptato itaqz a nicolao
 pontificatus officio sectabāt in omibz hu-
 militatē: morū grauitatē: perugilabat in
 oratioe corpus macerabat: mulierū vira-

bat pfortia: affabilis in suscipiendo: efficac
in loquendo: alacer in exhortando: seuer
in corripiendo. Et vt in cronica legir. fuit
tempore Constantini secundi filij Constā
tini magni. Et Julij pape qui pgregauit
sinodū apud niceā trecentoz decem et octo
patrū ptra arriū. de qua scribit. xv. di. cap
canones. Et ibi fuit nicolaus: eius tempo
re floruerunt Eusebius ep̄s vercellensis.
Illaris ep̄s pictariensis. Antonius ma
gnus. et Zacharius. ¶ Secundo osten
dimus beatissimū Nicolā fuisse pastore
bonū in pauperū subuentione. nam vt di
cit Hieronymus ad nepotianū et ponitur
in decretis. xij. q. ij. ca. gloria. Gloria ep̄isco
pi est pauperū opibz prouidere ignominia
sacerdotis est p̄p̄is studere diuitijs. Et i
eq. aurū. xij. q. ij. Ambrosius ait. aurū ha
bet ecclesia nō vt seruet sed vt erogat. Ex
hoc sanctissimus nicolaus de pauperibus
specialiter curā suscepit ob quod p̄ssim
deus mēsurā tritici ab eo suscepti miracu
lo se suppleuit. Quodā namqz tempore to
tam prouinciā sancti nicolai fames valida
pertulit: ita vt omibz deficeret alimēta Au
diens autē vir dei naues onustas tritico ap
plicuisse porri illuc statim proficiscit. Et
rogans nauas vt saltē in centū modijs p
quālibet nauē fame periclitantibz subue
niant. cum illi respondissent nō audem
paterqz mensurā alexandrie oportet in
horrea imperatoris nos reddere. sanctus
inquit facite nunc qd dico. et vobis i dei ve
ritate promitto q nullā minorationē ha
bebit apud regiū exactorē. Qd cum fecis
sent: et eandē mensurā alexandrie quā ac
ceperant reddidissent ministris imperato
ris miraculorū refecti: et deū in sua famu
lo magnifica laude extollunt. frumentum
autē vniuscuiusqz indigentia vir dei distri
buit ita vt miraculose duobz annis nō tū
ad victū sufficeret: etā absum seminis
abundaret. ¶ Terno ostendimus beatū
nicolā fuisse pastorem bonū in populū do
ctrinatione. nō em̄ neglexit populū sibi sū
sectum pascere cibo spiritali quinimo cū
regio illa idolis deseruisset. adhuc post cō
uersionē ad christum populis nephande
diane adhuc deseruiebat. Et sub quadaz
arboze illi psecrata quosdam ritus gentiū

exercebat quem ritum de om̄ibus finibus
vir dei expulit ipamqz arboze precidi mā
dauit. Tandem in perseverantia bonorū
operum feliciter ad christū migravit. Et
vt scribitur in eius legenda ante aniepi
tum angelos ad se venientes vidit. Et di
ctopsalmo. In te domine speravi. vsqz In
manus tuas domine comendo spiritum
meū. tradidit spiritū. anno domini tricen
tesimo sexagesimo tertio. vbi apud terrige
nas celestis audita est melodia. Corpus
itaqz honorifice in tumba marmorea re
positum fuit: quod tandem barū transla
tum fuit. anno domini. **D LXXXVII.**

¶ Igitur felix anima Nicolai que peracto
huius breuis temporis cursu: tandem ce
lestia regna petiuit. ibi congaudet christo
et omnibus electis per infima secula se
culorum. Amen.

¶ Sermo quadragessimus non^o de tribus
priuilegijs beati Stephani protomarty
ris. que cooperante christo eum gloriosum
fecerunt.

Uideo celos apertos
et iesum stantē a dextris vir
cutis dei. Scribunt hec ver
ba Actuum. vij. cap. et in epi
stola presentis solennitatis: in tribulatione
positis ac laborantibus quibuscunqz pro
diuino amore nuūqz deest auxiliū superne
gratie: qua fit: vt quecunqz ardua et diffici
lima non solum non moleste: sed equo ani
mo ac iocundissimo ferant. nihil em̄ terri
bilis est morte: quā tamen amici dei etiā
violentam passi sunt pro christo ganden
tes. Ecce in promptu occurrit nobis exem
plum stephani protomartyris: qui in eta
te florenti lapidationis martyriū patien
tissime tollerauit. cui cum ex debito tene
mur honore quem possumus exhibere: ve
lit valeamus interuenientibus eius meri
tis vite ip̄i^o imitatores fieri. hodie nam die
ad illum sermonē evertemus: qui vidit chri
stum stantē a dextris dei paratissimū ad
eum adiunandū: prout ip̄e retulit in ver
bis a nobis premissis. In quibus etia bea
ti stephani priuilegia distinguemus: q co
operante christo eum celeberrimū glorio
sissimūqz ostendunt.

¶ Primum de gratia.

¶ Secundum de victoria.

¶ Tertium de gloria.

¶ Qualiter beatus Stephanus fauente diuina gratia superauit superbiam avaritiam et luxuriam. Ca. I.

Primum privilegium beati Stephani de gratia. de quo sic dicit Actuum. vi. c. Stephanus plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Fuit equidem in eo gratia quia tria principalia peccata ad quae cetera reducuntur superauit. Primum fuit superbia. Secundum avaritia. Tertium luxuria. de quibus Iob. p. me canonice. ca. ij. ait. Omne quod est in mundo concupiscentia carnis est: aut concupiscentia oculorum: aut superbia vite. Superbia namque superauit per virtutem humilitatis. Luxuria per virtutem castitatis. Et avaritia per virtutem paupertatis. Primo fuit humilis in honore sibi ab ecclesia exhibito. Nam ut scribitur Actuum. vi. c. Ipse fuit vnus vnus primus ex septem diaconibus ab apostolis ordinatus in ministerium. Cum enim excreueret multitudo credentium apostoli decreuerunt eligere septem qui praesentent administrationi ipsi ut ipsi vacarent verbo diuino. Et elegerunt Stephanum virum plenum fide et spiritu sancto: et philippum: et prochorum: et nicanorem: et timonem: et promenam: et nicolaum aduenam antiochenum. In qua electione et honore sibi exhibito Stephanus humiliter se primum quod christum sit laudabile cum deus in dignitatibus et honoribus habet tumescit. per ex verbo sapientis: qui ca. iij. Ecclesiasticus ait. Quanto maior es humiliare te in omnibus. quod Liceret in primo de officiis elegantissime retulit. In rebus inquit etiam prosperis superbia supergienda est et arrogantia. nam ut aduersas resistit secundas imoderate ferre letitias est. Secundo beatus Stephanus superauit luxuriam per virtutem castitatis. nam de eo quod fuit vir boni testimonij et mundissime fame. hoc pro expleri non potest absque auxilio diuine gratie: quod ut ait Augustinus in libro de agone christiano. Inter omnia christianorum certamina: duriora sunt prelia castitatis. ubi quotidiana pugna et ratio victoria. Tertio superauit avaritiam per virtutem paupertatis. nam fuit plenus fide. Super quod verba inquit Augustinus. quod vera si de

beat de deo: non cupiunt in his miseris diuites fieri. Sed plerique obstinatione voluntaria in suis peccatis immorantes excusare suam prauitatem satagunt asserentes non posse virtuosius viuere: quod ipsis deus non porrigit gratiam suam: quibus respondemus et gratiam ad salutem necessariam deus non denegat: nisi his quod illam habere nolunt. Ideo Epiphanius in epistola ad donatum ait. profuens largiter spiritus nullus fuit nobis premissus: nec ullis coercitibus claustris intra certa metarum spacia retineantur: manat iugiter erubet affluenter. nostrum tamen pectus litat et pateat christum illuc fidei capax affertimus tamen inde gratie mundantis haurimus. hec ille. Igitur ut inquit Aristoteles in libro de causis. prima causa inest omnibus rebus secundum dispositionem vnam non tamen omnes eam recipiunt secundum eandem dispositionem. quare et aliqui gratiam nec in minimo habent: quod illam habere preminunt: loquor de gratia gratum faciente qui deam gratiam habent seruantes in caritate diuina mandata. Alij autem seruatores quod primi ad obseruantiam filiorum ascendunt: quare gratia maior esse potest in vno quam in alio. Unde Augustinus ad dardanum ait. In quo habitat deus non equaliter habitat. Et idem ad bonifacium gratia maiorem augeri. quod secundum Alexandrum in tertio intelligendum est de magnitudine et augmento secundum quantitatem virtuale. non secundum quantitatem dimensionalem.

¶ Quare vicit beatus Stephanus cum adiutorio dei tria prelia in quorum quolibet accessit sibi diuinum auxilium. Ca. II.

Secundum privilegium beati Stephani dicitur victoria. videlicet quid cum adiutorio diuino malos hostes eum persequentes: mos namque malorum est bonis et virtuosus molestus inferre. quod secundum philosophorum sententiam contraria simul stare non possunt: sed mutuo se expellunt ut docet Aristoteles. metaphysice et in predicamentis. Sicut calidum non stat cum frigido: aut albidum cum nigro siue tenebra cum lumine. idem quod in ca. qui secundum carnem. Hieronimus ait. Qui secundum carnem natus est persequeretur spirituales: nunquam vero spirituales carnalem persequetur sed ignoscit quasi rustico. surreperitque viri magni Stephanum procurantes morte eius: interueniente triplici prelio.

Primum fuit disputationis.
Secundum accusationis.
Tercium conuictionis.
Primum fuit plium disputationis. de q dicitur. surrexerunt autem quidam de synagoga que appellabatur libertinorum a regione sic nominata. fm. Nico. de lyra. et cirenium cirenitatem. et alexandrinorum ab alexandria metropolis egypti et eorum que erant a cilicia et assia. que sunt regiones propinque iudee. disputantes cum stephano in quo plio datus est sibi spiritus sanctus qui sibi facundiam ministrabat. fm. xpi. p. missum. q. Luce. xxi. ca. dixit. Ego dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere aduersarii vestri. Et hoc dicitur de stephano. non poterant resistere sapientie et spiritui qui loquebatur. Secundum plium fuit accusationis. videtur enim iudei qui disputando succubuerunt callide submerserunt duos falsos testes. qui cum in iudicio accusarent: dixeruntque eum blasphemasse deum moysen tabernaculum et templum: que omnia potentissime profuturum. Et cum loqueretur affuit sibi diuinum auxilium quoniam intuentes in eum omnes qui erant in chilio viderunt faciem eius tanquam faciem angeli quibus ipse declarauit magnificando deum. legem moysen et templum de deo dixit: ipsum fuisse locum patris qui est deus glorie de moysen. qui amicus dei fuerit de lege qui fuerat a deo data de templo qui instructum fuerat ex diuino precepto. Tercium plium fuit conuictionis. Nam cum stephanus fuisset multa locutus quibus iudei contradicere non valebant: audientes qui dicebant: discubant cordibus suis et stridebant dentibus in eum. Tunc videns imminere sibi de proximo mortem: intendens in celum vidit gloriam dei et ait. Ecce video celos apertos et iesum stantem a dextris virtutis dei. Hic dubitat a quibusdam vtrum visio beati stephani fuerit mentalis aut imaginaria vel corporalis. Aliqui dicunt. quod fuit mentalis tantum: ita quod ex gratia speciali fuit percussus stephanus non videre non solum humanitatem christi sed etiam deitatem. Sicut et paulus de quo dicitur Aug. ad paulum de videndo deum: quod sibi fuit percussus videre diuinam essentiam eo quod erat doctor gentium et moysi qui fuit doctor iudeorum. Et hoc videtur dicere quidam glossa super locum istum que talis est. quidam electorum ad huc

in hac vita detenti mundato cordis oculo videre meruerunt gloriam dei: ut hic stephanus et paulus ad tertium celum raptus. Sed hoc dictum non videtur sufficiens: quoniam ut doctor dicitur videtur visio diuine essentie non est completa alicui in vita presentis: videnti sensibus exterioribus nisi homini christo. Unde et paulus non dicitur deum sic vidisse: nisi in raptu istis sensibus. stephanus autem non videtur tunc fuisse raptus sed magis vrens sensibus: nam loquebatur iudeis audientibus. Alii opinantur quod fuit visio imaginaria: ita quod in eius imaginatione fuerunt effigies diuinitus formate ad representandum deum et hominem christum. sicut legitur de elaya ca. vi. qui vidit dominum sedentes super solum et mente cognouit significatum illius: ita et stephanus habuit visionem imaginariam: et agnouit significatum illius representationis. Et sic quantum ad hoc fuit non solum imaginaria visio: sed etiam mentalis: sicut visiones prophetarum. Et non est dubium quod potuit sic fieri: sed ex modo loquendi scripturam videtur quod fuerit corporalis: quod dicitur: intendens in celum vidit gloriam dei. Propter quod aliqui dixerunt quod visus stephani fuit a deo fortificatus in tantum quod vidit iesum existentem in celo empirreo celos acutius visus penetrando: sed istud non videtur posse stare: quia sic visus fuisset extramittendo ab oculo: et non intus suscipiendo ab obiecto quod improbat philosophus secundum de sensu et sensato. Propter quod ut refert Nico. de lyra. super hoc passim probabilius videtur dicendum quod a corpore christi existentis in celo fuit immutatus oculus stephani ad visionem humanitatis christi. Nam in potestate eius est quod corpus eius sic videatur a longe sicut de ipso. Et forte idem est de quo liber alio corpore glorioso: quia totaliter est subiectum anime propter quod videtur quod ad numerum eius possit imutare visum indifferenter a longe et de ipso. Sicut in potestate eius est quod imuret visum et videatur in propria vel in aliena effigie. Deitate pro videre non potuit isto modo: sed sicut in visione imaginaria formatur in virtute imaginatiua aliqua effigies ad representandum deum: ut dictum est. Ita exterius potest diuinitus formari ad imitationem corporalis oculi: sicut suo modo fit in apparitione angelorum quando apparent in corporibus assumptis que corporali

a deo assumpta: sed formata p̄r ip̄m rep̄-
tare oculo corpali. Et sic p̄babiliter absq̄
ylla p̄dicatione potest dici. q̄ sic fuit in
visione stephani. m̄t̄aliter t̄m cognouit q̄
illa effigies nō erat ipsa deitas nisi t̄m rep̄-
sentatiue. Et huius modo dicendi p̄cordat
ista cū dicit. Ecce video celos aptos. si igit̄
visio p̄acta sit: p̄ant fuit corpalis: tūc tria
ibi fuerūt miracula. Prīmū: q̄ vidit celos
aptos. q̄d f̄m p̄lico. de ly. intelligendū est.
nō q̄ celi fuerūt diuisi cū sine incorruptibi-
les: sed q̄ sic dare vidit ac si nullū esset ob-
staculū inter mediū. Secundū miraculū
fuit: q̄ vidit iesum in gloria patris: cū f̄m
naturā impossibile sit vt corpus glorifica-
tū in sua gloria ab oculo corpali nō glorifi-
cato videri possit. Tercium miraculū fuit
q̄ cū corpus xpi sit in celo empireo. viden-
do ip̄m vidit vltra celum sideretū: acreum
z cristalinū. Impossibile est autē f̄m natu-
ram q̄ oculus corpalis in tanta distantia
possit videre. Si insup visio stephani fuit
mentalis vt p̄dictum est. tunc factū est ei⁹
mens esset a deo illūinata ad noticiā gl̄ie
dei z dñi iesu xpi filij sui. q̄ nihil aliud pos-
set vl' veller desiderare: nec mortē quā oēs
naturaliter timent z fugiūt timeret sicut
z facto ostendit. Iudei autē cū audissent
eū talia dicentē: p̄tinuerūt aures suas f̄m
glo. ne audirent blasphemantē. Sic enī
falso extimabant ip̄m blasphemare. Qua-
re educentes eū extra ciuitatē lapidabant
z testes deposuerūt vestimenta sua vt cele-
rius interficerent: ad pedes adolescentis
q̄ vocabat̄ saulus: postea p̄o fuit paulus
vas electionis. Ipse autē lapidatus: vulne-
ratus cruore p̄fusus. nō dicebat heu me do-
lentē: nō heu me tuenē: nō heu me q̄ mo-
rior absq̄ culpa: relinquo mundū: parētes
deseror amicos: morte violēta occisus: nō
hec vel similia loquebat̄. Sed aio hilari-
facie ad celū directā. dñe iquite iesu accipe
sp̄m meū: z ne statuas illis h̄ peccatū. q̄d
cum dixisset: obdormiuit in dño. vbi glosa
pulcre dicunt obdormiuit: z non mor-
tuus est. quia obuiulit factum dilectio-
nis: z obdormiuit in spe resurrectionis.

¶ Beatus stephanus dicit̄ p̄mus mar-
tyr z qualiter multis miraculis corusca-

uit. qui iam plene beatificatus est in celis.
Capitulum III.

Ercum priuilegium
beati stephani dī gl̄ie. a deo p̄-
nāq̄ fuit p̄pter eius merita cor-

p̄iosa triplicem gloriā.
¶ Prima dī specialis honorationis.
¶ Secūda miraculorū operationis.
¶ Tercia plene beatificationis.
¶ Prima gloria dī specialis honorationis
Est em̄ in ecclesia dei inter martyres p̄-
mus cuius festū imēdiate post natiuitatē
dñi celebrat̄. Sed pleriq̄ dubitare solent:
quō stephanus p̄mus martyr dicat̄: cū añ
ip̄m etiaq̄ alij martyres p̄dicent. Nā abel
martyr: innocētes martyres: Iohes bapti-
sta martyr. nō ergo stepani p̄ortas debet
Ad q̄d r̄ndemus q̄ ideo p̄mus martyr dī
quia ip̄s p̄us ceteris passus est: post noui
testamenti p̄sumationē que facta fuit: qñ
oīno cessarūt legalia dñi xpi vsq̄ p̄suma-
tum est: etiam quia p̄mus euolauit. Nam
alij licz martyriū suū sēnt passi añ ip̄m: ni-
hilominus q̄ nōdū erat aperta ianua nō
euolauerūt. Dī insup p̄m⁹ martyr: q̄ pas-
sus est p̄pter fidēi defensionē z p̄fessionem
Innocētes qui p̄e passi sunt. p̄ xpo: sed nō
dum illum p̄fiteri poterant. Iohes bapti-
sta passus est: quia arguebat herodē. abel
p̄pter inuidiam fratris. stephanus autē q̄
xpm p̄dicabat filium dei regē regū z dñm
vniuersitatis. Notandū t̄m q̄ beatus stepha-
nus passus fuit dīe qua eius inuentio cele-
brat̄. Inuentū nāq̄ fuit tunc corpus eius
Anno dñi. ccccxxij. honorij p̄ncipis anno
septimo. Durauit t̄m ecclesia festiuitates
vt festū passionis eius cū ampliore deuot̄-
ione celebraret̄ imēdiate post natiuitatē
dñi. q̄ passio eius dignior est q̄ inuentio.
¶ Secūda gl̄ia beati stephani dī mira-
culorū operationis. Dicit em̄ Aug. li. xxiij
de ci. dei. beatū stephanū innūerz miracul
coruscasse z mortuos sex suis meritis susci-
tasse. multosq̄ curasse a varijs languoribz
Et vt ibi refert. flores de altari sancti ste-
phani assumpti cuiusdā mulieris cecceocu-
lis impositi sunt q̄ p̄tinuo lumen recepit.
Quidā insup nobilis marcialis notē: cui⁹
infidelis esset z nequa q̄ p̄uerti veller: cui⁹

plurimū egrotaret gener suus valde fide-
lis ad ecclesiam beati stephani venit. Et
de ipsis floribz q̄ sup altare erant accipies
ad caput soceri latenter posuit. Sup quos
cū ille dormisset, prius ante diluculū cla-
mauit vt ad ep̄m mitteret: cū aut ep̄s ab-
esset sacerdos ad eū venit: z cū se credere
diceret baptizatus est. Qui q̄ diu vixit h
verbū semp in ore habuit. **C**hriste accipe
sp̄m meū: tum tū ignoraret: hec verba fuisse
ultima sancti stephani. **T**ercia gloria
dī plene beatificationis, hanc habet in re/
gno celoz dñm clare vidēdo: tenēdo: atq;
fruēdo. ibi factus est in pace locus ei⁹ ibi
possessionē hz opulentā. ibi coronat aureo
la que dat doctoribz p̄ginitibz. z martyribz:
de q̄ plenus in smonibz de vrḡinibz disse-
remus. **I**git̄ felix inuētus beati stepha-
ni: que morte z martyrio fuit in melius cō-
mutata. **P**eciosa z delicata tolerantia.
Dolces la pides rorentis q̄bz tam gran-
de p̄miū eterne vite stephanus ipse p̄me-
ruit. mortuus fuit, p̄ xpo. Et ecce in eternū
regnat cū christo qui est benedictus in se-
cula seculoz. Amen.

Sermo. L. de innocentibus occisus ab he-
rode ascalonita qui christum. puerulū ex-
tinguere nitebatur.

Et accipe pue-
rum z fuge in egyptū. Ange-
li ad ioseph loquentis verba
sunt ista originaliter **S**ath
1. ca. z in euangelio p̄ntis festiuitatis iniq̄-
tas male mentis herodis impij z crudelis
tesum in cuna vagientē p̄sequi cepit. **N**az
volens illum perimere alios puulos occi-
di iussit credens in numero eoz xpm p̄clu-
dere. **Q**ua de re beatissimis illis innocen-
tibz ecclia sancta bonoz debiti tribuit sta-
tuens hanc solennitatē ad eoz reuerentiā
a fidelibz celebrandā: vt aut mens xp̄iana
p̄cipere valeat q̄ta sit obligatio n̄ra ad fi-
lium virginis diligendū q̄ in qualibet eta-
te, p nobis pati nō recusauit. **I**n p̄nti fimo
ne decurremus ea que de illius peregrina-
tione in egyptū z p̄ncipioz interfectione euā-
gelica tradit hystoria. vbi tria mysteria se-
offerrunt premissanda.

Primū dī xpi peregrinatio.

Secundū herodis malignatio.

Tercium innocentū coronatio.

Qualiter ioseph monente angelo fugit
cū ieso z virgine m̄re in egyptū. **L**a. 1.

Primū mysteriū cō-
templandū dī christi peregrina-
tio. Et hoc notat in p̄ma parte
euangelij. cū dī. Angelus dñi apparuit in
somnia ioseph dicens. Surge z accipe pu-
erū zc. Ad quoz verborū explanationem
m̄itorē tria sunt h̄ loco dubia disceptāda
Primū vtz christus habuit angelū ad
sui custodiā deputatū.

Scōm cur angelus apparuit ioseph in
somnia. **T**ercū q̄re in sua fuga xps egyptū
petijt. **A**d p̄mū dixerūt aliqui q̄
christus habuit angelū ad sui custodiā.
Nam **L**uce. ij. scribit q̄ angelus annūcia-
uit pastoribz xpi natiuitatē qui potuit esse
angelus eius custos. Et **L**uc. xxij. ca. dicit
Ecce apparuit ei angelus dñi p̄fortās eū.
vbi **B**eda ait. In testimoniū vtriusq; na-
ture angelus eum cōfortasse z angelus ei
ministrasse describit. **I**n sup xps iesus fm
humanā naturā z passibilitatis statū fuit
paulominus ab angelis minoratus: vt do-
cet magister sententiāz in. i. di. xvi. **U**nde
q̄tum ad hoc videbat angelico indigere
psidio. **A**dhuc angelica custodia facit ad
aie dignitatē. **U**n̄ **H**iero. sup **M**at. xvij.
ca. **M**agna inquit est dignitas aia ū vt
vna queq; ab ortu natiuitatis sue in sui p̄-
fectū z custodiā h̄at angelū specialem depu-
tatū. **N**ia autē xpi cū sit nobilissima nō dz
tanta dignitate p̄uari. **S**ed p̄rariū tenēt
docto. in. ij. sententiāz di. xi. vbi dicit sc̄us
Bonauen. q̄ christ⁹ nō indigebat angelo
custodiente q̄z aduersarius nō poterat op-
primere p̄ violentiā corpus diuinitati vni-
tū: nec poterat seducere p̄ astutiā intellectu
plenarie a p̄bo illustratū: nec poterat alli-
cere p̄ blanditiis affectū plenitudīne gr̄e
p̄firmatū. **I**ō xps nō indigebat angelo bo-
no: nec q̄tū ad corpis defensionē: nec q̄tū
ad eruditionē rōis: nec q̄tū ad incantandē
affectiōis nō p̄petebat etiā sp̄i xpo h̄c an-
gelū custodē: q̄z custodia in custodiente re-
specū custodiiri dīc̄ p̄sidentia q̄ndā. z q̄z aglī
xpo dño liberat: nō nullū officiū p̄sidentie ip̄is

ter vident. ita aliqua effigies corporalis non angelis respectu committi debebat. Quicquid aut de scripturis allegatum est pariterum: de angelis administrantibus et seruiantibus ipsi ipso non de presidentibus est intelligendum: nunquam enim sic minorans est ipso ab angelis vbi quis angelus auderet ei presidentem: cum ita bene sit adorandus ipso in cruce et in sua infirmitate: sicut cum apparerebit in sua virtute. Cum ita dicebat quod angelica custodia facta est ad hominis dignitatem. Dicendum quod custodiri ab angelis: ita dicit dignitatem in anima respectu aliarum creaturarum que non committunt angelice custodie: ut in dicitur in perfectione respectu angelorum beatorum qui aliena custodia nunquam egent. Et quia anima christi ab instanti sue conceptionis erat perfecte beata angelorum custodiens non debebat habere: sed bene ministrantem non vnum tantum sed etiam plures.

¶ Secundum dubium fuit. Cur angelus apparuit ioseph in somnis. Ad quod respondet LXXII. in omelia dicens. Ideo non apparuit manifeste sicut pastoribus: quod valde fidelis erat: pastores indigebant quasi nudes. virgo indiguit quasi de maximis instruenda. Si milititer Zacharias indiguit antepositis conceptionem visione mirabili. At remigius aliam rationem assignat morale dicens. per hoc quod angelus in somnis apparuit dicitur: mystice designatur quod illa a curis terrenis et secularibus negotiis requiescent. prout angelica visione merentur. Dixit ergo angelus sic apparet ioseph accipe puerum et matrem eius. non dicit accipe matrem et puerum eius: quod ut dicitur LXXII. non propter matrem puer natus est sed propter puerum in preparata. Et notanter dicit matrem eius non placentiam tuam: sicut antequam ipse peperisset. ut ostenderet matris christi virginitatem. ut ponit Iulianus super Bartheum.

¶ Tercium dubium fuit cur in sua fuga ipso egyptum petiit. Ad quod respondet angelista: ut impleret inquit quod scriptum est per prophetam. Et egypto vocavi filium meum in super Ezechiel. et ita prophetauit. ascendet dominus super nubem leuem et ingrederet egyptum et mouebunt simulacra egypti a facie eius. Narrat magister in historia scholastica. quod ea nocte ipso cum matre intrauit egyptum qua precepto suo exierant filii israel. Et sic: tunc non fuit domus in qua non saceret mortuus an

gelo percutiente sic ipso ingrediente non fuit templum in quo idolum non corruerit de egypto. Fidorius in. ruij. etymologiarum libro. ita scribit. egyptus prius arca dicebat: deinde egyptus vocata ab egypto danna fratre ibi regnante. hec ab oriente serie est et mari rubro coniuncta. Aboccasu libiam habet a separatione mare magni. Regio celi imbribus inueta et pluuia signata. nilus solus circumfluens ea irrigat et inundat. de sua fecundat: vnum multam terrarum patrem senum ait. Ceterorum quoque negotiorum adeo copiosa ut impleat mercibus suis etiam orbem terrarum. Jam ad personam iesu matrem redeundum est quod egyptum petere a ioseph monita fuit. retulit forte illi spiritus ioseph castissimus excitatus a somno. O virgo dignissima fugiamus repente: quod ab angelo didici quod herodes tuum querit extinguere. filium. Quisnam explicet quod timor virginis mentem inuasit: quod tunc sue dolor perculsit cor eius benignum. putonamque quod mortuam filium in brachijs suscipiens lachrymans oculis cum ioseph sene puella iter ad desertum direxit. Contemplantur nunc fidelis anima. quot noctes duxerit in somnos. quot vicibus sitis estuabat ardore. quoties et absque cibo pernoctauit in heremo. Copatere ioseph quod tantum laborat. per vicibus ut recessit in nobis misis ac filij succurrat. et quicquid propter solitudinem loci quod querit inuenire non potest. Copatere et virginis sacratissime quod nunc tres nunc pauca: nunc filium iter ybera stringit. nunc faciem eius lachrymis rigat: nunc adoratur nunc assumptas deplorat penaltates.

¶ De differentia herodis a salomone: et aliorum qui vocati sunt. Et quare non eodem anno quo natus est christus fuerunt innocentes occisi. Et de herodis seuitia.

Capitulum. II.

¶ Secundum mysterium contemplandum in euangelio dicitur herodis malignatio. ad quod bene explanandum tria de herode consideramus.

¶ Primo differentiam.

¶ Secundo sufferentiam.

¶ Tercio malitiam.

¶ Primo consideremus differentiam. ut enim colligimus ex historia scholastica. Tres sunt

rui be
rus el
Joh
Terc
dit et p
antipa
¶ Se
eolp
cidi m
Alco.
ros be
gnitua
ne bui
stola f
rus. cu
et red
et lo
uerfu
se tra
eror p
derem
se lue
xpm o
oib fin
tu et inf
ad puer
facere v
grandi
no pnt.
gituati
fantib
noctis.
herode
suam i
mare.
Hieron
ploratu
rans fil
in rama
iuxta gal
taf. ut sit
ge lare
ar. Plor
tus au
in euag
fm Alco
dum q
sepulture
ca. Hinc
quo rabi

ruit herodes. Primus a scolonitru sub q̄ na-
 tus est xps. Scōs antipas qui decollauit
 Johem ⁊ fuit filius herodis a scolonitru.
 Tercius dictus est agrippa q̄ iacobū occi-
 dit ⁊ petrū in carcerauit: ⁊ iste fuit nepos
 antipatis. p̄mus fuit innocētū interfectoz.
 ¶ Secūdo cōsideremus sufferentiā. nō em̄
 corpso q̄ delusus fuit a magis: pueros oc-
 cidī mandauit. sed post aliq̄d ips. vt dicit
 Nico. de ly. sup. Math. cū uellet oēs pue-
 ros bethleem interficere ne xpus sibi inco-
 gnitus eua daret. impeditus ē ab executio-
 ne huius facti. eo q̄ a cesare augusto p̄ epi-
 stolā fuit citatus. filioz accusati b̄ r̄nsu-
 rus. eundo aut̄ romā ⁊ manendo in curia
 ⁊ redundo ad iudeā. apposuit annū ⁊ pl⁹
 ⁊ iō fere post duos annos ad regnū suū re-
 uersus ⁊ in regno cōfirmatus. qz sniam p̄
 se p̄tra filios habuit tunc p̄fecit necem pu-
 eroz p̄us in mente p̄ceptā. ¶ Tercio cōsi-
 deremus herodis maliciā tanto nāqz furo-
 re succensus fuit neqz herodes q̄ vt p̄deret
 xpm oēs pueros q̄ erant in bethleem ⁊ in
 oibz sinibz eius occidi mandauerit abima-
 tu ⁊ infra. i. ab infantibz duoz annoz vsqz
 ad pueros q̄nqz annoz. Cui assertioi fide
 facere uident q̄dam ossa innocentū adeo
 grandia q̄ pueroz duos annos h̄ntū esse
 nō p̄nt. nisi dixerimus corpa tunc maioris
 q̄tatis fuisse. vt abimatu ⁊ infra. i. ab in-
 fantibz duoz annoz vsqz ad pueros vni⁹
 noctis. vt em̄ ait Aug. in smōe. Timebat
 herodes ne puer cui astra famulabant sp̄e
 suam infra etatem vel sup paulo transsoz
 maret. tunc adimpletū est qd̄ dictum est p̄
 Hieremiā p̄phaz. vox in rama audita est
 ploratus ⁊ ylulatus multos rachel plo-
 rans filios suos. vbi Hiero. ait. q̄ aut̄ d̄z
 in rama nō puteus nomen loci esse qd̄ est
 iuxta gabba. Sed rama excelsum interp̄-
 tat. vt sit sensus. vox in excelsō audita ē lon-
 ge lateqz dispersa. Un̄ Triso. sup. hoc loco
 ait. Ploratus fieri puuloz ostendit ylula-
 tus autē matrū significat lamentū. Et qz
 in euāgelio dicit rachel plorās filios suos
 fm̄ Nico. de ly. methaphorice est intelligē-
 dum q̄si rachel sit mater bethleem rōe sue
 sepulture: qz ibi sepulta ē. vt h̄r Gen. xxv
 ca. Hinc Hiero. sup. Math. ait. Querit̄
 quō rachel filios alteri⁹ tribz scz filios be-

thleem quasi suos plozet. R̄ndemus breuif-
 ter: qz sepulta fuit iuxta bethleē in effrata ⁊
 materni corpūculi hospiciū nomen m̄ris
 accepit: siue qm̄ iuda ⁊ beniamin q̄ de ra-
 chele natus est due tribz iuncte erant. Et
 herodes p̄ceperat nō solū in bethleē inter-
 fici pueros: s̄ in oibz sinibz eius. Un̄ p̄ oc-
 cisionem bethleem: intelligimus multos
 etiā de beniamin fuisse occisos. o quale edē
 ctum irrationale ⁊ crudele. o q̄ lugubris
 ⁊ flebilis executio: o q̄ iniusta ⁊ iniqua oc-
 cissio. Rapiabant puuli qd̄a a pctōibz ma-
 trū: qd̄a in cuna facientes: qd̄a blande pen-
 sibz alludētes: qd̄a in vrbane in domibz p̄-
 ambulantes: ⁊ sine vlla pietate: vel p̄icie-
 bant ad muros: vel seriebant gladio: vel
 strictis in guttere manibz suffocabant: vi-
 diſſes tūc in terra facere cadauera puulo-
 rū: vidīſſes ⁊ terrā puuloz sanguine mader-
 factā: vidīſſes m̄ſes in qualibz domo spar-
 sis crinibz tā horrendū flagitiū: singultu-
 bus lachrymis: ⁊ ylulatiōibz acclamantes:

¶ Q̄ innocētes patiedo p̄ xpo meruerūt.
 decori corona martirij. Ca. III.

Orcium mysteriū con-
 tēplandū: d̄z innocentū corona.
 tio ipsos vtiqz hac die honorat.
 Sed circa h̄ in p̄ter repit̄ dicendi modus.
 ¶ Primus ē eoz q̄ tenēt puulos istos occi-
 sos nihil meruisse: eo q̄ i eis nō dū erat ex-
 peditus rōis vsus nec volūtarie p̄ xpo par-
 tiebant. S̄ q̄s est auctoritas vniuersalis ec-
 clesie: que illos martyres noiāt ⁊ appellat.
 vñ dicit in oīone. Deus cui⁹ hodierna die
 p̄coniū innocētes martyres: nō loquēdo s̄
 moriendo p̄fessi sunt. Et Aug⁹ in smōe
 hodiernē festiuitatis ita pulchre loq̄r. Ho-
 die fr̄s charissimū natalē illoz infantū co-
 limus q̄s ab herode crudelissimo rege in-
 terfectos esse euāgelij rextus eloquūt. Et
 iō cū summa exultatione: gaudet terra n̄ra ce-
 lestiū militū ⁊ tantaz parēs secūda p̄curū.
 Ecce p̄phanus hostis nūqz beatis puulis
 tantū p̄desse potuisset obsequiū q̄tū. p̄ fuit
 odio. Nā sicut sacra p̄ntis diei festa mani-
 festant: q̄tū s̄ beatos puulos iniquas abū-
 dauit: tantū in eis gr̄a diuine b̄ndictionis
 effulſit. Beata es o bethleem terra iuda q̄

herodis regis immanitatem in pueroꝝ extir-
patione peſſima eſt: q̄ ſub vno tpe candita-
ta plebem imbecillis infantie deo offerre
meruiſt: digne tñ illo natalem colimus q̄s
beatius eterne vite mūdus edidit q̄ quos
mōdo maternoz viſceꝝ partus effudit. h. c.
Aug. q̄ merita innocentū elegantiffime p-
ora uit. ¶ Secundus modus dicēdi ē alioꝝ
q̄ tennerūt q̄ in innocentibꝝ miraculoſe ac-
celeratus fuit vſus liberi arbitrij: ita q̄ vo-
luntarie paſſi ſunt. Sed cū h̄ nō inueniat
in ſcripturis expreſſum neq̄ a doctozibus
affirmatum: nō eſt a vobis ita leuiter acce-
ptandū. q̄ vt Hiero. refert in epla a pau-
linū. ¶ De ſcripturis ſanctis auctoritatē
nō h̄z eadem facultate p̄tēnir q̄ pbatur.
Et p̄terea eſt tertius modus dicēdi ſm
Tho. ſcda ſede. q. cxiij. ¶ Q̄ martij glo-
riam quā in alijs p̄p̄ia voluntate meret̄ il-
li puuli occiſi p̄ dei gr̄am ſunt aſſecuti. nāz
effuſio ſanguinis p̄pter xpm̄ vicē gerit ba-
ptiſmū: Qñ ſicut pueris baptiſatis p̄ gr̄az
baptiſmalē meritū xpi opat̄ ad gl̄iam obti-
nendā. Ita in occiſis p̄pter xpm̄: meritum
xpi opat̄ ad palmā martij obtinendam
Et h̄ eſt qd̄ Aug. dicit in q̄dam ſmone: q̄
alloquens innocentes. Illi inq̄ de via co-
rona dubitabit in paſſione. p̄ xpo q̄ etiam
parulis baptiſmū p̄deſſe nō extimat: nō
habebat. s̄ etatē q̄ in xpm̄ paſſus crederet̄
ſed habebatis carnē in qua. p̄ xpo paſſuro
paſſionē ſuſtineretis. hec ille. Cū itaq̄ vi-
derimus hos pulos feliciffimos celicolas
eſſe factos: q̄ p̄pter xpm̄ paſſi ſunt. eos ita
veneremur vt etiā p̄ dño iēſu xpo ſimul cū
eis pati nō timeamus. Qui p̄ ſe laboran-
tes exaltat in fine ⁊ beatos facit in regno
gloꝝioſo celoꝝ: in q̄ viuūt ⁊ regnat p̄ inſini-
ta ſecula ſeculoꝝ. Amen.

¶ Sermo. li. de beato Georgio martyre q̄
fortis fuit in bello tpali ſerali ⁊ paſſionali.

Fortis fuit in bello.
Scribunt h. c. verba orige-
nalis Eccl. xvi. cap. Gaudet
in celis beatiffimus Georgi-
us qm̄ legitime certauit in terris. Corona
quippe victoꝝ dāſi: vt inq̄ Aug. in ome-
lia. ⁊ h̄ paulus exp̄ſſit. i. ad Thimo. ij. ca.
Non coronabit̄ inq̄ niſi q̄ legitime certa-

uit quāta ſo fuerit Georgij p̄bitas ⁊ ani-
mi fortitudo declarat Ambroſius in p̄ſa-
tione. vbi ait georgius fideliffimus miles
xpi dū xpianitatis p̄ſeſſio ſilentio tegeret̄:
ſolus inter chriſticolos dei filiū eſt p̄ſeſſus
cui ⁊ tantā fidei p̄ſtantia gr̄a diuina ocel-
ſit: vt tyrānce p̄tatis p̄cepta p̄temneret ⁊
innumeraſſimū nō formidaret tormenta pe-
nāz. hec ille. Tertium vt virtutū eius ⁊ ſan-
ctitatis excellentiā diſſuſius exp̄licemus i
p̄ſeſſi ſmone curabimus aperiꝛe. in q̄b̄ bel-
lis inclitis hic p̄liator fortis inuēctus eſt et
victorioſus. Nam licz p̄ba p̄poſita de Jo-
ſue diſcanſa d̄ ſam: tñ appropriare p̄ueni-
re p̄ſeſſi ſancto Georgio p̄ſi militi inuictiſſi-
mo. qui fortis fuit in t̄ p̄ſeſſi bello.

¶ Primo in bello tpali.

¶ Secundo in bello ſerali.

¶ Tercio in bello paſſionali.

¶ Qualiter beatus Georgius miles fuit
ſtrenuus. Et an ſit licitū militare. atq̄ de
duodecim p̄ditionibꝝ quas habere debent
hi qui volūt laudabiliter militiā exercere.

Capitlm. I.

Primo beatus Georgi-
us fortis in bello tpali. deſuinit
q̄ppe laudabiliter exercitio mi-
litari. Qñ interrogatus a dactiano p̄ſide
vnde eſſet aut q̄ nole vocareſ. Rēdit Ge-
orgius vocoz ex nobili capadoci p̄ſapia
paleſtinā xpo fauente deuictis: ſed oia deſer-
uit: vt ſuare poſſim liberius deo celi. Sz in
hac pte q̄reret aliquis: vtrū peccatū ſit mi-
litare. Ad qd̄ rēdit Aug. li. de verbis dñi.
Et ponit. xxiij. q. i. ca. militare. ¶ Militare
inquit nō eſt peccatū: ſed p̄pter p̄dam milita-
re peccatū eſt. Et idē ad Bonifa. ciū. ⁊ no-
ta. xxiij. q. i. ca. noli. Noli extimare neminē
deo placere poſſe: qui armis bellicis mini-
ſtrat. In his erat ſanctus dauid cui dñs cā
grandep̄hibuit testimoniū. In his etiam
plurimi illius tēps̄s iuſti. In his erat ille
centur qui dño dixit. Non ſum dignus ve-
intres ſub tectū meū. Et idem p̄tra man-
cheos. ⁊ habet. xxiij. q. i. ca. qd̄ culpaſt̄ ip̄s
tributa ceſari monerē reddi. q̄ p̄pter bella
neceſſaria militi ſtipend. ū p̄bet. Et de h̄
ita ſcribit. xxiij. q. i. ca. paratus. in ſ. Nam
ſi xpiana diſciplina oia bella culpaꝛet: hoc

potius p[ro]filiu[m] salutis petentib[us] in eu[an]gelio
dicere: vt abijcerent arma seq[ue] o[mn]ino mili-
tie subtraherent. dictum est aut[em] eis. nemi-
ne p[er]cussit[is]. Estote p[re]tenti stipendij v[er]is
Quibus p[ro]p[ri]u[m] stipendiu[m] sufficere p[re]cepte
debere militare v[er]is n[on] p[ro]hibuit. Glo. su.
per illo verbo p[er]cussit[is]. Concutere e[st] ali-
quid petere vltra debitū r[ati]ōne officij alicu-
ius. Notandū t[ame]n q[uod] volens debite z lauda-
biliter exercere: duo decim d[omi]n[us] p[ro]d[uc]tōes h[ab]e[re].

Prima dicit[ur] laicalis status.

Secunda v[ir]ilis sexus.

Tercia dispositum corpus.

Quarta affectus iustus.

Quinta animus magnus.

Sexta p[ro]uium exercitium.

Septima victus sobrius.

Octaua p[ro]mptum oscquium.

Nonna fidelitas firma.

Decima prudentia circūspecta.

Undecima misericordia benigna.

Duodecima sup[er]na p[ro]fidentia.

Prima p[ro]ditio d[omi]ni laicalis status. Nam
clericis z alijs ad cultū diuinu[m] deputatis
interdictū v[er]sus z officium artis militaris
Sicut p[er] p[er]t[ur] q. viij. ca. i. vbi d[icitur]. Cū petr[us]
q[uod] p[ri]mus ap[osto]lo[rum] materialē gladiū veller[et] ex-
ercere vt magistrū a iudeo[rum] iniuria defen-
deret: audiuit. p[er]te gladiū tuū in vagi-
nā. Idē p[ro]firmat eadē causa z q[ue]stione. ca.
cū a iudeis. ca. nō p[er]la. ca. clerici. ca. q[ue]stio. q[ue]stio.
Et d[icitur] l. ca. clerici. d[icitur]. Non uenit militib[us]
ecclesie militare seculo. Rō est fm Th[om]a.
scdā scdē. q. xl. q[ue]stio. in militari arte multa est
inquietudo p[er]traria clericali officio: ita q[uod]
nō sunt compatibilia. p[ro]pterea dixit ap[osto]l[us].
ij. ad Thimo. ij. ca. Nemo militans d[omi]n[u]m im-
plicet se negotijs secularib[us] vt ei placeat cui
se p[ro]bauit. Q[uod] dicit[ur] ponit. lxx. d[icitur] ca. p[er]se-
quens. Et. xvi. q. i. ca. sunt nōnulli. Et. xxi.
q. iij. ca. placuit. Et. xxiij. q. viij. ca. rep[re]hen-
sibile. z extra ne de. vel mo. c. multa. z ca. h[ab]e-
nec. Notandū t[ame]n fm Th[om]a. z Alex. de ales.
in. ij. volūntē sūme. q[ue]stio. h[ab]e clerici nō possint
nec debet p[er]g[re] manū: p[ro]nt t[ame]n in casu pug-
re n[on] t[ame]n iussu: l[icet] auxilio. sic p[ro]ba[re]. xxiij. q. viij.
ca. igif. z ca. scire nos op[er]et. z ca. d[icitur] timore
in ca. horratu. d[icitur]. Horratu z p[er]ci[us] a d[icitur] i[us]
romani v[er]bis epi. Exhorat[ur] karolus rex
bellū p[er] longobardos suscepit. Et in ca. vt

p[ro]dē h[ab]e. q[uod] b[ea]t[us] Grego. clu[is]o t[ame]n m[an]da-
uit: vt p[er] longobardos arma pararet z mi-
liti b[us] stipendia decreuit. Nō solū pugnare
h[ab]etia arma deferre interdictū est clericis.
vt p[er] d[icitur] vita z ho. de. ca. clerici. vbi d[icitur]. Cle-
rici arma portantes exco[m]municent[ur]. glo. t[ame]n ibi d[icitur]
q[uod] si transitū faciūt p[er] loca p[er]iculosa tūc por-
tare p[oss]unt arma: ad terro[re]m latronū: h[ab]e p[er]cuti-
re nō debeāt nisi v[er]um vt repellendo cū mo-
deramine iculpare tutele. ¶ Scdā p[ro]ditio
ei[us] q[uod] militiā h[ab]e debere exercere d[icitur] v[ir]ilis se-
xus. q[uod] e[ss]e vult militare v[ir] esse d[icitur] nō m[ul]ier
eo q[uod] mulieri b[us] p[ro]ditio nō est apta bellicis
artib[us]: sunt nāq[ue] mulieres pauide: timide:
molles z delicate: nec sufficiūt ferre labores
qui requirunt in p[er]iculis. Verū tamen
q[ui]q[ue] inuente sunt aliq[ue] mulieres belli-
cole z strenue satis. Judith quidem vi-
dua vt scriptura sancta tradit. trūcauit ca-
put holofernis. Panchasilea amico regi-
na in auxilium trojanorum venit. p[er]iulta-
q[ue] in bello cum suis pue[er]is egit strenue ac
v[ir]iliter dimicando. Berthamiri massage-
tarum regina scribunt Iustinus z Oro-
sius. q[uod] nō muliebriter quando Cyrus bel-
lum sibi intulit: aduentu hostium territa
est. Nam cum p[ro]hibere ipsos transito ara-
xis fluminis posse transire p[er]misit: sperans
sibi facilitō[re] victoriam inter terminos sul-
regni: z hostibus fugam difficilio[re]m ob-
lectu fluminis. Et cum Cyrus flumen p[er]
transisset firmassetq[ue] aliquantisper castra
simulatu metu: quasi fugiēs instructa ca-
stra vino epulisq[ue] deseruit. Quod cum re-
gine denunciatum foret. a adolescentulum fi-
lium ad sequendum eum cum tercia par-
te copiarum misit. Adolescentem autem rei
militaris ignarus cum venisset ad castra
tanq[ue] ad epulas: nō ad p[re]lia omisiss ho-
stibus p[ro]p[ri]e ad crapulas. Cyrus autem
per exploratores edoctus nocte reuertitur
cunctosq[ue] cum regine filio interfecit. At vi-
rago thamiris: perditio v[er]itico filio z mili-
tantium magna parte: non lachrymis sed
hostium sanguine cogitat iniurias vindi-
care simulata igitur differentia p[ro]pter vul-
nus recent[er] acceptum. Cyrus semper re-
fugebat quousq[ue] hostem in insidias tra-
xit vbi dispositis in insidijs inter mon-
tes ducenta milia p[er]sarum cum rege

deleuit. a deo q nec täre cladiis nücius sup
fucrit. **T**ricus caput amputatü in vtre hu
mano sanguine pleno repont iussit dicens
sattia te sanguine hüano quē trīginta änts
sististi. sanguinē sististi. sanguinē bibe. **A**r
rat insup **V**alerius maximus li. ix. rubri
ca de ira dicens. **N** semiramis assirioꝝ re
gina cū ei circa cultū capitis sui occupate
nüciaiū esset babiloniā defecisse altera p
te criniū adhuc soluta. prius ad eā expu
gnandā cucurrat. nec pūs decorē capilloꝝ
in ordinē q̄ tantā vrbē in ptāte redegit. q̄
circa statuta ē in babilo. nec posito illo ha
bitu q̄ ad vltionē exigendā celeritate pce
pri tetendit. Sed cū ista rara in mulieribz
sint reperta respectu tot belloꝝ. q̄ gesta sūt
in mō nō sunt trahenda in psequentiā
Tercia p̄ditio illius qui militiā p̄uose
h3 exercere dī dīpositū corpus. Non em̄ li
cet militiā a sumere his q̄bz corpa sunt de
licata. qz vt inquit **H**iero. ad demetriādē
virginē. Statim corpa delicata frangūf.
oportz ḡ multes esse robustos. vt ferre pos
sint famē. sitim. frigus. calores. z siltia. **I**o
Vegetius li. i. de re militari ait. **N**ūq̄ cre
do potuisse dubitari a priore armis rusticā
plebem q̄ in labore nutrit. solis ardore pa
tiens. ymbre negligēs. balneoꝝ nescia. de
liciaꝝ ignara. simplici animo. paruo p̄ten
ta. duratis ad oēm maloz tollerantiā mē
bris. cui gestare ferrū ducere fossam. onus
ferre. p̄suetudo de rure est. Et **seneca** ad lu
ciliū ait. Nullū laborem recusant manus
que ad arma ab aratro trasserunt. q̄nam
explicet quot laboribz quatiunt. **P**ersepe
hī q̄ ad bella se p̄fert. si q̄s hō scire velit le
gat cesaris. pompeii. scipionis. lucilli. mar
ci anthoni. z alioꝝ gesta. imo interrogent
eos q̄ nostris cpibus sub his q̄ in rebo bel
licis florētissimi fuere militauerūt. dicant
ipsi quot noctes duxerūt in somnos. q̄r die
bus nō gustauerūt panē. quotiens erigere
necessitate asperrima frigora. caloresq̄ in
tensos p̄tulerūt. **R**ecitat **frontinus** de re
militari scipionē emilianū in itinere cum
amicis ambulantē accepto pane vesci soli
tum. **Q**uarta p̄ditio dī affectus iustus.
militandū q̄des est. p̄ iusticia. scz. p̄ patria
vel vtilitate rei publice. Nam vt ait **T**ul
lius lib. i. de officijs. **B**ellū ita suscipiat vt

nihil aliud nisi pax queri vi deat. nō debz
miles finē suū p̄stituerē lucrū tpale. aut. p
priū cōmodū s3 cōmune bonū. **P**ropterea
Valerius li. iij. rubrica de abstinētia cō
mendat. curiū q̄ p̄sul sacrys cōtra samni
tes ab ipsis auro deuinci tēptatus est. **N**ā
dū scamno sederet ligneo legatis samnitū
vt erat se spectandū p̄buit. q̄ paup̄ratē ei
miratū. magnū pondus auri publice missū
benignis verbis hortari sunt recipere. n̄ sit
ille z ait. carū vobis z mibi sup̄a cui. me
tallū in patriā repozare. nō em̄ h̄re aurū
mibi p̄ciosum existimo sed aurū h̄ntibz im
perare. **Q**uinta p̄ditio dī animus ma
gnus. vt em̄ in q̄r **Salustius** in caullina rio
Semp in bello his maximū est p̄culuz q̄
maxime timent audacia. p̄ muro habet. ex
hoc **Seneca** li. iij. de q̄stionibz naturalibz
ait. Nullus p̄nitiosior hostis est. q̄ quem
audacē angustie faciūt. Et **V**egetius li. i.
de re militari ait. **H**oc ē in quo totius rei
publice salus p̄sistit. vt tirones nō tñ cor
poralibz. sed etiaꝝ animis p̄stantissimi eli
gant. Et q̄dem cauendū est ne dubitantē
formidantēq̄ exercitiū ad pugnā publicā
aliqñ p̄ducas. Et ibidē **vegetius** sequitur
Ipsa die q̄ certa tui sunt milites q̄d senti
ant diligenter exploza. **N**ā si fiducia vel for
mido ex vultu. verbis. incessu. moribz cer
nif z noueris te oportere differre si exerci
tati bellatores metuit dimicare. **S**exta
p̄ditio ē p̄uuiū exercitiū fm̄ em̄ q̄ ait **C**as
siodorus li. i. ep̄lāz. **A**rs bellandi si nō plu
dis. cū fuerit necessaria nō habet. Et h̄ **V**e
getius refert. **I**n oī p̄lio nō tā mltitudo
z virtus. q̄s ars z exercitiū solet p̄stare vi
ctoriam. hoc vtrq̄ declarant nobis exēpla
Scribit **frontinus** lib. iij. de re militari. q̄
domitius corbulo dua b3 legionibz z pau
cissimiis auxilijs disciplina correptis pan
thos substrauit. **A**lexander macedo q̄ dra
ginta milibz hoīm iam ante a philippo pa
tre discipline assuefactz. orbē terrāz agref
sus innumeras hostiū copias sup̄auit. **L**it
bello aduersus persas. xiiij. milibz armato
rū innumerabile exercitiū fudit. **L**ucul^o ad
uersus mitridatē z tigrāuem cū q̄ndecim
milibz armatoꝝ hostiū innūcrabile multi
tudinē inbabile debellauit. **E**paminūdas
dux thebanoz q̄uoz milibz hoīm ex quibz

quadringenti tñ equites erāt la cedemo /
mox exercitū viginti quatuor milia peditū :
equitū milia sexcentoz vici. Hinc ē q ve
getius ait Nulla alia re videmus pplm ro
mani orbē subegisse terraz nisi armoz ex
ercitio disciplina castrorum vsqz militie.
¶ Septima pñtio dñ victus sobrius. dñc
milites esse sobrijs temperati: neqz licet eis
incōtinenter z lasciuie viuere. ppter ea vale
rius maximus li. ij. de disciplina militari
pñmendat Quintū ceciliū metellū qui ad
uersus iugurtā a romanis missus oia que
vires possent effemmare bellanti de exerci
tu remouit. Et frontinus li. i. de re milita
ri scipionis pñtentiā magnificat dicens.
Scipio africanus in hispania cū inter ca
ptiuas eximie forme virgo nobilis ad eū
esset perducta: q oim oculos in se puer /
bat sūma custodia habita sponi reddi /
dit. Insuperqz aurū qd parentes eius re
dempturi: captiuā scipioni attulerāt et dē
sponso pro nuptiali munere dedit. Qua
multiplici grā vniuersa gens victa impe
rio populi romani accessit. ¶ Octaua pñ
tio dñ promptū obsequiū nihil vtiqz mili
tibz est ita necessariū: sicut prompta obedi
entia: qm vbi nō est obedientia nō est ordo
Et vbi nō est ordo ibi cōfusio. Ideo Aug⁹
li. v. de ciui. dei narrat illud qd ponit vale
rius. qualiter mallius torquatus pñt mis
sus Tusculanos pcepto edixit. ne quis
extra ordinē pugnaret in hostem. q cum o
raturus rei grā in pretorio esset: filius eius
in castris remanēs: a tusculanoz duce in
surijs fuit prouocatus ad iram a quo tan
dē audiuit. Tu ipse pgrederere mecū: vt mō
tam hic euentu cernat. qm latinius eqs
pñter romanos: q verbis prouocatus atqz
imperij pñs oblitus ad bellū ingreditur z
hostē interfecti spolijsqz detractis ad pñez
accessit dicens. vt me pñ oēs tuo sanguine
natū referā: hec spolia capta ex hoste ceso
porro qd vt pñ cognouit pñlio puocato eū
morti tradidit. sic inquit. Qñ neqz im
perij pñsulare: neqz maiestātē paternā veri
tus aduersus edictū nñm extra ordinē pu
gnasti: qm in te fuit disciplinā militarē
q stetit vsqz ad hanc diē res romana solui
sti: neqz in cā necessitate adduxisti vt aut
apu blice mihi: aut mei meozqz obliu /

scendū sit: nos pot' nro delictō plectemur
qz res publica tanto suo dāno nra pctā luat
mā dauit igit' licet vtiqz ipm morti traderet
qz tutius erat ipm interficere: qz rem publi
cā militari disciplina carere. ¶ Nonā pñ
tio dñ fidelitas firma. debēt milites esse fi
deles etiā inimicis: dñ eis quicqz pñmittit
Un Aug⁹. xiiij. q. i. c. noli ait. fides qñ pro
mittit etiā hosti seruāda est. Et de hoc sa
tis pñmedant antiqui romani: q etiā suis
inimicis fidelissimi erāt. Un Valerius li.
vi. rubrica d iusticia. dicit camillo salistos
obsidenti ludi magister liberos salistoruz
tanqz ambulandi eā extra murū eductos
tradidit dicens reperendis obsidibz necessa
rio ciuitatē imperata facturā. camillus nō
solū spreuit pñdiciā sz etiā restrictis post ter
ga manibz: magistrūz vrgis agendū: ad
parētes tradidit: sic adeptus beneficiū vi
croziā: quā fraude nō pñcupierat. nā salisti
ob hanc iusticiā se ei sponte dederūt. mul
ta etiā valerius refert de fidelitate roma
noz ac de fide publica. ¶ Decima pñtio
dñ prudentia circumspēcta. debent milites
magis prudentie qz viribz corpis inherere
qz ingeniū supat vires. z maxie pñdencia
illis vrendū est. qz vt dicit Valerius de di
sciplina militari Nihil tam turpe induci
in milite qz dicere: nō putabā. eo q cū oīs
error emēdationē recipiat. error q in bello
pñmittit emēdationē nō recipit sz errorē
martis statim sequit' pñtentiā. ¶ Unde
cima pñtio dñ miscēdia benigna. decet qz
pe milites eē clemētes atqz benignos qm
crudelitas virtū est satis contrariū huma
ne pñdiciōi. Ideo Aug⁹. li. i. de ciui. dei dñ
de romanis. q amabat sibi in laudibz dñci
parcere subiectis z debellāre supbos. Et
li. v. laudat clemētiā marci marcelli. E
gregi⁹ inqt romani nōis marcus marcel
lus. q siracusas vrbē ornatissimā cepit fēf
eam prius fleuisse ruiturā z ante eius san
guinē suas illi lacrymas effudisse. gessit
z curā pudicitiē etiā in hoste seruāde. naz
priusqz opidū victor iussisset inua di pñtiti
it edicto. ne qd corpus libez violaret. Qd
exemplū ponit a valenō li. v. rubrica d hu
militate clemētia. ¶ Duodecima pñtio
dñ supna pñdencia in deo nāqz fiducia mi
litū est collocāda. qz vt dixit iudas macha

beus. ij. **D**achabeor. lxx. ca. Nō in multitudine exercitus victoria belli. s. d. celo fortitudo est. Cum his itaq. p. d. n. o. s. b. v. t. va. leri. refert disciplina militaris ē precipuū decus z stabilitamentū imperij z tenacissimū vinculū z p. a. s. tutela firmissima. Et de hac ait Ambr. li. i. de off. illō qd. no. xxiij. q. iij. ca. fortitudo fortitudo q. bello patria tuet a barbaris vel domi defendit infirmos vel a latronib. socios plena iusticia ē. Igit. beatissimus georgius militie tpali lauda. biliter deseruiuit quousq. ad spūale militiā longe meliorē se transulit.

Qualiter draco est animal terribile z quō beatus georgius occiso dracone puerit populi ad fidem xpi. **Ca. II.**

Secundo beatus Beorgius fuit fortis i bello ferali. dū i. s. f. r. a. p. e. s. s. i. m. a. dracone ingentez virtuosissime superauit n. v. t. pars ista clari or sit tria p. sideramus.

Primū est draconis p. d. i. t. i. o.

Secūm draconis offensio.

Tertiū draconis occisio.

Primū qd. p. siderare debemus est draconis p. d. i. t. i. o. Inquit em. I. s. i. d. li. xij. ethi. draco maior est cunctis serpentib. siue omib. aiantib. q. sunt sup. terrā qui sepe a speluncis abstractus fert in aere p. citaturq. p. p. t. e. r. e. u. m. aer. Est aut. cristatus ore paruo z ar. tis fistulis vim aut nō in dentib. s. in. s. c. a. u. da. ha. b. e. t. g. i. g. n. i. t. aut. in ethiopia z in india in ipo incendio iugis estus. Et vt refert plinius li. viij. de naturali hystoria ca. xij. draco. xx. cubitoz. magnitudine nascit. apud ethiopes. Et ca. xij. asserit q. inter elephan. tes z dracones p. p. e. t. u. a. est dimicatio. Nam draco cauda p. s. t. r. i. n. g. i. t. elephante z cade. re eū facit s. nō impune q. dū interficit elephante interficit casu eius. Sup. illū autē locū Hieronim. xiiij. ca. attraxer. ventū si. cur dracones. Hiero. ait. draco est animal val. de. s. i. b. u. n. d. u. i. n. t. a. n. t. u. q. v. i. x. p. o. t. in aqua s. a. r. i. a. r. i. Et ideo apperit os vento vt sic extin. guat ardorē s. i. r. i. s. v. n. d. e. c. u. m. v. i. d. e. t. n. a. u. i. m. in mari. z maximus est ventus p. m. v. e. l. u. i. v. t. i. b. i. h. a. u. r. i. a. t. v. e. n. t. u. f. r. i. g. i. d. u. v. o. l. a. t. a. d. v. e. l. a. m. z q. n. q. p. p. t. e. r. m. a. g. n. i. t. u. d. i. n. e. c. o. r. p. o. r. i. s. z p. p. t. e. r. f. o. r. t. e. e. i. u. s. i. m. p. e. t. u. s. i. n. b. u. e. r. t. n. a. u. e. et

naute qn. videt. appropinquare draconē: qd. percipit. ex timore aque. statim deponit. velū z sic euadunt. Idē dicit Solinus ad. dens q. ethiopes vnt. sanguine draconis. f. s. e. r. u. o. r. e. s. t. u. s. v. e. s. c. u. n. t. e. t. i. a. c. a. r. n. i. b. e. i. u. s. f. d. i. u. e. r. s. o. s. m. o. r. b. o. s. S. c. i. u. n. t. e. m. s. e. p. a. r. a. r. e. v. e. n. e. n. u. a. c. a. r. n. i. b. e. i. u. s. n. ā. s. o. lū. h. a. b. e. t. v. e. n. e. n. u. i. n. l. i. n. g. u. a. z. i. n. f. e. l. l. e. Et iō amputant ei lin. guā z fel. q. receptiuā sunt veneni. z sic ab. s. t. r. a. c. t. o. v. e. n. e. n. o. v. t. u. n. t. c. o. r. p. e. r. e. l. i. q. u. o. t. a. m. i. n. m. e. d. i. c. i. n. a. q. i. c. i. b. o. z. h. o. c. v. i. d. e. t. t. a. n. g. e. r. e. d. a. u. i. d. c. u. m. d. i. c. i. t. D. e. d. i. s. t. i. e. u. m. e. s. c. ā. p. p. l. i. s. e. t. h. i. o. p. u. m. A. d. d. i. t. P. l. i. n. i. u. s. q. v. i. v. e. n. e. n. i. t. e. m. p. e. r. i. g. i. t. e. i. u. s. l. i. n. g. u. a. z. q. n. q. e. x. c. a. l. o. r. e. v. e. n. e. n. i. i. n. f. l. ā. m. a. t. a. e. r. e. i. t. a. q. v. i. d. e. t. s. p. i. r. a. r. e. e. x. s. e. i. g. n. ē. A. l. i. q. u. a. n. d. o. e. t. i. ā. e. m. i. t. t. i. t. d. u. s. i. b. i. l. a. t. f. l. a. t. u. m. p. r. a. g. i. o. s. u. m. Et i. n. d. e. c. o. r. r. u. m. p. i. t. a. e. r. z. i. n. f. i. c. i. t. u. r. z. m. o. r. b. o. p. e. s. t. i. l. e. n. s. i. n. d. e. g. e. n. e. r. a. t. i. n. m. a. r. i. q. n. q. h. a. b. i. t. a. t. q. n. q. i. n. f. l. u. m. i. n. i. b. n. a. t. a. t. i. s. p. e. l. u. n. c. i. s. z. a. n. t. r. i. s. l. a. t. i. t. a. t. r. a. r. o. d. o. r. m. i. t. i. m. o. s. e. m. p. e. r. v. i. g. i. l. a. t. a. u. c. e. s. z. b. e. s. t. i. a. s. d. e. u. o. t. a. t. a. c. u. t. i. s. s. i. m. u. m. h. a. b. e. t. v. i. s. u. m. v. n. d. e. a. g. r. e. m. o. r. i. s. v. i. d. e. t. p. r. e. d. ā. s. u. ā. Et licet vera sint ista oia. tū quo ad magnitudinē nescio an draco reli. quos serpentes super. Nam Plinius pre. r. a. c. t. o. l. i. b. viij. ca. xiiij. inquit. Megasthenes scribit in india serpentes in tantā magni. tudinē adolecere vt solidos hauriāt cer. uos thaurosq. Antusgelius insup. lib. vi. noctū a cicaz ait. Tubero i hystoriz scri. ptum reliq. bello p. m. o. p. u. n. i. c. o. Attiliū re. gulū confidē in africa castris ad pra. buga. dam flumē positis preliū grande atq. acre fecisse a. d. u. e. r. s. u. s. v. n. i. s. e. r. p. e. n. t. ē. i. n. i. l. l. i. s. l. o. c. i. s. s. t. a. b. u. l. a. n. t. ē. i. n. s. u. l. t. a. t. e. i. m. a. n. i. t. a. t. i. s. c. i. u. s. q. m. a. g. n. a. t. o. r. t. i. u. s. e. x. e. r. c. i. t. u. s. p. s. i. c. t. i. o. n. e. b. a. l. i. s. t. i. s. a. r. q. c. a. t. a. p. u. l. i. s. d. i. u. o. p. p. u. g. n. a. t. u. e. i. u. s. q. i. n. t. e. r. f. e. c. i. t. l. o. n. g. i. u. c. o. r. u. s. p. e. d. e. s. c. e. n. t. u. z. v. i. g. i. n. t. r. o. m. ā. m. i. s. i. s. s. e. s. q. u. i. e. q. d. s. i. t. n. e. g. a. r. i. nō pōt ma. g. n. i. t. u. d. o. z. i. m. a. n. i. t. a. s. d. r. a. c. o. n. u. s. e. u. t. p. a. t. e. r. n. s. o. lū. r. e. l. a. t. u. s. a. p. i. e. t. u. v. e. r. u. e. t. i. ā. e. x. p. e. n. i. e. n. t. i. a. r. e. r. u. m. g. e. s. t. a. z. S. e. c. u. m. q. d. p. s. i. d. e. r. a. r. e. d. e. b. e. m. u. s. ē. d. r. a. c. o. n. i. s. o. f. f. e. n. s. i. o. i. n. u. e. n. i. t. q. u. i. d. ē. g. e. o. r. g. i. u. s. d. r. a. c. o. n. ē. q. u. e. n. d. ā. p. o. p. u. l. o. s. g. r. a. u. i. s. s. i. m. e. o. f. f. e. n. d. e. n. t. ē. n. ā. d. u. m. p. e. r. u. e. n. i. s. s. e. t. a. d. p. r. o. u. i. n. c. i. ā. l. i. b. i. e. a. d. c. i. u. i. t. a. t. ē. q. s. i. l. e. i. t. a. d. i. c. e. b. a. t. u. r. s. e. c. o. n. f. e. r. e. b. a. t. Et vt scribit I. s. i. d. o. r. u. s. xiiij. ethimo. li. L. i. b. i. a. c. i. r. e. n. e. n. s. i. s. i. n. p. a. r. t. e. s. a. f. r. i. c. e. p. r. i. m. a. e. s. t. a. c. i. r. e. n. e. v. i. b. e. m. e. t. r. o. p. o. l. i. q. u. e. ē. i. n. e. i. u. s. s. i. n. i. b. n. u. n. c. u. p. a. t. a. h. u. i. c. a. b. o. r. i. e. n. t. e.

egyptus est ab occasu sirtes maiores et tro-
goditæ a septentrione mare libicū: a meri-
die ethiopia et barbarorum varie nationes et
solitudines inaccessabiles: quæ etiā basil-
icos serpentes creant. Supra igitur civitatem
præta celsa sileitiam erat stagnū instar maris
in quo draco pestifer latitabat: qui sepe po-
pulum præ se armatū in fugam vertebat:
statuq; suo ad muros civitatis accedens
plurimos occidebat: quapropter cōpulsi
ciues duas oves quotidie sibi dabant: ut
ira eius furorē sedaret. Cum igitur iam oves
pene defecissent: inito consilio oves cum ad-
iuncto hominæ tribuebant. Cum ergo forte
filius filie omnium darent et fors neminem exci-
peret. Quadā vice filia regis vincta forte
est deprehensa et draconem adiudicata: hanc
dum pater liberare nō posset propter furorē
populi: induit eam vestibus regalibus et am-
plexatus eam cum lacrymis et singultibus
ad locū deputatū accedere dolens permi-
sit. Nec incredibile videri debet: potuisse
draconē civitatē vñ ita graviter obside-
re ut cogereñt ciues hominū corpora sibi
tradere quādo certū est nescimus quo dei
iudicio: civitates et gentes a minimis aia-
libus fuisse delatas. Refert namq; Plinius
libro. viij. de naturali hystoria. A cunicu-
lis suffossum in hispania opidū. A calpis
in thesali a ranis civitatē in gallia pul-
sam a locustis in africa. ex giaro cicladū in
sula amidos a muribus fugatos. in ita-
lia amidas a serpētib; delatas. circa china-
mulgos ethiopes late deserta regio ē a sco-
pionib; et solipigis gente sublatā. ¶ Tertiū
quod considerare debemus est draconis occisio
dum enim beatus georgius appropinquasset
ad locū in quo puella draconē prestolabat
forte ligata vel aliquo mō stricta. inter-
rogata quid ibi sola faceret: cur ve amarū
sine fletu illa factū retulit. Eui beatus geor-
gius. noli inquit timere: quia ego te in xpī no-
mine adiuvabo. Et dū hec loquerent. Ec-
ce draco veniens caput de aqua levavit.
Tunc georgi⁹ equū ascendens et signo cru-
cis semunies draconē præ se venientē au-
dacter aggreditur: lanceā fortiter vibrās: et
se deo prædāns ipm graviter vulneravit
et ad terrā deiecit. dixitq; puellæ: proice zo-
nā tuā in collū draconis: nihil dubitans fi-

lia. Quod cū fecisset sequebat eā velut man-
suetissim⁹ canis. Cum igitur populus civitatis ter-
rere nimitū a beato georgio perfortatus ē. Et
cū fide xpī plurimū prædasset. Rex et oēs
populi baptizati sunt. beatus autē georgius e-
uaginato gladio draconē occidit. quem ex-
tra civitatem efferri precepit. Baptiza-
ti sunt autē illa die viginti milia hominū ex-
ceptis parvulis et mulierib;. Rex autē i ho-
nore beate marie et beati georgii ecclesiam mi-
re magnitudinis construxit.
¶ Quia beatus georgius forti animo tulit
seuissimos cruciat⁹. et tandē capitis obtun-
catione martyr effectus ē. Ca. iij.

Gertio beatus Georgi-
us fuit fortis in bello passionali
nam propter xpm asperissimos cru-
ciatus tormentaq; immanissima passus ē. iō
ab ecclesia martyriū eius venerabiliter cele-
brat. De q̄ in martyrologio sic scribit. In
perside civitate diospoli: passio sancti geor-
gii martyris cuius gesta passiois. et si inter
apocryphas numerat scripturas tamē illu-
strissimū eius martyriū ecclesia dei inter
coronas martyriū venerabiliter honorat.
Fuit autē ut ponit in eius legenda marty-
rio coronatus imperantib; diocletiano et
maximiano. Suo tempore seuissima erat
psecutio xpianorū. Beatus itaq; georgi⁹
militari habitu abiecto: publice se xpianū
verbo et opere demonstrabat. Qua de re da-
tianus preles præ eum indignatus iussit
eum in eculeū levari: et membratim corpus
eius ungulis laniari. Appositis insup ad
latera facib; patentib; viscerū intimissime
plagas eius fricari iussit. sed cum in fide
cōstans et immobilis permaneret: nocte xpī
dulci visione confortatus est. videns vero
davianus q̄ eum superare nō posset quen-
dam maleficū cum aduocavit. qui bis ve-
nenū bibendū georgio propinauit. Quod
vix signo crucis facto sine lesione bibit.
quare magus ille ad iherosolū conuersus:
christianū fieri se postulavit. Quē mox
dexter decollari fecit: sequenti die iussit georgiū
poni in rota bis acutis gladijs vndiq; cir-
cūsepta. Sed statim rota frangitur et geor-
gius inuenitur illesus. Tunc iratus iussit
eū in tartaginē plumbo liquefacto plenaz

prolet: q̄ remisso signo crucis in eā intrauit
in q̄ stetit sicut in recēti balneo z delectabi
li. Extractus inde preside mones blandi
cis: vt xpo relicto sacri fieret idolis. At ge
orgius ad templū p̄gere petijt simulās vel
le idolis imolare. Lūq; ibi maxia multu
tudo ppli puenisset orauit georgius dñm
vt templū cū idolis dissiparet. statū ignis
de celo descendēs templū cū idolis z sacer
dotib; pcremanit. Lūq; post hec dariano
p̄sentaret. vxor dariani xpianā se dixit. q̄
iussu viri p capillos suspēsa z flagellis du
rissimis celsa emisit spm. Tandē georgi
capitis abscessiōe martyriū psumauit. felix
aut aia eius ad celos p̄cendit vbi in eter
nū dei locunda visiōe letabitur atq; cum
xpo z sanctis eius gaudebit in delicijs pa
radisij. Amen.

¶ Sermo. LII. de beato Marco euange
lista qui leoni ppter dignas illius anialis
p̄diōes. merito assimilatur.

Lacies leonis a dex
tris ipoz quattuor. Scribū
tur hec verba Ezech. l. c. licet
omnes euāgeliste loquant de
xpo. Tamē q; matheus circa ei⁹ huma
nitatē versat. vt habēs faciē hominis pre
nuntiatus est a p̄pheta. z q; Lucas xpi ex
primis sacerdotū faciē bouis habere. dicit
quod est aīal imolatiūū fm antiquam
legem. qm̄ vero iohānes diuinitatē xpi al
eius insonauit velut habens faciē aquile
designat. Marcus autē xpi regnū z resur
rectionē ardenter p̄nūcians: leoni aīaliū
regi merito assimilatur. Dicunt p̄o hī quat
tuor euāgeliste quattuor aīalia. quia fm
Istis. in. vi. etbi. lib. Per quattuor mundi
partes fides xpiane religionis eoz predi
catione disseminata est. aīalia autē dicta
sunt qm̄ ppter aīam hoīs p̄dicat euan
gelij xpi. Cum igit hodierna die festū be
ati marci ab ecclesia celebret. laudes illi
explorari volentes triplicē eius excellenti
am: scdm̄ tres leonis condiōes z proprie
tates explicabimus.

¶ Prima dī viuacitatis.

¶ Secda animositatis.

¶ Tertia graciositatis.

¶ Qualiter beatus Marcus multos po

pulos viuificauit. euāgelij scribēdo p̄e
dicando z obseruando. La. I.

Prima excellentia bea
ti marci dī viuacitatis. z hec d
notat i. p̄prietate seu p̄diōe leo
nis q̄ filij dormientē excitat z viuificat.
Nā vt scribit Isth. xij. etbi. li. Cum catul⁹
leonis nascit. trib; dieb; z trib; noctib; dor
mire fert. tunc deinde p̄tis fremitu vel ru
gitu veluti tremefactus cubilis locus su
scitare dī catulū dormientē: sic q̄cum ad
hoc beatissimus marcus multos p̄tōres
z in p̄tis mortuos excitauit z viuificauit.
Et hoc tripliciter.

¶ Primo legē euāgelicā describendo.

¶ Secdo legē euāgelicā p̄dicando.

¶ Tercio legē euāgelicā obseruando.

¶ P̄mo beatus marcus vocauit multos ad
vitā legē euāgelicā describendo. Et hic
tria dubia lenit declarāda. Prīmū vtz lex
euāgelica oēm aliam legē super z excedat
Scdm̄ vtz q̄tuor debuerit esse legis euā
gelice p̄ncipales scriptozes. Tertiū vtz
beatus marcus i. descriptiōe sui euāgelij po
tuit errare. Ad p̄mū dubiū r̄ndeo fm nico
de l. yra in plogo sup. Dant. q. catulū libet
legis p̄ueniētē dare s̄t quattuor p̄diōes
Prima ē vitia extirpare. Secda mores seu
actus hoīm ordinare. Tertia inducere ad
felicitatē. Quarta lucide tradere veritatē
In his q̄tuor p̄diōib; lex euāgelica ex
cedit oēm alia legē z diuinā z humanā vt
patebit p̄ singula discurrendo. Prima igit
p̄diō legis ē. q. debet vitia extirpare. Ad
hoc em̄ leges date sunt vt quos p̄suata ca
stigatio cohibere nō potuit metu penaz. q̄
legib; infligūt a maleficijs retrahant. Vñ
in prologo decretalū dī. Ideo lex proditur
vt appertus noxijs sub iuris regula limi
tetur. Et dī. iij. c. facite sunt. Istis. ait. Fa
cite sunt autē leges vt earum metu huma
na coherceat audacia: tutaq; sit inter im
probos innocētia: z in ip̄is improbis for
midato supplicio refrenet nocēdi facultas
Propter hoc dicit apls. i. ad Tim. i. cap.
Iusto nō est lex posita sed iniustus z nō sub
ditis impijs z peccatorib; sceleratis z p̄a
minatis patricidis z matricidis homici
dis z fornicarijs masculoz z cubitorib; pla

glariss medacibz et periculis In hac aut ex
tirpatioe vitiu lex huana inuenit defecti
ua: qz non ponit oia mala cuius ro est qz lex
coitatu pponit obseruanda. In coitate autē
pauci inueniunt virtuosos et pfecti: et plures i
pfecti et defectuosi. id sic pueri alij pmittunt
q non pmitterent vitiis pfectis: ita in legibz
que coitatu seruade imponunt: alij mala
minora pmittunt vt maiora euent. Si
aut lex civilis meretrices in ciuitatibz p
mittit: ne res publice ppter imperfectionē
multitudinis: q castitate difficile observa
re potest. dissentioibz q ppter libidinem insur
gerent turbet. vñ dicit Aug⁹ li. de ordine
aufer meretrices a ciuitatibz oia turbab
libidinis: verum ista mala q bono mo au
ferri non possunt: reliqz diuino iudicio pu
nienda. vñ Aug⁹ i. de li. arbi. ait. Lex ista
q regēdis ciuitatibz fert: multa pcedit at
q impunita relinquit: q per diuinā prouide
tiā vindicant. Sicut lex mosaica diuinit⁹
data: alij tñ mala permittit: sicut pmissit
dare libellū repudiij. vt habet Deut⁹ xxiij
ca. ne vxores interficeret. Et dare ad vsu
ram extraneis ne fratres ppios grauaret.
Ratio huius fuit qz lex illa data fuit ppo
dure ceruicis et imperfecto: id sunt eis per
missa aliqua mala minora vt euent ma
iora. Propter qd saluator Barth. xij. c.
dicit iudeis de permissione libelli repudiij
Ad duritiā cordis vestri promittit vob di
mittere vxores vñas sic q patet q tam lex
humana q mosaica pmittit aliqua ma
la: et qd ad hoc est imperfecta. Sz lex
euangelica nullū malū permittit tanq p
fectissima sed oia excludit et punienda pre
dicat ppter qd legislator euangelicus ihs
xps dicit Barth. xij. ca. Dico aut vobis
q de omni verbo otioso: multo graui⁹ de no
cuius: qd locuti fuerint hoies sup terrā: red
dent rationē in die iudicij. Et si de verbo
multo magis de facto. 2° ppter ad legē mo
res seu actus humanos ad bonū ordinare
vnde dicit phs. ij. et bi. Intentio cuiuslibz
legislatoris est ciues facere bonos in hoc
aut inuenit lex humana defectiua: quia de
actibz exterioribz tñ ordinat. lex aut diui
na ordinat actus interiores. Similiter lex
mosaica in hoc deficit: qz vt habet in glo.
super eplam ad Philipē. iij. ca. Prohibe

bat manū nō aiam. qd dupliciter potest
telligi. Uno modo erronee. Et sic intelli
gebant doctores iudeorū dicentes volun
tate malā nō esse peccatū: nisi aliquo mo
do exeat in actū. vt patet per Josephū. xij.
li. antiquitatū. Et quando arguebat ptra
eos. qz scriptū est Exodi. xx. Nō concupisces
vxorē proximi tui. respondebat sic. q hoc p
cepto nō prohibet concupiscentia vitiu: sz
manifestatio exterior quasi dicat nō con
cupisces. id est signa concupiscentie nō facias
vt per amplexus et oscula similia. Sed
hoc manifeste patet falsum. qz actus exte
rior nō habet malitiā vel bonitatem moralem
nisi inquantū procedit ab actu interiori
sentē. exco. ca. cū voluntate. Alio modo in
telligit predictū verbū scz q lex vetus pro
hibebat manū nō animū: recte et bene vi
delicet q lex vetus in paucis prohibebat
animū et concupiscentiā interiorē videlicet i
vitiū mechie et auaritie tñ. Et adhuc hz p
hibet i istis concupiscentiis tñ transgressioibz
infligebat aliquā penā. Et ideo in talibus
inuenit imperfecta: lex aut euangelica tan
q perfectissima generaliter prohibet con
cupiscentiā malā et concupiscentiis indicit pe
nam infligendā. Propter quod saluator
Barth. v. c. ait. Audistis qz dictū est an
tiquis nō occides Qui aut occiderit reus
erit iudicio. Ego aut dico vob: qz ois q ira
scit fratri suo reus erit iudicio. Et eodem
mo dicit de alijs preceptis Tertio ad legē
pertinet ad felicitatē homines adducere.
verūta mē lex humana nō adducit nisi ad
felicitatē politicā: que ē tranquillitas et pa
cificus status ciuitatis in vita morali. sed
ad felicitatē que post hanc vitam habet ordi
nat lex diuina qz felicitas illa nō habet ni
si per gratiā sui. q dī ad Romanos. vi. ca.
gratia dei vita eterna. hanc aut grām lex
mosaica nō dabat sed ad ipam dispone
bat. ppter qd dī ad Hebreos. viij. ca. Re
minē ad perfectū adduxit lex. Sed hanc
perfectionē a christo dandam expectabat
em q scribit Johānis. i. ca. Lex per moy
sen data ē gratia et veritas per iesum xpm
facta est. Propter quod saluator in princ
pio euangelice doctrine dicit Barth. iij
Penitentia agite appropinquabit em re
gnū celoz. Quarto ad legē pertinet veri

ratē plane et lucide tradere. cuius ratio est
q̄ lex preponit multitudinē in intelligenda
et seruanda. in multitudine autē sunt plures
deficientes ingenio et pauci subtile et in-
geniosi: p̄pter q̄d lex que multitudinē pre-
ponit debet veritatē plane ac lucide trade-
re. In hoc autē inuenit lex humana defectū
uā q̄ ibi inueniunt multe obscuritates et
perplexitates: q̄ patet per legū multitudi-
nem et varietatē et mutationē: et aliquarū
errogationē. ut patet inueni iura canonici-
ca et ciuilia. Sicut in hoc deficit lex mosaica:
q̄ in velaminibz et figuris tradidit ve-
ritatē de agendis et credibilibz in e⁹ signū
moyses velata facie loq̄batur ad pplm vt ha-
betur Exodi. xxxij. c. ideo apostolus. i. ad
Ebor. x. ca. dixit. Omnia in figura p̄tinge-
bant illis. Sed lex euangelica in hoc inue-
nitur perfecta: q̄ veritas q̄ in veteri testa-
mento latebat occulta per euidentia facti
facta est manifesta. In cuius signū in pas-
sione dñi qñ mysteria noue legis fuerūt im-
pleta: velū templi scissum est mediū. vt dicit
Luce. xxij. ca. p̄pter q̄d dicit saluator Jo-
hāns. xvi. venit hora cum iam nō in para-
bolis loquar vobis: sed palam de p̄e an-
nuntiabo vobis. p̄pter predicta quattuor
dñi p̄s. xviij. lex dñi. i. lex euangelica: que est
dñi nostri iesu xpi immaculata: q̄ nullū vitii-
um permittit: p̄uertens aīas: q̄ actus in-
teriores aīe perfecte ordinat et disponit re-
stimoniū dñi fidele: q̄ ad felicitatē promissam
efficaciter perducit: sapientiā p̄stās
parvulis: q̄ veritatē omibz lucide tradit
dñi. facit insup ad huius legis dignitatē le-
gislatores excellentia. Nam p̄est omibz
q̄ leges tulerūt. imo cunctis angelis et ho-
minibz ceterisq̄ creaturis celi et terre vt ei
tradit Isid. v. c. lvi. multi fuerūt legis au-
ctores. nam soloneus grecus rex primus le-
ges iudiciāq̄ p̄stituit. Mercurius t̄rme-
gistus primus leges egyptijs tradidit. So-
lon primus leges artheniensibz dedit. Li-
urgus prim⁹ lacedemonijs iura ex apol-
linus auctoritate p̄scripsit. Numapumpili-
us qui romulo successit in regnū prim⁹ le-
ges romanis edidit. Deinde cum popu-
lus sediciosos magistratus ferre nō posset
decē viros legibz scribendis creauit: qui le-
ges ex libris solonis in latinū sermonem

translatis duodecim tabulis exposuerūt.
P̄ter autē hi. Apud. Claudius. Senatus.
Cicerius. Julius. Manilius. Sulpicius
Sectius. Lurarius. Romulus. Postu-
mius. Supradicti s̄n omnes dño iesu xpo:
nec i minimo valēt p̄parari. Moyses ho-
gentis hebrece primus oim diuinas leges
sacris litteris explicauit. verūcū q̄uis ve-
tus et nouū testamentū sint a deo data. tñ
verus fuit datū mediānti bz angelis. vñd
Act. vij. c. Stephan⁹ dicebat iudeis. acce-
pistis legē i dispositiōe angeloz. S̄ nouū
testamentū dedit per seipm xps deus pro
nobis incarnatus. p̄pter q̄d Aug⁹ in li. de
sermone dñi in mōte exponēs illud math
v. Et aperies os suū dicit. tunc aperuit os
suū qui in lege vereri aperiebat ora p̄phe-
tarū. Et hoc est q̄d ait apls ad Heb. i. ca.
Multi pharie multisq̄ modis olim deus
loquēs patribz in p̄phetis. nouissime dieb-
istis locutus est vobis in filio quē p̄stituit
heredem vniuersoz per quē fecit et secula.
¶ Scdm dubiū fuit vtz legis euangelice
debuēt esse quattuor principales scripto-
res. Et dicimus q̄sic. Et hoc p̄pter figu-
ram sacramenti: q̄ iste quaternarius fuit i
veteri lege multipliciter figuratus. Primo
in quattuor fluminibz de paradiso exeun-
tibz. de quibz scribit Gen. ij. cap. Scdo in
quattuor patriarchis principalibz a quibz
bus denominata est coria iabeer. i. ciui-
tas quattuor q̄ antea dicebat Ebron. vt
patet Josue. xij. ca. Quia quattuor ma-
gni patriarche sunt ibi sepulti cum vxoribz
bus. s. a dam eua. abraā sara. isaac et rebe-
ca. iacob et lia. Tercio in quattuor circulis
arce testamēti. Exodi. xxv. ca. Quarto in
quattuor quēdibz mense p̄positiōis. Exodi
xxv. ca. Quinto in quattuor cornibz alta-
ris holocaustoz. Exodi. xxvij. ca. Sexto i
quattuor ordinibz lapidum rōnalis. Exodi.
xxvij. ca. Septimo in quattuor decimbu-
latorijs domus salomonis. iij. Reg. vij. c.
Octauo in quattuor ventis mortuos vi-
uificantibz. Ezech. xxxvij. ca. Nonno i quat-
tuor faciebus que apparuerūt in rota vna
Ezech. i. cap. Decimo in quattuor fabris
cornua hominū deigentibz. Sach. i. cap.
Undecimo in quattuor quadrigis peror-
bem discurrētibz Sach. vi. ca. Duodeci-

mo in quattuor animalibus oculatis ante et
 retro. Apocalips. iij. ca. que requie non ha-
 bebunt die ac nocte dicentia. Sanctus san-
 ctus dominus deus omnipotens: cui est honor et
 gloria in secula seculorum. Amen. ¶ Tertium
 dubium fuit utrum beatus marcus euangelium
 scribendo potuit errare. Et ad hoc respon-
 demus quod non. cum quod illud quod scripsit a spiritu
 sancto accepit. cum quod apostolorum principe mul-
 ta didicit. unde de ipso ut refert Hieronymus
 in prologo in Marcum. Marcus euange-
 lista dei electus et petri in baptismo filius:
 atque in diuino sermone discipulus sacer-
 dotum in israel agens secundum carnem leuita puer
 sus ad fidei christi euangelium in italia scripsit
 ostendens in eo quid et generi suo deberet
 et christo. Hec Hieronymus. Ubi ostendit
 beati Marci auctoritatem: cum ad officium
 scribendi euangelium. dicit a deo electum et as-
 sumptum insuper et eum a petro eruditum asse-
 rit: enarrans deinde statum eius ante pueri-
 tionem: quod ad sacerdotes et leuitas pertine-
 bat: scilicet preteritas scripturas veteris te-
 stamenti: que christo testimonium perhibet
 ut dicit Pico. de lyra in prologo in Mar-
 cum. Dum itaque cum petro in roma uenisset:
 et petrus sibi euangelium predicaret: ro-
 gauerunt fideles qui erant rome beatorum
 marci: ut euangelium ad perpetuam memo-
 riam deberet describere. quod ille fecit. scri-
 psitque euangelium greco sermone. Et post
 modum a quilegie iteque scripsit illud sermone
 latino. quod usque hodie in aquilegiensi ec-
 clesia ostendit. et deuotione congrua reueren-
 tur. In hoc autem apparet quod spiritus sanctus
 erat in eo: quia cum fuisset hebreus linguis
 tamen omnium gentium loquebatur: quare
 nec errare nec mentiri poterat: quia spi-
 ritus sanctus spiritus est sapientie et verita-
 tis. ¶ Secundo beatus marcus vocauit
 multos ad vitam lege euangelicam predi-
 cando. Nam fidens petrus ipsum in fide co-
 stantem a quilegia illum destinauit. ubi ver-
 bum dei predicans innumeras gentium mul-
 titudines ad fidem christi conuertit. Tan-
 dem hermogensem ciuem a quilegiensem queque
 conuerterat romam ad beatum petrum addu-
 xit. quem petrus a quilegiensem episcopum con-
 secrauit. Illi vero a quilegia reuerfus cum
 a quilegiensem ecclesiam optime gubernas-

set. Tandem ab infidelibus captus mar-
 tyrio coronatus est. beatus vero Marcus
 alexandriam iussu petri petijt. Et ut dicit
 filo disertissimus iudeorum in primo ingres-
 su eius maxima multitudo in fide christi et
 deuotione: et continentie obseruatione ad-
 unata est. Deinde iussu egypcium: ubi idola
 destruxit maximam multitudinem conuertit
 et virtutes multas fecit. venit et cirenem et
 penopolim: ubi cecos illuinauit: mortuos su-
 scitauit: quos baptizauit et in fide christi confirma-
 uit. ¶ Tertio beatus marcus vocauit multos
 ad vitam legem euangelicam obseruando hic
 terrena omnia spernit: celestia desiderat: vir-
 tutes amplectitur: vitia detestatur: et deum
 diligit super omnia. ut diximus in primo di-
 ctio. hanc marcus professus indefinenter
 usque ad mortem coluit et seruauit: pro hac
 insuper policem sibi amputauit. ut Hiero-
 nymus refert in prologo in Marcum. ne
 ad ordinem sacerdotum posset humano su-
 dicio promoueri. Verum tamen dispositio
 dei et auctoritas sancti petri preualuit: qui
 ipsum alexandriam episcopum destinauit.
 Notandum tamen hic quia ut dicit Pico/
 laus de lyra super. vij. cap. Barth. non
 est amputandum aliquod membrum ut eui-
 tur peccatum. cum quia per hoc non excludit
 concupiscentia interior in qua viget pecca-
 tum. cum quia per aliam viam potest melius ob-
 uia peccato per rationem et liberum arbitrium
 coercendo membrum a peccatorum exercitio
 Et sic de manus abscisione quantum prohi-
 betur ab illicito actu: quia manus abscissa
 non potest aliquid agere. Et eodem modo ex-
 ponendum est de alijs membris. Quod autem marcus
 amputauit sibi policem: potuit esse quod id fece-
 rit instinctu spiritus sancti. ut dicit Pico/
 de lyra in prologo in marcum.

¶ Qualiter beatus Marcus compara-
 tur leoni: propter magnitudinem quam
 habuit in tolerantia martyrij: et diuina
 consolationibus sibi factis.

Capitulum II.

Secunda excellencia bea-
 ti marci de aiositas que leonis. p-
 prietati recte puenit nam ut refert
 plinius: leo est animal animosum satis et au-
 4

dux q̄ maxie in p̄culis a p̄aret glorioſus
 vnde cū p̄lequit a canibz et venatoribz nō
 latuit nec ſe occultat: ſz ſedet in campis
 vbi videri poſſit et ad deſenſionē ſe parat.
 vñ vbi virgultū ſiluaſq; penetrat acerrimū
 mo fert curſu valde reputans turpem ab-
 ſconſionē: nō ei ſe abſcondit eo q̄ timeat: ſz
 ſolū ne timeat. Qñ vulnerat mira obſer-
 uatōe noſcit p̄mo ſe tangente etiā in q̄nta-
 libet multitudi- nē p̄mū p̄cuſſorē. Et cum
 q̄s telū miſerit et eū nō tetigerit correptūz
 raptatūzq; ſternit ſz nequaquā ip̄m vulne-
 rat ſiue ledit q̄ oīa ex animi generoſitate p̄-
 ueniūt. ſic beatus marcus inter tormētoz
 ſupplicia fuit imperterritus cuius paſſio
 fuit valde acerba. Primo qz fuit hiſ p̄ci-
 uſtatē fune ligato ad collum eius tractus.
 Cum ei in ſolēitate paſcali miſſam cele-
 braret: p̄uenit illud om̄es et fune in collo
 eius miſſo ip̄m p̄ ciuitatē traherent dice-
 tes. Trahamus bubalum ad loca bucū-
 litarum em̄ locus extra ciuitatē alexandrie
 iuxta mare. q̄ ſic vocat. Scdo fuit toto cor-
 pore laceratus: et carnes eius in terrā ſue-
 bant. Tertio fuit ſanguine crenatus: nā
 et illo lapides rigabant. Quarto fuit i car-
 cere reclusus et ibiq; vñ m̄ae dimiſſus me-
 ruit tñ in hoc duro p̄elio multiplicē ſola-
 tionē. Prima fuit diuina et fortactō. nā ip̄e
 dñs ieſus xp̄s eū viſitauit et fortauitq; di-
 cens. Pax tibi marce euāgelista meus: nō
 li timere qz ego ſum tecū et erua te. Scda
 fuit angelica a p̄paritio. nam angelus ad-
 eum i carcerē venit et ip̄m ſolatus fuit di-
 cens. ecce nomen tuū in celo ſcriptū eſt. ſo-
 ciuſq; factus es ſupernaz virtutū: mane
 iſt factō traherent eum ſicut prius dicen-
 tes. trahamus bubalū ad loca bucūli ille
 aut̄ dum traheret gratias agebat dicens.
 In manus tuas dñe p̄mendo ſpiritū meū
 Et hec dicens ſpiritū exhalauit. cum aut̄
 pagant corpus vellēt p̄burere: ſubito aer
 turbat: grando exoritur: tonitrua intonat: ful-
 gura choruſcāt ita vt quilibet euadere nō
 teretur. Chriſtiani vero corpus eius rapue-
 runt: et in eccleſia cū oī reuerētia ſepeliēt.
 ¶ De gratitudine leontis per exempla de-
 clarat: q̄ ſibi beatus marcus aſſimilat cuius
 p̄ſidio reſpublica venetoz ſuſtenta et eluſq;
 gloria in dies auget.

Ca. III.

Tertia excellentia bea-
 ti marci gratioſitas nuncupat.
 Et in hac cū leone p̄uenit. nam
 eſt animal homini ſatis amicabile vt inquit
 Zhiſ. xij. libro circa hominem leonū natura ē.
 vt nō niſi leſi nequeat traſci. patet em̄ eoꝝ
 miſericōdia exemplis aſſiduīs proſtratis em̄
 parcut. Captiuos obuios repartare per-
 mittere hominem nō niſi magna fame peri-
 mūt. Plinius aut̄ li. viij. de naturali hiſto-
 ria refert. qz leo eſt animal valde gratū cogno-
 ſcens et diligēs beneficientē. nam q̄ntum
 ſpectat ad amicitia dēmonſtratur exemplo
 Venoris. de quo refert Venor ſiracuſ-
 ſanus. in ſiria leone obuiō ſuppliciter volū-
 tate attonitus pauore cū. refugietū vndiq;
 ſeſe vera opponeret et veſtigia lāberet adu-
 lanti ſiſtis animaduertit in pede eius tu-
 morem vulnuſq;. Et extra cca ſarculo libe-
 rauit cruciatu. Pictura caſum hunc teſta-
 tur ſiracuſis. De recognitiōe p̄o bñficii a
 leone ſuſcepti ſic ſequit̄ plin⁹. Heliſ ſam-
 nis natiōe in affricā obuiatus. mare et iuxta
 littus et ſpecto leone biatu miſnari arboꝝ
 fuga petijt. At leo p̄cumbēs a d arboꝝ: bia-
 tu q̄ terruerat miſerationē petebat. Os ei
 morſu auidioꝝe inheſerat dentibz ei⁹: cruci-
 abatq; inedia: q̄re heliſ timore de poſito
 deſcēdit de arboꝝe et leonē adiungit: libera-
 uitq; eū ab illo impedimēto oſſe de ip̄ius
 ore euulſo. Traduntq; q̄d iu nauis ea in
 portu ſtetit: retuliſſe grām venatus aggre-
 gando. Anluſ geli⁹ p̄o li. v. noctū acticaꝝ
 ſtupendiſſimū inducit exemplū de leontis
 gratitudine. Appion inq̄ lris hō multis
 p̄ditus narrat ſe rome vidēſſe grām leontis
 exhibitā androdo cui dā erat ip̄e ſeruus vt
 ri p̄ſularis q̄ ad beſtias vānatus fuit inter
 q̄s aderat leo vnus terribil⁹ valde. h̄ vt an-
 drodū vidit. p̄cul repēte q̄ſi admirat⁹ ſterit
 ac deinde ſenſitu atq; placide tanq̄ noſci-
 tabund⁹ ad hominem accedit. cū caudā mo-
 re atq; ritu adulantū canū clemēter blā-
 de mouet. hoiſq; ſeſe coꝝp a diungit. Erura
 q; eius et man⁹: p̄pria exanimari metu lin-
 gua leniter demulcet. androdo ſuſcepit illa
 blandimēta aſſimilum recuparat animū pau-
 latimq; oculos ad p̄tendū leonē refert.
 cū q̄ſi mutua recognitiōe facta letos et gra-
 tiabundos vidēs hominem et leonē. Que res

in eū oēs in admirationē traxisset: eductus androdeus: atq; cesari p̄ntatus requiritur. Cur sibi leo tam familiarē se p̄buisse. At ille. Cū inquit affricam p̄ psulari imperio meus dñs obrineret. Ego ibi iniquus q̄ti diantis verberib; ad fugā sum coactus: et vt mibi a dño terre illius p̄fide tutiores latebre forent: in campoz z arenaz solitudines p̄cessi: ac deficiente cibo psillum fuit: mortē aliquo pacto q̄terere. tum sole medio rapido z fraganti specum q̄ndā nactus remorā latebrosāq; in eam me rapio z recōdū: neq; multo post ad eandē specū venit h̄ leo: debili vno z cruento pede gemitus adēs z murmura dolorē cruciatūq; vulneris cōmiserātia: atq; illic p̄mo aspectu pauerē cepi. Sed postq; introgressus leo mitis z mansuetus accessit: z sublatū pedem ostēdere mibi z porrigere q̄si optis petende grā vīsus est: ibi ego stipem ingentē vestigio pedis eius berentē euulsi: p̄ceptamq; sanie vulnere intimo expressi: atq; deteresi cruorē. Ille tunc mea opa z medela leuatus: pede in manibus meis posito recubuit z quieuit. atq; ex eo die triennii totum ego z leo in eadem specu eodēq; victu viximus. nam quas venebat feras membra optimiora ad specū mibi suggererebat: que eo ignis coplā nō hñs sole meridiano torrens edebam. Sed vbi me vīte illius ferme iam pertesum ē leone in venatū p̄fecto reliqui specum z viam fere tridui p̄mensus a militib; vīsus apprehensusq; sum. Et ad dñm ex africa romā deductus. is me statim rei capitalis dānanduz vāndūq; ad bestias curauit. intelligo autē hunc quoq; leonē me tunc seperatu captum. gratiam nunc mibi beneficii z medicine referre. quibus auditis androdeus. a pena solutus et leo liberatim donatus fuit. Postea inquit appion videbamus androdeū z leonē loco tenui reuinctū vībe tota circum tabernas ire donari ere androdeū florib; spargi leonem: omnesq; fere vbiq; obuios dīcere. hic est leo hospes bois. hic est hō medicus leonīs. Ad sc̄m Marcū iam redeamus qui q̄ sit gratus deuotus suis expientia ipsa declarat. Veneti q̄dē anno dñi. cccclxvi. corpus eius de alexandria venetias trāstulerunt. vbi ecclesia in honore sancti Marci

mire pulcritudinis fabricata est. ibiq; sacru illud pignus reconditū. Et licet a cunctis fidelib; beatus Marcus veneret. tū veneti illum deuotione singularissima colunt illum suū apud deū hñc intercessorē p̄cipuum. illum p̄torem z patronū eoz benignissimū p̄dicant z confitent. quibus q̄ sit ipse beniuolus. quāq; gratus illi? ciuitatis celsitudo manifestat cū recte conuīre potest illud psalmiste dictum. Gloriosa dicta sunt de te cīuitas dei. Quam suis meritis beatus Marcus exaltat in dies: p̄sidio igitur Marci gloriofissimi ad qd veneti semp pfugiant: liberant a grauissimis malis z meritis illius eoz status imobiliter p̄seruat. Ob quod petrus damianus in sermone dicit Beata es o alexandria triūphali huius sanguine purpurata. Felix et tu italia corpis huius thezauro diues effecta. Gaudeat itaq; z letent veneti q̄ apud celestem regem beatū Marcū hñc sollicitissimū intercessorē sperātes indubitanter p̄ illius suffragia nō solum tpalem glāriā ampliāre sed req̄rere dei grām in p̄nti z in futuro vitam eternam. Amen.

¶ Sermo. LIII. de beato luca euāgelista q̄ vt bos vel vitulus figurat. eo q̄ a sacerdotio incipit zacharie. Et xpi genealogiā p̄ sacerdotes describit.

Lucas medicus charissimus salutem vobis. verba sunt doctoris gentiū in eplā ad Colossē. iij. cap. In ordine quatuor euangelistarū: post marthē z marcū terciū ponit beatus lucas. De q̄ ita inq̄t Iñs. li. vi. et bimo. Lucas greci smonis eruditissimus euangelistū in grecia scripsit sub theophilo ep̄o: initians a sacerdotali spū dicēs fuit in dieb; herodis regis iudee sacerdos q̄daz noīe zacharias: vt manifestaret xpm post natiuitatē carnis: z p̄dicationē euāgelij hostiam fuisse effectū p̄ salute mundi ipse est em̄ sacerdos de q̄ dictū est in psalmis. Tu es sacerdos in eternū fm ordinē melchisedech. vbi em̄ xps aduenis sacerdotiū iudeoz obmutuit: lex z p̄phetia cessauit. hec ille. Cū ergo hodierna die hñc euangeliste memoriā dignissimā sanctissimā sancta ecclesia celebret: rōnabile est vt

laudes ei? nō taceamus: pñt vñq; de ipso
mīta narrari q̄ fidelib; cūctis ob rez ma/
gnitudinē locūda grāissima q̄ esse debet:
q̄b; etiā r nos dicimus p̄ba pauli in rhe/
mate posita: vbi de beato luca trīa laude
digna p̄tinent mysteria a nob; p̄teplanda.
¶ Primum dicit qualitatē.
¶ Scdm̄ p̄uositatis. ¶ Terciū vilitatē.

¶ De gente r patriā ac exercitio beati luce
atq; q̄liter ad medicos est recurrēdū. qui
infirmos ad p̄fessionē inducere tenent: r d
salario medicorū. Capitlm. I.

Primū mysteriū cō/
templandū a nobis: dī q̄līcat
q̄d p̄tinet in verbis apli q̄ ait.
lucas medicus: oñdens q̄lis cō/
ditōis extiterit: anteq; xp̄i discipulis iū/
geret. Sed Hiero. in plogo in actus aplo/
rum latus id exprimit dicens. Lucas na/
tione syrus: cui? laus in enāgelio canitur:
apud antiochiā medicine artis egregius:
r aploz xp̄i discipuls fuit. Et in plogo i lu/
cā ait. Lucas natōne syrus antiochensis:
arte medic⁹: vbi p̄ditionē a? denotat q̄tū
ad tria. ¶ Primo q̄tū ad gentem.

¶ Scdo q̄tū ad patriā.

¶ Terciū q̄tū ad exercitium.

¶ Primo hiero. denotat p̄ditionē beati lu/
ce q̄tū ad gentē: q̄ dicit eū natiōne syri: ē
autē syria vt Jh. d. dicit. xliij. li. etbi. q̄ ab ori/
ente fluuiū euftrate: ab occasu mari mauro
r egyptio terminat tangens a septeōtrione
armeniā r cap. i docima: a meridie sinun?/
arabiciū. Syrus ei? porrecaus in īmensam
lōgitudinē in lato angustior. h; em̄ in se p/
uincias comagenā: feniciā r palestīnā ci/
uus ps ē iudea absq; saraenis r nabath/
is. Et vt multū vñssime tradū: r syria re/
gio speciosissima: fertilissima frug: bx: r fru/
cti b; armentis r pecudi: bx equis asinis et
camellis ditissima. In cedria: in speciebus
aromaticis r metall: s munitissima ciuita/
tib; castris. In rigua nobilissimis fluuijs
r lacub; a? q; stagnis bñs nobiles portus
maris: r h; p̄cipue in palestīnis maritimis
r fenicijs. Ex hoc itaq; beatus lucas ori/
ginē duxit. ¶ Scdo hiero. denotat p̄d: nō/
nē beati luce q̄tū a patriā: q̄ fuit antiochia
de hac ita dicit Jh. d. li. xv. etbi. scilicet? vñ?

ex pueris alexandri: post mortē eiusdē ocl/
cupato regno oriētis: vñbē in syria p̄didit
eāq; ex antiochi p̄ris fuit noie antiochiā nū/
cupauit: r syrie caput instituit. ¶ Terciū
denotat p̄ditio beati luce q̄tū ad exerci/
tium: q̄ erat medicus artē exercens medici/
ne. Medicina autē vt inq̄t Jh. d. li. xliij. etbi
mo. est q̄ corporis vel tuet vel restaurat salu/
tem: cui? materia versat in morbis r vul/
nerib;. Et dī medicina a modo. i. a tēpera/
mento: Vñ fm̄ huguionē: medicina q̄st
modicina. hui? artis auctor aut repertor
apud grecos p̄hibet apollo. hāc filius ei?
esculapius laude vel ope ampliuit. Sz
postq; fulminis letu interijt interdicta ser/
tur medendi ars: r ars simul auctore dese/
cit: latuitq; p̄ ānos pene q̄ngentos vñq; ad
ips artemptis regis p̄laz: tunc eū reuoca/
uit in lucem hypocrates asclepio patre ge/
nitus. In sula cbeo. Sed q̄ de medicis lo/
quimur: tria occurrūt in hac pte dubia sol/
uēda. ¶ Prīmū vtrū medicū vocandi sint
ab infirmis ad eoz sanitatē pcurandam.
¶ Scdo vtrū medici teneant infirmos ad
p̄fessionē inducere. ¶ Terciū vtrū medici
possint ppter infirmoz curā p̄ciū recipere.
¶ Prīmū dubiū vtrū medici vocandi sint
vt infirmoz sanitatē pcurant. Et qdam dī/
cunt q̄ nō. Nam deus est q̄ sanat r q̄ ocl/
dere pōt r viuificare. Vñ sapiēs Eccl. xxx
vñ. ca. inq̄t: A deo est ois medela. Et me/
sue in plogo. sanat solus languores deus:
Et Jacobi. v. cap. sue canonice. infirmas
q̄s in vobis inducat p̄byteros ecclesie: et
orient sup eū: vñq̄tes eū oleo in noie dñi: et
oratio fidelis sanabit infirmum: r alleuiabit
eū dñs. Et Job. v. ca. in crepationē dñi nē
reprobas: q̄ ipse vulnerat r medet: pcutit
r manus ei? sanat. Et beata agatha dice/
bat. medicinā carnalē corpi meo nunq; ex/
hibui: sed habeo dñm q̄ solo smone restau/
rat vniuersa. Sed p̄trariū p̄bari pōt p̄ au/
toritates r exempla. Inquit em̄ sapiēs.
Eccl. xxvñ. ca. va locū medico etcm̄ dñs
illū creauit: r nō discedat a te: q̄ opa eius
sunt necessaria. r iteq; ibi. Honora medicū
ppter necessitatē em̄ creauit illū altissimus
Et iteq; ibi dē. altissimus de terra creauit
medicinā: r vñ sapiēs nō abhorrebit illā: r
Aug. in regula dicit. si nō ē certū de infirmo

tate allicutus fratris medicus solat. Et
xxij. q. viij. ca. de thirys. s. sequē. Granus
ait. Quāvis certissime sciamus neminez
vltra terminū sibi a deo p̄fixū esse victurū
oibz tñ languētibz nō incōgrue medemur
Sancti viri insup si sunt medicinalibus.
Nam legimus de Iobē euāgelistā: q̄ exi/
stens in balneis videns cherintū hereticū
dixit socijs. fugiamus hinc ne balnea cor/
ruāt in q̄bz cherintus filius diaboli lauat
Et de h̄ habet. xxij. q. i. ca. ois. Sanctus
insup german⁹ eps capuanus ad balnea
infirmis cā accessit: vt refert Grego. in
iij. dialogoz lib. sic z alij sancti medici. nā
nō recularūt. q̄re ad oēm dubitatē amo/
nendā dicendū est: q̄ deus oīa infirmita/
tes z solus sanat effectiue. tñ septus agēs
p̄ causas secundas siue mediātibz cāis secu/
dis effectū sanitatis inducit. Op̄at q̄dem
deus mediātibz causis scdis nō de necessi/
tate: sed vt fuerit ordo sue ineffabilis sapie/
q̄uis igit p̄ter naturā opari semp posset si
vellet tñ id rare facit tñ iudicat hoc hūane
saluti expedire. si q̄s igit medico indigēs:
cū posset illū h̄re: expectaret a solo deo sani/
tatē grauer peccaret: q̄ tēptaret deū nisi
sup hoc habeat familiare p̄siliū spū sancti
sicut habuit beata agatha: erat em̄ ex p̄a
diuinā beniuolentiā: vt dicit Ldo. scda se/
cūde. q. xviij. arti. i. in r̄sione ad terciū ar.
Et sic p̄z q̄ licz a deo sic semp salus expe/
tenda: p̄ncipalr tñ q̄ medicus ē instrumē/
tū dei z artifex nature q̄rendus est z p̄sulē/
dus atq̄ iuxta ip̄ius documenta subueniē/
dum egrotis. Hinc Cassiod. vi. li. epl̄ariū.
epl̄a. xviij. ait. iter vltimas artes: q̄s ad su/
stentandā hūane fragilitatis indigentiaz
diuina clementia tribuit: nulla videt p̄sta/
re aliquid sile ei: q̄d p̄or auxiliatrix medici
na p̄ferre: ipsa em̄ morbo p̄clitanti bz ma/
terna gr̄a semp assistit: ipsa cōtra dolores
p̄nā imbecillitate p̄surgit. Et ibi nos ni/
ul subleuare: vbi mille diuitie nulla potest
dignitas subuenire. Iuris perit palintres
bñf q̄ negocia defen dūt singulor: sed q̄to
gloriosus ē defendere vel depellere q̄d mor/
tē videat inferre: z salutē egrotanti p̄mitte/
re: de q̄ coacti fuerāt ceteri despare. h̄ ille.
¶ Secundū dubiū fuit vtz medici teneat
infirmos ad p̄fessionē inducere. Ad q̄d rñ
deo q̄ ipsi tenent suare illud q̄d scribit ex

tra de penitētijs z remis. c. Cū infirmitas
vbi sic habet. Cū infirmitas corporalis nō
nunq̄ ex peccato pueniat: dicere dño lan/
guo quē sanauerat. vade z amplius nō/
li peccare nec teterius tibi p̄tingat. p̄nti de/
creto statumus z districte p̄cipimus me/
dicis corporoz: vt cū eos ad infirmos voca/
ri p̄tingerit: ipsos ante oīa monēat z indu/
cant: vt medicos aduocent aīa: vt postq̄
fuerit infirmo de spūali salute p̄sum: ad
corporalis medicīne remediū salubrius p̄ce/
dant: cū cessante cā cesset effectus. vbi dicit
Jo. an. in nouella q̄ signāter dicit decreta/
lis nō nunq̄. qz nō semp sed aliqu. Vñ. vij.
q. i. Grego. ait. cū p̄cussio corporalis iminet.
vtx. p̄ vindicta vel purgatione p̄tingat iu/
diciū dei in hoc ignorat: p̄stituito igit illa
medicis intungit ex p̄cepto in q̄cūq̄ infir/
mitate siue mortali siue nō mortali. Sed
dubiū ē an sufficiat medic⁹ tñ admonere
infirmos q̄ vocet p̄fessores q̄bz p̄fiteantur
an etiā req̄rat q̄ ita inducāt: vt etiā sequat/
effectus. s. q̄ infirmus p̄fiteat: als medic⁹
derelinq̄t eū. Et de h̄ videt sentire Host⁹.
q̄ sic. s. dura videt talis opinio cū in p̄cto
p̄stituitis quātū cūq̄ etiā obstinatis sic sub/
ueniendū s̄m ordinē charitat⁹. nec textus
h̄ dicit. iō petr⁹ de plaude dīc q̄ tenent me/
dici tñ ad monēdū. ¶ Terciū dubiū fuit:
vtx. medici p̄ infirmoz cura possint stipen/
diū siue salariū recipere. Ad q̄d rñdet ex dī/
ctis Aug. xij. q. v. c. nō sane. q̄ sic. qz vt di/
xit xps Lu. x. c. Dignus ē oparius mercede
sua. nec ex h̄ q̄ medic⁹ accipit z petit sa/
lariū dī vendere sciam suā vlt sanitatē: que
spūali sunt sed locat opas suas. p̄ suo labo/
re habito: tñc vel p̄us vt studendo. Nam.
vt scribit. x. q. ij. c. p̄carte. Nemo de suo cogi/
tur facere bñficiū. Q̄ aut feri medici col/
mas z damianus nil susceperūt cū curabāt
infirmos: h̄ iō fecerūt ne viderent vendere
gr̄az sanitatū: qz nō p̄tute z industria hūa/
na: s. infusioe diuina docet fuerāt illā artē
z miraculose sanabāt. Sicut etiā heliseus
p̄pha post naaman curatū a lepra nil tpa/
le accipere voluit. z gtezi qui ex auaricia
p̄cū occulte accepit sine scitu helisei: lepra
percussus est: vt scribit. iij. Regum. v. ca.
Licet igit moderatū solariū medicis pete/
re z accipere: q̄d intelligendū est ab his qui
p̄nt. Nā paupibz nō valentibz soluere gra:

et debet mederi: et non se ab eorum cura sbera-
here: quia si esset indirecte occidere. morte enim
probat languetibus inferre quod habet cum potest non ex-
cludit ut Simachus papa. lxxxiij. vi. ca. i.
Diximus omnia supradicta in laudem medi-
corum de quorum numero sanctus lucas fuisse predicat:
tamen etiam ut et superstitiosos damnemus quod dum
pater in suis infirmitatibus medicorum auxilio
sanari illos negligit et preuenit: tamen insuper
ut medicis pauperes et impotentes ad solu-
dum commendatos efficiamus.

**De virtutibus sancte luce in quo nullum
peccatum secundum mortale fuit post uersionem ad
christum: quoniam in eo erat spiritus sanctus: ob quod per se
uerat in sanctitate usque ad mortem.**

Capitulum II.

Secundum mysterium
a nobis preimplandum de beato
Luca de virtuositate. fuit quod
dem virtuosus. id est paulo et ceteris charissi-
mus: quia cicerone teste. Nihil est amabilius
virtute. Quantum pro et fructuosus et sanctus
existerit beatus lucas ostendit Hieronymus in prologo
in lucam dicens. Lucas discipulus apostolorum
fuit quod paulum securus est usque ad consummationem
ei pro martiri. scilicet in urbe roma fuens domino
sine crimine. nam neque uxorem neque habens neque
filios septuaginta quatuor annorum obiit in bi-
thynia plenius spiritus sancti: ex quibus per bis colligimus
tres additiones virtutis beati luce.

Prima dicitur puritatis.

Secunda veritatis. Tercia firmitatis.
Prima additio de puritate. quia fructus ei
fuerunt sine aliqua admixtione alicuius pec-
cati. Nam inquit Hieronymus. servauit domino sine
crimine: hoc est sine peccato mortali saltem
post uersionem suam secundum Hieronymum. de ly. Sz ple-
ritus dubitat utrum beatus lucas fuit unus de
septuaginta duobus discipulis christi: ut ei ait
damasus papa. lxxvij. vi. ca. Cor. epi. Non
amplius quam duos ordines inter discipulos
enim esse cognouimus. id est. xij. apostolorum et se-
ptuaginta duorum discipulorum. Et anacletus
papa. xxi. vi. ca. In nouo testamento. dic. vi.
dotes autem ipsi apostoli messiem esse multam et opa-
rios paucos rogauerunt dominus messis ut mitteret
operarios in messiem suam unde ab eis ele-
cti sunt septuaginta duo discipuli. Et de his
duobus. designauit dominus et alios septuaginta

et duos: sicut deus accepit de spiritu moysi: et
dedit septuaginta duobus viris qui regerent
populum cum moysi. ut dicit Hieronymus. xi. c. Iste etiam
am numerus figuratus fuit in septuaginta
duobus palmis quas inuenerunt filii israel in de-
serto. Exod. xl. ca. insuper ille numerus puenie-
bat septuaginta duobus linguis in quas morbo
diuisus est: quibus predicandum erat euangelium.
christi. Sodo de luca varia est opinio. Nam
quidam asserunt eum fuisse discipulum apostolorum et non
domini ita quod domino predicanti non adhaesit: sed per resur-
rectionem eius ad fidem venit. Alij autem referunt
ipsum fuisse unum de septuaginta duobus disci-
pulis quoniam dum narrat apparitionem christi facit
duobus discipulis eunibus in emaus uomen
vnius scilicet cleophae explicat: alterius propter
cer quod ex humilitate fecit: quia ipse fuerat se-
cundus. Et istud ceter tenet a doctoribus
Et quis dicit Hieronymus. ipsum discipulum apo-
stolorum fuisse. hoc est: quia paulo in omnibus tribu-
lationibus semper adhaesit: et ab eo nunquam disce-
dens eisdem in predicationibus subsidium fuit: de
quo. ad Timotheum. iij. ca. Paulus dixit. lucas
est mecum solus. et tanquam adiutor et defensor
et. ad Corinthios. viij. ca. Ordinatus est scilicet
lucas ab ecclesiis comes peregrinationis nostre
in hanc gratiam quam ministrat a vobis. **Se-**
cunda additio virtutis beati luce dicitur verita-
tis: fuerunt quippe in eo fructus vere: quia cha-
ritate informatus: quod probatur quoniam fuit plenius
spiritus sancti. Sed hic insistendum est et discus-
tandum. Utrum absque charitate possit esse
aliqua vera pietas. Et sic videtur. Nam pro-
pter in li. sententiarum. ait. Omnis virtus preter
charitatem potest esse composita bonis et malis. Et
Hieronymus. xxvij. q. i. §. Ex his inquit virtutibus
romani promeruerunt imperium. Nam pietas
est bonum actus pro ducere. et hoc fieri potest sine
charitate. Quis enim antiquorum romanorum
gesta virtuosa non reputabit: de quibus tanta
laude digna narratur: et tamen cum infideles erant
et idola colerent absque charitate talia face-
re potuerunt: ex quibus aliqua exempla delege-
mus ex multis valerium publicola Aug-
ustinus. v. de ciuitate dei. de paupertate commendat.
Is ut valerius recitat lib. iij. finito regio
ipso in urbe initium consulat accepit tres pro-
latos acceptissime recepit et citare fuit pauperat
quod patrimonium ei ad ipsas exequas dese-
cit. De catone ut videlicet scribit quod floruit tanta

rigiditate: vitia hominū rigide expugna/
ret et cōdēnaret. put refert. Boetius li. i. d
consolatorie: et Salustius in tulinario.
Quid dicem? iusticia bruti. de cōstantia
nūq; de p̄nētia scipiois de fidelitate mar
ci reguli: et de magnanimitate pauli emē/
li: ac reliquis virtutib; qbus floruerūt an
tiqui romani vtiq; sine charitate tales vir
tutes cōplectabatur. Sed fr̄iū p̄bati po
test: qm̄ Aug? in glosa ad romanos ait: il
lu d qd̄ norat. xxviii. q. l. ca. oēs. s. ex his. v/
bi deest agnitio eterne et incōmutabil veri
tatis. Falsa virtus est etiā in optimis mo
rib;: et loquitur de cognitione nō solū intelle
ctua sed affectua que iūta est charitati.
Respondet ergo sanctus tho. scda scda. q.
xxiiij. et p̄ima scda. q. lxxviii. Virtutes
morales put sunt opatiue boni in ordine
quācum ad finē qui nō exēdit facultates
naturale hōis possunt p̄ opa humana ac
quiri: sic acq̄siste sine charitate esse pos
sunt: et sic erunt in multis gentib; Scdm̄
aut q̄ p̄tutes sunt opatiue boni in ordīne
ad vltimū finē sup̄naturalē: sic p̄fecte ve
re habēt rōnem virtutis: et nō p̄nt huma
na actib; acq̄ri sed deo infūdunt. Et hu
iusmodi virtutes morales: sine charitate
esse nō p̄nt. Quare sole virtutes infuse sūt
p̄fecte et simpliciter dicēde p̄tutes. qz bene
ordinant hominē ad finē vltimū simplici
ter. Alie vero virtutes acq̄siste sunt scdm̄
qd̄ virtutes: nō aut simpliciter: qz ordināt
hōies ad aliq̄d bonū finē p̄iculare nō or
dinatū ad bonū vniuersale. ¶ Tercia p̄di
tio virtutū beati luce dī firmitatis. Nam
firmiter in illis p̄seuerauit: qd̄ nō multi fa
ciūt. Inquit em̄ Hiero. ad lucianū here
mitā. Tēpisse multoz est. ad calcē p̄o p̄ue
nisse paucoz. Beatus p̄o lucas in via et le
ge dñi p̄ficiens iuit de virtute in virtutem
Et vt sup̄ius dictū est. lxxviii. annū etatis
agens quieuit in pace. Sed hic dubitant
nonnulli de numero annoz beati luce: qm̄
Hiero. in plogo in actib; ap̄loz aliter dicē
vici q. lxxviii. annos etatis agens in bithi
nia de seculo nosc̄i emigrasse. Virū ḡ q
Hiero. ibi dixerit q. lxxviii. annoz hic q.
lxxviii. spm̄ deo dederit. Ad qd̄ r̄ndent qui
oam q̄ Hiero. in plogo in actus ap̄loz cū
putat oēs annos sue etatis. In plogo p̄o

in lucā p̄putat annos sue p̄uersionis ad f̄
dem catholicā: sed h̄ nō videt verisimile:
qm̄ ante p̄uersionē fuit arte medicus: et p̄u
er. x. annoz nō p̄t illaz artē scire neq; exer
cere: q̄ tñ oporteret dicere fm̄ istos et p̄p̄e
rea vt inquit Nico. de ly. Alij asserūt et me
lius q̄ varietas illa annoz nō fuit ex obli
uione vel ignauia hieronymi. s; potius vi
cio et defectu scriptoz. Igit̄ aut. lxxviii. aut
lxxviii. annoz erat dū quieuit in pace. Se
pultus autē fuit in bithinia. De bithiniā
refert sic Jsid. li. iij. c. bi. Bithinia ex pon
ti exordio ad prem solis orientis aduersa
tracie facer: multis antea nob; appellata:
Nam p̄us hebrinia dicta: deinde migdo
ma: mox a bithino rege bithinia nūcupa
ta. Ipa est et maior frigia nicomedia vbi
in ea est: vbi hanibal fugiēs veneni haustu
riam expirauit. hec Jsid. Tpe p̄o p̄stan
tini ossa beati luce in p̄stantinopolim sunt
trāsata. deinde vt fertur in italiam dedu
cta: et padue in ecclesia sancte iustine collo
cata: brachium p̄o eius ostendit in sancta
maria maiore in vrbē.

¶ Quantū p̄fuit ecclesie dei beatus lucas
scribendo euangelii ad qd̄ induerūt euz
volūtas diuina vtilitas ecclesie et falsitas
bereticoz.

Capitulum III.

Orcium mysteriū con
tēplandū a nobis de beato Lu
ca dī vtilitaz: yberrimū quip̄
pe fructū attulit ecclesie dei nō solū p̄dica
tione sua qua multos populos attraxit ad
xp̄m sed etiā euangelij descriptione. De q̄
ita scripsit paulus. q. Ad Corinth. viij. ca.
Cuius laus est in euāgelio p̄ oēs ecclesias:
qd̄ lz aliqui exponant de beato barnaba ve
dicit Nico. de ly. q̄ fuit comes pegrinatio
nis ap̄li cuius laus est in euāgelio ab eo p̄
dicato tñ cōiter verbū illud de sancto Lu
ca alij asserūt intelligendū: cuius laus ē in
euāgelio ab eo descripto: ad illud p̄o scri
ben dum tria induere eum.

¶ Prīmū dei volūtas.
¶ Secundū ecclesie vtilitas.
¶ Tercū bereticoz falsitas.
¶ Primum fuit volūtas dei et instigatio
spūs sancti. Vndē Hieron. in plogo ait.
Cū iam scripta essent euāgelia p̄ mattheū

quippe in iudea: p. marcū in italia: sancto
 instigante spū lucas in achaye p. tribus scri-
 psit euāgelium. Unū em̄ inquit Aug. voluit
 dñs duos testes habere de vīsis. s. matthe-
 um et iohē. Et duos de auditis. s. mar-
 cū et lucā. Et qm̄ testimoniu qd est de vi-
 sis firmus ē et cer ius qd illud qd est de au-
 ditis. ideo duo euāgelia q sunt de vīsis po-
 nuntur rema: et alia duo q sunt de auditis
 ponuntur media: vt h media tanq infirmū
 ora a billis extremis q sunt certiora hinc
 inde fulciant et roborent. Nec p. p. terea in
 ualidū est marci et luce testimoniu: qz au-
 dita nō vīsa referunt: cū illa quibz audie-
 rūt fuerint q cū xpo p. uersati fuerant et ve-
 ritatis defensores falsa nequa qd dicere po-
 tuissent. Et hoc ē q lucas ait in plogo sui
 euāgelij. sicut tradiderūt nobis q ab in-
 tīo ipsi viderūt et ministri fuerūt fmonis.
 Redi insup a b. q. dubio q beatus lucas
 de multis a virgine virginū instructus fu-
 it. Nam ipsa p. seruabat oīa p. ferens in cor
 de suo: vt illa postmodū scriptoribz resera-
 ret. vñ glo. ibidem ait. Omnia q de dño vl-
 a dño facta vel dicta cognouit in memori-
 am recondebat vt cū eps p. dicande vl scri-
 bende incarnationis aduenisset sufficient
 vniuersa p. e essent gesta posset explicare
 qrentibz. Et Bern. assignans rōem qua-
 re angelus annūciat beatē virgini cōce-
 pti elisabeth inquit. Ideo p. ceptus elisa-
 beth nūciat in mari: vt dū nunc saluatoris
 nunc p. cursoris edoceat aduentus rex ipus
 et ordinē tenēs ipsa postmodū melius scri-
 ptoribz p. dicatoribz euāgelij referet verita-
 tem q plene de oībz a p. nicio celsus fuit
 instructa mysterijs. Redi igit q euāgeli-
 stea de multis interrogabant et ipsa eos
 certificabat. Et p. p. ueritatē de b. luca q
 ad eā rāq ad archā testamēti recurreret ab
 ea didicit mītra q ipsi p. gini soli p. stabant.
 Sicut mysteria annūciatōis nītatīs et
 hmoī de qbz lucas solus tra. rat. ¶ Sedm̄
 qd induxit beatū lucā ad scribendū euā-
 gelium fuit vilitas ecclēsie. Nā līez mache-
 et marcus vera scripsissent et aliqua d. xpo
 omiserant: qz noticia est valde vili: imo
 necessaria. sicut agnoscere xpi p. ceptiones
 nō multatē cū laudibz et ingenti lumine ab
 angelo annūciatā et hmoī q p. lucā fuerūt

suppleta vt sic qtuor euāgeliste in describē-
 do veritatē euāgelij in multis p. cordarent
 in nullo discordare: et tñ singuli aliqua p.
 p. uia dicerent. ¶ Tercū qd induxit beatus
 lucā ad scribendū euāgelium fuit hereticorū
 falsitas vt em̄ refert Hiero. de ly. Quidaz
 pseudo euangeliste sub noīe discipulorū xpi
 vtpote thome et marthe scripserūt euange-
 lia inferentes hereses vt sub noīe discipulo-
 rū xpi facilius seducerent simplices quorū
 falsitas ex descriptione euāgelij luce depre-
 hēdit sicut p. alia euāgelia a matheo mar-
 co et iohē descripta. Et vt Hiero. asserit in
 plogo in actus aploz. Postqz Lucas in
 achaye p. tribz euāgelium scribens genim
 delibz incarnationē dñi fidei narrationes
 ostendit eundēqz ex stirpe dauit descendit
 se monstrauit sibi nō imerito scribendorū
 aploz actū p. rās et mysteriū dñi. In plo-
 go ad hōc in epla ad Heb. Hiero. lucam
 cōmendat de illius eplē tra. ductiōe. ait em̄
 hanc eplā fert ap. l. ad hebreos p. scriptā
 hebraica lingua mīssisse. Cuius sensum et
 ordinē retinens lucas euangelista post ex-
 cessum beati pauli ap. l. greco f. mone com-
 posuit. Tandē Hiero. ad paulinū lucam
 ita extollit. Verus inq. ap. loz nudā qdem
 videret sonare hystoriā et nascētis ecclēsie
 in tantā terere. Sed si nouerimus scripto-
 rē eoz lucā esse medicū: cuius laus est in
 euāgelio animaduertimus p. iter oīa ver-
 ba illius aīe languentis esse medicinā. Et
 in plogo actū ap. loz ita Hiero. sequit lu-
 cam: ita diuina subsecuta est grā vt nō so-
 lum corporibz: sed etiam aīa b. eius p. fice-
 ret medicinā. Salutarē ē lucas fideles et
 credentes in xpm. id est eternā illis omibz
 salutem exoptat quos instruit et monet do-
 ctrina exemplo et euāgelio scripto: vt dñm
 iesum verbis et factis p. fiteant: q a mortuis
 resurgēt videntibz post discipulis a scen-
 dit in celū vbi cū suis angelis sanctis ac be-
 atissimo luca viuit et regnat in secula seculorū. Amen.

¶ Sermo. LIII. de beato laurentio mar-
 tyre qui p. bat a deo triplici igne inuen-
 tus est sine iniquitate.

Inc me examinasti et
 nō ē inuēta i me iniquitas. Scri

hunc hec verba. ps. xvi. Satis superbia
est passio beati laurentij q ab ecclesia cu gran
di veneratione celebrat. Nam inter mar
tyres facit ipm singulare in ieiunio. qz in vi
gilia eius statuit ieiunandum: in officio ad
huc ipm honorat du p octaua de ipso lau
rentio: sicut z de stephano singulis canoni
cis horis eis eius memoriam facit: festuqz
illius solenniter obseruandum ac sancti
ficandum cunctis fidelibus sub precepta
subet. Propterea in matutinis legit fimo
venustissimus beati aug. q ait. Cu oes be
atos martyres qs nobis tradidit antiqui
tas honorificentia vigma veneremur: pce
pue in beati laurentij martyre debemus
tota deuotione suscipere. hec ille. Merito
itaqz hodierna die huius martyris laudi
bus e incubendum: vt sic valeant efficacius
ad illius reuerentia corda fidelium inflama
ri. Quapropter de ipso verba facuri de il
lius examinatione. z pbatione facta p igne
dicemus. na introducit qm ad eu loquens
laurentius gloriosus in pbris pmissis thema
te in qbz triplice igne pbatois examiatois
sue distinguem? onduentes q no fuit in illo
inuicta iniquitas q ferorū ardentissime obtu
lit saluatori nro iesu xpo patiens quocūqz
dura z seuissima illata sibi supplicia.

¶ Primus ignis dī diuine dilectionis.
¶ Secundus ignis pimalis miserationis
¶ Tercius ignis tyrānice psecutionis.

¶ Qualiter beatus laurentius examinatus
fuit igne diuini amoris. z de pfectioe diui
ne dilectionis z magnitudine illius pcepti
atqz de induciunt ad amorē dei. Ca. I.

Primus ignis in quo
examinatus ē z pbatus inuen
tus ē absqz defectu iniquitatis be
atus laurentius dī diuine dilectōis amor
em dei ignis est de q dicebat xps Luc. xij.
ca. Ignē veni mittere in terram: z qd volo
nisi vt ardeat. Et de isto mystice dixit de
Leuit. vi. ca. Ignis in altari meo semp ar
debit. hic ignis amor dei intelligit. q iugit
ardere dī in altari. i. in aīa. q aīa alta ē: eo
q ad imaginē z dī similitudinē creata. Alta
re qpe. qī alta res interpretat. dū g ignis dī
uini amoris in aīa ē succensus facit regalia

effeta ptenere z deū sūmū bonū diligere sūp
p oīa vitāqz pntē oī pīculo mortis libent ex
ponere. sic factū legim⁹ in beato laurentio
vt videbit in sequenti bō q nec tormēta tūmūt
nec mortē acerbissimā horruit: de q sic in
qz Am b. in pmoē hui⁹ diei. fortissimū mar
tyrē seuissima psecutoris flāma sup are nō
potuit: qz lōge ardēt⁹ pīat⁹ radīqz mens
ei⁹ accensa feruebat. Sz h loco cū loqmur
de dilectione dei tria erūt dubia soluenda.

¶ Primū vtz possit aliq creatura deū pfe
cte z totalr diligere. ¶ Scdm qre pceptu
de dilectione dei dī primū z maximum.

¶ Terciū q sunt illa q incitant nos vt dīl
gamus sup oīa deū. ¶ Ad pīmū dubiū

rīdet Tho. scda scde. q. xxiij. q pfectio di
lectionis pōt dupliciter intelligi. vno mō ex
pre diligibilis. alio mō ex pre diligētis. Ex
pre diligibilis pfecta ē dilectio. cū aliqd dī
ligit qm diligibile ē. deus aut rē diligibī
lis ē qm ē bonus. Bonitas aut ei⁹ ē infi
nita. vñ infinite diligibilis ē. nulla aut cre
atura pōt eū diligere infinite cū qlibet vir
tus creata sit finita. Vñ p hunc modum
nulla creatura pōt deū pfecte z totaliter dī
ligere. Scdo pfectio dilectionis pōt pside
rari ex pre diligentis: z sic dī esse pfecta qm
aliqs fm totum suū posse diligit: qd qdem
cōtingit in dilectione dei tripliciter. Vno
mō sic q totum cor hoīs actualiter semper
ferat in deum. z hec est pfectio dilectionis
pme q nō est possibilis in hac vita in qua
impossibile est ppter humane conditionis
infirmītatē semp actu cogitare de deo et
moueri dilectione ad ipm. Secundo pna
git vt hō fm suū posse diligit deum: ita
vt omne suū studium deputet ad vacā
dum deo z rebus diuinis pmissis alijs
nisi quantuqz necessitas vite pntis requi
rit: z ista ē perfectio dilectionis: que est pos
sibilis in via: nō tamen est cōmunis omni
bus: nec omēs obligant ad illam. Tercio
contingit vt homo fm suū posse diligit
deum sic q habitualiter aliquis cor suū
ponat in deo: ita scilicet q nihil cogitet vel
velit quod sit diuine dilectioni contrariū:
z hec est perfectio cōmunis omnibus pos
sibilis ad quā oēs tenent. Ex his pcludi
mus eūz scdo Bonauē. in. iij. di. xxvij. q p
fectio caritatis z dilectionis diuine q in

at viij

Hac pñti vita ex pte hoim diligentiu deuz
exigit tñ vt excludat oem effectū extraneū. ¶ Secūdu
dubliū fuit qre pceptū de dilectione dei dī
pmū z maximū: sicut dixit xps **Mat. xxij**
ca. Ad qd rñdemus q hoc est multiplici
tōne. Prima. qz dilectio dei est vita aīe. vñ
Deut. ij. ca. dī. Elige tibi vitam vt tu vl/
uas z semen tuū. diligas dñm deū tuū. Et
Iohes pma Lānica. ca. iij. Qui nō dili/
git manet in morte. z **Apo. ij. ca. dī.** de
illo. qui sine dei dilectōe putat se vivere ha
bēs virtutes alias: nomē habes q' viuas
z mortu' es. Scda ratio ē qz oēs virtutes
absqz amore dei sunt impfecte: nec pōt ali/
qs sine dei amore simpliciter virtuosus tue
ri: ideo aptus ad **Roma xij. dī.** plenitu
do legis ē dilectio. z **Grego' in omel. in qd**
non habet aliqd viriditatis ramus boni
operti si nō māserit in radice charitatis.
Tertia rō est. qz dilectio dei dñi ē in corde
rōnalis creature facit eā pmpriā forte z ex/
pediissimā ad qcumqz ardua et difficilli/
ma toleranda. ideo **Grego' in omelia aīe.**
Amor dei nunqz est ociosus. opaf em mā/
gna si est. Si aut opa negligit amor nō est
Et **Hiero. ad eustochiū ita scribit.** Ame/
mus xpm z eius semp qramus amplexus
z facile videbit offm difficile breuiatqz pu/
tabimus vniuersa q longa sunt: z laculo il
lius vulnerati p horaz momenta dicem'
Deu mibi: qz incolatus meus plongatus
est. Quarta rō est: quia dilectio dei magis
vnit aīam cū deo qz qliber alia virtus. vñ
apls. i. ad **Corinth. vi. ca. dī.** Qui a dbe/
ret deo vnus spūs ē cū deo. z **Hugo in lib.**
de arra spō. dī. Sclo aīa mea q dū a lūm
diligis in eius sūitu dīnez trāformaris. et
Aug. sup iohem in qd. Talis est vnusqz
qlis est dilectio sua. si deū diligis deus es.
si hoīem hō. si terram terra. Quinta rō: qz
dilectio dei magis letificat z delectat aīaz
qz qūqz ptus. vt inquit apls ad **Roma.**
vij. ca. Diligentibz dei oīa cooant in bo
nū: qz in pperitate z aduersitate semp sūt
in leticia. Itō bñs iacobi de iudeo dice/
bat. Amore diuino amore. amore che non
se y amato amore la tua amicitia ē piena
di delicia non cade may in tristitia lo cor
di te ha assagiato. Tercū dubliū fuit que

sūt illa q nos incitat vt diligamus deū sup
oīa: lz sint multa tñ nos dicamus de qnoqz
¶ Primum est scriptura.
¶ Secundum est factura.
¶ Tercium creatura.
¶ Quartū gñ. ¶ Quintū amicitia.
¶ Primum est ipsa scriptura. **Gen. Deut. vi.**
ca. scribit. Audi isrl dñs deus tuus vnus
ē. diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo: ex
tota aīa tua: z ex tota fortitudine tua. Et
eius dē. xi. ca. Ama dñm deū tuū. z **Mat.**
xxij. Marc. xij. z Lu. x. Diliges dñm deū
tuū: z pmū tuū sic teipm. In his duobz
pceptis tota lex pender z pphē. ¶ Secūdu
qd nos inducit vt diligam' deū est factu/
ra. qz ipse fecit nos. Si em naturā amat
filius patrē a quo habet prem corporis sui:
qz magis amare debet deus qui corpus
z aīam fecit Ideo sapiens **Eccī. vij. ca. aīe**
In tota anima tua dilige eum qui te fecit
Nam si diligenter quis attendat qm
est beneficiū qd illi deus tribuit dñi corpus
dedit vtiqz dignū amore censebit. Quot
em sunt mēbra in corpore: tot dei bñficia in/
ueniunt z magna. Et p nimio mēbro plus
debet homo deū qz ament eum multi pro
cunctis beneficijs q ab eo receperunt. Si
qs em miserit oculos: qm amaret euz
q sibi restitueret. Et si qs meruisset amē/
tere eū: qm diligere illū q sibi oculū pfer/
seruaret. Non minus q amāduz est q cū
ab initio dedit z datū pseruauit cū sepe u
mero vtēdo illo p deū eū amittere meruit
hō. Sic referre possumus de singulis mē/
bris. Et si tantū amāduz ē q dedit corp'
qnto fortius q dedit aīam. Clamant igit
oīa q in hoīe sunt a deo facta. Ama deū.
Clamāt oculi: ama deū. Clamant aures:
ama deū. Clamāt lingua: ama deū. Cla/
māt dētes. ama deū. Clamāt man': ama
deū. clamāt pedes: ama deū. clamat ratio
ama deū. clamat mēoria. ama deū. clamat
intellect': ama deū. clamat volūtas: ama
deū: qz ab ipso sunt oīa. Ob qd **Ber. in qd**
Valde oīno mibi amāduz ē p quē suz vi
uo z sapio. ¶ Tercū qd nos inducit vt di/
ligamus deū ē oīs creatura. aī em de hoc
Aug. lib. x. p. fcl. Eclū z terra z oīa q in eis
sunt: ecce vndiqz mibi dicunt vt te amem
nec cessant dicere oībz vt sint inexcusabiles

Dupliciter dicitur creature nobis ut deum amemus. vno modo ostendit deum dignissimum amore nostro. Bonitas enim vniuersitatis creaturaz ostendit creatorē esse optimū. et sic amore dignissimū. Alio dicitur nobis ut amemus deū exhibēdo nobis tot innumera beneficiā. Nam terra et fructus eius aqua et pisces maris. Aer et volucres celi. Ignis et claritas solis. et splendor stellarum et lune. et omnia alia que homines possunt. non cessant suo modo homines dicere. Ama deū: ama deū: ama deū: qui cuncta ad vultum tuum ordinauit. Quartū quod nos inducit ut diligamus deū est gratia nobis tributa: cum deus pro nobis incarnatus. et propter nos in vniuersum mundum per nos voluit famē: sitim: frigus: calorem et tandem subire iugum grauissimum crucis in qua sanguine fundens morte preciosa generum humanum redemit. Nam si puerulum ipsum in praesepe nascentē inspiciamus. audimus illū dicentē. amor tuus omnia facit me deū esse vestitū carne habet vultu locum teneri. Si puerum in uolūtū vel vagientē in cuna. aut herodis frā peregrinādo in vltis matris fugientē miramur. Vox et ipse rīdet. Quia mea amor tuus ad hec omnia me compellit. Si singulos etiam actus subtiliter meditamur omnes ab amore ardentissimo emanare videmus. Quid plura vincula: sputa: ludibria: verbera: contumelie: derisiones: flagella: corona spinea: crucis clauis: spongia: lancea: nonne suo modo sonū faciunt amoris. O insensibilis rationalis creatura. O mēs ferrea oīa damāte durior. O denique ingratiſſima anima quā non inſaniamat nō a duritū xpī iesu amoris incendia propter hec omnia Berni. in li. de diligēdo deū ait. Quid retribuā dño. pro oībus que retribuit mihi. in primo ope me mihi dedit. in secundo se et ubi se dedit me mihi reddidit. datus ergo et redditus me. pro me debeor his obsequio. Quid deo retribuā. se: nam etiam si me milles repēdere possem quid sū ego ad dñm. Et idē sup Laneri. Sup oīa reddit te mihi amabile bone iesu celix quem bibisti: opus redēptōis nostre habet amorē nostrū facile vendicat. totū sibi. habet inquit quod nostras deuotionē et blandit alliciat et iustus exigit et arduū stringit et afficiat vehementer. Et iterum in sermonibus Berni. dicit. O durus et induratus filius Adā quod non emollit tāta benignitas tanta flamma tam ingens ardor amoris

tam vehemens amator: qui pro vilius sarcinis nullis tam preciosas merces expēdit. Quintū quod nos incitat ad amorē dei dicitur amici cū. de solo quippe deo certū esse valemus. et si eū diligimus nobis sit fidelis et verus amicus. Alij vero amici inueniunt tripliciter infideles. Primo quia aliqui non amant sed amant sed non sic est de eo qui Proverbia. viij. ca. ait. Ego diligētes me diligo. et de his xps dixit Job. xij. ca. Qui diligit me diligit a patre meo. ego diligā eum. Secūdo quia multi sunt amici reprobis et in aduersitate deficiunt. ideo sapiens Eccli. vi. ca. ait. est amicus semper tempus suū: et non permanebit in tempore tribulationis. Sed sic non est in deo de quo dicitur in Ps. Iuxta est dñs his qui tribulato sunt cor de et consolat amicos suos et eorum utilitati flagellari sepe permittat. illo tamē nunquam deserit quos in tribulatione confortat. Tercio plerique amant amicos dum viuunt sed in morte inimici efficiunt. mortuos expoliātes et bona eorum pauperibus dispēdanda tanquam lupi rapientes. Sed deus spiritū a corpore exētem ad se suscipit. illūque delictis ac diuitiis eterne vite facit participē. Considerā omnia supradicta beatus Laurentius patriā scilicet Hispaniā et gentes reliquit. terrena omnia calcavit spreuitque hereditare. cum filius fuisset ut aiunt. nobilissimū ducis atque beatū. Si xpi papā secutus Romā vsque pueniret: ubi a beato Sixto factus est archidiaconus: et tanto fidei zelo ductus fuit. ut nec contumelias nec verbera dura nec ignis incendium horreret. Ideo Ambrosius in sermone sic scripsit de illo. ardebat extrinsecus martyr Laurentius tyranni seculis incendijs sed maior illū extrinsecus christi amoris flamma torrebat.

Qualiter beatus Laurentius probatus fuit igne. principalis miseratio. et an possit elemosina dari absque charitate. et si fieri possit et illicite acquiris. et quod possit causare spirituale effectum.

Capitulum II:

Secundus ignis quo examinatus est et probatus inueniatur absque crimine beatus Laurentius dicitur principalis miseratio. nam ad primos misericors fuit. quibus thesauros ecclesie dispēdauit. nam ut recitat in legēda

Tempore huius Sixti Philippus imperator:
et filius suus nomine philippus fide christi receperat.
et ecclesiam sublimare plurimum intendebant.
Regnavit autem iste philippus anno. 25. ab
urbis condita. ut millesimo Rome anno christo
potius quam idolis diceretur. et annus millesimus fu
it a romanis cum ingenti ludorum et spectaculo
rum apparatu celebratus. Erat autem cum phil
ippo imperatore miles quidam nomine Decius
quem misit in galliam ut eam rebellantem impio
romano subiugaret. Qui pergens cum exercitu
supersperare cuncta gessit. victorque ad urbem re
dibat audies imperatorem aduentum hono
rare eum volens eundem a roma usque Veronam
obvium suum nec videri debet cuiusque dux huius
dictus de verona. qui vellet eam novam fore civi
tatem. quam ut in cronica Richobaldi scribitur
tunc Laquinius pulchri filii regis romanorum
condite fuerunt in italia a gallicis urbes. scilicet me
diolanum brixia verona vincentia. Decius
igitur ambitione impio papilionem imperatoris la
tenter introiit et dormientem dominum iugula
vit. attraxit autem exercitum et illos qui cum impa
tore venerant prece preciorum muneribus atque cum
eis ad urbem gradu cito properavit. audies huius
philippus iunior vehementer extimuit et to
tum thesaurum patris et suum fratris Sixti et sancto
Laurentio commendavit ut si ipse a Decio inf
fici pringeret thesaurum ipsum ecclesie et pau
peribus erogaret: nec te moveat quod thesauri
quod Laurentius dispensavit: non dicunt the
sauri imperatoris sed ecclesie: quod potuit esse quod cum
ipsis thesauris philippi alique etiam thesau
rum ecclesie dispensavit. vel forte ideo dicuntur
thesauri ecclesie quod philippus eas relique
rat ecclesie dispensandos. Senatus quoque obviam
Decio processit et ipsum in imperium perimavit.
ne postmodum sed zelo idolatrie dominum suum
occidisse videretur christianos cepit crudelissi
me persequi adeo ut multi martyrio corona
rentur inter quos etiam philippus iunior annu
meratus fuit. post hoc oblarus est Decio obitus
Sixti tanquam qui christum coleret et imperato
ris thesauros habere: tunc Decius in carcere
recipi ipsum iussit donec illata tormenta et
thesauros perderet et christum negaret. huius autem
Laurentius ipsum persequens: post eum clama
mabat. et pergrederis sine filio pater: qui sacer
dos sancte sine ministro operas. Tu nunquam si
ne ministro sacrificium offerre consueveras.

Quid in me displicuit paternitati tue. nisi
quid degenerem me. passus es expire certe verum
idoneum ministrum elegeris cui commisit omni
ci sanguinis dispensationem. Cui beatus Si
xtus dixit. non ego te desero fili neque te dere
linquo. sed maiora tibi debentur per fide christi cer
tamina. nos qui senes lenioris pugne cultum
recipimus. te autem qui iuvenem manet gloriosior
de tyranno triumphus. post triduum mese
queris sacerdotem levita. deditque ei omnes the
sauros percipiens ut ecclesie et pauperibus erogare
ret. Qui christianos diligenter die ac nocte qui
fuit et unicuique put opus fuerat ministra
vit officios pauperibus dispensavit. ideo ecclesia
cantat de eo id. Psalms. quod ponit. et ad Ezechiel.
vii. ca. Dispexit dedit pauperibus: iusticia ei
manet in seculum seculi. Que verba poterant
da sunt dispexit enim dicitur: quia plures produxit
sic et non vult dispexit et non auare retinuit. de
dit et non vendidit. dedit libere sine spe mer
cedis lucris aut commodi aut obsequii repos
talis. dedit non dum post mortem derelictum
pauperibus sed christi non gentibus non divitibus
ideo iusticia ei manet in seculum seculi. quod
merces iusticie ei est eterna: ut exponit Ni
colaus de ly. Sed quod hoc elemosyna be
ati Laurentii tam sublimiter magnificat
liber tria de ipsa dubia disputare.

Primum verum elemosynam dare sit
actus charitatis.

Secundum verum elemosyna fieri possit de
illucite acquisitis.

Tercium verum elemosyna corporalis ha
beat spirituale effectum.

Ad primum dubium posset quis dicere argu
endo. Quod actus charitatis non potest esse si
ne charitate. sed largitio elemosynarum prece
sine charitate. igitur non erit agnus charitatis
nisi preme ad Ezechiel. xii. caput dixit. Si di
stribuero in cibos pauperum omnes facultates
meas charitatem autem non habuero nihil mi
hi prodest. Ad hoc respondet Thomas secundus secundum quod xx
xii. Quod aliquid dicitur esse actus prout duplici
titer. uno modo materiali sicut actus iusticie est
facere iusta. et talis actus potest esse sine prout
nisi multi non habentes habitus iusticie operant
iusta. vel ex naturali ratione: vel ex timore vel
ex spe aliquid adipiscendi. Alio dicitur al
quid esse actus prout formaliter sicut actus
iusticie est actio iusta eo modo qui iustus fa

et scilicet
actus
go bar
charita
propter
eo mod
elemos
digen
dum dubi
illicite a
sunt. q
sunt. q
z debet
sicut co
ealibus
fieri no
licite ac
non por
pra luf
dedit. S
accipies
no debet
debet in
est in sim
est pra
illicite ac
rio sic illu
tu. Sicut
retriciu
em muli
agit et p
non in iu
restreri
eame si e
pta illud
cedet p
dali. n
cu dubi
habeat sp
Ha effect
spatia su
na corpali
mplicata
mosyna co
sequeret
phicet. Q
Luce xxi. ca
popula tu
elemosyna
dant. Q

et scz pmpre et delectabilr. Et hoc modo actus pcuris nō est sine fructu. fm hoc ergo dare elemosynaz materialr p̄t esse sine charitate dare p̄o elemosynā formaliter. i. ppter deū delectabiliter et pmpre et om̄i eo modo quo delectat: nō est sine charitate elemosyna qd̄ est opus quo dat aliqd in dīgenti ex cōpassiōe ppter deū. ¶ Secundu dubiū fuit utrū elemosyna fieri possit d̄ illicite acquisitis. Ad hoc r̄ndet Tho. vbi sup̄. qd̄ aliqd p̄t dici tripliciter illicite acquisitū. Uno illud qd̄ illicite ab alio accipit et debet ei. nec p̄t ab eo qd̄ accipit retineri: sicut cōtingit in rapina furto et vlsuris et de talibus cū hō teneat ad restitutōnē elemosyna fieri nō p̄t. Secundo modo est aliquid illicite acquisitū. qz ille qd̄ acquisiuit retinere nō p̄t: nec tñ debet ei a qd̄ acquisiuit scz qz p̄tra iusticiā accepit et alter p̄tra iusticiāz dedit. Sic p̄tingit in symonia in q̄ dāns et accipiens p̄tra iusticiā legis dīuine agit. vñ nō debet fieri restitutio ei qui dedit. Sed debet in elemosynas erogari. et eadē ratio est in similibus in q̄b scz datio et acceptio est p̄tra leges. ¶ Tercio modo est aliquid illicite acquisitū non quidē qz ip̄a acquisitio sit illicita. sz qz id ex q̄ acquisitū est illicetū. Sicut p̄t de eo qd̄ mulier acquirit p̄ meretriciū et h̄ p̄prie vocat turpe lucrū. Quia em̄ mulier que meretriciū exercet turpiter agit et p̄tra leges dei. Sed in eo qd̄ accipit non iniuste agit nec cōtra legē vñ de licite retineri potest et de eo elemosyna fieri: non tamē sit de tali lucro oblatio ad altare. iuxta illud Deutro. xxiij. ca. Nō offers mercedē p̄stibuli in domū dei tuam. p̄p̄ scā valū. nī ppter sacroz reuerentiā. ¶ Terciu dubiū fuit utrū elemosyna corp̄alis habeat spirituale effectuz. et arguit qd̄ non. Nā effectus nō ē porior sua causa. sz bona spūalia sūt poriora corp̄alibz. nō ē elemosyna corp̄alis h̄z spūalē effectū. Scdō multiplicata causa multiplicat effectū. Si ē elemosyna corp̄alis causaret spūalē effectū et sequeretur qd̄ maior elemosyna magis spūalr p̄ficeret. Qd̄ est p̄tra id qd̄ saluator dixit Luc. xxi. ca. de vidua ponēte duo era i ga zophiliatū. Respondet Tho. vbi supra: qd̄ elemosyna corp̄alis potest tripliciter cōsiderari. Uno modo fm suam substantiam

et fm hoc non habet nisi corporalem effectum inquantū scz supplet corporales defectus proximorum. Alio modo potest cōsiderari ex parte cause eius inquantū scz aliquis elemosynam dat ppter dilectionē dei et proximi. Et quantum ad hoc affert fructum spirituale: vñ sapiens Eccl. xix. ca. ait. Elemosyna viri gratiam hominis quasi pupillā conseruabit. Tercio p̄t considerari ex parte illius cui datur. et sic habet spirituale effectum inq̄tum scilicet proximus cui per corporalem elemosynam subuenit mouetur ad orandum pro benefactore. Ad primū itaqz argumentū dicendum qd̄ ratio illa p̄cedit de corporali elemosyna fm substantiam. Ad secundū p̄o dicitur qd̄ vidua que minus dedit fm quantitatem plus dedit fm suam proportionem. ex quo pensatur in ipsa maior charitatis affectus: et qua charitate elemosyna corp̄alis spiritualem efficaciam habet. Igitur beatus Laurentius ex hoc maxime cōmēdatur quia totus charitate fuscensus thesauros pauperibus dispensauit nec obstat quia sui non erant quos si voluisset potuisset pro se retinere. cum etiam si emper illos possedisset. adhuc distribuisset pauperibus ppter diuinū amorē.

¶ Qualiter beatus Laurentius examinatus est igne tyrānice p̄secutiōis de grā constantia et gl̄ia b̄ti lauretj. Ca. III.

Gercius ignis quo examinatus est b̄tus Laurentius et nō est inuēta in illo iniquitas impatiētie: dicit tyrānice p̄secutio: nā Decius p̄secutus est eū vsqz ad mortē: quā ip̄e letanter p̄ xpo suscepit. de hac tñ illi p̄secutiōe p̄siderare debem⁹ tria.

¶ Primo gratiam.
¶ Secundo constantiam.
¶ Tercio gloriam.

¶ Primo consideremus gratiā quā d̄s cōtulit b̄to Laurentio in miraculis faciēdis et pueritēdis gētilibz. veniēs nāqz ad domū cuiusdā vidue q̄ multos xp̄ianos in domo sua abscondēbat: quā lōg⁹ dolor capitis detinebatur: posita manu sup caput ei⁹ eā a do

loze capitis liberavit et pauperum pedes la-
uans omnibus elemosinam dedit. Eadem no-
cre in domo cuiusdam christianus veniens que-
dam cecum ibi reperit et facto signo crucis
eum illuminavit. unde ecclesia cantat de eo Lau-
rentius bonum opus operatus est. qui per signum
crucis cecos illuminavit. Cum autem beatus
Sextus Decio nolleret sentire nec idolis i-
molare ipsum decollari precepit. accurrens autem
beatus Laurentius post ipsum exclamabat
noli me derelinquere per sancte. quia thesau-
ros tuos iam expediti: quos tradidisti mi-
hi. Tunc milites audientes thesauros lau-
rentium tenuerunt. et Perthemio tribuno tra-
diderunt. Ipse autem Decio eum presentavit
Qui tradidit eum Valeriano prefecto ut
aut thesauros prodaret sacrificet idolis. aut
diuersis eum interire faciat supplicibus et tor-
mentis. Valerianus autem cuidam vicario
noie Hypolito in custodia eum tradidit
quem ille cum multis alijs in carcere reclusit
Erat autem ibi in custodia quidam gentilis
nomine Lucillus qui plorando lumen oculorum
amiserat. Cum beatus Laurentius lu-
men se restaurare permisit. si in christum crede-
ret et baptismum susceperet. ac ille se bapti-
zare instantem postulavit. Accipiens ergo
Laurentius aquam dixit ei. omnia in confes-
sione mundant. Cumque illum de articulis fidei
interrogasset diligenter. Et ille omnia se cre-
dere confessus fuisset. aquam super eius caput effu-
dit et ipsum in christi nomine baptizavit. Sta-
timque qui cecus fuerat lumen recepit. Quia
propter multa ad eum ceci veniebant: et ab eo
illuminati redibant. Interrogatus ab hy-
polito de thesauris: ita respondit quod ipsum ad
fidem pervertit et cum omni familia baptizavit
Secundo consideremus beati Laurentii co-
stantiam quam habuit in tormentis. post om-
nia quidem supradicta mandavit Valeria-
nus ad Hypolitum ut Laurentium presenta-
ret. cui Laurentius ait. ambulemus pariter:
quia mihi et tibi gloria preparata. ad tribu-
nal igitur ambo veniunt et sic iterum inquisito
de thesauris. Laurentius autem triduo in-
duratus perijt. quas Valerianus eidem sub
Hypoliti pollicitatione concessit. in doctrina
duo Laurentius pauperes claudos cecos et
alios collegit: et eos in palatio salustiano co-
ram Decio presentavit dicens. Ecce isti sunt

thesauri eterni qui nunquam minuantur sed cre-
scunt. qui in singulis dissipantur et omnibus in-
veniunt. horum enim manus thesauros in celum
depozaverunt. Valerianus presente Decio
dixit. Quid variaris per multa iam nunc sacri-
fica et magicam artem deponere. Cui Laure-
ntius Quis debet adorari qui factus est an-
qui fecit. Gratius Decius iussit eum scorpioni-
bus cedi. et omne genus tormentorum ante ipsum
afferi. quem cum sacrificare iuberet ut hec
tormenta eum deret. respondit infelix. bas-
epulas spero optavi. Tunc iubente Decio nu-
dus fustibus cedit et ardetes laminae ad la-
tera apponunt. Dixitque Laurentius. Do-
mine Iesu christe deus de deo miserere mi-
hi seruo tuo. quia accusatus non negavi. inter-
rogatus te dominum confessus sum. Dixit ei Deci-
us. scio quod per artem magicam tormenta deludis:
me tamen deludere non valebis. Iussitque eum
plumbatis durissime cedi: Laurentius autem ora-
uit dicens. Domine Iesu christe accipe spiritum me-
um: tunc audire Decio vox insonavit. Ad-
huc tanta certamina tibi debent. Tunc De-
cius furor replevit. Dixitque viri romani audi-
stis demones istum sacrilegum solantes: quod non
deos colit nec tormenta metuit nec iratos
principes expauescit. Iussitque iterum eum scorpioni-
bus cedi. Subridens autem Laurentius
gratias egit. et per astutiam exoravit. eadem bo-
ra Romanus in christum credidit. Reclusus
post hec iterum Laurentius in custodia hy-
politi: nocte sequenti Laurentium ad Decium
adducit. cui Decius ait. inquit deus sacrificas
bis autem nunc ista in te cum supplicibus expedit
Cui Laurentius mea vox obscurum non habet. sed
omnia in luce clarescunt. Dixitque Decius. affe-
ra lectus ferreus ut redeat in eo contumax
Laurentius. ministrique eum exuentes super craticu-
lam ferream extendunt. et prunis suppositis eum
cum furcis ferreis compresserunt. Dixitque Lau-
rentius Valeriano. disce miser. quia carbo-
nes tui mihi refrigerium. tibi autem eternum sup-
plicium presentant: quia ipse dominus novit quod accusatus
non negavi eum. interrogat per ipsum confessus sum
assat gratias ago. dixitque bilari vultu ad de-
cium. Ecce miser assati vestra parte gratia ali-
qua et manduca. deinde subdidit gratias ago
tibi domine: quia ianuas tuas ingredi merui: et
sic spiritum emisit. Confusus Decius cum
Valeriano ambulavit in palatium ubi beatus re-

licto corpe sup ignē. Qd hypolitus mane
rapuit z cū Iustino p̄sbro in agro verano
p̄ditū aromatis sepeliuit. ¶ Tercio cōsū
remus gloriā quā assecutus est bea⁹ Lau
renti⁹ p̄ susceptū martyriū z ille que in ce
lis est z nobis est imp̄scrutabilis obmissa
tū ad eā dirigamus mentē quā tribuit il
li deus in sua ecclia militante fecit quidē
deus sanctū suū martyre in multis mira
culis choruscare: de qbus p̄ deuotionē nr̄a
aliq̄ pauca narremus. Refert Greg⁹ turo
nensis. q̄ dū quidā sacerdos quandā ecclē
siā scilicet Laurentij repararet z trabes que
dā nimis breuis esset. rogauit beatū Lau
rentiū vt qui paupes fouerat sue inopie sū
ueniret. Que subito sic excreuit vt p̄s non
modica abundaret. Quā partē sacerdos
minutim incidit. z multas inde infirmi
tates sanabat. Quidā insup p̄sbyter no
mine Santulus b̄ri Laurentij eccliam a
longobardis incensaz reparare volēs ar
tifices multos adduxit. Quadam autē vice
dū quidē eis apponeret nō haberet p̄missa
orōne respexit in elibanū z ibidē candidis
simū panē iuenit. Sed cū vix ad vni⁹ p̄n
dij eluz tribus p̄sonis sufficere videret Lau
renti⁹ artifices suos nolēs deficere sic p̄di
ctū panē multiplicari fecit q̄ in alimētūz
decē dierū oparijs cūctis suffecit. Sunt et
alia hui⁹ sancti miracula que causa breui
tatis omittim⁹. igit deuotōe qua possum⁹
beatū Laurentiū deprecemur vt sua inter
cessione nos dignos efficiat q̄ mediāte per
uentre valeamus ad illā gloriā sempiter
nā in qua ip̄e letat⁹ cūz dño Iesu xp̄o. Qui
sit honor z gloria in sc̄la sc̄loz. Amen.

¶ Sermo. LV. de sancto Augustino p̄cla
rissimo lūie ecclesie sancte dei.

Augustinus purgauit pec
cata ipsius z exaltauit in eternū
cornu ei⁹. Sapientis sūt verba
ista origināl⁹. Eccl̄. xlvij. ca. Ex
om̄i p̄te resonat laudes extimie Augustini
doctoris p̄stārrissimi. Tanta ex v̄bo il
larū copia est vt nō nisi lōgissimis orōni
bus explicari queant. verū tamē ne in solē
nitate ipsius ab eius deuotionē nr̄a nostra
seuinet aliq̄ de ipso p̄te celebratissimo bre
uiter differemus. Gaudeat quisq̄ breuiter

te modernis. vt notat. ff. q̄ metus cau. l. i. E
d appellatōi b̄. l. ampliorē. §. i. refutatorij.
Colligemusq̄ aliq̄ ex m̄tis q̄ scilicet Augu
stini z merita z gloriā exprimūt verba sapi
entis in themate in qbus tria mysteria de
beato Augustino distinguemus.

¶ Prīmū dicit⁹ conuersionis.

¶ Secundū cōmendatōis.

¶ Tercium magnificatōis.

¶ De cōuersione beati Augustini z d̄ h̄is
que induxerūt eū ad heresim z de erroribz
manicheorum.

Ca. I.

Primū mysteriū decla
randū de beato Augustino dī
cit⁹ p̄uersionis de quo dicit⁹. xp̄s
purgauit peccata ipsius. hoc v̄
q̄ factū fuit. dū relicta vanitate phoz. ab
sectaq̄ imp̄ssima heresi manicheoz in
christum p̄fecte credidit z sacri baptismi
suscepit ad quod plenius intelligendum
tria in hac p̄e dubia p̄ponemus.

¶ Prīmū que fuerūt cause Augustinum
ad heresim manicheoz inducentes.

¶ Secundū qui sunt manicheoz errores
principales z detestandi.

¶ Tercū que fuerūt mediā ad p̄niam et
p̄uersionē Augustini coopantia.

¶ Ad primū dubiū respondemus q̄ fue
rūt tres cause p̄cipue que induxerūt Au
gustini in errores manicheoz. Prima dī
cit⁹ intellectus existimatio. Secunda affe
ctus inordinatio. Tercia cordis obdura
tio. ¶ Prima causa fuit existimatio intelle
ctus. habuit namq̄ ex dono nature tantaz
ingenij sublimitatē tantūq̄ intellectus a
cumē vt videat⁹ qdāmodo impossibile qd
ipse de se in veritate fateat⁹. Aut em̄ sic in li
p̄fessionū: Om̄es libros artūz q̄s libera
les vocant tunc nequissimus cupiditatz
iniquarū seruus p̄ metipm̄ legi z intelli
gi quoscūq̄ legere potuit. Quicquid em̄ ē
de arte differendi z loquendi. Quicquid de
dimensionibus figurarū z de musicis z d̄
numeris sine magna difficultate nullo ho
minū tradente intellexi. Scis tu domine
deus meus q̄ celeritas intelligendi z discē
di acumen donū tuum est. sed non inde sa
crificabam tibi. hoc ideo sic concludit qm̄
non se humiliabat deo neq̄ scripturis san
ctis prebere volebat assensū. Et vt Berni⁹

sa. quoz alia putrida sunt alia sana q p
pter hoc non credit ea non posse esse ex ea
dem arborē. nec aliquis credat duas mu-
lieres nō posse habere vñ matrē. eo q vna
virgo alia corrupta. Sic nihil phibet dya-
bolum esse bonū creatōne z factum a deo:
malū pō sua voluntate. ¶ Tercio arguit
manichei qd Joh. viij. c. scribit. vos et pa-
tre dyabolo estis. ergo dyabolus ē creator
illoz: quibus verba illa sic dicta sunt. Re-
spondet q nō sequit. nā pater dicit aliqñ al-
terius. vel qz ab eo hz substantia. vel qui a
ab eo habet mores suscipiēdi ei? doctrinaz
vel imitādo vitam. Hicbo modo dyabolus
erat pater phariseoz. Quarto arguit Jo-
hānis. xij. xps dixit de dyabolo. venit em
pnceps mūdi hui? z in me nō habet quic-
qz dyabolus pnceps mūdi vocat. q mun-
dus est ab eo. nides q nō omēs pncipes sūt
dij vel creatores. pterea ipse pnceps erat
ysurpatōne. vñ iudicio a mūdo erat ejciē-
dus. fm illud Joh. xij. Hūc iudiciū ē mū-
di. nunc pnceps mūdi hui? ejcietur foras.
¶ Quinto arguit q Joh. xvij. dixit xps.
Regnū meū nō est de h mūdo. q xps nō est
rex hui? mūdi: ergo mūdo ē regnū dyabo-
li. Rñdet q regnū xpi fideles vocant. qui
nō sūt de h mūdo. qz nō sūt dediti munda-
nis sūt tñ in mūdo sed q exultātes z etnuz
dei desiderātes. ¶ Sexto arguit. qz apls
h. ad Ehoz. iij. c. ait. Deus hui? seculi ex-
cecauit mētes infidelū. dyabolus gōs hu-
ius scilicet ē Rñdet q dyabolus nūcupatōe
deus est vel dñs z nō fm veritatē. Nam z
venter dñs vocat ad Philipp. iij. ca. quozuz
deus venter ē. tamē venter non est creator
ostendendum est igit manicheis q omia
sunt creata ab ipso deo visibilia z invisibi-
lia. Scribit namqz Barth. viij. ca. Respi-
ce volatilia celi zc. Et subdit pater vester
celestis pascit illa. ergo cibis corruptibilis
quo aues pascuntur a patre celesti est. Et
Barth. v. ca. dicit de pane celesti. pluit su-
per iustos z iniustos. ergo pluuia est a deo
Et Barth. viij. ca. scribitur de christo q
venti z mare tanqz dño obediebant ei. et
Joh. i. ca. Omnia per ipsum facta sunt. z
iterum ibi. In propria venit z sui eum nō
receperunt. Sed non erant per gratiam.
¶ Cum essent mali. ergo sui erant per cre-

ationem. Item mutauit aquam in vñm
corruptibile. Johannis. ij. ca. ergo corru-
ptibilia sunt ab ipso. Et apostolus ad Ro-
ma. ij. ca. ait. ex ipso z per ipsum z in ipso sūt
omnia. Et prime ad Thoz. x. ca. Ex deo
omnia. z ad Eph. ij. ca. ipsius factura sūt
mus. z eiusdem. iij. ca. In deo qui creauit
omnia. et ad Collocen. ij. ca. In ipso con-
dita sunt vñuersa que sunt in celoz in ter-
ra visibilia z invisibilia z ad Hebr. i. ca.
Initio tu domine terram fundasti: et ope-
ra manū tuarū sunt celi. z Actu. ij. ca.
dicitur. Tu fecisti celum et terram. et eius-
dem. xvij. ca. deus qui fecit mundū z om-
nia que in eo sunt. z Apoca. x. ca. Futurū
pervientē in secula seculoz qui creauit ce-
lum z terraz mare et omnia que in eis sūt
mouent itaqz manichei absqz vlla rōne do-
centes multas fatuitates. ¶ Secundus ex-
ror manicheoz est contra incarnatōis cri-
stī veritatem. dicunt em christū non habu-
isse verā humanam naturam. Sed cōtra
istos est scriptura sacra. que christū affir-
mat deum z hominē: hominē pō pfectuz
et anima rōnali z humana carne subsiste-
tem. atqz verū redemptorē mūdi affirmat
q nos redemit pccato sanguine suo. ¶ Ter-
cius error manicheoz est contra legis an-
tīque bonitatem. dicūt em patres veteris
testamenti fuisse damnatos. qz legunt alī
quando peccasse. Sed si r dicendū foret
de petro z paulo qui aliqñ peccauerūt. qd
ipī negant. Sed nos pbamus testimoniū
noui testamenti qd ipī recipiūt antiquos
patres bonos fuisse atqz saluatos. nam le-
git Barth. viij. ca. Multi ab oriente et
occidente veniēt z recumbent cum abraā
ysaac z iacob in regno celozum. ergo abra-
am ysaac z iacob sūt in regno celozum.
¶ Item Barth. vij. cap. In transfiguratione
domini apparuerunt Moyses z Hellas
cum eo loquentes. si damnati fuissent in
transfiguratione illa non affuissent. Insu-
per Lu. xvi. Lazarus mortuus portatus
est ab angelis in sinum abrae. Tenēt ad
huc manichei legem veterem datam esse a
principe tenebrarū z malam esse. Cui
errori occasionem dedit primo legis gra-
uitas. Visum est em aliquibus non fuis-
se deum benignum qui tam graue onus

populo imposuerit. Ad quod dicendum q.
corda iudeor. erecta erant p. presumptionez.
Nam dicebant Exod. xviij. c. Non deest q.
impleat: sed deest qui iubeat. 2. Exo. xxiij.
ca. Respondit vniversus pp. ls simul cum/
era que locutus est dñs faciemus. ideo hu/
miliandi erant graui onere legis vt ad au/
piliū grē current. Secūdo dedit occasio/
nē huic errori iustificata: quia puniebāt crimi/
noli. vñ dicunt non fuisse deū benignū qui/
legem tā crudelē dedit. Ad quod dicendū
q. cum principiū sapientie sit timor dei vt
scribit Proverbi. i. ca. p. sectio p. sapientie
sit amor dei. Prima lex debet inchoare a ti/
more malos acriter puniendo. secūda lex
debet sapientiam pficere cū amore mul/
tis ammonitionibus 2. p. missionibus 2. bene/
ficioz exhibitioibus incitādo. Tercio hu/
ic errori occasionem dedit verbus apli. ad
Roma. vi. c. vbi a t. nūc soluti sumus a le/
ge mortis: 2. vocatur ab aplō lex venis lex
mortis. Ad qd dicendum q. lex mortis fuit
fuit transgressoribz. sed lex vite fuit inten/
tione dantis. sed lex mortis vicio trasgre/
dientis vnde subdit apls. Quid ergo di/
cemus: lex peccatorum est abst. Sunt 2. aliq.
manicheor. errores ridendi. q. causa bre/
uitatis omittimus. Si quis autē de ill' ple/
nitus edoceri velit legat sumam de virtut/
bus 2. ibi materiā istū bene copioseq. dige/
stam inueniet. ¶ Tercii dubiū fuit. Que
fuerūt media ad penitentia 2. p. uersionem
Augustini coopantia. Et dici q. tria Pri/
mū fuit pie matris lachrymosa o. Secū/
dū ambrosij facienda p. dicatio. Tercii exē/
ploz puocatio. Primū fuit pie matris la/
chrymosa oratio. Ipse nancq. in puincias
Africa ciuitate p. charraginēsi orans bo/
nestis parētibz genitus est ex p. re scz patri/
cio: matre p. monicha nūcupata. hec reli/
giosa valde. 2. in xpi amore fundata pluri/
mū flebat. p. filio: 2. ipm ad vnitatem fidei
reducere satagebat. Quada autē vicez ipe
in li. p. fessionū testat mater illa sācta vidit
se stare i qdā line lignea licet tristez. 2. qdā
ei pulcerrimū iuuenis attitit 2. causā tante
tristitie requisit. Que cū diceret p. dicio/
nē filij mei augustini deploro. Ille respon/
dit esto secūra. q. vbi tu ibi ille. 2. ecce con/
tinuo filiū suū iuxta se stare vidit: hec post

dū Augustino retulisset. Ille ait falleris
mater nō tibi sic dictū est. Sed vbi ego ibi
tu. econtra illa dicebat. Nō fili mibi dictū
est vbi ille ibi tu. Sed vbi tu ibi ille. Ro/
gabatur ergo sedula mater q. si ipozuna qn/
dā episcopū vt. p. suo filio intercedere dis/
ret. Cui tanta quodāmodo importunita/
te denictus p. phetica voce respondit: vade
secūra q. impossibile est vt fili' tantarū la/
chrymarū peat. De ipa itaq. referre possu/
mus illud qd xps in sermone q. legit in fe/
sto beati Jacobi maioris dixit. nō sentie/
bat inquit illa sicut cetera matres q. corp'
natoz amant animam aut p. temnūt. De/
siderant em illos valere in hoc seculo: 2. nō
curāt quid in alio sūt passuri. Alij militat/
filijs pudent alijs honores 2. nemo filijs p.
uidet dñm: p. ditionē illorū cum magno p.
cio cōparāt. 2. salutē illis nec dono accipe/
re volunt. Si vident illos paupes cristan/
tur 2. suspirāt. Si autē viderint peccantes
nemo tristat. vt ostendāt q. corporz sūt pa/
rentes nō animaz. hec ille. Secūdū me/
dū q. cōcurrit ad penitentia 2. p. uersionē
Augustini fuit ambrosij facienda p. dicatio
Cū em augustinus apud charraginē
multis annis rhetoricam docuisset occul/
te matre nesciente Romā venit 2. ibidē ml/
tos discipulos cōgregauit. his t. p. bus me/
diolanēses a synaco p. fecto romanor. peti/
ere sibi doctore i rhetorica destinari. Erat
ibi tūc p. sul vtr deus ambrosij 2. ad p. ces me/
diolanensū illuc mititū augustin'. mater
autē ei' q. scire nō valēs cū mltā difficulta/
te ad eū venit: 2. ipm iā nec vere maniche/
um: nec vere catholiū reperit. Lepit autē
augusti. brō ambrosio ad herere 2. e' p. dica/
tōes frequēter audire. Erat em in p. dica/
tōe satis suspens ne qd p. ipaz maniche/
orū heresim vel p. ipa diceret qdā uice con/
tra illū errore Ambrosij diuic' disputauit
2. ipm aptis rōnibz 2. auctoritatibz p. fura/
uit. ita vt error a corde Augustini penit'
pelleret. Tercii mediū qd p. currit ad p. uer/
tentia 2. p. uersionē augustini de exēploz. p.
uocatio 2. i. fāmatio. Cū em sic ip. e' narrat
in li. p. fessi. iā via xpi sibi placeret s. p. ipaz
angustā adhuc ire pigeret imitū dñs i me/
te ei' vt ad Simplicianū i q. lucebat grā
diuina p. geret vt sibi estus suos conferent

profertur, quis esset aptus modus ambulandi in via dei in qua altus sic ibat: displicebat enim ei quicquid agebat in seculo pre cedine dei et decore domus eius quam dilexit. Simplicianus autem cepit eum hortari ipse quoque cepit seipsum hortari ac dicere. Quot pueri et puellae intra ecclesiam deo seruierunt, cum non poteris quod isti et iste, an vero isti et iste in seipsum possunt et non in deo suo: quid in te stas et non stas: proijce te in eum et excipiet te sanabit te. Inter horum colloquia memoriam Victorini in medium colloquuta memoriam Simplicianus narrat. Qualiter idem adhuc gentilis ob sui sapientiam rome quod maximus erat tunc staret meruisset. Et quoniam se sepius christianum dicebat, cum Simplicianus diceret: non credo nisi videro te in ecclesia: ille iocando dicebat: nunquam parietes faciunt hominem christianum: tandem dum ad ecclesiam venisset et ei tanquam veraciter occulte liber ubi erat symbolorum fidei ad legendum datus fuisset ille in altum ascendit et alta voce pronuntiavit. Tunc etiam ab africa quidam amicus Augustini nomine Pontianus superuenit et vitam et miracula ipsius magistri Antonij qui nuper in egypto sub Constantino imperatore defunctus fuerat recitavit horum exemplis Augustinus vehementer exarscit: ita quod socium suum Alippium tam vultu quam mente turbavit inuasit et fortiter exclamavit. Quid patimur quid audimus? Surgunt indocti et celum rapiunt et nos cum doctis nostris in infernum demergimur: et accurrens in quandam ortum sub quadam ficu se proiecit ut ipse narrat in libro confessionum et amarissime flens lamentabiles voces dabat. Cum autem amarissime fieret audiuit vocem dicentem sibi. Tolle lege: aperuitque statim codicem apostolicum et coactis oculis ad primum capitulum legit. Indulgentiam dominum Iesum christum. et statim ab eo omnes duplicis tenebre diffugerunt: interim autem tam vehementissimo dolore dentium torquebatur cepit: ut fere ad credendum opinioe Lome philosophi succederet quod summum bonum anime in sapientia: summum vero bonum corporis in nullum sentiendo dolore posuerat. tam vehemens autem ille dolor fuit quod etiam loquelam amisit. Quo circa ut in libro confessionum refert in tabulis ceretis scripsit ut omnes pro eo

orarent ut dolorem illum deus mitigaret: ipse vero cum alijs genua flexit et subito sanum se sensit. insinuavit ergo per litteras sancto viro Ambrosio votum suum ut moueret quid sibi de libris sanctis legendum esset: quo acriter fieret fidei christiane: at ille iussit Esaiam prophetam ea quod euangelij et vocationis gentium pronuntiator aperitior videat. Cuius principium cum Augustinus non intelligeret totum aliud tale esse arbitrans distulit ut illud relegeret cum in scripturis sanctis magis exercitaretur esset. Adueniente vero pascale tempore Augustinus cum esset annorum triginta cum filio suo a deo dato puero valde ingenioso, quem Augustinus in sua adolescentia dum adhuc gentilis et pharus esset genuerat: necnon cum Alippio suo amico sacrum baptismum suscepit: de hac Augustini conversione scriptum est in Datius episcopus mediolanensis. libro sue cronice capitulo x. de quo Dario Gregorius memorat in libris dialogorum. Tunc in illo baptismo Ambrosius cepit. Te deum laudamus. et Augustinus respondit. te dominum confitemur. Et sic ipsi duo hunc hymnum alternatim composuerunt: et usque in finem decata uerunt prout autem in fide catholica mirabiliter confirmat. spem omnem quam habebat in hoc seculo dereliquit. et scholis quas regebat abrenuntiavit. Quod miranda dextre dei excelsi miratio que Augustinum non solum de tenebris eduxit in lucem sed illum luminare grande in sua ecclesia prefectum.

De humilitate penitentia et singulari doctrina atque integritate vite. b. Augustini. Ca. II

Secundum mysterium declarandum de beato Augustino dicitur commendatio. Commendatur quidem maxime de tribus.

Primo de penitentie humilitate.

Secundo de doctrine singularitate.

Tertio de vite integritate.

Primo commendatur de penitentie humilitate. Nam licet peccata graua amarissime defleuisset: tamen ex ipsa humilitate de peccatis que nos minima repuramus in libro confessionum deo se dolenter accusat. Sicut de eo quod cum puer esset lu debet ad pilam cum ad scholas ire deberet. Item de eo quod non volebat legere vel addiscere nisi vi a parentibus

vigere. Itē de eo q̄ fabulas poetarū sicut
fabulā Eneē cū adhuc esset puer libēter le
gebat. Itē de hoc q̄ de celario vel mēsa pa
rentū aliq̄ furabat ut pueris ludētibz da
ret. Itē de eo q̄ in ludos puerorū fraudulē
tas victorias exercebat Itē de eo q̄ pīra d̄
qdā arborē vicinā vince sue cū esset anno
rum sedecim furat⁹ fuerat. Accusat etiā se
de eo q̄ aliqū nimis libēter canē vidit cur
rentē. Et de eo q̄ per agrū trāsiliēs venatio
ne libēter p̄segit. Itē de eo q̄ domū existens
araneas muscas suis retibus capiētes ni
mis attente p̄segit. Ideo autē de his corā
vno p̄stebat ut ipse dicit. Quia aliqū a bo
nis meditatioibz auertit⁹ et oīnes inter
rūpunt. Si q̄s p̄o feruorē cōpunctiōes de
uotionē p̄ritiōē Augustini penitēt⁹ ple
ne scire desiderabile legat libros p̄fessionū
qui vndiq̄ resonant liquefactionē cordis
ipsius. Secūdo cōmendat Augustin⁹ de
doctrīne singularitate. Quā singularis et
excellētissim⁹ fuerit in doctrīna ostēdūt no
bis libri quos cōposuit. Itē ad ei⁹ gloriā ac
cedit aliorū scōrū doctōrū testimoniū: qui
de Augustino loquētes ipm copiosissimis
laudibz attollūt. Vñ Prosper in li. de vita
cōtēplatiua inq̄t. Augusti. epus acer erat
ingento suauis eloquio: secularibz litteris
perit⁹: in ecclesiasticis laboribz studiosus
in quotidianis disputatōibz clarus: in om
ni sua actiōe cōposit⁹: in questionibz soluē
dis acutus: in cōuincēdis hereticis circū
spect⁹: in expositiōe fidei n̄re catholicus: in
explanādis scripturis canonicis cautus.
Quē in libellis meis p̄ possibilitate mea
sū secut⁹. Et Ansel. in plogo monologion
nihil potui inuenire nec dixisse qd nō ca
tholicorū patrū et maxime beati Augusti
ni dictis cohereat. Et Possidoneus li. ij. ca.
xviij. narrationis auctōrē magnum tenes
Aug⁹. Et Possidoneus. Augustin⁹ sapiē
tie lumē p̄fulgidū p̄pugnaculū veritatis
omnes ecclesie doctores tam ingenio q̄ sciē
tia viciit. In cōparabiliter florens tam vir
tutū moribz q̄ influentia doctrīnarū. Du
go in didascalō. li. iij. et Jhō. li. vi. et humo.
De n̄ris apud grecos origines in scriptu
rarū labore tam grecos q̄ latinos operum
suorū numero superauit: deniq̄ Hieron⁹

mus sex milia librorū eius legisse fateat. hō
rū in oīm studia Augustin⁹ ingenio et sciē
tia sua viciit. nā tāta scripsit ut diebz ac no
ctibz nō scribere quisq̄ valeat libros suos
sed nec legere quidē occurrat. Et Egesip
pus in plogo libri de floribz paradisi. In
ter. magnos et egregios catholice doctores
ecclesie p̄clarū fuisse et esse Augustinum
quis ignoret. quē cum diuina et humana
eruditōe mirabilē omnes orthodoxi in so
to terrarū orbe venerant. p̄cipue cū aposto
lice sedis antistites scripta eius sua p̄ba
bile auctoritate firmātes: tāto maiore stu
dio sp̄ amplexi sūt quāto ampliore solatio
eis yltros se fuisse testant. Et Cassiodo
rus in plogo sup̄ psalteriū. Ad Augusti.
facilissimū patris cōfugi opulētissimā le
ctionē: quo circa memor infirmitatis mee
mare ipsius quorūdam psalmorū fontibz
perfusum: diuina misericōdia largiēte in riu
los vadefos cōpendiose breuitat⁹ deduxi
vno codice tot diffusa cōplectens quorū ille
in decadae quindecim mirabiliter expli
cauit. Sz ut quidā de Homero ait. Ta
le est de eius sensu aliqd subripere quale
Herculi clauā de manu tollere. Et em
līraz oīm egregi⁹ mgr̄ decurrēs tāq̄ fons
purissim⁹: nulla fece polluit⁹. Sz in integri
tate fidei p̄seuerā: nescit hereticis locū da
re: vñ se possint aliq̄ colluctatōe defendere
Torus catholicus. tot⁹ orthodoxus inueni
tur: et in ecclesia dñi suauissimō nitore re
splēdēs: superni luminis claritate radiat.
Et Haymo in cōmentario sup̄ scda ep̄la
ad Cor̄ p̄m b̄m Aug⁹. necesse est ad alti
ora cōfēdere: et p̄fundiora scrutari: qui in
lucidādis questiōibz omnes doctores excel
lit. Et itē Haymo ibidē. Sicut sol in lu
mine excedit oīs planetas: ita Augusti.
omnes exellit in sacris exponēdis scriptu
ris. Et Volusian⁹ cui Aug⁹. ep̄las scri
psit. Legi dei deest quicqd Augu. cōtinge
rit ignorare. Et Gregori⁹. in ep̄la ad In
nocentiū p̄fectū africe. Q̄ expositionē san
cti Job vobis trāsmitte voluistis: v̄ro stu
dio cōgaudem⁹: sz si delictoso cupitis pa
bulo saginari: beati Augustini cōparatio
re v̄ro opuscula legite: et ad cōparationē illius
siliginis nostrū sū: furē non queratis. Et
idē in registro legit q̄ b̄us Aug⁹. nec cui

forore habitare cōsenserit dicens. Que cū
forore mea sunt forores mee nō sunt. docti
ergo viri cautela magna nobis debet esse
in ista uicio. Et Hiero. in li. de duodecim
doctoribz. Augustin⁹ ep⁹ volās per mon/
tū cocumina: quasi aquila multa colorū
spacia terrarūq; situs et aquarū circulū cla
ro sermone p^{ro}nunciauit. Et idē in ep^{la} ad
Aug⁹. duobus libellis suis eruditissimis
et omnis eloquētie splēdore fulgētibz respo/
dere nō potuit. Lette quicquid dici potuit:
et assum ing^{re}mo et de scripturaz ha^{er}uiri
fontibz a te positū est atq; disertū: sed que
so reuerentiā tuā pariter patris me tui
laudare ingenū. Sunt et alia tam Hie/
ronym⁹: q̄ aliorum doctorū testimonia de
laudibz Augustini quē nos breuiter cau/
sa pertransim⁹. ¶ Tercio cōmendat Au/
gustinus de uite integritate: post cōuersi/
onem quidē integerrimā uitam atq; san/
cissimam duxit: nam emediolano dice/
dens assumptis secum Hebrido et Euo/
dio matre ad africam remeabat. Sed cū
essent apud hostiaz tiberiam: pia mater
eius defuncta est: post cuius mortē reuer/
sus est Augustin⁹ ad agros proprios: ubi
cum his qui adhibebāt ieiunijs et oratiōi/
bus deo vacabat scribebat lib^{ro}s et indo/
ctos docebat. Fama autē eius vbiq; defun/
debat et in omnibus libris suis et acibus
admirabilis habebat. Refugiebat autem
ad aliquam ciuitatē accedere que careret
episcopo: ne ipsum in predicto officio occu/
pari cōtingeret. Eodē tēpore apud Hyp/
ponem erat quidam vir magnaz opum:
qui Augustino misit q^{uod} si ad eū accederet
et verbū ex ore suo audiret seculo reūcia/
re posset. Ad Augustin⁹ ubi cōperit: illuc
concursus iuit. au^{tem} dīes autē Valerius hyp/
ponēsis episcopus famā eius ipsum pluri/
mum retinētē in ecclesia sua presbyteroz
ordinauit: nōnullus quidā lachrymas su/
as superbe interpretabz: et tanq̄ eū cōso/
lanti bz: dicentibz q^{uod} et locus presbyterij li/
cet ipse maiori dignus esset appropinqua/
ret tamē episcopus aut. Qui statim mona/
steriū clericorum instituit. Et cepit viuere
fm regulā sub sanctis aplis cōstitutā vbi
nullus aliqd p^{ro}priū habebat: sed omēs in
cōmuni vivebat. De cui⁹ monasterio decē

episcopi fuerunt electi. Fratribz autē suis
quos canonicos regulares vocauit et gulā
tradidit sub qua militant p^{ro}dicatores her/
emitant: seruie: ordo sancte Brigide: or/
do sancti Hieronymi: ordo sancti Johā/
nis hierosolomitani: ordo sancti Anthonij
ordo cruciferorum. Cum p^{ro} Valerius
episcopus esset grecus: et minus in latina
lingua et litteris doctus Augustino pote/
statem tribuit: vt contra morem orientalis
ecclesie coram se in ecclesia p^{ro}dicaret: vnde
cum episcopi cōtra dicerent ille de hoc non
curabat: dūmodo per euz fieret: quod per
se fieri nō valebat. Eodē tempore p^{ro}byter/
rū fortunatū manicheū et alios hereticos:
p^{ro}cipue rebaptizatos donatistas et maniche/
os cōcūcit abstulit et fugauit. Cepit autē
Valerius formidare ne sibi Augusti. tol/
leret. et ab alia ciuitate in ep^om pereret: nā
sibi aliqñ ablatu fuisse. nisi cū ad locū se
cretū trāsire curasset: ita vt inuenire min/
ime potuisset: impetrauit igit ab archiepo
carraginēsi: vt ipse crederet: et Aug⁹. hypo/
nēsi ecclie p^{ro}ficeret in ep^om. s; cū hoc Aug⁹.
omimode recusaret: cōpulsus tñ succubui/
it et ep^oatus curā suscepit. Qd in se postea
fieri nō debuisset vt suo viuentē ep^o ordina/
retur: et dixit et scripsit p^{ro}pter cōcilij vniuer/
salis prohibitionē. Quā post modū ordina/
tus didicit: q̄ sancte in ep^oatu se habuit vi/
dere poteris in legenda. In diebz autē eius
vādali totā africe puinciā occuparūt: va/
stātes omnia: nec parcētes sexui ordinē vel
etati. Et vt plerq; tradūt vādali poloni
esse credūt a flumine vādalo polonē dicit
in li. p^{ro} historie hispanie scribitur. Q^{uod} tpe
agorici regis vādalo^{rum} facta est ab ipso
grauis ecclesie p^{ro}secutio in hispania et afr/
ica. nā multos martyres fecit: cōfessoribzq;
lingnas abiecit: q^{uod} vt Ili⁹. narrat abscis/
sis linguis p^{ro}fete loq̄bant. et de his fit mē/
tio. L. de offi. p^{ro}sec. p^{ro}rio africe. cū tādē vā/
dali ad hisponē. ciuitatē venisset: Aug⁹. cō/
uocat⁹ scribz dixit. Ecce rogauit dñm vt aut
nos ab his periculis eruat: aut patientiā
tribuat: aut me de hac vita suscipiat: ne tot
calamitates videre compellar. Et ecce ter/
tium qd petijt obtinuit. Tectio namq; ob/
sidionis mense febz laboras lecto decu/
bit. in quo septē psalmos cū lachrymis

legens: sumpta ē enchauristia: reuerētissi-
me: integro aspectu atq; auditu corā posi-
tis fratrib; z orantib; migravit ad deum
anno etatis sue lxxvi. epātus po sui. xlv.

**De miraculis z translatione corporis
beati Augustini: de quo fit officiū duplex
in ecclesia.**
Capitulum. III.

Erū mysteriū decla-
randū de beato Augustino dī-
ctū magnificatio. placuit quidē
omnipotēt deo hunc sanctū ma-

gnificare pceptue in tribus.

Primo in miraculorū rutilatione.

Secūdo in corporis trāslatione.

Tertio in officiū celebratione.

Primo magnificauit eū deus in mira-
lorū rutilatiōe Nam in vitā z in morte mi-
raculis claruit In li. nāq; xxi. de ciui. dei.
dicit de se nomē ex humilitate non expri-
mēs. Scio epīm semel pro adoleſcēte quē
nō vidit orasse illūq; illico demonio caru-
isse. Cum etiā quidā infirm⁹ incidi debe-
ret et de eius morte ob incisione plurimū
timere cū infirm⁹ cū multis lachrymis
deū exorass; cū eo z pro eo Augustin⁹ ora-
uit: z sine aliq; incisione integrā sanitatē
recepit. hec z alia in vitā sua legūt scā. p
mortē po cōpētū est illū miraculis pluri-
mis coruscasse Ex quib; aliq; enarrabm⁹

Volēdmari⁹ quidā in bñm Augustinū
speciale deuotionē habēs: cū quādā infir-
mitatem que dicit flegma salum in tibia
pateret: bñm Augustinū deuote in sui ad-
lutorū inuocabat. Cui per visum sanc-
t⁹ Augustin⁹ apparuit: z tibiā manu palpās
integre restituit sanitati: qui excitat⁹ se li-
beratū inuenit: z deor bñm Augustino gra-
tias reddidit. Quidā puer cū vitio lapi-
dis pmeret: z de plilio medicorū incidi ve-
beret. mater pueri mortis sibi timēs picu-
lū bñm Augustinū deuote in sui filij subſi-
diū inuocauit. Statimq; fusa orōne vi-
nam cū lapide emisit: z plenā sanitatē re-
cepit. Preposit⁹ cuiusdā eccleie in bñm Au-
gustinū multā deuotionē habēs: cū p tres
annos grauē in firmitatē passus fuisset:
ita vt de lecto surgere nō valeret aduentē
tē solēnitatē beati Augustini cū iā in eius
vigilia ad vesp̄as pulsaret ad rogandū

scām Augustinū tota deuotiōe se cōsulit:
Cui in albis scūs Augustin⁹ apparēs di-
xit. Ecce assum toties ad te vocat⁹: surge
cito z celebra mihi officiū vesp̄nū. Qui
san⁹ surgēs cūtis stupētib; ecclesiā intra-
uit: z officiū deuote pegit. ¶ Secūdo magni-
ficauit de⁹ bñm Augustinū in corpis trāsl-
latiōe. Nā postq; gēs barbara africa occu-
pauit fideles corp⁹ Augustin⁹ cep̄erūt z ip-
sum in sardinia trāstulerūt. Transactis
aut abei⁹ obitu annis ducētis octoginta.
Luprā dus deuor⁹ lōgobardorū rex audi-
ens sardinia a sarracenis depopulatā solē-
nes illuc nuncios misit vt doctoris sancti
reliquias papā dēferrēt. Qui magno p-
cio dato corp⁹ sancti Augustini tulerūt. z
vsc; ianuā portauerūt. ¶ Deuor⁹ rex au-
diēs vsc; ad p̄dictā ciuitatē cum magno
gaudio eidē obuiāuit z reuerētē excepit.
Cū aut; mane vellēt corp⁹ illud deducere:
nullo mō moueri potuit: donec rex vorum
emiss⁹ q; si se inde deduci pmitteret: ibidē
in suo noie ecclesiā fabricaret. cū aut; voti
fecisset statū sine difficultate inde deductū
est. Rex aut; qd; vouerat impleuit. Et ibi-
dem in honore beati Augustini ecclesiā fa-
bicauit. Idē miraculū die sequēt in qdā
villa epātus terdonēs que dicit caselle p̄ti-
git. Et eo mō ibidē in honore beati Au-
gustini ecclesiā fabricauit. Insup villam
ipsam cū omib; appēditis pcessit seruiēt
bus eccleie sancti Augustini ppetuo possi-
dēdā. Sicq; cū magno gaudio papā de-
ducit: z in ecclesia scī Petri que celū aureū
dicit honorifice collocat. ¶ Tertio magni-
ficauit de⁹ bñm Augustinū in officiū cele-
bratiōe. Nā nō nisi deo inspiratē factū est
vt ecclesiā statueret officiū quatuor doctorū
pncipaliū Augustini videlicet Hierony-
mi z Ambrosij atq; Gregorij solēnter seu
dupliciter celebraret: sicut patet li. vi. de re-
liquijs et veneratiōe scōrū in ca. gloriosus
deus. Igī Augustinū doctorē magnū ve-
neremur in terris: vt sic per illi⁹ merita cū
ipso regnare possimus in celis. Ubi xpo
iesu fruemur cum gaudio qui benedictus
in seculū a seculorū. Amen.

Sermo. LVI. de beato Hieronymo:
qui gloriā ingentē adeptus est p̄p̄er scien-
tiam penitentiam z patientiam.

Eratificauit illū in gloria z circūcinxit illū zona glorie
Scribunt hec verba Ecci. xlv.
ca. Aescio qua copia z facultas
re dicēdi laudes Hieronymi gloriosi per
orari possint qui tū doctrine vbertate: tū
eximie sanctitatis merito admirabilez ac
venerādū se cūctis mortalibz pber. Is nā
q̄ est quē ecclesia scā dei sp̄clarissimū veri
tatis doctorē fatef. eiusq̄ scripta roborat
p̄firmat atq̄ cōprobat z acceptat. sic patz
xv. di. decretorū ca. scā romana ecclia. Is
est qui in toto orbe a cūctis fidelibz sūma
et singularissima deuotōe colit. cui⁹ nomē
latitudinis terre cōpleuit. Is deniq̄ est q̄
inter angelorū choros nō mediocri gloria
fulget in regno celoz quē deus b̄ndict⁹ sto
la in immortalitatz decorauit. Quis igit au
debit de Hieronymo nō nisi balbutiēdo
loqui. Verūm vt debito satisfaciā. cū in so
lennitate ipsius de eo verba facere opus sit.
cū oīmi qua poterim⁹ affectione de illi⁹ glo
ria tractabim⁹. de qua dicunt p̄ba p̄posita.
In quibz exprimit magnitudo glie Hie
ronymi quā affecit⁹ est tam in b̄a vita q̄
etiā in p̄nti seculo. Quare autē Hierony.
sic adeo gloriosus effectus. Triplex po
test ratio assignari.

¶ Prima dicitur scientie.

¶ Secunda patientie.

¶ Tertia penitentie.

Qualiter scientia Hieronymi fuit a ma
gistris eū docētibz causata z q̄ simul cum
illa habuit scientiā infusā. z q̄ licet alios do
ctores superauit in noticiā diuersorū idio
matū z mltitudine historiay z in vtili scri
pture trāslatione. Capitulum I.

Prima ratio quare hie
ronym⁹ gloriosus effect⁹ est: et
nomē grāde sibi v̄dicauit in ce
lo z in terra dicit scientie. nā efful
sit in eo scientia rerū humanay z diuinay.
Et illa verbo z litteris comunicauit. hinc
Daniel. xij. ca. scribit. Qui docti fuerint
fulgebūt quasi splendor firmamētī. z qui
ad iusticiā erudiūt multos: quasi stelle in
perpetuas eternitates. Verūtamē in hac
parte tria se ingerūt dubia declaranda.

¶ Prīmū vtrū scientia beati Hieronymi

fuit in eo a magistris eū docētibz causata.

¶ Scōm verū scientia Hiero. fuit acq̄sita.

¶ Tertiū vtrū scientia hie. fuit excellētissima.

¶ Ad primū dubiū: r̄ndere debem⁹ q̄ scientia

Hiero. fuit in eo causata a m̄gtr̄s eūz

docētibz. Nam vt colligit in dictis eius in

libro de vitis illustribz: cū ipse genit⁹ esset

patre Eusebio. xvi. anno imperij magni

Constantini: in oppido stridonio quod a

gothis euersum dalmatie quodā panno

nteq̄ cōfinitū fuit cū parentibz in puericia

uenies romā: viris insignibz tradit instru

endus: nā in grāmatica Donatū habuit

p̄ceptorē in rethorica Victorinū. Quācū

q̄ in discendo laborauerit: ipse asserit in

epla ad Oceanū: vbi scribit. Dū essem

iuuenis nimio ferebā amore discēdi: nec

iuxta quorūdā p̄sumptionē ipse me docui

Apollinarē audiūt antiochie frequēter et

colui. Jam canis spargebat caput z ma

gistrū decebat q̄ discipulū: p̄p̄ tū alexā

drīa audiūt v̄dimū in mltis ei grās ago:

q̄ q̄ nesciebā didici: z q̄ sciebā illo docē

te non perdidici: venit rursus hierosolimā z

herblee: quo labore. quo p̄cio: baraniā no

cturnū habui p̄ceptorem. Timebat em̄ iu

deos: z alcey mihi exhibebat Alcomediū:

Et in epla ad rusticū monachū in q̄t. Dū

essem iuuenis: z me solitudinis deserta val

larēt incētū vitiorū ardorēq̄ nature fer

re nō poterā Quā cū crebris ieiunijs fran

gere: mēs tū cogitatōibz estuabat: ad quā

hebdomadā cuidaz fratri qui ex hebreis

crediderat me in disciplinaz dedi: vt post

Quintilian acumina Ciceronisq̄ fluui

os gratuitatēq̄ frontonis z leuitatē Plī

nij alphabetū discere stridentia anhelāia

q̄ p̄ba meditarer: qd ibi laboris sumple

rim: qd sustinuerim difficultatis: quoties

desperauerim: quotiesq̄ cessauerim: z p̄e

tionē discēdi rursus inceperim testis est

scientia tam mea: qui passus sum q̄ eorū

qui mecū vitā duxerūt: z grās ago dñō q̄

de amaro semine litteray dulcedinis fru

ctus capio. hec ibi Perrexit etiā cōstātino

polim vbi audiuit Gregoriū nazanzenū:

vt ipse testat in tertio Eiaie explanationū

libro. Sz obuiare quis potest q̄ vnus ho

mo alium docere nequeat. dicit namq̄ dñs

Matth. xxij. ca. Nolite vocari rabbi vbi

dicit glo. Hero. ne diuinū amez? homini/
bus tribuat. esse ergo magistruū pertinere
proprie ad diuinū honorē. Sed docere est
ppriū magistrī: homo ergo nō pōt docere.
Sed hoc est ppriū dei. Respondet Tho. l.
parte. q. cxvij. Q. circa hoc diuerse fuerūt
opinionēs. Queritis em̄ in cōmento tertij
de anima posuit vnū intellectū possibile
esse oīū hoīm. Et ex hoc sequeret q eadē
species intelligibiles sunt oīū hoīm. Et
fm hoc ponit q vnus homo per doctrinā
nō causat aliā sciētā in altero ab ea quā
ipse habet: s; cōmunicat ei eandē sciētā
quā ipse habet per hoc q mouet eū ad or/
dinādū fantasmata in anima sua ad hoc
q sit disposita puenīter ad intelligibilem
apprehensioē. Que quidē opinio quātū
ad hoc vera est q est eadē sciētā in discipu/
lo et magistro s; cōsideret idē pūtas fm
vnitate rei scite. Ea dē em̄ rei veritas est:
quā cognoscit discipulus et magister. S;
cū ad hoc q ponit vnū intellectū possibi/
lem oīū hoīm et eadē species intelligibi/
les differētes solū fm diuersa fantasmata
falsa est eius opinio. Alia est opinio plato/
nicorū: qui posuerūt q sciētā in est a pnci/
pio animarū nr̄is per pncipationē forma/
rum separatay: sicut etiā ponit. i. parte. q.
lxxvij. s; anima ex vnione corpis impedit/
ne possit cōsiderare libere ea quorū sciētā
habet. Et fm hoc discipulus a magistro
nō acquirit sciētā de nouo: s; ab eo exercet/
ad cōsiderādū ea quorū sciētā habet vt sic
addiscere nihil aliud est q quodā mō re/
minisci. Sed hoc falsum est: qā intellectus
passibilis anime hūane est in potētia pu/
ra ad intelligibilia vt dicit Aristot. iij. de
anima Et ideo aliter dicēdū est. q docens
causat sciētā in discipulo reducēdo ipsū
de potētia in actū. sicut dicit viij. phisicorū.
Ad cuius euidentā cōsiderandū est: q esse
eū qui sunt ab exteriori pncipio: aliquis
est ab exteriori pncipio em̄: sicut forma do/
mūs causat in materia solū ab arte. Ali/
quis autē est effectus: qñq; quidē ab exteriori
pncipio: qñq; autē ab interiori sic sanitas
causat i infirmo: qñq; qdē ab exteriori pnci/
pio: s; ab arte medicine: qñq; autē ab in/
teriori pncipio. cū aliq; sanat virtute na/
ture. Et in talib; effectib; duo sunt atten/
denda.

Primo quidē q ars imitat naturā
in sua operatiōe. Sicut em̄ natura sanat
infirmitū altera dō: dirigēdo: et expellendo
materiam que causat morbum. ita et ars.
Secūdo atten dēdū est: q pncipiu exte/
rius s; ars nō operat sicut pncipale agēs
sed sicut coadiuuas pncipale agens: qd
est pncipiu interius: cōfortando ipsum
et ministrādo ei instrumēta et auxilia qui/
bus vratur ad pducēdū. Sicut medicus
cōfortat naturā et adhibet ei cibos et me/
dicinas quib; natura vratur ad finem in/
tentū. Sciētā autē acquirit in hoīe et ab
interiori pncipio. vt patet in eo qui per in/
uentionē pncipiu sciētā acquirit. Et a pnci/
pio exteriori. vt patet in eo qui addiscit.
Inest em̄ vniciq; homini quoddā pnci/
piu sciētie s; lumē intellectus agētis per
qd cognoscunt statim a pncipio naturalit/
ter quedā vniuersalia pncipia oīū sciē/
tiarū. Cum autē aliquis hmoi vniuersalia
pncipia applicat ad aliqua particularia
quorū memoriā et expertimentū per sensum
accipit: per inuentionē pncipiu acquirit sciē/
tiam eorū que nesciebat ex notis ad ignota
procedēs. Unde et quilibet docens ex his
que discipulus nouit: ducit eū in cognitio/
nem eorū que ignorabat fm q dicit in pñ/
mo posteriorū: om̄is doctrina et om̄is disci/
plina ex pēstenti sit cognitioe. Ducit au/
tem magister discipulū ex pncipio in co/
gnitionē ignotorū dupliciter. Primo qui/
dem pponenda ei aliqua auxilia vel instru/
mēta quib; intellectus eius vratur ad sciē/
tiam acquirēdā. puta cū pponit ei aliquas
ppositōes min⁹ aduersales: q; tñ ex pēog/
nitijs discipuls diiudicare pōt: vel cū pponit
ei aliq; sensibilia exēpla vel similia vel op/
posita vel aliq; hmoi ex quib; intellectus ad/
discētis manu ducit ad cognitionē veri/
tatis ignote. Alio mō cum pfortat intel/
lectū addiscētis nō qdē aliq; pte actiua:
q; superior nature: q; oēs intellectus hūani
sūt vni⁹ grad⁹ in ordine nature. S; inq; tū
pponit discipulo ordinē pncipiorū ad pclu/
siones: qui forte per seipm nō haberet tātā
pntē collatiū: vt ex pncipijs posset pclu/
siones deducere. Et ideo dicit in pmo po/
steriorū: q sillogism⁹ est demonstratio facti/
ens scire: et per hunc modū ille qui demō/
strat.

strat au ditorē sciētē facti: homo ergo do-
cens solūmō exteriū ministeriū adhibet
sicut medicus sanans. S; natura interior
est pncipalis causa sanatiōis. Ita 2 inte-
rius lumē intellectus est pncipalis causa sci-
entiē: verūq; autē horū est a deo. Et ideo si-
cut de deo dicit. Qui sanat cōmes infirmis/
tates tuas: ita de eo dicit qui docet hoīem
sciētia inq̄tū lumē vultus eius sup nos
signat. ¶ Secundū dubiū fuit verū sciētia
Hierony. fuit acquisita. Ad qd rōndem
reperiunt tria hoīum genera quidā ha-
bent sciētia simpliciter acquisita sicut hi
qui ea que humana rōnē nō trāscēdūt in-
uestigādo et ab alijs audiēdo didicerunt.
Tales fuerūt illi de quibus Hieronymus
in epistola ad Paulinū ait. Legim⁹ in ve-
teribus historijs quosdā lustrāse provin-
cias nouos adisse populos maria trāsisse
vt eos quos ex libris nouerāt corā quoq;
viderēt: sic Pictagoras mēsticos vates
sic Plato egyptū: 2 architā tarentinū ean-
demq; oram italīe que quōdā magna gre-
cia dicebat laboriosissime peragravit: vt
qui athenis magister erat 2 portēs cuiusq;
doctrinas academiē gymnasia psona/
bant fieret peregrin⁹ atq; discipulus: ma-
lens aliena verēdū discere q̄ sua impri-
denter ingerere. deniq; cum litteras toto
quali orbe fugientes persequit⁹ captus a pi-
ratis 2 venundat⁹ tyranno crudelissimo:
paruit captiuus vinctus 2 seruus. Tamē
q; Philosophus maior emente se fuit Ad-
ritum iurū lacteo eloquētiē fonte manētē
ex vltimis hispaniē galliarumq; finibus
quosdā venisse nobiles legimus. Et quos
ad sui cōtemplationē romā non traxerat
vnius hominis fama perduxit: habuit il-
la eras inauditū omnibus seculis celebrā/
dumq; miraculū: vt urbem tantā ingressi
aliud p̄ter urbem quererēt. Apolliniū
ille siue magus vt vulgus loquit⁹ siue phi-
losophus vt pictagorici tradūt intravit
Persas: pertrāsivit Caucaz Albanos
Scitas Passageras opulētissimas In-
die regna petrauit 2 ad extremū latissime
phryson amne trāsmisso peruenit ad bra-
gmanas vt Hircam in throno sedentē
auro 2 de cārali fonte potātē: inf paucos
discipulos de natura: de morib; de cursu

diēru 2 siderū audiret docentē: inde per
Elamitas Babylontos Caldeos He-
dos Assiros Parthos Fenices Arabes
Palestinos. reuersus Alexandria: perue-
nit Ethiopiam: vt gymnosophistas et sa-
mosissimā mensam solis videret in sabu-
lo. Inuenit vbiq; vir ille quid discere: vt
semp proficiēs semp se melior fieret. Scri-
psit super hoc plenissime octo voluminib;
philosophatus. hec Hieronymus. Qui ostē-
dit q̄to labore 2 studio pictagoras 2 pla-
to ac apolliniū sciētiam adepti fuerunt.
Sunt 2 alij qui sciētia habēt simpliciter
infusam: sicut de apostolis dicitur: qui a
spiritu sancto didicerūt omnē veritatē ad
sa lutem necessariā. Tertij qo habent sci-
entiam acquisitā: 2 p̄ter illam adhuc habēt
sciētia infusam. hī fuerūt doctores eccle-
sie sancte: qui licet humano studio libera-
les disciplinas didicerūt: tamē de rebus di-
uinis nō nisi a fonte spiritus sancti accepe-
runt tam multa tāq; stupēda que docue-
runt 2 redegerūt in scriptis: et vt de cete-
ris taceamus inspiciātur libri quos Hie-
ronymus scripsit 2 aperte patebit ipsū spi-
ritu sancto inspiratū locutū fuisse. ¶ Ter-
tium dubiū fuit vtrum sciētia Hierony.
fuit excellētissima: et ad h mderē possum⁹
q̄ in trib; Hiero. alios doctores excessit.
¶ Primo in linguarum varietate.
¶ Secūdo in historiā multiplicitate.
¶ Tertio in translationis vtilitate.
¶ Primo fuit excellētissima sciētia Hie-
rony. qz doctores alios superauit in lingua-
rum seu litterarū varietate. Fuit em̄ peri-
tissim⁹ in litteris latinis grecis 2 hebraicis
Un̄ de eo scribit Aug⁹. Scit⁹ Hiero.
p̄byter greco latino 2 hebreo eloquio eru-
ditus in locis sanctis atq; in litteris sacris
vsq; ad decrepitā vixit eratē: cui⁹ nob elo-
quiū ab oriēte vsq; in occidentē instar solis
lampas resplēdit. Et Iñd. in. li. ethi. ait.
Hier. triū linguarū p̄t⁹ exiit. cui⁹ interp-
ratio ceteris antefert qm̄ 2 p̄bor tenacior est
2 p̄spicuitate suā clarior atq; vtpote a xpi-
ano interprete verior. In dialogo qo senen-
sic d̄ hier. d̄ Hier. p̄fidei meriti: dorēq;
p̄curū nō solū latinū s; grecū atq; hebraicū
l̄ris instruct⁹ est: ita vt se illi in omī scia ne-
mo audeat cōparere ¶ Scdo fuit excellēs

doctrina Hiero. in historiay multiplicata
te. Ob qd ipse in expositioe Danielis pro
phete ait. Ad intelligendas extremas Da
nielis pres mltiplex grecoz historia neces
saria est. Sutorij videlicet et calliulci: dio
dori: polibij: possi donij: cheonis et androni
cri: iosephi quoq; et eoz qd ponit iosephus
nostricos luy ac pompeii trogi: qui omnes ex
treme visionis narrat historiam. Et post
alexandru vsq; ad cesarem augustu scelexi et
antiochi sirie et egypti ac ptolomeoz b illa
describit. Et si qm cogimur seculari littere
raru recordari: et aliqua dicere ex his que
olim obmissim: no nre est voluntas: sz gra
uissime vt ita dica necessitas: vt pbem ea
que a sanctis pphetis an secula mltia pdi
cta sunt ta grecoz q; latinoz ac aliaz gen
tiu litteris pneri. hec ibi. vbi Hiero. on
dit se historiay noticiam copiosissime habu
isse. Tercio fuit excellens sciencia Hiero.
in traslationis utilitate. Lucta namq; volu
mina veteris testamti prius de greco: po
stea po veratioris editioe de hebraico tran
stulit in latinu. Ex qua traslatione lucet ec
clesie dei pntas scripturay setay ordinavit
iusup officiū ecclesiasticu: vt em refert Jo
hānes beleth. Luz olim vnus q; caueret
qd volebat: Theodisius impator rogauit
Damascum papā vt alicui viro docto offi
ciū ecclesiasticu cōmitteret ordinādū. Qui
sciēs Hieronymū in omni sciencia summū:
eidē officiū pdictū cōmisi. Hieronymus
itaq; psalteriū per ferias distinxit. Et vni
cuiq; ferie nocturnū ppiū assignauit ac
gloria pñ in fine cuiuslibet psalmi dicēdū
instituit. Deinde eplā et euāgelia per an
ni circulū decādas: ceteraq; ad officiū
pntia pter cantū rōnabiliter ordinauit
misit qd fecerat de berthe ad summū pō
tificem et ab eo auctenticatū perpetuo fuit
et approbatum.

De patientia Hieronymi in psecutionibz
maloz clericoz et alioz qui sibi iniudebāt
ad hereticoz quos vincebat. Ca. II.

Secūda rō quare Hie
ronymus gloriā grādē adeptus
est dicat patientie. pbat quippe
fuit et examinatus in fornace pse
cutionū quas iniuste passus est: que in tri
plici differētia distingui possunt scz.

¶ Clericorum.

¶ Emulorum.

¶ Hereticorum.

¶ Primo passus est psecutiones clericorum:
Nā vt in sua legēda narrat: dñ esset anno
rum triginta vel pauloplus in romana ec
clesia presbyter cardinalis ordinatus est.
Dortuo po Liberio papa: Hieronymus
dignus summo sacerdotio ab omibz accla
mabatur. Sz dñ quozdā clericoz et mona
choz lasciuia increparer: illi nsmū indig
nati insidias ei parauerūt: et per vestem
muliebri: vt ait Iohes beleth rursus est
derisus. Nā cū Hieronymus ad matutinu
solito more surgeret vestē mulieris quam
emulū iuxta lectū posuerat reperit: suāq;
credēs esse induit et in ecclesia sic pcessit.
verisimile est q; vestis illa atiquā pformi
tate ad vestē eius habuisset. Et in ecclesia
sic processit: hoc autē illi nequā faciebāt vt
mulierē in thalamo haberet. Qd illi vi
dēs locū ire dare disposuit. Itaq; ex urbe
discessit. et de suo recessu sic ipse scribit in
epla ad Rufinum. De se augusto statū
bus etheris cū scō Vincētio pbytero et
adolescente frē et alijs monachis q; tūc hie
rosolyme cōmorant: nauē in romano por
tu pcedit maxima me scōz frequētia pse
quēte veni regitū: in siculo litore paululū
steti: vbi veteres didici fabulas: et pcepit
fallacis Ulyxis cursum et sirena cantica
et insatiabilē caribdis voraginē. Deinde
vt ibidē assentit prexit ciprū: et post pfectus
est antiochia: de post mediā: inde intrauit
hierosolymā: inde pcedit egyptū: et tandē
venit constantinopolim ad Gregoriū na
zarenū. **¶ Secūdo passus est beatus Hiero**
nymus psecutiones emuloz qui inuidia mo
ti. suo labori q; necessario et utilissimo: quē
in traslatione scripture subiit semp detrahe
bant. Nā plerq; dñ abāt eū qm supflue
egisset trāsferēdo ea que tā per septuagin
ta interpretes trāsata fuerāt: pro quibz ipse
dic in plogo in libris paralipomeno scri
bēs ad cromatiū Si septuaginta interpretū
pura et vt ab eis in grecū versa est editor:
pmaneret superflue mi cromati epōz san
ctissime atq; doctissime impelleres vt he
breā volumina latino smone transferrem
Qd em semel aures hoim occupauerat et
nascitū ecclesie roborauerat: fidem iustā

erat etiā nostro silentio comprobari. Nam
 p̄ cū p̄ varietate regionū: diuersa ferant
 exemplaria z germana illa antiquaq; trā
 slatio corrupta sit atq; violata. nostri arbi
 trij putas aut plurib; indicare qd verū sit
 aut nouū opus in veteri ope cudere. illu/
 dentibusq; iudeis cornitū vt vicif oculos
 p̄figere. hec ibi. vbi ostēdit q̄ translatio se/
 ptuaginta p̄ multos corrupta fuerat. Insu
 per z sequit̄ in eadez epla ostēdens q̄ erat
 diminuta inquit. Scripsi nup libz de op/
 timo gñe interpretādi. ostēdens illa d̄ euā
 gelio. Et eḡ ypto vocauit filiū meū. Et qm̄
 nazareus vocabit̄. Et viderunt in quē cō
 punxerūt. Et illud apli. Que oculus non
 vidit nec auris audiuit: nec in cor homis
 ascenderūt: que prępauit d̄s diligentib; se
 ceteraq; his s̄illa hebreoz libris inuenire
 certe apli z euāgeliste septuaginta inter
 res nouerant. Et vñ eis hec dicere q̄ in se/
 ptuaginta nō habent. Christus deus no/
 ster vtriusq; testamētis p̄dicator in euāgelio
 s̄m Jobez Qui credit inq̄t in me sic dicit
 scriptura: fluia de ventre ei? fluent aque vt
 ue: vtiq; scriptū est qd saluator scriptū ēē
 testat̄. vbi scriptū est septuaginta non hñt
 apocrypha nescit ecclia ad hebreos reuertē
 dū est. vñ z dñs loquit̄. z discipuli exēpla
 p̄sumūt: hec pacevetez loq̄t̄ z obrectatōi
 bus meis tñ rñdeo: qz canino dēte me ro
 dūt. Et in epla ad romionē z Rogatia/
 nū ita scribit. Quō grecorū hystorias ma
 gis intelligunt qui athenas viderint. Et
 terciū vtrigilij libz q̄ a troade leuchaten:
 z a crocherauma ad siciliam z inde ab ho
 stia vberin a nauigarent. Ita sanctaz scri
 pturā lucidi? intuebit̄ q̄ iudeaz oculis con
 templatus est. Et antiquariū vrbium me
 morias locorūq; vel eadē vocabula. vñ mu
 tata cognouerit. vñ z nobis cure fuit cum
 eruditissimis hebreoz hñc laborem subire
 vt circūiremus. putnciā quā vniuerse xpi
 ecclie sonāt. Fateor em̄ mi domion z roga
 tiane charissimū nuncq; me in diuinis volu
 minib; p̄p̄is vtrib; credidisse. nec habuis
 se magistrā opinionē meā. Sed etiā ea de
 quib; scire me arbitrabar interrogare me
 solitū. Quantomag; de his sup quib; an
 cept eram. Deniq; cū a me sup lris flagi
 tassetis. vt vobis paralipomen. latino ser

mone transferre de syberia de legis q̄ndaz
 autorē q̄ apud hebreos admiratōni habe
 bat assumpsit. Et p̄culi cuz eo a vertice vt
 aiunt vsq; ad extremū vngue. Et sic p̄fir
 matus ausus sum facere qd iubebatis. li
 bere em̄ vobis loquor. ita z in grecis z i la
 tinis codicib; hic nominū liber viciōsus ē
 vt nō tam hebreā q̄ barbara q̄ dā z sama
 ritica noia cōgesta arbitrandū sic. Nec h̄
 septuaginta interpretib; q̄ spūs sancto plenē
 erant ea que vera fuerūt transu lerūt: sed
 scriptoz culpe ascribendū. dñ de inemēda
 tis inemēdāda scriptitant: z sepe tria vo
 mia subtrahit̄ emedio syllabis in vñ ro
 cabulū cogūt. vel e regione vñ nōmē p̄p̄
 latitudine suā in duo vel tria vocabula di
 uidūt. hec ibi. Itēz in plogo in libro Job
 inquit. Logor p̄ singulos diuine scripture
 libros aduersarioz rñdere maledict̄. Et
 infra. Demint me ob intelligentiā hui?
 volumis iudeū quēdā p̄ceptorē q̄ apd he
 breos primus haberi putabat̄. nō paruis
 redemisse nūmis. Cui? doctrina an aliqd
 p̄fecerim nescio. h̄ vñ scio nō potuisse me
 interpretari: nisi q̄ ante intellexerā. Et post
 mltā ait ibi Hieron. Audiant q̄ p̄p̄ ca/
 nes mei iecirco me in hoc volūte laboras
 se: nō vt interpretationē antiquā reprehen
 derē: sed vt ea q̄ in illa aut obscura sūt aut
 obmissa: aut certe scriptoz viciō depraua
 ta manifestiora nra interpretatōne fierent q̄
 z hebreū sermonē ex pte didicim̄. Et i la/
 tino pene ab ip̄is cunabulis int̄r grāma
 ticos z rhetores z phos nutriti vel detriti
 sum? q̄si apd grecos p̄ septuaginta editio
 nē iā xpi euāgelio choruscāte iudeus aqla
 z symachus ac theodocion iudaizātes he
 retici sūt recepti q̄ mltā mysteria saluato
 ris subdola interpretatōne celarūt. Et tñ i
 exemplarijs habent apud ecclias explanā
 tur ab eccliaisticis virz q̄tomagis ego cri
 stianus de penibus xpianis z vexillū cru
 cis in mea fronte portans cui? studū fuit
 obmissa repetere z deprauata corrigere et
 sacramēta ecclie puro ac fidelī apire s̄mo
 ne. ve a fastidiosis vel a malignis lectori/
 bus nō debzo reprobari. ¶ Tercio passus
 est bñs Hiero. p̄secutōnes hereticorū: arri
 anoz vicz: vt ip̄e scribit in epla ad Dama
 sū papā: q̄s oēs potent euicē z xpiana do

cumenta publice defensus: q̄ta p̄o Hieronimus passus sit a ficiis amicis ip̄e declarat in epla ad Asellā. In oibz tñ mo/ destā seruās nō nisi p̄pter deū z p̄mōzū vtilitatem sibi faiso detrahentes rationa/ biliter obiurgabat.

¶ De austeritate penitēcie Hieron y. in q̄ triennio p̄seuerauit: ob quā accepit mercedem celestis regnī. Capitū. III.

Oercia ratio q̄ Hieronimus gloriā copiosā obinuit dicit penitentie: de qua cōsideremus tria.

¶ Primo austeritatem

¶ Secundo diurnitatem.

¶ Tercio vtilitatem.

¶ Primo p̄sideremus de penitēcia Hieron ymī austeritatē. Hanc ip̄e declarat in epla ad Eustochiū. vbi sic scribit. Quotiens in heremo p̄stitutus in illa vasta solitudine. que exusta solis ardoribz. horridū monachis p̄stat habitaculū putabā me romanis delicijs interessē: horrebāt sacco mēbra: deformis squalida cutis sitū ethiopice carnis obduperat: quotidie lachryme quoridie gemitus. Et si qñ repugnantēz somnus imminens oppressisset: nuda humo vix ossa herentia collidebaz: de cibis p̄o z potu taceo: cū etiā langueret monachi. aq̄ frigida vix vtant. z coctū aliquid accepi/ se. luxuria sit. Ille igit ego q̄ ob gebēne merum tali me carceri ip̄e damnaueraz. scor/ pionū tñ socius z seraz sepe choris inter/ eraz puellarū: pallebāt ora ieiunij z mēs desiderijs estuabat in frigidō co rpe z ante hoīem iam sua carne p̄mortuū. sola libidinū incendia bulliebāt. Itaqz omī auxilio destitutus ad Jesu iacebam pedes. rigabam lachrymis z crine tergebam: z repugnantē carnē hebdomadaz mediā subuigabam. Et infra memini me diez crebro iunxisse cū nocte nec prius a pectoris cessasse p̄beribus q̄ rediret dño increpante tranquillus. ip̄az q̄z cellulā meā q̄si cogitationū mearū p̄scia p̄mescēbā. z mibimet iratus z rigidus solus deserta penetra baz. Sicubi p̄causa vallū: aspera montū. rupiū p̄erupta cernebā. Ibi me orōnis loc⁹ ibi illud miserrime carnis ergastulū. Erat

mibi testis: est dñs post mltas lachrymas post celo oculos inherētes: nōnunq̄ videbatur mibi intesse agminibz angeloz. ¶ Secūdo p̄sideremus de penitēcia Hieron ymī diurnitatem. Nā licet fuisset oibz diebus vite sue in laboribz z p̄nia. tñ in illa penitēcia sic dura quadriēnio p̄seuerauit. Quā pacta ad bethleē oppidū remeauit impetrauitqz ab episcopo Eyrillo locū habitandi: vbi monasteriū p̄struxit. z cū monachis habitauit. multos aut ibidē discipulos coadunans in sancto p̄posito z trāslatione scripturarū q̄nquaginta annis et sex mensibz desudauit. Tāta deniqz lassitudo ne fatigatus est: vi in stratu suo iacens: funiculo ad trabē suspēso supinis manibus se leuaret. ¶ Tercio p̄sideremus de penitēcia hieron ymī vtilitatē assecut⁹ ē. nā qz p̄ illa suisqz laboribz mercedē perpetuā celestis regnī. Nam. lxxxvij. anno eratis sue. Duodecimo p̄o anno impj iunioris Theodosij. in senectute bona migravit ad dñm. Si q̄s p̄o aliq̄d de trāsitu cōnoscere cupiat. legat trāsitu eius. qui licet inf̄ scripturas apocriphas numeret. tñ multi sūt ibi verisimilia q̄ in felici dormitōi bñ Hieron ymī occurrere potuerūt. Sicut est deuota sacramēti eucharistie susceptio. circumstantiū exhortatio. z in terra obdormitio atqz aīe illius ad celū deductio. Felix igit aīa illi⁹ que in bethleē onere carnis depōsita. indubitanter p̄perauit ad xpm cui⁹ q̄ letat in eterna requie. Ad quā nos mentis eius p̄ducatur clementia saluatoris qui viuit z regnat in secula seculoz. Amē.

¶ Sermo. LVII. de scō Benedicto glōsissimo patre monachoz.

Omnipotens deo z hoībus cui⁹ memoria in bñdictione est. Scribunt hec p̄ba originaliter Eccl. xlv. c. Logit me letitias eximias bñ Bñdicti yr ei⁹ amplissimas laudes porare debē. De q̄ licet scripserit abū de Greg⁹. in ij. dyalogoz libro. tñ vt h̄ dī cēdi ordine. q̄ ap̄d pplm loqui p̄seuimus ei⁹ p̄conia audiet bñ illucscat. in p̄nti sermone aliq̄ ex mltis breuiter explicabimus. Nā vt in sequētibz apparebit inf̄ scōz ordinēs. nō mediocriter aut infimū obtrinet lo

et. quippe cum ei non opera et facta concordent
propterea de ipso dicuntur verba posita in qui-
bus ostenditur quod memoria illi in benedictione est
quod scilicet benedictus est a deo et hominibus. Quod utique
ostendere possumus maxime propter tria: que di-
ci possunt tres eius prerogative.

- ¶ Prima dicitur religionis institutio.
- ¶ Secunda sanctitatis perfectio.
- ¶ Tercia vite perpetue consummatio.

Quot modis accipitur religio. et de magni-
ficentia religionis. et quantum exaltata est reli-
gio sancti benedicti. Capitulum I.

Prima prerogativa sancti

Benedicti. quare eius memoria in
benedictione est de religionis insti-
tutio. Instituit quidem inspirante
deo religionem. et regulam sancti monachorum
ipse instituit. Tamen ut per ista clarius sit tria oc-
currunt de religionis consideratione.

- ¶ Primum dicitur acceptio.
- ¶ Secundum magnificatio.
- ¶ Tercium exaltatio.

¶ Primum de religionis consideratione dicitur acce-
ptio. quod scilicet modis religio accipitur. Et ad hoc
dicitur Iohannes apostolus in rubrica de regularibus et
transcendentibus ad religionem. Quod accipitur qua-
drupli. Primum modo solus per debito cultu veri-
tatis. quod ad hoc dicitur sic coprehendit totam christianam
et quod de christiana religio. Et de hac acceptio-
ne beatus Hieronymus. di. c. i. extra de divinis. ca. gaudemus
et. L. de summa trinitatis. et fide catholica. In epi-
stola. Inter claras circa. per. Secundo su-
mit religio per cultu veri dei non solum per fides
sed per opera bona. Et sic coprehendit universi-
tatem bonorum christianorum. et de hac scribitur xvi. q.
i. c. Iuxta. et. xxii. q. v. quod deo. et extra de co-
nstitutione ecclesie. Tercio sumitur religio per statu cle-
ricali. sic patet. i. q. ii. c. Saluator. et. ii. q. i. c.
i. et in auctoritate sancti epistolae. damianus. Quarto re-
ligio capitur strictissime per statu illo in quo quis per
professionem subdit se impio plati. dedicans
se totum deo: ut notatur extra de voto et voti re-
ceptione. c. ex multa. ¶ Secundo considerandum
de religionis magnificatio. Et in hoc futura
re debemus multum. Quoniam dicitur. quod statu religio-
nis irrationabiliter dantur. asserentes posse mul-
ta fieri in seculo meritoria et salutem aie con-
cernentia obque fatum esse videtur ut quis reli-
gionis cuiuscunque vitam aut regulam perite

atur. Contra quos probabimus statum religi-
onis excedere statum seculare quadruplici ratione

- ¶ Primo ratione superationis.
- ¶ Secundo ratione absolutiois.
- ¶ Tercio ratione dissolutionis.
- ¶ Quarto ratione derelictionis.

¶ Primo status religionis excedit statum se-
culare ratione superationis. Nam licet in seculo
posset quis elemosinas pauperibus erogare.
vestire nudos pascere famelicos et homines.
tamen ingrediens religionem et in ea professio-
nem faciens superat omnia hominum pietatis
opera. Propterea Hieronymus in epistola ad
Julianum ait. Nolo tamen ea offeras domino que
potest fur raptus. hostis invadere scriptio
collere: que accedere possit et recedere. atque in
statu vendarum et fluctuum a succedentibus sibi
dominus occupant. atque ut vno cuncta comple-
ctar sermone. que nolens in morte dimissu-
rus es. Illud offerre magnum est quod nullus
tibi possit hostis auferre. nulla eripere tyran-
nis. quo tecum pergas ad inferos. imo ad re-
gina celorum et paradisi delicias. Extruis mo-
nasteria. multas a te per insulas. Palmarte
monachorum numerus sustentat. Sed melius
faceres si et ipse sanctus inter sanctos viue-
res. Sancti estote quod ego sanctus sum: dicit
dominus. Apostoli gloriantur. quod omnia dimiserunt
et secuti sunt saluatorem. et certe preter rhetoriam
navem nihil eos legitimus dimisisse. et tamen
testimonio futurum iudicis coronantur. quod se of-
ferentes totum dimiserant quod habebant
et in epistola ad Pammachium ait. Facbe-
re vires erat: apostoli pauperes. Reddidit ille qui
druplum quod rapuerat dimisitque pauperibus
partem substantie que remanserat. Tamen
qui parvus erat. et in apostolica perierat
non se potuit excedere. non fuit in duodecim
apostolorum numero. Apostoli autem quantum ad
divitias nihil. quantum ad voluntatem totum mun-
dum propter reliquerunt. Et glo. super. iij. ca. Ru-
merorum inquit. Alii volunt vitulos. alii
arctos. illi domos. Nazareus semetipsum
hoc est enim votum nazarei quod est super
omne votum. Filius enim vel filia. aut pecus
aut predium extra nos est semetipsum deo of-
ferre. nec alieno labore. sed proprio placere pro-
fectus et eminentius est omnibus votis.
Hec ibi. Et una itaque illa qua semetipsum deus
donat. deo in religione preeminet quibuscu-

¶ In generibz elemosynarū que fieri possent
in seculo. Qd̄ adhuc Hieron. y. in epla ad
paulinū cōfirmat dicens. P̄bus gl̄ie aīal z
p̄p̄laris aure vile mancipiū totaz sel̄ sarci
nā deposuit. Et tu reputas in virtutū cul
mine cōstitutū si p̄tē ex toto offerat: te vult
dñs: nō tua. Te inquit vult hostiā vinam
placentē deo. Sympat̄ insup̄ status religio
nis om̄e gen⁹ p̄nie: quā q̄s posset in seculo
facere. Qb̄ qd̄ ingrediētī religionē nulla ē
penitētia alta p̄ p̄ctis p̄teritis inuigenda:
q̄ p̄ctis tū cōmissis p̄gressū religiōis im
ponēda est penitētia. vt notat̄ extra de re
gularibus z transeuntibz ad religionē. ca.
vlt. Hinc deuotus Bern. in li. de p̄cepto
z dispensatōe ait. Audire vultis a me. vn
de inter cetera penitētie instituta monaste
rialis disciplina hanc meruerit p̄rogatiuā
z s̄m baptismā nuncupet. Ar̄ bitroz ob p̄
fectā mūdi renūciatōnē z singularē excel
lentia vite sp̄ualis q̄ p̄reminet vniuersis
vite humane gēnibz h̄mōi p̄uersatio. Pro
fessores z amatores suos dissimiles homi
bus: s̄lks angelis facitimo diuinā i hoīe
reformat imaginē: cōfigurās x̄po instar ba
ptismi. vuz p̄ id qd̄ mortificam⁹ membra
n̄ra q̄ sūt sup̄ terrā: rursus x̄pm induim⁹:
cōplantati s̄ilitudinē mortis ei⁹. hec ille.
p̄tē dicta nō videt̄ incōueniēs vt ingre
diētis religionē p̄sequerent̄ eandē gr̄am.
scz q̄ ad p̄ctōz remissionē quaz p̄sequunt̄
baptizati. vt ponit̄ Lbo. ij. q. vlt. ¶ Se
cūdo stat⁹ religionis excedit statū secularē
rōne absolutōis. nā absoluit ab om̄i voto
cp̄ali: qd̄ quis in seculo implere posset. vñ
scribit̄ extra de voto z voti redempti. c. scri
pture. Reus fracti voti aliq̄ten⁹. nō habet
q̄ cp̄ale obsequiū in p̄petuā religiōis obser
uantia nosc̄it cōmutasse. Et vt ait Richar
dus in. iij. distinc. q. xxxvij. except⁹ p̄sonis
alicui⁹ dignitatis. q̄ debet p̄sulare sūmum
pontificē. q̄libet ali⁹ obligat̄ voto aduiscitā
dū terrā sc̄tam: pōt absc̄q̄ alia absolutiōne
religionē ingredi z p̄fessionē in illa ab
solutus ē a voto z ita absoluit̄: vt p̄dictuz
est ab oī alio voto. Nam cuz obediētia sic
maximū votoz p̄ omni voto sufficientissī
me recōpensat. ¶ Tercio status religiōis
excedit statū secularē rōne dissolutōis. nā
dissoluit matrimonii contractū p̄ verba d̄

presenti nō consumatū In tali em̄ casu p̄t
alter coniugū etiā altero inuito intrare re
ligionē. Et facta p̄fessione ille q̄ remanet i
seculo: potest libere nubere. vt notat̄ extra
de p̄uersione cōiuga. c. verū. c. ex p̄te. z. ij. c.
Ex publico. ¶ Quarto status religiōis ex
cedit statū secularē ratione derelictōis. Nā
licet filijs p̄ntes relinquere. vñ modo non
sint in extrema necessitate positi: atqz ip̄is
inuitis religionē intrare. Cui⁹ ratio est. qz
magis vnusq̄sqz tenet̄ deū z animā p̄tiaz
q̄ p̄ntes diligere. Et hoc inquit hieron.
in epla ad furia de viduitate seruāda. So
la causa pietatis est vbi carnis nulla notā
cia est: honora patrē tuū: sed si a te vero pa
tre te nō separat: tamdiu scito carnis co
pulam q̄diu nouerit conditorē. Alioquin
tibi David p̄tinus clamat. Audi filia et
uide z inclina aurē tuam. z obliuiscere po
pulū tuū z domū patris tui: z concupiscet
rex decorem tuū. Et in epla ad heliodorū
de p̄emptu mūdi ait. Licer paruulus ex
collo pendeat nepos: licet in limine faceat
pater: licet sp̄arlo crine z scissis vestibz vbe
ra q̄b̄ te nutrierat mater ostendat. p̄calca
to perge patre: siccis oculis ad verillū cru
cis euola. Solū pietatis genus est in hac
re fuisse crudelē. hec ille. Et cum ista de
religione loquimur. quidam nobis obijce
re solent. Quid si om̄es religiosi essemus
esset de mundo: que obiecto nō nisi ex fatu
itate procedit cum gubernatio mundi spe
ctet ad deū. Hinc est q̄ Hieron. aduer
sus Vigilantiū ait. Argumētariis z dicitis
Si om̄es se clauferint z fuerint in solitu
dine. quis celebrabit ecclesia quis secularē
homines lucrifacit. Et quis peccantes ad
p̄nias poterit cohortare. Hoc em̄ modo si
om̄es tecū fatui essent. sapiens quis esse
poterit. Infantes in cunis nō vagient. ob
stetrices absqz mercedibus mendicabūt z
in lectulo suo frigidus atqz cōtractus dor
mitantiū vigilabit. Raro virtus est nec
a pluribz appetit̄ atqz vñā hoc om̄es es
sent q̄ pauci sunt de quibus dicit̄. Multi
sunt vocati pauci p̄o electi. ¶ Tercū con
siderandum de religionē dicit̄ exaltatio.
Nā vt de religionē beati benedicti loqua
mur exaltatāz illā videm⁹ q̄ duplici rōne.
¶ Primo rōne dignitatis.

¶ Secundo rōne scitatis.

¶ Tercio rōne numerositatis.

¶ Quarto rōne gratiositatis.

¶ Primo exaltata fuit religio sc̃i Benedi-
cti rōne dignitatis. Habiuit em̃ viros i di-
gnitate ecclesiastica p̃stitutos pene inu-
meros. Nā ioh̃es vigesimussēcūdus ex-
trahi illos fecit de archiuis sūmōz pontifi-
cū. z iuenit q̃ a tpe sc̃i Benedicti vsq; ad
pontificatū ei⁹ fuerūt de ordine sc̃i Bene-
dicti q̃ndecim milia septingēti z q̃tuor ab-
bates q̃z p̃firmatio spectat a d. papaz. Et
ep̃i quinq; milia z q̃tuor. Archiep̃i septi-
genti. cardinales tricēti triginta. Sūm-
i p̃o p̃nfices viginti q̃q;. **¶** Secūdo exal-
tata fuit religio sancti b̃dicti rōne sancti-
tatis: vt cū cōpertū est in cathalogo sc̃toz
fuerūt in ea triginta q̃tuor milia canoniza-
ti. **¶** Tercio exaltata fuit religio sc̃i B̃n-
dicti rōne numerositatis. Sub ista nanq;
sc̃i Benedicti militāt monachi nigri: de
q̃bus sit mentio in clemētiā. Ne in agro.
Qui cū essent relaxati reformari sūt in cō-
gregatione que dicit sc̃e Justine habere
speciales cōstitutiones z exemptiones p̃ eu-
geniū papam quartū p̃firmatas. Sub re-
gula insup sancti Benedicti militant cy-
sterciē. quos b̃ñs Bern. mirabiliter di-
la taut. Camaldulēses instituti p̃ beatuz
Ronaldū. Ordo vallīs ymbrose. Ordo
humiliatoz. Ordo mōris oliuaz. Cluni-
acenses. Siluestrii z Lestini. quoz ordi-
nem instituit sanctus Petrus de murone.
¶ Quarto exaltata fuit religio sc̃i Bene-
dicti rōne gratiositatis. Nā sūm̃i pontifi-
ces eidē p̃cellerūt amplissimas gratias. i/
dulgēcias z exemptiones. Religionē ip̃-
sam sp̃ affectu paterno fouentes.

¶ Qualiter sanctus Benedictus fuit eti-
az sanctitate p̃fectus. quod ostendūt eius
miracula spiritus prophētie atq; cōmōtio
mundi.

Capitū. II.

¶ Ecunda p̃rogatiua s̃a
cti Benedicti. quare memoria
eius in benedicōne est. dicit s̃a
ctitas p̃fectio. quā colligere pos-

sumus ex tribus.

¶ Primo ex miraculoz rutilatōne.

¶ Secūdo ex p̃phetica illustratione.

¶ Tercio ex mūdi cōmōtiōne.

¶ Primo colligimus p̃fectionē sanctitatz
b̃i B̃ndicti ex miraculosa chornlatōe. Fe-
cit em̃ deus illū choruscare multis miracu-
lis. ex quib; aliq̃ recta bimus q̃ Breg⁹ in
sc̃do dyalogoz libro fideliter descripsit. Et
primū est de capisterio fracto z solidato.
Natus em̃ B̃ndictus ex nursia puinclat:
cū rome liberalib; studijs traditus esset. i
ip̃a sui infantia lras deseruit: z desertū pe-
tere decreuit. Quē nutritrix sua que eū tener-
rime diligebat vsq; in quendā locū qui dī-
cit effide secuta est. Vbi ad purgandū tri-
ticū mutuo capisteriū petijt. Sed sup̃ mē-
sam incaute ponēs z corruēs in duab; p̃ti-
bus fractū vidit. quā Benedictus flere p̃-
spiciens p̃tes capisterij accepit z ab oīone
surgens integre solidatū inuenit. Postmo-
dū nutritrice occulte fugiens in quendā locū
venit: vbi trib; annis hoībus incognitus
mansit. Excepto quodā monacho Roma-
no noīe qui sibi sedule necessaria ministra-
bat. **¶** Secūdū miraculū fuit de aq̃ edu-
cta in monte. Nā dū yndecim monasteria
p̃struxisset. ex quib; tria sursum in rupib;
montis erant. Fratres deorsuz cū magno
labore aq̃s hauriebāt. Luncq; virū dei se-
pe rogarent vt monasteria illa mutaret. q̃
daz nocte cū quodā puero montē ascendit
vbi diutius orans petras in eodē loco p̃ si-
gno posuit. Lūq; domū redijt. z fratres
p̃ eadē aqua ad eū venissent dixit. Ite i il-
lam rupē in qua tres petras inuenietis. in
modico cauare. Valer dñs inde vob; aq̃z
p̃ducere. Qui euntes z iaz rupem illā su-
dantem inuenientes concavū locū fecerūt
z mox aqua repletū inuenerūt. Que vsq;
nunc tam sufficiēter emanat. vt ab illo mō-
tis cacumīne vsq; ad inferiora descendat.
¶ Tercū miraculū fuit de ferro natantez
redeunte ad manubziū. Quadā em̃ vice.
cū circa monasteriū viri dei quidā cuz sal-
castro vepres absinderet. ferrū de manu/
briō extlēs in quendā lacū pfundissimuz
cecidit. Luncq; de hoc ille nimīū angustia
ref. vir dei pietate motus manubziū in la-
cum posuit. z mox ferrū vsq; ad suū manu-
briū enatauit. **¶** Quartū miraculū fuit de
puero mortuo resuscitato. Dū em̃ faciente
hoste maligno recidisset p̃o cuiusdaz pieri

Interfecissetq; monachū quendam: vir dei
puerū illū mortuū z laceratū ad se in sac/
co adduci fecit. Et oīone facta ipm a mor/
tuis suscitauit. ¶ Quintū miraculū fuit d/
vase vitreo piecto, z oleo mltiplicato. Quo
dā tpe dū totā puīciā in qua erat sanc/
tus Benedictus fames valida occuparet. Et
vir dei oīa que inuenire poterat egēti bi mī/
nistraret. Itaq; nihil in monasterio p̄ct/
modicū olei in quodā vase vitreo remāsis/
set. Fuisse celerario, vt illud modicum olei
cuidā egenti daret. Ille p̄o ibidē pauperē
audiuit, sed obedire p̄emptit. Qd vir dei
vbi comperijt vas vitreū cum oleo p̄ sene/
strā projici iussit: ne qd in monasterio p̄ in/
obediētiā remaneret. Proiectus itaq; p̄ sa/
ra ingentia cecidisset: nec vas fracturū: nec
oleū est effusus. Qd ille leuari iussit, z dant
integrū egenti postulanti. Monachū autē
illū de inobediētia z diffidentia increpās/
sele in oīone dedit z p̄tinuo quoddāz ma/
gnū do lū qd ibi erat vacuū oleo plenū fu/
it. Qd a deo excreuit vt p̄ pauimentū effu/
deret. Sic z alia ei⁹ miracula q̄ p̄fē mīrci/
mus ne p̄lixitate dicendi tediū audienti/
bus ingeram⁹. ¶ Secūdo colligimus p̄se/
ctionē sanctitatis b̄i B̄ndicti ex p̄phetica
illustratione habuit quidē lūmē p̄phetiaz
vt cognosceret ea q̄ naturā cognoscei nō
p̄nt. Sicur p̄bat multis exemplis. ¶ Pri/
mū exemplū est de placido quē rapuerant
aque. Cū em̄ ille puer z monachus ad hau/
riendā aquam egressus in fluuiū cecidis/
set, z pene aqua illū in vni⁹ cursu sagitte re/
traxisset, vir dī in cella p̄sistens h̄ in spiritu
statim cognouit. Et maurū vocans, quid
puero acciderit indicauit, ac vt ad ipsum
eripiendū p̄geret imperauit. Accepta be/
nedictione concitus Maurus surrexit, z q̄
si p̄ terrā se existimās ambulare sup̄ aq̄s
vsq; ad puerū venit, eūq; p̄ capillos tenēs
de aqua extraxit. Qui ad virū dei veniēs
reclut quid acciderat. Qd benedictus nō
suis meritis s̄ obediente Mauri deputa/
bat. ¶ Secūdū exemplū fuit de pane vene/
nato quē cognouit, nā quidā p̄b̄ Floren/
tinus noīe, viro dei inuidens ad tantā de/
uenit infantiā siue maliciaz, vt panē vene/
no infectum viro dei tanq̄ p̄ benedictionē
transmitteret: quē sc̄us grātiter accepit:

z coruo qui de ei⁹ manu panē accipe p̄sue/
uerat ipm p̄picit dicēs. In noīe Iesu xp̄i
hūc panē tolle, z eū in tali locovbi a nullo
hoīe sumi valeat, p̄ice. Tūc coruus ap̄to
ore z expāsis alis circa eundē panē cepit
discurrere atq; clamare ac si ap̄te videret
z obedire se velle z iussa implere nō posse.
Cui sc̄us iterū atq; itez p̄cipiebat dicēs.
Leua leua eū securus ac ipm vt dixi, p̄ice.
Qui eū tollens post tres horas redijt z de
manu ei⁹ annonā quā p̄sueuerat accepit.
¶ Terciū exemplū fuit de spatario totile.
Totila em̄ rex got̄horū exp̄iri, volens, vt
vir dei spiritū p̄phetie haberet, cuidā suo
spatario vestimēta regalia tribuit z cū oī
apparatu regio eū ad monasteriū sc̄i Be/
dicti destinauit, quē ille venientē p̄spiciēs
dixit. Fili pone pone: qd portas nō est tūl/
qui prius in terra cecidit: z q̄ tanto viro
illudere p̄sumpsisset exp̄auit. Tūq; redi/
set ad Totilaz retulit que viderat z audī/
erat. Tūc accessit totilas ad sanctū. B̄n/
dictū: cui ille multa p̄dixit, sic diffusus po/
nit Greg⁹, in. ij. li. dyalogoz. ¶ Quartū ex/
emplū fuit de puero abscondēte flascone
vini. Quidā em̄ vir duos flascones vini p̄/
quendā puerū misit sc̄to Benedicto. Sz
sile vniū in via abscondit z alium deuclit.
vir autē dei vinū cū gr̄arū actione suscepit, et
descendentē puerū admonuit dicēs. Vis/
fili ne de illo flascone quas abscondisti bi/
bas. Sed inclina eū caute z inuenies qd
intus habes. Qui p̄sus valde ab eo exp̄/
uit, z reuersus volens adhuc p̄bare quod
audierat eū flasconē inclinasset de cop̄in⁹
serpēs exiuit. ¶ Quintū exemplū fuit de
monacho tenente lucernā. Cū em̄ semel q̄/
dam vice vir dei sero cenaret, quidā mona/
chus nobilis genere ei⁹ assistēs z lucernaz
tenens p̄ spiritū sup̄bie intra se cogitare ca/
pit. Quis est hic cui manducanti assisto:
lucernā teneo, seruitiū impendo, quis sum
ego vt isti seruiam. Cui statim vir dei ait.
Signa cor tuū frater quid est quod cogi/
tas, vocatq; fratrib; lucernā iussit de ma/
nibus eius tolli ipm p̄o ad monasteriū ac/
cedere z quietū accedere. ¶ Tercio collig/
mus sanctitatē b̄i Benedicti ex mūdi cō/
mōtione: mira res est, p̄fecto q̄ audito no/
mine sancti Benedicti reges principes z

populi christiani ad tantā deuotionem er-
ga illū exarserint: vt in toto terrarū orbe
tam sumptuosa et dotibus copiosissimis
diruta pstruxerint monasteria. Quorum pri-
mū et aliorū caput est monasteriū montis
cassini. Nam ad illū montē puenit sanctus
Benedictus. Et templū apollini qd ibi
sacrum erat in honore scī Johis baptiste ora-
toriū fabricauit: et circūadiacentē populū
ab idolatria puerit. Illū autē montē totū
ex integro cū oībus prinecijs eius. et castra
villas et possessiones donauit sancto Bn/-
dicto. Terullus nobilissim⁹ roman⁹ ex ge-
te flauia pater placidi. Nam ex vxore sua
que erat ex familia Octauie gentis habu-
it tres filios scz Placidū Eurticiū et Vi-
ctorinū et vniā filiā noīe Flauiam. Qui au-
dita fama sancti Benedicti qui apud sb/-
lacū morabatur. accessit ad eū. obtulitq; sibi
Placidū tam septennē. eoq; relictoz bene-
dictōne accepta a sancto viro del romā re-
dijt. Postq; p̄o sensit beatū benedictū ad
montē cassinū prexisse iussit ad eū cū multis
nobilissimis romanis. Et tūc fecit donati-
onē p̄fata. Donauit etiā et multas pos-
sessiones quas habebat in sicilia. Cū autē
placidus ad etatē puenit virile misit illū
beatus Benedictus in siciliā cū quibus-
dā alijs: qui capuam veniens a scō Ber-
mano episcopo benigne susceptus multa
ibi miracula fecit. Nā primiceriū ecclie ca-
puane dolore capitis opp̄ressus sanauit. ro-
gatus quidem ab eo vt p se oraret. dixit ei
In noīe J̄su xpi cuius virtute ab aquis
quibus trahebar ereptus sum: aditusq;
meritis patris mei Benedicti. si idē ha-
bes tante crudelitatis restituat te deus p/-
sine sanitatē. Liberauit et vniū cecū atq; fi-
liū cuiusdā mulieris in vltimis laborantē
venit deinde beneuentū susceptus a scō
Darlano epō vbi liberauit claudū euz
scabellis ambulantē sup gēua. postea in-
tulit se canusius ad sanctū Sabinū ep̄m
inde accessit regiū ad sanctū Sisimūm
ep̄m. tangē applicuit messianā. Et ibi o red-
ditibus portus et possessionū patris quas
donauerat scō Benedicto fecit edificari
monasteriū in honore scī Johis baptiste
Quo cōpleto post mltā signa que deus p
illū seceat martirij coronā adept⁹ ē. Nāz

venekant ad eū videndū fratres eius Eu-
ticius et Victorinus ac soror Flauia cum
multis alijs ex vrbe. Et ecce quidam ma-
nucha capitaneus. ab dale saraceni q̄ tūc
tori hyspanie p̄sidebat cū classē minutis-
sima cepit portū messane fregit monasteri-
um. Et captos placidū et fres ac sororem
virginē. cogebat abnegare fidē. Qd cū il-
li facere renuissent post dies aliquos fla-
gellatos et cesos fuisse tandē decollari. De-
rimus ista vt agnoscat vnusquisq; qd ad-
mirabilis fuit sanctitas patris Benedi-
cti: quez vt supius euarrauimus tot insu-
gnes viri deuotione p̄cipua coluerūt

¶ De felici transitu patris Bndicti. qui
idē sui obitus p̄dixit. et de mira ipi deuotio-
ne. et qualr ei⁹ gloria fuit duobus mona-
chijs reuelata. Capitulum. III.

Gracia prerogatiua scī
Benedicti quare ei⁹ memo-
ria in benedictione est dicat vi-
te p̄itis cōsumatio. Nam sicut
sancte vixit. ita et sanctissime vite p̄sentis
cursu expleuit. In ei⁹ q̄ppe felici transitu
tria occurrerūt sc̄itatē ei⁹ p̄signātia.

¶ Prīmū fuit vera p̄nunciatio.

¶ Secundū singularis deuotio.

¶ Tertiū diuina reuelatio.

¶ Primum fuit vera p̄nunciatio. Eodē
quidem anno quo de hac vita vir dei erat
exiturus. obitus sui diē fratribus nuncia-
uit. Ante sextū p̄o diem sui exitus aperiri
sibi sepulcrū iussit. Et licet sapiens dicat
Eccl̄s. ix. ca. Nescit homo finem suum. Et
cōmunis extat sententia qd nil incertius
hora mortis. illud n̄b̄ominus intelligē-
dum est s̄m legem. Sed plerisq; deus ex p̄-
uilegio speciali voluit diem sui exitus re-
uelare. ¶ Secundum quod occurrit in trā-
situ beati Benedicti dicat singularis deuotio.
¶ Tertiū quod accu-
rit in trāsitū b̄i Benedicti d̄ diuina re-

reuelatio. Ipa quippe diebus fratribus vni i cel
la morati. alteri loge posito reuelatio ea de
monstrata est. viderunt namqz vias pallijs
strata atqz innumeris choruscantē lampas
dibus a cella scilicet Bndicti versus orientē
vsqz ad celū tendentē. Qui venerādo ba
ditu vir quidā datus assiltes. cui eēt via
quā cerneret inquisiuit. Qui cū nescire se
diceret ait. hec est via q dilectus deo Bn
dictus celū ascendit. Sepulchro est in ora
torio scilicet Johis baptiste. qd destructa ec
clesia apollinis ipse cōstruxit. aia po illa tā
tis redimta virtutib de quib p dicitū est
cū xpo letat in vīta beata. ad quā nos ipe
Iesus pducatur q ē bndict iscla scloz. amē

¶ Sermo. LVIII. de sancto Bnico insti
tutore ordinis sacri p dicatorū.

Agnus vocabit in re
gno celoz. Scribunt hec verba
Sath. v. c. que tñ scō Bnico
appropriari pnt. Fuit qdā salu
tatus magn a grecis alexander macedo.
qz breui spaciōz pno manu totū fere sbeget
orientē. Pōpelus etiā dux pclarissim di
ctus est magn a romanis ob rerū gestarū
magnitudinē. Nā fm Horoz. viginti duos
reges orientales et plos innumerabiles sub
didit romane reipublice. ob qd Lucanus
ipm de se sic in ducit loquentē.
An bis exactū qz cinthia dderet orbē.
Ome fretū metuēs pelagi pyrata reliqz.
Augustaqz domū terrarū a sede poposcit.
Idē p subici querēs diuortia ponti.
Indomitū regē romanagz fata morantē.
Ad mortē scijlla felicior trecoegi.
Pars mihi nulla vacat mūdī. sz tota tenet
Terra meis qēqz iacet sub sole tropheis
Hic me victorē gelidas ad fassidīs vīdas
Archos bz calida medi mibi p dicit a xis.
Egyp̄to atqz ymbzas nūqz flecētē siene.
Occasus mea iura riet. thetiqz fugacem.
Qui fert exp̄ p oia flūia bethis.
De damit coqut arabs me marte fero/
Emoti. notisqz erepro vellere colchī ces
Eppadoces mea sig timēt et dedita sacz
Incertim dea dei mollesqz suphene.
Armenios cilicasqz feros tanrosqz sbeget.
Quid socero bellū pter ciuile reliquit.
Hec ille. Propter que oia Lucan de eo/

de dicit. Brundusij tacas dscēdit magn
in arces. Sed alexandri atqz pompeij me
morā perijt cū sonitu. et dñs in eternū per
manet. q voluit loge meli honore scōs e
qz ppli suos principes et dñs terre. Ideo
nos magnū inter scōs dñici glōsū voca
m q p dicitū mūdū dñi atqz vicia coro
natus residet in regno celoz. Cū aut hodi
erna festiuitas ei ab ecclia celebrē. equiz
esse arbitroz. vt tanti patris laudes expli
cem de q pba in themate dicit. q magn
vocabit in regno celoz. i. in ecclia militan
te vt em ait Greg. in omel. Regnū celoz
pntis tpls ecclia dicit in q pfecto bñs do
minicus magn merito p dicit. Et maxie
ppter triplicē illius excellentiam.

¶ Prima dī diuina reuelatio.

¶ Secūda p̄tiosa decoratio.

¶ Tercia sublimis p̄uilegiatio.

¶ Quarta scōs Bnicus fuit mltipl̄ reue
latus tanqz is q a deo electus fuit. vt eccl
siam p dicatione sua et suoz illustraret.

Capitulū. I.

Prima excellntia bea
ti Bnici quare magn p dicit
dicit diuina reuelatio qz ei san
ctitas fuit diuinit reuelata. qd
ostendim in septē reuelatōib de eo factis
Prima reuelatio fuit facta Sybille heri
tre. que predixit scōm dñicū velut stellam
mūdo irradiatē venturū. sicut diximus i
sermone secūdo de brō Francisco. Et pter
illa que ibi posuim subdidit ipa Sybilla
loquens d beato Bnico et de brō Frāscico.
Erūt i dieb vltimis due stelle lucidissime
qbus erūt quoz aialū facies. Tūbā prio
ris stelle resumēt in paup̄tate et directōne
spemētes diuitias vociferabūt nomē ag
ni. Secūda reuelatio fuit facta abbati Jo
achim. hic preterilla q dixim in sermone
de beato Francisco super Hieremias ait.
Sicut per Moysen et Josue chanaanos
dñs israelitis subiaceret xpianis per Pau
lum et Johannē euangelistam strauit ido
latras. sic et nūc p duos futuros ordines si
gnatos. in illis gentes incredulas subijci
et et pueret. Et iterū ibidē. Expectabitis
lucē. i. duos futuros ordines in Moysē et
Helya in mōtē ecclie cū dño apparetēs. x

si nō acquieveritis veritati plorabit in ab-
scō dīto anima mea Et itēz idē refert. Si
cut sodomā duo angeli evertūt. z sinago-
gā similiter duo angeli Johānes z xps: sic
et nūc oportet vt duo angeli ad officiū p̄di-
candis habeāt in duobz ordinibz designari
in moyse z helia. Et ibidez adhuc sequit̄.
Necesse est vt qđ linguis igneis aplis est
ostēsum pleniorē mysterio in futuris viris
euāgelicis reuelādis in mūdo tpe isto sex-
to cōpleat̄. Et i eodē lī. ita loquit̄. **Doab**
et amon duo filij loth q̄ nati sunt de ince-
stu duos ordines extremos in p̄mo re-
uelādos insinuat quos tanto durius affli-
ctio seculi depzimer. quāto instātiās p̄tra
ipm eoz vexatio sub ecclesie fluctuatōe cō-
surget. Et rursus ibide in q̄. Sicut defici-
entibz patribz in deserto: sub Josue z **La-**
leph terrā sunt filij israel p̄missiōis in-
gressi: ita nūc sub euāgelizantibz testibz se-
cūturis spūaliū intelligētiā assequēti: vi-
ta em illoz p̄pter veriusq̄ sciētiā testamē-
ti in melle simul z lacte versabit̄: vt de ver-
bis simplicibz p̄ficiat iustus: z de eloquijs
mysticis stupeat crudit̄. Tertia reuelatio
fuit facta m̄i ipsius sancti **Dñici**. fuit em̄
ipse ex hispanie parti bz villa q̄ dicit̄ cara/
roga ex om̄is diocesis: p̄ze felice m̄re autē
Johāna. hec anteq̄ paruulus nasceret̄ vi-
dit i somnis se gestare catulū i suo vtero ar-
dentē in ore saculā baiulātē: q̄ egressus ex
vtero torū mūdū incēdere videbat̄: nec in-
anis fuit h̄mōi visio cū p̄dicatores in scri-
ptura canes vocent̄. sicut patz. xliij. vl. c. sit
rector. Quarta reuelatō scā fuit cui dā ma-
trone q̄ eū de sacro fote leuauerat: videbat̄
siquidē illi per somnū puer **Dñicus**: qua-
si stellā habēs in fronte: q̄ torā terrā suo lu-
mine perlustrabat. Quinta reuelatio fuit
euidā magistro in theologia famosissimo
apud tholosam: hic dū quodā mane ante
diē suas lectōes p̄luderet: oppressus graui
somo caput suū in cathedra reclinauit z
dormire cepit: visumq̄ est sibi q̄ seprē stel-
le sibi p̄sentaret̄. Qui dū deuouitate talis
engeni plurimū miraret̄ subito in lumi-
ne et quātitate tātū excreuerūt q̄ torā patriā
et mūdū illuminabāt. Qui euigilās quid
nā sibi hoc ueller plurimū mirabatur: z ecce
dū scolas intrasit z legeret brūs **Dñicus**

cū sex socijs eiusdē habitus ad ipm magi-
strū humiliter accesserūt intīmātes ei dē q̄
frēs essent q̄ euāgelii dei in partibz tholo-
sanis p̄dicaret̄: significātes adhuc q̄ scho-
las suas venerāt frequētare z lectiōes au-
dire: qđ multo tpe factū est. Recolēs ergo
magister ille visionē ipsos esse seprē stellas
quas viderat nullaten⁹ dubitauit. Sexta
reuelatio fuit facta In nocētiō pape. dum
em̄ a deo inspirat⁹ ad ipm pontificē acces-
sisset ipse **Dñicus**: postulassetq̄ p̄firmari
sibi suisq̄ successoribz ordinē qui p̄dicato-
rum diceret̄ z esset. cū aliquātulū pōtifer
difficilē se exhiberet: nocte q̄daz ipse pon-
tifer videbat in somnis q̄ lateranensis ec-
clesia subito miret̄ ruinā. Qđ dū tremēs
aspiceret: ex aduerso dei **Dñicus** occurre-
bat humerisq̄ suppositis totā illā casurā
fabricā sustentabat: quare exinde virū dei
pontifex libētē audiuit: annuitq̄ volēre
deo vocis eius per om̄ia. Septima reuela-
tio fuit facta ipsi p̄i scō **Dñico** dū em̄ ip-
se romē moraret̄ instās pro sui ordīs p̄fir-
matōe: nocte vidit in spū xpm in aere exi-
stēre z tres lāceas in manu tenētē z cōtra
mūdū eas vibrātē. cui velociter mater oc-
currens qđ nā ueller facere inquisiuit. Et il-
le. ecce totus mundus tribz vitijs plen⁹ est
scz superbia luxuria z auaricia. Et ideo
his tribz lāceis ipm volo perimere. Tunc
virgo ad eius gēua p̄cidens ait. fili cba-
rissime misereere z tuaz iusticiā tēpera. cui
xps. Nōne vides quāte mibi iniurie irro-
gant̄. cui illa. Tempera fili furorem z pau-
lisper expecta. habeo em̄ fidele seruū z pu-
gilē strēnuū qui vbicq̄ discurrens mūdū z
vitia expugnabit̄: z tuo dñio subiugabit̄.
Aliū quoq̄ seruū cui sibi in adiutorii ca-
bo: q̄ secū similiter decertabit̄. z xps r̄nde-
bat. Vellē videre quos vis ad tantū offi-
ciū destinare. Tunc illa xpo sc̄m **Dñicū**
p̄sentauit. Qui xps vere bon⁹ est z strēnu-
us pugil iste z stu diōse faciet q̄ dixisti: ob-
tulit etiā sc̄m Franciscū Et hūc xps sicut
et p̄mū pariter cōmēdauit Sanctus ergo
Dñicus locū suū in visione sua diligēter
cōsiderās quē ante nō viderat in crastino
in ecclesia inuētū ex his q̄ nocte viderat si-
na indice recognouit. Et in eius amplex⁹
et oscula sc̄a ruens ait. Tu es socius me⁹

tu pariter curre mecum: stemus simul & nullus aduersarius preualebit: visionem quoque predictam sibi per ordinem narrauit. Et ex tunc facili est eis cor unum: & anima una in domino.

De septem precipuis virtutibus beati Dominici. Capitulum. II.

Secunda excellentia beati Dominici quare magnus vocatur dicitur virtuosus decoratio. Fuit enim septem virtutibus precipuis decoratus.

- ¶ Prima dicitur corporis mortificatio.
- ¶ Secunda proximalis compassio.
- ¶ Tertia seruens oratio.
- ¶ Quarta mundialis despectio.
- ¶ Quinta martyrii desideratio.
- ¶ Sexta euangelica predicatio.
- ¶ Septima virginis professio.

¶ Prima virtus beati Dominici dicitur corporis mortificatio: voluit enim corpus castigare & in seruitute redigere: anima sensualibus delectationibus pollueretur. Et ut in legenda eius narratur. Dum esset adhuc puerulus: nondum a nutricis diligentia segregaretur: deprehensus est sepe lectulum dimittere: quasi carnis iam delicias abhorreret: quare declinata strata molitissime frequenter super terram dormiebat. Insuper dum esset palatium in studio: vinum per decentium non bibit: postmodum lascere stomacho compulsum est a bone memorie. Videtur exontensi episcopo modico vino uti. Quid plura per multa tempora singulis noctibus: reciebat manu sua propria de quadam cathena ferrea tres disciplinas: unam pro se. alteram pro peccatoribus qui versantur in mundo: tertiam pro his qui in purgatorio cruciantur. Tholose cum factus in pane & aqua quotidie totam quadragesimam pertransiit super tabulas dormiendo. Idem fecit aliam quadragesimam apud carcasonam. ¶ Secunda virtus beati Dominici dicitur proximalis compassio: cum esset palatium et fames valida multos affligeret: dum adhuc erat in seculo venditis libris & omnibus suppellectilibus acceptum praedium. Dispersit de-

dit pauperibus. Quo exemplo magnos clericos & diuites ac magistrorum ad misericordiam opera prouocauit. Narratur adhuc de ipso quod dum in propria patria moraretur: quendam mulierem conquestra est ei frater suus apud sarracenos detineri captiuum. Ille pro nimia compassione commotus: seipsum pro redemptione captiui vendendum obtulit. Sed deus hoc non permisit: qui cum ad alia maiora reseruabat: nam illi mulieri aliter psum fuit: scilicet Dominicus non fuit pretio vendidit. ¶ Tertia virtus beati Dominici dicitur seruens oratio: nocturnis quidem horis nemo vigiliis & obsecrationibus per omnem modum instans: diem impiebat proximis nocte deo. Sepe etiam contingit: ut in via supuenientibus pluuiis sua sociorumque vestimenta madeficeret: cumque post cenam socius eius remaneret ad ignem vestes ad extirpandum extenderet. & corpora recrearet: vir vel sic cum vestibus madefactus ad orandum intrabat ecclesiam. ¶ Quarta virtus beati Dominici dicitur mundialis despectio. Nam ipse toto mundo adhaesit exomessi episcopo a quo in sua ecclesia factus est canonicus regularis: ibique licet inuitus factus esset superior monasterii. ¶ Quinta virtus dicitur martyrii desideratio. Desiderabat quippe effici martyrem pro christo. Et dum contra hereticos predicaret illi necem sibi minabant. Ipse pro intrepidus permanebat: pertransibat loca in quibus insidie sibi parate erant securus. Et dum semel heretici dixissent sibi. qui faceres si conprehenderem? respondit. Rogare vos ne mihi breui compendio mortem celerem inferretis: sed paulatim & successiue membra singula mutilaretis: deinde oculos meos erantes ad ultimum seminum lacertumque corpus permitteret: sic cruentatum in suo sanguine volutaret: vel prorsus ad libidum necaretis: ad que verba heretici compuncti destiterunt ultra insidiari ei. ¶ Sexta virtus beati Dominici dicitur euangelica predicatio. Predicauit namque longo tempore contra hereticos: & propterea ordinem predicationum instituit: de quo ipse talem habuit visionem. Dum romae in ecclesia sancti Petri pro dilatione sui ordinis oraret gloriosos apostolos Petrum & Paulum ad se venientes aspexit quorum primus Petrus vi-

delicet baculū. Paulus ꝑo sibi librum tra-
dere videbat: addebantq; dicentes: vade
predica: quoniam a deo ad hoc ministeriū
es electus. **H**orū in momēto temporis
videbat ci q; filios suos per totum mūdū
dispersos aspiceret incedentes binos et bi-
nos: et verbū dei populis predicātes: qua-
propter tholosam rediēs fratres suos di-
spersit. Et quosdā quidē in hispaniā: quos-
dam ꝑo parisiis: alios tandē bononiā ve-
stinquit. ¶ **S**eptima virtus beati Dñici
dicit virginitatis professio. professus qui-
dem est virginitatē: quā corde et opere am-
plexus est. illamq; vsq; ad mortē seruauit
ob quod ex osculo manus eius quidā a sti-
mulo carnis valde vexatas liberatus est.
Erit ille scholaris qui nissaz audiēs bea-
ti Dñici manū eius cum reuerētia et deuo-
tione osculari poposcit. Quaz osculās mi-
ram odoris fragrantiam sensit. Et extunc
estus libidinis mirabiliter in eo refriguit:
vt qui ante erat vanus et lubricus efficere-
tur postmodū continens atq; castus. **Q**uanta
mūditiē puritate eius caro polie-
bat: cuius odor tā mirabiliter sor des mē-
tis purgabat.

De septem priuilegijs in quibus deus
sublimem fecit beatorum Dominicum.

Capitulum. III.

Tertia excellentia bea-
ti Dominici quare magnus vo-
catur sublimis priuilegiatio: sub-
limē quippe fecit illum deus in
septem priuilegijs.

- ¶ Prīmū dicit ordinis approbatio.
- ¶ Secūdū fratrum multiplicatio.
- ¶ Tertium ꝑphetica illuminatio.
- ¶ Quartū miraculosa coruscatio.
- ¶ Quintum diabolica effugatio.
- ¶ Sextum felix consummatio.
- ¶ Septimū ecclesiastica veneratio.

¶ Prīmū priuilegiū beati Dominici dicit
ordinis approbatio. Instituit enim ip-
se ordinem predicatorum ad docendum
predicandum et confessiones audiendum:

ad vtilitatem proximorum ad obsequiū dei:
ad expugnationē hereticorum: ad defensio-
nem fidei: et ad cōseruationem diuini cul-
tus. **E**cepit autē ordo ille: Anno domini
Millesimo ducēssimo decimosesto. **I**l-
lum a ꝑprobauit Innocētiū: et confirma-
uit Honorius: ab isto ordine secutus fuit
ordo sororum inclusarū. Quarum caput
fuit monasteriū de pruliano: deinde secu-
tum est monasteriū de montargis. Cui
presuit beata Anutia de viniaco. Et mo-
nasteriū sancte. Agnetis de bononia. Cui
presuit quedā brā Ecclesia. Est etiā alius
ordo sororum de penitētia beati Dñici: qua-
rum religionē confirmauit ecclesia roma-
na et multis priuilegijs dotauit: in quo or-
dine floruerūt beata Margarita filia re-
gis vngarie. scā Catharina de senis. bea-
ta Johanna de castello. brā Beneuenua
de ciuitate austria. et multe alie. ¶ **S**ecun-
dum priuilegiū beati Dominici dicit fra-
trum multiplicatio. nō em̄ fieri potuit absq;
virtute dei: vt in ordine sancti Dominici
tam breui spatio tot fratres multiplicarē-
tur. Quorum aliqui excellētes fuerunt ra-
tione martyri: sicut sanctus Petrus mar-
tyr. frater Dominicus socius eius. frater
Conradus theotonius. frater Builhelmus.
et frater Bernardus de tupeforti: frater
Stephanus de narbona. frater Raymū-
dus carboni. qui in castro auintoneti dioce-
cessis tholosane ab hereticis pro fide chri-
sti et obediētia sancte romane ecclesie occi-
si fuerūt cantando. **T**e deum laudamus
Alij fuerunt prestantes merito vite: qui et
miraculis coruscarūt: sicut frater Reginal-
dus sancti Quiniani. frater Henricus al-
tissodorenسيس. frater Jordanis. frater Pe-
lagius hispanus. frater Petrus Golsalmij
hispanus. frater Mauricius toletanus. fra-
ter Dominicus d'vallerica. frater Bernar-
dus de cantro. frater Gualterus basilien-
sis. frater Bernardus de vasconia. frater
Johannes de valentia. frater Labertus
lugdunensis. frater Dominicus segobi-
sis. frater Ambrosius senensis. frater Ja-
cobus de anagnia. frater Jacobus de ve-
netijs. frater Marcolinus furliensis.
frater Symon arimienسيس. Ronnyllus

Ans super fratres ordinis sancti **D**ñici sin-
gularissimi habiti sunt ppter sciētiā z do-
ctrinā quoz noīa explicabim⁹ in sermone
de cōceptiōe virginis gloriose. vltra quos
adhuc peritissimi iuris cōsulti de illo ordi-
ne p dierunt. Sicut Raymūdus de pēna
forti cōpilator decretalū. frater Jōhes co-
loniensis. cōpilator summe p fessor. frater
Bocardus theotonicus. frater Rogeri-
us brixistis. frater Bartholome⁹ pisanus
frater Udalricus argētīnēsis. z alij pluri-
mi. Ob qd z pleriqz assumpti fuerunt ad
ecclesie dignitates. Sicut Hugo: postula-
tor toti⁹ biblie. Robertus angelicus. nico-
laus de prato. Et alij multi q fuerūt car-
dinales. Pontifices pō maximi fuerūt pe-
trus de carantasia dicit⁹ innocētius. v. Hi
colaus de treuissio dicit⁹. benedictus. xi. io.
hānes de vercellis q elect⁹ summ⁹ pōtifer
moite pūctus nō fuit coronat⁹. ¶ Tertiū
pūilegiū beati **D**ñici dicit⁹ pphētia illu-
minatio. habuit quidē lūmē pphētie. Sic
pbatū est indicij manifestis. p dicate nā/
qz ipso patre gloriofo in p tibi tholofanis.
cū quidē heretici essent incēdō deputati:
aspexit scūs **D**ñicus vnū eoz: z officiali-
bus curie dixit. Iustuz referuate. qd scēm
est. cōuersusqz ad eū blandeqz alloquens.
Sclō inq̄t fili mī q adhuc licet tarde: bo-
nus hō eris z scūs. dimissis ille p annos
multos in heresi p mansit. Tandē dei gfa
illustrat⁹ ad lūmē veritatis venit. Et fa-
ctus frater ordinis p dicator. vitā suā lau-
dabiliter duxit z feliciter cōsumauit. Ro-
me insup dū habitaret in scō Sixto qua-
dā die fratrib⁹ ad capitulū puocatis palā
omib⁹ nūciauit. q̄ttuoz frēs ex ip̄sis in bre-
ui duos in ania duos in corpe mortuos.
Inde ad aliquos dies duo frēs mīgrauē-
runt ad dñm. duo pō ad seculū tendentes
penit⁹ de ordine recesserūt. ¶ Quartū pū-
ilegiū beati **D**ñici dicit⁹ miraculosa coru-
scatio voluit em deus illū coruscare mira-
culis. Ex quib⁹ aliq̄ explicabim⁹. Rome
die qdā adolescēs cōsanguine⁹ dñi Gre-
phani cardinālis de fossanoua. lapsus eq̄
p̄cipiti grauit̄ collisus deferebat exani-
mis: plangētib⁹ cunctis cōtigit illuc bñm
Dñicū pperare. Quidā bon⁹ frater Trā/
bedus uoie bñi **D**ñici exorauit vt ora-

set pro illo. Quare bñs **D**ñicus fecit il-
lud corpus in conclaue repositari. Et facta
orone p̄tin⁹ eū vite restituit. In loco sancti
Sixti architectū p̄tū sub quadā ruina
de canerna subductū oratōis sue suffragio
vite simul z sanitati restituit. In eodē lo-
co cum essent frēs circiter quinquaginta.
die quadā imm̄nēte resectiōis hora. p̄cu-
rator scz frater Jacobus roman⁹ ad scēm
Dñicū accessit. Exposuitqz nō esse panē
ad sufficiētiā. At scūs **D**ñicus id qd erat
dixit z sup mēsam poni mādauit. Con-
uenerūt ergo frēs dūqz per ordinē reside-
rēt z vnusqzqz buccellā cū gaudio suscipet
Ecce duo iuuenes eiusdē habit⁹ formeqz
p̄similes resectorū intrauerūt palios ple-
nos panib⁹ ferētes z brō **D**ñico in capite
mēse silēter obtulerūt et subito discesserūt
ita qz nullus vnqz scire potuit vnde vene-
runt vel quo diuerterent. In eodē loco dū
p̄nomiat⁹ frater Jacobus vinctiōe susce-
pta laboraret in extremis. dolentib⁹ fratri-
bus qz vtilē hoīem perdebat. **D**ñicus cō-
passione mo⁹ exclusis oib⁹ clausoqz ostio
oratōi se dedit: fratrib⁹qz vocat⁹ in colu-
mē fratrem ip̄sis per manū p̄sentauit. In
p tibi tholofanis cū trāssisset nauigio quā-
dā aqua: nauia impoztune p̄tū petebat
cui bñs **D**ñicus mercedē eterne vite pol-
licebat⁹ aherēs. Argentū z anrū nō est mī-
hi. At ille ad irā puocat⁹ per capā eū ap-
prehēdit inquit: nisi solueris nō te dimic-
tam Tunc vir dei erectis in celum oculis
paululū intra seipm orans. mox in terraz
p̄spiciēs denariū diuino nutu p̄curatum
aspexit dixitqz illi. Tolle. et me dimitte.
Sunt z alia eius miracula multa in vita
ip̄sius. z in morte verissime comprobata
¶ Quintū pūilegiū beati **D**ñici dicitur
diabolica effugatio. Ad sanctitatē nanqz
eius comprobandā voluit deus vt demo-
nes ab obsessis corporib⁹ ad eius imperiū
discederēt. Unde multos a demonib⁹ li-
berauit. ¶ Sextū pūilegiū beati **D**ñici
dicitur felix cōsummatio. appropinquāte
nanqz sue peregrinatiois termino cōstitu-
tus apud bononiā. graui cepit corporis in-
firmirate languere vbi post multa deuo-
tionis signa ad extremam horaz veniens
anno dñi. Millesimo. cxxi. dormiuit in

tñ. Ea die frater Guale prior bricie post
 modū eiusdē ciuitatē ep̄. cū se sopori pau
 lulū dedisset vidit in somnis q̄si apertū ce
 lum ⁊ duas scalas quaz vnā in summita
 te retinebat x̄ps. aliā x̄go mater. Angeli
 autē ascēdebāt ⁊ descēdebāt. Et in imo sca
 larū sedes posita erat in qua sedebat qui
 dē frater p̄dicatoz facie habēs velatā ca
 putio sicut solēs frēs sepeliri. Iesus autē et
 mater eius scalas sursum trahēbāt donec
 sedēte in celū eleuato apertura celi clausa
 est. Intellexit ex post p̄dicatō frater sanctū
 Dominicū eadē die ⁊ hora ex hac vita mi
 grassse. Eadē die frater Raboti bure exi
 stēs q̄ audierat sc̄m patrē bononiē egro
 rare celebrās missam cū venisset ad illū lo
 cū in quo de v̄tutis cōmemoratio fieri p̄sue
 uit orās pro p̄re facit est in extasi. Raptus
 q̄ in spū vidit virū dei Dominicū corona
 quadā laureatū totūq̄ mirabili splēdore
 fulgentē duobus quibusdā reuerēdis v̄tutis
 comitatū hinc inde extra bononiā via re
 giā p̄cedētē. Intellexitq̄ q̄ eadē hora do
 minicus ad celos migrauerat sc̄z hora sex
 ta feria sexta. ¶ Septimū p̄uilegiū bea
 ti Dñici dicit ecclesiastica veneratio. Nā
 ecclesia sc̄a dei statuit Dñicum ab om̄ibz
 x̄pi fidelibz venerādū. cuius festū celebrat
 annuatim ordinēq̄ suū multis fauoribz ⁊
 gratiis spūaliter p̄sequit. Sic em̄ placet
 summo deo qui v̄t p̄dicim⁹ in p̄ma p̄te ele
 git Dñicū ducē ppli sui ⁊ p̄dicatōrē euāge
 lice doctrine. Hic igit est ille pater ⁊ pa
 triarcha eximius qui terrū ⁊ horūdū secu
 lū sua vita ⁊ sc̄a illustrauit. Lulusq̄ filij
 in dies prauitauitate hereticā validissime
 p̄sequunt. Hunc deuotiōe singulari colū
 mus per quē deus tāta magnalia dignat⁹
 est operari: qui onere carnis depositio nūc
 gaudet atq̄ letat⁹ inter agmina angeloz
 laudans ⁊ benedicens x̄pum per infinita
 secula seculorum. Amen.

Sermo. LIX. de sc̄o Vincētio docto
 re eximio ꝓ celeberrimo famosissimo p̄e
 dicatore ordinis p̄dicatoz.

In medio ecclesie ape
 ruit os eius. Sapientis verba
 sunt ista originaliter Eccl̄. xv.
 ca. In stare necessitate hoz t̄po

rum quibz mūdus q̄si totus v̄tū erat ob
 ruitus: ⁊ xp̄iana religio na ufragiū pati vi
 debat. suscitauit deus sp̄m sancti Vincen
 tij: qui sua p̄dicatōe innumerabiles popu
 los conuertit ⁊ reformauit. hūc nō ab re sc̄a
 romana ecclesia catalago sc̄oz ascriptis.
 Quē Calixtus terci⁹ in vrbe maxīma so
 leniter canonizauit. statuitq̄ illū a cūctis
 fidelibz venerādū Quapropter vt eius fe
 stiuitas deuotiōe feruētissima celebret⁹: vi
 gnū duxi in h̄ sermone illi⁹ p̄dicatōes lau
 des eximias recēserē: d̄ quo p̄ueniētissime
 dici p̄nt verba in themate posita. in qui
 bus tria mysteria p̄ponim⁹ cōtemplāda.

¶ Primū dicit idoneitatis.

¶ Secundum singularitatis

¶ Terrium vilitatis.

S̄ b̄tūs Vincētiū fuit idoneus ad
 p̄dicandū. tū q̄ gr̄a dei fuit in illo. tū p̄pter
 sciētā. tū etiā p̄pter sanctitatē vite. Ca. I.

Primū mysteriū cōtem
 plādū de p̄dicatōe sancti Vin
 centij dicit idoneitatis. Fuit ip
 se q̄ppe idoneus ad p̄dicandū
 euāgelium x̄pi triplici ratione.

¶ Primo ratiōe gr̄ie inspirātis.

¶ Secūdo rōne sciētie excellētis.

¶ Tercio rōne vite resplendētis.

¶ Primo fuit idoneus ad p̄dicandū rōne
 gr̄ie inspirātis. p̄e quidē tenere possum⁹
 b̄tū Vincētiū fuisse inspiratū a deo: vt or
 dinē sancti Dñici ingrediē. Nā vt in
 ei⁹ legēda narrat ipse: nat⁹ est valētie ex fa
 milia ferrariozū parētibz clarissimis ⁊ ho
 nestis Qui tres filios genuerūt sc̄z Petrū
 Vincētiū ⁊ Bonifaciū. hic Bonifacius
 fuit iuris vtriusq̄ doctor peritissim⁹: qui
 extincta vxore sua v̄ beati Vincētij cartu
 sientū habitū suscepit: in quodā monaste
 rio extra muros valētie: qd̄ ab incolis vo
 cat⁹ porta celi. Et ob sue vite grauitatēq̄
 mori: post quattuor annos illius ordinis
 electus fuit rector generalis Et vt de b̄to
 Vincētio dicam⁹ quibusdā indicijis quā
 tus euasurus esset ostēsum est Patri nāq̄
 eius dormiētī nocte quadā v̄sum est q̄ cū
 in ecclesia frat̄z p̄dicatoz esset quēdā virū
 venerabilem in habitu sancti Dominici
 p̄dicantē audiebat. Lūq̄ illum attente

deuotissime audiret. Ille dicebat. Cōgratulor tibi. *O* fili dilectissime. post paucos eū dies vxor tua pariet tibi filiū: cui⁹ erit tāta vite integritas: tāta doctrine vtilitas tāte fame ac mirabiliū operum claritas: q̄ omnes hispaniarū galliarūq; ppli: eū tanq; vnū ex veterib; aplis venerabunt. Eratq; frater ordinis cui⁹ me esse vides post que dicta multitudo q̄ ibi adesse videbat magnis vocib; deo grās referebat. Itaq; dū et ipse in illi⁹ modi gratiarū actōe sese multitudinē cōformē reddere conaret. statim excitat⁹ est conatūq; vocis dormiētē vxorem excitauit. Mater in sup ipsius Vincētiū dū pcepisset satis leuiter eū portauit. Et dū eū gestabat in vtero audiebat sepe tāq; vocis cantu latrātis emitti qd a multis dei seruis p̄cipue a Johāne valentine vrbis epō Interpretatū est q; filius quē retinebat in vtero futurus esset euangelij xpī feruētissim⁹ p̄dicator. Dum aut ex vtero infans prodijt: et ad baptizādū delat⁹ esset multa erat inter suos de nomie ei imponēdo dissensio. At sacerdos illum baptizās. Vincēti⁹ inq; vocē. qd et factū est. In infantia sua quietus erat et aspectu decorat: et grādiusculus fact⁹ frequētabat ecclesias audiebatq; libenter p̄dicātes: quoz gesta et vocē morulq; q̄si p̄dicās alijs pueris referebat. Tandē litteris traditus euasit in virū doctissimū. Ita vt inter eos qui valētie philosophiā: theologiāq; p̄ficebāt: summus oim habere. Dum aut decimū octa unum attigisset annū: pater eius allocut⁹ est eū dicēs: vt ex tribus eligeret vnū: aut vxorem duceret: aut ad romanā curiā pergeret: vt ibi exaltaret: aut ordinē fratrum p̄dicatoz intraret. Cui Vincētiū r̄spondit antmo iā diu pcepisse vt sancti Dñici susceperet habitū: quē pater ad matrē dixit: ei q; filij ppositū indicauit. Cum bñdictōe itaq; vtriusq; parētis: ad cōuentū fratrum p̄dicatoz accessit: qui eū letātes ad sacrum suū ordinē receperūt. ¶ Secūdo fuit idoneus bñs Vincētiū ad p̄dicādū verbū dei: rōne vite resp̄lētis. Fuit equidē vita eius p̄tūtū splēdore decorata. Hā q̄tū p̄inet ad carnis mortificatiōez. xlii. annis p̄tinuis ieiunauit exceptis dñicis diebus. Et sextis et quartis ferijs in pane et aqua: a quo ieiunio nūq; abstinuit: nisi qñq; ex corpis infirmitate. Trinebat discurrendo nō equitans: s; p̄p̄is pedib; cōtentus solo baculo quē manu gestabat. Idq; fecit viginiduob; annis. S; postea ex quādā infirmitate supueniēte in tibia grauior effect⁹ fecit sibi perquiri a sinū quo vehebat quotiens de ciuitate in ciuitatē volebat p̄fiscet. A tpe aut quo cepit euāgelizādo discurrere: vsq; ad extremū vite sue terminū: nūq; nisi aut super sarmentoz aut palcarū: aut

plum habitū oratōi et lectōi se totū dedit. Et cū eius doctrina nota esset a priore cōuentus inuictū fuit ei: vt pro fratrū adolescentiū profectū de dialctica et de philosophia aliqd legeret. q; cū humiliter iocūdeq; acceptasset: rumor impleuit aures multoz ciuiū. Et ad eius lectionē multi seculares cōfugerūt: audiebātq; eū legentē super septuaginta. In quo exercitio tres cōtinuos annos cōsumpsit. postmodū missus fuit barchinonā: et inde hileridam in quib; ciuitatib; eo tpe florebat studia liberaliū disciplinaz. Tandē cū theologie dedisset operam: vigesimū octauū annū agens magistrati corona fuit insignit⁹: postea redijt valentiā. Vbi honorifice susceptus est: et per sex annos publice legit et p̄dicauit. Ad quē etiā ex vicinis ciuitatib; multi cōfluebāt vt eū et p̄dicantē audirēt et sub tam insigni litteraz et morū p̄cepto re p̄ficerēt. Inter hec tpa venit valentiā: Petrus de luna cardinalis scz clemens q; clemēs electus fuerat in fundens ciuitate ab illa p̄re cardinaliū: quē discesserat ab vrbano sexto. Is ergo petrus missus erat legat⁹ ad Carolū francoz regē q; audita fama beati Vincētiū eū secū duxit: ac tam diu tenuit donec peracto legatiōis tpe ad ipm p̄fiscet redijt. Tantū aut fuit grata cardinali Vincētiū p̄uersatio: q; vix multis precib; impetrare potuit licētiā: vt rediret valentiā ad vsueta legēdi et p̄dicādi exercitia. ¶ Tertio fuit idone⁹ bñs Vincētiū ad p̄dicādū verbū dei: rōne vite resp̄lētis. Fuit equidē vita eius p̄tūtū splēdore decorata. Hā q̄tū p̄inet ad carnis mortificatiōez. xlii. annis p̄tinuis ieiunauit exceptis dñicis diebus. Et sextis et quartis ferijs in pane et aqua: a quo ieiunio nūq; abstinuit: nisi qñq; ex corpis infirmitate. Trinebat discurrendo nō equitans: s; p̄p̄is pedib; cōtentus solo baculo quē manu gestabat. Idq; fecit viginiduob; annis. S; postea ex quādā infirmitate supueniēte in tibia grauior effect⁹ fecit sibi perquiri a sinū quo vehebat quotiens de ciuitate in ciuitatē volebat p̄fiscet. A tpe aut quo cepit euāgelizādo discurrere: vsq; ad extremū vite sue terminū: nūq; nisi aut super sarmentoz aut palcarū: aut

dmōi rerū stramīnib; aut paupescaculo
modica lana plena cū eisdē vesti b; quib;
indutus erat dormiebat. A p̄ma insup
adulescētia vsq; ad vitē suē terminū: sū
gulis noctib; corpus suū discipulis fla
gellabat. Et si forte egritudinis impedi
mento illud facere nequississet: hoc a suis
fidelib; socijs fieri volebat. Quid de illi
humilitate dicem? quē tāta fuit: vt qual
cūq; dignitates ecclesiasticas animosus ef
fugerit. Nā nec dignitatē cardinalat; vo
luit acceptare. Desunq; nanc; clemente
affirmanti: creat; fuit Petrus de luna: qui
fuit bñdictus. xij. A quo per lras vocat;
fuit scr̄us Vincētius ⁊ p̄fessor eius factus
ac magister sacri palatii. Et qm̄ romana
ecclesia tūc scismate fluctuabat. Franc;
tres pōifices, videlicet ip̄e Bñdictus. xij.
Gregorius. xij. ⁊ Iohānes. xxiij. Facto cō
cilio constantiensi in quo creat; fuit papa
Martinus. v. Cum renūciassent Greg;
et Iohes: bñs Vincētius pro paci ⁊ vni
tate ecclesie suās Benedicto. vt ⁊ ip̄e ce
deret. qđ eū ille facere recusarē licētā pe
titi discedēdi. Pontifex qđ a duocat; mul
tis ex plātis cuius curiā sequebant; pa
ratorq; rubeo pileo: voluit eū facere cardī
nalem: at ille gr̄as eis referēs oblatū sibi
bonorē penitus recusauit: ⁊ licētā petijt
quā tandā obtinuit: vt pergeret ad diuer
sas mūdi partes p̄dicās regnū dei. quāte
aut fuerit mūdiciē ⁊ puritatis q̄m vt ca
sitatē dilexit: ostēdit p̄cipue p̄o exēpla:
que de ip̄so verissime recitant. Primuz est
qđ ip̄e p̄dicare valēte. Mulier qđā
capta fuit amore ipsius: que fingēs aduer
sus valitudinē latq; in lecto decubās Vin
centiū vt ei p̄steteret postulabat a duocari:
qui veniēs ad eā intrāq; camerā ei⁹ exēū
tibi alijs remāsi sit solus: qđ ad penitētiā
cepit puellā exhortari. Ad illē blādis ver
bis ei suum secretū aperruit: in honestosq;
gestus corpis ei⁹ ephibuit: que oīa ille ab
horrēs: prius eā charitatiue cōmonuit. in
de ab illa secessit: qđ sula cogitauit clamā
do viro dei infamā inferre. Et qđ primuz
vocē voluit emittere: diabolus eius corp;
grauissime vexare cepit. ⁊ cū id fecisset die
bus multis. Tandē cepit dicere. Ex hoc
corpe nunc; me poteritis pellere: nisi huc

veniret vir ille qui in medio positus igni:
nō potuit ab igne comburi. Et cū audie-
tes nesciret qđ vellent hec verba significare
quidē de circūstantibz dixit. Aduoceť fra-
ter Vincētus qui p̄fessionē eius audiuit:
er est vir scđus z sapiēs: z intelligit hec quā
vocatū aduenit. Et ecce demon vllatū
retentūm emittēs. heu adest in qđ vir ille
qđ in medio ignis posit⁹ nō fuit ab igne co-
bustus. Et hec dīcēs p̄tinus abijt. Et cor-
pus semimortuū dereliquit. Scđm qđ de
illo compertū est dñi adhuc valētie fuisse
narrat. Suggesti em̄ diabolu nōnullis
inuidis z malignis: vt mulierē quādam
meretricē speciosissimā p̄cio ductā in cellā
eius nocte introduceret. Lepro ergo opor-
tuno tpe quo videret Vincētus ipse ex
more in ecclesia oratiōi instabat. Demo-
rata femina in cellaz eius introducta est.
Vincētus ab oratoriē regrediens clauso
ostio z in locū vbi dormire solebat veniēs
reperit mulierē sedentē: z in p̄mo aspectu
vehemēter obstupuit: z anteq̄ eā alloque-
ret multa cogitauit. Sed tñ nō extimauit
illā esse mulierē quinimo putat diabō-
lum esse: qui in specie mulieris eū decipe-
re voluisset. Unde hoc pacto locutus est.
Que tibi causa fuit vt huc venires in tali
forma maledicte diabole. qđ seruīs dei no-
uis dolis sp̄ infidiariis. Meretricē rīdit.
Femina sum nō diabolus. Sz obsecro te
vt me patieris audias. fere q̄tuor mēses
sunt q̄ tuo amore sum capta. frequēter tē
prauī vt vel diei vel noctis tpe ad te venire
potuissēm. Sz nūq̄ mihi misere sese obtu-
lit oportunitas. Hūc alia nemine hoim
visa. huc ingressa suz. Et necessariū est vt
hoc in lectulo simul hac nocte dormiam⁹
Erogē de cetero tibi deditissimā z famam
tuā cū silentio p̄seruabo. hec z siliā loquēs
in oscula z in obscenos amplex⁹ ruere vo-
luit. At Vincē virilit ei resistēs dure illā
increpauit. Que cōpuncta prorupit in la-
chrymas z causam quare ad ipsūm tem-
p̄adum accesserat. reserauit. petijt humi-
liter veniā p̄missicq̄ meretriciū relinque-
re. Sicq̄ ab eo cū multa mentis cōtrictioe
discessit atq̄ relicta spurcia meretrici li-
virū accepit. z de cetero modestissime vixit.

Quibz exēplis facile inducimur vt eū vir
ginitatis corona credam⁹ redimīti. Sed
adhuc māfuerudine illi⁹ cogimur admi-
rari: que tanta fuit vt iniurias z infidias
malozū equo animo ferrer: illisqz p̄ssime
indulgeret. Inter cetera tñ stupēda q̄ ani-
mi sui benignitatē oñdūc occurrit vnū ex
plicādū. q̄ i ciuitate valētis euenit Frater
quidā theologie magister lasciuus z disso-
lut⁹ inuidēs fame z op̄inioni sancti Vin-
centij. post multas detractōes: voluit no-
men sancti viri mō qui sequit maculare.
Introduxit quidē nocte in cōuentu mere-
tricē quādā q̄ secū dormiuit. Erat mulier
hec aduena: q̄ z illis diebz valētia aduene-
rat. Hanc autē p̄solutio p̄cio meretrice: nō
tñ glē se habiturā sperabat eā vt potuit se-
creto emisit. Illa hō vultū fratris intruita
vt videlicet eū per effigie possit agnoscere
anteqz cellā egredere eū obsecrauit: vt si
bi suuz nomē indicaret. At ille vocor in q̄
magister Vincēt⁹ Abijt meretrix z leno-
ni e⁹ multisqz alijs dixit. q̄ in cōuentu fra-
trū p̄dicatoz per integrā noctē cū magro
Vincēcio dormisset. nec tñ dignā laboris
mercedē accepisset: ita factū est: vt turpis
hec fama per vniuersam urbē diuulgaret
per idē tps erat valētis german⁹ Ille sancti
Vincētij Bonifacius: de quo in p̄cedēti-
bus fecim⁹ mētionē: qui z in illo anno. p
patrie illi⁹ veteri p̄suetudine magistratū
gerebat patrū iuratoz. Huic mlti que de
brō Vincēcio dicebant narrauerūt: q̄ tñ
ipse credere nec voluit nec potuit: s; exiit/
mauit oīa ex inuidia emuloz. p̄cedere. Ex-
eius itaqz p̄sulco hī qui secū magistratū ge-
rebāt: statuerūt vt fieret in vrbē generalis
p̄cessio: in qua oēs religiosi p̄uenirēt. Sta-
tuto autē die Bonifaci⁹ ipse z vniuersa no-
bilis vrbis sese collocauerūt in loco quo
dā vbi meretricē illā stare voluerūt. Pro-
cedētibz ergo singls fratribz eādē trāscū-
te magro Vincēcio: illi nobiles interroga-
uerūt eā an ille esset cū quo dormierat: nō:
in q̄t illa. Et aduentēte illo qui scelus p̄pe-
trauerat. Illa digito eū demonstrās. Ecce
in q̄t iste est ille frater ingrāt⁹ finit itaqz
p̄cessione Bonifaci⁹ ceteriqz nobiles: in-
famatozē aduocauerūt. Qui p̄ctm suū ce-
lare nō valēs: publice p̄fessus est. pergesqz

ad beatum Vincētiū qui adhuc factū
ignorabat: ab eo cum lachrymis veniam
postulauit z obtinuit.

De singulari excellētia p̄dicatōis beati
Vincētij: qui z mltis annis z diuersis po-
pulis p̄dicauit dño cooperāte. et sermonē
miraculis confirmante. **Ca. II.**

Secundū mysteriū cō-
templandū de p̄dicatōe sancti
Vincētij dicit singularitatis.
Fuit equidē p̄dicatio eius sin-
gularis et excellentissima valde maxime
propter tria.

Primo propter cōtinuationem:

Secūdo p̄pter cōmunicationem.

Tertio propter cōfirmationem.

Primo p̄dicatio eius fuit cōtinuata per
plures annos. Nā licet ante in multis lo-
cis verbū dei euāgelisasset. tñ a tricesimo
octauo sue etatis anno: cepit suaz p̄dica-
tionū cōtinuū exercitiū p̄seuerare vsqz ad
lxxv. annū vite sue: quo ex hac luce migra-
uit. In hoc autē discursu rez suaz ordo ta-
lis fuit. Nocte quinqz horas quieti tribue-
bat: reliqs pres noctis aut orōnibz: aut sa-
cris leetōibz occupabat. Hanc hō ad lo-
cū quo p̄p̄t euāgelisaturū expectabāt se cō-
ferebat. p̄mūqz ipse missaz cātādo celebra-
bat. deinde p̄dicabat. postea volēs satiffa-
cre deuotioni p̄loz: eis man⁹ osculādas
prebebat. oblatosqz sibi infirmos cruce si-
gnabat. Dicebatqz. Signa autē eos q̄ cre-
didcrūt hec sequent. Sup̄ egros manus
imponēt z bñ hābeant. deniqz adijciebat.
Iesus Marie filius mūdī salus z dñs. q̄
te traxit ad fidē catholicā te cōseruet in ea
et bñm faciat z ab hac infirmitate te libe-
rare dignet. Amē. Postea cibū cū dei bñ/
dictōe sumebat. nūqz voluit nisi vno fer-
culo vti. ab eo anno q̄ religionē ingressus
est. vsqz ad terminū vite a carnibz semp
abstinuit. vinū mltā aqua cōmixtū semp
sumebat. **S**ecūdo p̄dicatio sancti Vincē-
tij fuit excellēs z singularis: rōne cōmuni-
catōis. q̄ fuit multis p̄p̄s z gētibz com-
municata. Regiones em in q̄bz p̄dicauit:
fuerūt Catalonia. Regnū valēcie. Arago-
nia. vniuersa hispania: in qua sunt Portu-
galia. Gallicia. Nauarra. Predicauit etiā

In gallia: in comitatu tholosano: in lingua /
daci: in delphina tu: in autimone: in sabau /
dia: in aluerna: in hibernia: in burgundia /
in normandia. Quicq; ad insulam magor /
ricarū: ad anghā: ad scotiam descendit. In /
italia 2 vniuersam regionē pedes montis /
lustrans: demū venit vsq; ad ianuā semp /
euāgelizās. Predicauit etiā alexā drie: vbi /
Interfuit scūs Bernardinus tunc a dole /
scens de q ipse vincētius publice reculit p /
phetico spū. Fuitq; illū in breui totius lu /
men italie: qd secuti est. Sāctus qdē vin /
centius. xxx. annis obiit pūscū scūs Ber /
nardinus. Et scūs Bernardinus cano /
nizatus est qnq; annis pūscū scūs vincē /
centius. ¶ Tercio p̄dicatio scī vincentij /
fuit singularis rōne confirmatiōis. qz fuit /
multis miraculis p̄firmata. Ex qbus ali /
qua referamus. Discedēte viro dei ex vi /
co q est ciuitas caralonie 2 p̄sus barchino /
nā se cōferente: ad quoddā hospitij deeli /
nauit. Illi p̄o qbus erat cura de relectiōe /
interrogauerunt hospitē si qd sibi esset qd /
viro dei ceterisq; eū comitātib; comedē /
dū apponeret. Hospes r̄dit. nihil nisi pa /
rū farine parūq; vini in dolio. Illi respon /
derūt: ex farina q tibi est p̄ficiat tot panes /
quos potes. vt saltem cibari possit hic ser /
uus dei: 2 aliq; nobiles q eū comitant: vi /
num q; de dolio extractū iusserat reponi i /
quodā ligneo vase: qd ab illius loci inco /
lis portatoria vocat. Opportuno itaq; tpe /
cepit beatus vincentius sese ad discubē /
dū accingere. At viri p̄dicti ei nūciauerūt /
neq; panē neq; vinū vniuersae multitudi /
ni posse sufficere. Qd cū audiuit vir scūs /
de sūma dei liberalitate cōfusus: iussit eis /
ne cui dicerēt aliud. s; panes q; habebant /
quō melius possent multitudinē distribue /
rūt. vinū p̄o in portatoria positū ab oibus /
quēadmodū p̄sueuerāt sumi p̄mitterent. /
Lept̄ in de b̄ndictiōe facta cum vniuersa /
multitudine ferme triū milijū hoīm discū /
bere. Vox aut̄ dū panes q erāt q̄ndecim /
distribuerent vinūq; sumeret: non solū ex /
eorū multiplicatiōe est illa multitudo faci /
ata: s; etiā ipm vinū qd fere acetū erat: in /
ep̄mū mutātū est. Qd vbi p̄pendit ho /
spes humi p̄stratus a biō vincentio b̄ndi /
ci postulauit: quo viso miraculo omēs deo

grās retulerūt. Altera p̄o die hospes p̄ma /
luce p̄surgēs paransq; p̄ farina 2 vino ad /
vrbē velle p̄ficisci. archā farina: 2 bolū op /
timo vino vsq; ad summū plenū cōpetijt. /
Aduocatis deinde nōnullis transiētib; /
eis rem gestā narrauit. Predicāte biō vin /
centio in qdā villa: cōgit vt narraret fa /
ctū illud mirabile quo fert̄ scā Darga /
riza diabolū in hūana specie sibi apparen /
tē humi p̄strauisse. Erat inter eos q virum /
dei sequebant̄ adolēscēs qdā logobardus /
cuius erat multa simplicitas. Ideo audi /
ens duellū illud cepit intra se dicere. Si /
deus aliqñ p̄miserit vt visibili specie dia /
bolus mecum certare voluerit eū cōsimili /
mō sternā: tantūq; pedib; calcabo quous /
q; eū superauero. Igit̄ circa primā 2 vige /
simā horam ex villa egrediens captatq; /
sibi oportuno loco ad orandum genua fle /
ctens petijt a deo sibi cōcedi vt diabolū /
visibili forma ei apparere p̄mitteret: de quo /
posset victoriā reportare. Inter hec venit /
mulier qdam falcem manu deferēs missa /
ad metendū ferraginē qua ibidē campus /
plenus erat: hec aut̄ mulier erat a natura /
te muta. Que veniēs in locū vidēscq; adole /
scentē inter segetē genu flexū vehementer /
expauit ac aliquāculū retrōcedēs cepit vo /
cē sine exp̄ssione sermonis emittere: 2 ipsi /
a dolescētē qbusdā signis manū 2 capitis /
minabat̄. Ille cernēs feminā esse decrep̄ /
tā: corpe oblongā facie macilentā laceratas /
vestes habentē: voces altas sine exp̄ssione /
p̄boz emittentē sibi falce quā manu por /
tabat minantē diabolū esse estimauit: cre /
diditq; suas p̄ces exauditas. q̄re in eā ir /
ruens in terrā defect: venisti inq; maledi /
cte diabole venisti. Non certe me visibili /
certamine superabis quē inuisibili supera /
sti rēptatiōe sepiissime. Hec dicens crinib; /
eā huc 2 illuc trahēs: mō manibus aliqñ /
falce quā ipa portauerat tamdiu verbera /
uit totq; sibi vulnera in facie 2 ceteris cor /
poris p̄tib; intulit: q eā seminecē reliq̄t. /
Ad vocē aut̄ vtriusq; magna multitudo /
eucurrit: 2 vidētes qd factū fuerat adole /
scentem caput carceri detrusērunt. Re /
lata sunt hec beato vincentio: q corpn̄a se /
re exanimē ad se illico ferre iussit: mox fron /
tē deinde pectus vltimo cor mulieris cru

et signauit. Et ecce corpus quod extinctum vi
debat respirare cepit et femina quam a nati
uitate ois catalonia mutaz cognouerat
locuta est. Et sacerdos petijt cui confite
rerur quod dum venisset confessa est singula pferre
vo distincte ac si nunquam muta fuisset. dein
de petijt cetera sacramenta sibi conferri: po
stremo se morientem domino commendauit: et loqu
mque desijt quousque spiritum exalauit. Ado
lescens pro beati vincentij precibus a suspen
dio liberatus. et iussu vincentij in italiam re
meauit. In villa sancti marcelli: non longe
distante ab urbe valencie in qua beatus vin
centius aliquos dies commoratus fuerat. vi
sus est vir quidam venerabilis specie et habitu
gerens habitum heremite qui se vltro obrulit be
atum vincentium vna cum alijs secuturum. Fuit
ita cunctis magna cum iocunditate et huius
modi susceptus. Itaque in initio fuit eius co
uersatio oibus gratissima post paucos ve
ro dies cepit detrahere doctrine beati vin
centij. ita ut aliquos subuerteret venerunt
hec ad aures officialium. Qui eum captum ac
carceris vinculis carceri manciparunt. Alte
ra pro die volentes eum examinare missis ad
carcerem ministris qui eum adduceret: neminem
nisi catenas inuenerunt. Hic ad viam dei
venientes rem gestam narrauerunt: qui subri
des non homo inquit ut putabatis sed diabolus
fuit: volens impedire fructum quem ex predica
tione mea multi consequantur. Oratione sua i
barbasen sedata fuit tempestas que mora est:
dum volebat populo predicare in festo apostolorum
petri et pauli. Idem factum est tholose in festo
sancti marci. In ciuitate carcasonie a me
se iunio usque ad ianuarium tanta fuit terre sic
citas ut ovis de fructibus colligendis despe
rareretur. Aduocauerunt ciues beati vincenti
um qui tholose predicabat ad quos cum venis
set quarto die quo fuerat ciuitate ingressus si
mito sermone monuit populum ut omnes genua
flecterent et dei misericordiam implorarent ipse etiam
sim orauit deinde se erexit in aere fecit sa
lutare signum: habito inquiens et domino gratias
referatis. Exaudite sunt orationes vestre: vir
proba finierat cum subito aer nubibus plenus
et tanta aquarum abundantia est et celo dimissa
quanta incolae illarum regionum sese vidisse me
minerunt. In ciuitate castrensi que est in gal
lia in festo ascensionis christi oblatus sibi hominem

qui paralysus septem annis passus fuerat: be
nedixit et sanatus est. In qua ciuitate pri
ma die maximam tempestatem motam dum predi
casset crucis signo facto penitus fugauit. In
morelquino non longe a tholosa. vir quidam ge
rardus nomine morbum caducum patiens: acce
pit benedictionem a viro dei liberatus est. In
loco quem dicunt de monte oluio prope carcasonem
nam quendam mercatorem cui nomen guilbel
mus. tribus annis visu orbatur post factam
benedictionem ad oculos officium restituit. Ga
lencie ductum ad se hominem qui fuerat mutus
quadragesima annis cruce in ore signauit et il
le statim locutus est semper lingue officio
usus fuisse quod vixit. Surdum alium qui octo
annis nunquam audierat. facto in eius auribus
signo crucis: perfectissime audire fecit.
Apud mursiam hispanie ciuitate: quodam
estatis tempore tanta fuit locustarum et brucorum
multitudo quod in quatuordecim diebus fere co
sumpserat quicquid viride habebat in campis.
Tunc etiam illis diebus in ipsam urbem ve
nerat quem ciues lachrymas redierunt ut
per ipsum oraret. Qui statim iussit aquam af
ferri eamque benedixit. deinde extra urbem egres
sus contra locustas et brucos ipsam aquam
spersit. Altera pro die mortua coperta fuit
illius generis animalia. Voluit etiam deus
beati vincentii spiritum illustrari prophetico
sermone. Hic de calixto sic ait etiam et mihi reulit sa
cristas sua: predicat matrem eius filium futurum po
tifice maximam. Barchinonie tempore quo erat
maxima penuria predicans populo: predicat du
as noues ea die omittas fore venturas de
quibus nulla erat mentio. Pronunciavit
mortem cuiusdam fratris beremitanum. Et etiam
cuiusdam alterius monachi. Qui apud cesa
ris augustam nobilem aragonie ciuitatem pre
dicaret medium sermonem interrupit: cepitque
vehementer flere: deinde lachrymas ter
sit. demum ad populum iocundo vulsu puer
sus. Hac inquit hora mater mea valde
extincta est: et ad requiem celestis regni pro
ducta. Que verba audientes notauerunt.
Et ex facti postea euidencia vera fuisse co
perta sunt.
¶ Quam fructuosa fuit predicatio sancti vin
centij in conuersione peccatorum et baptizatio
ne infidelium. ob quod gloriam ingentem ade
ptus est. Capitulum III.

Tertium mysteriū con-
templandū de p̄dicatiōe beati
vincentij dī vtilitatis. Ex eius
nāq; p̄dicatiōe triplex vtilitas est exorta.

¶ Prima dī peccatorū cōuersiōis.

¶ Secūda infidelium baptizatiōis.

¶ Tertia sūp̄flus gloriificatiōis.

¶ Prima vtilitas q̄ exorta est ex p̄dicatiōe
ne sancti vincentij dī peccatorū cōuersiōis
Quisnā explicet quorū peccātes audientes
verba vite ab ore vincentij cōuersi sunt ad
dñm deū suū: fuerunt fere innumera biles
inter q̄s fuerat capitale odiū multorū an-
norū ppter nēce: aut amicorū aut affinium
aut cōsanguineorū generatū: q̄ eo p̄dicāte
cū magna cōpūctiōe in medium surrexe-
rūt: clamātes se velle peccare inimicis et ho-
micidis. vīr autē dei in his multa cāre-
la vīri solebat. Nam hmoi penitētes iubeat
p̄mū oscula p̄cis dare inimicis. Deinde
spectante vniuerso p̄lo a notario publico
quē ad h̄ ip̄e secū ducere p̄sueuerat: illorū
remissiōes annotari facerat. Veretrices
lenones: homicidas: pyratas: dei et factoz
blasphemos et hmoi generis hoīes q̄ dra-
gina fere in rīa reduxit ex scelez p̄fundita-
te: nō solū ad mentū cōtritiōe: s; etiā ad
agendā penitentiā publicā. Nec vīrū vī-
deri debet q̄ tantū fructū fecerit aīarū: q̄n
vīr p̄dicatū est p̄dicabat dño coopante et ser-
monē cōfirmante sequēribus signis. In-
ter q̄ erat mirabile valde. q̄ apud vniuer-
sos hispanie gallieq; et italie p̄los sua p̄-
dicatio fuerit et semp sua lingua materna
fuerit locutus: omēs tñ sic loquentē intelli-
gebant: fructūq; sue doctrine capiebāt p̄m-
de ac si singulorū auditoz lingua loqueret̄
Quis rei testes fuerunt plurimi theoro-
nici et anglici quoz idioma quantū distet
a lingua valentinorū: nouit p̄p̄ue vniuer-
sus Testis est illa gallie regio q̄ nris rem-
poribus britania appellat̄. In qua duob;
annis sterit et ibi felice cursum cōsumma-
uit. Sunt in illa patria homines vtriusq;
sexus innumera biles quos vocāt britones
britonizantes quoz idioma obscurissimū
est. vix nō nullis nisi ip̄is cognitū et q̄ sunt
nō nisi se invicē intelligētes qui tñ vīrū dei
nō minus intelligebāt: q̄ si in eorū lingua

p̄dicasset. Ibi multa deus per illū miracu-
la fecit. Exor quippe ducis britanie et fra-
cie regis filia religiosissima multis annis
infocūda fuit. S; postq̄ a vincentio bene-
dictionem accepit: cōcepit et peperit filios
quoz vnus fuit Petrus vir magne probi-
tatis qui patri successit fuitq; dux britano-
rū. Maxima itaq; multitudo crepra ē de
manibus diaboli mucrone p̄dicatiōis sue
Erat enī in viciōz rep̄ensione terribilis
a deo q̄ frequentissime accidit vt multi in
peccatis obstinati elus p̄dicatiōe audie-
tes sic cōmoti sunt vt in terrā tremebundū
prostrati corā vniuersa multitudine vent-
am p̄carent. Et q̄uis ip̄is peccatorib; sic
terribilis videret: tamen sua verba cū tan-
ta moderatiōe mitigabat: q̄ ip̄os mīro q̄-
dāmodo alliciebat vt ad eū audiendū tra-
herētur. ¶ Secūda vtilitas q̄ puenit ex p̄di-
catione sancti vincentij dicit̄ infidelium ba-
ptizatio. Cōtra iudeos nāq; ita acutus ac
copiosus acerq; disputator fuit: eisq; ita
scripturaz sacrarū sensum aperiebat vt in
diuersis ciuitatibus sup̄ viginti q̄nq; mi-
lia fecerit baptizari. Vultū quoq; sarra-
cenū quoz in hispania magna copia est sa-
crilegam ip̄oz sectā abnegantes sua fione
eius sacrū baptisma suscepērūt: quoz nu-
merus octo milia ferme fuit. Tam gratio-
sa erat doctrina eius. vt etiā ip̄i infideles
q̄ sepe vltro occurrerent a d̄ ip̄m audiendū
Apud carusiam catalonie ciuitatē: cum
ascendisset ad p̄dicandū non statim cepit
vt solebat. Quāobrem expectans p̄plus
admirabat̄: quid sibi veller illa mora in si-
lentio. Ip̄e autē hoc anima duertens. Nul-
la inquit sit in vobis admiratio. Expecto
enī gratiā dei vobis aduenturā. veniet nā-
q; hic hoīes: quoz aduentus vobis om-
nibus erit gratissimus. vix verba finierat
Et ecce iudeoz multitudo illuc veniēs di-
xit: se velle vincentij doctrinā audire. At
vincentius corā omī multitudine eos inter-
rogabat: q̄nā eis suaserat vt illuc p̄ficisce-
rentur. Illi responderūt q̄ nemine suade-
te sed sua p̄pria sponte venerāt. Igīt vincē-
tius dicendi p̄ncipiū fecit. et tāta grā diffu-
sa est in labijs eius vt illa die multi ex illis
iudeis ad fidē xp̄i conuerterent. Rex gra-
tate audita suorū operum celeberrima fa-

ma misso legato qdā viro i sua lege doctis-
simo eū ad suū regnū ire obsecrauit. vt nō
solū videre sed etiā p̄dicantem audire po-
tuisent fide publica sibi p̄mittere. vt in ei⁹
regno posset legem xp̄i libere p̄dicare: q̄ et
factū est. At ipse revidens ex ea re mltos
ex suis sacriū baptisma suscepturos: timēs
ne ex hoc pelleret a regno nō est passus. vt
vir dei ibi sermonē vsuū effunderet. ob
qd̄ ipse ad xp̄ianos rediit. ¶ Tertia vtili-
tas q̄ exorta est ex p̄dicatiōe sancti vinen-
tij dī suū p̄ius gloriificatio. Voluit enī dō
ipm gloriolum reddere nō solū i beata vi-
ta: sed in hoc mūdo tam in morte q̄ etia⁹
post mortē. Cum enī ex britania decedere
decreuisset. Ex venetensi vrbe asino vt so-
lebat vectus nocte iter arripuit: pergensq̄
multa milia passū demū lucescēte die
ante portas ciuitatis se esse deprehendit.
Qua ex re ad socios cōuersus. Redeam⁹
inquit fratres in vrbe q̄ dei voluntas est vt
hoc loco vite nre cursus peragat. Paucis
post diebus occupās grauissimus febris
fratres suos cōuocauit: eisq̄ dixit se ex hac
vita migraturū. Factaq̄ p̄ eū humili p̄sel-
sione absolutūq̄ plenaria absolutus fin
cōcessiōe sibi factā a martuo q̄nto salu-
taria sacramēta venerabilis senex oīa reli-
giose suscepit. Appropinquatē p̄o termi-
no vite petijt vt legeretur passio xp̄i: iuxta
narratiōē quattuor euangelistarū. Post
ea voluit audire septem psalmos peniten-
tiales. In fine p̄o totus locū dos z hilaris
iunctis eleuatilq̄ manibus ac oculis i ce-
lū. Felix illa aīa ad dñm euolauit. Non as-
aplis anno dñi millesimoquadrigētesimo
decimonono. Et quēadmodū dñi viueret
multis claruit miracul⁹ sic post eius mor-
tem vsq̄ in hodiernū diē miraculis runla-
re nō cessat. Hūc Calix⁹ tertius in die et
in festo sc̄i Petri cathalogos̄ sanctorū p̄ cō-
suetudine xp̄iane religiōis ascripsit. Hūc
omīs ecclesia dei merito venerat hūc fide-
les precipuū patronū habent: z aduoca-
tum: qui eius p̄sidiū implorantibus cum
fide z deuotiōe liberali sime sbuenit. Eu-
ius meritis deprecemur xp̄m vt nobis tri-
buat eternā pacem. Amen.
¶ Sermo sexagesimus de corona b̄i Pe-
tri martyris ordinis p̄dicatorū.

Honabitur qui le-
gitime certauerit. Doctoris
gentiū verba sunt ista: orige-
naliter. ij. ad Thimotheū. ij.
ca. Nullus formidare debet inire q̄d cūq̄
plūm p̄ xp̄i amore q̄ z opem ferre pugna-
tibus est paratus z victoribus coronā lar-
gitur. Hinc Iacobus. i. ca. ait. Beat⁹ vir
q̄ suffert tēptatiōē: quoniā cū p̄batus fu-
erit accipiet coronā vite quā repmiserit de-
us diligentibus se. Et Paulus de se dice-
bat. ij. ad Thimotheū. v. ca. Bonū certa-
men certauī cursum cōsummaui: fidē ser-
uaui. In reliquo reposita est mihi corona
iusticie: quā reddet mihi dñs in illa die iu-
stus iudex. Propterea gloriolum Petrus
martyr audacter cū hostibus anime con-
gressus est: quē dñs gloria z honore coro-
nauit. Cū autē hodierna die sit festus eius
a dei laudes enarrādas inuigilare de-
bemus: de q̄ locuturi ad coronā sue vico-
rie vertemus sermonē. De qua tria myste-
ria pponimus contemplanda:
¶ Primum dī conditionis.
¶ Scdm multiplicatiōis.
¶ Tertium ostensionis.
¶ Corona beati Petri martyris longe
p̄ciosior fuit q̄ quorūcūq̄ imperatorū z re-
gum z de ipa aureola. Capitulū. I.

Primū mysteriū contē-
plandum de corona beati Petri
martyris: dī conditionis. Non
enī fuit talis quales p̄sueuerūt deferre hi
qui in bellis temporalibus victores euase-
rūt: de quibus mentiōē dicit Plinius in
li. xvi. de naturali historia. Eicit enī q̄ an-
tiquitus nulla nisi deo dabatur gestanda
corona. additq̄ primū omnium libez pa-
trem suo capiti coronā ex hedera imposu-
isse. Romani autē vt etiam attestatur Au-
lūgelius. libro. v. noctiū acticanū. Habāt
coronā triumphalē: obsidionalē ciuicam.
maralem. castrensem z naualem. Trium-
phales corone erant auree. que ob honore
triumphi mitterbant. hec antiquus ex lau-
ro vel mitra erant. Sed crescente potētia
romanoū ex auro facte sunt. Obsidiona-
lis corona erat quā liberati ab obsidione

dabant duci qui ipsos liberauit. Et talis erat graminea ex eo facta gramine quod eo loco generatum esset intra quem clausi essent obsessi. Corona civica dicebatur. ut etiam valerius scribit rubrica de iure triumphandi quam civis civi a quo fuerat servatus in pillo in testem vite salutis sue dabat. Et talis ex quercu erat quam cibis victusque antequam quissimus ex quercu fuerat hac corona civica. Lugelius vir celsior in senatu Licerone consulem donaria republica censuit eo quod opera fuisset atrocissima illa consuratio catiline detecta et vindicata. Huic corona erat aurea quam donabat imperator qui primo scandebat muros hostium. Castrensis corona erat aurea. hac imperator illi donabat qui primus castra hostium intrabat. Navalis similiter aurea erat. rostris navium insignita: quam donari consueverat qui primus in navali prelio armatus in navem hostium transisset. Lepidus bellis piraticis eam dante Pompeio magno. Erat etiam corona ovalis et postea oleagina que et supra dicitur cum incredibili gloria portabantur. Sed corona beati Petri martiris omnes illas incomparabiliter excedit. quod nil aliud est nisi premium illud eterne beatitudinis quod a deo post cursum persequitur vite. In quo affectus est aureola cum virginibus martyribus et predicatoribus. Sed ut ista melius intelligamus: de ipsa aureola tria sunt considerata.

Primum quod est aureola.

Secundum a quibus differt aureola.

Tertium quibus debet aureola.

Ad primum respondet ex dictis in copendio theologicum lib. vii. Aureola est meritis speciale gaudium: veniens ex opere excellenti et privilegiato. Ubi sciendum quod sicut erga divo essentialis premium quod est aurea redundat in corpore beatorum quidam decor qui est in gloria corporis. Sic aureola licet principaliter sit in meritis: quando tamen redundat etiam fulget in carne. Ne propter hoc decor cicatricis qui in martyrum corporibus apparere potest dici aureola: quia martyres aliqui cicatrices non habebant. vitiope qui sunt submersi in aquis. vel consumpti famis inedia vel squalore carceris incrempti tamen isti aureola habebunt. Secundum considerandum

a quibus differt aureola. Et respondetur quod aurea et a palma. Aurea enim est premium subitaciale quod metaphorice dicitur corona tamen ex parte meriti: quod non respondet generi operis sed radici charitatis: tamen ex parte premij: quod anima fit princeps divinitatis. Palma est premium accidentale: quod nec radici charitatis nec generi operis debetur: sed tamen voluntati. Tale premium habuit sanctus Martinus: eo quod martyrium desideravit: licet opus non fuerit subsecutum. Ubi contra de ipso. Quod si gladius persecutoris non abstulit: tamen palmam martyrij non amisit. Aureola vero est premium accidentale quod respondet operi excellenti et privilegiato scilicet martyrio virginari et predicationi. Tertium considerandum quibus debet aureola. et iam predictum quod tribus generibus personarum et triplici ratione.

Primo ratione excellentis operationis.

Secundo ratione excellentis superationis.

Tertio ratione excellentis conformacionis.

Primo debet aureola aliquibus ratione excellentis operationis: quia in virginibus martyribus et predicatoribus inveniunt tria excellentissima opera trium potentiarum anime. Excellentissimum enim opus rationalis est predicatio veritatis. Excellentissimum opus concupiscibilis est observatio virginis. Excellentissimum autem opus irascibilis est tolerantia mortis. Secundo debet aureola virginibus predicatoribus et martyribus: ratione excellentis superationis. Ipsi namque superant magnifice hostes anime. scilicet carnem mundum et demonia. Nam martyres vincunt mundum: virgines carnem: predatores diabolum. In martyribus ergo est perfectissima victoria de impugnatione exteriori. Et hec perfectio victorie consideratur ex duobus. Primo ex magnitudine passionis: quia inter omnes passiones illatas exterioris: mors est omnibus principalior. Secundo ex causa pugne que ipse christus est. martyrem enim non facit pena: sed causa id est mors suscepta propter christum. Martyrio namque non debet premium nisi hoc quod ab exteriori infligitur. sed propter hoc quod pro christi nomine voluntarie suscipitur: quia non meremur nisi per ea que sunt in nobis. et non per ea que extra nos. sicut nec demeremur nisi per ea que sunt intra nos. pro autem id quod deus suscipit voluntarie difficilius est id voluntati sue.

finere. tanto volūtas que p xpo illud su-
stinet ostendit in xpo magis firma: 7 ideo
excellētius ei premiū debet. Virgines in-
super singulārē victoriā de carne obtinēr:
quīs autē 7 vidue pugnant contra carnē
pfectius tamen virgines trīphant: qz no
bilissimū victoriē genus est nūqz hosti cel-
sisse. Predicatores adhuc veritatis diabo-
lū sublimiter impugnant quē nō solū a se
sed etiā ab alijs ejiciūt. Nec est dicen dūve
qdam volebant: q aureola p̄dicatozū de-
beatur plaris tantūmodo: quibus cōperit
ex officio p̄dicare: sed qbuscūqz q exercēt li-
cite actū istū. Prelatis autē non debet hec
aureola q̄uis habeat officiū p̄dicandi nī-
si actu p̄dicent: qz aureola non debet habi-
tui sed actui. ¶ Tertio debet aureola v̄gi-
nibus: p̄dicatozū 7 martyrū bus rōne ex-
cellentis cōformationis. In eādem nobilis-
sime conformant xpo q fuit virgo: 7 v̄gini-
tatez illibatā seruauit. fuit martyr in sua
passione acerbissima. fuit p̄dicatoz 7 veri-
tatē mundo manifestauit.
¶ Beatus Petrus triplici aureola co-
ronatur ex eo q fuit p̄go. p̄dicatoz 7 mar-
tyr.

Capitū. 11.

Secundū mysteriū con-
templandū de corona beati pe-
tri martyrī dicat multiplicatio-
nis. Sibi namqz nō vna aureola sed omēs
tres simul debentur.
¶ Prima scz ppter virginitatē.
¶ Secda ppter p̄dicationē.
¶ Tertia ppter martyrīū.
¶ Prima aureola debet sancto petro mar-
tyri ppter v̄ginitatem. Fuit eādem corpo-
re ac volūtatē virgo mundissimus. d quo
fiscit Innocen. papa in littera canoniza-
tionis eius. Virginitatē mētis 7 corporis
semp illibatā seruauit: nec alienius mor-
talis criminis vnqz sensit contagiū: sicut
suoz confessorū fideli testimonio est pbatū
Et hymno sui officij sic de eo canitur. Pe-
trus flos palchritudinis 7 virtutū sacra-
rium nullū mortalis criminis sensit vnqz
cōtagiū. Quare autē sic munde vixit. Ra-
tio est Et pte dei auxiliū gratie sue illi po-
rigentior: 7 ex parte ipsius q in se fuit faciē-
tis. Nam vt dicit p̄fatus Innocen. papa.

Carnem suā assidua cūctis 7 potus parci-
te restrinxit. Ne p̄o per ocū dēfictā hostibz
pateret insidijs. in iustificatiōibus vñ ex-
ercebatur assidue: vt eo circa licita totali-
ter occupato: locū in ipso illicita non habe-
rent: 7 a spiritalibus neqz cūctis tutus esset.
Nocturna qdem silētia humane deputa-
ta quieti: post dormitiōē breuē decurre-
bat in studijs lectionū 7 somni. tempus vi-
gilij occupabat. Dies autē impendebat
comodis animaz vel sedulis imminendo
p̄dicationibus: vel confessionū audientie
insistendo: aut hereticozū dogma pestifex
validis rationibus confutando. ¶ Secda
aureola debet sancto petro martyrī: ppter
p̄dicationem. Nam p̄dicauit cōstāter fi-
dem xpi: quā suo tēpore heretici validissi-
me impugnabant. Ad p̄dicandū autē vi-
detur a dō fuisse misericorditer electus: rū-
qz ex parētibz hereticis ortus: illoz labe-
non fuit pollutus: tum qz ordinē p̄dicato-
rū p̄fessus est: tum etiā qz hereticos mul-
tos reduxit ad lumen veritatis. Nam enī
in ciuitate veronensi parētes suos hereti-
cos 7 infideles habuit. Cum autē adhuc
septe esset annoz: 7 a scholis rediret: a pa-
truo q heresim sapiebat: qd nam in scho-
lis diceret interrogatur. Qui respōdit se
vidisse. Credo in deū patrē omnipotentē
creatorē celi 7 terre. Et ille nolī dicere cre-
atorē celi 7 terre: cū ipse v̄sibilis creator nō
fuerit. At petrus contrariū affirmabat: et
cū veritate cōfundeat illū. ita vt ei respō-
dere nesciret. Tandē cū ad cultus fact⁹ eēt:
ordinē p̄dicatozū intrauit. Hinc Innocē.
papa inquit. Gaudeat insignis ordo p̄di-
catozū. q ex eo p̄dijt stella micans. Iste est
arcus positus in nubibus: qui est signū fe-
deris fidei catholice 7 subleuatione sancte
matris ecclesie. Et itēz idem pontifex vi-
dit de eo. Ingressus ordinē fratrū p̄dicato-
rū. cōuersatione cōspicius spectabilis fa-
ma. opinione mirabilis. deuotiōe gratus.
humilitate lenis. obediētia placidus. be-
gnitate suauis. pietate cōpariens. patiētia
cōstans. charitate p̄stabilis 7 in cūctis mo-
rū maturitate fuit cōpositus. Fuit autē in
ipso p̄dicatozū ordine xxx. annoz spacio
fultus ceterū virtutū. Et p̄dicans euan-
gelij xpi velut fidei p̄gule egregi⁹ heretico.

rū dogmā pestiferū ī vita sua plurimū era
dicauit. post mortē tamē suā eius meritis
z choruscātibz miraculis fuit a deo extir
patū. vt plurimū suo errore relicto ad gre
miū ecclesie cōsolaret. Ita vt ciuitas me
diolanū z comitatus eius vbi tot cōuenti
cula hereticorū residebant. a deo sit purga
ta. vt alijs expulsi z alijs ad fidem cōuer
sis: nullus ibi fuerit ausus decetero a ppa
re. Plures etiā de eis maximi z famosi or
dinē predicatorū intrarunt. ¶ Tertia au
reola debet sancto Petro martyri. propter
martyriū. Nam vt inquit Innocen. papa
Pro defensione fidei z obedientia romane
ecclesie vir venerabilis acerrimā mortē tu
lit. Factus nāq; inquisitor heretice prauit
atis: iniunctū sibi officiū diligenter exer
cens hereticos vbiq; pquirebat: nullā eis
requiem tribuens sed mirabiliter oēs con
fundens. patenter expellens. sapienter cō
uincens. ita vt nō possent resistere sapien
tie z spiritui qui p eū loquebat. Que vidē
tes heretici de ipsius morte tractare cepe
runt. Cū ergo de ciuitate cumana vbi fra
trū sui ordinis ibi morantū pōt erat: me
diolanū pgeret. p exequenda inquisitionē cō
tra hereticos sibi ab apostolica sede cōmis
sa. Quidā de ipsorū hereticorū credentibz
pce illoz inducitur pōtio: ī eū iter salutaris
propositi. psequente funestus insiliit in ag
num. vtiq; lupus ferus in mitem. in piuz
impius. furibūduz in mansuetū in mode
stum effrensus pferus in sanctum pūmū
insulcrū. exercet conatū. mortē intrat. Sa
crū autē illius caput gladio crudeliter im
petēs diris in ipm impressis vulneribus
z faciato sanguine iusti cōse: veneradū il
lum nō diuertere ab hoste: sed exbentē
se. pūnus hostiam: z cesoris sustinentem in
patientia cruce ictus dimisit spiritu perē
tesugna in ipso loco passionis occisum. Il
le non querula voce murmurās: sufferens
ōmnia patienter: suū dño cōmēda bat spī
ritū dicēs. In manus tuas dñe cōmēde spī
ritū meū. Simbolū etiam incepti dicere fi
dei: cuius nec in hoc articulo desijt eē pco.
put tpe nephandus occisor. Et qdam fra
ter dñicus eius loquū q ab ipso lictore per
cussus diebus aliqbus vixit postea: reuile
runt. sed cū adhuc martyr dñi palpitaret:

culcellū lictor crudelis arrispsit: z p latera
eius trāssit. Fuit autē eius passio venerā
da similis dñice passioi. Christus enī pas
sus est. p veritate quā p̄dicabat. Petrus p
veritate fidei quam defendebat. Christus
passus est a infideli populo iudeorū: pe
trus ab infideli turba hereticorū. Et xps
in pascale tpe crucifixus petrus eodem tē
pore martyriū patit. Christus cū patere
iū manus tuas dñe cōmēdo spīritū meū
dicebat. petrus dū occideret eadem verba
clama bat. Christus pro triginta denarijs
fuit traditus vt crucifigeret. petrus pro li
bris quadraginta fuit venditus.

¶ De miraculis qbus claruit beatus Pe
trus martyr. in vita. in morte z post mor
tem in qbus cognoscere possumus q ma
gna sunt eius merita apud deum.

Capitulum III.

Certūm mysteriū con
templandū de corona beati pe
tri martyris dicitur ostensionis:
Ostendit nāq; deus merita z gloriā ip
sius per miracula z signa in qbus eū cla
rū fecit. Et hoc tripliciter.

¶ Primo in vita.

¶ Secūdo in morte.

¶ Tercio post mortē.

¶ Primo deus fecit clarū signis z miracu
lis beatū petrū in vita. Ex quibus aliqua
narremus. Cum apud mediolanū quen
dam hereticū a fidelibus captum beatus
petrus examinaret. Et multi episcopi z re
ligiosi z maxima multitudo ppli ibi que
nisset. z dies tam ex predicatione q̄ ex illa
examinatione in lōgum protracta fuisset.
z maximus estus cūctos affligeret. Dixit
hereticus ille corā omnibus. O petre per
uersez si tu es ita sanctus sicut hic stultus
populus te affirmat. Cur eū estu affligi p
mictis. z non rogas deū vt nubem aliqua
interponat. ne affligatur ista tanta mulci
tudo. Ad quem beatus petrus respondit.
Si vis promittere te abnegaturum here
sim tuā. z fidem catholicā recepturū. rogo
dominū z faciet quod dixisti. Tunc fauto
res hereticorū conclamantes dicebāt. pro
mitte pmitte. Credebāt enī q fieri nō pos
set. Quod beatus petrus corā omnibus se

facturū spondit. et maxime cū nulla nu-
becula etiā minima appareret in aere. La-
ebolici autē sup obligatione beati petri cō-
tristari ceperunt. timētes ne fides catholi-
ca ex hoc cōfusionem pateret. Eū ergo he-
reticus obligari se noller. Beatus petrus
cū magna fiducia dixit. Ad hoc q̄ verus
deus visibilis et inuisibilis creator mōstre-
tur. et ad consolationē fidelis et cōfusionē
hereticorū. Rogo dñm vt aliqua nubecu-
la ascēdat. et se inter solē et populū interpo-
nat. Qd̄ premisso crucis signaculo factū
fuit per magnā horā in modū papilionis
populū nubecula p̄egente. Cōtractus q̄-
dam nomie Asserbus cū p̄ quinq; annos
sic mansisset vt per terrā in sextario trabe-
retur: mediola nū ad beatū petrū ductus
fuit. Quē cū beatus petrus signasset. con-
tinuo sanatus surrexit. Lulus dā nobilis fi-
lium p̄ nimio horribili toras timore: nec
sp̄rare valentē: leuatis ad dñm manibus
et crucis in eo facto signaculo. illoq; accipi-
ente ip̄ius cappam et in infirmo supponen-
te loco sanauit. Quidam etiā iuueni mu-
to immisso digito in os eius: suęq; lingue
soluto ligamine beneficiū loquele cōcessit.
Lesene in platea ciuitatis q̄dam nobiles
iuuenes q̄z domus erat cōtigua palatio
dñi cū essent heretici iacebāt lapillos con-
tra sanctū p̄dicantē. Quorū malignitatē
sepi⁹ increpās nihil p̄fecit. Tandē publice
illi domui maledixit: q̄ statim corruit et q̄
plures interfecit ex illis. deinceps domus
p̄dicta nunq; repari potuit etiā vsq; in p̄-
sentem diē. ¶ Secūdo deus fecit claz beatū
petrū martyre in morte. nā lāpades ad se-
pulkhū eius pendentes plures p̄ seip̄as
absq; om̄i humano studio et ministerio di-
uinitus sunt accēse. Apud florētā in mo-
nasterio de n̄polis sanctimonialis q̄dam
in oratōe posita ea diē qua beatus petrus
mortē sustinuit. vidit beatā virgine in ex-
celso troño i gloria residere et duos fratres
de ordine p̄dicatorū in celum ascendere
et hincinde iuxta eā collocatos esse. Et cū
inquireret qui nam esset: audiuit vocē di-
centē sibi. Hic est frater petrus qui in con-
spectu dñi tanq; sumus aromatum glorio-
sus ascendit. Reperitq; p̄o certo est q̄ ea-
dem diē mortē subiit q̄ dicta sanctimonia

lis visionē vidit. Un̄ cū graui et longa in-
firmitate laboraret ad rogandū beatū pet-
trū tora deuotione se cōtulit: et sanitatē in-
tegrā mox recepit. Sup locū insup passio-
nis sancti petri sepe luminaria de celo de-
scendentia et ad celū ascēdētia: plures re-
ligiosi visibiliter aspexerūt: inter q̄ lumina-
ria duos fratres in habitu p̄dicatoz se vi-
disse testati sunt. Idropica quedā ad locū
passionis illius pueniens: fusa ibi oratio-
ne sanitatē integrā mox recepit. Quidaz
puer ex casu quissimo sic oppressus. vt mo-
tu et sensu penitus destitutus tanq; mortu-
us defleret mox apposita d̄ terra suo pecto-
ri sacro eiusdē martyris cruore cōtacta in
columnis exsurrauit. Quidā etiā cuius car-
nē cancer edax sedula corrosione vorabat
limitis h̄mōt terra vulneribus est curatus.
Alij adhuc diuersis infirmitatibus occu-
pati q̄ sepulchz in vehiculis et alijs susten-
tulis adierunt plenā incolumitatē rece-
perunt. Eū autē summus pontifex Inno-
centius q̄rtus beatū petrū sanctorū mar-
tyrū cathalogo ascripserat. Fratres apud
mediolanū ad capitulū cōuenerunt. volen-
tes eius corpus ad altiorē locū transferre.
cū plus q̄ per annū sub terra iacisset: ita
sanū et integrū ac sine alicuius exaltatione
ferozis repertū est: ac si eadez die fuisset se-
pultū. Fratres ergo sup magnū pulpitum
iuxta plateā corpus eius cū magna reue-
rentia deduxerūt: et ibidē sanū et integrum
om̄i p̄plo ē ostensum. ¶ Tertio deus fecit
clarū miraculis beatū petrū martyre post
mortē. Quidā iuuenis de ciuitate cumā-
na cū de panno tunice sancti petri haberet
et q̄dam hereticus eidē deridendo diceret.
vt si sanctū eū crederet in ignē pannū ip-
sum p̄iceret: et si cōburi nō p̄tingeret: abs-
q; dubio sanctus esset et ip̄e sue fidei adhe-
reret. Vox sup carbones accēsos pannū
p̄iecit: sed ab ip̄o igne altius resiliuit. dein
de p̄ se sup carbones rediēs: ip̄os ardētes
penitus extinguit. qd̄ vidēs hereticus ad vt
am p̄tatis rediit. Apud florētā iuuenis
heretica p̄auitate corrupt⁹ cū i ecclesia fra-
trū de florētia cū q̄busdā alijs iuuenib; aū-
quandā tabulā vbi erat depictū martyri-
um sancti petri staret videns ibi licetorem
p̄cutiētem a p̄e dixit: ytinā ego ibi fuisset

quasi validius percussissem: quo dicto sta-
tim mut⁹ effectus est. Lūc⁹ socij requirēt
qd haberet: et ipse eis nichil rēdere posset:
cū domū reducere voluerūt. Sed cū i via
ecclesiā sancti michaelis vidisset: elapsus
de manibus socioz ecclesiā intrauit: et fle-
ctens genua corde sanctū Petrū rogauit:
vt sibi parceret: voto sic potuit se obligās
q⁹ liberaretur: peccata sua cōfiteretur: et
oēm heresim a negaret. Tunc subito lo-
quelā recuperauit: et veniēs ad domū fra-
trū et abnegata heresi peccata sua cōfessus
est: data licētia cōfessori q⁹ hoc pplo predi-
caret. Ipse quoq⁹ in publica p⁹dicatōe sur-
ges corā omi multitudine hec cōfessus est
Mulier qdā in flandria cū iā tres filios
mortuos peperisset: atq⁹ ex hoc viro contē-
ptibilis redderetur: ogauit sanctū Petrū
vt sibi auxiliū ferret. Cū g⁹ quartū filiū pe-
perisset: mortuus est reptus: quē mater ac-
cipiēs ad rogandū sanctū petrū totā se cō-
tulit: vix orationē cōplenerat: et puorulus
vixus apparuit. Cū g⁹ ad baptisimū porta-
tus fuisset: et vt Johānes vocaret esset dis-
finitū. Sacerdos cū eius nomē dicere ve-
beret: dixit petrus: qd nomē semp retinuit
Frater iohānes polonus cū apō bononiā
quaetana laboraret. et in festo beati Petri
martyris sermonē ad clerū facere deberet
accesione eadē nocte iuxta cursuz natura-
lem expectās: timere valde cepit: ne in in-
sūcro sibi smone deficeret: ad sancti petri g⁹
cōuersus suffrag: ad altare ipsius cū de-
uotionē accessit orans q⁹ eius p⁹bito iunaret
cuius debebat gloriā p⁹dicare licq⁹ factū ē
q⁹ illa nocte penitus febris cessauit. Mul-
tos liberauit a spiritib⁹ imundis: a quib⁹
erant vexati. Scholans quidā cū pgeret
ad montē pessulanū ex quodā saltu a deo
fuit raptus in inguine: vt dolore nimio ve-
paret: et incedere nō valeret. hic aliquādo
audiēs predicari: q⁹ quēdā mulier terram
sanguine beati petri aspersam sup cancri
corrosione ponēs fuerat liberata: dixit. oñe
deus de terra illa nō habeo. Sed q⁹ illi ter-
re meritis beati petri tantā dedisti virtu-
tē potes et isti dare. Accipies g⁹ de terra cū
signo crucis et in venerationē martyris: lo-
co supposuit. et statim curatus fuit. In ci-
uitate cōpostella fuit qdā vir benedictus

nōie: q⁹ tibias inflatas habebat in moduz
vtrū: ventrē tumētē instar pregnatis: sa-
ciē p nimio tumore horribilē: totūq⁹ corp⁹
inflatū ita vt nō hō sed mōstrū aliq⁹ vide-
ret. Hic cū a qdā matrona sup baculū se
sustēns elemosynā petisset. Illa respōdit
magis fossa q⁹ elemosyna indiges: s³ meo
cōcilio acquiesce: et ad domū fratru predi-
catoz perges: beati petri martyris patro-
ciniū quere. Ille cū mane ad domū fratru
venisset et ostiū ecclesie clausum esset: secus
portā se posuit et dormiuit. Et ecce quidā
vir reuerēdus in habitu predicator et ap-
paruit: et capa eū cooperiēs: in ecclesiā in-
troduxit. Ille autē euulās et intus in eccle-
sia se reperit: et pfecte se sanātū inuenit. quē
multis admirationē intulit et stuporē: cuius
videret hominē pene mortuū: tā subito li-
beratū. Hauius qdā in medio maris pene
naufragiū pateret seu fluctuū inūdatio-
ne quallata: omēs q⁹ naute caligine noctis
tenerentur vniuersi multoz scōz suffragia
postulabant. Quidā p⁹o natione ianuensis
facto silētio. Audistis in q⁹ o fratres: q⁹ liter
qdā de predicatorz ordine nōie frater Pe-
trus: nup ob defensionē fidei catholice: ab
hereticis sit interfectus p cui⁹ merita de-
multa miracula facit. Hunc g⁹ deuote ei⁹
patrociniū imploremus: q⁹ spero q⁹ libera-
bitur. Assentiunt vniuersi inuocantes in
suū auxiliū beati petri. Hoc antēna na-
uis cereis accensa tota cōspicit. Et respi-
ciētes viderūt quēdā in habitu p⁹dicatoz
sup velū stantē: statimq⁹ mare quieuit: et
tranq⁹llitas magna fuit. Cū ergo predicti
naute ianuam incolumēs aduenissent ad
domū fratru predicatorz venerūt: et deo et
beato petro grās referētes: eis dē statibus
corius miraculis seriē narrauerūt. In p⁹
uincia francie ciuitate senonensi: puella q⁹
dā cū in aqua raptim transeūdo cecidisset
et p magnū spaciū tps steteret: tandē de
flumine mortua ē extracta. mortis outē ei⁹
erant quattuor argumēta sez magnū spa-
ciū tps: et rigiditas corporis: et frigiditas
et nigredo. delata est g⁹ a q⁹ busdā ad eccle-
siā fratru: q⁹ cū eā scō petro deuote ac fide-
liter cōmēdassent: cōtinuo vite ē reddita et
saluti. Sūt et alia innumera vt sic dicā hui⁹
g⁹iosissimi scōi miracula: q⁹ nos breuitas

causa p̄transimus. Ostendūt autē illa ce/
re imagines ⁊ alia sanctorū signa: q̄ in ca/
pellis ad honorē ipsius cōstructis vbiq; lo/
cop cernūtur. Quare illū pte veneremur:
sperātes suo patrocīnio liberari ab īmīnē/
tibus malis ⁊ tandem dei grātiā obunere.
Quā nobis pcedat iesus filiū dei qui est
benedictus in secula seculorū. Amen.
Sermo Lxi. de sancto Ambrosio docto/
re sancte ecclesie ep̄o mediolanensi.

Sanctum fecit illum
Scribunt hec verba ad lau/
dem beatissimi Ambrosij as/
sumpta origialiter Eccl. xl v.
ca. Sūm̄ dei sapiētia ineffabilis ecclesiaz
suā varietate sanctorū voluit decorare. In
qua alios constituit pphetas: alios ap̄los
alios predicatorēs ⁊ doctores: alios euan/
gelistas om̄ib; autē fm̄ sui status cōdecen/
tiā: gratie sue dona distribuit. Nam p phe/
tis dedit lumē futura p̄uidentī. Ap̄lis
linguaz ⁊ sciētiē ⁊ vsq; Euāgelistis aucto/
ritatē scribēdi. Et ipsi doctorib; sp̄ledorē
sp̄ualis doctrine. Ut autē essent receptacula
munda. q̄ vt scribit Sapiētiē. i. c. In ma/
lūolā animā nō intrabit sapiētia nec ha/
bitabit in corpore s̄dito peccatis. Copio/
sa illis munera gr̄e sue cōcessit. Fuerūt q̄/
dē ipsi nō solū in reb; diuinis eruditissimi:
sed etiā om̄i sanctitate pfecti ⁊ ceteris ob/
missis: ad ambrosiū mentis oculos reuol/
uamus: q̄ ob merita sanctitatis: ⁊ admira/
bilē prerogatiuā virtutū: in celis gaudet
cū xp̄o Et in terris a cūctis fidelib; colit ⁊
venerat. Idcirco in presenti sermone lau/
des eius p̄mere cupiētes: sub titulo d̄ illi
sanctitate dicimus: de qua tria mysteria p
ponimus contemplanda.

Prīmū dicit digne assimilationis.

Scd̄m virtuosē pfectionis.

Tertiū luci de manifestationis.

Sanctitas beati Ambrosij assimilatur
sanctitati q̄ncq; personaz dignissimaz ve/
teris testamenti. Caplm. I.

Primū mysterium con/
tēplādū de scit̄ate beati Am/
brosij dicit digne assimilationis
Assimilat namq; sanctitati q̄ncq; persona

rū dignissimaz veteris testamenti.

Prīmū sanctitati abel in virginitate.

Scd̄o sanctitati abraē in fidei sinceritate.

Tertio sanctitati moysi in pietate.

Quarto sanctitati helie in uirginitate.

Quinto sanctitati dauid in humilitate.

Primo sanctitas beati ambrosij assimi/
latur sanctitati abel i virginitate. Fuit qdē
abel v̄rgo purissimus. vt refert Aug. in
l. i. de mirabilib; sacre scripture. Erat em̄
fm̄ cōputationē methodij: qm̄ occidit eum
Cayn annoz. xl. Nam vt ip̄e ait Cayn na/
tus ē anno trigesimo a de cū sorore sua cal/
mana: ⁊ p. st. annos. xxx. al. natus ē abel
cū delbora sorore sua. Centesimo q̄o anno
ade interfectus ē abel. Virū autē si lōgiore
tpe vixisset cōtraxisset matrimoniu: Aug.
in predicto libro videt op̄inari q̄ sic vt im/
pleret p̄ceptū dñi quo dixerat. Crescite et
multiplicamini. nisi deus secū dispēsā ster.
Sed nobis esse satis debet: q̄ cū virgini/
tate innocētiā suā obtulit deo. Sic ⁊ bea/
tus ambrosius in virginitate p̄petua deo
seruit. Nā vt Hiero. testat. Ambrosius
ip̄e d se dixit. Virginitatē nō solū offerim
sed custodimus: hinc ē q̄ de ip̄a semp ma/
gnifice loquebat. q̄ nō fecit nisi virginita/
tē diligeret. In q̄ em̄ Hiero. ad filiā mau/
ricij: de cōmēdatione virginitatis. Luxu/
rioso verbū castitatis offensio est: quoz v̄/
ter de cultū noluit amare ieiunij. Et chris/
ait. Lū au dīs alique de deo loquētē: intel/
lige q̄ cor illius amore dei repletū est. quī
libidinis thesaurū habet: in corde de puel/
lis dicere delectat ⁊ audire. Egitur Am/
brosius ⁊ de virginitate amplissime dixit
atq; in laudē virginitatis de virginib; l.
beuz copiosissimū scripsit. Scd̄o sancti/
tas beati Ambrosij assimilatur sanctitati
abraē i fidei sinceritate fuit ip̄e abraā deo
charissimus maxime ppter fidem. Unde
Gen. xv. ca. vi. Credidit abraā deoz rep̄u/
tatū est ei ad iusticiā. Credidit vtiq; q̄ illi
pmiserat deus. i. q̄ nō esset hismael heres
eius sed filius legitimus q̄ esset egressus
ex vtero suoz ex quo multiplicādū foret se/
mē eius ad similitudinē stellarū celi. Sic
⁊ beatus ambrosius in fide firmus inuen/
tus est atq; sincerus quī credidit omēs ar/
ticulos fidei: ⁊ heresim arrianorū validiss

sime expugnauit. Ex quo ipse dicebat & im-
peratore petente a beo basilica. vt notatur
xxij. q. viij. c. conuenior. prius est vt animā
mibi q̄s fidem auferat. ¶ Tercio sanctitas
beati ambrosij assimilatur sanctitati moysi i
pietate & cōpassione. Nam vt scribit Exo.
xxij. ca. Fratrum deū contra populū ido-
lātrantē lachrimis suis: & orationē placa-
uit. Erat em̄ populo illi pius & mansuetus
vt patet xlv. di. c. disciplina. Et xxij. q. iij.
ca. quid crudele. Sic & beatus ambrosius
lachrimabatur sepius ex pietate. Nam dum
aliquis lapsum sibi confitebatur sic amariss-
sime flebat: q̄ illū flere similiter opellabat
Vnde de precepto ca. cōuenior. ipse dicebat
Aduersus arma milites gēthos quocq; la-
chryme mee arma mea sūt. Et xxij. q. viij.
ca. nō pila ait. Non pila querūt ferrea. nō
arma xp̄i milites coactus repugnare non
nouit: sed dolor: fleus: orationes: lachryme
fuerūt arma aduersus milites. Talia em̄
sunt munimenta sacerdotis: preter huius
modi lachrymas erant in eo lachryme de
uotōis pro eternis desiderijs. Cū em̄ ali-
cuius sc̄i sacerdotis vlt̄ ep̄i obitus nūcia-
batur. sic amarissime flebat vt vix cōsola-
lari valeret. Cūq; interrogaretur cur vi-
ros sanctos qui ad gloriā proficiscebāt
sic fleret. aiebat. Ne putetis me flere quia
recesserit: sed quia me precesserit & q̄ diffi-
cile inueniet: qui tam dignus eius officio
habeatur. ¶ Quarto sanctitas beati am-
brosij assimilatur sanctitati helie in pare-
tate: & abstinencia. vlt̄m scribit iij. Regū
xix. ca. Jeiuauit helias quadraginta die-
bus & xl. noctibus. Beatus & ambrosius:
tante abstinencie fuit: q̄ quotidie nisi in
sabbato & die dñica & festis precipuis: ie-
iunabat. Vnde in hystoria Ecclesiastica
dicitur de eo. Aduersus luxurie furorē nō
se manu defensasbat vel telo. Sed ieiunijs
& continuatis vigilijs sub altari positus:
per obsecrationes defensorē sibi atq; eccle-
sie deū parabat. ¶ Quinto sanctitas beati
Ambrosij assimilatur sanctitati dauid in
humilitate. Qui vt scribit iij. Regū. vi. ca.
Videns oīam perculsum a dño: eo q̄ reti-
gerat archam presumptuose: cecidit in
illa die dicens. Quomodo ingredietur ad
me archa domini. Et noluit diuertere ar-

cham dñi in ciuitate David. Sed diuertit
eam in domū obededom gerhet. Et habi-
tauit archa dñi in domo ebenedom gerhet
tribus mensibus: & benedixit dñs obede-
dom et omnē domū eius. Hunc statūq; est
regi David: quia benedixisset dñs obede-
dom: & omīa eius propter archam dñi. di-
xit. Ibo & reducam archam domini cum
benedictione in domū meā. quod et fecit.
Adduxitq; archam cum gaudio: ipseq;
saltabat coram dño. Cūq; peractis oīb;
reprehēderet a nichol filia saul vxore sua
q̄ saltasset coram dño. Dixit David viuit
dominus: quia ludam ante dñm: qui ele-
git me potius q̄ patrem tuum: & q̄ omnē
domū eius: et precepit mihi vt essem dñx
super populū dñi israel: & ludam et vikoz
siam plusq; factus sum. et ero humilis in
oculis meis. Sic beatus ambrosius ex hu-
militate timuit acceptare dignitatē ep̄sco-
palem. Ostēditq; se habere tria que sunt
officio p̄lationis inimica. Primo crude-
litatem. Nam tribunal conscendit & cōtra
consuetudinē suam tormenta personis ad-
hiberi iussit. Secundo vanitatē philoso-
phicam. Cum enim populus acclamaret
peccatū tuū super nos. turbatus domū
rediit & philosophiā profiteri voluit. Ter-
tio ostendit se habere inhonestatē. Nam
publicas mulieres ad se venīre fecit: vt sic
populum a sua intensiōe renouaret. Sed
cum nec sic proficeret populo: acclamante
peccatū tuū super nos. Fugam media
nocte petiit. cūq; ticinū pergere se puta-
ret: mane ad portā ciuitatis mediolanen-
que romana dicitur se inuenit: qui inuen-
tus eū custodiretur a populo missa est relatiō
ad clemētissimū imperatorē valērianū.
Qui cū summo gaudio accepit q̄ iudices a
se directi ad sacerdotiū percrent. Letabatur
etia p̄bus prefectus q̄ verbū suū in eo fue-
rat adimpletū. Dixerat em̄ eū pficiscētī mā-
data daret. Vnde age nō vt index: sed vt
ep̄s. p̄cedere relatiōe itez abscondit s̄ inuē-
tus cū adhuc esset catecumenus baptizatus
Et itadē in ep̄alem cathedrā s̄blimatus. Au-
diuimus iā q̄ humiliter post tor cōtra di-
ctōes. Ambrosius curā ep̄alem suscepit.
Sicut fieret t̄pibus istis vlt̄q; fordidis &
obscuris: p̄li abū dñi in vlt̄ dñi vlt̄ geret/

ent. Ecclesie in dies in ornamentis et repa-
rationibus magis proficerent: et diuinus
cultus deuotius sanctiusq; celebraretur. Sz
nūc corrupta ē oīs iusticia et virtus con-
tribilis facta. oēs q̄ sua sunt querūt: nō q̄
iesu xpi. Ideo lugebit terra cū populis.
De q̄ncz precipuis virtutib; sancti Am-
brosij: ex quib; colligit quātū fuerit in san-
ctitate perfectus. **Capitulum II.**

Secundū mysteriū con-
templādū d̄ scititate bñ ambrosij
dicit h̄uose p̄fectiōis. Nā p̄ter
ea q̄ dicta sunt i q̄ncz p̄cipuis virtutibus
p̄fectus fuit.

¶ Primo in liberalitate.

¶ Secōdo in rigiditate.

¶ Tertio in magnanimitate.

¶ Quarto in charitate.

¶ Quinto in veritate.

¶ Primo beatus Ambrosius fuit p̄fect⁹
in liberalitate. qz oīa q̄ habebat pauperū
erāt: q̄bus liberalissime subueniebat. Et h̄
vicijs epo p̄uenit q̄ pater esse debet paupe-
rū. **Uñ.** Hiero. xij. q. ij. c. gloria in q̄t: gloria
epi ē pauper opib; p̄uidere: ignominia sa-
cerdotis p̄rijs rudere diuitijs. Iō dīce/
bat ambrosius xxiij. q. viij. in ca. superius
allegato. cōuenior. Omīa q̄ mea sunt pau-
perū sunt. Et cū suo tpe radice oīm malo-
rū avariciā magis ac magis i hōib; incre-
scere vidisset: maxime in his q̄ erāt in po-
testate p̄stituti: apud q̄s p̄cio oīa v̄debat̄
necnō etiā in his q̄ erāt sacris mysterijs de-
putari vebemēter ingemuit: et se de hui⁹ se-
culi erumpna liberari instātius exorauit.

¶ Secūdo beatus Ambrosius fuit p̄fectus
in rigiditate. Nam sicut cato vicensis vt
refert Salustius in catilinario. Vitia ho-
minū rigide expugnabat et cōdemnabat.
Ita et Ambrosius. Nā et theodosiū impe-
ratore de crudelitate occisorū innocētū du-
re redarguit: ab ingressu ecclesie suspendit
et publicā penitentiā eidē iniūxit: put pōn-
tur in histo. tripartita. et xi. q. ij. c. et apud
theodosiā. et h̄idē diffusius scripsit in ser-
mone de diuino cultu: in tractatu de timo-
re iudicioz dei. ¶ Tertia beatus Ambro-
sius fuit perfectus in magnanimitate. Nō
em̄ formidabat pericula: necq; morte pro

defensione fidei et ecclesiastice libertatis.
Vnde dicit in historia ecclesiastica. q̄ lu-
stina mater Valentiniani imperatoris ar-
ritane heresis alūna: cōturbare cepit eccle-
statū cōminat sacerdotibus depulsionēs
et exilia: nisi ariminēsis cōsilia decreta re-
uocaret. Quo bello ecclesie murū et turrim
validissimā pulsabat Ambrosiū. q̄ in oib;
imperterritus māsit. Adhuc vt dī insepi⁹
allegato ca. cōuenior. Cū imperator valē-
tinianus quandā basilicā vsurpare vellet
Ambrosius sic rñ dī. Noli grauari te im-
perator vt putas te in ea q̄ dei sunt impe-
riale tuis vllū habere. Tributū cesaris est
nō neget. Ecclesia dei ē: cesari vicijs nō do-
netur. Et dū prepositus valentiniano. dixit
ser Ambrosio. Tu cōremnis Valentinianū
caput tibi tollo. Rñ dī. deus p̄mittat tibi
vt facias qd̄ minaris atq; vtiā de⁹ auer-
tat milites a beccia et in me omīa tela sua
cōuertāt. et sanguine meo sitim suā reple-
ant. In eius p̄o p̄fatiōe sic de eo cātatur
Tanta Ambrosij virtute solidasti cōstan-
tie tanto munere celitus decorasti: vt p̄ cū
exclusa torq̄rent dēmonia. arrianorū im-
picias propulsa tabefeceret. ac seculi rñū p̄n-
cipū collo tuo iugo subacta redderent hu-
milima. ¶ Quarto beatus Ambrosius
perfectus fuit in charitate: p̄ dei d̄p̄e amo-
re et primorū salute sepissime clero et p̄p̄lo
predicabat. Id facere debēt p̄lati. vt dicit
in ca. inter cetera. de officio iudicis ordina-
rij. Hoc exercitio vsus ē x̄ps. Istud insup
docuit ap̄los exercere. In q̄t em̄ Lucas de
x̄po viij. ca. Iter faciebat p̄ ciuitates et ca-
stella p̄dicās et euāgelizans regnū dei. Et
post resurrectionē die qua gloriosus celus
cōscēdit. dixit ap̄lis Marci vlt. ca. Eun-
tes in mundū vniuersum p̄dica te enāge-
liū oīm creature. Predicatio cū diuini p̄-
bi lux ē humanarū mētū. iuxta illud p̄sa-
lūste. Lucerna pedibus meis verbū tuū:
et lumē semitis meis. Et iterū declaratio
in q̄t sermonū tuorū illuminat et intellectu
dat paruulis. Et ne multa loquamur cuz
cellabū in ecclesia dei voces predicatū ex-
tinguetur in p̄p̄lis lux veritatis: et bonorū
morū. Rogate o fideles x̄pi cole rogare vo-
manū messis vt mittat op̄arios in vineam
suā: messis qd̄ multa: op̄arij aut̄ pauca:

Nescio quid futura pariet dies. verumtamen timeo satis: et valde precor: ne propter ingrati tudinem obstinationem christianorum fieri, si lentum in terra. Fuerunt siquidem diebus meis in italia ex omnibus ordinibus religiosorum: et precipue ex ordine minorum multi eruditissimi predicatorum quorum sonus exiit in omnibus finibus eius. Predicauit ille dux Christi sanctus Bernardinus. predicauerunt et alij stilij eius imitantes in omnibus italie ciuitatibus. Et tamen nunc mundus fuit ita positus in maligno sicut est hodie. O pessime deo benignissime pater: o creator celi et terre et vniuersae conditor creature. Ne reminiscaris delicta mea vel christianorum delinquentium. neque vindictam sumas de peccatis nostris. Sed cum reuerentia ad vos prelatos dignissimos clamito. non relinquatis gregem luporum moribus tradendum. Exaltate quasi tuba vocem vestram: et annunciate omnibus vestris pericula ipsarum. Et quod per vos ipsos non potestis facere vel non vultis: religiosos quibus a summis pontificibus predicandi licentia est concessa: cum benedictione dei et vestra explere sinatis. hucusque deuenimus: quod non possum non conueniri de alia factura: quam imminere video ex defectu predicationum. Sanctus ambrosius igitur merito extolledus est: qui populum sibi creditum pauperibus spiritualibus doctrinae. In qua spiritus sanctus indubitanter aderat eius lingue. Quod patet tamen ex conversione beati augustini et aliorum. tamen insuper ex visione cuiusdam heretici. Ille namque acerrimus dissolutor et durus inconvertibilis ad fidem cum audiret ambrosium predicantem: vidit ad aures eius angelum loquentem verba que populo predicabat. Quo viso fidei quae persequeretur cepit defendere. Quinto beatus ambrosius perfectus fuit in veritate. hanc vtrique dilexit: hanc predicauit: et cum hac liberos: sermones: et omelias scripsit. Quare et Augustinus eius dicta in maxima veneratione semper habuit. Unde in libro de nuptijs et concupiscentia inquit. Pelagius heresarcha sic laudat Ambrosium. ut dicat Beatus ambrosius episcopus in cuius precipue libris romana luce: fides. quasi scriptorum inter latinos flos quidem emicuit. Et subdit Augustinus cuius fidei et purissimum in scripturis sensum nec inimicus quidem ausus

est reprehendere. Et Augustinus in epistola ad Ianuarium: et ponit quod. c. illa ait. quod cum mater eius imitata cum fuisset mediolanum: inuenissetque ecclesiam sabbato non ieiunantem ex quo cepit fluctuare et admirari Augustinus. ut satisfaceret matri: consuluit Ambrosium. Qui respondit dicens. Cum romam venio ieiuno sabbato: cum sum mediolani sabbato non ieiuno. Sic et tu ad quam forte ecclesiam veneris: eius morem serua. si cuique non vis scandalum esse: nec quicquam tibi. Et subdit Augustinus. Ego de hac sententia etiam atque etiam cogitans ita semper habui tanquam ea celesti oraculo acceperim. Quod quique modis manifestata est lucidissime sanctitas beati Ambrosii. Ca. III.

Tertium mysterium contemplandum de sanctitate beati Ambrosii dicitur lucide manifestatis. In quibus enim lucide manifestata est. Primo in dormitione. Secundo in electione. Tercio in expulsionem. Quarto in punitionem. Quinto in consummationem. Primo manifestata fuit sanctitas ambrosii in dormitione. Ipse enim filius Ambrosii prefecti rome cum in cubilibus in atrio pretorum esset positus et dormiret: ex amen apud subito adueniens faciem eius et os ita impleuit ut quasi in alpeolum suum intraret pariter et extirent quod postea euolutes in tantam aeris multitudinem sbluare sunt: ut vix humanis oculis videre. Quo pacto tetricus pater ait. Si vixerit infansculus iste aliquid magni erit: nec impossibile quod hoc existimare debet de Ambrosio quod sanctus futurus erat. cum et d. platone aliquid simile. Valerius referat. i. li. c. iij. Dormientis quippe paruuli platonis in cuius labellis apes mel inseruerat. Quare audita prodigiorum interpretes singulari eloquii suauitate ore eius emanantur dixerunt. Secundo fuit manifestata sanctitas ambrosii in electione. Fuit enim electus in episcopum ex miraculo dei. Nam dum fuisset rome literis eruditus: cum causas pretorum splendide peroraret a valentiniano imperatore ad regendam liguriam emiliamque prouinciam directus est. Cum mediolanum venisset: tribudem episcopus tunc deesset: conuenit populus ut

sibi de epō pūderet. Igit cū int arrianos
et catholicos de eligēdo epō seditio nō mo
dica oriretur illuc ambrosius causa sedā /
de seditiōis perexit. Et statim vox infant
in sonuit dicens: Ambrosiū epm. Cui voci
oēs vnanimi p̄senserūt ambrosiū epm ac
clamātes. ¶ Tercio manifestata fuit san
ctitas ambrosij in expulsioe Nam a multis
eiecit demones q̄ illos vexabant. Accidit
autē q̄ multi demones p̄ ora illoꝝ quos ob
si derēt clamaret z dicerēt ab ambrosio se
torqueri. Iustina autē z multi arrianorū di
cebant pecunia ambrosiū hoies cōparere
q̄ se ab imundis spiritibz vexari mētērent
z ab ambrosio dicerēt se torqueri. Tūc tibi
to vnus ex illis arrianis q̄ astabat arrept
a demonio i mediū profiliuit atq̄ clama
re cepit. Utinā sic torqueātur vt torque
or q̄ nō credūt ambrosio. Ac illi confusi in
pescinaz demersum hominē necauerunt.
¶ Quarto manifestata fuit sanctitas bea
ti ambrosij in punitioe. Nā de multis acri
ter puniuit q̄ illuz vel in vita sua vel post
mortē psequi p̄sumpserūt. Dum ad quā
dam ciuitatē p̄ quodā epō ordīnādo iuis
set et eius electiō iustina imperatrix z ali
heretici p̄traderēt. Vna de arrianorū
p̄guntibz impudētior ceteris beatū ambro
siū p̄ vestimentū apprehēdit volēs ipsum
ad partē mulierū trahere: vt ab eis celus
de ecclia cū iniuriā expelleretur. Cui Am
brosius ait. Et si ego iudignus tanto sa
cerdotio sum: tñ nō cōuenit te in qualēcū
q̄ sacerdotē manus inijcere vnde timere
debuiſti iudiciū dei: ne aliqd mali tibi cō
tingat: qd̄ factū exitus cōfirmavit. Nā die
altera mortuū ad sepulcrū deduxerūt. Cū
multi instarent cum iustina imperatrice vt
ambrosium in exiliū mitteret: vnus eorū
ceteris infelicioꝝ intantū furore excitatus
est: vt iuxta ecclēsiā domū sibi locaret: ac in
eadē quadrigā paratā haberet q̄ procurā
re: iustina facilius rapit ad exiliū depor
taret. Sed dei iudicio ip̄odie q̄ se eū rape
re arbitrabat in eadē quadriga de eadem
domo exilio dānatus ē. Quidā presbyter
dū in cōsilio cū multis esset z scd̄ ambro
sio detrahēte cepisset cū cōtinuo plaga p
tulit: z de cōiunio ad lectū adduct: finit
vitā. In vrbe cartaginēsi cū tres ep̄i insit

z iuuaret: z vnus eorū beato ambrosio de
traxisset: relatu ē illi qd̄ illi p̄bryero q̄ sibi
detraherat accidisset. Qd̄ cū illi vilipēde
rer: subito letale vulnus accepit: z ad extre
mū cōtinuo die clausit. ¶ Quinto manife
stata fuit sanctitas beati ambrosij in con
summatioe. Nā obitus sui die añ p̄sciuir
reuelauitq̄ fratri bz cū gaudio: q̄ liter vsq̄
ad resurrectionē dñicā eēt cū eis māsurus
Ante p̄o paucos dies q̄ lectulo detineret
cū. xliij. psalmū cū notario diceret. Subito
vidēte notario in modū scuti: breuis ignis
caput eius cooperuit: z facies ei⁹ tanq̄ in x
effecta est: z postmodū ad suā speciem reuer
sa. Ipo ḡ die scribēdi z dictādi finē fecit.
nec ipm psalmū explere potuit. Cū p̄o in
firmitate grauari cepisset. Comes italie
q̄ tñc mediolani erat nobilis conuocauit
dicēs. Qd̄ tanto viro recedēte periculū eēt
ne italie interiret immineret Rogauitq̄ vt ad
virū dei accederet de p̄sentes vt ad huc spa
ciū viuēdi sibi a dño ipeccaret: qd̄ ille vbi
audiuit r̄ndit. Nō ita inter vos viri vt me
viuere pudeat: nec mori timeo: cū bonum
dñm habeam⁹. Eo tpe q̄tuoꝝ ei⁹ diaconi
inuicē cōuenerūt: tractantes in se qd̄ post
ei⁹ obitū bonus esset. Cū ḡ a loco in q̄ vir
dei facebat lōge essent. vt simplicitatū ita
plane noiassent vt vir inuicē se audirent.
Ille ab eis lōge postus cōtinuo exclama
uit. senex sed bonus: qd̄ illi audieres terri
ti fugerūt: z nō nisi illū post ei⁹ obitū ele
gerūt: Honoratus p̄o ep̄s vercellēsis qui
beati ambrosij exitū expectabat: cū se sopori
dedidisset vocē terro se clamāre audiuisset
Surge qz modo est recessurus. Qui con
surgēs mediolanū scitus venit: z ei dñici
corporis sacramentū dedit. Moror ille
manus in modū crucis expādit: z vltimū
sp̄m inter verba orationis efflauit. Floruit
autē circa annos dñi. cccx. Cū autē in nocte
pascē corpus ei⁹ ad eccliam fuisset delatu
plurimi infantes baptizati eū viderūt: ita
vt aliqui eū sedēte in cathedra vltimbū
li dicerēt: Alij ascēdēte in celū parētibus
suis digito demonstrarēt. Nonnulli p̄o stel
lā sup corpus ei⁹ se vidisse narrarēt. Alia
igit illius ad cathedra deuolauit: ibiq̄ in
ter angelorū agmina fruit eterna pace: ad
quā nos perducatur iesus filius dei Qui sit

benedictus in secula seculor. Amen.
Sermo LXII. de sancto Antonio abbate
qui diaboli temptamenta cum dei adiutorio vi-
niciter superauit.

Temptatus vir qui suffert
temptationem quam cum pharaone sue-
rit accipiet coronam vite: quam
reproposuit deus diligenter se

Scribuntur hec verba originaliter Jaco-
bi. i. c. In toto terrarum orbe clarus habetur
antonius: qui suffragia eius poscentibus: li-
berarissime cōdescendere cōsuevit. Est quippe
magni meriti apostolus dei: ideo se inuocan-
tes a periculis grauissimis prope liberat.
Voti ex hoc fideles diē festiuitatis eius
vbi solēnt agere. Alii cōtinuis pauperi-
bus preparantes. Nonnulli diuina per mini-
stros ecclesie celebrari faciētes. Quidā vero
pia vota exsoluētes ieiuniorū et visitatio-
nū templorū dei: qui vocabulo sancti antonii
sunt cōsecrata. Idcirco in pñti finone de
ipso patre beatissimo dicitur ierimus. Qui
laudes potissimū extollunt: quia demones
cōfudit atque deuicit: passus enim eorum impo-
tunas insidias non succubuit: imo superbia
illoz cōtriuuit atque deuicit. Iō cōuenienti-
ssime de illo dicuntur verba in rhemate posi-
ta. In quibus de temptatione illius tria my-
steria pponimus cōtemplāda.

Primum dicitur verificationis.

Secundum modificationis.

Tertium coronationis.

Diabolus temptauit Antonium qui semper tem-
ptat ad malum. et de quibusdā dubiis tempta-
tionis.

Capitulum I.

Primum mysterium con-
templandum de temptatione beati an-
tonii dicitur verificationis. ver-

acutē a diabolo temptatus fuit querētibz eū
a via recta deuigare. Sed per ampliorē huius
partis intelligentiam quatuor dubia erūt ab-
soluenda.

Primum verū primum diaboli sit temptare.

Secundū verū deus permutare debeat ho-
mines a diabolo temptari.

Tertium verū diabolus semel superatus
audeat amplius temptare.

Quartū verū temptationis impulsio sit

desideranda.

Ad primum dubiū rēdent aliq. quod non sit pro-
prium officiū diaboli temptare. Nā temptat de-
us. Gen. xxij. c. dz. temptauit deus abraam
Et Sap. iij. c. scribit de iustis deus tem-
ptauit illos et inuenit illos dignos se. Et
Deut. xij. c. Tēptat vos dñs deus vo-
ster vt palā fiat vtrū diligatis eū aut nō Et
in ps. Proba me dñe et tēpta me: Insuper
tēptat caro. vñ Jaco. i. ca. sue canonice ait.
vniūsqz tēptat a concupiscētia sua Tem-
ptat adhuc hō. sicut d. xpo legit Joh. vi. c.
Cū interrogauit philippū vñ panes eme-
rētur tēptans eū. Ipse nanqz sciebat quid
esset facturū. Igitur nō cōuenit diabolo so-
lo tēptare. Sed ex parte altera videt pro-
bari posse. quod diaboli officiū sit temptare.
Nā glossa sup illud xpo ad Thes. lo. c. iij.
p. me eplē. ne forte tēptauerit vos is qui tēp-
tat ait. id est diabolus cui officiū ē temp-
tare: Et Matth. iij. ca. vocat diabolus
tēptator. Respondendū ergo est pñt doctri-
nā scilicet Bonauē. in ij. di. xxi. Et scilicet Tho.
prima p. q. cxiij. q. hoc vocabulū tēptare
multas habet acceptōes. Sicut dicit illi
qui significatōes vocabulorū studioserima-
ri sunt. Si tñ velim⁹ ei⁹ principālē et pci-
puā significatōē accipere: tēptare pphare ē.
Vñ tēptatio dici pōt qdā tact⁹ qui illud qui
tangit pphat. Sicut cecus dicit tēptare quā
suo tactu vult aliquā certitudinē habere
de aliqua re quā tangit per hūc modū in
spiritualibus tēptatio qdā tactus dicit ad
pbatū ordinat⁹. Hoc autē pōt esse multi-
plici ter. Aut quod ille qui tēptat intēdit pphare
et approbare: siue approbatū ostendere: et hō
tēptat de⁹ qui hō sciat bonitatē amicorū suorū
vult nihilomin⁹ illā per tēptationē suā aliq-
inotescere: aut ille qui pulsar intēdit pphare et
rephare siue reprobatū facere. et sic tēptat
diabolus qui se tēptat in pñtū precipitādo.
Aut quod ille qui tēptat intēdit pphare et experiri
mētū sumere. et sic tēptat hō qui fieri pōt bñ
dū d. hōie rñm qui expimētū. Pōt enā fieri
malū: dū expimētū quāt insidiose. Sic fa-
ciebat pharisei tēptates xpm dū interrogabāt
Si h. celsus vari cesari. qdō rñm dicit. qd me tē-
ptat bipocrite. math. xxij. Sz pessime fac
hō dū tēptat deū. Et vt dicit glo. sup illud
xpo Deut. vi. c. Nō tēptabū dñm deū tuū

deum temptat qui habens quod faciat sine
ratione committit se periculo: experietur utrum
possit a deo liberari. Nam licet in deo principa
liter omnis spes mortalium sit erigenda. Tamen
debet homo facere quod in se est ad quicquid peri
cula evitanda. Noluit enim Christus de pinnacu
lo se eicere quia periculum erat secundum naturam. Et
miraculum facere tunc non erat expediens. Sic
paulus de muro per sportam: ut evaderet di
misteri se iussit: nec expectavit quod deus mitte
ret angelum suum. Quod autem beata Egeria
medicinas carnales contenebat: et alii san
cti multa similia fecerint non erat ex tēpta
tione dei: sed ex falsi illius insinuatione
et: ut inquit Thome scilicet scilicet. d. xxvii. Et que
a iure communi exhorbent in pravam non
sunt trahenda. ut dicit de regum. in li. vi. Non
est ita temptandus deus neque quantum ad suam
potentiam. Sicut faciunt illi qui in pericu
lis positi: cum via humana liberari possunt
nolunt: expectantes liberationem a deo. Si
autem fecit iudas machabeus quod cum reperiret
se cum paucis: et videret exercitum bachidis
numerosum cum posset declinare certamen
erubescens ductus committens se deo bellum
inquit in quo occisus est. ut haberetur in primo
Bach. libro. Duella insuper assumere vo
luntarie pertinet ad temptationem dei. Id pro
hibetur. q. iiij. c. monomachia. Et si obij
ceretur de David quod inquit singulare certa
men cum goliath ut ponit primo Regum. xvi. c. Respon
det Nicolaus de lira. quod hoc fecit ex instinctu
spiritus sancti. Fuit etiam figura duelli quod Christus
fecit cum diabolo signato in goliath: quod potentia
et malicia sua omnes exercebat. Sed Christus si
guratur in David: quod interpretatur manus
fortis: qui funda humilitatis et lapide for
titudinis: totus in armis sustinendo humi
litem passionem eius pertravit. Nec temptari de
bet deus quantum ad suam sapientiam. Sicut fa
ciunt hi qui inepti sunt: et ponunt se ad pre
dicandum legendum disputandum sperantes a
deo scientiam sibi infundi. Non est etiam tem
prandus deus quantum ad suam bonitatem et
elementum sicut faciunt hi qui peccatis veteri
bus addentes nova expectantes in fine vi
te ad penitentiam redire sperant ex dei mise
ricordia salvi fieri. Sed hos dimittamus
concludentes quod solus diabolus et semper tem
prat ad malum. Caro autem et mundus dicuntur

temptare instrumenta liter seu materialiter: inquit
tamen semper potest cognosci quibus sit homo. Et hoc quod sequitur
vel repugnat concupiscentiis carnis. Et ex
hoc quod contemnit mundi prospera et aduer
sa: quibus etiam diabolus videtur ad temptan
dum. igitur contra diabolum muniri esse de
bemus: de quo inquit petrus epistola prima
c. v. Sobrii estote et vigilate: quia adversarius
vester diabolus tanquam leo rugiens circumit
querens quem devoret: cui resistite fortes in
fide. Et paulus ad Ephesios. c. vi. ait. Confor
tamini in domino: et in potentia virtutis eius: in
dumte vos armaturam dei: ut possitis stare
adversus insidias diaboli: quia non est col
luctatio adversus carnem et sanguinem. Sed
adversus principes et potestates: adversus
mundi rectores tenebrarum harum. In quibus
verbis admonet nos apostolus confortari in domino
et induere armaturam dei. id est quod a solo deo fa
brietur. scilicet armatura virtutum. Unde signa
ter dicit. In dume et non facite: quia deus ar
ma facit. Illa igitur nos debemus accipere ut
possimus resistere in bello gravissimo quod
nobis movet hostis antiquus. Locus gra
tuitate designat paulus ex multis. Primo
ex propinquitate quia colluctatur nobiscum
ipsi demones infernales. Secundo ex sim
plicitate. Non enim ipsi demones sunt mate
riales: et nobis communicant in materia.
Propterea dixit apostolus. Adversus carnes
et sanguinem. id est non habemus luctari ad
versus homines debiles et fragiles: vel non ha
bemus luctari adversus carnem et sangui
nem tantum. id est adversus vicia carnalia: que ex
carne et sanguine procedunt. Tercio ex vir
tutositate. Unde subdit. Sed adversus prin
cipes et potestates. id est non solum adversum mi
nores demones: sed etiam adversum medio
cres quod minoribus presunt: quos vocat prin
cipes. Et adversus etiam maiores quos vo
cat potestates: quia maiores habent pote
states super mediocres: quod minoribus prin
cipantur. Et vult dicere apostolus: quod habemus
luctas occultas contra omnes demones: scilicet
maiores mediocres: et infimos. Propterea
sequitur adversus mundi rectores. id est adver
sus multitudinem demonum quod mundum regunt
non quidem mundum illi sensibilem quem deus
creavit et regit. Sed mundum. id est munda
nos homines mundum nostrum amatores. propterea

subiungit tenebrarū hārū. Et qz nōmīat
apls demones pncipes z pates. Aduer/
tēdū fm theologoz sūaz in. ij. di. viij. Q/
inter demones est ordinū distinctio. Sed
vt inquit Bonauen. de angelis possum/
loqui qstū ad triplicē statū. scz glie. z natu/
re institutē z lapsē. Quantū ad statū glie.
est in eis ponere ordinū distinctōez pfectā
Quantū ad statū nature institutē ordinū
distinctōez pfectā. Quantū ad statū culpe
siue nature lapsē. est ponere in eis ordinū
distinctōē sed imperfectā z puerilē. Imp/
fectā ppter puationē grē q habilitatez natu/
re plicit puerilē. ppter penitētiā culpe:
que quls substantiā naturalē nō corrup/
pat. tū fedat z deordinat. Et h manifestuz
est si attendat. Qd illi q meliora habuerūt
naturalia. alijs grauē peccauerūt peccāt
tū ppter hārdentiā appetuerunt. tū qz ma/
gis ingrati fuerūt. tū qz modo etiā acri/
verant. Ideo in ipis ē ordo fm pcellentiā
naturalis sed puerilis ad iudiciōē culparū
Et sic inter eos ē ordo. ita z platio de q di/
xi in tractatu de timore iudiciōz dei. De/
mones itaqz rēpant sp ad malū inducere
nos satagētes. Secundū dubiū fuit vtz
ds debeat pmittere hoies a dyabolo tem/
prari. Et pleriqz obijcere solēt q nō. Nā nō
est equa cōditio pugne vt infirmus fortē
ignarus astutus exponat ad bellū. Sed
hoies sūt infirmi z ignari. dyabolus autē po/
tēs z astutus. de q dicit Job. xli. c. Nō est
pāis sup terrā q comparet ei. Et hz mille
nocendi modos. vt refert Aug. Igit non
debet ds autor ois iusticiē pmittere vt ho/
mines a dyabolis impugnent. Ad h rōdz
Tho. vbi. s. q licet inequalit sit pugne cō/
ditio inter demones z hoies ex pte hoim.
tū sit recōpensatio ex pte dei. qui rēptatis
subuenit. z auxilio grē sue illuuantis intel/
lectū. z roborātis affectū. Et etiā angeloz
ministratio. q nobis in rēptatōibz assunt.
quare est debilis hostis. vt Greg. dicit. et
nō vincit nisi volentē. Ideo deus ad glori/
ā electoz pcedit dyabolo rēptandi facul/
tate. Terciū dubiū fuit vtrū dyabolus rē/
ptans postqz supat audeat ampli rēpta/
re. Ad h dicit Tho. vbi. s. q voluerūt qui
dā demonē victū nullū hoiez posse de cete/
ro temptare. nec de eodē nec de alio pctō.

nam Barth. li. c. dicit de christo supante.
Tūc reliqt eū dyabolus. s. h videt stare nō
posse. qz xps in ptiā temptatōē dyabolum
v. cit. z nihilominus scdo z tercio temptauit
eundē. Alij autē asserūt q pōt alios rēpta/
re. z etiā eundē. licet qnqz victus rēptare
cessat ad tpus. Et huius rō duplex est. vna
ex pte diuine clemētie. qz vt Chrys. dicit sup
Barth. Nō tādiu hoies dei dyabolus tem/
prat qdū vult. s. qdū deus pmittit. qz
si pmittit paulisp rēptare. tū repellit ppter
infirmā naturā. Alia rō sumit ex astutia
dyaboli. Vn Ambro. dicit sup Lucā. q dy/
abolus instare formidat. qz frequētius re/
fugit triumphante. q tū dyabolus aliqn
redeat ad eū quē dimisit. pty illud quod
scribit Barth. xij. Reuertat in domū me/
āz vñ exini. Quartū dubiū fuit vtrū rē/
ptatōis impulsio sit desideranda. Et q sic
videt. Nā iacob. i. ca. ait. Qmē gaudiū ex/
istimate frēs cū in rēptatōes varias inci/
deritis. Et dauid in Ps. Proba me dñez
rēpta me. Insup omē illud est desiderādū
qd facit exercitatōez pūis z pmoitionez
grē z psumationē meritōz. Rēptatio est
hmoi q est desiderāda. Sed pūitū vide/
tur qz nihil est desiderādū. cuius frū ē cō/
tinue petendū. Sed oēs dicere debēt. Et
ne nos inducas in rēptationē q nlls debz
illā desiderare. Insup xps dixit Barth. xx
vi. Vigilate z orate ne intres in rēptatōz
ergo rēptatio est pūuenda nō desiderāda
Ad hanc. q. determinandā duplt rōdere
possum fm Bonauen. dist. xxiij. secūdi li/
bri. Vno sic vt dicam. q cū triplex sit rē/
ptatio. siue a triplici pncipio. vna scz a deo
alia a carne. z terciā a dyabolo. Prima rē/
ptatio simplr appetēda est. qz ds nō tem/
prat nos nisi ad bonū. Altera pō rēptatio
que est a carne simplr fugienda est. qz illa
nō pōt esse absq pctō. sic mgt docet i scdo
di. xxi. Terciā pō q est a dyabolo aliqbz
fugieda est aliqui bō appetēda. his em qui
pūte fortes sūt nec defacili in rēptatōez in/
duci pnt etiā si rēptant appetibit est tēp a/
rt ad sue pūis exercitiū z cumulū meri/
toz. Insirmis pō minime. qz timere pnt
ne ex ipō impulsu in rēptationē inducant
q oē debēt refugere. Nā si rēptari malum
nō sit rēptatōz induci. s. malū est qz hoc

est a temptatōne supari. Et hoc est q̄ dicit
 Aug⁹ lib. xliij. de ciuit. dei. Sicut se habet
 firmitas electorū sic meruūt cupiuntq; tē/
 prari. Alius modus dicēdi est: q̄ duplicat
 est loqut de temptatōe: aut sub rōne p̄pria
 z sic tēpratio est impulsus ad illicitū. fm
 q̄ de ea fit sermo in p̄posito. Loquimur em̄
 hic de temptatōne dyaboli: que fit p̄ mali
 culpe suggestionē q̄ dyabolus hoīem ad
 malū nūc incutere nō de temptatōe dei
 que fit p̄ flagellationē illā. q̄ temptatōnez
 p̄ se cōsideratā: nullus debet appetere. imo
 abhorreere z refugere maxime p̄siderando
 finē. Aliud est p̄siderare temptationē: put
 est materia exercēde p̄tutis. z sic a viri iu/
 stis desiderari pōt. ab eis potissime qui in
 charitate seruēt. adeo q̄ ignis deuotōis ip
 sorū pot⁹ inflāmat ex p̄sentia contrarij q̄
 extinguit. Ab eis autē qui modice sūt cha/
 ritatis nō sic desiderari debet. Et exēplū
 est q̄uentus p̄fians fornacē magis ac ma/
 gis accēdit s; candelaz extinguit. Et ideo
 tēpratiōis impulsus. z si q̄rū in se est refu/
 giendus sit ab oībus. z ab infirmis potissi/
 me. Inquantū tñ est p̄tutis exercēde mate/
 ria a viris seruētib; z p̄fectis appeti potest
 Illud tñ genus tēpratiōis potissime appe/
 tit viri iusti qd̄ est in flagelloz p̄pessione.
 Sicut passus est Job z Tobias z sācti
 martīres ab impijs zelo dyabolico excita/
 tis. Et p̄ hec soluunt obiecta ad vtrāq; p̄/
 tem: p̄ tēpratiōnū itaq; semitā nos ire con/
 uenit. qz regnū celoꝝ vim patit̄ z violenti
 rapiūt illud. sic Zach. xij. ca. saluator di/
 cit. Sed p̄fecto volēdū est qz rariissimi re/
 periunt. quos dyabolus nō sbeget. Q̄
 magna multitudo eorū qui deliquerūt de/
 um z dyabolo adheferūt. oēs declinauerūt
 p̄ maiori p̄te. z inutiles facti sunt. nec est q̄
 velit p̄seueranter facere bonū. Anthoni⁹
 p̄o beissim⁹ a demonib; multimode tēpra/
 tus illos spreuit. vt audiem⁹ in sequēti my/
 sterio. Et qz firmiter adhefit x̄po. demoni/
 bus supatis aggregatus fuit societas io/
 cundissime angeloz bonoz.

De quatuor modis temptationū q̄bus
 dyabolus conatus est Anthonium supe/
 rare. Capitulū. 11.

Secundū mysteriū con

templandū de temptatōne beati Anthoni/
 nij. dicat̄ modificatiōis. Quatuor nancq;
 modis dyabolus eum inuasit. querens v/
 lū a virtutum amore renocare.

Primus dicat̄ naturalis affectiōis.

Secūds carnalis stimulatōis.

Terc⁹ corporalis flagellatiōis.

Quart⁹ argētī z auri offensiōis.

Primus modus q̄ dyabolus Anthoni/
 um inuasit fuit naturalis affectiōis. q̄ in/
 clinabat sorore suā diligere ac sc̄ipm: vt eiz
 narrat beatus Athanasij⁹ ep̄s qui vitā eius
 descripsit. Anthoni⁹ nobilib; p̄nitib; eḡ
 pro natus est. tanta suoz nutritus cura. vt
 nihil aliud preter p̄ntes domūq; cognos/
 ceret. z cū iam puer esset nō se l̄ris erudi/
 ri. nō ineptis infantū iungi passus est fa/
 bulis. Ad eccliam cū p̄nitib; sepe cōuen/
 ens totū se deuotōi p̄bebat. post mortē au/
 tē p̄nti. cū essz annoꝝ. xx. cū sorore admo/
 dū paruula derelictus. z domus z sororis
 honestā curā gerebat. Ueruntamē vt fal/
 uatorē imitaret in illa etate florēt. vendi/
 tis oībus z paupib; disp̄satis. paruis pro/
 sorore seruans. sorore fidelib; ac deuotis p̄/
 ginib; cōmendata ad dei seruitiū se cōm/
 lit. Lūc⁹ vigilis oīonibus z ieiunijs infu/
 steret. volēs dyabolus illū accepto insti/
 to retrahere imit̄ebat ei memoriā possessi/
 onū sororis defensione. generis nobilitatē
 amorē rerū. fluxam seculi gloriā. esse vari/
 am delectationē. z reliqua vite remissiōis
 blādimēta. postremo p̄tutis arduū finem
 z maximū p̄uentendi laborē. nec nō z eoz/
 poris fragilitatē: z etatis spacia. plūx. An/
 toni⁹ p̄o oīa oīone sua fideli a suo corde pe/
 nitus expellebat. Secūds modus q̄ di/
 abolus anthoniū impugnabat dicat̄ car/
 nalis stimulatōis. Cōsuetū quidē aduer/
 sus omēs adolecētes arma suscipiēs. no/
 cturnis cū inquietabat illecebris. Cona/
 baturq; cogitaciōes sordidas inferere. Et
 Anthonius eas oratū submouebat assu/
 duo. Ille titillabat carnis sensus ardore.
 Hic fide ac ieiunijs corpus oīne vallabat
 Ille p̄ noctes in pulcre m̄ter⁹ p̄bebat or/
 natū. nulla dimittēs figmēta lasciuie. Hic
 vlticē gehēne flāmas z dolorē vermis re/
 cordās. cogitaciōib; libidinū obijciēbat.
 Ille libidī adolecētie iter z ad ruinā fa

esse ponebat. Sic eterna futuri iudicii tormenta considerans. illa aie puritatem seruabat. Ac postremum hostis ille malignus qualis est merito tale se demonstrabat. Apparebat enim puer horridus atque niger ad eius genua se puoluens. et quasi desiendo dicens. Multos seduxi plures decepi. nunc autem tuus sum labor superatus. Quae cum interrogasset antonius quis esset. ait. Ego sum fornicatoris amicus. Ego quia te spiritus passus repulsam. Tu hec audisset Anthoni gratias agens deo. Aduersario respondit. Vultu despectibilis es. multumque vilis. Nam et obscuritas tua et etas infirmarum signa sunt reprobis. nulla mihi iam de te cura est. Dominus mihi adiutor et ego despectus inimicos meos. Et statim ad vocem eam. nectis fantasma quod videbat euauit. Anthoni pro confortatus. magis ac magis suum corpus anime seruituti subdebat. Quod Terminus modus qui dyabolus temptauit Anthonium dicitur corporalis flagellatoris. Nam volens Anthonius artorem ducere vitam ad sepulcrum quedam remota et solitaria preceps vni fratri de cognitis mandans. ut statim deiectionibus sibi alimeta deferret. Et cum in vna tumba marmorea super dictus frater eius clausisset. solus ibidem morabatur metuens autem dyabolus nec accessum tempus heremi habituri faceret. ita eius aggregatis satellitibus suis variis cedere lacerauit. ut doloris magnitudo mortui auferret et vocem. Nam et ipse postea referebat vulnera fuisse tam graua ut vniuersa hominum tormenta superaret. Sed die sequenti is frater quem super adiectionem venit cibos afferens peruenit. Et fractis foribus inuenit eum in terra iacentem quasi mortuum. et humeris impositum ad vitule domicilium repositum. qui audito ingens vicinorum atque affinium multum docurrerunt triste in medio politici funeris officium reddere. Et iam media noctis parte decursa oim oculos deuicere sopor. Tunc Anthoni aia paululum redeunte suspirans eleuauit caput. et postquam ceteris dormientibus eum qui delatus fuerat vigilare percipit. nunc aduocans obsecrauit ut nullo penitus excusato ad pristinum se referret habitaculum. Relatus qui iuxta morem solus iterum permanebat. et stare quodam prope recedens plagas non poterat. Quis propterea per orationem clara voce dicebat. Ecce hunc ego anthoni. non fugio vestra

certamina. Tunc fonte reperit increpuit ita ut loco funditus agitato. et pietibus pariter et multiplicaria demonum exinde turba se funderet. Nam et bestiarum et serpentum formas induentes. omnes primum locum repleuerunt fantasmas leonum. tauroz. lupoz. aspidum. scorpionum. vison et pardoz. Et hec singule finem suum fremebant naturam. Anthoni pro inimicos deludens dicebat. Si virum aliquid habere. is sufficeret vni ad prelium. Si dominus vobis me in pretere dedit. ecce presto sum deuorare. Si pro non potestis. cur frustra nitimini. Denique cum leuasset oculos vidit desuper culmen apiri et deductis tenebris radium ad se lucis influere. Post cuius splendoris aduentum. nec demonum aliquis apparuit. et corporum dolor primue cessauit. Edificium quod paulo ante dissolutum videbatur instauratum est. Illico presentiam domini intellexit Anthonius. et ex imo pectoris trahens longa suspiria dicebat. Vbi eras o Iesu. vbi cras. quare a principio non affuisti. sanare vulnera mea. Et vox ad eum facta est. Anthoni heras scilicet expectabam videre certamen tuum. Nunc autem quia viriliter dimicasti spiritus auxilium tibi et faciam te in omni orbe notari. his pacis et corpe et animo mirabiliter confortatus est. Quartus modus qui dyabolus temptauit Anthonium dicitur argenti et auri ostensionis. Volens namque anthoni mutare locum contemnit ad montem et heremi adhuc monachis ignoto. rupto metu viam conatus est pandere. Sed nec tunc cessauit impotum aduersum. Nam argentum discum in itinere percipit. Quo viso Anthonius dyaboli cognouit astutiam. Nam quod inrepidus et discum totius intuens oculis. inter se dicebat. vbi hic in deserto discus auri iterum est. nulla sunt vestigia comeantium lapsum de sarcina pre magnitudine latere non potuit. Sed qui perdiderat reuersus ad solitudines locorum inuenisset. perfecto quod suum fuerat. hunc artificium dyaboli tuum est. argenteum tuum tecum sit in perditione. hec illo dicente discus ut sumus euauit. Dehinc ingentes massas auri iacentem in itinere conspexit. at ille rapido cursu quasi quoddam vitaret incendium ad montem usque precepit. vbi flumine transuato inuenit castellum desertum plenum obtemperum et solitudinem venenatorum animalium. In quo se constituens nonus hospes habuit.

bitauit. Statimq; ad ei⁹ aduentu ingens
turba serpentu q; persecutore passu p fugit.

¶ De quatuor excellētissimis p rogatiuis
bri Anthonij. In q; manifestat glia ei⁹;
quā habuit etiā in h mdo. Ca. III.

Cercius mysterium con
replan dū de temptatōne sancti
anthonij dicit coronatio. Coro
nauit quispe illū deus nō soluz
in celesti regno glia z honore. Sed etiā in
hoc mūdo a dmirādis p rogatiuis ex q; b;
nos q; tuoz p;cipue decurremus.

¶ Prima dicit corpis pseruatio;

¶ Secūda mentis illustratio.

¶ Tercia mūdialis cōmotio.

¶ Quarta sancta psumatio.

¶ Prima p rogatiua scti Anthonij dicit cor
poris cōseruatio. Nam vt asserit athanasius
cū post viginti ānos in solitudine exactos
inuetus esset tam a b; his q; ppositū ei⁹ imi
tari cupiebāt q; ab alijs amicis z notis ob
stupuerūt vniuersi: z oris gratias z corporis
dignitate. qd nec p quēte itumuerat: nec
ieiunij demonūq; certamine decorē ami
ferat. q; in eo sine dei grā fieri minime potu
issent. ¶ Secūda p rogatiua bri Anthonij
dicit mētis illustratio. Nam licet h; as nō
di dicerit. mira tū sagacitate pollebat iuge
nū z venustate dice di Aliqñ p; h; duo gē
riles venerūt ad eū putātes Anthoniū se
posse d; cipe: quos cū vidisset paganos in
tellexit ex vultu. Et pcedēs ad eos p; inter
p;terē ita d; cere cepit. Quare tā longe stul
tū hoiez sapiētes v;stare voluerūt. Illia
dicenti b; nō esse illū stultū s; nimis sapiē
tem. vigilanter respōdit. Si ad stultū ve
nistis supfluous labor vester ē. si autē putat
me sapiēte ēē. z sapiētia bona ē. imitari
q; p; batis: q; bona puenit imitari. si ego ad
vos venisset vos imitaret. S; q; vos ad
me q; si ad sapiēte venistis: estote xpiani
sicut z ego sum. Abscesserūt p; h; vtrūq;
mirātes z acūmē ingenij z elegantiam lo
quendi. Alios q; mūdi sapiētes q; eū irri
dere cupiebāt. q; h; as ignoraret. tali dispu
tatōne colligauit dicens. Respondete mi
hi quid prius est sensus. an. lre. z quidē cu
ius exordū est. Sensus ex literis: an. lre.
re oriunt ex sensu. Illis asserenti b; q; sen

sus esset auctor literarū ait. Igñtū scisus
incolumis est h; literas non requirit. Ob
stupuerūt illi tantū in viro dei sagacitatez
animi admirātes. Quid plura z claruit
spū pphético: z diuinas reuelatiōes habu
it. sic p; z in exēplis sequētib;. Virgo q; daz
q; a tripolitane regiōis ciuitate Busiride
erat. morbo paralisis grauissime vexata a
parentib; ad anthoniū adducebat. Erāt
autē in eoz societate monachi quidam qui
ster ostendebāt. Illi p; monachi noluerūt
puellā vsq; ad Anthoniū pducere. sed eaz
cū parentib; dimiserūt apud beatū p; fessū
rē monachū Pannuciū qui effosso p; chri
sto oculo sub Daximiano psecutore. tali
dehonestamēto corporis plurimū glia bat: p
uenerūt itaq; monachi ad Anthoniū. Lū
q; de puelle morbo referre d; p;onerēt. rela
tionē eoz senis sermo puenit. z oēm debili
tatis z itineris vsq; ad sanctū Pannuci
um causam. quasi ipse interfusset exposuit
Roganti b; autē eū monachi vt parēti b;
cū filia pmitteret ingressus: non. consensit
sed ait. Ite z inuenietis puellā z curatam.
Et adiecit. nullus debet ad meaz humili
tatem venire. quia largitio curationū non
est humane misericordie: sed Iesu xpi qui
vbiq; in se credentib; prestare cōsuevit au
giliū. Quāobrem et illa p; qua petistis su
is precibus liberata est. Et cū ego ozarem
ad dñm mibi p;sentia sanitatis eius in
dulta est. Exeūtes igit monachi. foras ad
beatū Pannuciū z filiū sospitē z parentes
letos inuenerūt. Non multos autē post dū
es cū duobus fratrib; cunctibus ad Anto
nium aqua in itinere defecisset. vt vno. sici
mortuo: alter iaceret in terra morte z expe
ctans. Anthonius sedens ad se duos mo
nachos vocat. qui forte ibidē sunt reperti.
p;cepitq; vt lagenā aque assumentes. in
uaderent iter quod ducit ad egyptū. dixit
q; vnus e fratrib; huc aduententib; modo
migravit ad dñm. alter. si nō occurrēt ad
des. h; cū mibi nūc ozanti reuelatum est
est. Statim monachi festinātes exinctuz
corpus inueniunt: terraz id operientes
alterū resocillatum suo iunxere comitatu.
dei nancq; iudiciū fuit. vt vnus moreretur.
ter supiueret. hoc tū in Anthonio mirabi
le est: q; in monte remotissimo sedens rem.

illaz dño indicante cognouit. Alio rursus
 tpe cū sederet in monte z oculos subito le-
 uasset in celū vidit quādam aīam letanti bā
 in eius occur sū angelis ad celū p̄gere. ora-
 uitq; vt rei p̄ntis agnitio panderet. z ita/
 tūm vox ad eū facta est. inquit istam esse
 Amos monachi aīam. q̄ n̄trīe morabā.
 Erat aut̄ Amos vir grādeus q̄ a pueri-
 tia vsq; ad senectutē dño in sanctitate ser-
 uierat. dīez q̄z tredecim a n̄trīa locus in q̄
 sedebat Anthoni⁹ diuidebat. Vidētes er-
 go eū monachi admīrant quī venerant de
 p̄teriti sūt vt causaz hilaritatis ediceret.
 Quib; ait Amū quicūq; quē illi optime
 nouerāt. Ac illi notauerūt diē. z veniētū
 de n̄trīa frīb; post dies. xxx. sacētātes rep-
 p̄erūt q̄ illo die illaz hora dormierat. q̄
 aīam ei⁹ ferri senex Anthoni⁹ viderat. Se-
 pe enī ad se veniētū turbaz ante dies z
 mēses z causas dīxit z t̄p̄a. ¶ Tercia p̄o-
 gatiua brī Anthoni⁹ dī mundialis cōmo-
 tio. Inrātū em̄ sanctitatis ei⁹ nomē r̄splē-
 dit. vt etiam pagani z idolorū sacerdotēs
 ad eū videndū cōuolārēt. Cōstantinus p̄o
 augustus z ei⁹ liberi. Constantius atq; Con-
 stanti⁹ famā ei⁹ audientes crebro ad eū q̄i
 ad p̄ez missis lris obsecrābāt. vt rēcipro-
 cis eos scrip; exhibarēt. q̄ ad suscepas
 eplās cōuenienter referīp̄it. laudauit p̄i-
 mū q̄ xpm colerēt. deinde salutaria p̄sua-
 sic. ne magnā putarēt regiā potestātē ne p̄
 sentis carnis imperio tumētes se hoīes eē
 nescirēt. Ad postremū clemētē circa sbe-
 ctos z iusticie cure q̄z inopū admonuit atq;
 q̄z vnū sempiternū esse regē oīm seculorū
 Iesuz xpm eplīs testatus est. His p̄inci-
 pes susceptis lris letabant. Confluebant
 ad eū mlti vt doctrina z exēplo illius edi-
 ficarent. Alij vt orōnib; ei⁹ sese cōmitterēt
 atq; sic multi a demonibus obsessi libera-
 bant. z a varijs infirmitatib; sanabantur
 egroti. Archelaus comes rogauit eum vt
 oraret p̄ policratia que in Laodicia erat
 admirabili z xpo dedita p̄gine: patiebat
 em̄ pessimos stomachi z laterū dolores: q̄s
 seiuūns nīmjs vigilīsc; p̄traxerat. z erat
 penitus tota debilis corpe. Orauit antho-
 nius. z diem q̄ oīo erat facta annotauit.
 Archelaus rediit Laodiciā inuenit virgi-
 nē incolumē p̄cunctatis diēsanitaz rep-

perit eo tpe fuisse a dolorib; liberataz. quo
 orans anthonius p̄ ipā bonitatē saluato-
 ris inuocauit. ¶ Quarta p̄rogatiua scī anto-
 ni⁹ dicit scīa cōsumatio. Cū em̄ centū q̄nq;
 annorū esset. predixit monachis sui corpis
 dissolutionē iam imminere. Tuncq; medio-
 cre. incōmodū senia mēbra turbasset. post
 exhoratōis p̄ba grauissima. vocatis ad se
 duob; frīb; q̄ sibi familiares erāt. Vos in
 q̄t humo regite vos p̄is operite corpuscu-
 lū. Et illud q̄; senis vestrī custodite man-
 datū. vt nemo p̄ter vestrā dilectionē locuz
 tumuli nouerit. P̄sūdit in dño. q̄z necessa-
 rio resurrectōis tpe. h̄ corpusculū: resiliēt ī
 corruptū. Vestimentorū aut̄ meorū sit ista
 diuīsiō: melorē z paliū trituz cui supiaceo
 Athanasio episcopo dare qd̄ mihi nouum
 tpe detulerat. Serapion aut̄ eps aliū acci-
 piat melorē: vos ciliciū habetote vestimē-
 tū. et valete viscera mea: Anthoni⁹ em̄ mī
 gratz tam non erit in p̄nti seculo vobiscū
 verba finiera: z osculātibus discipulis ex-
 tendēs paululū pedes. moxq; letus aspe-
 xit: ita vt ex hilaritate vultus ei⁹ angelorū
 sanctorū qui ad p̄ferendā aīam eius vene-
 rant p̄sentia nosceret. Seruauerūt mādā
 ta discipuli z inuolutū corpus humo ope-
 ruerunt. Hic fuit anthoni⁹ magni termi-
 nus vite. cui⁹ anima gaudet in celis. Hos
 p̄o deuotiōne ardentissima illū venerari co-
 nemur vt sic ei⁹ interueniētū meritis p̄-
 uenire valeamus ad illā gloriā in q̄ Iesuz
 filius dei viuit z regnat p̄ infīnita secula
 seculorū. Amen.

¶ Sermo. LXIII. de liberalitate scī Gre-
 gorij pape: p̄pter quā deo z hominibus se
 amabilem exhibuit.

Dilecti enī datorum di-
 git deus. Doctoris gētiū p̄ba
 sūt ista originat. h̄. ad Cor. ii.
 ca. Dat deus p̄ssim⁹ p̄ crea-
 turis beneficia sua affluēt. z non imp̄o-
 perat vt Iacobi asserit. i. ca. sue Canon.
 Propterea diligit illos qui eū imitari co-
 nant est em̄ silitudo amoris causatiua. Et
 vt inquit Seneca in tercio de beneficijs.
 Magni animi est magnifici ius re. p̄des
 se. qui dat beneficia deos imitat. Cū aut̄
 hoc ex liberalitate pueniat: deo Gregori⁹

diuitias quas possidebat liberalissime di-
spensauit. Est autem liberalitas que homines non
tamen deo sed etiam hominibus amabilem reddit.
Ubi tullius in. i. de officiis ait. Quamuis ois
prius nos ad se allicit. facitque eos diligam?
in quo ipse esse videatur. cum iusticia et liberali-
tas id maxime efficit. Propterea beatorum gre-
gorii comedare cupientes de ipsius liberali-
tate in presenti sermone dicemus. Ob ipsum nam-
que dilexit eum deus. quia vidit eum hylare in do-
nando. De cuius liberalitate tria mysteria
proponimus contemplanda.

Primum dicitur oppositio.

Secundum determinatio.

Tercium tribulatio.

Qualiter beatus Gregorius opposuit liberali-
tatem vicio auaricie. Et quare liberali-
tas est virtus: cuius officium est donare.
Et quomodo est pars iusticie. Ca. i.

Primus mysterium con-
templandum de liberalitate bea-
ti Gregorius dicitur oppositio. Op-
posuit namque nullum auaricie quam malum
est et radix cunctorum malorum. Ubi tullius in. ii.
de officiis dicebat. Nullum vicius deterius quam
auaricia et periculis in principibus reipublica
gubernantibus. Et Marcialis coe ait. Non
sibi nec alijs perdest dum viuere auarus. et Sa-
lustinus in carilinario inquit. Auaricia fides et p-
bitate ceterasque bonas artes subuertit. Et
Valerius in. ix. Auaricia est latetum indaga-
trix lucrorum manifeste per vorago autem dissi-
ma. neque habendi fructu felix et querendi cu-
piditate miseria. Et ite Salustinus in cari-
linario. Auaricia pecunie studium habet quaz
nemo sapiens amauit vel percipuit. hec qui
malis venenis ibuta corpus animique vi-
rilis effeminat. Ipse infinita infatigabilis est ne-
que copia neque inopia minuit. Contra istam
infatigabilem bestiam voluit beatissimus Gregorius
liberalitatis scuto feminare. Verumamen-
tem per ista iocundi expediat tria dubia de
claremus.

Primum verum liberalitas sit prius.

Secundum verum ad libalem maxime pertineat dare

Tercium verum liberalitas sit pars iusticie.

Ad primum dubium respondet Thomeus in. ii. q. cxiij.
et sic dicit Augustinus in li. de liber. arbi. Bene
verum his quibus male verum possumus. pertinet ad pri-

us. Possumus autem male et bene verum non so-
lum his que intra nos sunt. sed potest etiam et pas-
sionibus. sed etiam his que extra nos sunt. sed
rebus huius mundi precessis nobis ad sustenta-
tionem vite. Et ideo cum bene verum his rebus
pertineat ad liberalitatem. presequens est verum libe-
ralitas prius sit. Est enim liberalitas verum dicit
Aristoteles in. iiij. ethicis. Deditas quedam circa
pecunias. Unde ad libalem pertinet emissio
verum esse. Unde et alio nomine liberalitas lar-
gitas nominatur. quia quod largum est non retentum
verum. sed emissum. que materia liberalita-
tis remora est ipsa pecunia et quicquid pecu-
nia mensurari potest. Nam verum dicit Aristoteles in. iiij.
ethicis. Pecunias esse dicitur ois a quoque di-
gnitas nummumate mensuratur. materia vero
propinqua sunt passiones interiores secundum quas homo
afficitur circa pecunias. Et ideo ad libalem
tatem precipue pertinet verum homo propter inordinatam
affectionem ad pecuniam non prohibeat a quicquid
debito verum eius. Est autem duplex verum pecu-
nie. verum autem ad seipsum quod videtur ad superius verum
expensas pertinere. Aliud autem quod verum ad ali-
os quod pertinet ad donationes. verum videbitur in se-
quenti dubio. Iste ergo liberalis est quod neque propter
inordinatum amorem pecunie impeditur a con-
uenientibus expensis. neque a puenientibus da-
tionibus. Ideo Aristoteles dicit. quod circa donationes
et sumptus liberalitas consistit. Sed hoc
difficultas verum liberalitas sit maxima et
tuta. et sic posset probari. nam homines maxime
amant et honorant propter virtutem. Sed Ari-
stoteles dicit. in. iiij. ethicis. quod inter virtuosos maxi-
me liberales amant. ergo liberalitas est ma-
xima virtus. In istum videtur esse auctoritas
Ambrosii in. i. de officiis ait. Iusticia excel-
lentior videtur liberalitate. sed liberalitas ge-
nitorum. Et Aristoteles in. iiij. rhetoricis inquit. Fortes
et iusti maxime honorantur. et post eos libera-
les. Dicendum itaque secundum Thomeum quod quilibet ho-
mo tendit in aliquod bonum. verum quanto aliqua
virtus in melius bonum tendit tanto melior est
Liberalitas autem tendit in aliquod bonum du-
pliciter. Uno primo et per se. alio modo ex
consequenti. Primo quidem et per se tendit ad
ordinandam propriam affectionem circa pecuniam
et possessionem verum. Et sic secundum hoc preferat
liberalitati ipse prius que moderatur cupiditas
et delectationes pertinetes ad proprium
corpus. Et etiam liberalitas preferunt iusti

da et fortitudo que ordinant ad bonum commune. Una in tempore pacis: altera in tempore belli. Et oibus preferunt virtutes que ordinant ad bonum diuinum. Nam bonum diuinum preeminet cuilibet bono humano: et in bonis humanis bonum publicum preeminet bono privato. In quibus bonum corporis preeminet bono exteriorum rebus. Alio ordinant liberalitas ad aliquod bonum ex consequenti. Et secundum hoc liberalitas ordinat ad omnia bona pre dicta. Ex hoc enim quod homo non est amarius pecunie: sequitur quod de facili utatur ea. et ad seipsum et ad utilitatem aliorum et ad honorem dei. Et secundum hoc habet quandam excellentiam ex hoc quod utilis est ad multa. quia tamen unumquodque magis iudicat secundum illud quod primo et per se considerat: quod secundum id quod consequenter se habet. Ideo dicendum est liberalitatem non esse maiorem virtutem. Ad argumentum per respondendum quod liberales maxime amant non habere amicitiam honestam sed ut meliores: sed amicitia utilis. quia sunt utiles in exterioribus bonis. que communiter homines cupiunt. Et propter eandem etiam causam clari reddunt. Secundum dubium fuit verum ad liberales maxime pertineat dare. Et quod sic patet per Aristotem. qui dicit in iij. ethicorum quod liberalis est superabundare in donatione. Ratio est quod proprium est liberalis uti pecunia. usus autem pecunie est in emissionem ipsius. Nam acquisitio pecunie magis assimilatur generationi quam usui. Emissio autem aliquid rei proprio fit ad aliquid quid distantius tanto a maiori fructu procedit. Sicut patet in his que precipiunt. Et ideo ex maiori fructu procedit quod aliquis emittat pecuniam dando eam alius quam expendendo eam circa seipsum. proprium est autem virtutis ut precipue tendat in id quod perfectius est. Nam virtus est perfectio quedam. ut dicitur in vij. philosophorum. Et ideo liberalis maxime laudatur ex donatione. Quare iurisconsulti donationem liberalitatem vocant. sic patet. L. de donationibus l. si donatio. l. si auita. et l. si patri. ff. mandatum. l. idemque. §. finali. Et debet esse donatio ex liberalitate non in necessitate. quia in necessitatibus nemo liberalis existit. et donari videtur quod nullo iure cogente conceditur. ut ff. de dona. l. donari. Debet etiam qui donat donare de suo non de alieno. Unde L. ab in ordine in caritatem quas Salustius recitat

ait. Jam prius equidem nos vera vocabula rerum amisimus. quia bona aliena largiri liberalitas. malorum rerum audacia fortitudo vocatur. Nec ad liberalitatem spectat donare meretricibus et hystrionibus. vi. L. de donationibus. l. donationibus. et lxxvi. di. c. qui venatoribus. el. pi. et el. fo. Tercium dubium fuit utrum liberalitas sit pars iusticie. et quod sic videtur ex verbis Ambrosii. qui in primo de officiis ait. Iusticia ad societatem generis humani refertur. Societatis enim ratio diuiditur in partes duas. iusticiam et beneficentiam. quam quidam benignitatem aut liberalitatem vocant. Et si obiceretur. quia iusticia respicit debitum: liberalitas autem non. Respondet Thomas. quod liberalitas et si non attendat debitum legale. quod attendit iusticia. attendit tamen quoddam debitum morale quod attendit ex quadam ipsius decentia non ex hoc quod sit alteri obligatus. unde minimum habet de ratione debiti. Nam dator non obstantibus omnibus quadam urbanitate donare debet quasi ex debito. unde in. ca. i. de dona. dicit textus. hanc si bi quodammodo nobilitas legem imposuit ut debere se quod sponte tribuit existimet. Ad hec instaret aliquis. Conuenienter dare pertinet ad beneficentiam et misericordiam que pertinent ad charitatem. ergo liberalitas magis est pars charitatis quam iusticie. Ad hoc dicit Thomas. quod dator beneficium procedit ex eo quod homo est aliquantulum affectus circa pecunias dum eas non concupiscit neque amat. sed delectabiliter exponit. unde non solum amicis sed etiam ignotis dat quando oportet. licet ergo liberalitas a iusticia differat. per hoc quia iusticia alteri quod est eius. liberalitas autem exhibet quod suum est. habet tamen quandam cum iusticia conuenientiam quia principaliter est ad alterum sicut et iusticia licet secundum aliam rationem. Ex predictis dicere possumus quod qui liberalis est voluntarias paupertatem non horret. ex qua vere diuitie et animi libertas sequuntur. Unde Valerius li. iij. ait. Locuplerem fabricium fabricabat non multa possidere: sed pauca desiderare. Liberalitas etiam ad charitatem ad misericordiam ad beneficentiam et ad magnificam queque inclinat atque dis-

pont. Sicut clarius in sequenti mysterio
apparebit. in quo liberalitas beati Grego-
rii plenius explicabitur.

¶ Qualiter beatus Gregorius propter libera-
litate exposuit pecunias ad construenda mo-
nasteria. et subuenit pauperibus et egenis
atque peregrinis et pauperes benigne cibavit
Capitulum II.

Secundum mysterium co-
templandum de liberalitate bea-
ti Gregorii dicit determinatio.
In quo videre debemus in quo de-
terminata persistit liberalitas beati Gregorii.
Et quis posset ostendi quod multa sunt que li-
beralitate beati Gregorii illustrant. illa tamen
precipue sunt tria.

¶ Primum est magnifica dispensatio.

¶ Secundum pia largitio.

¶ Tercium benigna cibus.

¶ Primum quod illustrat liberalitatem beati Gre-
gorii dicit magnifica dispensatio. Ab ipsa
quippe liberalitate puenit magnificentia: quod
est specialis virtus. ut docet Aristoteles et Thoma-
s. ii. q. cxxxiij. Et ut Cicero ait in sua rbe-
torica. Est magnificentia magnarum rerum et
excellarum cum animi ampla quadam et splen-
dida dispositione cogitatio atque administratio.
Cogitatio autem refertur ad interiore inten-
tionem. Administratio pro ad exteriore ex-
ecutionem. Propterea inquit Aristoteles in. iij. ethi-
corum. quod non omnis liberalis est magnificus. sed
tamen ad actum. quod desinit sibi ea quibus uti ne-
cesse est ad actum magnificum. tamen omnis liberalis
habet habitum magnificentie vel actum vel in-
propinqua dispositionem. Et ut ait Thoma. Va-
rie magnificentie prout dicitur et ipsi sumptus quod
bus utitur magnificus ad opus magnum. Et
ipsa pecunia quod utitur ad sumptus magnos
faciendos et amor pecunie que moderat
magnificus. ne sumptus magni impedi-
ant. Hec magnificentia in beato Gregorio ef-
fuit. Qui stirpe senatoria genitus ex patre
Lordiano et matre Silua cum summi phi-
losophie opte in ipsa sui adolescentia am-
gisset ac rerum et diuitiarum copia plurimum
abundaret. cogitauit omnia deferere et in re-
ligione se transferre. et patre orbat ex mo-
nasteria in Sicilia construxit septimum in-
tra menta vrbis in honore sancti Andree in

propria domo fabricauit. in quo relictis feri-
cis auro gemisque radiantibus vili monasti-
co habitu regebat. vbi ad tantam perfectio-
nem breui deuenit ut ipso sue conversionis initio
posset iam in perfectorum numero computari.
¶ Secundum quod illustrat liberalitatem bea-
ti Gregorii dicit pia largitio. Nam licet lar-
gi elemosynas sit actus charitatis ut in
quodam Thoma. ii. q. cxxij. tamen pertinet ad liberali-
tatem inquit liberalitas aufert impedimen-
tum huiusmodi actus quod esse posset ex superfluo
amore diuitiarum propter quod aliis efficitur ni-
mis recitius eam. Ideo Aristoteles dicit. iij.
ethicorum. quod vane aliquid propter bonum est actus li-
beralitatis. igitur beatus Gregorius in quibus
suo statu ad largiendum elemosynas piissi-
mus erat. Quodam autem vice dum in quodam
suo monasterio vbi abbas erat scripturaret
angelus domini in ipso naufragi affuit sibi
misereri lachrymabiliter postulauit. Qui cum
Gregorius ex argenteos dari precepisset eadem die
iteque rediit secum multa prodidisse pauca recepit
se prebuit quod cum ab eo totidem argenteos rece-
pisset Gregorius tercia die reuersus misereri sibi
importunis vocibus et clamoribus postula-
bat. Sed cum Gregorius a procuratore sui mona-
sterii didicisset nihil dari posse preter scy-
tellam argenteam quam mater sua cum ligum-
nibus mittere solebat illam statim dari precepit
quam ille accepta letus abscessit. Hic pro
angelus dei fuit: ut in sequentibus declarabi-
tur. Dum hoc pontificali honore fuit assen-
sus non solum presentibus sed etiam longe positis
et in monte synai monachis necessaria mi-
nistrabat. Nota insuper indulgentium copiam
habebat et eis liberaliter stueniebat. Thoma
nasterium hierosolymis instituit et dei famu-
lis in illo degentibus necessaria mittere pro-
curabat. Tribus quibus militibus ancillis dei pro
quod tidianis stipendium octoginta libras auri
annualiter offerebat. ¶ Tercium quod illustrat
liberalitatem beati Gregorii dicit benigna
cibus. Quondam namque in sua mensa pe-
grinos quoslibet inuitabat. Inter quos die
quodam unus accessit in cuius manibus dum
ipse ex humilitate aquam fundere vellent. co-
uersus vice accepit. Quare repente cum in ma-
nibus aquam fundere voluit mox euaniuit.
Cum hoc factum secum ipse miraretur eadem nocte
dominus per visionem dixit. Ceteris diebus me in me

bris meis: heremo autē dīc me in memetip-
so suscepisti. Alio autē tpe pcepit cancella-
rio vt duodecim pegrinos ad prādiū inui-
taret: qui pēgēs iussu cōpleuit. duz autē si-
mul discūberēt intus papa tredecim nu-
merauit: et accersito cancellario cur contra-
iussione suaz tredecim inuitare psumpse-
rat requisit. quos cancellari⁹ numerās
tātū duodecim veniēs ait. Crede mihi nō
sūt nisi duodecim: et animaduertit Grego-
rius virū ppius discubentē vultuz crebro
mutare et nūc adolecētē nūc pō sibi vetu-
lum venerāda quadam canicie simulare.
Finito autē puino illū in cubiculū induxit
vehemēter aditūrs: vt ei se nomēqz suū si-
bi prodere vellet. Qui rīdēs ait. Et quid
est qz interrogas de noīe meo qd est mira-
bile. Verūm scito qz ego sum ille naustra-
gus cui scutellā argēteā tribuisti: quā tibi
miserat cū leguminibz mater tua. Et hoc
tibi pro certo sit cognitū: qz ab illa die quo
mihi sic fecisti pdestinante dñs fieri ec-
clesie presulē et Petri apli successorē. Cui
Gregorius. Et tu quō nosti. At ille. Quā
angelus sum: et me tibi dñs nūc remisit: vt
te semp debeā pregere: et omne qd petieris
per me apud ipsum valeas impetrare: ita-
timqz ab eo disparuit.

¶ Deus multipliciter magnificauit
beātū Gregoriū ppter liberalitē. *Ca. III.*

¶ Eritū mysteriū cōtem-
plandum de liberalitate beati
Gregorij dicitur retributio. Glo-
ruit quidē deus retribuere scō
Gregorio abundanti mercedē: qz non vult
de liberalitate a nobis superari. Idcirco
eū magnificauit pceptue in tribus.

¶ Primo in assumptione.
¶ Secundo in exauditione.
¶ Tercio in cōmendatione.
¶ Primo magnificauit deus beātū Grego-
riū in assumptione. Nam cū elect⁹ fuisset a b-
omni plebe pōtēfex maxim⁹ mortuo. Pela-
gio papa fugere voluit. Et cū nō possz ppe-
rea qz die noctuqz ppter euz portas vrbis
Romani custodiebant. mutato habitu a
qbusdā negociatoribz obinuit: vt in quo-
dāz colio sup quadrigā de vrbe educeret:
qui mox siluas petij et cauernas latibula

requisiuit: hicqz tribz diebz latuit. Verūcū
nū die sollicite quereset: colūna lucis pful-
gida a celo depēdēs sup locū in quo latita-
bat apparuit. In qua colūna angelos ascē-
dētes et descēdētes quidā reclusus aspexit.
Hicqz ab vniuerso ppo capif trahit et
sumit⁹ pōtēfex psecrat. **¶** Secūdo magnifi-
cauit de⁹ beātū Gregoriū in exauditiōe. Nā
exaudiuit illū pro Romano depēcātē: sic
scripsit in quadagesimali nō in tracta-
tu de iusticia dei. Exaudite insup fuerunt
pces illi⁹: cū pestis vrbē crudelissime de-
uastaret. Ordinauit em̄ tūc quodā pasca-
li tpe pcessiones euz letanij per ciuitatis
circuitū fieri. Dum pō deportaret imago
brē virginis: quā beātus Lucas depinxerat.
Ecce tota aeris infectio et turbulētia ima-
gini cedebat: ac si ipsam imaginē fugeret
et eius pscntiā ferre nō posset. Sicqz post
imaginē mira serenitas et aeris puritas re-
manebat. tūc in aere iuxta imaginē audi-
te sunt voces angeloz canētū. Regina ce-
li letare alleluia: qā quē meruisti portare
alleluia. Resurrexit sicut dixit alleluia. Sta-
timqz beātus Gregorius qd sequit adduxit.
Ora pro nobis deū alleluia. Tunc Gre-
gorius vidit super castrum. Rescētij an-
gelum dñi qui gladiū cruentatū detergēs
in vaginā reuocabat. Intellexitqz Grego-
rius qz pestis illa cessasset. Et deinde ca-
strum illud castrū sancti angeli est vocatū.
Amplius qz grare fueruerūt deo oratiōes
eius ostēdit angelus qui sibi in missa cla-
ra voce respōdit. Lumen enim in die pasce
apud sanctā Mariā maiore missam ce-
lebraret: et Pax dñi pronūciaret. Angelus
dñi alta voce respondit. Et cū spiritu tuo.
Unde papa apud illam ecclesiā in die pa-
sce stationē facit: nec sibi cū dicit Pax dñi
in huius miraculi testimoniū respondet.
¶ Tercio magnificauit deus beātū Gre-
gorium in cōmendatiōe. Tempore nāqz
eius fuit quidā heremita vir magne vir-
tutis qui omnia reliquerat ppter deum: et
nihil preter vnā gartam possidebat. Cui
blandiēs crebro quasi cohabitaticē in sy-
lis in gremijs resouebat. Orauit ergo ad
dñm vt sibi ostendere dignaret cū quo fu-
ture remuneratiōis mansionē sperare de-
buisset: qui illius amore nihil ex seculi de-

uitijs possideret. Quada ergo nocte reuelat ei Gregorio romano potissime mansionem sibi sperare deberet. At ille fortiter ingemiscens parum sibi voluntaria paupertatem pisse putabat: si ei eo remuneratio nem reciperet qui tantis mundanis diuitijs abundaret. Cum ergo Gregorij diuitias sue paupertati die noctuq; suspirando conferret. Alia nocte audiuit deum sibi dicentem. Cum diuitie non possessio diuitiarum faciat: sed cupiditas. Cur audeas paupertatem tuam Gregorij diuitijs comparare: qui magis illam gattam quam habes quotidie palpando diligere comprobatis quod ille tantas diuitias quas non amando sed contemnendo cunctisq; liberaliter largiendo dissipat. Itaque solitari deo gratias retulit: et qui meritum suum diminutum putabat si Gregorio compararetur cepit vi cum eo mansionem quam accipere mereret. Propter liberalitatem itaque suam aliasq; virtutes tandem ad celestia regna deus illum produxit. Cum enim sedisset annis tredecim mensibus et diebus decem: plenius operibus bonis migravit a corpore: acceptusq; coronatus est vite. ad quam nos producat Iesus benedictus filius dei.

Sermo. LXIII. de misericordia. s. marti. p. fel.

Qui miseretur pauperi beatus erit. Scribunt hec verba originaliter Proverbia. xliij. c. Ad laudem sancti Martini confessoris assumpta. In collegio confessorum in maxima veneratio habet a cunctis christicolis beatus Martinus. Nam et ecclesia festum eius statuit quod ad operum cessationem solenniter fore servandum: et officium illius cum ingenti sono eius nobis celebrat. quod in plebisq; ecclesijs usque ad diem octavam perhibet. propterea dignum et rationabiliter est in solennitate illius laudibus eum persequi quibus possumus. In quo et si multe preces eximie vere preterint: nihilominus misericordia valde sedus et diantissimum fuisse. Idcirco in hoc sermone sub titulo de misericordia etiam verba facuri. De qua de ipso gloriosissimo sancto dicunt verba in themate posita. In quibus tria mysteria proponimus contemplanda.

Primum de acceptationis.

Secundum de exaltationis.

Tertium de glorificationis.

De commendatione misericordie. et de his que inducunt nos ad illam. atq; de misericordia sancti Martini. Capitulum I.

Primum mysterium contemplandum de misericordia beati Martini deus acceptiois propter illam etiam fuit acceptus deo. Sed ut melius partem istam pertranseamus tria sunt consideranda.

Primum deus acceptio.

Secundum deus acceptio.

Tertium deus acceptio.

Primum quod occurrit considerandum de misericordia dei. deus acceptio. quod in scriptura commendat. Sed prius quod sit declarem. Et ad hoc dicit scriptura. Thoma. secundum deus. q. xxxi. sequendo Damas. in. ij. l. et Aug. li. xliij. de civi. dei. Misericordia est compassio miserie alterius. id est passio aliene miserie in nostro corde. Et est proprie ad alios non ad seipsum: nisi secundum quamdam similitudinem. nam ad seipsum non est proprie misericordia: sed dolor. puta cum patimur aliquid crudele in nobis. Ita etiam si sint aliquae persone nobis preiudice. ut sint quasi aliquid nostri puta filij vel parentes in eorum malis non miseremur: sed volumus. sicut in vulneribus propriis. Et secundum hoc Philosophus dicit. v. ethi. quod durum est expulsum miserationis Misericordia itaque prout dicit scriptura de alienis malis sepius in scripturis laudat. unde Zach. viij. ca. ait. Hec dicit dominus exercituum. Iudicii verum iudicate: misericordiam et miserationes facite unusquisque cum proximo suo. Et sapiens Proverbia. xxi. c. Facere misericordiam et iudicium magis placet domino quam victimae. Et Eccli. iij. ca. Esto pauperis misericors ut pater et pro viro meo illorum: et eris velut filius altissimi obediens: et miserebitur tui. Et Osee. vi. ca. Misericordia volo et non sacrificium. Et sapiens Proverbia. xliij. ca. Honorat deum qui misereatur pauperis. Et David in ps. cxi. Iocundus homo qui misereatur et commodat. Et Paulus ad Ephes. iij. c. Estote invicem benigni misericordes. Et Petrus prima sua canonica. c. iij. Omnes unanimiter in oratione estote compatiētes fraternitatis amatores misericordes modesti humiles. Et Ambrosius. lxxvi. ca. In singulis misericordia plenitudo virtutum est. Et

Hiero. lxxvi. di. c. Qui demētia nō habz
nec induit^r viscera mīscōdie: etiā si multuz
spūalis sit nō adimpler legē xpī. Et Aug⁹
in. xiiij. de ciui. dei inquit. Longe melius ē
human⁹ ē pīorum sensib⁹ accomodat⁹.
Cicero in cesaris laude locut⁹ est. vbi ait.
Nulla de virtutib⁹ tuis nec admirabilior
nec gratior mīscōdia. Et sa luator n^r Luce
vi. c. Estote misericordes sicut ē pater ve
ster celestis misericors est. Et Barth. v.
ca. Beati misericordes qm̄ ipsi mīscōdiam
psequunt^r. ¶ Scdm̄ qd̄ occurrit cōsideran
dū circa mīscōdiam dī inductio. Sunt qd̄
pe multa que nos inducunt vt misericor
des sim⁹. Et p^mū est pncipij n^ri vnitas.
Sumus em̄ omēs ex vno p^re ē vna mīscōdia.
Vñ Aug⁹ li. de disciplina xpīana ait. Si
putam⁹ nō esse proximos: nisi qui dēisdē
parentib⁹ nascuntur. Adam ē Euam in
tendam⁹ ē omēs frēs sum⁹. Est adhuc in
nobis fraternitas spūalis in q^m sum⁹ ex
vno p^re deo ē vna mīscōdia ecclesia. Scdm̄ qd̄
nos inducit ad mīscōdiam est nature p^rfor
mitas. Omēs q^mpe boies eiusdēz speciei
sunt atq^z nature. Propterea dicebat Esa.
lvij. Lū videris nudū op^ri eū: ē carnē tuā
ne despectis. Tertius est dei expleatitas.
Eius em̄ est xpīū mīsereri: vt patz in om̄i
scptura vtriusq^z testamēti: sic in q^mdragesi
mali n^ro scripsi in sermone de mīscōdia dei.
¶ Tertij cōsiderā dū de mīscōdia dī dilata
tio. Ad ipsaz nāq^z dilatauit cor suū b^rūs
martinus: qui compassus est triplici pro
ximorum necessitati.
¶ Primo temporali.
¶ Secundo corporali.
¶ Tertio spiritali.
¶ Primo cōpassus est b^rūs Martin⁹ ex
mīscōdia necessitati proximoz t^pali. Dū em̄
ess⁹ adhuc carbecum⁹ iā adolescēti etate
Quodā hyemali t^pe p^roria ambianēsiū
trāsīēs: pauperē quēdā nudū obuiū habu
it: q^m cū a nullo elemosinā accepiss⁹. Mar
tin⁹ hūc sibi suatū intelligēs. arrepto ense
q^m militie definebat clamidē suā dimittit.
et p^re tribuēs paup^ri. nū reliqua rursus q^m
supererat induit. Sequēt^r igit^r nocte xpīni
clamidis sue qua pauperē texerat p^re ve
stīū vidit: ipm̄q^z ad circūstātes angelos
sic loquēte audiuit. martin⁹ adhuc carbe

cum⁹ hac me veste cōtexit Vñ v^r scitū fi
in gl^ria est clar⁹: s⁹ dei bonitatē cognoscēs
cū esset annoz. xvij. baptizari se fecit. Atq^z
ad instātiā ē impozunitatē tribuni sui p
biēniū militauit. Deū relicta milita ad. s
Hylariū pictauesē. ep̄m p^rextia q^m fuit a
colit⁹ ordinat⁹. Regit adhuc i d^ryalogo se
neri ē Galli discipuloz. b^ri Martin⁹. q^m
martinū i q^mdā festiuitate ad eccl^raz tendē
tē dum ep̄s erat. paup^r q^mdā nud⁹ secut⁹ est
Martin⁹ aut^r p^rcepit archidiacono. vt egē
tē vestiret. S⁹ cū h⁹ ille facere distulisset. in
gressus martin⁹ secretariū tunicā suaz illi
tribut^r ē p^rinuo abscedere iussit. Lū g⁹ ar
chidiacon⁹ moneret ē ad solētia pagēda
pcederet ille d^r se loq^zns r^ridit. se ire nō pos
se donec paup^r veste accipiat. Archid^r. vñ
nō intelligēs. q^m cū extrisec⁹ cappa tect⁹ eēt
ipm̄ nudū intreri⁹ nō videbat. paup^rz nō ad
esse r^ridit. At ille mihi inq^z vest⁹ deferat ē
paup^r nō deerit vestied⁹. Cōpulsus ille ad
for⁹ vadit. ē q^mq^z argēreis tūicā vilē ē cur
rā rapiēs an pedes Martin⁹ irat⁹ p^recte
Quā ille secreto induit cui⁹ manice vsq^z
ad cubitū ē lōgitudo vsq^z ad genu p^rede
bat. ē sic missā celebratur⁹ p^rcessit. dū autē
missā celebraret glob⁹ igne⁹ sup^r caput⁹
apparuit. ē a mlt⁹z ibidē vis⁹ erat. ¶ Scdō
copass⁹ ē b^rūs martin⁹ ex abūdiā sua mi
sericordia proximoz necessitati corporali. Nā
int cetera de ipō narrat^r. q^m p^ris⁹ leprosiū q^m
dā horribilē sar⁹ obuiū habuit: quē oscula
tus ē atq^z b^rndixit q^m statū mūdat⁹ ē. ¶ Ter
cio cōpassus ē martin⁹ nēcitat^r proximoz spū
ali. Nā p^rctōres ad p^rniāz hortabat^r. q^m ad
p^rniāz queros cōpassionis sinu recipiebat
Lū aut^r dyabolus ipm̄ r^rphēderet. Cur
sel^r lapso ad p^rniāz rec^rpet. r^ridit. Si tu
ipō o mīserabilis hoim̄ in festatōis desiste
res ē te factoz tuoz peniteret. ego p^risus i
d^rno tibi et^r mīscōdiam polliceret.

¶ Qualiter deus exaltauit b^rm̄ martinū
quē voluit in maxima veneratōe ab hoib⁹
haberi. atq^z timeri a demonibus et clare
re. mīscōdia.

Ca. II.

Secundū mysteriū con
tēplandū de mīscōdia b^ri marti
ni. dicit^r exaltatōis p^ropter mise
ricordia quippe ceterasq^z p^ruites eius fuit

a deo exaltatus maxime in tribus.

¶ Primo in hostium opinione.

¶ Secundo in demonum fugatione.

¶ Tercio in miraculorum operatioe.

¶ Primo exaltatus fuit a deo in hominum opinione deo quod faciente homines illi? ipse Martinus venerari conabantur. Quod quo erat opinio communis et fama ex evidentia facti: quod sanctus erat et a mundo totaliter separatus. Cum autem plebs Turonica episcopo careret: ipsum plurimum renitente sibi ordinari petiit. Quidam autem ex episcopis qui convenerat eo quod deformis esset habitus et vultus despectus resistebant: inter quos precipuus fuit quidam nomine defensor. Sed quidam accepto psalterio promittit quod si bi occurrerit psalterium legit ubi hic Christus erat. Ex ore infantium et lactentium deus profecisti laudem propter inimicos tuos ut destruas inimicum et defensorem. Et sic iste defensor fuit ab omnibus confusus. Ordinatus itaque episcopus cum populi tumultu non ferret duobus pro milibus extra urbem monasterium constituit: ubi cum litteris discipulis in multa abstinencia vivebat. Nam ibi vinum nemo noverat nisi quem infirmitas coegisset. Vollior habitus ibi pro crimine erat. plurime civitates de his episcopos eligebant. Quodam tempore Martinus Galatinianum imperatorem pro quadam necessitate adiit. Sed ille scies eum velle petere quod ille nolebat dare. fores palatii sibi claudi fecit. Sed Martinus semel et iterum repulsum passus cilio obvoluit et cinere conspersus per unam hebdomadam cibi et potus abstinencia maceratus. Tunc monente angelo ad palatium venit et nullo sibi prohibere ad imperatorem usque pervenit. quem cum veniente videret iratus: quod fuisset admissus ei assurgere noluit donec cellarum regiam ignis operiret: et ipsum imperatorem a posteriori ignis succederet. Tunc secundo iratus assurgens prout divina se sensisse profusus est. multumque ipsum complectens sibi omnia antequam rogaret concessit. multaque munera obtulit. Sed Martinus non accepit. Secundo exaltatus deus beatus Martinus in demonum fugatione. Sepe namque demones ab obsessis corporibus effugavit. In dialogo autem Severi et Galli legitur quod quadam vacca a demonio agitata cum vbius serviret et multos profoderet: et versus Martinum et socios in itinere furibunda percurreret: ille manu elevata ip-

sam sistere iubet: quia immobilis permanere: vidit demonem dorso illius insistere: quem increpans: discede inquit funeste de pecude et innoxium animal agitare desiste. Quo perterritus discedere vacca ad pedes illius prosternitur. et ad eius imperium cum omni mansuetudine ad gregem est reversa. ¶ Tercio exaltatus deus beatus Martinus in miraculorum operatioe. Nam deus multa miracula operatus est meritis et fide illius. Nam vice quadam venenata herba inter alias herbas inadvvertenter in cibum sumpsit et vicinam mortem sentiens periculum et dolorem virtute orationis fugavit. Tum quidam juvenis defunctus fuisset: mater eius pro resurrectione filii beati Martinum cum lacrymis exoraret. ille in medo capiti ubi erat innumera bilis multitudo gentiliu genua fixit: et cunctis videtibus puer surrexit. Quapropter omnes illi gentiles ad fidem conversi sunt. Cum beatus Martinus quoddam templum antiquissimum diruisset et arbores pinos diabolo dedicata veller excidere obsisterent rusticis et gentilibus vultu eorum dixit. Si de deo tuam fiduciam habes nos hanc arborem succidemus: et tu illam suscipe: si tecum deus tuus est ut dicis evadas. Quo annuente succise arboris etiam versus enim cadenti signum crucis opposuit: et in aliam partem rediit rusticos qui in tuto loco erant fere oppressit. Quo viso miraculo ad fidem conversi sunt.

¶ Deus assumpsit ad gloriam suam beatus Martinum: qui prenuñciavit diem obitus sui et cum ingenti devotione ex hac vita discessit: cuius transitus fuit otium reclusus. Capitulum. III.

O Tertium mysterium contemplandum de libralitate sancti Martini dicitur glorificatio. Adeptus quippe est gloria celestis regni in qua perpetuo comorabitur in gaudio et exultatione eternis felix inter sanctos et angelos et ipse sanctus. Sanctitas pro eius in extremo vite maxime innouit propter tria.

¶ Primo propter prenuñtiationem.

¶ Secundo propter devotionem.

¶ Tercio propter revelationem.

¶ Primo innouit sanctitas beati **Mar-**
tini ppter pñunciationē. Nā obitū suū lon-
ge ante pñciuit quē z fratribz pñunciavit.
Interea cādacēsem diocesim causa sedā
de discordia uisitauit. In qua diuītus cō-
morat⁹ uinibz corp⁹ cepit destitui z disci-
pulis indicat se resolutū. Tūc omēs fr̄es
inquirent. Cur nos pater deserere: aut cui
nos desolatos relinq̄s. Inua dūt em̄ gre-
gem tuū lupi rapaces. Et ille quoq̄ mor⁹
flētibz eorū flens sic orauit. Dñe si adhuc
p̄p̄lo tuo sum necessari⁹ nō recuso laborē:
fiat uolūtas tua. Subita uit em̄ pene qd
uellet. q̄a nec hos deserere nec a xpo uole-
bat diuītus separi. ¶ Secōdo innouit san-
ctitas beati **Martini** ppter deuotionem.
Cum em̄ aliq̄ diu⁹ molestia febriū teneret
et a discipulis rogaret⁹ vñ in lectulo suo vbi
in cinere z cilitio decubebat stramētū al-
q̄d ponere. Non decet in dñi filij xp̄ianū nī
si in cinere z cilitio mori. Oculis igitur ac
manibz in celum semp intēctus inuictū ab
oratiōe sp̄m nō relapa bar. Et cū sup̄n⁹ sp̄-
taceret z a p̄b̄y teris rogaret⁹ vt corp⁹ p̄scu-
luz mutaret lateris releuaret. Sinite me
fr̄es. inq̄t. sinite potius celū respicere q̄ ter-
rā. vt sp̄s ad dñm dirigat. Et hoc dicens
vidit diabolu z a sistere. Quid inquit hic
astas cruelota bestia. Nihil in me funestuz
reperies: Abrae me sinus recipiet. Et in
bac voce anno dñi. cccxvi. vite p̄o eius
lxxvi. sp̄m deo reddidit. Elatus aut̄ eius
tanq̄ angeli respēdit: z chorus angeloz
ibidē cōcinēs a multis auditus fuit. Ad
eius aut̄ trāsitu: pictauit sicut turonicū cō-
uenerūt. Ibiq̄ magna altreatio orta est.
Dicebā em̄ pictauit: noster est monachus
nos requirit⁹ cōmēdatū. Quibz illi a no-
bis est a blat⁹ nobis aut̄ a deo carus. No-
cte ergo media pictauit omēs penit⁹ sopiū-
tur: z sic a turonicis p fenestrā electū nau-
glo ad vrbē turanicā cū gaudio deportat.
¶ Tercio innouit sanctitas beati **Mar-**
tini in trāsitu ei⁹ ppter reuelationē. Vult
z p̄p̄ fuerunt de ipso reuelata. Beatus
nāq̄ **Seuerus** eps coloniēsis: eū die dñi/
circa loca sancta: post matutinas morte solito-
circūfūre: illa hora qua vtr̄ sc̄tus obijt: āge-
los in celo canentes audiuit: vocansq̄ ar-
chidiaconē interrogauit si aliqd audiret:

Et cū ille audire nil diceret: ⁊ ep̃s cū dilige-
ter auscultare moneret: cepit collū sursum
excedere: aures erigere: ⁊ sup̃ lum̃ mis artē
culis baculo sustentate stare Sed vñ ep̃us
pro eo oraffit: quāsdā in celo voces audire
se dixit. Cui ep̃s dñs meus Martin⁹ est:
cui migravit e mūdo. it̃ nūc angeli eū in
celū deferūt: demones aut̃ affuerūt: qui eū
tenere voluerūt: sed nibilfuit in eo repēdi-
tes confusi recesserūt. Archidiacon⁹ ergo
diem ⁊ horā norauit ⁊ tunc Martinū mi-
grasse cognouit. Seuerus etiā monachus
q̃ vitā eius scripsit: cū post matutinas le-
uiter obdormissit: sicut ipse in quadā ep̃la
testat. Saneus Martinus albis indus-
sus: vultu igneo: stillantibus oculis: crī-
ne purpureo: tenēs libū in manu dextra:
quē de vitā eius idēz Seuerus scripserat
eidē apparuit. Eūq; post. bñ dictione in
celū p̃cedere ip̃m videret: ⁊ cū eo ascēde-
re cuperet: euigilauit. post hec aut̃ nuncijs
venientib; eadē nocte sc̃m Martinū mi-
grasse cognouit. Eo quoq; die sc̃s Ambro-
sius in medio lanēsis ep̃s missaꝝ celebrās-
sup̃ altare inter p̃phetā ⁊ ep̃lam obdormi-
uit: ⁊ cū eū nullus excitare p̃sumere: ⁊ sub
diaconus nisi ip̃o innuēre auderet ep̃lam
legere. trāsa cōto lōgo spacio excitauerūt eū
dicētes. Jam hora p̃terijt: ⁊ pp̃lus valde
lassus expectat: iubeat dñs noster vt clerī-
cus ep̃lam legat. Ad quos ille. Nolite tur-
bari: frater em̃ me⁹ Martin⁹: ad dñm mi-
grauit. Et ego eius funeri obsequiū p̃bui.
⁊ vltimā orōnē vob; excitātib; explere n̄
valui. Ac illi diem ⁊ horā notātes: inuen-
runt iūc sc̃m Martinū migrasse ex hac
vita. p̃pter hec om̃ia br̃s Ambrosius in
p̃fatōe ait. Bñs Martin⁹ p̃phani erro-
ris tēpla destruxit: vexilla p̃eritatis erexit:
mortalis suscitauit: ⁊ obfessis corpib; ve-
nientia exclusit: ac varijs laborantes lang̃-
uorib; salutis remedio subleuauit. Qui
ta p̃fectus inuētus est vt xp̃m crepserit in
paup̃ate ⁊ veste quā egen⁹ acceperat mū-
di dñm induisse. Q̃ felix largitas qua diu-
ites operit. Q̃ claudis gloriofa diui-
o: que milite texti ⁊ regē. Q̃ inestimabi-
l donū: q̃ vestite meruit deitatem: digne
ulc p̃fessionis tue dñe p̃mia p̃uitisti: vi-
neci arrianorū subia cuius feritas. Digne

amor **S**artini psecutoris tormēta nō tē
mult. Quid erit pro oblatiōe corpis inter
gri receptus: q̄ pro quāritate vestis exque
vestire deum meruit ⁊ videre. hec ille. **U**
det ⁊ mō **S**artin⁹ deū in gloria clarita
tis sue. videt vtiq; ⁊ affluit ⁊ dilata tur cor
suū. exultās leticia inenarrabili in brā vi
ta ad quā nos deducar iēsus fili⁹ dei cui⁹
nomē sit bñdictū in secla seclor. Amen.

Sermo. LXV. de scā Latherina vir
gine ⁊ martyre ⁊ sponsa xpī pdilecta.

Amauit eam rex. **S**cri
bunt hec p̄ba originaliter He
ster. ij. ca. Ex his q̄ pro xpō brā
Latherina virtuose peregrit: si
des nra catholica magnopere roboratur.
Quis em̄ in xp̄m nō credat verū deum ⁊
hoiem de p̄gine natū: quē Latherina tā
cōstāssime p̄dicauit: vt etiā dura queq;
supplicia vsq; ad capitis trūcationē nō tē
muerit subire. **D**ura sunt p̄fecto ea q̄ de
Latherina legunt: atq; ab om̄ib; fidelib;
nō sine deuotiōe recolēda. Propterea in h
sermone illa conabimur explicasse. Nam
rex regū dñs iēsus xp̄s amauit eā: atq; be
nignissime sibi desposauit: de qua locutu
ri tria misteria pponim⁹ cōtemplāda. In
q̄b; tres excellēte scē Latherine p̄tinet.

Primū dicit mundicie.

Secundum sapientie.

Tertium patientie.

Qualiter. b. Latherina mūda fuit ab
infidelitate. a luxuria. ⁊ a supbia. Ca. I.

Primū mysteriū cōtem
plandū de brā Latherina dicit
tur mūdicie. Hec est p̄ma eius
excellētia ppter quā amauit eā
xp̄s. Seruauit equidē se mūda a trib; vi
cijs: que deus maxime odit.

Primo ab infideli stulticia.

Secundo a carnali lasciuia.

Tertio a cordiali superbia.

Primo brā Latherina seruauit se mun
dam ab infideli stulticia: nā idolatriā spre
uit. ⁊ credit in xp̄m iēsam filiū dei. **U**n cū
Darētius imp̄ator p̄xit alexādrīa: cō
uocassetq; omnes tam diuites q̄ paupes
vt idolis imolaret: ⁊ xp̄ianos imolare no
lent: s punitet. Latherina cū esset antioz
p̄. viij. audies aialū diuersor mugit⁹ ⁊ cā.

tantū plausus. misso illuc nuncio inquit
iussit celeriter qd hoc esset. **Q**u cū vidicis
set: assumptis aliq̄b; de palatio: signo cru
cis se munēs: illuc accessit: ibiq; multos
xp̄ianos metu mortis ad sacrificia ducti
p̄spexit. Que vehemēti dolore cordis sau
ciata ad imp̄atorē se audacter ingessit
et ait. Salutationē tibi p̄ferre ⁊ ordinis
dignitas: ⁊ rōnis via monebat: si creatorē
celorum agnosceres: ⁊ a dñs animū reuo
care. Stāsq; ante ianuā tēpli per varias
p̄clusiones sillogisimor doctissime mltā
cū cesare disputauit. Deinde redtēs ad cō
mune colloquiū dixit. Hec tibi tāq; sapiē
ti p̄ferre curā. **N**ūc autē q̄re incassum agre
gasti hanc multitudinē ad collēdā stultici
ciā idolor. **M**iraris hoc templū manu
artificū operatū. **M**iraris ornāmēta p̄e
ciosa que velut puluis aī facit ventī erūt.
Mirare porius celū ⁊ terrā mare ⁊ oia q̄
in eis sunt. **M**irare tormēta celoz. solē vū
delicet lunā ⁊ stellas. **M**irare famulatū
eorū q̄lter a mūdi initio vsq; ad finē die ⁊
nocte currūt ad occidētē: ⁊ rediūt ad oriē
tē: nec vnq; fatigant. **E**t cū hec aīa duerte
ris interroga ⁊ discē qd sit eoz patrator.
Cū autē ip̄m eo donāte intellexeris. nec illi
similē inuenire valueris: ip̄m adora: ip̄
sum glorifica. **I**pse em̄ est de⁹ deoz ⁊ dñs
dñantū. Lūq; de incarnatiōe filiū sapiēter
plima disputaſset stupefact⁹ cesar nō valu
it ad hec rīdere. Tandē ad se reuerſus vi
xit ad eam. Sine o mulier: sine nos finire
sacrificiū: ⁊ post hec tibi rīsa reddemus.
Precepit q̄ eā ad palatū duci: ⁊ cū om̄i vī
ligētia custodiri. **E**x quib; patz q̄ seruēs
erat fides Latherine. q̄tunc infidelitatē
horrebat. **S**z vt ea que dicta sunt cū aliq;
doctrinē speculatiōe audius capiant: tria
dubia sunt declaranda.

Primū utrū infidelis sit peccatū.

Secundū utrū infidelitas gentiliū sit
grauior ceteris.

Tertū vtrū q̄lib; a ceto infidelis sit peccatū
Ad p̄mū dubiū rīdet **T**ho. scda scda.
q. x. **U**trū infidelitas est peccatū. qz cōtrariat⁹
fuit: fides verūm p̄ duplici accipi. **U**no
mō fm purā negationē. vt dicat⁹ qd infide
lis ex eo qd nō habz fidē **A**lio mō p̄ infide
litas intelligi fm p̄trarietate ad fidē qz. f.
aliq; repugnat auditū fidei. vel etiā p̄cē

nre ipm. Et in h p pte pfecti rō infidelitas
 tis. Et fm h infidelitas est pccm. Si aut
 accipiat infidelitas fm purā negationē si
 cut in illis q nihil audierūt de fide non hz
 rōnē pccī: s; magis pene: qz talis ignozātia
 diuinor ex pccō pimi parētis est psecuta.
 Et q si sunt infideles dñant quidē ppter
 alia pccā: q sine fide remitti nō pnt: nō ppter
 ipsam infidelitatē. Vñ xp̄us dixit. Si nō
 venissem et eis locut⁹ nō fuisset pccm nō
 haberēt. Et fm Aug. loquit de pccō quo
 iudei nō crediderūt in pccm. Est g infide/
 litas scdo mō dicta grauissimū pccm: qā
 cū om̄s pccm formaliter p̄sistat in auersio/
 ne a deo tāto aliqd pccm est grau⁹ q̄ro p
 ipm magis hō sepa a deo: p infidelitatez
 maxime a deo hō elongat. qz nec verā dei
 cognitionē hz. p falsam aut cognitionē ip/
 sius. nō appropinquat ei. s; magis elōgat.
 ¶ Scdm dubiū fuit vtz infidelitas gēti/
 liū siue paganor sit grauior ceteris. Ad h
 dicit Tho. Q. in infidelitate duo pnt p̄si/
 derari. quoz vnū est cōpātio ei⁹ ad fidē. z
 ex hac pte grau⁹ ptra fidē peccat. q̄ iudei
 p̄trariā quā suscepit. q̄ ille q̄ eā nō suscep/
 pit. Et fm h infidelitas hereticor q̄ p̄fite/
 tur fidē euāgelij z ei p̄trariā corūpētes
 ipsaz grauor ē infidelitate iudeor q̄ fidē
 euāgelij nūq̄ suscepērūt z infidelitas iu/
 deor q̄ figurā euāgelij acceperūt in veteri
 lege. z tñ male interpretēs corūpūt. gra/
 uior est infidelitate gētiliū. Scdm qd pōt
 in infidelitate p̄siderari. est corruptio eoz
 q̄ ad fidē p̄tinet z fm h cū in pluribz errēt
 gētiles q̄ iudei. z iudei q̄ heretici. Guior
 ē infidelitas gētiliū q̄ iudeor. z iudeor q̄
 hereticor. ¶ Tercū dubiū fuit vtz q̄libet
 actio infidelis sit pccm. Et qdā dicūt q̄ sic
 Hā glo. sup isto p̄bo ap̄l ad Romā. xiiij.
 Qm̄e qd nō est ex fide pccm ē. ait. Om̄s
 infidelitū vira est pccm. s; ad vitā infidelitū
 p̄tinet. oē qd agūt gōis actio infidelitū est
 pccm. Aliq̄ p̄trariū asserit. qz vt habet
 Act. x. ca. Acceperunt deo elemosine
 Loenlij Centurionis in infidelitate ad
 buc p̄sistēs. Dic̄ g Tho. q̄ pccm mortu/
 le tollit grām gratū facit. nō aut totalit
 corūpit bonū nature. vñ cū infidelitas sit
 quod dā mortale pccm infideles qdā grā
 carē remanēt tñ in eis bonū nature. vnde
 manifestū est: q̄ infideles nō pnt operari

opa bona: q̄ sūt ex grā. i. opa meritoria: tñ
 opa bona: ad q̄ sufficit natura. opari pnt.
 vñ nō opz q̄ in oi suo ope peccēt. S; qñ/
 cūq̄ aliqd opus opant ex infidelitate tūc
 peccēt. Et sic intelligūt p̄ba glo. sup. al/
 legare. De cornelio insup sciēdū qz infide/
 lis nō erat: habebat aut fidē implicitā: nō
 dū manifestata p̄tati euāgelij. Jō ad euz
 fuit missus Petrus. vt plene de fide ipm in/
 strueret. Pccō ita qz infidelitatē tpe beate
 Catherine m̄ds erat infect⁹ quā ipsa refu/
 git in fide xp̄i firmissima p̄suerās. ¶ Se/
 cūdo. b. Catherine. fuauit se mudā a car/
 nali lasciuia. fuit qdē p̄go pmanēs in p̄gi/
 nitate ppetua. q̄ in ea satis cōmendabilis
 fuit: maxime ppter tria.
 ¶ Primo ppter formositatē.
 ¶ Secundo ppter libertatē.
 ¶ Tercio ppter impozunitatē.
 ¶ Primo fuit cōmendabil⁹ p̄ginitas cathe/
 rine ppter formositatē. Dicit em̄ de ea q̄ erat in/
 credibil⁹ pulchritudis. z oim̄ oclis a dmi/
 rabil⁹ videbat. Est aut pulchritudo in iu/
 uēcula cā ruine. qz vt inqt Aureol⁹ theosa/
 stus. Pulchra cito adamarur. Et sapiēs
 puer. vlt. Fallax spēs z vana est pulchri/
 tudo. z Ezech. xvi. Habēs fidutiā in pul/
 chritudie tua fornicata es. S; pulchritu/
 do Catherine nō obfuit. q̄ animū fornicudie
 decorauit. vñ de ipsa dici p̄t illud Prouerb.
 vlt. ca. Fortitudo: z decor indumentū ei⁹.
 ¶ Scdo fuit cōmendabil⁹ p̄ginitas cathe/
 rine ppter libertatē: qz sui z suoz dñā remāserat
 tñ subdidit se totam deo vinct in filiali ri/
 more illi⁹. vñ de sibi pueniūt p̄ba sapiētis
 Prouer. adhuc vlt. Mulier timēs deuz
 ipse laudabil⁹ ¶ Tercio fuit cōmendabilis
 p̄ginitas Catherine ppter impozunitatē.
 Hā vñlter obfuit p̄suasioni b impozu/
 nis. pmissisq̄ impaus. Temptrauit qdāz
 illā vxorē habere. Cui dixit. O p̄go gene/
 rosa. iuuētuti tue p̄sule z post reginā in pa/
 latio meo scda vocaberis: z imaginē tuā in
 medio ciuitatis faciā fabricari atqz a cum/
 ctis adoraberis velut dea. Cui p̄go. desī/
 ne talia dicere: q̄ scelus sunt etiaz cogitare
 Ego me xp̄o sponsam tradidi. Ille gloria
 mea. ille amator meus. ille dulcedo z dile/
 ctio mea. ab ei⁹ amore nec blādimēta. nec
 tormēta me potēt reuocare Et cū itez p⁹
 ocl⁹ aliq̄ impator ei dicebat. Nō te q̄ famus

lam possidere kupim⁹. s; regina potēs z cle
cta de core in regno meo triumphabis. Rñ/
dit. attēde z tu obsecro z iudiciū examē ve
ridica sanctiōe discerne: quē magis elige
re debeo. Aut potētē eternū gloriosum et
decorū: vel infirmū mortālē ignobilē z de
formē. ¶ Tertio brā Latherina seruauit
se mundā a cordali superbia. fuerūt dīpe
in eo tria ex quib; s; uenerūt homīes in su
perbiā erumpere.

¶ Primū fuit nobilitas.

¶ Secundū abundātia.

¶ Tertium scientia.

¶ Primū qđ fuit in beata Latherina fuit
nobilitas originis. nā fuit costis regis filia
et nihilomin⁹ impatori eā interrogātī z di
centi. progeniē tuā requirim⁹. humiliter
rñdit. Scriptū est. Nec te collaudes: nec
te culpaueris ipse. hoc faciunt stulti quos
gloria uexat inanis. cōfiteor tñ meā pge
niē nō timore iactātie s; humilitatē amo
re. Ego em̄ sum Latherina Costis regis
quodā filia: que cōiūis in purpura nata: et
liberalib; disciplinis mediocri instructa.
Nec tñ oīa ptempit: z ad dñm iesum cō
gi. ¶ Scđm qđ fuit in brā Latherina fuit
abundātia diuitiarū z bonorū tpaliū. ex his
puocant boies ad superbiā uermis diuiti
arū superbia est. Ipsa tñ ego Latherina
tpalia oīa uelut puluerē vilipēdit. ¶ Ter
tium qđ fuit in brā Latherina est scientia.
Et de hac dicem⁹ in sequēti mysterio. pro
ipsa tñ nō ideumut: sed ea ad diuinū vte
batur bonorem.

¶ De sapientia scē Latherine cui nō po
tuerūt resistere etiā rhetores z philosophi
quos ad fidem cōuertit. Ca. II.

Secundū mysteriū cō
templā dum de brā Latherina
dicis sapientie. z hec est scđa illi⁹
excellētia. ad quā plene intelli
gendam sciendū est qđ triplex est scientia.

¶ Prima increata.

¶ Secūda cōdemnata.

¶ Tertia cōmendata.

¶ Prima sapientia increata est ip̄s dei.
de qđ Paulus ad Romā. xi. ca. ait. Q̄ alti
tudo diuitiarū sapientie z scie dei. Ista autē
sapientia nihil aliud est qđ ip̄s dei. qđ in so

let attribui filio: per appropiationē sicut
p̄t potentia: z spūscō demētia. vñ Eccl.
xiii. ca. dī. Ego sapiēna p̄dij ex ore alius/
simi p̄mogenita aī oīm creaturā. Et. i. ca.
Fons sapientie verbi dñi in excelsis. ¶ Se
cūda sapientia est cōdemnata. vt em̄ colligit
ex dictis Tho. scđa scđe. q. xlv. Sicut bo
nū dī dupliciter. aliqñ vere illud. s; qđ est sim
pliciter bonū. aliqñ sicut dinariē vel abyssi
ne: sicut cū dī. ille est bon⁹ vel optim⁹ la
tro. ita sapientia aliqñ dī vere aliqñ sicut
dinariē. Cum qđ sapiēs est ad male agē
dum: sapientia in eo est per similitudinē dicta
De qua Hier. iij. ca. scribit. Sapientes
sunt vt faciāt mala: hñ autē facere nesciūt
Et Jacob. ij. ca. Nolite gloriari z menda
ces esse aduersus ueritatē. Nō est ipsa sa
pientia desursum descēdēs: s; terrena: aīa/
lis diabolica Et declarat ista diuisio a scō
Tho. vbi sup. sic. Quicūq; auertit a fine
debito: necesse est qđ aliqñ finē indebitū si
bi p̄stituat: qđ om̄e agens agit ppter finē.
Vñ si p̄stituat sibi finē in bonis exteriori
bus terrenis uocat sapientia terrena. Si in
bonis corporalib; uocat sapientia aīalis. Si
autē in aliq̄ excellētia animi: uocat sapien
tia diabolica. Sic fuit sapientia tyrānorū z
phorū. De hac ita loquit⁹ Greg⁹. in morali
bus Tur⁹ mūdi sapientia est cor machina
tionib; regere: sensum p̄bis uelare qđ falsa
sunt uera ostēdere: qđ uera sunt falsa demon
strare. hāc qui sciunt: ceteros superbiēdo
despiciūt. Sed de ip̄s p̄his superbiētib;
qđ sapientes uocari uoluerūt: donec Picca
goras: p̄hm. i. amatorē sapientie se noiauit.
vt Iñd. viij. etbi. meminist. Et Aug⁹. lib.
xviij. de ciuit. dei. ita inqđ ap̄s ad Romā.
i. ca. Euz deū cognouissent. s. rōne natura
li nō sicut deū glorificauerūt: qđ nō cogita
uerūt. s. qđ improporionabiliter excedit co
gnitionē nostrā: z per cōsequēs sup oīa est
glorificā dus: neq; gr̄as egerūt. s. de cogni
tiōe naturali sibi a deo data Sed euāue
runt incogitatōib; suis. s. superbiēdo de ip̄
sa naturali cognitiōe dei: z obscuratū est in
sapiēs cor eorū. s. iusto iudicio dei: z uicētes
se esse sapientes: stulti facti sunt. ¶ Tertia
est sapientia cōmendata. z hec aliqñ ponit
virtus intellectu alis ab Aristō. in. vi. etbi.
qđ nihil aliud est fm Aug⁹. in. xij. de trini.

q̄ cognitio diuinoz q̄ tñ vt inquit Tho:
rone naturali acquiri vel habet. Aliqñ a
sanctis accipit p gra gratis data. Juxta il
lud apli. Aliq dat p spiritũ sermo sapie scz
cognitio diuinoz p lumen infusum: qd q
dem posset esse etiã in peccatoribus. Quia
dona gr̄e gratis date s̄m Alexandrũ i suo
iñ. Possunt esse qñq̄ a spũ sancto: sed non
cũ spũ sancto. Aliqñ ista sapia cõmẽ data
ponit vnũ de septẽ donis spũs sancti: q̄ cõ
sistit in cognitiõe diuinoz illozq̄ saporo
so gustu z esse nõ põt sine charitate z gra
tia gratũ faciere. Juxta illud Sapie. i. ca.
In maliuolã aiam nõ intrabit sapia: nec
habitabit in corpe subdito peccatis. Sa
pietia igit fuit in beata katherina. que nõ
solũ in humanis sz etiã in diuinis illumi
natissima fuit atq̄ ea q̄ dei sunt z fidei sue
sancte cognouit z degustauit. Cũ hac sapi
entia superauit maxentij cõuerit phos z
reginã atq̄ porphiriũ cũ ducẽtis milibus
ad xpm̄ anaxie. Maxentio q̄ppe dixit. Dij
quos colis nec te nec alios iuuare pñt. Lui
rex si ita est vt asseris. G. totus mundus er
rat z tu sola vez dicis: cũ tñ om̄e verbũ in
ore duoz vel triũ testũ pfirmet. Si ange
lus esses. si celica virtus. adhuc nemo tibi
credere deberet. q̄to minus cũ femina fra
gilis esse pberis. Et post multa verba vi
dens cesar q̄ eius sapie obuiare nõ posset.
mandauit oculis p lras vt oēs gr̄matici
z rhetores ad p̄torij alexãdrie festinanter
veniret immensa munera recepturi: si con
cionatrice p̄ginẽ suis assertiõibus supera
rent. Adducti sunt igit de diuersis puin
cjs qñquaginta rhetores. q̄ oñes morta
les in om̄i mūdã sapia excellẽt. Quib̄
bus interroganti b̄ cur de tã remotis pri
bus euocati fuissent. Cesar rñdit. Est apd
nos qdã puella sensu z prudẽtia incompa
rabilis q̄ oēs sapiẽtes p̄futat z deos n̄fos
demonēs esse affirmat. quã si supaueritis:
cũ magno honore ad p̄ria redibitis. Tul
illi dixerit. Adducat coram nobis puella
vt sua reuerentia cõuicta nũq̄ se sapiẽtes
vidisse cognoscat. Sed cũ p̄go certamen
qd̄ sibi imminẽbat didicisset totam se dño
cõmendauit. Et ecce angelus dñi astitit.
Et vt cõstanter staret admonuit asserens
q̄ nõ solũ ab illis vinci nõ poterat: sz insu

per illos ip̄a ad palmam martyrij hestina
ret. Cũ ḡ corã oratoribus ad ducta fuisset
Dixit imperator: q̄li iudicio p̄ vnã puel
lã qñquaginta oratores apponis: q̄s et p
victoria remunerãdos pmittis. z me sine
spe mercedis pugnare compellis. Erit tñ
mibi merces dñs iesus xps. q̄ est spes z co
rona p se certãtũ. Cũ p̄o katherina cum
oratoribus sapientissime disputaret: z eos
aptis rationibus p̄futeret. Obstupescit
illi z qd̄ dicere nõ inueniẽtes: muci penit
sunt effecti. Tunc imperator nimij p̄ eos
furore replet increpare eos cepit. Cur ab
vna puella tã curpiter se p̄vinci pmitterent
Tuc vnus magister alioz sic ait. Noue
ris imperator: q̄ nullus vnq̄ añ nos sta
re potuit qñ cõtinuo vinceret. Hec aut pu
ella in q̄ spũs dei loquit: sic nos in admira
tionẽ conuertit. vt p̄ xpm̄ aliqd̄ dicere aut
oĩno nesciamus aut penitus formidem.
Uñ imperator cõstanter facemur q̄ nisi
p̄babiliorẽ sententiã de dñs quos vsq̄ nũc
colimus p̄ulcris: ecce oēs ad xpm̄ puer
timur. Audies hec tyrãnus: nimio furore
succensus oēs in medio ciuitatis cremari
iussit. At p̄go katherina ip̄os confortans
ad martyrij cõstantes effect z de fide di
ligenter instruxit. Cũ ḡ signo crucis muni
ti flãm̄is fuissent inieci. ita aĩas dño red
diderunt. vt nec capilli nec vestimẽta eo
rum ab igne aliquo lederentur. Qualiter
p̄o reginã vxorẽ maxentij: z porphiriũ cũ
ducentis militibus ad fidem xpi deduxit:
dicemus in sequenti m̄ ysterio.

¶ De patientia sancte katherine. z glo
rioso martyrio eius. Capitulu. III.

Cerciu mysterium con
templandũ de beata katherina
dicitur patientie. Tulit q̄dem
patienter pro xpo. maxime tria.

¶ Primo incarcerationẽ.

¶ Secũdo rotationem.

¶ Tertio decollationem.

¶ Primo tulit incarcerationẽ. Vidẽs nã
q̄ maxentius q̄ nõ posset animũ katheri
ne mollire. Iussit eã spoliatã scorpiõibus
cedi z cesam in obscurũ carcerẽ trudi. Ibi
q̄. xij. diebus fame cruciari. Rege autẽ pro
q̄busdã causis instantibus extra regionis

cōfusa pcedere. Regina eius nimio amo/
re succensa cū pncipe militū noie porphi/
rio media nocte ad carcerē pginis ppera/
uit. Quo cū regina introisset: vidit carce/
tem inestimabili claritate fulgētē z ange/
los plagas virginis perungentes. Incipi/
ensq; virgo ei eterna gaudia predicare: et
ad fidē cōuertens martyriū coronā eidē p/
dixit. Sicq; vsq; ad mediā noctem sermo
nem praxerūt. q̄ omnia cū porphirius au/
diuisset ad pedes pginis pcedit z cū ducē
tis militibus fidē recepit. qz p̄o per duode/
cim dies sine cibo tyrānus eā esse iussit: rat:
xp̄us p̄ hos dies missa de celo candida co/
lūba celesti eā cibo refouebat. Deinde do/
minus cū multitudine angeloz et pgi nū
ei dē apparuit dicens. Agnosce filia creato
rē tuū p̄ cuius noie laboriosum subisti cō/
fictum: cōstans esto qz ego tecū sum. Re/
dens igit̄ imperator: z vidēs eā splendi/
diorē: quā toto ieiunio estimabat afflictā:
custodes carceris torqueri pcepit. Illa p̄o
ait. Ego cibū non ab homie accepi: s; xp̄s
me per suū angelū enutriuit. Tui cū dixit
set multa verba. Impator videns firmita/
tē eius indignatus ait. E duobus elige ti/
bi vñū aut sacrificare vt viuas. aut equi/
sita subire tormenta vt pereas. Et illa q̄cū
q; tormenta potes excogitare ne diffiras.
qz carnē z sanguinē meum xp̄o offerre desi/
dero sicut ip̄e p̄ me semetip̄m obtulit. Ip̄e
est deus meus amator meus pastor z sp̄o
sus vnicus meus. ¶ Secūdo beata katheri/
na tulit patienter rotationē. Suasit enī
q̄dam p̄fectus regi: furenti vt infra tri du/
um quattuor rotas ferreis ferreis z clauis
acutissimis circūtectas p̄pararet. vt tā ter/
ribile detrimentū pginem dissecaret: z ce/
teros xp̄ianos tā dire mortis exemplū ter/
reret. Q̄dinatūq; est vt due rote vno oz/
dine voluerent: due autē contrario impetu
agerent vt ille deorsum lacerādo cōtraherent.
Iste repugnātes sursum deuorantes
impingerent. Tūc p̄go katherina dñm expo/
rauit vt ad laudē suī nois z cōuersionem
p̄pli circūstātiā ip̄am machinā dissiparet.
Et ecce angelus molā illā cū tanto impe/
tu diuellendo concussit. qz quatuor milia
gentiliū increrunt. Regina autē q̄ desuper
hoc aspiciebat z vsq; tunc se celauerat: ita

tū descendēs: imperatorē de tāta seuitia
duri⁹ increpauit. Rex autē cū regina sacri/
ficare p̄tēneret iussit eā extraxis pus ma/
millis decollari. Que cū ad martyriū de/
ducere katherinā rogauit vt p̄ se dñm p̄/
caretur. Que rēdit. Ne timeas a deo dī/
lecta regina: qz tibi hodie p̄ transitorio re/
gno cōmutabit eternū. Et p̄ mortali spon/
so tibi immortales acquies. Educta igit̄
fuit extra ciuitatē z ministri mamillas ei/
us ferreis hastilibus euellētes tandem ca/
put p̄ci derunt. Lulus corpus porphirius
rapiēs sepeliuit. Sequētī autē die cū de cor/
pore regine questio fieret: z multos ex hoc
ad supplicii p̄trabi tyrānus iuberet. Por/
phirius p̄umpens in medio exclamauit.
Ego sum q̄ xp̄i famulā sepeliuit: z fidē xp̄i
recepi. Cōfessi adhuc sunt cōmilitones ei/
us fidē suscepisse Iesu xp̄i. Quare p̄cepit
cesar oēs decollari: z corpora eoz canibus
dimitti. ¶ Tercio beata katherina patien/
ter tulit decollationē. Nā cū nullo terrore
nec p̄cibus aut p̄missis a fide z amore xp̄i
posset amoueri data sup eā sentētia decol/
lari iubetur. Que cum ad locū ducta fuis/
set erectis in celū oculis orauit dicens. O
spes z salus credentū. O decus z gl̄a v̄s/
ginū Iesu rex bone obsecro te. vt quicūq;
passionis mee memoriā egerit: seu in exi/
tus anime sue vel in quacūq; necessitate
me inuocauerit tue p̄pitiacionis consequatur
effectum. Factaq; est vox ad eā dicens.
Veni dilecta mea sp̄sa mea speciosa mea.
Ecce tibi celi ianua est aperta. Nā z his
qui passionē tuā celebrauerint optata p̄si/
dia p̄mitto de celis. Deinde cū decollata
fuisset de eius corpore p̄ sanguine lac ema/
nauit Angeli autē corpus eius accipiētes
ab illo loco vsq; ad montem sinay itinere
dierū viginti deduxerūt: z ibidem honori/
fice sepelierunt. Et cuius ossibus oleū in/
desinenter emanat: quod cunctozū debiliū
membra sanat. Passa est autē Anno dñi
tricentesimo z decimo. Anima p̄o illi⁹ ad
etherea regna volauit permanens leta cū
christo. Qui sit benedictus per omnia secula
seculozum. Amen.
¶ Sermo sexagesimussertius de fide san/
cte cecilie pginis z martyris. ob quā xp̄us
eam suā sponfam fecit.

Sponsabo te mihi in
fide dei viuētis. Verba sunt
ista originaliter. Osee. ij. ca.
Cū anima rationalis fide for

mata se exornat: a deo grata efficit regi se/
culoz immortalē et inuisibili deo vt illam
dignet spiritali castozq; matrimonio sibi
copulare. Nec trahit celsitudine maiesta/
tis sue q̄ infinita est. quinimo ex abundā/
ti charitate sua creatura ipam ad sui vnio
nem trahit. Facitq; illam extra terminos
nature pcedere. Quando enī potuit ope/
rari natura illa q̄ de beata p̄gine cecilia le
guntur vnde in ea tanta puritas mētis vt
p̄ginitatē vnq; voluerit deserere. vñ tāta
sapientia tātaue fecundia. vt valerianū spō/
sum suū fratremq; eius tiburū non solū
ad fidē sed etiā ad martyriū triumphū per
duxerit. Vnde dēniq; tanta cōstantia. vt
nec tormenta nec violentā mortem horruerit
nisi ex presentia sponsi sui: q̄ gratiā illi
porrigebat indefinenter. Propterea in p̄/
senti sermone de ipa puella sanctissima lo
cutur ad fidē eius mētēs n̄as aīosq; ver
temus. Qm̄ vt verba p̄posita dicūt despō
sata sunt xp̄o in fide p̄fecta. de qua tria my
steria pponimus cōtemplanda.

Prīmū dē cōmendatiōis.

Scōm approbatiōis.

Tertiū defensionis.

Maxime cōmendanda est beata ce/
cilia q̄ habuit fidē: q̄ est virtus. et p̄ma in
ordine aliarū virtutū. et in cecilia magna
fuit.

Capitū. 1.

Primū mysteriū con
templandū de fide beate cecilie
dē cōmendatiōis. Nā fuit in ea
fides xp̄i: de q̄ in sua legēda sic cōmendat
Cecilia p̄go clarissima ex nobili genere ex
orta ab ipis cunabilis in fide xp̄i nutrita
abscōditū semp euangelii xp̄i gerebat in
pectore: et nō diebus neq; noctibus a collo
quijs diuinis: et oratione cessabat: suāq;
virginitatē cōseruari a dño exorabat. Sz
in hac pte de ipa fide tria proponim⁹ du/
bia declaranda.

Prīmū utrū fides sit virtus.

Scōm utrū p̄tus sit p̄ma p̄tutum.

Tertiū utrū fides possit esse maior in
vno q̄ in alio.

Ad primū dubiū respōdemus. q̄ fides
sit virtus. Et hoc p̄bati potest fm̄ Bona/
uenturā in suo. ij. di. xxiij. Et Tho. scōa
scōe q. iij. multiplici rōne. Prima est qz fi
des hoīem iustificat. Vnde ad Roma. v.
ca. alt ap̄ls. Iustificati ex fide pacē habet
mus. Et vt Aristo. docet in. v. ethicor. Iu
sticia est tota virtus. Secūda ratio ē: quia
fides ē p̄ncipium nostre salutis. Vñ xp̄s
Luce. vij. ca. Marc. v. ca. Matth. ix. ca.
et Luce. xvij. dixit. Fides tua saluum te fe
ci. Et Marc. viij. c. Qui crediderit et ba
ptizatus fuerit saluus erit. Tertia ratio:
qz fides placet deo. Vnde Eccl. i. ca. scri
bitur. Beneplacitū est deo fides et māsue
tudo. Et ad Hebreos. xi. ca. Sine fide i
possibile est placere deo Et ad Galathas
ij. ca. Qui ex fide sunt hi sunt filiū Abrae
Et Joh. i. ca. Dedit eis potestatem filios
dei fieri. his q̄ credunt in noīe eius. Quar
a ratio quare fides est p̄tus qz opponitur
infidelitati: que est vitium. Hinc est q̄ fi
des a factis magnificat. vnde. i. Petri de
Resistite fortes in fide. et ad Ephesios. vi.
ca. In oibus sumentes scutū fidei. Et ad
Heb. xi. ca. Sancti p̄ fidem vicerūt regna
operati sunt iusticiā adepti sunt repmissio
nes. Et ibi apostolus magnificat fidē san
ctorum patrū. Sed contra obijciunt aliq;
pbantes q̄ fides non sit virtus. Nam vir
tus ordinatur ad bonū. qz vt inquit Ari
sto. in. ij. ethicor. Virus est que bonum fa
cit habere. Si fides ordinat ad verū. ergo
nō est virtus. Ad hoc respōdet Tho. vbi
supra. Q̄ verū est bonū intellectus: cū sit
p̄fectio ipius: et deo inq̄rum p̄ fidē intel
lectus determinat in verū. fides habet or
dinē in quoddā bonū. Credere namq; est
actus intellectus assentientis vero p̄xim
perlo voluntatis. Ad hoc autē q̄ iste act
sit perfectus duo requirunt. Quorū vnū
est vt infallibiliter intellectus cedat ad su
um bonū qd̄ est verū. Aliud est vt infalli
biliter ordinetur ad vltimū finē: p̄pter quē
voluntate assentit vero. Iterū arguunt q̄
fides non sit virtus. qz nulla virtus est in
demonibus. sed fides est in demonibus de
q̄bus dē Jacobi. ij. ca. Demones credunt

et cōtremiscunt: ergo fides non est virtus.
Ad hoc itez dicit Tho. q. volūtas potest
mouere intellectū ad assentiendū q̄ sunt fi
dei ex duobus. Vno modo ex ordine vo
luntatis ad bonū: et sic credere est acc⁹ lau
dabilis. Alio modo qz intellectus cōuin
citur ad hoc q. iudicet esse credendū: his
qua dicunt licet non cōuincat p̄ euiden
tiā rei. Sicut si aliquis ppheta pronuncia
ret in sermone dñi aliquid futurum adhi
bens signū motūū fulcitrando et hoc signo
cōuinceret intellectus vidētis: vt cogno
sceret manifeste hec dici a deo: qui nō men
titur: licet futurū quod p̄dicatur in se cui
dens nō esset. In fidelibus autē xpi lauda
tur fides fm̄ primū modū et fm̄ hoc nō est
in demonibus sed solū secundo modo. vt
venerunt enī multa manifesta indicia ex q̄bus
p̄cipiunt doctrinā ecclesie esse a deo q̄uis
ipi res ip̄as quas ecclesia docet nō vident
puta deū esse trinū et vnū: vel aliqua huius
modi. Quare fides demonū est quodam
modo coacta ex signorū euidētia: et ideo nō
pertinet ad laudē voluntatis ipsorū quod
credunt. ¶ Secundū dubiū fuit vtrum fi
des sit prima p̄tutū. Et ad hoc respon
det Tho. q. aliquid potest esse prius alte
ro dupliciter. Vno modo per se. Alio mo
do p̄ accidens. Per se q̄dem inter omnes
virtutes prima est fides. Cū enī in agibili
bus finis sit p̄ncipium necesse est virtutes
theologicas quorū obiectū est vltimus fi
nis esse priores ceteris p̄tutibus. Ip̄e autē
vltimus finis oportet vt prius sit in intel
lectu q̄ in voluntate. qz voluntas non fer
tur in aliquid: nisi p̄ut est in intellectu ap
prehensum. Vnde cū vltimus finis sit q̄
dem in voluntate p̄ spem et charitatē. In in
tellectu autē per fidem necesse ē q. fides sit
prima inter omnes p̄tutes. qz naturalis co
gnitio non potest attingere ad deū fm̄ qd
est obiectū beatitudinis: p̄t tēdit in ip̄m
spes et charitas. Sed per accidens potest
aliqua p̄tut prior esse fide: inq̄tum remo
uet impedimēta credendi: sicut fortitudo
remouet inordinatū timorē impediētē fi
dē et humilitas remouet superbiam: p̄ quā
intellectus recusat se submittere veritati fi
dei et sic d̄ alijs p̄tutibus. q̄uis nō sint ve
re p̄tutes nisi p̄supposita fide fm̄ Aug.

cōtra Julianū. ¶ Tertiū dubiū fuit vtrū
fides possit esse maior in vno q̄ in alio. Et
dicit Tho. scda scde. q. v. q. sic. Quia vbi
cūqz inuenitur parū et magnū ibi inue
nitur magis et minus: s̄ in fide inuenitur
magis et parū. Dixit enī dñs Petro.
Matth. xiiij. Hodie fidei quare dubi
tasti. Et cbanee dixit Matth. xv. Q̄ mu
lier magna est fides tua: q̄re fides p̄t esse
maior in vno q̄ in alio. Sciendū tñ q. q̄n/
titas habitus ex duobus attēdi p̄t Vno
mō ex obiecto. Alio mō fm̄ p̄cipationē
subiecti. Obiectū autē fidei p̄t dupliciter
considerari. Vno mō fm̄ formalem rōnem
Alio mō fm̄ ea q̄ materialiter p̄ponuntur
Formale obiectū fidei est vnum et simplex
scz veritas p̄ma. vñ ex hac p̄te fides nō di
uersificat in credētibus s̄ est vna specie in
oībus. S̄ ea q̄ materialiter credenda p̄
ponuntur sunt plura. Et fm̄ h̄ p̄t vnus hō
plura explicite credere q̄ alius: et sic i vno
p̄t esse maior fides fm̄ maiorem fidei ex
planationē. Si p̄o cōsideret fides fm̄ p̄ci
pationē subiecti: hoc p̄tingit dupliciter.
Nā actus fidei p̄cedit ex intellectu et ex vo
luntate. p̄t q̄ fides in vno dici maior q̄ i
alio ex p̄te intellectus: p̄pter maiore certit
rudinē et firmitatē. Alio mō ex p̄te volūta
tis p̄pter maiore p̄mitudinē seu deuotio
nē vel cōfidentia. Magna q̄ fuit fides be
ate cecilie q̄ p̄pter xpm̄ oīa huius seculi bo
na p̄tempit. Et cū cūda iuueni noīe Gla
leriano desponsata fuisset: et dies nuptiarū
instituta eēt illa subit⁹ a carnē cilio erat
indura et sup̄ deauratis vestibus tegebatur:
et cāntantibus organis illa in corde suo soli
deo decantabat dīcēs. Fiat dñe cor meū et
corpus meū immaculatū: vt nō p̄fundar:
Et biduanis ac triduanis ieiunijs orans
cōmendabat dño qd̄ timebat. Inuitabat
angelos p̄cibus. lachrymis interpellabat
ap̄los. et sancta agmina oīa xpo famulan
tia exorabat. vt suis eā dep̄cationibus ad
iuuarent suo dño pudicitia cōmendantē.
O illumiata puella. O fidelis cecilia. O
femina oīi laude digna iuuenula erat.
pulchra. nobilis. et sp̄so clarissimo tradi
ta. et tñ cūcta seculi blādimēta spernebat.
¶ Qualiter fides beate cecilie fuit ap̄ba
ta eo q. valerianus fuit de illa cōmonitus

ex visione: qz angelū vīlībīlīter īpēxit atqz
virtute dei frāt eius fuit ad fidē cōuersus.
Capitulum. II.

Secundū mysteriū con-
templandū de fide beate cecilie
dicit apparitiōis. Fuit namqz fi-
des eius a deo appbata et cōfirmata: dū il-
lam docere conata est suū spōsuz valeria-
num: habuit quidem illa tria veritatis te-
stimonia.

¶ Primum fuit mirabilis apparitio

¶ Secundum angelica collocutio.

¶ Tertium fraternalis conuersio.

¶ Primum testimoniū qd habuit valeria-
nus de veritate fidei dicit mirabilis appa-
ritio. vt enī scribit īn legēda Dū venit nox
īn qua cū cecilia suscipere debebat secreta
cubilis silentia dixit ei cecilia. O dulcissi-
me atqz amātissīme iuuenis Et mysteriū
qd tibi cōfitear si modo tu iuratus asseras
tota te illud obseruantia custodire. Iurat
valerianus se illud nulla necessitate dere-
gere: nulla p̄dere ratiōe. Tūc illa ait. An-
gelū dei habeo amatōrē q̄ nimio zelo custo-
dit corpus meuz: hic si vel leuī senserit q̄
tu me polluto amore cōtingas: statī feriet
te et amītes florē tue gratissīme iuuentutis
Si aut cognouerit q̄ me sincero amore di-
ligas ita qz diliget te sicut me: et oñ det ti-
bi gratiā suā. Tunc valerianus nutu dei
corruptus ait. Si vis vt credā tibi ipm an-
gelū mihi oñde: et si vero pbauero q̄ ange-
lus sit faciā qd hortaris. Si aut vīr alīū
diligis te et illū gladio fertā. Cui cecilia di-
xit. Si ī deū verū credideris: et baptizare
te permiseris: ipm videre valebis. Glade
īgit īn tertiū miliariū ab vrbe: via q̄ appa-
nuncupat: et pauperibus quos illic īnue-
nies dices. cecilia me misit ad vos. vt ostē-
datis mihi sanctū senē vrbaniū. qm̄ ad ip-
sum habeo secreta mandata q̄ perferam.
Tūc cū videris indica ei oīa verba mea
et postqz ab eo purificatus fueris et redieris:
angelū ipm videbis. Tunc valerianus p-
cepit: et p̄m signa q̄ acceperat sanctū vrbā-
nū episcopū ītra sepulchra martyrum lati-
tante īnuenit. Cūqz ei oīa verba cecilie
dixisset: ille manus ad celū expandens di-
xit. Dñe iesu xpe seminator casti cōsiliū su-

scipe seminū fructus quos īn cecilia semī-
nasti. Dñe iesu chris̄te pastor bone. Ceci-
lia famula tua quasi a pis tibi argumēto-
sa deservit. Nā spōsum quē quasi leonē fe-
rocē accepit ad te quasi agnū mansuetissī-
mū destinauit. Et ecce subito apparuit se-
nex qdam niueis vestibus indutus: tenēs
librū aureis litteris scriptū. Quē videns
valerianus p̄ nimio timore quasi mortu-
us cecidit. Et a senē leuatus sic legīt. Un-
deus. vna fides. vnū baptisma. vnus de-
us et pater omnīū qui est super omēs et sup
omnia et ī omnibus nobis. Cūqz hec legi-
set dixit ei senior. Credis ita esse an adhuc
dubitas. Tunc ille exclamans dixit. Non
est aliud qd verius possit credi sub celo.
Statim illo dispārente valerianus a san-
cto vrbano baptisma suscepit. ¶ Secundū
testimoniū qd habuit valerianus de veri-
tate fidei: dicit angelica collocutio. Redi-
ens namqz ad ceciliā illā cū angelo loquē-
tem īnuenit. Angelus autē duas coronas
ex rosīs et lilijis īn manu habebat: et vnā ce-
cilie et alteram valeriano tradidit dicens.
Istas coronas immaculato corde et mune-
do corpore custodite quas de paradiso dei
ad vos attuli. nec vnqz marcescēt. nec odo-
rem amittent. nec ab alijs nisi qbus casti-
tas placuerit videri poterūt. Tu autē va-
leriane: qz vtili consilio credidisti: pete qd
cūqz volueris. Cui valerianus. Nihil mi-
hi ī hac vīta dulcius extitit: qz vnicū fra-
tris mei affectus. Peto igitur vt et ipse me
cum veritate agnoscat. Cui angelus pla-
cet oñō petitiō tua. et ambo cū palma mar-
tyrū ad deum venieris. ¶ Tertium testimo-
nium qd habuit valerianus de veritate fi-
dei dicit fraternalis conuersio. Ingressus
namqz tiburtius frater valeriani. Cum ni-
miū rosarū sensisset odore. Dixit. Quid
hoc tēpore. Roseus hic odor et liliorū vnde
respirat. Cui valerianus. Coronas habeo
quas oculi videre non p̄valent: roseo
colore et niueo candore vernātes. Et sicut
me interpellāte odore sensisti. Sic et si cre-
dideris videre valebis. Cui tiburtius In
somnia hoc audio an ī veritate ista tu lo-
queris valeriane. Cui valerianus. In som-
nis vsqz modo fuimus: sed iam nūc ī ve-
ritate manemus. Ad quē tiburtius. Un-

Deceasti. Et valerianus Angelus dei me docebit: quem tu videre poteris si purificatus fueris: et omnibus idolis abrenunciaueris. Tunc cecilia euidenter ostendit ei omnia idola esse spernenda. Ita ut tiburtius diceret. Qui ista non credit pecus est. Tunc cecilia osculans pectus eius dixit. Hodie fateor te meum esse cognatum. Sicut enim amor dei fratrem tuum mihi coniungere fecit: ita te mihi cognatum faciet contemptus idolorum. Glade ergo cum fratre tuo ut purificationem recipias et angelicos vultus videre valeas. dixitque tiburtius fratri suo. Obsecro te frater. ut mihi dicas ad quem me ducturus es. Cui valerianus Ad urbanum episcopum. Cui tiburtius. de illo urbano dicens quod torrens donatus est et ad huc in latebris commoratur. Tunc cecilia multa sibi per dicitur de vita futura. de passione iesu christi: et alijs ad fidem pertinentibus. Quare tiburtius totus compunctus fratri suo dixit. Miserere mei et perduc me ad hominem dei ut purificationem accipiam. Ductus ergo et purificatus angelos dei sepe videbat: et omnia que postulabat prius obtinebat.

¶ Quare fides cecilie fuit instrumentum ut fides christi defenderet triplici martyrio.
Capitulum III.

Orcium mysterium contemplandum de fide beate cecilie dicitur defensionis. Fuit quippe instrumentum ut fides christi triplici martyrio defenderetur.

¶ Primo martyrio Valeriani Tiburtij et Maximi.

¶ Secundo martyrio suo proprio.

¶ Tercio martyrio urbane pontificis.

¶ Primo si des christi sustentata fuit martyrio valeriani. tiburtij et maximi. Nam post susceptum baptismum valerianus et tiburtius elemosinis insistebant: et sanctorum corpora quos almachius prefectus occiderat sepulture tradebant. Quos almachius ad se vocans. cur donatos per suis sceleribus sepeliunt inquit. Cui tiburtius. Quia serui es semus eorum quos tu damnatos appellas quod contempserunt quod videri esse et non est: et inuenerunt illud quod non videtur esse et est. Cui prefectus. Quid nam est illud. Et tiburtius. quod

videtur esse et non est. est offe quod in hoc mundo est: quod hominem ad non esse perducit. Quod pro non videtur esse et est. est vita iustorum et pena in aulorum. Cui prefectus. Non puto quod mere tua loquaris. Tunc iubet astare valerianum dicens ei. Quoniam non est sani capitis frater tuus tu saltem poteris sapienter dare responsum. Constat plurimum vos errare. quod gaudia respicitis et omnia inimica gaudij affectatis. Tunc valerianus se vidisse ait. Beati tunc octulos iocantes et operarios agricolas deridentes. Sed estimo tempore dum aduenissent gloriosi fructus laborum gaudere illis qui putabant vani: ceperunt flere quod videbant urbani. Sic et nos. Nunc quod dem sustinemus ignominiam et labores. In futuro autem recipiemus gloriam et eternam mercedem. Vos autem nunc habetis transitorium gaudium. In futuro autem eternum inuenietis interitum. Cui prefectus. Ergo nos inuictissimi principes eternum habemus lucrum et per seculum viliissime eternum possidebunt gaudium. Cui valerianus. Homogenes estis non principes tempore vestro nati citius morituri: et deo ratione plus omnibus reddituri. Dixit autem prefectus. quod immoramur verbis. Miserte deus libamina et ille est abscedite. Sancti responderunt. Nos deo vero quoniam die sacrificium exhibemus. Quibus prefectus quod est nomen eius. Cui valerianus. Nomen eius inuenire non poteris: etiam si pennis volaueris. Prefectus dixit. ergo nomen dei iupiter non est. Cui valerianus. Nomen est hominis dice et stupratoris. Ad quem almachius. ergo totus mundus errat: et tu cum fratre tuo verum deum nolis. Valerianus respondit. nos soli non sumus: sed innumerabilis multitudo hanc sanctitatem recepit. Traduntur ergo sancti in custodiam maximi. Quibus ille ait. Qui uentis flos purpureus. O germanus fraternitatis affectus. Quomodo ad mortem quasi ad epulas festiuatis. Cui valerianus ait. Quod si creditur se permitteret: gloriam eorum post mortem videret. Credidit maximus et omnes eius familia. Ac universi carni fices crediderunt. Et a sancto urbano quod illuc occulte venit baptisma suscepit. Iggitur dum aurora finem daret perges cecilia ad eos exclamavit dicens. Examilites christi abijcite opera tenebrarum et

Induamini arma lucis. Quarto igitur mil-
 lario ab ybe sancti ad statuam iouis ducun-
 tur. Et dum sacrificare nollent pariter decol-
 lantur. Tunc maximus cum iuramento as-
 seruit se in hora passionis eorum angelos ful-
 gentes vidisse et animas eorum quasi virgi-
 gines de thalamo exeuntes quas in gremio
 suo in celum angeli detulerunt. Almachius
 hoc audiens maximum christianum effectum
 esse cum plumbatis tam diu cedi fecit quousque
 spiritum exhalauit. Cuius corpus sancta cecili-
 lia iuxta valerianum et tiburtium sepeliuit.
 ¶ Secundo fides christi autenticata fuit mar-
 tino proprio beate ecclesie. Inquirentes enim alma-
 chius facultates valerianum et tiburtium cecili-
 am coram se fecit astare. Iussitque ut idolis im-
 molaret aut sententiam mortis acciperet.
 Cum autem ad hoc ab apparitoribus vgeretur
 et illi vehementer flerent eo quod puella tam de-
 cora et nobilis ultro se morti traderet. Di-
 xit ad eos. Hoc boni iuvenes non est iuue-
 tutem perdere sed mutare. Multaque eis
 de fide christi et futura vita beata persuasit.
 Quare exclamantes illi dixerunt. Credimus
 christum verum esse deum qui tale famulum pos-
 sideret. Vocato ergo vrbano episcopo qua-
 dringenti et amplius baptizati sunt. Tunc
 almachius sanctam ceciliam ad se vocans diu-
 tius cum ipsa de fide contedit. Tandem ab ipsa
 rationabiliter superatus iussit illam ad do-
 mum suam reduci. Ibique tota nocte et die bu-
 liente balneo cocremari: que quasi in loco
 frigido mansit: nec modicum saltem sudoris per-
 sensit. Quod cum audisset almachius iussit
 eam in ipso balneo decollari: quam spiculator
 tribus ictibus in collo percussit: sed tamen ca-
 put eius amputare non potuit. Et quia decre-
 tum erat: ne quarta percussione decollandus
 acciperet eam seminecem eructus carnifex de-
 reliquit peritum autem supiuuens: omnia que
 habebat pauperibus tradidit. Et omnes
 quos ad fidem conuerterat: vrbano episcopo
 commendauit dicens. Triduanas inducias
 mihi postulaui. ut hos tue beatitudini com-
 mendarer: et hac domum meam in ecclesia con-
 secrare. Sanctus autem vrbanus corpus eius
 inter episcopos sepeliuit: et domum suam ut rogaue-
 rat in ecclesia consecrauit. ¶ Tertio fides ce-
 cilie fuit defensora martyrio beati vrbani.
 Dicitur ut legitur in officio ecclesie. fuit natione

romanus ex patre pontiano qui sedebat annos
 octo menses undecim: dies undecim. Post
 multa pro ab eo circa conuersionem pagano-
 rum laudabiliter gesta. Almachius promissi-
 natus inquiri cum fecit et in quodam antro
 cum tribus presbyteris et tribus diaconis re-
 periturus et in carcere missus est. Post hoc plu-
 batus cum sociis cecus est et iterum in carcere re-
 clusus ubi tres tribunos ad se venientes
 cum custode carceris anolino sanctus vrbani-
 nus baptizauit. Audito quod anolinus christia-
 nus factus esset prefecto relinquit: et sacrificia
 re renuens decollatus. Sanctus pro vrbano et
 sociis capitale sententiam accepit. Et sta-
 tim almachius a demone arripit: et oculos
 suos blasphemias et christianos inuitus ma-
 gnificas a demone suffocatus. Quod eius vxor
 mamernia videns cum filia sua lucina et to-
 ta familia a sancto fortunato presbytero ba-
 ptismum suscepit: et post hoc sanctorum corpo-
 ra honorifice sepeliuit. Ecce quales fructus
 produxit fides cecilie cuius exemplo mira-
 culis et doctrina: tanta multitudo peruenit
 ad christum. Merito igitur desponsauit eam:
 tribuitque coronam eterne beatitudinis. In
 qua gloriosa residebit per infinita secula se-
 culorum. Amen.

¶ Sermo. LXXVII. de fide inuictissima be-
 ate lucie virginis siracusane.

Uenit sponsus et que
 parare erant intrauerunt cum
 eo ad nuptias. Verba sunt re-
 ceptionis nostri. originaliter.
 Dat. xxv. ca. et in euangelio hodie Pro-
 mittit merces eterne vite omnibus qui credunt in
 christum filium dei de virgine natum. Unus saluator
 ipse Ioh. ij. c. dicebat. Exaltari oportet filium
 hominis. ut omnes qui credunt in ipsum non pereant sed ha-
 beat vitam eternam. Et. vi. ca. Nec est voluntas
 patris mei qui misit me. ut omnes qui vident filium: et
 credunt in eum habeant vitam eternam. Et iterum co-
 de. ca. Amen amen dico vobis qui credit in me habet
 vitam eternam. Et. xi. c. Ego sum resurrecturus et vi-
 ta. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit vi-
 uet. Et omnes qui viuunt et credunt in me non morietur
 in eternum. Et eodem c. Si credideris videbis glo-
 riam dei. Propterea beatissima homo lucia si de
 iesu christo per sue aie orationem suscipiens ad
 nuptias delicatas paradisi peruenit. Quia ve-

re ipsam laudibus persequi cupientes. In solē
nitate ei⁹ ad suā fidē verrem⁹ simonē. De
q̄ a tria mysteria pponimus cōtēplanda
¶ Prīmū dicit infusiois.
¶ Scdm̄ roboratiois.
¶ Tertiū psummationis.
¶ Qualiter fides infusa fuit anime bea
te lucie a deo. et quomodo meritorium est
credere: et q̄ fides informis sit donum dei.

Capitulum I.

Primū mysteriū con
templandū de fide beate lucie:
dicitur infusiois. Nam fuit in
ea viua fides et formata. qm̄ deus infudit
illā eius menti atq; feruenter xpm̄ cōfessa
est: in quē pfecte credidit. Sed in hac par
te tria dubia declarem⁹.

¶ Prīmū verū credere sit meritorium.
¶ Scdm̄ verū fides sit aīe infusa a deo.
¶ Tertiū verū fides informis sit donū dei.
¶ Ad prīmū dubiū. rñdet Aug⁹ sup Jo
hannem dicens. Sicut in radice arboris
nulla apparet species pulchritudinis: et ra
mē q̄cqd ē in arboze decoris ex illa pcedit.
Sic ex fidei humilitate q̄cqd meriti. q̄
qd beatitudinis aīma susceptura est: et si
dei fundamēto pcedit. Sāctus hō Tho.
scdā scdē. q. iij. ait. Q̄ actus nri sunt meri
torij inq̄rū pcedunt ex libero arbitrio mo
to a deo p grām. Ex quo oīs actus huma
nus q̄ subicit libero arbitrio si sit relatus
in eū pōt esse meritorius. Ip̄m autē cre
dere est actus intellectus assentientis veri
tati diuine ex imperio volūtatis a deo mo
to p grām. Et sic subiacet libero arbitrio
in ordine ad deū. vñ actus fidei pōt eē me
ritorius. Sz iusta obijcit ali q̄s sic. Ille q̄
assentit alicui pcedēdo aut hz causam suf
ficienter inducentē ip̄m ad credendū: aut
nō. Si sic tūc non videt hoc ei esse merito
riū: qz non est ei tā libez credere et nō crede
re. Si aut non hz sufficiens inductiū ad
credendū: tūc leuitatis est credere. Juxta
illud Eccl. xij. ca. Qui cito credit leuis ē
cordis: sic nō videt meritorium eē. Ad hoc
ita rñdet Tho. Q̄ ille q̄ credit hz suffici
ens inductiū ad credendū. Inducit enī
auctoritate diuine doctrine miraculis cō
firmare: et q̄ plus ē interiori instinctu du

citur dictatis: vñ nō leuiter credit q̄ tamē
nō hz sufficiens inductiū ad sciendū. tō
nō tollit ratio meriti. ¶ Scdm̄ dubiū fuit
verū fides sit infusa aīme a deo. Et ad hoc
respōdet ap̄ls ad Eph. ij. ca. Bñ saluati
estis p fidē et nō ex vobis. vñ enī donū est.
Horādū tñ fm̄ Tho. scdā scdē. q. vij. Q̄
ad si dē duo requirunt. qz vñ est vt homi
credibilia pponant. qd requirit ad hoc q̄
hō aliquid explicite credat. Aliud aut qd
ad fidē requirit est assensus credentis ad
ea q̄ pponunt. Quantū q̄ ad p̄mū horū ne
cesse est q̄ fides sit a deo. Ea enī q̄ sūt fidei
excedūt potētā humanā vñ nō cadunt in
cōtēplatiōe hoīs sine cognitiōe: nisi deo re
uelante. Sz q̄busdā qdē immediate reue
lant a deo sicut sunt reuelata ap̄ls et pphē
tis. Quibusdā aut pponunt a deo meriti
te fidei p̄dicatores. Quantū pō ad scdū.
sz assensum hominis ad ea q̄ sūt fidei pōt
causa p̄siderari dupliciter. Vna qdē exte
rius inducēs sic miraculū visum vñ per
suasio hoīs fidē docētis: qz neutz est suffi
ciēs eā videndū enī idē miraculū et audie
dū eandē p̄dicatiōe siue doctrinā: qdā
credūt: qdā nō credūt. Et idē oportet pone
re a liā causā interiōrē: q̄ mouet hoīem in
terius ad assentiendū his q̄ sūt fidei hāc
aut causam pelagiani ponebāt solū liberū
arbitriū hoīs. Et ppter h̄ dicebāt: q̄ intellū
fidei est ex nobis inq̄tū sz ex nobis est: q̄
parati sumus ad assentiendū his q̄ fidei
sunt. Sz p̄sumatio fidei est a deo p quem
nobis pponunt ea q̄ credere debem⁹. Sed
est fallum. qz cū hō assentiendo his q̄ sūt
fidei eleuet sup naturā suā. oportet q̄ h̄ in
sit et ex supnaturali p̄ncipio interius mo
uente qd est dō. Et iō fides q̄tū ad assen
sum q̄ est p̄ncipalis actus fidei ē a deo in
terius mouēte p grām. ¶ Tertiū dubiū
fuit verū fides informis sit donum dei. Et
ad h̄ rñdet q̄ sic. H̄ glo. i. ad Cor. xij. c.
ait. Fides q̄ est sine charitate est donū dei.
Si aut obijceret q̄ fides informis ē quid
imperfectū et opa dei sunt pfecta. vt dī Deu
terono. xxij. ca. q̄ fides informis nō ē op⁹
dei. Rñdet Tho. q̄ fides informis et si nō
sit pfecta simpliciter pfectiōe p̄tutis: est tñ
pfecta qdā pfectione q̄ sufficit ad fidei ra
tionē. Iterū posset q̄s instare sic. Quēq̄

q̄s deus sanat totaliter sanat. vnde xp̄s dicit Jobā. vii. c. Tōm hominē sanū fecit. s; p̄ fidē hō sanat ab infidelitate. Quicūq; ḡ domū dei accipit simul sanat ab omib; peccatis. S; hoc nō fit nisi p̄ fidē forma / tā: ergo sola fides formata est donū dei: et nō fides informis. Ad hoc ita dicit Tho. q̄ ille q̄ accipit fidē a deo q̄uis absq; cha / ntate nō simpliciter sanat sed sanatur fm̄ qd. s. vt cesset de tali peccato. hoc autē frequ / ter cōtingit: q̄ aliq̄s desistit ab vno actu pec / cati: etiā deo hoc facit ē q̄ tñ ab actu alte / rius peccati nō desistit: p̄p̄ia iniquitate sug / gerente. Et p̄ hūc modū dāf aliqñ a deo ho / mini q̄ credat: nō tñ dāf ei charitas. Sic etiā aliq̄s dāf absq; charitate donū. p̄phe / tie vel aliqd simile. In hoc itaq; relucet bonitas summi dei: q̄ etiā peccatoribus sua dona gratis data largit. q̄ em̄ multi abs / q; charitate operētur actus bonos ex ge / nere: et deo et ecclē obediētia deo prouenit q̄ aliq̄ absq; charitate firmiter et simplici / credāt: ex fonte diuine pietatis hominē ad / lunātis p̄cedit. Si hō aliqui fidē forma / tā habeant p̄ charitatē et opera bona a bo / no deo efficiēte idipm recipiūt. Ipse ḡ hāc fidem lucē virginī tribuit: quā ip̄e libēter cōpleta totam se diuini volūtati cōmisit. Erantq; opa eius sancta: iusta: recta: mū / da q̄liter decet p̄sequi credētes in xp̄m. De tribus miraculis q̄bus roborata fuit fides beate Lucie. Caplin. II.

Secundū mysteriū con / templandū de fide beate Lu / cie: dicitur roboratio. Fuit em̄ a deo fides eius roborata triplici miraclo.
 ¶ Prīmū fuit sancte agathe visio.
 ¶ Scdm̄ matris sanatio.
 ¶ Tertiū corporis firmatio.
 ¶ Prīmū miraculū quo fuit fides Lucie roborata et magnificata dicit sancte aga / the visio. Audiēs em̄ famā sancte agathe p̄ totā siciā diuulgari: sepulchrū ei⁹ ad dūc / tū matre sua eucicia: longo iam satis tpe fluxū sanguinis incurabili p̄tēre. In / ter ip̄a igitur missarū solennia contigit vt illud euāgelii legere: in quo osim mulie / rem ab hac passione sana se narrat. Tunc

lucia matri dixit Si credis hīs que legū / tur crede agatham illū semp habere plen / tem: pro cuius nomine sustinuit passionē. Si ergo eius sepulchrū credēs cōtingeris perfecte: cōtinuo sanitate gaudebis. Igit̄ credēibus cūctis: et matre et filia iuxta se / pulchrū in oratiōe existētibus lucia som / nus arripuit: viditq; agathā in medio an / gelorū gemis ornata stantē: et dicentē sibi Soror mea lucia deo deuota: qd a me pe / tis. qd ip̄a poteris p̄stare continuo matri tue. Nam ecce p̄ fidē tuā sanata est. Sed dū ista loq̄mur: increduli nos accusare cō / tendūt. Muliebria inquit sunt ista et le / uibus p̄sonis enarrāda. Nam dixit sapiēs Vultos fecerūt errare somnia et excide / rūs sperantes in illis. Quib; nos r̄ndem⁹ q̄ licet somnia possent euenire vel a causa naturali: vel a causa volūtaria: vel ab in / fluentia celi: vel ab illusione: tñ et sepe eue / nisse reperimus a volūtate creatoris: q̄ sic disposuit in somnis multa mysteria reue / lare. Rōne Gen. xxiij. ca. Vidit iacob in somnis scalā stantē sup̄ terrā et cacumen illius rangēs celū angelos quoq; dei ascē / dentes et descēdentes per eā: et dñm innixū scale dicentē sibi. Ego sum dñs deus abra / am patris tui et deus Isaac. Ioseph etiā vt scribit Gen. xl. c. Interpretatus est som / niū pincerne et pistoris pharaonis. et som / niū ip̄ius pharaonis vt p̄t̄ Gen. xli. ca. p̄. Et Dan. ij. et iij. ca. habet qualiter ip̄e da / niel reuelauit significatiōē somniorū na / buchodonosor regi⁹ babilonie. Magi ad huc postq; adorauerūt xp̄m amoniti fue / runt in somnis ne redirent ad herodē. Et Ioseph ab Angelo in somnis instructus fuit: vt cū puero Iesu et virgine matre su / geret in egyptū. sicut recitat Dan. ij. c. Apud gentiles etiā somnia sepe aliqd si / gnificare cōperta sunt. Vnde valen⁹ mul / ta de somnijs scripsit li. i. Sicut de somnio simonidis q̄ naufragiū euasit. Et de som / nio matris dionisi q̄ cū conceptum vtero haberet somniauit se satiristū parere: sati / ristus serpens est de quo anaca cōficitur. Consultoq; prodigiorū interprete clarissi / mū ac potētissimū filiū dixit pariturā. Et ita refert alia q̄ plurima. Tullius autē in

primo de diuinitate ait. Est apud platonē
 q̄ cū socrates esset in custodia publica: vi-
 xit critoni familiari suo se post diē tertium
 moriturū vidissetq; in somnis pulchritu-
 dinis eximie feminā que se nōie appellās
 piceret: homerici quēdā versum. *Terda-
 trichiletepestas leta leuabit. q̄d vt ē dictuz
 sic scribit cōtigisse.* Suetonius autē in li. d.
 xij. cesaribus recitat. *Q̄ nocte precedente
 diē qua cesar occisus fuit: vxor eius inquit
 te vidit fastigiū domus labi: cesarē in si-
 nu suo iacentē multis vulneribus pfora-
 tum: quare somnū atrocitate pterita: eū
 rogare desistit. vt die p̄xima se a curia ab-
 stineret.* Dicta sunt hec oia vt ostendamus
 nō esse q̄d fabulosuz q̄ de visione beate lu-
 cie superius explicauimus: sicut rei exitus
 vt apparebit plene cōfirmat. ¶ Sōm mi-
 raculū quo fides lucie roborata fuit: et ve-
 re declarata dicat̄ matris sanatio. Euigi-
 las quidem a somno Lucia matri dixit.
 Mater mea ecce sanata es: p̄ ipsam ergo
 te de p̄cor q̄ suis orationibus te sanauit: ne
 mihi decetero nomies sp̄osum Sed q̄cqd
 mihi datura eras pro dote pauperib; elar-
 gire: Lūi mater. Lege p̄us oculos meos.
 et q̄cqd volueris de facultatibus facito.
 Ad quā lucia. q̄d moriens das: ideo das:
 q̄ tecū ferre nō potes. Da igit̄ dū viuus et
 mercede habebis. Lū ḡ redissent sic q̄ti-
 die detractio rerū: et dantur in necessitatib;
 pauperum. Interea dū patrimoniu distri-
 buit. sponfus lucie de his nunciē eius in-
 terrogauit: Rndit illa caute q̄ utiliorē pos-
 sessionē sponsa sua inuenisset quā volebat
 emere. Et ideo videbat aliquā distrabe-
 re: credidit ille et cepit auctor esse venden-
 tiū. ¶ Tertiu miraculū quo fides lucie ro-
 borata fuit dicat̄ corporis firmatio. Nā vē-
 ditā oīnibus et pauperib; erogatis. Sp̄o
 suo trahit eā corā pascasio cōsulari dicens
 eam xp̄ianā esse et cōtra leges agere angu-
 storū. Inuitate eam pascasio ad sacrificia
 idolorū. Rndit: sacrificiū placēs deo est: vi-
 litare pauperes: et in necessitatibus subue-
 nire: et q̄ ia amplius nō habeo q̄d offerā
 mei p̄am sibi offerendā tribuo. Lūi pascas-
 ius. Ita verba tibi similis stulto xp̄iano
 narrare poteris: mihi autē q̄ p̄cipū decre-
 ta custodia frustra prosequeris. Ad quē

Lucia Tu p̄cipū tuorū secreta custodis
 et ego legē dei mei custodiā. Lūi pascasio.
 patrimoniu tuū cū corruptoribus expēdi-
 sti. et ideo quasi meretrix loqueris. Lūi lu-
 cia. Patrimoniu meū in tuto loco cōstitui
 corruptores autē mētis et corporis nūq̄
 scini. Rndit pascasius. q̄ sunt corruptores
 mētis et corporis. Lucia dixit. Corrupto-
 res mētis vos estis. q̄ suaderis vt aīa suū
 deferat creatorē. Corruptorū sunt q̄ tēpo-
 ralem delectationē pponūt epulis sempi-
 ternis. Pascasius dixit. Lessabūt verba cū
 puentū fuerit ad verbera. Lūi lucia. p̄ba
 dei cessare nō possunt. Lūi pascasius. Tu
 ḡ deus es. Lucia rndit. Ancilla dei sum.
 Qui dixit. Dū steteritis ante reges et pre-
 sides nolite cogitare quō aut q̄d loq̄mini:
 dabitur em̄ vobis in illa hora q̄d loqua-
 mini. Non em̄ vos estis q̄ loq̄mini: s̄ sp̄i-
 tus patris vestri qui loquit̄ in vobis. Pa-
 scasius dixit. In te ḡ sp̄s sanctus est. Lūi
 Lucia. Qui caste viuūt tēplū sunt sp̄s sc̄i
 Lūi pascasius. ego faciā te duci ad lupa-
 nar: vtribi violatōne accipias: et sp̄m san-
 ctū p̄das. Lūi Lucia. Non in q̄na corp̄
 nisi de consensu mētis: nā si inuitā violari
 me feceris: castitas mihi duplicabit̄ ad co-
 ronā: nūq̄ aut volūtate meā ad consen-
 sum poteris puocare. Hoc loco doctores
 dicūt q̄ si aliq̄ virgo violēter opp̄mat vir-
 ginitatis coronā nō amittit. Sic p̄z xxiij.
 q. v. c. q̄d aut. c. tolerabilius. c. reuera. c. nō
 p̄t. c. p̄posito. c. de pudicitia. ca. magis ti-
 meamus. Sanctus p̄o Tho. in suo iij. di.
 xlij. arti. v. ita ait. Si aliqua fgo p̄ violen-
 tiā opp̄ssa fuerit nō amittit p̄pter h̄ aureo-
 lam virginitatis: dūmodo p̄positū perpe-
 neat. Et hoc siue p̄ fide siue p̄ q̄cūq; alia
 causa violēter corrūpatur. Sed si hoc p̄
 fide sustineat̄ erit ei meritoriu: et ad genus
 martyrij pertinebit. Un̄ Lucia dixit si in-
 uita me feceris violari: castitas mihi du-
 plicabit̄ ad coronā: nō q̄ habeat duas vir-
 ginitatis aureolas: sed q̄ duplex p̄miū re-
 portabit: vnū p̄ virginitate custodita: ali-
 ud p̄ iniuria quā passa ē. Data etiā q̄ ta-
 lis violēter oppressa p̄cipiat: nec ex h̄ me-
 ritū ḡginitatis p̄dit. hec Tho. B̄d Lucia
 iā redeam. q̄ pascasio addidit. Ecce corā

pus meū ad omne suppliciu paratū: qd mo-
raris. Incipe fili diaboli desideria tuarū
penaz exercere. Tūc pascasius leones ad
se venire fecit dicens eis. Inuitate ad eam
oēm populū z tamdiu illudat: donec mor-
tua nūciat. O stupendū miraculū. O in-
uincibilis p̄tus dei viui volētes eā trabe-
re. Tanto pōdere spūsanctus eā fixit: vt
omnino ip̄am mouere nequissent. Fecitqz
pascasius mille viros accedere: et manus
et pedes ligare: sed eā nullatenus poterāt
mouere. Tunc etiā cum viris mille paria
boum addidit: sed tū virgo dñi immobi-
lis p̄mansit. vocatis autē magicis vt suis
incantatiōibz moueret oīno moueri nō po-
tuit. Dixitqz Pascasius. Que sūt ista ma-
leficia. q̄ vna puella a mille hominibus nō
mouetur. Lucia dixit. Nō sunt ista malefi-
cia: sed beneficia xp̄i.

Qualiter beata Lucia voluit pro fide xp̄i
vitā presentē per martyr̄j tollerantiā con-
summare. Capitulum III.

O Tertium mysteriū con-
templādū de fide beate Lucie
di cū cōsummatiōis. Voluit eq̄-
dem pro fide xp̄i presentē vitā p̄ martyr̄j
tollerantiā cōsummare. In quo tria cōcur-
rerunt:

¶ Prīmū a morte preseruatiō.

¶ Scdm̄ secretorū reuelatiō.

¶ Tertiū corporis xp̄i susceptiō.

¶ Prīmū qd cōcurrit circa tollerantiā mar-
tyr̄j beate lucie: dicit̄ a morte preseruatiō.
Non em̄ tormēta potuerūt extinguere illā
ita cito sicut fecissent: qz deus preseruabat
eam vsqz ad tēpus. Nam cū pascasius an-
gustaret n̄imis: vidēs eam adeo imobilē
effectā: iussit copiosum ignē circa eā accē-
di picēqz z resinā ac feruēs oleū super eā
fundi. Dixit Lucia. Indutias impetra-
ui martyrii mei: vt credētibz timorē au-
ferā passionis z nō credētibz vocē iusula-
tionis: vidētes autē amici pascasij eū angu-
stiatū in guttere eius gladiū immerferunt: q̄
nec sit extincta ē nec loqlam misit. ¶ Se-
cūdū qd cōcurrit circa martyriū beate lu-
cie dicit̄ secretorū reuelatiō. Reuelauit em̄
ea q̄ secreta erant: z scire nō poterāt: ppter
distantiā loci. dixitqz. Annūcio vobis pa-

cem ecclie redditā maximiano: hodie mor-
tuo z de regno suo diocletiano expulso. Et
sicut ciuitati catha niēsi soror mea agartha
data est p̄cetr̄x. sic z ego ciuitati siracusa-
ne cōcessa sum interuentrix. Dū hec ver-
ba loq̄tur. Ecce ministri romanorū vene-
rūt z pascasij a p̄bēdētes: vincitū ad ce-
sarē secuz duxerunt. Audierat em̄ cesar q̄
multa rapuerat. Quare de suis celeribus
cōuictus capitali sententiā fuit punitus.

¶ Tertiū qd cōcurrit in martyrio beate
lucie dicit̄ corporis xp̄i susceptiō. Nā de loco
in q̄ p̄cussa est: nō est mota: nec sp̄m tradi-
dit: quoadusqz venirēt z corpus dñi sacer-
dotes ei traderēt: z oēs astātes amen dño
rūderēt. In eodē autē loco ē sepulta z ecclie
sua fabricata. Fuit alia lucia cui⁹ officiū ec-
clesia celebrat mēse septēbris. hec tpe dñi
diocletiani z maximiani in viduitate p̄ āuos
triginta z sex manserat. Cui⁹qz anni to-
tus vite fuerūt septuaginta q̄nqz: put legi-
turi suo officiū. Ista accusatiō a filio Eu-
prepto q̄ xp̄iana esset iussu diocletiani car-
ceri mancipata fuit: vbi consolatiōē diuī
nā p̄meruit. Deinde coraz diocletiano se-
dente pro tribunali extensa est: z fustibus
diuissime verberata. Postea in ollā plū-
bo plenā in circūitū igne copioso succēsam
demersa ē. Vbi scā dei psallēs triduo vi-
xit vltimo gladio aīaduēsa est. Itaqz p̄-
me lucia in virginitate p̄manēs: marty-
riū p̄ xp̄o p̄ssa est. Ista p̄o in viduitate p̄
seuerās mori p̄ xp̄o nō recusauit. Quarū
aīe gloriā celestis regni in eternū pacifice
possidebūt ad quā nos p̄ducit ihs filius
dei: q̄ sit benedict⁹ in sc̄la sc̄lorū. Amen.
Sermo. LXVIII. de laudibz vere amicis
cie. q̄ hoies in sanctitate conseruat.

Status q̄ inuenit ami-
ciū verū. Sapientis verba sunt
ista originaliter Eccl̄. xxv. cap.
Satis efficax est tam in sp̄iali qz ciuili vi-
ta: vinculū amicitie vere: qua hoies p̄mu-
nicant sibi p̄is vtrāqz fortuna. Propterea
a macrobio species iusticie ponit̄ z ab ip̄o
atqz a carceris sapientibz minis laudibz p̄-
conizant̄: qz tñ pleriqz ferales potius q̄ ra-
tionales hoies amicitia z paruspēdūt et
sugit. Idcirco in p̄senti finone de ei⁹ lau-

diſbus erimus verba facturi: de q̄ tria my-
ſteria pponimus cōtemplanda.

Prīmū dicit cōmendatiōis.

Scōm diſtinctionis.

Tertiū ſignificationis.

Q̄ oēs ſancti ⁊ morales p̄hi glorioſe lo-
quuntur de amicitia. Caplm. I

Primū myſterium con-
tēplādū de amicitia dicit com-
mendatiōis. Om̄es q̄p̄e tā ſan-
cti q̄ p̄hi morales de illa glorioſe loquuntur
Un. ſap̄tes Eccl̄i. vi. c. ait. Amicus fidelis
p̄cepto foris. Et caſſiodorus in li. de ami-
citiā. In hūanis reb; nihil amicitia dulci-
us inuenit: nichil ſanctius appetit: nichil
fructuoſius cuſtodit. Et in eodē li. Amici-
tia p̄pria ſuauiſſime p̄iures alias conducit: ad-
uerſa t̄p̄at: triſtitiāq̄ iocūdat. Et idē in epi-
ſtolis. Sine amicus oīs cogitatio eſſet re-
uolūtiō: oīs operatio labor: oīs terra peregrina-
tio: oīs vita tormētū: ſine amicorū ſolati-
o viuere eſſet mori. Et ambro. li. de offici-
o. Solatiū q̄p̄e vite huius ē. vt habeas cui
pectus tuū aperias: cui archana cōſices:
cui ſecreta tui pectoris cōmittas: vt collo-
ces tibi virū fidelē: q̄ in p̄ſperis gratulet̄ i
triſtibus cōpaciatur. in p̄fectionib; abhorreſcit.
Et Valerius maximus lib. iij. Amicitie
vinculū potēs ē ⁊ preſtantiū: neq̄ vlla ex
parte ſanguinis virib; inferius. Et Qui-
ntilianus in li. de clamationū. Nō reperio
qd̄ in reb; hūanis excogitauerit natura
preſtantiū amicitia: qd̄ cōcordia p̄tra for-
tunā maius auxiliū. Et Saulus. in iugur-
tino. Nō exercitus neq̄ theſauri ſūt regni
preſidia: ſed veri amici. q̄s neq̄ armis co-
gere: neq̄ auro parere queas: officio ſi deq̄
parant. Et Seneca in lib. de tranquillitate
animi. Nihil eque oblectat animū: q̄ ami-
citiā fidelis ⁊ dulcis. Et Theophrastus
ph̄s. Quāti ē ſine oīa corpus: tāti eſt ſine
amicis hō. Et ſcōs ph̄s interrogatus ab
adriano ceſare. qd̄ ē amic⁹. r̄ndit deſidera-
bile nomē: in ſelicitatis refugium: indeficiēs
quies a manda ſelicitas. Et aristo. in viij.
Ethico. c. i. Amicitia maxie neceſſaria eſt.
in vita: ſine amicis nullus eligeret viuere
habēs reliqua bona oīa ⁊ medicātib; et
p̄ncipatus ⁊ poteſtates poſſidētib;: videt

amicis maxime opus eſſe. Et idē in ij. po-
lin. ce. Amicitia quidē putamus maximā
eſſe bonorū ciuib; . Et idē in ij. topicozū.
Magis eligēda ē ſup̄abūdātia amicitie
q̄ pecuniā. Et Tullius in q̄ſtionib; tu-
ſculanis. Sūmū genus ſelicitatis ē habe-
re amicos. Et idē in li. illo de amicitia de
quoinq̄t Auluſgelius in. i. noctū acticaꝝ
Q̄ cū librū illū cōponeret legir lib. rheo-
phraſti de amicitia ait. Excepta ſapiētia:
nil melius ē datū hōi a dijs imortalibus
amicitiā. Et itēz tibi. Solē e mūdo tolle-
re videtur. q̄ amicitia ē vita tollit: q̄ nihil
a deo melius habemus: nihil iocundius.
Et itēz. Ego vos hortari t̄m poſſum: vt
amicitiā oībus reb; hūanis anteponat̄
Nihil em̄ ē tā nature ap̄tū tanq̄z iueniēs
ad res vel ſcōas vel aduerſas. Et idē li. i.
de finibus bonorū ⁊ malorū. Om̄iū rerū
quas ad beatē viuēdū ſapiētia cōparauit
nihil ē mai⁹ amicitia: nihil vberius: nichil
iocūdius S; p̄ter p̄dicta querūt ali q̄: vtz
felix indigeat amicis. et poſſet argui q̄ nō
q̄ quicūq̄ ſunt p̄ ſe ſibi ſufficientes ex bo-
nis q̄ habent: nō indigēt amicitia aliorū:
ſed felix p̄ ſe oīm bonorū ſufficientiā habet
q̄ nō videt indigere amicis. In oppoſitū
p̄o arguit talī ratio. Inter oīa exteriora
ē maximū bonū habere amicos. vt pbatū
eſt paulo ſuperius p̄ Aristo. Si ergo felix
cui oīa bona tribuuntur nō dantur amici:
tūc felici ceerit maximū bonorū exteriorū. Nō
ab iſta ſoluēda. q̄ aut loq̄mur de ſelicitate
te celeſtis patrie: aut de ſelicitate p̄ſentis
vite Primo em̄ ſi loq̄mur de p̄fecta ſelici-
tate q̄ eſt in patria tūc aut loq̄mur de ne-
ceſſitate beatitudinis. aut de bñ eſſe. Pri-
mo modo dico q̄ ſocietas amicorū nō req̄-
ritur de neceſſitate ad beatitudinē patrie:
qm̄ ille q̄ habet totā plenitudinē ſue per-
fectionis in vno: nō indiget in aliā. ſ; bea-
tus in patria habet totā plenitudinē ſue
p̄fectionis in deo: q̄ nō indiget alio. Et h̄ ē
qd̄ ſcribit ſapiē. viij. c. Veniēt at̄ mibi oīa
bona pariter cū illa. ſ. cū oīa ſapiētia q̄ i-
det clara viſiōe cōſiſtit. Un. Aug⁹. viij. li.
ſup̄ Gen. ad ſam̄ dicit. q̄ creatura ſp̄ualis
ad h̄ q̄ ſit beat⁹ nō niſi in triniſecus adiunat̄
eremitate: p̄tate ⁊ c̄aritate creatoris. Nā

perfectio charitatis est et essentialis beatitudi-
 num quantum ad dilectionem dei non autem quantum
 ad dilectionem proximi. Quare si esset una so-
 la anima fruens deo non habes proximum quem
 diligere: adhuc beatus esset: sed supposito
 proximo sequitur dilectio eius ex perfecta di-
 lectione dei. Unde quasi comitanter se habet
 amicitia ad perfectam beatitudinem. Sed po-
 si loquamur de bene esse beatitudinis tunc
 verum est quod ad illam facit societas amicorum:
 quod sicut beatitudo essentialis est quam habet
 beatus apud deum solus: ita beatitudo acci-
 dentalis est: quam habet beatus apud alium
 beatum. Si ergo loquamur de felicitate imper-
 etra quod nihil aliud est large illam sumendo quam p-
 speritas et bonorum ipsorum abundantia. tunc vi-
 deo quod felix aliquo modo non indiget amicis et
 aliquo modo indiget. Nam felix non indi-
 get amicitia utilis: quod existunt sibi omnia bona
 indiget tamen amicis maxime propter tria. Pri-
 mo propter communicationem: ut conciet amicus
 indiget in felicitate sua. quoniam ut inquit Plato
 in Timæo. Bonos viros decet commodos
 esse. Et Quidius in li. de poto. Regia cre-
 de mihi res est succurrere lapsis: Conne-
 niens homini est hominem suare voluptas. Secundo
 felix indiget amicis propter conversationem quod
 nullus sufficit solus suare prosperitatem suam
 Ideo inquit Tullius in li. de amicitia: Om-
 nes humane fragiles sunt et cauduce semp-
 acquiriti sunt quod diligamus et a quibus di-
 ligamur. charitate enim benivolentiaque sub-
 lata omnis est sublata: et ita locustitas. Ter-
 tio felix indiget amicis propter delectationem:
 quod delectabile est convivere amicis. Unde et
 Tullius in prefato libro de amicitia dicebat.
 Quid dulcius quam habere aliquem cum quo
 audeas sic loqui omnia ut tecum. Propter hec
 omnia concludit sapiens Ecclesiastes vi. c. quod inuenit
 amicum fidelem inuenit thesaurum. Amico quod
 pe fidelem nulla est comparatio et non est digna
 ponderatio auri et argenti contra bonitatem
 fidei illius.

¶ De triplici amicitia: mala. falsa. et vera
 Capitulum. II.

Secundum mysterium con-
 templandum de amicitia dicitur di-
 stinctio. Distinguitur quod propter in scri-
 pturis divinis et humanis expliciter.

¶ Nam quodam est amicitia mala.

¶ Quedam falsa.

¶ Quedam vera.

¶ Prima amicitia dicitur mala. quod est in eos qui
 mali sunt. sicut Lu. xxiij. ca. scribit. qui facti
 sunt amici herodes et pilatus. Ubi glo. ne-
 phandus sedus quod herodes et pilatus
 in occidendo christum pepererunt. propterea ari-
 sto. viij. et bi. ait ca. ij. quod perfecta est bonorum
 amicitia: et impossibile simili. Et tullius in
 li. de amicitia inquit. Virtus amicitia requi-
 gnat et continet: nec sine frute amicitia esse
 villo pacto potest. Et iterum ibi sic concludit.
 Hoc sensio nisi in bonis amicitia esse non
 posse. ¶ Secunda amicitia falsa vel simul-
 lata quod seculi aliquis diligit solo nomine et non ope-
 re quod utique facile impleri dicit Ambrosius. li.
 ij. de officiis Facilis inquit vox et comis tuus
 sum: totus: sed paucorum effectus. Sunt et
 alij qui se amicos dicunt: et non nisi propter pro-
 prium commodum amant. contra quod dicit Sene-
 ca ad lucillum. Negotatio est non amicitia
 quod ad commodum accedit. Et Hieronimus in epla
 ad paulinum ait. Vera amicitia illa est christi
 glutino copulata quam non utilitas rei fami-
 liaris. non presentia tamen corporis non subdo-
 la et palpians adolatio. sed dei timor et divi-
 narum scripturarum studia conciliant. Et ideo
 super Michæam prophetam. Delicata est amici-
 tia quod amicorum felicitatem et divitias sequitur
 In hoc genere amicitie hodie voluit qua-
 si totus mundus. Unde Quidius li. ij. de
 poto ait. Vultus amicitias utilitate probat
 illud amicitie quodam venerabile nomen
 prestat et in questu pro meretrice se det Sine
 et adhuc amici falsi. quando hi qui se ami-
 cos fatebantur amicos deserunt in adversis
 Nam ut scribit sapiens Prover. xvij. ca. omni-
 tpe diligit qui amicus est. Et Valerius li. iij.
 Sincere fidei amici precipue in adversis
 rebus cognoscuntur: in quibus quicquid prestat: to-
 tum a constanti benivolentia perficit. Ob id tul-
 lius in questu. tuscu. et in ij. li. de officiis. co-
 medat una cum valerio maximo dæmonem er-
 ficiam pictagoricos qui amicitia pro aio adeo
 stricti erant ut cum alter ex his siracusanus
 dionisius occidere terminasset: et his qui
 morti adiectus esset paucos dies quibus do-
 mi. p. p. sciret a dionisio impetrasset: sin-
 aliud pro reditu eius daret alter ruderem pro

amico nō dubitauit: affirmās q̄ n̄ sibi redi /
ret alius infra assignatū sibi terminū ip̄e /
mouetur. Q̄s p̄mo isto insultu sunt i ad /
mirationē versi q̄q̄s derideret a plurimis /
sed cū tandē reuerteretur amicus: seq̄ ad /
diē termini presentasset: admirat⁹ et ann⁹ /
eor⁹ fidē supplicii remisit. Rogans se ter /
tiū in societate recipi. S; hodierna die ta /
les minime inueniuntur: q̄ni mox Quidi⁹ /
ait li. ij. de ponto. Diligitur nemo nisi cuz /
fortuna sedā ē. Et li. ij. tristib⁹. Donec eris /
felix multos numerabis amicos. Tpa si /
fuerint nubila solus eris. Et in eode lib. sic /
de quodā suo amico tepido lamēatur. /
In caput alta suū labetur ab equore retro /
Flumina: cōuersis solq; recurrit equis /
Terra feret stellas: celū scindet aratro. /
Unda dabit flāmas: et dabit ignis aq̄s. /
Om̄ia nature prepostera legibus ibūt. /
Parq; suū mūdi nulla tenebit iter. /
Om̄ia iam sient fieri q̄ posse negabā. /
Et nihil ē de quo nō sit habēda fides. /
Hec q̄ variātor: q̄ sum decept⁹ ab illo. /
Laturum misero: quē mihi rebar opem. /
Illud amicitie sanctū et venerabile nomē /
Re tibi p̄ vili sub pedibusq; tacet. /
¶ Tertia igit amicitia et vera est illa que /
fundat sup virtutē et p̄seuerat in quolibet /
statu siue p̄speritatio siue aduersitatis. /
De signis vere amicitie. Capm. III.

Tertium mysticū con /
tēplā dū de amicitia dī signifi /
catio Sūt em̄ aliq̄ signa p̄ q̄ co /
gnosci potest q̄n̄ q̄s est verus amicus. Et /
hec distinguūt in tria. /
¶ Nam alia sunt signa cordis. /
¶ Alia signa oris. /
¶ Alia signa operis. /
¶ Primo sunt alia signa cordis. que sub /
diuidi possunt in tria. /
¶ Prīmū est voluntariū cōcordatio. /
¶ Scdm̄ secretor⁹ cōmunicatio. /
¶ Tertiū animi confirmatio. /
¶ Prīmū signū est voluntariū cōcordatio /
de q̄ ait Tullius li. de amicitia. Idē velle /
et idē nolle. Ea demū vera est amicitia. q̄b /
vtrq; intelligendū ē in rebus virtuosis: de /
bitis et honestis. Nā p̄cordia malor⁹ nō ve /
re amicitia: s; fm̄ similitudinē dici pōt. ¶ Se

cundū signū ē secretor⁹ et cōsilioz cōcatio /
vt em̄ ait ambro. li. de officijs. Nihil ocul /
tat amic⁹: si verus ē. Vtrūq; caute agēdū /
ē vt fuet regula Seneca ad Lucillū dicēte. /
¶ Dia cū amico delibera: s; de ip̄o pri⁹. Nā /
in q̄ Macrobii li. saturnaliū. Ira ami /
cū habeas vt hūc fieri posse inimicū putes /
Et Valeri⁹ rubrica de dilectiōe et amore /
dic. Rias aiebat oportere boies ita in vsu /
amicitiē versari vt meminerit eā ad q̄uissi /
mas inimicitias posse cōueri. Qd̄ q̄dē p̄ /
ceptū p̄ma specie nimis fortasse callidū vi /
debat: n̄m̄q; simplicitate q̄ p̄cipue am /
icitia gaudet dīuī: s; si animi altior cogita /
tio demissa fuerit p̄ quā vtile reperitur. /
¶ Tertiū signū vere amicitie dī animi cō /
firmatio. Vtrq; ad verā amicitia spectat /
re cognoscit: vt nō statim mala de amic⁹ cre /
dant susurrioni b⁹ et bilinguib⁹. It̄ Valer. /
li. iij. rubrica de moderatiōe. laudat plato /
nē. q̄ cū a q̄dā audiret renocratē discipulū /
suū de se multa ip̄ie locutū sine vlla cūcta /
tione criminatē respuit. Instabat ille cer /
to vultu causam q̄rēs cur si fides nō adhibe /
ret. Adiecit plato. Nō esse credibile vt /
quē tātopere amaret ab eo nō diligeretur /
Postremo cū ad iustitiam inimicitias se /
rētis malignitas p̄fugisset ne d̄ p̄iurio ei⁹ /
disputaret affirmavit nūq; renocratē illa /
dicturū fuisse nisi ea dici expedire sibi iudi /
casset. ¶ Secdo sunt alia signa oris et hec /
distinguūt in tria.

¶ Prīmū est secreta monitio. /
¶ Scdm̄ recta locutio. /
¶ Tertiū manifesta laudatio. /
¶ Prīmū signū oris vere amicitie ē secre /
ta monitio. Lū. s. q̄s dephēdēs in aliq̄ suū /
amicū errare secreta studet illum mouere /
Iuxta saluator⁹ in f̄i documētū. q̄ mat. xviij /
ca. dixit. Si peccauerit in te frater tu⁹: va /
de et corripe eū in te et in p̄z solū. Et de h̄ tra /
pulchre loq̄ ambro. li. iij. de officijs. Ob /
iuger amic⁹ amicū: nō factarie studio: s; af /
fectu charitatis: vt nec amonitio aspa sit n̄ /
obiurgatio cōtumeliosa. Et Senec. i. li. de /
morib⁹. Vires tuas magis amici sentia bñ /
ficijs q̄ iniurijs. ¶ Scdm̄ signū oris ē cū /
locutio vt ami⁹ magis loq̄ amico vera et /
vilia q̄ blāda falsa et cū suo vāno illi pla /
cētia, hic sapiēs puer. x. ca. alt. Simulatore

ore decipit amicum suum. Et xvi. ca. Vir in-
quus laudat amicum suum: et ducit eum per viam non
bonam. Et aug. super illo psalmo. Lau-
dat peccator in desiderijs anime sue. Adulatio tum
inquit lingue alligatur, alias in peccatis: delectat
eum ea facere in quibus non solum meruit repre-
hensor: sed etiam laudat peccator. Tercium si-
gnum est manifesta laudatio. ut enim inquit christus.
Hic mos amantium est ut amore suum silentio
regere nequeant. Tercio sunt alia signa
vere amicitie in pere: et hec adhuc tria.

Primum est grata conversatio.

Secundum prompta condescensio.

Tercium honesta satisfactio.

Primum signum est grata conversatio. Unde
etiam Aristoteles in Ethicis. quod amicus est alius ipse.
Et Tullius. An te est alter ego. Idcirco que-
ri amici sunt. libere conveniunt: familiariter
conversantur. Quare et Aristoteles dicit. quod amici
eligibilissimum est convenire. Secundum signum est
prompta condescensio. Cum quis amico condescendit
dicit conveniendo sibi in necessitatibus suis. Iohannes
philosophus quidam cum diceret ei de quodam paupere ille
amicus illius divitis est: cur inquit illo divite
pauper est: amicus non est: qui particeps non est for-
tune. Et cum amicus aliquid expostulat non est
percrastinandum. Unde Sapientia in pueri dixit. Ne
dicas amico tuo vade et revertere cras enim
dabo tibi cum statim possis dare. Tercium
signum est honesta satisfactio. Nec amicus tur-
pia petere debet: nec alius in his satisfacere re-
net. Hinc Valerius in libro vi. rubrica graviter
dicta aut facta. refert publicus Rutilius cum
amici cuiusdam iniuste rogationi resisteret:
atque is per summam indignationem dixisset. Quid
opus est michi amicitia tua: si quod rogo non
facis. Respondit. imo quid michi tua si propterea ali-
quid inhoneste facitur sum. Et anulus gelius
in primo noctium atticarum querens an per vitulam
re amicos delinquendum aliquid sit. ait. Chilo,
lace demoni? sed dubitavit. Pericles athe-
niensis egregius vir ingenio bonisque moribus
disciplinis ornatus ab amico suo rogatus ut
propter causas eius falsum diceret: Respondit
Opus est me amicis commodare: sed visus ad
aras theophrastus parva inquit et tenuis vel
turpido vel infamia subeunda est Si ea re
magna vitulitas amico queri poterit repedit
quippe et compensatur leve damnum delibare ho-
nestatis maiore alio gravioraque in adiutur

quando amico honestate: hec anulus gelius.
Sed circero in libro de amicitia ita conclusit.
Nulla est excusatio peccati: si amicitia pec-
caveris. Nam cum consiliatrix amicitie virtu-
tis opinio fuerit: difficile est amicitiam mane-
re: si a virtute defeceris. Nec de amicitia
scripta sunt. ut cognoscat unusquisque quanta sit
vis illius: quam tamen a rarissimis observat: ut de-
cet: ubique enim privatus amor alas suas iam
expandit. unusquisque quod suum est querit et suo
tamen modo satisfacere studet. Nos pro qui
christiani sumus ad amicitiam excolendam in-
ducimur: per legem illam divinam: quam christus
deus dei filius de virgine natus ver-
bo docuit: pariter et exemplo. Diliges autem
proximum pro te: quod si fecerimus: pignus
eternae vitae ab eo largiter accipiemus: qui
sua nobis gratiam largietur in presenti seculi
lo. Et in futuro gloriam sempiternam. In
qua vivit et regnat per infinita secula seculi
lorum. Amen.

Sermo. LXXIX. de beatissimo confessore
Antonio paduano de ordine minorum.

Non potest civitas ab-
scindi supra montem posita. ver-
ba sunt redeptoris nostri orige-
nales. Quia in evangelio presen-
te solennitatis. Luncti fere mortales quibus
passimali caractere sunt insigniti: beatum
Antonium paduanum devotione ardentissima
colunt ac venerantur: nec ipse patrocinium ei-
us exposcuntibus: ita sit affabilis et propitius
ut videatur quodammodo cum illis convivere
et commorari. Nullus a fonte sue dulcedis
sic bundus abscedit: omnibusque eum in vo-
cantibus presto est. Et ut verissime carat
ecclesia. Ad sacrum eius tumulum frequen-
ter membra languentium: modo sanitati quo-
libet morbo fuerint gravata restituntur.
Propterea ne beneficiorum illius imemores
accusemur: in solennitate presenti ad sue lau-
dis preconia extollenda: omni studio: omni di-
ligentia: omni que vi dicendi debemus incubere.
Est quippe in ecclesia dei velud civitas posita
in caecumie montis: quod ab omnibus videri potest:
ut verba posita dicunt. Quoniam in hoc seculo re-
peritur quod fulget in domo domini: lucetque ostium quod
sunt in illa: propter quod patre qui est in celis glo-
rificate et benedicat. Sed ut ista clarius ba-

beātur de sancto antonio in presentiarum
verba facturi Triplēcem excellētiā eius
perorabimus.

¶ Prima dicitur religiōis.

¶ Secūda predicationis.

¶ Tertia glorificationis.

Qualiter beatus Antonius etate tenel /
lus habitū canonicorū regulariū scilicet Au /
gustini suscepit. Indeque zelo martyrii suc /
census transiit religiōe minor. Ca. I

Prima excellētiā sancti
Antonij dicitur religiōis. Dedi /
cauit nāq; se deo: et in religiōe
sancta laudabiliter vsq; ad mortē p̄seu /
rauit. Ut em̄ scribitur in cronis ordinis
nostri minor. Fuerūt autē vite beati An /
tonij. xxvi. Nam fuit in domo parentum
annis q̄ndecim. In monasterio s̄o sancti
vincentij annis duobus. Et in monasterio
sancte crucis de calimbrā nouē annis. Po /
stremo in ordine beati francisci multosm̄
raculis clarus decē annos feliciter cōsum /
mauit. Et licet in eo multa cōueniāt: q̄ sue
religiōis professiōe extollūt: nos tñ tria
dūtaxat explicabimus.

¶ Primū est etas.

¶ Scdm̄ causalitas.

¶ Tertiū charitas.

¶ Primū quo extollitur professio assum /
pte religiōis a beato Antonio dicitur etas.
Non em̄ expectauit senectā: nō iuuenilib;
annis prius voluit obtemperare: sed vbi xvi.
attigit annū sp̄ritus mundi et carnis illece /
bris ad quoddā cenobiū ordinis sancti au /
gustini vltimone ciuitatis de qua ip̄e oriū /
tus erat victus se cōtulit. Vbiq; deuotus
habitū religiōis assumpsit: vbi biennio ex /
acto: amicorū carnaliū frequentia turbatur
ne vt cupiebat sedulo cōtēplatiōi vacaret
quare ad sancte crucis de colimbrā cum
superioris licentia aliud scilicet eiusdem
ordinis monasteriū cōuolauit. Sed plerū /
q; cū hec dicimus: vel antonio ad iuuent /
lem quasi mortū imputat: qz ad religiōe
se transulit: vel detrahūt virtus religiōis
q̄ inducere cōtātur talcos vt et ip̄i fiant re /
ligiosi aut religiōe dānāt: q̄ viros q̄nq;
flagitiosos atq; scelestos recipit Pro q̄bus
etia sunt de necessitate dubia declaranda.

¶ Primū utrū circa religiōis ingressum
sit habēda magna deliberatio.

¶ Scdm̄ utrū peccet ille q̄ horzatur q̄scū
qz ad religiōis ingressum.

¶ Tertiū utrū peccatoribus sit venegan /
dus religiōis ingressus.

¶ Ad primū dubiū rñdet. Tho. scda scde
q. vlt. q. diuturna deliberatio et multa cō /
silia requirūtur in magnis dubijs. vt dicit
Aristo. i. iij. ethicorū. In his autē q̄ sunt cer /
ta et determinata nō requiritur cōsiliū. Et /
ca autē ingressum religiōis tria possunt cō /
siderari. Primū est ip̄e ingressus religiōis
fm̄ se. Et sic est certū q̄ est melius bonū: et
q̄ de hoc dubitat q̄rū de se est: derogat xpo
qui hoc cōsiliū dedit. Scdo potest cōside /
ri religiōis ingressus per cōparationē ad
vires eius q̄ est ingressurus. Et sic nō ē lo /
cus dubitationis: qz illi q̄ ingreditur reli /
giōe: nō cōfidūt de virtute sua: sed diuina.
fm̄ illud Esa. xl. c. Qui speret in dño mu /
tabunt fortitudinē. Si tñ esset aliq̄s spe /
ciale impedimentum puta infirmitas cor /
poralis: vel onera debitorū: vel aliq̄d hu /
iusmodi re q̄ritur deliberatio: p̄siliū est cū
his q̄ prodesse possunt nō impedire. Ter /
tio potest cōsiderari ingressus religiōis q̄
tum ad modū: et quā religiōe q̄s ingredi
debeat. Et in talibus haberi potest cōsili /
um a viris timētib; deū. Sed pene oēs
que sua sunt querūt nō que iesu xpi suā re /
ligiōe om̄ibus preferēs: et plerūq; quod
grauius est alijs derogātes nō atēdentes
ad quā q̄s vocetur a dño. Voluit quippe
ip̄e deus cuius sapiētie nō est finis: ecclesiā
religiōnū multiplicitate decorare: que tñ
oēs vni xpo famulātur: vniq; iugū suauē
illius trahunt. Sicut et de equis discolori /
bus. Hiero. in epla ad palmachū scribit
dicens. Discolores equi sed volūrate con /
cordes vni aurige iugū trahūt. Nō ē itaq;
detrahendū alicui religiōi quā approbat
uit ecclesia. Sed om̄ib; honor est exhiben /
dus: in quib; diuersē cōstitutionēs reperit /
tur: vt sic satisfiat diuersis inclinatioibus
volētes deo in religiōe fuit. ¶ Ad scdm̄
dubiū dicit Tho. vbi supra. q. illi q̄ indu /
cunt aliquos ad religiōe: magno sunt p /
mio digno. Nam scribitur Jaco. v. c. Qui
cōuerit fecerit peccatorē ab errore vie sue.

liberabit aiam ei^a mortem operit mulier /
tudine p^{er}itoy. Ad hoc etiā facit qd d^r d^r.
xvi. ca. tria s^t. Posset tñ ptingere triplex in /
ordinatio. Prima ē si violenter aliq^s ali /
quē ad religionē p^{er}celleret: vt em scribit. xx
q. iij. c. p^{ri}s clericus. Nullū bonū nisi volū /
tariū. Et Hiero. ait de p^{er}se. di. v. Quicqd
necessitate sit cito soluit qd voluntate per /
seuerat. Aduertant ad hoc parentes hi qⁱ /
filias inuitas monasterijs recludunt q^{nto} /
periculo illas exponūt. Considerent z re /
ligionū prelari qⁱ montales sic factas inui /
tas recipiunt: qd rñsuri eterno iudici qⁱ ne /
minē vult saluare inuitū. Audiāt aut oēs
Aug⁹. qⁱ li. p^{ri}mo p^{er}fectionū ait. Nemo inui /
tus bñ ait: etiā si bonū est qd agit Scda in /
ordinatio est. Si aliq^s simoniace aliū ad /
religionē trahat p^{re}cto dato vel recepto.
qd prohibet. i. q. ij. ca. quā pio. Nota p^{re} /
rea qⁱ lⁱz pro ingressu religionis siue mona /
choz siue monialū nō liceat aliqd accipe /
re vel exigere quasi p^{re}ciū. Sponte tñ ob /
lata nō interueniēte aliqua corrupta intē /
tione licet recipere. sicut probat. i. q. ij. c. sicut
epm. Tercia inordinatio est cum q^s men /
dacis allicat quēpiam vt religionē ingre /
diat: puta qⁱ religionis a speriatē z tempta /
tionū bella p^{er}negat vel tacer. Aut qⁱ mltos
loq⁹ cū xpo religionis familiariter mentit^r z
ficta qⁱ z si qⁱq^s vera iueniant: rñ d^r pleriq^s
falso p^{er}tingunt. Illicitū est talib⁹ fallacijs
decepre iuuenes: vt sic mundū p^{er}eminant
qⁱ vt refert Aug⁹. xx. q. ij. c. p^{ri}mū. Ad fa /
lutē sempiternā nullus ducendus est opi /
culante mendacio. Ad tertū dubiū san /
ctus Tho. vbi supra rñdet qⁱ ingressus re /
ligionis nō solū p^{er}gruit z expe^{re}dit exercitiā /
tis in obseruantia p^{re}ceptoy: vt ad maio /
rem p^{er}fectionē perueniāt: sed etiā nō ex /
ercitatis z p^{er}orib⁹. Nam z dñs Dauid.
publicanū qui nō erat exercitatus in p^{re} /
ceptoy obseruantia vocauit ad obseruan /
tiā p^{ri}stoy. Ad hoc facit qⁱ habet. xxxij. q.
ij. c. ad mouere. Vbi stephanus papa cō /
sultit cui dā vrozicide qⁱ ingrediat^r mona /
steriū dicens. Relinque hoc maximū pec /
cati facinus. ingredere ad monasterium.
Ad antoniū itaq⁹ redeundo dicim⁹ qⁱ ipse
spiritus sancto instigante religionis statum
elegit. Q^uidē licet ex euentu reliq⁹ o bo

no in melius semp^{er} p^{ro}fecit deprehendere
possumus id nihilominus manifestat eius
p^{ro}ditio anteq^{uam} a mundo discederet. Natus
quippe ex venerabilib⁹ honestissimisq⁹ pa /
rentib⁹: atq⁹ ab eis in p^{ri}mo flore genitus su /
uentutis. vocatusq⁹ i sacro baptismo fer /
dinandus. traditus ab eis fuit educandus
z litteris imbuendus in ecclia gloriose vir /
ginis marie in qua beati vicentij mart^ris
corpus honorifice requiescit. qua vere euz
ipse sic a teneris annis bonis morib⁹ fuisz
instructus nō nisi vera p^{ri}udentia comita /
te in religione deo seruire disposuit. ¶ Se /
cundū quo extollit p^{ro}fessio assumpte reli /
gionis a beato antonio d^r causalitas Lau /
sa quippe finalis p^{ro}pter quā religiosus effe /
ctus est. sp^{er}etis quilibet p^{ri}alib⁹ bonis fuit
vite religiose p^{er}fectioni: de qua p^{er}fectione
tria declaranda se ingerūt.

¶ P^{ri}mū in q^{uo} p^{ro}fessio p^{er}fectio religionis.

¶ Scdm quō in trib⁹ votis integrat^r z p^{ro}fi /
cit status religionis.

¶ Tertiū cur inter tria vota p^{ri}ncipalius ē
z essentialius in ipa obediētia.

¶ Ad p^{ri}mū rñdere possumus q^{uo} p^{er}fectus
d^r cui nihil deest: vt vult Anst^o. ij. p^{ri}st^o. z
v. metaph. Et p^{ri}metator ibidē p^{ri}meto. xxi.

Et Tho. i. p^{re}. q. iij. Consistit q^{uo} p^{er}fectio
hois in adoptioe caritatis. Iuxta illud ad
Colocen. ij. c. Sup oia caritatē habete q^{uo}
est vinculū p^{er}fectionis. Amor ei⁹ h^{ab}z virtutē
trāsformatiua z vniūsa diligētis i dilectū
p^{er} intellectū z affectū. z in h^{ab} p^{er}fectis creatu /
ra q^{uo} vniat^r p^{er} affectū euz creatore cui nihil
boni deest. Est at triplex p^{er}fectio fm Tho.
scda scda. q. d^r xxiij. art. ij. Prima absolu /
ta q^{uo} nō solū attendit fm totalitē ex p^{re} dili /
gentis. s^{ed} etiā ex p^{re} diligibilis vt. s. diligat^r
ds q^{uo}sum ē diligibilis. z talis p^{er}fectio nō est
possibilis alicui creature s^{ed} soli deo p^{ro}uenit.
Scda p^{er}fectio ē absoluta fm totalitatē ab /
solutā ex p^{re} diligēt^r put. s. affectio fm totū
sui posse semp^{er} actualit^r ferat in deū. z talis
p^{er}fectio nō est possibil^{is} in via cū hō z dormi /
at z alijs in q^{uo} occupet mētis actu rō fer /
tur in deū Et ista est p^{er}fectio patrie. Et de
hac d^r de pe. di. ij. caritas. p^{er}fecta caritas in
hac vita haberi nō p^{er}. Tercia autē est p^{er} /
fectio q^{uo} neq^{ue} attend. s^{ed} fm totalitatē ex p^{re} di /
gibilis neq^{ue} fm totalitatē ex parte diligen

tis: vt. f. temp actu ferat in deū. Sz q̄rum
ad hoc q̄ excludant ea q̄ mori dilectiois
in deū repugnat z hoc p̄t haberi in p̄nti vi
ta. Et hoc dupliciter. Vno^o inq̄tū ab esse
ctu hoīs excludit oē illud q̄ caritati p̄nat
sicut ē p̄tū mortale. vt. f. nihil cogitet vel
velit deliberare qd sit diuine dilectiois p̄nti
z sine tali p̄fectioe caritas esse nō p̄t. Alio^o
vt hō studiū suū deputet ad vacandū deo
z rebo diuinis p̄termisissis alijs: excludēdo
oēm affectū extraneū nisi q̄rum necessitat
vite p̄ntis requirit. Et ad istū ordinat religio
vt ad finē. Vn status religiois est quedā
disciplina z exercitiū pueniēdi ad p̄fectio
nē. ¶ Scdm qd erat declarandū: quō i tri
bus votis integrat z perficit status religi
onis. Et ad h̄m dem^o fm Lho. scda. scde
q. clxxvi. arti. vij. q̄ status religiois p̄t tri
plici^o p̄siderari. Vno^o fm qd est qdā ex
ercitiū tendēdi in p̄fectionē caritatis. Alio
mō fm qd quietat humanū animū ab ex
terioribz sollicitudinibz. Tercio^o fm qd ē
quoddā holocaustū p qd alijs se z sua of
fert deo. Et fm hoc in tribz votis integrat
status religiois. P̄rio quidē q̄tum ad ex
ercitiū p̄fectiois requirit q̄ alijs a se remo
ueat illa per q̄ possit impediri ne totaliter
affectus eius tendat in deū in q̄ p̄sistit per
fectio caritatis. Hmōi aut sunt tria. Primū
est cupiditas exteriorz bonoz q̄ tollit p vo
tū paupertatis. Scdm ē cupiscētia sensu
bilis delectationū inter q̄s p̄cellūt dele
ctationes venere q̄ tollit p votū continentie.
Tertū est inordinatio voluntatis hūane q̄
excludit p votū obedientie. Si r sollicitudi
nis secular^{is} inq̄rudo p̄cipue ingerit hōi
circa tria. P̄rio circa dispensationē exte
riū rez q̄ amputat p votū paupertatis. Scdo
circa gubernationē vxoris z filioz q̄ tollit
per castitatem. Tercio p dispositionē p̄prio
actuū q̄ tollit p obedientiam. Si r holocau
stū dī cū alijs totū qd hēt deo offert. Ha
bet aut hō triplex bonū. Primū est rez ex
teriorz q̄s totaliter offert deo p paupertatē
Scdm bonū p̄nti corpis qd offert deo p
cipue p votū castitatis: q̄ abrenūciat ma
ximis delectationibz carnis. Tercū est bo
nū anime: qd totaliter offert deo p votū obe
dientie: p qd hō offert deo p̄nti voluntatē
per quā hō vñt omibz potentijs z habiti ba

ais. Q̄s aut alie obfuantie religionū or
dinant ad p̄dicta tria vota. nā labor mā
nū z medicinas ad paupertatē vigiliē
iuniū z disciplina ad castitatem. Alia exer
citia vt lectio oīo visitatio infirmoz z hu
iusmodi ad obedientiam. Determinatio at
habitus p̄tinet ad oīa tria p̄dicta tanq̄
signū obligatiois. Interiores aut actus vir
tutis vt humilitas patientia z h̄mōi. nō ca
vunt sub voto religiois: qz oīm virtutū ma
ter est caritas ad quā ordinat status reli
gionis vt ad finē. Ad tertū qd erat decla
randū. r̄ndet Lho. scda. scde. q. clxxv. arti
vij. q̄ inter tria vota p̄ncipalius z essentia
lius religiois est obedientia. Et hoc triplici
rōne. Primo qz qd per eā maius deo offer
tur q̄ per alia. f. p̄ntia voluntas. Scdo qz
votū obedientie p̄tinet sub se alia vota sed
nō eōuērsō. Tercio qz vorum obedientie
p̄ntie se extendit ad actus p̄ntios p̄pinq̄os
fini religionis. quanto aut aliqd est p̄pinq̄
uitus fini tanto melius. Notandū in hoc
loco q̄ multa sunt in quibz religiosi nō te
nent obedire p̄latis. Primo si p̄latus
p̄ciperet p̄ra dei mandata: vt crimē oc
cultū reuelari sibi: nō seruato ordine fra
terne correctionis. vel p̄ter mandata: vt
mendaciū officiosum. Hō em debet h̄mōi
p̄ceptis parere vt pz. xi. q. iij. cap. si ofis.
Scdo si p̄ra ordinationes ecclesie vt non
ieiunet die statuta ab ecclā z similia sicut
probat. xi. q. iij. ca. si quis eps. Tercio si cō
tra ordinationes sue regule vel p̄stitutionū
Quarto si p̄cipiet ea q̄ nō se extendit p̄
lature auctoritas: vt si p̄ciperet peccata
p̄fessa itez p̄fiteri sine causa z s̄illa. Quin
to si p̄ciperet qd hēt spēm mali vt q̄ nu
daret se corā hominibz: qz obedientia intel
ligit in laicis z honestis: vt probat. xi. q. iij
nō est. Sexto si p̄ciperet vt subditus re
spiceret aues volantes per aera: licet aliq̄
dicant q̄ etiā in his laudabilis sit obedi
re. sicut diximus in sermōe de sancto mat
theo. ¶ Tercū quo extollitur professio as
sumpte religiois a beato antonio dī cari
tas. Tanto nāq̄ seruiore caritatis succen
sus fuit q̄ nō ob aliā causam: nisi vt mar
tyriū pateret pro xp̄o a religioe sancti au
gustini transierit ad religionē francisci. z
licet vt inq̄t Lho. scda. scde. q. clxxix. Hō

Nota ē in q̄bz z p̄pinq̄is nō
tenent obedire p̄latis

liceat transire de vna religioe ad alia: tum
qz scandalizant illi qz relinquunt. cum qz
facilius pfect alius in religioe in qz viuere
psuevit qz in alia: tñ qñ hoc fit ppter ma
gnā vtilitatē: siue ppter necessitatē lauda
bile est. Hodie pō quasi oēs ordines obtri
nuerūt ne possit quis professus pro libito
ordine suo dimissio ad aliū pmeare. Olim
etiā fiebat transitus ab ordinibz mendi
cantū ad ordines monachales quoscūqz
sine dispensatiōe pape. Et reputabāt lici
tus in foro iudiciali ecclesie tanqz transi
tus ad perfectiōē statum scz ptemplatio
nis: cum tamē in rei veritate nō hoc inten
derent transeuntes: sed vt maiori liberta
te ad malū vterent: sicut apparebat in cō
uersatiōe eoz. Sed per pstitutionē marci
ni quinti in pssilo cōstantiensis decretū est
vt de ordine medicantiū nullus possit trās
sire ad aliquē ordinē monachale: nisi car
tulisentiū etiā cū licentia sui ordis nisi sup
hoc haberet dispensationē a papa: qz in
bulla dispensatiōis fieret mentio de psti
tutione martini alia esset iste apostata:
nec posset manere in illo ordine ad quem
transit. Sanctus ergo antonius audiens
fāmā quorundā fratrz minorz qui in mar
tichio pro xpo martyriū passi fuerant: cō
cepit aio fratrum minorz societati se copula
re vt cum eis libetius ad martyriū perge
ret: etiā prelati sui licentia z si cum difficul
tate obtenta veniētibz ad suū monaste
riū fratribz minoribz habitū sancti franci
sci deuotus recepit: moxqz cum ipis inde
recessit. Quidā vero ex canonicis sup hoc
grauiter dolens. a beati antonio in ama
ritudie cordis dixit. Vade vade qz forsitan
sanctus eris. Cui humiliter sic rēdit. Cū
me scdm audieris deū vtiqz collaudabis.
¶ De predicatiōe beati Antonij qui scien
tiā habuit nō solum acquisitā sed infusā
quare cum humilitate predicans. meruit
qz plurimis signis z miraculis chorulca

Caplm. II.

Secunda excellētia san
cti antonij dī predicatiōis. Hā
seruentissime xpi euangelium
predicauit. Fuit autē sua predicatio tripli

et pditione decorata.

¶ Prima pditione fuit clara intelligentia.

¶ Secda humilis obediētia.

¶ Tertia gratiosa assistētia.

¶ Prima pditione que decorā fecit beati an
tonij predicatiōe fuit clara intelligentia. s.
scriptura z sanctaz: quā z legendo z oran
do atqz ptemplādo pparauit: nam vt scri
bitur in eius legenda. Postqz ad monaste
riū sancte crucis de colimbria peruenit. p
pellabat eum iam spiritus quodā futuro
rum presagio ad diutina studia litteraz
in quibus iugiter meditando nō solū qua
liter in agro alieno vitia extirpando: virtu
tes insereret: semetipm sollicitē primitus
excolendo cognouit. verū etiam qualiter
fidei normā astrueret ac confutaret erro
res: firmissimis patrū sententijs se muni
uit. Sicqz factū est vt illo inspirante qui i
teruillo temporis in docendo nō indiget
nō multo post vīr dei sapientie plenus eēt.
hec intelligenda. Et vt in cronici ordinis
notatur. cum tempore generalis consilij ro
me coram papa z cardinalibus vniuerso
qz populo predicasset: suaqz natia lingua
satisfecisset nationibus varijs: que refere
bant distincte illius verba intellexisse: cu
omnes fuissent in admiratiōe suspensi: pa
pa ipm archam testamenti vocauit. In
ipsis adhuc cronici scribitur qz beatus an
tonius de beneplacito patris francisci fuit
primus studens in theologia cum fratre
adam de marisco anglico in ordine per ge
nerale capitulū ordinatus. Et accesserunt
ad abbatem sancti andree v. vercellis: qui
clarissimus theologus: libros beati dion
sij nouiter ex greco transtulerat in latinū
atqz pulcherrime cōmentauerat. Abbas
vero eos benigne recepit: z cum insperasset
anīmi puritatem z intelligentie z limpi
tudinem in beato antonio in suo cōmen
to super Dionysium de mystica theolo
gia capitulo tertio de beato antonio sic de
xerit. Frequēter amor penetrat vbi cogni
tio phisica foris stat. Legimus enim quos
dam sanctos iepiscopos minus imbutos
fuisse phisicis: qz mysticā theologiā: capru
mēz hauriētes celos penetrabāt: oēm phi
sicā cognitiōē subtilissime trāscendentes

E I

usq; ad beatissimā trinitatē: qd̄ z ego ī scō
fratre antonio d̄ ordine frat̄z minor̄z pecu
lari familiaritate exptus: sū: q̄ cū essz min⁹
imbut⁹: l̄s secl̄aribz: animi puritate z mē
tis ardore succēsus mysticā theologicā ca
piti mētis z feruētē desiderauit: z abū dā
ter haustit. vt possim dicere de eo qd̄ scribi
tur de Jobāne baptista: Ipse erat lucerna
ardēs z lucēs. qz em̄ amore ardebat inter
ius lucebat exteri⁹. hec ille. Ipse isup anto
nius gl̄iosus de licētia sci fr̄cis sci theologi
am fr̄ibz cū rogātibz legit. Cui tale ī scri
ptis scūs fr̄ciscus dedit respōsus. Charis
simo meo fratri antonio. Frater fr̄ciscus
salutē ī xpo Placet mihi q̄ sanctū theolo
giā legal̄ fratibz dūmodo p̄rer h̄mōi stu
diū scē oīs z deuotōe sp̄m nō extinguat
sicut ī regula p̄inet. Vale. Propter theo
logie sacre cognitōē atq; speculationem
rerū diuinā rū introducitur: quasi de se lo
quēs beatus antonius ī epl̄a hodierna q̄
scribit Sapie. vij. c. Op̄ant z datus ē mi
hi sensus. Inuocauit z venit ī me sp̄s sa
piētē: z p̄posui illā regnīs z sedibz z diu
tias nihil esse dīxi ī p̄pationē illius: nec cō
parauī illi lapidē p̄ciosum: qm̄ om̄e auz ī
p̄pationē illi⁹ arena z enīza z tanq; lutū ē /
stima bī argentū ī p̄spectu illi⁹. ¶ Scda
p̄ditio q̄ decorē fecit p̄dicationē bī anto
ni⁹ dī hūilis obediētia: nā ad p̄d: cādū nō
se p̄sumptuose vlt̄ arrogātē īgessit: s̄ pla
tōz suoz p̄cepto munit⁹ z astrictus. Et vt
scribit ī. c. nisi cū pridē de renūciatiōibz.
Tunc ī re verā humilitatē custodies: cū p̄
eam locū sublimē aufugies z p̄ obediētia
nō dimittes. Cum em̄ temptasset ad pres
sā rācenoz nauigare cū licētia prelatoz:
aduersa grāuē valitudine impedit⁹ ad
partes fidelū tandē redire p̄pulsus fuit: z
dū nauigātes hūpaniā temptasset petere
uentis flanti bz nō secundis ad scilicet īsu
lam applicuēt. Instabat aut̄ eo tpe gene
rale caplm̄ frat̄z minor̄z assisij proxime ce
lebrandū. Ad qd̄ antonius debilis z infir
mus puenit. Soluta p̄o ex more capitulo
frater grātiaua tunc romādiōle minister
sancti antonii secū duxit. Visiq; illum
ad quendā locū p̄emplatiōis dispositū fm̄
q̄ ipse suppl̄eiter expostulauerat: vbi totū se
ozonibz z alijs sp̄ualibz exercitijs dedicauit.

sicut diffusius ponit ī legēda. sicut aliq; /
diu dono sapie plenus simplice inter sim /
plices vitā duxit. Cum p̄o fratres p̄sulci
p̄endis ordinibz missi ad ciuitatē forliuū.
p̄fluxer̄ inter q̄s affuit beatus antonius.
Ep̄us loci p̄quisiuit religiosos ordinū qui
ibi puenērāt: an aliq; verbū dñi predica
re esset dispositus. Et cū oēs id recusarent
ad antoniū se vertit: importunēq; satis eū
vt id perficeret exorauit. Cū p̄o ipse sepius
recusasset: tandē deo sic disponēte ep̄i volū
tatē adimpleuit. Lepitq; p̄mo cū timore
dñi simplice variū p̄gressu aut̄ fm̄ōis
dei eloq; ita p̄funde: ita subtiliter: ita etiā
efficaciter eructauit: vt oēs ī vehemētē
stuporē puererit. Fratribz aut̄ ip̄is mino
ribz res videbat̄ hec noua: qm̄ licet sanct⁹
antonius tantā desup grām accepisset: vt
memoria p̄ codicibz vteret̄: nullū tū ī eo
scientie aliud p̄pendebat iudiciū: nisi q̄
pauca perraro f̄aliter loquebat̄. Cum p̄o
virtus tantī p̄is generali mīstro nota fu
it. mox ī publicū p̄dire p̄pellens antoniū
officiū sibi p̄dicationis inunxit. ¶ Ter
tia p̄ditio q̄ decorauit antoniū p̄dicationē
dī gl̄oriosa assistentia. Astitit illi quippe p̄
dicanti verissime grātia dei: qd̄ vtiq; mul
ta de illo miracula verissime scripta testan
tur. ex quibz aliqua enarram⁹. Prīmū de
p̄scibz ad p̄dicationē suā n̄ nisi miraculose
p̄fluentibz. Dum em̄ ipse ariminū p̄dicaret
vbi hereticoz magna copia morabat̄ p̄ra
eoz errores dispūtas cupiebat eos ad lu
men reducere veritatis. Ip̄i vero nec eius
verba audire dignabant̄. Quare sanctus
antonius deo īspirante accessit quadam
die ad os fluminis iuxta mare: z stans ī
rīpa q̄ mari appropinquabat z flumini i
cepit p̄sces a duocare dicēs Audite verbū
dñi p̄sces maris z fluminis: ex quo illud au
dire p̄remūit heretici infideles. Et ecce cō
uenit statū ibi tanta p̄scū mīltitudo q̄ nū
q; tanta sūt ī illis parubz fuit vīsa: z oēs
tenebāt capite aliqua ntulū extra aquam
Quibz sanctus antonius solēnter p̄di
care cepit rēcs. Frates mei p̄sces multū
tenemini pro vīa modulo referre grātias
creatori q̄ ī vīm habita culū dedit vobis
tam nobile elementū: ita vt aq̄s dulces z
salas prout expedit beatis refugia. In.

sup multiplicia stylit: vt euidentis incōmo
 da tempestatis. Exhibuit insup vobis ele
 mentū dyaphanū z limpidū: vt vras p q̄s
 incedatis z etas plenius videatis vt vi
 uere possitis. I dē creator: escas vobis ne
 cessarias a dñistrat: vos in creatiōe mun
 di pro benedictiōe a deo multiplicatiōis p
 ceptū habuistis: vos in dilunio ceteris aia
 libus extra archā pereuntibz absqz lesione
 reservati fuistis. Vobis data fuit ex impe
 rio lonā pphētā dñi reservare z illū post tri
 duū in terrā reponere. Vos z censum dño
 iesu xpo: cum tā pauper nō haberet vnde
 staterē solueret obtulistis vos ante resurre
 ctionē: post fuistis ciuis eterni regis. dñi
 iesu xpi. Propter que oīa laudate z bñdi
 cite deū a quo tot bñficia singularia p cete
 ris aialibz recepistis. Ad hec verba z silia
 exultabant pisces aperiēbāt ora z signis
 quibz poterāt altissimū collaudabāt. tunc
 antonius clamans dicebat. Benedictus
 deus eternus qz magis honorāt pisces de
 um qz hoies heretici. Ad qd miraculū cō
 currat populus ciuitatis: qd videntes be
 retici p puncti corde ad pedes sancti anto
 nij vt predicationē illis faceret p̄sedunt
 Tunc sanctus antonius de fide illis effi
 cacter adeo predicauit qz oēs puerit be
 reticos: z fideles in fide roboratos: cū gau
 dio z benedictiōe remisit. Pisces etiā licē
 rati a sancto antonio quasi gaudentes z
 capiti bñ sancto applaudātes: ad maris p
 tes: varias abierunt. Aliud miraculū fuit
 de pluuiā q nō tetigit adiutores eius. Cū
 em̄ semel in ciuitate lenisarcensi populo p
 dicaret in quodā latissimo campo: turba
 tus est aer tonitrua sonare ceperūt z plu
 uia spargi: rimēs p̄o populus abire dispo
 nebat. At sanctus silentio imperato ora
 uit ad dñm. statū i loco cessauit pluuiā
 cū tñ i circuitu vndiqz pluuiā efflueret ab
 undanter. Finito itaqz sermone oēs grās
 dedit omnipotentē deo. In ciuitate adhuc
 paduana quidā noie petrus: filiā suā q
 paduana dicebat ad sanctū adduxit erat
 illa annoz quatuor: pedum gressu priua
 ta: ac more serpentū reptans: z morbo ca
 duco laborans. hanc cū ad preces patris
 antonius i sancte trinitatis noie p̄signa
 set: mor oīs aduersa valitudo dimisit. Sa

naqz facta ē z a morbo caduco z ābulandū
 ipedimēto. In eadē ciuitate paduana: q
 dam noie leonardus p̄fessus est beato an
 tonio: qz pede percussit matre suā: ita qz
 ex vehemēti impulsu in terrā ceciderat: qz
 vir dei horēs dure redarguit. Et tñ cete
 ra ei dixit. Pes qz percutit patrē aut matrē
 debet priuū amputari. Hoc aut vir sim
 plex non recte intelligens z propter cul
 pam z sancti exasperationē tristis effect
 domū p̄cite rediit pedēqz p̄p̄tū ilico mutā
 lauit: qd vbi mater a p̄xit ad sanctū an
 toniū festina perrexit. Conquestaqz de ipā
 qz filiū suū ita instruxerat: z p̄ficens tamē
 in sanctitate illius precabatur vt pro ipō do
 minū exoraret. Sanctus aut ipam p̄solā
 do se legitime excusauit: z mox ad ipm p
 ueniens orōne premissa pedē p̄iungens ti
 bie: facto pariter signo crucis sacris man
 bus aliq̄dū desup liniens statim pes ita
 insertus z solidatus est tibiē qz ibidē sur
 rexerit homo alacer z incolumis exultās z
 laudans omnipotentē deū.

¶ De gloriā sancti Antonij per
 reuelationē mortis eius z canonizationē
 atqz frequentē exauditionē illoz qui inuo
 cant patrocinij eius. Ca III.

Gloria beati antonij ex
 cellētia dñi gloriātois. Prerē
 quippe gloriā illā beati quā ad
 eptus ex in regno celoz gloriāuit deus
 sanctū suū in ecclia militante triplici glia
 ¶ Prima reuelatiōis.
 ¶ Scda canonizationis.
 ¶ Tercia exauditionis.
 ¶ Prima gloriā dñi reuelatiōis. Voluit dñs
 felice illius transitū mirabiliter reuelare:
 nam vt scribit in cronico ordinis. Eodez
 die quo beatus antonius padue ex hac vi
 ta migravit. Abbas vercellensis erat i ca
 mera sua diuinis meditaciōibz intentus.
 Tunc ad eum solus ingrediēs antonius
 post minimā salutationē beniuolā vir san
 ctus adiens. Ecce dñe abbas qz relicto a
 sello meo padue vado ad patriā festinan
 ter. Et p̄festim cū abbatē in gutture vbi
 tunc grauitē patiebat familiārtus retig
 ser: z p̄tinuo ab egritudine liberasset exiēs

foras nō est amplius vīsus. Ille vero ab /
bas cōsiderans q̄ forte ad nativā patriā. s.
hispaniā pergeret: eius decessum totaliter
ignorans surrexit vt ip̄m aliquantulū reti-
neret: cpiens extra cellā cum nō inueniret
ante a monachis requirerebat: vbi esset fra-
ter antonius. Quibz respondenti bz ip̄m
nō venisse z vbi esset se penitus ignorare.
Ille firmiter asseruit se modo illū vidi se:
a quo etiā z curatū se atqz sanatū asse-
bat. Et cum nullibi reperiret prefatus ab-
bas ad cor rediens certissime intellexit be-
atū patrē permortis excessum ad patrie ce-
lestis p̄miū perexisse. Et notans tempus
diligenter postmodū liquido reperit eadē
hora qua sibi a p̄paruit ip̄m ex hac vita mi-
grasse. ¶ Scdā gloria qua deus hunc san-
ctum sublimavit dī canonizatiōis. Gre-
gorius em̄ nonus observatis omibz in san-
ctorū canonizatiōe debitis: ip̄m sanctū ca-
thago sanctoz ascripsit: a die sui obitus
mense. xi. Eodē die vniuersus vlixbonen-
sis populus vnde iste sanctus fuerat oriū-
bus solēnitare maxima letabatur: z causam
exultatiōis h̄mōi omēs penitus ignorabāt.
Nam de ip̄ius canonizatiōe nihil sciebāt
z vti sunt campane ciuitatis per se sona-
bant. Comperitūqz est postea q̄ eodem die
fuerat beatissimus antonius solēnitare
canonizatus. Anno vero dñice incarnatiōis.
25. CCLXIII. Constructa p̄gandi ec-
clesia in eius honore. Corpus ibi transla-
tum est: z cum diu sub terra iacuisset inuē-
ta est lingua eius a deo recens rubicunda
z pulchra: quasi eadē hora pater sanctissi-
mus discessisset: cum tamē elapsi fuissent
a die mortis anni. viginti quattuor z am-
plius. Ip̄am autē linguā sanctus Bona-
uentura tunc ordinis generalis minister q̄
postmodū fuit cardinalis episcopus alba-
nensis: cum presens esset illius translatio-
nis gaudijs in manibz reuerēter accipies
cum lachrymis cepit deuotissime huiusce
modi verbis affari. ¶ Lingua benedicta q̄
semper dñm benedixisti z alios benedice-
re fecisti: nunc manifeste apparet quāti exi-
stis meritis apud deū. Et inflges ei vul-
era oscula: iussit eā seorsum honorifice col-
locari. Terria gl̄a beati antonij dī exau-
ditiōis. Ip̄e q̄ppe auxilij eius poscentibz

etiāqz inuocantibz liberaliter p̄descedit: p̄cel-
qz ac vota suoz deuotoz exaudiat. Quatr
p̄o sancti z b̄ti dī oēs n̄ras agnoscat: non dic-
riebar. in. iij. di. xlv. dicēs. q̄ ip̄i cognoscūt
oēs supplicatiōes n̄ras q̄s eis porrigim⁹ i
p̄bo dei qd̄ clare videt. Quis ei nō videat
oīa q̄ videt verbū tñ. p̄babile ē q̄ in illo vi-
deat oīa q̄ facimus z dicimus: q̄ in corde
gestamus a dī reuerentiā eoz. Et q̄s enar-
rare valeret: quot a diuersis p̄culis beati
antonij fuerit mentis liberati. Quot ad eū
fundentes pias p̄ces exauditi. ¶ Bm̄issis
tñ alijs aliq̄ p̄o deuotiōe n̄ra inflanda hoc
loco subnectemus. Regina legioni multū
in beato antonio p̄fidens tenuit filiā. xi. an-
norū p̄ voluntatē regis z baronū iri b̄ die-
bus defunctā: orans z dicens. Beate an-
toni ego fui de patria tua: redde mihi fili-
am meam. Que surrexit matris dicit.
Parcat tibi deus mater. Cum enim esset
sem̄ inter v̄rgines in gloria: beatus anto-
nius precibz v̄ris alitricus a dño impetra-
uit: vt ad vitā redirem. Sed vnū sciatis
q̄ nō ero vobiscum nisi diebus quindecim
quod ita implerū est sicut dixit. In ciuita-
te vlixbone filius sororis beati antonij for-
te quinquennis z puerulus cum alijs pue-
ris in mari ludens: euerfa nauicula solus
alijs narrantibz est submersus. Mater ve-
ro post spaciū triū horaz accurrens filium
mortuū a piscatoribus accepit. Quē cum
vellet sepelire pater. Conuersa mater ad
beatum anthoniū dixit cum lachrymis.
Frater mihi pius extraneus es: noli michi
sorori tue esse crudelis z durus. Esto mi-
hi propicius z mihi filiū redde: quem tuo
ordini sancto si reuixerit dedicabo. Vox
puer surrexit incolumis: z tandem adul-
tus intrauit ordinē: z vsqz in finem suz vi-
te sancte ac laudabiliter perseuerauit. Fra-
ter Bernardinus v̄ parma ex quadā gra-
ui egritudine duobz mensibus mutus exi-
stens ad tantā debilitatem peruenerat: q̄
nec candelā potera t̄xtinguere suo statuti-
mens de suffocationis periculo: cum sam-
ei diffiderent medici subuenire: fecit se ad
sanctum antoniū paduam adduci: z ante
archam sancti prostratus: oransqz feruen-
tissime cum multis fratribz z populi fre-
quentia statim ibidem z loquelam recu-

perant z pfectam fanctanem recepti. Et
q̃ cum fratribus saule regina: leta z fo-
nola voce cantauit. **T**epe bonifaci pape
occur reparata est tribuna baslice salua
toris in laterano: q̃ depingende ope mo-
saico deputati sunt duo fratres maiores in
illa arte valde periti. Designatis aut ima-
ginibz quas idē papa ibi depingi manda-
uerat: videntes illi frēs q̃ adhuc loca su-
perant: in q̃b alie imagines possent poni p
prio motu vel forte diuino instinctu beato-
rū francisci z anthoniū imagines q̃ etiā ho-
die ibi cernunt: binde depinxerit. Quo
ad elysdē dñi pape delato noticiā manda-
uit q̃busdam clericis hec sibi ex liuore nū-
ciantibz ita dicens. De imagine sancti frā-
ncisci postq̃ ibi est equanimit̃ toleramus
sancti anthoniū p̃o imaginē deleat: z loco-
eius imaginē beati Gregorij faciat. **Q**ui
accedentes vnus post aliū ascendēs cō-
fessi sunt ab vna p̃ona terribil̃ ab alto in-
terrā deici. z q̃si in furtā versi fuerunt a ce-
proposito impediti. Et sicut dicit frēs pi-
ctores referēbant: q̃dam illor statim infra
breue t̃ps spm̃ exhalauit. Audiēs hoc me-
morat̃ papa referētibz dīmādauit. Dimit-
tatis in q̃d stare scim̃ illū sicut vult: q̃z por-
tus possent cum eo p̃dere q̃z lucrari. In be-
gra castro regni portugalie vir q̃dam pe-
trus noie potens z diues: z ordini fratru
minoz tanta dilectione strictus: q̃ eis ibi
p̃ulit locū p̃ edificandē: z vnus z p̃ edifi-
cōis plura dedit. Cum autē infirmaret
morē: q̃iuoz fratres minores z aliq̃ de sua
familia vigilantes in camera eius exitum
expectabant. Tenebat ex deuotione p̃di-
ctus petrus haberiū fratrū q̃d quo elegerat
sepeliri. Et ecce duo fratres minores vnus
ad eius dexterā alius ad sinistram sibi ap-
paruerūt. Cui vñ eoz dixit. Petre cogno-
scis nos. Et ille. Cognosco vos esse fratres
minores: sed nō habeo noticiā p̃sonarum.
Et ille. Ego sum sanctus franciscus z iste
est sanctus antonius: z p̃pter deuotiones
quas semper ad nos habuisti: missi sumus
ad te solandū: z de ista in firmitate curā-
dum. Et tunc ille rogauit sanctū franciscū
vt haberiū quē sup se habebat benedicere
dignaret. Quo facto ambo disparuerunt.
Et ille tanta celeritate volauit: q̃ officio

pñtes in stuporem ʒuertit. Et ex tunc duo-
decim annis supuixit: referuans sibi illuz
habitū benedictū in scrinio cũ quo fuit tū-
dem mortuus: z sepultus. Dñ filia cuius-
dam militis Johis petri de guarino de li-
cio ciuitate mea natiua superioribz annis
ageret in extremis: z iam p ipsa exequiariū
pompa disponeret: pararentqz funerals
indumenta: z luminaria: ceteraqz fm pñ-
moze: emisso voto p patrē eius pfatum ad-
sanctū anthoniū illico ad se redijt: pfora-
taqz loqui cepit: z die sequēt de lectulo sa-
na surrexit. In pfata ciuitate licij euenit
qđ narro. Erā ergo hora missaz in came-
ra mea: z venit ad me qđā de terra tricaſqz
mestus: z dolens: qm die pcedente sacculū
quendā cũ centū diuitias pdiderat: roga-
batqz vt in nrā pdicatione inuētores mo-
nerē qtenus restitueret sibi: qđ bona pficia
retinere nō poterat. At ego illū cōmonui
vt ad ecclesiam pgeret: z sancto anthonio se
cōmenderet. Qui meis pfilijs acquiescēs
ad sacrificiū se ʒulit: z frēm vnū sacerdotē
reqsiuit: vt missaz in honore sancti antho-
nij p eo celebraret. Dum autē se missa cele-
braret asta bat ille: z mente deuota scđo an-
thonto se cōmendabat: vix sacerdos eleua-
uit sanctissimū sacramentū: z ecce venerē
ad me duo iuuenes sacculū cũ integra pecu-
nia deferentes: orantes vt ppo significa-
rē in publico nfo finis qliter ipsi pecūias
illas inuenerāt: qz restituere erāt parati: dixi-
tis q nō erat lōge eūdū cũ pzonus in ecclā:
ad h̄ moraret. Vñ itaqz socium p illo z
missa finita ad me venit ac pecūias amissi-
s meritis beati anthoni recuperauit. Pau-
ca sunt uno quasi nōn qz diximus: cũ q
tidie mortales in nūera a deo suscipiāt bea-
to anthonio interueniēte bñficio. Liberā
eius interuentu a naufragio lepsi me na-
uigantes a piculis grauissimis: mulieres
puriētes ab infirmitatē p varijs illas pa-
cientes: ab obprobrio sterilitatē vxores qñ
qz ppterea viris erosē a piculis fluminū: la-
troniū: aliorūqz discriminiū peregrinantes.
Propterea qz oia z filia in coro orbe sanc-
tie a cunctis fidelibz fidelissimus aduoca-
tus exposcit. Quē nos de pēccimur vt z pro
nobis ppteris intercessor apud deū mor-
talem assistat: impetret qz gratiam z cāp-

dem vitam eternam. Amen.

¶ Sermo. LXX. de sancta katherina de se-
nis tercij ordinis sancti dñici.

Multe filie congrega-
uerunt diuitias: tu supgressa
es vniuersas. Scribunt hec
verba Proverb. vii. Inuete
sunt vsq; in pñe die q̃plures m̃res san-
ctissime q̃ in habitu sancti dñici seruientes
iesu xpo resplenderit miro fulgore virtu-
tū z sanctitatis. Om̃ib; tñ placita est beata
katherina senēsis nro tpe catha logo sc̃toꝝ
p̃ p̃m pontificem sumū annūciata. Sz
vt sua opa atq; virtutes plenius innotē-
scant. In pñe smone de p̃stantissima tan-
te p̃ginis excellēcia p̃ba faciem? Qui nō
incōgrue imo accōmodatissime referre pos-
sumus hec verba p̃posita in themate nro
in q̃ cōmendat q̃ diuinas virtutū copiosis-
sime sup̃ ceteras congregauit. Inquit em̃
Bern. in smone de sp̃ali regno. Vere dī
uile nō opes sunt sm̃ p̃rutes q̃s secū p̃sci-
entia porat: vt i p̃petuū diues fiat. h̃mōi
bonū a diuīstis katherina ingressa est re-
gnū celoz. De cuius excellēcia tria myste-
ria p̃ponimus p̃templanda.

¶ Prīmū dicit possibilitatis.

¶ Scōm singularitatis.

¶ Tercium sublimitatis.

¶ In p̃mo videbimus an fuerit possibile
beatā katherinā in muliebri statu tā am-
plissimis p̃rogatiuis fuisse dotata. ¶ In se-
cūdo q̃bus virtutib; fuit singularitate ad-
ornata. ¶ In tercio p̃o q̃ fuerit a deo sup̃-
naturalib; gratijs sublimata.

¶ Q̃ nō debet aliq̃s eximare impossibi-
lia fore illa: q̃ de beata katherina dicunt: cū
deus multiplic̃ magnificare voluerit etiaꝝ
femineū sexum. Caplm. I.

Primū mysterium cō-
tēplandū de excellēcia z sancti-
tate beate Katherine dī possi-
bilitatis. Insultant quippe nobis de ea lo-
quentib; pleriq; vel passione humana de-
uerti: vel sua p̃sumptiōe inflati: aut qd̃ de
terius: fide religione ac deuotione penitē-
ticiū z nudī: asserentes non expedire de
vna m̃liere tanta eructare magnalia: nec

possibiliter credūt: aut verissimile fore: vt s̃
sponsa christi fecerit tanta egregia facino-
ra quanta vel scripta sunt de ea vel dicunt.
Quib; nos obuiare volentes ostendem⁹
q̃ deus oīpotens muliebri sexū: qz sibi sic
placuit: magnificet in multis z p̃ci pue in
septem.

¶ Primo in nobilit̃ p̃ductione.

¶ Scō in excellēti p̃signatione.

¶ Tertia in p̃phatica illustratione.

¶ Quarto in materna electione.

¶ Quinto in iocundā apparitione.

¶ Sexto in mirabili fortificatione.

¶ Septimo in gloriola resurrectione.

¶ Primo deus magnificauit muliebri se-
xum in nobili p̃ductione. Nam deus bā-
dictus vt in q̃ Tho. p̃ma pte. q. xxiij. Qui
solus est nature institutor: potuit viz deli-
mo terre: vel mulierē de costa viri formare
Vñ Aug. li. ix. sup̃ Gen. ait. Formare vel
edificare costā vt mulier esset: nō potuit: nī
si deus a q̃ vniuersa natura subsistit. Qd̃
aūc m̃nisteriū angeli exhibuerunt deo in
form. atione mulieris nescimus. Cū tñ
est q̃ sicut corpus viri de limo nō fuit for-
matū p̃ angelū: ita nec corpus mulieris de
costa viri. Formauit p̃o d̃s ipsam mulierē
in adiutorii viri. vt scribit Gen. ij. ca. In
adiutorii sexū gñationis. Et sm̃ p̃hmetia
domestice vite: q̃re z ipsa ad vniuersi p̃fecti-
onē p̃currit. Et vt ait Rich. in suo. iij. dis-
p̃tū. Quāuis m̃r generet p̃ter intentio-
nē nature p̃ricularis: ē tñ de intēctione na-
ture vniuersali q̃ vtrūq; sexū requirit ad p̃fec-
tā hūane sp̃ei gñationē: vt aūc deus p̃du-
cte p̃me m̃ris nobilitatē māifestaret: dū
illam de costa ab adam detracta formare
veller: imisit q̃porē in illū. Vt aūc asserit
Aug. ix. sup̃ Gen. ad lram. Sopor ille fuit
raptus vel extasis: qz tunc forte vidit per
essentiā dñi z interfuit curie angeloz. Co-
sta etiā illa sm̃ Tho. detracta fuit absq; le-
sione z dolore: Et vt refert landulphus in
suo sm̃oe. di. xviij. fuit costa sic detracta an-
gelico misterio: licz illoz nō fuerit ministe-
rio formata. ¶ Scō deus magnificauit
muliebri sexū in excellēti consignatione.
Voluit q̃dem sua imagine illā p̃signare.
Vñ Gen. i. ca. Cū dixisset scriptura. Crea-
uit d̃s boiem ad imaginē suā: z imaginē

dei creauit illum. Deinde subiungit ma-
sculum et feminam creauit eos: ut sic intelli-
gat etiam mulier ad imaginem dei creata.
Ad quod datus inuestigandum dicit Bona-
u. in. ij. di. xvi. et Lho. pma pre. q. xciij. Q.
cui homo secundum intellectualem naturam ad ima-
ginem dei esse dicatur: secundum hoc maxime est ad
imaginem dei quod intellectualis natura: deus
maxime imitari potest. Imitatur autem intellectu-
alis natura maxime deum: quia ad hoc quod deus se
ipsum intelligit et amat. Et sic tam in viro
quam in muliere inuenitur dei imago: quia ad
illud in quo principaliter ratio imaginis consistit
scilicet spiritum ad intellectualem naturam. Sed
spiritum ad aliquid secundarium imago dei in-
uenitur in viro secundum quod non inuenitur in muliere.
Nam vir est principium mulieris et finis: sic
deus est principium et finis totius creature.
Unde apostolus ad Corinthios. Vir est imago
dei: mulier autem est imago viri. Et hoc modo in-
telligenda sunt verba quod ponunt. xxxij. q. v.
hec imago. et c. mulier. vbi dicitur. Mulier non
est ad imaginem dei: sed spiritum ad hoc secundarium
non spiritum ad principale. Sicut dicit Richardus.
de angelo et de homine in suo secundo. di. xv. q. scilicet
spiritum ad id in quo essentialiter consistit ratio: ima-
ginis expressius est imago dei in angelo quam
in homine. Idem dicit Thomas. vbi super. Quia Bre-
go. xxxvj. moralium exponens illud Ezechiel.
Tu signaculum similitudinis. ait. Licet hoc ad
similitudinem dei creatus sit angelo tamen quasi ma-
ius aliquid tribuens non eum. ad similitudinem
dicunt sed ipsum signaculum similitudinis dei
dicitur. ut quod subtilior est in natura: eo in illo
similitudo dei plenius credatur expressa. hec ille.
Sed spiritum ad aliqua accidentalitatem: expressius
imago dei in anima quam in angelo: spiritum anima
continet et regit totum corpus suum: tanquam suum
vniuersum existens in qualibet parte illius
sicut deus regit et continet totum vniuersum: to-
tus existens in quolibet parte vniuersi. vir itaque
et mulier conueniunt in imagine: spiritum ad id
quod imaginis essentialitatem ut predictum est: licet vir
illud excedat spiritum ad id quod est accidentale.
¶ Tercio deus magnificauit muliebrem
secundum in prophetica illustratione. Nam ut mu-
lieres copiosius prophetice latine illustrauit. Si-
cut fuerunt maria soror aaron. ut patet Exodus.
xv. ca. quinquagesima di. decretorum. ca. si post
ordinationem. Et Anna prophetissa Luc. ij. c.

Et Sybille. quod meminit Lactantius li. ii.
diuinarum institutionum. Et ut scribit in glo-
Judicij. iij. ca. quod mulieres assumpserunt ad gra-
tiam prophetie sic ut in hoc preterit occasio multi-
eri nec per infirmitatem desperet. ¶ Quarto
magnificauit deus muliebrem sexum in mater-
na electione. Volens quippe humanam sibi
copulare naturam: virginem mulierem in ma-
tre elegit cui tam amplissimum gratie sue mu-
nus concessit: ut tam in merito quam in premio:
post suum filium omnem superaret creaturam: tam
angelicam quam humanam: cui etiam et si honor
latit non sit exhibendus tamen honor vultus di-
gnioris non est sibi denegandus: ita quod ma-
gis ipsa sit honoranda quam aliquis alius: imo
quicunque alii precies et sancti regunt celorum.
De presentia pro eius maternitatis diximus.
In sermone de eius visitatione. ¶ Quinto
magnificauit deus muliebrem sexum in iocunda
apparitione. Surgens namque ex mortuis rex
seculorum primo mulieribus se videndum exhibi-
uit. Unde Marci. vlti. ca. ait. Surgens ie-
sus mane prima sabbati: primo apparuit ma-
rie magdalene. Electa fuit mulier ut esset
nuncia vite: despiceret sexus femine: eo quod
mulier nuncia fuerat mortis. Et de hac mate-
ria diffuse dictum est in sermone de resurrectione
christi. ¶ Sexto magnificauit deus muliebrem
secundum in mirabili fortificatione. Fuerunt quod-
dam mulieres innuerabiles: quod virginum
amore succense: zelorum fidei christi in flammate
a deo fortes inuenerunt: ut nec impiorum ty-
rannorum minas timuerunt: nec illarum cuius-
cunque generis horruerunt supplicia: nec mor-
tem aufugerunt violentam. Perierunt hec omnia in-
Katherina Cecilia Agatha Lucia Ag-
neta Eufemia Rufina. Secunda Anastasia
Eulalia Prisca Dorothea Bioniana.
Cristina Justina Verina Margarita.
Martina Emerentiana Apollonia Sa-
bina Barbara Ursula et undecim milibus so-
ciae eius: ceterisque quod noia et miranda gesta
longum foret exprimere: quod omnes contra naturam
predictis naturalibus ipsarum aiorum fortiter atque persisten-
terque superauerunt tormenta: mortemque inter-
illa persistentissime perulerunt. Non poruerunt
hec fieri nisi superno assistente presidio: cum mu-
lieres sine natura sua molles in alios: et im-
tomagis ad seipsas die. Inquit etiam Aristoteles
in li. de animalibus. In omni genere animalium: ma-

Aieres sunt naturaliter pie accepta visa et
 leopar da. Tanta igitur infirmitas animi in
 virginibus supradictis non potuit nisi a bono
 deo puenire. Ob quod ecclesia ad deum ita di-
 cit. Deus qui inter cetera potentie tue mira-
 cula etiam in sexu fragili victoriam martyrij
 protulisti. Septimo magnificauit deus mu-
 liebre sexum in gloriosa resurrectione. Unde quod
 testatur Aug. li. xxi. de ci. dei. Mulieres in
 sexu femineo resurgunt: quia si exigit natura
 indiuidui: et congruit perfectioni spiritus: et erit oc-
 casio laudandi sapientiam diuinam. ut ponit Ri-
 thar. in q. ro. vii. Aug. ubi sequitur dicens.
 Hebrea feminea non erit accommodata ve-
 teri vsui: sed nouo decori quod non allicitur aspi-
 ciendis concupiscentiis: quia nulla erit dei laude
 tur sapientia arcis clementia. Cum igitur artifex ille
 mundi sapientissimus muliebre sexum tot miris
 variisque modis voluerit reddere dignum.
 Cur incredibile est quod beatam katherinam ma-
 gnanimam fecit inter sanctos. Non est impossibile
 apud deum omne possibile. Ipse itaque deus hanc virginem
 nasci fecit in famosa apostolicissima civitate se-
 naz: parentibus popularibus honestissimis et
 timetibus deum: fame bone apud omnes presbyteri
 et coenobii benenecia vocatus est: mater pro lazza.
 Ex ipsis proinde hec filia in etate infantili po-
 tibus grata et cunctis amabilis. Que dum quon-
 tum viri attigisset annu ad virginis glorie ma-
 rie deuotionem se peruenit. Et sepius tunc vi-
 debat ascendendo et descendendo per gradus
 scale quod erat in domo: dei matrem huius saluta-
 re dicendo. Ave maria cuius protutres in quibus
 profectus in persequenda mysterio latius referabatur

De septem principibus et singularissimis vir-
 tutibus quibus floruit beata Katherina.

Capitulum II.

Secundum mysterium
 contemplandum de excellentia et
 sanctitate beate katherine de
 singularitatis. Fuerunt quippe in illa ultra
 alias preter septem principum et singularissime

Prima deus virginitas.

Secunda magnanimitas.

Tercia austeritas.

Quarta pietas.

Quinta patientia.

Sexta humilitas.

Septima perseverantia.

Prima virtus principia et singularis fuisse
 virginitas: que in ea satis laudabilis exi-
 tis maxime propter tria.

Primo propter etatem.

Secundo propter puritatem.

Tercio propter puritatem.

Primo reddidit laudabilis virginitas ka-
 therine propter etatem. Nam septimo etatis an-
 no votum expressum emisit de virginitate ser-
 uanda. Nec obstat: quia nondum ad annos per-
 uenerat pubertatis: ut sic diceret infantuli
 motu excitata vovisse: quoniam si malicia sup-
 plere poterat: ut inquit dominus Hostien. in
 summa lib. x. de despon. impu. multo fortius
 id poterat gratia dei. Sicut pie credimus de sa-
 cto nicolao quod quarta et sexta feria dum infantu-
 lus erat: lac expectante matris vel alterius
 cuiuscunque suggerere recusabat. Potuit itaque
 spiritus sancti gratia libere arbitrium katherine ac-
 celerare ut virginis se finituras voveret
 quod facile deprehendi poterat. Ex ostensa sibi vi-
 sione mirabili. Sexto quod anno etatis sue
 redeunte puella de domo sororis sue nup-
 tierum vidit in acre super ecclesia in fratrum predicatorum
 salutatore sedente in throno indumentis
 papalibus insignitum et apostolicis sociatum. Quae
 elevata manu in eam intuens signo crucis il-
 lam benedicebat. Qua habita visione a deo
 exstitit in domino confortata: ut nihil aliud quereretur
 nisi loca secreta orationi apta: puellasque ceteras
 ras verbo et exemplo induceret ad orandum

Secundo reddidit laudabilis virginitas ka-
 therine propter puritatem. Nam licet pentecostes
 illius multo tempore vidissent in filia tot signa
 et primordia scripturarum ignorabant: nihilomi-
 nus votum virginis pcam emissum. Quare de re cu-
 xi. annu iam attigisset in-
 stabat mater ut inciperet se ornare sicut cere-
 re nuptui tradente facere perueniret: quod
 illa facere renuit: et post sororis illius iam
 nupte suasu vel leuiter se ad ornatum corporis
 fuit: non ut virginis propositum infirmaret:
 sed ut sic delectaretur impotente persuasio-
 ni sororis. Tunc cito semetipsam redarguens
 ad lamenta peruenit se peruenit: ac si aliquid gran-
 de peccatum perpetrasset: cuius rei veritate
 vix peccauerit veniat. Cum pro ardentior
 ex post deuotioni et orationi se dedisset: nul-
 lac de ornatu corporis inesset ei cura: paren-
 tes quendam religiosum deum timentem et eis

notum fecit sunt ut filia alloqueretur mone-
rentque ut se pararet ad virum in breui susci-
piendum. Ille autem cognito proposito virginis
illam in domino confortauit monuitque ut capil-
los tonderet: quod illa precipue impleuit. Re-
sidentes adhuc sui que in corde eius late-
bant omni libertate locoque secreto perarunt.
deputantque cunctis viribus fuit domus: que
patienter omnia sustinens ad quandam cameram
vnius sui germani que erat sine clausura
se colligebat ibique sponsum virginis christum
orabat. Tandem elapso aliquantulo spa-
cio suos aduocans votum quod ab infan-
tia vouerat publice referuauit. At paren-
tes omni duritia deposita illam benedixerunt
prohibuitque pater omnibus de domo ne illa de ce-
tero molestarent. ¶ Tercio laudabilis fu-
it uirginitas katherine propter puritatem.
Non enim solum integritate carnis retinuit
sed mentis puritatem usque ad mortem ser-
uauit: quod declarauit mira ipsius despo-
satio. Contigit quidem quodam carnaliter
uij tempe katherina cunctis temporalibus
delectationibus preteritis orationem suam
intensius replicare: etque dominum appetere ac
dicere. Quoniam mundana queque meo amo-
re calcaasti: ego sollemniter te desponsare de-
creui. Tunc apparuit gloriosa dei genitrix.
Iohannes euangelista: Apostolus paulus
beatus dominicus atque dauid psalterium psal-
mans. At genitrix dei dexteram virginis sua
manu suscipiens digitosque suos extendens
ad filium postulabat quatenus eam despo-
sare dignaretur. Qui anulo suscepto: dextere
que sue anulari digito imponens. Dixit de-
sponsio te mihi creatori et saluatori tuo in fi-
de usquequo in celis tuas mecum nuptias
celebrabis et tua uirginitas semper serua-
bitur illibata. ¶ Secunda uirtus precipua
et singularis beate katherine fuit magnani-
mitas ex qua audacter mundum pretermisit:
habitumque ordinis de penitencia sancti domini-
ci deuote recepit: hic uero ordo tripliciter
commendatur.

¶ Primo quia a sancto domino institutus.

¶ Secundo quia ab ecclesia approbatus.

¶ Tercio quia a deo magnificatus.

¶ Primo ordo ille fuit a sancto domino insti-
tutus. Ipse beatus pater in lombardia hunc
ordinem instituit: que de militia iesu christi

a principio appellauit: eo quod illius ordinis
fratres hereticis bona ecclesiarum usurpan-
tibus uiriliter se opponerent: pugnantque
omni conatu per predicatorum bonorum recuperationem
et conseruationem. Sed postea hereticis per
sanctum dominum et sanctum petrum mar-
tyrem aliosque predicatorum delectis et peni-
tus quasi extinctis mutatum fuit nomen il-
lud de militia in nomen de penitencia.

¶ Secundo ordo ille ab ecclesia fuit appro-
batus. quod patet per honorem quartum:
et Iohannem. xxiij. Bonifacium nonum et In-
nocentium septimum: qui dicto ordini pluri-
ma priuilegia concesserunt. ¶ Tercio hic or-
do est a deo magnificatus. Voluit enim ple-
raque dominas in illas uiuentes et morientes si-
gnis et miraculis plurimis conuiscare. Sic fuit
beata Iohanna de uibe ueteri: beata marga-
rita nouella de ciuitate castelli: beata bele-
na de uingaria: et sancta katherina de qua
loquimur alieque multe. Qualiter ergo ka-
therina huic ordini sancto se dedicauit do-
cet eius legenda: in qua narratur quod a tene-
ris annis ad patrem sanctum dominum feruenti-
ssima deuotione traheretur. Et cum se-
mel dominum exoraret ut conseruaret eam in
promissa uirginitate tali fuit uisione com-
munita. Apparuerunt siquidem sibi plures
patres institutores ordinum diuersorum: in-
ter quos erat beatus dominicus: habens in una
manu liliam ardens sine combustione: et
in altera suum habitum consuetum per do-
minas deportari. Cuique sibi a prefatis offerre-
retur quem ordinem uellet eligere. Respon-
dit se uelle sancti domini habitum suscipere.
At ille beatus dominicus dixit. Fortis ani-
mo esto filia: quia certissime hoc habitum
ut desideras indueris. Sicque uisio dispa-
ruit: et ipsa mansit in domino confortata.
Tandem postquam parentibus reuelauit
se uirginitatem uouisse illis consentienti-
bus apud ecclesiam fratrum predicatorum
de senis habitum diu affectatum cum ma-
gno fauore suscepit. ¶ Tercia uirtus prece-
pua et singularis beate katherine dicitur
austeritas. Fuit namque suo corpori austeram et
rigidissimam propter christum et precipue in tribus.

¶ Primo in cibo et potu.

¶ Secundo in vestitu et lecto.

¶ Tercio in uigiliis et orationibus.

Primo *q̄*ntū ad victū. Ab infantia car-
nes raro sumebat: q̄s postmodū totaliter a
se amouit: seq̄s ad esum panis z crudarū
herbarū: ex toto reduxit. Anno etatis sue.
xij. herbarū v̄sa est succo: vinū aut̄ ita lum-
phatū sumebat q̄ vini sapore carebat. *31*/
lud aut̄ a. xv. etatis sue anno a toto relin-
quens in medias plurimū diez sepius passa ē.
Secundo fuit austera i vestitu z lecto. Pan-
nis laneis v̄sa est ad tantū deuenies: q̄ tā
hieme q̄ estate vna sola tunica vestiebat.
Litio q̄nq̄ v̄sa est: q̄ in carthenā ferreas
cōmutauit: z patrē dñicū imitans: se ter
quotidie fortiter disciplinabat: lectū in sup-
de tabulis habebat: z lignum p̄ ceruicali
abiq̄ alterius rei addidit amēto. **T**ercio
fuit austera in vigiliis z orationibz. Nam
ad hoc deuenit q̄ in fra duos dies: vix per
horam z dimidia dormiebat. Ad tantam
aut̄ tenuitatē ex austeritatibz deductus est
corpus eius: q̄ cum transisset eius spūs ex
hac vita repertus est vmbilicus renit̄ ad
herere. In p̄ncipio etiā sue puellaris etas-
tis duple fert̄ fuisse latitudinis q̄. xvij.
annoz existens. Confirmat hec oīa. Pius
pontifex maximus q̄ in bulla canonizatio-
nis ita asserit. Sūma huius virginis ab-
stinētia fuit mirabilis vite austeritas. Nā
cum vini z carnū vsum p̄sus abiēcisset:
nec pulmētarijs vllis vteret̄ ad extremū
eo deducta est: vt nec legumina ederet nec
pane vesceret̄ nisi celesti: quē verus xpian⁹
in sacramēto sumit altaris. **Q**uarta p̄-
tus p̄cipua z singularis beate Katharine
dicit̄ pietas. Fuit ipsa p̄ssima valde z p̄-
cipue q̄ntum ad tria genera p̄sonaz.
Primo q̄ntum ad paupes.
Secundo q̄ntum ad infirmos.
Tercio q̄ntum ad peccatores.
Primo q̄ntum ad pauperes. Inquit em̄
Pius in bulla p̄acta: paup̄bz christi lar-
ga manū subuenit. Scribit̄ in sua legēda
q̄ a suo patre licentiā obtinuit: posse de bo-
nis domus paup̄bz largiri. Et p̄gigit se-
mel q̄ p̄ infirmitate corp̄is grauaret̄: au-
diuit a multis referentibz qualiter vidua
q̄dam iusticia filijs z filiabus multa crucia
ret̄ penuria: oratione p̄missa tantū robur
obtinuit: q̄ frumentū vinum z oleū vsq̄
ad centū quasi libraz pondus in auroza

profunda p̄p̄s humeris intra agilitate por-
tauit: a mirabiliter apertis ostio q̄ plan⁹
potauit in vidue domo deposuit: licz disp̄-
sante dñō: velut aliter nicolaus fuerit: des-
bensa. Als p̄o semel in fratru p̄dicatoz ec-
clesia p̄stituta: cū q̄dam paup̄ ab ea elemo-
sinam peteret: z illa nihil p̄ter crucem ar-
genteā que erat inter parer noster haberet
statim illa auulsa tradidit indigenti. Ap-
parens aut̄ sibi postmodū dñs illā q̄ orna-
tam lapidibz p̄celosis ostendens ei dixit. Tu
mibi hāc besterna die dedisti: z ego p̄mit-
to tibi q̄ in die iudicij coram vniuerso an-
geloz z boīm p̄spectu: illam ad tui gaudiij
cumulū p̄sentabo. Insuper cū beata Kathari-
na temp̄ de melioribz traderet p̄gigit q̄ ve-
gete melioris vini abundanter pauperibz
erogaret. In tantū aut̄ est augmentatuz:
q̄ vbi dicum vas sufficere p̄sueuerat toti
familie p̄ dies viginti vel circa: tñ p̄ dicta
familia z etiam p̄ pauperibz vsq̄ ad terciū
mensis p̄ncipiū abundantiū p̄durauit.
Secundo fuit pia hec virgo q̄ntum ad in fir-
mos. Nam egrotantibz sūma diligētia mi-
nistrauit. Seruauit cui dā infirme noie an-
dree ab oīnibz derelictē: nec horrore plaga-
rum illam exhorruit. Quinimo cūz aliqñ
nauseam passa fuisset: vulnē illius putre-
dinem inspiciens z p̄rectās recollecta in
q̄dam scutella lorura cū sante illam eb-
bit̄ dicens. Amore sponsi iesu xpī corpus meū
sic castigabo. Quo facto statim cessauit
oīnis p̄cedēis nausea rēptatio: habuitq̄
postea suo p̄fessori referre nunq̄ aliqd̄ tā
suauis percepisse saporis atq̄ odoris. Ho-
cete p̄o sequenti apparuit ei iesus xp̄s: ostēn-
ditq̄ sua sacratissima vulnera dicens. Qu-
meo amore tam abominabilē potū sum-
plisti tibi ingrat⁹ nō ero. Sicq̄ applicans
os virginis ad p̄p̄ū vulnus lateris. Bi-
be inq̄ filia de latere meo potum: quo aīa
tua tanta suauitate replebit̄: q̄ etiā in cor-
pore: q̄ p̄pter me p̄p̄sisti mirabiliter re-
dundabit. Quo facto tā in aīa q̄ etiaz in
corpe incredibili extitit suauitate dulcedi-
neq̄ repleta. **T**ercio fuit pia valde san-
cta Katharina erga peccatores. Multos
nāq̄ orōnibz suis z meritis iuuat̄ ne peri-
rent. Sicut diffuse ponit̄ in legenda. An-
dreā de belantis ciuē Senarū diuicijs

affluente egrotanteq; ad mortē. cū ex toto penitētiāz sperneret sua orōne puerit ad dñm. Lū em̃. p illo orasset ardētissime ap- paruit iesus xps pfato ifirmo horratulq; est illū q; pteret pētā sua. q; parus erat si bi illa remittere. Qui cōpunct⁹ val de sub ito p̃filius ē. Et p̃dito testamēto ad extre- ma deductus cū magna deuorōne migra- uit ad dñm. Fuerūt adhuc in p̃fata ciuita- te senarū duo. p suis maleficijs ad mortēz dānati. Qui cū ducerent sup curnus z car- nes eoz a carnificib; decerperent ignitis forcipib; deū impie blasphemabāt. Lū at̃ Katherina ista nouisset. p eis dñm ama- ro corde exorauit. Quib; cū ad portā ciui- tatis venissent a pparuit saluator tot⁹ vul- neratus eos ad puerionē iui. ans. q; statim cōpuncti p̃fessi sūt sacerdoti: z blasphemias muerunt in laudes. sicq; letissimū tu- lerūt illatā mortēz. Et q; enarrare queat pueriones oīm maloz. pfectoz bonoz: o- boraōnes impfectoz. p̃solatōes desolato- rū: admonitōes spū alii p̃culoz: tā p suas eptas q; etiā oraculo viue vocis erga p̃so- nas oīs sexus p̃ditōis z status p̃ p̃ginē ex- citatas. Quot sceleratos de faucib; infer- ni abstraxerit: q; obstinatos ad sui cogni- tiōē reduxerit. q; seculo deditos induxe- rit in ei⁹ p̃ceptū. q; viriūq; sexus ad religi- onū diuersaz ingressus allegerit. q; de laq; is tēptationū: eruerit. Difficile nanq; foret cūcta commemorare. Nā aliq̃tiens maxie i- talia ex remotissimis p̃tib; ad ipsam vtri⁹ q; sexus p̃sone p̃fluebāt. Ad ei⁹ aspectū atq; colloquiū talr cōpungebant: vt sine dē- latioē curreret ad p̃fendū pētā sua. Ob- quā causā Greg⁹. xij. in adiutorij katheri- ne tres p̃fellores p̃cipuos deputauit. Qui taliter aliq̃ occupabant vt nec spaciū ha- berēt edēdi. ¶ Quinta p̃cus p̃cipua z sin- gularis b̃tē katherinne fuit paciētia. fuit si- quidē paciētissima z p̃cipue in trib;.

¶ Primo in p̃secutiōib;.

¶ Secundo in tēptatiōib;.

¶ Tercio in passiōib;.

¶ Primo fuit paciēs in p̃secutiōib; qd̃ exēpla sequentia mani- fiant. Fuit senis quedā palmerina de penitētia sancti Do- minici. que instigante sathana facta est ka- therinne taliter emula. vt nec nomē ei⁹ au-

dire valetet. Sz p̃gini sp̃ betraheret. Ipa- t̃i p̃ illa dñm exorabat. z cū ad infirmita- tē grauē incidisset. Katherina ad eaz vñi- tandā se p̃tulit infirma p̃o durior effecta: eā expelli de domo iussit. p qua nō cessauit Katherina fces ingeminare. Quib; sc̃m̃ est vt eam sibi recōciliaret. atq; p̃rita illa z cōpūcta sacramētis z grā dei munita. in dñō ex hac vñta migrauit. Duz etiā ser- uiebat illi infirme Andree de q; pauloan- te d̃ximus: illa impatiēs p̃rumeljs plurū mis katherinā afficiebat. z pcurante sp̃i- tu malo d̃ inhonestare apud alias sorores accusabat. katherina tñ p̃pterea nec indig- ba fct: nec ab ei⁹ obsequijs cessabat. Lūq; illa indies in sua duritia p̃seueraret katha- rina orōi se dedit de iniurijsz infamijs p̃ie p̃querit. Cui xps apparens duas ostendit coronas. vnā spineā z aliam auream dicēs Si hic eligeres aureā spineā postea repoz- tabis. Si aut̃ hic spineā postea aureā ob- tinebis. Qd̃ illa audies z ad paciendū p̃ oia se offerens. accepit de manu dñi spine- am quā suo capiti imponēs etiā dieb; plu- ribus vehemētissimū sensit in capite dolo- rem. Sicq; a dñō cōfortata paciētie armis fortiter se muniuit. Infirma p̃o paciētia Katherine supata. cōpuncta z igemiscēs katherinā alta voce sanctā omib; p̃dica- bat. seq; ream accusabat. misericordiā pe- tens de his que falso dixerat p̃ illā. Quid plura dū katherina tāta inedia corp⁹ affli- geret. frequētarēz dñicā mensaz: pleriq; viriūq; sexus falsos rumusculos. vt fieri solet eructabāt. Aliq; dicebāt neminē i mo- do viuēdi singularē esse debere. Aliqui ex- t̃ em̃tates fuisse sp̃ deo z homib; exofas. Aliq; katherinā fingere z decipe. Aliq; ad- inanez gl̃iam illa oia facere z silia. Que ip̃a deo placere p̃ omia studens paciētissi- me tollerabat. ¶ Secūdo fuit paciēs in tē- p̃tatiōib; d̃monū. At̃ quidē Pius i bul- la canonizatiōis. Lucrabat q̃ frequētissi- me cū demonib; multisq; illoz molestijs vexabat. Sed aiebat cū ap̃lo. Cum in fir- mor tūc fortior sum. Et vt in sua legenda narrat. q̃q; demones deo p̃mittere ka- therine corp⁹ culū tantis penis z languorib; afflixerūt vt maifeste viderent in ea signa p̃cussionū z verberū ita vt quasi quoddaz

mōstrū videret a cūctis. ¶ Tercio fuit pa-
tiens in passiōibus siue in penitētijs volū-
tarie assūptis siue infirmitatibz corpi suo
supuētiētibz. Teste em̄ p̄io vbi s̄. Dolo-
re capitis pene ass̄ due torq̄bat. Estuabat
febr̄ibz nec illoz cruciatu carebat. ¶ Sex-
ta b̄tē katherine p̄ius a d̄miranda fuit hu-
militas. quā ostendit maxime in tribz.

¶ Primo in timore.

¶ Secundo in despectōne.

¶ Tercio in conuersatōne.

¶ Primo ostēdit suā humilitatē in timore.
Dū em̄ cepisset visionibz et imaginarijs et
corpali b̄z a d̄no Jesu xp̄o visitari: plimūz
formidare cepit: d̄noqz se cōmendauit. a q̄
edocia plenissime fuit: q̄lt visiones bonas
vel malas b̄tē agnoscere. Et dū sēl suo cō-
fessori de visionibz sibi factis referret qdā
secreta. ille hesitare cepit: atqz in eā respici-
ens vidit illū trāsfōmatū. q̄tū ad faciē in-
effigie xp̄i respicientis in eā. Tūqz ex h̄ ex-
clamaret ac diceret. Quis ē q̄ me respic̄
Respōdit katherina ille q̄ ē. Quō dicto fa-
cies illa disparuit. et p̄fessor p̄fatus illo mo-
do de p̄ginis scititate p̄firmatus remāsit.

¶ Secūdo ostēdit katherina hūilitatē i sui
despectōne. Hāc āt didicit a xp̄o sibi appen-
ti dicēteqz sibi. Sās ne filia: q̄ tu es et q̄s
ego sū. Si hec duo noueris beata er̄. Tu
em̄ es illa que nō es. Ego sū ille q̄ sūz. Si
banc noticiā habueris in aīa tua. nūqz de-
cipe te p̄t inimicus. Si quidēz de nibilo
creatura facta est: et sibi relicta cadit in ni-
hilū: et p̄ se tendit in peccatū: qd̄ nihil est. et
ex se nihil boni cogitare valet. Quare re-
spectu dei infiniti nihil esse p̄uincit. Ideo
est illa q̄ nō est: s̄z qm̄ de⁹ ē fons tot⁹ esse et
independens eē. Ideo ip̄e solus est qd̄ est.

¶ Tercio ostēdit katherina hūilitatē i cō-
uersatōne. Hāc in publicū p̄dijt magnisqz
rebus se ingessit. nō sua sed d̄ni voluntate.
Postqz em̄ habuit sacruū susceptū. silentiūz
p̄tinuū p̄triennū seruauit. et clausurā cel-
le tenuit. excepto cū eccl̄iam a d̄ijē vigiliās
vsqz ad scdm̄ signū matutinale p̄rabebat.
Tūqz cū ad laudandū deū fr̄es p̄dicato-
res in chōz. taz a cecessisse putaret ip̄a cede-
bat ad aliq̄t q̄scēdū d̄icēs. Ecce d̄ne ger-
mani mei et fui tui vsqz nūc dormiēte. Do-
bo p̄o surrexerūt ad te laudandū. Tu ser-

ua eos et ego parū quietescā. P̄⁹ p̄o d̄lucur-
nā exercitatioēz in spūali vitā frequētāsqz
xp̄i visitatioēz. iterū apparēs ei indixit. vt
extra p̄cederet. p̄riorqz saluti p̄bo intēde-
ret. ac exēplo p̄militqz in cūctis p̄ illaz ad
aiarū salutē gerēdis suū sibi supnū p̄sidū
exhibiturū. Qd̄ ita fuisse vt patebit i seq̄n-
tibz rel̄ictis declaruit. ¶ Septima p̄tus
scitē katherine dicit p̄seuerātia. vt ei ait hie-
ron⁹. ad Lucianū heremitā. Lepisse ml-
toz est. ad calcē p̄o puenisse paucoz. Ka-
therina p̄o nō solū p̄seuerauit. S̄z de p̄tus
te in p̄tutē p̄cessit. de q̄ tria inter cetera re-
fert digna laude. P̄lus p̄t̄fex maximus
vbi s̄. Primū qd̄ respicit scitatis ei⁹ intē-
um. At em̄. Virgo katherina ex ciuitate
senensi oriūda medioctibz orta p̄nitibz
p̄ius deo sese dedicauit qz deū posset per-
etate cōficere. Scdm̄ ē qd̄ inspicit vite ei⁹
p̄gressū. In q̄ itaqz sic. Nullū a b̄a p̄bus
nō religiosū nō scdm̄ exiit. Vis sermo ei⁹
de moribz fuit de religioe de pietate. de cō-
tēptu mūdi. de amore dei et p̄imi. de cele-
sti patria. Tercū refert ad ei⁹ vite termi-
nū. de q̄ sic. p̄ulit. Anno etatis sue. iij. circi-
ter ac trigesimo i v̄he Roma d̄cē suū clau-
sit. de cui⁹ aīe in celū assumptioe et glosa
receptioe. stupende et admirabiles reue-
lationes facite reperiuntur.

¶ Quarta deus s̄blimauit b̄tēz katherinā
septe gratiosis et admirādis p̄rogatiuis.
Cap. III.

Gerciuz mysterium cō-
templandū de excellētia et scitica
te b̄tē katherine dicit s̄blimita-
tis. Sublimauit nepe de⁹ hāc
mulierē benedictā. vij. gratijs et p̄rogati-
uis a d̄mirandis.

¶ Prima fuit mētalis illustratio.

¶ Secūdo p̄phetica infusio.

¶ Tercio cōsolabilis visio.

¶ Quarta suauis abatio.

¶ Quinta mīraculosa choruscatio.

¶ Sexta felix reuelatio.

¶ Septima solēnis canonizatio.

¶ Prima gratia siue p̄rogatiua katherine
que s̄blimata est a deo dicit mētalis illu-
stratio. Illustrauit d̄o illi intellectus luce
sapientie et doctrine ita vt de ip̄a P̄ius p̄o

riter ubi supra ita referat. Nemo ad eā ac-
cessit qui non doctor meliorq; abierit. Do-
ctrina ei⁹ infusa nō acq̃sita fuit. prius ma-
gistra vīsa est q̃ discipula. Quippe est sa-
cras lras p̃fessorib; ipisq; magnariū ecclē-
ariū ep̃is difficillimas de diuinitate q̃ōes
p̃ponētib; prudētissime rādīt z adeo satis/
fecit. vt tanq̃ agnos mā sue factos remis-
sit. Quos tanq̃ lupos ac leones ferocien-
tes accepat. Quoz nōnulli d̃uina in ṽgi-
ne sapientiā admirati. Distribut; mox in-
ter xp̃i paupes que possidebant substantiā
accepta dñi cruce vitam deinde euāgelicā
egerūt. ¶ Secūda gr̃a fuit p̃phetica infu-
sio. Et de hac Pius papa inquit. Fuit i ea
sp̃s p̃betie z multa p̃dixit anteq̃ fieri
rent z occultissima reuelauit. hec ille. In
legēda s̃o sp̃ius multa scripta sunt ex quib;
bus aliqua enarremus. Fuit in ciuitate se-
nensi quidā nobilis miles d̃ictus dñs Hi-
rolaus de sara cenis qui cū als in multis
locis fuisset in armis: z tandē ad suam ci-
uitatem senaz rediisset a sua vxore mone-
bat vt loqueret cum katherina. Quod cū
ille facere cōtempnisset vxor katherine illū
vt p̃ eo oraret duotissime cōmendat. Qua
dam itaq; nocte katherina militi in som-
nis apparuit: eumq; monuit: vt si saluari
cuperet vxoris monit; assentiret. Qui eui-
gilans visionē vxori retulit. z inde ad ka-
therinā se p̃tulit: cui colloquio z sc̃a p̃se-
tia cōpunct; s̃m ṽginis p̃siliū ad p̃siren-
dū sua pctā p̃cessit. Quo facto ad katheri-
nā redijt asserens se p̃fessus sua pctā sacer-
doti. Interrogatus ab ea an oīa retulisset
eum illa affirmaret q̃ sic vocato ad partē
peccatū quoddā enorme ab eo dimissum
in cōfessione: quod in apulia secrete cōmi-
serat distictē narrauit. De q̃ ille admirās
z pctm illd̃ p̃fessus fuit z katherinā deuo-
tione singularissima coluit. Dū fr̃as Tho-
mas de fonte primus katherine cōfessor z
frater Georgius p̃gerent a d̃ monasteriū
sc̃e agnet; d̃ mōte poltiano. i itinere capti
fuerint a q̃busdā latrūculis. reductiq; fue-
rūt ad larebrosa nemora vt ibi occiderent.
Tūc fr̃as thomas cū lachrymis dicere ce-
pit. O filia katherina tuis oñibus sue-
curre nobis in hoc tū crudeli p̃ictō. Quib;
bus p̃bis plaus lamunculi taliter sūt imu-

tati: q̃ nō mō vitā s; cūcta q̃ illis abstule-
rāt restituerūt: z ita ad monasteriū q̃ ibat
incolumes puenērūt. Cū autē postmodū
Senas rediissent cōperit p̃dictus frater
Thomas: q̃ in illo puncto in quo iuoca-
uerat katherinā: ipsa socie dixit: pater me⁹
me vocat. z scio q̃ magna necessitas eum
ṽget: z h̃ dicēs ad locū oīōis accessit. Ex-
cuius p̃iute credidit latrūculoz illoz fuisse
mentē mutatā. P̃dixit futur; sc̃isma post
mortē Gregorij. xi. z alia plura p̃nūciavit:
q̃ videre poteris i legēda. ¶ Tertia gr̃a q̃
katherina sublimata fuit d̃ solabilis vi-
sio. Sup̃naturalib; q̃ppe visionib; a dño
meruit solari: q̃ vt i pl̃ib; sibi fiebat: i ra-
ptu z extasi mētis: de quo sic refert Pius.
Rapiebat sepe a spū z i aere suspēsa: diu-
nis p̃templatiōib; pascēbat: adeo extra se
acta vt expūcta p̃cussaq; nihil oīnino sen-
tīret. hec ille. Omissis s̃o multis visioni-
bus: eius: eam vnaz referā: pro qua inter
minores z p̃dicatores contentio videt ex-
orta. Cū katherina esset in ciuitate pisana
et quodā mane in ecclēia sc̃e christine cōi-
cass; ac iuxta altare rapta maneret in spū
postq̃ dñu sic steterat: vidit xp̃m cruci af-
fixū magno sup̃ se cū lumine descēdētē: ra-
diosq; sanguineos ex suis h̃ncq; sacratissī-
mis cicatricib; eminētē. Quq; tūc vidēt/
bus plurib; ṽriusq; sex⁹ i pl̃az expectatib;
p̃go se erigeret: z sup̃ gēua sua stās facie
rutilāte brachia eleuass; ac man⁹ oraret:
q̃ ne cicatrices in corpe suo apparerēt exte-
ri⁹ tūc ex radīs sanguinib; in solarib; im-
mutat; a cicatricib; crucifixi p̃cedētib; et
ad man⁹ pedesq; ad cor illi⁹ pueniētib; val-
de interinsec⁹ dolor sensibilis in dict; p̃tib;
corpis est relit⁹. Ex q̃ cū corp⁹ ei⁹ dñu sic
staret rigidū z oculis clausis tādē cecidit
ac si fuisset lealit⁹ vulneratū. Post modicū
ad se reducta tanta dolore p̃cutiebatur: vt a
cūctis putaret in breui moritura. Dū ita p̃o
sequētī ibi cōicās a dolore extitit liberata.
Ex visione p̃acta in pl̃isq; locis nōnulli
sanctā katherinā suscipiētē stigmata a
xp̃o depingi fecerūt: q̃ si ea intentōe id ege-
runt: vt p̃ visibilia inuisibilia cognoscant;
et p̃ p̃icturā illā visibilē dolor ei⁹ inuisibi-
lis: licet sensibilis designet: forte nō obstat
errore inde seq̃nte: q̃ credi possit stigmata

et visibilia suscepisse tolerari vixque possent
Sed si hec facta sunt: ut sic equiparetur beatus
Francisco cui soli usque in presentia singularem modum
stigmata divinitus sunt impressa: vixque rep-
rensibile est. Nam ut dixi in sermone de sacris
stigmatibus beati Francisci. Inter miracu-
la gratia nostre fidei Francisci signatio su-
perius obtinet gradum. Fuerunt quippe stigmati-
ta et visibilibus et sensibilibus a se sibi im-
pressa. Tulit illa duobus annis: continuus: et
in vita et in morte etiam a viris sanctis et gra-
uissimis vix et tacta. Summi pontifices
Gregorius. x. Alexander. iij. Benedictus
Nicolaus: et alij illa approbantes fatentur sin-
guli miraculo in Francisci pedibus manibus
et latere fuisse depicta: ab eo artifice sapien-
tissimo quod creavit celum et terram. Quid pro de
cetero sit factum? cui archana: ipso reuelata
re perferantur nequim? ipse novit. Unum scio
et quod de absque ullo errore: quod Franciscus usque
ad presentiam electus fuit a domino Iesu Christo pro
potere proprio vespillu crucis biennio ante spiritum
reddere celo deberet. Non deroget ista di-
gnitati beate Katherine: nec alterius sancti.
Ego peto: quod hunc sermone perfectam ipsam
devotionem quam possum et colo et veneror. Etiam
in rome Anno dñi. D. cccc. lxi. Anno ter-
tio Pij pontificis maximi. Quando pontifex
præfatus spiritus sanctus volens sanctam Katherine
solenni celebritate canonizavit. Nulla tunc
a referendis et vita et miracula Katherine
de stigmatibus facta est mentio. Nulla pictu-
ra cum stigmatibus fuit delata. Nulla insup-
er in bulla quam superius frequenter allegavi
de stigmatibus mentio habita est. Ego insup-
er die canonizationis sermone ad populum ha-
bui: post prandium in ecclesie muneris ordi-
nis predicatorum. Inspecti legi et quidem sepius
omnia que scripta erant de laudibus huius sancti: nil
aliud invenire potui: nisi quod superius expressus
est de illo dolore quem tulit ab ipsis signis in
suo ex ta cito raptu. Et si nomen stigmatum
dolorem illum intelligi volumus? non tamen in illo
continentur et includuntur potius miraculose.
stigmatum beati Francisci. Igitur cum deus non
egeat nostro medicatore: proferam de sanctis
quod fin rei veritatem non inuentione hominum illis
possit accommodari. Fuit Katherine ut per ex-
dictis. et ex his que sequentur amplissimis pro-
prietatibus et gratiis decorata. Sed stigma

et specie non fuit: ut Franciscus insignitus.
Que si ad nos gloriosa rediret: dura incre-
patione feriret illos qui sub specie pietatis me-
dacijs vellent suam gloriam ampliare. Ora-
ti pater meos predicatorum et minores ne po-
pulos sancta dalizent. Quibus tamen multa mira-
cula de sanctis se offerunt: precipue de Katherine
ut medicata. et propter seipsam et propter veritatem
abundantiam deserere et detestari cogantur.
Quarta gratia beate Katherine dicitur sua
vix cibatio. vix namque et frequenter sacra-
mentum carnis suavitatem solam: donec spiritus repleta
fuit ut asserat sic de illa. Plus ubi sanctus. Inve-
nitur est altius a die cinerum usque in presentem
ieiunium produxisse. sola eucharistie communio
ne preterea per annos circiter octo minimo her-
barum succorumque parum retento et communione
sacra sustentata est. Ad cibum qui ad supple-
mentum pertinet. Ad communionem altaris. qui ad
celestes nuptias invitata esset summa cum
alacritate percipiebat. hec ille. Tamen efficaciter
erat et ad sacramentum illud inaccessibile re-
uerentiam ut mens Gregorius. xi. flecteret ad
procedendum Katherine quod posset eligere. pro-
fesso rem quod eam absolueret et sibi eucharistiam
ministraret et cum altari viatico absque alia li-
centia ad nutum Katherine celebraret. Quia
ita gratia et prerogativa singularis beate Katheri-
ne fuit miraculosa exorcisatio. Fecit illam
deus in vita et morte multis clarere miraculis.
Ex quibus aliqua explicabimus. In civitate
Senarum quedam nobilis domina Alexia ha-
bitum ordinis sancte penitentia suam Katherine
recepit: que illa coegit ut secum in domo
sua commoraretur. Contigit autem ex charistia
tunc illos de domo prefate domine Alexie vesce-
panibus farine putride. Superveniente cruce
co novo consulit Alexia Katherine. an
certum residuum prefate farine percipiendum foret.
Que nequaquam percipiendum asseruit. sed para-
ri aquam iussit et farinam afferri. Intrauit er-
go primo massam: et tandem panes et parva
quantitate illius farine quousque etiam expulso se-
pore tamen celeriter et tot perfecit: quod de quadru-
plici aut quintuplici quantitate fere tot facit
fuisse: cum stupore sororis Alexie et aliorum
de domo. Cum autem panes de cybano depoz-
tati fuissent. inveniuntur a deo sapidissimi.
ut omnino inmutatio saporis ad miraculum
prederet. Et cum daret de ipsis panibus

paupibus et fratribus atque illos comederent
omnes de domo suffecerunt diebus pluribus etiam in
archa multiplicari. De quibus aliquid a quibus plu-
ribus sunt et per reliquos quod in argumentum mi-
raculi referuntur. Tunc etiam quod Iheronimus fu-
it in urbe et ibi in regione coline cum sua fa-
milia viveret de medicitare et nihilominus
advenientes hospites recipiebat ita ut conti-
nuo quod. xxx. persone in domo sua comederent.
Contigit felix quod die quadam deficiente pane quod cum
Iheronimo fuisset renuntiatus mandatum ut sic
ad mensam se poneret et modico pane quod ibi re-
cipere faceret comestione. Ipse pro ad orationem
non accessit. Quid plura edebat illis fame-
licis et ieiunis. paucis ille modicus sufficit om-
nibus abundavit. Tunc etiam super fuit ut ex
illo plures elemosine pauperibus largiret. Dicitur
esset in civitate senarium audire quod dicitur ma-
thei rector hospitalis misericordie sibi devotus
simul ex morbo pestilenti graviter egrotare ac-
cessit ad eum dicitur cum magno fervore Sur-
gatis dicitur matthei surgat quod non est tempus in-
lecto descendit. innox ad eius vocem se habet et ignis
apostema prout penitus dimisit. Sanavit
multos alios peste percussos sua oratione fide-
li. Sic fuerunt magister Raymundus et magister
Bartholomeus Iheronime prelores. Et ne
singula complectamur ita de ipso loquitur Pi-
us papa Hagm et sanctum erat in plebibus
Iheronime nomen. Undique ad eum egrotantes ma-
ligni verax spiritibus deducebant. Et mul-
ti curabant languoribus et febribus. In christi no-
mine impabat et demones cogebat ab ob-
sessis abire corporibus. Proprie res duobus ro-
manis pontificibus Gregorius. ix. et Urbano. vi.
acceptissima fuit a deo ut legationibus eorum
fungere. multisque et magnis spiritualibus gratiis
ab eis donaret. hec ibi. Ubi adhuc inter-
ferit quedam quod non nisi future dei coopante per
Iheronimam fieri potuissent. At cum. Dissi-
detes summo studio componebat multa erexit
odia. et mortales inimicitias per pace Flo-
rentinorum quod cum ecclesia dissiderant in dicto sup-
positi erant ecclesiastico Appennini et alpes trans-
ire atque versus in Avinionem ad Gregorium. xi. per-
ficeret non dubitavit cum votum suum ipse Gregorius
de petenda urbe roma in occulto faceret et so-
li sibi ac deo notum sese divinus cognovisse
monstravit. Sexta gratia quod de Iheronimaz
Ultimaque dei felix revelatio. Eum enim urbe

romana ipsa per multa signorum experimenta ex-
horationes spirituales aliasque exercitia religio-
sa morientium divina die circa horam. iiij. de xx
ix aprilis. Decem migrasset ad patres
Ea de die magister Raymundus ultimus et con-
fessor in conventu Januensi erat dispositio pi-
sas deinde bononiā ad capitulum generale per-
gere. Precebatque christi matrem coram quadam ima-
gine ut eum pregeret a periculis. Hoc quan-
dam voce audivit dicentem sibi. Ne timeas
quod ego sum hic per te. ego sum in celo per te. Ego te
pregavis securus. Et hesitans per tunc unde
vox perdiret. tandem invenit quod eadem hora Ihe-
ronima migraverat. puenit tandem prefatus
magister bononiā ubi magister generalis canonicus fu-
it electus. quod iam sibi Iheronima indubitan-
ter prederat. ut autem sequitur Pius in bulla.
Tactu corporis eius per illi feliciter transitum ple-
rius egroti salutem secuti sunt adeo ut non
nullis saluti fuerit. ea tetigisse que sacra
Iheronime membra tetigere. Postea pro ipso
ipsa iam celo recepta vota supplicantium
benigne audivit. et per a sponso et domino suo
christo salvatore exaudirent curavit. Multi
enim ex diversis egritudinibus curati sunt qui
audita beate Iheronime gloriosissima fama et
patrocinium supplices petiere. hec ille. Pla-
cuit itaque benignissimo deo sponse sue glo-
ria innumeris ut sic dicam usque in presentem diem
miraculis manifestare. Septima Ihero-
nime gratia et prerogativa singularis est dicta so-
lemnis canonizatio. Rome siquidem in basi-
lica beati Petri apostolorum principalis astate populo
et clero habitoque sermone ab ipso Pio ponti-
fice de vita et miraculis eius missarum solen-
nibus celebratis et sollemnibus ceremoniis rite per-
actis ad canonizationem sancte precessit sub
his verbis. Ad honorem omnipotentis et eterni dei
patris et filii et spiritus sancti. ad exaltationem fidei ecclesie
et christiane religionis augmentum. auctoritate do-
mini nostri Iesu christi et beatorum Petri et Pauli
apostolorum eius ac nostra. Iheronima Senenles
illustris et indelibilis memorie virginis. cuius
corpus in ecclesia predicatorum quod de minerua est
est hic rome iacet in celesti hierusalem inter
beatorum virginum choros. quod id sua pietas di-
vina suffragante gratia meruit. iam pridem
fuisse receptam. et eterne glorie corona dona-
tam de fratrum nostrorum consilio declaramus
eamque tamque sanctam publice proutimus co-

lendam esse decernimus et diffinimus atque in sanctarum cathalogo virginum quas Romana veneratur ecclesia religere et ascribere mandamus. Statuentes festum eius singulis annis prima mensis Maii domini die ab universali ecclesia celebrandum esse. Sicque deus in sanctis suis admirabilis Katherine in vtriusque ecclesia triumphante. scilicet ac militate sublimiter exaltauit. Quem deprecemur ut illius meritis interuentibus dignetur et nos a scribere beatitudine vite. Qui sit benedictus in secula seculorum. Amen.

¶ Sermo de sancto Bernardino predicatorum nostri temporis principe.

Dilectus deo et hominibus: cuius memoria in benedictione est. Sapientis verba sunt ista originaliter. Eccli. xlv capit. Et in epistola hodiernae festivitatis. Ellem hoc tempore tante eloquentie splendore fulgere. ut non solum alterum demosthenem principem oratorum grecie. aut Licetone latinum me putarent omnes astutis. sed angelum crederent de celo missum. ut fieri possem eximia laudes illius sancti Bernardini qui sua predicatione nomen gloriosum Iesu Christi mirabiliter exaltauit. Ipse quippe alter paulus et vas electorum christianam religionem sua doctrina reformauit. Ipse italiam populos per abrupta viciorum deuantem ad semitam virtutum et iusticie reduxit. Ipse denique religionem sacram minorum numero et sanctitate adauxit. Verito itaque in eius solennitate preconiis predicationis eius enarrare debemus. Ob illam namque deo et hominibus dilectus est et memoria eius benedicta in sempiternum manebit. De qua in presentis sermone tres excellentias proponimus declarandas.

¶ Prima de commendatione.

¶ Secunda conditionis.

¶ Tercia honorationis.

¶ Quod commendat predicationem sancti Bernardini propter humilitatem. charitatem. et patientiam.

Capitulum I.

Prima excellentia predicationis sancti Bernardini dicitur commendationis. Sua

quippe predicationis satis est commendanda. Et maxime propter tria.

¶ Primo propter humilitatem.

¶ Secundo propter charitatem.

¶ Tercio propter patientiam.

¶ Primo commendatur predicationis sancti Bernardini propter humilitatem. Non enim predicauit presumptuose aut superbe se ingerens sed missus. Officium namque predicatorum officium est angelorum. quia sicut angeli annunciant diuina secreta et predicatorum de quibus dicitur in psalmo. angelus ait. Annunciauerunt opera dei. Angelus autem non ex se veniunt. sed ut dicit apostolus ad Hebraeos. ij. c. In ministerium missi sunt. Sic et predicatorum. Quomodo predicabunt. ait apostolus ad Romanos. x. Nisi mittantur. Quod autem ait Esaias non vocatus se obtulit ad predicandum cum dixit. Ecce ego mitte me. Esa. vi. ca. Et contra cum Hieremias mitteretur a deo se excusauit dicens. Aa a dñe deus. Ecce nescio loqui. Hieremias. i. ca. Et si diuersa vox extra prodijt. non tamen a diuerso fonte dilectionis emanauit. Duo quippe precepta sunt charitatis ut ait Gregorius. Amoris dei et proximi. Per actiuam vitam prodesse proximis cupiens. Esaias officium predicationis appetijt. Per contemplationem pro Hieremias sedule amori conditoris inherere desiderans ne mitti ad predicandum debeat contradicere. Quod laudabiliter vnus appetijt. hoc laudabiliter alter expauit. Ipse ne tacite contemplationis lucrum loquendo perderet. Ille ne damna studiosi operis tacerendo sentiret. Sed hoc in vtrisque est. subtiliter intuen dum quia et his qui recusauit plene non resistit et is qui mitti voluit ante se per altaris calculum purgatus vidit. Et paulo supra Gregorius dicit. Sicut toto desiderio occupationem fugere debemus. ita si desit qui predicet occupationis onus libenti necesse est animo subire. Hec omnia viij. q. i. ca. In scripturis. Et quia difficile est et earum videre se purgatum. Quia nemo scit vtrum odio vel amore dignus sit ut dicitur Eccli. ij. c. Ideo nullus debet presumere ex se ire ad predicandum. Sed expectare debet ut mittatur vel a deo vel ab ecclesia. unde de Iohanne baptista dicitur Ioh. i. ca. Fuit homo missus a deo. Non tamen cred

tur alicui dicēt se missum a deo qui ab ec-
clesia non est missus nisi p̄bet miraculum
sicut Moyses extra de hereti. c. lū ex in-
functo. Et argumētū de p̄se. vi. q. ca. Reue-
ra Sic fuit missus. Equit? cui apparuit i
sommis angel? z cū ad p̄dicandū misit. xvi.
q. i. §. Hoc idē. Ab ecclesia aut mittit q̄s v̄l
ordinarie vt q̄libet curatus saltē q̄ ad s̄b,
ditos. Ad rectores em̄ ecclesie maxie p̄inet
p̄dicare p̄ se vel p̄ aliū subditis suis. vnde
p̄mis rectoribz dixit x̄ps. Da rc. vlti. ca.
Euntes in mundū vniuersum z p̄dicare
euangeliū oī creature. Et Greg? dicit i pa-
storali. xliij. ca. Si rector. Officiū predi-
cationis suscipit quis q̄s ad sacerdotiū ac-
cedit vt ante aduentū iudicis q̄ terribilis
sedit ipse sez clamando gradias. id est p̄/
dicando. Et loquit Greg? de curatis. qui
etiā figuram inducit. Exodi. xxvij. c. vbi
dicit q̄ sacerdos ingrediens tabernaculū
tintinnabulis ambiat vt audiat sonitus
quando ingredit z non moriat. Quia vt
exponit Greg? dicto. capi. Si rector. Graz
contra se occulti iudicis exigit si sine predi-
cationis sonitu incedit. Et sic morit spūa
liter. Vnde inquit dñs Ezechieli p̄phete.
xviij. ca. Fili hoīs speculatorem dedi te do-
mus israel. Si dicente me ad impiū mor-
te morieris tu nō annuiciaueris ip̄e in ini-
quitate sua moriet. Sanguinē p̄o eius de
manu tua requirā. Confirmat idem. Al-
colaus papa. xliij. di. Dispensatio inquit.
celestis seminis nobis inuicta est. ve si nō
sp̄rserimus. ve si tacuerimus. Vel ab ec-
clesia mittit quis ad predicandū ex p̄uul-
legio vt predicatorēs et minores. Augusti-
nenses carmelite: z seruite: saltē in eccle-
sijs suis. In alijs ecclesijs non nisi vocati.
Et bi etiam debent mitti a prelatīs suis.
De quibus fit mentio in Clementina du-
dum. de sepulchris. Qui autem vocatus
seu missus ad hoc pertinaciter recusat. ab
ecclesia z deo contemnitur. Quod figura-
tum fuit in eo qui nolebat ducere vxorem
fratris mortui. z p̄pterea discalciabat vno
pede vt exponit Augustinus. viij. q. i. ca.
Olim. Hunc inquit euangelij quisq̄ pre-
dicator ita debet in ecclesia predicare siue
laborare vt defuncto fratri. id est christo. su-
sciret sanctum qui pro nobis mortuus est

Et quod suscitatum fuerit eius nomen ac-
cipiat. Ut igitur ad sanctum Bernardi-
num conuertamus sermonem. Ipse sicut
experientia facti manifestauit a deo elect?
et a prelatīs ordinis per obedientiaz astri-
ctus officium predicandi suscepit. Hatus
em̄ in ciuitate massā prouincie. Thuscie ex
honestissimis parentibus patre videlicet
Dollo et matre Aiera nobilibus Se-
nensibus ante completum septennū vtro-
q̄ parente orbatu remansit sub cura z re-
gimine cuiusdam venerabilis domine so-
rozis matris eius cui nomen erat Diana
que puerulum in duxit ad virginis glorio-
se p̄ceptuam deuotionem. Et operam de-
dit vt literis vacaret ac moribus bonis.
Creuit autem de virtute in virtutem bo-
nestus affabilis z pauperibus liberalissi-
mus. tantaq̄ fuit in eo aptitudo ingenij z
subtilitas intellectus q̄ ante completum
annum quintumdecimū in grāmatica lo-
gica z morali p̄bia satis mediocriter fuit
instructus. Inde q̄ cepit lectionē iuris ca-
nonici frequentare. Eratq̄ vita eius ita
munda vt omnibus alijs cederet in exem-
plum. Nam vt reculit mihi quidam vir si
dedignus cancellarius domini Senēsis
nomine Leonardus qui confocius eius
fuerat in scholis in etate illa adolescentie
ad malū prona. Nullus audebat cū bern-
ardino verbum turpe aut lasciuū profer-
re. Quinimo si quandoq̄ aliq. adolescen-
tuli z scholares absente Bernardino aliq̄
inter se verba ociosa referrent si viderent ex-
post Bernardino aduententē mox alter
alteri loquebat. Taceamus inquit quia
Bernardinus venit. Quid plura. Anno
etate sue. xvij. Dū pestis truculentissima se-
uiret q̄ in tota italia. Is hospitali magno
senensi iacebat multitudo egrotantiū ex pe-
ste z vix erat qui illis ministraret. Nam z
famuli omēs p̄ maiori parte z aromatarij
in illo hospitali cōmorantes z capellani et
aliq̄ plurimi peste percussi obierant. Erat
illis t̄pibus rector hospitalis quidā vir de-
uotus z p̄bus dominus Iohannes de ge-
naronibz q̄ videns sibi humanū deesse au-
xilium ad p̄gine p̄ssimā se quertit illā dep-
cās vt tam extreme infirmorum necessitatē

predictū aureū munus et si in proprios usus accipere recusaret: charitatis tñ zelo in redemptionē captiuorū et pauperū usus misericordie exhibere decreuit. Accersito igit quodā probō venerādoq; ciue locioq; vocato sumptuq; ab ipso ciue pecunia ad carceres clam et incūctāter accessit et q̄ plurimos inde captiuos redemit relinquantq; parit paupib; cū magna animi hilaritate distribuit. Sciēs aut̄ illustrissim⁹ ille dux que facta fuerāt scrip̄ Bernardinū mirabiliter cōmēdauit. Tercio cōmēdať predicatō sancti Bernardini ppter paciētā fuit em̄ paciētissim⁹ in lahorib; in infirmitatib; et in psecutiōib;. Et vt de psecutiōibus loquar: accusat⁹ fuit tanq; hereticus ab emulis quibuscūq; Martino quinto. Qui eū ad se venire pcepit. Ante q̄ se cōtulisset ad urbē sanabāt vndiq; falsi rumores de scō Bernardino. Dicebāt em̄ populi: veniet veniet ille heretic⁹. Alij cōbureť ille hereticus et similia. Dū q̄o vrbem intrauit ostēdebat digito zynus alteri cachinādo dicebat. hic hic est ille. Ipse q̄o hec oia pro dei amore equanimiter tolerabat. Et tandē veritate inspecta et cōperto clarissime q̄ nō cōlū catholicis foret sz etiā fidei dignissim⁹ p̄eco a pōtifice gratiose visus eū et audit⁹ et cū eius benedictiōe p̄dicare cepit in vrbē. Tandē q̄o gratiaz deus oriet⁹ et f̄bis infudit: vt om̄s p̄plus cōfluere ad eū audiret: ac si fuisset angelus dei et quāto prius nomē eius videbat om̄i b; odiosum: tāto postea cūctis virtutib; sexus factū est venerabile. Predicauit sic multo tpe cū incredibilib; animarū fructu: qui etiā p̄durat vsq; ad tpa nra. Passus est et alias psecutiōes: eo q̄ semp p̄vires p̄sequit inuidia. A nonnullis emulis dicebat litterarū ignarus cū tñ in scripturis diuinis foret eruditissim⁹. Alij q̄o q̄draginta simones dñtaxat eum scire assuebant. Pleriq; q̄o curiosi et vana eloquentia tumidi ignauū ineptū et impollutū fatebant. Qui tñ in hoc dicēdi genere et in his que p̄dicari debent pro salute p̄p̄lo irreprensibilis erat. Sz hoc nō videri debz mirum q̄ sibi hoies flagitiosi detraherēt: cuz semp fuerit hoim malorū cōsuetudo sanā doctrinā spernere et derisari. Unde La

ctantius li. v. diuinarū institutionū de Epriano sic refert. Unus p̄cipuus et clarus extitit Eprianus: qui magnā sibi gloriā ex artis oratorie p̄fessione quesierat et ad modū multa conscripsit in suo genere miranda. Erat em̄ ingenio facili copioso suauit et que f̄monis maxima est p̄tus aperto vt discernere nequeas vtrū ne ornatioz in loquēdo an facilioz in explicādo an potentioz in p̄suadēdo quisq; fuerit. Nō tñ placere vltra verba sacramētū ignorātib; nō pōt: quoniā mystica sunt que locutus est et ad id preparata vt a solis fidelib; audiat̄. Deniq; a doctis huius seculi quibus forte scrip̄a eius innotuerūt derideri solet. Audiui ego quēdā hoiez disertū sane q̄ eū immurata vna l̄fa copriantū vocaret q̄li qui elegans ingenium et meliorib; rebus aptū ad aniles fabulas p̄tulisset. Hec ille. De brō Hieronymo quid referem⁹ qui lumen splēdidissimū ecclesie fuit: et tñ dentes malignorū nō euasit. Et vt ipse ad Alep̄tiani scribit. Per infamiā et bonā famam xpi miles gradit̄. Nec laude extollit̄: nec vituperatōe frangit̄. Per diem sol nō vret eū neq; luna per noctē. Impleuit ista scūs Bernardus: qui dū falso sibi mltā obijce rētur: et quādoq; cōtumeliose dicerētur in faciem: nunq; vultus hilaritatē mutauit: nunq; verbuz proculi iracundie. Sed in omnib; benedicebat deum. Sicut accepti ab his qui secū famillant cōuersati sunt.

De sufficientia et prudentia atq; stupenda efficacia p̄dicatōis sancti Bernardini. Capitulū. II.

Secunda excellētia predicationis sancti Bernardini dicit̄ conditionis. Habuit quidem sua predicatio tres singulares condiciones.

Prima dicitur sufficientia.

Secunda prudentia.

Tertia efficacia.

Prima conditio fuit sufficientia. Trā em̄ requiritur in predicante: vt populū inducat ad bene beatēq; viuendū: fm Augustinū. iij. li. de doctrina christiana. Primum est vt doceat. Secundū vt delectet.

Tertium ut flectat et moueat. Et cum quis ista facit industria artis rhetorice ad honorem dei et salutem animarum bene est et laudabile finem habet Augustinus. Sed cum spiritus sanctus virtutem lingua predicatoris ut instrumentum ad ista efficiendum sicut fuit in apostolis qui imperiti erant. Tunc opus illud est gratia gratis data: que dicitur gratia sermonis et lingua angelorum. Et sermo sapientie dicitur in locutione de diuinis. Sermo scientie de humanis: ut de moribus et vitiis et virtutibus: et huiusmodi secundum Theodosium xxij. q. clxxij. Perfectius autem ista operatur gratia quam natura vel ars. Sed aliquando aptitudine naturali in predicatione resistente et arte rhetorice adiuncta: aliquid quando etiam spiritus sanctus operatur plenius istud scilicet in ductione auditorum ad faciendum que predicat. Hominis ergo est se preparare scilicet ut bene dicat. Deus autem dirigere linguam. Et ut dicit Augustinus in prefato libro de doctrina christiana. Sapientia sine eloquentia parum profuit quo ad populos. Eloquentia sine sapientia multum nocuit. Est enim ut gladius in manu furiosi. Sapientia cum eloquentia multum iuuat et operatur. Sanctus Bernardinus predicando docebat: quia ipse homo doctus erat. ut etiam patet in sermonibus quos compilauit. Delectabat etiam auditores: adeo ut vniuersaliter omnes verbis suis reuocillarent tanquam si sumerent sapientissimum cibum. Flectebat insuper et mouebat hominum affectus: ut ostendemus in tertia conditione. Quare ipse sufficientissime docuit et predicauit. ¶ Secunda conditio predicationis sancti Bernardini dicitur prudentia. Fuit enim prudentissimus ad eum tandum omnia illa: a quibus predicatorum verbi diuini debent abstinere: que sunt.

¶ Falsitas.

¶ Adulatio.

¶ Faciantia.

¶ Scandalum.

¶ Contentio.

¶ Superfluitas.

¶ Leuitas.

¶ Indiferentia.

¶ Primo abstinere debent predicatorum a falsitate. Non enim sunt assumenda ali-

qua falsa pro quacunque utilitate que posset inde sequi: quia sic veritas redderet suspensa. argumetur. dicitur. ca. Si ad scripturas. Ideo Augustinus ait. xxij. q. ij. ca. Primum. Ad salutem non debet quis peruenire operante mendacio. Et idem pertractans illud Apostoli. i. ad Corin. xv. ca. Inuenimur falsi testes. Perhorrendum est inquit aliquid falsum deo dicere: etiam si ad laudem eius pertinere videatur. Non enim minore sed maiore fortassis scelere in deo laudat falsitas: quam vituperet veritas. Et idem in libro de mendacio. Mendacium maxime perniciosum est quod fit in his que ad religionem christianam pertinent. Ideo doctores tenent quod si quis non ex lapsu lingue sed ex industria vitaret mendacium in predicando mortaliter peccaret nec excusaret si hoc faceret causa conuertendi animas ad deum: quia vitaret Apostolus. Deus non eget nostro mendacio. Tempore meo inueni sunt aliqui fingentes et predicantes miracula falsa visiones ex cogitationibus. Prophetias determinatas finem suum sensus et alia huiusmodi qui tamen enauerunt in cogitationibus suis. Nonnulli pro ut ignorantibus sapientes apparerent falsas allegationes ad suum propositum induxerunt. Unde dum quidam amicus meus predicaret neapoli inducere voluit ad roborem confirmationem cuiusdam sui dicti sententiam commentatoris qui tamen forte nec in aliquo commento dicitur illud rangebat: et dum falso allegasset commentatore. primo de anima. ij. de anima. ij. phisicorum. ij. metaphisice. et huiusmodi. Tandem multiplicando verba dixit. Et hoc idem confirmat commentator. primo ethicorum. ij. ethicorum. vij. ethicorum. qui tamen de ethicis non se intromisit. Ille idem fecerat sibi quandam cartenam doctorum et falsos illos inducebat dicentes. Et hoc refert Augustinus libro. ij. de ciuitate dei. et. ij. de trinitate. et in Encheridion et huiusmodi. Ita quod apud imperitos videbatur homo mirabilis: sed apud doctos ignarus et mendacius plenus. ¶ Secundo predicatorum abstinere debet ab adulatione ne scilicet laudet populum in quibus reprehensibilis est quod est pessimum. Vel etiam de temporalibus magnificentijs nisi forte hoc secundum fiat temperate ut melius ferant correctionem duram in

mediate sequēdā. Adulari enim peccato/
ribus est graue peccatū. vt pz. xvi di. ca.
Sunt nōnulli. Et clericus adulationi ser/
uiens degradari debet. eadem. di. ca. Cle/
ricus. Et nihil est miserius eo qui adula/
tionibz delectat. vt dicit. lxxxij. di. ca. Al/
bi illo pastore. Et vtilius est peccantē se/
uere corrigere q̄ adulādo palpare. v. q. ca.
Non omnis. Et vtilius est et melius pro/
veritate pati suppliciu q̄ pro adulatōe be/
neficiū. xi. q. ij. ca. Nemo. Et adulatio
prohibet. l. Si quis aliquē testari probi/
buerit. Et est adulatio sermo prolatus vt
placeat. Tercio debet predicator es caue/
re a tactatā. Sunt enim quidā qui semp/
de se bene dicūt et alios contemnūt: de qui/
bus Gregor⁹ at. xvi. di. ca. i. Habet hoc
propriu doctrina arrogantiū. vt nesciant
humiliter docere quod sciunt. Quarto
debent p̄dicores cauere a scandalis p̄la/
torum et aliorū maiorū vt non dicātur irra/
tionabiliter eorū vitia: vnde sequit q̄ nec
illi emendant nec populi p̄terea edificā/
tur aut meliores fiunt. Et precipue caute
agendū dum loquūtur p̄dicatores de clē/
ricis: quia vt scribit extra de immunitate
ecclesiariū. ca. Clericis. Clericis laicos in/
festos oppido. id est valde. fm glosam tra/
dit iniquitas. Idem. ij. q. vij. ca. Laicos. et
ca. Laici. Quinto debent predicatorēs
prudētes cauere a contētionibz cum alijs
predicatoribz. vnde Apostolus. i. ad Ti/
motheū. ij. ca. at. Noli cōtendere verbis:
ad nil enim vtile est nisi ad subuersionem
audientiū. Nec ex hoc q̄ alius habeat ma/
iorem cōcursum qui sit etiā minus sciens
predicator in dignationē ostēdat. Nam et
christus indignat⁹ non fuit q̄ aliquando
Iohānes baptista fuerit in maiori opinio/
ne populi q̄ ipse. Si autē audit alium pre/
dicatōrē dicere aliq̄ quē nō sunt repro bata
nec cōtra fidem vel bonos mores sed du/
bia: quis ipse non sit illius opinionis suffi/
cit sibi dicere opinionē suam cum suis ra/
tionibz et non impugnet alium odiose: qz
hoc est intrare cōtēctiones et scandalizare
populos. Si etiā audit predicatorē alium
dixisse cōtra fidem et bonos mores vel de/
terminata per ecclesiā non credat finaliter
nisi audiat a fidedignis. Et tūc corrigat

eum fraternaliter vt retractet. Qd si ille
noluerit facere tūc publice p̄dicandū con/
tra ipsum Si autē p̄dicator ipse admonit⁹
errauit debet patētē audire et se corrige/
re dictaqz sua erronea emēdare. Sexto
p̄dicatores prudētes debēt abstinere a su/
perfluitate et nimia proluxitate: qz vt Pro/
uerb. dicit. Gaudet breuitate moderni. ff.
q̄d metus causa. l. i. Et. l. de appellatiōi/
bus. l. Ampliorem. §. In refutatoribz. Et
l. de precibz imperatori offerēdis. l. Si/
mili. vnde Greg⁹ in omelia ait. Alimēta
que minus sufficiunt auidius sumuntur.
Septimo abstinere debēt p̄dicatores a
leuitate ne dicant verba ociosa et fabulas
ad puocādū risum. Et si aliqñ opus est fa/
cere populū attentū cū aliqua modesta fa/
cetta cōpate fiat et raro. Non sit etiā leuis
predicator ad ferendā sententiā de quolibz
actu q̄ sit peccatū mortale. Et in omnibz
vtatur grauitate sicut bos lapsus qui for/
titer figit pedem. Octauo abstinere de/
bent p̄dicatores ab indiscretōe. Nam qui/
dam inter mulierculas de subtilitatibus
theologie predicāt. Alij doctis et sapiētibz
viris fabulas narrāt. Nonnullis in preci/
pui et maximis iesu christi et virginis ma/
tris: aliorūqz sanctorū solēnitatibz de lu/
do alee: de blasphemia de vsura et simili/
bus predicāt. Nihil de copiosa materia se/
stiuitatē occurrere tangētes Deu nō pos/
sum nō accusare quendā qui in die natui/
tatis iesu xpi in ciuitate heritonēsi de sodo/
mia totū sermonē cōtexuit: cū tamē mirā/
da occurrāt de natiuitate christi locūda.
Pleriqz etiā diu contra vitia inuehūt om/
ni honestate demissa talia loquūtur et di/
cunt qualia etiam in ore leonū curpissima
viderētur. Hi nolunt audire verba sancti
Francisci qui sic in regula fratru minoz
sanctissime retulit. Voneo quoqz et ex/
hortor eos dē fratres meos dño iesu christo
vt in p̄dicatiōe quā faciūt sint examinata
et casta eorū eloquiā ad vilitatē et edifica/
tionē ppli Annūciādo vitia et p̄uites penā
et gloriā cū breuitate simonis In omnibz p̄/
dicet prudētissim⁹ fuit p̄ceter⁹ p̄dicatori/
bus horū tpm dux ille verbi scūs bernar/
din⁹. Nā sp̄ recte incesit p̄dicauitqz p̄ica/
tē sine fallitate: sine fictōibz: sine adulatōe

cū honore et reuerētia Platon et totius cle-
ri cū humilitate in p̄bis factis: cū patētia
ad cōtentiōes vitādas cū mensura et mō:
cū grauitate et discretiōe multa adeo q̄ ex-
ceptis emulis eius sermo gratus dulcis et
delectabilis fuit om̄ibz doctis pariter et in-
doctis viris et mulieribz cūctisqz generibz
hoiū: p̄cur om̄is italia dare firmiterqz
testat. ¶ Tercia cōditio p̄dicatiōis sancti
Bernardini dicitur efficacia. Predicauit
em̄ cū admirabili animay fructu adeo q̄
om̄es italie ciuitates et maiores et medio-
cres et minores pro maiore pte sua doctri-
na reduxit ad xp̄m. Ipse p̄ctōres cōuertit
Ipse vsuras extirpauit. Ipse mltos habitū
religionis induit. Ipse fratru de obserua-
tia loca et monasteria construi fecit. Ipse
discordantes ad pacē reduxit. Ipse ad festa
colenda populos traxit. Ipse deniqz cun-
ctos mares ac mulieres vt deum timerēt
amarēt allegit. Testant̄ hec om̄ia p̄claris-
sime incliteqz italie vires. Roma. sena.
perusia. florētia. bononia. ferraria. venetia
padua. verona. vinctia. brixia. medola-
ni. lanua. et alie q̄ plures. In quibz itaqz
efficaciter seminauit verba vite vt vsqz in
p̄sentē diē adhuc gustent fructū p̄dicatio-
num suay. Quinimo et si qui post ipsum
in officio p̄dicandi clari sunt habitū vt fra-
tres Iohānes de capistrano. Iacobus de
marchia. Barthēus d̄ sicilia. Antonius
de botonto. Andreas de sancto geminio.
Iohānes de prato. Iacobus de donzellis
de bononia. Herculan⁹ de perussia. Fran-
ciscus de treuio. Siluester de senis. Anto-
nius de arimino. Michael de mediolano
Bartholomeus de apano. Antonius de
vercellis. Seraphinus de gaieta. Eberu-
binus de spoletto. Franciscus de spoletto.
Hieronymus de florētia. Dominicus de
gonessa. Iacobus de gallio. om̄es fratres
minores in hoc genere dicēdi famosissimi
et quicūqz alij etiam de alijs ordinibz mē-
dicatū pro maiori parte conati sunt imi-
tari modum et regulā atqz stilum ipsius
sancti Bernardini. Adhuc et mlti ex his
sermōes illius: populis pronūciarūt qui
fructus vberimos produxerūt. Ego etiā
qui de Bernardino et si incōposite tamen
non sine deuotiōe p̄dici pua ista refero om̄

nem italiā lustram predicauitqz quadra-
ginta annis euangelii iesu xp̄i: Bernar-
dinū habui in stilo pronūciā di necnō scri-
bendi partem et p̄ceptorē. Et licet illum
non viderim legi tamē sermones amēsi-
simos quos cōpilauit. Predicauit et illos
quādoqz licet postmodū alias ego conse-
cerim. Qd̄ vtiqz nō ex p̄sumptiōe sed cha-
ritate ac necessitate temporū volui temp-
tare. Nam et propter studia humanitatis
quibus iam cōpleta est omnis italia et pro-
pter virozum doctissimoz in qualibz facul-
tate copiam ac etiā propter subtilitatē po-
puloz qui quodāmodo propter multaz
predicationū frequentia effecti sunt curio-
si: consulte visum est mihi agere vt sermo-
nes illos contexerē. Quare vt parte istam
expediam concludo q̄ sanctus Bernar-
dinus fructuosissime predicauit.

Qualiter deus honorauit sanctum
Bernardinum in miraculis. in canoniza-
tione. et in gloria beata. Capitulu. III.

Ertia excellētia predi-
cationis sancti Bernardini: di-
cit honoratiōis. voluit em̄ deus
honorare illum triplici honore.
¶ Primus dicit̄ miraculose rutilationis.
¶ Secundus solennis canonizationis.
¶ Tertius superne glorificationis.
¶ Primus honor fuit miraculoz rutilan-
tium. Vltra equidē miracula visa sunt
de sancto isto. Nam eo mortuo in vigilia
ascensionis iesu xp̄i. dum fratres eius socij
in aquilano cōuentu corpore in cellula cū
luminaribz solo dimisso incederent vt ca-
psa celeriter fieret in qua corpus illud re-
conditū sena transportaret. Quidā ado-
lescens Pasqualis nomine per mltos an-
nos claudus q̄ nec rec̄ incedere poterat
sz manibz reptādo ibat: cui⁹ genus carno-
sa dura erat et tumida a spūscro inspirat⁹
sic reptādo vt potuit ad corp⁹ sc̄i bernar-
dini puenit: et deuotiōe iustāmat⁹ rec̄igit fa-
ciē ei⁹ et inde genus sua cū fide infusa mē-
rabilī cōmēdās se sc̄o viro. Vbi in per-
des surrexit san⁹ et liber et currēdo cum la-
chrymis et clamoribz exultatiōis ad eccle-
siā p̄perauit. Sentit̄ om̄es voces: vidēt
liberū quē viderāt vsqz ambulādū priuati

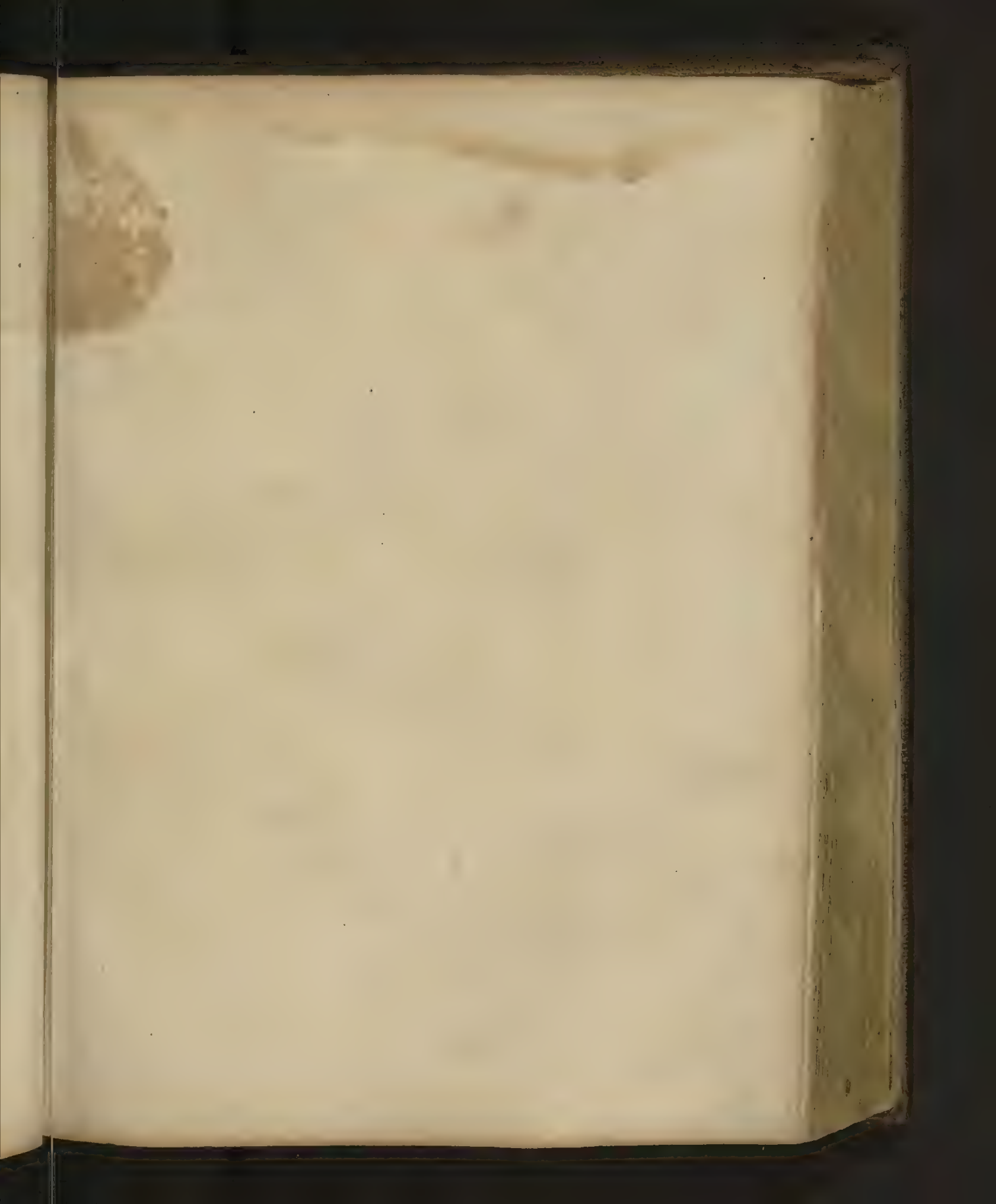
Virant: gr̃as referunt om̃ipotēti deo et
serō Bernar̃dino. Tōmouet ciuitas tota
et sit p̃cursus viroz̃ ac mulierz̃. Lūes p̃o
corpus ad ecclesiā cū hymnis ⁊ laudibz̃ et
armatoz̃ custodia deferri faciūt: socijs at/
qz̃ sanctis referūt ne thesaurū ipsi a deo
datū inde amouere p̃sumant. vidi ego illū
pasqualē ⁊ secū locut⁹ sum qui retulit om̃ia
ñia que narrata sunt. Eodē die iuuecula
quedā noīe Partia que mensibz̃ pluribz̃ in
lecto iacuerat: nec per seipsam poterat am/
bulare. pariebatur etiaz̃ vulnera quedā que
pasquale dicunt a medicis. audies sanatus
pasquale sup̃pliciter ex postulauit ad cor/
pus sancti deferri. Quo cū puenisset ora/
tiōeqz̃ facta incolumis redijt domū nō so/
lum restituta viribz̃ corpis sed etia codem
instāti a fistulis p̃fecte sanata. Hanc ego
allocutus sum ⁊ parentes ac vicinos eius
qui om̃es affirmarūt sic esse vt expositum
est. Sicilia de spoletō vxor nobilis viri
Francisci nō valens se mouere de lecto cū
sic per plures annos molestata fuisset: de/
ducta ad corpus sancti Bernardini resti/
tuta est optime sanitati Et hec om̃ia retu/
lerūt mlti spoletini etia ⁊ ipsa q̃ p̃ma erat
in ecclesia maiore dū ibi vna q̃dragesima
p̃dicauit. Alia mulier de pp̃lo que annis
triginta septē om̃i vsu ambulādi priuata
exalterat ducta ad corpus sancti Bernar/
dini mox sanitate adepta est Hanc ego vi/
di sanā ⁊ robustā: ac si nullū antea maluz̃
passa fuisset. Sunt ⁊ alia istius sancti mi/
racula multa vsqz̃ in hodiernū diē. Ad sa/
crum cuius tumulū frequēter mēbra lan/
guentū mō sanitati quolibet morbo fue/
runt grauata restituntur. ¶ Scōs honor
quo deus honorauit sc̃m Bernardinū di/
cti solēns canonizatiōis. Fuit equidē ca/
nonizat⁹ cū multa solēnitate ⁊ magnificē/
tia p̃re ceteris quos vidim⁹ canonizari.
Nam ip̃e meo Egenius quart⁹ canoniza/
uit sc̃m Nicolauū de tolentino. Calixt⁹ ter/
tius sc̃m Vincētiū ⁊ sc̃m Olmūdum.
Pius secūdus sanctā Latherinā de senis
Sixtus quart⁹ sc̃m Bonauēturam. Et
Nicolaus quint⁹ sc̃m Bernardinū. Sz̃
in canonizatiōe istius mltā cōcurrerūt sa/
cientia ad gloriā eius: vid. liciāna⁹ iubi/
leus quo ex om̃ibz̃ xp̃ianoz̃ partibz̃ multū

tudo max̃ima p̃fluebat ad urbē. Et dies
penthecostes festum vtriqz̃ solēnissimū. Et
generale capitulū fratrum mīnoz̃ in quo cō/
uenerūt vltra quinqz̃ milia frat̃. Et ego
de ip̃o post canonizatiōē sermonē ad po/
pulū habui in quo cōcurrerūt mltā milia
viroz̃ ac mulierū. ¶ Tertius honor quo
deus honorare voluit sc̃m Bernardinū
dicti superne gloriificatiōis. In celesti nā/
qz̃ patria vltra essentialē p̃miū coronatur
aureola que debet doctoribz̃. de qua dixi/
mus in opere de laudibz̃ sc̃oz̃ in sermone
de serō Petro martyre. Dicere itaqz̃ possu/
mus illud Psal̃miste. Magna est gloria
eius: magna vtriqz̃ in ecclesia militāre: ma/
ior in ecclesia triumphāre. Quare cōueniē/
ter de ip̃o referre possumus qd̃ de Paulo
primo heremita in sua vita Hieron⁹ scri/
bit. Si mihi inquit lectionē optiōe dñs
dignaretur cōcede magis eligerē tunicam
Pauli cū meritis eius: ita ⁊ sancti Bernar/
dini qz̃ regū purpuras cū gēmis suis. De/
precemur ergo deū celī vt per merita can/
ti sancti dignos efficiat nos sua gratia.
Et tandē ad vitā p̃ducat eternā. Amen.

Finit feliciter.

BIBLIOTHECA
UNIV. CRACOV.
CRACOVENSIS

111

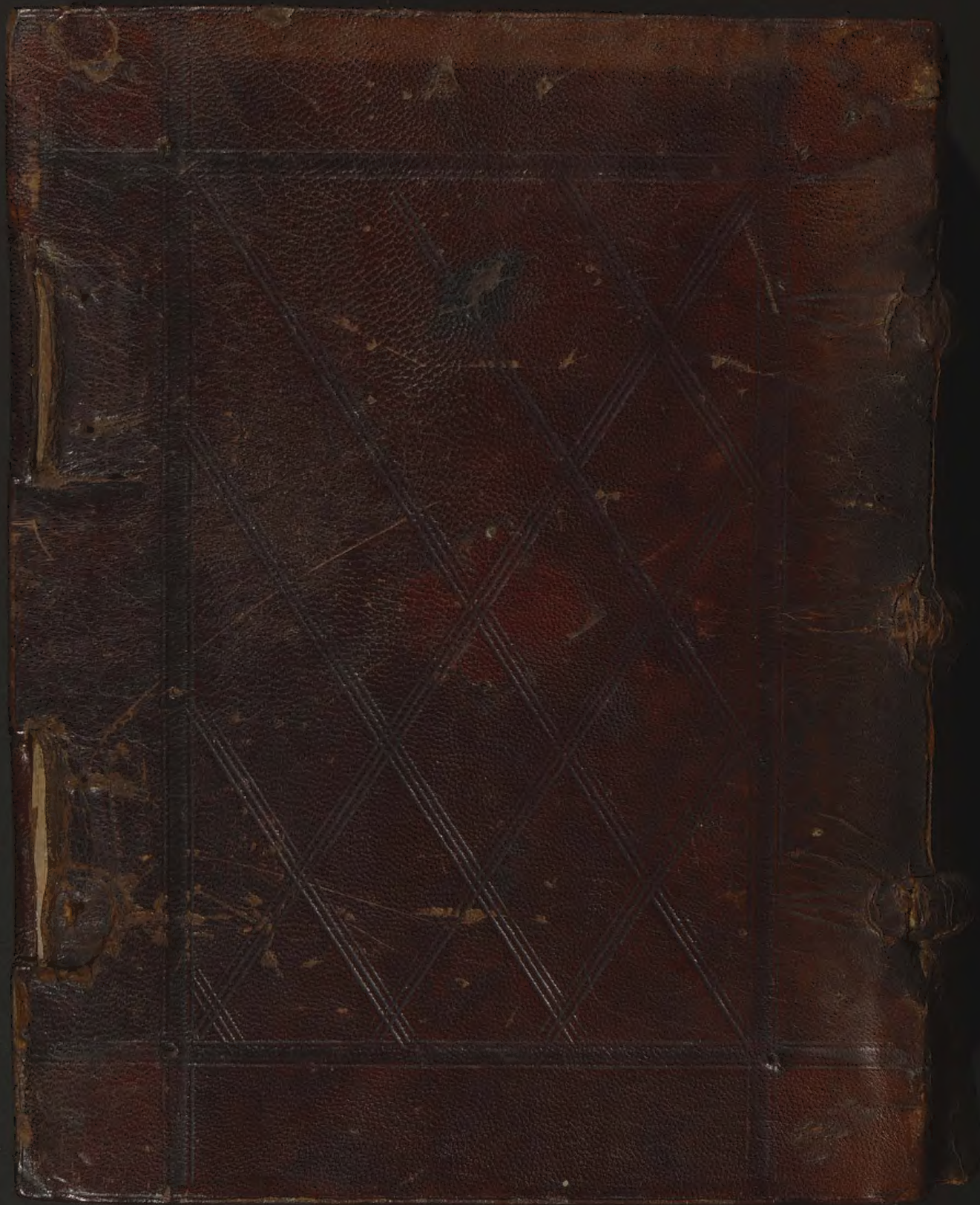

WYSTAWA OPRAWY
KSIĄŻKI - KRAKÓW
CZERWIEC/ LIPIEC 1925

WŁAŚCICIEL *Biblioteka Jagiellońska*
NR. KATALOGU WYSTAWY 31.

*Konserwacja oprawy
1980 r. - Bf*

Michael
de
Medeiros
1492